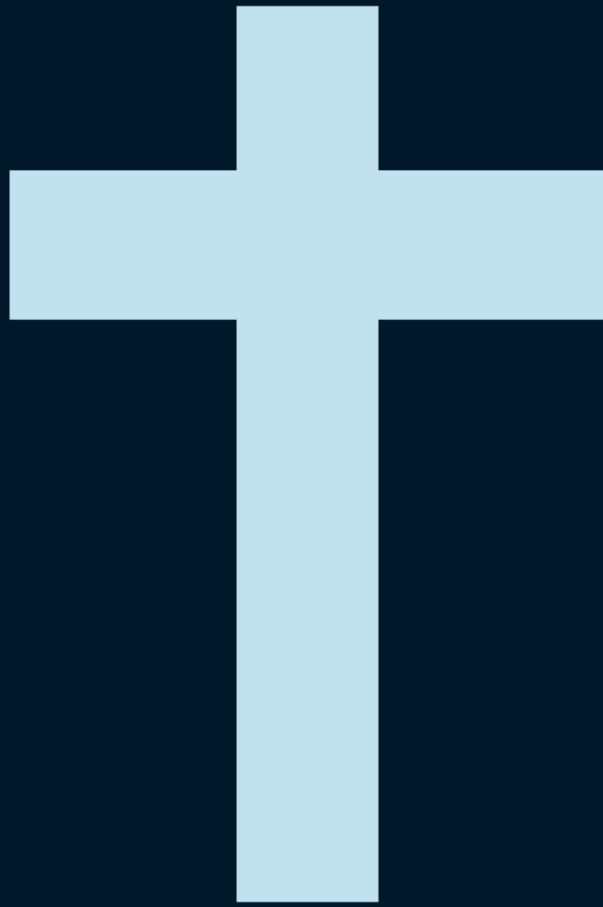

Kálaad Zembî : Sɔ,
á Gúgwáan

New Testament in Makaa

Kálaad Zembî : Sə́ á Gúgwáan
New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2019 from source files dated 26 Dec 2018
d1606f4a-0ada-5be8-9b44-23b40e4b3495

Contents

Matiyô	1
Márkus	45
Lúkas	73
Yuánes	119
Misóólúgú	151
Buud ó Róma	192
1 Buud ó Kòrênt	213
2 Buud ó Kòrênt	232
Buud ó Galátia	244
Buud ó Ifêz	252
Buud ó Filipî	259
Buud ó Kolósia	264
1Te	269
2Te	274
1 Timotê	277
2 Timotê	284
Títus	289
Fulmôn	292
Wəheburə	294
Zhák	311
1 Pyêr	317
2 Pyêr	323
1 Yuánes	327
2 Yuánes	333
3 Yuánes	334
Yûdə	335
Mbúgúlú	337

Jɔɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Nə Matiyô, nə Márkus, nə Lúkas zə bəd Yuánes wé bwé á cilə Jɔɔɔ Kéel má Yésus-Krîst. Matiyô nye nyə á tééd fwo bul bwiing mətéédúlé má cug mə Yésus, nə ntáan nyé, nə byélé dé, nə ikágó byé. Nyə á bul cilə shú ná Oyúden bwé mpúg ná Yésus wé jí Cî Zembî nyə á kaag yé. Matiyô mə cwééd ciyá «Faan» cɔ́ ija məwúm mətón.

Jɔɔɔ Kéel má Matiyô ji nə jé nkúmba sâ ná nyə á sɛɛng fwámé məma kɔw lú mínjígúlá mí Yésus tâɲ icé í kaand itón:

- (1) Kaand nyə á lás mbúɲ dí gwów yí ngə lwágulə nda búúd bwé jéllá nə bwánd Faan má Zembî ná (lúu 5 kə kumə 7).
- (2) Mínjígúlá myâ váál bwé jéllá nə jaaw búúd Faan má Zembî dɔɔng yí (lúu 10).
- (3) Mikanda zangbá mí ngə lwágulə ndímba sâ á Faan má Zembî yí (lúu 13).
- (4) Cug á omínyɔɲú í jéllá nə bə Faan má Zembî dɔɔng dí yí (lúu 18).
- (5) Nə váál múúd mə jéllá nə ji mpwándéd ná Faan má Zembî í bá ntɔ́ yí (lúu 24 kə kumə 25).

Matiyô ngə lwágulə nyé dí Jɔɔɔ Kéel dí ná Yésus jí Cî í á zə cwíy Faan ágúgwáan yí, nyə á zə sá ná buud bwé nyíig Faan dɔɔng dí, bwé bóg nə icug í ngə kala mínjígúlá.

Impáámbé í Yésus

(Luk 3.23-38)

¹ Sə má zə tɔ́ɔlə impáámbé í Yésus-Krîst, mbyél má *Dávid, mbyél má *Aburaham.

² Aburaham nyə a byâ *Izaag. Izaag mú byâ *Yákwab. Yákwab mú byâ Yúda bənɲɔ́ omínyɔɲú bé. ³ Yúda mú byâ Fares bá Zára, nyɔɔngú wáɲ wé Tamar. Fares mú byâ Esrom. Esrom byâ Aram. ⁴ Aram byâ Aminadab. Aminadab byâ Naáson. Naáson byâ Salumon. ⁵ Salumon bá Ráhab bwé mú byâ Bowaz. Bowaz bá Rut bwé mú byâ Obed. Obed mú byâ Yése, ⁶ Yése ka byâ Dávid.

Njwú-buud Dávid bá kúsə má Uri bwé mú byâ Sólumun. ⁷ Sólumun mú byâ Robwam. Robwam byâ Abiya. Abiya byâ Azaf. ⁸ Azaf byâ Zhwozafat. Zhwozafat byâ Zhworam. Zhworam byâ Oziyas. ⁹ Oziyas byâ Yótam. Yótam byâ Akwaz. Akwaz byâ Ezekyas. ¹⁰ Ezekyas byâ Manase. Manase byâ Amon. Amon byâ Zhwoziyas. ¹¹ Zhwoziyas músə byâ Zhekoniyas bənɲɔ́ omínyɔɲú bé. Ja jɔɔngú wé buud ó *Izəɔyél bwé á kə míkwám mí dɔ́ɔmb dí *Babilɔ́n yí.

¹² Nún Babilɔ́n, Zhekoniyas músə byâ Salátiyel. Salátiyel mú byâ Zorobábel. ¹³ Zorobábel byâ Abyúd. Abyúd byâ Eliyakim. Eliyakim byâ Azor. ¹⁴ Azor byâ Sadog. Sadog byâ Ashim. Ashim byâ Eliyud. ¹⁵ Eliyud byâ Elyazar. Elyazar byâ Mátan. Mátan byâ Yákwab. ¹⁶ Yákwab byâ Yóseb, ngwúm má Maríya. Maríya wɔɔngú wé nyə a byâ Yésus, bwé də jɔw ná Krîst, Cugye buud Zembî nyə á bwey kaag yé.

¹⁷ Ntɔ́ ikala í búúd í á byél wúm nə inɲ, téédúlé wé Aburaham kə jé wé Dávid. Í á bə wúm nə inɲ wúlə wé Dávid kə jé ja buud ó Izəɔyél bwé á kə míkwám mí dɔ́ɔmb dí Babilɔ́n yí. Bíl wúm nə inɲ í á nyingə byél tééd ja bwé á kə míkwám dí yí kə jé wé Krîst.

Byélé má Yésus-Krîst

¹⁸ Byélé má Yésus-Krîst í á bə ntúga: Nyɔɔngú yé Maríya bá Yóseb bwé á bə nə cɛɣlá bə. Nji bwé kú fwo mpúya, Maríya mú nwa bum nə nkul má nkéɲkɛ Shíshim. ¹⁹ Yóseb nye mú téduga nə a wény cɛɣlá bə wɔɔngú. Nji nda nyə á bə tətəlí muud nə nyə á cɛel bégya nə Maríya shwoó, kú wá nyə shwôn. ²⁰ A ngə téduga ntɔ́, *éngəles má Yawé mú zə lésa

1:1 Rom 1.3-4; 2Tm 2.8; Mat 20.30-31   1:2 Mət 21.2-3; 25.26; 29.32-30.24   1:3 Mət 38.29-30; Rut 4.18-22   1:5 Ráhab: Zho 2.1-24 Rut bá Bowaz: Rut 1-4   1:6 2Sa 11-12   1:7 2Ib 11.1-13.22   1:8 2Ib 13.23-21.20; 26.1   1:9 1Ib 26.1-28.27   1:10 2Ib 29.1-33.25   1:11 2Ib 34.1-36.21   1:16 Luk 1.27   1:18 Luk 1.35

nə nyə ntámád ná: «Yé Yóseb Mwân mǎ *Dávid, wo kú fúndə bálə Maríya, nəcé mwán jí nyə mwǎ dí éne ηgə zhu wé ηkəηkə Shíshim. ²¹ A bá byâ mwámudûm, wo bá gwiid nyə ná Yésus, nəcé nyə wé mǎ bá cug kúl búúd jé nə *misám.»* ²² Sólúgú ni wêsh í á bwəma nə ciyá Zembî nyə á bwey ci mpu mǎ *múúd micúndá yé dí yí, ná:

²³ Sás lú mudá njúl ná ncwíyê í bá ηwa bum, í mú byâ mwámudûm.

Bwé bá dǎ jǎw nyə ná Imanuwêl.

Jíná dǎwng í ká ná Zembî jisə sǎdí.

²⁴ Ja Yóseb mǎ juum yí, a mú sá nda éngəles mǎ Yawé nyə á mǎ ci nə nyə ná. Nyə á shwal bá Maríya, ²⁵ nji bá bwé kú sɛɛngya, kə jé ja Maríya mǎ byâ mwámudûm yí. Yóseb mú námǎ gwiid Mwân wǎwng nə Yésus.

2

Ompuye ó isâ bwé kə gúmál Yésus

¹ Yésus nyə a byêl ηgwála á Betulehem, shí á Yudéa, Herod ηgá jwú nə lǎm. Ja Yésus mǎ shîn byêl yí, bǎól búúd bwé á zhu ηgeε kǎmb jwǎw í dǎ cúwo yí, zə jé Yurúsalem. Buud bǎwngú bwé á bə mǎma ómpuye ó isâ, bwé á dǎ bigas wǎacén-cénî. ² Bwé á ka ηgə jî ná: «Njwú *Oyúden ηgá kúnəw byêl yé, jí ηgow? Sǎ á dúg acén-cení yé kǎmb jwǎw í dǎ cúwo yí. Sǎ mǎ ká zə yə nyə gúmá.» ³ Lǎn ni í á ka zə tǎ Njwú-buud Herod mǎkuú shí, bǎnǎη buud wǎ Yurúsalem bēsh. ⁴ Ntó a mú jǎw mílúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó mǎcɛɛ wǎ kúl búúd *Izəryêl. A mú jí bwo ná bwé jáawəg nyə kúl í á bə ná *Kříst mǎ bá byêl yí. ⁵ Bwé nə né ná: «Betulehem, ηgwála á Yudéa.» Sǎ jǎwngú wé *múúd micúndá nyə á cilə yí, ná:

⁶ Yé Betulehem, ηgwála á Yudéa,

Wo kú dúg nə wo wé mǎ búl cwǎágəwo míngwála myâ Yudéa myêsh dǎ, nəcé wúl mbyágá wô í bá bə cǎ á nǎnǎ.

Nyə wé mǎ bá wǎl kúl búúd jǎm Izəryêl.

⁷ Ntó Herod mú jǎw ómpuye ó isâ óni shwoó, ná bwé mpúg jaaw nyə baan ácén-cení wǎwngú nyə á tééd nyínúlə jǎw dí yí. ⁸ Ná ndéé nyə mú kǎnd bwo Betulehem. Nyə ná: «Kagá. Bǐ kég mpu wǎmbulə kúl Mwân wǎwng jísə yí. Bǐ mǎ ká kwey nyə, bǐ músə zə jaaw mǎ, mǎ bǎg námǎ kə yə nyə gúmá.»

⁹ Ja bwé mǎ shîn gwágulə njwú-buud yí, bwé mú kyey. Bwé mú kwo dúg ácén-cení bwé á fwo dúg kǎmb jwǎw í dǎ cúwo yé, a ηgá kə bwo shwóg. A mú kə ná ndéé, kə jé kúl mwân nyə á bə yí, a mú shigula cǎwng gwǎw. ¹⁰ Ja bwé mǎ dúg ntó yí, bwé mú bul shwas. ¹¹ Bwé mú nyíi njǎw, dúg mwân bá nyǎwngú yé Maríya. Bwé mú kúd mǎmpwoombú shí, yə mwân gúmá. Ná ndéé bwé mú juw íwǎle byǎn, ηwa isâ í gúmá bwé á zə nə ndǎ yí, cwǎmbulə nyə. Isâ byǎwng í á bə, nə or, nə *cǎá nə *mǎr.

¹² Ná ndéé, Zembî mú kéwuli bwo ntámád ná bwé kú ná kwo kə wé Herod. Ntó bwé mú kyey zhǎ shúsád, nyǎngǎlə kə bwǎdí.

Bwé kə shwaaw nə mwân Igǎpten

¹³ Ja ómpuye ó isâ bwé mǎ shîn kyey yí, *éngəles mǎ Yawé mú zə lésha nə Yóseb ntámád. Nyə ná: «Wǎlúg, wo ηwág Mwân bá nyǎwngú, wo wúg nə bwo wa, bǐ kyéyug, kə shwaaw shí á Igǎpten, nəcé Herod nyə e sǎ ná a gwú mwân. Bǐ é kə ji nǎn, kə wǎs ja mǎ bá ci ná bǐ nyǎngəg zə yí.» ¹⁴ Yóseb mú wǎl, ηwa Mwân bá nyǎwngú námǎ búlu nííd, bwé mú kyey kə shwaaw shí á Igǎpten. ¹⁵ Bwé á ji wu, kə jé ja Herod nyə á yə yí. Sólúgú ni wêsh í á bwəma nda Yawé nyə á bwey lás wé *muud micúndá yé ná, ná: «Mə a jǎw Mwân wǎam, nə a wúg shí á Igǎpten.»

¹⁶ Ja Herod mǎ dúg nə ompuye ó isâ bwé mǎ shiig nyə yí, a mú jág gwág bǎw. A mú kǎnd buud bé Betulehem nə mǎnd mǎ kúná-kúnə, nə bwé kég gwú bwǎbudûm bēsh, tééd

1:21 Sôm 130.7; Mat 1.25; Luk 1.31; Mis 4.12 * 1:21 Kál lú Oyúden dí, jíná lú Yésus í ká ná Cəgə buud. 1:23 Iza 7.14 1:25 1.21 2:2 Luk 2.4-7 Njwú Oyúden: Mat 27.11 2:6 Msh 5.2; Yuá 7.42 2:15 Ozê 11.1

ikény kə jé bəɔŋg wâ mimbû mímbá. Nyə a féésh ntó bɛ̀ɣlə baan ómpuye ó ísâ bwá á jaaw nyə yí. ¹⁷ Ntó sâ múúd micúndá Zheremî nyə á bwey ci yí í mú zə bwəma. Nyə á ci ná:

¹⁸ Buud bwá á gwág oŋkwiimbyê ηgwəla á Rama

nə məyê nə mimbúgú mí áyíyáág.

Rashel nyə á ηgə jii bwân bé,

a ηgə ban ná muud kú cweel nyə mpimbə,

nəcə bwân bwá cúgé ná.

¹⁹ Mpúsə shwiy mə Herod, Yóseb njúl ná shí á Igîpten, éngəles mə Yawé mú kə lésha nə nyə ntáməd. ²⁰ Nyə nə né ná: «Tówág! ηwanŋ Mwân bá nyɔɔŋgá, wo nyíngəg nə bwo, kə shí á *Izərayêl, nəcə buud bwá á ηgə cɛel gwú Mwân wá, bwə mə shín yə.» ²¹ Yóseb mú tɔw, ηwa Mwân bá nyɔɔŋgá, a mú nyíngə nə bwo, kə shí á Izərayêl. ²² Nji a mú gwág nə Mwân mə Herod bwá á də jɔw nə Arkeláwos yé wə mə shúgula nə icí yâ Yudéa. A mú fúndə kələ wu. Zembî nyə á zə kéwəli nyə ntáməd, a mú kə shí á Galilê, ²³ kə ji ηgwəla á Nazarêt. Í á sîy ntó shú ná bwá bəg də jɔw nyə ná: «Muud á Nazarêt». Ntó, sâ búúd ó micúndá bwá á bwey ci yí, í músə bwəma.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Yuá 1.19-28)

¹ Na dúl fwála dí, Yuánes Nduu-buud nyə á wóos shí a shwéeshá á Yudéa. A mú ηgə cúndə ná: ² «Céndúgá mitédúgá nəcə Faan á gwów mú kúnə-kúnə.»

³ Muud micúndá Izayí nyə á shí bwey jaaw lâŋ mə Yuánes ni ná:

Muud ηgə cúndə shí a shwéeshád,

a ηgə ci ná: «Kwambuləgá zhíí mə Cwám̄ba,

bí sá íkwûŋ byé nə səndôŋ.»

⁴ Káándə Yuánes nyə á də bwáád yí, í á bə síyá nə mimyɔɔ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdu cúdu. Nyə á də də ikájalá nə kwaan. ⁵ Ntó buud ó Yurúsəlem nə bəɔŋg wâ shí á Yudéa tɔw bəɔŋg wâ fuundú ηgwɔɔ Zhurdê bēsh bwá á də kə nyədí, ⁶ kə də magulə *mísə́m tām buud, Yuánes músə ka də duu bwo ηgwɔɔ Zhurdê.

⁷ Nə ndéé, nə *Ofarizyêŋ nə *Osadwisyêŋ bwá á də zə ηkí bulya nə Yuánes dúúg bwo. Nda nyə á dúg ntó ná, nyə á ka ηkáánd nə bwo ná: «Yé iyələkag íga! Bì mə bəle fúndə mpimbə Zembî mə bá lwóya yí? Zə ámə kéwəli bí éne? ⁸ Wúmágá fwámé mpúmá*, í lwágúlə ná bí mə cénd mítédúgá yí. ⁹ Kúgá bɛ̀ nji dúlə téduga ná: “Sə bāŋ sə bí mpwoŋ buud mə *Aburaham” nəcə mə mpú jaaw bí nə Zembî ji nə ηkul shwɔɔla mákwóógá mēga, sá mwo bwân ó Aburaham. ¹⁰ Mpugá nə zəŋ í wál zə sámb míkɔɔlə mí ílí məshugud. Bwə é cal lí jēsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, bwə kəl gwo kudad. ¹¹ Mɛɛ mə ηgə duu bí nə məjúwó shú lwólə nə bí mə cénd mítédúgá. Nji ηgwól múúd ηgə zə mə mpúsə. A ji nə mpífá cɔ mə. Mə ampíyáyé nə mə yílúg nyə məŋgwub mákuúd. Nywáá mə bá duu bí nə ηkəŋkə Shíshim nə kuda. ¹² A mbid fyafuga mbwəd. A bá zə bég búúd nda bwá də fyaf ηkwáándə ná. A ηwa fwámé mpúmá nyé wá ηkundád; a yíl ílwáásá, shwu kuda jí kú bwele jímə yííd.»

Nduwán mə Yésus

(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Ntó Yésus nyə a wú shí á Galilê, kə ηgwɔɔ Zhurdê wə Yuánes shú ná Yuánes dúúg nyə. ¹⁴ Nji Yuánes kú magulə. Nyə nə Yésus ná: «Í yida jəla nə wo wə dúúg mə, kú bə nə mə wə dúúg wo.» ¹⁵ Yésus mú bɛ̀sa ná: «Maguləg nə í yídag bə nda mə ηgə ci ná, nəcə í jəla nə sâ jēsh í síyúg nda Zembî mə céel ná.» Yuánes músə magulə. ¹⁶ Nji Yuánes nyə

2:18 Zhe 31.15-16   2:23 Luk 1.26; 2.39, 51; Yuá 1.46   3:2 4.17; Luk 3.3   3:3 Iza 40.3   3:4 20j 1.8   3:7 iyələkag: 12.34; 23.33 mpimbə Zembî mə bá lwóya yí: 24.15-25, 37-39 * 3:8 Mpumə nyɔɔŋg wə misóólúgú.   3:9 Luk 1.54-55; Yuá 8.39; Rom 2.28-29; 4.12   3:10 7.19   3:11 Luk 3.16   3:12 Zhe 13.24; Mat 13.30   3:15 5.17; 28.19   3:16 Iza 63.19; Eze 1.1-3; Yuá 1.51; Mís 7.56; Mbú 4.1; 19.11

á shîn duu Yésus yí, Yésus ηγῆ ná wú májúwó di, jorj í mú bân. A mú dúg Shíshim má Zembî í ηγῆ shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlú. ¹⁷ Némə wəla dɔɔηgá, kəl í mú cúwo jorjed, í ηγῆ ci nə: «Mwân waamê alâm wé éga. Nyédí wé lâm wâm wêsh wúsá yé.»

4

Sátan mə bwówúlé Yésus
(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Shíshim mú kə nə Yésus shí a shwéeshád nə Njwû məjamb kég bwówulə nyə. ² Yésus mú ci ídêw wu tâη mwôw məwûm mánê, nə mwásə nə bulû. A mú ka gwág zha. ³ Mása məbwábúlán mú zə wóós nyédí. Nyə nə né nə: «Ŋkí wo ji *Mwân má Zembî, chíg nə məkwóógú mága nə mə nyéég idêw.» ⁴ Yésus mú yidá bəsa nə nyə nə: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí nə:

Muud cugé nə ηkul cugə nji nə idêw.

Nji muud má cugə nə ciyá jêsh í wú mpu má Zembî dí yí.»

⁵ Njwû məjamb mú kə nə nyə ηgwóla má Zembî. A mú kə təl nyə zhwááηgê *Mpáánzə Zembî dí gwôw. ⁶ Nyə nə né nə: «Ŋkí wo ji Mwân má Zembî, bídúg nyúul, kə kud shí. Nəcé jí cilyá Kálaad Zembî dí nə:

Zembî mə bá lésha nə *wəéηgəles bé shú dwô.

Bwé é ηkêny wo mábwád

shú nə kuú wô í nda bwîim bɔɔgá.»

⁷ Yésus mú bəsa nə né nə: «Jí némə cilyá nə: “Wo ajəláyé nə bwówulə Zembî woó Yawé.”»

⁸ Njwû məjamb mú nyiηgə ηwa nyə, kə nə nyə wúl məma mbáη dí gwôw. A mú lwágulə nyə məfaan mēsh mâ shí nə gúmə jáη. ⁹ Nyə nə né nə: «Ŋkí wo kúd mpwoombú shí wa mádí míshúd, yə mə gúmə, mə yə wo isá íni byêsh.» ¹⁰ Yésus mú bəsa nə nyə nə: «*Sátan, wúg mə míshúd! Jí námə cilyá nə:

Dəgá kúd mpwoombú shí nji wé Zembî woó Yawé.

Nji nyə wé wó dúg yə gúmə yé.»

¹¹ Ja Njwû məjamb má gwág ntáni yí, a mú bíd Yésus. Wəéηgəles bwé mú wóós, bwé mú ka zə sêy nə Yésus.

Mətédúlé má ísəy má Yésus
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)

¹² Ja Yésus nyə a gwág nə bwé má wá Yuánes mímbwug dí yí, nyə á kə shí á Galilê. ¹³ Nji nyə a shígé ná kwo kə ηgwóla á Nazarêt. Nyə á yida kə ji ηgwóla á Kapernawûm wúsə m̄ηj dí koogú, mpwəmə məshí mâ Zabulon nə Neftali yí. ¹⁴ Yésus nyə á kə ji n̄ηj shú nə iciyá í Izayí *muud micúndə í bwəmag. Izayí nyə á ci nə:

¹⁵ Məshí mâ Zabulon nə Neftali,
mɔɔηg mí ηgɛé m̄ηj dí má,
mésə námə fuundú ηgwəzə Zhurdê má,
kóómb Galilê íkúl ishús í njúl yí.

¹⁶ Buud ó məshí mɔɔηgú, bwé á də ji yídúgúd.

Bwé má dúg məηkenya!

Bwé á də cugə shwagə shwiy dî.

Məηkenya má má kwan bwo.

¹⁷ Ja Yésus nyə á shîn jé Galilê yí, nyə a tééd ηgələ cúndə nə: «Céndúgá mitédúgá nəcé Faan á gwów í mú kúnə-kúnə.»

Yésus mə jôw oshweye ó óshû ónê
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

3:17 Iza 42.1; Sôm 2.7; Mat 12.18; 17.5 4:1 Heb 2.18; 4.15 4:2 MmN 34.28; Mat 6.16-17 4:4 Mbá 8.3 4:6 Sôm 91.11-12 4:7 Mbá 6.16 4:8 5.1 4:10 Mbá 6.13; 5.9 4:12 14.3 4:13 Yuá 2.12 4:14 Iza 9.1-2 4:16 Luk 1.79 4:17 3.2; 4.23; 6.10; 10.7

¹⁸ Dúl jwôw, Yésus ngé kyey ncindye mâñ mâ Galilê, nyə a dóg omínyonñá óbá, Shímun, bwé du jôw ná Pyêr yé, bá mínyonñá yé André bwé ngé wusə wód májúwód. Bwé á du julə oshú nə məwód. ¹⁹ A mú ci nə bwo ná: «Bəgá mə, mə é sá nə bí dóg julə búud.» ²⁰ Námé cé nə cé, bwé mú lúgə məwód, bə nyə. ²¹ Bwé mú cə kə shwóg. Yésus mú nyingə dóg bóól ómínyonñá óbá, Yuánes bá Zhâk, bwân ó Zhébedé. Bónñə sóónğá wáñ bwé á bə byóólúđ, bwé ngé kwambələ məwód máñ. Yésus mú jôw bwo. ²² Cé nə cé, bwé mú lúgə byóól dán, nə sóónğá wáñ, bə nyə.

*Yésus má lwag ncúlyá buud
(Luk 6.17-19)*

²³ Nə ndéé Yésus nyə á ngə kyey shí á Galilê nyêsh, a ngé jíğuli buud *mámpáanzé má mínjíğulá má *Oyúden dí, a ngé cündə Jəjə Kéél á Faan mə Zembî, a ngé nómə lwag buud məbwas mímbii myêsh, tə ijâm. ²⁴ Lâñ yé í á jwə shí á Sirî nyêsh. Buud bwé mú zə nyə nə mimbêl myêsh, buud bwé á bə nə məváál mə məbwas mêsh nə məváál mə ófimâl mêsh, tə mimbúbwúgú, tə wəáfudə ibwúg, tə bəonğ bwé á ngə lwáf nə məjamb wá. A mú lwag bwo. ²⁵ Buud bwé mú ka zə bə Yésus áncuncuma, bóól bwé ngé wú shí á Galilê, bóólúgá shí á Dekapwól. Bóólúgá bwé mú wú Yurúsalem nə shí á Yudéa, nə nyəonğ shí nyísə ngwəçə Zhurdê fajwíny yí.

5

*Fwámé mpwogé
(Luk 6.20-23)*

¹ Ja Yésus má dóg áncuncuma buud éne yí, a mú bád mbúbmbúñúđ, kə ji shí. *Ompwíín bə bwé mú shísh nyéđí.

² A mú tééd jíğulíłə ntúga:

³ Buud bwé ngé mpu nə

*mishíshim myáñ mísə nə məbúwa wə Zembî wá, bwé má jəla, nəcé bwé wə búšə búúđ wə Faan á gwôw.

⁴ Buud bí nə məcey mílámúđ wá, bwé má jəla, nəcé Zembî mə bá cweel bwo mílâm.

⁵ Buud bwé áđé *búgula məñkul máñ wá, bwé má jəla, nəcé bwé bá lúgə nə shí ga.

⁶ Buud bwé ngé gwág cug á tətəlí zha nə yêsh wá, bwé má jəla, nəcé bwé bá jíłə.

⁷ Buud bwé ngé gwág búúđ ñkúñkwónğúłə wá, bwé má jəla, nəcé Zembî mə bá nómə gwág bwo ñkúñkwónğúłə.

⁸ Buud bí nə mílâm fúbán wá, bwé má jəla, nəcé bwé wə bwé bá dóg Zembî.

⁹ Buud bwé du sá nə buud bwé cúgəg nə shee wá, bwé má jəla, nəcé bwé bá jôw bwo ná «Bwân ó Zembî».

¹⁰ Buud bwé ngé bwəma nə cúwúlı nəcé otətəlí ó Zembî wá, bwé má jəla, nəcé bwé wə búšə búúđ wə Faan á gwôw.

¹¹ «Ja buud bwé lwîy bì, bwé lwágulə bì cúwúlı, bwé lás nə bí ilís-lís nəcé mə yí, bí má jəla.

¹² Gwágúgá məshusug, bí kəos, nə bí mə bá kə bə nə məma myóna gwôw.

Nəcé ntúni nómə wə bwé á sá nə *buud ə mícúndə bwé á tééd zə nə bí wá; bwé á lwágulə bwo cúwúlı.»

*Kaanə ca
(Mak 9.49-50; Luk 14.34-35)*

¹³ «Bi bí nà buud námé nda ca dúsá nà idâw ná. Ækí ca í cwâl, ye bi bí nà ñkul kwo sâ nà í gwámúg? Mbô, í cúgé nà ñkul nyiŋgə sêy. Bwə yida shwu dwo shí, buud jee nyaal.»

Kaané mənkenya

(*Mak 4.21-22; Luk 8.16; 11.33*)

¹⁴ «Bi bí mənkenya shú búúd ó shí ga. Ægwəla wúsá mbúmbúŋ dí gwów yí, í cúgé nà ñkul bə kú nyîn. ¹⁵ Mbií ñgwúd nà lám̄ba, ja bwə d̄u jida dwo yí, bwə ádé kúd dwo mpííd. Bwə yida d̄u t̄əl dwo cé lám̄ba dí, í ñgə faan, buud ɔ ñjów bēsh bwə d̄úg mənkenya. ¹⁶ Ntó, mənkenya m̄n m̄ jəlá nà nyîn búúd d̄i. Bwə d̄úgúg jəjə m̄sólúgú m̄n, bwə mú ságusə Sólúgú w̄n jí gwów yé.

Məcɛɛ mə Zembî

¹⁷ «Bi kú ñgə téduga nə mə mə zə nyaal Məcɛɛ mə Moyîz nə minjígúla mí *búúd ɔ mícúndá. Mə azəyé nyaal myo, mə á yida zə sá nə mí bwəmag. ¹⁸ Búbələ mə jaaw bí nə, té wēsh gwōw nə shí í ñgə ná bə yí, təw kaŋgá ñgwúd á *mbwoomb məcɛɛ ñkí cúcwán í ábúle bwelə w̄u, kə jé jwów byēsh í bá fwo bwəma yí. ¹⁹ Ntó wá jí nə, múúd mə ká mpyēny cúcɛɛ ñgwúd, ñkí nə á julə búúd nə bwə ság ntó, muud wəŋḡu mə bá bul bə bíbíyá Faan á gwówúd. Nji muud mə bá bɛ məcɛɛ, a julə búúd nə bwə ság ntó yé, a bá bə fwámé múúd Faan á gwówúd. ²⁰ Mə mpú jaaw bí nə Zembî ji nə ñkul magulə múúd Faan déd nji muud t̄átəlí yé mə c̄ɔ nyəŋg ə *Ofarizyēŋ nə *Oyíguli ó məcɛɛ yé.»

Sâ í d̄úgyá nə milámusa yí

(*Mak 11.25; Luk 12.57-59*)

²¹ «Bi a shí gwág nə bwə á ci nə odá ná: “Muud kú gwú múúd. Muud mə ká gwú múúd, bwə t̄əl nyə kəɔdud.” ²² Nji mɛɛ mə ci nə bí nə múúd mə ká gwág mpimbə nə mínyəŋ̄ yé, a t̄ōw námə kəɔdud. Múúd mə ká lw̄y mínyəŋ̄ yé, bwə kə nə né *Mpáanzə milósú á Zembî. Múúd mə ká j̄ōw mínyəŋ̄ yé né mpúfú, á jəlá nə kə *Gehēn kuda á kandugəd. ²³ Í ká wós nə wo ñgə kə *alat̄ar dí nə wo kə yá Zembî gúl s̄a, wo ka téduga nə ñgwól mínyəŋ̄ woó ñgə gwág wo mpimbə, ²⁴ lúgág s̄a jəŋgú na kúnə-kúnə nə alat̄ar, wo téd̄ fwo kə kwambulə nə mínyəŋ̄ woó. Cínəŋgú, wo mú ka tɛem zə yá Zembî sá wó yá nyə yí.

²⁵ «Ñkí wo mə byaagulə nə ñgwól múúd nə ndéé á cɛel kə nə wo mpáanzə milósú, lɛɛlɔg kwambulə nə né té bí bí ná zh̄íd ñgélə kə yí. Nəcé nyə a bá kənd wo wə sémbye milósú, sémbye milósú mú kənd wo wə fulish, fulish kə wá wo mímbwugəd. ²⁶ Búbələ mə jaaw wo ná, wo cúgé nə ñkul wú mímbwug myəŋḡúd, té wēsh wo afwóyé sh̄in jəna t̄əŋ nyēsh, fáda ñgwúd kú lúg yí.»

Nyá minəomb

(*Mat 18.8-9; Mak 9.43, 47-48*)

²⁷ «Bi a shí gwág nə bwə á ci ná: “Muud kú sá minəomb.” ²⁸ Nji mə jaaw bí nə múdúm mə ká d̄úg múdá ñkán mədúgya m̄a w̄imbálə nyə, a mə bwey sá minəomb nə mudá wəŋg nyédí lámú. ²⁹ Nə ndéé, í ká bə nə jús dwô á mən̄cw̄m í d̄u sá nə wo ság *səm, t̄íg dwo, wo wusə dwo shwóg-shwóg. Nəcé í bul jəla nə wo jimbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntə nə bwə wúsəg nyúul nywô ncindí kuda á kandugəd. ³⁰ Ntó ñkí mbwə wô á mən̄cw̄m í d̄u sá nə wo ság s̄əm, s̄ambúg wə, wo wusə wə shwóg-shwóg. Nəcé í bul jəla nə wo jimbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntə nə nyúul nywô ncindí í k̄g kuda á kandugəd.»

Məgwú mə b̄a

(*Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18*)

³¹ «Gúl ciyá jí námé né: “Ñkí mud̄m mə cɛel ȳl mudá yé b̄a, á jəlá nə yé mudá wəŋḡú f̄əb lú məgwú mə b̄a.” ³² Nji mɛɛ mə jaaw bí nə, muud yēsh mə yíl múdá yé báád, mudá

5:13 Mak 9.50   5:15 Mak 4.21; Luk 8.16   5:16 Ifz 5.8; Flp 2.15; 1Pr 2.12   5:17 3.15; 7.12; 22.40; Rom 3.31
 5:18 Zhk 2.10   5:21 MmN 20.13; Ləv 24.17   5:22 1Yn 3.15   5:24 6.14-15   5:25 Luk 12.58-59   5:26
 18.34   5:27 MmN 20.14   5:28 Zhb 31.1; 2Pr 2.14   5:29 18.8-9; Mak 9.43-47   5:31 Mbá 24.1; Mat 19.7; Mak
 10.3-4   5:32 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11

kú fwo sá mínɔɔmb yé, mudá wɔɔɔng mə ká ká dúl báád í, ɔgwúm yé wé mə cındal nyə ná a sáág minɔɔmb. Múúd mə ká bá múdá bwé ámə yíl bā yé, muud wɔɔɔng mə sá námə mínɔɔmb.»

Nyá mənkaaná

³³ «Bí a shí námə gwág ná bwé á ci nə odá ná: “Wó ká keen Zembî gúl sâ dí, ság sâ jɔɔɔgú kú bíd.” ³⁴ Nji mɛɛ mə jaaw bí ná bí kú ná də keen tɔɔ sâ. Bí kú keen jɔɔ lə gwɔw nəcé dúsə *caɔɔgə mə Zembî. ³⁵ Bí kú keen shí nəcé cínɔɔng wé á də təl məkuú yé. Bí kú keen Yurusəlem nəcé jísə dánd mə Zembî, Njwú-buud ánúnî. ³⁶ Wó kú keen lúú wô, nəcé wo cúgə nə ɔkul shwɔɔla tɔɔ ntand shilú ɔgwúd ná í fúməg ɔkí ná í yíndəg. ³⁷ Ntɔ ji ná wó ká ci ná wo sá gúl sâ, ciɔg nji ná: “Haaw, mə é sá”. Wó ká ci ná wo asáyé gúl sâ, ciɔg nji ná: “Mbô, mə asáyé”. Ciyá jêsh wó kwádulə na gwɔw yí, í zhu wé Mbúwálú múúd.»

Muud nda də bweel

³⁸ «Bí a shí gwág ná bwé á ci ná: “Jús í cé jús, jə í cé jə”. ³⁹ Nji mɛɛ mə ci ná, muud kú kə nə lal lúú wé sɔ́l məbɔw. ɔkí muud mə nyífə wo bóónz mbán ə mənɔwúmád, yəg námə nyə wúl mbán. ⁴⁰ ɔkí muud mə kə nə wo njɔw mílésú ná a mánda wo nə wáma gwô á cwú, bídúg a kəg námə nə kúúd. ⁴¹ Múúd mə ká zə nə mpəl zə yímbəli wo ná wo ɔkényúg nyə mbag, cé kílomáda ɔgwúd, wɛɛ kaág nə nyə okílomáda óbá. ⁴² Múúd mə ká gwáámə wo sâ, yəg nyə; nyɔɔɔng mə zə kwalád wódí yé, wo kú ban.»

Dúlə cɛɛl mízhízhín

(Luk 6.27-28; 32-36)

⁴³ «Bí a shí gwág ná bwé á ci ná: “Wó jəlá nə cɛɛl múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé, wo mpii zhízhín wô”. ⁴⁴ Nji mɛɛ mə ci nə bí ná cɛɛlɔgá mizhízhín mín, bí jəgula nə Zembî shú bɔɔɔng bwé ɔgə lwágulə bí cúwálí wá. ⁴⁵ Ntɔ́ í é mpúy ná bí búsa bwán ó Sóɔɔgú wún jí gwɔw yé. Nəcé Zembî mə də sá ná yásə í fáánɔg shú buud bēsh, tɔɔ bɔɔɔng ó ányunywaə tɔɔ bɔɔɔng ó abúbɔw. A də námə sá nə mpú nywɔg shú búúd bēsh, tɔɔ bɔɔɔng ó átútəlí tɔɔ bɔɔɔng bwé cúgə tútəlí wá. ⁴⁶ ɔkí bí mə cɛɛl nji buud bwé céél námə bí wá, bí mə mpíyá nə máyé myəna? ɔgáá buud bwé də ɔwə otóyá wá bwé də námə sá ntɔ́? ⁴⁷ ɔkí bí mə də bəda nji omínyɔɔɔhú bún, ye gúl sâ ágúgwáan wé cí? ɔgáá íkúl ishús í də námə sá ntɔ́? ⁴⁸ Bəgá mbii í jəla yí, námə nda Sóɔɔgú wún jí gwɔw yé, a jí mbii í jəla yí.»

6

Yálə Zembî gúmə

¹ «Ja bí mə də sá misóólúgú myá Zembî yí, sɔ́gá ná í kú də bə lwóyá. Bí mə ká də lwóyá búúd dí, Sóɔɔgú wún jí gwɔw yé, kú ná kwo yə bí myəna.

² «Í ká bə ná wo yə mbúmbúwá *mwaanê, wo kú bəngula nə sâ jɔɔɔgú nda búúd ó məkəɔ bwé də sá *məmpáánzə mə mínjígúla, nə mázhií məzhií ná. Bwé də sá ntɔ́ ná buud bwé yəg bwo gúmə. Búbələ mə jaaw bí ná, myán myəna myêsh wé míni. ³ Nji wɛɛ, ja wó yə mbúmbúwá mwaanê yí, ság nə mbwə məkóól wô í bəg kú mpu sá mbwə mənɔwúm í ɔgə sá yí, ⁴ nəcé yána dwô í jəlá nə sɔy shwoód. Sóɔɔgú woó mə də dúg sâ jêsh jí shwoód yé, mə bá fáágulə wo.»

Sálə məjəgula

(Luk 11.2-4)

⁵ «Ja bí mə sá məjəgula yí, kúgá sá nda buud ó məkəɔ. Bwé bul cɛɛl də sá məjəgula, bwé təl ótútəlí *məmpáánzə mə mínjígúla nə mázhií məzhií shú ná buud bwé dúg dúg bwo. Búbələ mə jaaw bí ná, myán myəna myêsh wé míni. ⁶ Nji wɛɛ, wó ká cɛɛl jəgula nə

5:33 23.16-22; Zhk 5.12 5:33 Ləv 19.12; Ilɔ 30.3 5:34 Iza 66.1; Mis 7.49 5:35 Sôm 48.3 5:37 2Kr 1.17-19 5:38 MmN 21.24 5:39 Rom 12.17 5:40 1Kr 6.7; Heb 10.34 5:43 Ləv 19.18; Mat 22.39; Mak 12.31; Luk 10.27 5:44 MmN 23.4-5; Rom 12.20; 1Pr 2.20-23 cɛɛlɔgá mizhízhín mín: Luk 6.28; 23.34; Mis 7.60; Rom 12.14; 1Kr 4.12; 1Pr 3.9 5:45 Ifz 5.1 5:48 Ləv 19.2 6:1 23.5

Zembî, kag nyii wódí kál fúm. Wó fad mbê, wo mú ka jægula nə Sóóŋgú woó nəcə a ji na kál búúd bwé cúgé yí. Ntó Sóóŋgú woó má du dúg ísâ í shwoó byêsh yé, a bá fáágulə wo.

⁷ «Ja bí má sá májægula yí, kúgá bul íciyá bí kú nə wúmbúlé yí. Ikúl ishús wé í du sá ntó. Bwé du téduga nə Zembî má du gwágulə bwo nəcə zhwog iciyá. ⁸ Bi kú sá nda bwo, nəcə Sóóŋgú wún má du bwey mpu sâ bí ŋgə jii yí, bi njúl kú fwo gwaámb nyə gwo. ⁹ Bí ó bāŋ dugá jægula ntúga:

“Yé Sóóŋgú wúsú jí gwów yé,
jínə dwô í bəg nə gúmə ntə sâ jêsh.

¹⁰ Ijwūga byô í zág,
buud bwé bəg micəǵlá myô shí gaád, námə nda í du sŷy gwów ná.

¹¹ Yág sá idāw í jálá nə sá múús yí.

¹² Juug sá nə məbyaagulə mósú
námə nda sá ŋgá juu buud bwé ŋgá byaagulə nə sá ná.

¹³ Wo kú bíd nə məbwəbúlán má ntóg sá ŋkul.
Sáág nə sá fáámug məbwə má Mbúwúlú múúd dŷ.

*[Nəcə ijwūga nə ŋkul nə gúmə bísa ísâ byô, kandugə á kandugə. Amen.]

¹⁴ «Mpugá nə bí má ká du juu búúd nə iwushí byáŋ, Sóóŋgú wún jí gwów yé nyə bá námə du juu bŷi nə iwushí bín. ¹⁵ Nji bí má ká bə kú juu búúd nə iwushí, Sóóŋgú wún nyə abúle námə juu bŷi nə iwushí bín.»

Ici í idāw

¹⁶ «ŋkí bí má ci idāw nə bí mə yá Zembî gúmə, bí ajəláyé nə ŋgə ji nə shúsúlú-shúsúlú nda buud ó məkəŋ. Buud bəŋgú bwé du nywadulə məŋkágé nə bwé lwóya nə bwé ŋgə ci idāw. Búbále má jaaw bí ná, myáŋ myəna myêsh wé míni. ¹⁷ Nji wəe, wó ká ci idāw nə wo yá Zembî gúmə, gusag mísh, wo kwambulə nyúul. ¹⁸ Wó jəlá nə sá ná buud bwé kú mpu nə wo ŋgə ci idāw. Ntó Sóóŋgú woó má du dúg ísâ í shwoó byêsh yé, mú bá fáágulə wo.»

Fwámé byəəg

(Luk 12.33-34)

¹⁹ «Kúgá ŋkúnd byəəg shí gaád, kál óshê nə myáŋgulə í du də ísâ yí, ijúwâl du búgə mímpumbé du júwo yí. ²⁰ Yidagá ŋkúnd byəəg gwów, kál óshê nə myáŋgulə í áde də ísâ yí, ijúwâl kú du búgə mímpumbé du júwo yí, ²¹ nəcə kál byəəg dwô mbwúg yí, cínəŋg wé lâm wô í é bə námə yé.

²² «Jús dásə lámə á nyúul. Jús í ká bə kú nə bwə íí, nyúul nyêsh bə məŋkenyad. ²³ Nji, mísh mwô mə ká bə ŋkí bôw, nyúul nywô bə yídúgúd. Ntó, ŋkí mísh mwô mə adúgé tɛɛm bə sâ, á waguwólə jāŋ yídúgú!»

Búgúlálə Zembî

(Luk 12.22-31; 16.13)

²⁴ «Muud cúgé nə ŋkul sŷy nə omása óbá ja ŋgwúd, nəcə nyə é mpii ŋgwól, a cɛɛl ŋgwól; gúl ja nyə e gwág nə ŋgwól, a mpyəny ŋgwól. Bí cúgé nə ŋkul sŷy nə Zembî bí ŋgá sŷy nə *mwaanê ja ŋgwúd.»

²⁵ «Mə ka ci nə bí ná, bí kú du yágəwo cug jín nə bí é də jí†. Bí kú yágəwo mənyúul mún nə bí é bwáád jí. ŋgaá nə cug í ntə ídāw, nyúul ntə míkáándá. ²⁶ Mpugá dúg ínunú. Í áde bə məmpəg, kú mwáágulə mpúmá, kú nə sâ bwé wá ówaag ɔ ídūwud. Nji Sóóŋgú wún jí gwów yé ŋgə wíl byo. ŋgaá, bí bí nə mfíí cə ínunú byəəŋgú? ²⁷ Zó á na bídí jí nə ŋkul bə ná, nəcə a ŋgələ yágúwó, a kwádulə jwôw ŋgwúd nyádí cug dí yé?

6:8 6.32; Luk 12.30   6:9 Eze 36.23   6:10 4.17; 7.21; 12.50; 18.14; 21.31; 26.39-42; Mak 3.35; 14.36; Luk 22.42; Yuá 4.34; 6.38-40; Mís 21.14   6:11 6.24-34   6:12 6.15   6:13 10.16-25; 24.3-28; Zhk 1.12-15; Yuá 17.15; 2Te 3.3; 2Tm 4.18   * 6:13 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga.   6:14 5.24; Luk 6.37; Ifz 4.32   6:15 18.35   6:16 Iza 58.5; Mat 4.2; 9.14-15; 17.21; Mak 2.18; 9.29; Luk 2.37; 4.2; 5.33; 18.12; Mís 13.2-3; 14.23; 2Kr 6.5; 11.27   6:19 Zhk 5.2-3   6:20 19.21; Mak 10.21; Luk 12.33   6:24 6.11   6:25 Flp 4.6; 1Pr 5.7   † 6:25 Míl mícilyá mí ayág mí á kwádulə na nə «bí ŋgul jí?»   6:26 10.29-31; Luk 12.6-7

²⁸ «Nacé jí bí má dɛ sá yáɣɔwo mímbwéédí yí? Mpugá dúg nda ofuláwa bwé dɛ wɔ́ mánɔcugú ná. Bwé ádé yíngá nɛ iséy, kú tinj míkáándó. ²⁹ Njɛ má mpú jaaw bí ná cí Sálɔmun nyə á tɛem jág bul bæ nɛ gúmá, nyə a shígé bwɛɛ bwáád nda ofuláwa. ³⁰ ɲkámúsá Zembí má fwó bwééd zhizhe sâ nda akánda á jugú jí ná bwé é wusə kuda dí mán yé, ɲkámusa nɛ bî. Ye bi wá nyə é bæ kú bul mpu bwééd wá? Yé búúd wá tag búgá óga! ³¹ Kúgá dɛ yáɣɔwo ná: “Só é dɛ jí, só é ɲgul jí, só é bwáád jí?” ³² Ikúl ishús wá í dú ɲgə wáduga sɔ́ isâ íni byêsh. Bi báá kúgá dɛ sɔ́ byo, nacé Sóóɲgú wán jí gwów yé má mpú ná í jii bí isâ byəɲg. ³³ Yidagá dɛ fwo tɛl isâ í dúgyá nɛ Faan má Zembí yí shwóg, bí cugə tútəlí mísh méd, Zembí ka dɛ kwádulə bí isâ íni byêsh. ³⁴ Ntó bí kú yáɣɔwo sâ í bá sɔ́y mán yí, nacé isâ yá mán í é bá námé mpúy mán. Micúnj myâ ɲkúmba jwów mí kwaga nɛ dɛɲ jwów.»

7

*Ságá buud mɛnywa**(Luk 6.37-38, 41-42; 11.9-13; 13.25-27)*

¹ «Kúgá dɛ jéég búúd minjagó, bwé bɔ́g námé dɛ bæ kú jéég bí minjagó. ² Bwé bá dɛ jéég bí minjagó mbiɲ ɲgwúd bí é dɛ jéég bóól búúd minjagó yí. Nacé yuug bí é dɛ yigula bóól búúd nɛ ndí yí, gwé námé wá bwé bá dɛ yigula bí nɛ ndí yí. ³ Nacé jí wó ɲgə mpu dúg ntand shwú jí mínyɔɲú woó jús dí yí, njɛ wo kú dúg mbwúɲ wí dwó jús dí yí? ⁴ Ntadélé wó jí nɛ ɲkul ci ná wo yíl mínyɔɲú woó ntand shwú júsúd yé, wɛɛ njúl nɛ mbwúɲ dwó júsúd? ⁵ Yé múúd makáɲ, fwog yíl mbwúɲ wódí júsúd; ja jɔɔɲgú wá wó é ka dúg nda wó jí nɛ ɲkul yíl mínyɔɲú woó ntand shwú júsúd ná.

⁶ «Kúgá yə ompyê isâ í Zembí, nacé bwé á bá yid zə kwagulə bî. Bi kú kul óɲkuú ijimá í mákwóógú má álal-kus bwé dɛ jɔ́w ná pɛrlə yí, bwé á bá nyaal byo.

⁷ «Gwáámbúgá Zembí, nyə é yə bî; sɔ́gá, nyə e lwó bî; kudəgá mbê, nyə é juw. ⁸ Nacé muud má gwáámb yé, nyə é bii. Muud má sɔ́ yé, nyə é kwey. Múúd má ká kudə mpumbé, bwé juw nyə wə. ⁹ Nda bí, mwán má ká gwáámb sóóɲgú buléd, ye sóóɲgú nyə é yé nyə kwóógú? ¹⁰ ɲkí ná a gwáámb shú, ye sóóɲgú nyə é yə nyə kuwó nywâ? ¹¹ ɲkámúsá bî, tɛem bæ nda bí búsa nɛ mbiya mílám ni, bi má dɛ yə bwán bún isâ í ányunywaâ. ɲkámusa nɛ Sóóɲgú wán a gwów, bí má ká gwáámb nyə sâ ányunywaâ, a yə bî.

¹² «Ságá buud sâ jêsh bí má céél ná bwé sáág bí yí. Ntó wá *mbwoomb mɔ́cɛɛ nɛ micilyá mí *búúd ó micúndá mí ɲgə ci yé.»

Məzhíí mäsə məbá

¹³ «Nyíigá mpumbé ámúmánda dî, nacé mpumbé í ké micúnj myâ kandugə dí yí wúsə ɲkí bwaag; zhíí á wu ɲkí laasəwo. Bulyálə búúd bwé ɲgə kə wu wá. ¹⁴ Njɛ mpumbé ámúmánda nɛ zhíí ákukwowulá, í kənd búúd cug á kandugə dî. Buud bwé kə wu wá, bwé ábúlyáyé.»

Bwé dɛ mpu líí nɛ mpumá nyé

¹⁵ «Bí ɔ káálúgá nɛ *buud ɔ micúndá wá məshíigá. Bwé dɛ zə nyíi gwoɔɲg jínúd, bwé njúl né shɛɛ nda incwəmbɛ, í njúl ná búsa ɲkí wagəwo nda ɔɲkwɛny. ¹⁶ Bi má bá dɛ mpu bwo nɛ kuú ɲjɔɔnd wáɲ. Ye bwé dɛ mwáág məbudé ɲgwúdáánzə dî, ɲkí ná ifumbí byaag dí? ¹⁷ Mpugá ná fwámé líí í dɛ wúmə fwámé íbumá, líí ábúbôw í wúmə njɛ íbumé í abúbôw. ¹⁸ Fwámé líí í cúgə nɛ ɲkul wúmə íbumé í abúbôw; líí abúbôw kú námé wúmə fwámé íbumá. ¹⁹ Muud fambá má dɛ cal líí jêsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, a wusə gwo kudad. ²⁰ Bi má bá ka dɛ mpu bwo nɛ kuú ɲjɔɔnd wáɲ.

6:29 10j 10   6:30 14.31   6:32 6.8   6:33 10j 3.11-14; Sôm 37.4-5   6:34 MmN 16.4, 19-20   7:1 Zhk 4.11-12; 1K 4.5   7:2 Mak 4.24; Rom 2.1; 14.10-12   7:7 Zhe 29.12-14; Mat 18.19; 21.22; Mak 11.24; Yuá 14.13-14; 15.7; 16.24; Zhk 1.5; 1Yn 5.14-15   7:11 Zhk 1.17   7:12 5.17; Rom 13.8-10; Gal 5.14   7:14 Mis 14.22   7:15 Mbá 13.2-4; Mat 24.11, 24; Mis 20.29; 2Kr 11.13-15; 2Pr 2.1; 1Yn 4.1   7:16 12.33   7:16 Zhk 3.12   7:17 Gal 5.19-23   7:19 3.10; Luk 3.9; Yuá 15.2, 6

²¹ «Buud bwé ngé ci nə mə ná: “Yé Cwám̄ba! Yé Cwám̄ba!” óni, bēsh dí Zemb̄i mə bá magulə nyé dí Faan dí wá. Nji bəwəng bwé ngé cugə nda Sóóngú wām jí gwów yé mə céel ná, bwé wá á bá magulə wá. ²² Nəcə jwōw Zemb̄i mə bá sám̄b búúd milésú yí, zhwog buud bwé bá ci nə mə ná: “Yé Cwám̄ba! Yé Cwám̄ba! Dugí, sá á shí cúndə mícúndə mí Zemb̄i nə nkul nywō. Sá yíl mājamb nə nkul nywō, sá sá nám̄ə zhwog *məshimbá.” ²³ Nji mə bá bęsa nə bwo nə ngəng ná: “Mə a shígé bwele mpu b̄i buud wā kú b̄ish məcəę óga, wúgá mə na.”»

Yuug kəng bá lad

(Luk 6.46-49)

²⁴ «Múúd mə ká gwág lésú mə mə lás ni, a sá nda mə ngé ci nə, a ji nda kəng nyə á shumə njów kwóógúđ gwów yé. ²⁵ Ompú bwé á nywō, mpəng wós mənćúwóđ, oŋkwō bwé á kuŋg, isá íni byēsh də nyífa njów wəwəngúđ, nji njów kú búg, nəcé nyə á shumə wə málal dí, kwóógúđ gwōw. ²⁶ Njii, múúd mə ká gwág lésú mə mə lás ni, a kú sá nda mə ngé ci nə, a ji nda lad nyə á shumə njów shę dí yé. ²⁷ Ompú bwé á nywō, mpəng wós mənćúwóđ, oŋkwō bwé kuŋg. Isá íni byēsh də nyífa njów wəwəngúđ, njów í mú búg, shugula shí nə mpuu.»

Yésus mə lwóyá nk̄ul ijwūga

²⁸ Ja Yésus mə sh̄in lás yí, ncúlyá buud bwé á bə cínəng wá bwé mú bul káam mbií nyə á ngə jígali yí, ²⁹ nəcé nyə á ngə jígali nə kéénd, kú bə nda *Oyígali ó məcəę bāng.

8

Yésus mə lwag zúzaamó

(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)

¹ Yésus mú shulə, wú mbúmbúńúđ, buud bwé mú bę nyə áncuncuma. ² Bwé ngé shulə, wúl zúzaamó mú cúwo, shísh wó Yésus, zə kúđəw shí, yə nyə gúmá. A mú ci nə Yésus ná: «Cwám̄ba, nk̄i wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndōŋ.» ³ Yésus mú séémb mbwə, kún̄ya nə nyə, ci nə nyə ná: «Mə magulə. Nyúúl í bág wo ná səndōŋ!» Cé nə cé, zaamó í mú sh̄in wú muud éne nyúúlúđ. Nyúúl í mú bə nyə ná səndōŋ. ⁴ Yésus mú ci nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd sá í mə s̄y yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músé ná, wo ka wá *métúnęa Moyiz nyə á cilə má. Bwé mpúg ná wo mú mpwogé.»

Búgá mə lúlúú ózimbi təd

(Luk 7.1-10; Yuá 4.46-54)

⁵ Yésus nyə á ka kə wós Kapernawūm. A ká nám̄ə wós ntáni, wúl lúlúú á izimbi təd í mú zə téég nyə məbwə, ⁶ ná: «Yé Cwám̄ba, sóđl məsáal waamə mbwug kəga njów; a músə mbúmbwúgú, a ngə bul jug.» ⁷ Yésus músə ci nə né ná: «Mə é kə lwag nyə.» ⁸ Nji lúlúú á izimbi mú bęsa ná: «Cwám̄ba, mə ampíyáyé nə wo nyíig máđí njów. Jeg lás lásúg, sóđl məsáal waamə yálúg. ⁹ Nəcə mə ji nə omása bwé ngé jwú nə mə wá. Mə ji nám̄ə nə ozimbi mə ngé jwú nə ndí wá. Nyəwəng yēsh mə é ci nə a kyéyug yé, a kə; nyəwəng mə é ci nə a zég yé, a zə. Mə ká ci nə lwaá dām ná í sáág gúl sá, í sá gwo.»

¹⁰ Ja Yésus mə gwág ntáni yí, a mú bul b̄i. Nyə nə buud bwé á ngə bę nyə wá ná: «Búbálé mə jaaw b̄i ná, mə afwóyé bwele dúg múúd nə fwámé búgá nda nyíga, tēem bə kúl búúd *Izəwəyél dí. ¹¹ Mə mpú jaaw b̄i nə zhwog ik̄ul í búúd í bá zhu kóómb jwōw í də cúwo yí, zhu kóómb í də jímə yí, bwé zə sēengya nə impáám̄b b̄isú *Aburaham nə *Izaag, nə *Yákwab Faan á gwówúđ, bənóŋ bwé mú də dína. ¹² Nji buud bwé á jəla nə bə nə nkow Faan a gwów dí wá, bwé bá wusəw yídúgúđ tóón. Bwé bá bə cínəng, nji bwé ngé bwam nə məyə.»

¹³ Yésus músə ci nə lúlúú á izimbi éne ná: «Wēe kag njów. Í bág nda wó ngé *búgula ná.» Nám̄ə baan dəwəngú, sóđl məsáal mú yál.

Yésus má lwag mimbêl Pyêr dí njów
(*Mak 1.29-34; Luk 4.38-41*)

¹⁴ Yésus mú ka zə kə Pyêr dí njów. A mú kə kwey ná Pyêr cii yé á mudá mbwug shí, ayôñ nə yôñ má bií nyə. ¹⁵ Yésus mú kúnnya nə nyə mbwád. Ayôñ nə yôñ mú shîn nyə. A mú wəol, a tééd ntâg séyúlə nə Yésus.

¹⁶ Mpwó-kugú shí, buud bwá mú zə nə zhwog mimbêl mí məjamb. Yésus mú ngə yíl bwo bów-bôw míshíshim myəəngú nji nə iciyá yâ mpu, a shîn námə lwag míl mímbêl myêsh. ¹⁷ Nyə á ngə cug buud ntó shú ná cúndə má Zembî Izayí nyə á cúndə yí, í bwəmag. Izayí nyə á ci ná: «Nyə á cug buud ó jâm, a yíl sé ofimâl ó məbwas.»

Bəǵlə Yésus
(*Luk 9.57-62*)

¹⁸ Dúǵúlə Yésus nyə á dúg buud bwá á lyə nyə ná kesh yí, a mú ci nə *ompwíin bé ná bəónə bwá líinág mən kə fanwíny. ¹⁹ Ngwól Yíǵuli məcəx mú ntâg shísh zə ci nə né ná: «Yé Yíǵuli, mə zə bá də bə wo kúl jêsh wó bá də kə yí.» ²⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontó bí nə miku, inunú nə maage, nji *Mwân mə Múúd cugé nə nkúmba kúl á dúg já yí.»

²¹ Ngwól *mpwíin má Yésus mú ci nə né ná: «Cwám̄ba, fwog bíd mə, mə kəg dul sóñgú waamə.» ²² Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Wεε bəg mə. Bídúg mímbimbə mí dúlúg mimbimbə myán.»

Yésus má nkáánd nə nkəwə
(*Mak 4.35-41; Luk 8.22-25*)

²³ Yésus mú kə kəwa byóólúđ, ompwíin bé bwá mú bə nyə. ²⁴ Né ndéé nkəwə mú zə kung mən nə nkulú, ikwə də bád kə gwəw, də shwi y byóólúđ, nji Yésus njúl gwád. ²⁵ Ntó, ompwíin bwá mú kə juuməshi nyə, bwá nə né ná: «Cugug sê, yé Cwám̄ba! Sé wál zə yə.»

²⁶ Yésus nə bwo ná: «Wáyé mbií ífwaas ní? Búgə jín í bul ná tag é!» A músə tōw, nkáánd nə nkəwə nə mən, byêsh í mú saləwo ná shee. ²⁷ Buud bəəngú bwá mú bul bî. Bwə ná: «Wáyé mbií muud ga! Tə nkəwə tə mən í bálé sá nyə məgwág í?»

Yésus má yíl məjamb
(*Mak 5.1-20; Luk 8.26-39*)

²⁸ Ja Yésus má shîn líina mən, jé shí á Gadarên yí, buud obá bwá mú cúwo ban məshwoñ, məjamb má ngə lwáfələ bwo, bwá mú zə bwəma nə nyə. Buud bəəngú bwá á də bul wagəwo. Kú ná nə muud nyə a jísəw ná a cə kúl bwá á də bə yí. ²⁹ Bwə mú zə nə oñkwiiimbyé wə Yésus, bwə ngə ci ná: «Shé bən nə inéy, yé *Mwân má Zembî? Wo wál leel zə təl sé cwúnd dí fwála dəəngú kú fwo wóos í?»

³⁰ Na, məma səənz oñkuú í á bə fwámé cícé nə bwo, í ngə də. ³¹ Məjamb má mú ka téég Yésus məbwə ná: «Nkí wo yíl sê wa búúd óga dí, kəndúg sé nūñ oñkuúđ.» ³² Yésus músə ci nə mwo ná: «Kəgá!» Məjamb má mú wú búúd óni mənyúúlúđ, kə nyíi oñkuúđ. Səənz oñkuú ní jêsh mú bumb nə mikálá, wú kúl í á bə mbúbmbún dí yí, kə juwa mən, bêsh bwá mú ngul məjúwó, fudə.

³³ Né ndéé, buud bwá á ngə baagələ oñkuú wá, bwá mú wəenzh kə kwáádá, kə bwiing búúd sá í amə sîy nə oñkuú yí. Bwə bwiing námə lân búúd bwá á bə nə məjamb wá. ³⁴ Buud ə ngwála bêsh bwá mú tî, kə bwəma nə Yésus. Ja bwə má dúg nyə yí, bwə mú téég nyə məbwə ná a wúg bwádí loəmud.

9

Yésus má lwag mbúmbwúgú
(*Mak 2.1-12; Luk 5.17-26*)

¹ Ntó Yésus mú kə kəwa byóólúđ, nyiñgə líina mən, kə nyádí ngwála. ² A ngə námə jé, buud bwá mú zə nyádí, bwə ngə nkény mbúmbwúgú táádád. Yésus mú dúg ná buud

bɔɔŋgú búsə nə fwámé búgá, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwân waam! Səlug lâm shí! Mə mə juu wo nə *misəm myô.»³ Bóól *Oyíguli ó mácɛɛ bwé mú ŋgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ŋgə *lás nə Zembí bwaasúlə mpu.»⁴ Yésus músə mpu sâ bwé á ŋgə téduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Nəcə jí bí mə bôw mitédúgá ntáni yí? ⁵ Jí í búl bə kúná-kúná? Ye cílə nə muud ná: “Mə mə juu wo nə misəm myô”, ye ná: “Wɔɔlúg, wo kyéyug?” ⁶ Mə ka cɛel ná bi mpúg ná *Mwân mə Múúd jí nə ŋkul ijwúga nə a juu búúd nə misəm myáŋ.» Ntó, a mú yid wé mbúmbwúgú. Nyə ná: «Wɔɔlúg, wo ŋkényúg táádé gwô, wo nyíŋgəg kə njów.»⁷ Muud wɔɔŋgú mú wɔɔl, kyey kə njów. ⁸ Ja áncuncuma buud mə dúg sóólúgú ni yí, bwé mú gwág íkukwendɛ, bwé mú ságusə Zembí, nəcé a yələ búúd mbíí ŋkúl ijwúga nyɔɔŋg.

(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Yésus mú wú na, kyey. A ŋgə cɔ kúl búúd bwé də jóna tóya yí, a mú dúg ŋgwól múúd njúl cínɔŋg shí. Muud wɔɔŋgú nyə á bə nə jínə ná Matiyô. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bɛg mə.» A mú tɔw, bɛ nyə.

¹⁰ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl njów a ŋgə də, zhwog oŋwenye ɔ tóya nə bóól ósól ó məbôw bwé mú námə zə, bəndɔŋ nyə nə *ompwíín bə zə də. ¹¹ Ja *Ofarizyɛŋ bwé á ka dúg ntáni yí, bwé á ci nə ompwíín ó Yésus ná: «Nəcə jí Yíguli wún ŋgə bále də nə oŋwenye ɔ tóya nə bóól ósól ó məbôw yí?»¹² Yésus mú gwág sâ bwé á ŋgə ci yí, nyə nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jii jwówuda, í də bə mímbəl. ¹³ Mpugá téduga sâ jí cilyá Kálaad Zembí dí yí ná: “Mə bul jii nə buud bwé gwágúg buud cey lámúd, ntɔ nə bwé dúg sâ mə *mətúnuga.” Ntó jí nə mə a shígé zə jôw ótátəlí ɔ búúd. Mə á yida zə jôw osól ɔ məbôw.»

Nyá ici í ídɔw

(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴ *Ompwíín ó Yuánes Nduu-buud bwé á ka zə wé Yésus zə jí nyə ná: «Sónóŋ *Ofarizyɛŋ sá mə də ci ídɔw yələ Zembí gúmá nji ompwíín bwô bəŋ kú ci. Jí í sá ntó?»¹⁵ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ja múúd mə ŋwa bə yí, a təl zəŋ, a jôw óshwé bə; ye oshwé bə bwé yidá zə nə məcɛy lámúd bəndɔŋ muud bə bwé njúl kúl ŋgwúd? Mbô! Nji mól mwôw mə ŋgə zə, bwé bá yíl bwo muud bə yí. Mwôw mɔŋgú dí wé óshwé bə bwé ka bá ci ídɔw. ¹⁶ Mpugá nə bwé ádé ŋwa kúl káándé ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád. Nəcə bágá dɔɔŋg í ká juli, í tɔw, í yida bweeg luun lə káándá. ¹⁷ Ntó námə, bwé ádé ŋwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†; lenya í é bá nyey, wáan shwiy shí, lenya ntáma. Bwé də wá wáan ágúgwáan í lenya í ágúgwáanud. Ná ndéé, nə lenya nə məlwəg byêsh í mú cugə.»

Yésus mə gwúmushi shilə mə Zharus

(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Yésus ŋgə ná lás ntáni, ŋgwól njwú *Oyúden mú jê. A mú kúɔw shí, yə Yésus gúmá. Nyə nə né ná: «Súsás jəm mə kúnəw yə. Mə cɛel ná wo zág kə keel nyə mbwə, a cúgəg.»¹⁹ Yésus mú tɔw shí bəndɔŋ ompwíín bə bwé músə bɛ nyə. ²⁰ Bwé ŋgə ná kə, ŋgwól múdá mú leel bɛ nyə mpúsə. Mudá məcií mə á də wú nyə nyúúlúd té mímbú wúm nə mímbá. Mudá éne mú shísh Yésus mpúsə kwoŋ, kúnya nə nyə lwé lú káándá, ²¹ a ŋgə téduga ná: «Mə ká jisəw kúnya nə káándá mə Yésus, mə e yəl.»²² Yésus mú yid mpúsə, dúg mudá éne, nyə nə né ná: «Shilə wám, səlug lâm shí. Wo mə *dúg cug nəcé búgə gwô.» Mudá mú yəl námə cé nə cé.

²³ Yésus mú ka kə nə ndéé, kə nyíi njwú dí njów. A mú kwey, buud bwé ŋgə lwɔ milaag, bwo ŋgə sá saagəwo mímbíí mímbíí. ²⁴ Yésus mú ŋkáánd nə buud nə bwé cúwóg tóón. Nyə nə bwo ná: «Súsás ga í afwóyé yə, á yidá bə gwód.» Bwé mú yida ŋgə cágulə nyə. ²⁵ Ja

9:6 Yuá 5.36 9:9 8.21-22 9:10 11.19; Mak 2.15; Luk 5.29; 7.34; 15.1-2; 19.7 9:13 Ozê 6.6; Mat 12.7; Luk 19.10
9:14 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34 9:15 22.2; 25.10; Yuá 2.1-12; 3.29; Mbú 19.7 * 9:16 Na jí kúl káándé
í afwóyé kə məjúwó nə ndéé í juli yí. † 9:17 Oyúden bwé á də sá lenya nə kúúdu cúdu.
9:20 Ləv 15.25-27; Mat 14.36; Mak 5.27; 6.56; Luk 6.19; 8.44 9:22 8.13; Mak 5.34; 10.52; Luk 7.50;
8.48; 17.19; 18.42; Mis 3.16 9:24 Yuá 11.11-13 9:25 Mak 5.41

bwé má shîn wéesh buud óni tóón yí, Yésus mú nyíi fúm, a mú bii súsás mbwád, súsás í mú wòol. ²⁶ Ntó, lâŋ ni í mú zə jwə shí nyəəŋg nyêsh.

Yésus má bēny wəancím-ncím mísh

²⁷ Yésus mú kyey. A ŋgə kə ntúni, wəancím-ncím óbá bwé mú bə nyə nə oŋkwiimbyé. Bwé ná: «Yé Mwân má *Dávid, bwííggúg sá ná ŋkwonú!»

²⁸ Ntó, Yésus mú kə jé njów, wəancím-ncím bwé mú shísh nyádí. Yésus mú jí bwo ná: «Ye bí ŋgə *búgula ná mə ji nə ŋkul sá ntó?» Bwé ná: «Haaw, yé Cwám̄ba, sá má búgula.»

²⁹ Yésus músə ka kún̄ya nə bwo míshád. Nyə nə bwo ná: «Í bág nda bí ŋgə búgula ná.»

³⁰ Mísh má músə bāŋ bwo. Yésus mú mpu báásulə bwo ná: «Mpugá gwágulə. Bi kú jaaw təw muud sá í má bə ga.» ³¹ Nji bwé bāŋ, wúlə bwé á wú cínəŋg yí, bwé á shwal kə ŋgə bāŋgula nə lâŋ wəəŋgú kúkúl jêsh.

Yésus má lwag fífi

³² Ná ndéé cúwólə bwé á cúwo tóón yí, bóól búúd bwé mú zə nə wúl fífi wé Yésus. Jamb í á wá nyə məŋkədad ná a bág fífi. ³³ Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú tééd lásúlə. Buud bwé á bə cínəŋg áncuncuma wá, bwé mú bul káam ná: «Sə a bwélé dúg mbií sá ga shí *Izəryél.» ³⁴ *Ofarizyēŋ bāŋ, bwé mú ci ná: «A ŋgə yíl məjamb nə ŋkul má njwú məjamb.»

Osól ó mäsáal bwé ŋgə fúfə

³⁵ Ntó Yésus nyə á ŋgə kə míŋgwəla míŋgwəla, nə məkwaádá məkwaádá. Nyə á ŋgə jígguli buud *mámpáanzə má mínjíggulá má *Oyúden dí, á ŋgə cúndə Jəjə Kéél á Faan má Zembî, a ŋgə námə lwag buud məbwás mímbií myêsh, təw ijām. ³⁶ Yésus nyə á də ŋgə dúg buud bēsh nyə á də bwəma nə bwo wá. A mú gwág bwo cey lámúd nə dúgúlə ná bwé á ŋgə cugə məntágulə dí, bwé má shîn námə tag nda səənz íncwəmbə í cúgé nə mbaagulə yí. ³⁷ Ntó nyə á ci nə *ompwíín bə ná: «Dugá, idāw í má tí fambá məŋkund məŋkund, nji buud bwé kə saag wá búšə cíg-cíg. ³⁸ Ntó wé má cí nááá: jəgəlagá nə amádí fambá ná a ntíígg buud, bwé kəg saag.»

10

Buud ɔ lwámá wúm nə óbá
(Mak 3.13-19; 6.7-13; Luk 6.12-16; 9.1-6)

¹ Ntó Yésus mú jōw *ómpwíín wúm nə óbá bə. A mú yə bwo ŋkul á dúlə yíl búúd bów-bōw míshíshim, lwag məbwás mímbií myêsh, təw ijām. ² *Buud ɔ lwámá wúm nə óbá Yésus nyə á jōw wá, mínə máŋ wə mága: tééd nə Shímun bwé á də jōw ná Pyêr yé, kala nə mínyəŋú yé André; zə keel Zhâk bá mínyəŋú yé Yuánes bwân ó Zhébedé. ³ A jōw námə Fílíp bá Batəlumí nə Tómas bá Matiyô ŋwenye tóya. A jōw námə Zhâk, Mwân mə Alfê bá Tadê, ⁴ nə Shímun kambulə ləom bá Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

⁵ Ná ndéé Yésus mú kənd búúd wúm nə óbá óni lwámád, a má fwo shîn cwíny bwo ná: «Ja bí má kə yí, bi kú kə ikúl í cúgé *Oyúden yíid. Bi kú kə míŋgwəla mí búúd ó Samaríya. ⁶ Yidagá kə búúd ó *Izəryél dí, bwé má jág zhíí nda íncwəmbə bí kú nə mbaagulə yí. ⁷ Ja bí ŋgə kə yí, bi ɔ kə ŋgə cúndə ná Faan má Zembî mú kúnə-kúnə. ⁸ Lwagugá mimbêl, bí gwúmushi mimbimbə, bí lwag námə mízúzaamə, bí yíl búúd məjamb. Bi má ŋwa ŋkul ga ashwá, kəgá námə sēy nə ndí ashwá. ⁹ Muud kú kə nə *mwaanê bwúgúd, təw or, təw wúl mbií mwaanê wêsh. ¹⁰ Muud kú ŋwa baamətálá, ŋkí ishimi íbá, ŋkí bóól ósilúfaas, ŋkí wagatig, nəcé muud ŋgə sēy yé má jəlá nə yéyəw ídāw.

¹¹ «Ja bí má jé wúl ŋgwəla ŋkí wúl ləom dí yí, bí fwo sɔ ŋkí bi bí nə ŋkul kwey múúd jí nə lám má báágúlá bî, bi ó ji nyádí kə wóós jwōw bí má bá cɔ yí. ¹² Njōw wêsh bí má nyíi yí, bi ɔ bádá ná: “Zembî sáág ná bi bág ná shee.” ¹³ ŋkí buud ɔ njōw wəəŋgú, bwé ləg bí,

9:27 20.29-34 9:29 8.13 9:30 12.16; Mak 7.36 9:31 Mak 7.36 9:32 12.22-24 9:34 10.25; 12.24, 27; Mak 3.22; Luk 11.15, 19 9:35 4.23 9:36 Ilj 27.17; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 14.14; 15.32; Mak 8.2 10:2 Yuá 1.40-44; Mis 1.13 10:5 Luk 10.4-12 10:5 Luk 10.33 10:6 Zhe 50.6; Mat 15.24; Mis 13.46 10:7 4.17 10:10 1Kr 9.14; 1Tm 5.18 10:13 Luk 2.14

Zembî bále sá ná bwá bág ná shee. Nji ñkí bwá bá kú lég bí, Zembî kú námé sá ná bwá bág ná shee. ¹⁴ Búúd ó wúl ñjów ñkí wúl ñgwála bwá ká bæ kú lég bí, kú gwágulə kéel dún, ja bí mé wú cínong yí, bí kudə fumbýá í ámə nada bí mákuú dí yí.* ¹⁵ Búbále mé jaaw bí ná, jwów Zembî mə bá zə sám búbúú milésú yí, a bá jagulə búúú c Sódóm nə Gomor ntə ñgwála wəong.»

*Yésus ñgə kéwəli buud c lwámá bé
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)*

¹⁶ «Owey, mə mé kənd bí nda íncwəmbə mpəédúgá oñkweny. Bi mé jəlá nə kə nda onywá, bí kə nə tédúgá ñgwúú nda məfəf. ¹⁷ Dúgá ji nə buud kuú kalá; bwá bá də kusha nə bí məbwá mé osəmbye ó mílósúú, bwá də fyámusə bí milwón *məmpáánzə mé mínjígúlá mé *Oyúden dí. ¹⁸ Bi mə bá də kaad mísh mé búúú ó anúnî nə ojwú ó ləom dí ná, nə bi kəg bwaagulə sá bí mé mpú shú jínə dām yí, bí bwaagulə námé ikúl í cúgə Oyúden yí. ¹⁹ Ja bwá bá də kusha nə bí yí, bi kú bá də yágəwo mbií bí mé bá də kaad yí, kú yágəwo íciyá í kəəd. Iciyá í bá námé də jé bí cé jəongúú, ²⁰ nəcé bi dí mé bá də lás, Shíshim mé Sóóñgú wún Zembî wə mé bá lás mímpu mínúú.

²¹ «Mínýəñú mé bá kusha nə mínýəñú yé ná bwá kəg gwú nyə. Sóóñgú mə bá kusha nə mwān; bwān bwá lúmbəli nə obyəl, ñgə gwú bwo. ²² Buud bēsh bwá bá mpii bí nəcé jínə dām. Nji, muud mə bá jísəw kə wós məshínéd yé, a bá cəgə.» ²³ Bwá ká lwágulə bí cúwáli wúl ñgwála dí, fúndəgá, bí kə ñgwála shúsúú. Búbále mé jaaw bí ná, *Mwān mə Múúú mə bá nyíngə zə, bi njúl kú fwo shín jaand míngwála myá *Izəryél myēsh.

²⁴ «*Mpwíin nyə ádé bwele ntə yígúli, lwaá kú ntə mása. ²⁵ Buud bwá də dúg *ompwíin námé nda bwá dúg yígúli ná, bwá dúg námé lwaá nda bwá dúg mása yé ná. ñkámúsá bwá lwíy sóóñgú ñjów ná Beləzebul, ñkəməsa nə bwān.»

*Muud fúndəg njí Zembî
(Luk 12.2-9)*

²⁶ «Bi kú də fúndə bwo; nəcé kú nə sá á mbúúdí í bá bwēn kú búgúli, ñkí sá á *ndímba í bwēn kú mpúy. ²⁷ Sā mé jaaw bí yídúgúú yí, kəgá lás gwo mənkenyad. Sā mé nyímbúlá nə bí lwéd yí, kəgá ñgə cúndə gwo íkwəlúminúú. ²⁸ Kúgá də fúndə búúú bí nə ñkul gwú njí nyúul, njí kú nə ñkul gwú *jím wá. Yidagá fúndə Zembî. Nyə wə jí nə ñkul gwílyá múúú ncindí, nə nyúul nə jím, a wusə byēsh kúda á kandəgəd. ²⁹ ñgáá nə bwá də kusha mímbá-kwáádé mímbá səsáj *mwaanə ñgwúú. Təem bæ ntó mbá-kwáádé ñgwúú cúgə nə ñkul kud shí, Sóóñgú wún kú fwo magulə. ³⁰ Bi bāñ ntāg íí, Zembî mə mpú bímbí lí íntand í shilú bísá bí mílúúú yí. ³¹ Ná ndéé, kúgá də fúndə. Mpugá nə bí mé cey Zembî lámúú cə mímbá-kwáádé ñkí bulya.

³² «Muud yēsh mə mágúlé mə mísh mé búúú dí yé, mə é magulə námé nyə mísh mé Dā jí gwów yéd. ³³ Nji muud mə kífýá mə mísh mé búúú dí yé, mə é kífýa námé nyə mísh mé Dā jí gwów yéd.»

*Béélə Yésus wúsə dəomb
(Luk 12.51-53; 14.26-27)*

³⁴ «Bi kú ñgə tédúgá nə mə mé zə sá ná buud bwá cúgəg nə shee shí gaád. Mbô! Mə azáyé sá ntó. Mə mé yida zə nə dəomb. ³⁵ Mə mé zə wá ífəməgá mínjów mí búúúúú, mwān nyə é lúmbəli nə sóóñgú, sás lúmbəli nə nyəongú, cól lúmbəli nə mpóómbúú. ³⁶ Ná ndéé, buud c ñjów mé múúú c bwá bá lúmbəli nə muud.

10:14 Mis 13.51 * 10:14 Ja Oyúden bwá á də kudə fumbýá mákuú dí yí, bwá á də lwágulə ná, kúkúli shí bwá ámə təl mákuú máñ yí, bwá mé kál gwo nə buud bí cínong wá ná bwá músə sá nyéé. 10:15 Mət 18.20; 19.1-29; Mat 11.24 10:16 Luk 10.3 10:17 24.9-14; Mak 13.9-13; Luk 21.12-19; Yuá 16.1-4 10:17 Mis 5.40; 2Kr 11.24 10:18 Mis 24-26 10:19 Luk 12.11-12 10:21 Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 10:22 5.11; Yuá 15.18 10:23 16.28; Mis 8.1 10:24 Luk 6.40; Yuá 13.16; 15.20 10:25 9.34 10:26 Mak 4.22; Luk 8.17 10:28 Heb 10.31 10:30 Luk 21.18 10:32 Mbú 3.5 10:33 Mak 8.38; Luk 9.26; 2Tm 2.12 10:34 Luk 2.14 10:35 Msh 7.6 10:35 10.21; 24.10; Mak 13.12; Luk 21.16

³⁷ «Múúd mə céél sóŋgá ŋkí nyɔɔŋgá cɔ mə yé, a cúgé nə ŋkul bæ *mpwíín waamâ. Nyɔɔŋg mə céél ncwámá dé ŋkí sás dé cɔ mə yé, a cúgé nə ŋkul bæ mpwíín waamâ. ³⁸ Múúd mə ká bæ kú ŋkêny kwolós jé bɛ mə, a cúgé nə ŋkul bæ mpwíín waamâ. ³⁹ Muud mə sɔ ná a kaambulə nə cug jé yé, a jímbal gwo. Nyɔɔŋg mə jímbál cug jé nəcə mə yé, a mé yidá kaambulə nə gwo.»

Lágúlə búúd ó Zembî

(Mak 9.41)

⁴⁰ «Muud mə lóg bí yé mə lóg mə. Muud mə lóg ntâg mə yé mə lóg múúd nyə á nti mə yé. ⁴¹ Múúd mə ká lóg *múúd micúndá mə Zembî nəcə mpülə nə muud micúndá, muud wɔɔŋgâ mə ŋwa myəna mí jéla nə búúd ɔ micúndá myá. Nyɔɔŋg mə lóg múúd jí tətəlí mísh mə Zembî dí yé nəcə mpülə nə tətəlí muud íí, nyâŋ ŋwa myəna mí jéla nə otətəlí ó búúd myá. ⁴² Muud mə bá yána tɔɔ nji láá májúwó mətála ŋgwúd, ŋgulal ŋgwól zhizhe muud éga nəcə bálə *mpwíín waamə yé, búbólé mə jaaw bí ná, muud wɔɔŋgâ nyə abúle shúb myəna myá cínəŋg.»

11

¹ Yésus mə shín cwîny *ompwíín wúm nə óbá bé ntáni. A músə kyey, kə ŋgə yə buud minjígúla, ŋgə cúndə bwádí mîŋgwála.

Yésus bánŋŋ ompwíín ó Yuánes

(Luk 7.18-35; 10.13-15)

² Ja Yuánes Nduu-buud nyə á bæ mímbwug dí yí, nyə a gwág misóólúgú *Kříst nyə á ŋgə sá myá. A mú kənd bóól ómpwíín bé nə bwé kəg jí Yésus ná:

³ «Ye wo wé muud sé ŋgə bwánd nə a bá zə yé? Ye sé kwóg ná bwánd íshús?»

⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Kəgá jaaw Yuánes sâ bí mə gwág yí nə sâ bí mə dúg yí. ⁵ Wəancím-ncím bwé ŋgə mpu dúgya; mimbúbwúgú mí ŋgə kyey tətəlí, mizázaamé mí ŋgə yál, wəakúmálwə bwé ŋgə mpú gwág, mimbimbə mí ŋgə gwúm, injúŋkwóŋúlə í búúd í mú ŋgə gwág Jɔjɔ Kéel. ⁶ Muud nyə é bæ kú bwəma nə bɔɔgú mádí yé, nywáá mə jəla.»

⁷ Ja ompwíín ó Yuánes bwé mə nyingə yí, Yésus mú zə lésha nə buud bwé á bæ cínəŋg áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú mə Yuánes ná: «Ja bí á dɛ kə shí a shwéeshá dí yí, bí á dɛ kə dúg jí? Ye gúl ká í dúgá ntəŋ nə fufá? ⁸ ŋkí í á shígé bæ ntó, bí á dɛ kə dúg jí? Ye ŋgwól múud dúgá bwáád íjimá í mímbwéedí? Mbô, buud bwé dú bwáád íjimá í mímbwéedí wá bwé dɛ bæ mînjów mí ójwú-buudɛd. ⁹ Ká bí á dɛ kə dúg jí? Ye *muud micúndá mə Zembî? Haaw, mə jaaw bí ná nyɔɔŋg bí á kə dɛ dúg yé mə ntɔ ŋkwóŋ múúd micúndá mə Zembî. ¹⁰ Nəcə nyə wé Zembî nyə á ci nda jísé cilyá nyédí Kálad dí ná, ná: “Dugí! Mɛɛ mə zə kənd mbwiingye lân waamə ná a kəg wo shwóg kə kwambulə wo zhií.”»

¹¹ Yésus mú nyingə ci ná: «Búbólé mə jaaw bí ná, mpédúgá buud bəsh bwé mə byél mímwɔ mi búdad wá, kú nə nyɔɔŋg mə fwo bwəle ntɔ Yuánes. Nji tɛem bæ ntó, muud mə búl bæ zhizhe Faan á gwów dí yé, á ntɔ Yuánes. ¹² Nə ndeé, wúlə fwála mə Yuánes Nduu-buud zə wós múús íí, Faan á gwów í mú ŋgə bæ sâ ŋkúl, buud bwé ŋgə ləl inkuŋkwanz wá, bwé wé bwé ŋgə ŋwa dwo. ¹³ Mbwoomb mácɛɛ nə micilyá mí búúd ɔ micúndá bəsh mí á ŋgə cúndə Faan mə Zembî zə jé baan mə Yuánes. ¹⁴ ŋkí bí búsé cəŋ nə mə, mpugá nə Yuánes wé jísé Eli bwé á bwiingə ná a bá zə yé. ¹⁵ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág.

¹⁶ «Mə kág yigga kala búúd á múús nə ozá? Jí nda ikágá bísé shishé íseŋgyá dí yí, bíl í ŋgə kámbulə nə bílúgá ná: ¹⁷ “Sə mə lwɔ bí ilúlwóŋ í ábulya məkəl, bí kú sáág; sə mə nyingə wá mîŋgwa mí shwiy, bí kú tədawa.” ¹⁸ Ntó wé í ŋgə bæ éga; Yuánes nyə á zə, kú də ídíy-díy, a kú ŋgul; buud ná: “A jí nə jamb.” ¹⁹ *Mwân mə Múúd mə zə, a ŋgə də, a ŋgə

10:37 Mbá 13.7-10; 33.9; Mat 19.29; Mak 10.29; Luk 18.29 10:38 16.24-25; Mak 8.34-35; Luk 9.23-24; Yuá 12.25-26
10:40 18.5; Mak 9.37; Luk 9.48; Yuá 13.20; Gal 4.14 11:1 7.28 11:2 14.3 11:3 Yuá 1.15, 27; 3.31; 11.27
11:5 Iza 35.5-6; 26.19; 61.1; Luk 4.18 11:10 Mal 3.1; MmN 23.20; Mak 1.2; Luk 1.76 11:14 10j 17.1; Mal 4.5; Mat
17.12-13; Mak 9.13 11:15 13.9, 43; Mak 4.9, 23; 7.16; Luk 8.8; 14.35 11:18 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 11:19 9.10;
11.2

ngul; bwé ná: “Nyíne nye jisə ndəl dæg, ηgule məlwəg, a ji nómə shwə ɔŋwenye ɔ tóya nə ɔsól ɔ *mísəm.” Nji mə jaaw bí né fəg í ηgə nyîn mísóólúgú myéd né sán.»

Yésus mə ηkáánd nə míl míngwəla

²⁰ Yésus nyə a ηkáánd nə buud ó míl míngwəla nəcé, nyə á tɛm ηgə sá ncúlyá *məshimbá bwədí, bwé á shígé cénd mítédúgá. Nyə a ηkáánd nə bwo ná: ²¹ «Məntágula nə bí buud ó Korazín. Məntágula nə bí buud ó Bətəsayída nómə. Nəcé bímbí lú məshimbá mə mə sɪy bídí má, mə á mbəm sɪy Tir nə Sidon, buud ó nūη bwé á mbəm nómə bwey bwáád mínkud, ji ifií dī nə bwé cénd mítédúgá. ²² Nə ndeé, mə jaaw bí né, jwəw lú cígúlé míləsú, intúgúli i Tir nə Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín. ²³ Bì bāη buud ó Kapernawúm, bí ηgə téduga nə bí mə bá kə gwəw? Mbə, bí mə bá yidá shulə kə bāη mínjīm. Nəcé bímbí lú məshimbá mə mə sɪy bídí má, mə á mbəm sɪy ηgwəla á Sodom, ηki ηgwəla wəɔŋgú wúsə ná mpwogé. ²⁴ Gwə wə mə mpu jaaw bí né, jwəw Zembí mə bá zə sámb búúd míləsú yí, bí mə bá bə nə intúgúli ηki yáág ntə búúd ó Sodom.»

Mbag á yíyísa

(Luk 10.21-22)

²⁵ Yésus nyə á ka lás jāη ja ná: «Pəpa, Cwámba á gwəw nə shí, mə yə wo gúmə nəcé wo á shweel ompuyə bənəη buud ó fəg isə íga, wo yida lwágulə ozhizhe ɔ búúd. ²⁶ Haaw Pəpa, ntó wə wó á cɛel ná í bəg yé.

²⁷ «Dā nyə a cwámbulə mə isə byēsh. Kú nə muud mə wámbulé mpu Zembí Mwān nji Sóŋgú, kú nómə nə muud mə wámbulé mpu Zembí Sóŋgú, nji Mwān, nə muud yēsh Mwān mə céél sá nə a mpúg yé.

²⁸ «Bí buud bí ηgə wáduga nə mimbag mí ájjilə wá, zəgá mádí, mə é sá nə bí wógag. ²⁹ Maguləgá nə shé sáág iséy byām fúlá, bí zəg ηwa njígúla wām. Mə ji nə jə lām, mə kú nə intúgúli. Bí é yidá mpu yəwula, ³⁰ nəcé iséy byām í akwówúlayé, mbag wām wí ηki yísa.»

12

Yésus nə məcɛx mə Sábaad

(Mak 2.23-28; 3.1-6; Luk 6.1-11)

¹ Dúl fwála í á bə né, Yésus bənəη *ompwíín bé bwé á ηgə líina ifambá í *blé jwów lú Sábaad. Ompwíín bwé á ka gwág zha, bwé mú ka ηgə búgə mikəŋg mí blé, ηgə də. ² *Ofarizyēη bwé mú dúg sóólúgú wəɔŋgú. Bwé mú ci nə Yésus ná: «Dugí, ompwíín bwə bwé ηgə sá sá məcɛx mə amágúlayé nə muud sáág jwəw lú Sábaad yí.» ³ Nji Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwelə lə sá *Dávid nyə á sá ja bənəη buud bé bwé á gwág zha yí? ⁴ Nə nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí, kə də íbuléd í á də bə ci shú yálə Zembí gúmə yí; í njúl né təɔ nyə təɔ buud bé bwé á shígé bə nə zhíí né bwé dág byo. ηgaá, məcɛx mə də ci né nji ofada wə bwé dúg də byo, kú nə ηgwól múúd shús? ⁵ Bì mə də bwey lə məcɛx mə Moyíz. ηgaá mə ηgə ci né jwəw lú Sábaad ofada bwé də sɛy *Mpáánzə Zembí dí? Ntó ji nə bwé də ntə cɛx á jwəw lú Sábaad, nji Zembí kú yə bwo məbɛx. ⁶ Mə jaaw bí né shé músə nə gúl sá shé mə jəlá nə ságusə ntə Mpáánzə Zembí yí. ⁷ Kálaad Zembí ηgə ci ná: “Mə bul jii nə buud bwé gwágúg buud cɛy lámúd, ntə nə bwé dúg sá mə mətúnuga.” Bì mbəm ηgə mpu gwág ciyá ni, ηki bí shígé fándá yə buud óni məbɛx ntó. ⁸ Mpugá nə *Mwān mə Múúd ηgə jwú nə məcɛx mə Sábaad.»

⁹ Yésus mú wú na jíni kúlúd, a mú kyey kə nyíi *mpáánzə minjígúla dí. ¹⁰ A mú kə kwey ηgwól múúd cínəŋgú nə mbwə í mə shín shwáám. Ofarizyēη bwé á ka ηgə sə zhíí nə bwé jéég Yésus njagə, bwé á ka jī nyə ná: «Ye məcɛx məshé mə magulə nə bwé lwágug mbəl jwəw lú Sábaad?» ¹¹ A mú yida ci nə bwo ná: «ηki ηgwól múúd á na gwoŋg jínúd

11:21 Tir nə Sidon: 15.21; Iza 23.1-16; Amo 1.9-10; Mis 12.20 11:23 Iza 14.13, 15 11:24 10.15; Luk 10.12 11:25 Iza 29.14; 1Kr 1.18-29 11:27 28.18; Yuá 1.18; 3.35; 10.15; 13.3; 17.2 11:28 Iza 28.12 11:29 Zhe 6.16 12:1 Mbá 23.25 12:2 MmN 20.8-10 12:3 1Sa 21.2-7; Ləv 24.5-9 12:5 Ilη 28.9-10 12:7 9.13 12:9 Mak 2.27-28 12:11 Luk 13.15-16; 14.5

ji nê taw ηgwúd né bán, taw jəŋgâ ka kud bíd jwôw lú Sábaad, ηgaá nyə e kə bií gwo, a bân, yíl gwo bíd? ¹² ηgaá muud ji nê mfíí cə taw? Ntó ji ná, mæcɛɛ məshé mə magulə ná sə sáag buud mənywa jwôw lú Sábaad.» ¹³ A mú ci nê muud á shwáambúlə mbwê ná: «Kwéégúg mbwê.» A mú kwéég mbwê, í mú bə mpwogé nda wúlúgá. ¹⁴ Na, Ofarizyêŋ bwé mú wóds tódn, kə sá shwushwaga, sɔlə zhíí ná bwé cɛɛlə Yésus shwiy.

¹⁵ Ja Yésus mə mpu yuug jəŋg yí, a mú wú cínəŋg. Buud bwé mú bɛ nyə áncuncuma. Yésus mú ηgə lwag mimbəl myêsh, ¹⁶ a ηgə báásulə bwo ná bwé kú bwele sá ná buud bwé mpúg mbii váál múúd á jisə yí. ¹⁷ Ntó kéel mə Zembî, Izayí nyə á cündə yí, í mú bwəma. Zembî nyə á ci ná:

¹⁸ Sól məsáal wám wé éga, nyə wé mə á féesh yé.

A ji abábə waamə, lám wám wêsh wúsə nyádí.

Mə bá yə nyə Shíshim wám.

Nyə wé mə bá zə lwágulə ílwoŋ í búúd tətəlí mə Zembî.

¹⁹ Nyə abúlé də shuya nê buud, a kú saagwə,

kú nê muud mə bá gwáduga kál dé məkúmbə mə búúd dī yé.

²⁰ Nyə a búle lal lám nda muud mə kə casulə mbwu í mə bwey lánɣwə yí, taw nda muud mə jímə ηgwiile lámba í mə shín tag yí.

A bá bə nê jə lám ntáni kə jé ja búúd bēsh bwé bá mpu tətəlí mə Zembî yí.

²¹ Ilwoŋ í búúd byēsh í bá ηgə bwánd sólúgá yé nê búgá.

Bôw á kú nê ijuugá

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-24; 12.10)

²² Mpásə na, buud bwé mú zə nê wúl mbəl wé Yésus. Jamb í á wá nyə məkədad né a bág, nyə ancím-ncím, nyə fífi. Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú dágya, a mú námə lás. ²³ Buud bwé á bə cínəŋg áncuncuma wá, bwé mú bul káam. Bwé ná: «Mwân mə *Dávid dí éga?»

²⁴ Ja *Ofarizyêŋ bwé mə gwág ciyá jəŋg yí, bwé mú shwána, bwé ná: «Muud éne ηgə yíl məjamb nê ηkul mə Beluzəbul, njwū məjamb.»

²⁵ Nji, Yésus mú mpu mítédúgá myán, a mú ka ci nê bwo ná: «Búúd ə dúl faan bwé ká bósɔg ηgə lumbəli bwámé nê bwámé, faan dəŋg í é jɛɛ né mpaá. Buud wə wúl ηgwála bwé ká béégya, lumbəli bwámé ná bwámé, ηgwála wəŋgú í shín bwíl. Ntó námə, búúd ə wúl njów bwé ká bósɔg ηgə lumbəli bwámé nê bwámé, njów búúd wəŋg í ábúlé bwey nê jímbúlə. ²⁶ ηkí *Sátan mə yida nyingə cuwo, ηgə yíl nyəmfwó, ntó ji nê a mə bəɔg, faan dé í ka taw na ntədél? ²⁷ ηkí Beluzəbul wé ηgə yə mə ηkul ná mə ηgəg yíl buud məjamb nda bí ηgə ci ná, zə nyé ηgə yə buud bún ηkul nyəŋgú? ηgaá bwəmfwó bwé ηgə mpu lwágulə bí ná sán ná bi búse nê məbɛɛ? ²⁸ Nji, ηkí Shíshim mə Zembî wé ηgə yə mə ηkul ná mə yílúg buud məjamb í, mpugá ná Faan mə Zembî í mú wa.

²⁹ «Muud cúgə nê ηkul nyíi njów mə ηkuŋkúl, déég nyə isə byé, a kú fwo figə ηkuŋkúl wəŋg shí, wóɔlə nyə məŋkəda. Nji, á ká shín wóɔlə nyə məŋkəda, a mú ka tɛem sha nyə njów.

³⁰ «Muud mə bə kú kɛem mə yé, a ηgə lumbəli nê mə. Muud mə bá kú zə wá məbwé ná səná sə sééŋgug yé, a ηgə yida caam. ³¹ Sə jəŋg wé mə jaaw bí ná Zembî mə bá juu búúd *misəm nê *bwaasúlə mpu bwé ηgə sá yí. Nji, múúd mə ká kə nê bwaasúlə mpu wé Shíshim, muud wəŋgú nyə abúle bwele bə nê ijuugá. ³² Múúd mə ká jág lás nê *Mwân mə Múúd, Zembî juu nyə. Nji múúd mə ká jág lás nê ηkɛŋkɛ Shíshim, muud wəŋgú nyə abúle bwele bə nê ijuugá taw wa cug ga dī, taw jəŋg í ηgə zə yíd.

³³ «Bí mə ká ci ná líí jí fwámé líí, bi mə ci ná ibumə byé bíse fwámé ibumə; bí mə ká ci ná líí jí bów-bôw líí, bi mə ci ná ibumə byé bíse bów-bôw íbumə. ³⁴ Yé iyələkag íga, bi njúl ibów-bôw í búúd, bi búse nê ηkul ci fwámé íciyá na ntədél? Sə múúd ηgə bul téduga lámúd yí, gwé wé mpu yé í dú lás yí. ³⁵ Jəjə múúd lám yé wúsə nê jəjə kwəzú, í ka

du wéeshuli jǝǝ ísâ; bów-bôw múúd yé lâm nâ bów-bôw kwǝǝzú, ka námá du wéeshuli bów-bôw ísâ. ³⁶ Mâ mpú jaaw bí ná jwôw Zembî mâ bá zâ sám̄ buud milású yí, muud yêsh mâ bá tôw kǝǝdud nâ iciyá nyâ á lás ilís-lís yí. ³⁷ Wo bá ñwa ñkaam ñkí mǝbǝǝ iciyá byô dî.»

Kala búúd ámakuu-mâ-sómbâ
(Mak 8.11-12; Luk 11.24-26, 29-32)

³⁸ Ná ndeé, bóól *Oyíguli ó mácéǝ bânôñ bóól *Ofarizyêñ bwá mú ci nâ Yésus ná: «Yé Yíguli sá má cœel ná wó lwóg sá dúl *shimbá sá dúgúg.» ³⁹ Yésus mú bǝsa nâ bwo ná: «Mǝœe kala búúd í njúl ñkí bôw, nâ mitádúgá olfingî í bálé jí ná mâ lwóg bwo shimbá! Bwá ábúle dúg dúl shimbá, ñji dǝǝng í á bâ nâ Zhwónas *muud micúndá má Zembî yí. ⁴⁰ Nda Zhwónas nyâ á já ibulú ílól nâ mimwásé mílól shú ánání dí mwô dí ná, ntó námá wá *Mwân mâ Múúd mâ bá já ibulú ílól nâ mimwásé mílól mândélú dí cwú yé. ⁴¹ Jwôw Zembî mâ bá zâ sám̄ búúd milású yí, buud ó Ninivâ bwá bá tôw tâtálí yâ kala búúd ga mǝbǝǝ. Nâcé báá, bwá á cénd mitádúgá ja bwá á gwág cúndá Zhwónas nyâ a cúndâ yí. Dúgá, sâ í ntǝ Zhwónas yí jísâ wa. ⁴² Cî ámudâ í á wú *mákóól má jwôw* yí í bá námá tôw tâtálí yâ kala búúd ga mǝbǝǝ. Nâcé nyâ á gwaa zhu íjumâ í shíd zâ gwágulâ fug má Sálumun. Dúgá, sâ í ntǝ Sálumun yí jísâ wa.

⁴³ «Ja bów-bôw shíshim í du wú múúd nyúúlúdí yí, í du kâ ñgâ jéǝla máshí mâ mishwéeshá ñgálâ sǝ wogá. Nji ñkí í bá kú kwey wogá, ⁴⁴ í mú tádúga ná: “Mâ zâ nyingâ kâ mádí njów, kúl má á fwo du ji yí.” Í kâ zâ kwey njów cwúd, ñji ñgwám̄bálá, sâ jêsh jǝ kwambulá, ⁴⁵ í é kâ ñwa mílúgá míshíshim zangbá mí njúl nâ ñkúdí ntǝ wáméfwó, bânóñ bêsh bwá mú kâ nyí njów, kwambulâ jiya cínǝng. Ná ndeé, cǝg mâ múúd wǝǝngâ í mú nyingâ jág bôw, ntǝ mbií í á fwó du bâ yí. Má jaaw bí ná kala búúd ábúbdôw ga í bá shúgula mbií wǝǝngâ.»

Fwámé njów búúd má Yésus
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Yésus ñgâ ná lésha nâ ncúlyá buud ntúni, nyǝǝngú yé bânôñ omínyonhú bé bwá mú jê. Bwá músâ tôw tóón, bwá ñgâ sǝ ná bwá lésha nâ nyâ. ⁴⁷ ñgwól múúd mú kâ jaaw Yésus ná: «Nyǝǝngú woó bânôñ omínyonhú bwô búse na tóón, bwá ñgâ cœel lésha nâ wo.»

⁴⁸ Yésus mú bǝsa nâ né ná: «Nyǝǝngú waamâ wá zâ? Omínyonhú báamâ wá ozâ?» ⁴⁹ A músâ séemb mbwâ ñgœe *ómpwíin bé dí. Nyâ ná: «Dúgá, nyǝǝngú waamâ nâ omínyonhú báamâ, bwá wá óga! ⁵⁰ Muud yêsh má du sâ sá sâ Sóónghú waamâ a gwów mâ jí yé, nyâ wá jí mínyonhú waamâ, ñkí kóól waamâ ñkí ntâg nyǝǝngú waamâ.»

13

Kanda mbóol mǝmpǝg
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Námá jwôw ní dí, Yésus nyâ a wú njów, kâ ncindye mân, kâ ji shí. ² Buud bwá mú kâ sœengya nyádí ñkí jág bulya nâ ndeé, a mú tôw kâ kâwa byóólúdí, kâ ji shí, buud bân cínú. ³ A mú ñgâ kænd bwo zhwoǝg mikanda. Nyâ nâ bwo ná: «Ñgwól mbóol mǝmpǝg nyâ á zâ kâ myœœg mpǝg. ⁴ Ja á má ñgâ myœœg yí, nyúl mpúmá í má shugula zhí nâ zhí. Inunú í mú zâ, zâ shín lúú nywô. ⁵ Nyúlúgá í mú shugula shí á mækwóógúdí, kú nâ fwámé mândélú cínǝng. Í mú námá leel wéesh míngwu, nâcé mândélú má á shígé fifâ. ⁶ Nji, ja yásé í má faan yí, míngwu mí mpwásé mí mú jígâ, shín shwáás nâcé kú nâ fwámé míkǝǝlâ. ⁷ Nyúl mpúmá í mú shugula íbiin-bíinâdí. Ibiin-bíin byǝǝng í mú leel juwo ná ndeé kâda íkǝlâ í mpǝg. ⁸ Nji, nyúl mpúmá í á shugula shí átutagú dí, í mú ñgâ wúmâ, dúga shug wúmâ íbumé tæd, dúga íbumé mæwúm mæsaman, dúlúgá mæwúm málól.» ⁹ Yésus mú ci nâ bwo ná: «Muud jí nâ mælwâ má gwág yé, a gwág.»

12:36 Zhk 3.6-10 12:38 16.1-4; Mak 8.11-12 12:38 Yuá 6.30; 1Kr 1.22 12:40 Zhn 2.1; Mat 27.63 12:41 Zhn 3.5 12:42 10j 10.1-10 * 12:42 mækóól má jwôw: Ciyá ní í kâ ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ñkâw á oféél-féélí ó iciyá dí. 12:45 2Pr 2.20 12:50 6.10 13:9 11.15

Nacé jí Yésus ηgə jííḡuli míkanda dí yí
(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)

¹⁰*Ompwín bé bwə mú shísh nyádí, kə jí nyə ná: «Nacé jí wó ηgə jííḡuli buud míkanda dí yí.» ¹¹Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Jísə nacé Zembî nyə a mé sá ná bí báá mpúḡ mindimba myâ Faan á gwôw; nji nyə a shíḡé sá bóólúḡá ntó. ¹²Muud jí nə baalé fuḡ yé, Zembî mə bá kwádule nyə nywo, a músə bul nyingə bə nə ndí. Nji nyəwə cúḡé nə ndí yé, Zembî mə bá mæel yíl nyə búbaalê á jí nə ndí yí.* ¹³Mə ηgə jííḡuli bwo nə mikanda nacé búsa bwə tæem kænd mísh, bwə kú dúḡ, bwə tæem gwáḡulə, bwə kú gwáḡ kú námə wámbulə. ¹⁴Ntó kéel mə Zembî, Izayí nyə á cúndə yí, í mú bwəma shú dán. Kéel dɔwḡ dí ná:

Bí mə bá də kænd málwə, nji bí kú bwelə wámbulə;

bí də kænd mísh, nji bí kú bwelə dúḡ;

¹⁵nacé kúl búúd ga í mé shîn lal mílâm,

bwə mə shîn juwal málwə,

wə búdal mísh;

nó mísh máḡ mə á bá dúḡ,

məlwə máḡ mə á bá gwáḡ,

mílâm myáḡ mí á bá wámbulə.

ηkwuḡá bwə á bá cénd kuú njɔənd,

nə ndé mə mú lwag bwo.»

¹⁶Yésus mú ci nə *ompwín ná: «Bí bāḡ, mísh mún mə mə jəla nacé mə ηgə dúḡ; məlwə mún jəla nacé mə ηgə gwáḡ. ¹⁷Búbálé mə jaaw bí ná, zhwoḡ *buud ɔ micúndə nə otútəlí ó búúd bwə á bə nə yéesh ná bwə dúḡ sá bí ηgə dúḡ yí, nji bwə áshíḡé dúḡ. Bwə á bə nə yéesh ná bwə gwáḡ sá bí ηgə gwáḡ yí, nji bwə áshíḡé gwáḡ.»

Féél-féélí á kanda mbəəl məmpəḡ
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)

¹⁸«Kagá gwáḡulə nda kanda mbəəl məmpəḡ í ké ná. ¹⁹Múúd mə ká bə ná, a gwáḡulə Kéel á Faan á gwów nji a kú wámbulə, Mbáwúlú múúd nyə é zə, zə yíl nyə mpəḡ í ámə kə lámúd yí: ntó ji nə nyíni jisə tâḡ mpəḡ í á shugula zhíi nə zhíi yí. ²⁰Muud jísə tâḡ nda mpəḡ í á shugula shí á məkwóḡú dí yé, jisə nyəwəwə jí ná, a gwáḡ Mílósú mí Zembî, a lég myə nə məshusəḡ; ²¹nji a kú nə mikɔḡlɔ nyádí cəḡud, a kú wá nadâ, á bə Mílósú mí Zembî nji kúkúl baan, á ká námə bwəma nə məntáḡula ηkí cúwúlí nacé Mílósú mí Zembî, a julə nyúul. ²²Muud jísə tâḡ nda mpəḡ í á shugula íbiin-biin dí yé, jisə nyəwəwə á ná, a gwáḡ Mílósú mí Zembî, njií, yáḡúwó ísâ yâ māḡ mwôw, nə wímbulə məbii í mú zə káda Mílósú mí Zembî, mí mú bə nda wúmə. ²³Muud nywáá jísə tâḡ nda mpəḡ í á shugula shí átutagú dí yé, jisə nyəwəwə á ná, a gwáḡ Mílósú mí Zembî, a wámbulə myə, a mú wúmə, dúl shug wúmə íbumə təd, dúl məwúm məsaman, dúlúḡá məwúm málól.»

Kanda bów-bôw ká

²⁴Yésus nyə á nyingə námə kænd buud wúl kanda ná: «Faan á gwôw dúsa nda lân ga: ηgwól múúd nyə á zə sá fambá, a myeeg jɔ mpəḡ ídūw. ²⁵Nji, mpwó-bulú, búúd bēsh bwə njúl íḡwéd íí, wúl zhízhíḡ músə zə bə ḡúl bów-bôw ká na fambá níid nə ndé a mú kyey. ²⁶Ja mpəḡ í á kɔ, í wá məbəga yí, bów-bôw ká í á kɔ námə, í músə nyîn. ²⁷Nə ndé, amádí fambá osól ó məsáal bé bwə mú kə jí nyə ná: “Mása, ηgaá wo á bə nji mpəḡ ányunywaá wódí fambá? Ká, bów-bôw káá jāḡ í ηgə wú ηgow?” ²⁸A mú bəsa nə bwo ná: “Wúl zhízhíḡ wām wó í á jəla nə zə sá ntúni.” Bwə nə né ná: “Ye sá kəḡ tí yíl íkáá byəwəḡá?” ²⁹Nyə ná: “Mbô! Kúḡá kə. Bí á bá ηgə bəduḡa íkáá nə fwámé ídūw, byēsh í mú ηgə tâw. ³⁰Bídúḡá ídūw nə káá abúbôw byēsh í wíyúḡ, kə wóos ja búúd bwə bá zə saag ídūw yí. Mə é bá ci

13:12 25.29 * 13:12 Na ηgə cæel ci ná: muud jí nə yéesh ná a kyey nə fuḡ mə Zembî yé, nyə é nyingə bul bə nə fuḡ nyəwəwə; muud cúḡé nə yéesh jəwəḡ yé, nyə é ηgə yida jímbal búbaalé fuḡ á jí nə ndí yí. 13:14 Iza 6.9-10; Yuá 12.40; Mis 28.26-27 13:17 1Pr 1.10-12 13:22 1Tm 6.9-10 13:30 3.12; Mbú 14.14-15

nə buud bəɔŋ nə bwə téédúg tí íkáá í abúbôw, bwə wóɔlə byo mimbwoomb, kə bá jígal. Bwə ka tɛem zə kwós ídêw, kə wá ŋkundád.”»

Kaanə búbumə mpəg

(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Yésus nyə á nyingə kənd bwo wúl kaanə ná: «Faan á gwôw dúsə nda búbumə *mutárud ŋgwól múúd nyə á myeeg nyədí fambá yí. ³² Búbumə jəɔŋg wə í búl cwáágəwo nə bíl íbumə í məmpəg byêsh. Nji ja í dú kọ yí, í də gwaa cọ mólógá məmpəg m̄ fambá; í bə fwámé lílí, inunú zə ji nyədí mílówud.»

Kaanə ləvur

(Luk 13.20-21)

³³ A mú nyingə kənd wúl kaanə ná: «Faan á gwôw dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá mə ŋwa wə, a fugə nə məmp̄í mə ŋgug buléd málól yí, í é sá nə ŋgug wəɔŋg wêsh í búndəwug.»

Nəcə jí Yésus ŋgə jíguli míkaanəd yí

(Mak 4.33-34)

³⁴ Yésus nyə á ŋgə ci buud isâ íni byêsh míkaanəd, nyə a shígé də bwele lás nə bwo kú kənd kaanə. ³⁵ Nyə á ŋgə sá ntó nə iciyá í ŋgwól *múúd micúndə í bwəmag mbií nyə á cilə yí, ná:

Mə bá ləsha nə bwo míkaanəd.

Mə bá wéesh isâ búúd bwə afwóyé bwele mpu té Zembî nyə á fwə shí yí.

Féél-féélí á kanda bów-bôw káá

³⁶ Yésus músə wú kúl búúd bwə á bə áncuncuma yí, kyey kə njów. *Ompwín bé bwə mú shísh nyədí. Bwə nə nyə ná: «Féélúg sá kanda á bów-bôw káá í á bə fambá yí.» ³⁷ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə á myeeg jə mpəg ídêw yé, nyə wə *Mwân mə Múúd. ³⁸ Fambá wə shí búúd bwə njúl ga. Jə mpəg wə buud búśá Faan á gwówúd wá. Bów-bôw íkáá wə buud bwə ŋgə bə Mbúwálú múúd wá. ³⁹ Zhízhíy í á bə bów-bôw íkáá wə Njwû məjamb. Saagúlə bwə bá saag ídêw fambá yí, wə məshíné mə shí. Buud bwə bá saag wá, bwə wə *wəɔŋgəles. ⁴⁰ Nda bwə də tí íkáá í abúbôw, bwə jígal byo bágəd ná, ntó námə wə í bá bə məshíné mə shí dí yé. ⁴¹ Mwân mə Múúd mə bá ntí wəɔŋgəles bé, bwə zə bigas Faan dé, bwə mú yíl búúd bwə ŋgə ndəny ból máláamb wá, nə bəɔŋg búśá kú bish məcɛɛ wá. ⁴² Bwə kə kúl bəsh kuda ánúní d̄í. Bwə bá bə cínəŋg, nji bwə ŋgə bwam nə məyâ. ⁴³ Ntó otútəlí ɔ búúd wə Zembî bwə bá də faan nda yásə Faan mə Sónghú wánjúd. Muud jí nə málwə mə gwág yé, a gwág.»

Kanda jimə lú sâ

⁴⁴ «Faan á gwôw dúsə nda gúl jimə lú sâ jisə shwoó dí gúl fambá yí. Muud mə kwey gwo yé a nyingə mpu shweel gwo. A músə kə nə məshusug, a kə kusha məbii mé mēsh nə ndéé a mú kə kusə fambá jəɔŋg.»

Kaanə kwóógú álal-kus

⁴⁵ «Faan á gwôw í nyingə námə bə nda lâŋ ga: ŋgwól múúd nyə á də kusə ijimə í məkwoógú bwə də lúlə isâ í nyəngá nə ndí yí, nə a ké də kusha. ⁴⁶ Muud wəɔŋgú mú ka kwey dəɔŋg í búl bə nə mfíí cọ mólógá mēsh yí, a músə kə kusha isâ byé byêsh nyə á bə nə ndí yí, kə kusə kwóógú dəɔŋg.»

Kaanə wód

⁴⁷ «Faan á gwôw í nyingə námə bə nda wód bwə mə wusə məjúwód yí. Í bii óshú mímbii mímbii. ⁴⁸ Ja í mə lwánd yí, bwə mú julə, kə nə dwo cínú. Bwə mú kə ji shí, féesh fwámé óshú, wá mímanjad. Bwə yíl óshú ó abúbôw, myaas. ⁴⁹ Ntó námə wə í bá bə məshíné mə shí dí yé. *Wəɔŋgəles bwə bá béég mimbíya mí búúd bəndəŋ otútəlí ó búúd. ⁵⁰ Bwə bá kúl ósól ó məbôw kuda ánúní d̄í. Cínəŋg mə bá bə bwo, nji bwə ŋgə bwam nə məyâ.»

⁵¹ Yésus mú jí *ompwíín bé ná: «Ye bi shí mpu gwág ísâ íni byêsh?» Bwó ná: «Haaw.»
⁵² Nyə nə bwo ná: «Gwé wé má jaaw bí ná, Yígguli mæcçç yêsh má jíg isâ yâ Faan á gwôw yé, a ji nda ηgwól sóõngú jísé nə jə kwəççá yé. A ji nə ηkul wéesh ísâ í acwúlú nə í agúgwáan cínəng kwəççá dəõngú.»

Buud ó Nazarêť bwá abúgáláyé Yésus
 (Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Ja Yésus má shîn jíguli búúd nə mikanda míni yí, a mú wú na, ⁵⁴ kə nyádí kwáádá. A mú ká də yə búúd minjígulá bwádí *mpáánzə minjígulá, mbii í á ná buud bēsh bwé á də káam, bwé ná: «Dúga váál fúg nə dúga váál *məshimbá í á wú nyə ηgow? ⁵⁵ Mwân má kábíndá dí éga? Nyəõngú dí Maríya? Omínyəñê bé wé *Yákwb bənñη Yóseb nə Shímun nə Yúda? ⁵⁶ ηgaá, okóól bé bēsh búsa wa sádí? Məma ísâ íni byêsh í á wú nyə ηgow?»
⁵⁷ A mú bæ bwo kwal-bəõgú. A mú ka zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndá má də námé bwəma nə mpyóñ nji nyádí kwáádá nə nyádí njów búúdad.» ⁵⁸ Ntó Yésus nyə a shígé bul sá məshimbá cínəng, nəcé buud kú *búgula nyə.

14

Shwiy mə Yuánes Nduu-buud
 (Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

¹ Mwôw məõngú di, Herod á Tatarâk* nyə á gwág bwiingyá má Yésus, a mú ka ci nə osóól ó mäsáal bé ná: ² «Yuánes Nduu-buud má gwûm. Sâ jəõng wé á músé nə mpífá á ηgə sá *məshimbá ntáni ni.»

³ Herod nyə á ci ntó nəcé nyə á bii Yuánes Nduu-buud, wóolə nyə mənəkəda, wá nyə mímbwug dí nəcé lésú má Herodyâd, mudá má mínyəñê yé Fílíp. ⁴ Nəcé Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajóláyé nə ηwa mudá éne ná wo bâ.» ⁵ Herod nyə á ka də cēel gwú Yuánes, nji a ká də fúndə buud nəcé nda bwé á də gwəçç Yuánes nə a jisə *muud micúndá ná.

⁶ Nə ndéé, jwôw Herod nyə a təl zañ byélé dé yí, shilə má Herodyâd í á zə sáág cwánúđ, Herod músə bul gwág nyə nywa. ⁷ A mú kaag shilə ni ná: «Mə é fáágulə wo sá jēsh wó é gwáám mə yí.» A keen ηkaanə kaagúlə nyə ntó. ⁸ Shilə ni músə bə íshwambulə í nyóõngú, nyə nə Njwú-buud ná: «Yág mə lúú má Yuánes Nduu-buud yáásád wa kíkídiga.»

⁹ Njwú-buud músə gwág ηgwóómbúlú wəõngú cey lámúđ; nji nda nyə á bwey keen ηkaanə mísh má ójón dí ná, a mú magulə ná bwé yág nyə. ¹⁰ A mú kənd múúđ njów mímbwug, kə cígə Yuánes cúñ. ¹¹ Bwé músə zə nə lúú yé yáásád, zə yə shilə ni, a músə kə nə wə, kə cwámbulə nyóõngú. ¹² Ompwíín ó Yuánes bwé músə kə ηkēny kug nyúul, kə dəl. Bwé mú kə nə lâñ kə jaaw Yésus.

Yésus mə yə búúd idəw
 (Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

¹³ Ja Yésus nyə a gwág mbii Herod nyə á ηgə táduga yí, nyə a wú cínəng, kə kəwa byóólúđ kyey ná a kə ji nyáméfwó bugád kúl búúd bwé cúgé yí. Nji buud bwé mú mpu ntó, bwé músə zə áncuncuma, bwé ηgə zhu míngwála, bwé ηgə kyey ncindye nə ncindye ηgélə bə nyə. ¹⁴ Ja á má shulə byóól dí yí, a mú dúg məñkúmbə mə búúd məní; a mú gwág bwo cey lámúđ, a músə lwag mimbêl myán. ¹⁵ Ja kugú má bii shí yí, *ompwíín bwé mú shísh nyə kúná-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Sé búsa wa bugád, kugú námé óga, bídúg məñkúmbə mə búúd mága, bwé kəg məkwáádá, kə kusə sâ má dē.» ¹⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Í ajóláyé ná buud óni bwé kəg. Biméfwó, yégá bwo sâ má dē.» ¹⁷ Ompwíín nə né ná: «Sé cúgé nə sâ wa, nji íbuléd itóõn nə oshú óbá.» ¹⁸ Nyə nə bwo ná: «Zəgá mə nə byo wa.» ¹⁹ A mú ci nə buud bēsh ná bwé jíg shí ákándad. A mú ka ηwa íbuléd itóõn nə oshú

13:53 7.28 13:54 Yuá 7.15 13:55 Yuá 6.42 13:57 Yuá 4.44 * 14:1 Tatarâk: Ciyá ni í cúgé ciyá məkəa; nji í kə ná «ηgwəmməna nyə á ηgə jwú nə mpál nê á ηkúmba faan yé». Dúgúg námé Luk 3.1; 19; 9.7; Mís 13.1. 14:2 16.14 14:3 Ləv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 14:5 21.26; Mak 11.32; Luk 20.6 14:13 15.32-39 14:14 9.36

ó bá ò ní, a bân mísh gwôw, yə Zembî akíba. A músə fêy íbuléd, yə ompwíín. Ompwíín bwə músə kə kaaw búúú. ²⁰ Buud bēsh bwə mú də, jílə, idəw lúg. Bwəwng í á lúg yí, í músə lwánd məbwumú wúm nə məbá. ²¹ Buud bwə á də wá, bwə á jee bə budúm otóóshin otóón, kú lǝ búdá nə ikágá.

Yésus mə kyey məjúwó dí gwôw
(Mak 6.45-52; Yuá 6.16-21)

²² Námə nji í á shîn yí, Yésus nə *ompwíín nə bwə kəwag byóólúú, bwə líínág kə nyə shwóg mǝn fajwíny té nyə é ngə fwo bíú zhwoğ buud bwə á bə ò ní yí. ²³ Yésus mú shîn bíú búúú, a músə bád mbúhúú nyáméfwó nə a kə jəgula nə Zembî. Bulú mú zə yínd a njúl cínúú nyəmé. ²⁴ Byóól dǝn í á bə í mə wú bwúhúú fwámé cé. Nji ikwǝ í á ngə bul jág ntágulə bwo nəcé ĩkwǝ nyə á ngə yida wú kóómb bwə á ngə kə yí. ²⁵ ĩgɛɛ míngwúm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músə zə bɛ bwo, a ngə kyey nə məkuú məjúwó dí gwôw.

²⁶ Ja ompwíín bwə mə dúg a ngə kyey nə məkuú məjúwó dí gwôw yí, bwə mú jág bul fúndə, bwə ngə táduga nə jísə *jím. Bwə músə ka ngə bul bwú óhkwíimbyé nə ífwaas. ²⁷ Nji Yésus mú leel ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Mə wə éne, kúgá fúndə.»

²⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Ĭkí jísə wo, cíg nə mə kyeyug məjúwó dí gwôw zə nûn wódí.» ²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Zaág.» Pyêr mú wú byóólúú, a músə ngə kyey məjúwó dí gwôw, ngə kə wə Yésus. ³⁰ Nji, ja á mə dúg nda ĩkwǝ ngə bul kuŋg nə, a mú nyiŋgə bə nə ífwaas, a mú tééd nyasulálə məjúwóú, a músə leel kím ná: «Yé Dâ, cəgug mə.» ³¹ Yésus mú námə leel séémə mbwâ, kə bíí nyə. A mú ci nə nyə ná: «Búgə gwô jí ná ĩkí tag. Nəcə jí wo ámə sá məshwán yí?» ³² Bwə músə kəwa byóólúú, ĩkwǝ mú ntág shîn. ³³ Bwəwng bwə á bə byóólúú wá, bwə mú kúú Yésus məbwóŋ shí, yə nyə gúmá, bwə ná: «Wo jí bále bə *Mwân mə Zembî.»

³⁴ Bwə mə shîn líína mǝn, bwə mú jé ləom á Genezarêt. ³⁵ Buud wə kúkúú jəwng bwə mə yag Yésus, bwə mú kyey nə lâŋ mǝnd mə kúná-kúnə mēshud. Buud bwə mú zə nyə nə mimbəl myēsh. ³⁶ Bwə mú téég nyə məbwâ ná a bíúúg nə bwə jísówúg ngə kúnya nji nə *mbwaag káándə yé. Bwəwng bwə á ngə kúnya nə nyə wá bwə mú ngə yál.

15

Məfúúú mə ímpááməbə nə məcɛɛ mə Zembî
(Mak 7.1-23)

¹ Bóól *Ofarizyēn nə *Oyíiguli ó məcɛɛ bwə á wú Yurúsələm wá, bwə á ka shísh wə Yésus, kə ci nə nyə ná: ² «*Ompwíín bwə bwə ngə ntɔ məcum mə ímpááməbə, bwə ngə də kú gusa məbwâ. Jí í sá ntó?» ³ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Nəcə jí bí bǝn ngə ntɔ mpəndí mə Zembî, bí ngə yida baagulə məcum mə ímpááməbə yí? ⁴ Zembî nyə á ci ná: “Gúmalúg sóóŋgú woó nə nyəwngú woó.” A nyiŋgə námə ci ná: “Múúú mə ká lweem sóóŋgú yé ĩkí nyəwngú yé, bwə jəlá nə gwú múúú wəwngú.” ⁵ Nji bí bǝn bí ngə ci ná: “Múúú mə ká jaaw sóóŋgú ĩkí nyəwngú ná: ‘Sâ mə ámə nywá kwíínd wo nə ndí yí í músə məyóna shú mə Zembî,’ ⁶ í cúgə bwelə bə múúú wəwngú obuluga ná a yág sóóŋgú ĩkí nyəwngú gúmá.” ĩgaa ná bí ngə sá nə Milésú mí Zembî mí bág ĩkúŋgúg, məcum mún yidá mpu yáág? ⁷ Bí búšə nə məkəŋ! Izayí nyə á bə nə ĩkaam ja nyə á cúnúú shú dúnúú ná:

⁸ Kúú búúú ga í ngə gúmal mə nji mímpu dí,
milám myáŋ mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁹ Wǝn ngəólə ságusə bwə ngə ságusə mə yí wúsə ntó ngwas.

Bwə ngə yida jíiguli buud minjíigulá myâ məmpəndí mə búúú.»

¹⁰ Yésus músə ka yid, lésha nə buud bwə á bə cínəŋgú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bényúgá məlwâ, mpu gwágulə. ¹¹ Sâ í dǝ nyíí múúú mpu dí yí, gwə dí í dǝ wá múúú

məlwaagwo mísh má Zembî dî; nji sâ í d̄a yida wú múúd mpu dí yí, gwé wá í d̄a wá nya məlwaagwo.»

¹² Ompwíin bwé mú shísh nyádí kúná-kúná, kə ci nə nyə ná: «Ye wo mpú ná lású wó ámə lás ni í ámə bul ntágulə Ofarizyêh?» ¹³ A mú bəsa nə bwo ná: «Sâ jêsh sóóhgu waamé nyə a shígé bə yí, í bá t̄w nə mikz̄l̄. ¹⁴ Bídúgá bwo. Búsə wəancím-ncím, bwé h̄gə bii bósól wəancím-ncím mbwéd nə bwé jaand nə bwo. H̄kí h̄gwól áncím-ncím mé jaand nə h̄gwól, bēsh bwé é búla b̄íid.»

¹⁵ Pyêr músə ci nə nyə ná: «Féélúg sá mpwokwoond ni.»

¹⁶ Yésus mú lás ná: «Ye bi búsə námə kú mpu gwág ísâ? ¹⁷ Ye bi agwágé ná sâ jêsh í nyíi múúd mpu dí yí, í d̄a kə mwô dí, í músə c̄ə kə b̄íid? ¹⁸ Nji isâ í d̄a wú múúd mpu dí yí, í d̄a zhu lámúd, byó wá í d̄a wá múúd məlwaagwo mísh má Zembî dî. ¹⁹ Nəcə lámúd wé bów-bôw mítédúgá mí d̄a zhu yé, nə mægwú mə búud, nə minəomb, nə j̄ngə, nə júwo, nə yələ búúd ompwene, nə *bwaasúlə mpu. ²⁰ Isâ í d̄a wá múúd məlwaagwo mísh má Zembî dî wé íni. Dələ íd̄aw kú gusa məbwé í ádé wá múúd məlwaagwo.»

Búgə má múdá á Kanaan (Mak 7.24-30)

²¹ Yésus músə wú na kúl níid. A músə kə kóomb shí á Tir nə Sidon. ²² H̄gwól múdá á n̄h̄, a njúl shilə Kanaan, mú h̄gə zə nyádí a h̄gə k̄m ná: «Yé Cwám̄ba, Mwân má *Dávid, bwíh̄gúg mə nə h̄kwon̄h̄. Jamb í má jág bul bii shilə wām.» ²³ Yésus mú ji nyə kúl-k̄l̄. *Ompwíin bwé mú shísh Yésus kúná-kúná, zə ci nə nyə ná: «Wíh̄gúg nyə, a h̄gə sá kán̄gá bəx̄l̄ə sə nə h̄kwimbyê.» ²⁴ Yésus mú bəsa ná: «Zembî nyə á nt̄i mə shú íncwəmbə í *Iz̄ar̄aȳl̄, í mú h̄gə cwaḡwa yí.» ²⁵ Nji mudá éne nyə músə zə kúd mpwóombú shí wé Yésus, jəgula nə nyə ná: «Yé Cwám̄ba, shwəḡú mə.» ²⁶ Yésus mú bəsa nə né ná: «H̄wálə íd̄aw í bwân ó nj̄w, wusə yə ómpyê, í anywáyé.» ²⁷ Nyə nə Yésus ná: «Jísə bále bə nt̄ó. Ká, Cwám̄ba, ompyê bwé d̄a námə cwála məmpulú mə dú kud túwəli ómása dí shí má.» ²⁸ Yésus músə ci nə nyə ná: «Mudá éga, wo ji nə fwámé búgá. Sâ wó h̄gə j̄h̄ yí, í bəg námə nt̄ó.» Námə wəla d̄əh̄gú di, mwân mə mudá éne músə yál.

²⁹ Yésus músə wú kúl níid. A mú h̄gə bə ncindye m̄h̄ má Galilê ná ndéé a kə bád wúl mbúh̄úd, kə ji shí. ³⁰ Buud bwé mú zə seeh̄ḡya na nyádí áncuncuma; bwé h̄gə zə nə buud bwé á d̄a nyás wá, nə wəancím-ncím, nə wəakúmélwə nə buud wá íjām, nə míl zhwo g mimb̄l̄. Bwé mú zə h̄gə bwíh̄g myo Yésus dí shí məkúú, a mú h̄gə lwag myo. ³¹ Buud bwé á bul h̄gə káam ífíí h̄gélə bále lás, buud ó íjām bwé h̄gə bə mpwogé, b̄əh̄ng bwé á d̄a nyás wá bwé h̄gə kyey kú ná kwo nyás, wəancím-ncím bwé h̄gə mpu dúg; bwé mú h̄gə ságusə Zembî á Iz̄ar̄aȳl̄.

Yésus má nyingə yə búúd íd̄aw (Mak 8.1-10)

³² Yésus músə j̄w *ómpwíin bə, nyə nə bwo ná: «Mə h̄gə gwág buud óga h̄kún̄kwón̄h̄l̄ə nəcə s̄n̄d̄h̄ sə má ji mwôw málól, bwé cúgé ná nə sâ má d̄ə. Mə acéélé nying bwo nt̄úni zha, bwé á bá kə tag nə m̄ənt̄əmb̄li zhíid.» ³³ Ompwíin bwé mú ci nə nyə ná: «Sá é sá nt̄udélé nə sá bəg nə bímbí lú íd̄aw mə yə zhwo g buud óga wa bugád?»

³⁴ Yésus mú j̄l̄ bwo ná: «Bi búsə nə íb̄l̄éd íné?» Bwé ná: «Zangbá, nə búbaalé íshúshú.» ³⁵ Yésus músə ka ci nə buud bwé j̄g shí. ³⁶ Ná ndéé a músə h̄wa íb̄l̄éd zangbá byəh̄ngú nə osh̄u, a yə Zembî akíba, a f̄ȳ byo ikúl ik̄l̄, yə ómpwíin bə, bwé mú kə h̄gə kaaw buud. ³⁷ Muud yêsh mú d̄ə ná ndéé j̄l̄. Zhwo g ikúl í mú lúg t̄h̄ məkúdá zangbá. ³⁸ Buud bwé á d̄ə wá, bwé á bə buud otóóshin on̄h̄, nji bud̄m kú l̄é búdá nə ikágá. ³⁹ A músə ka bíd nə buud bwé nyingəg, nyə mú kəwa byóólúid, kə kóomb shí á Magadan.

16

Ofarizyêḡ bwá jî shimbá
(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ Bóól *Ofarizyêḡ nâ *Osadwisyêḡ bwá á zâ jí Yésus njígá mábwábulán, bwá ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ḡgâ zhu gwôw. ² Yésus mú bęsa nâ bwo ná: «Bi má du bâ, bí má ká dúg mpwó-kugú ná jorḡ dúsâ títi ná zhwuḡ, bi ná jwôw á mán í bá bâ ná sâḡ. ³ ḡkí ná, kúndâ mán, bí má ká dúg jorḡ ḡkí shila, bí mpu ná mpú nyâ é nywô. Bi má dâ mpu yag íyuug í jorḡ; nji bi kú mpu yag sâ í ḡgâ sâḡ mwôw mága dí yí. ⁴ Mbęę kala búúd í njúl ḡkí bôw, nâ mitádúgá olíḡḡí í bálé jí ná mâ lwóg bwo shimbá! Bwá ábulé dúg dúl shimbá, nji dâwḡḡ í á bâ nâ Zhwónas yí*.» A músâ wú na bwádí, kyey.

Bôw Ofarizyêḡ bônôḡ Osadwisyêḡ mínjígúlá
(Mak 8.14-21)

⁵ *Ompwíin bwá á wusa ḡwaálâ íbuléd ja bônôḡ bwá á líina mâḡ kâ faḡwíny yí. ⁶ Yésus mú ci nâ bwo ná: «Jígá ncâ nâ *Ofarizyêḡ bônôḡ *Osadwisyêḡ *lâvur wâḡ.» ⁷ Bwá mú ka ḡgâ nyímbûla bwámé nâ bwámé ná: «A lás ntúni nâcé nda sâ shígé zâ nâ íbuléd ná.» ⁸ Yésus mú ka mpu sâ bwá á ḡgâ táduga yí, a mú ci nâ bwo ná: «Buud bâm tagúla ná búgâ jín é! Jí tádúgá wúsâ bí nji ná bi shígé ḡwa íbuléd yí? ⁹ Jí bí má cá gwág ntúni yí? Ye bi anyíḡgâyé ná táduga íbuléd itâw búúd otâwshin otâw bwá á dâ yí, nâ bímbí lú mábwumú má íkúl bí á lúg nâ ndí má? ¹⁰ Ye bi kú táduga íbuléd zañgbá búúd otâwshin onô bwá á dâ yí nâ bímbí lú mákúdá má íkúl bí á lúg nâ ndí má? ¹¹ Nâcé jí bí má cá gwág ná má aḡḡé nâ lás lésú íbuléd yí? Mâ ḡgâ ci ná: “Jígá ncâ nâ Ofarizyêḡ bônôḡ Osadwisyêḡ lâvur wâḡ.”» ¹² Bwá mú ka tēem mpu gwág ná nyâ a shígé ḡgâ lás nâ bwo lésú lâvur á íbuléd. Nyâ á ḡgâ yida ci ná bwá býyug mínjígúlá Ofarizyêḡ nâ Osadwisyêḡ bwá ḡgâ jígúli myá.

Yésus jisâ Mesî
(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Ja bwá má kâ jé shí á Sezarê má Fílíp yí, Yésus mú ḡgâ jí *ompwíin bé ná: «Buud bwá ḡgâ ci ná *Mwân má Múúd jisâ zâ?» ¹⁴ Bwá mú bęsa ná: «Bóól búúd bwá ḡgâ ci ná jisâ Yuánes Nduu-buud, bóól ná jisâ Eli, bóólúgá ná Zheremî ḡkí ntâḡ ḡgwól *múúd micúndâ.» ¹⁵ Nyâ nâ bwo ná: «Ká bi bâḡ, bí ḡgâ ci ná má jisâ zâ?» ¹⁶ Shímun Pyêr músâ bęsa ná: «Wo jisâ *Kríst, *Mwân má Zembî á kuwô.» ¹⁷ Yésus músâ nyiḡḡâ lás, nyâ nâ Pyêr ná: «Węę má jâla, yé Shímun Mwân má Zhwónas. Muud dí nyâ ámâ lwágulâ wo sâ wó má ci ni. Sâwḡḡú wâm jisâ gwôw wé nyâ ámâ lwágulâ wo gwô. ¹⁸ Męę má ka jaaw wo ná wo wé Pyêr. Wo má bále bâ kwóógú. Nda bwá dâ lwô njôw kwóógú dí gwôw ná, má bá sęęḡ *Dô lú óbúgula dâm kwóógú dwô dí gwôw. Tēem bâ shwiy í ábulé sâ bwo sâ. ¹⁹ Má bá yâ wo ijuwuga yâ Faan á gwôw. Sâ jêsh wó bá cęḡlâ shí ga dí yí, í bá ntó gwôw, jâwḡ wó bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bâ ntó gwôw.» ²⁰ Ná ndéé, a mú ka mpu báásulâ ómpwíin ná bwá kú bwele jaaw múúd ná a jisâ Kríst.

Yésus má bá yâ, a nyiḡḡâ gwûm
(Mak 8.31-33; Luk 9.22-27)

²¹ Tééd na, a músâ ka tééd jaawúlâ *ómpwíin bé ná í jî ná a kâḡ Yurúsalem, ná ocúmbâ buud wâ lâw nâ milúlúú myâ ofada nâ *Oyígúli ó mácéḡ bwá jâlâ nâ kâ jâḡ jugushi nyâ, bwá gwú ntâḡ nyâ. Nji a bá gwûm shwou dí jwów lú léel. ²² Pyêr músâ kâ nâ nyâ koogú, kâ lás nâ nyâ ná: «Mbô! Zembî kyémug wo, Cwámbla! Mbií sâ wâwḡḡú í abúle bâ nâ wo.» ²³ Nji Yésus mú yid, ḡkáánd nâ nyâ ná: «Wúḡ má na, *Sátan! Wo ji má mâma bâwḡ. Mitádúgá myô mí cúgé mítádúgá mí Zembî, mísâ nji mítádúgá myâ buud.» ²⁴ A músâ ka ci nâ ompwíin bé ná: «ḡkí muud má cēel bę má, a bâḡ kú jagulâ nyâméfwo; a ḡkényúḡ

16:1 12.38-39; Luk 11.16, 29-30   16:1 Yuá 6.30   * 16:4 Sâ jâwḡḡ jisâ ná Zhwónas nyâ a já mwôw mállól mwô shúd.   16:6 Luk 12.1   16:7 Mak 6.52   16:8 14.31   16:9 14.20   16:10 15.37   16:14 14.2; 17.10-13; Mat 21.11   16:16 14.33; Yuá 1.49; 11.27   16:18 Luk 22.32; Yuá 1.42; 21.15-17; Ifz 2.20   16:19 Luk 11.52; Mat 18.18; Yuá 21.15-17   16:20 17.9   16:21 17.22-23; 20.17-19; 26.2   16:24 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21

kwolós jé, a bę mə. ²⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyəng mə jímbál cug jé nəcé mə yé, a mə yidá kaambulə nə gwo. ²⁶ Ʒkí muud mə bii mábii mēsh mâ shí ga ná ndeé *shíshim yé jímb, wáyé mffí nyə é bə nə ndí cínəng yí? Muud ji nə Ʒkul wá jí shú ná a nyíngəg bii shíshim yé? ²⁷ Nəcə *Mwân mə Múúd mə bá zə a Ʒgə Ʒkənəwa nda sóngú yé, bənə Ʒwəngəles, a bá zə yə búúd myəna mí mísóólúgú bwə á sá myá. ²⁸ Búbálé mə jaaw bí ná, bóól búúd búúsə wa óga, bwə ábúle bwele yə, bwə kú fwo dúg *Mwân mə Múúd mə zə Ʒwa jiya icí jé.»

17

Yésus mə lwóyá mílwaná myé

(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Mpusə mwôw mäsaman, Yésus mú Ʒwa Pyēr nə Zhâk bá mínyəngú Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwə kə bád wúl məma mbúhúd. ² Nyúúl nyé mú shwópla bwo míshúd, mpwoombú í mú Ʒgə Ʒkənəwa nyə nda jwôw, mikáándé myé mí mú Ʒgə faan nda məŋkenya. ³ Seegya ná Moyîz bá Eli bwə mə wóós, zə Ʒgə lésha nə nyə. ⁴ Pyēr músə ka ci ná: «Cwám̄ba, nywaálə Ʒgələ ji wa. Ʒkí wó magulə, mə shumə məbānda məlól, Ʒgwúd shú dwô, dúl shú mə Moyîz, dúlúgá shú mə Eli.»

⁵ Pyēr Ʒgə ná lás ntúni, seegya nji gúndá á Ʒkəŋkənəwá í mə zə búdal bēsh. Bwə mú gwág kál í Ʒgə wú gúndá jəng dí ná: «Mwân waamə abábə wə éga. Nyádí wə lâm wâm wēsh wúsə yé. Ságá nyə məgwág.»

⁶ Ja *ómpwíin bwə mə gwág kál dəng yí, bwə mú bul bə nə ifwaas, bwə mú wusə mənnyúúl shí ombúbudí. ⁷ Yésus músə shísh, zə kúnnya nə bwo, a mú ci nə bwo ná: «Búnúgá! Kúgá ná kwo gwág ífwaas.» ⁸ Bwə mú bân məmpwoombú, bwə mú dúg nji Yésus nyəmfwó.

⁹ Ja bənə Ʒbwə mə ka Ʒgə shulə wú mbúhú dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bí kú jaaw múúd sâ bí ámə dúg yí, kə wóós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwoŋ dí yí.»

¹⁰ Ná ndeé bwə músə jí nyə ná: «Nəcə jí *Oyíguli ó məcəxə bwə də ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹¹ A mú bęsa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli mə jələ nə fwo zə, zə təl ísə byēsh ícé byəhúd. ¹² Sâ Ʒgwúdú, mēe mə jaaw bí ná Eli nyə a shí zə. Buud bwə á shígé yag nyə, bwə á sá nyə mbií wēsh bwə á cēel yí. Ntó námə Mwân mə Múúd mə bá jug məbwə máhúd.»

¹³ Ompwíin bwə músə mpu ná Yuánes Nduu-buud wə á Ʒgə ci yé.

Yésus mə yíl múúd jamb

(Mak 9.14-32; Luk 9.37-45)

¹⁴ Ja bwə mə kə wóós məŋkúmbə mə búúd dí yí, Ʒgwól múúd músə zə kúd Yésus məbwón shí, jəgula nə nyə ná:

¹⁵ «Yé Cwám̄ba, gwágúg mwân waamə Ʒkúŋkwónúlə. A də fudə ibwúg, a Ʒgə bul jug. A mú də kul nyúúl təo kuda dí təo məjúwód. ¹⁶ Mə ámə zə nə nyə *ómpwíin bwə dí, nji bwə shígé kwag lwagúlə nyə.»

¹⁷ Yésus músə bí ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúlə bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə bí ntúni kə wóós Ʒgow? Mə é bá jísəw bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wəng kâ.»

¹⁸ Yésus mú Ʒkáánd nə jamb, í músə wú mwân nyúúlúd, ncúncwómá jəng músə yál námé cé nə cé.

¹⁹ Ná ndeé ompwíin bwə músə shísh wə Yésus, zə nyímbula nə nyə ná: «Nəcə jí sə bəh shígé kwag yílúlə jamb ní yí?» ²⁰ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Jísə nəcé bí cugé nə fwámé búgə. Búbálé mə jaaw bí ná, í mbəm bə nə búgə təo nji cíg-cíg bímbí búbumə *mutárud, bí je ci nə mbúhú ga ná: “Túwúg na, wo kəg tōw wáádá”, mbúhú bále kə. Sâ kú ná kwo ntə bí Ʒkul. ²¹ * [Nji, mbií jamb ní í də wú nji wo mə fwo mpu jəgula nə Zembí, wo ci ídūw.]»

16:27 Sôm 62.12; Zhb 34.11; Mat 7.23-27; 13.41; 25.31-46; Luk 13.27; Yuá 5.29; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 1Pr 1.17; 2Tm 4.14; Mbú 22.12 16:28 10.23; 24.34; Mak 9.1; 13.30; Luk 9.27; 21.32 17:1 5.1 17:2 2Pr 1.16-18; Mbú 1.16 17:5 3.17 17:9 16.20 17:10 Mal 4.5; Mat 16.14 17:12 11.14; Luk 1.17; Yuá 1.21 17:17 Mbá 32.5, 20 17:20 13.31; 14.31; 21.21; Mak 11.23; Luk 17.6 * 17:21 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga.

²² Ja bónónḡ bwá á ḡgə kyey shí á Galilê yí, Yésus nyə á jaaw bwo ná: «Í jîi né *Mwân mə Múúd bāg kaanz məbwê mə búúd dí, ²³ bwá bāg gwú nyə. Nji a bá gwûm jwôw áléel.» Ompwíin bwá músə ka bul gwág sâ jəwḡḡ cey lámúd.

Yésus mə jóná tóya

²⁴ Ja bwá mə ka kə wós Kapernewûm yí, búúd bwá á də ḡwa tóya á *Mpáanzá Zembî wá bwá mú zə jí Pyêr ná: «Yíḡuli wún mə də námə jóna tóya éga?» ²⁵ Pyêr mú magulə ná: «Haaw!»

Ja Pyêr mə kə nyíi njów yí, a kú fwo lás, Yésus mú jí nyə ná: «Shímun e, wεε mə dúg ná jî? Ozá bwá də jóna ójwú ə shí otóya nə oḡgasumāḡ? Ye mimbyágá mí məshí máḡ, ye ijigə-jigə?» ²⁶ Pyêr mú bəsa nə nyə ná: «Ijigə-jigə.» Yésus mú ci nə nyə ná: «ḡgaá, ntó jî né mimbyágá mí ádé jóna? ²⁷ Nji, shú né sé kú ntágulə bwo, kaág máḡ, kə wusə ḡgwéye; shú wó é tééd tí yé, wo bēny nyə mpu, wo mú kwey saḡ *mwaanê í kwágá nə tóya á buud obá yí. Wo músə ḡwa wə, wo kə jóna tóya waamə nə wô.»

18

Muud mə búl bə nə mfií Faan mə Zembî dí yé

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baan dəwḡḡ dí, *ompwíin bwá á shísh wá Yésus zə jí nyə ná: «Zá mə búl ná bə fwámé múúd Faan á gwówúd?» ² Yésus mú jôw kúkágá, zə tâl bwo míshúd, ³ nyə nə bwo ná: «Búbálé mə jaaw bí ná, ḡkí bi mə bə kú cénd kuú njəond nə bi bāg nda ikúkágá, bi abulé bwele nyíi Faan á gwówúd. ⁴ Gwá wá jí ná, muud mə dúg nyáméfwó zhizhe nda kúkágá ga yé nyə wá mə bá bul bə fwámé múúd Faan á gwówúd. ⁵ Muud mə lóg ntāg gúl kúkágá nda jíga jínə dām dí yé, a mə lóg mə. ⁶ Nji, ikúkágá í ḡgá *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bəwḡḡ, í bul jəla nə bwá kálug muud wəwḡḡ məma kwóogú cáḡúd, bwá kul nyə nə dwo máḡ, a kú ná cwánəwo.

⁷ «ḡkúnkwónḡlə búúd nəcé bulyálə mábəwḡḡ. Cug í cúgé nə ḡkul bə kú nə məbəwḡḡ, nji ḡkwéé muud mə kwál búúd mwo yé. ⁸ Ntó, í ká bə nə mbwê wô ḡkí kuú wô í ḡgə kwal wo bəwḡḡ, sámbúg wə, wo wúsəg wə shwóg-shwóg; nəcé í bul jəla nə wo cúgəg cug á kandugə wo njúl nə kúl mbwê ḡkí kúl kuú, ntə nə wo bāg nə məbwê nə məkuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə dí. ⁹ ḡkí jús dwô í ḡgə kwal wo bəwḡḡ, tíḡ dwo, wo wusə shwóg-shwóg nə wo. Í bul jəla nə wo nyíig cug á kandugə dí wo njúl nə ncwaan jús, ntə nə wo bāg nə mísh mwô mēsh, bwá bá kə kul wo kuda á kandugəd.

¹⁰ «Bi ə bey ná bi mpyényúg gúl múmwántombú ga, nəcé mə mpú ci nə bí ná *wəḡḡəles bāḡ bwá təl ja jēsh mísh mə Dā jísá gwów yéd. ¹¹ * [Nəcé *Mwân mə Múúd nyə á zə cug buud bwá á mə jimb nə zhií wá.] ¹² Bi mə tédúgá nə jî? ḡkí ḡgwól múúd jî nə íncwəmbə təd, ḡgwúd í mú wú sənz dí kə ḡgə jéḡla. ḡgaá nə nyə e lúgə byəwḡḡ yā məwûm ibuú nə ibuú kúl í ḡgá də yí, a fwo kə sḡ jəwḡḡ í ámə kə ḡgə jéḡla yí? ¹³ A ká kwey gwo, búbálé mə jaaw bí ná, nyə é bə nə məshusug nə gwo ntə yā məwûm ibuú nə ibuú í shígé kə ḡgə jéḡla yí. ¹⁴ Námə mbií wəwḡḡ, Sóḡḡḡ wún jí gwów yé nyə acéélé ná gúl múmwántombú ga í jimbúg.»

ḡkwambulə misəm

¹⁵ «ḡkí ḡgwól mínyəwḡḡ woó mə sá *səm, kaág lás nə nyə biná obá; á ká magulə gwág wo, wo mə sá nyə mpwogé. ¹⁶ Nji ḡkí nyə amágúlóyé gwág wo, kaág jôw múúd ḡgwúd ḡkí óbá, binónḡ bi kág lás nə nyə, í bāg nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: “ḡkwambulə nyēsh í jəlá nə sīy nə owúshined óbá ḡkí ólól”. ¹⁷ A ká ban nə nyə agwágé bwo, kaág jaaw *Dḡ lú óbúgula. A ká námə ban gwág Dḡ lú óbúgula, dúgúg nyə nda muud nyə ampúyé fwámé Zembî yé, nda ḡwenye tóya. ¹⁸ Búbálé mə jaaw bí ná, sâ jēsh bí mə cəḡlə shí ga dí yí, í bá

17:22 16.21 17:24 MmN 30.13 18:1 Luk 22.24 18:3 19.14; Mak 10.15; Luk 18.17 18:4 23.12 18:5 Luk 10.16 18:8 5.29-30 18:10 Yuá 10.11-15 * 18:11 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. 18:14 6.10 18:15 Ləv 19.17; Gal 6.1 18:16 Mbá 19.15; Yuá 8.17; 2Kr 13.1; 1Tm 5.19 18:17 Tit 3.10 18:18 16.19; Yuá 20.23

bə ntó gwów. Jəəŋg jêsh bí má bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bwey bə ntó gwów. ¹⁹ Búbábé má nyingə jaaw bí ná, ŋkí buud obá wá gwoong jín ni bwé mpú bwəma cúnŋ ŋgwúd shí gaád ná bwé gwáám̄b Zembî gúl sâ, tɛem bə jí tɛem bə jí, Sóŋgú waam jí gwów yé nyə é yə bwo gwo. ²⁰ Nəcə kúl búúd obá ŋkí olóol bwé má sɛɛŋgya shú dām dí yí, sánónŋ nə bwo wá búśá cínŋg.»

Fwámé íjuugá

²¹ Pyêr nyə á ka shísh wá Yésus, kə jí nyə ná: «Cwám̄ba e, ŋkí mínyonŋú waamə mə sə mə məbôw, mə jəlá nə juu nyə ija iné? Ye ija zanŋbá?» ²² Yésus mú bɛsa ná: «Mə acíyɛ nə wo ná kə shúg ija zanŋbá, mə ci ná kə kumə məwúm zanŋbá ija zanŋbá. ²³ Gwé wá jí ná, Faan á gwów dúsə nda yuug ga: wúl njwú-buud í a zə kə sá osóol ó mäsáal bé shitóg. ²⁴ Ja á má ŋgə sá shitóg wəəŋg yí, ŋgwól sóol mäsáal músə biil nə mpwéla ŋkí jág bulya *mwaanê, tãŋ búśá nə ŋkul jəna nə ibwéy otóshin otóshin yí. ²⁵ Nda sóol mäsáal éne nyə á shígé bə nə ŋkul nying mpwéla ná, mása músə ci ná bwé bíg nyə nə mudá nə bwân bé bēsh, bwé kúshag bwo, tɛem bə ísâ byán byêsh, mwaanê wəəŋgú zég jəna mpwéla. ²⁶ Sóol mäsáal éne músə zə kəsəwa mása yé shí məkuú, zə jəgula nə nyə ná: “Dá, jísówúg mə, mə é jəna wo mpwéla ni nyêsh.” ²⁷ Ŋkúnŋkwon í músə bii mása lám, a músə bíd nyə nə mpwéla nyêsh, kú ná jí tɛem bə sâ. ²⁸ Ja sóol mäsáal éne má wós tóon yí, a má bwəma nə ŋgwól shwé yé bá bwé á du sêy yé, nyə á bə nə nyə mwaanê nji odanarî təd. A músə bii shwé yé éne cúnŋd, yím̄buli nyə ná: “Nyingúg mə mwaanê waam yêsh.” ²⁹ Shwé yé músə téég nyə məbwê ná: “Jísówúg mə, mə é jəna wo mpwéla nywô.” ³⁰ Nji sóol mäsáal éne kú magulə. A mú kənd shwé yé mímbwug dí shú ná a jénág nyə mpwéla nyé. ³¹ Ja bóol óshwé bán bánónŋ bwé á du sêy wá bwé mə dúg sóólúgú wəəŋgú yí, bwé mú bul gwág cey lámú, bwé mú kə jaaw mása wán sâ í má sŋy yí. ³² Ná ndéé mása músə jôw nyə, zə ci nə nyə ná: “Wo jí bów-bôw sóol mäsáal. Mə ámə bíd wo nə mpwéla nywô nyêsh, mə yíl lám nəcé nda wo ámə téég mə məbwé ná. ³³ Ŋgaá, wo ámə jəlá nə gwág shwé woó ŋkúnŋkwónŋúlə némə nda mə ámə gwág wo ŋkúnŋkwónŋúlə ná.” ³⁴ Mása yé músə kɛenzh nyə nə wéalal-məbag ná a fwóg némə nying nyə nyé mpwéla nyêsh. ³⁵ Ntó némə wá Dá á gwów má bá du sá bi yé, ŋkí bi mə bə kú du juu ómínyonŋú bán ijuugá ná bi yíl lám kandəgə.»

19

Yésus nə məgwú má bā (Mak 10.1-12)

¹ Ja Yésus nyə á shín lás ntúni yí, nyə á ka wú shí á Galilê, kə shí á Yudéa, Zhurdê fanwíny. ² Buud bwé á bɛ nyə núnŋ ŋkí jág bulya, a mú ŋgə lwag mímbəl myánŋ, mí shín ŋgə yál. ³ Bóol *Ofarizyên bwé á zə kə nyédí, kə bwówulə nyə, bwé ná: «Ye məcɛɛ míshé mə ŋgə ci ná muud jí nə ŋkul yíl mudá yé bā nə mbií məbyaagulə wêsh?» ⁴ A mú bɛsa nə bwo ná: «Bi a fwóyɛ l̄ə mícilyád ná ja Zembî nyə á té isâ byêsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá, ⁵ a músə ci ná: “Nda mə má sá bwo ntúní ná, mudúm má bá lúgə sóŋgú bá nyəəŋgú, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwé mú bə nyúul ŋgwúdu.” ⁶ Ntó jí ná bwé cúgɛ ná búúd obá, bwé músə muud ŋgwúd. Muud nyə ajáláyɛ nə ka béég sá Zembî má laad yí.» ⁷ Ofarizyên bwé mú nyingə jí nyə ná: «Ká nəcé jí Moyîz nye nyə á cilə ná múúd mə ká cɛɛl yíl mudá yé bā, a yə nyə kálaad məgwú má bā yí?» ⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Moyîz nyə á magulə nə muud jéég yíl mudá yé bā nəcé lal bí mílám. Í á shígé du fwo sŋy ntó mətéédúlé. ⁹ Mɛc mə ka jaaw bí ná, ŋkí muud mə yíl mudá yé bā, mudá kú fwo sá mínəəmb, a bā mudá shús íí, muud wəəŋg mə sá mínəəmb.» ¹⁰ *Ompwín bé bwé mú lás ná: «Ŋkí ntúni wá cɛɛ lə bā í du bii mudúm yé, í yidá bul jəla ná buud bwé jíg kú béya.» ¹¹ A mú bɛsa nə bwo ná: «Buud bēsh dí bí nə ŋkul gwág lésú ga, nji bəəŋg Zembî mə yə ŋkúl nyəəŋg wá. ¹² Nəcə

bóól búúd bwé njul mimyáágé zhu byélé dánúú; bóól bwé á s̄y mimyáágé kukúg; bóólúgá b̄ñ bwé njul nda mimyáágé shú né bwé mpúg wá milâm Faan á gwówúú. Múúú jí nè ñkul gwág yé, a gwág.»

Ikúkágé

(*Mak 10.13-16; Luk 18.15-17*)

¹³ Bóól búúd bwé á ka zə nə ikúkágé wé Yésus nə a bádug byo məbwə, sá məjəgula shú dánúú. Nji *ompwíín bwé mú lás nə bwo. ¹⁴ Yésus músə ci nə: «Bídúgá ikúkágé í zóg mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan á gwów dúəsə s̄á á mbií búúú wáñ.» ¹⁵ A mú bəd bwo məbwə nə ndéé a mú c̄p cínəng.

Ncwámá á bulya məbii

(*Mak 10.17-31; Luk 18.18-30*)

¹⁶ ñgwól múúú nyə á ka shísh wé Yésus zə jí nyə nə: «Yíguli, jáyé jə s̄á mé sáág shú nə mə bég nə cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə nə: «Nəcə jí wó zé jí mə njígá shú jə s̄á yí? Muud ñgwúú wé jí jə múúú. ñkí wó c̄el nyíi cug dí ság nda məc̄c̄é mé ñgə ci nə.» ¹⁸ Nyə nə Yésus nə: «Máyé məc̄c̄é?» Yésus nə: «Kú gwú múúú, kú sá mínc̄omb, kú júwo, kú yə múúú mpwene sá nyə ampúyé yí ¹⁹ gúmal sóñgú woó nə nyəñgú woó, ka námé c̄el múúú yēsh jíśə wo kúnə-kúnə yé nda wó c̄éél wóméfwó nə.» ²⁰ Ncwámá ni nə Yésus nə: «Mə ñgə bwey b̄c̄ məc̄c̄é m̄áni mēsh. Gúl jí í ñgə n̄á fúfə mə yí?» ²¹ Yésus mú ci nə nyə nə: «ñkí wó jí mpu bə nda Zemb̄i mə c̄éel nə, kaá kusha ís̄á byēsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúbúwá *mwaanē wəñḡá, wo ka bá kə bə nə məbii gw̄w; ság ntó wo ka zə b̄c̄ mə.»

²² Nji ncwámá d̄əñg mə gwág nt̄áni yí, a mú shúsula, a mú nt̄ag kyey, nəcé nyə á bə nə zhwog məbii. ²³ Yésus mú ci nə ompwíín b̄c̄ nə: «Búbálé mə jaaw bí nə, jíśə kwowulálə nə buud bí nə məbii wá bwé nyíig Faan á gwówúú. ²⁴ Mé nyiñgə jaaw bí nə, í yida nywá bə kúnə-kúnə nə *shamō nyíig luun lú ndundu dí, nt̄ə nə muud á bulya məbii nyíig Faan á gwówúú.» ²⁵ Nji ompwíín bwé á gwág nt̄áni yí, bwé á bul káam, bwé nə: «Ká zé jí nə ñkul *dúg cug yé?» ²⁶ Yésus mú kənd mísh bwádí, a mú ci nə bwo nə: «Muud cugé nə ñkul sá jíni j̄ñ, nji Zemb̄i nywáá jí nə ñkul sá s̄á jēsh.» ²⁷ Pyēr mú ka ci nə Yésus nə: «Sá buud sá á mé sh̄in lúgə ís̄á byēsh, sá zə b̄c̄ wo wá, í bá ka bə nə sá b̄ñ nt̄ədele?» ²⁸ Yésus mú b̄c̄sa nə bwo nə: «Búbálé mə jaaw bí nə, ja ís̄á byēsh í bá bə ógúgwáan yí, ja *Mw̄an mə Múúú mə bá jí nyádí *cañgə á milwanéd yí, bí báá buud ñgə b̄c̄ mə wá, bí mə bá jí bín ícañgə w̄um nə íbáád, bí ka sámb íb̄end w̄um nə íbá yá *Izar̄ayél milésú. ²⁹ ñkí muud mə sá nə, t̄ə minj̄w, t̄ə məshí, t̄ə omínyəñ̄ú, t̄ə okóól, t̄ə sóñgú, t̄ə nyəñgú, t̄ə bw̄an, a lúgə byo shú d̄am, a bá nyiñgə bíí byo, s̄á ñgwúú ija t̄əd; muud wəñḡá ka bá kə cugə cug á kandugə kandugə d̄í. ³⁰ Bóól ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá t̄w mpúsə, b̄əñg bwé tál mpúsə wá, bwé bá t̄w shwóg.»

20

Myóna myá bímbí ñgwúú

¹ «Faan á gw̄w dúəsə nda l̄ñ ga: ñgwólúgá múúú nyə á bə nə fambá *v̄inyə. Muud wəñḡá nyə á ka jóg mp̄umán mp̄umán nə a kə s̄p búúú bwé kág s̄ey nyádí fambá. ² B̄án̄ñ bwé mú kwambulə nə a bá j̄na nə bwo *danar̄i ñgwúú ñkúmba jw̄w nda í d̄u bwey bə nə, a músə kənd bwo ís̄eyúú nyádí fambá. ³ Muud éne mú nyiñgə wóós ñgeé məwəla ibuú. A mú dúg bóól ós̄ól ó m̄ásáal bwé njúl t̄am d̄ənd kú nə s̄á bwé sáag yí. ⁴ A mú ci nə bwo nə: “Kəgá námé s̄ey mádí fambá, mə é yə bí s̄á í j̄la yí.” ⁵ B̄úni bwé mú kə. A mú nyiñgə wóós ñgeé tólóg d̄í, a nyiñgə námé wóós ñgeé məwəla məlól, a ñgə námé kənd buud fambá. ⁶ ñgeé məwəla mət̄əñ m̄a mpwó-kugú, a mú nyiñgə wóós, a mú kə kwey bóól bwé tál námé t̄am d̄ənd. Nyə nə bwo nə: “Nəcə jí bí mə sh̄inal jw̄w ncindí na kú nə s̄á bí ñgə sá

yí?” ⁷ Bwá mú bęsa nə nyə ná: “Nəcə kú nə muud má ηwá sá ísáyúđ.” Nyə nə bwo ná: “Kəgá námé sęy mádí fambá.”

⁸ «Ja kugú í á zə bii shí yí, amádí fambá mú ci nə muud nyə á də vyee nyə jús ísá dí yé ná: “Jówúg ósól ɔ másáal, wo yág bwo myéna myán. Wo é tééd nə bɔɔng bwé ámə shúgula zə jé mpúmpúsá wá, wo ka kə shúgula nə bɔɔng bwé ámə tééd zə shúshwóógú wá.” ⁹ Bɔɔng bwé á ηwa iséy ηgeε máwəla mətɔɔn dí wá, bwé mú ηwa myéna myán, muud yēsh danarî ηgwúd. ¹⁰ Bɔɔng bwé á tééd zə shúshwóógú wá bwé mú shísh ján ja, bwé ηgə téduga né myán myéna mí é ηwá bulya; nji bwé mú námé ηwa muud yēsh danarî ηgwúd. ¹¹ Ja búni bwé má lóg bímbí dɔɔng yí, bwé mú ηgə cwaduga nə amádí fambá. ¹² Bwé ná: “Bɔɔng bwé ámə zə mpúmpúsá wá, bwé má sęy nji wəla ηgwúd, wo mú yida yə bwo myéna bímbí ηgwúd nə sá, í njúl ná sá bān sá má jísɔw mwásé ncindî nə lal-lal yásá.” ¹³ Amádí fambá mú bęsa nə ηgwól ná: “Wey, kwába cúgé na. ηgaá shwé ámə bwey bə cúŋ ná wo é sęy mwásé ncindî, mə mú yə wo danarî ηgwúd? ¹⁴ ηwagú kɔw dwô, wo kyéyug. Mə cęel yə bíná muud a mpúmpúsá bímbí ηgwúd. ¹⁵ Nə ji, mə ajéláyé nə sá byɔɔg dām nda má cęel né? Ye wo gwág bôw nə mə bələ nə jɔ lām?” ¹⁶ Ntó námé wé búúd wá mpúsə bwé bá tôw shwóg, bɔɔng wá shwóg tôw mpúsə yé.»

Yésus má jaaw ná a bá yə

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Yésus nyə á ka ηgə bád kə Yurúsəlem; na zhíđ hí, nyə á ηwa *ompwíin wúm nə óbá bé, a wú nə bwo búúd dí, bánónη kə ηgə kyey koogú, a mú ηgə jaaw bwo ná: ¹⁸ «Dugá, sá ηgólə bád kə Yurúsəlem óga; mpugá ná *Mwān mə Múúd mə zə kə kaanz mábwə mə mílúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó mácéęđ. Bwé é cęęlə nyə shwi, ¹⁹ bwé mú kęenzh nyə mábwə mə íkúl ishúsúđ nə bwé kág cágula nyə, bwé yíd nyə nə milwón, bwé bwambulə nyə kwolós đí. Ná ndeé, jwôw álél, a bá gwúm shwóηud.»

ηgwóómbúlú má nyɔɔngú mə bwān ó Zhébedé

(Mak 10.35-45)

²⁰ Bwān ó Zhébedé nyɔɔngú wán nyə á ηwa bwo, bánónη ka shísh wé Yésus. Nda nyə á ηgə kə ηgwóómbúlúđ ná, nyə a kúđɔw shí yə Yésus gúmá. ²¹ Yésus mú jí nyə ná: «Wó jii jí?» Nyə ná: «Yág bwān bām óbá óga wáda nə bwé bāg ji wo, nyíga mbwə məncwúm, nyíga mbwə məkóól, Faan dwô đí.» ²² Yésus mú bęsa ná: «Bí ampúyé sá bí ηgə jii yí. Ye bí bí nə ηkul ηgul bálá má wál zə ηgul yí?» Bwé ná: «Haaw. Sə bí nə ηkul ηgul.» ²³ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Jíni kóómb jí ntó. Bí é bá ηgul bálá jām. Nji, kóómb á nə bí jíg mə nyíga mbwə məncwúm nyíga mbwə məkóól, mə đí jí nə ηkul ηwa wāni cígúlá, ijiya byɔɔng bíse shú bɔɔng Sóóngú waamə nyə á bwey kwəməsa byo wá.»

²⁴ Ja bóól ómpwíin wúm bwé á gwág ntó yí, bwé a gwág omínyɔŋú óbá bɔɔng bôw. ²⁵ Yésus mú jôw bwo, lás nə bwo ná: «ηgaá bí mə mpú ná otówe ɔ shwóg ɔ íkúl ishús bwé ηgə nteeng ijwúga byán, ofwó búúd bwé ηgə lwóya nji mpəl. ²⁶ Í nda bá də bə ntó bí bān đí. Nyɔɔng yēsh mə cęél bə fwó múúd gwoong jín dí yé, yídag sęy nə bóól. ²⁷ Nyɔɔng mə cęél tôw bí shwóg yé, bág bí lwaá. ²⁸ Sā jɔɔngú wé jísé ná *Mwān mə Múúd nyəmfwó nyə a shígé zə nə bwé séyúg nə nyə. Nyə á yida zə sęy nə buud, a yána námé cug jé shú ná ncúlýá buud bwé bág ofulí.*»

Yésus má lwag wəancím-ncím óbá Zheríko

(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Ja bwé á ηgə wú Zheríko yí, buud bwé á bę Yésus áncuncuma. ³⁰ Wəancím-ncím óbá bwé á bə zhí dí koogú, bwé mú gwáduga né Yésus ηgə cɔ. Bwé mú ηgə kím ná:

20:8 Ləv 19.13; Mbá 24.15   20:16 19.30   20:17 16.21; 27.26-31   20:22 26.39; Mak 14.36; Luk 22.42; Yuá 18.11   20:23 Mis 12.2   20:26 23.11; Mak 9.35; Luk 9.48   20:28 Iza 53.12; 1Kr 6.20; 7.23; Gal 1.4; 1Tm 2.5-6; 1Pr 1.18-19   * 20:28 Bwé á də jóna ηkúmba tāŋ shú ná ηkúmba kwám í bóg fulí. Tāŋ nyɔɔng wé Yésus nyə a jóna nə cug jé shú búúd bēsh yí.   20:29 9.27-30   20:30 1.1; 9.27; 12.23; 15.22; 21.9, 15; 22.41-46; Mak 10.47-48; 11.10; Luk 1.32, 69; 2.11; 18.38-39; Yuá 7.42

«Cwámba, Mwân mə *Dávid, bwíngúg sá né ηkwonjá.» ³¹ Buud bwé á bæ áncuncuma wá bwé mú ηgə ηkáánd nə bwo né bwé jíng kúl-kúl, nji bân bwé mú yidá mpu bân məkál gwôw ná: «Cwámba, Mwân mə Dávid, bwíngúg sá né ηkwonjá.» ³² Yésus mú shigula, a mú jôw bwo, jí bwo ná: «Bi mə jii né mə sáág bí jí?» ³³ Bwé nə né ná: «Cwámba, ság né mísh mészú mə bánúg.» ³⁴ Yésus mú bul gwág bwo cey lámúd, a músə kúnya nə bwo mísh; námə cé nə cé mísh mə mú nyiηgə dúgya bwo, bwé mú bə nyə.

21

Cí Yésus mə wós Yurúsəlem
(Mak 11.1-11; Luk 19.28-44; Yuá 12.12-19)

¹ Ja bwé á ηgə shísh kúnə-kúnə nə Yurúsəlem yí, bwé á kə wós ηgeé Betufazhe, *Mbún wəolivyê dî. Yésus mú lwám *ómpwíin óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg nífd. Í é bæ, bí ká námə jé bi kwey myəólú jakáás cəxlá, nə mwân yé. Bi ó ciny byo, zə mə nə byo. ³ ηkí muud mə jí bí sá, bí bəsa nə nyə ná: “Cwámba wé ηgə jii byo.” Muud wəηgə nyə é ləel námə bíd nə bi zəg nə byo.»

⁴ Í á sîy ntó shú né ciyá mə *múúd micúndə í bwəmag ná:

⁵ Cigá nə buud ó Siyôn* ná:

«Dəgá, njwû wún ηgə zə bídí.

A jí nə lâm né shee, a mbéd myəólú jakáásud,
cwə jakáás, mwân cúdú ηkêny mimbag dî.»

⁶ Ompwíin bwé mú námə kə sá nda Yésus nyə ámə ci nə bwo ná. ⁷ Bwé mú zə nə myəólú jakáás nə mwân, bwé ηgə yíl mikáándə myán ηgə jəel bwo míkwonjed. Yésus músə jí gwôw. ⁸ Bóól ncúlyá buud bwé á bæ cínəηg wá, bwé ηgə taalə mikáándə myán zhíí nə zhií, bóól bwé ηgə búgə məmpúnzə mə ílí ηgə zə taalə zhíí. ⁹ Shwíinzhá buud bwé á ηgə kə Yésus shwóg wá nə bəηg bwé á ηgə bə mpúsə wá bwé á ηgə wá ηgwa ná:

Hosána nə Mwân mə *Dávid!

Gúmə í bəg nə nyəηg ηgə zə jínə mə Cwámba dí yé!

Hosána jəη lə gwów dí cwû!

¹⁰ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsəlem yí, ηgwála wêsh í á tów otútəlí, buud bwé ηgə jí ná: «Zə nyə éne?» ¹¹ Bóól zhwoη buud bwé ηgə bəsa ná: «Jísə Yésus, *muud micúndə, muud á Nazarət shí á Galilé.»

Yésus mə wíηg búúd ó míkus Mpáanzə Zembî
(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-22)

¹² Yésus mú kə nyíi *Luη mə Zembî, a mú kə wíηg búúd bwé á ηgə sá mikus cínəηg wá. A shîn lwág ítúwəli í búúd bwé á ηgə sá icénd í *mwaané wá, nə ishíya í bəηg bwé á ηgə kusha məfəf wá. ¹³ A mú lás nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Bwé bá du jôw njôw wám né njôw məjəgula?” Ká bí bân mə yida sá né í bəg daage lú íjúwâl.»

¹⁴ Né ndeé wəancím-ncím nə wa ijâm bwé mú shísh nyédí na Luη dí cwû, a músə lwag bwo. ¹⁵ Nji milúlúú myá ofada nə *Oyígəli ó məcəξ bwé á gwág bôw nə *məshimbá Yésus nyə á ηgə sá má, bwé gwág námə bôw nə iyánğá íkúkágə í á ηgə wá Luη dí cwû yí ná: «Hosána, Mwân mə Dávid». ¹⁶ Bwé mú ci nə nyə ná: «Ye wo ηgə námə gwág sá bwé ηgə cí yí?» Nyə nə bwo ná: «Haaw. Ye bi bân bi afwóyé lə cilyá ga ná: “Wo a wéesh gúmə mímpu mí íkúkágə nə ikény í bəl dî?”» ¹⁷ Né ndeé a mú lúgə bwo, wú ηgwála dî, kə Betanî, kúl nyə é jâ yí.

Kundú figyê

(Mak 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Mpúmán mpúmán, ja nyə á ηgə kə ηgwála yí, nyə á ka gwág zha. ¹⁹ A mú dúg shug lə *figyê njwónj dí koogú, a mú shísh, a músə kə kwey nji ikáá nə ikáá. A músə ci nə

21:5 Iza 62.11; Zak 9.9 * 21:5 Siyôn: Nyə á bæ məma mbún bwé á lwə ηgwála á Yurúsəlem cínəηg gwów yí. 21:8 20j 9.13 21:9 Sôm 118.26; 148.1; Mat 20.30-31 21:11 16.14; 21.46; 26.68; Luk 7.16 21:13 Iza 56.7; Zhe 7.11 21:15 20.30-31 21:16 Sôm 8.3 21:19 Luk 13.6

figyê ná: «Wo abúlé ná nyingə bwele wúmə təə bumá.» Cé nə cé, figyê músə shwáás. ²⁰Ja *ompwíin bwé mé dúg ntúni yí, bwé mú bul káam, bwé jí Yésus ná: «Figyê éga mé ka leel shwáás cé nə cé ntúdelé?» ²¹Yésus mú ntâg ci nə bwo ná: «Búbólé, mə jaaw bí nó, bi mbêm bæ nə búgá kú nə məshwán, bí sá námá sâ mé mé sá figyê éga yí. Kú bæ nji gwo, bí jee námá ci nə mbúŋ ga ná: “Túwúg na, wo kág juwa mân”, í bále námá síy ntó.» ²²Sâ jêsh bí mé bá gwáám b májəgula dí nə búgá yí, bi mə bá bii gwo.

Ŋkul ijwûga má Yésus

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³Yésus nyə á ka kə nyíi *Luŋ má Zembî dí, á mú ŋgə yə buud minjígúlá. Ná ndeé, milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləəm bwé mú kə nyódí kə jí nyə ná: «Nyáyé ŋkul wó ŋgə sá ísâ íni nə ndí yí? Zé nyə ámə yə wo ŋkul nyəŋgá?» ²⁴A músə bəsa nə bwo ná: «Mə zə námá fwo jí bí njígá. Bí mé ká bəsa, mə mú jaaw bí ŋkul mə ŋgə sá misóólúgú míga nə ndí yí. ²⁵Nduwán Yuánes nyə á ŋgə duu buud yí, í á bæ nə nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wə Zembî, ye ŋkul á buud?» Bwé mú téduga ná: «Ŋkí sá mé ci nə “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ²⁶Sá mé ká meel ci nə í á bæ ŋkul á buud íí, ŋkwéé sê! Buud bēsh bwé ŋgə magulə né Yuánes nyə á bæ *muud micúndá.» ²⁷Bwé mú bəsa nə Yésus ná: «Sá ampúyé.» A mú námá ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námá bí ŋkul mə ŋgə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

Kanda bwân óbá

²⁸Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Nda wúga lân bi mə téduga wo ná ji? Ŋgwól múúd nyə á bæ nə bwân óbá. A músə ci nə ashúshwóógú ná: “Mwân waam, kaag sēy fambá *vînyə múús.” ²⁹Mwân mú bəsa ná: “Mə acéélé.” Nji, mpúmpúsá, a mú cénd mítédúgá, a músə kə fambá. ³⁰Muud éne mú lésha nə ŋgwól mwân mbií ŋgwúd. Nyāŋ mú bəsa ná: “Dá, mə zə kə.” Nji a kú kə. ³¹Bwân óbá ónííd, nyáyé mə sá nda sóŋgú wāŋ nyə ámə cēel ná?» Bwé mú bəsa ná: «Ashúshwóógú.» Yésus músə ci nə bwo ná: «Búbólé, mə jaaw bí nó, Ōŋwenye ó tóya nə budá bwé jánɡá fulí wá bwé bá cə bî, bwé kə kumə Faan mə Zembî dí. ³²Nəcé Yuánes nyə á zə bídí, zə lwágulə bí zhií a tútəlí, nji bi a shígé *búgula nyə. Ōŋwenye ó tóya nə budá ó jəŋga, báá bwé á búgula nyə. Bi á tēem dúg ntó, bi a shígé cénd mítédúgá, búgula nyə.»

Kanda ósól ó mäsáal ó abúbôw

(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³«Gwágúlgá wúl kanda. Ŋgwólúgá múúd nyə á bæ nə shí. A mú sá fambá *vînyə, wá gwo luŋgula dí. A fáag bíí dúlə bá nyáam mpúmá, a lwə cwámbá ísándálé, a mú yə búúd fambá jəŋg məcéd. A músə kə njəondud. ³⁴Ja məmwáágulə mə á wóós yí, nyə á kənd ósól ó mäsáal bé nə bwé kág ŋwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwé á lúg nə fambá wá dí. ³⁵Nji, buud bəŋgú bwé mú yida kə bii ósól ó mäsáal, bwé danɡulə cú ŋgwól, bwé gwú ŋgwól, bwé lúmə ŋgwólúgá məkwóógú ná ndeé a fudə. ³⁶Muud fambá mú nyingə kənd bóólúgá ósól ó mäsáal ŋkí bulya, cə wə ashúshwóógú. Buud bwé á lúg nə fambá wá bwé mú námá sá bwo nji mbií ŋgwúd. ³⁷Zhúgúlá zhúgúlá, a músə kənd mwân yé, a ŋgə téduga nə bwé é gwəzə nyə ná mwán yé. ³⁸Ká, ja búúd bwé á lúg nə fambá wá bwé á dúg mwân éne yí, bwé á ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bəg lúg nə lúgí jé.” ³⁹Bwé mú ntâg bíí nyə, sheenzh julə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncâ.» ⁴⁰Yésus mú jí bwo ná: «Ja múúd fambá mə bá zə yí, a bá zə sá búúd bəŋgú ntúdelé?» ⁴¹Bwé mú bəsa nə nyə ná: «A bá gwú búúd bəŋgú kú nə iŋkúŋkwəŋ; a mú ŋwa fambá jé, yə búúd oshús, bəŋg bwé bá də yə nyə dé kəw ja í jéla wá.» ⁴²Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi abwélé lə micilyá mí Kálad Zembî dí ná: Kwóógú ólwəye bwé á myaas yí,

dwó wé í má bæ kwóógú lú lámuga†.

Cwám̄ba sóólúgú yé wé ni.

Jísə *sâ mímbúgú sádí míshúd hí?»

⁴³ Yésus mú nyingé ci nə bwo ná: «Gwé wé má jááw bí ná, Zembî mə bá yîl Faan dé bídí, a kə nə dwo gúl lwoŋ búúd í é bá mpu wúmə mpúmə yíid. ⁴⁴ †[Muud mə bá búl kwóógú dwoŋg dí yé mə bá kweshuli búg; nyəŋg kwóógú dwoŋg í bá káda yé mə bá cuguli.]»

⁴⁵ Ja mílúlúú myâ ofada bânŋ *Ofarizyêŋ bwé á shîn gwág mikanda míni yí, bwé á ka mpu ná bwé wé Yésus ŋgá lás nə ndî wá. ⁴⁶ Bwé mú tééd ŋgálə sŋ məzhií nə bwé bíi nyə. Nji, bwé á ka ŋgə fúndə məŋkúmbə mə búúd nəcé buud bēsh bwé á də ŋwa Yésus ná *muud micúndá má Zembî.

22

Kanda zaŋ bā

(Luk 14.15-24)

¹ Yésus nyə á nyingə nómá lás nə bwo míkandad né ² «Faan á gwôw dúsə nda wúl njwú-buud í á kwəmsa né a sá mwân yé zaŋ bá yí. ³ Nyə á ka kənd osóol ó mäsáal bé né bwé kəg jôw búúd nyə á jôw zāŋ dí wá; nji buud bəŋgú bwé á shígé cēel zə. ⁴ A mú nyingə kənd bóol ósól ó mäsáal, nyə nə bwo ná: “Kəgá ci nə buud má amə jôw wá ná, mə má shîn kwəmsa dína. Mə má cigə ínten yə nə ocúdu wā məwón. Isā byēsh í mú kwəmsá, zəgá dínad.” ⁵ Nji buud bəŋgú kú bish njúwúlú mə cî, bwé mú yida ŋgə bwílya, nyāŋ kə nyádí fambá, nyāŋ kə mákîd méd, ⁶ bóólúgá bwé bii nómá *búúd ə lwámá ó cî, bwé cüg bwo nə ndéé gwú bwo. ⁷ Njwú-buud mú gwág mpimbə. A músə kənd ózimbî bé, kə jaŋgələ ógwúl ə búúd bəŋgú nə ndéé jígal ŋgwála wāŋ. ⁸ A músə zə ci nə osóol ó mäsáal bé ná: “Dína í má shîn bæ kwəmsá, nji buud má á jôw wá bwé á shígé mpíya nə ndî. ⁹ Kəgá mámaan məmaan, bí kəg ŋgə jôw buud bēsh bí é ŋgə kwey wá, bwé zəg zāŋud.” ¹⁰ Osóol ó mäsáal óni bwé mú kə məzhií məzhií, kə ŋgə ŋwa buud bēsh bwé á ŋgə kwey wá, təə mimbúwúlú təə ijŋə í búúd. Njów zāŋ í mú lwánd nə buud né cwóó.

¹¹ «Njwú-buud mú zə nyíi njów zāŋ né a zə dúg búúd bwé amə zə njúwúlú dí wá. A mú ŋgə dúg nə ndéé a músə kwey ŋgwól múúd kú nə káándə zāŋ. ¹² A mú ci nə muud wəŋg ná: “Wey e, ntədəlé wo amə mpu zə wa kú nə káándə zāŋ yé?” Muud wəŋg nji kúl-kúl nə kufug, kú mpu nda á bəŋsag ná. ¹³ Ntó, njwú-buud mú ci nə osóol ə mäsáal bé ná: “Wálúlgá nyə məbwə nə məkuú, bí wúsəg nyə tóón yídúgúd, kúl á bá kə bæ nji a ŋgə bwam nə məyê yí.” ¹⁴ Ntó, mpugá nə njúwúlú wúsə shú búúd ŋkí bulya, nji bəŋg bí féeshá wá básə cig-cíg.»

Tóya mə Káázəl

(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Nə ndéé *Ofarizyêŋ bwé mú kə shwushwagád, kələ sŋ nda básə nə ŋkul bwéel Yésus ná a bíflug nə iciyá byé ná. ¹⁶ Bwé mú ŋwa bóol *ómpwíin bánə nə bóol búúd ó gwoŋg í á də ságusə ijwúga í Herod yí, bwé mú kənd bwo, bwé kə ci nə Yésus ná: «Yíiguli! Sə ŋgə mpu ná wo ji búbálé muud. Wo ŋgə jíiguli sə cug á Zembî búbálé. Wo ádé nómá beemb sá bóol búúd bwé é ci yí, wo kú nómá bæ nə ifwaas nə mbií múúd wí nə ŋkul tōw wo míshúd yí. ¹⁷ Ntó, jaawug sə. Ye məcəŋ məshé mə ŋgə magulə nə sə jəŋag tóya mə *Káázəl, yé mə aŋgê nə magulə?» ¹⁸ Ká, Yésus nyə á bwey mpu mbíya lâm wāŋ. A mú ci nə bwo ná: «Bí mə zə bwówulə mə nəcé ji, yé búúd ə mákəŋ óga? ¹⁹ Lwógá ná mə *mwaanê bwé də jəna tóya nə ndî yé.» Bwé mú zə nyə nə saŋ *danarî. ²⁰ A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vuguli mpwoombú nə jíná bwé á lúlə wa ga?» ²¹ Bwé nə né ná: «Jísə Káázəl». A mú ka ci nə bwo ná: «Yógá Káázəl isā í Káázəl, bí yə Zembî isā í Zembî.» ²² Ja bwé mə gwág mpəŋsá ni yí, bwé mú bul káam bwé mú kyey, béégya nə nyə.

† 21:42 kwóógú lú lámuga: Í á də bæ kwóógú bwé á də tééd jil mändəlúd yí, dwó wé bwé á də bə ja bwé lám mənyuŋ mə njów yí. 21:43 Dan 2.34-35, 44-45 † 21:44 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íni. 21:46 21.11; 26.4-5 22:2 9.15 22:6 21.35 22:7 21.41 22:11 Mbú 19.8 22:13 8.12 22:21 Rom 13.7

Osadwisyêñ bwó láámbulə Yésus

(*Mak 12.18-27; Luk 20.27-40*)

²³ Námə jwôw ñgwúd ni, *Osadwisyêñ, buud bwó də ci ná mimbimbə mí ábúle gwûm máshwoñ dí wá, bwó á ka zə wé Yésus, zə jí nyə ná: ²⁴ «Yígguli, Moyîz nyə á ci ná: “Ñkí muud mə yó kundú, mínyoñê yé mə jəlá nə shúgula nə kúsá yé, a byág nyəoñg mə yə yé mpwoñ buud.” ²⁵ Ká gúl sâ í á bə sé wa, bóól omínyoñê bwó á byél zəngbá, budúm nə budúm. Acúmbâ mú bá múdá, a mú yə. Nda nyə á yə kú nə mwân ná, a mú lúgə mínyoñê yé nə mudá. ²⁶ Nyíne mú námə yə kú nə mwân, a lúgə ñgwól nə mudá. Í á ñgə kə ntúni ná ndéé, bēsh zəngbá mbií ñgwúd. ²⁷ Mudá mú námə zə yə bwéđí mpúsə. ²⁸ Ja búúd bwó bá gwûm yí, nyáyé á omínyoñê zəngbá mə bá ka ñwa mudá? Ñgaá nə bēsh bwó á shí bə ógwúm bē?” ²⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí ñgə kwab nəcé bí ampúyé sâ Kálad Zembî ñgə ci yí, bí kú námə mpu mpífó mə Zembî. ³⁰ Ja búúd bwó bá gwûm máshwoñ dí yí, budúm bwó ábúle ná bá búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwó bá ji nda *wəñgəles ó Zembî bwé njúl joñ dí ná. ³¹ Kóómb á mimbimbə bálə gwûm máshwoñ dí, ye bí afwóyé lú sâ Zembî nyə a lás nə bí yí? Ñgaá nyə á ci ná: ³² “Mə jí Zembî mə *Aburaham, Zembî mə *Izaag, Zembî mə *Yákwab.” Ntó jí nə Zembî cugé Zembî mimbimbə, a jí yidá bə Zembî á buud bwó ñgə cugə wá.» ³³ Məñkúmbə mə búúd mə á ñgə gwág nyə má mə á ñgə bul káam njíggúlá yé.

Shug lú məcəx

(*Mak 12.28-34*)

³⁴ Ja *Ofarizyêñ bwó mə gwág ná Yésus mə juwal Osadwisyêñ mimpu yí, bwó mú sɛɛngya nə ndéé bwó mú kə nyéđí. ³⁵ Ñgwól múúd á gwooñg jáñ njúl Ñkume məcəx mú zə bwówulə Yésus, nyə nə né ná: ³⁶ «Yígguli, məcəx míshé mēsh dí, dáyé í ntɔ́ mól mēsh?» ³⁷ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wó jəlá nə cɛel Zembî woó Yawé nə lâm wô wēsh, nə *shíshim wô wēsh, nə lúú wô wēsh. ³⁸ Dúni cɛx wá í ntɔ́ mól mēsh, dwó wá í tál shwóg. ³⁹ Dəoñg í ká námə nyiñgə bə nda dwo yí, dwó wá ga: Wo cɛel múúd yēsh jíśə wo kúná-kúnə yé nda woméfwó. ⁴⁰ Məcəx məbá mənɪ wá māsə shug á *mbwoomb məcəx wēsh nə minjíggúlá mí *búúd ɔ́ mícúndə myēsh.»

Kríst, Mwân mə Dávid

(*Mak 12.35-37; Luk 20.41-44*)

⁴¹ Nda *Ofarizyêñ bwó á bə sɛɛngyá ná, Yésus mú jí bwo ná: ⁴² «Bí ñgə ná ci *Kríst* ná jí? A jí Mwân mə zó?» Bwó ná: «Mwân mə *Dávid.» ⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká ntúdelé Dávid nə ñkul mə Shíshim, nyə á jôw Kríst nə Cwámbe yé? Ñgaá Dávid nyə á ci ná:

⁴⁴ Cwámbe† nyə á ci nə Cwámbe wâm ná:

“Jígú shí wa mádí mbwê mənɔ́cwûm,
kə wós ja mə é culushi mízhízhín myô,
wo nyaál myo nə məkuú yí!”

⁴⁵ «Ñkí Dávid mə bwey jôw Kríst nə Cwámbe, nyə é ka bə Dávid mwân na ntúdele?» ⁴⁶ Kú nə muud nyə á bə nə ñkul bəsa sâ yé. Tééd jwôw ni, muud a shígé ná bwele jí Yésus njígá.

23

Yésus ñgə ñkáánd nə Oyígguli ó məcəx bəññê Ofarizyêñ

(*Mak 12.38-40; Luk 11.39-52; 20.45-46*)

¹ Yésus músə ka ci nə məñkúmbə mə búúd nə *ompwíin bə ná: ² «*Oyígguli ó məcəx bəññê *Ofarizyêñ bwé njúl jiya mə Moyîz dí nə bwé dúg jígguli búúd məcəx mə Zembî.

22:23 Luk 20.27 22:24 Mbá 25.5-6; Mət 38.8 22:32 MmN 3.6 22:37 Mbá 6.4-5 22:39 LəV 19.18; Mat 5.43; 19.19; Rom 13.9; Gal 5.14; Zhk 2.8 22:40 5.17; Rom 13.10 22:41 20.30-31 * 22:42 Kríst: Na jisə “Mesî”, muud Zembî nyə a gwáágulə məwúdá mə íjwûga nə ndéé a nti yé. 22:44 Sôm 110.1; Mis 2.33-35; 1Kr 15.27; Heb 1.13; 8.1 † 22:44 Cwámbe: Wa, jíne lú Cwámbe dúsə “Yawé”, mbii í ñgə wú Sôm 110.1 dí yí. 22:46 Mak 12.34; Luk 20.40

³ Ntó, ságá bwo mægwág, bí bɛ mínjígúlá myán. Nji, bi kú ŋwa kuú njoond wán; nəcɛ bwé mpú nji mólás, kú ka du sá. ⁴ Bwé du kɔɔlɛ jilɛ-jilɛ mímbag, du zhimb búúd záməbag; nji bwáméfwó kú súsál tɔɔ nyiná ná bwé kwiy myo. ⁵ Misóólúgú myán myêsh mísə nji dúlɛ sɔ́ mísh. Bwé du bweeg byán *íngwabí í məcɛɛ ntɔ́ bóól búúd byán. Bwé bul námá du gweesh myán mímbwaag mi káándá. ⁶ Bwé cɛel du ji nji lúú túwəli dí ja bwé dú kə ídína dí yí; ja búś *məmpáánzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí yí, bwé cɛel kə du ji nji íjiya yá shwóg. ⁷ Bwé cɛel ná buud bwé dúg bəda bwo məbədə mə gúmá məŋkúmbə mə búúd dí. Bwé cɛel námá ná buud bwé dúg jəw bwo ná: *Rabi. ⁸ Nji bi bān, kúgá sɔ́ ná buud bwé jówúg bí ná: *Rabi nəcɛ Rabi wún jí nji ŋgwúd; bi búśə omínyoŋə mpédúgá nyínú. ⁹ Kúgá jəw múúd shí ga dí ná sɔ́ŋgú waamə nəcɛ sɔ́ŋgú wún jí ŋgwúd, nji nyɔɔŋg jisə gwów yé. ¹⁰ Kúgá sɔ́ ná buud bwé jówúg bí ná omása, nəcɛ mása jisə ŋgwúd, nji *Kříst. ¹¹ Nyɔɔŋg yêsh mə bul bə fwámé múúd mpédúgá nyín dí yé, á jəlá nə sɛy nə bóól. ¹² Muud mə bān nyáméfwó gwów yé, bwé bá səl nyə shí; nyɔɔŋg mə səl nyáméfwó shí yé, bwé bá bān nyə gwów.

¹³ «Məntágula nə bí Oyíguli ó məcɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcɛ bi mə laa búúd zhií á Faan á gwów. Í músə, biméfwó kú nyí, bí kú námá nyiŋgə bíd nə bɔɔŋg bwé ŋgə cɛel nyí wá, bwé nyíg.

¹⁴ * [«Məntágula nə bí *Ŋkumɛ ó məcɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcɛ bi ŋgə mánda mikúsə mí búdá nə minjów myán, bí ka du sá ígwaa-gwaa í májəgula nə bwé dúgúg nə bi bí ijɔ́ í búúd. Bi mə bá bwəma nə intúgúlí í bá bul nyaan yí.]

¹⁵ «Məntágula nə bí Oyíguli ó məcɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcɛ bí ŋgə ntɔ́ míshwú ntɔ́ məkwamb ŋgələ sɔ́ muud ŋgwúd jí nə ŋkul cénd mítédúgá zə nyí misɔɔn wúnú. Já bí mə ka jíga dúg mbií múúd wɔɔŋg yí, bi mú sá nə a bəg nji muud mə jəlá nə kə kuda á kandugəd, nəcɛ bi é sá nə a nyiŋgəg bul sá bów-bəw isá ntɔ́ bí.

¹⁶ «Məntágula nə bí, wəancím-ncím bí mə təw shwóg ná bi mə lwágulə búúd zhií wá, məntágula nəcɛ bí ŋgə ci nə ŋkí muud mə keen *Mpáánzə Zembí, sá nyə ámə keen yí, í cugé nyə yímbúlí. Nji, múúd mə ká keen or á Mpáánzə Zembí, sá nyə ámə keen yí, jí nyə yímbúlí. ¹⁷ Yé ímpwúfú íga, wəancím-ncím óga! Jí í ntɔ́ gúlúgá, ye or, ye Mpáánzə Zembí í ŋgə sá nə or bəg or mə Zembí yí? ¹⁸ Bí ŋgə námá ci nə muud mə ká keen *alatâr, sá nyə ámə keen yí, í cugé nyə yímbúlí. Nji, múúd mə ká keen sá mə Zembí í mbwúg alatâr dí yí, sá nyə ámə keen yí, jí nyə yímbúlí. ¹⁹ Yé wəancím-ncím óga! Jí í ntɔ́ gúlúgá, ye sá í mbwúg alatâr dí yí, ye alatâr mə sá nə sá jɔɔŋg í bəg shú mə Zembí yí? ²⁰ Ntó, muud mə kéén alatâr yé, á keen alatâr nə sá jêsh í mbwúg alatâr dí yí. ²¹ Muud mə kéén Mpáánzə Zembí yé, á keen Mpáánzə Zembí nə Zembí muud njúl cínəŋg yé. ²² Muud mə kéén jorŋ lə gwów yé, mə keen jiya ícî mə Zembí nə Zembí muud njúl cínəŋg yé.

²³ «Məntágula nə bí Oyíguli ó məcɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nə bí nəcɛ bí ŋgə yə Zembí *ŋkəw wúm á isá nda mânt nə anis nə kumîn†, ikáá bí mə du teegushi ídêw nə ndí yí. Nji bí yida mpyeny mɔɔŋg məcɛɛ mə búl ntɔ́ má, nda cugələ nə buud tətəlí, nə gwágúlə búúd cey lámúd nə búgúlálə Zembí. Sá bí á jəla nə sá wə ní, kú yida mpyeny byɔɔŋg bí ŋgə bwey sá yí. ²⁴ Yé ólwóye ɔ zhií wəancím-ncím óga. Bi mə du sál məlwəg, yíl ncincín jí cínəŋg yí, nji bí minə *shamô ncindí.

²⁵ «Məntágula nə bí Oyíguli ó məcɛɛ nə Ofarizyêŋ. Bi bí nə məkəŋ. Məntágula nəcɛ bí ŋgə gusa bálá nə shúyá nji kwonud, cwú nye njúl lwándúlá nə isá í mánda nə íbów-bəw isá í mə ŋwa bí milám yí. ²⁶ Yé áncím-ncím Farizyêŋ! Fwog tééd gusa bálá cwú shú nə kwon bəg námá ŋkí ŋkɛ.

23:3 Rom 2.21-23 23:5 MmN 13.9; Mbá 6.8; Ilj 15.37-41; Mat 6.1 23:8 Yuá 13.13 23:11 20.26-27; Mak 9.35; 10.43-44; Luk 9.48; 22.26 23:12 Sđm 75.8; Mat 18.4; Luk 1.52; 14.11; 18.14 * 23:14 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. 23:16 5.34-37 23:16 15.14 23:18 MmN 29.37 23:21 10j 8.13 23:23 Ləv 27.30; Msh 6.8; Luk 18.12 † 23:23 mânt nə anis nə kumîn: Jisə ikáá bwé du lugushi jáámə nə ndí yí, isá nda məsəb. 23:24 15.14 23:25 Mak 7.4 23:26 Yuá 9.40

²⁷ «Məntágula nə bî Oyíguli ó məcçɛ nə Ofarizyêŋ. Bi búsa nə məkəŋ. Məntágula nəcé bi búsa nda məshwoŋ bwə mə wá fəm má, ŋkí nywa dúg tóón, nji cwû njúl lwándúlá nə iyasé í búúd nə bíl ísâ í áduđanâ mimbii mimbii. ²⁸ Bi búsa nómé ntó, mísh mə búúd dí, bí ŋgə nyîn nda buud búsé ótútəlí wá; í njúl né milám mín mísə bí nə kwába nə fúlú a kú bísh məcçɛ nə cwóó.

²⁹ «Məntágula nə bî Oyíguli ó məcçɛ nə Ofarizyêŋ. Bi búsa nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ŋgə lwə məshwoŋ mə *búúd ɔ mícúndá, bi ŋgə lugushi ikúl otútəlí ó búúd bwə á dəw yí. ³⁰ Bí ŋgə ci nə bi a mbəm bə ja impáambé bín í á cugə yí, bi a shígé nywá də wá məbwə kúl bwə á də gwú búúd ɔ mícúndá yí. ³¹ Ciyá jín jəŋŋ í ŋgə bwaagulə nə bi búsa bwân ó búúd bwə á də gwú buud ɔ mícúndá wá. ³² Ká ji, meelugá casulə sâ impáambé bín í á tээ́d yí. ³³ Bi búsa mbeé ónywā, iyələkag. Bí mə bá faam kú kə kuda á kandugə dí? Í bá bə ntədəle? ³⁴ Gwə wə í bá bə ná, mə é də nti bí buud ɔ mícúndá, mə nti búúd ó fəg, nti Oyíguli ó məcçɛ; bi mə bá gwú bóól, bí bwambulə bóól ikwolós dí, bí yíd bóól nə milwəŋ bídí məmpáanzé mə mínjígúlád, bi mə bá julya nə bóól míngwəla míngwəla. ³⁵ Í bá nómé də sý ntáni nə ndeé, otútəlí ó búúd bəsh bwə á gwúyow wá, məcií máŋ shwiy bí mílúúd; tээ́d məcií mə Abel, tətəlí múúd, zə wóós məcií mə Zakarî mə Baraki bí á gwú mpédúgá Mpáanzé Zembî nə alatâr yé. ³⁶ Búbálé, mə jaaw bí ná, kala buud ga í é bwəma nə intúgúlí byəŋg byəsh.»

Yésus ŋgə lígya shú Yurúsəlem
(Luk 13.34-35)

³⁷ «Eéé Yurúsəlem ŋgə gwú *buud ɔ mícúndá éga! Eéé Yurúsəlem! Wo ŋgə sá ná, buud Zembî ŋgə nti lwámád wódí wá, wo ŋgə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúle mə á tээ́d nə mə seŋgə bwân bwə nda ábiyá kúwó mə də seŋgə bwân bé məfaafugá dí ná! Nji, bi kú magulə ntó. ³⁸ Ká, dugá njów wún í zə lúg wuul. ³⁹ Nəcə mə mpú jaaw bí ná tээ́d nómé kíkidíga, bi ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyiŋgə nyîn nji ja bí mə bá shwas mə ná: “Gúmá í bəg nə nyəŋgə ŋgə zə jíné mə Cwámaba dí yé”.»

24

Intúgúlí í bá bə yí

(Mak 13.1-37; Luk 21.5-30; 17.22-37)

¹ Yésus nyə á ka kyey nə a wú *Luŋ mə Zembî, cúwo tóón. A ŋgə kə ntáni, *ompwíin bwə mú shísh nyádí, kələ cəel sá nə a dúgúg mbií málwəga búúd bwə á lwə cínəŋgú Luŋ mə Zembî má. ² A mú yida ci nə bwo ná: «Bí mə dúg dí ísâ íni byəsh í? Búbálé, mə jaaw bí ná, kú nə kwóógú í bá lúg í mbád dúlúgá na gwəw. Na yəsh mə bá bə íciimí iciimí.»

³ A mú ka kə *Mbúŋ wóolivyé dí, kə ji shí. Ompwíin bé bwə mú shísh nyádí kə jí nyə bənoŋ bwəmé ná: «Jaawug sə, ísâ íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sé nə wo wál zə, nə cug á shí ga í wál zə shîn?»

⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí ó bey ná buud bwə bəg shiig bí, bi mú bə bów-bəw zhíí. ⁵ Nəcə buud ŋkí bulya bwə bá də zə nə jíné dām, zə də ci ná: “Mə wə Kríst”. Məshiigá máŋ məŋgə mə bá kənd zhwoŋ buud jugú. ⁶ Bí mə bá də gwág mílāŋ mí móomb, bí gwáduga ncíndá dəomb. Bí kú bá də kənd mílām gwəw; í bá jii nə ísâ íni í bəg. Nji tɛem bə ntó, í ábúlé fwo bə məshíné mə shí. ⁷ Gúl lwoŋ í bá lúmbəli nə gúl, dúl faan lúmbəli nə dúl. Zha á ifii mpu í bá bə bíl íkúlúd, shí í bá nómé də ntaŋusa bíl íkúlúd. ⁸ Ísâ íni byəsh í bá ná bə nji mətээ́dúlé mə məcəy mə byéyí. ⁹ Bwə bá də kusha nə bî ná bi bwəmag nə məntágula, bwə də gwú bí. Ilwoŋ byəsh í bá mpii bí nəcé jíné dām. ¹⁰ Ntó, zhwoŋ buud bwə bá jimb, bwə cwəgəwa zhíí abúbəwud. Buud bwə bá bə, bóól kusha nə bóól, mpédúgá nyáŋúd nji zhíŋ nə zhíŋ. ¹¹ Zhwoŋ *buud ɔ mícúndá ó məshiigá bwə bá zə, zə sá ná buud ŋkí bulya bwə bəg bów-bəw zhíí. ¹² Ná ndeé, fúlú á kú bísh məcçɛ í bá ŋgə mpyáanz, zhwoŋ buud

23:28 Luk 16.15   23:30 5.12; Mís 7.52   23:33 3.7   23:34 1Te 2.15   23:35 Mət 4.8-10   23:38 Eze 10.18-19; 10j 9.7-8   23:39 Sòm 118.26   24:2 Luk 19.44   24:5 24.24; 2Te 2.9-10; 1Yn 2.18   24:7 2Ib 15.6; Iza 19.2   24:9 10.17-22; Yuá 16.1-4   24:9 5.11   24:10 10.35; Luk 12.52-53   24:11 7.15   24:12 2Tm 3.1-5

ceelí mú bá ngə shîn. ¹³ Nji muud mə bá jísəw kə wóós məshínéd yé, a bá cugə. ¹⁴ Bwə bá cúndə Jəjə Kéél ni kúl jêsh shú ná ilwoŋ byêsh í gwágúg; ná ndéé məshíné mə músə bə.

¹⁵ «Gwə wə jí ná, bi mə bá dúg ájəlŋkúŋkwə múúd micúndə Danyél nyə á bwey jaaw yé. Ja á bá kə ŋwa jiya kúl í búl bə ci yí, muud ngə lə cilyá ga yé, kə mpú gwág! ¹⁶ Ja bí mə bá dúg isâ byəŋg yí, buud bwə bá bə Yudéa wá, bwə bəg fúndə, kə mímbúbmbúŋúd! ¹⁷ Muud mə bá bə kwáminú* yé kú bá shulə ná a kə njów kə ŋwa sâ. ¹⁸ Nyəŋg mə bá bə fambə yé, kú ná kwo kə kwáádə ná a kə ŋwa kúúd. ¹⁹ ŋkwéé budá bwə bá bə nə məbum, nə bəŋg bwə bá ngə nyééŋg bwân mwôw məŋg dí wá! Bwə bá bul ŋkúŋkwə. ²⁰ Jəgəlagá nə Zembí ná mitúbúg myəŋg mí kú bá bə bí ŋkwánú, ŋkí jwôw lú Sábaad. ²¹ Nəcə *incwaw í ntug í bá bə mwôw məŋg dí mbií í abwélé bə té shí í á tééd yí. Bíl í ábúlé kwo bə mbií wəŋg. ²² Í á mbəm bə Cwámba kú cunal mwôw mə incwaw í ntug məŋgú, tə muud kú faam. Nji a bá cunal mwôw məŋgú nəcə buud á mə bwey féésh wá.

²³ «Ntó, ŋkí ŋgwól múúd mə ci nə bí nó: “Dugá! Mesí jisə wá”, ŋkí nó: “a jisə wá”, kúgá magulə. ²⁴ Nəcə omesí ó məshígá nə buud ə micúndə wá məshígá bwə bá də wóós. Bwə bá də sá məma *məshimbá, nə *isâ í mímbúgú mbií wúsə ná ŋkí gúl sâ jí nə ŋkul bə ntó, buud Zembí mə bwey féésh wá bwə bə bów-bôw zhí. ²⁵ Bi ó bey! Mə mə bwey jaaw bí wə ní. ²⁶ Bwə ká ci nə bí nó: “Dugá, Mesí ji nūŋ shí a shwééshád”, bi kú kə wu. ŋkí bwə ci nó: “A ji ká nyúl fúmú”, shwánágá, bi kú magulə, ²⁷ nəcə *Mwân mə Múúd mə bá zə nda njəs í də yas kóómb jwôw í də cúwo yí, í nyîn kóómb jwôw í də jímə yí. ²⁸ Kúl mbimbə wúsə yí, cínəŋg wə ómpal ó də seŋgya yé.

²⁹ «Í bá bə, mwôw mə incwaw í ntug məŋg mə ká námə shîn cə, jwôw í bá shila ná ŋkwed kú ná kwo faan; ŋkwoond kú ná wéeshuli mənkenya; wəcén-céní bwə bá də bí shí; isâ byêsh bísə nə mpífə jəŋ dí yí í bá kúŋgula. ³⁰ Ja jəŋgú, sâ í bá lwágulə ná Mwân mə Múúd wál zə yí í mú cúwo jəŋ dí; ikúl í búúd byêsh yâ shí ga í mú ngə tədəwa; bwə músə dúg Mwân mə Múúd ngə zə mīnkúdí, a zág nə mpífə nə milwaná. ³¹ A bá nti *wəéŋgəles bé nə məmá laag í də lás nə ŋkulú yí, bwə zə seŋg búúd Zembí nyə á féésh wá, ikóómb ínə byêsh, tééd bíl íjumə í shíd kə wóós bílúgád.

³² «Ŋwagá fəg nə yuug bí mə də dúg nə líí *figyē yí. Í də bə, ja mpúnzə nyé í mú ná bud-bud, məncuug mə agúgwáan mə ngə kə yí, bí mú mpu nə ompú bwə mú kúná-kúnə. ³³ Ntó námə, ja bí mə bá dúg isâ byəŋg byêsh í ngə sīy yí, mpugá nə zíyé mə Mwân mə Múúd í mú kúná-kúnə, í mú cé máyíndə mə nyâ. ³⁴ Búbélé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cə, isâ ini byêsh kú fwo sīy. ³⁵ Gwów nə shí í bá cə, nji iciyá byâm kú cə.»

Muud mə jəlá nə ji ŋkwəməsá

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-35)

³⁶ «Shú sâ í dúgyá nə jwôw nə wəla isâ byəŋg í bá sīy yí, kú nə muud mə mpú; tɛɛm bə wəéŋgəles búśə wə Zembí wá bwə ampúyé; tɛɛm bə Mwân nyə ampúyé; nji Sósŋgú wə mə mpú. ³⁷ Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə yí, isâ í bá sīy námə nda í á sīy ja mə *Nówe dí ná. ³⁸ Shúshwóógú nə mpuŋ í búdílug shí nyêsh, buud bwə á də də, də ŋgul, bwə béya, bəlushi námə bwân bəŋ ná ndéé kə wóós jwôw *Nówe nyə a nyí məma byóól dí yí. ³⁹ Buud bwə á shígé də beemb təw sâ, kə wóós ja mpuŋ í á zə jaŋgulə bwo bēsh yí. Ntó námə wə í bá bə ja Mwân mə Múúd mə bá zə yí. ⁴⁰ Í bá bə, budúm óbá bwə ngə sēy fambə, ŋgwúd ŋwiny, ŋgwól lúg. ⁴¹ Budá óbá bwə ngə jí isâ kwóógú ŋgwúd dí, ŋgwúd ŋwiny, ŋgwól lúg.

24:13 Mbú 13.10 24:14 28.19 24:15 Dan 9.27; 11.31; 12.11 24:17 Luk 17.31 * 24:17 Ja bwə á də lwə minjów yí, bwə á də mə kwáminú námə nda mənyuŋg. Kwáminú í á də bə ŋkí lal, buud kə də ngə kyey wu gwôw, muud jee námə kə woga wu. 24:21 Dan 12.1; Mbú 7.14 24:23 Luk 17.23-24 24:24 24.5; 7.15; Mbú 13.13-14 24:27 24.30, 37; 25.31; 1Kr 15.23; 1Te 3.13; 4.15; 2Te 2.1, 8; Zhk 5.7-8; 2Pr 3.4; 1Yn 2.28 24:28 Zhb 39.30; Mbú 19.17-18 24:29 Iza 13.10; 34.4; Azh 2.6, 21; 2Pr 3.10, 12; Mbú 6.12-14 24:30 Zak 12.10-14; Dan 7.13-14; Mat 24.27; 26.64; Mak 14.62; Mbú 1.7 24:31 13.41 laag; 1Kr 15.52; 1Te 4.16 24:34 16.28 24:36 Mis 1.7 24:37 Mət 6.11-13; 7.7-13; 2Pr 3.6

⁴² «Ntó, jigá ñkasâ! Bi ampúyê jwôw Cwám̄ba wún m̄á bá zə yí. ⁴³ Mpugá n̄á am̄adí ñjów mbêm̄ du mpu wəla lu búlu júwâl í é zə yí, ñki á du ji ñkasâ, a kú bíd n̄á júwâl í búgág nyə ñjów, júwo ísâ. ⁴⁴ Ntó, bi m̄á j̄l̄á n̄á du ji ñkwəməsá, n̄acé Mwân m̄á Múúd m̄á bá zə wəla bí abúlé ñgə t̄əduga n̄á nyə é zə yí.»

(Luk 12.41-48)

⁴⁵ «Wáyé s̄ól m̄ásáal wúsá abúgúlág a ñjúl ñki k̄ê m̄ása m̄á t̄əl n̄á a bóg lúluú á buud ɔ ñjów a du yə bwo id̄əw wəla i j̄əla yí? ⁴⁶ S̄ól m̄ásáal w̄əɔɔɔ nywá m̄á j̄əla n̄acé m̄ása nyə é zə kwey a ñgə sá is̄éy byé. ⁴⁷ Búbálé, m̄á jaaw bí n̄á, m̄ása nyə é jil nyə n̄á a jwúg n̄á bíl ísâ í ñjów byēsh. ⁴⁸ Nji ñki a jisə bów-b̄əw s̄ól m̄ásáal, nyə é ci n̄á: “Cwám̄ba waamé nyə áleeleé nyiɔgə”. ⁴⁹ N̄á ndeé a mú ka ji yídúle búúd b̄ánón̄ə bwá ñgə s̄əy wá, n̄á d̄əle d̄əg, b̄ánón̄ə oshwégye ɔ m̄əlwəg nji ñgələ ñgul. ⁵⁰ M̄ása yé m̄á bá zə w̄óós nyə dúl jwówád m̄əseegyá, wəla á shíge ñgə t̄əduga yí. ⁵¹ M̄ása nyə é yə nyə int̄úgúlí í ányinyaan̄ə, a kənd nyə kúl búúd ɔ m̄əkəñ bwá ñgə bwəma n̄á ñk̄ud yí; nyə é bə cínɔɔgá, nji a ñgə bwam n̄á m̄əȳə.»

25

Oncwíyê ɔ m̄ásás w̄um

¹ «Ntó, Faan á gwów í bá bə nda l̄əɔ ga: oncwíyê ɔ m̄ásás w̄um m̄á á ñwa m̄əlám̄ba, zə kə n̄á m̄á ká lóg múúd nyə á bə n̄á a zə bwéemb shwá w̄əɔ yé. ² M̄ásás w̄um m̄əni dí, m̄ət̄óɔn m̄á á bə ilad, m̄ət̄óɔn okəñ. ³ M̄əɔɔɔ m̄á á bə ilad m̄á m̄á á ñwa m̄əlám̄ba kú bwey ñwa m̄óól m̄əwúde kə n̄á mwo. ⁴ Nji okəñ bá, bwá á ñwa m̄əlám̄ba, bwá kə n̄ám̄á n̄á ifuundú í m̄əwúde n̄á bwá bá kə ñgə kwádulə. ⁵ Muud nyə á bə n̄á a zə bwéemb múdá yé, nyə á shíge j̄əwa zə; m̄ásás w̄um m̄əni m̄əsh m̄á mú tag n̄á jiya n̄á ndeé m̄á sh̄in kə gwád. ⁶ T̄əm̄ bulú, cúndá í mú s̄y n̄á: “Muud bá wá zág ɛ; kəgá lóg nyə!” ⁷ Oncwíyê ɔ m̄ásás w̄um m̄əni m̄əsh m̄á músə juum, m̄á ka zə kwəməsa m̄əlám̄ba. ⁸ M̄əɔɔɔ m̄á á bə ilad m̄á, m̄á mú ci n̄á okəñ n̄á: “Yéga sá baalé m̄əwúde, m̄əsú m̄əlám̄ba m̄á wál jím̄ə.” ⁹ Okəñ n̄á bwo n̄á: “Mb̄! M̄əwúde m̄á ákwagayé n̄á shé b̄əsh; kagá íkúl bwá du ñgə kusha yí, bí kág kusə mún.” ¹⁰ T̄é ilad íni í á ñgə kə n̄á í kə kusə m̄əwúde yí, muud bá mú w̄óós. B̄ánón̄ə b̄əɔɔɔ bwá á bə okəñ wá, bwá mú nyii ñjów z̄əñ, bwá fad mb̄ē. ¹¹ M̄ásás m̄á ilad m̄á á ka zə w̄óós na mp̄úmp̄úsá, ka zə ñgə j̄əw n̄á: “M̄ása, M̄ása, juwúg sá mb̄ē.” ¹² Nyə mú yida b̄əsa n̄á bwo n̄á: “M̄ə ñgə ci n̄á bí fwámé ci n̄á, m̄ə ampúyê b̄i.” ¹³ Ntó, jigá ñkasâ, n̄acé bi ampúyê jwôw n̄á wəla *Mwân m̄á Múúd m̄á bá zə yí.»

Os̄ól ɔ m̄ásáal ólól
(Luk 19.12-27)

¹⁴ «Í bá bə nda muud nyə á kə ñj̄ənd dí yé. Ja á m̄á bə n̄á a zə tí yí, a mú j̄əw os̄ól ɔ m̄ásáal b̄é, zə yə bwo m̄əbii mé t̄əñ nda m̄acé. ¹⁵ A mú ñgə yə bwo n̄ám̄á nda bwá á ñgə bə n̄á ñkul is̄éy n̄á; a yə nyíga mimbwoomb mí mímbeesh m̄it̄óɔn, a yə nyíga mimbwoomb mímbá, a yə nyíga mbwoomb ñgwúd. Nyə a sh̄in yə bwo nt̄áni n̄á ndeé a músə kyey. ¹⁶ N̄ám̄á nji bwá á sh̄in lóg *mwaanê yí, nyɔɔɔ nyə á bə n̄á mimbwoomb m̄it̄óɔn yé mú kə s̄əy n̄á yé mwaanê; a músə nyiɔgá bii míl m̄it̄óɔn. ¹⁷ Nyɔɔɔ nyə á bə n̄á mímbá yé mú n̄ám̄á nyiɔgá bii míl mímbá. ¹⁸ Nyɔɔɔ nyə á bə n̄á ñgwúd yé nye nyə á kə fáág bí m̄əndəlúde, a mú shweel mwaanê m̄á m̄ása yé cínɔɔɔ. ¹⁹ Ja fwámé fwála í á c̄ə yí, m̄ása nyə á ka zə n̄á a zə sá ós̄ól ɔ m̄ásáal b̄é shit̄óg. ²⁰ Nyɔɔɔ nyə á lóg mimbwoomb mí mímbeesh m̄it̄óɔn yé mú shísh, a zág n̄á míl mimbwoomb m̄it̄óɔn, nyə n̄á: “M̄ása, wo á yə m̄ə mimbwoomb mí mímbeesh m̄it̄óɔn; d̄əgí, míl mimbwoomb m̄it̄óɔn m̄á á bii wé míga.” ²¹ M̄ása yé mú ci n̄á nyə n̄á: “Ūh̄ūū. Wo ji j̄əj̄ə s̄ól m̄ásáal abúgúlág. Wo m̄á bə m̄ə abúgúlág n̄á ísâ c̄íg-c̄íg, m̄á é jil wo ísâ í ábubulyá d̄i. Zaá ji m̄áshusug m̄á m̄ása woó d̄i.” ²² Nyɔɔɔ nyə á lóg mimbwoomb mímbá yé mú n̄ám̄á shísh, nyə n̄á: “M̄ása, wo

24:42 24.44, 50; 25.13; Mak 13.33, 35; Luk 12.40; 21.36 24:43 1Te 5.1-2; 2Pr 3.10; Mb̄ú 3.3 24:45 25.21-23
24:48 2Pr 3.4 24:50 24.42 24:51 8.12 25:1 Luk 12.35-36 25:10 9.15 25:11 Luk 13.25 25:12 7.23
25:13 24.42 25:14 Mak 13.34 25:15 Rom 12.6 25:19 18.23 25:21 24.45-47; Luk 16.10

á yə mə mimbwoomb mí mímbēesh mímbá; dugí, míl mimbwoomb mímbá mə á bii wə míga.”²³ Mása yé mú ci nə nyə ná: “*Ἐχέου*. Wo ji jəjə sɔɔl məsáal abúgúlág. Wo mé bə mə abúgúlág nə isâ cíg-cíg, mə é jil wo isâ í ábubulyá dî. Zaá ji máshusug mə mása woó dî.”²⁴ Nyɔɔng nyə á lág nji mbwoomb ηgwúd yé músə námə shísh, nyə ná: “Mása, mee mə á bwey mpu ná wo ji ηkí nyaan, wó du mwáágulə mpúmə kúl wó á shígé bɛ yí, wó du shwo ídâw kúl wó á shígé myeeg mpəg yí;”²⁵ Gwə wə mə á fúndə yí, mə músə kə shweel mbwoomb mímbēesh wə mándəlúd. Ləgúg, sâ gwô wə ga.”²⁶ Mása yé mú ci nə nyâη ná: “Wo ji bów-bôw sɔɔl məsáal. Wo ji mbeé ləm. ηkí wo á mpu ná mə du mwáágulə mpúmə kúl mə á shígé bɛ yí, mə du shwo ídâw kúl mə á shígé myeeg mpəg yí,”²⁷ ηgaá, wo á jəla nə kə wá mə mwaanê waamə bân dî, nə ja mə wóos yí, mə zə ηwa nyə nə məbədî gwôw!²⁸ Déégúgá nyə mbwoomb mímbēesh ni, bi yág nyɔɔng jí nə myo wúm yé.²⁹ Nəcə muud jí nə məbii yé, bwə bá nyiηgə kwádulə nyə mwo, á mú bul bii, nji nyɔɔng cúgə nə ndî yé, bwə bá meeł déég súsúsá á jí nə ndî yí.³⁰ Biigá mbeé bów-bôw sɔɔl məsáal ga, bi wúsəg nyə tóon, kúl í bá bə nji a ηgə bwam nə məyê yí.”»

Sémbyé milésú á məzhúgúlâ

³¹ «Ja *Mwân mə Múúd mə bá zə nyədí íjwûga dí, bəndη *wəηgəles bēsh yí, a bá zə ji nyədí *caangə á milwanád.³² Ntɔ ilwoη byēsh yâ shí ga í bá sɛɛngya nyədí mpwóombúd. A bá béég búúd ígwoong íbá nda mbaagulə itɔw mə du béég íncwəmbe nə ikálá ná.³³ A bá təl íncwəmbe nyədí mbwê məncwúm, ikálá nyədí mbwê məkóól.³⁴ Né ndéé Njwú-buud mə bá ci nə bɔɔng wâ mbwê məncwúm ná: “Zəgá, bí buud Sóɔngá wâm mə yə ócúncésh wá. Zəgá ji Faan déd, zə lág lúgí nyə á bwey bwíηg bí námə ja nyə á fwɔ shí nə gwów yí.³⁵ Nəcə mə a gwág zha, bi á yə mə idâw; mə a gwág shwáásúlə minú, bi á ηgulal mə; mə á bə njôη, bi á ηwa mə bídí;”³⁶ mə á bə shushwáás, bi a bwéed mə mikáándá; mə á kwas, bi á zə dúg mə; mə á bə mímbwugud, bi á kə dúg mə.”³⁷ Ja jɔɔngá wə otútəlí ɔ búúd bwə bá bɛsa nə né ná: “Cwám̄ba, jáyé ja sá á dúg wo nə zha sá mú yə wo idâw, sá dúg wo nə shwáásúlə minú sá ηgulal wo yí?”³⁸ Jáyé ja sá á dúg wo, wo njúl njôη sá mú ηwa wo sádí yí; ηkí nə wo njúl shushwáás sá mú bwéed wo yí?”³⁹ Jáyé ja sá á mpu ná wo ηgə kwas ηkí nə wo ji mímbwugud sá mú kə dúg wo yí?”⁴⁰ Njwú-buud mə bá bɛsa nə bwo ná: “Búbálé, mə jaaw bí ná, ja jēsh bí á sá gúl míminyɔηê jâm wúl sóólúgú ni yí, mə wə bí á sá wə yé.”

⁴¹ «A músə bá ci nə bɔɔng wâ nyədí mbwê məkóól ná: “Wúgá mə míshúd. Bi búsa nə məzhúngúlú mə Zembî. Kyeyugá kə kuda á kandugə kandugə dî, kuda Zembî nyə á kwəmsa shú Njwú məjamb bəndη wəηgəles bé yí.⁴² Nəcə mə á gwág zha, bi a shígé yə mə idâw; mə á gwág shwáásúlə minú, bi a shígé ηgulal mə məjúwó.⁴³ Mə á bə njôη, bi a shígé ηwa mə bídí; mə shushwáás bi kú bwéed mə mikáándá; mə kwas, mə kə mímbwugud, bi kú kə dúg mə.”⁴⁴ Ntɔ, bwə bá námə jí nyə ná: “Cwám̄ba, jáyé ja sá á bwele dúg wo, wo ηgə yə nə zha ηkí shwáásúlə minú, ηkí ntəg nə sá á dúg wo, wo njúl shushwáás ηkí nə wo ηgə kwas, ηkí nə wo njúl mímbwugud sá kú bísh wo yí?”⁴⁵ Ntɔ, a bá bɛsa nə bwo ná: “Búbálé, mə jaaw bí ná, ja jēsh bí á bə kú sá ηgwól míminyɔηê waamə wúl sóólúgú ni yí, mə wə bí á bə kú sá mánywa mɔɔng yé.”⁴⁶ Né ndéé, búni bwə bá kə intúgúlí yâ kandugə kandugə dî; otútəlí ɔ búúd bân bwə kə cug á kandugə kandugə dî.»

26

Shwushwaga shwiy mə Yésus

(*Mak 14.1-2; Luk 22.1-2*)

¹ Í á zə bə ná, ja Yésus nyə á shîn lás isâ íni byēsh yí, nyə á ka ci nə *ompwín bé ná:
² «Bi mə mpú ná í mə lúg mwôw məbá ná *Páska bég. Mpugá ná *Mwân mə Múúd mə bá kaanz shú ná bwə bāg bwambulə nyə kwólós dî.»³ Milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wâ lɔm bwə á ka kə sɛɛngya luη mə Kayíf, Ajəláci á ofada.⁴ Bwə mú kə cwɔ íyuug ná

25:29 13.12; Mak 4.25; Luk 8.18; 19.26   25:30 8.12   25:31 16.27   25:31 Mbá 33.2; Zak 14.5; Mat 16.27; 19.28;
 1Te 3.13; Yûd 14   25:35 Iza 58.7   25:40 Mik 19.17; Mat 10.40, 42; 12.50; 28.10   25:41 Yûd 7; Mbú 20.10, 15
 25:46 Dan 12.2; Yuá 5.29; Zhk 2.13   26:1 7.28   26:2 16.21   26:4 21.46

bwé bii Yésus mákánhúđ, gwú nyə. ⁵ Nji, bwé á ngə ci ná: «Í ajáláyé nə s̄y fwála læ z̄an, buud bwé á bá bul sá ícucu».

Ngwól múdá mə shwu Yésus labínda lúúd
(*Mak 14.3-9; Yuá 12.1-8*)

⁶ Yésus nyə á ka bæ Betanî, Shímun á zúzaamé dí njów. ⁷ Ngwól múdá mbíd fúfuundú *alubátrə* mú shísh wé Yésus. Fúfuundú jəŋg í á bæ nə labínda álal-kus. Ná ndeé, Yésus ngé də, mudá éne mú shwu nyə labínda wəŋg lúúd. ⁸ Ja *ómpwíín bwé mə dúg ntúni yí, bwé mú gwág bôw, bwé mú ngə lás ná: «Jí á ntámá labínda éga ntúga yí? ⁹ Í ámə jəla nə bwé kúshag labínda ni ĩkí lal kus, bwé mú kwíind mímbúbúwá nə *mwaanê wəŋg.» ¹⁰ Yésus nyə á ka mpu nə bwé ngə lás ntó, a mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí mə ntágúlá múdá éne yí? Sâ mánywa wé á mə sá mə ni. ¹¹ Nəcə binđh mimbúbúwá bi é də ji mwôw mēsh, nji sánđh bí sá ábúlé ji mwôw mēsh. ¹² Ja nyə ámə shwu mə labínda nyúúlúđ ni, nyə ámə bwey kwəmusə mə dəwúlə mə bá zə dəw yí. ¹³ Búbálé, mə jaaw bí ná, kál jēsh bwé bá cúndə Jəjə Kéel ga shí nyēsh dí yí, bwé bá námə də jaaw sâ múdá éga mə sá mə yí, buud də táduga nyə.»

¹⁴ Mpúsə na, ngwól múúd á gwoŋg ómpwíín wúm nə óbá, nyəŋg bwé á də jôw nə Yúdas Iskariyót yé, músə kə dúgya nə milúlúú myá ofada, ¹⁵ nyə nə bwo ná: «Mə ká sá ná bí bíg Yésus, bí yə mə jí?» Bwé mú ntág lə misaŋ mí mwaanê məwúm málól, bwé yə nyə. ¹⁶ Tééd baan dəŋgú dí, Yúdas músə ngə s̄y fwámé fwála á jí nə ĩkul sá ná bwé bíg Yésus yí.

Yésus bəndh ompwíín bé bwé sá Páska
(*Mak 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Yuá 12.21-30*)

¹⁷ Jwôw mətéédúlé mə z̄an mú ka zə wóos, jwôw bwé á jəla nə tééd dále íbuléd yá kú nə *ləvur yí, *ómpwíín bwé á ka jí Yésus ná: «Wó cēel nə sá kág kwísha dína *Páska ngow?» ¹⁸ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Kagá ngwála, wé mbéé; bí kág ci nə nyə ná: “Yíguli mə ci ná baan dé í mú kúnə-kúnə. Bəndh ompwíín bé bwé é zə sá Páska wa wódí.”» ¹⁹ Ompwíín bwé á kə námə kə sá nda Yésus nyə á ci nə bwo ná, bwé mú kwísha dína Páska.

²⁰ Ja kugú í á bii shí yí, Yésus nyə á kə ji shí, bəndh *buud ə lwámá wúm nə óbá bé, kələ də. ²¹ Bwé ngé də, Yésus mú ci ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ngwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə». ²² Ompwíín bwé mú bul gwág sâ jəŋgú cey lámúđ, bwé mú ngə jí nyə, múúd yēsh ná: «Cwáməba, yə mə?» ²³ Yésus mú bəsa ná: «Muud səná sá ámə juwo məbwē shúyád yé, nyə wé nyə é kusha nə mə. ²⁴ Mwān mə Múúd nywáá, nyə é kə námə nda jísə bwey bæ cilyá shú dé dí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla nə muud wəŋgú kú byēl.» ²⁵ Ntó, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé mú námə lás, a jí nyə ná: «*Rabi e, yə mə?» Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo mə ci wé ni.»

²⁶ Bwé ngé də ntáni, Yésus mú ŋwa buléd, a yə Zembî cúncésh nə ndeé, a mú fēy buléd, yə ómpwíín bé, nyə nə bwo ná: «Ŋwagá, bí dág. Nyúul nyām wé ga.» ²⁷ Ná ndeé, a mú ŋwa bálá wáan, a yə Zembî cúncésh, a yə ntág ompwíín bé, nyə nə bwo ná: «Bí bēsh ŋgulugá. ²⁸ Məcií mām wé mənī, məcií m̄ s̄y, mə zə shwiy shí má, zə cé búúd ĩkí bulya, nə bwé bəg nə ijuugá í *mísəm. ²⁹ Mə jaaw bí ná, mə abúlé ná kwo ŋgul wáan ni kə wóos ja shé mə bá ŋgul ncuncumbə Faan mə Sóŋgú waam dí yí.» ³⁰ Bwé mú ka sey Zembî isusa i gúmə nə ndeé bwé músə kyey kə *Mbúŋ wólivyē dí.

Pyēr nyə e kíílya Yésus
(*Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Yuá 13.36-38*)

³¹ Ná ndeé, Yésus mú ci nə *ómpwíín bé ná: «Búlú ga dí, bí e lánŋuwo búgád nəcé mə. Sâ jəŋgú wé jísə cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagulə itəw, incwəmbə í

26:6 Luk 7.37-38 * 26:7 alubátrə: Nyə á bæ dúl váál kwóógú, bwé á də mə ifúfuundú í bwíl nə ndí yí. 26:11 Mbá 15.11 26:15 MmN 21.32; Zak 11.12; Yuá 11.57; 13.2 26:17 MmN 12.1-20 26:20 Yuá 13.2, 21-30 26:23 Sôm 41.10 26:24 Sôm 22.7-8, 16-19; Iza 53.9 26:26 1Kr 10.16 26:28 MmN 24.8; Zhe 31.31; Heb 7.22; 9.15-20 26:30 Luk 22.39; Yuá 18.1 26:31 Zak 13.7; Mat 26.56; Yuá 16.32

sɔɔnz í mú shîn ciima.” ³² Nji, ja má bá gwûm yí, má bá tééd kə Galilê, bí kə bá kwey má nûŋ.» ³³ Pyêr mú lás, ci ná: «Tɛem bæ ná bóólúgá bēsh bwá lánɣuwo búgád nəcə wo, mɛɛ má abúlé bwele lánɣuwo.» ³⁴ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Búbólé, má jaaw wo ná, námé búlú ga dí, shúshwóógú ná ɲgwúm kúwo kwáágúgi, wo e kífya má ija ilóol.» ³⁵ Pyêr nə né ná: «Tɛem bæ ná í wóds ná shwá yág shwiy ɲgwúdú, má kú bwele kífya wo». Bóól ómpwíin bēsh bwá mú námé ɲgə ci ntó.

Yésus má jəgula nə Zembî Getsemane
(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶ Nə ndeé, Yésus bə́nɔŋ *ompwíin bé bwá músə kumə kúl bwá du jôw nə Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, má fwo kə wá shwóg, kə sá májəgula.» ³⁷ A músə jôw Pyêr nə bwân ó Zhébedé óbá, bə́nɔŋ bwá mú kə; a mú tééd ɲgálə bul gwág məcəy má lâm, mbɔɔm í ɲgá shwiy nyə nyúúlúd. ³⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Lâm wúsə mə nə məcəy ki mə é yə. Jigá ɲkasá wa shí, bí nyéélóg mə.» ³⁹ A mú wú na bwá dí, a ɲwá shísh shwóg, a músə kə wusə nyúúl shí, a kúd mpwoombá mándəlúd, jəgula nə Zembî ná: «Pəpá e, ɲkí jí nə ɲkul jəla ntó, maguləg nə mə bág kú ɲgul bálá məcəy ga. Nji, í síyúg nda wó céel ná, kú bæ nda má céel ná.» ⁴⁰ A músə zə kóómb ómpwíin bwá á bə yí, a mú zə kwey bwo ígwád. A músə lás nə Pyêr ná: «Ntó ná bí cugé nə ɲkul ji ɲkasá nə mə tɔɔ nji wəla ɲgwúdú? ⁴¹ Jigá ɲkasá, jəgula nə Zembî, bí bág kú biil mábwəbúlánúd. Lâm wúsə nə yéesh mə kyéy jə kuú ɲjɔɔnd; nji nyúul í cugé nə ɲkul kwag kuú ɲjɔɔnd wɔɔŋ.» ⁴² A músə nyingə shísh shwóg ja ábɛɛ, kə jəgula nə Zembî ná: «Pəpá, ɲkí tádúgá wô í cugé nə wo yíl mə bálá ga mə kú ɲgul, í síyúg nda wó céel ná.» ⁴³ A músə nyingə zə ómpwíin bé dí, zə námé nyingə kwey bwo ígwád nəcə mísh má á ɲgə ntámɔ bwo. ⁴⁴ A mú wú na bwá dí, a shísh shwóg, kə sá májəgula ja álɛɛl, májəgula məmpúd á ɲgá bwey sá má. ⁴⁵ A músə nyingə zə ómpwíin bé dí, a mú ci nə bwo ná: «Ye bí bəŋ bí é bə wa nji gwá nə gwá nji ɲgálə woga? Dugá! Wəla í mú kúná-kúnə, wəla *Mwân mə Múúd mə zə kaanz məbwə má ósól ó *mísəm dí yí. ⁴⁶ Tówúgá, sá kyéyug. Muud má kusha nə mə wá zág yé.»

Bwá bii Yésus
(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Yuá 18.3-12)

⁴⁷ Yésus ɲgá ná lás ntúni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námé gwoonɲ *ompwíin wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ɲgá zə nə məma kínda búúd, bwó nə ikafwele nə məbúlə. Milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá lɔɔm wá bwá á nti bwo. ⁴⁸ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambulə nə buud óni ná: «Muud má é kə fálal, sá sɔɔnya mímpu yé, nyə wá éne, bí ó bii nyə.» ⁴⁹ Námé nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cɔ kə nji wá Yésus, nyə nə né ná: «Rabi, wo ɔ lás ɔ!» A mú fálal nyə. ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wey e, ság sá wo ámə zə sá yí». Buud bwá mú cíg, zə kə Yésus, bwá mú bii nyə.

⁵¹ Seegya ná ɲgwól múúd gwoonɲ mə Yésus má wéem kafwele jé, taad ɲgwól sól məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwə. ⁵² Yésus músə ci nə nyə ná: «Nyingəg fɛen kafwele gwô jiya jéd; nəcə muud yēsh mə bálán nə kafwele yé, a bá námé bwəma nə shwiy kafweled. ⁵³ Ye wo ampúyé nə mə ji nə ɲkul gwáámɔ Dá kwíindyá, a leel námé nti mə məma íkínda í *wəéŋgəles wúm nə íbá? ⁵⁴ Ká, ɲkí isá í síy ntó, mícilyá myá Kálaad Zembî mí é ka bwəma ntúdelé? Sá í ɲgə síy ga í ɲgə lwándulə micilyá myɔɔŋ.»

⁵⁵ Yésus músə ka ci nə buud bwá á zə bii nyə wá ná: «Bí ɲgə zə nə ikafwele nə məbúlə zálə bíí mə, mə jisə zhiləŋgaanó í? ɲgáá nə shé á du bə jwôw dēsh kúl ɲgwúd, mə ɲgá jíguli buud *Luŋ má Zembî dí, bí kú séémɔ mbwə ná bí má bíí mə. ⁵⁶ Isá íga byēsh í ɲgə síy ntúga ná isá *búúd ɔ mícúndá bwá á cilə yí í bwəmag.» Mpúsə wɔɔŋú, ompwíin bé bwá mú myaas nyə, bwá shîn fúnda.

Yésus təl kɔɔdud wá Kayíf
(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Yuá 18.13-14, 19-24)

26:32 28.7, 16   26:34 Luk 22.33-34; Yuá 13.36-38   26:34 26.75   26:36 Luk 5.16; Heb 5.7-8   26:39 6.10;
20.22; Yuá 18.11; Heb 10.9   26:41 Ifz 6.18; Heb 2.18   26:44 2Kr 12.8   26:45 Yuá 12.23; 13.1; 17.1   26:52 Məť
9.6   26:55 Luk 19.47   26:56 Mat 26.31; Luk 24.46

⁵⁷ Buud bwá á zə bii Yésus wá bwá mú kə nə nyə wə Kayíf, Ajəláci á ofada, kúl *Oyíguli ó máccɛɛ nə ocúmbá buud wá ləom bwá á kə sɛɛŋgya yí. ⁵⁸ Pyêr nye nyə á ŋgə bɛ bwo shwóg-shwóg ná ndɛé kə wóós nŋŋ luŋ. A mú nyí ná á cɛɛl fwo wámbələ sá í é bə yí. A mú kə ji shí, bəndŋ bíl ífulish kəl ŋgwúd.

⁵⁹ Té ni, milúlúú myâ ofada, bəndŋ *Gwoonŋ ósəmbye ó mílósú wá Zembî jêsh bwá á ŋgə sɔ mpwene bwá yág nyə ná ndɛé bwá gwú nyə yí. ⁶⁰ Nji, zhwoŋ buud bwá á tɛem ŋgə zə nə ijɔ́ ŋgə zə yə nyə ompwene, í á shigé bə nə tɔɔ sá á shwiŋ. Bóól búúd ɔ ompwene óbá bwá mú zə cúwo, bwá ná: ⁶¹ «Wey éne, nyə á ci ná a ji nə ŋkul búgə *Mpáánzə Zembî ná ndɛé a kwo sá nji mwów málóol shumələ nyúl.» ⁶² Ajəláci á ofada mú tŋw tətəlí, nyə nə Yésus ná: «Wo abɛ́sáyé búúd óga sá bwá ŋgə bwaagələ wo ni?» ⁶³ Yésus njúl nji kúl-kúl. Ajəláci mú kwo ci nə nyə ná: «Jaawug sá búbálé má Zembî á kuwô, ye wo ji *Kríst, *Mwân má Zembî?» ⁶⁴ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo má ci óni. Má ka jaaw bí ná tɛéd námé kíkidíga, bi é dúg *Mwân mə Múúd njúl shí mbwê mənɔwúm má Zembî á ŋkul nyêsh dí, bi mə bá námé dúg nyə, a ŋgə zə míŋkúdúd.» ⁶⁵ Ajəláci músə nyaa míkáándá, nyə ná: «A má *lás nə Zembî bwaasúlə mpu, jí shé má kwo sɔ owúshined yí? Biméfwó bi má gwág nda á má lás nə Zembî bwaasúlə mpu ná. ⁶⁶ Bi mə dúg ná ji?» Bwá ná: «A jəlá nə yə.» ⁶⁷ Bwá mú ka ŋgə sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwá ŋgə wá nyə ikúda; bóól bwá ŋgə tí nyə məmpóónz, ⁶⁸ bwá ŋgə ci nə nyə ná: «Yé Kríst, lwóg nə wo ji *muud micúndá, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.»

Pyêr má kíílya Yésus

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Yuá 18.15-18, 25-27)

⁶⁹ Pyêr njúl ná na tóón mbaadé di, dúl sás í á də sêy nə Ajəláci á ofada yí, í músə shísh nyádí zə ci nə nyə ná: «Wo á bə námé gwoonŋ mə Yésus muud á Galilé éga dí.» ⁷⁰ Pyêr mú kíílya nyə tâm buud, nyə ná: «Mə ampúyé sá wó ŋgə ci yí.» ⁷¹ A mú ka tŋw shí, ŋgə kə ŋgɛɛ mbê kóógúlád. Dúl sás í á də námé sêy cínŋŋ yí í mú yag nyə, a mú ci nə buud bwá á bə cínŋŋ wá ná: «Muud éga nyə á bə gwoonŋ mə Yésus á Nazarêt dí.» ⁷² Pyêr mú kwo kíílya nyə, a kɛen ná: «Búbálé, mə ampúyé múúd éne.» ⁷³ Kú námé bwey, buud bwá á bə cínŋŋ wá bwá mú shísh nyádí, zə ci nə nyə ná: «Wo ji bále bə múúd á gwoonŋ jɔɔŋgú; kál lú lású dwô í ŋgə bwey lwágələ ntó ná sán.» ⁷⁴ Pyêr mú kíílya nyə nə məma ŋkaaná, nyə ná: «ŋkí má bwiiŋ ijɔ́, ŋkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd éne.» Námé nji nyə á ci ntúni yí, ŋgwúm kúwo mú kwáág. ⁷⁵ Pyêr mú téduga ciyá Yésus nyə á ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ŋgwúm kúwo kwáágúg, wo e kíílya mə ija ílól.» A mú cúwo tóón kə də súg nə yê.

27

Bwé cɛɛlə Yésus shwiŋ

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Yuá 18.28-32)

¹ Mán mələm, ná námé mpámán mpámán, milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wá ləom bwá mú sá shwushwaga ná ndɛé bwá sámb ná Yésus má jəlá nə yə. ² Bwé mú wóólə nyə məŋkəda ná ndɛé bwá kə cwámbələ ŋgwómuna Pilát.

Yúdas mə gwíílya nyúul

³ Ja Yúdas muud nyə á kusha nə nyə yé má dúg ná bwé má sámb ná Yésus má jəlá nə yə yí, lám í mú cey nyə cwú nə sóólúgú nyə á sá yí. A mú kə ná a ké nyiŋg mílúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud misaŋ mí *mwaanê məwúm málóol myán, ⁴ nyə nə bwo ná: «Mə má səm nə kushálə nə muud njúl kú nə məbyaagələ.» Bwé mú ci nə nyə ná: «Sá abíshé. Wóó lású óni.» ⁵ Yúdas mú shwu mwaanê cínŋŋ shí *Mpáánzə Zembî dí, a mú kyey kə kəl kwoolú cŋŋúd ná ndɛé yə. ⁶ Milúlúú myâ ofada mí mú wásələ mwaanê wəonŋ, bwé

26:61 27.40; Yuá 2.19; Mis 6.14 26:63 kúl-kúl: Iza 53.7; Mat 27.12-14 Mwân má Zembî: Mat 14.33; 27.40, 43; Luk 22.70 26:64 Dan 7.13; Mat 22.44; 24.30; Mak 13.26; Luk 21.27 26:65 nyaa míkáándá: Ilŋ 14.6; Esd 9.3 lás nə Zembî bwaasúlə mpu: Ləv 24.16; Yuá 19.7 26:67 Iza 50.6; 53.5 26:68 21.11 26:75 26.34 27:3 26.15

né: «Mwaanê éga ji mwaanê mæcií. Í á jélayé né sá wáág nyə manja á Mpráánzə Zembî dî; mæcɛɛ mæsú mé amágúláyé ntó.» ⁷ Bwé mú ka sá shwushwaga né ndéé bwé mú kə nə mwaanê wəɔŋg, kə kusə kúl shí mé mɔəl mæmpíí, bwé sá kúl shí jəɔŋgú banj məshwɔŋ ójɔŋ. ⁸ Sâ jəɔŋgú í á sá né bwé dúg jôw kúl shí jəɔŋg né fambá mæcií. Jínə dəɔŋg dúsə ná zə kumə múús. ⁹ Ntó, sâ *múúd micúndá Zheremí nyə á ci yí í mú bwəma. Nəcé nyə á ci né:

Bwé á ηwa misaŋ mí mwaanê məwûm málóol;
təŋ bwân ó Izurəyél bwé á cígə né í kwaga nə muud wəɔŋgú yí.

¹⁰ Bwé mú kusə kúl shí mé mɔəl mæmpíí nə ndí,
námə nda Dá Zembî nyə á ci nə mə né.

Yésus təl kəɔdud wə Pilát
(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Yuá 18.33-38)

¹¹ Bwé á ka kə nə Yésus wə njwú-buud. Njwú-buud mú ηgə jí nyə minjígá; a mú jí nyə né: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus nə né né: «Wo mé ci óni.» ¹² Nji ja mílúúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləɔm bwé búgə Yésus lású yí, Yésus kú bɛsa. ¹³ Ntó Pilát mú jí nyə né: «Ye wo aŋgê nə gwág isá byêsh bwé ηgə bwaagulə wo íni?» ¹⁴ Nji Yésus kú bɛsa nə nyə tɔɔ sâ. ηgwámuna mú bul káam.

¹⁵ ηgwámuna nyə á du bə ná, ja jêsh zâŋ nyísó yí, a bíd mbwug ηgwúd, wəɔŋg ləɔm í ámə gwáám bə nyə yí. ¹⁶ Bwé á ka bə nə wúl mbúmbén mbwug nə jínə né Barábas. ¹⁷ Nda búúd bwé á bə sɛɛŋgyá né, Pilát mú jí bwo ná: «Mə bídúg bí wáyé mbwug? Ye Barábas, ye Yésus jí nə jínə né *Kríst yé?» ¹⁸ Pilát nyə a jí ntó nəcé nyə á bwey mpu ná bwé ηgə kusha nə Yésus zhínú. ¹⁹ Ja Pilát nyə á bə a njúl jiya mílósú jéd a ηgə lás lású mé Yésus ní, mudá yé nyə á nti nyə mæcwama ná: «Wo kú tééd nyí lósú níí. Muud éne ji tútəlí muud. Mə mé bul wáduga nə ntamə nyé búlu gaád.» ²⁰ Mílúúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləɔm bəŋ bwé mé shín bwey cwíny ləɔm né bwé gwáám búg Barábas, Yésus yég. ²¹ ηgwámuna mú lás, nyə né: «Búúd obá ógad, mə bídúg bí nyáyé?» Bwé né: «Barábas.» ²² Pilát mú jí né: «Ká Yésus jí nə jínə né Kríst éga nyɛ, mə sáág nyə ntədəle?» Bêsh bwé mú ci né: «Bwé bwám bələg nyə kwolós dî.» ²³ ηgwámuna mú jí né: «Dáyé bôw á mé sá yí?» Bwé mú kím gwów gwów né: «Bwé bwám bələg nyə kwolós dî.» ²⁴ Pilát mú dúg né nyə e tɛɛm wá nadá, sâ í ábúlé cénd, icucu í é ηgə yáág yáágúg. A mú ka ηwa mójúwó, zə gusa məbwə mísh mé búúdud, nyə né: «Muud éga cugé nə məbyaagulə, shwi y dé í adúgé mə. Í dúg bí.» ²⁵ Buud bēsh bwé mú magulə né: «ηkwaal á shwi y dé bəg nə sá, kala nə bwân búsu.» ²⁶ Pilát mú bíd bwo Barábas. A mú sá né bwé fyámúség Yésus mílwónj né ndéé a mú yə bwo nyə né bwé kág bwám bələg nyə kwolós dî.

Ozím bə bwé cágulə Yésus
(Mak 15.16-20; Yuá 19.2-3)

²⁷ Ozím bə ηgwámuna bwé mú ka kə nə Yésus luŋ mə ηgwámuna. Bwé mú jôw ózím bə bēsh bwé zə sɛɛŋgya cíɔŋg. ²⁸ Bwé mú yíl nyə mikáándá, bwé bwééd nyə fwámé jud átítíí. ²⁹ Bwé mú ηwa isá yá məgwaagulə, bwé lwə *túm gúme né ndéé jil nyə lúúd, bwé wá nyə kúl mbwu mbwə mæncwúmúd. Bwé ka zə ηgə kúd nyə məbwónj, ηgə cágulə nyə, ηgə ci nə nyə né: «Yé Njwú *Oyúden, sá ηgə báág nə wo.» ³⁰ Bwé mú sey nyə mæntənd, bwé ηwa kúl mbwu, du nyífə nyə lúúd. ³¹ Ja bwé á ka shín cágulə nyə ntúni yí, bwé á ka yíl nyə jud átítíí, bwé bwééd nyə mikáándá myé, bwé mú kə nə nyə kálə bwám bələg nyə kwolós dî.

Bwé bwám bələg Yésus kwolós dî
(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Yuá 19.17-27)

³² Bwé ηgə wú nə nyə ηgwála ntúni, bwé mú bwəma nə ηgwól múúd á Sirén nə jínə né Shímun. Ozím bə bwé mú yímbuli nyə ná a ηkényúg Yésus kwolós. ³³ Bwé mú kə kumə kúl

27:9 Zak 11.12-13; Zhe 32.8-9 27:11 2.2; 27.29, 37, 42; Mak 15.2, 9, 12, 18, 26, 32; Luk 23.3, 37-38; Yuá 1.49; 12.13; 18.33, 39; 19.3, 15, 19, 21 27:12 Yuá 19.9; Mat 26.63 27:19 Luk 23.47 27:20 Mís 3.13-14 27:24 Mbá 21.6-9; Sôm 26.6 27:25 Mís 5.28 27:26 20.19 27:28 Luk 23.11 27:29 27.11 27:30 26.67

bwé du jôw ná Golgota yí. Jíná dɔɔŋg í ká ná «kál á bwundú lúu». ³⁴ Bwé mú ηgulal nyə wáan fulá ná wúl myámbé í njúl ηkí gwul. Nji nyə á kag gwo yí, a mú ban ná nyə ηŋgúlé. ³⁵ Bwé mú bwambulə nyə kwolós dí, bwé mú wusə mpaambé ná bwé kawula míkáándé myé. ³⁶ Bwé músə ka ji shí dɛ nyéelə nyə. ³⁷ Shú ná buud bwé mpúg cwoomb bwé gwú nyə ná ndí yí, bwé á cilə, bwé bwambulə nyədí lúú dí gwôw ná: «Muud éga wá Yésus, Njwú Oyúden». ³⁸ Bwé á bwambulə bánŋη izhilŋgaanə íbá, jíga nyədí mbwə mənɔcwúm, jíga mbwə məkóól.

³⁹ Buud bwé á ηgə cɔ́ cínŋŋg wá bwé á ηgə lwíy nyə bwé ηgə sagusə milúu ná məzhwámá, ⁴⁰ bwé ηgə lás ná nyə ná: «Wεε muud ji ná ηkul búgə *Mpáánzə Zembî ná ndéé wo kwo sá nji mwów málóól shuməlá nyúl yé, cɛgɛg wóméfwó na. ηkí wo ji *Mwân mə Zembî, wúg na kwolós dí shulə shí.» ⁴¹ Milúlúú myá ofada bánŋη *Oyíguli ó máccεε ná ocúmbá buud bwé mú námə ηgə cágulə nyə, bwé ηgə ci ná: ⁴² «Nyə á du cɛg buud oshús, nji a káád cɛgúlé nyáméfwó. ηkí a ji Njwú-buud á *Izəryél, a shúləg na kwolós dí sá búgúlag nyə. ⁴³ Nyə a shîn shwu nyúul ná Zembî ji ná nyə, a du námə ci ná: “Mə ji Mwân mə Zembî”. Ntó, ηkí Zembî mə cεel nyə, a cɛgɛg nyə ja gaád.» ⁴⁴ Tεem bə ízhilŋgaanə bánŋη bwé á bə íkwolós dí yí, í á ηgə námə lwíy nyə.

Shwiy mə Yésus

(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

⁴⁵ Yídúgú í á ka shila shí nyêsh ná ηkwed, tééd tólóg dí kə wóós məwəla məlóól mə mpwó-kugú. ⁴⁶ ηgəé məwəla məlóól dí, Yésus músə kîm ná ηkulú ná: «Eli, Eli, lemá sabakutáni?» Ntó mə kə ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə ná ji?» ⁴⁷ Ja bóól búúd bwé á bə cínŋŋg wá bwé á gwág ntó yí, bwé ná: «A ηgə jôw Eli.» ⁴⁸ ηgwól múúd wánj mú tí kúlə kə ηwa eponzh juwo málwəg mə ábibiɛnzhú dí, a fεen gwo líí mbwu dí, a kə dásulə Yésus ná a ηgúləg. ⁴⁹ Bóólúgá búúd bwé mú ci ná: «Bwándúg, sá fwóg dúg ηkí Eli nyə é zə cɛg nyə.» ⁵⁰ Ja jɔɔŋgú, Yésus mú nyingə kîm ná ηkulú ná ndéé a mú nyingə kənd *jîm jé wá Zembî. ⁵¹ Seegya ná məmá *sanda í á du kaləwo *Mpáánzə Zembî yí í mú sεel tútám ná cánj wú gwôw wóós shí. Shí í mú ntəŋsə, məkwóógú mə ηgə sεel. ⁵² Məshwoŋ mə mú ηgə bəŋ; bóól zhwoŋ buud bwé á yə bwé njúl buud ó Zembî wá mimbimbə myánj mí mú gwúm. ⁵³ Bwé mú wú məshwoŋ mánjúd ná ndéé, ja Yésus nyə á gwúm yí, bwé mú kə nyíi Yurúsəlem, ηgwəla mə Zembî. Ncúlyá buud bwé á dúg bwo. ⁵⁴ Ja lúlúú ízimbî ná bɔɔŋg bánŋη bwé á ηgə nyéelə Yésus wá bwé mə dúg nda shí í mə ntəŋsə ná, ná sá jêsh í mə sîy yí, bwé mú bə ná iŋkuŋkúúnd, bwé mú lás ná: «Búbələ, muud éga nyə á bə Mwân mə Zembî». ⁵⁵ Bóólúgá búdá ηkí bulya bwé á bə cínŋŋg bwé təl shwóg-shwóg ka du dúg. Budá bɔɔŋg bwé á ηgə bε Yésus té Galilé, bwé ηgə sêy ná nyə. ⁵⁶ Nə Mariya á Magudála, nə Mariya nyóóŋgú mə Zhák bá Yóseb, nə nyóóŋgú mə bwân ó Zhébedé bwé á bə gwoŋg búdá bɔɔŋg dí.

Bwé kə dɛl Yésus

(Mak 15.4-47; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁵⁷ Ja kugú í á bii shí yí, ηgwól múúd ná jíná ná Yóseb, a njúl bíg múúd á Arimaté músə zə wóós. Nyə á bə námə *mpwíin mə Yésus. ⁵⁸ Nyə á ka kə wá Pilát, kə jî nyə ná á cεel ηwa mbimbə mə Yésus. Pilát mú lwám búúd, bwé kə yə nyə wə. ⁵⁹ Yóseb mú ηwa mbimbə mə Yésus, a músə fúlə wə ndómbó ágúgwáan dí, ⁶⁰ ná ndéé a mú kə dɛl shwoŋ ágúgwáan nyə á sá ná bwé bwáguləg kwóógúdí shú dé nyáméfwó yí. A mú bíŋgal məma kwóógú, juwal shwoŋ* ná ndéé a músə kyey. ⁶¹ Mariya á Magudála ná gúlúgá Mariya bwé á bə bwé njúl cínŋŋg ná bεendyá nə shwoŋ.

Ozimbi bwé kə baagusə shwoŋ

27:35 Sôm 22.19   27:37 27.11   27:38 Iza 53.12   27:39 Sôm 22.8; 109.25   27:40 26.61, 63   27:42 27.11
27:43 Sôm 22.9; Mat 26.63   27:45 Amo 8.9   27:46 Sôm 22.1   27:48 Sôm 69.22   27:51 MmN 26.3; Heb
10.19-20   27:54 14.33; 26.63; Mak 15.39   27:57 Mbá 21.22-23   * 27:60 Dúgúg ivuguli í shwoŋ Mak
16.4 nə Yuá 11.38 dí.

⁶² Mán mælêṁ á mpúsə jwôw bwé du kwəmusa Sábaad yí, milúlúú myâ ofada nə *Ofarizyêṅ bwé á kə wé Pilât sámbá ⁶³ kə ci nə nyə ná: «Mása e, sé mé kə téduga nə muud məshīgā éne nyə á du ci ja nyə á du ná cugə yí ná: “Mə bá gwúm mpúsə mwôw málól”. ⁶⁴ Cūg ná buud bwé kég baagusə shwoṅ kə wóós jwôw áléel, *ompwíín bé bwé á bá kə júwo mbimbə nə ndéé bwé kə jaaw búúd ná: “A mé gwúm”; mǎṅ məshīgā mé á bá bul ntə mə ashúshwóógú.» ⁶⁵ Pilât mú ci nə bwo ná: «Ozimbi wé óni. Įwagá bwo, bi kég baagusə shwoṅ nda bí mé dúg ná.» ⁶⁶ Bwé mú kə kwambulə mbaagusə á shwoṅ; bwé wá máyigyé mǎṅ kwóógú í á bə mpu shwoṅ dí yí, bwé təl ózimbi tǎṅ nda isándálé nə bwé mpúg ṅgə dúg.

28

*Yésus mə gwúm**(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Yuá 20.1-10)*

¹ Ja Sábaad nyə a cə yí, ná námé mpúmán mpúmán á jwôw shwéndə mə dú tééd yí, Mariya á Magudála bəná ṅgwól Mariya bwé á weelya kə nə bwé kə dúg shwoṅ. ² Seegya nə shí í mú jág ntaṅusa nəcé *éṅgales mə Yawé nyə á shulə wú gwôw, zə bínjal məma kwóógú nə ndéé a ji cínəṅ gwôw. ³ Éṅgales wəṅṅú nyə á ṅgə ṅkəṅwa nda njəs, mikáándə myé mí njúl ṅkí jág fumə. ⁴ Isándálé í mú jág bul fúndə, bwé mú ṅgə lilya nə ndéé bwé shîn kǎn nda mimbimbə. ⁵ Éṅgales mú lás, ci nə budá ná: «Bí bǎṅ, kúgá fúndə. Mə mpú nə bí ṅgə sə Yésus bwé á bwambulə kwólós dí yé. ⁶ A cugé wa. A mə gwúm nda nyə á ci nə. Zəgá dúg kúl nyə ámə du bə a mbwúg yí. ⁷ Nə ndéé, ləeləgá kə, kə jaaw *ompwíín bé nə a mə gwúm, a mə kə shwóg kə bwánd bí Galilê. Nūṅ wé bínəṅ bí é dúgya yé. Sǎ mə ámə bə nə mə jaaw bí óni.»

⁸ Budá bwé mú ləel wú shwoṅ dí, bwé njúl lâṁ nə ifwaas lâṁ nə məshusəg. Bwé mú kə nə bwé kə jaaw ompwíín bé məkəl. ⁹ Seegya nə Yésus mú zə bwəma nə bwo, nyə nə bwo ná: «Bí ə lás ə.» Bwé mú shísh nyədí kə kúďəw shí bí nyə məkuú, yə nyə gúmə. ¹⁰ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Kúgá fúndə. Kəgá ci nə bwáṅṅ nə bwé kég Galilê. Nūṅ wé sənəṅ bwo sə é dúgya yé.»

¹¹ Budá bwé njúl ná zhíd í, bíl isándálé í mə ləel kə ṅgwála kə jaaw mlúlúú myâ ofada sǎ jêsh í á mə sý yí. ¹² Milúlúú myâ ofada mí mú kə seṅgya nə ocúmbá buud, bwé mú yə isándálé fwámé bímbí lú *mwaanê, ¹³ bwé nə bwo ná: «Bí ə bá ṅgə jaaw ná: “Wey éne ompwíín bé bwé á mə zə mpwó-bulú zə júwo nyə, sé njúl ígwád”. ¹⁴ Įkí lâṅ wəṅṅ í gwíig málwə mə ṅgwəṁna dí, sé wé mə bá cweel nyə lâṁ, bí bǎg bə kú bwəma nə intúgúlí.» ¹⁵ Isándálé í mú ṅwa mwaanê nə ndéé bwé mú námə kə ṅgə jaaw nda í á ciy nə bwé ṅgəg nə jaaw ná. *Oyúden bwé á ṅgə kala lâṅ wəṅṅú zə wóós múús.

*Lwámá mə Yésus**(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Yuá 20.19-23; Mis 1.6-8)*

¹⁶ *Ompwíín wúm nə ṅgwúd bwé á ka kə Galilê, kə kumə mbúṅ Yésus nyə á ci nə bwé bǎg kə yí. ¹⁷ Ja bwé á dúg nyə yí, bwé á kúď məmpwoombú shí, yə nyə gúmə. Nji, bwé á ṅgə bə kú fwo mpu *búgula nə jisə nyə. ¹⁸ Yésus músə shísh bwədí kúnə-kúnə, zə ci nə bwo ná: «Dá Zembí mə yə mə ṅkul nə mə jwúg nə isǎ byêsh, təə ya joṅ dí, təə ya shí ga. ¹⁹ Ntó, kagá ṅgə sǎ nə mə bəg nə ompwíín ikúl nə ilwoṅ byêsh dí, bí ṅgə duu bwo jínə mə Zembí Sóṅgú, nə Mwân, nə Įkəṅkê Shíshim dǎ, ²⁰ bí ṅgə jíguli bwo nə bwé bəg sǎ jêsh mə á ci nə bí yí. Mpugá nə mə ji nə bí jwôw dēsh kə kumə məshíné mə shí.»

27:63 12.40 27:64 28.13 28:6 16.21 28:7 26.32 28:10 12.50; Yuá 20.17 28:13 27.64 28:16 5.1; 26.32; 28.10 28:17 14.31 28:18 Dan 7.14; Mat 11.27 28:19 ikúl nə ilwoṅ byêsh: 10.5-6; 24.14; Mak 16.15; Luk 24.47; Mis 1.8; Mbú 7.9 duu: Mat 3.15; Mak 16.16; Mis 2.38; 8.36; 1Kr 1.13-16; Ifz 4.5; Yuá 3.22; 4.1-2; Rom 6.3-4 jínə mə Zembí Sóṅgú, nə Mwân, nə Įkəṅkê Shíshim dǎ: 2Kr 13.13; Mis 2.38; 8.16; Rom 6.3, 4; Gal 3.27; Kol 2.12 28:20 1.23; 5.2-7, 27; 11.28-30; 18.20

Jɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí
Isâ í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí

Márkus ɲgə lwó cug múud mə Yésus. A ɲgə bul lwó nə Yésus ji sóol məsáal mə Zembî. Nyə á zə shú ikúl nə ilwoɲ byêsh, kú bul bæ nji Oyúden.

Kəw áshúshwóógú di íí, Yésus nyə á fwo kə bwəma nə məkugulə shwéeshá shíd, a mú ka zə tééd byé ísəy. Márkus ɲgə bul lwó ɲkul mə Yésus, tééd nə ɲgələ jôw buud ná bwé bég nyə, kala nə mínjígú lá di, kumə nə ɲgələ yálushi buud məbwəw dî.

Kóómb kəw ábeé á micilyá myé di, Márkus ɲgə lwó nda Yésus ɲgə kə bwəma nə minjugú ná, nə nda nyə é kə yə a nyiɲgə gwúm Yurúsəlem ná.

A kə wóós Yurúsəlem bwé ɲgə lóg nyə nda məma cî, a kə wíɲg búúd bwé á də sá mikus Mpráanzə Zembî wá; a mú bwəma nə zhíɲ á shwiɲ cínəɲg (lúu 11 kə kumə 13).

Jɔɔ Kéel mə Márkus ji ná, wó ká shîn lɔ dwo, wo məm nda ɲjwû ozimbi á mwâ Róma ná: «Yésus á Nazarêt nyə á bəle mpu bæ Mwân mə Zembî.»

*Cúndə mə Yuánes Nduu-buud
 (Mat 3.1-6, 11-12; Luk 3.1-6, 15-18)*

¹ Mətéédúlé mə Jɔɔ Kéel mə Yésus-Krîst, *Mwân mə Zembî wə mǎga: ² Némə nda jísə cilyá kálaad mə Izayî *muud micúndə dí ná, ná:

Dugí! Mee mə zə kənd mbwiɲgye lâɲ waamə ná a kág wo shwóg kə kwambulə wo zhíí.

³ Jísə kəl mə múúd ɲgə cúndə shí a shwéeshád yé, a ɲgə ci ná: «Kwambuləgá zhíí mə Cwám̄ba, bí sá íkwûɲ byé ná səndôɲ.»

⁴ Nə ndéé Yuánes Nduu-buud nyə á zə cúwo shí a shwéeshá dî, a mú ɲgə cúndə né buud bwé céndúg mitádúgá, bwé zə duwan, Zembî yílúg misəm myáɲ lámúd. ⁵ Ntó, buud ó shí á Yudéa nə bəɲg wá Yurúsəlem bəsh bwé á də kə nyádí, kə də magulə misəm myáɲ tām buud. Yuánes mú də duu bwo ɲgwɔɔ Zhurdê dî. ⁶ Káándə Yuánes nyə á də bwáád yí í á bə síyá nə mimyɔɔ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdu cúdu. Nyə á də də ikájalá nə kwaan. ⁷ Nyə á də cúndə ná: «ɲgwól múúd ɲgə zə mə mpásə, a ji nə mpífə cɔ mə. Nda mee, mə ampíyáyé ná mə kúdwág shí, ciny nyə mikwoolú mí mǎɲgwub. ⁸ Mee ɲgə duu bí nə məjúwó, nji nyə mə bá duu bí nə ɲkɛɲkɛ Shíshim.»

*Yésus mə zə duwan
 (Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)*

⁹ Mwôw məɲgê di, Yésus mú zə wóós, a ɲgə wú Nazarêt, shí a Galilê; Yuánes mú zə duu nyə Zhurdê. ¹⁰ Í mú zə bæ ná, Yésus mə shîn duwan, a ɲgə cúwo wú məjúwód íí, a mú dúg joɲ mə bāɲ, Shíshim mə Zembî mú ɲgə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlúd. ¹¹ Kəl mú cúwo wú joɲ dí ná: «Wo wə Mwân waamə alám. Lám wám wêsh wúsə wódí.»

*Sátan mə bwówulə Yésus
 (Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)*

¹² Ntó, ja Yésus nyə á shîn duwan ntúni yí, kú námə bwey, Shíshim mə Zembî mú cíndal kənd nyə shí a shwéeshád. ¹³ A mú kə já wu mwôw məwúm mánə, *Sátan ɲgə bwówulə nyə. Bónəɲ ocúdu ó anyinyaanə wə bwé á də ji, *wəéɲgəles bwé ɲgə sêy nə nyə.

*Yésus mə tééd jówulə ómpwíin
 (Mat 4.12-22; Luk 4.14-15; 5.1-11)*

¹⁴ Bwé á ka wá Yuánes mímbwug dî. Yésus mú gwág, a mú kə Galilê, kə ɲgə cúndə Jɔɔ Kéel mə Zembî. ¹⁵ Nyə ná: «Fwála í mə wóós. Faan mə Zembî í mú kúná-kúnə, céndúgá mitádúgá! *Maguləgá Jɔɔ Kéel!»

¹⁶ Dúl jwów, Yésus ηγέ cɔ ncindye mâη mâ Galilê, nyə a dɔg Shímun bá mínyɔηê yé Andrê, bwé ηγέ wusə wód májúwód. Bwé á dɔ julə oshû nə məwód. ¹⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bɛgá mə, mə é sá ná bí dɔg julə búúd.» ¹⁸ Nómá cé nə cé bwé mú lágə məwód, bɛ nyə. ¹⁹ Ja bwé má ηwá shish shwóg yí, Yésus músə nyiηgə dɔg Zhâk bá mínyɔηê yé Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwé njúl nómá byóólúđ, bwé ηγέ kwambulə məwód. ²⁰ Cé nə cé a mú nómá jôw bwo. Bwé mú lágə sóηgá wáj Zhébedé bánôη osóol ó mäsáal byóólúđ, bɛ nyə.

Yésus mə lwóyá ηkûl ijwûga
(Luk 4.31-37)

²¹ Bánôη bwé mú kə Kapernawûm. Yésus mú fwo kə nyíi *mpáánzə mínjíígúlá jwôw lú Sábaad, kə yə búúd minjíígúlá. ²² Buud bwé mú bul káam mbií nyə á ηgə jííguli yí, nəcé nyə á ηgə jííguli nə kéénd, kú bə nda *Oyííguli ó mácɛɛ. ²³ Cínôηg mpáánzə mínjíígúlá dí, ηgwólúgá múúd nyə á bə nə bów-bôw shishim í dɔ lwáfulə nyə. Cé nə cé a mú kîm ná: ²⁴ «Yésus, muud Nazarêt! Shé bân nə iney? Ye wo ámə zə jəηgələ sê? Μεε mə mpú wo. Wo wé féeshá múúd mə Zembî.» ²⁵ Yésus mú ηkáánd nə jamb. Nyə nə dwo ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlúđ!» ²⁶ Bów-bôw shishim wəηgá í mú juηg múúd éne nə ηkulû, í kîm məma ηkwimbyê ná ndéé wós tóon. ²⁷ Buud bēsh bwé mú bul káam, bwé ηγέ nyímbula ná: «Jáyé ga? Míga mínjíígúlá mí má bə gúgwáan ε! Nə məma kéénd! A ká nómá lás, tɔ ibów-bôw míshishim mí ηγέ bóle sá nyə məgwág!» ²⁸ Jíná dé í mú jwɔ ləəm á Galilê wēsh dî.

Yésus mə lwag ncúlyá mimbəl
(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)

²⁹ Yésus bánôη Zhâk nə Yuánes bwé mú zə wú mpáánzə minjíígúlá, kə Shímun bá Andrê dí njów. ³⁰ Í á bə, Shímun cii yé á mudá mbwúg shí, ayôη nə yôη má bíí nyə. Bwé ka læl jaaw Yésus nómá nji bwé á nyíi njów yí. ³¹ A mú shish mudá kúnə-kúnə, bíí nyə mbwéd, təl nyə tátəlí, ayôη nə yôη mú shwal shîn. Mudá wəηgə mú zə tééd séyúlə nə bwo. ³² Mpwókugú shí, buud ó ηgwála bwé mú zə nə mimbəl myēsh nyédí, tɔ mimbəl mí májamb. ³³ Ntó bwé mú zə ηkúndəw mpumbéd ná jəd. ³⁴ Cínôηg Yésus mú lwag zhwoη mimbəl mí á bə nə məbwas mímbíí mímbíí myá, myēsh mí yál. A yíl nómá zhwoη buud məjamb, a kú bíđ ná májamb wəηgú mə lásúg, nəcé mə á ηgə mpú nyə.

Yésus ηgə jaaw Jɔjɔ Kéél Galilê
(Mat 4.23; Luk 4.42-44)

³⁵ Ntó, ná mpámán mpámán, jwôw kú fwo sâη, Yésus mú zə wəol, wós tóon, kə gúl kúl í á shígé bə nə buud yí, kə jəgula nə Zembî. ³⁶ Nyə ηγέ ná jəgula wu, Shímun bánôη bóól *ómpwíin bwé mú kə sɔ nyə. ³⁷ Ja bwé mə kwey nyə yí, bwé mú ci nə né ná: «Buud bēsh, bwé ηgə sɔ wo.» ³⁸ Ntó Yésus mú ci nə bwo ná: «Iηkyenâ! Shé kəg mósól mänd mäsə wa mákoogú məkoogú má! Mé jəlá nə cúndə nómá Jɔjɔ Kéél wu, nəcé sâ jəwəη wé mə á zə sá yí.» ³⁹ Ntó a mú kə shí á Galilê nyéshud, kə ηgə cúndə *məmpáánzə mə mínjíígúlá mə *Oyúden dî, nyə ηγέ yíl buud məjamb.

Yésus mə lwag zúzaamó
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

⁴⁰ Wúl zúzaamó í á ka zə wé Yésus, zə kúd məbwóη shí, téég nyə məbwê, ci nə nyə ná, «Iηkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə ná səndôη.» ⁴¹ Yésus mú gwág nyə ηkúnkwon, nyə séemb məbwê, kúnnya nə né. Nyə ná: «Mə magulə. Nyúúl í bəg wo ná səndôη!» ⁴² Cé nə cé jəwəηgə zaamó í mú shîn múúd éne nyúúlúđ. Nyúúl í mú bə nyə ná səndôη. ⁴³⁻⁴⁴ Yésus mú báásulə nyə, a ηγέ ηkáánd ná: «Ci wo kú jaaw múúd sâ í mə sîy yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músə ná, wo ka wá sâ Moyîz nyə á ci yí shú yálúlə wó mə yál ni. Bwé mpúg nə wo mú mpwoğé.» Cé nə cé nyə mú nyiηg muud éne. ⁴⁵ Yésus nyə

á tɛem báásulə muud éne ntúni, muud éne nyə á kə ɲgə jaaw lân wəɲgú kúl jêsh, a ɲgə bánɲgula nə sâ í á sîy nə nyə yí. Sâ jəɲgú wé Yésus nyə a shígé ná kwo bæ nə ɲkul né a nyíig wúl ɲgwəla dí buud bwə ɲgə dúg nyə yí. Nyə á shwal də ji ɲji íkúl búúd bwə á shígé də bæ yí. Buud yidá də wú íkúl íkúl, də zə kwey nyə cínəɲg.

2

Yésus mə lwag mbúmbwúgú

(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Mpúsə baalé mwôw, Yésus mú nyiɲgə zə Kapernawûm. Buud bwə mú zə mpu né a ji cínəɲg ɲjów. ² Bwə mú zə sɛɛɲgya áncuncuma, váál á né kú nə tɔɔ cé kuú tóón balánda dí. Yésus mú ɲgə bwiɲg bwo Milású mí Zembî cínəɲgú. ³ A ɲgə bwiɲg ntúni, bóól búúd onô bwə mú zə nyádí, bwə ɲgə ɲkêny mbúmbwúgú. ⁴ Bwə á shígé dúg kúl bí nə ɲkul cə nə mbêl wáj yí nəcé buud bálə áncuncuma. Bwə mú kə cúwo luun kwáminá né bæendyá nə kúl Yésus nyə á bæ yí, bwə mú shul mbúmbwúgú wáj cínəɲg. ⁵ Yésus mú dúg né buud bəɲgú básə nə fwámé búgə, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwân waam! Mə mə juu wo nə *misəm myô!» ⁶ Í ɲjúl ná bóól *Oyíiguli ó máccɛɛ bwə á bæ cínəɲg bwə ɲjúl shí, bwə ɲgə lás mílám dí ná: ⁷ «Nəcə jí múúd éne mə mpú lás ntúni yí? A ɲgə *lás nə Zembî bwaasúlə mpu. Zə ɲgwól jí nə ɲkul juu búúd misəm myéd kwoɲ Zembî nyəméfwó yé?» ⁸ Yésus mú lælé mpu sâ bwə á ɲgə lás bwédí mílám dí yí. A mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí ɲgə lás ntúni bídí mílám dí yí? ⁹ Jí í búl bæ kúná-kúnə? Ye cílə nə mbúmbwúgú ná: “Mə mə juu wo nə misəm myô”, ye cílə nə nyə ná: “Wəɔlúg wo ɲwág tanú gwô, wo kyéyug?” ¹⁰ Mə ka cɛel ná bí mpúg ná *Mwân mə Múúd ji nə ɲkul ijwúga ná a juu búúd nə misəm myáj wa shí.» Ná ndéé a mú ci nə mbúmbwúgú ná ¹¹ «Mə ci nə wo nə wəɔlúg, wo báágúg tanú gwô, wo nyíngəg, kə ɲjów». ¹² Cé nə cé, muud wəɲgú mú wəɔl, báág tanú jé, kyey buud bêsh bwə ɲgə dúg. Bêsh bwə mú ɲgə káam, bwə mú yə Zembî gúmá, bwə ná: «Sə abwélé dúg gúlúgá sâ ntúga!»

Yésus mə jôw Lévi

(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)

¹³ Mpúsə cínəɲg, Yésus mú nyiɲgə kə ɲgəé mâr, áncuncuma buud ɲgə bɛ nyə, a ɲgə jíiguli bwo Milású mí Zembî. ¹⁴ Nyə ɲgə kyey, a mú dúg Lévi, mwân mə Alfê, ɲgə sêy wú bwə də jəna ótóra wá. Yésus mú ci nə né ná: «Bɛg mə.» A mú tôw, bɛ Yésus. ¹⁵ Í á ka zə bæ ná, Yésus ɲjúl Lévi dí ɲjów a ɲgə də, zhwog oɲwenye ɔ tóra nə bóól ósól ó məbôw bwə mú námə zə, bəndɲ nyə nə ompwíin bé zə də, nəcé mimbíi mi búúd myəɲgú ɲkí bulya mí á ɲgə bɛ nyə. ¹⁶ *Oyíiguli ó máccɛɛ bwə á bæ *Ofarizyêɲ wá, bwə á bæ námə cínəɲg. Bwə mú dúg ná Yésus ɲgə də kúl ɲgwúd nə ósól ó məbôw nə oɲwenye ó ótóra. Bwə mú jí ompwíin bé ná: «Nəcə jí á ɲgə báɛ də nə oɲwenye ɔ tóra nə bóól ósól ó məbôw yí?» ¹⁷ Yésus mú gwág sâ bwə á ɲgə ci yí. Nyə mú ci nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jii jwówuda, í də bæ mímbêl. Mə a shígé zə jôw ótátəlí ɔ búúd. Mə á yida zə jôw ósól ɔ məbôw.»

Ici í idûw nə məɲgul

(Mat 9.14-17; Luk 5.33-38)

¹⁸ Ompwíin ó Yuánes bəndɲ Ofarizyêɲ, bwə á ɲgə ci idûw yələ Zembî gúmá. Buud bwə mú ka kə jí Yésus ná: «Nəcə jí ompwíin ó Yuánes bəndɲ *Ofarizyêɲ bwə ɲgə ci idûw yələ Zembî gúmá, wɛɛ bwô bəɲ kú ci yí?» ¹⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ja múúd mə ɲwa bâ yí, a tâl zâɲ, a jôw óshwá bé; ye oshwá bé bwə yidá zə nə məcɛy lámúd bəndɲ muud bâ bwə ɲjúl kúl ɲgwúd? Mbô. Té wêsh bəndɲ muud nyə ámə ɲwa bá yé básá yí, bwə cúgə nə ɲkul ci dálə. ²⁰ ɲji mósól mwôw mə ɲgə zə, bwə bá yíl bwo muud bâ yí. Mwôw məɲgú dí ó óshwá bé bwə ka bá ci idûw yí. ²¹ Mpugá ná bwə ádé ɲwa kúl káándá ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád; bágá dəɲg í é bá juli, í tâw, í yida bweeg luun læ káándá. ²² Ntó

2:5 Mat 9.2   2:10 Yuá 5.36   2:14 Mat 8.21-22   2:15 Mat 9.10   2:17 Luk 19.10   2:18 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34   2:19 Mat 9.15   * 2:21 Na ji kúl káándá í afwóyé kə májúwó ná ndéé í juli yí.

námé, muud cugé nə ɲkul ɲwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†, wáan í é bá sá nə lenya í búndúg, nə wáan nə lenya byêsh ntáma. Í jii nə bwé dúg wá wáan ágúgwáan ílenya í agúgwáanud.»

Yésus nə məcɛɛ mə Sábaad

(Mat 12.1-8; Luk 6.1-5)

²³ Í á wóós dúlúgá jwôw lú Sábaad dí nə Yésus bə́nɔ́ɲ ompwíín bé bwé á ɲgə lína ifambé í *blé, ompwíín bwé mú ka ɲgə búgə mikɔ́ɲg mí blé. ²⁴ Nə ndéé, bóól *Ofarizyêɲ bwé mú ci nə Yésus nə: «Dúgúg, nəcɛ́ jí ómpwíín bwô bwé ɲgə sá sá məcɛɛ mə amágúláyé nə muud sáág jwôw lú Sábaad yí?» ²⁵ Yésus mú ci nə bwo nə: «Ye bi afwóyé bwɛɛ lɔ́ sá *Dávid nyə á sá ja ídúw í á fúfə nyə bə́nɔ́ɲ buud bé bwé ɲgə gwág zha yí? ²⁶ Nə nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí Abiyatar njúl Ajəláci á ofada, kə bóɛ də íbuléd í á bə ci shú yólə Zembí gúmá a yə námə búúd bé bwé də námə; í njúl nə məcɛɛ mə də ci nə ɲji ofada wə bwé dúg də byo.» ²⁷ Yésus mú nyiɲgə ci nə bwo nə: «Zembí nyə á təl jwôw lú sábaad shú mənywa mə múúd. Nyə á shígé kwambələ múúd nəcɛ́ jwôw dɔ́ɲgú. ²⁸ Ntó ji nə, *Mwân mə Múúd ɲgə námə jwú nə məcɛɛ mə Sábaad.»

3

Yésus mə lwag búúd jwôw lú Sábaad

(Mat 12.9-14; Luk 6.6-11)

¹ Yésus mú nyiɲgə kə nyíi *mpáánzə mínjígúálá. ɲgwól múúd nyə á bə cínɔ́ɲg nə mbwê í mə shîn shwáám̄b. ² Bóólúgá búúd bwé á bə námə cínɔ́ɲg, bwé ɲgə fáf nə ka Yésus nyə é lwag múúd wɔ́ɲgə jwôw lú Sábaad. Nyə ká sá ntó, bwé kə shwáman nyə. ³ Ntó Yésus mú zə ci nə muud á mbwê shwáám̄búlə nə: «Tówúg tútəlí na tām buud!» ⁴ Yésus mú jí búúd bwé á bə mpáánzə wá nə: «Məcɛɛ məshé mə magulə nə jí í síyúg jwôw lú Sábaad? Ye nə sá sáág mənywa, ye nə sá sáág məbôw, ye nə sá cúgug buud, ye sá gwúg?» Bêsh bwé mú ji nə kufug! ⁵ A mú ciɲg mpwóómbú ɲgə dúg bēsh nyədí məkooogú, nə mpimbə nəcɛ́ nyə a dúg nə búsə ɲkí lal milúu. A mú ci nə muud á shwáám̄búlə mbwê nə: «Kwéégúg mbwê.» A mú kwéég mbwê, í mú bə mpwogé. ⁶ Ofarizyêɲ bə́nɔ́ɲ buud wə gwoɔɲg í á də ságusə ijwúga í Herod yí, bwé mú ntág wóós tóón, kə sá shwushwaga, sɔ́lə zhíí nə bwé cɛ́ɛlə Yésus shwíy.

Buud bwé zə wə Yésus áncuncuma

(Mat 4.23-25; 12.15-16; Luk 6.17-19)

⁷ Yésus bə́nɔ́ɲ *ómpwíín bé bwé mú wú cínɔ́ɲg, kə m̄ɲ, buud bwé ɲgə bɛ nyə áncuncuma. Búga wú shí á Galilê, bóólúgá wú shí á Yudéa, ⁸ búga wú ɲgeé ɲgwəla Yurúsələm, bóólúgá wú lɔ́m Idume, bóólúgá wú cínú Zhurdɛ́, bóólúgá wú kúnə-kúnə nə miɲgwəla myá Tir nə Sidon. Buud bɔ́ɲgú bwé á ɲgə bɛ nyə áncuncuma ntó nəcɛ́ bwé á ɲgə gwág isá byêsh nyə á ɲgə sá yí. ⁹ Nyə a ka ci nə ompwíín nə bwé bwíígúg nyə ɲkúmba bíbyóól, nyə é də ji cínɔ́ɲg cwú ncúlyá buud óni bwé nda shúsə nyə. ¹⁰ Nəcɛ́ í á də bə nə, nda nyə á də lwag zhwoɲg buud nə, buud bēsh bwé á bə nə məbwas wá bwé á ɲgə shwɔ́ nə bwé kúnýá nə nyə. ¹¹ Bów-bôw míshíshim* mí á ka dúg Yésus, mí mú kə wusə mənyúúl nyədí shí məkúú, mí ɲgə k̄m nə: «Wo wə Mwân mə Zembí.» ¹² Nji Yésus mú mpu báásulə myə nə mí kú bwɛɛ sá nə buud bwé mpúg mbii váál múúd á jísə yí.

Yésus mə féesh búúd ɔ́ lwámá bé

(Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)

¹³ Yésus mú wú na, kə bád mbúmbúɲúd. A mú jôw búúd nyə á cɛɛl wá. Bwé mú kə nyədí. ¹⁴ A mú féesh búúd wúm nə óbá, gwiid bwo nə *buud ɔ́ lwámá bé, nə bwé də námə

† 2:22 lenya: Oyúden bwé á də sá lenya nə kúúdu cúdu. 2:23 Mbá 23.25 2:24 MmN 20.8-10
2:25 1Sa 21.2-7; 22.20; Ləv 24.5-9 2:27 Mbá 5.14 2:27 Mat 12.1-14; Luk 13.10-17; 14.1-6; Yuá 5.1-18; 7.21-24;
9.1-16 3:1 2.27-28 3:6 Yuá 5.16, 18 3:11 1.24; 5.7; Mat 8.29; Luk 4.34, 41; 8.28 * 3:11 Bów-bôw
míshíshim míni mí á də ji buud mənyúúlúd, buud bɔ́ɲg wə bwé á də wusə mənyúúl shí.
3:12 1.34; Luk 4.41

bə nyədí koogú, a du kənd bwo kə du cúndə Jəjə Kéél. ¹⁵ A mú námə yə bwo ŋkul ná bwá kég ŋgə yíl buud məjamb. ¹⁶ Nyə a féesh bwo ntúga: a féesh Shímun, a mú gwiid nyə ná Pyēr, ¹⁷ a féesh Zhâk, bá mínyəŋə yé, Yuánes, bwân ó Zhébedé, a mú gwiid bwo ná «Bowanerges», ntó mé ká ná «Bwân ó Ŋkêl Mprú», ¹⁸ a féesh námə André bánəŋ Fílíp nə Batəlamî, nə Matiyô bánəŋ Tómas nə Zhâk, mwân mé Alfê, ná Tadê nə Shímun muud nyə á bə «Kambule ləəm» yé, ¹⁹ ka zə keel Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

Yésus bá Beluzebul

(Mat 12.24-32; Luk 11.15-23; 12.10)

²⁰ Mprúsə na, Yésus mú nyiŋgə kə njów. Buud bwá á bə áncuncuma wá bwá mú zə sɛɛŋgya cínəŋ mbií á ná bánəŋ *ompwíin bé bwá á shígé bə nə baan ná bwá dóg. ²¹ Njów búúd yé í mú gwág sâ jəŋgə. Bwá mú zə ná bwá zə ŋwa nyə nə ŋkul, nəcé bwá á ŋgə ci ná: «Lúu í cugé ná nyə mpwogé.»

²² *Oyíguli ó məcɛɛ bwá á ka shulə wú Yurúsəlem wá bwá mú ŋgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Beluzebul mé tów nyə lúúd. A ŋgə yíl buud məjamb nə ŋkul mé Beluzebul wəŋgə, njwú məjamb.» ²³ Yésus mú ka jów bwo ná bwá shíshúg nyədí. Nyə mú lás nə bwo kaanəd. Nyə ná: «Mbií wáyé *Sátan jí nə ŋkul wíŋg Sátan yí? ²⁴ Ŋkí buud ó dúl faan bwá bóóg ŋgə lúmbuli bwámé nə bwámé, faan dəŋg í ámpúyé ná tów. ²⁵ Búúd ó wúl njów bwá ká bóóg ŋgə lúmbuli bwámé nə bwámé, njów búúd wəŋg í ábúlé bwey nə jímbúle. ²⁶ Ŋkí Sátan mé yida nyiŋgə cuwo, ŋgə yíl nyəméfwó, a mé bóóg wə ní, a cugé ná nə ŋkul tów, a jɛɛ. ²⁷ Muud cugé nə ŋkul nyíi njów mé ŋkuŋkúl, júwo nyə isá byé, a kú fwo figə ŋkuŋkúl wəŋg shí, wólə nyə məŋkəda. Nji, á ká shín wólə nyə məŋkəda, a mú ka tɛem sha nyə njów. ²⁸ Búbálé, mé jaaw bí ná, *misám myêsh búúd bwá sá myá, nə bímbí lú *bwaasúle mpu dēsh bwá bá sá yí, í bá bə nə ijuugá. ²⁹ Njii, múúd yêsh mə bá kə nə bwaasúle mpu wə Ŋkəŋkə Shíshim yé, nyə abúle bwele bə nə ijuugá. Nyíni múúd mé sá sém á kandugə kandugə.» ³⁰ Yésus nyə á lás ntó nəcé bwá á ŋgə ci ná: «A jí nə bów-bôw shíshim.»

Nyəŋgú nə omínyəŋə ó Yésus

(Mat 12.46-50; Luk 8.19-21)

³¹ Nyəŋgú mə Yésus bánəŋ omínyəŋə bé bwá á ka jê, bwá mú tów tóón, ka lwâm muud ná a kég jów bwo Yésus. ³² Yésus nyə á ka bə məŋkúmbə mə búúd dí, bwá mú jaaw nyə ná: «Nyəŋgú woó bánəŋ omínyəŋə bwô† bí na tóón, bwá ŋgə sɔ wo.» ³³ Yésus mú bɛsa nə bwo, nyə ná: «Nyəŋgú waamə wə zə? Omínyəŋə báamə wə ozə?» ³⁴ A mú kənd mísh dúg búúd bwá á ŋgə lyɛ nyə wá, nyə ná: «Dugá, nyəŋgú waamə nə omínyəŋə báamə, bwá wə óga! ³⁵ Muud yêsh mé du sá sâ Zembî mə jíi yé, nyə wə jí mínyəŋə waamə, ŋkí kóól waamə ŋkí ntəg nyəŋgú waamə.»

4

Kanda mbəol məmpəg

(Mat 13.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Dúlúgá jwəw, Yésus nyə á ŋgə nyiŋgə jííguli buud, bwá njúl ncindye m̄əŋ. Buud bwá á ka sɛɛŋgya nyədí ŋkí jág bulya nə ndéé, a mú tów kə kəwa byóólú, ji shí, buud b̄əŋ cínú. ² A mú ŋgə jííguli bwo zhwog isá míkandad. Nyə nə bwo nyədí njíígulád ná: ³ «Bényúgá məlwə, bí mpúg gwágulə! Ŋgwól mbəol məmpəg nyə á kə myɛɛg mpəg. ⁴ Í á ka bə, a ŋgə myɛɛg í, nyúl mpumə mú shugula zhíi nə zhíi. Inunú í mú zə, zə shín lúu nywə. ⁵ Nyúl mpumə í mú shugula shí á məkwóógú, kú nə fwámé m̄əndəlú cínəŋ. Í mú námə leel wéesh míngwu, nəcé m̄əndəlú mé á shígé fifə. ⁶ Njii, ja yásá í mé faan yí, míngwu mi mpwásá mí mú jígə, shín shwáas nəcé kú nə fwámé míkəplə. ⁷ Nyúl mpumə í mú shugula íbiin-bíinud. Ibiin-bíin byəŋg í mú leel juwo ná ndéé káda íkəplə í mpəg, í mú bə kú wúmə

3:16 Mis 1.13; Yuá 1.40-44 3:21 3.31; Yuá 7.5 3:22 Mat 9.34; 10.25 3:27 Iza 49.24 3:30 Yuá 7.20 3:31

3.21 † 3:32 Míl mícilyá mí ayág mí ŋgə ci na ná: «Nyəŋgú woó bánəŋ omínyəŋə bwô, nə okóól bwô...» námə nda mpánzə 35 í ká féel ná. 3:35 Mat 6.10 4:1 3.9

tɔɔ bumá. ⁸ Njíf, nyúl mpúmá í á shugula tag-tag shí dî, í mú kɔ́, mpu wîy. Í mú ηgə wúmə, dúl shug ibumá məwúm málól, dúlúgá məwúm məsaman, dúlúgá təd.» ⁹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwê mə gwág yé, a gwág!»

Féél-féélí á kanda mbəəl məmpəg

(Mat 13.10-23; Luk 8.9-15)

¹⁰ Ja á mə kə bə nyáméfwó yí, *ompwíin bé wúm nə óbá nə buud bánónη bwə á bə wá, bwə mú jí nyə né a jááwug bwo nda míkanda mí ké ná. ¹¹ Yésus mú bəsa ná: «Zembî nyə a mə yə bí báá *ndimba á Faan dé. Nji buud ɔ tóón bāη bwə é də gwág nji mikanda ¹² shú ná bwə dúg bə,

bwə tɛem kənd mísh, bwə kú dúg;

bwə tɛem gwágulə, bwə kú wámbulə,

ηkwanɔgá bwə á bá cénd kuú njəənd, Zembî juu bwo.»

¹³ A mú jí bwo ná: «Bí agwágé kanda ní? Ká bí é bá ka gwág mílúgá na ntudélê? ¹⁴ Mbəəl məmpəg mə də bə Mílósú mí Zembî. ¹⁵ Buud búsa tāη nda zhií nə zhií kúl mpəg Mílósú mí Zembî í á myεgya yí, jisə bəəηg bwə á bə ná, bwə ká námə shīn gwág Mílósú mí Zembî, *Sátan leél ntāg námə zə, zə yíl bwo mpəg í ámə kə lámúd yí. ¹⁶ Ntó námə, bóól búsa nda bwə də lóg mpəg shí á məkwoógúd. Ja bwə gwág Mílósú mí Zembî, bwə téeéd fwo lóg myə nə məshusug; ¹⁷ nji bwə kú nə mikɔ́lɔ́lə bwədí cugud, bwə kú wá nadā, bwə bə Mílósú mí Zembî nji kúkúl baan, bwə ká námə bwəma nə məntágula ηkí cúwúlí nəcé Mílósú mí Zembî, bwə julə mányúul. ¹⁸ Bóól bwə də lóg mpəg íbiin-bíin dî. Bāη búsa ná, bwə gwág Mílósú mí Zembî, ¹⁹ njíf, yágúwó ísā yā māη mwôw, nə wímbúlə məbii, nə bíl zhwog iwímbúg yā cug í mú zə káda Mílósú mí Zembî, mí mú bə nda wúmə. ²⁰ Bóól báá búsa nda bwə də lóg mpəg shí átutagú dî. Bāη búsa ná, bwə gwág Mílósú mí Zembî, bwə lóg myə, bwə mú wúmə mpúmá, dúl shug wúmə íbumá məwúm málól, dúl məwúm məsaman, dúlúgá təd.»

Kaanə lámba

(Luk 8.16-18)

²¹ Yésus mú nyiηgə ci nə bwo ná: «Ye bwə də jida lámba ná bwə ké kúd dwo mpííd? Yé bwə də kə tēl shí gwoηú? ηgáá jí yida bə ná í tówág cé lámba dî? ²² Kú nə sá á *ndimba í bá bwēn kú nyīn, ηkí sá á shwoó í bwēn kú wóós mēηkenyad. ²³ Muud jí nə məlwê mə gwág yé, a gwág!» ²⁴ A mú nyiηgə ci nə bwo ná: «Jigá kuú ná kalá nə sá bí mə də gwág yí! Nəcə yuug bí é də yigula bóól búúd ná ndí yí, gwə námə wə bwə bá də yigula bí nə ndí yí, bwə wá məbódí. ²⁵ Muud jí nə baalé fug yé, Zembî mə bá kwádulə nyə nywo. Nji nyəəηg cúgə nə ndí yé, Zembî mə bá mēel yíl nyə búbaalē á jí nə ndí yí.»

Kaanə mpəg í də kɔ́ gwáméfwó yí

²⁶ Yésus mú nyiηgə ci nə: «Faan mə Zembî dúsə nda yuug ga. ηgwól múúd mə myεeg mpəg nyódí fambá. ²⁷ Nyə e já ibulú, wəəl mímwásó. Mpəg jáá í é kál nə ndeé, í ηgə wîy gwáméfwó, muud nyə ámə bə yé kú mpu nda í ηgə sîy ná. ²⁸ Shí nyáméfwó í sá nə mpəg kɔ́g íkáá, í wá məbəga, mpúmá lwánd məbəga dî. ²⁹ Nə ndeé, ja mpúmá mə tî yí, bwə mú saag fambá, nəcé fwála bwə jálá nə saag yí í mə wóós».

Kaanə búbumə mutárud

(Mat 13.31-35; Luk 13.18-19)

³⁰ Yésus mú nyiηgə ci nə: «Shé bí nə ηkul ci nə Faan mə Zembî dúsə nda jí? Shé bí nə ηkul yīga dwo nə wáyé kaanə? ³¹ Dúsə nda búbumə *mutárud. Búbumə jəəηg wə í búl cwááguwo nə bíl íbumə í məmpəg byēsh. ³² Nji ja bwə bə gwo yí, í də gwaa cɔ́ mólúgá məmpəg mā fambá; í wá mílôw nə ηkudá, mbií á nə inunú bí nə ηkul zə lwɔ́ maage cínəηg nyódí gúgúwád.» ³³ Míl zhwog mikaanə mbií nid wə nyə á də lás nə buud yé, námə mbií

bwé á bæ nə ɲkul dɛ gwág yí. ³⁴ Nyə a shíégé dɛ bwɛɛ lás nə bwo kú kənd kaaná. Nji nyə á dɛ kə féɛl isâ byêsh, ja bə́nɔ́ɲ *ompwíín bé bwé má kə bæ bwáméfwó yí.

Yésus mə ɲkáánd nə ɲkwɔ̃
(*Mat 8.18, 23-27; Luk 8.22-25*)

³⁵ Jwɔ̃w ɲgwúd dɔɔɲgú mpwó-kugú, Yésus mú ci nə *ompwíín bé ná: «Shé líínágá m̃ɲ, kə faɲwíny!» ³⁶ Ompwíín bwé mú béégya nə áncuncuma buud, kə kwey Yésus byóólúú. Bə́nɔ́ɲ bwé mú kə nə dwo. Móólúgá móól má á bæ námé mákoogú, má ɲgá bɛ bwo. ³⁷ Bwé ɲgá kə, seegya nə məma ɲkwɔ̃ mú tééd kuɲgúɛ, ikwɔ̃ í májúwó í mú ɲgə shwiy byóólúú, byóól mú tééd lwándúɛ nə májúwó. ³⁸ Í á bæ, Yésus mbwúg bán byóólúú, a ɲgá já, lúú mbwúg fílo d̃i. Ompwíín bé bwé mú juuməshi nyə. Bwé nə né ná: «Yííguli sə wál zə yə! Ye s̃a jɔɔɲgú í acíyé wo tɔɔ s̃a?» ³⁹ Yésus mú wɔɔl, nyə ɲkáánd nə ɲkwɔ̃. Nyə nə m̃ɲ ná: «Saləwóg, jigú ná shɛɛ!» Nji nyə á sh̃ɲ lás ntúni yí, ɲkwɔ̃ mú shwal sh̃ɲ, m̃ɲ bæ ná shɛɛ. ⁴⁰ Ntó Yésus mú ka ci nə ompwíín bé ná: «Wáyé mbií ífwaas ni? Ye bi cúgé nə búgá nə Zembí?» ⁴¹ ɲkuɲkúúnd í mú jág bii bwo, kə jé bwé mú ɲgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Nyáyé múúú éga nyɛ! Tɔɔ ɲkwɔ̃, tɔɔ m̃ɲ í bálé sá nyə məgwág í?»

5

Yésus mə yíl mājamb
(*Mat 8.28-34; Luk 8.26-39*)

¹ Ntó bwé mú kə wóós cínúú faɲwíny shí á Ogerazenyé. ² Yésus mú shulə byóólúú. A ká námé sh̃ɲ t̃ɛl məkuú shí, ɲgwólúgá múúú mú wú máshwɔ̃ dí, bów-bɔ̃w *shíshim ɲgá lwáfulə nyə, zə bwəma nə Yésus. ³ Muud wɔɔɲgú nyə á dɛ ji baɲ máshwɔ̃. Tɔɔ muud ɲgwúd nyə a shíégé ná bæ nə ɲkul mə wálúɛ nyə, tɛɛm bæ nə mimbwagə mí ɲkwánz. ⁴ Ija ɲkí bulya bwé á dɛ tɛɛm wɔɔlə nyə məbwə nə mikwoolú mí ɲkwánz, bwé wá nyə mimbwagə məkuúú, nji nyə á dɛ t̃i isâ íni byêsh. Tɔɔ muud ɲgwúd nyə a shíégé bæ nə ɲkul mə káágúúɛ nyə. ⁵ Bulú nə mwásə nyə á dɛ bul bæ nji baɲ máshwɔ̃ nə mímbúɲúú, kə dɛ k̃ɲm, a ɲgá béwəli nyúúú nyé nə məkwóógú.

⁶ Ntó nda nyə á dúg Yésus ná shwóg-shwóg ná, nyə á ju kálá, kə kúú Yésus məbwóɲ shí, jəgula nə nyə, ⁷ a ɲgá k̃ɲm ná: «Yésus, *Mw̃ɲn má Zembí á gwów-gwɔ̃w, shwə b̃ɲ nə iney? Má jəgula nə wo jínə má Zembí dí ná, wo kú t̃ɛl mə cwúndɛd.» ⁸ Nyə á jəgula nə Yésus ntúni nəcə Yésus nyə á ɲgə ci nə nyə ná: «bów-bɔ̃w shíshim, wúg nyə nyúúúú.» ⁹ Yésus mú jí nyə ná: «Jínə dwɔ̃ wə zə?» Nyə ná: «Jínə d̃ɛm wə “Kínda”, nəcə sə bí ɲkí bulya.» ¹⁰ Bwé mú téég Yésus məbwə ná a kú yíl bwo lɔɔm dí kənd k̃ɛl shús.

¹¹ Na, məma sɔɔnz óɲkuú, í á ɲgə də mbúmbúɲúú. ¹² Məjamb má mú téég Yésus məbwə ná a nyíngálúg mwo óɲkuú bɔɔɲgúú. ¹³ A mú magulə ná í síyúg ntó. Bów-bɔ̃w míshíshim myɔɔɲgú, mí mú zə wú múúú wɔɔɲgú nyúúúú, kə nyíí óɲkuúú. Sɔɔnz óɲkuú ni, je bæ ótɔ́óshin óbá, jêsh mú shwal bumb nə mikúlá, wú mbúmbúɲúú, kə juwa máɲúú. Bwé mú ɲgul májúwó ná ndɛɛ fudə.

¹⁴ Buud bwé á ɲgə baagulə óɲkuú wá, bwé mú wɛɛnz kə ɲgə jaaw buud ɲgwəla nə mílɔɔm mílɔɔm. Buud bwé mú zə, zə dúg s̃a í ámə s̃y yí. ¹⁵ Bwé mú zə wóós kúl Yésus nyə á bæ yí. Bwé dúg múúú məjamb má á dɛ lwáfulə yé, a ɲjúl cínɔ̃ɲg shí nə jɔ̃jɔ̃ míkáándə, a ɲjúl námé ná shɛɛ. Bwé mú bul gwág ífwaas. ¹⁶ Buud bwé á dúg sóólúgú í á s̃y wá bwé mú jaaw bwo s̃a í ámə bæ nə muud wɔɔɲgú nə óɲkuú yí. ¹⁷ Ntó bwé mú téég Yésus məbwə ná a wúg bwódí lɔɔmɛd.

¹⁸ Ja Yésus má kə bád byóól dí yí, muud nyə á bæ nə məjamb yé, mú téég nyə məbwə ná a ɲwág nyə nyədí gwoɔɲgú. ¹⁹ Nji Yésus nyə a shíégé magulə. A mú yida ci nə nyə ná: «Kag wódí kwáádə kə jaaw búúú bwə s̃a jêsh Cwamba má sá wo yí, nda á má gwág wo ɲkúɲkwóɲúú ná.» ²⁰ Muud éne músə kyey, kə ɲgə jaaw buud wá Dekapwól s̃a jêsh Yésus nyə á sá nyə yí. Bɔɔɲg bēsh bwé á gwág wá bwé mú bul káam.

Yésus má gwûmushi
shilə mə Zharus
(*Mat 9.18-26; Luk 8.40-56*)

²¹ Ja Yésus má səw kə farjwíny byóól dí yí, buud bwé mú zə lyɛ nyə áncuncuma, a njúl ná bwúñúd. ²² Ɔgwól njwú á *mpáanzə minjígúla, nə jínə né Zharus mú wóós. Nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á zə kúd məbwón shí, ²³ téég nyə məbwə. Nyə ná: «Súsás jəm í ngə júgula. Má jəgula nə wo ná wo zəg kə keel nyə məbwə, a bəg mpwogé, a cúgəg.» ²⁴ Bá Yésus bwé mú kə, buud bwé ngə bə bwo áncuncuma, bwə ngə shúsə Yésus ikóómb byəsh.

²⁵ Ɔgwól múdá nyə á bə cínəng, məcií má á də wú nyə nyúúlúd té mímbú wúm nə mímbá. ²⁶ Nyə á bul dúg cúñ ncúlyá ojwówuda dí sɔlə né a yál, a shín keenzh *mwaané yé yəsh. Nji, a kú yál, kwas ngə yida yáag yáagúg. ²⁷ Nda nyə á gwág lân mə Yésus ná, nyə á kə Yésus mpúsə kwonə na áncuncuma buud dí, kə kúnya nə nyə káándə, ²⁸ a ngə táduga ná: «Ɔkí mə kúnýá nə nji káándə má Yésus, mə yál.» ²⁹ Nji nyə á kúnya nə nyə káándə yí, məcií tōw ntəg nyə cé nə cé, nyə mú gwáduga nyúúl nyéd né a mə yál. ³⁰ Yésus mú gwáduga né nyúl mpífə má wú nyə nyúúlúd. A mú yág mpúsə búúd dí, jí ná: «Zə má kúnýa mə nə káándə éne?» ³¹ *Ompwíin bé bwé mú bəsa nə nyə ná: «Wo ngə dúg buud ó ngə shúsə wo ikóómb byəsh, wo nyiŋgə jí ná: “Zə má kúnýa nə mə káándə éne?”»

³² Nji Yésus mú ngə kənd mísh məkoogú məkoogú nə a dúg múúd nyə ámə sá sóólúgú wəŋgú yé. ³³ Mudá éne nyə á ngə lilya nə ifwaas, nəcé nyə á mpu sá í ámə s̄y nə nyə yí. A mú zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, jaaw nyə búbálé yəsh. ³⁴ Ntó Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wəm, wo má *dúg cug nəcé búgə gwō. Kaág nə shee. Bwas í shínúg wo!»

³⁵ Yésus ngə ná lás ntáni, buud bwé mú wóós wúlə wə njwú á mpáanzə minjígúla zə ci nə nyə ná: «Shilə wō mə yə. Wó ka kwo ngə ntəgula Yíguli nə jí?» ³⁶ Nji, Yésus kú bísh sá bwə á ngə ci yí, a mú ci nə Zharus ná: «Kú beeg fúnda, bəg nji nə búgə.» ³⁷ A mú ci nə təw muud kú bə nyə, a kə nə nji Pyêr nə Zhâk bá mínyon̄u yé Yuánes. ³⁸ Ja bwə má jé njwú á mpáanzə minjígúla dí njów yí, Yésus mú dúg buud bwə ngə sá saagwo mímbíí mímbii, bwə ngə jii, bwə ngə kîm. ³⁹ A mú nyíi njów, nyə nə bwo ná: «Bí ngə jii nə ngə sá bímbí lí saagwo ni nəcé jí? Mwân nyə afwóyé yə, a ngə yida já.» ⁴⁰ Bwə mú yida ngə cágula nyə. Né ndéé a mú wéeshuli bəsh tóón, lúgə nji sóóŋgú nə nyəŋgú mə mwân, nə buud ó gwoŋgə jé. Bwə mú nyíi fúm, kúl mwân nyə á bə yí. ⁴¹ A mú bii mwân wəŋgú mbwə. Nyə nə né ná: «Talita, kúm!» Ntó má kə ná «Mwámuda! Má ci nə wo ná: wəólúg!» ⁴² Cé nə cé, shilə wəŋgə mú wəol, tééd kyeyúlə, nəcé nyə á bə nə mimbú wúm nə mímbá. Ja bwə má dúg ntáni yí, bwə mú ngə káám mbií á nə fəg jímb lúúd. ⁴³ Ntó Yésus mú bul báásulə bwo nə bwə kú bwiŋgə múúd sá í mə s̄y yí. A mú ci nə bwə yəg nyə sá mə d̄ə.

6

Buud ó Nazarêt bwə ban Yésus
(*Mat 13.53-58; Luk 4.16-30*)

¹ Yésus mú ka wú na, bəñəŋ *ompwíin bé bwə mú kə nyédí kwáádə. ² Ja jwōw lí Sábaad í á wóós yí, nyə á kə *mpáanzə minjígúla, kə ngə yə buud minjígúla. Ncúlyá buud bwə á ngə gwágula nyə wá bwə mú ngə bul káam, bwə ngə jí ná: «Bíga ísá í á wú nyə ngow? Dúga váál fúg wə jí? A ngə mpu sá dúga váál *məshimbá wa ntədelé? ³ Kábínda á mwân mə Maríya dí éga? Mínyon̄u mə Zhâk, bəñəŋ Yózes, nə Yúda nə Shímun dí éga? Ɔgaá okóól bé búsa wa sádí!» A mú bə bwo kwal-bəŋgú. ⁴ Yésus mú zə ci nə bwo ná: «*Muud micúnda má də námə bwəma nə mpyón nji nyédí kwáádə, nə nyédí məwóŋgód, nə nyédí njów búúdud.» ⁵ Nyə a shígé bə nə ŋkul sá təw *shimbá cínəng nyédí kwáádə, nji baalé mímbəl nyə a keel məbwə, cug myá. ⁶ A mú bul káam nda búúd bwə á bə kú *búgula nyə ná. Né ndéé a mú cə, ngə kə məkwáádə mēsh mâ faan dəŋgú kə ngə yə buud minjígúla.

Yésus má lwâm ompwíín wûm nâ óbá
(*Mat 9.35; 10.1, 5-14; Luk 9.1-6*)

⁷Ja ísâ íni í má cý yí, Yésus mú jôw *ómpwíín wûm nâ óbá bé, a mú zâ ngâ lwâm bwo óbá óbá. A shîn yâ bwo ñkul á dúlâ yíl búúd bów-bôw míshíshim. ⁸A báásulâ bwo ná: «Ja bí má ké yí, bí kú ñwa íbaduga í ñjâond, ka ñji wagatîg. Bí kú ñwa buléd, taw baamutálá. Bí kú kâ nâ *mwaanê. ⁹Bí bwáád osílúfaas! Ñji bí kú bwáád íshimí íbá.» ¹⁰A mú nyiñgâ ci nâ bwo ná: «Ja bí má jé wúl ñgwâla dí yí, bí ó ji ñjów bí ámâ nyíi yííd, kâ jé jwôw bí má bá lq yí. ¹¹Búúd bwá ká bá bâ kú lóg bí gúl kúlúd, bwá kú cœel gwág sâ bí má jááw bwo yí, bí c bâ wú cínongú, bí kudâ fumbyá í ámâ nada bí mákuú dí yí.* Sólúgú wâongú í lwágulâ bwo ná bwá má byaagulâ.» ¹²Nâ ndéé ompwíín bé bwá mú zâ kâ, kâ ngâ cúnda ná buud bwá céndúg mítédúgá. ¹³Bwá mú námâ yíl buud zhwog májamb má á ngâ ntâgulâ bwo má. Bwá gwáagulâ zhwog mímbâl mawúda, ngâ lwag myo.

Shwiy má Yuánes Nduu-buud
(*Mat 14.1-12; Luk 9.7-9; 3.19-20*)

¹⁴Njwú-buud Herod mú gwág jínâ má Yésus ngâ jag bul jwâ, bólúgá búúd bwá á ngâ ci ná: «Yuánes Nduu-buud má gwûm, sâ jâong wâ á músâ nâ mpíá á ngâ sâ *mâshimbâ ntúni ni.» ¹⁵Bólúgá ná: «Jísâ Eli.» Bólúgá ná: «Jísâ Zembî ñgwól *múúd micúnda yé, nda bâong ó ayâg.»

¹⁶Ja Herod nyâ á gwág ntó yí, nyâ ná: «Yuánes Nduu-buud má á cigâ cûñ wâ éne! A má gwûm shwónjed!» ¹⁷Nâcé Herod nyâméfwô nyâ a ñwa Herodyâd, mudâ má mínyongú yé Fílíp, bâ. Lású wâong wâ í á sâ ná Herod lwámúg buud kâ bii Yuánes, wólâ nyâ mæñkâda, kâ wâ nyâ mímbwugud. ¹⁸Nâcé Yuánes Nduu-buud nyâ á jum Herod ná: «Wo ajélâyé nâ ñwa mudâ má mínyongú woó ná wo bâ!» ¹⁹Herodyâd nyâ á ka dâ fûm Yuánes, a mú dâ sô mázhíí ná a gwú nyâ. Ñji, yuug jé í á shígé bándâ ²⁰nâcé Herod nyâ á dâ mpu ná Yuánes ji tâtálí muud mísh má Zembî dí, a ñjúl muud Zembî, nyâ á ka dâ gwôñ nyâ. Sâ jâong wâ nyâ á dâ kœem nyâ yí. Ná ndéé, tœem bâ ná iciyá í Yuánes í á dâ shul nyâ lámúd, nyâ á yida námâ dâ gwágulâ nyâ nâ mâshusug.

²¹Nâ ndéé, Herodyâd nyâ á zâ dúg zhíí má gwú Yuánes jwôw Herod nyâ a tâl zan byélé dé yí. Herod nyâ a jôw milúlúú myâ lœm nâ myâ izimbi, a jôw námâ otówe ó shwóg wâ Galilé. ²²Í á ka bâ, Herod bânôñ buud bâongú bwá ñjúl shí, shilâ má Herodyâd mú nyíi cínong, tééd sâágulâ cwánúd. Kuú zâñ yé mú zâ bul nywa Herod bânôñ buud óni míshúd. Kâ jé Njwú-buud nyâ á ci nâ nyâ ná: «Jaawúg mâ sâ jêsh wó céél yí, mâ é fáágulâ wo gwo.» ²³A mú kaag nyâ fwámé kaag ná: «Tœem bâ nâ wó jii mæma mpál á faan dâm, mâ é fáágulâ wo gwo.» ²⁴Shilâ ni kú fwo bœsa, a mú wóós tóón, kâ jí nyóónngú ná: «Mâ gwáámbúg jí?» Nyâongú mú bœsa nâ nyâ ná: «Gwáámbúg lúu má Yuánes Nduu-buud!» ²⁵A mú læel ntâg jéél nyiñgâ kâ jé wâ Herod, kâ ci nâ nyâ ná: «Mâ jii ná wo yâg mâ lúú má Yuánes Nduu-buud yááséd wa kíkidíga.» ²⁶Ñgwóómbúlú ni mú shul Njwú-buud lámúd. Ñji nda nyâ á bwey kœen ñkaané mísh má ójón dí ná, nyâ a shígé nywâ nyiñgâ ban ná nyâ ayáyé nyâ sâ nyâ ámâ gwáámb yí. ²⁷Námâ cé nâ cé, a mú kænd ñgwólúgá zimbi ná: «Zaá mâ nâ lúú má Yuánes Nduu-buud!» Muud wâongú mú kâ cigâ Yuánes cûñ. ²⁸A mú zâ nâ lúú yááséd, zâ yâ shilâ ni. Shilâ ni mú kâ nâ wo, kâ cwámbulâ nyóónngú. ²⁹Nâ ndéé *ompwíín ó Yuánes bwá mú gwág sólúgú wâongú. Bwá mú kâ ñkêny kug nyúul má Yuánes kâ wâ shwónjed.

Yésus mâ yâ búúd idâw
(*Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15*)

³⁰Ja *búúd ó lwámâ ó Yésus bwá á nyiñgâ yí, bwá á zâ bwiñg Yésus sâ jêsh bwá á kâ ngâ sâ yí, nâ sâ bwá á ngâ jíguli buud yí. ³¹Yésus mú ci nâ bwo ná: «Zâgá, shé kâg kúl búúd bwá cûgé yí ñwâ ná kâ woga.» Nyâ á ci ntó nâcé buud bwá á bâ cínong ñkí bulya,

* 6:11 Ja Oýúden bwá á dâ kudâ fumbyâ mákuú dí yí, bwá á dâ lwágulâ ná, kúkúl shí bwá ámâ tâl mákuú máñ yí, bwá má kâl gwo nâ buud bí cínong wâ ná bwá músâ sâ nyéé. 6:13 Zhk 5.14 6:14 8.28 6:15 Luk 7.16 6:17 Lœv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 6:23 Est 5.3, 6; 7.2 6:30 Luk 6.13; 10.17

bóól ó ngə kə, bóól ó ngə nyɪngə, mbií á ná bánŋŋ ompwíín bé bwé á shígé bæ nə fwála nə bwé dág. ³² Bwé á ka kəwa byóólúú, kyey ná bwé ké ji bwáméfwó bugád kúl búúú bwé cúgé yí. ³³ Nji buud ŋkí bulya bwé á dág bwé ngə kə byóólúú, bwé mú yag bwo. Buud bwé á ka ngə wu míngwéla myêsh dí, ngə kə nə mikúlá, kə sám̄b Yésus bánŋŋ ompwíín bé shwóg kə tééd jê.

³⁴ Ja bwé má shulə byóól dí yí, a mú dág máŋkúmbə mə búúú máni, a mú gwág bwo cey lámúú nəcə bwé á bæ nda sɔɔnz íncwəmbe í cúgé nə mbaagulə yí. Ntó a mú ngə jíígulí bwo isâ ŋkí bulya. ³⁵ Nda kugú í á ka jé ná, ompwíín bwé mú kə ci nə nyə ná: «Sé búšə wa bugád, kugú námə óga. ³⁶ Bídúg búúú óga, bwé kág íbaafá nə mákwáádá mäsé wa kúnə-kúnə má, kə kusə sâ mé dâ.» ³⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Biméfwó yéga bwo sâ mé dâ.» Bwé mú jí nyə ná: «Sé é sá ntudélé ná sá kúsəg íbuléd kwaga nə buud óga? Í jíí ódanarí† mitəd mímbá!» ³⁸ A mú jí bwo ná: «Bí búšə nə íbuléd ínáy? Kəgá dág!» Bwé mú kə l̄. Bwé mú zə jaaw nyə ná: «Sé búšə nə íbuléd ítóɔn, nə oshú óbá.»

³⁹ Yésus mú ci nə bwo ná bwé jílag buud shí ikínda ikínda ákanda d̄. ⁴⁰ Bwé mú zə jí shí ikínda ikínda, bíl íkínda nə buud təd, bíl nə buud məwúm mətɔɔn. ⁴¹ Ja búúú bwé má shín ji shí yí, Yésus mú ka ŋwa íbuléd ítóɔn nə oshú óbá óni, a bân mísh gwôw, yə Zembî akíba. A mú f̄y íbuléd, yə ompwíín bé. Bwé mú kaaw búúú. A mú námə kaaw oshú mbií ŋgwúú. ⁴² Buud bēsh bwé mú də, jíla, id̄w lág. ⁴³ Ompwíín bwé mú sɛɛŋg íkúl í buléd nə íkúl í óshú í á lág yí, byēsh í á lwánd məbwumú wúm nə mábá. ⁴⁴ Buud bwé á də íbuléd byɔɔŋg wá, bwé á bæ budúm otóóshin otóɔn.

Yésus má kyey májúúwó dí gwôw

(Mat 14.22-33; Yuá 6.16-21)

⁴⁵ Námə nji í á shín yí, Yésus nə *ompwíín bé ná bwé kəwag byóólúú, bwé líínág kə nyə shwóg Betusayída, m̄ŋ fanwíny tɛ nyə é ngə fwo bíd zhwoɔg buud bwé á bæ óni yí. ⁴⁶ Yésus mú shín bíd búúú, a músə bád mbúŋúú ná a kə jəgala nə Zembî. ⁴⁷ Bulú mú zə yínd, kwey ná byóól mú tām m̄ŋ, nyə má lág cínú nyəmé. ⁴⁸ Nyə á ka dág ná júgə í ngə bæ ompwíín cúŋ nə cúŋ, nəcə ŋkwɔ nyə á ngə yida wú kóómb bwé á ngə kə yí. ŋgɛ míngwúm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músə zə bɛ bwo, a ngə kyey nə məkuú májúúwó dí gwôw. Nyə á ka sá nda a cɔ bwo. ⁴⁹ Ja b̄ŋ bwé má dág a ngə kyey nə məkuú májúúwó dí gwôw yí, bwé má tédaga ná jisə *jím, bwé mú bwú óŋkwimbyê. ⁵⁰ Nəcə bēsh bwé a dág nyə, ŋkŋkúúnd í mú bíi bēsh. Yésus mú leel ci nə bwo ná: «Səlugá milâm shí. Mə wə éne, kúgá fúndə!» ⁵¹ A mú kə kəwa byóólúú, kwey bwo, ŋkwɔ mú ntāg shín. Bwé mú káam mbií á ná fɔg d̄ jímb lúúú. ⁵² Bwé á bul káam nəcə bwé á shígé fwo mpu gwág mbií múúú mə Yésus. Sâ jɔɔŋgú ɔ í á sá ná bwé kú wámbulə sâ nyə á cɛel jíígulí bwo ja nyə á sá ná íbuléd í búlyag yí. Bwé á bæ ná ŋkí jíla milúú.

Yésus má lwag mímbəl Genezarêt

(Mat 14.34-36)

⁵³ Bwé má shín líína m̄ŋ, bwé mú jé lɔɔm á Genezarêt, bwé mú səl byóól. ⁵⁴ Námə shulələ bwé á shulə byóólúú yí, buud bwé mú yag Yésus. ⁵⁵ Bwé mú kə nə mikúlá kə ngə bāŋgula shí nyɔɔŋg nyēsh d̄. Bwé mú ngə ŋkēny mimbəl ítaŋúú, ngə kə nə myo kúl jēsh bwé á ngə gwág ná Yésus jisə yí. ⁵⁶ Yésus mú ngə kyey məkwáádá nə míngwéla, tɔɔ íbaafá. Buud bwé mú ngə kə bwííg mimbəl myán mímbaadád, íkúl nyə é ngə cɔ yí. Bwé mú ngə téég nyə məbwə ná a bídúg ná bwé jisówúg ngə kúnnya nji nə *mbwaag káándá yé. Bɔɔŋg bwé á ngə kúnnya nə nyə wá bwé mú ngə yál.

7

Ofarizyêŋ nə ijâm nə ijag

(Mat 15.1-9)

6:32 8.1-10 6:34 Zhe 10.21; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 9.36; 14.14; 15.32; Mak 8.2 † 6:37 danarí: Danarí ŋgwúú í á d̄ kwaga nə myóna myá ŋkúmba jwôw. 6:43 20j 4.43-44 6:46 Luk 5.16 6:48 Zhb 9.8; Luk 24.28 6:49 Luk 24.37 6:51 4.39 6:52 8.16-18; Mat 16.7-9 6:56 Mat 9.20; Mis 5.15

¹*Ofarizyêñ nà bóólúgá *Oyígguli ó máccex bwá á wú Yurúsalem, kə wá Yésus. ²Bwá mú zə dág ná bóólúgá *ómpwíín bé bwá á də də idəw məbwə nə məbwam. Ntó ji ná bwá á shígé də gusa mwo mbii mácum má *Oyúden má ngə jíggúli yí. ³Í njúl ná Ofarizyêñ námə nda Oyúden bēsh bwá á shígé də də, bwá kú fwo mpu gusa məbwə, nəcé bwá á də yáág nə məcum ímpáámhá í á lúgə má. ⁴Ja bwá nyíngə míkus dí yí, bwá cúgé nə ñkul də kú fwo gusa. Bwá á də námə baagulə bílúgá íjám nə ijag nda dúlə gusa íbálá nə mikáágə nə iwóngó.

⁵Ja Ofarizyêñ nə Oyígguli ó máccex bwá á dág ntúni yí, bwá mú ci nə Yésus ná: «Ompwíín bwó bāñ bwá aṅgē nə baagulə məcum má ímpáámhá, bwá ngə də kú gusa məbwə. Jí í sá ntó?» ⁶Yésus mú bəsa bwo ná: «Izayí nyə á bə nə ñkaam ja nyə á cúndə shú dán, bí buud ɔ mákəñ mbii wúsə cilyá yí, ná:

Kúl búúd ga í ngə gúmal mə ñji mímpu dí,
milám myáñ mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁷Wáñ ngólə ságusə bwá ngə ságusə mə yí wúsə ntó ngwas.

Bwá ngə yida jígguli buud minjíggulá myá məmpéndí má búúd.»

⁸Yésus mú kwádulə ná: «Bí má myaas máccex má Zembí, yida nywíílya nə məcum mún.» ⁹A kwo námə ci ná: «Bí mə mpú də ntə mpéndí má Zembí ná bí má yida baagulə məcum mún. ¹⁰Moyíz nyə á ci ná: “Gúmálúg sósóngú wə nə nyəwəngú wə.” A nyíngə námə ci ná: “Múúd mə ká lweem sósóngú yé ñkí nyəwəngú yé, bwá jalá nə gwú múúd wəwəngú.”

¹¹«Ñji bí bāñ bí ngə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sósóngú ñkí nyəwəngú ná: ‘Sá mə ámə nywá kwíínd wo nə ndí yí í músə korban (ntó mə ké nə ñkəw nyəwəng í músə məyána shú má Zembí),’ ” ¹²bí kú cíndal múúd wəwəng ná a sáág sá shú má sósóngú ñkí nyəwəngú. ¹³Ñgaá ntó ji ná bí ngə sá ná Milésú mí Zembí mí bəg ñkúngúg, məcum mún yidá mpu yáág? Bí ngə námə nyíngə sá bíl zhwoğ isá í abúbôw!»

Isá í də wá múúd məlwaagəwo yí
(Mat 15.10-20)

¹⁴Yésus músə ka kwo yid, lésə nə buud bwá á bə cíngəngú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bí bēsh bényúgá məlwə, mpu gwágulə. ¹⁵Sá í dú wú tóón, nyíi múúd nyúúlúd yí, gwə dí í dú wá múúd məlwaagəwo mísh má Zembí dí; ñji byəwəng í wú nyédí lámúd yí, byó wá í dú wá nyə məlwaagəwo. ¹⁶Muud jí nə məlwə má gwág yé, nyə mpu gwág.»

¹⁷Yésus mú lúgə áncuncuma buud. Bónðñ *ómpwíín bé bwá mú nyíngə kə njów. Cíngəng bwá mú zə jí nyə ná a féélúg bwo kaaná wəwəngú. ¹⁸A mú ka ci nə bwo ná: «Ye bí búəsə námə kú mpu gwág ísá? Ye bí agwágé ná sá jēsh í wú tóón nyíi múúd nyúúlúd yí, í cúgé nə ñkul wá nyə məlwaagəwo mísh má Zembí dí. ¹⁹Nəcé í ányíiyé nyə lámúd. Í yida kə nyə mwə dí ná ndé í mú wóós kə bííd.» (Ntó mə cəel ci ná idəw í cúgé nə məlwaagəwo mísh má Zembí dí.) ²⁰Nyə mú nyíngə ci ná: «Sá í wóós wú múúd dí yí, gwə wə í wá nyə məlwaagəwo mísh má Zembí dí. ²¹Nəcé lám má múúd dí wə bów-bôw mítédúgá mí də zhu yé, nə jaṅga, nə júwo, nə məgwú mə búúd, ²²nə minəomb, nə yéesh mábii, nə mbíya lám, nə məkəñ, nə asíy-síy, nə zhíñ, nə *bwaasúlə mpu, nə dúlə ñkēny nyúúl, nə cəg ímpwífú. ²³Isá íni byēsh í wú lám má múúd dí cwú, byó wá í dú wá múúd məlwaagəwo mísh má Zembí dí.»

Mudá ikúl má búgula Yésus
(Mat 15.21-28)

²⁴Yésus músə wú na kúl nííd. A músə kə kóomb shí á Tir. Wu, nyə mú kə nyíi wúlúgá njówúd, nyə ngə sə ná muud kú mpu ná nyə ji cíngəng. Ñji buud bwá mú bále námə mpu. ²⁵Kú námə bwey, ñgwólúgá múdá mú gwág ná Yésus mə jé cíngəng. Mudá wəwəngú, bów-bôw shíshim í á bul bii shilə yé. Nyə á ka zə kəl nyúul Yésus dí shí məkuú. ²⁶Mudá wəwəngú nyə á bə shilə Ogurêk, nyə a byél ləom á Fenísí, shí á Sirí. Nyə á ka zə jəgula nə Yésus ná a yílúg shilə yé jamb. ²⁷Yésus mú ci nə nyə ná: «Fwoğ bíd ná bwān ó njów bwá dág ná

ndeé, jíla. Nacé ηwále ídêw í bwân ó njów, wusə yə ómpyê, í anywáyé.»²⁸ Nji mudá éne mú zə bəsa nə nyə ná: «Ká, Cwám̄ba, ompyê bwé d̄u nám̄é cwála m̄ampulú má d̄ú kud túwuli bwán dí shí má.»²⁹ Ntó Yésus mú zə ci nə né ná: «Nda wo má mpu bə nə zény ná, nyiŋgág kə wódfí njów; məjamb má á ηgə lwáfulə shilə wô má, má má wú nyə nyúúlú.»³⁰ Mudá wəŋḡə mú nyiŋgə, kə nyódfí njów, kə kwey Mwân mbwúg shí, məjamb má má wú nyə.

Yésus m̄ə lwag akúm̄əlwê

³¹ Mp̄əsə na, Yésus mú wú ηgwála á Tir, ciŋgya Sidon. Nyə a lína mp̄al shí á miŋgwála w̄um kə ηgeε m̄ə Galilê. ³² Cínəŋg bwé mú zə nyə nə ηgwól akúm̄əlwê a njúl nám̄é fífi. Bwé mú jəgula nə Yésus ná a bəd̄əg nyə məbwê. ³³ Ntó Yésus mú zə ηwa múúd éne kə nə nyə kóómb búúd bwé á shígé bə yí. A mú jil nyə inyiná málwád, a yíl. A sey m̄əntənd nyódfí inyinád ná ndeé a cilə múúd éne júm̄úd. ³⁴ Ná ndeé nyə mú yág gwów, nyə səl f̄əm, nyə mú ci nə muud éne ná: «Efata!» (Ntó má kə ná «báŋúg!») ³⁵ Cé nə cé jəŋgád, muud éne məlwê má mú b̄əŋ, téém̄bí í mú wú júm̄úd. Nyə mú mpu ηgə lās. Yésus mú nyiŋgə nə nyə, zə kwey búúd. ³⁶ Ntó Yésus mú báásulə bwo ná bwé kú bwele jaaw tóo muud. Nyə á t̄em báásulə bwo nt̄áni, í mú yida bə nda nyə á ηgə lwām bwo ná bwé ηgág nə cúndə. ³⁷ Buud b̄əsh bwé mú bul b̄i, bwé ηgə ci ná: «Is̄ə byēsh nyə ηgə sá yí b̄isə ηkí bul nywa! Nyə b̄əle sá ná wəakúm̄əlwê bwé gwágúg, m̄ifífi mí lāsúg!»

8

Yésus m̄ə nyiŋgə yə búúd ídêw

(Mat 15.32-39)

¹ Mwôw m̄əŋḡə d̄i, áncuncuma buud nyə á zə səŋgya kúl Yésus nyə á bə yí. Nda bwé á shígéle bə nə sá má d̄ə ná, Yésus mú j̄ow *ómpwíin b̄é, nyə nə bwo ná ² «Mə ηgə gwág buud óga ηkúnk̄wón̄j̄ulə nacé s̄əŋŋə sá má ji mwôw málól, ja gaad bwé cúgé ná nə sá má d̄ə. ³ ηkí má nyiŋg bwo nt̄áni zha ná bwé kág bwédí, bwé é kə tag nə m̄əntamb̄əli zhíid, nacé b̄óólúgá ηkí bulya bwé ηgə gwaa zhu.» ⁴ Ompwíin b̄é bwé mú b̄əsa nə nyə ná: «Sə é w̄iil bwo nt̄udélé ná bwé jíla wa bugád?» ⁵ Yésus mú j̄i bwo ná: «B̄i b̄úsə nə íbuléd ín̄é?» Bwé ná: «Zaŋgbá.» ⁶ Yésus músə ka ci nə buud bwé jíg shí. Ná ndeé a músə ηwa íbuléd zaŋgbá byəŋgú, a yə Zemb̄i ak̄iba, a f̄əy byo ik̄ul ik̄ul, yə ómpwíin b̄é ná bwé kág ηgə kaaw, bwé mú kə kaaw búúd. ⁷ Bwé á bə nə búbaalé íshúshú. Nyə mú ηwa nám̄é, yə Zemb̄i ak̄iba. Nyə nə ompwíin b̄é ná bwé káawug nám̄é byo. ⁸ Buud bwé mú d̄ə ná ndeé, jíla. Zhwog ik̄ul í mú lúg t̄əŋ məkúdí zaŋgbá. ⁹ Í njúl ná buud bwé á jee bə otóóshin on̄j̄. Yésus mú nyiŋg búúd ná bwé kág ηgə kə. ¹⁰ Nyə shwal kəwa byóólú, b̄əŋŋə ompwíin b̄é bwé mú kə shí á Dalmanuta.

Ofarizyêŋ bwé j̄i d̄úg s̄ə mímbúgú

(Mat 12.38-39; 16.1-4; Luk 11.16, 29)

¹¹ Ja bwé má kə j̄é wu yí, *Ofarizyêŋ bwé mú zə shúsə Yésus nə minjígá mí m̄əbwəb̄ulán, bwé zə jí nyə ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ηgə zhu gwôw. ¹² Yésus mú səl f̄əm nə m̄ətag má nyúul. Nyə nə bwo ná: «Nacé jí bí kala buud ga bí ηgə céél d̄úg shimbá yí? B̄úbálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í áb̄ulé bwele d̄úg tóo s̄al!» ¹³ A mú béégya nə bwo, kwo kə kəwa byóólú ná a lína, kə c̄índú faŋwíny.

Ompwíin b̄úsə nə jág

(Mat 16.5-12; Luk 12.1)

¹⁴ *Ompwíin bwé á ka wusa ηwaálə íbuléd ja b̄əŋŋə bwé á kəwa byóól dí yí, bwé á bə nə nji ηgwúd. ¹⁵ Yésus mú báásulə bwo ná: «Jígá nc̄ə nə *Ofarizyêŋ *l̄əvur w̄əŋ, t̄əo yé má Herod». ¹⁶ Bwé mú ηgə nyimb̄ula bwém̄é nə bwém̄é ná: «A lās nt̄áni nacé sá cugé nə íbuléd.» ¹⁷ Yésus mú mpu s̄ə bwé á ηgə ci yí. A mú jí bwo ná: «Nacé jí t̄əd̄úgá wúsá bí nji

7:33 8.23 7:36 Mat 8.4; 9.30-31; 12.16; Mak 1.44-45; 5.43; 9.9; Luk 5.14-15; 8.56 7:37 M̄ət 1.31; Iza 35.5-6
8:1 6.32-44 8:2 Mat 9.36 8:11 Mat 12.38-40; Luk 11.16, 29-30 8:11 Yuá 6.30; 1Kr 1.22 8:15 Luk 12.1
8:16 6.52

ná bi shígé nwa íbuléd yí? Jí bí mó cá gwág ntúni yí? Kú wámbulə ísâ! Bi anyíngáyé ná bæ nə fəg íí? ¹⁸ Bi búşə nə mísh, nji bi kú dúg íí? Bi búşə nə məlwə, nji bi kú gwág íí? ¹⁹ Bi anyíngáyé ná tóduga ja mó á fēy íbuléd itóon buud otóóshin ótóon də yí? Bi á lwándulə məbwumú mánéy nə ikúl bí á lúg nə ndí yí?» Bwə ná: «Wúm nə məbá.» ²⁰ Nyə ná: «Ja mó á fēy íbuléd zəngbá buud otóóshin onđ də yí, bi á lwándulə məkúdá mánéy nə ikúl bí á lúg nə ndí yí?» Bwə ná: «Zəngbá.» ²¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká jí bí mó cá gwág yí?»

Yésus mə lwag áncím-ncím

²² Ntó bwə mú kə jé Betusayída. Buud bwə mú zə nyə nə ancím-ncím, zə téég Yésus məbwə ná á kúnýág nə né. ²³ Yésus mú zə bii áncím-ncím wəwəngə mbwád, wú nə né kwáádá. Kúl bá bwə á kə yí, nyə á nwa məntənd, bwiid múúd éne míshúd, a bəd nyə məbwə. A mú jí nyə ná: «Ye wo ngə nwa dúg?» ²⁴ Ancím-ncím mú bēny mísh, nyə ná: «Mə ngə dúg buud. Búşə nda ilíí, nji í ngə jaand.» ²⁵ Yésus mú nyiŋgə kwo keel múúd éne məbwə míshúd. Nyə mú yál. Nyə mpu dúg ísâ byēsh ná ngəŋ. ²⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «Nyiŋgəg, wo kág bídí; wo kú nyiŋgə kə kwáádá nííd.»

Yésus jisə Mesî

(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

²⁷ Yésus bəndəŋ *ompwín bé bwə músə cə na, kə ngəe məkwáádá mə Sezarê mə Fílíp. A mú ngə jí ómpwín bé nūŋ zhííd ná: «Buud bwə ngə ci nə mə jisə zə?» ²⁸ Bwə mú bəsa nə nyə ná: «Bóólúgá búúd bwə ngə ci nə wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná wo jisə Eli, bóólúgá bwə ngə námə ci nə wo jisə ngwól *múúd micúndá.» ²⁹ A mú nyiŋgə jí bwo ná: «Ká bi bāŋ ngə ci nə mə jisə zə?» Pyêr músə bəsa nə nyə ná: «Wo jisə *Kríst.*» ³⁰ Ná ndeé, a mú báásulə bwo ná ci bwə kú bwele jaaw múúd sâ á jisə yí.

Yésus mə bá yə, a nyiŋgə gwúm

(Mat 16.21-28; Luk 9.22-27)

³¹ A mú ka tééd jííngúlíla bwo ná: «Í jii shú má *Mwān mə Múúd ná ocúmbá buud wə ləom nə milúlúú myā ofada nə *Oyíguli ó məcçə bwə kág jág jugushi nyə, bwə kudəwa nyə, bwə gwú ntəg nyə. Nji a bá gwúm shwoŋ dí mpúsə mwów málóól.» ³² Nyə á jaaw bwo gwo ná kpwóó. Pyêr músə kə nə nyə koogú, kə lás nə nyə. ³³ Yésus músə yid, dúg *ómpwín bé, a mú ŋkáánd nə Pyêr ná: «Wúg mə na, *Sátan! Mitédúgá myô mí cúgə mítédúgá mí Zembî, mísə nji mítédúgá myā buud.»

³⁴ A mú ka jəw ncúlyá buud bwə á bæ cínəŋg wá bəndəŋ ompwín bé, nyə nə bwo ná: «ŋkí muud mə ceel bə mə, a bəg kú jagulə nyéméfwó; a ŋkényúg kwolós jé, a bə mə. ³⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambulə nə cəg jé, a yida jímbal gwo. Nyəwəŋg mə jímbál cəg jé nəcé mə nə shú Jəŋə Kéél yé, a faam. ³⁶ ŋkí muud mə bii məbii mēsh mə shí ga ná ndeé *shíshim yé jímb, wáyé mfíí nyə é bæ nə ndí cínəŋg yí? ³⁷ Muud jì nə ŋkul wá jí shú ná a nyiŋgəg bii shíshim yé? ³⁸ Mpugá ná muud mə bá gwág mə shwōn, gwág íciyá byām shwōn kala búúd á mítédúgá olíŋgə í ngə sá məbōw ga dí yé, Mwān mə Múúd mə bá námə gwág nyə shwōn ja á bá zə a ngə ŋkəŋwə məŋkəŋwə mə Sóŋgú yé, bəndəŋ miféeshá mí wəŋgəles yí.»

9

¹ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Búbálé mə jaaw bí ná, bóól búúd búşə wa óga, bwə abúlé bwele yə, bwə kú fwo dúg Faan mə Zembî mə wóós nə ŋkul.»

Yésus mə lwóyá mílwanə myé

(Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)

² Mpúsə mwōw məsaman, Yésus mú nwa Pyêr nə Zhâk bá Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwə kə bád wúl məma mbúŋúd, nji bəndəŋ kú nə ngwól múud. Nyúúl nyé mú shwəpla bwo míshúd, ³ mikáándá myé mí mú ngə jág bul faan nə mbii məfumə mə ná,

8:18 Zhe 5.21   8:20 8.8-9   8:23 7.33; Yuá 9.6   8:28 6.14-15; 9.11-13; Luk 7.16   8:29 Mat 16.16   * 8:29 Kríst: Kríst mə ké nə «kwiidye buud Zembî nyə á kaag yé.»   8:30 9.9   8:31 9.30-32; 10.32-34
8:34 Mat 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25   8:34 1Pr 2.21   8:38 Mat 10.33; Luk 12.9   9:1 Mat 16.28

tɔɔ muud cúgé nɔ ɲkul gusa míkáándɔ nɔ ndéé mí fumə ntó. ⁴ Cínɔŋgú, Moyíz bá Eli bwá mú wóós, zə ɲgə lésɬa nɔ Yésus. ⁵ Pyêr músə ka ci nɔ Yésus ná: «*Rabi, nywaálə ɲgólə ji wa. Sá shúməgá məbanda məlól, ɲgwúd shú dwô, dúl shú má Moyíz, dúlúgá shú má Eli.» ⁶ Pyêr nyə a shígé mpu sâ á cíg yí, nəcə bə́nɔ́ŋ bóólúgá *ómpwíín bwá á bul gwág ifwaas nda bwá nyê. ⁷ Seegya nji gúndá í má zə búdal bēsh. Bwá mú gwág kál í ɲgə wú gúndá jɔɔŋg dí ná: «Mwân waamə abábə wə éga. Ságá nyə məgwág.» ⁸ Ompwíín bwá mú ntág ɲgə yágəwa, bwá kú ná dúg tɔɔ muud shús, nji bə́nɔ́ŋ Yésus wə bwá á bə.

⁹ Ja bə́nɔ́ŋ bwá má ka ɲgə shulə wú mbúŋ dí yí, a mú lás nɔ bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sâ bí ámə dúg yí, kə wóós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwoŋ dí yí.» ¹⁰ Bwá mú baagələ ci ni, nji bwá mú ɲgə nyímbəla bwəmé nɔ bwəmé ná: «Gwúmúlə məshwoŋ dí á ɲgə ci ga, í kə ná jí?» ¹¹ Ná ndéé bwá músə jí nyə ná: «Nəcə jí *Oyíguli ó máccɛɛ bwá də ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹² A mú bɛsa ná: «Jí bále bə ntó ná Eli má jəlá nɔ fwo zə, zə təl ísá byēsh ícə byáŋú. Ká nəcə jí jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná bwá bá mpyēny Mwân mə Múúd, bwá bul jugushi nyə yí?» ¹³ Sâ ɲgwúdú, mee má jaaw bí ná Eli nyə a shí bwey zə. Buud bwá á sá nyə mbií wēsh bwá á cɛel yí, námə nda jí cilyá shú dé dí ná.»

Yésus má yíl ɲgwól mwân jamb

(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)

¹⁴ Ja bwá má kə wóós *ómpwíín dí yí, bwá mú kwey məŋkúmbə mə búúd má má lyɛ bwo, bə́nɔ́ŋ Oyíguli ó máccɛɛ bwá ɲgə séŋusa məkəl. ¹⁵ Nji məŋkúmbə mə búúd məni má má dúg Yésus yí, bwá mú seegya, bwá mú ɲgə kə nɔ mikúlá, kə ɲgə báda nyə. ¹⁶ Yésus mú jí ómpwíín bé ná: «Jáyé bínɔ́ŋ buud óga ɲgə séŋusa məkəl nɔ ndí yí?» ¹⁷ Na zhwoŋ buud éne dí, ɲgwól múúd mú bɛsa nɔ nyə ná: «Yíguli má ámə zə nɔ mwân waamə wódí, wúl shíshim í má sá nɔ a bág kú ná lás. ¹⁸ Í mú ntág ka də bə, kúl jēsh í ámə wóós nɔ í bii nyə yí, í jumə nyə shí, ifúlug lwánd nyə mpu, a ɲgə fúgal məjə, a shwal nyánəwo. Má ámə jí ómpwíín bwá ná bwá yílúg nyə jamb dɔɔŋgú, bwá shígé kwag.» ¹⁹ Yésus músə bî ná: «Wúu! Yé óhááden óga! Mə e bá kə nɔ bî ntúni kə wóós ɲgow? Mə e bá jísəw bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nɔ mwân wɔɔŋg.» ²⁰ Bwá mú kə nɔ nyə. Nji shíshim ní* í má dúg Yésus yí, í mú juŋg mwân nɔ ɲkulú, a mú juma shí, ɲgə bíŋgula, ifúlug í ɲgə wóós nyə mpud. ²¹ Yésus mú jí sóŋgú mwân ná: «Í á tééd nyə jáyé ja?» A mú bɛsa ná: «Í á tééd nyə, a ɲjúl ná mwántombú. ²² Í də cɛel gwú nyə. Í də kúl nyə tɔɔ kuda dí tɔɔ məjúwód ija ija. ɲkí wo jí nɔ ɲkul sá gúl sâ shú dé, gwágúg sə ɲkúŋkwóŋúlə, kwííndúg sâ.» ²³ Yésus mú yagula nyə ná: «ɲkí wo jí nɔ ɲkul!» Ntó, a mú jaaw nyə ná: «Múúd yēsh mə *búgúlá Zembí yé jí nɔ ɲkul sá sâ jēsh.» ²⁴ Cé nɔ cé sóŋgú mwân mú lás gwów gwôw ná: «Mə ɲgə *búgula! Nji, yəg mə ɲkul ná mə mpúg bə nɔ búgá!» ²⁵ Buud bwá mú zə seegya áncuncuma kúl bwá á bə yí. Ntó Yésus mú ɲkáánd nɔ shíshim ábábəw wɔɔŋg ná: «Wo shíshim ɲgə juwo mwân məlwə nɔ mpu ga! Mə yímbúlí wo ná, wúg nyə nyúúlúd! Ci wo kú ná bá nyiŋgə nyí nyə nyúúlúd!» ²⁶ Í mú kím nɔ ɲkulú, í juŋg mwân nɔ ndéé wú nyə nyúúlúd. Mwân mú cɔ́ fudud ná nyágúsə, zhwoŋ buud bwá ɲgə ci ná: «A má yə.» ²⁷ Nji Yésus mú bíí nyə mbwə, weel nyə. Mwân mú tɔw tətəlí. ²⁸ Ná ndéé, Yésus mú kə nyíí ɲjów. Ompwíín bé bwá mú kə jí nyə wu bə́nɔ́ŋ bwəméfwó ná: «Nəcə jí sə bəŋ shígé kwag yílúlə shíshim ní yí?» ²⁹ A mú bɛsa bwo ná, bwá də yíl mbií ni nji nɔ məjəgula.

Yésus má jaaw ja ábécə ná a bá yə, a mú gwúm

(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)

³⁰ Bwá mú zə lɔ na. Bwá lína Galilé. Yésus nyə a shígé cɛel ná buud bwá mpúg kúl bwá á bə yí, ³¹ nəcə nyə á ɲgə jííguli *ómpwíín bé. Ná ndéé, a mú ɲgə jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúd bəg kaanz məbwə mə búúd dí, bwá bəg gwú nyə. Nji mpúsə shwiy dé, nyə bá já shwoŋ dí mwôw məbá, a mú gwúm jwôw álél.» ³² Nji Yésus nyə á tɛem ɲgə

9:7 1.11 Ságá nyə məgwág: Mbá 18.15 9:9 7.36; 8.30 9:11 Mal 4.5; Mak 8.28 9:13 Mat 11.14; Luk 1.17; Yuá 1.21 * 9:20 Bóól bwá ɲgə ci na ná: «Ja mwân nyə a dúg Yésus yí.» 9:27 5.41 9:30 8.31

jaaw bwo ntó, bwé á shígé mpu gwág. Bwé mú bul gwág ifwaas. Bwé ηgá fúndə jílə nya ná nyə féélúg bwo isà nyé ηgá jaaw bwo yí.

Zó jí fwó múúd

(Mat 18.1-5; Luk 9.46-48)

³³ Ntó bwé mú kə jé Kapernawúm. Cínəng bwé mú nyíi wúl njówúd. Yésus mú jí ómpwíin bé ná: «Jí gwáméfwó bí ámə ηgə séηusa makəl nə gwo zhií nə zhií yí?» ³⁴ Bwé mú ji ná kufug, nəcé zhií nə zhií, bwé á ηgə shwə nə bwé cəel mpu nyəəng jí bul bə fwámé múúd bwé dí gwoəng dí yé. ³⁵ Ntó Yésus mú zə ji shí. Nyə jəw *ómpwíin wúm nə óbá bé. Nyə nə bwo ná: «Múúd mə céél bə tówe shwóg á gwoəng jín yé, nyə jəlá nə bə múúd a mpúsə, nyə bə námə sóol məsáal á gwoəng jínúd.» ³⁶ Nyə ká shín lás ntó, nyə mú zə ηwa gúl kúkágə, tál bwo nyə míshúd, a mú ηwa nyə nyódí məbwád. Nyə nə bwo ná: ³⁷ «Muud mə lóg gúl kúkágə nda jíga jínə dām dí yé, a mə lóg mə. Muud mə lóg ntág mə yé, nyə alógə mə, a lóg múúd nyə á nti mə yé.»

Buud wə shédí kóómbúd

(Luk 9.49-50)

³⁸ Na Yuánes mú ci nə Yésus ná: «Yíguli, sə ámə dúg ηgwól múúd ηgə balan nə jínə dwə, ηgə yíl buud məjamb nə ndí. Sə ámə ka kaambələ nə nyə ná a kú ná ηgə sá nəcé a cugé sádí gwoəng dí.» ³⁹ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Kúgá də kaambələ nə a kú ηgə sá. Muud cúgé nə ηkul balan nə jínə dām, sá *məshimbá nə ndí, ná ndéé nyə nyíngə kə ηgə lás nə mə ηkí bəw. ⁴⁰ Nəcé muud nyə ηgə nə mpii shé yé, jí shédí kóómbúd. ⁴¹ Muud mə bá yána təw nji láa májúwó ηgwúd, ηgulal bí mədí jínəd nəcé bí bələ búúd ó *Kříst yé, búbélé, mə jaaw bí ná, muud wəəngə nyə abúle shúb myəna myā cínəng.»

Sám í bul jilə

(Mat 18.6-11; Luk 17.1-2)

⁴² «Nji, ikúkágə í ηgə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bəəgú, í bul jəlá ná bwé kələg muud wəəngə məma kwóógú cúnúd, bwé kul nyə nə dwo mən. ⁴³ Ntó, í ká bə ná mbwə wə ηkí kuú wə í ηgə kwal wo bəəgú, sámbúg wə, nəcé í bul jəlá ná wo cúgəg cug á kandəgə wo njúl nə kul mbwə ηkí kul kuú, ⁴⁴ ntə ná wo bəg nə məbwə mwə mēsh wo mú kə kuda á kandəgə jísə kú jímə yíd. ⁴⁵ Í ká bə ná kuú wə í ηgə kwal wo bəəgú, sámbúg wə, nəcé í bul jəlá ná wo cúgəg cug á kandəgə wo njúl nə kul kuú, ⁴⁶ ntə ná wo bəg nə məkuú mwə mēsh wo mú kə kuda á kandəgə jísə kú jímə yíd. ⁴⁷ ηkí jús dwə í ηgə kwal wo bəəgú, tíg dwo. Í bul jəlá ná wo nyíg Faan mə Zembí dí nə ncwaan jús, ntə ná wo bəg nə mísh mwə mēsh bwé bá kə kul wo kuda á kandəgəd. ⁴⁸ Cínəng kuda jəəngúd ilúmagə í də də nyúul yí í ádé fudə. Kuda kú námə bwele jímə. ⁴⁹ Mpugá ná kuda í bá wá múúd yēsh məgwām námə nda ca í də wá məgwām ídēw dí ná. ⁵⁰ Ca dúsə jə sá. Sə ηgwúdú, ηkí ca í sómb, jí í bá nyíngə wá dwo məgwām? Bəgá námə nda jə ca mpédúgá búúd, bí mú ka bə nə ηkul jí mpwogé mpédúgá bíméfwó nə bíméfwó.»

10

Yésus nə məgwú mə bə

(Mat 19.1-9; Luk 16.18)

¹ Ná ndéé, Yésus nyə á ka wú na, kə shí á Yudéa, Zhurdə farwíny. Buud bwé mú zə áncuncuma zə ηkúndəw cínəng nyédí. A mú ηgə jíguli bwo nda nyə á də sá ná. ² Bóól *Ofarizyēη bwé á zə kə nyédí, kə bwówələ nya, bwé ná: «Ye məcəx míshé mə ηgə ci ná muud jí nə ηkul yíl múdá yé bə?» ³ Ntó nyə mú bəsa bwo ná: «Moyíz nyə a báásulə bí ná jí?» ⁴ Bwé nə nyə ná: «Moyíz nye nyə á cilə ná múúd mə ká cəel yíl múdá yé bə, a yə nyə kálaad məgwú mə bə.» ⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Moyíz nyə á yə bí cəx dəəngú nəcé lal bí

9:33 Luk 22.24 9:35 10.43-44; Mat 20.26-27; Luk 22.26 9:37 Mat 10.40; Luk 10.16; Yuá 13.20 9:40 Mat 12.30; Luk 11.23 9:43 Mat 5.30 9:47 Mat 5.29 9:48 Iza 66.24 9:49 Ləv 2.13 9:50 mpwogé: Luk 2.14; 1Te 5.13; Rom 12.18 10:1 Luk 9.51 10:3 Mat 5.31

milâm. ⁶ Sâ ñgwúdâ, ja Zembî nyə á té isâ byêsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá. Ntó nyə á ci ná: ⁷ “Nda mə mé sá bwo ntúni ná, mudúm mə bá lúgə sósñgú bá nyəwñgú, a kə leedya nə mudá yé, ⁸ bá obá bwé mú bæ nyúul ñgwúdâ.” Ntó ji ná bwé cugé ná búúd obá, bwé músə muud ñgwúd. ⁹ Muud nyə ajéláyé nə ka béég sá Zembî mə laad yí.»

¹⁰ Ja bánñ *ompwíin bé bwé mə kə wós njów yí, bwé mú kwo jí nyə ná a féélúg bwo lésú wəwñgú. ¹¹ Ntó wé nyə á ci nə bwo ná: «Ñkí muud mə yíl múdá yé bā, a bá múdá shús íí, muud wəwñg mə sá mínəmb mísh mə múdá nyə ámə yíl yéd. ¹² Təw mudá, á ká wú bā, a nyiñgə kə dúl báád íí, a mə sá námə mínəmb.»

Yésus mə bəd bwân óntombú məbwə
(*Mat 19.13-15; Luk 18.15-17*)

¹³ Bóól búúd bwé á ka zə nə ikúkágə wé Yésus ná a kúnýág nə byo. Nji *ompwíin bwé mú lás nə bwo. ¹⁴ Nda Yésus nyə a dúg ntó ná, nyə a lámusa nə ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «Bídúgá ikúkágə í zóg mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan mə Zembî dúsa sá á mbií búúd wáñ. ¹⁵ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud yêsh nyə amágúláyé Faan mə Zembî məməgúlá mə kúkágə yé, muud wəwñgú cugé nə ñkul nyíi cínəng.» ¹⁶ A mú ñkēny bwân bəwñgú, ñgə bəd bwo məbwə, ñgə yə bwo ocúncésh.

Yésus bá muud byəwə
(*Mat 19.16-30; Luk 18.18-30*)

¹⁷ Yésus mú zə cə na. A ñgə kə zhíd, ñgwól múúd mú zə nə kúlá, zə kúdəw nyádí shwóg. A mú jí Yésus ná: «Jəjə Yígguli, jáyé jə sá mə sáág nə mə bííg cug á kandugə kandugə yí?»

¹⁸ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcé jí wó jów mə nə jəjə múúd yí? Kú nə muud jí jə múúd, nji Zembî nyəméfwó. ¹⁹ Wo mpú dí məcəxé mága? “Wo kú gwú múúd, kú sá mínəmb, kú júwo, kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, kú shiig múúd, gúmal sósñgú woó nə nyəwñgú woó.”» ²⁰ Muud éne mú bəsa nə nyə ná: «Yígguli! Mə ñgə bə məcəxé máni mēsh, tééd íkágəd zə kumə múús.» ²¹ Yésus mú dúg nyə ná figə-figə, a mú gwág nyə cey lámúd. Nyə nə né ná: «Í ñgə ná fúfə wo sá ñgwúd. Kaá kusha ísā byêsh wó jí nə ndí yí, wo yə mímbúbúwá *mwaanə wəwñgú, wo ka bá kə bæ nə məbii gwəw; ság ntó wo ka zə bə mə.» ²² Muud wəwñg mú shúsula nə mpəsá mə Yésus, a mú ntəg kyey, nəcé nyə á bæ nə zhwog məbii.

²³ Yésus mú cing mpwóombú dúg nyádí mákoogú ná ndéé, a mú ci nə *ompwíin bé ná: «A kwowúlálə nə buud bí nə məbii wá bwé nyíig Faan mə Zembî dí eé!» ²⁴ Ompwíin bé bwé mú káam ciyá jəwñg, Yésus mú nyiñgə ci nə bwo ná: «Yé bwân bām! A kwowúlálə nə muud nyíig Faan mə Zembî dí eé! ²⁵ Í yida nywá bæ kúnə-kúnə ná *shamô nyíig luun lá ndundu dí, ntə ná muud á bulya məbii nyíig Faan mə Zembî dí.» ²⁶ Nji bwé á gwág ntúni yí, bwé á bul káam, bwé mú ñgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Ká zə jí nə ñkul *dúg cug yé?» ²⁷ Yésus mú kənd mísh bwádí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ñkul sá jíni jāñ, nji Zembî; nəcé Zembî nywáá jí nə ñkul sá sá jēsh.»

²⁸ Pyēr mú ja lésú, nyə ná: «Ká, dugí! Sá báá sá á mə shín lúgə ísā byêsh, sá zə bə wo.» ²⁹ Yésus mú bəsa ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ñkí muud mə sá ná, təw minjów, təw məshí, təw omínyəñgú, təw okóól, təw nyəwñgú, təw sósñgú, təw bwân, a lúgə byo shú dām, nə shú bwiñgúlə Jəjə Kéél, ³⁰ nyə é nyiñgə bíí ísā byəwñg byêsh ija təd té nyə é ñgə cugə wa shí yí: təw minjów, təw məshí, təw omínyəñgú nə okóól, nə nyəwñgú, nə bwân, ija təd, a bwəma námə nə cúwúlí cínəng, nə ndéé a ka bá kə cugə kandugə kandugə cug í zág yííd. ³¹ Bóól ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá tōw mpúsə, bəwñg bwé tál mpúsə wá, bwé bá tōw shwóg.»

Yésus mə jaaw ja áléel ná a bá yə, a mú gwûm
(*Mat 20.17-19; Luk 18.31-34*)

³² Bwé á ka ηgə bád kə Yurúsəlem, Yésus tál shwóg, ompwíin bé bwé ηgə bə nyə mpúsa, mílám mí kál bwo gwôw nə ifwaas. Təo buud bwé á ηgə bə bwo wá, bwé á ηgə námə bεemb. Yésus mú ηwa *ompwíin wúm nə óbá bé, a wú nə bwo búúd dí, bəndəη kə ηgə kyey koogú, a mú ηgə jaaw bwo isá í bá zə s̄y nə nyə yí. ³³ Nyə ná: «Dugá, sá ηgələ bád kə Yurúsəlem óga; mpugá ná *Mwân mə Múúd mə zə kə kaanz məbwə mə mílúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcξéd. Bwé é cξələ nyə shwiy, bwé mú kεenzh nyə məbwə mə íkúl ishúsíd. ³⁴ Bwé wə bwé bá cágulə nyə, bwé sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwé fyámusə nyə milwón, bwé mú gwú nyə. Nji nyə bá gwúm shwoη dí jwôw álél.»

Zá jí fwó múúd

(Mat 20.20-28)

³⁵ Ná ndéé, Zhâk bá Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwé mú zə shísh wə Yésus, zə ci nə nyə ná: «Yíguli, sá mə téég wo məbwə, ság sá sá sá é jí wo yí.» ³⁶ A músə jí bwo ná: «Bí mə jii ná mə sáág bí jí?» ³⁷ Bwé mú bεsa ná: «Yóg sá wáda ná sá bəg ji wo, nyíga mbwə məkóól, nyíga mbwə məncwúm ja wó bá kə ji wódí jiya gúmád yí.» ³⁸ Yésus mú bεsa ná: «Bí ampúyé sá bí ηgə jii yí. Ye bí bí nə ηkul ηgul bálá mə é ηgul yí, ηkí ná bí duwan nduwán mə é duwan yí?» ³⁹ Bwé ná: «Haaw. Sə bí nə ηkul ηgul.» Yésus nə bwo ná: «Bálá mə zə ηgul yí, bí é ηgul gwo, təo nduwán mə zə duwan yí, bí é duwan námə wo. ⁴⁰ Nji, kóómb á nə bí jíg mə nyíga mbwə məncwúm nyíga mbwə məkóól, mə dí jí nə ηkul ηwa wúni cígúlá, ijiya byəoηg bísa shú búúd í á bwey kwəmusəw wá.» ⁴¹ Ja bóól *ompwíin wúm bwé á gwág ntó yí, bwé a gwág Zhâk bá Yuánes bôw. ⁴² Yésus mú jôw bwo, lás nə bwo ná: «Ŋgaá bí mə mpú ná buud bwé ηgə wúmə nə jiya tówe shwóg íkúl ishús dí wá bwé ηgə nteεηg ijwúga byán, ofwó búúd bwé ηgə lwóya nji mpəl. ⁴³ Í ajəláyé nə bə ntó bí bəη dí. Nyəoηg yēsh mə céél bə fwó múúd gwooηg jín dí yé, yídag s̄y nə bóól. ⁴⁴ Nyəoηg mə céél tów bí shwóg yé, bəg bóólúgá lwaá. ⁴⁵ Sā jəoηgú wə jísə ná *Mwân mə Múúd nyəməfwó nyə a shígé zə ná bwé séyúg nə nyə. Nyə á yida zə s̄y nə buud, a yána námə cug jé shú nə ncúlyá buud bwé bəg ofulí*.»

Yésus mə bēny Bartimé mísh

(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)

⁴⁶ Ntó, Yésus bəndəη ómpwíin bé bwé mú kə kumə Zheríko. Bwé mú ηgə lə ηgwála wəoηgú; buud bwé á ηgə bə bwo áncuncuma. Ŋgwól áncím-ncím nyə á bə zhíí dí koogú, a ηgə gwáám b buud isá. Muud wəoηgú nyə á bə nə jínə ná Bartimé, mwân mə Timé. ⁴⁷ Nyə mú gwág ná Yésus á Nazarét wə ηgə cə éne. Ntó nyə mú tééd ηgələ kím ná: «Yésus, mwân mə *Dávid, bwígúg mə ná ηkwonjú.» ⁴⁸ Nji buud bwé mú ηgə ηkáánd nə nyə. Təo ntó nyə mú mpu bān kál gwôw ná: «Yé Mwân mə Dávid, bwígúg mə ná ηkwonjú.» ⁴⁹ Yésus mú shigula. Nyə ná buud ná: «Jówúgá mə nyə.» Bwé músə jôw áncím-ncím. Bwé nə nyə ná: «Səlug lám shí! Tówúg! A ηgə jôw wo.» ⁵⁰ Muud éne mú wusə kúúd jé koogú. A mú bumb, lεel kə wə Yésus. ⁵¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wó jii ná mə sáág wo jí?» Ancím-ncím mú bεsa ná: «Ye yíguli, ság ná mə kwóg dúgya.» ⁵² Yésus nə nyə ná: «Kaág mpwogé, wo mə *dúg cug nəcé búgə gwô.» Cé nə cé, mísh mə mú nyiηgə dúgya nyə. A músə bə nyə.

11

Yésus mə nyíi Yurúsəlem

(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Yuá 12.12-16)

¹ Ja bwé á ηgə shísh kúnə-kúnə nə Yurúsəlem yí, bwé á kə wóós ηgeé Betufazhe, *Mbún wəolivyé dí. Yésus mú lwám *ompwíin óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg nííd. Í é bə, bí ká námə jé, bí kwey cwə jakáás cξələ, í njúl ná təo muud kú fwo bwele kəwa nyə kwonjúd. Bí ó ciny gwo, zə mə nə gwo. ³ Ŋkí muud mə jí bí ná nəcé jí bí ηgə ciny gwo

10:32 8.31 10:34 15.15-20 10:38 Mat 26.39; Mak 14.36; Luk 12.50; 22.42; Yuá 18.11 10:39 Mis 12.2 10:43 9.35; Mat 23.11; Luk 9.48 10:45 Mat 20.28 * 10:45 Bwé á du jəna ηkúmba t̄an shú ná ηkúmba kwám í bəg fulí. T̄an nyəoηg wə Yésus nyə a jəna nə cug jé shú búúd bēsh yí. 10:47 Mat 20.30-31 10:52 Mat 9.22

yí, bí bęsa nə nyə ná: “Cwám̄ba wé ńgá jii gwo.” Muud wəwəńgú nyə é leel nám̄á bíd nə bi zég nə gwo.»⁴ Ompwíin bwé mú kə, bwé mú kə kwey cwə jakáás cęęlá kúné-kúnə nə wúl mpumbé, njwón dí koogú. Bwé mú ciny gwo.⁵ Bóólúgá búúd bwé á bə cínəńg wá, bwé mú jí bwo ná: «Jí bí ńgá sá ní? Bí m̄á ciny cwə jakáás ní nəcé jí?»⁶ Bwé músə bęsa mbií Yésus nyə ám̄a jaaw bwo yí. Buud bəwəńg bwé mú bíd nə bwé kág nə ndí.

⁷ Bwé mú zə Yésus nə cwə jakáás, bwé ńgə yíl mikáándə myán ńgə jęel gwo kwońud. Yésus músə jí gwđw. ⁸ Ncúlyá buud bwé mú ńgə taalə mikáándə myán zhíí nə zhií, bóól bwé ńgə búgə məmpúnzə m̄á líí m̄əkoogú ńgə zə taalə zhííd. ⁹ Shwínzhá buud bwé á ńgə kə Yésus shwóg wá nə bəwəńg bwé á ńgə bę mpúsə wá bwé á ńgə wá ńgwa ná: «Hosána! Gúmá í bág nə nyəwəńg ńgə zə jínə m̄á Cwám̄ba dí yé. ¹⁰ Gúmá í bág nə ijwúga í ńgə zə yí, ijwúga í Dá *Dávid! Hosána jəń lə gwđw dí cwú!»

¹¹ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsəlem yí, nyə á kə nyíi *Luń m̄á Zembí, a músə kənd mísh Luń dęshud. Nda í á bə mpwó-kugú shí ná, a mú cúwo tóń, nyińgə kə nə ompwíin bé wúm nə óbá Betaní.

Yésus m̄á shwó líí figyê

(Mat 21.18-19)

¹² Mán m̄ələm, bwé mú wú Betaní. Yésus mú ka gwág zha. ¹³ A mú dág shug lú *figyê shwóg-shwóg í njúl nə ńkudá. A mú kə dág nə ka nyə é kwey mpumə cínəńg. Nji, ja á m̄á kə wóós líí dí shí yí, a mú kwey nji ikáá nə ikáá, nəcé í a shígé fwo bə baan lə mpúmá. ¹⁴ A músə ci nə figyê ná: «Muud nyə abúlé ná bá bwelə də təw bumə gwđw.» Nyə á ńgə lás ntó, *ompwíin bé bwé ńgə gwág.

Yésus m̄á wíńg búúd ó míkus Luń m̄á Zembí

(Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-16)

¹⁵ Bwé mú nyińgə jé Yurúsəlem. Nə ndéé, Yésus mú kə nyíi *Luń m̄á Zembí, a mú kə wíńg búúd bwé á ńgə sá mikus cínəńg wá. A shín lwág ítúwuli í búúd bwé á ńgə sá icénd í *mwaané wá, nə ishíya í bəwəńg bwé á ńgə kusha m̄əfaf wá. ¹⁶ A ban nə muud kú ná líina nə mbag Luń m̄á Zembí dí cwú. ¹⁷ A mú ka zə yə bwo njíígúlá, nyə ná: ńgáá jí cilyá Kálad Zembí dí ná: «Bwé bá d̄a jđw njđw wám ná: “njđw m̄əjəgula á ikúl nə ilwoń byésh?” Ká bí b̄ań m̄á yida sá ná í bág daage lú íjúwál.»

¹⁸ Milúluú myá ofada nə *Oyííguli ó m̄əcęę bwé mú gwág sóólúgú wəwəńgú. Bwé mú ńgə sđ məzhíí nə bwé gwú Yésus, nji bwé á ka ńgə fúnda nəcé njíígúlá yé á ńgə bul nyíi buud mílámúđ, buud ńgə bul káam. ¹⁹ Mpwó-kugú shí, Yésus bənđəń *ompwíin bé bwé músə wú ńgwəla.

Njíígúlá búgə nə dúlə sá m̄əjəgula

(Mat 21.20-22)

²⁰ Mán m̄ələm, bwé mú nyińgə kə ńgwəla, bwé mú dág líí *figyê, í m̄á shín shwáás kə jé míkəđléd. ²¹ Pyêr mú zə téduga sá Yésus nyə ám̄a sá yí, a mú ci nə Yésus ná: «*Rabi! d̄ugí! Figyê wó ám̄a shwó yé m̄á shwáás.» ²² Yésus mú ntág ci nə bwo ná: «Búgúlagá Zembí! ²³ Búbále, m̄á jaaw bí ná, ńkí muud m̄é ci nə mbúń ga ná: “Túwúg na, wo kég juwa m̄ań”, a ká bə nə lám búgə, kú ńgə sá m̄əshwán, í bəle s̄y nda nyə ám̄a ci ná. ²⁴ Gwé wé m̄á jááw bí ná, sá jęsh bí m̄á bá gwáám̄b m̄əjəgula dí yí, bágá nə búgə nə bi m̄á bii, bí dág í bə nám̄á nda bí ám̄a gwáám̄b ná. ²⁵ Ja bí tál tútəlí ńgə sá m̄əjəgula yí, ńkí muud m̄é tédúgá íwushí ńgwđl múúd nyə á wush nə nyə yí, a júúg muud wəwəńgú. Ságá ntó, Sóńgú wán jísé gwđw yé júúg nám̄á bí nə iwushí bín.» ²⁶ * [Nji, ńkí bi m̄ə bə kú d̄a juu bóól búúd íí, Sóńgú wán jísé gwđw yé kú nám̄á d̄a juu bí nə m̄əbđw bí m̄é d̄a sá má.]

ńkul ijwúga m̄á Yésus í ńgə wú ńgow

(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

11:8 20j 9.13 11:9 Sđm 118.26 11:10 Sđm 148.1; Mat 20.30-31 11:13 Luk 13.6 11:17 Iza 56.7; Zhe 7.11
11:18 12.12; 14.1-2 11:23 Mat 17.20; Luk 17.6 11:24 Mat 7.7; Luk 11.9 11:25 Mat 7.1; Luk 6.37 * 11:26
Míl micilyá mí ayág mí cúgé nə mpánzə ní.

²⁷ Bwé mú zə jé Yurúsəlem. Yésus mú kə ηgə kyey *Luη má Zembî dí cwû ná ndéé, milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó məcçɛ nə ocúmbá buud bwé mú kə nyádí. ²⁸ Bwé mú jí nyə ná: «Nyáyé ηkul wó ηgə sá ísà íni nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo ηkul ná wo zəg ηgə sá byo?» ²⁹ A músə bɛsa nə bwo ná: «Mə zə námə fwo jí bí njígá. Bí má ká bɛsa, mə mú jaaw bí ηkul má ηgə sá misóólúgú míga nə ndí yí. ³⁰ Nduwán Yuánes nyə á ηgə duu buud yí, í á bə nə nyáyé ηkúl? Ye ηkul á gwów wə Zembî, ye ηkul á buud? Bɛsagá mə.» ³¹ Bwé mú téduga ná: «Ŋkí sə mé ci ná “gwów”, nyə e jí sə ná: “Ká nəcé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ³² Sə má ká mɛel ci ná í á bə ηkul á buud íí, ηkwéé sê! Buud bēsh bwé ηgə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ³³ Bwé mú bɛsa nə Yésus ná: «Sə ampúyé.» Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námə bí ηkul má ηgə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

12

Kanda ósól ó məsáal ó abúbôw
(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

¹ Nyə á ka zə kənd milúlúú myâ ofada nə *Ŋkume ó məcçɛ nə ocúmbá buud óni kanda. Nyə nə bwo ná: «Ŋgwól múúd nyə a sá fambé *vînyə, wá gwo luηgula dí. A fáág bíí dúlə bá nyáam mpúmá, a lwɔ́ cwámbé ísándələ, a mú yə búúd fambé jəɔηg məcéd. A músə kə njəɔndud. ² Fwála lú məmwáágulə dí, nyə á kənd ηgwól sóól məsáal yé ná a kəg ηwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwé á lúg nə fambé wá dí. ³ Nji buud bəɔηgú, bwé mú yida bíí sóól məsáal wəɔηgú, danɔgula ná ndéé nyiηg nyə məbwə məbwə. ⁴ Muud fambé mú nyiηgə kənd ηgwól sóól məsáal yé. Bwé mú wá nyə fəη lúúd, séémbəli námə nyə nə məlwíy. ⁵ Muud fambé nyə á nyiηgə kənd muud shús. Bwé mú kə gwú nyəη. Nyə mú nyiηgə kənd bóól ηkí bulya, bwé mú námə sá bwo nda bəɔηg wə ashúshwóógú: bwé cú búga, bwé gwú búga. ⁶ Muud fambé nyə á ka bə nə mwān yé nyə á də bul də cɛel yé. A mú ka zə jəna kənd mwān yé wəɔηg búúd bəɔηg dí, nyə ηgə téduga ná gúl ja, buud óni bwé é gwɔ́ɔ nyə ná mwān yé. ⁷ Ká, ja búúd bwé á lúg nə fambé wá bwé á dúg mwān éne yí, bwé á ηgə ci bwómé nə bwómé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bəg lúg nə lúgí jé.” ⁸ Bwé mú zə bíí nyə, gwú nyə ná ndéé wusə ncā fambé.» ⁹ Yésus mú jí milúlúú myâ ofada nə Ŋkume ó məcçɛ nə ocúmbá buud óni ná: «Nda bî, bí má dúg nə muud fambé mə bá zə sá jí? Mɛɛ mə dúg ná a bá zə, zə gwú búúd bwé á lúg nə fambé wá, a mú yə búúd óshús fambé jé. ¹⁰ Bî afwóyé bwelɛ lɔ́ micilyá mí Kálad Zembî dí ná: Kwóógú ólwóye bwé á myaas yí, dwó wá í má bə kwóógú lú lámuga*.

¹¹ Cwámba sóólúgú yé wə ní.

Jísə *sâ mímbúgú sádí míshúd íí?»

¹² Milúlúú myâ ofada bə̀nəη *Ŋkume ó məcçɛ nə ocúmbá buud óni bwé mú tééd ηgələ sɔ́ məzhíí ná bwé bíí nyə, nəcé bwé á mpu ná lésú wəη wə Yésus nyə á ηgə lás kandad ní. Nji, nda bwé á ηgə fúndə məηkúmbə mə búúd ná, bwé mú béégya nə nyə, bwé mú kyey.

Mwaanê tóya má Káázəl
(Mat 22.15-22; Luk 20.20-26)

¹³ Bwé mú ka ηwa bóól *Ofarizyēη nə bóól búúd wə gwoηg í á də ságusə ijwúga í Herod yí, bwé mú kənd bwo nyádí ná bwé kəg bwówulə nyə, ná ka nyə é bíil nə iciyá byé. ¹⁴ Ja bwé má jé nyádí yí, bwé má ci nə né ná: «Yíguli! Sə ηgə mpu ná wo jí búbáélé muud. Wo ádé bɛemb sá bóól búúd bwé é ci yí, wo kú námə bə nə ífwaas nə mbíí múúd wí nə ηkul tōw wo míshúd yí. Wo ηgə jííguli sə cug á Zembî búbáélé. Ntó, jaawug sê. Ye məcçɛ máshé má ηgə magulə ná sə jənág tóya mə *Káázəl, ye má aηgə nə magulə? Ye sə dúg jəna, ye sə nda də jəna?» ¹⁵ Ká, nyə á bwey mpu kwába jəη jəɔηg, a mú ci nə bwo ná: «Bî mə zə bwówulə mə nəcé jí? Zəgá ná mə nə saη *danarí†, mə dúgúg.» ¹⁶ Bwé mú zə nyə nə wo. A

11:32 Mat 14.5   12:1 Iza 5.1-2   12:6 1.11   12:10 Sòm 118.22-23   * 12:10 kwóógú lú lámuga: Í á də bə kwóógú bwé á də tééd jil mändəlúd yí, dwó wə bwé á də bɛ ja bwé lám mənyuηg mə njów yí.   12:12 11.18   † 12:15 danarí: Í á bə mwaanê á Rom, bwé á də jəna tóya nə ndí yí, wo je dúg Mat 22.18-21 dí.

mú jí bwo ná: «Zé jí nə vuguli mpwoombú nə jíná bwé á lúlə wa ga?» Bwé nə né ná: «Jísə Káázəl.»¹⁷ A mú ka ci nə bwo ná: «Yógá Káázəl isâ í Káázəl, bí yə Zembî isâ í Zembî.» Bwé mú bul káam mpə́sá nyé nyə́ŋgú.

Gwûmúlə búúd bwé bá gwûm yí

(Mat 22.23-33; Luk 20.27-38)

¹⁸ *Osadwisyêŋ, buud bwé du ci ná mimbimbə mí ábúle gwûm máshwoŋ dí wá, bwé á ka zə wé Yésus, zə jí nyə ná: ¹⁹ «Yígguli! Moyîz nyə á yə só cəx ná: “Ŋkí muud mə yə kundú, mínyəŋú yé mə jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyəŋg mə yə yé mpwoŋ buud.” ²⁰ Bóól ómínyəŋú bwé á byêl wa zəŋgbá, budûm nə budûm. Acúmbá mú bâ múdá, a mú yə kú nə mwân. ²¹ Nyəŋg nyə á bə nə nyə yé, mú bâ kúsə acúmbá nyə á lúgə yí, a mú námə yə kú nə mwân. Mbií ŋgwúd nə álél, ²² nə bóól óntombú bé bəsh, kə jé mwân á məzhúgúlá. Bəsh, bwé á bâ mudá ŋgwúd wəŋgú, bəsh shîn yə, bwé kú lúgə mwân. Mpúsə wáŋ, mudá wəŋg mú námə zə yə. ²³ Ja búúd bwé bá gwûm yí, nyáyé mə bá ŋwa mudá? Ŋgaá ná bəsh bwé á shí bə ógwúm bə?»

²⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ŋgaá bí mə kwab, nəcé bí ampúyé sâ Kálaad Zembî ŋgə ci yí, bí kú námə mpu mpífé mə Zembî. ²⁵ Ja búúd bwé bá gwûm máshwoŋ dí yí, budúm bwé ábúle ná bâ búdá, budá nda ná kə məbáád. Bwé bá ji nda *wəŋgəles ó Zembî bwé njúl joŋ dí ná. ²⁶ Kóómb á mimbimbə bálə gwûm máshwoŋ dí, ŋgaá nə Kálaad məcəx mə Moyîz dí, bí mə du lə kúl í ŋgə lwágulə nda nyə á kwey ŋgwiile ŋkaŋ dí yí. Ŋgaá Zembî nyə á ci nə nyə ná: “Mə ji Zembî mə *Aburaham, Zembî mə *Izaag, Zembî mə *Yákwab.” ²⁷ Ntó jí ná Zembî cugé Zembî mimbimbə, a jí yidá bə Zembî á buud bwé ŋgə cugə wá. Bí ŋgə jág bul kwab.»

Cəx í ntə məcəx mēsh yí

(Mat 22.34-40; Luk 10.25-28)

²⁸ Ŋgwól Yígguli məcəx nyə á ŋgə gwág nda bwé á ŋgə jí nyə minjígá ná. Nda nyə á dúg ná Yésus ŋgə mpu bəsa ná, a mú zə jí nyə ná: «Məcəx míshé mēsh dí, dáyé í tál mól mēsh shwóg?» ²⁹ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Cəx í tál mól mēsh shwóg yí, dí ná: Gwágúləg, Izəryêl! Zembî wúsú, Cwámba, jísə Zembî nji nyəməfwó.

³⁰ Wó jəlá nə cəel Zembî wə Cwámba nə lâm wə wəsh, nə *shíshim wə wəsh, nə lúu wə wəsh, nə ŋkul nywə nyēsh!»

³¹ Yésus mú nyiŋgə ci ná: «Cəx ábēē dúsə ná:

Wo cəel múúd yēsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda woméfwó.

Kú nə təw cəx í ntə mənî.»

³² Yígguli məcəx ntəg nə nyə ná: «Haaw! Wo mə mpu lás! Sâ wó ŋgə ci yí, jísə tətəlî. Zembî jísə nji ŋgwúd, kú nə ŋgwólúgá shús mpúsə nyə. ³³ Muud mə jəlá nə wá lâm yé wəsh wə Zembî, a cəel nyə nə fəg nyé nyēsh, nə ŋkul nyé nyēsh. A jəlá nə cəel námə muud jí nyə kúnə-kúnə yé nda nyəməfwó. Ntó wə jísə mpwogé, cə jíggálúlə Zembî ocúdu nə sálə nyə mól *mátúnəga mēsh.» ³⁴ Nda Yésus nyə á dúg ná nyə á mpu bəsa nə nyə ná, a mú ci nə nyə ná: «Í ábúle ná gwaa nə wo ná, wo nyíig Faan mə Zembî dí.» Ná ndéé, təw muud nyə a shígé ná nyiŋgə jí Yésus njígá.

Mesî bá Dávid

(Mat 22.41-46; Luk 20.41-44)

³⁵ Ntó, nda Yésus nyə á ŋgə jígguli buud *Luŋ mə Zembî dí ná, nyə a jí bwo ná: «Wáyé mbií *Oyígguli ó məcəx bí nə ŋkul ci ná *Kříst ji Mwân mə *Dávid yí? ³⁶ Ŋgaá *Dávid, nyəməfwó, nə ŋkul mə Ŋkəŋkə Shíshim, mə ci ná:

Cwámba[‡] nyə á ci nə Cwámba wâm ná:

“Jig shí wa mádí mbwə mənəcwûm,

12:17 Rom 13.7

12:18 Luk 20.27

12:19 Mbá 25.5-6; Mət 38.8

12:26 MmN 3.2, 6

12:29 Mbá 6.4-5

12:31 Ləv 19.18; Mat 22.39

12:32 Luk 20.39

12:33 1Sa 15.22; Ozê 6.6

12:34 Mat 22.46; Luk 20.40

12:35 Mat 20.30-31

12:36 Mat 22.44

‡ 12:36 Wa, jínə lú Cwámba dúsə “Yawé”, mbií í ŋgə wú

Sôm 110.1 dí yí.

kə wóós ja mə é culushi mízhízhíh myô,
wo nyaál myo nə məkuú yí!”

³⁷ Dávid nyáméfwó nyə á jôw *Kríst ná Cwamba. Ká nyə é ka bə Dávid mwân na ntúdele?»
Buud bwé á bə áncuncuma wá bwé á bul gwág məshusug nə lósú yé.

Yésus mə kéwúli búud
(*Mat 23.1-12; Luk 20.45-47*)

³⁸ Nó ndeé, a mú kə shwóg nə jííggúlílə búúd. Nyə nə bwo nó: «Bí ɔ káálúgə nə Oyíguli ó məcçç! Bwé cçel dúlə mççla nə ηwççla ηwççla íjud, nə dúlə sç nə buud bwé dúg báda bwo məbədə mə gúmə məηkúmbə mə búúd dî. ³⁹ Bwé cçel námə kə dɛ ji ηji íjiya yâ shwóg ja búsé *məmpáánzé mə mínjííggúlá mə *Oyúden dí yí; bwé cçel námə dɛ kə ji ηji lúú túwuli dí ja bwé dú kə ídína dí yí. ⁴⁰ Bwé déég míkúsə mí búdá isâ byán byêsh. Bwé nyiηgə dɛ sá ígwaa-gwaa í məjəgula, lwóyálə nə búsé ijçç í búúd. Intúgúlí byán í bá bə ηkí jág bul nyaan.»

Yána mə kúsə múdá
(*Luk 21.1-4*)

⁴¹ Yésus nyə á ka kə ji nə bæendyá nə jaadé məyəna mə *Mpáánzé Zembî, a ka ηgə dúg nda búúd bwé á ηgə wá məyəna ná. Ofwó búúd bwé á ηgə wá ηkí bulya. ⁴² Nji wúl mbúbúwá kúsə múdá, í á zə wá isúsán íbá, tən á búbaalé ífáda. ⁴³ Yésus mú jôw *ompwíin bé, nyə nə bwo nó: «Búbálé, mə jaaw bí nə, mbúbúwá kúsə múdá ni mə wá məyəna çç buud bēsh bwé ámə ηgə wá wá. ⁴⁴ Nəcə buud bēsh bwé ámə ηgə wá óni, bwé ámə ηgə ηwa məmpugə mə byççg dájú. Ká nyə, a njúl mbúbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh nyə ámə bə nə ndí yí, bímbí dēsh í ámə bə nə nyə é ηgə ççgə nə ndí yí.»

13

Məshíné mə shí
(*Mat 24.1-14; Luk 21.5-17*)

¹ Nda Yésus nyə á ηgə cúwo wú *Luη mə Zembî ná, ηgwól *mpwíin yé mú çç nə né nó: «Yíguli, fwog dúg jççç məkwóógú məni, nə məma lwççyá ni!» ² Yésus nyə á ka bçsa nə né nó: «Nə jççç məkwóógú nə məma lwççyá wó dúg ni, tóç kwóógú ηgwúd í ábúlé nyiηgə lág í mbəd na dúlúgá dí gwôw, mēsh mə bá shugula shí.»

³ Yésus mú ka kə *Mbúη wólivýé dí, kə ji shí, ηgə dúg kóómb Luη mə Zembî. Pyêr, Zhâk, Yuánes nə André, bənêη bwé á bə bwáméfwó wá, bwé mú çç nə nyə né ⁴ «Jaawug sê, isâ íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sə nə isâ byççng í wál bá ηgə zə bwəma yí.»

⁵ Yésus mú ka çç nə bwo nó: «Bí ó bey nə buud bwé bág shíig bí. ⁶ Nəcə buud ηkí bulya bwé bá dɛ zə nə jínə dâm; nyâη wóós, nyə nó: “Mə wé *Kríst”. Bwé bá kənd zhwoη buud jugú. ⁷ Bí mə bá dɛ gwág míláj mí mççmb, bí gwáduga ncíndə dççmb, bí kú bá dɛ kənd mílám gwôw; í bá jii nə isâ íni í bég. Nji tçem bə ntó, í ábúlé fwo bə məshíné mə shí. ⁸ Gúl lwon í bá lúmbuli nə gúl, dúl faan lúmbuli nə dúl. Shí í bá námə dɛ ntaηusa bíl íkúlú. zha á ifii mpu í bá bə. Isâ íni byêsh í bá ná bə ηji mətéédúlé mə məcçy mə byéyí.

⁹ «Bí ó dɛ bey. Bwé bá dɛ kusha nə bí məbwé mə osəmbye ó mílúsú, bwé dɛ fyámusə bí mílwón *məmpáánzé mə mínjííggúlá mə *Oyúden dî. Bí mə bá dɛ kaad mísh mə búúd ó anúnê nə ojwú ó lççm dí ná, bí kág bwaagulə sâ bí mə mpú shú jínə dâm yí. ¹⁰ Í fwo tééd jii nə bwé cúndég Jççç Kéél ikúl nə ilwon byêsh dî. ¹¹ Ja bwé bá dɛ kusha nə bí yí, bí kú bá dɛ bwey yágwo íciyá í kççd. Bí ɔ bá dɛ lás sâ í é bá dɛ jé bí cé çççgúd nə bí lásúg yí; nəcə bí dí mə bá dɛ lás, í bá dɛ bə ηkççkç Shíshim. ¹² Mínyççê mə bá kusha nə mínyççê yé nə bwé kág gwú nyə. Sóççgú mə bá kusha nə mwân; bwân bwé lúmbuli nə obyól, ηgə gwú bwo. ¹³ Buud bēsh bwé bá mpii bí nəcə jínə dâm. Nji, muud mə bá jísəw kə wóós məshínéd yé, a bá ççgə.»

Incwaw í ntug í bá bæ

(*Mat 24.15-31; Luk 21.20-28; 17.22-23*)

¹⁴ «Ja bí má bá dúg ajəłəŋkúŋkwo mə kə ŋwa jiya kúl í búl bæ ci yí, muud ŋgə lə cilyá ga yé, kə mpú gwág! Ja bí má bá dúg isâ byəŋŋ yí, buud bwə bá bæ Yudéa wá, bwə bəg fúndə, kə mímbúmbúŋúd! ¹⁵ Muud mə bá bæ kwáminú yé kú bá shulə ná a kə njów kə ŋwa sâ. ¹⁶ Nyəŋŋ mə bá bæ fambá yé, kú ná kwo kə kwáádə ná a kə ŋwa kúúd. ¹⁷ Ŋkwéé budá bwə bá bæ nə məbum, nə bəŋŋ bwə bá ŋgə nyééŋŋ bwān mwōw məŋŋ dí wá! Bwə bá bul ŋkúŋkwəŋ. ¹⁸ Jəgəlagá nə Zembî ná isâ íni í kú bá wós bí ŋkwánúd. ¹⁹ Nəcé *incwaw í ntug í bá bæ mwōw məŋŋ dí mbií í abwélé bæ té Zembî nyə á té gwōw nə shí yí. Bíl í ábúlé kwo bæ mbií wəŋŋ. ²⁰ Í á mbəm bæ Cwámba kú cunal mwōw má incwaw í ntug məŋŋgū, təw muud kú faam. Nji, a bá cunal mwōw məŋŋgū shú buud nyə á féésh ná bwə bəg bé wá. ²¹ Ntó, ŋkí ŋgwól múúd má ci nə bí nó: “Dugá! Mesî ji wa”, ŋkí nó: “a jisə wá”, kúgá *magulə. ²² Omesî ó máshigā nə *buud ə mícúndə wā məshigā bwə bá də wós. Bwə bá də sá *máshimbá nə *isâ í ntə búúd ŋkwəŋ yí mbií wúsə ná ŋkí gúl sâ jí nə ŋkul bæ ntó, buud Zembî má bwey féésh wá bwə bə bów-bōw zhíí. ²³ Bì ó bey! Mə má bwey jaaw bí isâ byēsh wə ní.

²⁴ «Má jaaw bí nó mwōw məŋŋgū di, mwōw má incwaw í ntug məŋŋ má ká námə shîn cə, jwów í bá shila ná ŋkwed kú ná kwo faan; ŋkwoond kú ná wéeshuli mənkenya; ²⁵ wəacén-céní bwə bá də bí shí; isâ byēsh bísə nə mpífə jəŋ dí yí í bá kúŋgəla. ²⁶ Ja jəŋŋgū, bwə bá ka dúg *Mwān mə Múúd ŋgə cúwo jəŋəd, a zəg nə mpífə nə milwanó. ²⁷ A bá nti *wəŋŋəles bé bwə zə səŋŋ búúd Zembî nyə á féésh wá ikómb íŋə byēsh, tééd bíl íjuma í shíd kə wós bílúgád.»

Yuug á líí figyê

(*Mat 24.32-44; Luk 21.29-33*)

²⁸ «Ŋwagá fəg nə yuug bí má də dúg nə líí *figyê yí. Í də bæ, ja mpúnzə nyé í mú ná bud-bud, məncuug má agúgwáan má ŋgə kə yí, bí mú mpu ná ompú bwə mú kúnə-kúnə. ²⁹ Ntó námə, ja bí má bá dúg isâ byəŋŋ í ŋgə sŋ yí, mpugá nə zíyé mə *Mwān mə Múúd í mú kúnə-kúnə, í mú cé məyíndə mə nyā. ³⁰ Búbálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cə isâ íni byēsh kú fwo sŋ. ³¹ Gwów nə shí í bá cə, nji iciyá byām kú cə.

³² «Shú sâ í dúgyá nə jwōw nə wəla isâ byəŋŋ í bá sŋ yí, kú nə muud mə mpú; tɛɛm bæ *wəŋŋəles búśə wə Zembî wá bwə ampúyé; tɛɛm bæ Mwān nyə ampúyé; nji Sóŋgú wə mə mpú. ³³ Bí ə mpú ji ŋkasó! Nəcé bi ampúyé baan dəŋŋgú. ³⁴ Í bá bæ nda muud mə zə tí ná a kə njənd dí, a lúgə njów búúd yé, a yə ósól ó māsáal ŋkul ŋgələ sá isâ, nyə nə mbaagulə mbê nə a jíg ŋkasə. ³⁵ Ntó, jigá ŋkasə! Bì ampúyé baan amədí njów mə bá zə yí. A jí nə ŋkul zə mpwó-kugú, təw tām bulú, ŋkí ná ŋgwúm kúwó ashúshwóógú, təw mán má ləm. ³⁶ Sásúlógá nə a zəg məseegya, zə kwey bí ígwád. ³⁷ Sâ mə ŋgə jaaw bí ga, jisə shú buud bēsh. Jigá ŋkasó!»

14

Shwushwaga á shwi y mə Yésus

(*Mat 26.1-13; Luk 22.1-2; Yuá 11.45-53; 12.1-8*)

¹ Nə ndéé, í á lúg mwōw məbá ná *Páska nə zaŋ bwə á də də ibələd yā kú nə *ləvur yí í bwəmag. Milúlúú myə ofada nə *Oyígəli ó məcɛɛ bwə á ŋgə sə məzhíí ná bwə bii Yésus mákəŋúd, bwə gwú nyə. ² Nəcé bwə á ŋgə nyímbəla nó: «Shé ajəláyé nə bíi nyə baan lú zāŋ, ŋkwəŋgá buud bwə á bá sá ícucu.»

³ Yésus nyə á ka bæ Betanî Shímun á zúzaamə dí njów. Ŋgwól múdá mbíd fúfuundú *aləbátrə* mú shísh wə Yésus. Fúfuundú jəŋŋ í á bæ lwándúlá nə labínda álal-kus. Bwə

13:14 Dan 9.27

13:15 Luk 17.31

13:19 Dan 12.1; Mbú 7.14

13:21 Luk 17.23-24

13:22 Mat 24.24

13:24 Mat 24.29

13:26 Mat 24.30

13:30 Mat 16.28

13:32 Mis 1.7

13:33 14.42

13:34 Mat 25.14-15;

Luk 19.12-13

14:1 11.18

14:3 Luk 7.37-38

* 14:3 aləbátrə: Nyə á bæ dúl váál kwóógú, bwə á

də mə ifúfuundú í bwíl nə ndí yí.

du sá labínda jɔɔŋgû nɛ mikɔɔlɛ mí nâr†. Ná ndɛɛ, bwɛ ɲgɛ dɛ, mudá wɔɔŋgû mú búgɛ fúfuundú lúú, shwu Yésus labínda lúúd.

⁴ Bóólúgá búúd bwɛ á bɛ cínɔŋg wá, bwɛ mú gwág bɔw, bwɛ mú ɲgɛ lás mpédúgá nyáŋ ná: «Wúga mbií yúúdúgú wɛ jí? ⁵ Í mbɛm jɛla ná bwɛ kusha labínda ni odanarí mitɛd milóol, bwɛ kwínd mímbúmbúwá nɛ ndí.» Bwɛ mú bul jum múdá wɔɔŋgû. ⁶ Yésus mú ci nɛ bwo ná: «Bídúgá nyɛ ná shɛɛ! Jí bí ɲgɛ lúg nyɛ lám ntúni yí? A mó sá mɛ jɔjɔ sóólúgá. ⁷ Bínɔŋ mímbúmbúwá bí njul jwɔw dɛsh, bi bí nɛ ɲkul sá bwo mɛnywa ja jɛsh bí mó cɛɛl yí. Nji sánɔŋ bí sá ábúlé ji mwɔw mɛsh. ⁸ Mudá éga mó sá bímbí nyɛ ámɛ kwag yí. Nyɛ mó bwey gwáágulɛ mɛ labínda nyúúlúú, shú mɛdulya mɛm. ⁹ Búbálé, mó jaaw bí ná, kúl jɛsh bwɛ bá cúnɔ Jɔjɔ Kéel ga shí nyɛsh dí yí, bwɛ bá námá du jaaw sá múdá éga mó sá mɛ yí, buud du tɛdɛga nyɛ.»

*Yúdas mó kusha nɛ Yésus
(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)*

¹⁰ Ná ndɛɛ, Yúdas Iskariyɔt, ɲgwól múúd á gwoɔŋg *ómpwíin wúm nɛ óbá, músɛ kɛ dúgya nɛ milúlúú nyá ofada ná a kɛ kusha bwo nɛ Yésus. ¹¹ Nda bwɛ á gwág ntó ná, bwɛ mú gwág nywa. Bwɛ mú kaag ná bwɛ é yɛ nyɛ *mwaanɛ. Yúdas músɛ zɛ sɔ fwámé fwála á jí nɛ ɲkul sá ná bwɛ bííg Yésus yí.

*Yésus bɛnɔŋ ompwíin bɛ bwɛ sá Páska
(Mat 26.17-29; Luk 22.7-20; Yuá 13.21-30)*

¹² Jwɔw lú *Páska *Oyúden í á ka jɛ. Jwɔw dɔɔŋgú wɛ bwɛ á du cígɛ nɛwɛmbe Páska, í njúl námá jwɔw á shúshwóógú á zaŋ ibuléd yá kú nɛ *lɛvur yí. Ntó wɛ *ómpwíin ó Yésus bwɛ á zɛ jí nyɛ ná: «Jáyé kúl wó cɛél ná sá kág kwísha wo dína Páska yí?» ¹³ Yésus mú lwám ompwíin bɛ óbá, nyɛ nɛ bwo ná: «Kɛgá ɲgwɔla! Bí é bwɛma nɛ ɲgwól múúd, a ɲgɛ ɲkɛny káágá mɛjúwó. Bi ó bɛ nyɛ! ¹⁴ Njɔw nyɛ é kɛ nyí yí, bí ci nɛ amádfí njɔw ná Yíguli mó ci ná wo lwóg sá kúl bɛnɔŋ ompwíin bɛ bwɛ é dɛ dína Páska yí. ¹⁵ Nyɛ e lwágulɛ bí fúm ánúnɛ njɔw á gwówúd, í njúl kwambulá. Cínɔŋ wɛ bí é kwísha shɛ zaŋ Páska yé.» ¹⁶ Ompwíin bwɛ mú kɛ jɛ ɲgwɔla, kɛ kwey ísá byɛsh mbií nyɛ á jaaw bwo yí. Bwɛ mú shín kwísha dína Páska.

¹⁷ Ja kugú í a bii shí yí, bɛnɔŋ *buud ɔ lwámá bɛ wúm nɛ óbá bwɛ mú jɛ. ¹⁸ Ntó, bwɛ ɲgɛ dɛ, Yésus mú ci nɛ bwo ná: «Búbálé, mó jaaw bí ná, ɲgwól múúd á na bídí, shénɔŋ ɲgɛ dɛ wa yé, nyɛ é kusha nɛ mɛ.» ¹⁹ Ompwíin bwɛ mú gwág sá jɔɔŋgû cɛy lámúú, bwɛ mú ɲgɛ jí nyɛ ɲgwúd ɲgwúd ná: «Ye jísɛ mɛ?» ²⁰ Nyɛ mú bɛsa nɛ bwo ná: «Jísɛ ɲgwúd á bí buud wúm nɛ óbá, nyɛɔŋg sóná ɲgɛ juwo mɛbwɛ shúyá ɲgwúd dí yé. ²¹ *Mwán mɛ Múúd nywáá, nyɛ é kɛ námá nda jísɛ bwey bɛ cilyá shú dé dí ná. Nji mɛntágula nɛ múúd mɛ kɛénzh nyɛ yé; í á yida nywá bul jɛla ná muud wɔɔŋgû kú byél.»

²² Bwɛ ɲgɛ dɛ ntúni, Yésus mú ɲwa buléd, yɛ Zembí cúnɛsh ná ndɛɛ, a mú fɛy buléd, yɛ ómpwíin bɛ. Nyɛ nɛ bwo ná: «Ŋwagá, bi dág. Nyúul nyám wɛ ga.» ²³ Mpúsɛ na, nyɛ mú ɲwa bálá wáan, yɛ Zembí akíba, nyɛ mú kala bwo. Bɛsh bwɛ mú ɲgul. ²⁴ Nyɛ mú ci nɛ bwo ná: «Mácií mɛm wɛ mɔni, mácií má sɔ, mó zɛ shwiy shí, zɛ cé búúd ɲkí bulya má. ²⁵ Búbálé, mó jaaw bí ná, mɛ abúlé ná kwo ɲgul wáan ni, kɛ wóós ja mó bá ɲgul nɛcuncúmbɛ Faan mó Zembí dí yí.»

*Pyɛr nyɛ é kíílya Yésus
(Mat 26.30-35; Luk 22.33-34; Yuá 13.37-38)*

²⁶ Bwɛ mú ka sey Zembí isusa i gúmɛ ná ndɛɛ bwɛ músɛ kyey kɛ *Mbúŋ wóolivyɛ dí. ²⁷ Yésus mú ci nɛ bwo ná: «Bi e lánɲuwo búgád nɛcé mɛ. Sá jɔɔŋgû wɛ jísɛ cilyá Kálaad Zembí dí yí ná: “Mɛ é nyífa mbaagulɛ itɔw, incwɛmbe í sɔnz í mú shín ciima.” ²⁸ Nji, ja mó bá gwúm yí, mɛ bá tɛéd kɛ Galilé, bí kɛ bá kwey mɛ núŋ.» ²⁹ Pyɛr mú ci nɛ né ná: «Tɛem bɛ ná bóólúgá bɛsh bwɛ lánɲuwo búgád nɛcé wo, mɛɛ mɛ abúlé bwɛɛ lánɲuwo.»

† 14:3 nâr: Kɔɔlɛ wɔɔŋg í du mpɛ námá nda ntanɲa. 14:12 MmN 12.1-14 14:12 MmN 12.15-20
14:17 Yuá 13.2, 21-30 14:18 Sôm 41.10 14:23 1Kr 10.16 14:24 Mat 26.28 14:26 Luk 22.39; Yuá 18.1
14:27 Zak 13.7; Mak 14.50-52; Yuá 16.32 14:28 16.7

³⁰ Ntó wá Yésus mú ci nà né ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, wo e kífya mē ija ílól búlú gaád, ηgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábēē.» ³¹ Pyêr mú nyingə kə shwóg, mpu báásulə ná: «Tεem bə ná í wóós ná shwá yág shwiy ηgwúdâ, mē kú bwelē kífya wo». Bóól *ómpwíín bēsh bwá mú námá ηgə ci ntó.

Yésus má jəgula nə Zembî Getsemane

(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)

³² Nə ndé, Yésus bə́nə́η *ómpwíín bé bwá músə kumə kúl bwá də jəw ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, té má kə sá májəgula yí.» ³³ A músə jəw Pyêr, nə Zhâk, nə Yuánes, bə́nə́η bwá mú kə kóómb shús. Yésus mú ηgə bə kú ná gwáduga lám né shεε, mbəəm í ηgə shwiy nyə nyúúlúd. ³⁴ Nyə nə bwo ná: «Lâm wúsə mə nə məcəy ki mə é yə. Jigá ηkasə wa shí.» ³⁵ A mú ηwá shísh shwóg, kə wusə nyúúl shí mbúbudí. A mú jəgula nə Zembî ná, ηkí jí nə ηkul bə ntó, a kə́ndəg nyə baan lú məcəy nə ifwaas ni shwóg-shwóg. ³⁶ Nyə ná: «Abba! Pupa! Sâ í ádé káád wo. Yílúg mə bálá məcəy ga! Tεem bə ntó, í kú bə nda má céél ná, nji nda wó céél ná!» ³⁷ Nyə mú wəol shí, zə kwey ómpwíín bé ólól ígwád. Nyə nə Pyêr ná: «Shímun! Wo ηgə bəle kə gwád í? Wo cugé nə ηkul ji ηkasə təo nji wəla ηgwúdâ? ³⁸ Jigá ηkasə, jəgula nə Zembî, bi bəg kú biil mə́bwə́búlánúd. Lám wúsə nə yéesh mə kyéy jə kuú njoənd; nji nyúul í cugé nə ηkul kwag kuú njoənd wəəng.» ³⁹ A mú nyingə shísh shwóg, kə nyingə jəgula nə Zembî, mbií nyə ámə fwo jəgula yí. ⁴⁰ A músə nyingə zə ómpwíín bé dí, zə námá nyingə kwey bwo ígwád nəcé mísh má á ηgə ntám bwo, bwá kú ná mpu sâ bwá bí nə ηkul jaaw nyə yí. ⁴¹ Ja áléel nyə á nyingə zə yí, nyə á ci nə bwo ná: «Ja gaád, mpugá kə gwád, bí woga! Í má shín. Baan í má jē. Bwá zə keenzh *Mwân mə Múúd mə́bwə́ mə ósól ó mə́bōw dī. ⁴² Tówúgá, sá kyéyug. Muud má kusha nə mə ó zág yé.»

Bwá bii Yésus

(Mat 26.47-68; Luk 22.47-55, 63-71; Yuá 18.2-24)

⁴³ Yésus ηgə ná lás ntáni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námá gwoong *ómpwíín wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ηgə zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwele nə məbúle. Milúlúú myâ ofada, nə *Oyíguli ó məcəξ, nə ocúmbá buud wā ləəm wə bwá á nti bwo. ⁴⁴ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambulə nə buud óni ná: «Muud má é kə fúlal, sá sɔnya mímpu yé, nyə wə éne, bi ó bií nyə, bi ɔ kə ná nyə kú wúya.» ⁴⁵ Námá nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cɔ kə nji wə Yésus, nyə nə né ná: «*Rabi!» A mú fúlal nyə. ⁴⁶ Buud óni bwá mú ntəg kə Yésus, bwá mú bií nyə. ⁴⁷ Nji, ηgwól múúd gwoong mə Yésus má wéem kafwele jé, taad ηgwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwâ. ⁴⁸ Né ndé, Yésus mú zə ci nə buud óni ná: «Bí ηgə zə nə ikafwele nə məbúle zələ bií mə, mə jisə zhiləngaanó? ⁴⁹ Ŋgaá ná shé á də bə jwəw dēsh kúl ηgwúd, mə ηgə jíguli buud *Luη má Zembî dī, bi kú séémb mə́bwə́ ná bi má bií mə. Nji bi má bií mə ja gaád, shú ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwəmag.» ⁵⁰ Ómpwíín bēsh bwá mú myaas nyə, bwá shín fúndə. ⁵¹ Wúl shwanzə í á ηgə bə nyə mpúsə, í njúl nji nə *sanda nyúúlúd. Nda bwá á ηwá námá bií nyə ná, ⁵² a mú bíd sanda yé, túb shushwáás.

⁵³ Bwá mú kə nə Yésus wə Ajəláci á ofada. Milúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud nə *Oyíguli ó məcəξ, bēsh bwá mú kə seengya cínəng. ⁵⁴ Pyêr nye nyə á ηgə bə bwo shwóg-shwóg ná ndé kə wóós nūη luη. A mú kə ji shí, bə́nə́η bíl ífulísh, ηgə gwáalə kuda.

⁵⁵ Té ni, milúlúú myâ ofada, bə́nə́η *Gwoong ósəmbye ó mílósú wā Zembî jēsh bwá á ηgə sɔ njagə bwá jéég nyə ná ndéé bwá gwú nyə nə ndí yí. Nji, bwá á shígé kwey. ⁵⁶ Ncúlyá buud bwá á ηgə búgə nyə mílósú, nji isá bwá á ηgə ci yí í kú ηgə bwəma. ⁵⁷ Ntó, bóól búúd bwá mú tōw otátəlí, zə búgə nyə ná: ⁵⁸ «Sá á gwág a ηgə ci ná, nyə e búgə *Mpáánzə Zembî búúd bwá á lwə nə mə́bwə́ ga. Né ndéé, nyə é shumə Mpáánzə íshús nji mwów málól, nyāη í kú bə ná mə́bwə́ mə búúd wə má shúmə.» ⁵⁹ Nji bwá á tεem ci ntó, mílósú myāη mí á shígé bwəma.

⁶⁰ Ntó, Ajeláci á ofada mú tîw tâtálí mísh má buud ónííd, a mú jí Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sâ bwé ngé bwaagulə wo ni?» Yésus njúl nji kúl-kúl, kú bęsa tɔɔ sâ. ⁶¹ Ntó, Ajeláci mú nyingə jí nyə ná: «Ye wo ji *Kříst, *Mwân má Zembî sá ngé gúmal yé?» ⁶² Yésus músə bęsa nə nyə ná: «Mə jisə nyə. Ntó, bi é dúg *Mwân mə Múúd njúl shí mbwê mənchwúm má Zembî á ĩkul nyêsh dí, bi mə bá námá dúg nyə, a ngé zə míńkúdí.»

⁶³ Ajeláci músə nyaa míkáándá, nyə ná: «Jí shé má kwo sý owúshined yí? ⁶⁴ Biméfwó bi má gwág nda á má *lás nə Zembî bwaasúlə mpu ná. Bi mə dúg ná ji?» Bêsh bwé mú sám b ná á jəlá nə yə. ⁶⁵ Ná ndeé, bóólúgá búúd wá cínəng bwé mú tééd ngələ sey nyə məntənd mpwóómbúđ, bwé cęęlə nyə sâ míshúđ, ngə wá nyə ikúda, bwé ngé ci nə nyə ná: «Lwóg ná wo ji *muud micúndá, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.» Ifulish í mú ngə tí nyə məmpóónz.

Pyêr mə kífya Yésus

(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Yuá 18.25-27)

⁶⁶ Pyêr njúl na shí, mbaadé di, seegya ná ngwól múdá má du sêy wé Ajeláci á ofada mú wóós. ⁶⁷ Nyə mú yag Pyêr ngé gwáalə kuda, nyə dúg nyə ná figé-figó. Nyə nə né ná: «Wo éga! Wo á bə námá gwoong mə Yésus muud á Nazarét dí.» ⁶⁸ Pyêr mú kífya nyə, nyə ná: «Mə ampúyé, mə agwágé sâ gwáméfwó wó ngé cęel ci yí.» Ntó, nyə mú wú cínəng, cúwo tóón, kə fúm í á bə mbê dí koogú yí, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶⁹ Mudá wəəng mú nyingə dúg Pyêr cínəngá, nyə nə buud bwé á bə nyéđi koogú wá ná: «Muud éga jisə muud á gwoong jáń.» ⁷⁰ Pyêr mú nyingə kífya. Kú bwey ná, buud bwé á bə cínəng wá, bwé mú nyingə ci nə Pyêr ná: «Jísə búbálé ná wo jisə muud á gwoong jáń, nəcé wo jisə námá múúd á Galilé.» ⁷¹ Pyêr mú kífya nyə nə məma ĩkaanə, nyə ná: «Ĭki má bwiing ijóó, ĩkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd bí ngé ci éne.» ⁷² Cé nə cé, ngwúm kúwó mú kwáág ja ábēē. Pyêr mú táduga sâ Yésus nyə á fwo ci nyə yí ná: «Ĭgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábēē, wo e kífya mə ija ílól.» A mú cwíil nə yê.

15

Yésus təl kəədud wé Pilát

(Mat 27.1-2, 11-31; Luk 23.1-5, 13-25; Yuá 18.28-19.16)

¹ Mán mələm, ná námə mpúmán mpúmán, milúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud wá ləom, nə *Oyíguli ó mácéę nə *Gwoong ósémbye ó mílósú wá Zembî bwé mú seengya ná bwé zé sám b lósú má Yésus. Bwé mú wóólə Yésus məńkəda, kə cwáməulə Pilát. ² Ntó Pilát mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Wo mé ci óni.» ³ Milúlúú myâ ofada mí mú ngə bul búgə Yésus lósú. ⁴ Pilát mú nyingə jí nyə ná: «Fwog dúg bímbi mílósú bwé ngé búgə wo myá. Ná wo abésáyé?» ⁵ Yésus kú bęsa tɔɔ ciyá. Pilát mú káam.

⁶ Pilát nyə á du bə ná, ja jêsh zəń nyísá yí, a bíđ mbwug ngwúđ, wəəng ləom í ámə gwáám nyə yí. ⁷ Í á ka bə, ngwól múúd nə jínə ná Barábas bənəń bóól búúd bwé á sá nə buud bwé sáág mĩngáádá nə ijwú, bwé gwú múúd cínəng, bwé mú ka kə mímbwugud. ⁸ Ntó, áncuncuma buud mú bád mbúń í du kə mpáánzə mílósú yí, kə jí Pilát nə nyə sáág bwo sâ nyə du bwey sá nə ĩkəndí yí. ⁹ Pilát mú jí bwo ná: «Ye bi má jii nə mə bíđúg bí Njwú Oyúden?» ¹⁰ Nyə á ci ntó nəcé nyə á bwey mpu ná milúlúú myâ ofada mí ngə kusha nə Yésus zhíńúđ. ¹¹ Ja Pilát mé jí bwo ntáni yí, milúlúú myâ ofada mí mé shwúguli ləom ná Pilát bíđúg Barábas. ¹² Pilát mú kwo jí bwo ná: «Ká mə sáág nyəəng bí ngé jəw nə Njwú Oyúden yé ntədelé?» ¹³ Bwé mú nyingə kím gwów-gwów ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí!» ¹⁴ Pilát mú jí ná: «Dáyé bəw á mé sá yí?» Bwé mú kwo kím gwów ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí!» ¹⁵ Nda Pilát nyə á cęel cweel ləom mpimbə ná, nyə mú bíđ bwo Barábas. Nyə

14:61 Yésus njúl nji kúl-kúl: Iza 53.7; Mak 15.3-5 Mwân má Zembî: 15.39 14:62 Dan 7.13; Mat 22.44; 24.30; Mak 13.26; Luk 21.27 14:63 Mat 26.65 14:65 Iza 50.6; 53.5; Luk 7.16 14:72 14.30 15:2 Mat 27.11 15:3 Yuá 19.9; Mak 14.61 15:9 Mat 27.11 15:11 Mis 3.13-14 15:15 10.34

lwâm búúd ná bwé fyámúség Yésus milwón. Nyə mú yə bwo Yésus ná bwé kég bwambulə nyə kwolós dî.

¹⁶ Ozimbi bwé mú kə nə Yésus luŋ má Pilát dí cwû. Bwé mú seɛŋg ózimbi bêsh cínɔŋg. ¹⁷ Bwé mú bwééd nyə káándá ícî atítî. Bwé ŋwa kwoolú íbiin-bíin, lwɔ́ *tùm gúamá, jil nyə lúúd. ¹⁸ Bwé mú ŋgə báda nyə məbádá mə cóógú ná: «Yé Njwû Oyúden, sé ŋgə báág nə wo.» ¹⁹ Bwé mú nyífə nyə mbwu lúúd, sey nyə məntənd, bwé ŋgə kúd məbwón shí nyádí mpwóombúú nda bwé ŋgə yə nyə gúamá. ²⁰ Ja bwé má shîn cágələ nyə ntáni yí, bwé mú yíl nyə káándá ícî atítî, bwééd nyə mikáándá myé, bwé mú kə nə nyə, kələ bwambulə nyə kwolós dî.

Bwé bwambulə Yésus kwolós dî
(*Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Yuá 19.16-24*)

²¹ Bwé ŋgə kə ntáni, bwé mú bwəma nə ŋgwól múúd ŋgə wú ífambá, Shímun, muud á Sirên, sóŋgú má Aləguzándrə bá Rúfus. Bwé mú yímbuli nyə ná nyə ŋkényug Yésus kwolós. ²² Bwé mú ŋgə kə nə Yésus kə jé kúl bwé də jôw ná Golgota yí. Jínə dɔɔŋg í kə ná «kúl á bwundú lúu». ²³ Bwé mú ŋwá yə nyə wáan fulá nə mîr* nə a ŋgúləg, a mú ban. ²⁴ Bwé mú bwambulə nyə kwolós dí, bwé mú wusə mpaambə ná bwé kawula mikáándá myé, muud yêsh á gwoonŋ ján bə nə kəw. ²⁵ Bwé á bwambulə nyə kwolós dí, jwôw í mú məbaan ibuu má mpúmán mpúmán. ²⁶ Bwé á cilə cwoomb bwé á gwú nyə nə ndí yí nyádí kwolós dî ná «Njwû *Oyúden wə éga». ²⁷ Bwé á bwambulə nyə kwolós dí, bəndŋ izhilŋgaanə íbá, jígə jé kwolós dí Yésus dí mbwə məncwûm, jígə jéd nyádí mbwə məkóól. ²⁸ †[Micilyá mí Kálaad Zembî mí á bwəma ná: «Bwé á lɔ́ nyə gwoonŋ izhilŋgaanəd.»]

²⁹ Buud bwé mú ŋgə lɔ́ cínɔŋg, bwé ŋgə lwîy nyə, bwé ŋgə sagəsə milúu nə məzhwámá. Bwé nə né ná: «Nə wo wə éga! Wo muud ji nə ŋkul búgə *Mpáánzə Zembî ná ndeé wo kwo sá nji mwów məlól shumələ nyúl yé, ³⁰ cugug woméfwó, shuləg, wú kwolós níid». ³¹ Milúlúú myə ofada nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwé mú námə ŋgə cágələ nyə, bwé ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: «Nyə á də cug buud oshús, nji a káád cugələ nyáméfwó. ³² Yé *Kříst Njwú-buud á *Izəryél! shuləg shí kíkídígə, sé dúgúg ná, sé ka *búgula wo». Tɛem bə búúd bəndŋ bwé á bə íkwolós dí wá, bwé á ŋgə námə lwîy nyə.

Shwiy mə Yésus
(*Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30*)

³³ Yídúgú í á ka shila shí nyêsh ná ŋkwed, tééd tólóg dí kə wóós məwəla məlól má mpwó-kugú. ³⁴ Məwəla məlól dí, Yésus músə kîm nə ŋkulú ná: «Eli, Eli, lemá sabakətáni?» Ntó mə kə ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə nə ji?» ³⁵ Ja bóól búúd bwé á bə cínɔŋg wá bwé á gwág ntó yí, bwé ná: «Gwágá, a ŋgə jôw Eli.» ³⁶ ŋgwól múúd mú tí kúl, kə ŋwa eponzh, juwo məlwəg mə ábilyenhú dí, a fəen shwóg lú líid. A mú kənd ná Yésus ŋgúləg. Nyə ná: «Bwándúgá! shé fwógá ná dúg jíni, ŋkí Eli nyə é zə shul nyə shí.» ³⁷ Yésus mú ntág kîm nə ŋkulú, a mú jímal. ³⁸ Seegya nə məmá *sanda í á də kaləwo *Mpáánzə Zembî yí í mú seel tútám ná cəŋ wú gwôw wóós shí. ³⁹ Lúlúú ízimbi í á bə Yésus dí shwóg yí mú dúg mbíí Yésus nyə á jímal yí, nyə ná: «Búbələ, muud éga nyə á bə *Mwân mə Zembî.» ⁴⁰ Bóólúgá búdá bwé á bə cínɔŋg bwé təl shwóg-shwóg ka də dúg. Maríya á Magudála, nə Maríya nyɔɔŋgú mə Yózes bá Zhâk á ntombú, zə keel Salúma, bwé á bə gwoonŋ búdá jɔɔŋg dí. ⁴¹ Budá bɔɔŋgú bwé á də sêy nə Yésus ja nyə á bə Galilé yí. Bóólúgá búdá ŋkí bulya bəndŋ bwé á bád zə Yurúsələm wá, bwé á bə námə cínɔŋg.

Bwé kə dɔ́l Yésus
(*Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42*)

15:17 Luk 23.11   15:18 Mat 27.11   15:19 14.65   15:21 Rom 16.13   * 15:23 mîr: Nyə á bə mól məkúl mə líí bwé á də sá bóól ólabínda nə míl mímyudú nə ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dî.   15:24 Sôm 22.19   15:26 Mat 27.11   15:27 Iza 53.12   † 15:28 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə íciyá íni.   15:29 Sôm 22.8; 109.25   15:29 14.58   15:32 Mat 27.11   15:33 Amo 8.9   15:34 Sôm 22.1   15:36 Sôm 69.22   15:38 MmN 26.31; Heb 10.19-20   15:39 1.1; 3.11; 14.61; Mat 27.54   15:40 Luk 8.1-3

⁴²⁻⁴³ Ɔgwól múúd nə jíná nə Yóseb, muud á Arimatê, nyə á bæ námé gwoong mílúúú myâ loom dî. Nyə á du bwánd Faan má Zembî. Jwôw dɔɔngú, kugú í mú Ɔgə bii shí, baan bwá du kwísha ísá yâ Sábaad‡ yí, Yóseb wɔɔngú mú kə nə ɪŋkəŋ wá Pilât, kə gwáám̄b mbimbə mə Yésus.

⁴⁴ Nji Pilât nyə á gwág nə Yésus má lɛɛlú yə yí, a mú bul bî. A mú jôw lúúúú ízimbi, zə wám̄bulə Ɔkí Yésus má Ɔwá bwey yə. ⁴⁵ Ja á má shîn gwág m̄p̄sá má lúúúú ízimbi yí, a mú magulə nə Yóseb kág Ɔwa mbimbə. ⁴⁶ Yóseb mú kə kusə ndómbó áfufumá, nyə kə shul mbimbə shí, wólə wo ndómbó wɔɔngú, kə d̄l shwôŋ dî. Bwá á lúmə shwoŋ nyɔɔngú fifim mákwóógú. A mú bíŋgal m̄ma kwóógú, juwal shwoŋ. ⁴⁷ Mariya á Magúdála bá Mariya nyɔɔngú mə Zhâk, bwá mú Ɔgə mpu dúg kúl bwá á d̄l nyə yí.

16

Yésus má gwûm

(Mat 28.1-8; Luk 24.1-11; Yuá 20.1-2)

¹ Ja Sábaad má shîn yí, m̄pwó-kugú shí, Mariya á Magúdála, nə Salúma, nə Mariya nyɔɔngú má Zhâk, bwá mú kə kusə ólabínda nə bwá bá kə gwáágulə mbimbə mə Yésus. ² Nə ndéé, jwôw shwéndɛ má dú tééd yí, bwá mú kə wós shwoŋ dí ná námé m̄p̄mán m̄p̄mán, lúú jwôw í Ɔgá kúnəw cwíil. ³ Bwá mú Ɔgə jî bwámé nə bwámé ná: «Zé nyə é kə bíŋgal shé kwóógú dúúú shwoŋ dí yí?» ⁴ Bwá ka bân mísh, bwá mú dúg m̄ma kwóógú ní í mbwúg koogú. ⁵ Bwá mú nyíi shwoŋ dí, kə kwey wúl shwanzé í njúl njínjilí, kóómb á mbwê m̄ncwûm, nyə nə mikáándé mí áfufumá. Bwá mú bul gwág ifwaas. ⁶ Shwanzé ní mú ci nə bwo ná: «Kúgá fúnda! Bí Ɔgə s̄ Yésus, muud á Nazarêt bwá á bwám̄bulə kwólós dí yé! A cugé wa, a má gwûm. Dúgá kúl bwá á bwíŋg nyə yí. ⁷ Nə ndéé, lɛɛlúgá kə, kə jaaw *ómpwíin bé nə Pyêr nə a má kə shwóg, kə bwánd bí Galilê. Nûŋ wá bínŋ bí é dúgya yé, námé nda nyə á bwíiŋg bí ná.» ⁸ Ntó, bwá mú wɛenzh wú shwoŋ dí bwá Ɔgə lilya, mílám kú bæ nə shɛɛ; í mú sá nə bwá nda jaaw tɔɔ muud.

Yésus má lwóya nyúul

⁹ * [Yésus nyə á gwûm m̄p̄mán m̄p̄mán a jwôw lú shwéndɛ. Nyə á ka tééd lwóya nyúul wá Mariya á Magúdála, mudá nyə á yíl m̄jamb zangbá yé. ¹⁰ Mudá wɔɔngú mú kə jaaw buud ɔ gwoong ɔ Yésus sâ jɔɔngú, nəcé bwá á bæ nə m̄cɛy mílámú, bwá ka Ɔgə jii. ¹¹ A mú ka jaaw bwo ná Yésus má gwûm, nyə shí námé dúg nyə nə mísh mé. Nji, nyə á tɛɛm jaaw bwo ntó, bwá á shígé magulə.

¹² M̄p̄sə na, bóól ómpwíin bé óbá, bwá Ɔgə kə bwádí kwáádá, nyə mú lwóya bwo nyúul nyé wúl m̄bií shús. ¹³ Buud obá bɔɔngú bwá mú nyiŋgə nə m̄p̄sə, kə jaaw bɔɔngú ómpwíin bwá á lúgə Yurúsəlem wá, b̄n námé nji m̄shwán.

¹⁴ Gúl ja shús, Yésus mú nyiŋgə lwóya nyúul nyé ómpwíin wûm nə Ɔgwúd dî, bwá Ɔgə də. Cínəŋg a mú jum bwo nəcé bwá á shígé *magulə kéel búúú bwá á jaaw bwo ná a má gwûm shwoŋ dí yí. Bwá á bæ Ɔkí lal mílám. ¹⁵ Nə ndéé, a mú ci nə bwo ná: «Kəgá shí ga nyêsh, bí kág cúnda Jɔjɔ Kéel, muud yêsh gwágúg. ¹⁶ Nyɔɔng má bá *búgula, bwá juwo nyə yé, nyə wá má bá *dúg cug yé. Nyɔɔng mə bá bæ kú búgula yé, nyə bá bwəma nə intúgúlí yâ kandugə. ¹⁷ Ntó, bɔɔng bwá bá búgula wá, bwá bá d̄ sá *m̄shimbá: bwá bá d̄ yíl búúú m̄jamb jíná dáámú, bwá lás mákêl m̄shús, ¹⁸ bwá bii ónywá nə m̄bwê. Ɔkí bwá dá gwoog, sâ kú sá bwo. Bwá kéel mimbêl m̄bwê, mimbêl myɔɔngú mí yâl.»

Yésus má ká gwôw

¹⁹ Ja Yésus má shîn lás nə bwo ntáni yí, a mú Ɔkəŋ kə gwôw, kə ji mbwê m̄ncwûm má Zembî dî. ²⁰ Nə ndéé, *ómpwíin bé bwá mú nyiŋgə, kə Ɔgə cúnda Jɔjɔ Kéel ikúl byêsh.

‡ 15:42-43 Jwôw lu Sábaad í á du bæ, tééd m̄pwó-kugú shí á jwôw lú fláadê, kə jé kugú á súsaadê. Oyúden bwá á shígé du s̄y jwôw dɔɔngú. 16:6 8.31 16:7 14.28; Luk 24.34 * 16:9 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə impánzá tééd 9 kə kumə 20. 16:15 Mat 28.19 16:16 Mis 2.38 16:17 Mis 8.7; 16.17 mákêl m̄shús: Mis 2.4; 10.46; 19.6; 1Kr 14 16:18 ónywá: Luk 10.19; Mis 28.3-6 yâl: Mis 4.30; 5.16; 8.7; Zhk 5.14-15 16:19 Mat 22.44 16:20 Heb 2.4

Cwámba Yésus nyə á dɛ yə bwo ŋkul ísɛy byáŋú. A lwágulə nɔ́ minjígúla myáŋ mí á bə tútəlí nɔ́cɛ́ bwé á dɛ sá méshimbá.]

Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Lúkas nyə á cilə Tyofil kálaad éga. Njií, tɛem bə ntó, nyə á cilə Jɔɔɔ Kéel shú buud bwə á shígé bə mímbýágá mí Oyúden wá, bɔɔɔg bwə á dɛ lás Gərêk wá. A ɔgə féel bwo iciyá bísá nə ɔkul yáág bwo gwágúla dí yí, nə isâ í dúgyá nə ijâm nə ijag í Oyúden yí. Lúkas ɔgə lwó cɔg múud mə Yésus.

Nyə á bɛ icé ílól wa Jɔɔɔ Kéel égaád námə nda Matiyô bá Márkus.

(1) Sáal mə Yuánes Nduu-buud (3.1-20), bɛ nə nduwán mə Yésus, nə məbwəbúlán nyə á bwəma nə ndí má (3.21-4.13).

(2) Cɔg mə Yésus nə sáal nyə á sá Galilê yí (4.14-9.50).

(3) Njɔɔnd Yésus nyə á kyey kálə Yurúsalem yí (9.51-19.28), nə sóólúgú nyə á sá wu yí (19.29-21.38), kə kumə shwiy nyə á yə yí nə gwúmúla nyə á gwúm shwoɔ dí yí (22-24).

Só bí nə ɔkul ci nə lúú ciyá á kálaad wúsə 19.10: «Mwân mə Múúd nyə á zə sɔ bɔɔɔg bwə á jimb wá, zə cɔg bwo.» Zembî mə mpú nə buud bēsh bwə ɔgə cɔgə kú nə nyə wá búsə njimbúlá. Gwə wə nyə á nti Yésus-Kríst yí, nə a zəg cɔg bɔɔɔg bēsh bwə é lág nyə wá. Yésus mə dɛ bul julə búúd bwə ɔgə bwəma nə mpyóɔ wá, nda: osól ɔ mísəm, ikúkágá, mimbúbúwá, mimbêl nə ojína ɔ búúd.

Mətédúlé mə cilyá

¹ Yé Tyofil lwám múúd, zhwoɔ buud bwə á mə ɔgə she cilə ɔkúmba lân ɔ isâ í á s̄y wa sádí yí. ² Bwə á ɔgə jaaw isâ námə nda búúd bwə á dúg byo tédéd mətédúlé wá bwə á bwiɔɔg sá nə. Buud bɔɔɔgú wá bwə ɔgə sá iséy í bwiɔɔgúla m̄lósú mí Zembî. ³ Nə ndé mə mə ka námə kwey nə mə jéla nə cilə wo isâ byɔɔɔgú téeɔgyá nda í á ɔgə s̄y ná. Mə zə cilə na mə mə fwo mpu wámbulə súsúsá jēsh tédéd mətédúlé. ⁴ Mə jii nə wo mpúg nə minjígúla wó á ɔwa myá mí bálé bə búbálé.

Yuánes Nduu-buud mə bá byêl

⁵ ɔgwól fada nyə á bə nə Zakarî ja Herod nyə á bə njwú-buud á Yudéa yí. Fada wɔɔɔgú bəndɔɔ Abiya wə bwə á bə jáɔ gwoɔɔg. Mudá yé nyə á bə nə Ilísabet, a njúl shilə bag ɔ Arɔɔn. ⁶ Bēsh obá nə mudúm nə mudá bwə á bə otútəlí ɔ búúd mísh mə Zembî dí, bwə dúgə mpu sâ Zembî məgwág, dɛ bɛ isâ byēsh Cwámba ɔgə ci nə í bág yí nə mæççé mə mēsh mbíí á kú nə sâ á jumúg. ⁷ Nji bwə áshígé bə nə mwân nəcə Ilísabet nyə á bə kundú, bēsh obá bwə á bə ntág bwə mú icwúcwúúl.

⁸ Dúlúgá jwɔw di íí, Zakarî nyə á ɔgə sá iséy í fada byé nda í á bə jwəɔgá á gwoɔɔg jáɔ nə. ⁹ Ofada bwə á dɛ wusə mpaambə nə bwə féésh nyɔɔɔg kəg nyíi *Mpáánzə Zembî yé. Bwə á ka námə wusə jini jaá, mpaambə mú féésh Zakarî nə nyə wə kəg nyíi kə jígal *cáá. ¹⁰ Wəla lə jígalúlə cáá ni di, buud ɔ kúl búúd bēsh bwə á bə tóon bwə ɔgə jəgula nə Zembî ¹¹ ɔgwól *éɔgəles mə Yawé mú zə lwóya nyúúl wə Zakarî, zə tɔw nyə ɔgə mbwə mənçwúm, *alatâr bwə dɛ jígal cáá yé dí koogú. ¹² Mitédúgá mí á búbulə Zakarî lúúd nə dúgúla nyə á dúg éɔgəles yí, a mú bul bə nə ifwaas. ¹³ Nji, éɔgəles mú ci nə nyə nə: «Zakarî, kú bɛeg fúndə, nəcə Zembî mə ɔwa mājəgula mwô. Mudá woó mə bá byá wo mwámudúm, wo bá gwiid nyə nə Yuánes. ¹⁴ Wo bá bul kɔɔs nə məshusug, ncúlyá buud bwə bá námə bə nə məshusug nə byélúlə mwân wɔɔɔg mə bá byêl yí. ¹⁵ Nəcə a bá bə fwámé múúd mísh mə Zembî dí. Nyə abúlé bwelé ɔgul mólwəg kú ɔgul gúl sâ ányinyaanə. A bá bwey bə lwándúlá nə ɔkékéké Shíshim a njúl ná mwɔ mə nyóɔɔgú. ¹⁶ A bá námə sá nə bóól búúd wə bag ɔ *Izəryél bwə nyíɔgəg zə wə Zembî wáj Yawé. ¹⁷ A bá zə nə lân mə Zembî nə *shíshim nə ɔkul Eli nyə á bə nə ndí yí. A bá zə sá ɔkwəmbulə mpédúgá

osóóŋgú bēnōŋ bwān. A bá námá sá ná bōōŋg bwá á ðu bæ nā mēlwē wá bwá céndúg kuú njoōnd, bwá bæ nā fūg á otútəlí ɔ búúd. Ntó, a bá kwēmusa Cwám̄ba kúl búúd í njúl nyə fwámé kwéeshá.»¹⁸ Zakarî mú ci nā éŋgəles ná: «Mə músə cwúcwúúl, mudá waamé mé námá jaas; mə e bá wám̄bulə sâ wó ŋgá ci ni ntədélê?»¹⁹ Éŋgəles mú bəsa nā nyə ná: «Mə wá Gabryêl, mə ji mísh mə Zembî ðí, mə ŋgə sēy nā nyə. Nyə ámə ntí mə ná mə zág lés̄ha nā wo, zə jaaw wo jəjə mákəl mōni. ²⁰ Nji, nda wó mə ka bæ kú *magulə íciyá byām ná, wo é bæ fífi. Wo bá ji kú lás kə wóós jwōw ísá mə ámə zə jaaw wo íni í bá bwəma yí. Nəcé byáá í bá bwəma ðáŋ wəlad.»

²¹ Í á bæ na, kúl búúd jāŋ í ŋgá bwánd Zakarî. Buud bwá mú ŋgə káam ná a mə bul bwey nūŋ Mpáánzə Zembî ðí cwū.

²² Ja Zakarî nyə á ka cúwo tóón yí, nyə á bæ kú ná nā ŋkul mə lés̄ha nā buud. Bwá mú mpu ná a shí dúg gúl sâ nūŋ fúm á ci ðí. Nyə á ŋgə fufə nji məbwə. Nyə á shwal bæ fífi.

²³ Ja nyə á shínal mé mwōw mə ísēy yā Mpáánzə Zembî yí, nyə á ka nyingə kə bwáðí.

²⁴ Fwála mú cə, mudá yé Ilísabet músə bæ nā bum. A mú shwaaw tāŋ oŋkwoond otóon kú lwóya nyúul, a ŋgá ci ná: ²⁵ «Sā Cwám̄ba mə sá mə wá ga. A mə ntí mísh mé mádí zə yíl mə shwōn mə á bæ nā ndí búúd bām ðí yí.»

Yésus mə bá byêl

²⁶ Ja bum mə wóós Ilísabet ŋkwoond saman ðí yí, Zembî mú kənd *éŋgəles Gabryêl ŋgwála á Galilê bwá ðu jōw ná Nazarêl yí. ²⁷ Nyə á kənd nyə ná a kág lés̄ha nā ncwíyē sás lá múdá í á bæ wu né Maríya yí. Sás ðōōŋg í á bæ nā cəxlá bá nā Yóseb, muud á bag ɔ *Dávid. ²⁸ Éŋgəles mú nyíi Maríya njōw ci nā nyə ná: «Mə báág nā wo, Yawé ji nā wo, a mə sá mpaam nā jə lām.»²⁹ Iciyá íni í mú sá Maríya mitédúgá búbulə lúúd. A mú ŋgə jī lámúd ná wāŋ mbií mábédá í kə ná ji. ³⁰ Éŋgəles mú ci nā nyə ná: «Maríya, kú bēeg fúndə. Nəcé wo mə bwəma nā ocúncésh ó Zembî. ³¹ Dugí, wo zə bæ nā bum, wo bá byá mwámudūm, wo gwiid nyə ná Yésus. ³² A bá bæ fwámé múúd. Bwá bá ðu jōw nyə ná *Mwān mə Zembî a gwów-gwōw. Zembî wúsú Yawé mə bá yə nyə ijwūga í mpáámbə jé Dávid. ³³ A bá jwú nā bag ɔ *Yákwb kandugə á kandugə, ijwūga byé í ábúlé bæ nā məshíné.»³⁴ Maríya mú ci nā éŋgəles ná: «Jāŋ í bá bæ ntədélé, mēe kú fwo mpu múdūm?»³⁵ Éŋgəles mú bəsa nā nyə nā «Ŋkəŋkə Shíshim mə bá zə wóðí, ŋkul mə Zembî a gwów-gwōw í mú búdal wo nda gúgúwá í ðu búdal múúd ná. Gwá wá í bá sá ná mwān wó bá byá yé mə bá bæ féeshá, bwá ðu jōw nyə ná Mwān mə Zembî. ³⁶ Dugí, mbyêl wō Ilísabet mə zə bæ nā bum ícwúúlúð. A bá námá byá mwámudūm. Nyə muud bwá á ðu ci ná a ji kundú yé, bum mú nyə ŋkwoond saman ðí. ³⁷ Mpug ná sâ cúgé nā ŋkul bwélé ntə Zembî.»³⁸ Maríya mú ci ná: «Mə ji sóol məsáal mə Yawé. A sáág mə nda wó mə ci ná.» Éŋgəles mú kyey.

Maríya mə ká dúg Ilísabet

³⁹ Námá fwála ðōōŋgú ði, Maríya mú ŋwa zhí lēlélə kə ŋgwála á kóómb Yudéa jísó mímbúŋ mimbúŋ yí. ⁴⁰ A mú kə nyíi Zakarî ðí njōw, báda Ilísabet. ⁴¹ Ja Ilísabet nyə á gwág məbédá mə Maríya yí, mwān nyə á lugusa nyə mwə ðí, Ilísabet músə lwánd nā Ŋkəŋkə Shíshim ná cwóó. ⁴² A mú kīm məma ŋkwiimbyē, nyə ná: «Wo ji nā ibwádán ntə bóólúgá búdá bēsh, mwān jí wo mwō ðí yé ji námá nā ibwádán. ⁴³ Jí í mpú sâ ná nyōōŋgú mə Cwám̄ba waamé zág mádí yí. ⁴⁴ Nəcé dugí, nji málwə mām mə ámə gwág məbédá mwə yí, mwān nyə ámə lugusa mə nā məshusəg mwō ðí. ⁴⁵ Wēe mə jəla, wēe muud mə *búgula ná sâ jēsh Cwám̄ba mə sá ná bwá jááwug wo yí í é bwəma yé.»

Maríya mə ságúsə Zembî

⁴⁶ Maríya mú ci ná:

Zembî waam, wo ji məma Zembî.

⁴⁷ Shíshim wām í ŋgə kōos nā məshusəg

nacé cugye waamá Zembî.

⁴⁸ Nacé a má bále nti mísh dúg zhizhe lwaá dé á mudâ.

Haaw! Tééd fwála gaád buud wâ ikala byêsh bwé bá ðu ci ná: «μεε má jøla».

⁴⁹ Nacé Zembî á ñkul nyêsh má sá mæ mæma ísâ.

Jíná dé dúsæ næ gúmá ntɔ sâ jêsh.

⁵⁰ Lâ mæcɛy yé wúsæ ná bagá

shú búúd bwé ñwá nyæ næ fúndúgá wá kæ wóós íkala ikala.

⁵¹ A má lwóya ñkûl nyé.

A má sá ná buud bwé ðu ñkêny mányúúl wá bwé címagá.

⁵² A má yíl ñkácíd i búúd íjiya í ící byáñúd wusæ shí,

a bân ózhizhe ɔ búúd gwôw.

⁵³ Buud bwé á bæ næ mæfúfæ wá, a má yæ bwo zhwog tɔɔm

a nyiŋg búúd ó tɔɔm mæbwê ocwûd.

⁵⁴ A má zæ kwiid bag ɔ sól mæsáal yé *Izúrøyêl,

a má téðuga lâ mæcɛy yé,

⁵⁵ nda nyæ á kaag impáámbá bísú

shú má *Aburaham bânðñ mpwoŋ buud nyé kandugæ á kandugæ ná.

⁵⁶ Maríya bá Ilísabet bwé á já je bæ ñkwoond olóol ná ndéé Maríya músæ nyiŋgæ kæ bwáðí.

Byélé má Yuánes Nduu-buud

⁵⁷ Wæla læ byeyí í á ka wóós Ilísabet. A mú byá mwámudûm. ⁵⁸ Næ buud bânðñ bwé á bæ jáñ baŋ wá, næ mimbyêl myé bwé mú gwág ná Yawé má bul gwág nyæ cey lámúd. Bânðñ bwé mú ka zæ taag.

⁵⁹ Jwôw mwân nyæ a wóós mwôw mwæmb yí, bwé mú zæ ná bwé zæ sá nyæ ábiwáág. Bwé mú cæel gwiid nyæ ná Zakarî nda sóñgá. ⁶⁰ Nji nyæñgá mú ci ná: «Mbô! Jíná dé wé Yuánes.» ⁶¹ Bwé mú ci ná nyæ ná: «Muud ñgwúd næ ñgwúd cugé næ jíná lá Yuánes ñjów búúd wân wêsh ðí.» ⁶² Bwé mú ðu lésa næ sóñgá mwân ðu fufæ nji mæbwê jílæ nyæ jíná á céél gwiid mwân yí. ⁶³ Sóñgá mwân mú gwáámb né bwé yég nyæ kwóógá né a zág cilæ cínøŋg. A mú cilæ ná: «Jíná dé wé Yuánes.» Buud bêsh bwé mú bul káam. ⁶⁴ Seegya ntæg ná Zakarî mpu má bân, jûm mú nyæ fúlî né a je lás. A mú shwal bân kál ñgæ yæ Zembî mæshwúmb. ⁶⁵ Buud ó baŋ bé bwé mú bæ næ fúndúgá. Né ndéé buud bwé mú ñgæ bwiing læŋ á isâ í á sîy íni shí Yudeá á mimbún nyêsh. ⁶⁶ Buud bêsh bwé á gwág læŋ wæñg wá bwé á bæ kú bwele yíl lâ m cínøŋg. Bwé mú ðu jî ná: «Múmwán jæñg í bá bæ jí e? Bábálé, ñkul má Yawé í á ñgæ nyîn cug mæ mwân wæñgúd.»

Zakarî mæ cúndæ cúndé má Zembî

⁶⁷ Mwân sóñgá yé Zakarî mú lwánd næ ñkêñkê Shíshim ná cwóó, a mú cúndæ cúndé má Zembî, nyæ ná:

⁶⁸ Gúmá næ Yawé, Zembî á *Izúrøyêl

nacé a má kwiid kúl búúd jé, yíl bwo mænyámád.

⁶⁹ A má wéeshali sá ñkácíd cugye

mpwoŋ buud má sól mæsáal yé *Dávid ðí.

⁷⁰ Nyæ a shí bwey ðu jaaw kéel dæñgá,

*buud ɔ mícúndá bé nyæ á féesh yág wá ðu jaaw.

⁷¹ Nyæ á kaag ná a bá zæ yíl sá mænyámá má mízhízhín mísúd,

a yíl sá mæbwê má bæñg bwé ñgæ mpii sá wád.

⁷² A má lwáguæ ná a jî næ lâ mæcɛy næ odâ;

a má téðuga sɔ nyæ á sá næ bwo yí.

1:50 Sôm 103.13, 17   1:51 Mbá 5.15; 26.8   1:52 Sôm 75.8; Mat 23.12; Zhk 4.6, 10   1:53 Sôm 107.9; 34.11
 1:54 Msh 7.20; Sôm 98.3; Mæt 17.7; 22.17   1:59 Mæt 17.12-13   1:60 1.13   1:68 Sôm 41.13; 72.18; 111.9;
 Luk 4.18-21; 7.16; 19.44   1:69 Sôm 132.17; Mat 20.30-31   1:70 Rom 1.2; Iza 9.1-6; Msh 5.1-3   1:71 Sôm 106.10
 1:72 Sôm 106.45; 105.8-9; Læv 26.42

⁷³ Nəcə nyə á keen búbálé nə Dâ *Aburaham né í bá bə né

⁷⁴ á ká shîn yîl sé mábwə mə búúd bwə ngə lúmbali nə sé wá di,

sə mə bá də yə nyə gúmə kú nə ifwaas,

⁷⁵ sé ngə lwóya né sé búsa buud bé,

sə ngə cugə tətəlí nyádí míshúd,

ngə cugə nda búúd ɔ kúl jé bwə jálá nə cugə ná,

sə bə ntó mwôw mə cug məsú mēsh.

⁷⁶ Múmwán, bwə bá də jôw wo né *muud micúndə mə Zembî á gwów-gwôw.

Nəcə wo bá ké Cwamba shwóg, kə kwambulə nyə zhií

⁷⁷ kúl búúd jé í mpúg né a ngə zə ná a zé cug bwo,

juu bwo nə *misəm myán.

⁷⁸ Zembî wúsú ji bul bə nə lám mácey.

A mə nti sé məŋkenya mə ngə zhu gwôw

nda məŋg mə jwôw ja í də cúwo yí,

⁷⁹ mə zég kwan bəŋg bwə ngə cugə yídúgú shwiy dí wá,

mə zég sá né sé cúgəgí né shee.

⁸⁰ Mwân nyə á ka námə ngə wîy, *shíshim yé ngə ŋwa ŋkul. Nyə á də ji máshí má shwéeshá né ndéé kə wós jwôw nyə á kə lwóya nyúúl kúl búúd jé dí yí.

2

Byélé mə Yésus

¹ Í á zə bə mənî mwôw di, *Káazel Ogust nyə á cilə né buud ɔ shí mishwun bēsh bwə kóg cilya ílāŋ dí. ² Ílāŋ bwelélə sîy wə cí. Í á bə Kirínus njúl ngwəməna á faan lú Sirí. ³ Ntó buud bēsh bwə á ka kə ngə cilya, muud kə ngwəla í dúgyá nə beend jé yíid. ⁴ Yóseb mú námə tí Nazarēt faan lú Galilê, bád kə Betulehem, ngwəla mə *Dávid faan lú Yudéa, nəcə nyə á bə mwân á njów búúd mə Dávid. ⁵ Nyə á ngə kə ílāŋ dí, bá Maríya, mudá í á bə né bá bwə zé béya yé, Maríya wəŋg njúl nə bum.

⁶ Í á ka bə, bwə njúl nūŋ, fwála lə byeyí mú wós Maríya. ⁷ A mú byá mwân yé acúmbâ, mwámudûm. A mú wá nyə bwémád a bwíŋ nyə kúl bwə á də wá itow idâw né í dúg də yí, nəcə bwə áshígé bə nə bwágə njów ójôŋ.

Obaagulə ó itow bwə dúg wəŋgəles

⁸ Obaagulə ó itow bwə á bə shí nyəŋgád bwə ngə ji mifum tónn íbugád ngə baagulə itow byán. ⁹ Ŋgwól *éŋgəles mə Yawé mú zə wós bwo na, məŋkəŋwə mə Cwamba mə mú lyə bwo nə məŋkenya né kesh. Ifwaas í músə jág bí bwo. ¹⁰ Nji, éŋgəles mú cí nə bwo ná: «Kúgá fúndə, nəcə mə ngə zə bí nə jəjə kéel í é sá kúl búúd jēsh məma məshusəg yí. ¹¹ Cugye mə byél bí múús ngwəla mə *Dávid. Nyə wə *Kříst Cwamba. ¹² Bì é yag nyə nə məyigye mága: bí é kwey kúkény í mbwúg bwémád kúl bwə də wá itow idâw né í dúg də yí.»

¹³ Seegya né kúdə zhwoŋ wəŋgəles wə gwôw bwə mú zə kwey nyíni bwə ngə yə Zembî gúmə susad ná:

¹⁴ Zembî bég nə gúmə jəŋ á gwów-gwówúđ;

wa shí, buud Zembî mə gwág nywa wá bwə cúgəg nə shee.

¹⁵ Í mú zə bə ná, ja wəŋgəles bwə mə béegya nə bwo kə jəŋ dí yí, obaagulə ó itow bwə mú cí bwémé nə bwémé ná: «Sə kógá Betulehem kə dúg sâ í mə sîy Zembî mə sá né sé mpúg ga.» ¹⁶ Bwə mú ngə kə ná cá-câ, bwə mú kə kwey Maríya nə Yóseb nə kúkény í mbwúg kúl bwə də wá itow idâw né í dúg də yí. ¹⁷ Ja bwə mə dúg nyə yí, bwə mú bwiing sâ éŋgəles nyə ámə jaaw bwo shú mə múmwán jəŋg yí. ¹⁸ Buud bēsh bwə á ngə gwág bwo

1:73 Mət 22.16-18   1:74 Tit 2.12, 14   1:76 Mal 3.1; Mat 11.10; Mak 1.2; Luk 7.27   1:77 Zhe 31.34   1:78 MmN 34.6; Iza 60.1-2   1:79 Iza 9.1, 5; 42.6-7; Mat 4.16   2:4 Mat 2.1; Yuá 7.42   2:11 Mat 20.30-32; Yuá 4.42; Mis 5.31; 13.23; 2Pr 1.11   2:14 Iza 57.19; Mat 10.13, 34; Mak 9.50; Luk 1.79; 10.5-6; 12.51; 19.38, 42; 24.36; Yuá 4.27; Mis 10.36; Ifz 2.14, 17

wá bwé á ngə bul káam sâ bwé á ngə bwiing yí. ¹⁹ Maríya nye nyə á baagulə isâ byəong lámúd, a ngə bigas byo. ²⁰ Ná ndeé obaagulə ó itəw bwé mú nyingə bwé ngə yə Zembî gúmá, ngə yə nyə məshwúmb nə isâ byēsh bwé ámə gwág nə dúg yí, nəcé í á bə námá nji nda éngəles nyə á jaaw bwo ná.

Bwé kə nə kúkény Yésus mpáanzá

²¹ Ja jwəw lú mwəomb í á wós yí, í mú bə fwála ná bwé sáag mwān ábiwáag. Bwé mú gwiid nyə ná Yésus, jíná éngəles nyə á jaaw Maríya a kú fwo ŋwa bum yí.

²² Ná ndeé í mú zə bə fwála ná bwé sáag ŋgusa íci Moyîz nyə a ci yí. Bwé mú bád kə nə mwān Yurúsəlem kólə lwóya nyə wə Yawé, ²³ námá nda jí cilyá *mbwoomb məcəξ dí ná, ná: «Mwámudūm yēsh mə tééd byēl yé, bwé kənd nyə koogú ná a bág shú má Yawé.»

²⁴ Í á jii ná bwé kág yána ílím í *mátúnuga námá nda jí cilyá nda mbwoomb məcəξ dí ná, bwé kə nə məwúwo məbá ŋkí icwə í máfaf íbá.

²⁵ ŋgwól múúd nyə á dū bə Yurúsəlem ná Símyon. Nyə á bə tútəlí muud, nyə a wá lām wə Zembî. Nyə á bə nə ŋkəkəkə Shíshim. Nyə á dū bwánd muud nyə á bə ná a bá zə səl *Izəryēl milām shí yé. ²⁶ ŋkəkəkə Shíshim í á lwágulə nyə ntáməd ná nyə abúle yə a kú fwo dúg *Kříst Yawé mə bá nti yé. ²⁷ Muud wəongū ŋkəkəkə Shíshim í á sá ná a kág *Luŋ má Zembî. Ja óbyəl ə Yésus bwé á zə nə mwān Luŋ ná bwé zə sá nyə nda mbwoomb məcəξ í ngə ci ná, ²⁸ nyə á ŋwa mwān nyədí məbwəd a mú yə Zembî cúncəsh, nyə ná:

²⁹ Mása, jaá ga í músə wo je bíd ná lwaá dwō í yág ná shee nda wó á ci ná,

³⁰ nəcé mísh mām má má dúg nda wó zə cug sə ná,

³¹ cugúlə wó á kwəməsa ikúl í búúd byēsh í ngə dúg yí.

³² Jísə məŋkenya má bá sá ná ikúl íshús í mpúg wo yí,

kúl gwō Izəryēl í bág nə gúmá yí.

³³ Yésus sósŋgú nə nyəongú bwé á ngə káam sâ jēsh Símyon nyə á ngə ci shú dé dí yí. ³⁴ Símyon mú bwádan nə bwo, nyə nə Maríya nyəongú mə Yésus ná: «Mwān éga Zembî mə ntí nyə ná a zég sá ná zhwoğ buud ə Izəryēl bwé búlág, zhwoğ buud wəol. A bá bə gúl sâ má Zembî í bá ntə búúd ŋkul yí, sâ búúd bwé abúle magulə yí. ³⁵ A bá zə sá ná zhwoğ buud mítédúgá myán mí mpúyúg. Wəe ntāg íí, məcey mə bá nyisuli wo lámúd nda kafwəle.»

³⁶ ŋgwól *múúd micúndə á mudā nyə á bə námá cínəng nə Ana, a njúl shilə mə Fanuēl beend má Azer dí. Mudá wəongū nyə á bə a má bul jaas. Nyə a béya a mú cugə nə ŋgwúm mimbū zaŋgbá. ³⁷ Nyə á ji kúsə kə wós mimbū məwúm mwəomb nə mínə. Nyə a shígé dū bwelé kə shwóg-shwóg nə Luŋ má Zembî. Nyə á dū sá Zembî iséy byé nə mwásə nə bulú a dúgə ci ídāw, dū yə Zembî gúmá. ³⁸ Nyə á bə námá cínəngú ja bwé á bə nə Yésus Luŋ yí, a mú yə Zembî akiba; buud bēsh bwé á ngə bwánd ná Zembî mə bá zə yíl Yurúsəlem mənámád wá, Ana nyə á ngə jaaw lân má mwān.

³⁹ Ja óbyəl ə Yésus bwé á shín sá isâ byēsh Məcəξ má Yawé má ngə ci yí, bwé á ka nyingə kə bwədí ŋgwála Nazarēt, faan lə Galilé. ⁴⁰ Mwān nyə á ka námá ngə wīy, *shíshim yé ngə ŋwa ŋkul, a njúl mpaam má Zembî dī.

Yésus mə nyín mpáanzá Zembî a njúl kúkágó

⁴¹ Obyəl ə Yésus bwé á dū kə zāŋ páska dí Yurúsəlem mbū wēsh. ⁴² Bwé á ka námá kwo bád kə nda fúlú í á bə ná, Yésus njúl mimbū wúm nə mímbá, bwé mú kə nə nyə. ⁴³ Ja zāŋ í á shín yí, obyəl bé bwé mú nyingə. Yésus mú lúg Yurúsəlem bwé kú mpu. ⁴⁴ Bwé á ngə téduga ná Yésus bəndə buud ó gwoong búse zhíd. Bwé músə kyey mwásə ncindí. Ná ndeé bwé mú ka zə ngə sə nyə mímbyéil nə mímbíi myán dí. ⁴⁵ Nda bwé áshígé kwey nyə ná, bwé mú nyingə nə məsəğgú kə Yurúsəlem. ⁴⁶ Í á ka zə bə, bwé má sə nyə ná sə sə tāŋ mwəw málól, bwé mú kə kwey nyə a njúl tām oyíguli ə məcəξ *Luŋ má Zembî, a

ngé gwágulə bwo, a ngé jí bwo minjígá. ⁴⁷ Buud bēsh bwé á ngə gwág nyə wá bwé á ngə káam fúg nyé nə məmpə́sá mé. Bwé á ngə káam mbíí á ná fúg du jímb lúúd. ⁴⁸ Ja óbyđl bé bwé á dúg nyə yí, bwé á jág bul káam. Nyəwə́ngú mú ci nə nyə ná: «Mwān waam, jí wó mé sá sá ntúni ní? Wo mpú ná sá shwóóngú sá mé ngə sọ wo nə milām gwōw?» ⁴⁹ Nyə mú ci nə bwo ná: «Bí ámə ngə sọ mə nə jí? Bì ampúyé ná mé jəlá nə du bə ísá í Dā dí?» ⁵⁰ Njì bāŋ bwé áshígé mpu gwág sá nyə á ci nə bwo yí. ⁵¹ Yésus bə́nđŋ bwo bwé mú shulə kə Nazarēt, a ngé magulə ijwūga byáŋ. Nyəwə́ngú mú baagulə ísá íni byēsh lámád. ⁵² Yésus nyə á ka ngə wə́f, fúg ngə kwíduli, mpaam mé Zembí ngé kwíduli, a ngé bə jə kágé mísh mé Zembí nə mísh mé búúdəd.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud

(Mat 3.1-17; Mak 1.1-11)

¹ Í á ka zə bə, ijwūga í *Káázəl Tiber í mé wóós mbú wūm nə tóón dī, Pons Pilāt mú bə ngwə́mna á faan lú Yudéa, Herod nyə Tatarāk* á Galilē, mínyəŋú yé Fílíp nə faan lú Ityurē nə Trakonitídí, Lisanuyas nə faan lú Abilen. ² Í á bə Hána njúl Ajəláci á ofada, bá Kayíf. Ja jəwə́ngú, kéel mé Zembí í á wóós wə Yuánes mwān mé Zakarī a njúl shí a shwéeshád.

³ Nyə á ka zə ngə kyey shí nyēsh á fundú ngwə́q Zhurdē, ngə cúndə ná: «Céndúgá mitédúgá, bí duwan, Zembí nyə é juu bí nə *misəm mín.» ⁴ Í á bə ntó nda jísə cilyá kálaad mə *múúd micúndə Izayí dí ná. Nəcə jísə ná:

Muud ngə cúndə shí a shwéeshád, a ngə ci ná:

«Kwambələgá zhíí mé Cwámba,

bí súg kwūŋ jé.

⁵ Bələləgá íbí byēsh,

bí bwú mímbúŋ mí anúní nə mi acíg-cíg myēsh səl shí,

bí súg məbúgə.

Sandələgá ikúl í ákukwowulá, sá byo ná səndōŋ

⁶ muud yēsh ka bá dúg cugúlə Zembí mə bá cug búúd yí.»

⁷ Buud bwé á də zə wə Yuánes áncuncuma zələ də duwan wá, nyə á ka də ci nə bwo ná: «Yé iyələkag íga! Bì mé bəle fúndə mpimbə Zembí mé bá lwóya yí? Zə ámə kéwəli bí éne? ⁸ Kágá wúmə fwámé mpúmá† í lwágúlə ná bí mé cénd mitédúgá yí. Kúgá bə njì dúlə téduga ná: “Sə bāŋ sá bí mpwəŋ buud mé *Aburaham” nəcé mə mpú jaaw bí ná Zembí jì nə ŋkul shwə́q̄la məkwóógú məga, sá mwo bwān ó Aburaham. ⁹ Mpugá ná zāŋ í wál zə sámb míkəq̄lə mí ílí məshugəd. Bwé é cal lí jēsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, bwé kul gwo kudad.»

¹⁰ Buud bwé mú zə jì nyə ná: «Sə mé jəlá nə sá jí?» ¹¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud jí nə ishimí íbá yé kéénzhug ngwūd yə nyəwə́ng cúgə nə ndí yé. Muud jí nə idūw yé sáág námə ntó.» ¹² Ōŋwenye ə tóya bwé mú námə zə ná bwé zə duwan. Bwé mú jì nyə ná: «Yíguli e, sá mé jəlá nə sá jí?» ¹³ Nyə nə bwo ná: «Dugá jì búúd njì sá məcəç mə yé bí ŋkul ná bí dúg jì yí, bí kú nteŋg.» ¹⁴ Ozimbí bwé mú námə jì nyə ná: «Sə bāŋ sá mé jəlá nə sá jí?» Nyə nə bwo ná: «Kúgá mánda múúd nə sá jé ŋkí ntəg ná bí mə lwó múúd mpəl. Magələgá nə myəna bwé ngé jəna nə bí má mé jəla.»

¹⁵ Nda búúd bwé á ngə bwánd bwé ngé téduga ná Yuánes ə mé jéé bə Mesí ná, ¹⁶ Yuánes nyə á ci nə bwo ná: «Məe mə ngə duu bí nə məjúwó. Njì ngwól múúd ngə zə, a jì nə mpífə cə mə. Mə ampíyáyé ná mə cínuyə nyə mikwoolú mí məŋgwub. Nywáá mé bá duu bí nə ŋkəŋkə Shíshim nə kuda. ¹⁷ A mbid fwafuga mbwəd. A bá zə béég búúd nda bwé də fyaf

2:49 Yuá 2.16 2:51 2.19 2:52 1Sa 2.26 * 3:1 Tatarāk: Ciyá ní í cugé ciyá məkaa; njì í ké ná «ngwə́mna nyə á ngə jwú nə mpál nđ á ŋkúmba faan yé». Dúgúg námə Mat 14.1; Luk 3.19; 9.7; Mis 13.1. 3:3 Mis 13.24; 19.4; Luk 24.47 3:4 Iza 40.3-5 3:6 2.30-31; Mis 28.28 3:7 Mat 3.7; Luk 21.5-36 3:8 1.54-55; Mat 3.9 † 3:8 Mpumə nyəwə́ng wə misóólúgú. 3:9 Mat 7.19 3:16 Mis 1.5; 11.16; 13.25; 19.2-4; Luk 4.18

ηκwaándé né; a ηwa fwámé mpúmá wá ηkundá déd, a yíl ílwaásé shwu kuda jí kú bwelē jímā yííd.»¹⁸ Yuánes nyə á kwo námé ηgə jaaw bwo Jəjə Kéel, a ηgə yáag nə bwo né bwé máguləg.¹⁹ Í á ka zə wóós ná, nyə á jum Herod á Tatarák nəcé lésú má Herodyád, mudá má mínəyηú nə móól məbđw məsh nyə á də sá má.²⁰ Herod mú kwádələ dúl bđw cínəyηg gwđw, wá Yuánes mímbwugəd.

²¹ Í á ka bə gúl ja ná, nda búúd bēsh bwé á ηgə duwan ná, Yésus mú námé kə duwan. Né ndéé, ja nyə á ηgə jəgula yí, jəy í mú bāy, ²² ηkəyηkə Shíshim mú nyín nə nyúul nda fəf í mú shulə nyə nyúúlíd. Kál í mú zhu jəy dí ná: «Wo wé Mwān waamə alām. Lām wām wēsh wúsə wódí.»

Impáámé í Yésus

(*Mat 1.1-17*)

²³ Ja Yésus nyə a tééd sáal dé yí, nyə á bə kala múúd á je bə mímbú məwúm mólól. Buud bwé á ηgə táduga nə a jí mwān mə Yóseb, Yóseb mwān mə Heli, ²⁴ Heli mwān mə Matat, Matat mwān mə Lévi, Lévi mwān mə Melúkí, Melúkí mwān mə Yanay, Yanay mwān mə Yóseb. ²⁵ Yóseb mwān mə Matatíyas, Matatíyas mwān mə Amos, Amos mwān mə Nahum, Nahum mwān mə Həsuli, Həsuli mwān mə Nagay, ²⁶ Nagay mwān mə Maad, Maad mwān mə Matatíyas, Matatíyas mwān mə Símyon, Símyon mwān mə Yósek, Yósek mwān mə Yoda. ²⁷ Yoda mwān mə Yoanan, Yoanan mwān mə Résa, Résa mwān mə Zorobábel, Zorobábel mwān mə Salátíyel, Salátíyel mwān mə Neri; ²⁸ Neri mwān mə Melúkí, Melúkí mwān mə Adi, Adi mwān mə Kosam, Kosam mwān mə Elumadam, Elumadam mwān mə Er. ²⁹ Er mwān mə Yésus, Yésus mwān mə Elyazar, Elyazar mwān mə Yorím, Yorím mwān mə Matat, Matat mwān mə Lévi. ³⁰ Lévi mwān mə Símyon, Símyon mwān mə Yúda, Yúda mwān mə Yóseb, Yóseb mwān mə Yonam, Yonam mwān mə Eliyakim. ³¹ Eliyakim mwān mə Məleya, Məleya mwān mə Məna, Məna mwān mə Matata, Matata mwān mə Natan, Natan mwān mə *Dávid. ³² Dávid mwān mə Yése, Yése mwān mə Yobed, Yobed mwān mə Bowaz, Bowaz mwān mə Sala, Sala mwān mə Naáson. ³³ Naáson mwān mə Aminadab, Aminadab mwān mə Adúmin, Adúmin mwān mə Arni, Arni mwān mə Həsuron, Həsuron mwān mə Fares, Fares mwān mə Yúda; ³⁴ Yúda mwān mə *Yákwab, Yákwab mwān mə *Izaag, Izaag mwān mə *Aburaham, Aburaham mwān mə Tara, Tara mwān mə Nakor; ³⁵ Nakor mwān mə Seruk, Seruk mwān mə Ragəw, Ragəw mwān mə Falek, Falek mwān mə Eber, Eber mwān mə Sala; ³⁶ Sala mwān mə Kaynam, Kaynam mwān mə Arfagusaad, Arfagusaad mwān mə Sem, Sem mwān mə *Nówe, Nówe mwān mə Lamək; ³⁷ Lamək mwān mə Matusalem, Matusalem mwān mə Inəəg, Inəəg mwān mə Yared, Yared mwān mə Malələel, Malələel mwān mə Kaynam. ³⁸ Kaynam mwān mə Inos, Inos mwān mə Set, Set mwān mə Adam, Adam mwān mə Zembí.

4

Sátan mə bwówúlé Yésus

(*Mat 4.1-11; Mak 1.12-13*)

¹ Yésus nyə a wú Zhurdə a má shín lwánd nə ηkəyηkə Shíshim né cwóó. ηkəyηkə Shíshim mú kə nə nyə shí a shwéeshád. ² Njwú məjamb mú kə bwówulə nyə wu tən mwđw məwúm mánə. Yésus nyə a shígé də tóo sá mwđw məəyηgúd nə ndéé ja mwđw məəyηg mə á shín yí a mú gwág zha. ³ Njwú məjamb mú ci nə nyə ná: «ηkí wo jí *Mwān mə Zembí, cíg nə kwóógú ga ná í nyéég idúw.» ⁴ Yésus mú yidá bəsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálad Zembí dí ná: “Muud cugé nə ηkul cugə ηji nə idúw”.»

⁵ Njwú məjamb mú kə nə nyə gwów-gwđw. A mú lwágulə nyə məfaan má shí mishwun məsh ηji ja ηgwúd nə cág. ⁶ A mú ci nə nyə ná: «Mə é yə wo ijwúga nə wo jwúg nə məfaan máni məsh wo ηwa gúmá jáy, nəcé mə wé jí nə byo. Mə jí nə ηkul yána byo yə múúd yēsh má céél yə yé. ⁷ Ntó, ηkí wo kúd mpwoombú wa shí yə mə gúmá, byēsh í é bə ísá byó.»

3:19 Mat 14.3-4; Mak 6.17-18   3:21 5.16   3:22 4.18 Mwān: Sôm 2.7; Iza 42.1; Luk 9.35; 20.13   3:27 Salátíyel: 1Ib 3.17; Esd 3.2   3:30 Rut 4.18-22; 1Ib 2.1-14   3:31 Natan: 2Sa 5.14   3:33 Mət 29.35; 25.19-26; 11.10-20; 5.1-32   4:1 Mat 6.16-17; Luk 4.18; Heb 4.15   4:4 Mbá 8.3   4:6 Mat 28.18; Yuá 12.31

⁸ Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Dugú kúd mpwoombú shí nji wə Zembî woó Yawé. Nji nyə wə wó dág yə gúmá yé.”»

⁹ *Sátan mú kə nə nyə Yurúsəlem, kə təl nyə zhwaáŋgê *Mpáanzə Zembî dí gwôw. A mú ci nə nyə ná: «Ŋkí wo ji Mwân má Zembî, bídúg nyúul wú wa kə kud shí, ¹⁰ nəcé jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Zembî mə bá lésha nə *wəéŋgəles bé ná bwə bááguləg wo. ¹¹ Bwə é ŋkêny wo məbwəd, kuú wô í nda bwiim bəəgá.”»

¹² Yésus mú bęsa nə né ná: «Ciyá jisə ná: “Wo ajəlayé nə bwówələ Zembî woó Yawé”.»

¹³ Ja Njwú məjamb mə shîn bwówələ Yésus mimbii myêsh ntáni yí, a mú kyey béegyá nə Yésus, kə bwánd ja fwámé fwála í bá bə yí.

Mətédúlé má ísény má Yésus

(Mat 4.12-17; Mak 1.14-15)

¹⁴ Yésus mú nyingə kə Galilê a njúl nə ŋkul á Ŋkəŋkê Shíshim. Jíná dé í mú ŋgə jwə cínəŋg yêsh. ¹⁵ Nyə á ŋgə yə buud minjígúla *məmpáanzə má minjígúla má *Oyúden dí, buud bēsh bwə ŋgə yə nyə gúmá.

¹⁶ Né ndeé nyə á ka kə Nazarêt wú nyə á wəəf wá. A mú kə nyii *mpáanzə minjígúla jwôw lú Sábaad nda nyə á du bwey sá ná. Nyə á ka tîw títəlí ná a lə Kálaad Zembî. ¹⁷ Bwə mú yə nyə ŋgwól kálaad Izayí *muud micúndə nyə á cilə yé. A mú wəef kálaad ná ndeé a mú kwey kúkúl jisə cilyá ná:

¹⁸ Shíshim mə Yawé wúsə mádí

nəcé nyə a gwáágulə mə məwúda ná mə zəg bwiiŋg mímbúmbúwá Jəjə Kéel.

Nyə á nti mə ná mə zəg jaaw mímbwug ná: «Bí má wú mímbwug dí»,

mə jaaw wəancím-ncím ná: «Mísh má má bəŋ bí».

Nyə á nti mə ná mə zəg fəemushi búud bwə cúgé nə ŋkul shwə ményúul wá,

¹⁹ mə zə cúndə mbú Yawé mə bá lwóyá mpáam yí.

²⁰ Nyə á ka fúlə kálaad ná ndeé a mú yə fulísh á *Mpáanzə Zembî, a mú ji shí. Buud bēsh bwə á bə mpáanzə minjígúla wá bwə mú mpu kənd mísh nyədí. ²¹ A mú tééd lásúlə nə bwo, nyə ná: «Kúkúl micilyá mí Kálaad Zembî bí ámə gwág mə ámə lə ní í má bwəma múús.»

²² Buud bēsh bwə á ŋgə ságusə nyə. Bēsh bwə á ŋgə káam jəjə íciyá í á ŋgə wú nyədí mpu dí yí, bwə ŋgə ci ná: «Mwân mə Yóseb dí éga?»

²³ A mú ci nə bwo ná: «Mə mpú ná bí é kənd mə kaaná í du ci ná: “Yé jwówuda, lwəgə wóméfwó” yí. Sá á shí gwág ísə wó á sá Kapernawúm yí. Sáág nəmá byo wa wódí kwáádə.»

²⁴ A mú nyingə ci ná: «Búbələ, mə jaaw bí ná, bwə abwélé mpu lég múúd micúndə nyədí kwáádə. ²⁵ Má jaaw bí búbələ ná, ja Eli nyə á bə yí, ja jəŋ í á feed tən mimbú mílól nə oŋkwoond ósaman yáág-yáág zha mú bə shí nyêsh yí, zhwoŋ mikúsə mí búdá mí á bə *Izərayél. ²⁶ Nji Zembî nyə a shígé kənd Eli mikúsə myəəŋg dí! Cwûd! kú bə tó ŋgwúd dí. Nyə á yida kənd nyə Saréputa, shí í gwág nə Sidon yí, wə wúl kúsə múdá á nūŋ.

²⁷ Mizúzaamə mí á bə nəmá Izərayél ŋkí bulya ja mə múúd micúndə Elizê nyə á bə yí. Nji, ŋgwúd nə ŋgwúd í áshígé lwəgəwa; í á bə nji Naaman muud á Sirî.» ²⁸ Buud bēsh bwə á bə mpáanzə minjígúla wá bwə mú nyada nə a lásúlə ntó. ²⁹ Bwə mú tōw shí, wáámə kə nə nyə ŋgwála dí tóón, kə bád nə nyə mbúnj dí gwôw. Ŋgwála wəəŋg í á bə lwóyá mbúnjúd. Bwə mú kə nə nyə wu gwôw ná bwə kə ságəwo nyə wusə mbúnj dí shí. ³⁰ Nji, nywáá mú cə bwo mpədúgá ná ndeé a mú kyey.

Yésus mə lwóyá ŋkul ijwúga

(Mat 7.28-29; Mak 1.21-28)

4:8 Mbá 6.13; 5.9   4:10 Sôm 91.11-12   4:12 Mbá 6.16   4:13 22.3, 31   4:14 4.18   4:18 1.68   4:18 Iza 61.1-2; Mat 11.5; Luk 7.22   4:18 1.35; 3.16, 22; 4.1, 14; 10.21; 24.49; Mat 1.18, 20; 3.11, 16; 4.1; 12.18, 28, 31-32; 28.19; Mak 1.8, 10, 12; 3.29; Mís 1.2, 5, 8; 2.4, 17, 18   4:19 Ləv 25.10   4:22 Yuá 6.42   4:24 Yuá 4.44   4:25 10j 17.1, 8-16   4:27 20j 5.1-14

³¹ A mú shulə kə Kapernawûm, wúl ηgwəla á faan lú Galilê. A mú də yə búúd minjígúla mwəw mə ósabaad dî. ³² Buud bwə mú bul káam mbií nyə á ηgə jíguli yí, nəcé ciyá jé í á də bæ nə kéénd.

³³ ηgwól múúd nyə á ka bæ *mpáánzə minjígúla a njúl nə bów-bów shíshim jamb, a mú kîm nə ηkulú ná: ³⁴ «Eéékyé! Yé Yésus muud á Nazarêt! Shé bân nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgulə sê? Μεε mə mpú wo. Wo wə féeshá múúd mə Zembî.» ³⁵ Yésus mú ηkáánd nə jamb ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlúd!» Jamb í mú wusə múúd wəŋg shí na tām buud. Í mú wú nyə nyúúlúd kú sá nyə məbów. ³⁶ Buud bēsh bwə mú bul káam, bwə ηgə ci bwámé nə bwámé ná: «Wáyé mbií lésú wí nə kéénd nə ηkul iŋwuga ntúga ga? Muud éga mə ηkáánd nə bów-bów míshíshim, mí wú?» ³⁷ Jínə dé í mú jwə kákúl jēsh faan dəŋgúd.

Yésus mə lwag ncúlyá mimbêl

(Mak 1.29-34)

³⁸ Yésus nyə á ka wú *mpáánzə minjígúla, a mú kə Shímun dî njów. Shímun wəŋgú ayôŋ nə yôŋ nyə á bií cii yé á mudá né táás. Bwə mú ci né Yésus né a sáág sâ shú déd. ³⁹ Yésus mú shísh kə jwaagwo nyádí, ηkáánd nə ayôŋ nə yôŋ. Ayôŋ nə yôŋ mú bíd nyə. Mudá wəŋg mú wəł cé nə cé tééd ntâg ηgələ ηwa njugú wân.

⁴⁰ Ja jwów í á ηgə jímə yí, buud bēsh bwə á bæ nə mimbêl mimbíi mimbíi wá bwə á zə nə myo wə Yésus. A mú ηgə bəd myo məbówé né ndeé mí ηgə yâl. ⁴¹ Zhwog buud məjamb mə á ηgə wú mə ηgə kîm ná: «Wo ji *Mwân mə Zembî.» A mú ηgə ηkáánd nə mwo, a kú magulə né mə ηgəg nə lás ntó, nəcé mə á ηgə mpu né a jisə *Krîst.

⁴² Ja mán í á lêm yí, Yésus nyə a cúwo tóŋn kə kúl búúd bwə áshígé bæ yí. Buud bwə mú ka kə sô nyə áncuncuma né ndeé bwə mú kə kwey nyə. Bwə mú cēel bií nyə né a kú ná kwo béégya nə bwo. ⁴³ A mú ci nə bwo ná: «Í jii né mə kəg námə bwíiŋg Jɔɔ Kéel á Faan mə Zembî míl míŋgwəlad. Gwə wə nyə á nti mə né mə zəg sá yí.» ⁴⁴ Nyə á ka kə ηgə cúndə *mámpáánzə mə mínjígúla mə *Oyúden mâ Yudéa* dî.

5

Yésus mə tééd jówələ ómpwíin

(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)

¹ Dúl jwów, Yésus nyə á bæ a tál bwûŋ lú cwoogá cínú á Genezarêt; buud bwə á ka zə bul shúsə nyə ηgələ gwágulə Milésú mí Zembî. ² A mú dúg mól məbá na ncindyə cwoogúd. Buud ó shwey bwə á shulə mól məŋgúd, bwə ka ηgə gusa məwód mán. ³ Yésus mú kəwa dúl byóól dəŋgúd. Dâŋ í á bæ dé mə Shímun. A mú ci nə Shímun né a wúg nə byóól bwúŋúd shísh ηgeé bwag. A mú ji shí na byóólúd ka ηgə yə buud minjígúla.

⁴ Ja nyə á yəw lásúlə yí, nyə á ci nə Shímun ná: «Súsálúg byóól dwô kúl jí ηkí jímə yí bi wúsəg məwód məjúwód né bwə julə óshû.» ⁵ Shímun mú bəsa nə nyə ná: «Mása, sé mə ntûŋ búlu ncindí kú bií təw sâ. Mə zə wusə məwód nji nəcé wo mə ci.» ⁶ Bwə mú wusə məwód né ndeé bwə mú bii ncúlyá oshû, məwód mə ηgə nyey. ⁷ Bwə mú də mas búúd ó gwoŋg bân bwə á bæ dúl byóólúd wá məbówé né bwə zəg kwíind bwo. Bwə mú zə, bəŋŋə bwə mú wá óshû məbá mēsh dí né ndeé mə mú tééd né mə nyasula məjúwód.

⁸ Nda Shímun Pyêr nyə á dúg ntó ná, nyə á zə kúd Yésus məbwóŋ shí, nyə ná: «Cwamba, wúg mə kúná-kúnə nəcé mə ji sół *misóm.» ⁹ Wəŋg mbií bwə á bii oshû yí í á sá bəŋŋə buud bé bēsh iŋkuŋkúúnd. ¹⁰ Tεem bæ Zhâk bá Yuánes bwân ó Zhébedé bwə á bæ buud ó gwoŋg ə Shímun wá bwə á bæ námə nə iŋkuŋkúúnd. Né ndeé Yésus mú ci nə Shímun ná: «Kú bεeg fúndə, tééd fwála gaád wo zə bá də julə búúd.» ¹¹ Bwə mú zə nə mól cínú né ndeé bwə lúgə ntâg isâ byēsh, bε Yésus.

4:32 Mat 7.28-29   4:34 Mak 3.11   4:41 Mak 3.11-12   4:43 11.2   * 4:44 Bi ə kálugə, Segond ηgə ci na né Galilê, í njúl né í jəlá nə bæ Yudéa.   5:4 Yuá 21.2-11   5:11 Mat 8.21-22

Yésus mǎ lwag zúzaamǎ
(*Mat 8.1-4; Mak 10.40-45*)

¹² Na gúl ja, Yésus nyə á bæ wúl ηgwála dǎ. ηgwól múúd nyə á bæ cínɔŋgú nə zaamə nyúúlúd nə jəəd. Ja múúd wəɔŋg nyə á dúg Yésus yí, nyə á læel zə jwaagəwo kúd mpwóombú mǎndəlúd, jəgula nə nyə ná: «Cwám̄ba, ηkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bæ mə nə səndɔŋ.» ¹³ Yésus mú séém̄b mbwə, kún̄ya nə nyə, ci nə nyə ná: «Mǎ magulə. Nyúúl í bág wo nə səndɔŋ!» Cé nə cé, zaamə í mú sh̄n wú muud éne nyúúlúd.

¹⁴ Nji Yésus mú tǎl nyə mpǎndí nə ci a kú jaaw təɔ muud sǎ í mǎ s̄y yí. Nyə nə né ná: «Yidag kə lwágulə fada nda wó músé nə, wo ka wá sǎ Moyíz nyə á ci yí shú yálúlə wó mǎ yǎl ni. Bwə mpúg nə wo mú mpwogé.» ¹⁵ Lǎŋ mǎ Yésus í mú ηgə bul kyey, buud bwə mú bul ηgə sɛŋgya áncuncuma, ηgə zə gwágulə nyə, ηgə námǎ zə lwəgəwa məbwas mǎŋ.

¹⁶ Nji, nyɛ mú kə, nyáméfwó íkúl í áshígé bæ nə buud yí, kə jəgula nə Zembí.

Yésus mǎ lwag mbúmbwúgú
(*Mat 9.1-8; Mak 2.1-12*)

¹⁷ Yésus nyə á ηgə yə buud minjígulá dúl jwówúd. Bóól *Ofarizyɛŋ nə *Ŋkume ó mǎcɛɛ bwə á zhu mílɔɔm myɛsh myǎ Galilɛ nə Yudéa, bóól zhu námǎ Yurúsələm. Yésus nyə á bæ nə ηkul mǎ Cwám̄ba shú nə buud məbwas mǎ ηgəg nə yǎl. ¹⁸ Ká dúg nə, bóól búúd bwə mú wóós bwə ηgə ηkɛny mbúmbwúgú táádád. Bwə mú ηgə s̄ɔ nə bwə nyíngál nyə njów kǎnd nyə kúl Yésus nyə á bæ yí. ¹⁹ Bwə áshígé ka bæ nə wú bwə nyíngálúg nyə, nəcé buud bələ áncuncuma. Bwə mú ntǎg bád nə nyə kwáminú kə cúwo luun nə ndéé bwə shul nyə nə táádá jé wə Yésus na tǎm buud.

²⁰ Yésus mú dúg nə buud bəɔŋgú búsa nə fwámé búgá, a mú ci ná: «Amudúm, mə mǎ juu wo nə *misəm myô.» ²¹ *Oyíguli ó mǎcɛɛ bǎnɔŋ Ofarizyɛŋ bwə mú tééd ηgələ lás bwámé nə bwámé ná: «Wáyé múúd ηgə *lás nə Zembí bwaasúlə mpu éga? ηgwól zə jí nə ηkul juu búúd nə misəm myéd kwɔŋ Zembí nyáméfwó?»

²² Yésus músə mpu sǎ bwə á ηgə téduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Ji bí ηgə ci bídí mílámúd yí? ²³ Jí í búl bæ kúnə-kúnə? Ye cǎlə nə muud ná: “Mə mǎ juu wo nə misəm myô”, ye ná: “Wəólúg, wo kyéyug?” ²⁴ Mǎ ka cɛel nə bi mpúg nə *Mwǎn mə Múúd ji nə ηkul ijwúga nə a juu búúd nə misəm myǎŋ wa shí.» Ntó, Yésus mú yid wə mbúmbwúgú, nyə nə nyə ná: «Mǎ ci nə wo ná, wəólúg, wo ηkényúg táádá gwô, wo nyíngəg kə njów.»

²⁵ Námǎ cé nə cé, mbúmbwúgú mú wəol bwə ηgə dúg, a mú ηkɛny táádá jé, kyey kə njów a ηgə yə Zembí gúmá. ²⁶ Buud bəsh bwə mú káam mbií á nə fəg də jímb lúúd. Bwə mú yə Zembí gúmá bwə mú bul bæ nə ifwaas, bwə mú ηgə lás ná: «Sə mǎ dúg *ísá í mímbúgú múús.»

Bwə ádé fala sǎ ágúgwáan nə acwúlú
(*Mat 9.9-17; Mak 2.13-22*)

²⁷ Ja ísá íni í mǎ sh̄n yí, Yésus mú cúwo tóón, a mú dúg ηwenye tóya bwə á də jǎw nə Lévi yé njúl kúl bwə á də jəna tóya yí. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bɛg mə.» ²⁸ Lévi mú lágə ísá byəsh, tǎw bɛ Yésus.

²⁹ A mú kə sǎ məma dína nyádí njów. Ŋwenye ó tóya nə bóól búúd bwə á kə cínɔŋg áncuncuma, bǎnɔŋ bwə mú kə də. ³⁰ *Ofarizyɛŋ bǎnɔŋ *Oyíguli ó mǎcɛɛ bwə mú kə ηgə nyímbula nə *ompwíin ó Yésus ná: «Nəcə jí bínɔŋ ŋwenye ɔ tóya nə bóól osóol ɔ məbǔw bí ηgə bále də nə ηgul yí?»

³¹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jji jwówuda, í də bæ mímbəl. ³² Mə a shígé zə jǎw ótátəlí ɔ búúd nə bwə céndúg mítédúgá, mə á yida zə jǎw osóol ɔ məbǔw.» ³³ Bwə mú ci nə nyə ná: «Ompwíin ó Yuánes báa bwə də ci idǎw yələ Zembí gúmá, ompwíin ó Ofarizyɛŋ bwə də námǎ sǎ ntó; wɛɛ bwô bǎŋ ku ci.» ³⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ja múúd mǎ ηwa bá yí, a tǎl zǎŋ, a jǎw óshwá bé; ye bi búsa nə ηkul sǎ nə oshwá bé bwə yidag zə

5:14 Ləv 14.2-32; Mak 7.36; Luk 17.14   5:15 Mak 7.36   5:16 Mat 14.23; 26.36-46; Mak 1.35; 6.46; Luk 3.21; 6.12; 9.18, 28-29; 11.1; Mis 1.14; 2.42; 6.4; 12.5   5:20 7.48; Mat 9.2   5:24 Yuá 5.36   5:28 Mat 8.21-22   5:29 Mat 9.10   5:32 19.10   5:33 Mat 6.16-17; 11.18-19; Luk 7.33-34   5:34 Mat 9.15

nə məcey lámúd bənôh muud bə bwə njúl kúl ηgwúd? ³⁵ Mbô! Nji mósól mwôw mə ηgə zə, bwə bá yíl bwo muud bə yí. Mwôw məwηgú dí ó óshwə bé bwə ka bá ci ídêw.»

³⁶ A mú námə kənd bwo kaanə ná: «Bwə ádé nyaa káándá ágúgwáan* ηwa kúl cínəηgú, kə wá bágá bwoodú káándád. Múúd mə ká sá ntó, í é bə, a mə nyaa káándá ágúgwáan, kúl jé kú nyingə mpíya nə káándá á bwoodúd. ³⁷ Ntó námə, bwə ádé ηwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad; ηkwaηgá wáan í é sá nə lenya búndúg, wáan shwiw shí. ³⁸ Ntó, í jii ná bwə dúg wá wáan ágúgwáan ílenya í ágúgwáanud. ³⁹ Muud cugé nə ηkul bə ná a shîn ηgul málwəg mə mə lyəη má a nyingə gwág yéesh íkwan. Mbô! Bwə də ci ná məlwəg mə mə lyəη má wə mósə fwámé málwəg.»

6

Yésus nə məcey mə Sábaad

(Mat 12.1-14; Mak 2.23-28; 3.1-6)

¹ Í á wós dílúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyə á ηgə lína ifambə í *blé. *Ompwíin bé bwə mú ka ηgə búgə mikəηg mí blé, ηgə nyaməsə nə ndeé ηgə də. ² Bósólúgá búúd wə gwooηg *Ofarizyēη bwə mú lás nə bwo ná: «Nəcə jí bí ηgə sá sá məcey mə amágúláyé nə muud sáag jwôw lú Sábaad yí?»

³ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwelə lə sá *Dávid nyə á sá ja bənôh buud bé bwə á gwág zha yí? ⁴ Nə nyə á kə nyíi banda *mátúnəga dí, ηwa íbuléd í á də bə ci shú yələ Zembí gúmá yí də, a yə námə búúd bé bwə də. Í njúl nə məcey mə ηgə ci nə nji ofada wə bwə á jəla nə də də byo, kú nə ηgwól múúd shús.» ⁵ A mú ci nə bwo ná: «Mwân mə Múúd ηgə jwú nə məcey mə Sábaad.»

⁶ Í á nyingə bə dílúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyə a nyíi *mpáanzə minjígúla, a mú də yə búúd minjígúla. ηgwól múúd nyə á bə cínəηgú nə mbwə mənəcwúm shwáambúlə. ⁷ *Oyíguli ó məcey bənôh Ofarizyēη bwə mú ηgə fáf Yésus nə bwə dúg ηkí nyə é lwag múúd jwôw lú Sábaad, bwə shwəman nyə.

⁸ Yésus mú bwey mpu mítédúgá bwə á ηgə téduga bwədí mílámúd myá. A mú ci nə muud á mbwə shwáambúlə ná: «Tówúg tútəlí, wo kəg tōw na tām buud.» Muud wəwηg mú kə, kə tōw. ⁹ Yésus mú ci nə buud ná: «Mə shílá ná bí nə ye məcey mə magulə nə sə sáag mənəywa jwôw lú Sábaad, ye nə sə sáag məbôw, ye nə sə cúgug buud, ye nə sə gwúg?» ¹⁰ A mú cing mpwóombú ηgə dúg bēsh nyədí mákoogú nə ndeé nyə nə muud á shwáambúlə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé. ¹¹ *Oηkume ó məcey bənôh Ofarizyēη bwə mú bə nə impimbə nda bwə é cwíil. Bwə mú ηgə séηusa məkəl bwámé nə bwámé ηgələ sə sá bí nə ηkul sá Yésus yí.

Yésus mə féesh búúd ə lwámá bé

(Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)

¹² Í á zə bə na díl fwála dí ná, Yésus nyə a bád mbúmbúnúđ kə jəgula nə Zembí. Nyə a shínal bulú ncindí a ηgə jəgula. ¹³ Ja mán í á ləm yí, nyə a jôw ompwíin bé a mú féesh wúm nə óbá cínəηgú, a mú gwiid bwo nə *buud ə lwámá. ¹⁴ Í á bə, nə Shímun nyə á gwiid nə Pyêr yé, nə André mínyəηê mə Pyêr wəwηgú, nə Zhâk nə Yuánes, nə Fílíp, nə Batəlumi, ¹⁵ nə Matiyô, nə Tómas, nə Zhâk mwân mə Alfé, nə Shímun nyə á bə kaambulə ləwə yé, ¹⁶ nə Yúdas mwân mə Zhâk, zə keel Yúdas Iskariyôt muud nyə á zə kusha nə Yésus yé.

Yésus mə lwag mímbəl

(Mat 4.24-25; Mak 3.7-11)

¹⁷ Yésus nyə á ka shulə wú nə bwo mbúnúđ zə tōw kúl í á bə mbwaanəzələ yí. Ncúlyá *ompwíin bé nə kúdə zhwoηg buud bwə á bə cínəηg áncuncuma bwə ηgə zhu Yudéa yésh nə Yurúsələm, bósól zhu fundú mán á kósomb míηgwála myâ Tir nə Sidon. ¹⁸ Buud bəwηgú bwə á zə nə bwə zə gwágulə Yésus zə ηgə lwəgəwa məbwas mán. Bəwηg bów-bôw

* 5:36 Na jí kúl káándá í afwóyé kə mójúwó nə ndeé í juli yí. 6:1 Mbá 23.25 6:2 MmN 20.8-10
6:3 1Sa 21.2-7; Ləv 24.5-9 6:6 Mak 2.27-28 6:11 Yuá 5.16, 18 6:12 5.16 6:14 Mís 1.13; Yuá 1.40-44

míshíshim mí á du tâl cwúnd dí wá bwé ñgə yâl. ¹⁹ Buud bêsh bwé á ñgə sɔ ná bwé kúnyá nə Yésus nəcé nyúl ñkúl í á ñgə wú nyédí ñgə lwag bwo bêsh.

*Yésus mə yá búúd minjígúlá
(Mat 5.1-12, 39-48; 7.1-12, 16-21)*

²⁰ Yésus mú bân mísh dúg *ómpwíín bé, a mú ci nə bwo ná:

Bí buud ɔ mábúwa bi mó jəla,
nəcé Faan má Zembî dí shú dán.

²¹ Bí buud bí ñgə gwág zha kidíga wá, bi mó jəla,
nəcé bi mə bá bə nə jíló.

Bí bəɔɔg bí ñgə jii məyê kidíga wá, bi mó jəla,
nəcé bi mə bá bə nə məshusug.

²² Buud bwé bá mpíi bí, bwé ban ná bi kú ná du sɛɛɔgɔya nə bwo, bwé lwîy bí, bwé ñwa mínə mún nda sâ nyéé nəcé bi ñgələ bɛ *Mwân mə Múúd. Ja í bé nə bí ntó yí, bi mó jəla. ²³ Jwôw í bé nə bí ntó yí, gwágúgá nywa, bí kôw nə məshusug, nəcé bi mə bá kə bə nə məma myána gwôw. Mpugá nə nda bwé ñgə sá bí ni, ntó námə wá ímpáámɔ́ byán í á du sá *buud ɔ mícúndá yé.

²⁴ Ká məntágula nə bí buud ɔ kúm,
nəcé wún tɔɔm wêsh ɔ bí bí nə ndí ni.

²⁵ Məntágula nə bí buud bí nə jíló wá,
nəcé bi mə bá bə nə zha.
Məntágula nə bí buud bí ñgə gwo kidíga wá,
nəcé bi mə bá təɔwə, bí jii məyê.

²⁶ Məntágula nə bí ja búúd bêsh bwé fáág bí, ci nə bí nji mənywa yí.

Mbíi ñgwúd wəɔɔg námə wá ímpáámɔ́ byán í á du sá buud ɔ mícúndá wá məshígá yí.

²⁷ «Nji, məe mə ci nə bí buud bí ñgə gwágulə mə wá ná, cɛɛɔgá mizhízhiŋ mín, bí sá bəɔɔg bwé ñgə mpíi bí wá mənywa. ²⁸ Bwádánúgá nə buud bwé shwó bí wá, bí jəgula nə Zembî shú bəɔɔg bwé ñgə cúg bí wá. ²⁹ Ñkí muud mə nyífá wo bóónz mbánúɔ́, yéɔ námə nyə wúl mbán. Ñkí muud mə mándá wo nə kúúɔ gwô, wo kú kaambulə nyə nə wáma gwô á cwû. ³⁰ Ñkí muud mə gwáámɔ́ wo sâ, yéɔ nyə; nyɔɔɔg mə mándá wo nə sâ gwô yé, bídúg a kág nə gwo. ³¹ Sáɔgá buud sâ bí mó céél nə bwé sáág bí yí.

³² «Ñkí bi mó du cɛɛɔl nji buud bwé céél námə bí wá, buud bí nə ñkul ka lɔ́ bí ntɔdelê? Ñgáá nə osóɔl ɔ *mísə́m bwé du námə cɛɛɔl nji buud bwé céél bwo wá? ³³ Ñkí bi mó sá búúd mənywa nji bəɔɔg bwé sá námə bí mənywa wá, buud bí nə ñkul ka lɔ́ bí ntɔdelê? Ñgáá nə osóɔl ɔ mísə́m bwé du námə sá ntó? ³⁴ Ñkí bi mó du kənd íkwálá nji wú bí mó bwánd nə búgə nə bwé é nyiŋg bí wá, buud bí nə ñkul ka lɔ́ bí ntɔdelê? Ñgáá nə osóɔl ɔ mísə́m bwé du námə kənd íkwálá nji wú bwé du nyiŋg bwo tâŋ ñgwúd wá?

³⁵ «Bi bân, cɛɛɔgá mizhízhiŋ mín, dúgá sá búúd mənywa, bí du yə búúd ikwalá kú bwánd nə bwé nyiŋgug bí. Ntó, Zembî mə bá yə bí məma myána; í é mpûy nə bi búse bwân ɔ Zembî a gwôw-gwôw. Nəcé nywáá ji nə jɔ́ lám tɛem bə shú búúd bwé aŋgê nə yə nyə akíba wá, tɛem bə shú bəɔɔg wá mbíya milám. ³⁶ Dúgá lwóya lám íŋkúnkwon nda Sóónɔ́ wún mə du lwóya lám íŋkúnkwon ná.

³⁷ «Kúgá du jééɔ́ búúd minjagá, bwé ka námə bá du bə kú jééɔ́ bí minjagá. Kúgá du yə búúd intúgúlí í məbɛ́ɛ́ máŋ, bwé ka námə bá du bə kú yə bí intúgúlí í məbɛ́ɛ́ mún. Dúgá juu búúd nə məbɛ́ɛ́ máŋ, bwé ka námə bá du juu bí nə mún məbɛ́ɛ́. ³⁸ Dúgá sá yána, bwé bəɔ́ námə du sá bí yána. Bwé bá du shwu bí isá məma kwáám káándád, í njúl njinyá, bwé san í ñgə sɔw. Nəcé yuug bí é du yigula bóól búúd nə ndí yí, gwé námə ɔ́ bwé bá du yigula bí nə ndí yí.»

6:19 Mat 9.20   6:20 Mat 5-7   6:20 Zhk 2.5   6:21 Mbú 7.16-17; Zhe 31.25; Sôm 126.5; Iza 61.3
6:22 Mat 5.11; Yuá 16.2; Mis 5.41; 1Pr 4.14   6:23 Mat 5.12   6:24 Mat 19.23-24; Zhk 5.1   6:25 1Kr 4.8   6:26
Zhk 4.4; Zhe 5.31   6:29 Rom 12.17; 1Kr 6.7   6:35 yə búúd ikwalá: Ləv 25.35-36   6:37 Mat 6.14-15;
Mak 11.25-26   6:38 Mak 4.24

³⁹ Yésus mú námé kænd bwo kaaná ná: «Ŋgwól áncím-ncím ji nə ŋkul jaand nə ŋgwól? Ŋgaá ná bêsh bwé é búla bííd?» ⁴⁰ Mpwíín nyə ádé bwele ntə yígguli; nji, *mpwíín mə mpú ŋwa njíggúlá yé mə du námé bæ nda yígguli.

⁴¹ «Nəcə jí wó ŋgá mpu dúg ntand shwú jí mínyɔŋɔ wóó jús dí, nji wo kú dúg mbwûŋ wí dwó jús dí yí? ⁴² Ntədəlé wó jí nə ŋkul ci ná wo yíl mínyɔŋɔ wóó ntand shwú júsúd wɛɛ kú dúg mbwûŋ wúsá wo dwó júsúd yí? Yé múúd məkəŋ, fwog yíl mbwûŋ wódí júsúd; ja jɔɔŋgú wá wó é ka dúg nda wó jí nə ŋkul yíl mínyɔŋɔ wóó ntand shwú júsúd ná.

⁴³ «Fwámé líí dí í dú wúmá íbumá í abúbôw; líí abúbôw kú námé wúmá fwámé íbumá. ⁴⁴ Líí jêsh í du mpûy íbumád. Bwé ádé mwáág ífumbí ŋgwúdáanzé dí, kú saag məbudé ŋgwuŋúd. ⁴⁵ Jɔjɔ múúd lâm yé wúsə nə jɔjɔ kwɔɔzú, í ka du wéeshuli jɔjɔ ísâ; bów-bôw múúd yé lâm nə bów-bôw kwɔɔzú, ka námé du wéeshuli bów-bôw ísâ. Sâ múúd ŋgá bul téduga lámúd yí, gwé wá mpu yé í dú lás yí. ⁴⁶ Bí ŋgə jôw mə nə Cwámba! Cwámba! Ká nəcə jí bí búśá kú sá sâ mə ŋgá ci yí? ⁴⁷ Muud yêsh mə zə mádí zə gwágulə lósú mə ŋgá lás ga, a sá nda mə ŋgá ci nə, muud wɔɔŋgú jisə mbií múúd mə zə lwágulə bí ga. ⁴⁸ A jí nda muud mə sá ná, ja á zə shumə njów yí, a tééd fáág shí nə fáág fáág fáág, a mú kə tâl mífim kwóógúd. Ja mpɔɔŋ i wóós yí, kwuŋgú tɛɛm du nyífa njów wɔɔŋgúd, í kú bwele shwágusa, nəcə í bələ fwámé shumyá. ⁴⁹ Nji, ŋkí muud mə gwágúlə lósú mə ŋgá lás yí, a kú sá nda mə ŋgá ci nə, a jisə nda muud mə shúmə njów mətəg dí kú fáág nə ndéé kə tâl mífim kwóógúd yé. Kwuŋgú mə ká nyífa njów wɔɔŋgúd, í búg shugula shí nə mpuu.»

7

Yésus mə lwag sɔɔl məsáal mə wúl lúlúú ózimbi

(Mat 8.5-13; Yuá 4.46-54)

¹ Ja Yésus nyə a shîn lás lósú yé nə wêsh kúl búúd í ŋgá gwág yí, nyə á kyey kə Kapernawûm. ² Wúl lúlúú múúd í á du jwú nə ozimbi təd yí í á bæ nûŋ, lwaá dé á lâm í á ŋgə bwə ŋkí yáág nə í zə yə. ³ Lúlúú ózimbi ni í á ka gwáduga Yésus. A mú kænd búbaalé ocúmbá buud wá *Oyúden ná bwé kág jəgula nə nyə ná a zəg lwag nyə lwaá dé. ⁴ Ocúmbá buud bɔɔŋg bwé mú kə wóós wá Yésus, kə bul bul téég nyə məbwə ná: «Muud éne mə jəla ná wo kwííndúg nyə, ⁵ nəcə á cɛɛl lwoŋ búúd jisú, nyə wá nyə a lwə sə *mpáanzə minjígúlá nyísú.»

⁶ Yésus mú ŋwa zhíí, bəńónŋ bwé mú kə. Ná bwé wál bá kə kumə njów, lúlúú ózimbi mú kænd óshwé bé ná bwé kág ci nə Yésus ná: «Cwámba, kú bul ntágulə nyúúl, nəcə mə ampíyáyé ná wo nyíig mádí njów. ⁷ Gwé wá mə shígé kwey tətəlí ná mə zəg məmɛfwó zə bwəma nə wo yí. Jeg lás lásúg, sɔɔl məsáal waamá yálúg. ⁸ Nəcə mə jí nə omása bwé ŋgá jwú nə mə wá. Mə jí námé nə ozimbi mə ŋgá jwú nə ndí wá. Nyɔɔŋg yêsh mə é ci nə a kyéyug yé, a kə; nyɔɔŋg mə é ci nə a zəg yé, a zə. Mə ká ci nə lwaá dām nə í sáág gúl sâ, í sá gwo.»

⁹ Yésus nyə á faag njwú ozimbi éne ja nyə á gwág á mə lás ntáni yí. A mú yid dúg búúd bwé á ŋgə bɛ nyə áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Mə jaaw bí nə mə afwóyé bwele dúg múúd nə fwámé búgá nda nyíga, tɛɛm bæ kúl búúd *Izəɔyél dí» ¹⁰ Buud bwé á zə lwámád wá bwé mú nyiŋgə, kə njów mə lúlúú ózimbi, bwé mú kə kwey sɔɔl məsáal mú mpwogé.

Yésus mə gwúmushi mwân mə wúl kúsə múdá

¹¹ Yésus nyə á ka kə ŋgwéla á Nayîn, bəńôŋ *ompwíín bé nə bóól zhwoŋ buud ɔ bwé á ŋgə kə. ¹² Bwé ŋgələ shísh ŋgɛɛ mpumbé ŋgwéla, dúg ná, buud bwé ŋgá kə nə mbimbə ná bwé kə dəl. Í á bæ cúgá lú mwân, nyɔɔŋgú njúl kúsə. Zhwoŋ buud ɔ ŋgwéla bwé á ŋgə lúgal nyə.

¹³ Cwámba nyə á bul gwág cɛy lâm mwo dí ja nyə á dúg kúsə múdá wɔɔŋg yí. A mú ci nə nyə ná: «Kú ná ŋgə jii.» ¹⁴ A mú shísh kə kúnnya nə tanjá. Buud bwé á ŋgə ŋkêny wá bwé mú shigula. Yésus mú lás ná: «Mwâ ncwámá, juumúg! Mə ci nə wo ntó.» ¹⁵ Mbimbə mú wɔɔl jí njínjilí, tééd ntəg ŋgələ lás. Yésus mú ŋwa nyə nyiŋg yə nyóóŋgú.

¹⁶ Buud bêsh bwé mú bæ nà inkuṅkúúnd. Bwé mú ṅgə yə Zembî məshwúmb bwé ṅgə ci ná: «Məma *múúd micúndə mə wóós sádí. Zembî mə zə kwiid kúl búúd jé.» ¹⁷ Lâṅ mə Yésus í mú ṅgə kala ná ndéé í mú kyey Yudéa yêsh nà cínəṅg məkoogú məkoogú yêsh.

Yésus bá Yuánes Nduu-buud
(Mat 11.2-19)

¹⁸ Yuánes Nduu-buud nyə á ka gwág misóólúgú míni myêsh nə *ompwíin bé. Nyə á ka jôw óbá cínəṅgú, ¹⁹ a mú kənd bwo wə Yésus ná bwé kəg jî nyə ná: «Ye wo wə muud sə ṅgə bwánd ná a bá zə yé? Ye sə kwóg ná bwánd íshús?» ²⁰ Ompwíin ó Yuánes bwé mú kə wóós wə Yésus, bwé mú ci nə nyə ná: «Yuánes Nduu-buud ṅgə nti sə ná sə zág jî wo ná: “Ye wo wə muud sə á ṅgə bwánd ná a bá zə yé, ye sə kwóg ná bwánd íshús?”»

²¹ Námə fwála dɔɔṅgú di, Yésus mú lwag zhwog buud məbwəs, shínal íjâm, yíl məjamb, bēny zhwog wəancím-ncím mísh. ²² A mú bəsa nə buud Yuánes nyə á nti wá ná: «Kəgá jaaw Yuánes sâ bí mə dúg yí nə sâ bí mə gwág yí. Wəancím-ncím bwé ṅgə mpu dúgya; mimbúmbwúgú mí ṅgə kyey tətəlí, mizázaamá mí ṅgə yâl, wəkúmálwê bwé ṅgə mpú gwág, mimbimbə mí ṅgə gwúm, inkúnkwóṅhúlé í búúd í mú ṅgə gwág Jɔjɔ Kéel. ²³ Muud nyə é bæ kú bwəma nə bɔɔgú mədí yé, nywáá mə jəla.»

²⁴ Ja búúd Yuánes nyə á nti wá bwé mə nyingə yí, Yésus mú zə lésa nə buud bwé á bæ cínəṅg áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú mə Yuánes ná: «Ja bí á də kə shí a shwééshá dí yí, bí á də kə dúg jî? Ye gúl ká í dúgə ntûṅ nə fufá? ²⁵ ṅkí í á shígé bæ ntó, bí á də kə dúg jî? Ye ṅgwól múud dúgə bwáád íjimé í mímbwéédí? Mbô, buud bwé dú bwáád íjimé í mímbwéédí də cugə cugə álal-ṅkul wá bwé də bæ mínjów mí ójwú-buudəd. ²⁶ Ká bí á də kə dúg jî? Ye *muud micúndə mə Zembî? Haaw, mə jaaw bí ná nyɔɔṅg bí á kə də dúg yé mə ntɔ ṅkwóṅ múúd micúndə mə Zembî. ²⁷ Nəcə nyə wə Zembî nyə á ci nda jisə cilyá nyədí Kálaad dí ná, ná: “Dugí! Mə zə kənd mbwiingye lâṅ waamá ná a kəg wo shwóg kə kwambulə wo zhií.”

²⁸ Mə ka jaaw bí ná, mpédúgá buud bêsh bwé mə byél mímwɔ mi búdad wá, kú nə muud mə ntɔ Yuánes. Nji tɛem bæ ntó, muud mə bul bæ zhizhe Faan mə Zembî dí yé, á ntɔ Yuánes. ²⁹ Buud bêsh tɛem bæ óṅwenye ɔ tóya bwé á ṅgə duwan wə Yuánes wá, báá bwé á ṅgə magulə ná Zembî jî tətəlí. ³⁰ Nji, *Ofarizyêṅ bəndəṅ *Oṅkume ó məcɛɛ bəṅ buud bwé á ban ná bwé adúwáne wə Yuánes wá, bwé á ban sâ Zembî nyə á yagáalə shú dán dí yí.

³¹ «Mə kág ná yiiga kala búúd á múús nə ozá? Mə kág ci ná búəsə ntədəle? ³² Búəsə nda ikágə bíś shishé ísɛɛṅgyá dí yí, bíl í ṅgə kámbəla nə bílúgá ná: “Sə mə lwɔ bí ilúlwóṅ í ábulya məkəl, bí kú sáág; sə mə nyingə wá míngwa mí shwi, bí kú jii”. ³³ Ntó wá í ṅgə bæ éga; Yuánes Nduu-buud nyə á zə, kú də ídíy-díy, kú ṅgul məlwəg; bí ná: “A jî nə jamb.”

³⁴ Mwān mə Múúd mə zə, a ṅgə də a ṅgə ṅgul, bí ná: “Nyíni jisə ndəl dəg, ṅgule məlwəg. A jî námə shwə óṅwenye ɔ tóya nə osóol ɔ *mísəm.” ³⁵ Nji buud bêsh bwé ṅgə bɛ fəg mə Zembî wá bwé ṅgə lwó ná jisə jɔjɔ sâ.»

Yésus mə juu ṅgwól múdá

³⁶ ṅgwól *Farizyêṅ nyə a jôw Yésus ná a kəg nyədí njów bá bwé kə də. Yésus mú kə nyí njów mə Farizyêṅ wəṅṅgú kə ṅwa jiya shú dálə. ³⁷ ṅgwól múdá nyə á də bæ sóol *misəm cínəṅg ṅgwəla, nyə á ka mpu ná Yésus jî wə Farizyêṅ éne, a ṅgə də. Ká dúg í, mudá wəṅṅgú mə wóós, a zág nə labínda fúfuundú *alubátrə* dí. ³⁸ A mú zə tów Yésus mpásə, ṅgɛ kóómb məkuú. A mú də jii, də bweesh Yésus məkuú nə məzhwíle ná ndéé a fim nyə mwo nə shilú jé, a músə ṅgə ywó nyə mwo nə mpu, a nywɔ mwo labínda. ³⁹ Ja Farizyêṅ nyə a jôw Yésus yé nyə á dúg sóólúgú wəṅṅg yí, nyə á ṅgə lás nyədí lámúd ná: «Muud

7:16 1.68; 19.44 múúd micúndə: Mat 16.14; 21.11, 46; 26.68; Mak 6.15; 8.28; 14.65; Luk 7.39; 9.8, 19; 22.64; 24.19; Yuá 4.19; 6.14; 7.40; 9.17 7:22 4.18-19; Mat 11.5 7:27 Mal 3.1; MmN 23.20; Mak 1.2; Luk 1.76 7:29 Mat 21.32 7:29 3.7, 12 7:33 Mat 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 7:33 1.15 7:34 Mat 9.10 7:36 11.37 7:37 Mat 26.6-7; Mak 14.3 * 7:37 alubátrə: Nyə á bæ dúl váál kwóógú, bwé á də mɛ ifúfuundú í bwíl nə ndí yí. 7:39 7.16

éga mbê̄m bæ *múú́d micú́ndá má Zembî, ñki a má mpu múdá ñgá kúnya nə nyə éga mbií múdá á jísé yí, a mpu nə a jisə sóol misám.»

⁴⁰ Yésus mú lás ci nə nyə ná: «Shímun e, má ccel jaaw wo gúl sâ.» Shímun ná: «Yííḡuli, jaawúḡ.» ⁴¹ «Ñḡwól múú́d nyə á bæ nə buud obá bwé mbíd nyə mpwé́lá; ñḡwól nə mpwé́lá odanarî mitəd mitóon, ñḡwólúḡá nə odanarî məwúm mətóon. ⁴² Nda bwé áshíḡé bæ nə *mwaanê bwé nyíḡ nyə yé ná, nyə á shwal bíd bwo nə mpwé́lá nyóḡḡ. Búud obá óní́d, nyáyé nyə é bul ccel múú́d mpwé́lá wáḡ yé?» ⁴³ Shímun mú bəsa ná: «Mə tédúḡá nə í é bæ nyóḡḡ á má bíd nə məma mpwé́lá yé.» Yésus nə nyə ná: «Wo má sám̄ mbií í jéla yí.»

⁴⁴ Yésus mú yid wé mudá, nyə nə Shímun ná: «Wo má dúḡ múdá éga? Mə ámə nyíi wa wódí ñjów, wo shíḡé shwú mə məjúwó məkuú; ñji nywáá, a mə gusa mə məkuú nə məzhwífle mé, a fim mə mwo nə shilú jé. ⁴⁵ Wo shíḡé námá ywó mə mpu; ñji nywáá, té nyé ámə nyíi wa yí, a ji ñji a ñḡá ywó mə məkuú. ⁴⁶ Wo shíḡé nywə mə məwú́d lúú́d; ñji nywáá má nywə mə labínda məkuú. ⁴⁷ Ḡwé wé má ká jaaw wo ná, misám myé mí á tɛem bulya nda jí, a má bii íjuugá yâ misám myóḡḡ myêsh; ḡwé wé á búl bæ nə ccelí nə mə yí. Nécé, muud bwé d̄ juu nə isâ cíg-cíg yé a d̄ námá bæ nə ccelí cíg-cíg.» ⁴⁸ A músə ci nə mudá ná: «Wo má bæ nə íjuugá nə misám myô.» ⁴⁹ Buud bwé á bæ dína dí wá bwé mú ñḡá lás bwé́dí mílámú́d ná: «Nyáyé múú́d éga nyé? A bálé juu múú́d nə misám?» ⁵⁰ Yésus mú ci nə mudá ná: «Wo má *dúḡ cug nəcé búḡá ḡwô. Wɛɛ kaág nə sheɛ.»

8

Kanda mbəol məmpəḡ

(Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

¹ Mpúsə isâ íni, í á zə bæ ná, Yésus nyə á ñḡá kyey míḡwála nə méndú́d ñḡá jíḡuli buud, a ñḡá cúndá jəjə Kéel á Faan má Zembî. *Buud ɔ lwámá bé wúm nə óbá bwé á ñḡá lúḡal nyə, ² nə bóól búdá nyə á yíl məjamb wá, nə bóól nyə á lwag wá. Í á bæ, nə Maríya bwé á d̄ jów nə Mədalína məjamb zəḡḡbá má á wú yé, ³ nə Yuána mudá mə Kúsa nyé á d̄ vyeé jús isâ í Herod dí yé, nə Súsana, nə bóól búdá. Budá bəḡḡ bwé á d̄ ñḡá kwíínd Yésus bən̄ḡ buud ɔ lwámá bé nə məbii máḡ.

⁴ Buud bwé á ka zə sɛḡḡya ñkí jág bulya, bwé ñḡá wú míḡwála myêsh, ñḡá zə nyé́dí. A mú zə lás nə bwo kandad ná: ⁵ «Ñḡwól mbəol məmpəḡ nyə á zə kə myɛɛḡ mpəḡ. Ja á má ñḡá myɛɛḡ yí, nyúl mpúmá í má shugula zhíí nə zhíí. Buud bwé mú nyaal nywo nə məkuú, inunú í zə ntâḡ shîn lúu. ⁶ Nyúl kə shugula kwóóḡú́d, í mú kə ná ndéé í mú shwáás nəcé kú nə məbwaas. ⁷ Nyúl mú shugula íbiin-bíinud. Bən̄ḡ ibiin-bíin bwé mú kə ná ndéé ibiin-bíin í mú káda nywo. ⁸ Njîí, nyúlúḡá mú kə shugula jəjə shíd, í mú kə, í wúmə, bumé ñḡwú́d wúmə íbumé təd.» A mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə́ mə ḡwág yé, a ḡwág.»

Féél-féélí á kanda mbəol məmpəḡ

(Mat 13.10-23; Mak 4.10-20)

⁹ *Ompwíin bé bwé mú jí nyə nda kanda wəḡḡ í ká ná. ¹⁰ A mú bəsa nə bwo ná: «Zembî nyə a má sá nə bí báá mpúḡ mindímba myâ Faan dé; ñji a sá nə bóól bāḡ bwé ñḡáḡ ḡwág ñji mikaaná; bwé bəḡ, bwé tɛem kənd mísh, bwé kú dúḡ; bwé tɛem ḡwágulə, bwé kú wám̄bulə.

¹¹ «Kanda ni í ká ntúga: Mpəḡ wé Milésú mí Zembî. ¹² Buud bú́sə ka bæ t̄ñ nda zhíí nə zhíí wá, jisə bəḡḡ bwé dú ḡwág, ñji Njwú məjamb mú zə, zə yíl bwo Milésú mí Zembî lámú́d, nə bwé á bá *búḡula nə ndéé bwé *bə nə cug. ¹³ Bəḡḡ bú́sə t̄ñ nda kwóóḡú́d ḡwów wá, nyísə bəḡḡ bú́sə ná, ja bwé ḡwág Milésú mí Zembî, bwé ləḡ myə nə məshusug; ñji bwé kú nə mikəḡlḡ bwé́dí cugud, bwé d̄ búḡula ñji kúkúl baan. Bwé ká bwəma nə məkəḡulə, bwé julə mánýúul. ¹⁴ Mpəḡ í á shugula ibiin-bíin dí yí, jisə buud bú́sə ná, bwé

7:42 Mat 18.27   7:44 Mət 18.4; 1Tm 5.10   7:46 Sôm 23.5   7:48 5.20; Mat 9.2; Mak 2.5   7:50 Mat 9.22   8:2 23.49, 55-56; 24.1-10; Mat 27.55-56, 61; 28.1, 8-10; Mak 15.40-41, 47; 16.1, 8   8:8 Mat 11.15   8:10 Mat 13.14-15   8:14 1Tm 6.9-10

ká shîn gwág Mílésú mí Zembî, bwé kə, yágúwó nə tɔɔm nə mælugə mé cug i mú káda bwo, bwé nda wúmə mpúmá né ndéé í tî. ¹⁵ Mpəg í á shugəla shí átutagú dí yí, nyísə buud báá búśá ná, bwé gwág Mílésú mí Zembî nə jə mílám myâ tátəli, bwé bii myə, bwé mú wúmə mpúmá nəcé bələ nə zény.

Kaanó lám̄ba
(*Mak 4.21-25*)

¹⁶ «Muud cugé nə ŋkul sá ná, a jida lám̄ba kə kúd mpwo dî, ŋkí ná a kə təl dwo shí gwoŋá. Bwé də yida təl lám̄ba cé lám̄ba dí ná buud bwé nyíi njów wá bwé dúgúg məŋkenya. ¹⁷ Kú nə sá á *ndím̄ba í bá bwên kú búgəli, ŋkí sá á shwoó í bwên kú mpúy, kú wóśś məŋkenyad. ¹⁸ Bì ó ka də bey nə mbií bí mə də gwágulə isâ yí. Mpugá nə muud jí nə baalə fəg yé, Zembî mə bá kwádulə nyə nywo. Nji nyɔɔŋg cugé námə fwo bə nə ndí yé, Zembî mə bá mæel yíl nyə búbaalə á ŋgá *búgəla nə a ji nə ndí yí.»

¹⁹ Nyɔɔŋgú mə Yésus bəndəŋ omínyɔɔŋú bé bwé músə jê ná bwé zə nyádí. Nji, bwé a shígé bə nə ŋkul mə shísh nyə kúnə-kúnə nəcé buud bulúlə bulya. ²⁰ Bwé mú ka jaaw Yésus ná: «Nyɔɔŋgú woó bəndəŋ omínyɔɔŋú bwə búśə na tóón, bwé ŋgə jii dúg wo.» ²¹ A mú bəsa nə bwo nə: «Nyɔɔŋgú waamə nə omínyɔɔŋú báamə wə buud bwé ŋgə gwág Mílésú mí Zembî bwé ŋgə sá nda mí ŋgə ci ná.»

Yésus mə cweel ŋkwə
(*Mat 8.18, 23-27; Mak 4.35-41*)

²² Í á bə dúlúgá jwówúd ná, Yésus mə kəwa byóólúđ bəndəŋ ompwíín bé, a mú ci nə bwo ná: «Sə línágá m̄n̄ m̄ga kə fəŋwíny.» Bwé músə wú bwúŋúđ kə bwag. ²³ Yésus mú kə gwəd ompwíín bé bwé ŋgə júgə. Məma ŋkwə músə zə kuŋg m̄n̄, məjúwó mə mú lwándula byóólúđ, í mú bə bwo ŋkí wagəwo. ²⁴ Ompwíín bwé mú kə juuməshi nyə ná: «Mása, Mása, sə wál zə yə.»

A músə juum, a ŋkáánd nə ŋkwə, ŋkáánd nə ikwə í məjúwó, byêsh í mú cwaaləwo, m̄n̄ mə mú bə ná shee. ²⁵ A mú ci nə bwo ná: «Búgə jín jí ŋgow?» Iŋkuŋkúúnd í mú bii bwo, bwé ŋgə bul bî. Bwé mú ŋgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nyé! A ká námə lás, tɔɔ ŋkwə, tɔɔ məjúwó í bələ sá nyə məgwág hí?»

Yésus mə yíl njumbúlu məjamb
(*Mat 8.28-34; Mak 5.1-20*)

²⁶ Bwé mú kə səl byóól shí á Ogerazeniyé, ná bəendyá nə Galilé. ²⁷ Yésus ŋgə námə wú byóólúđ t̄w shí, ŋgwól múúd a ŋgwəla mú zə bwəma nə nyə. Muud wɔɔŋgú nyə á bə nə məjamb. Bweyúlə nyə á bwey də ji shushwáás, kú ji mínjów, də ji nji məshwoŋ dî. ²⁸ Dúgúlə múúd éne nyə á dúg Yésus yí, nyə a bwú ŋkwíimbyé a mú zə búla nyə shí məkuú. A músə k̄m ná: «Yé Yésus *Mwán mə Zembî á gwów-gwów, shwə b̄n̄ nə iney? Mə jəgəla nə wo, kú bəeg təl mə cwúndud.» ²⁹ Nəcə Yésus nyə a lás nə bów-bów shíshim mpəl dí ná í wúg muud wɔɔŋg nyúúlúđ. Í á də bád nyə ija ija, bwé dúgə wóolə nyə nə mikwoolú mí iŋkwánz, də wá nyə mimbwagə məkuúd shú ná bwé baagulə nyə. Nji nyə á də tí isâ íni byêsh, jamb í mú də kə nə nyə íkúl í á də bə kú nə buud yí. ³⁰ Yésus mú jí nyə ná: «Jíná dwô wə zə?» Nyə ná: «Jíná dām wə Kínda,» nəcé ncúlyá məjamb mə á bə nyə nyúúlúđ. ³¹ Məjamb mə mú téég Yésus məbwə ná a kú ci nə bwo mpəl dí ná bwé kág bí ncíməd. ³² Na, məma sɔɔnz oŋkuú í á bə í ŋgə də cínɔŋg mbúŋúđ. Məjamb mə mú téég Yésus məbwə ná a mágələg nə mə kág nyíi oŋkuúd. A mú magulə. ³³ Məjamb mə músə wú múúd éne dí, kə nyíi oŋkuúd. Də lú oŋkuú dɔɔŋg dēsh mú dad wú mbúŋúđ kə juwa m̄n̄ ná ndéé fudə. ³⁴ Buud bwé á ŋgə baagulə oŋkuú wá, dúgúlə bwé mə dúg sá í ámə cə yí, bwé mú wəenzh kə ŋgə jaaw buud ŋgwəla nə mílɔɔm mílɔɔm. ³⁵ Buud bwé mú wú kwáádə zə, zələ dúg sá í ámə cə yí. Bwé mú zə kwey múúd məjamb mə á wú éne a njúl nə mikáándə nə fwámé fúg, a njúl Yésus shí məkuú. Bwé mú gwág iŋkuŋkúúnd. ³⁶ Buud bwé á dúg sóólúgú í á s̄y wá bwé mú jaaw bwo nda njumbúlu wɔɔŋg í á *dúg cug ná. ³⁷ Ná

ndéé, zhwoḡ buud bêsh wâ shí Ogerazenyê bwá mú zə, zə ci nə Yésus ná a kyéyug wú bwádfí shíd, nəc é í á bə fwámé ñkukúúnd í má bíf bwo. Yésus mú nyingə kəwa byóólúđ, nyingə nə mpúsə.

³⁸ Muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téég nyə məbwə ná a ñwág nyə nyádfí gwoonḡud. Yésus mú yídá nyingə nyə ná: ³⁹ «Nyingág kə wódfí ñjów kə jaaw sâ jêsh Zembî má sá wo yí.» A músə kyey, líina ñgwəla wêsh a ñḡó jaaw sâ jêsh Yésus má sá nyə yí.

Yésus má gwúmushi shilə mə Zharus
(*Mat 9.18-26; Mak 5.21-43*)

⁴⁰ Nyingələ Yésus nyə á nyingə yí, buud bwá á shwas nyə áncuncuma, nəc é í á bə bwá ñḡó bwánd nyə. ⁴¹ Ká dág ná, ñgwól múúd nə jínə ná Zharus, a ñjúl ñjwú á *mpáanzə minjígúla, má zə ná ndéé zə kúd mábwón shí, téég Yésus məbwə ná a kég nyí nyádfí ñjów. ⁴² Muud wəonḡú nyə á bə nə súsású ñḡwúd nə ñḡwúd í ñjúl nə mimbú wúm nə mímbá. Súsású jəonḡú í á ñḡó júgula.

Ja Yésus má tí ñjəond kələ wu yí, buud bwá mú zə ñḡó shúsə nyə ikóómb byêsh.

⁴³ ñḡwól múdá nyə á bə cínəonḡ məcíí má á də wú nyə nyúúlúđ té mímbú wúm nə mímbá. Mudá wəonḡú nyə á kəenzh məbíí mé mêsh mínjów mí mábyaḡ dí ñji a kú yál. ⁴⁴ Nyə á ka shísh wə Yésus ñḡeε mpúsə kwon, a mú kúnya nə nyə lwé lú káandá, məcíí tđw ntəḡ nyə.

⁴⁵ Ná ndéé Yésus mú ci ná: «Zə má kúnya nə mə éne?» Buud bêsh bwá mú ñḡó kífya ná ndéé Pyêr mú ci ná: «Mása, buud bwá ñḡó bε wo áncuncuma bwá ñḡó shúsə wo.»

⁴⁶ Yésus mú ci ná: «Ñḡwól múúd má kúnya nə mə. Mə má gwáduga nyúl mpífá má wú mə nyúúlúđ.» ⁴⁷ Mudá éne mú mpu ná a cugé ná shwoód. A mú zə a ñḡó lilya, zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúđ, zə jaaw búúd bêsh sâ í ámə sá ná a kúnýág nə Yésus yí, a jaaw námə nda nyə ámə yál cé nə cé ná. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wâm, wo má *dúḡ cug nəc é búḡó gwô. Kaág ná sheε.»

⁴⁹ A ñḡó ná lás ntúni, muud mú wóós wúlə wə ñjwú á mpáanzə minjígúla, zə jaaw nyə ná: «Súsás gwô má yə, kú ná bεεg ntáḡulə Yíguli.» ⁵⁰ Yésus mú gwág, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bεεg fúnda, bég ñji nə búḡó, nyə é cugə.» ⁵¹ Ja Yésus má kə wóós ñjów yí, a mú ban ná ñḡwól múúd shús kú nyí, ñji Pyêr nə Yuánes nə Zhâk nə sóonḡú mwân nə nyəonḡú mwân. ⁵² Bêsh bwá á ñḡó jii súsású jəonḡú, ñḡó tədəwa. Yésus mú ci ná: «Kúḡá ñḡó jii, nyə afwóyé yə, a ñḡó yida já.» ⁵³ Nda bân bwá á mpu ná súsású má yə ná, bwá á yida ñḡó cáḡulə Yésus. ⁵⁴ Yésus nywáá mú bíi súsású mbwéd, a mú ci gwów-gwów ná: «Mwân, wəolúḡ!» ⁵⁵ *Jîm mə mwân mú nyingə zə nyə nyúúlúđ, a mú wəol cé nə cé. Yésus mú ci ná bwá yég nyə sâ má də. ⁵⁶ Obyól ə mwân bwá mú bul káam. Yésus mú báásulə bwo ná ci bwá kú jaaw múúd sâ í ámə cə yí.

9

Yésus má kənd búúd ə lwámá bé
(*Mat 10.1-14; Mak 6.6-13*)

¹ Yésus nyə á ka jđw *buud ə lwámá wúm nə óbá, a mú yə bwo ñkul nə kéénd á dúlə yíl búúd məjamb, nə ñkul á dúlə lwag bwo məbwas. ² A mú kənd bwo ná bwá kég ñḡó cúnda Faan má Zembî, kə ñḡó lwag mimbəl. ³ A mú ci nə bwo ná: «Bí kú ñwa íbaduga í ñjəond, təw wagatîḡ, təw baamutála, kú kə nə buléd, kú kə nə mwaanê; muud kú bwáád íshimí íbá. ⁴ Bí ó jii ñjów bí ámə nyí yííd, bí ka bá tí cínəonḡú kə shwóg. ⁵ Búúd bwá ká bá bə kú lág bí wúl ñgwəla dí, bí wú cínəonḡú, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sóólúḡú wəonḡú í lwágulə bwo ná bwá má byaagulə.» ⁶ Buud ə lwámá bəonḡ bwá mú kyey, ñḡó kə míləom míləom, ñḡó kə bwiiḡ Jəjə Kéel, bwá ñḡó lwag buud kúl jêsh.

8:43 Ləv 15.25-27   8:44 Mat 9.20   8:48 Mat 9.22   8:52 Yuá 11.11-13   8:54 Mak 5.41   8:56 Mak 7.36   9:1 10.1-12   9:2 11.2   9:3 22.35   9:5 Mis 13.51   * 9:5 Ja Ouyúden bwá á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwá á də lwágulə ná, kúkúl shí bwá ámə təl mákuú máḡ yí, bwá má kál gwo nə buud bí cínəonḡ wá ná bwá músə sâ nyéé.

Herod mə jág Yésus

(Mat 14.1-2; Mak 6.14-16)

⁷ Herod á tatarâk† mú gwág isâ byêsh í á ngə sŷy yí. A mú bæ kú ná mpu sâ á tédúgág yí, nəc é bóól búúd bwá á ngə ci ná Yuánes má gwûm; ⁸ bóól ná Eli wə má nyingə lwóya nyúúl éne; bóól ná ngwól *múúd micúndá ayág wə má gwûm éne. ⁹ Herod mú ci ná: «Mə wə mə a cigə Yuánes cún. Nyáyé múúd nye mə búl gwáduga ntúga éga?» A mú ka ngə sŷy ná a dúg Yésus.

Yésus mə yá búúd idêw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44)

¹⁰ *Buud ó lwámá bwá á ka nyingə. Bwá mú zə jaaw Yésus sâ jêsh bwá á sá yí. Yésus mú nwa bwo, bəńŋə bwá wú búúd dí, kə bwáméfwó ngeé ngwóla bwá dá jŋw nə Betusayída yí. ¹¹ Ncúlyá buud bwá mú mpu ná bwá ngə kə nŋ, bwá mú bə nyə áncuncuma. Yésus mú lég bwo, a mú ngə bwiing bwo isâ í dúgyá nə Faan má Zembî yí, a ngə lwag bəng bwo á ngə jŋi luug wá.

¹² Ja kugú mə bii shí yí, buud ɔ lwámá wûm nə óbá bwá mú shísh wə Yésus zə ci nə nyə ná: «Cŷig nə bwo ná bwá nyingəg, bwá kág ngə já mákwáádá nə ibaafá yá wa kúná-kúnə, bwá kə sŷy sâ má dê nəc sá bí wa bugád.» ¹³ A mú ci nə bwo ná: «Biméfwó yágá bwo sâ má dê.» Bwá nə né ná: «Sə cugé nə sâ, nji ibələd itóon nə oshú óbá. Ka nji ná séméfwó sá má kə kusə búúd óga bēsh idêw, í ka tɛem kwaga nə bwo.» ¹⁴ Buud bwá á bə cínəngú je bə budûm otóshin otóon. Yésus mú ci nə *ompwín ná bwá jílug bwo shí ikínda ikínda, kínda jêsh nə buud je bə məwûm mətóon. ¹⁵ Bwá mú námé sá ntó, shîn jil búúd bēsh shí. ¹⁶ A mú ka nwa ibələd itóon nə oshú óbá óni, a bân mísh gwôw, yə Zembî akíba. A mú fêy byo yə ómpwín bə bwá kə ngə yə buud. ¹⁷ Buud bēsh bwá mú də, jílə, idêw lúg. Bwá mú sɛɛng íkál í á lúg yí, wá məbwumúd tŋn məbwumú wûm nə məbá.

Yésus jisə Mesî

(Mat 16.13-21; Mak 8.27-31)

¹⁸ Í á ka zə bə, a mə kə koogú kə jəgula nə Zembî, ompwín bə bwá mú kə sɛɛngya nə nyə. A mú jí bwo ná: «Buud bwá ngə ci ná mə jisə zə?» ¹⁹ Bwá mú bəsa ná: «Bóól búúd bwá ngə ci ná wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóólúgá ná wo jisə Eli, bóólúgá ná wo jisə ngwól *múúd micúndá ayág má gwûm yé.» ²⁰ A mú ci nə bwo ná: «Ká bi bŋn bí ngə ci ná mə jisə zə?» Pyêr mú bəsa ná: «Wo jisə *Křst Zembî nyə á ntŷi yé.»

*Buud bwá bə Křst wá
bwá bá námé jug*

(Mat 16.24-28; Mak 8.34-9.1)

²¹ Yésus mú mpu báásulə bwo ná ci bwá kú bwele jaaw múúd ntó. ²² A mú ka jaaw bwo ná: «Í jŋi shú mə *Mwân mə Múúd ná ocúmbá buud wá ləom nə milúlúú myá ofada nə *Oyínguli ó məcɛɛ bwá kág jág jugushi nyə, bwá kudəwa nyə, bwá gwú ntág nyə. Nji a bá gwûm shwoŋ dí jwów lú léel.» ²³ A mú ci nə bēsh ná: «ŋkí muud mə cɛel bə mə, a bág kú jagulə nyáméfwó; a ŋkényúg kwolós jé jwów dēsh, bə mə. ²⁴ Nəc é, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyəngə mə jímbál cug jé nəc é mə yé, a faam. ²⁵ ŋkí muud mə bii məbii mēsh mâ shí ga, nji a yə, ŋkí ntág ná a ntámá cug jé, wáyé mfíí nyə é bə nə ndí cínəng yí? ²⁶ Mpugá ná muud mə gwág mə shwôn, gwág íciyá byâm shwôn yé, Mwân mə Múúd mə bá námé gwág nyə shwôn ja á bá zə a ngə ŋkənwəwa məŋkənwəwa mé nə məŋkənwəwa mə Sóŋgú, bəńŋə miféeshá mí *wəngəles myé dí yí. ²⁷ Búbálé mə jaaw bí ná, bóól búúd búśə wa óga, bwá abulé bwele yə, bwá kú fwo dúg Faan má Zembî.»

9:7 9.19 † 9:7 Tatarâk: Ciyá ní í cugé ciyá məkaa; nji í kə ná «ngwəmwəna nyə á ngə jwú nə mpál nê á ŋkúmba faan yé». Dúgúg námé Mat 14.1; Luk 3.1, 19; Mis 13.1. 9:9 23.8 9:10 Mat 15.32-39 9:10 6.13; 10.17 9:17 20j 4.43-44 9:18 5.16 9:19 9.7-8; Luk 1.17; 7.16 9:20 Mat 16.16; Luk 22.67 9:21 9.36 9:22 9.43-45; 17.25; 18.31-34; 24.6-7 9:23 14.27; 17.33; Mat 10.38-39; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 9:26 12.9; Mat 10.33; 2Tm 1.8; 2.12 9:27 Mat 16.28

Yésus mæ lwóyá mílwané myé
(*Mat 17.1-8; Mak 9.2-8*)

²⁸ Í á ka zə bə, Yésus mæ shîn lás lésú ni, mwôw má mú cɔ̄ je bə mwɔomb, nyə á ɲwa Pyêr nə Yuánes nə Zhâk. Bónónɲ bwé mú bád mbúɲúd gwôw kə jəgula nə Zembî. ²⁹ Ja nyə á ɲgə jəgula yí, mpwoombú nyé í á shwɔ̄la, mikáándé myé mí mú bə ɲkí fumə, mí ɲgə faan nda ɲjəs. ³⁰ Seegya nə buud obá, Moyîz bá Eli bwé mú bwé ɲgə lésɲa nə nyə. ³¹ Moyîz bá Eli bwé á lwóyá mənnyúúl mílwanéd. Bwé mú ɲgə lésɲa nə Yésus shú shwiɲ á bá kə yə Yurúsəlem yí. ³² Na nyə á bə, Pyêr bənônɲ buud ó gwoonɲ bə bwé mú ígwéd ná cúg. Bwé á ka juum, bwé mú dúg Yésus ɲgə jág ɲkənɲwa, buud obá bwé ɲgə lésɲa nə nyə. ³³ Ja Moyîz bá Eli bwé á ɲgə béégya nə Yésus yí, Pyêr nyə á ci nə Yésus ná: «Mása, nywaálə ɲgələ ji wa. Sə shúməgá məbanda məlól, ɲgwúd shú dwô, dúl shú mə Moyîz, dúlúgá shú mə Eli.» Nyə a shígé mpu sâ nyə á ɲgə ci yí.

³⁴ A ɲgə ná lás ntúni, seegya nə gúndé í mə zə búdal bēsh. ɲkɲkúúnd í mú bií bwo ja bwé mə dúg gúndé mə búdal bwo yí. ³⁵ Kál í mú wú gúndé jəonɲ dí ná: «Mwân waam mə á féesh wé éga. Ságá nyə məgwág.» ³⁶ Ja kál í mə shîn lás ntúni yí, bwé mú dúg Yésus ɲji nyəmɛfwó. Bwé mú ji ókúl-ókúl. Bwé á ji mwôw məonɲúd kú jaaw tɔ̄ muud sâ bwé á dúg yí.

Yésus mæ lwag wúl mbêl jamb
(*Mat 17.14-21; Mak 9.14-27*)

³⁷ Jwôw í á bɛ cínonɲ yí, bwé mə shulə wú mbúnɲ di, buud bwé mú zə bwəma nə nyə áncuncuma. ³⁸ Ká gwág í, ɲgwól múúd mə kîm na məɲkúmbə mə búúd dí ná: «Yígguli, mə jəgula nə wo, kəndug mísh dúg mwân waamê dí. Mə ji nə nyə ɲji ɲgwúd éne. ³⁹ Jamb í dɛ bií nyə, a mú dɛ kîm, ifúlug í dúgə wóos nyə mpud. Jamb í dɛ jugushi nyə ná ndéé í ka tɛem zə ɲgə bíd nyə í mə fwo líduga. ⁴⁰ Mə ámə jəgula nə *ompwíin bwô ná bwé yílúg nyə jamb dəonɲú, bwé shígé kwag.» ⁴¹ Yésus músə káam ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúlə bí mítádúgá e! Mə e bá kə nə bî ntúni kə wóos ɲgow? Mə é bá jísow bí kə kumə jáyé ja? Zaá mə nə mwân woó wəonɲ.» ⁴² Mwân ɲgə shísh wé Yésus í, jamb mú kadwo nyə shí, ɲgə jág sagusə nyə. Yésus mú ɲkáánd nə jamb, a lwag mwân nə ndéé a nyinɲ kənd nyə wé sóonɲú. ⁴³ Dúgúlə búúd bēsh bwé á dúg misóólúgú mí Zembî yí, bwé á káam ntɔ̄ ɲkúl.

Buud bēsh bwé ɲgə ná káam isâ byēsh Yésus nyə á ɲgə sá yí, nyɛ mú ci nə ompwíin bə ná: ⁴⁴ «Mpugá gwágulə lésú mə zó lás ga: *Mwân mə Múúd wál bá zə kaanz məbwê mə búúdɛd.» ⁴⁵ ɲji bāɲ bwé á shígé mpu gwág lésú wəonɲú, í á bə bwo shwiilyá ná bwé kú gwág nda í kə ná. Bwé á ka ɲgə fúndə jílə nyə lésú wəonɲú.

Zó mə ntɔ̄ bóól
(*Mat 18.1-5; Mak 9.33-37*)

⁴⁶ Bwé mú zə tēéd sɛɲúsálə məkêl nə bwé cɛel mpu nyəonɲ jí bul bə fwámé múúd bwédí gwoonɲ dí yé. ⁴⁷ ɲji Yésus nyə á bwey mpu sâ bwé á ɲgə táduga bwédí mílámúd yí. A mú ɲwa gúl kúkágá, tál nyédí kúnə-kúnə. ⁴⁸ A mú ci nə bwo ná: «Muud mə lóg kúkágá ga jínə dām dí yé, a mə lóg mə. Muud mə lóg ntāg mə yé, nyə alógé mə, a lóg múúd nyə á nti mə yé. Mpugá nə muud mə ɲwá nyəmɛfwó zhizhe mpédúgá nyín yé, nyə wé jí fwámé múúd ntɔ̄ bóól.»

Muud mə bó kú lúmbuli yé ɲgə magulə
(*Mak 9.38-41*)

⁴⁹ Yuánes mú ka zə lás ci ná: «Mása, sə ámə dúg ɲgwól múúd ɲgə balan nə jínə dwô, ɲgə yíl buud məjamb nə ndí. Sə ámə ka kaambulə nə nyə ná a kú ná ɲgə sá nəcé a cugé sádí gwoonɲ dí.» ⁵⁰ Yésus mú yidá bɛsa nə nyə ná: «Kúgá dɛ kaambulə ná a kú ɲgə sâ, nəcé muud nyə ɲgə nɛ mpii bí yé, jí bídí kóómbúd.» ⁵¹ Fwála í á bə ná Yésus mə zó bá ɲkânɲ

wú shí ga dí yí í á ηgə shísh. Ntó Yésus nyə á ηwa cígúlá ná tɔɔ jí tɔɔ jí a ké Yurúsəlem. ⁵² Nyə á ka lwâm bóól búúd ná bwé kág nyə shwóg. Bwé mú ηwa zhíí, kə nyíi dúl dánd á Samariya dí ná bwé kə kwəməsa, Yésus bāg kə shigula cínəng. ⁵³ Nji, buud ɔ dánd dɔəngú bwé mú ban ná bwé alágé nyə nəcə nyə á ηgə kə ηgə Yurúsəlem. ⁵⁴ Nda *ómpwíín bé Zhák bá Yuánes bwé á dúg ntó ná, bwé á ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, ye wó jii ná sɔ jówúg kuda í shúləg wú gwôw zə cumbal jígal bwo?» ⁵⁵ Yésus mú yid, ηkáánd nə bwo, †[nyə ná: «Bi ampúyé wɔəng shíshim í ηgə shwambulə bí ni.»] ⁵⁶ Bwé mú ηwa zhíí kə dúl dándúd.

Bɛ́lə Yésus

(Mat 8.19-22)

⁵⁷ Bwé ηgə kyey zhíí nə zhií, ηgwól múúd mú ci nə Yésus ná: «Mə zə bá də bɛ wo kúl jêsh wó bá də kə yí.» ⁵⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontɔ bí nə mikú, inunú nə maage, ηji *Mwân mə Múúd cugé nə ηkúmba kúl á dúg já yí.» ⁵⁹ A mú ci nə ηgwól múúd ná: «Bɛg mə.» Nyíni nə né ná: «Cwám̄ba, fwog bíd mə, mə kág dul sɔɔngú waamê.» ⁶⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bídúg mímbimbə mí dúlɔg mímbimbə myáη. Wɛɛ, kaág ηgə bwiing buud Faan mə Zembî.» ⁶¹ ηgwól múúd mú nómá ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, mə zə bɛ wo. Nji bwándúg nə mə fwóg kə jóna nə njów búúd wám.» ⁶² Yésus mú ci nə nyə ná: «Múúd mə ká ηkēny bɔəg ná á waad fambá, a nyiηgə yág dúg mpúsə, muud wɔəngú cugé nə mfíí Faan mə Zembî dî.»

10

Yésus mə kənd búúd məwûm zəngbá lwámád

(Mat 9.37-38; 10.7-16; 11.21-24)

¹ Ja Cwám̄ba nyə a shîn lás isâ íni yí, nyə a cwééd *ompwíín məwûm zəngbá nə óbá* a mú kənd bwo ná bwé ηgəg nə kə óbá óbá íkúl byêsh nyéméfwó nyə á jəla nə kə yí. ² Nyə a lás nə bwo ná: «Dugá, idûw í mə tí fambə mən̄kund mən̄kund, ηji buud bwé kə saag wá búsa cíg-cíg. Ntó wə mə cí náo: jógulagá nə amədí fambə ná a kəndug buud, bwé zəg saag. ³ Kəgá, mə mə kənd bí nda bwán ɔ incwəmbɛ mpədúgá oηkweny. ⁴ Muud kú kə nə *mwaanê ηkí kwám̄. Muud kú ηwa bóól osílúfaas; muud kú kə ji məbədád zhíí nə zhií.

⁵ «Njów wêsh bí mə nyíi yí, fwogá ci ná: “Zembî sáag ná bi bəg ná sheɛ.” ⁶ ηkí ηgwól muud á nə sheɛ ji cínəngú, məbədə mún mə kə nyədí; ηkí ntó dí, mə nyiηgə zə bídí. ⁷ Bi ɔ ji njów wɔəngú, bí də də nə ηgul ísâ bwé é də yə bí yí, nəcə sɔɔl məsáal mə jəlá nə bə nə myóna. Bí kú bá də kyey mínjów minjów. ⁸ ηgwála wêsh bí é nyíi buud ləg bí yí, bí ɔ də ísâ bwé yá bí cínəng yí, ⁹ bí ɔ lwag mímbəl myâ cínəng, bí jaaw bwo ná Faan mə Zembî í mú bí kúná-kúnə. ¹⁰ Wɔəng ηgwála bí mə nyíi buud kú ləg bí yí, bí kə tām dánd kə lás ná: ¹¹ “Sə mə kudə yə bí fumbyá a ηgwála wún í amə nada sə məkuú dí yí. Nji mpugá ná Faan mə Zembî í mə shísh kúná-kúnə.” ¹² Mə mpú jaaw bí nə jwôw Zembî mə bá zə sámb búúd mílósú yí, a bá jagulə búúd ɔ Sódóm ntɔ ηgwála wɔəng. ¹³ Məntágula nə bí buud ɔ Korazín. Məntágula nə bí buud ɔ Betusayída nómá. Nəcə bímbí lú *məshimbá mə mə wós bídí má, mə á mbəm wós Tir nə Sidon, buud ɔ nûη bwé á mbəm nómá bwey bwáád míηkud ji ífiî dî ná bwé cənd mítédúgá. ¹⁴ Nə ndéé, cígúlé mílósú dî, intúgúlí i Tir nə Sodom í ábúlé bul nyaan nda bí bín. ¹⁵ Bi bəη buud ɔ Kapernawûm, bí ηgə téduga ná bi mə bá kə gwôw? Mbô, bi mə bá yidá shulə kə bəη mínjîm. ¹⁶ Muud mə gwágúlá bí yé, mə gwágulə mə. Muud mə bá kú gwágulə bí yé, mə bə kú gwágulə mə. Muud mə bá ntəg kú gwágulə mə yé, a mə bə kú gwágulə múúd nyə á nti mə yé.»

Ompwíín bwé mə kə nyiηgə nə məshusəg

(Mat 11.25-27; 13.16-17)

9:52 10.33 9:54 20j 1.10, 12 † 9:55 Míl mícilyá mí ayág mí cúgέ nə iciyá íni. 9:61 10j 19.20 9:62 11.2; Flp 3.13 10:1 9.1-6 * 10:1 Míl mícilyá mí ayág mí ηgə ci ná bwé á bə ηji məwûm zəngbá. 10:4 22.35; 20j 4.29 10:5 2.14 10:7 1Tm 5.18; 1Kr 9.6-14 10:9 11.2 10:11 Mis 13.51; 18.6 10:12 Mat 10.15 10:13 Iza 23.1-16 10:15 Iza 14.13, 15 10:16 9.48; Mat 18.5; Mak 9.37; Yuá 13.20

17 *Ompwíin məwûm zangbá nà óbá† bwé mú kə nyiŋgə nə məshusug bwé ngə ci ná: «Cwamba, tɛɛm bə méjamb mé ámə ngə bə nə məgwág nə sé ja sé ámə ngə lás nə mwo jíné dwô dí yí.» 18 A mú ci nə bwo ná: «Mə á ngə dúg *Sátan ngə kud wú gwôw nda njəs. 19 Mə mé yə bí ŋkul ijwûga ná bi nyáálug onywá nə wəacálaafə nə məkuú, bí nyaal námə mpífə mé múúd ngə lumbəli nə bí yé‡ nyêsh, sâ kú sá bî. 20 Nji bi kú bul gwág məshusug nə məjamb ngélə magulə ijwûga bín, yidagá gwág məshusug nə mínə mún bələ cilyá gwôw jorŋ dí.» 21 Námə wəla dɔɔŋgú dí, Yésus mú kɔɔs nə məshusug mé ŋkɛŋkɛ Shíshim, a mú ci ná: «Pɛpa, Cwamba á gwôw nə shí, mə yə wo gúmá nəcə wo á shweel ompuye bənŋ buud ɔ fəg isâ íga, wo yida lwágulə ozhizhe ɔ búúd. Haaw Pɛpa, ntó wə wó á cɛel ná í bəg yé. 22 Dâ nyə a cwambulə mə isâ byêsh. Kú nə muud mə mpú Zembî Mwân, nji Sóŋgú; kú námə nə muud mə mpú Zembî Sóŋgú, nji mwân nə muud yêsh mwân mə céél sá nə a mpúg yé.» 23 A mú yág dúg ómpwíin bɛ, ci nə nji bwo ná: «Bí bəŋ mísh mún mə mé jəla nəcə mé ngə dúg isâ bí ngə dúg íni. 24 Búbələ mé jaaw bí ná, zhwog *buud ɔ mícúndə nə minjwú-buud mí á cɛel dúg sâ bí ngə dúg yí, nji mí áshígé dúg. Bwé á cɛel gwág sâ bí ngə gwág yí, nji bwé áshígé gwág.»

*Kanda Jɔjɔ múúd á Samariya
(Mat 22.34-40; Mak 12.28-31)*

25 Ka dúg ná, ngwól *ŋkumɛ məcɛɛ mé zə bwówulə nyə jî nyə ná: «Yígguli, mə sáág jí ná mə ləgúg cug á kandugə kandugə?» 26 Nyə ntəg nə né ná: «Jí jí cilyá *mbwoomb məcɛɛ dí yí? Wó dɛ lɔ cínəŋg ná jí?» 27 A mú bɛsa ná: «Wó jəlá nə cɛel Zembî woó Yawé nə lám wô wêsh, nə *shíshim wô wêsh, nə ŋkul nywô nyêsh, nə lúú wô wêsh. Wo cɛel námə múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda woméfwó.» 28 Yésus nə né ná: «Wo mə bɛsa mbii í jəla yí. Sáág ntó wo bəg dɛ cug.» 29 Nyɛ, cɛelúlə lwágulə ná a jí tətəlí, a mú jî Yésus ná: «Muud jí mə kúnə-kúnə wə zə?»

30 Yésus mú nyiŋgə lás, a mú ci ná: «Ŋgwól múúd nyə á ngə wú Yurúsəlem ngə shulə kə Zheríko. Izhilŋgaanə í mú bií nyə zhíid, déég nyə isâ byé byêsh, yíd nyə ná ndéé lúgə nyə cíg-cíg ná á fudə. 31 Í mú jé ná ngwól fada kyéyug zhí nyɔɔŋgú. A mú dúg múúd wɔɔŋgú, a mú cɔ lúú tál gwôw. 32 Ŋgwól *Levít mú námə zə wóós kúl jɔɔŋgú, a dúg múúd éne, a cɔ lúú tál gwôw. 33 Nji ngwól múúd á Samariya ngə námə kyey yé njɔɔnd hí, a mú wóós kúl múúd éne nyə á bə a mbwúg yí. Ja á mə dúg nyə yí, lám mú bul cey nyə cwú. 34 A mú shísh kúnə-kúnə, a lwag nyə məfəŋ nə məwúdə nə wáan ná ndéé a shín wóolə. A mú ŋkény nyə bəd nyədí jakáás dí, kə nə nyə njów ójŋ kə kweemb nyə. 35 Mán mələm, muud á Samariya mú ŋwa ódanarí obá, yə múúd njów ójŋ. Nyə nə né ná: “Kweembugú mə muud éga. Bímbí dêsh wo é kwo kɛenzh shú dé yí, mə é zə nyiŋg wo ja mə é nyiŋgə yí”». 36 Yésus mú jî ná: «Búúd olól óni bêsh dí, nyáyé nyə á bə muud izhilŋgaanə í á yíd yé kúnə-kúnə yé?» 37 Yígguli məcɛɛ ná: «Jísə nyɔɔŋg nyə á gwág nyə cey lámúd yé.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Kaág, wo kəg sá ntó.»

Lâŋ mə Mááta bá Mariya

38 Ja Yésus bənŋ *ompwíin bɛ bwé á ngə kyey yí, bwé á kə nyíi dúl dándúd. Ŋgwól múdá nyə á bə dánd dɔɔŋg dí ná Mááta, a mú ləg bwo nyədí njów. 39 Mudá wɔɔŋg nyə á bə nə mínyɔŋgú ná Mariya. Nyə á zə jí Cwamba shí məkuú, dɛ gwágulə lésú yé. 40 Mááta nyɛ nyə á ngə yíŋga nə zhwog iság-ság shú ójŋ. A mú ka zə, zə ci nə Cwamba ná: «Ja Mariya mə yida bíd ná mə ngəg nə sɛy məméfwó ga, sâ jɔɔŋg í acíyé wo sâ? Cíŋg nə nyə ná a zəg kwiid mə.» 41 Cwamba mú bɛsa nə nyə ná: «Mááta, Mááta, wo ngə kənd lám gwôw

10:17 9.10; Mak 6.30 † 10:17 Míl mícilyá mí ayág mí ngə ci ná bwé á bə nji məwûm zangbá. 10:18 Yuá 12.31; Mbú 12.9 10:19 Sòm 9.13 ‡ 10:19 múúd ngə lumbəli nə bí yé: Wa jisə Sátan. 10:20 MmN 32.32; Flp 4.3; Mbú 3.5 10:21 4.18; Mat 11.25 10:22 Mat 11.27 10:24 1Pr 1.10-12 10:25 18.18; Mat 19.16; Mak 10.17 10:27 Mat 22.37, 39 10:28 Ləv 18.5; Rom 10.5; Gal 3.12; Yuá 13.17 10:33 múúd á Samariya: Mat 10.5; Luk 9.52; 17.11, 16; Yuá 4.9, 39-40; Mís 1.8; 8.1, 5, 14-17, 25; 9.31 10:38 Yuá 11.2; 12.2-3

ngə ntágulə nyúúl nə zhwog isâ. ⁴² Sâ jí nə mffí yí jí nji ngwúd. Mariya mə féesh sâ í búl nywa yí, muud nyə abúle kwo ηwa nyə gwo.»

11

Yésus mə jííí gúlí ómpwíín məjəgula

(Mat 6.9-13)

¹ Dúl jwôw di, Yésus nyə á bə gúl kúkúlúd a ηgə jəgula. Ja nyə á yow jəgulálə yí, ηgwól *mpwíín yé mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, jííí gúlí g sá jəgulálə nda Yuánes nyə a jííí guli bə ómpwíín ná.» ² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ja bí mə bá d̄u jəgula yí, bí ɔ bá d̄u ci ná:

P̄pa,

Jínə dwô í bəg nə gúmá ntə sâ jêsh.

Ijwûga byô í zəg.

³ Yəg sá id̄aw í jálá nə sá yí jwów d̄esh.

⁴ Juug sá *misəm mísú

nəcə sá ηgə námá juu buud bwə ηgə byaagulə nə sá wá.

Wo kú bíd nə məbwəbúlán mə ntə sá ηkul.»

⁵ A mú nyiηgə ci nə bwo ná: «Shé fwógá ná ci nə ηgwól múúd na bídí ji nə yé shwá. Muud wəɔηḡu ka kə wə shwá yé mpwó-bulú kə ci nə nyə ná: “Wey e, kwalug ná mə ibuléd ilól ⁶ nəcə ηgwól shwá waamá ηgə zhu njəɔnd dí, a mə wós mə ká njów mə kú nə sâ mə yá nyə.” ⁷ Shé fwógá ná ci nə shwá yé mə bəsa nə nyə n̄n̄ njów dí cwú ná: “Kú zə ntágulə mə, sən̄n̄ bwān bām sá mə bwey já shí, mə cugé nə ηkul wəɔl zə yə wo ibuléd.” ⁸ Mə jaaw bí ná, t̄em bə ná a cugé nə ηkul wəɔl zə yə nyə ibuléd ná a ji shwá yé, nyə é wəɔl nəcə ηgwól sálə kəngá ηgwóombúlú, nyə é zə yə nyə sâ jêsh á ηgə gwáám̄b yí.

⁹ «M̄e mə ka ci nə bí ná: Gwáám̄búgá Zemb̄i, nyə é yə b̄i; s̄ógá, nyə e lwó b̄i; kudəgá mb̄e, nyə é juw. ¹⁰ Nəcə muud mə gwáám̄b yé nyə é bii, muud mə s̄y yé nyə é kwey, múúd mə ká kudə mpumbé, bwə juw nyə wə. ¹¹ Nyáyé s̄óηḡu mwān na bídí gwoong dí jí nə ηkul sá nə mwān yé gwáám̄b nyə shū, a yidá yə nyə kuwó nywā yé? ¹² ηkí ntāg nə Mwān yé gwáám̄b nyə k̄í, a yidá yə nyə acólaaf̄ə? ¹³ ηkám̄sá b̄i, t̄em bə nda bí búsə nə mbíya mílām ni, bí mə d̄u yə bwān b̄un isâ í ányunywaā. ηkəm̄sa nə Dā á gwôw; ηkí bí mə gwáám̄b nyə ηk̄eηk̄e Shíshim, a yə b̄i.»

Yésus mə lwag ákúmálwə a fífí

(Mat 9.32-34; 12.22-30; Mak 3.22-27)

¹⁴ Yésus nyə á ηgə yíl muud jamb í á wá nyə m̄ηkədad ná a bəg fífí yí. Í á ka bə ná, ja jamb í á wú yí, muud wəɔηḡu nyə a t̄ééd lásúlə, buud b̄esh bwə mú ηgə káam. ¹⁵ Bóól búúd wá cínəηḡu b̄an̄ bwə mú yidá ci ná Beluzebul* wə ηgə yə Yésus ηkul ná a ηgəg nə yíl buud məjamb. ¹⁶ Bóólúgá bwə mú zə nə njígá məbwəbúlán wə Yésus, zə ci ná a wéeshúg bwo gúl *sâ í ntə búúd ηkwón̄ yí, í ηgə zhu gwôw. ¹⁷ Nyə mú mpu mítádúgá myán̄, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ɔ dúl faan bwə ká bóóg ηgə lúmbuli bwámé nə bwámé, faan d̄əɔηg í é j̄eɣ nə mpaá. Búúd ɔ wúl njów bwə ká bóóg ηgə lúmbuli bwámé nə bwámé, njów búúd wəɔηg jímb. ¹⁸ Bí ηgə ci ná Beluzebul wə ηgə yə mə ηkul ná mə ηgəg nə yíl buud məjamb. Ntə jí ná *Sátan mə yida nyiηgə cuwo, ηgə yíl nyəm̄éfwó. Ká dé faan í é ka t̄ôw na nt̄ud̄el? ¹⁹ ηkí Beluzebul wə ηgə yə mə ηkul ná mə ηgəg yíl buud məjamb nda bí ηgə ci ná, zə nyə ηgə yə buud b̄un̄ ηkul nyəɔηḡu? ηgáá bwám̄éfwó bwə ηgə mpu lwágulə bí ná s̄an̄ ná bí búsə nə məb̄eɣ? ²⁰ Nji, ηkí nyinə mbwə mə Zemb̄i wə í ηgə yə mə ηkul ná mə yílúg buud məjamb í, mpugá ná Faan mə Zemb̄i í mú wa. ²¹ Ja ηkur̄kúl múúd wí nə fwámé ísâ í d̄óomb í ηgə baagulə njów yé yí, muud cugé nə ηkul kún̄ya nə məbii mé. ²² Nji múúd mə ntə nyə ηkul yé mə ká námé zə, zə figə nyə shí déég nyə məkwəɣ mə d̄óomb á d̄u *búgula má, muud wəɔηg mú ka t̄em ηwa məbii mé ηgə kaaw buud. ²³ Muud mə bə kú k̄em mə

11:1 5.16 11:2 Ijwûga byô: 4.43; 9.2, 62; 10.9, 11; 17.21; 19.11; Mis 1.6-8; 19.8; 28.23, 31 11:3 12.22-32 11:7

18.5 11:9 Mat 7.7 11:14 Mat 9.32-34 * 11:15 Beluzebul wə Njwû ibów-bôw í míshíshim.

11:16 Mak 8.11; Mat 16.1 11:20 17.21 11:21 Iza 49.24 11:23 9.50; Mak 9.40

yé ηγə lumbəli nə mə. Muud mə bá kú zə wá mábwê ná sóná sə séηγug yé, a ηγə yida caam.»

Yésus mə yə búúd minjígúlá mimbíi mimbíi

(Mat 12.43-45)

²⁴ «Ja bów-bôw shíshim í də wú múúd nyúúlúd yí, í də kə ηγə jéξla máshí má mishwéeshá ηγələ sɔ wogá. Nji ηkí í bá kú kwey wogá, í mú téduga ná: “Mə zə nyiηgə kə mádí njów kúl mé á fwo də ji yí.” ²⁵ Í ká zə kwey njów ηγwámbulá, sá jêsh jɔ kwambulá, ²⁶ í é kə ηwa mílúgá míshíshim zəngbá mí njúl nə ηkúd ntɔ wáméfwó, bə́nɔ́η bēsh bwé mú kə nyíi njów, kwambulə jiya cínəηg. Ná ndeé, cəg mə múúd wəɔηgá í mú nyiηgə jəg bôw, ntɔ mbií í á fwó də bə yí.»

²⁷ Í á ká zə bə, Yésus ηγə lás ntúni, ηgwól múdá mú wéeshəli kəl mənəkúmbə mə búúd dí ci nə nyə ná: «Mudá nyə á byá wo nyéēηg wo yé nywáá mé jəla.» ²⁸ Yésus nyə mú ci ná: «Buud bwé ηγə gwág Milésú mí Zembî wá, bwé ηγə sá nda mí ηγə ci ná, bwó wé bwé mé jəla.»

²⁹ Buud bwé á ká ηγə sɛηgya ηkí bulya. Yésus mú ci nə bwo ná: «Mbeε kala búúd í njúl ηkí bôw, í bálé jí ná mə wéeshúg bwo gúl *sá í ntɔ búúd ηkwónη yí! Bwə abúlé dúg gúl sá í ntɔ búúd ηkwónη yí, nji jɔəηg í á bə nə Zhwónas yí. ³⁰ Nda Zhwónas nyə á bə sá í á ntɔ buud ɔ Ninivə ηkul ná, ntɔ námé wə *Mwân mé Múúd nyə é bə sá í ntɔ búúd ɔ kala ga ηkul yé. ³¹ Jwôw Zembî mə bá zə sámb búúd mílósú yí, Cî á mudá í á wú *mákóól mé jwôw† yí í bá tôw tətəlí yə kala búúd ga məbɛξ. Nəcə nyə á gwaa zhu íjumə i shíd zə gwágulə fəg mə Sólumun. Dugá, sá í ntɔ Sólumun yí jisə wa. ³² Buud ɔ Ninivə bwé bá námé tôw tətəlí, yə kala búúd ga məbɛξ. Nəcə báá bwé á cénd mítédúgá ja bwé á gwág cúndə Zhwónas nyə a cúndə yí. Dugá, sá í ntɔ Zhwónas yí jisə wa. ³³ Muud cugé nə ηkul sá ná, a jida lámba ná ndeé a kə shweel dwo shí túwəli. Í də bə a yida təl dwo cé lámba dí ná buud bwé nyíi njów wá bwé dúgúg məηkenya. ³⁴ Jús dwô dúsə lámba á nyúúl nywô. Jús dwô í ká bə kú nə bwás í, nyúúl nywô nyêsh bə məηkenyad. Nji, jús dwô í ká bə ηkí bôw, nyúúl nywô bə yídúgú. ³⁵ Ntɔ, wo ɔ bey ná məηkenya mäsə wódí má mé bəg yídúgú. ³⁶ ηkí nyúúl nywô nyêsh í bá məηkenya dí kú nə kúkúl jisə yídúgú yí, nyúúl nywô nyêsh í faan nda ja lámba í kwan wo nə məηkenya mé yí.»

Yésus mə lás nə Ofarizyêη bə́nɔ́η Oηkume ɔ məcɛξ

(Mat 23; Mak 12.38-39)

³⁷ Ja Yésus nyə a shín lás yí ηgwól *Farizyêη nyə a jôw nyə ná a kəg də nyédí njów. Yésus nyə á ká námé kə, kə ji shí kələ də. ³⁸ Farizyêη éne mú káam ná Yésus nyə a shígé sá ηgusa bwé də sá shúshwóógú ná bwé zəg də yí. ³⁹ Cwámba mú ci nə nyə ná: «Bí bəη Ofarizyêη bí mé də sá ná bí gusa kwonη bálá nə kwonη shúyá, cwú nyə njúl bí lwándulá nə isá í mándá, nə bów-bôw isá. ⁴⁰ Yé ílad íga! ηgaá nə muud nyə á sá tóón yé, nyə námé wə nyə a sá cwú? ⁴¹ Yidagá kɛenzh isá bísə cwú yí, yə mímbúbúwá, isá byêsh í mú bə bí ηkí ηkɛ. ⁴² Məntágula nə bí Ofarizyêη nəcé isá nda mânt nə ru‡ nə bíl íkáá í dā byêsh, bí ηγə yə Zembî *ηkəw wúm á isá byəɔηgú, bí yida mpyêny cəgələ nə buud tətəlí nə cɛɛlələ Zembî. Í njúl nə sá bí mé jéllá nə sá wə ni, kú yida mpyêny byəɔηg bí ηγə bwey sá yí. ⁴³ Məntágula nə bí Ofarizyêη nəcé bí mé cɛɛl kə də ji nji íjiya yā shwóg ja bí búśə *məmpáanzə mé mínjígúlá mé *Oyúden dí yí; bí mé cɛɛl námé ná buud bwé dúg bəda bí məbədə mé gúmə mənəkúmbə mə búúd dí. ⁴⁴ Məntágula nə bí nəcé bí búśə nda məshwon mäsə kú nə məyigyé; buud bwé də kyey mwo gwôw kú mpu.»

⁴⁵ ηgwól *ηkume məcɛξ mú bəsa nə Yésus ná: «Yíguli, ja wó ηγə lás ntúni ni, wo ηγələ námé lwíy sə óni.» ⁴⁶ Yésus mú ci ná: «Məntágula nə bí *Oηkume ɔ məcɛξ námé, nəcé bí

11:26 2Pr 2.20 11:28 8.21 11:29 Mat 16.2-4; Mak 8.12; Yuá 6.30 11:30 Zhn 2.1 11:31 10j 10.1-10
† 11:31 məkóól mé jwôw: Ciyá ni í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ɔ íciyá dí. 11:32 Zhn 3.5 11:33 8.16; Mak 4.21 11:37 7.36 11:38 Mak 7.2-4; Mat 15.2 11:41 12.33
11:42 Mat 23.23; Luk 18.12 ‡ 11:42 mânt nə ru: Jísə ikáá bwé də lugushi jáámə nə ndí yí, isá nda məsəb. 11:43 20.46; Mak 12.38-39

mé du zhimb búúd jilə-jilə mímbag záməbag, í njúl né biméfwó bi ádé bwele súsál nyiná né bi mé kwiid bwo nə ηkényúlə myo. ⁴⁷ Məntágula nə bí nəcə bí ηgə lwə məshwoη mə *búúd ɔ mícúndá ímpáambá bín í á du gwú yí. ⁴⁸ Ntó ji nə bí ηgə bwaagula misóólúgú mí ímpáambá bín, bí ηgə gwág myo nywa. Bəη bwə á gwú, bi mú zə lwə məshwoη. ⁴⁹ Gwə wə jí ná, Zembî nyə á ci fúg nyé dí nó: “Mə bá du kənd bwo buud ɔ mícúndá nə *buud ɔ lwámá. Bwə bá du gwú bóól wə cínəηgú, bwə lwágulə bóólúgá cúwáíí. ⁵⁰ Bwə bá du sá ntó shú né kala búúd ga í bəg tōw kəod dí nəcə məcií mə búúd ɔ mícúndá bēsh bwə á gwúyow tééd mətéédúlé mə shí wá. ⁵¹ Í bá bə, tééd məcií mə Abel zə wóos mí mə Zakarî nyə á gwúyow mpédúgá *alatâr nə Njów Zembî yé.” Haaw. Mə mpú jaaw bí nó kala búúd ga í bá tōw kəod dí nəcə məcií məəηg. ⁵² Məntágula nə bí Oηkume ó máccəx nəcə bi a mə mánda juwəga jí nə ηkul juw búúd mbē né bwə bəg nə mpúyá yí. Biméfwó bi anyííyé mpúyá wəəηgú, bí kú námə nyηgə bíd né bəəηg bwə ηgə cəel nyíí wá, bwə nyííg.»

⁵³ Ja Yésus nyə a wú njów wəəηg dí cúwo tóón yí, *Oyíguli ó máccəx bəndəη Ofarizyēη bwə á ηgə nándulə nyə nə zhwoη mishíí ηgə jí nyə isá mimbíí mimbíí, ⁵⁴ bwə ηgə bwéél né a lásúg gúl sá abúbōw.

12

*Buud bwə jəlá nə fúndə nji Zembî
(Mat 10.26-33; 12.32; 10.19-21)*

¹ Ja jəəηgá, buud bwə á səəηgya ηkí jág bulya mbií bwə cúgé nə ηkul lə yí, bóól bwə ηgə nyaal bóól. Yésus mú ka zə fwo tééd lás nə *ompwíín bé nó: «Jigá ncə nə *Ofarizyēη *ləvur wáη, ntó ji nə kwába búsə nə ndí yí. ² Kú nə sá á mbúdúlá í bá bwēn kú búguli, ηkí sá á shwoó í bwēn kú mpúy. ³ Gwə wə jí ná, sá jēsh bí mə lás yídúgú yí, í bá gwíg məηkənyad; jəəηg bí mə nyímbúlá nə muud lwəd kúl fúm yí, bwə bá ηgə cúndə gwo íkwálúminúd.

⁴ «Mə ci nə bí oshwə bəm ná, kúgá du fúndə búúd bí nə ηkul gwú nji nyúul kú ná kwo sá gúl sá mpúsə wəəηg wá. ⁵ Mə zə lwágulə bí muud bí mə jəlá nə fúndə yé. Fúndəgá muud jí nə ηkul ijwūga nə a gwú múúd, a kənd námə nyə kuda á kandugə dí yé. Haaw, mə ηgə ci nə nyə wə bí mə jəlá nə fúndə yé. ⁶ ηgáá nə bwə du kusha mímbá-kwáádə mitóon ifáda íbá? Təem bə ntó, Zembî nyə awúsáyé təə mbá-kwáádə ηgwúd. ⁷ Bi bəη ntəg íí, Zembî mə mpú bímbí lú íntand í shilú bísé bí mílúúd yí. Né ndéé, kúgá du fúndə. Mpugá nə bí mə cəy Zembî lámúd cə mimbá-kwáádə ηkí bulya.

⁸ «Mə jaaw bí nó muud yēsh mə mágúlé mə mísh mə búúd dí yé, *Mwān mə Múúd mə bá námə magulə nyə mísh mə *wəəηgəles ó Zembî dí. ⁹ Nji, nyəəηg mə kíflyá mə mísh mə búúd dí yé, Mwán mə Múúd nyə é kíflyá námə nyə mísh mə wəəηgəles ó Zembî dí. ¹⁰ Muud yēsh mə bá jág lás nə Mwān mə Múúd yé mə bá bə nə ijuugá. Nji nyəəηg mə bá kə nə *bwaasúlə mpu wə ηkəηkə Shíshim yé nyə abúle bə nə ijuugá. ¹¹ Ja bwə bá du kə nə bí *məmpáanzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí, nə ósémbye ɔ mílósú dí, ηkí ójwú ó ləəm dí yí, bi kú bá du yágəwo mbií bí mə bá shwə mənnyúul yí, kú yágəwo íciyá í kəod. ¹² Nəcə ηkəηkə Shíshim mə bá du jíguli bí lósú bí mə bá du lás yí cé jəəηgú.»

*Fwámé məbii
(Mat 6.25-34)*

¹³ ηgwól múúd nyə á ka lás məηkúmbə mə búúd dí nó: «Yíguli, cíg nə mínyəηú waamə né a kááwəg sá məbii sóəηgú wúsú nyə a lúgə sə nə ndí má.» ¹⁴ Yésus mú ci nə nyə né: «Muud éga, zə nyə a təl mə né mə dúg sámb bí mílósú du kaaw bí məηkəw?» ¹⁵ A mú ci nə bēsh ná: «Bi ó bey, bi ɔ káálúgə nə ηkóóg. Nəcə, muud təem bə nə məbii məηkənd məηkənd íí, cug jé í cúgé məbii dí.»

¹⁶ A mú zə kənd bwo kanda, nyə nó: «Wúl kúkúm í á bə nə məshí; məshí məəηg mə á ka zə wéeshuli nyə zhwoη məbii. ¹⁷ A mú ka zə ηgə jí lámúd nó: “Mə cugə nə kúl mə é ηkúnd

məbii mām yí. Mə é ka sá ntudɛl?” ¹⁸ A mú ci ná: “Mə zə sá ntúga: mə zə céég ífwɔɔ byâm, mə lwɔ byɔɔŋg í búl bwaag yí, mə mú ñkúnd *blé waamə nə məbii mām cínɔŋg. ¹⁹ Mə músə ci nə lâm wâm ná: Yé lâm, wo mú nə zhwog məbii mə ñkúndú ná wo é dɛ balan nə mwo mimbû mimbû. Wogagú ja gaád, wo dág wo ñgul wo zhwiimba.” ²⁰ Zembî mú ci nə muud wɔɔŋgú ná: “Yé lad, ñkí mə yíl wo cug gwɔ búlú gaád isâ wó mə shín ñkúnd íni í bə isâ í zə?” ²¹ Yésus mú ci ná: «Muud mə dɛ ñkúnd məbii shú nyóméfwó, kú nə məbii mə jálá mísh mə Zembî dí yé, nda í dɛ bə nə nyə wə ní.»

²² Yésus mú ci nə *ompwín bé ná: «Mə ka ci nə bi ná, bi kú dɛ yáɣwɔ cug jín ná bí é dɛ jí. Bi kú yáɣwɔ mənnyúul mún ná bí é bwáád jí. ²³ Cug í ntɔ ídúw, nyúul ntɔ míkáándɔ? ²⁴ Mpugá dúg ñkwólóŋkwɔ. Í ádé bɛ mǎmpɛg, kú mwááɣulə mpúmá, í cúgé nə ífwɔɔ, kú nə owaag ɔ ídúw. Nji, Zembî ñgə wíl byo. Ñkəmsə nə bî, bi búsa nə mfíí cɔ ñkwólóŋkwɔ. ²⁵ Zə á na bídí jí nə ñkul bə ná, nəcé a ñgólə yágúwó, a kwádulə jwɔw ñgwúd nyédí cug dí yé? ²⁶ Ñkí bí cúgé nə ñkul sá súsúsá acíg-cíg, bi mə ka dɛ yáɣwɔ bíl nəcé jí?

²⁷ «Mpugá dúg nda ófuláwa bwə dɛ wîy ná. Bwə ádé yíŋga nə iséy, kú tɪŋ míkáándɔ. Nji mə mpú jaaw bí ná cî Sólumun nyə á tɛem jág bul bə nə gúmá, nyə a shígé bwele bwáád nda ófuláwa. ²⁸ Ñkámúsá Zembî mə fwó bwééd zhizhe sâ nda akánda jí ná bwə é wusə kuda dí mán yé, ñkəmsə nə bî; bi wə nyə é bul mpu bwééd wá. Yé búud wə tag búgá óga! ²⁹ Nji bi báá, kúgá dɛ sɔ sâ bí é dɛ yí nə sâ bí é ñgul yí; kúgá dɛ yáɣwɔ. ³⁰ Ikúl ishús yâ shí mishwun wə í dú ñgə wáduga sɔ isâ íni byêsh. Bi báá kúgá dɛ sɔ byo, nəcé Sóŋgú wún mə mpú ná í jii bí isâ byɔɔŋgú. ³¹ Yidagá dɛ tâl isâ í dúgyá nə Faan mə Zembî yí shwóg, Zembî ka dɛ kwádulə bí isâ íni.

³² «Yé súsúɔzú íncwəmbɛ, kúgá fúndə tɔɔ sâ nəcé Sóŋgú wún nyə á gwág nywa ná a yó bí Faan dé. ³³ Kushagá məbii mún bi kááwɛg mimbúbúwá *mwaané wɔɔŋg. Kwəmsəgá miməŋga mí ábúle bwele cóg myá, ñkúndúgá məkwɔɔzú mə bá bə kú bóóg má gwɔw kúl íjúwál í cúgé nə ñkul kumə, oshè kú námə dɛ yí. ³⁴ Nəcé kúl byɔɔg dún mbwúg yí, cínɔŋg wə lâm wún í é bə námə yé.»

Məcum mə jɔjɔ sɔl məsáal

(Mat 24.43-51)

³⁵ «Yáásúlógá wəáfigusa, bí ji ñkasə. ³⁶ Bógá nda buud bwə ñgə bwánd mása wán ná a ñgə wú zaŋ bá dí wá. Bwə ñgə bwánd ná ja nyə é wóós yí, á ká námə kudə mbé, bwə ó juw. ³⁷ Məlwaá mə bá bə ná, mása wán ká wóós, a zə kwey bwo bwə ñjúl oŋkasə má, məlwaá mɔɔŋg má mə mə jəla. Búbálé, mə jaaw bí ná, ja mása mə kwéy bwo ntó yí, nyə é yáásulə yé áfigusa a jilú bwo shí ná bwə dág, nye mú ka sêy nə bwo. ³⁸ Ñkí mása mə wóós tām bulú ñkí ñgwúm kúwó ashúshwóógú dí, a kwey məlwaá mə ñgə bwánd ntó, məlwaá mɔɔŋg mə mə jəla. ³⁹ Mpugá nə amádí ñjów mbəm dɛ mpu wəla júwál í é zə yí, a kú bíd nə júwál búgág nyə ñjów júwo isâ. ⁴⁰ Ntɔ, bi mə jálá nə dɛ ji ñkwəmsá, nəcé *Mwân mə Múúud mə bá zə wəla bí ábúle ñgə téduga ná nyə é zə yí.»

⁴¹ Pyêr músə ka ci ná: «Lású wó ñgə lás ní, ye í ñgə dúgya nji nə sâ, ye í dúgyá nə buud bêsh?» ⁴² Cwámba mú bɛsa ná: «Dáyé kulág dúsé abúgúlag í ñjúl ñkí kɛ mása mə tâl ná í bág lúlúú á osɔl ɔ məsáal í dɛ yə bwo ídúw wəla í jəla yí? ⁴³ Sɔl məsáal wɔɔŋg nywáá mə jəla nəcé mása nyə é zə kwey í ñgə sá iséy byé. ⁴⁴ Búbálé, mə jaaw bí ná, mása nyə é jil nyə ná a jwúg nə bíl isâ í ñjów byêsh. ⁴⁵ Nji ñkí sɔl məsáal mə yida ná: “Cwámba waamə nyə álelelé nyiŋgə”, a mú ka ji yídúle ósɔl ɔ məsáal wə budâ nə wa budúm, nə délə dæg, nə ñgulúle nə ndéé shwág ii, ⁴⁶ mása yé mə bá zə wóós nyə dúl jwówúd məseegyâ, wəla á shígé ñgə téduga yí. Mása nyə é yə nyə intúgúlí í anyinyaanə, a kənd nyə kúl búud ó məkəŋ bwə ñgə bwəma nə ñkád yí. ⁴⁷ Lwaá dí ná, í ñgə mpu sá mása yé ñgə jii yí nji í kú kwəmsə, í kú sâ nda mása mə jí ná, lwaá dɔɔŋg í dɛ bwəma nə bígə áyíyáág. ⁴⁸ Dɔɔŋg dí ná, í kú mpu sâ mása ñgə jii yí, í mú ñgə sá isâ í jálá nə bígə yí nyə é bwəma nə bígə kú

bul yáág. Muud yêsh bwé du yə isâ ñkí bulya yé, nyə nómá wá bwé du gwáám̄b ñkí bulya yé. Nyəw̄ng bwé du yə isâ kú nə ñkágúlá yé nyə nómá wá bwé du jì ñkí bulya yé.

Yésus mə yá búúd minjígúlá

(*Mat 10.34-36; 16.1-4; Mak 8.11-13; Mat 5.25-26*)

⁴⁹ «Mə á zə nə mə zə jida kuda shí gaád. Mə mú nómá ka jì nə kuda jəw̄ng í jídug. ⁵⁰ Mə jəlá nə duwan wúl nduwán, lám í cúgé mə nə shee té nduwán wəw̄ng í afwóyé bə yí. ⁵¹ Bì ñgə téduga nə mə á zə sá nə buud bwé cúgəg nə shee shí ga dí? Mbô! Mə jaaw bí nə mə mə yidá zə nə mbéégí d̄. ⁵² Nəcə í zə bá du bə nə buud otóon bwé ñgə cugə ñjów ñgwúdú, bwé béégya; olóol lumbuli nə óbá, óbá lumbuli nə olóol. ⁵³ Mbéégí məñkəw̄mú í bá bə; sów̄ngú lumbuli nə mwân, mwân lumbuli nə sów̄ngú; nyəw̄ngú lumbuli nə sás dé, sás lumbuli nə nyəw̄ngú yé; mpóómbúlú á mudá lumbuli nə cól, cól lumbuli nə mpóómbúlú á mudá.»

⁵⁴ Yésus nyə á ci nómá nə buud bwé á bə áncuncuma wá ná: «Bì mə du bə ja bí mə dúg ñkúdú í mə bád kóómb jwôw í du jíma yí, ñgaá bí ci nə mpú mə zə nyw̄; mpú nyw̄ nómá? ⁵⁵ Ja ñkw̄ mə dú kung wúl ñge *mákóól mə jwôw* yí, ñgaá bí mə du ci nə yásé í é yáág, yásé yáág nómá? ⁵⁶ Bì bí nə məkəñ. Bì mə du mpu yag íyuug í shí nə ya gwôw; ká nəcə jí bí ampúyé yag sá í ñgə s̄y mwôw mąga dí yí?

⁵⁷ «Biméfwó bí cugé nə ñkul mpu sámb ná: “Tútəlí wá éga.” Nəcə jí? ⁵⁸ ñkí wo mə byaagulə nə ñgwól múúd nə ndéé a ñgə kə nə wo wá sémbye milású, s̄yng nə wo kwám̄buləḡi nə nyə zhíid. Nəcə nyə a bá kə nə wo wá sémbye milású nə ndéé sémbye milású mú kənd wo wá fulish, fulish kə wá wo mímbwugud. ⁵⁹ Mə mpú jaaw wo nə wo cugé nə ñkul wú mímbwug myəw̄ngúdu wo kú fwo t̄y w̄ñ jəw̄ngú kə wóós fáda á məshínéd.»

13

Buud bwé jəlá nə cénd mítádúgá

¹ Bóól búúd bwé mú zə wóós ja jəw̄ngúdu zə jaaw nyə sá Pilát nyə a sá bóól búúd ó Galilé yí. Nə nyə a gwú bwo, a fula mácií máñ nə məcíí mə ílóm í *mótúnuga byáñ. ² Yésus mú b̄sa nə bwo ná: «Ye bí mə tédúgá nə buud ó Galilé bəw̄ng bwé á j̄x ntó nəcə bwé bulúlə bul sá *mísəm nt̄y bóólúgá búúd ó Galilé bēsh í? ³ Mbô! Mə yida ci nə bí nə ñkí bí mə bə kú cénd mítádúgá, bí bēsh mə bá nómá j̄x mbií ñgwúdú wəw̄ng. ⁴ ñkí nt̄ag nə ye buud w̄m nə mwəw̄mb cwám̄b á Siloy í á káda í sh̄n gwú wá, b̄ñ c̄ bwé á bul bə nə məbyaagulə nt̄y bóól búúd ó Yurúsəlem bēsh? ⁵ Mbô! Mə yidá ci nə bí nə ñkí bí mə bə kú cénd mítádúgá, bí bēsh mə bá nómá j̄x mbií ñgwúdú wəw̄ng.»

⁶ A mú nómá kənd bwo kanda ga ná: «Ñgwól múúd nyə á bə nə *figyē tál nyádí fambá *v̄nyə. Nyə á ka kə s̄y mpumá líí jəw̄ngúdu a kú kwey. ⁷ A mú ci nə muud nyə á du baagulə nyə fambá yé ná: wo mə dúg í? Mimbú mílól c̄ míga, mə ñgə s̄y mpumá wa figyē égaád mə kú kwey. Cígálúg gwo. Í é ñgə fanda laa shí na ntó ñgwas ná jí? ⁸ Mbaagulə fambá mú b̄sa nə nyə ná: “Mása, fwog ná kwo b̄id gwo mbú gaád. Mə e fáág na mákoogú məkooğú, mə shwu mándəlú mə kund, ⁹ ja jəw̄ngú wá í bá jee wúmə yí. ñkí í ka nómá bá nyiñgə bə kú wúmə, wo ka bá cal.”»

Yésus mə lwag ñgwól múdá jwôw lá sábaad

¹⁰ Dúl jwôw lá Sábaad í, Yésus nyə á bə nyúl *mpáanzə minjígúlá dí. Nyə á ñgə yə buud minjígúlá. ¹¹ ñgwól múdá nyə á ka bə cínw̄ngú nə wúl shíshim í á sá nə a jámúg mbám̄bəlí té mímbú w̄m nə mwəw̄mb, kú bwelə súg bə tútəlí. ¹² Ja Yésus nyə á dúg mudá wəw̄ng yí, nyə a j̄w nyə ci nə nyə ná: «Muda, wo mə wú mánymá mə jám gwô d̄.» ¹³ A mú bəd nyə məbwə, mudá mú súg nómá cé nə cé, a mú yə Zembî gúmá. ¹⁴ Njwú á mpáanzə minjígúlá mú gwág b̄w nə Yésus mə jág sá nə lwagúlə múúd jwôw lá sábaad. A mú lámusa nə buud ná: «Mwôw búúd básé nə ñkul s̄y má məsə mwôw məsaman.

12:50 Mak 10.38 12:51 2.14 12:52 14.26; 21.16; Mat 24.10; Mak 13.12 12:53 Msh 7.6 * 12:55 məkóól mə jwôw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ñkəw á oféél-féélí ó iciyá d̄. 13:3 Sòm 7.13 13:6 Mat 21.19; Mak 11.13 13:8 2Pr 3.9, 15 13:10 Mak 2.27-28 13:14 MmN 20.9-10

Zəgá də lwəgəwə mwəðw məwəngúđ; kú bə jwəw lə Sábaad.»¹⁵ Cwám̄ba mú bəsa nə nyə ná: «Bí bí buud ɔ mákəŋ. ŋgaá bí mé də bə jwəw lá Sábaad muud yēsh cinɔ nteny jé ŋkí kabulí jé kál í də də yí kə nə gwo kə ŋgual gwo məjúwó? ¹⁶ Ká, ŋkəməsa nə shilə bag ɔ *Aburaham *Sátan nyə a má wəɔlə té mímbú wúm nə mwəɔmb éga. Ye í shígé jəla né nyé ŋkáda nyəwəng í wíínzhug jwəw lá Sábaad?»¹⁷ Ja Yésus nyə á ci ntó yí, buud bēsh bwá á də lúmbəli nə nyə wá bwá á bə nə shwəðn nə ŋkwed. Bóólúgá zhwoɔg buud bēsh bwá á bə nə məshusug nə *isá í mímbúgú Yésus nyə á ŋgə sá yí.

Yésus mə lwágulə búúd Faan mə Zembî míkaanád

(Mat 13.31-33; Mak 4.30-32)

¹⁸ A mú ka ci ná: «Faan mə Zembî dúsə nda jí e, mə kág ná yigə dwo nə jí? ¹⁹ Dúsə nda búbumá *mutárud múúd mə ŋwá kə myeeg nyédí fambá yí. Ja í dú kə yí, í də gwaa, bə fwámé lílí, inunú zə lwə maage nyédí mílówud.»²⁰ A mú nyiŋgə ci ná: «Mə yíŋgə ná Faan mə Zembî nə jí? ²¹ Dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá mə ŋwa wə, a fugə nə məmpí mə ŋgug buléd məlólól yí, í é sá nə ŋgug wəwəng wēsh í búndəwəg.»

Mpumbé á múmánda

(Mat 7.13-14, 22-23; 25.10-12)

²² Yésus nyə á ka ŋgə líina miŋgwəla nə ménd a ŋgə yə buud minjígúla, a ŋgə kə ŋgəé Yurúsəlem. ²³ ŋgwól múúd mú ka ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, ye nji búbaalé buud wá bwá bá *dúg cug?» Cwám̄ba mú ci ná ²⁴ «Yáágúgá ná bí nyíig mpumbé á múmánda dî. Nəcə mə jaaw bí ná zhwoɔg buud bwá bá sə ná bwá nyíig, nji bwá ábúle nyíi. ²⁵ Ja á mádí njów mə bá wəɔl zə fad mbē bí lúg tóon yí, bí mə bá tééd kudólə mbē bí ŋgə ci ná: “Mása, juwúg sə mbē”. A bá ci nə bí ná: “Mə ampúyé bí dún shug.” ²⁶ Bí mú bá ci nə nyə ná: “ŋgaá ná shé á də də də ŋgul kəl ŋgwúd? Wo á də námə yə buud minjígúla sádí íkúlúd.” ²⁷ Nyə nə bí ná: “Mə ŋgə ci nə bí fwámé ci ná, məe mə ampúyé bí dún shug. Wúgá mə na, bí á ŋgə bə məzhí má olíingí.”»

(Mat 8.11-12)

²⁸ «Ja jəwəgú, bí mə bá dúg *Aburaham nə *Izaag nə *Yákwab bəñəŋ *buud ɔ mícúndá bēsh bwá njúl Faan mə Zembî dî, bí bəŋ bí njúl tóon. Bí mə bá ka bə cínəwəgú nji bí ŋgə bwam nə məyə. ²⁹ Buud bwá bá zhu kóómb jwəw í də cúwo yí, zhu kóómb í də jímə yí, zhu *máncwúm mə jwəw* nə *máksól mə jwəw†, bwá zə jí shí zə də dína Faan mə Zembî dî. ³⁰ Ntó, bóól ncúlyá buud bwá tál shwóg wá, bwá bá təw mpúsə, bəwəng bwá tál mpúsə wá, bwá bá təw shwóg.»

Yésus nə Herod

³¹ Námə wəla dəwəgú, bóólúgá *Ofarizyēŋ bwá mú shísh zə ci nə Yésus ná: «Kyeyúg, wúg wa nəcé Herod ŋgə cəel gwú wo.» ³² A mú ci nə bwo ná: «Kəgá ci nə muud kwába wəwəng ná: “Dugí mə ŋgə yíl buud məjamb mə ŋgə lwag mimbəl múús nə mán. Mə bá casulə ísəy byám wəŋ mánúd”. ³³ Nji í jii nə mə kəg shwóg múús nə mán nə wəŋ mán. Nəcə í cúgé nə ŋkul bə ná *muud micúndá bwámagí nə shwiy kəl shúsúd, nji Yurúsəlem.»

Yésus mə gwág cey Yurúsəlem lámúd

(Mat 23.37-39)

³⁴ «Eéé Yurúsəlem ŋgə gwú buud ɔ mícúndá éga! Eéé Yurúsəlem! Wo ŋgə sá ná, buud Zembî ŋgə nti lwámád wódí wá, wo ŋgə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúlə mə á tééd nə mə sɛɛŋg bwān bwə nda ábiyá kúwó mə də sɛɛŋg bwān bə máfaafugá dí ná! Nji, bí kú magulə ntó. ³⁵ Ká, dugá njów wún í zə lúg cwúdugú. Nəcə mə mpú jaaw bí ná tééd námə kíkidíga, bí ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyiŋgə nyín nji ja bí mə bá shwas mə ná: “Gúmá í bəg nə nyəwəng ŋgə zə jíno mə Cwám̄ba dí yé”.»

13:15 14.5; Mat 12.11-12 13:16 bag ɔ Aburaham: 1.54-55, 73; 3.8; 19.9 13:19 Eze 17.23; Mat 13.31

13:21 Mat 13.33 13:25 Mat 25.11-12 13:27 2Tm 2.19 * 13:29 məncwúm mə jwəw: Í kə ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dî. † 13:29 məksól mə jwəw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dî. 13:30 Mat 19.30 13:35 Sòm 118.26; Eze 10.18-19

14

Yésus mó lwag mbêl jwôw lú Sábaad

¹ Í á ka zə bə dúl jwôw lú Sábaad ná, Yésus nyə á kə wúl lúlúú *Ofarizyêṅ dí njów kələ də. Ja nyə á kə ni, Ofarizyêṅ bwə á ṅgə fáf nyə. ² Ka dúg ná, ṅgwól múúd nyə á bə a njúl Yésus dí shwóg, muud wəwṅgú ṅgə bwás ság májúwó. ³ Yésus mú lás ci nə *Oṅkume ó məcɛɛ bənṅṅ Ofarizyêṅ ná: «Ye məcɛɛ míshé má ṅgə magulə ná sá lwágug buud jwôw lú Sábaad, ye má ṅgê nə magulə ntó?»

⁴ Bwə mú ji ókúl-ókúl nda bɛsa. Yésus mú ṅwa mbêl, lwag nyə nə ndéé a mú bíd nyə ná a kég. ⁵ A mú ci nə Oṅkume ó məcɛɛ bənṅṅ Ofarizyêṅ ná: «Zé jí nə ṅkul bə na bídí ná, mwān yé, ṅkí ntəg nteny jé í kud taamb dí, a kú læel cáás kə yíl gwo nəcé í bələ jwôw lú Sábaad yé?» ⁶ Bwə mú bə kú nə ṅkul ná bwə bɛsa nə nyə.

Zembî wə má də bñn búúd gwôw

⁷ Yésus nyə a dúg ná buud bwə á bə féeshá ná bwə zəg də wá, bwə á ṅgə féesh jílə nji ṅjiya i gúmád; a mú kənd bwo kaanə ná: ⁸ «Ja múúd mə jów wo zāṅ báád yí, kú kə ṅwa jiya gúmá. Wo ampúyé ṅkí nyə ámə jôw námé ṅgwól múúd mə jəlá nə gúmá ntə wo yé. ⁹ Ja múúd wəwṅgú nyə e wós yí, bwə é ci nə wo ná: “Yég nyə jiya”, í njúl ná bwə ámə jôw bíná bēsh. Wo é ka ṅgə kə nə shwôn kə ṅwa jiya wəampyal-kogú. ¹⁰ Yidagú sá ná, ja bwə jów wo yí, kaág ṅwa jiya wəampyal-kogú shú ná ja múúd nyə ámə jôw wo yé má wós yí, a cíg nə wo ná: “Wey e, shíshíg zə ṅwa fwámé jiya”. Ja jəwṅgú, wo é bul ṅwa gúmá mísh má búúd bínṅṅ bí ámə bə féeshá wád. ¹¹ Nəcə, muud mə bñn nyáméfwó gwów yé, bwə bá səl nyə shí; nyəwṅg mə səl nyáméfwó shí yé, bwə bá bñn nyə gwôw.»

¹² Yésus mú námé ci nə *Farizyêṅ nyə a jôw nyə yé ná: «Ja wó céél yə búúd idāw ṅkí dína yí, kú ṅgə jôw oshwə bwô ṅkí omínyəṅṅ bwô nə mimbyél myô. Nda ṅgə jôw buud ə kúm bínṅṅ búús məbwugúlu wá. Nda ṅgə jôw mbií búúd wəwṅgú, nəcé bwə á bá námé jôw wo ján ja, í mú bə ná bwə má nyṅg wo sá wó á sá bwo yí. ¹³ Nji, ja wó sá dína yí, jówúg mímbúbúwá nə ə á ijām, nə buud bwə də nyēsh wá nə wəancím-ncím. ¹⁴ Wó ká sá ntó, wɛɛ má jəla, nəcé bwə cúgé nə sá bwə nyṅg wo mənywa mwô nə ndí yí. Zembî nyə é bá nyṅg wo mwo jwôw á bá gwúmushi ótátəlí ə búúd yí.»

Kanda məma zāṅ

(Mat 20.1-14)

¹⁵ ṅgwól múúd á buud bwə á ṅgə də wá, ja á má gwág ntúni yí, a mú ci nə Yésus ná: «Muud mə bá də idāw Faan má Zembî dí yé nywáá má jəla.» ¹⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «ṅgwól múúd nyə á kwəmsa ná a sá məma dína; a mú jôw búúd ṅkí bulya. ¹⁷ Nyə á ka kənd sóól məsáal yé ja wəla lə dína í á wós yí, nə a kég ci nə buud nyə á jôw wá ná: “Zəgá, isá byēsh í mú mitégyá”. ¹⁸ Nji, bēsh bwə mú ṅgə yida lwágulə ná bwə cúgé nə fwála ná bwə kég dínad. Ashúshwóógú ná: “Mə má kúnəw kusə fambé, í jii ná mə kég dúg gwo, má jəgula nə wo, bídúg ná mə bég kú zə.” ¹⁹ ṅgwól ná: “Mə má kúnəw kusə mímbáág mí ínteny íbá íbá tāṅ mímbáág mitóṅ; mə kə sheé myo, má jəgula nə wo, bídúg ná mə bég kú zə.” ²⁰ ṅgwólúgá ná: “Mə má kúnəw bá múdá, gwə wə má cúgé nə ṅkul zə nə ndí yí.”

²¹ «Sóól məsáal mú nyṅgə zə wə mása yé zə jaaw nyə nda búúd óni bwə ámə ṅgə bɛsa ná. Mása mú gwág mpimbə. A mú ci nə sóól məsáal yé ná: “Nə cā. Kaág wa ṅgwəla íkúl búúd bwə də sɛɛṅgya yí, nə mínjwónṅ minjwónṅ kə ṅgə ṅwa mímbúbúwá nə ə á ijām, nə wəancím-ncím nə bəwṅg bwə ṅgə nyēsh wá wo zəg nə bwo wa.” ²² Nə ndéé sóól məsáal mú zə jaaw nyə ná: “Mása, í mə bə nda wó ámə jii ná. Nji fwála dúsa ná njów.” ²³ Mása músə ci nə nyə ná: “Kaág məzhií məzhií nə ífambé kə ṅgə yímbuli buud ná bwə zəg nyíi, njów í lwándúg mə. ²⁴ Mə jaaw bí ná buud má ámə jôw wá, ṅgwúd nə ṅgwúd nyə ákageé təə sá mэдí dínad.”»

Bálə mpwíín mə Yésus í cúgέ tagú-tagú sá

(Mat 10.37-38)

²⁵ Zhwog məḅkúmbə mə búúd mə á ḅgə kə sámbá nə Yésus. A mú yid ci nə bwo ná: ²⁶ «ḅkí muud mə zə mədí a nda cəel mə ntə sósḅgú bá nyəḅḅgú, ntə múdá yé, ntə bwān bé, ntə ómínyəḅú bé nə okósól bé, a kú cəel mə ntə námə cəg jé gwáméfwó, muud wəḅḅgú cugé nə ḅkul bə *mpwíín waamə. ²⁷ Muud mə bá kú ḅkēny kwolós jé nyəméfwó ḅgə bə mə yé, a cugé nə ḅkul bə mpwíín waamə.

²⁸ «Zə jí nə ḅkul sá na bídí nə ja á céél lwə cwámbə yí, a tééd nji lwələ kú fwo ji shí fwo bála tāḅ á jəlá nə kəenzh yé? A jəlá nə fwo bála, a dúg ḅkí a ji nə bímbí lə mábii á jí nə ḅkul lwə njów nə ndí shínal má. ²⁹ Nəcé í á bá bə nə a shín lím njów nə ndéé a kú nyiḅḅgə bə nə ḅkul mə shínal málwəga. Buud bwə bá də dúg wá bwə ka bá də cágula, ³⁰ də ci ná: “Muud éga nyə a tééd nə a lwə njów a kú nə ḅkul mə shínal íséy.” ³¹ Í kwo námə bə ná, wáyé njwú-buud wúsə nə ḅkul tí kə lúmbəli dósomb nə wúl cī, a kú fwo ji shí faas yé? Kí á jəlá nə fwo faas ḅkí nyə nə buud otósshin wúm a ji nə ḅkul lúmbəli nə nyəḅḅgə zəg dósomb dí nyádí nə buud otósshin məwúm məbá yé. ³² ḅkí a dúg nə a cugé nə ḅkul lúmbəli dósomb dəḅḅgú, nyə é bwey fwo kənd búúd, muud nyaand yé njúl ná shwóg-shwóg. Bwə kə jī nyə ná í jīi nə bə́nəḅḅ bwə bəg nə shəe. ³³ Ntó jí ná, muud yēsh jí na bídí nə nyə ayílé lám mábii méd yé, muud wəḅḅgú cugé nə ḅkul bə mpwíín waamə.»

(Mat 5.13)

³⁴ «Ca dúsə jə sá. Nji ḅkí ca í cwəl, jí bwə é nyiḅḅgə wá dwo məgwām nə ndí yí? ³⁵ Kú nə sá. Í mú bə kú nə mfíí təw shú mändəlú, təw shú kund; bwə shwu dwo tóón. Muud jí nə məlwə mə gwág yé, a gwág.»

15

Məshusəg ja múúd misəm mə cénd mítédúgá yí

¹ Zhwog zhwog oḅwenye ə tóya nə bósól búúd ə *mísəm bēsh bwə á ḅgə zə wə Yésus nə bwə zə gwágulə nyə. ² *Ofarizyēḅ bə́nəḅḅ *Oyíḅuli ó máccəḅ bwə mú ḅgə nyímbəla nə nyə ḅgə ci ná: «Muud éga ḅgə mpu ləg buud ə misəm bə́nəḅḅ ḅgə də kul ḅgwúdú!»

Kanda ncwəmbə í á jímb yí

(Mat 18.12-14)

³ Yésus mú ka zə ḅwa bwo mpwokwoond ná: ⁴ «Nyáyé múúd na bídí jí nə ḅkul sá ná, nyə nə íncwəmbə təd, ḅgwúd á cínəḅḅ jímb, a kú sə gwo yé? ḅgaá nə nyə e léḅḅ byəḅḅḅ yá məwúm ibuú nə ibuu bugád, a fwo kə sə jəḅḅḅ í ámə jímb yí nə ndéé kə wósə ja nyə é kwey gwo yí? ⁵ A ká kwey gwo, ḅgaá nə nyə é bə nə məshusəg, a bəd gwo záməbag ⁶ a mú nyiḅḅgə kə njów, kə səḅḅḅ óshwə bé nə buud bə́nəḅḅ bú́sə məbwugúlu wá, nyə nə bwo ná: “Shé sáágá məshusəg nəcé mə mə kwey ncwəmbə jām í ámə jímb yí?” ⁷ Mə jaaw bí nə məshusəg mə bá námə bə ntó jəḅ dí nə muud *mísəm ḅgwúd mə cénd tédúgá yé, ntə mbii məsə nə ḅkul bə nə otútəlí ə búúd məwúm ibuú nə ibuu bwə aḅḅə nə jīi céndúlə tédúgá wá.

Kanda saḅ mwaanē í á jímb yí

⁸ «Shé fwógá ná nyiḅḅgə ci ná ḅgwól múdá ḅgə bə nə misəḅ mí *mwaanē wúm, ḅgwúd mú jímb. ḅgaá nə nyə é jida láməba, a wáámbələ njów ḅgə mpu sə saḅ nə ndéé kə wósə ja nyə é kwey wə yí? ⁹ Ja á kwéy yí, ḅgaá nə nyə é səḅḅḅ bé óshwə nə budá bə́nəḅḅ bú́sə məbwugúlu wá, nyə nə bwo ná: “Shé sáágá məshusəg nəcé mə mə kwey saḅ mwaanē wām í ámə jímb yí?” ¹⁰ Gwə wə mə jáaw bí nə məshusəg mə də bə *wəḅḅḅḅəḅ ó Zəmbí dí ja múúd *mísəm ḅgwúd mə cénd mítédúgá yí.»

Kanda mwān á caamú-caamú

¹¹ Yésus mú nyingə ci ná: «Ŋgwól múúd nyə á bæ nə bwán óbá budûm nə budûm. ¹² Á ntombú mú ci nə sóňgú ná: “Pəpa, yég mə nyâm ŋkəw lú mábii má jéla nə bæ nə ndí yí”. Sóňgú wáj mú kaaw bwo məbii mé. ¹³ Baalé mwôw má mú cə, mwân á ntombú mú kusha nyé ŋkəw lú mábii ná ndéé a mú kyey kə wúl ləəm á shwóg-shwógú. A mú kə gwiimb cug núŋ ná ndéé shîn caam byəəg dé. ¹⁴ Ja nyə á shîn keenzh kúm dé yí, məma zha mú zə wós ləəm wəəŋgú. Mwân éne mú zə bæ máfúfəd. ¹⁵ A mú zə kə nyíi ísáyú wə wúl mbyága á shí nyəəŋg. Muud wəəŋgú mú kənd nyə nyádí məshíd kə də wíil nyə oŋkuú. ¹⁶ Ja nyə á ŋgə wíil oŋkuú bəəŋg yí, nyə á də bæ nə yéesh ná a dá mímwag mi mpúmá oŋkuú bəəŋg bwé á də də myá, ŋji kú nə muud mə yé nyə.

¹⁷ «A mú zə nyingə lám, zə tédəga ná: “A zhwoŋ idəw ósól ə məsáal ə sóňgú waam bēsh búśá nə ndí yí e! Məe mə ŋgə fudə nə zha wa? ¹⁸ Mə zə nyingə kə wə sóňgú waamə. Mə é kə ci nə nyə ná: Pəpa, mə á mə sēm nə Zembî, mə sēm nə wo. ¹⁹ Mə ampíyáyé ná nə wo ŋwág mə nə mwân woó. Ŋwag mə nda ŋgwól sół məsáal woó.” ²⁰ Mwân éne mú zə tí kə wə sóňgú.

«A mú ŋgə kə nə ndéé sóňgú mú dúg nyə a ŋgə ná gwaa zə. A mú bul gwág nyə cey lámú. A mú kə nə kúlá kə shwiy nyə nyúúúú kúlal nyə. ²¹ Mwân mú ci nə sóňgú ná: “Pəpa, mə á mə sēm nə Zembî, mə sēm nə wo. Mə ampíyáyé ná nə wo ŋwág mə nə mwân woó”. ²² Sóňgú mú ci nə ósól ə məsáal bé ná: “Né cā! Zəgá nə káándá í búl bæ káándá gúmá yí, zə bwéed nyə. Wágá nyə lwondó mbwəd, bí wá nyə osílúfaas məkuúd. ²³ Bí ka námé zə nə mwā nteny a wóŋú zə cígə tâŋ lám, sə dэг, sə zhwiimbya. ²⁴ Nəcé mwân waam éga nyə á yə, a mə gwûm; nyə á jimb, a mə nyîn.” Bwé mú téed zəŋ.

²⁵ «Í á bæ na mwân a cúmbá njúl ífambə. Ja nyə á ka ŋgə nyingə yí, a mú ŋgə zə, zə wós kúná-kúnə nə njów, a mú gwág íbwamugə-bwámug nə isusa. ²⁶ A mú jôw ŋgwól mwā mpáánzə zə jî nyə sâ í ŋgə cə yí. ²⁷ Mwā mpáánzə mú jaaw nyə ná: “Mínyəŋú woó má wós. Shwóŋgú nyə ámə cígə mwā nteny á wóŋú nəcé mínyəŋú woó mə nyingə zə mpwogé.” ²⁸ Mwân a cúmbá mú gwág bôw, a ban ná nyə anyíyé njów. Sóňgú mú cúwo tóŋ kə téég nyə məbwə. ²⁹ A mú ci nə sóňgú ná: “Mə mə sēy nə wo mimbú mimbú kú bwele mpyeny ciyá gwô təə ŋgwúd. Nji, wo abwélé yə mə təə nji mwā təw nə sánŋə oshwə bām sə zhwiimbyag. ³⁰ Nji, mwân woó nyə á shîn kə keenzh wo byəəg dwô kálə ŋgə cugə nə budá ó jaŋga éga, ja á mə wós yí, wo mə cígə nyə mwā nteny a wóŋú.” ³¹ Sóňgú mú ci nə nyə ná: “Mwân waam wo njul nə mə wa mwôw mēsh isā byām bíśə isā byô. ³² Nji í ámə jii ná sə zhwiimbyag nəcé mínyəŋú woó éne, mə ŋgə dúg nyə na nda nyə á yə nə ndéé a mə gwûm; nyə á jimb, a mə nyîn.”»

16

Kanda kulág á iŋkwíil

¹ Yésus nyə á nyingə ci nə *ompwíin bé ná: «Ŋgwól múúd byəəg nyə á bæ nə kulág. Í mú zə búguli wə muud éne ná kulág dəəŋgú í ŋgə caam nyə məbii. ² Muud byəəg mú jôw kulág zə ci nə nyə ná: “Wəəŋg ləŋ mə ŋgə gwág ga wí nə ji? Zaá shitógud, mə wámbuləg nda wó ŋgə kyey nə iséy byô ná.” ³ Kulág mú zə lás lámú ná: “Ja Mása mə zə yíl mə íkulág dí ga, mə e sá ntədəl? Mə cugə nə ŋkul ná mə kəg fulə mändəlú, bə məmpəg. Sálə námé shwôn nə mə bəg muud miŋgwóómbúlú. ⁴ Mə mə mpu sâ mə zə sá yí. Í jii ná ja bwé é yíl mə íkulág dí yí, mə bəg nə buud bwé é də ŋwa mə bwədí wá.” ⁵ Buud bwé á ŋgə bæ nə Mása yé məmpwéla wá, a mú ŋgə jôw bwo ŋgwúd ŋgwúd. Nyə nə ashúshwóógú ná: “Wo mbid Mása waamə mpwéla taŋ ne?” ⁶ Muud mpwéla ná: “Mə mbid nyə məwúde məfwánda wûm*.” Kulág mú ci nə nyə ná: “Lágúg, fáb lú mpwéla dwó wə ga; jigú shí wo léélug cilə nə məfwánda məwûm mətóŋ.” ⁷ Nyə nə ŋgwól ná: “Wəe ji nə mpwéla taŋ ne?” Nyíni ná: “Iyuug í *blé təd.” Nyə nə né ná: “Lágúg, fáb lú mpwéla dwó wə ga. Ciləg nə məwûm mwəəmb.” ⁸ Mása músə yə kulág á iŋkwíil nə məshwúmb nəcé a sálə sólúgú

15:11 Mat 21.28 15:13 Mik 29.3 15:24 Ifz 2.5 * 16:6 məfwánda wûm: Iciyá i gərək í ŋgə ci gúl sá nda olitres 2100. 16:8 Ifz 5.8

mákyê. Nacé í ngə nyîn ná buud bwə ngə bɛ cug á shí ga wá bwə ngə bul kyɛ mpədúgá nyán ntɔ bɔɔng búsá búúd ɔ mənkenya wá.»

⁹ Yésus mú nyingə ci ná: «Mεε má ci nə bí ná, balanugá nə *mwaanê inkwíl ngə cɛɛ məshwá nə ndî: ja bí má bá bə máfúfə dí yí, oshwá bún bɔɔng bwə bāg ηwa bí mábanda mâ kandugə kandugə dî†. ¹⁰ Muud mə báágúlá ísúsúsá í acíg-cíg kú teeg búúd məbwón yé, nyə é baagulə námə ísá í anúnî kú teeg búúd məbwón. Muud mə tág búúd məbwón ísúsúsá í acíg-cíg dí yé, nyə é teeg námə búúd məbwón ísá í anúnî dî. ¹¹ ηkí bi mə tééd teeg búúd məbwón ja bí má bálán nə mwaanê inkwíl yí, zə nyə é yə bí mwaanê á fwámé a kú bə nə məsus lámúd yé? ¹² Bí má ká tééd teeg búúd məbwón nə sá ηkán, zə nyə é yə bí jɔɔng í jólá nə bə sâ jín yé? ¹³ Lwaábulə cúgə nə ηkul sêy nə omása obá ja ηgwúd, nacé nyə é mpíi ηgwól, a cɛel ηgwól; gúl ja nyə e gwág nə ηgwól, a mpyêny ηgwól. Bí cúgə nə ηkul sêy nə Zembî bi ngə sêy nə mwaanê ja ηgwúd» ¹⁴ *Ofarizyêη, nda bwə á du bul cɛel mwaanê ná, bwə á ngə gwágulə lésú ni wêsh bwə ngə cágulə Yésus. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Bí ngə cɛel lwóya mísh má búúd dí ná bi búsə otútəlí ɔ búúd, nji Zembî mə mpú mílám mín; nacé sâ búúd bwə dúg ná fwámé sâ yí, Zembî nyɛ mə dúg gwo sâ nyéé. ¹⁶ *Mbwoomb máccɛɛ nə micilyá mí *búúd ɔ micúndə mí á ngə cwíny buud zə shúg wəla mə Yuánes. Kälə wú fwála mə Yuánes í, Jɔjɔ Kéel á Faan mə Zembî wá í ngə bwiingya, muud yêsh ka ngə nádəwo nə ηkul nyé nyêsh ná á ηwa kəw cínɔng. ¹⁷ Jisə ηkí fwanəwo ná gwôw nə shí í cɔg, ntɔ ná gúl lúlándə kaŋgá á mbwoomb máccɛɛ í jímbúg. ¹⁸ Muud yêsh mə yíl múdá yé bá a nyingə bā múdá shús yé, mə sá mínɔomb. Muud mə bā múdá bwə ámə yíl bá yé, mə sá mínɔomb.»

Kanda múúd byɔɔg bá Lazâr

¹⁹ «ηgwól múúd nyə bə nə byɔɔg, a dúgə bwáád míkáándə mí álal-kus ófwó búúd bwə du bwáád myá. Nyə á du cugə cug áyíyáág, du sá ídína jwôw dêsh. ²⁰ Gúl ntágúlá-ntágula múúd ná Lazâr, nə nyúúl məfón məfón, í á du já múúd byɔɔg wɔɔng dí mpumbéd. ²¹ Lazâr nyə á du bə nə yéesh ná a də məmpulú má á du kud wú múúd byɔɔg dí túwəli dí yí. Nji, ompyê bwə á du zə jáal nyə məfón. ²² Ntágúlá-ntágula í á ka yə; *wəɛngəles bwə mú kə nə nyə kə jéég *Aburaham dí bədud. Muud byɔɔg mú námə yə, a mú dəw. ²³ Kə wóos nún baŋ mínjím, muud byɔɔg mú kə bwəma nə cwúnd. A njúl ηkááŋgə dí ntúni, a mú bün mísh, a mú dúg Lazâr njóóg Aburaham bədud. ²⁴ A mú kámb Aburaham, nyə ná: “Eéé Pəpá Aburaham, bwíígúg mə nə ηkwonú. Kəndúg Lazâr kəg juwo nyínə mbwə májúwód zə cweel mə júm; miŋgwíile míga mí ngə sá mə ηkááŋgə mbíya.” ²⁵ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Mwân waam, wo á shí bə nə tɔɔm ja wó á ngə cugə yí, Lazâr nyɛ ngə bwəma nə micún. Ja ga di, Lazâr micún myé mí mə cwaaləwo, wɛɛ mú cwa bwəma nə ηkááŋgê. ²⁶ Sá í búl bə yí jí ntəg nə məma bí ncímə jisə shé wa tútám ná buud bwə céél wú wa zə nún wá bwə cúgə nə ηkul líina; bɔɔng bwə céél wú nún zə kəga wá bwə kú líina.” ²⁷ Muud byɔɔg mú ci ná: “Pəpa, nda jí ntó ná, mə jəgula nə wo: kəndúg Lazâr njów mə sɔ́ŋgú waamə. ²⁸ Omínyɔŋú bām búsə nún ótɔɔn. A kəg lás nə bwo ná bwə ɔ bey, bwə kú bá zə wa kúl mə jí cwúnd dí ga.” ²⁹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Omínyɔŋú bwə búsə nə Məccɛɛ mə Moyíz nə micilyá mí *búúd ɔ micúndə, bwə bég myo.” ³⁰ Muud byɔɔg ná: “Nda bə ntó, Pəpá Aburaham. Nji, ηkí muud mə wú mínjím kə lésha nə bwo, bwə é cénd mítádúgá.” ³¹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “ηkí bwə bá kú bɛ micilyá mí Moyíz bənɔŋ buud ɔ micúndə, mpug ná muud tɛem gwúm mínjím kə lésha nə bwo, bwə ábúlé magulə lân yé.”»

17

Yésus mə yá búúd minjígúlá

¹ Yésus mú kwo ci nə *ompwín bə ná: «Cug í cúgə nə ηkul bə kú nə kwal-bɔɔgú. Nji, ηkwéɛ muud mə bá bóól kwal-bɔɔgú yé. ² Í yidá nywa nyə ná bwə kəlɛg nyə məma kwóógú

† 16:9 Mólál mákál má ngə ci na ná: Zembî bāg ηwa bí nyédí njów kandugə kandugə. 16:10 19.17-19; Mat 25.21-23 16:15 Mat 23.28 16:18 Mat 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11 16:29 2Tm 3.16

cúnúđ kwl nyə nə dwo m̄n̄, nt̄ə nə a kwálug ɲgwúd á ikúkágə́ iga bəəgú. ³ Bi ó bey. ɲkí m̄nyɔŋú woó mə s̄m̄ nə wo, jumúg nyə. A ká cénd mítédúgá, wo juu nyə. ⁴ ɲkí ɲkúmba jwôw a s̄m̄ nə wo ija zaŋgbá, a d̄u n̄m̄ə zə wódí ija zaŋgbá zə d̄u ci n̄: “Mə mə cénd téduga,” juugú nyə.»

⁵ *Buud ɔ lwámá bwé mú ci nə Cwám̄ba n̄: «Kwádúlóg sá búgə́.» ⁶ Cwám̄ba mú ci n̄: «Bi mb̄m̄ bə nə búgə́ təɔ ɲji cíg-cíg bímbí búbumá *mutárud, bí je ci nə líí sikom̄r ga n̄: “Munúg kə t̄w m̄n̄”, líí sá bí m̄əgwág. ⁷ Zə á na bídí jí nə ɲkul sá nə ɲkí a mbid lwaá dé í d̄u waad nyə ifambə́ ɲkí nt̄əg n̄ í d̄u wíł nyə iwoó, lwaá d̄əɲg ɲgə́ wóós wúlə ís̄éyúđ, nyə nə lwaá n̄: “L̄eɛlúg zə jí shí zə d̄ə”? ⁸ Ye nyə áyidayé ci nə nyə n̄: “Kwəmusag mə id̄w, wo yáásulə áfigusa zə s̄y nə mə. Mə ká sh̄n̄ d̄ə mə ɲgul, wo ka t̄eem d̄ə nə ɲgul gwô ja?” ⁹ Ye nyə e l̄ə lwaá dé nə nyə n̄ sá ís̄ə byêsh nyə ámə lwám nyə nə a sáág yí? ¹⁰ Nt̄ó n̄m̄ə wə jíśə shú d̄únúđ yé. Ja bí mə sh̄n̄ sá s̄ə jêsh bwé ámə lwám bí n̄ bí sáág yí, ɲwagá biméfwó n̄: “Sə búśə ozhizhe osóol ɔ m̄sáal w̄ə kú nə m̄fíí, sə mə sá ɲji s̄ə í ámə bə nə sə sáág yí.”»

Wúl z̄azaamə́ í zə yə Yésus akíba

¹¹ Yésus nyə á ɲgə kyey Samariya nə Galilê, ɲgə kə Yurúsələm. ¹² Ja nyə á ɲgə nyí d̄úl d̄ánd dí yí, mizúzaamə́ w̄m̄ mí á zə nə mí zə bwəma nə nyə, ɲji mí mú t̄w shwóg-shwóg kú fwo kumə nyédí. ¹³ Mí mú b̄n̄ m̄kál gwôw ci nə nyə n̄: «Yé Yésus, éé yé mása, bwíhgúg sá nə ɲkwon̄á.» ¹⁴ Yésus mú dúg bwo, a mú ci n̄: «Kəgá lwóya m̄nyúúl ófada dí.» Bwé mə ka n̄m̄ə ɲgə kə nə bwé kə ófada dí, bwé mú ȳl̄ zh̄íd, m̄nyúúl bə bwo nə s̄ənd̄ɔŋ. ¹⁵ ɲgwólúgá nywáá, ja á mə dúg nə a mə ȳl̄ yí, a mú cuwəli nyiŋgə, a mú ɲgə zə a ɲgə lás gwów-gwôw ɲgə yə Zemb̄i gúmə. ¹⁶ A mú zə kwl nyúúl Yésus dí shí məkuú, kúd mpwoombú shí yə Yésus akíba. Nȳn̄ nyə á bə muud á Samariya. ¹⁷ Yésus mú ci n̄: «ɲgaá nə b̄esh w̄m̄ bwé ámə ȳl̄? Ká bóól ibuu búśə ɲgow? ¹⁸ Nt̄ó nə bwé b̄esh dí, kú nə muud mə zə yə Zemb̄i gúmə ɲji ɲj̄ɔŋ muud éga á?» ¹⁹ A mú ci nə nyə n̄: «Tówúg wo kyéyug wo mə *dúg cug nəcé búgə́ gwô.»

Mbií Mwân mə Múúd mə bá zə yí

(Mat 24.26-27; Mak 13.21-22)

²⁰ *Ofarizyên bwé á jí Yésus n̄: «Faan mə Zemb̄i í bá ka zə jáyé ja?» A mú b̄esa nə bwo n̄: «Faan mə Zemb̄i í abúlé zə nda gúl yaŋgá-yáŋga s̄ə búúd bwé bá beny yí. ²¹ Í abúlé bə s̄ə nə bwé ci n̄: “Gwé wə jí wa ga”, ɲkí n̄: “Gwé wə jí wáádə mí!” Nəcé Faan mə Zemb̄i d̄úsə na bídí.»

²² A mú ci nə *ompwíín n̄: «Móól mwôw mə bá bə, bí mə bá gwág yéesh nə bí mə dúg *Mwân mə Múúd nə ijwúga byé t̄əɔ ɲji jwôw ɲgwúd, ɲji bí kú dúg. ²³ Bwé bá d̄u ci nə bí n̄: “Dugá nyə wáádə,” gúl ja n̄: “Dugá nyə wa.” Bí kú bá d̄u kə, bí kú b̄ə, ²⁴ nəcé, jwów Mwân mə Múúd mə bá zə yí, a bá zə n̄m̄ə nda ɲjəs í d̄u yas wú bíga íjumə kə wóós bíga dí n̄. ²⁵ ɲji í bá fwo jí nə a b̄əg bul jug, kala búúd ga í ban nyə.

(Mat 24.37-39)

²⁶ «Mwôw Mwân mə Múúd mə bá zə má, is̄ə í bá s̄y n̄m̄ə nda í á s̄y ja mə *Nówe dí n̄. ²⁷ Buud bwé á d̄u d̄ə, d̄u ɲgul, bwé béya, b̄élushi n̄m̄ə bwân b̄án̄ nə ndeé kə wóós jwôw Nówe nyə a nyí məma byóól dí yí. Mp̄ɲ í mú zə byaluga nə buud nə ndeé jaŋgulə ís̄ə byêsh. ²⁸ Nt̄ó n̄m̄ə wə í á bə mwôw mə Lót dí yé. Buud bwé á d̄u d̄ə, d̄u ɲgul, bwé d̄u sá m̄ikus, d̄u b̄ə m̄əmp̄əg, shumə m̄ínj̄ow. ²⁹ ɲji jwôw Lót nyə a wú Sódóm yí, Zemb̄i nyə a sá nə kuda nə fumb̄yá ágúgwô í nywóŋ nda mpú, zə jaŋgulə búúd b̄esh. ³⁰ Mbií ɲgwúd w̄əɲg n̄m̄ə wə í bá bə ja Mwân mə Múúd mə bá lwóya nyúúl yí.

(Mat 24.17-18; Mak 13.15-16)

17:5 6.13 17:6 Mat 13.31; 21.21; Mak 11.23 17:10 1Kr 9.16-17 17:12 Ləv 13.46 17:14 Ləv 14.2-32;
Mat 8.4; Mak 1.44; Luk 5.14 17:16 10.33 17:19 Mat 9.22 17:21 11.2, 20; Mat 12.28 17:22 21.7-24
17:23 Mat 24.23-25; Mak 13.21-23 17:25 9.21-22 17:28 Mət 19.24-25

³¹ «Jwðw dɔɔŋg í bá bæ ná, muud mə bá bæ kwáminú*, kú bá shulə nə a ké ŋwa sá. Nyɔɔŋg mə bá bæ fambá yé, kú ná námə kwo kə kwáádá. ³² Bi ɔ tédúgá sâ í á bæ nə mudá mə Lót yí. ³³ Muud mə bá sɔ nə á kaambulə nə cug jé yé, a bá jímbal gwo. Nyɔɔŋg mə jímbál cug jé nəcé mə yé, a mə yidá kaambulə nə gwo.

(Mat 24.40-41)

³⁴ «Mə jaaw bí ná, í bá bæ búlu jɔɔŋg dí ná buud óbá bwə mbwúg gwoŋú ŋgwúd, ŋgwúd mə bá ŋwiny, ŋgwól lúg. ³⁵ Budá óbá bwə ŋgá jí isâ kál ŋgwúd dí, ŋgwúd mə bá ŋwiny, ŋgwól lúg. ³⁶ [Budúm óbá bwə bá bæ fambá, ŋgwúd mə bá ŋwiny, ŋgwól lúg.]†»
³⁷ Ompwíin bwə mú jí nyə ná: «Cwám̄ba, sâ jɔɔŋg í bá s̄y ŋgow?» A mú b̄ɛsa nə bwo ná: «Kál mbimbə í bá bæ yí, cínɔŋg wá ómpal ó bá s̄ɛŋgya yé.»

18

Kanda kúsə múdá bá sémbye miləsú

¹ Yésus nyə á ji zə lwágulə bwo nə bwə dág jəgula ja jêsh kú teeg mənnyúul. Gwə wə nyə á kənd bwo kanda ga yí. ² Nyə á ci nə: «Ŋgwól sémbye miləsú nyə á bæ wúl ŋgwəla dí kú fúndə Zembî, kú bish tɔɔ muud. ³ Wúl kúsə múdá í á bæ námə ŋgwəla wɔɔŋg d̄i, í mú d̄u zə ci nə sémbye miləsú éne ná: “Ŋgwól múúd ŋgə lumbuli nə mə, kyemug mə.” ⁴ Sémbye miləsú nyə á ka d̄u ban məlú məlú nə nyə alásé ləsú yé wɔɔŋg.

«Nji a mú zə ci nə: “Tɛem bæ nə mə afúndáyé Zembî mə kú námə bish tɔɔ muud í, ⁵ mə zə kyem kúsə múdá ga nəcé mə mə gwág nyə kán̄gá. Nyə a bá bul zə ntágulə mə lúu.”»
⁶ Cwám̄ba mú ci nə *ompwíin ná: «Bi mə gwág sâ sémbye miləsú á olfl̄nḡi éne mə ci yí?
⁷ Ŋkəm̄usa nə Zembî, ŋkí buud bé nyə á mə féésh wá bwə j̄īlya nyédí nə mwásə nə bulú, yé nyə é sá nə bwə cáág bwánd? ⁸ Mə jaaw bí ná nyə é l̄eel kyem bwo nə máás. Nji, ja *Mwân mə Múúd mə bá zə yí, ye a bá ná zə kwey búgá shí ga dí e?»

Kanda Farizyêŋ bá ŋwenye tóya

⁹ Bóól búúd bwə d̄u téduga nə búsa otútəlí, bwə ŋwa bóólúgá mpyónə nə mpyónə. Yésus nyə á ka kənd kanda shú d̄án̄úd, nyə ná: ¹⁰ «Buud obá bwə á zə kə *Luŋ mə Zembî ná bwə ké jəgula nə Zembî. Ŋgwól nyə á bæ *Farizyêŋ, ŋgwólúgá nye ŋwenye tóya. ¹¹ Farizyêŋ nyə á t̄ow tútəlí a mú d̄u jəgula nyáméfwó dí ná: “Yé Zembî, mə yə wo cún̄cesh nəcé mə cugé nda bóólúgá búúd. Bí ijúwâl, bwə c̄eel olfl̄nḡi, nə minɔɔmb, tɛem bæ nda ŋwenye tóya éga, mə cugé nda nyə. ¹² Mə d̄u ci íd̄aw ija íbá ŋkúmba shwénd̄e; mə d̄u jóna *ŋk̄ow w̄um á sâ jêsh mə bí yí.” ¹³ Ŋwenye tóya nywáa nyə a t̄ow shwóg-shwóg. A kú námə she b̄ân tɔɔ mpwoombú ná a yág ŋgɛɛ jon̄ d̄i; nyə á yida d̄u *bí mbwə b̄ud dí a ŋgá ci nə: “Yé Zembî, bwíngúg mə nə ŋkwoŋá, mə ji s̄ól *misəm.” ¹⁴ Mə jaaw bí ná á məzhúgúlá éga nyə á kə nyédí nj̄ow Zembî mə sá nə a bág tútəlí nyédí míshúd, kú bæ ashúshwóógá nye. Nəcé, muud mə b̄ân nyáméfwó gwów yé, bwə bá səl nyə shí; nyɔɔŋg mə səl nyáméfwó shí yé, bwə bá b̄ân nyə gwów.»

Yésus mə bwádan nə ikúkágá

(Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)

¹⁵ Bóól búúd bwə á zə námə nə ikúkény wə Yésus ná a kún̄yág nə byo. *Ompwíin, nda bwə á dág ntó ná, bwə mú lás nə bwo. ¹⁶ Yésus nywáa mú j̄ow bwo, nyə ná: «Bídúgá ikúkágá í zág mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan mə Zembî d̄úsə sâ á m̄bí búúd wáj. ¹⁷ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud yêsh nyə amágúláyé Faan mə Zembî məm̄əgulá mə kúkágá yé, muud wɔɔŋḡi cugé nə ŋkul nyí cínɔŋg.»

17:31 Mat 24.17-18; Mak 13.15-16 * 17:31 Ja bwə á d̄u lw̄ɔ minjów yí, bwə d̄u mə kwáminú námə nda m̄nyun̄g. Kwáminú í á d̄u bæ ŋkí lal, buud kə d̄u ŋgə kyey wu gwów, muud jee námə kə woga wu. 17:32 Mət 19.26 17:33 9.24; Mat 16.25; Mak 8.35 † 17:36 Sá jísə cilyá wa mpánzə ga dí yí, míl mícilyá mí ayág mí cugé nə gwo. 17:37 Zhb 39.30 18:1 11.2; Rom 12.12; Flp 4.6; Kol 4.2; 1Te 5.17 18:5 11.7-8 18:12 11.42; Mat 6.16-17; 23.23 18:13 5.8; Sôm 51.3, 5 18:14 Sôm 51.19; Mat 23.12 18:17 Mat 18.3

*Cí á bulya mæbii**(Mat 19.16-26; Mak 10.17-27)*

¹⁸ Wúl cî *Oyúden í á jí Yésus ná: «Jɔɔɔ Yínguli, jáyé jɔ sâ mé sáág ná mæ bííg cug á kandugá kandugá yí?» ¹⁹ Yésus mú yida cî ná nyə ná: «Nəcə jí wó jów mæ ná jɔɔɔ múúd yí? Kú ná muud jí jɔ múúd, nji Zembî nyəméfwó. ²⁰ Wo mpú dí məcəɛ mága? “Wo kú sá mínəmb, kú gwú múúd, kú júwo, wo kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, wo gúmal sóóngú woó ná nyəngú woó.”» ²¹ Cî ná Yésus ná: «Mæ ngə bɛ məcəɛ məni mēsh, tééd wú íkágəd zə kumə múús.» ²² Ja Yésus mé gwág ntáni yí a mú cî ná nyə ná: «Sâ ngwúd í ngə ná fúfə wo: kaá kusha ísâ byēsh wó jí ná ndî yí, wo kaaw mímbúmbúwá *mwaanê wəngə, wo ka bá kə bə ná mæbii gwəw; ság ntó wo ka zə bɛ mæ.»

²³ Cî wəngə mú shúsula ná mpɛsá má Yésus, nəcé nyə á bə ná zhwoɡ mæbii. ²⁴ Yésus mú dúg *[ná a mé shúsula], a mú cî ná: «A kwowulálə ná buud bí ná mæbii wá bwə nyííg Faan mé Zembî dí eé. ²⁵ Í yida nywá bə kúnə-kúnə ná *shamô nyííg luun lú ndundu dí, ntɔ ná muud á bulya mæbii nyííg Faan mé Zembî dí.»

²⁶ Buud bwə á ngə gwágulə Yésus wá bwə á ngə cî ná: «Ká zó jí ná nkul *dúg cug yé?» ²⁷ A mú bɛsa ná bwo ná: «Ísâ í ntɔ múúd nkul yí, Zembî nywáá ji ná nkul sá byo.» ²⁸ Pyêr mú cî ná: «Sá báá sá á mé lúgə ísâ byēsh, sá zə bɛ wo.» ²⁹ A mú cî ná bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, nkí muud mæ lúgə təo njów, təo mudá, təo omínyəngə, təo obyðl, təo bwân shú Faan mé Zembî, ³⁰ nyə é nyíngə bii ísâ byəngə byēsh nkí bulya té nyə é ngə cugə wa shí yí, a bá námə cugə kandugá kandugə cug í zág yííd.»

*Yésus má jaaw ná a bá yə**(Mat 20.17-19; Mak 10.32-34)*

³¹ Yésus nyə á ka njwa *ompwíin wúm ná óbá bé, a mú cî ná bwo ná: «Dugá, sə ngələ bád kə Yurúsələm óga. Ísâ byēsh *búúd ə mícúndə bwə á cilə shú mé *Mwân mæ Múúd yí í zə kə bwəma. ³² A zə kə kaanz məbwə mé íkúl ishúsúd, a bwəma ná cóógú, buud cúg nyə, bwo sey nyə məntənd nyúúlúd. ³³ Bwə é fyáməsə nyə milwón, bwə gwú nyə. Nji, a bá gwúm jwəw álél.» ³⁴ Bəngə bwə áshígə ngə mpu gwág nda lósú wəngə í á ngə kə ná. Í á bə bwo sâ shwoó, bwə kú wámbulə sâ Yésus nyə á ngə cî yí.

*Yésus má lwag áncím-ncím**(Mat 20.29-34; Mak 10.46-52)*

³⁵ Í á ka zə bə ná, ja Yésus nyə á ngə shísh Zheríko yí, ngwól áncím-ncím nyə á bə zhí dí koogú, a ngə gwáámə buud *mwaanê. ³⁶ Nyə á ka gwág buud bwə ngə cɔ áncuncuma, a mú jí ná: «Jí í ngə cɔ yí?» ³⁷ Bwə mú jaaw nyə ná Yésus á Nazarét wə ngə cɔ éne. ³⁸ A mú kím ná: «Yésus Mwân mæ *Dávid, bwíngúg mæ ná nkwoŋá!» ³⁹ Buud bwə á ngə kyey mpwoombú gwoong dí wá bwə mú nkáand ná nyə ná a jíg kúl-kúl. Nyə mú yidá mpu bân kál gwów ná: «Mwân mæ Dávid, bwíngúg mæ ná nkwoŋá.» ⁴⁰ Yésus mú tów, a mú cî ná bwə zəg ná nyə. Ja áncím-ncím mé zə wóós nyə kúnə-kúnə yí, Yésus mú jí nyə ná ⁴¹ «Wó jii ná mæ sáág wo jí?» Nyə ná Yésus ná: «Cwáməba, mísh mām mé kwóg dúgya.» ⁴² Yésus mú cî ná nyə ná: «Mísh mwô mé kwóg dúgya. Wo mé *dúg cug nəcé búgə gwô.» ⁴³ Námə cé ná cé, mísh mé mú kwo dúgya nyə. A mú ngə bɛ Yésus a ngə yə Zembî gúmə. Buud bēsh bwə á dúg sóólúgú wəngə wá bwə mú ngə yə Zembî məshwúmb.

19

Zashé mæ cénd mítádúgá

¹ Ná ndéé Yésus mú nyíi Zheríko, a mú ngə líina ngwála. ² Ngwól múúd nyə á bə cínəngə ná Zashé, a njúl njwenye tóya, a mbíd zhwoɡ mæbii. ³ Nyə á ngə sɔ ná a dúg Yésus; nji nyə a shígə bə ná nkul mæ dúg nyə nəcé buud bwə á bə áncuncuma, Zashé nyə njúl ntəg

18:18 10.25 18:20 MmN 20.12-16 18:22 12.33; Mat 8.21-22 * 18:24 ná a mé shúsula: Míl mícilyá mí ayág mí cugé ná iciyá íni. 18:27 Zak 8.6; Luk 1.37 18:29 14.26; Mat 10.37 18:31 9.21-22 18:34 9.45 18:38 Mat 20.30-31 18:42 Mat 9.22

wúlə-wúlə. ⁴ A mú ju nə kúlá kə shwóg kə bád sikomâr* ðí shú ná a bāg dúg Yésus ja á bá cǝ cínəŋg shí yí.

⁵ Ja Yésus nyə á zə wóós kúkúl jəŋg ðí yí, nyə a bân mísh a mú ci nə Zashé ná: «Zashé, ləelug shulə nəcé í jii ná mə jíg wóðí njów múús.» ⁶ Zashé mú ləel shulə, a mú kə ləg Yésus nə məshusug. ⁷ Nda búúd bwə á dúg ntó ná, bēsh bwə á ŋgə nyímbəla ná: «A mə kə nyí kə ji múúd misəm ðí njów!» ⁸ Zashé nywáá mú tów tútəlí ci nə Yésus ná: «Cwámba e, mə zə kaaw məbii mām tátám nə cáŋ, mə yə mimbúbúwá dúl kəw. ŋkí mə a shí ntəg mánda múúd nə sá jé mə nyiŋg nyə gwo ija inə.» ⁹ Yésus músə ci ná: «Zembî mə cug búúd ó njów ga múús, nəcé a ji námə múúd á bag mə *Aburaham. ¹⁰ Nəcə *Mwān mə Múúd nyə á zə sǝ bəŋg bwə á jímb wá, zə cəgushi bwo.»

Kanda misaŋ wūm

¹¹ Buud bwə mú gwág ləsú Yésus nyə á lás yí. Yésus mú kə nə ləsú shwóg kənd bwo kanda nəcé bwə á ŋgə təduga ná, nda a mú kúnə-kúnə nə Yurúsəlem ná Faan mə Zembî í zə nyīn. ¹² Ntó Yésus mú ci ná: «ŋgwól múúd nyə a byēl njów mícī ðí. Nyə á ka zə bə ná a kə nyúl shí a shwóg-shwógúd bwə kə təl nyə Njwú-buud ná ndéé a mú nyiŋgə. ¹³ Ja á mə bə ná a zə tí yí, a mú jəw ósól ɔ məsáal bé wūm, zə yə bwo *mwaanē, muud yēsh sǝj mína† ŋgwúd; nyə nə bwo ná: “ŋgəgá nə sá omákíd nə mwaanē éne té mə é bə njəond ðí yí.” ¹⁴ Nji, nda búúd ó ləəm yé bwə á ðə mpíi nyə ná, bwə á kənd buud nyədí mpúsə kə jaaw ná: “Sə acéélé nə muud éne jwúg nə sá.”

¹⁵ «Ja bwə á shīn təl nyə njwú-buud yí, nyə á ka nyiŋgə. A mú zə wóós, a mú jəw ósól ó məsáal bé nyə á kaaw mwaanē wá nə bwə zəg lwágulə nyə nda mákíd máŋ mə á kyey ná. ¹⁶ Ashúshwóogú mú zə wóós, nyə ná: “Mása, saŋ wə í á mə sá nə mə bíig misaŋ wūm.” ¹⁷ Njwú-buud mú ci nə nyə ná: “Uhúŋ, wo jí jəjə sól məsáal. Wo mə bə mə abúgúlág nə súsúsá ácig-cíg. Mə mə yə wo ijwuga nə wo jwúg nə miŋgwəla wūm.” ¹⁸ Sól məsáal ábēé mú námə zə, nyə ná: “Mása, saŋ wə í á mə sá nə mə bíig misaŋ mitóon.” ¹⁹ Njwú-buud mú námə ci nə nyə ná: “Mə mə yə námə wo ijwuga nə wo jwúg nə miŋgwəla mitóon.”

²⁰ «ŋgwól mú námə zə, nyə ná: “Mása, saŋ wə wə ga. Mə a fúlə wo nábúkən ðí ná ndéé mə baagulə. ²¹ Mə á ŋgə fúndə wo nəcé wo jí muud ŋkúd; wó ðə ŋwa sá jí nə wo ðí wo á bwíig yí, wo ðə saag isá bísé nə wo ðí wo á bə yí.” ²² Njwú-buud mú ci nə nyāŋ ná: “Mə zə sámb wo ləsú wə na wóðí íciyád. Wo jí bów-bəw sól məsáal. Wo á ŋgə mpu nə mə jí muud ŋkúd, mə ðə ŋwa isá bísé nə mə ðí mə a bwíig yí, mə ðə saag isá bí nə mə ðí mə á bə yí. ²³ Ká nəcé jí wó áshígé kə wá mə mwaanē waamə bāŋ ðí, nə ja mə wóós yí, mə zə ŋwa nyə nə məbədí gwəw yí?” ²⁴ A mú ci nə buud bwə á bə cínəŋg wá ná: “Déégúgá nyə saŋ ni bi yəg nyəŋg jí nə misaŋ wūm yé.” ²⁵ Bwə mú ci nə nyə ná: “Cwámba, á bwey fwo bə nə misaŋ wūm.” ²⁶ Mə mpú jaaw bí nə muud jí nə baalé yé, Zembî mə bá kwádulə nyə. Nji nyəŋg cúgé nə ndí yé, Zembî mə bá meel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí. ²⁷ “Nə ndéé mizhízhíŋ myām mí á ban nə mə kú jwú nə bwo wá, zəgá nə bwo wa, zə cígə bwo məcūŋ mə ŋgə dúg.”» ²⁸ Ja Yésus nyə á shīn lās ntāni yí nyə a tów shwóg ŋwa zhíí kələ Yurúsəlem.

Yésus mə zə nyíi Yurúsəlem

(*Mat 21.1-9; Mak 11.1-10; Yuá 12.12-19*)

²⁹ Í á ka zə bə, Yésus nyə á ŋgə shísh kúnə-kúnə nə Betufazhe nə Betanî, a mú kə wóós ŋgəé mbúŋ bwə dú jəw ná *Mbúŋ wəolivyé yí. A mú lwām *ómpwíin óbá. ³⁰ Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dənd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námə jé bi kwey cwə jakáás cəglá, í njúl nə təw muud nyə a bwélé kəwa gwod. Bí ó ciny gwo, zə mə nə ndí. ³¹ ŋkí muud mə jí bí ná

* 19:4 sikomâr: Jísə dúl váál líí í á ðə bul bə mbwaanəzələ shí á Yudéa (10j 10.27; 11b 27.28; 21b 1.15; 9.27), təw shíshíŋ á Zhurdé ðí (Luk 19.4); bwə á ðə námə sá məbóómbú nə ndí. Buud ɔ Igípten bwə á ðə bə líí jəŋg (Sòm 78.47). 19:7 Mat 9.10 19:8 MmN 21.36; Eze 33.14-16 19:9 13.16; Mis 16.31 19:10 Eze 34.16; Mat 9.13; Mak 2.17; Luk 5.32; 1Tm 1.15 19:11 11.2; Mis 1.6 19:12 Mak 13.34; Mis 1.11; 2.33-36 † 19:13 Saŋ mína ŋgwúd í á ðə bə odanarî təd. 19:14 Mis 4.17; 5.28; 13.44-46; 28.25-28 19:17 12.42-44; 16.10 19:26 Mat 25.29

⁹ Yésus nyə á ka kənd buud kanda ga ná, «Ŋgwól múúd nyə a sá fambə *vînyə a mú yə búúd fambə jəŋg məcéd. A músə kə njəond dí né nyə é já fwámé fwála. ¹⁰ Fwála lú mómwáágulə dí, nyə á kənd ŋgwól sóol məsáal yé né a kэг ŋwa nyə dé kəw læ mpúmə búúd bwə á lúg nə fambə wá dí. Nji buud bəŋgú bwə mú kə danɣulə cú sóol məsáal né ndeé nyiŋg nyə məbwə məbwə. ¹¹ Muud fambə mú ŋwa cígúlá né á nyiŋgə nómə kənd ŋgwól sóol məsáal yé. Bwə mú námə kə danɣulə cú nyāŋ, séémbuli nyə nə məlwíy né ndeé nyiŋg nyə məbwə məbwə. ¹² Muud fambə né á nyiŋgə nómə kənd sóol məsáal álél. Bwə mú kə wá nyāŋ məfəŋ né ndeé bwə wíŋg nyə.

¹³ «Muud fambə mú ka zə ci ná: “Mə sáág né e? Mə zə kənd mwān waam mə búl cɛel yé, ka bwə é gwəzə nyə.” ¹⁴ Ká, buud bwə á lúg nə fambə wá, dúgúlə bwə á dúg *Mwān mə Múúd fambə mə wós yí, bwə á nyímbula bwómé nə bwómé ná: “Muud mə bá lúg nə lúgí wə éne. Shé gwúgá nyə shé bəg lúg nə lúgí.” ¹⁵ Bwə mú julə wú nə nyə fambə, kə gwú nyə ncā.» Yésus mú jí bwo ná: «Muud fambə mə bá sá búúd óni ntədél? ¹⁶ Ŋgáá né a bá zə gwú bwo né ndeé a ŋwa fambə yə búúd oshús?»

Ja búúd bwə á gwág á mə ci ntó yí, bwə á lás ná: «Mbə! Í cúgə nə ŋkul bə ntó!» ¹⁷ Yésus mú dúg bwo né figə-figə, a mú jí bwo ná: «Micilyá míga mí ké ná jí?

Kwóógú ólwəye bwə á myaas yí,

dwó wə í mə bə kwóógú lú lámuga*.

¹⁸ Muud mə bá búl kwóógú dəŋg dí yé mə bá kweshuli búg; nyəŋg kwóógú dəŋg í bá káda yé mə bá cuguli.» ¹⁹ Oyíguli ó məcɛɛ bəndəŋ milúlúú myā ofada bwə á mpu ná lésú wāŋ wə Yésus nyə á ŋgə lás kaanód ni. Bwə mú tééd ŋgólə sə məzhií né bwə bii nyə námə wəla dəŋgú. Nji bwə á ka ŋgə fúndə məŋkúmbə mə búúd.

Otówé ɔ shwóg ɔ Oyúden bwə bwéel Yésus

(Mat 22.5-22; Mak 12.3-17)

²⁰ Ná ndeé bwə mú ŋgə baagusə Yésus. Bwə kə kənd búúd né bwə kэг nda buud wə tətəlí. Bwə ká də bwéel né ka bwə é gwág gúl ciyá í ajəláyé yí, bwə kusha nə nyə, a bə mánýamá mə ŋgwámuna dí, nyádí mpəl dí. ²¹ Buud bwə mú zə jí Yésus ná: «Yíguli! Sé ŋgə mpu ná lésú wə nə njígúlá wə bísə tətəlí. Wó də námə dúg búúd nji nda njígúlá wə wí ná. Wo ŋgə jíguli sé cug á Zembí búbélé. ²² Ntó, jaawug sə. Ye məcɛɛ məshé mə ŋgə magulə né sé jénág tóya mə *Káázəl, ye mə aŋgə nə magulə?»

²³ Ká, Yésus nyə á bwey mpu məkəŋ máŋ, a mú ci nə bwo ná: ²⁴ «Lwógá ná mə san *danarí†. Zə jí nə vuguli mpwoombú nə jínə bwə á lúlə wa ga?» Bwə ná: «Jísə Káázəl.»

²⁵ Nyə ntəg nə bwo ná: «Ntó, yégá Káázəl isā í Káázəl, bí yə Zembí isā í Zembí.» ²⁶ Bwə mú kú nə sá bwə júmug Yésus mísh mə búúd dí yí; bwə mú bul káam mpəsá ni, bwə shwal fad mímpu.

Osadwisyêŋ bwə bwéel Yésus

(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)

²⁷ Gúl búbaalə *Osadwisyêŋ, buud bwə də ci ná mimbimbə mí ábúle gwúm məshwoŋ dí wá, í á ka zə wə Yésus, zə jí nyə ná: ²⁸ «Yíguli, Moyíz nyə á yə sé cɛɛ ná: “Ŋkí muud mə yə kundú, mínyəŋú yé mə jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyəŋg mə yə yé mpwoŋ buud.” ²⁹ Bóól ómínyəŋú bwə á byél wa zəŋgbá budúm nə budúm. Acúmbá mú bā múdá, a mú yə kú nə mwān. ³⁰ Nyəŋg nyə á bɛ nə nyə yé mú ŋwa múdá, ³¹ álél ŋwa námə nyə, né ndeé bəsh zəŋgbá bwə á ŋwa mudá wəŋgú, bwə ŋgə yə kú byá mwān. ³² Zhúgúlá zhúgúlá, mudá mú námə yə. ³³ Ja búúd bwə bá gwúm yí, nyáyé mə bá ka ŋwa mudá? Ŋgáá nə bəsh bwə á shí bə ógwúm bɛ?»

20:9 Iza 5.1-2 20:10 2Ib 36.15-16 20:13 3.22 20:16 21.20-24 20:17 Sòm 118.22 * 20:17 kwóógú lú lámuga: Í á də bə kwóógú bwə á də tééd jil mändəlúd yí, dwó wə bwə á də bɛ ja bwə lám mənnyuŋ mə njów yí. 20:18 1Pr 2.8 20:19 19.48 20:20 11.53-54 † 20:24 danarí: Í á bə mwaanə á Rom bwə á də jóna tóya nə ndí yí (wo je dúg Mat 22.18-9). 20:25 Rom 13.7 20:27 Mis 4.1-2; 23.6-8 20:28 Mbá 25.5-6; Mət 38.8

³⁴ Yésus mú bęsa nə bwo nó: «Buud wâ cug ga bwé ngə bə, budúm bâ búdá, budá kə məbáád. ³⁵ Nji, bəɔng bwé bá nyîn né bwé jəlá nə gwúm bwé cugə cug í zág wá, bwé ábúle də sá məbâ: budúm nda ná bâ búdá, budá nda ná kə məbáád. ³⁶ Bwé ábúle ná námə bə nə ɲkul yə, nəcé bwé bá bə nda *wəéngəles. Bwé bá bə bwân ó Zembî nəcé í bá bə bwé mə wú shwiy dí kə cugud. ³⁷ Kóómb á mimbimbə bálə gwúm máshwoɲ dí, Moyíz nyə a lwágulə ntó ja nyə á kwey ɲgwíle ɲkaɲ dí yí; nyə á jôw Cwámba nə Zembî mə *Aburaham, Zembî mə *Izaag, Zembî mə *Yákwab. ³⁸ Ntó ji nə Zembî cugé Zembî mimbimbə, a ji yidá bə Zembî á buud bwé ngə cugə wá. Ntó ji shú déd nə bēsh bwé ngə cugə.»

³⁹ Bóólúgá *Oyíguli ó məcçę bwé mú lás ci nə: «Yíguli, wo mə mpu lás.» ⁴⁰ Bwé áshígé ná nyiŋgə bwelə jí Yésus təw ɲjígá ɲgwúd nə ɲgwúd.

Ye Mesí ji mwân mə Dávid

(Mat 22.41-46; Mak 12.35-37)

⁴¹ A mú ci nə bwo nó: «Ntədəlé búúd bwé mpú də ci nə *Kríst ji mwân mə Dávid yé? ⁴² ɲgaá Dávid nyə á ci nyédí kálaad Osôm dí nə:

Cwámba† nyə á ci nə Cwámba wâm nə:

“Jig shí wa mádí mbwê məncwúm,

⁴³ kə wóós ja mə é culəshi mízhízhíɲ myô,

wo nyaál myo nə məkuú yí!”

⁴⁴ ɲkí Dávid mə bwey jôw *Kríst nə Cwámba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəle?»

⁴⁵ Yésus mú ci nə *ompwín bé buud bēsh bwé ngə gwág nó: ⁴⁶ «Bí ó káálúgə nə Oyíguli ó məcçę bwé céél də məçlə nə ɲwəɔlə ɲwəɔlə íjud wá, bwé céél námə nə buud bwé dúg báda bwo məbáda mə gúmə məɲkúmbə mə búúd dí wá, bwé námə wə bwé céél dúlə kə ji ɲji íjiya yə shwóg ja búś *məmpáánzə mə mɲɲígúlá mə *Oyúden dí yí, nə dúlə də ji ɲji lúú túwuli dí ja bwé dú kə ídina dí yí. ⁴⁷ Bwé də déég míkúsə mí búdá isâ byáɲ byēsh ka də sá igwaa-gwaa í mójəgula nə bwé dúgúg nə búśə íjəɔ í búúd. Intúgúli byáɲ í bá bə ɲkí jág bul nyaan.»

21

Yána mə kúsə múdá

(Mak 12.41-44)

¹ Yésus nyə a bñn mísh a mú dúg ofwó búúd bwé ngə wá məyəna mán jaadə məyəna mə *Mpáánzə Zembî dí. ² A mú námə dúg wúl mbúbúwá kúsə múdá ngə wá isəsáɲ íbá. ³ Yésus mú ci nə: «Búbálé, mə jaaw bí nə, mbúbúwá kúsə múdá ni mə wá məyəna cə búúd bēsh. ⁴ Nəcə buud óni bwé ámə ngə wá óni, bwé ámə ngə ɲwa məmpugə mə byəɔg dánɲúd. Ká nyé, a ɲjúl mbúbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh í ámə bə nə nyə é ngə cugə nə ndí yí.»

Luy mə Zembî í bá ciim

(Mat 24.1-3; Mak 13.1-3)

⁵ Bóól búúd bwé á ngə faag *Luy mə Zembî bwé ngə ci nə məlwəga mə cínəɲg məsə nə jəjə məkwóógú, jəjə ísâ búúd bwé á ngə yə Zembî yí í ngə kwádulə íjəɔ. Nda bwé á ngə faag ntó nə, Yésus mú ci nə: ⁶ «Sâ bí ngə dúg ɲkí nywa ni í bá ciim jēsh, dúl kwóógú í ábúlé lúg na í mbéd dúl gwôw.» ⁷ Bwé mú ka jí nyə nó: «Yíguli, jân sâ í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sé nə í wál zə síy?»

Yésus mə jaaw nda məcçey mə bá tééd nə

(Mat 24.4-8; Mak 13.5-8)

⁸ Yésus mú ci nə bwo nó: «Bí ó bey nə buud bwé bəg zə kənd bí jugú. Nəcə buud ɲkí bulya bwé bá də zə nə jínə dām zə ci nə: “Mə wə *Kríst,” bwé nó: “Wəla í mə wóós.” Bí

20:36 1Yn 3.1-2 20:37 MmN 3.2, 6 20:39 Mak 12.32 20:40 Mat 22.46; Mak 12.34 20:41 Mat 20.30-31

20:42 Sôm 110.1; Mis 2.33-35 † 20:42 Cwámba: Wa, ja ashúshwóógú jísə “Yawé”, mbii í ngə wu Sôm 110.1 dí yí. 20:46 11.43; 14.7 21:1 20j 12.10 21:4 2Kr 8.12 21:6 19.44 21:7 17.22-24

kú bá du bɛ bwo. ⁹ Ja bí mé bá du gwág milán mí móomb yí, bi kú bá du gwág waguwo. Bí tɛem gwág ná buud bwé mú ngə sá minɣáádá nə ijwú, bí kú bá gwág waguwo. Nəcé í bá jii ná isá byoɔng í ngəg nə tééd fwo sɛy; nji, í ábúlé leel bə máshíné mé shí.» ¹⁰ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Gúl lwoŋ í bá lúmbuli nə gúl, dúl faan lúmbuli nə dúl, ¹¹ shí í bá du jág ntaŋusa, zha á ifii mpu nə okwaag-jumə ó móbwas í bá du bə íkúl ikúl, isá í áwuwaɣwə nə məma isá í ntɔ́ búúd fɛg yí í bá du zhu gwôw joŋ dɛ.»

Zembî mə bá kwíínd

(Mat 10.17-22; 24.9-14; Mak 13.9-13)

¹² «Nji, shúshwóógú ná isá íni byêsh í bág, bwé bá du bii bî, du lwágulə bî cúwúlí, bwé bá du kusha nə bî móbwé mé wəamədí wə *məmpáanzə mé mínjígúlá mé *Oyúden, bwé wá bí mímbwugud. Bi mə bá du kaad mísh mé ójwú ó ləom nə buud ó anúnî dɛ nəcé jínə dām. ¹³ Nji sóólúgú wəoŋg wêsh í bá bə shú ná bi kəg bwaagulə sá bí mé mpú shú dām yí. ¹⁴ Bweyugá wá mílúúd nə bi ajáláyé nə bá du kwəmsa mbii bí mé bá du shwə mənnyúúl yí. ¹⁵ Məméfwó mə bá du yə bí iciyá í ləsú nə fɛg mbií í bá du bə ná, buud bēsh bwé bá du lúmbuli nə bí wá, ngwúd nə ngwúd kú tí sá bí mé cí yí, ngwúd nə ngwúd kú wá íciyá í oŋkwafad. ¹⁶ Obyól bún bwáméfwó, tə omínyoŋú bún, tə mimbyél mín nə oshwé bún bwé bá du kusha nə bî, bwé sá nə bí bóól ŋkí bulya bi bwəmag nə shwiy. ¹⁷ Buud bēsh bwé bá mpíi bí nəcé jínə dām. ¹⁸ Nji, sá í ábúlé sá bí tə bíbíyá. ¹⁹ Bi ó bá jisəw kə wóós məshínéd, bi mú bá cɛgə.

(Mat 24.15-22; Mak 13.14-20)

²⁰ «Nji, ja bí mé bá dúg ígwoŋg í dóomb í mé lyɛ Yurúsəlem nə kesh yí, bi ɔ́ bá mpu ná Yurúsəlem wál zə cɛm. ²¹ Ná ndéé, buud bwé bá bə Yudéa wá bwé bəg fúndə kə mímbúmbúnú! Bəoŋg bwé bá bə tām ngwəla wá, bwé bəg wú; bəoŋg bwé bá bə mpúse miləom wá, bwé kú bá zə ngwəla. ²² Nəcé mwôw məoŋg mé bá bə mwôw Zembî mə bá zə yə búúd intúgúllí má, sá jêsh Mícilyá mí ngə ci yí í bá bwəma. ²³ ŋkwéé budá bwé bá bə nə məbum, nə bəoŋg bwé bá ngə nyééŋg bwân mwôw məoŋg dɛ wá! Bwé bá bul ŋkúŋkwəŋ. Nəcé məntágula mé bá bul bə ləom dɛ, mpimbə mé Zembî í bá bii kúl búúd ga. ²⁴ Bóól bwé bá gwúyow nə ikafwele, bóól kə míkwámád ikúl byêsh í cúgé Oyúden dɛ; ikúl í cúgé Oyúden í bá yád Yurúsəlem, tagulə nyaal nyə ná ndéé kə kumə məshíné mé jwanɣa dán.»

Ja Mwân mə Múúd mə bá bə ná a wál zə yí

(Mat 24.29-36; Mak 13.24-32)

²⁵ «*Məshimbá mé bá wóós jwôw nə ŋkwəond nə wəacén-cénid. Shí í bá bə ná, ilwoŋ í bá bə ífwaasud, muud kú wəof nəcé m̄ŋ mé bá sá məma ncíndá, ikwə bul juŋgya. ²⁶ Buud bwé bá ngə kân nə fúndúgú ngəlé bwánd cúgé í bá wóós shí mishwun yí, nəcé isá byêsh bíse nə mpífə joŋ dɛ yí í bá kúŋgula. ²⁷ Ja jəoŋgú, bwé bá ka dúg *Mwân mə Múúd ngə zə míŋkúúd, a zág nə mpífə nə milwanə. ²⁸ Ja isá byoɔng í bá tééd ngəlé sɛy yí, bi ɔ́ bá súg mənnyúúl íjiyad, bí bún milúu nəcé í bá bə wəla bí mé bá zə wú mənnyámád yí í mú kúnə-kúnə.»

²⁹ A mú kənd bwo kaanə ná: «Ŋwagá yuug nə *figyê nə bíl ílí byêsh. ³⁰ Ja mənccuug mé agúgwáan mé ngə kɔ́ yí, ngəá bi mé du mpu cínəŋg nə ompú bwé mú kúnə-kúnə. ³¹ Ntó námə, ja bí mé bá dúg isá byoɔng í ngə sɛy yí, mpugá nə Faan mə Zembî í mú kúnə-kúnə.

³² «Búbélé, mé jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cɔ́, isá íni byêsh kú fwo sɛy. ³³ Gwów nə shí í bá cɔ́, nji iciyá byām kú cɔ́.»

Ompwíin ó Yésus bwé jəlá nə du ji ŋkwəmsá

³⁴ «Bí ó bey ná milám mí kəg bá wamba bí mézəŋ nə ŋguləgə nə zhwiimbyálə nə cɛg dɛ ná ndéé, jwôw dəoŋgú zə bá byaləgə nə bí ³⁵ nda wód í du byaləgə nə cúdu ná. Nəcé jwôw dəoŋg í bá bii búúd ɔ́ shí mishwun óga bēsh. ³⁶ Jigá ŋkasá, bí du jəgula nə Zembî ja

21:10 Mak 13.8   21:12 Mat 10.17-22; Yuá 16.1-4   21:12 Mís 12.1-4; 18.12-17; Mís 24-26   21:14 12.11-12
 21:16 Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53   21:18 1Sa 14.45; Mat 10.30; Luk 12.7   21:19 Mbú 13.10   21:20
 19.41-44; 20.16; Mat 22.7   21:22 Mbá 32.35; Ozê 9.7   21:25 Sôm 46.3-4; Mat 24.29   21:27 Mat 24.30   21:34
 Iza 24.17; 1Te 5.1-3   21:36 Mat 24.42; Mbú 6.17

jêsh shú ná bi bâg faam ísâ byɔɔŋg byêsh dí, bi mú bá kə wóós ótátəlí mísh má *Mwân mə Múúd dɛ.»

³⁷ Yésus nyə á dɛ sá ná, mwásə wêsh a ji *Luŋ mə Zembî a ŋgə yə buud minjígúlá; mpwó-bulú, a kə mbúbúŋ á wəolivyê kə cínŋguli búlu wu. ³⁸ Buud bwə á ka dɛ zə nyédí cínŋg Luŋ ná kúndə mán zə dɛ gwágulə nyə.

22

Yúdas mə kusha nə Yésus
(*Mat 26.1-5; Mak 14.1-2*)

¹ Wəla lə *Páska í á ŋgə shísh. Páska nyə á bə zaŋ bwə á dɛ də íbuléd yá kú nə *ləvur yí. ² Milúlúú myâ ofada bəŋŋə *Oyígúli ó məcɛɛ bwə á ŋgə sɔ məzhíí ná bwə gwú Yésus, bwə á ka ŋgə fúndə məŋkúmbə mə búúd.

(*Mat 26.14-16; Mak 14.10-11*)

³ Yúdas bwə á dɛ jɔw nə dúl jínə ná Iskariyôt yé, a njúl ŋgwól múúd á gwoŋg *ómpwíín wîm nə óbá, *Sátan mú nyíi nyə lámúd. ⁴ Yúdas músə zə kə, kə lésa nə milúlúú myâ ofada bəŋŋə ojwú wâ buud bwə á dɛ baagulə *Luŋ mə Zembî wá. A mú kə lwágulə bwo nda nyə é sá ná bwə bíg Yésus ná. ⁵ Bwə mú gwág nywa, bəŋŋə bwə mú bə cúnə ná bwə é yə nyə *mwaanê. ⁶ Yúdas mú ka ŋgə sɔ fwámé fwála á jí nə ŋkul sá ná bwə bíg Yésus məŋkúmbə mə búúd kú mpu yí.

Ompwíín ó Yésus bwə kwəmsa Páska
(*Mat 26.17-19; Mak 14.12-16*)

⁷ Jwɔw lə zəŋ bwə dɛ tééd dələ íbuléd yá kú nə *ləvur yí í mú ka wóós. Jwɔw dɔɔŋgú wə bwə dɛ cígə ncwəmbə *Páska yí. ⁸ Yésus mú lwâm Pyêr bá Yuánes ná: «Kagá kwísha sə dína Páska, sə bâg kə də.» ⁹ Bwə mú jí nyə ná: «Wo ŋgə cɛɛl ná sə kág kwísha gwo ŋgow?» ¹⁰ Nyə nə bwo ná: «Kagá, ja bí é nyíi ŋgwála yí, bi é bwəma nə ŋgwól múúd ŋgə ŋkəny káágə məjúwó; bi ó bɛ múúd wɔɔŋgú kə wóós njɔw nyə é nyíi yí. ¹¹ Bi mú ci nə muud njɔw ná: “Yígúli mə ci ná wo lwóg sə kúl bəŋŋə *ómpwíín bə bwə é də dína Páska yí.” ¹² Nyə e lwágulə bí fúm ánúnî njɔw á gwówúd, í njúl kwambulá. Cínŋg wə bí é kwísha shé zaŋ Páska yé.» ¹³ Ompwíín bwə mú kə ŋgwála, bwə mú kə kwey ísâ námə nda nyə á jaaw bwo ná. Bwə mú kwísha dína Páska.

Dína mə Cwámba
(*Mat 26.20-29; Mak 14.17-25*)

¹⁴ Ja wəla lə dína í á wóós yí, Yésus nyə á kə ji shí, bəŋŋə *buud ɔ lwámá bə. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Mə ámə bul jii ná səŋŋə bí sə dág *Páska éga té mə afwóyé bwəma nə cún yí. ¹⁶ Mə jaaw bí ná mə abúlé ná kwo də ídâw í Páska kə wóós ja Zembî mə bá féég sóólúgú á cínŋg nyédí Faan dí yí.» ¹⁷ Nə ndé, a mú ŋwa bálá, a yə Zembî akíba, a mú ci ná: «Ŋwagá bálá məlwəg ga bi kááwulag mpádúgá nyín. ¹⁸ Mə jaaw bí ná, tééd kíkidíga mə áŋguleé ná wáan ni; mə bá kwo ŋgul gwo nji ja Faan mə Zembî í bá zə tɔw yí.»

¹⁹ Nə ndé a mú ŋwa buléd, a yə Zembî akíba ná ndé, a mú fɛy buléd, a yə ómpwíín, nyə nə bwo ná: «Nyúúl nyám í mə kaanz shú dún dí wə ga. Dugá sá sóólúgú ga, dɛ tédugá mə.» ²⁰ Námə mbií ŋgwúdú, ja bwə mə shín də yí, a mú námə ŋwa bálá wáan, yə bwo, nyə nə bwo ná: «Bálá ga jísə sɔ á gúgwáan í zə sɛy məcíí mām dí yí. Nəcə məcíí mām mə shwiy shí, zə cé bî.

²¹ «Nji, dugá, muud nyə é kusha nə mə yé ji wa, səŋŋə ŋgə də. ²² Nəcə *Mwân mə Múúd mə zə kə nda cɛɛlá mə Zembî wí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé!» ²³ Bwə mú ŋgə sɛŋusa məkəl bwámé nə bwámé, ŋgə jí ná zə nyə e sá sóólúgú wɔɔŋgú na mpádúgá nyánú?

Fwámé múúd mpádúgá buud ɔ lwámá
(*Mat 20.25-28; Mak 10.42-43*)

²⁴ *Buud ɔ lwámá bwá á séɲusa makâl ná bwá ceel mpu nyɔɔŋg jí bul bæ fwámé múúd bwá dí gwoonɔg dí yé. ²⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Micî myâ ikûl ishús mí ηgə nteɛŋg ijwûga byáŋ; buud ɔ mpêl bwá ηgə yida jii ná buud bwá ηwág bwo ná ijɔɔ i búud. ²⁶ Í ajáláyé nə bæ ntó bí bân dí. Nyɔɔŋg yêsh mə céél bul bæ fwó múúd gwoonɔg jín dí yé, yídag bæ nda nyə wá mə búl bæ mwántombú; nyɔɔŋg mə tów bí shwóg yé séyúg nə bóólúgá. ²⁷ Mpédúgá muud njúl shí ηgə də yé nə nyɔɔŋg ηgə sêy nə nyə yé, zé jí fwámé múúd? ηgáá nə nyɔɔŋg njúl shí ηgə də yé? Nji, mɛɛ mə yidá ηwa jiya sɔl məsáal mpédúgá nyínú. »

²⁸ «Bí báá, bí mə kyey nə mə zə wóós wəla lú mákugulá dām dí. ²⁹ Nə ndéé mə ji nə ηkul yə bí Faan mə Zembî nda Dâ nyə á yə mə dwo ná. ³⁰ Mə ji nə ηkul sá ntó shú ná bí bāg də nə ηgul mádí tūwuli dí ja mə bá bæ mádí Faan dí yí, bí ji námá ícaɔŋgád sámb íbɛɛnd wûm nə íbá yâ *Izɔrəyêl milósú.»

Pyêr mə bá kífya Yésus

(Mat 26.33-34; Mak 14.29-30)

³¹ Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Shímun, Shímun, *Sátan mə gwáámɛ ηkûl nə a zé fyá bí nə məbwəbúlán nda múdá mə də fyá məwúde ná. ³² Nji mɛɛ mə ámə jəgula shú dwô dí ná búgə gwô í bəg kú tag. Nə ndéé, wo ɔ bá ka ləlushi ómínyɔŋɛ bwô ja wó é bá cénd kuú njɔɔnd yí.» ³³ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwámɛ, mə ji kwéeshá nə tɔɔ mímbwug shwá kə, tɔɔ shwiý shwá bēsh yə.» ³⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Pyêr, mə jaaw wo nə shúshwóógá nə ηgwúm kúwó kwáágúg wo e kífya ija ilól nə wo ampúyé mə.»

Wəla lə gwáná

(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

³⁵ A mú ci nə bwo ná: «Ja mə á lwâm bí kú nə *mwaanê, kú nə məkwáám, kú nə osílúfaas yí, jí í á fúfə bî?» Bwə ná: «Kú nə sâ.» ³⁶ A mú ci nə bwo ná: «Í zé yidá bæ ja ga dí ná, ηkí muud ji nə mwaanê, a ηwa; ηkí muud ji nə kwáám, a ηwa; muud cúgé nə kafwɛɛ yé kusha kúúd jé, kusə kafwɛɛ. ³⁷ Nəcé mə jaaw bí nə micilyá míga mí jəlá nə bwəma cug jām dí. Micilyá mí ná: “Bwá á sɛɛŋg bəndɔŋ izhilɔŋgaanó.” Ntó ji ná, sâ í dúgyá nə mə yí í jəlá nə sîy nda í jí ná.» ³⁸ Bwə mú ci nə nyə ná: «Cwámɛ, dugí ikafwɛɛ íbá wa.» Nyə nə bwo ná: «Bímí ni í jəla.» ³⁹ A mú cúwo tóón, kə *Mbúŋ wóolivyé nda nyə á də bwey sá ná. *Ompwíin bé bwá mú bɛ nyə.

Yésus mə jəgula nə Zembî Getsemane

(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

⁴⁰ Ja bwá mə kə wóós kúkúl jɔɔŋg dí yí, Yésus mú ci nə *ompwíin ná: «Jəgulaɡá nə Zembî, bí bəg kú biil məbwəbúlánú.» ⁴¹ Nyɛ, a músə nywá shísh shwóg-shwóg nə bwo, cé bɔɔlá dí nə ηkul shúg yí. A mú kúd məbwón shí, tééd ηgólə jəgula nə Zembî, ⁴² nyə ná: «Pɔpa, ηkí wó ceel, yílúg mə bálá məcɛy ga! Nji, kú bæ nda mə jí ná, í síyúg nda wó céél ná.» ⁴³ [Nə ndéé, ηgwól *éŋgəles mú wóós zhúlə gwôw, zə ηgə ləlushi nyə. ⁴⁴ Ifwaas í shwiý í mú bul bíi nyə, a mú bul nyiŋgə jəgula nə Zembî, gúŋ í mú də wú nyə nyúúlúnd nda íbəbəl í mácií də kud shí.]*

⁴⁵ A músə yɔw jəgulálə, a bân zə kóómb ómpwíin bwá á bæ yí. A mú zə kwey nə məcɛy mə lâm mə mə kənd bwo ígwád. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Nə jí! Bí ηgə já? Wóolúgá, bí jəgulag, bí bəg kú biil məbwəbúlánú.»

Bwə zé bii Yésus

(Mat 26.47-56; Mak 14.43-52)

⁴⁷ Yésus ηgə ná lás ntúni, seegya nə məma kínda búúd mə cúwo, Yúdas tál bwo shwóg. Yúdas nyə á bæ námə muud á gwoonɔg *búúd ɔ lwámá wûm nə óbá yé mú shísh wə Yésus, zə fúlalú nyə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Yúdas, ntó nə wo zé kusha nə *Mwân mə Múúd

22:24 9.46-48 22:24 Mat 18.1; Mak 9.33-34 22:26 9.48; Mat 23.11; Mak 9.35 22:27 Yuá 13.4-5, 12-17 22:30 Mat 19.28 22:31 22.3 22:32 Mat 16.18; Yuá 21.15-17 22:34 22.61; Mat 26.75; Mak 14.72 22:35 9.2-3; 10.4 22:37 Iza 53.12 22:39 5.16 22:39 21.37; Mat 26.30; Mak 14.26; Yuá 18.1 22:42 Mat 6.10; 20.22; Mak 10.38; Yuá 12.27-28 * 22:44 Sâ jêsh jísé cilyá wa ímpánzə íga dí yí, míl micilyá mí ayág mí cúgé nə byo.

méfúlula dí?» ⁴⁹ Ja búúd bǎnǎn Yésus bwá á bæ gwoonǵ wá bwá á dúg sá í á ngǎ sǎy jǎonǵ yí, bwá á jí nyǎ ná: «Cwámǎba, ye sé gwánág nǎ ikafwele?» ⁵⁰ Ngwól mú wéem kafwele jé, taad ngwól sóol mǎsáal mǎ Ajǎláci á ofada, í mú sámǎ nyǎ lwá á mbwá mǎncwúm. ⁵¹ Yésus mú ci ná: «Yǎwǎgá ntúni». A mú kúnǎya nǎ muud éne lwǎ, í mú yǎl. ⁵² Yésus mú lás nǎ milúlúú myǎ ofada bǎnǎn oǵwú wǎ buud bwá á ðǎ baagǎlǎ *Luǵ má Zembí wá nǎ ocúmbá buud, nyǎ ná: «Bí ngǎ zǎ nǎ ikafwele nǎ mǎbǎlǎ zǎlǎ bíí mǎ, mǎ jisǎ zhilǎngǎanǎ? ⁵³ Ngǎá ná shé á ðǎ bæ jwǎw ðǎsh kúl ngwúd Luǵ má Zembí ðǎ, bí kú séémǎ mbwǎ ná bí mǎ bíí mǎ. Nǵi, wǎla ðún wǎ mé wóós ga, wǎla mǎ *Sátan muud mé ðǎ kungǎ máyídúgúð yé.»

⁵⁴ Bwá mú bíí nyǎ, kǎ nǎ nyǎ ná ndéé kǎ nyíí njǎw má Ajǎláci á ofada. Í á bæ, Pyêr ngǎ bǵ bwo nǎ fwámé cé.

Pyêr mǎ kílyá Yésus

(Mat 26.69-75; Mak 14.66-72)

⁵⁵ Bwá á ka jida kuda tǎm mbaadǎ bwá mú sǎenǵya zǎ ji shí; Pyêr mú námǎ zǎ ji cínǎonǵ bwádí. ⁵⁶ Dúl sás í á ðǎ sǎy nǎ Ajǎláci á ofada yí í mú dúg nyǎ nǎ mǎnǵkenya má kudǎð. Sás ðǎonǵ mú mpu shimal dúg né ndéé a mú ci ná: «Muud éga nyǎ á bæ námǎ gwoonǵ mǎ Yésus ðǎ.» ⁵⁷ Pyêr mú kílyǎ nyǎ, nyǎ ná: «Amuda, mǎ ampúyé múúd éne.» ⁵⁸ Fúfwǎlá mú cǵ, ngwól múúd mú nyǎngǎ ci nǎ Pyêr ná: «Wo jí námǎ ngwól múúd wǎnǵ.» Pyêr nǎ né ná: «Muud éga, kú bæ mǎ.» ⁵⁹ Fwǎlá má cǵ je bæ wǎla ngwúd ntúni, ngwól múúd mú nyǎngǎ zǎ báásǎlǎ ná: «Jí ntó, muud éga bǎnǎn Yésus wǎ bwá á bæ. Ngǎá a jí námǎ muud á Galilé?» ⁶⁰ Pyêr mú ci ná: «Mǎ ampúyé sǎ wó ngǎ ci yí.» Pyêr ngǎ ná lás ntúni, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶¹ Cwámǎba mú yid dúg Pyêr ná shi shi shi. Pyêr mú tǎðuga ciyǎ Yésus nyǎ á mǎ ci nǎ nyǎ yí ná: «Shúshwóógú nǎ ngwúm kúwó kwáágúg múús hí, wo e kílyǎ mǎ ija ilóol.» ⁶² Pyêr mú cúwo tóón kǎ ðǎ nyêsh nǎ yǎ. ⁶³ Buud bwá á bæ bwá mbíd Yésus wá bwá á ngǎ cágǎlǎ Yésus, bwá ngǎ yid nyǎ. ⁶⁴ Bwá á cǵǵlǎ nyǎ sǎ míshúd ka ngǎ ci nǎ nyǎ ná: «Lwóg ná wo jí *muud micúndǎ, jaawǎg sé muud nyǎ á mǎ yid wo yé.» ⁶⁵ Bwá mú ngǎ jág lás nǎ nyǎ bíl íciyǎ í mǎlwíy.

Bwá ngǎwǎ cǵgǎlá ná Yésus má jǎlá nǎ yǎ

(Mat 26.62-66; Mak 14.60-65)

⁶⁶ Mǎn mǎlǎm, gúfúgǎ ócúmbá wǎ kúl búúd, nǎ milúlúú myǎ ofada nǎ *Oyíǵǎli ó mǎcǵǵ bwá á sǎenǵya. Bwá mú zǎ nǎ Yésus bwádí *Gwoonǵ ósémbye ó mílǎsú wǎ Zembí ðǎ. ⁶⁷ Bwá mú ci nǎ nyǎ ná: «Nǵkí wo jisǎ *Kríst, jaawǎgú sǎ». Nyǎ nǎ bwo ná: «Mǎ tǎem jaaw bí, bí ámagǎlǎyé. ⁶⁸ Mǎ jí námǎ bí njíggǎ na, bí ábǵsayé mǎ. ⁶⁹ Nǵi, tǎéd kíkídíga, *Mwǎn mǎ Múúd nyǎ é kǎ jí shí mbwǎ mǎncwúm má Zembí á nǵkul nyêsh ðǎ.» ⁷⁰ Bêsh ntǎg ná: «Ntó jí ná wo jí *Mwǎn má Zembí?» Nyǎ nǎ bwo ná: «Bíméfwó bí ngǎ ci ntó, mǎ jisǎ nyǎ.» ⁷¹ Bwá mú ntǎg ci ná: «Jí shé má kwo sǵ owúshined yí? Sáméfwó má gwág á má lás.»

23

Yésus mǎ kǎ kaad wǎ Pilát

(Mat 27.11-14; Mak 15.2-5)

¹ Gúfúgǎ búúd jêsh mú tǎw kyey kǎ nǎ Yésus wǎ Pilát. ² Kǎ wóós nún, bwá mú ngǎ búgǎ nyǎ lǎsú ná: «Sǎ á mǎ kwey múúd éga ngǎ sǎ nǎ lwonǵ búúd jísú mitǎdúgǎ mí ngǎg nǎ búbulǎ mílúúú, a ngǎ ci ná nyǎ wǎ jísǎ Mesí, Nǵwú-buud; a ngǎ sǎ ná bwá kú jǎna *Káázǎl tóya.» ³ Pilát mú jí nyǎ ná: «Ye wo jisǎ Nǵwú *Oyúðen?» Yésus mú bǵsa ná: «Wo má ci óni.» ⁴ Pilát mú ci nǎ milúlúú myǎ ofada nǎ mǎnǵkúmbǎ mǎ búúd ná: «Mǎ akwéyé ná muud éga má shwey wǎnǵ.» ⁵ Bwá mú ci nǎ nyǎ ná: «A ngǎ shwambǎlǎ kúl búúd jísú. A má ngǎ yǎ bwo mínǵíggǎlá wú Galilé, wóós Yudéa zǎ kumǎ wa.» ⁶ Ja Pilát má gwág ntúni yí, a mú jí nǵkí Yésus jí muud á Galilé. ⁷ Nǎ nyǎ á mpu ná Yésus jí muud á faan lǎ íjwúga

mé Herod ná, nyə á ci nə bwo ná bwə kэг nə nyə wə Herod. Í á bæ Herod njúl Yurúsəlem mwôw məwngúđ.

Yésus mə ké kaad wə Herod

⁸ Herod nyə á bul bæ nə məshusug ja nyə á dúg Yésus yí. Nəcə bwey nyə á də bwey sọ nə a dúg nyə nə isâ nyə á də gwág shú dé dí yí. Nyə á ngə bwánd nə búgá ná Yésus nyə e sá dúl *shimbá a mú dúg. ⁹ A mú jí Yésus zhwog minjígá, nji Yésus kú bęsa. ¹⁰ Milúlúú myâ ofada bəńđň *Oyíguli ó məcəę bwə á bæ cínəngú bwə ngə búgə Yésus milósá nə ĩkúđ. ¹¹ Herod bəńđň ifulish byé bwə ngə ĩwa nyə mpyóň nə mpyóň, ngə cágulə nyə. Bwə mú bwéed nyə jəjə jud nə ndéé nyiňg nyə nə bwə kэг nə nyə wə Pilát. ¹² Herod bá Pilát buud bwə á də bæ nə ifumuga wá, bwə mú cęę shwə jwôw dəwngúđ.

Yésus mə nyiňgə kə kaad wə Pilát

¹³ Pilát mú sęęng mílúlúú myâ ofada, nə micî nə buud bęsh, ¹⁴ a mú ci nə bwo ná: «Bí ámə zə nə muud éga mádí ná a ngə shwúguli kúl búúd jín. Ká dęgá, mə mé jí nyə minjígá bi ngə gwág. Męé mə kwey nə a cugé nə təw wôň isâ byêsh bí ngə cęel bwaagulə nyə yíđ. ¹⁵ Herod mə kwey námə ná a cugé nə məbyaagulə, gwə wə á mə nyiňgə nti sá nyə yí. Ntó ji nə muud éga nyə asáyé gúl sâ shwiý. ¹⁶ Mə zə yə nyə intúgúlı ná ndéé mə bíđ nyə.»

Bwə ban Yésus, cęel Barábas

(Mat 27.15-26; Mak 15.6-15)

¹⁷ * [Pilát nyə á də bæ nə fúlú ná zaň *Páska í ká bæ, a bíđ búúd wúl mbwug.] ¹⁸ Bęsh bwə mú kím ja ngwúd ná: «Gwúg nyə. Yidag bíđ sá Barábas.» ¹⁹ Barábas wəwngú nyə á kə mímbwug dí nəcə bwə á sá nə buud bwə sáág miňgáádá nə ijwú, bwə gwú nəmə múúđ. ²⁰ Pilát mú kwo lésha nə buud bwə á ngə shwəman Yésus wá gúl ja ná, nywáá mə cęel bíđ nyə. ²¹ Bwə mú kím ná: «Bwambuləg nyə kwolós đí, bwambuləg nyə kwolós đí.» ²² Pilát mú nyiňgə ci nə bwo ja áléel ná: «Dáyé bđw á mə sá yí? Mə akwéyé nə a mə shwey wôň í jálá nə shwiý yí. Mə zə sá nə bwə fyámúség nyə milwóň nə ndéé mə bíđ nyə.» ²³ Bwə mú nyiňgə kím nə a bwambuləg Yésus kwolós đí, oňkwiimbyê ngə yáág yáágúg. ²⁴ Pilát mú ĩwa cígúłá nə a zə sá sâ bwə ngə ĩi yí. ²⁵ A mú bíđ múúđ bwə á ngə gwáám b yé, muud nyə á kə mímbwug dí nəcə cĩňá-cində nə męgwú mə múúđ yé; a mú yə bwo Yésus ná bwə kэг sá nyə nda bwə dúg ná.

Bwə ké nə Yésus kwolós đí

(Mat 27.31-38; Mak 15.20-28; Yuá 19.16-24)

²⁶ Ja bwə á ka ngə kə nə Yésus yí, bwə á bii Shímun á Sirēn ngə wú ífambá, bwə mú zhimb nyə kwolós ná a ĩkényúg, ngə bę Yésus. ²⁷ Zhwog buud wâ kúl búúd, nə budá bwə á ngə bę, bwə ngə *bí məbwə íbud dí†, bwə ngə təđəwa. ²⁸ Yésus mú yid dúg búdá bəwngú, a mú ci nə bwo ná: «Kúgá jí mə, ĩiğá biméfwó nə bwân bún, ²⁹ nəcə í bá wóós nə buud bwə bá ci ná: “Mikundú mí búdá myá mí mə jəla, bá buud bwə abwélé ĩwa məbum, kú bwele nyééng bwân wá.” Mwôw búúd bwə bá lás ntó má mə ngə zə. ³⁰ Nə ndéé bwə bá ci nə mimbúň ná: “Kádágá sâ,” bwə nə ĩňkwúndúgú ná: “Shweelugá sâ.” ³¹ ĩkámúsá ná bwə fwó sá líí á búš nda bwə ngə sá ga, jâň í bá bæ nə fumbə ntədəlé?» ³² Ja bwə á ngə kə nə Yésus yí, bwə á ngə námə kə nə míl mímbúwúłú mí búúd mímbá ná bwə ké gwú bəńđň.

Bwə bwambulə Yésus kwolós đí

(Mat 27.33-36; Mak 15.22-24)

³³ Ja bwə mə kə wóós kúl bwə də jôw ná «Bwundú lúú» yí, bwə mú bwambulə Yésus kwolós đí, bəńđň mimbúwúłú mí búúd mímbá myəwng, nyíga jé kwolós dí Yésus mbwə

23:8 9.9 23:11 Mat 27.28; Mak 15.17; Yuá 19.2 * 23:17 Mícilyá míni mí cúgə bóól ókálaad wâ yágúđ.

23:18 Mis 3.13-14 † 23:27 bí məbwə íbud dí: Bíłə mbwə bđđ dí í á də lwágulə nə muud mə bul gwág sâ í ngə sŷy yí cęy lámúđ. 23:29 21.23 23:30 Ozê 10.8; Mbú 6.16 23:31 1Pr 4.17 23:33 Iza 53.12

mæncwûm, nyíga jéd nyédí mbwê mækóól. ³⁴ †[Né ndéé Yésus mú lás ná: «Pupa, juug bwo, nácé bwé ampúyé sâ bwé ηgá sá yí.»] Bwé mú wusə mpaambá shú kaawúlə míkáándá mí Yésus. ³⁵ Zhwoğ buud bwé á bə bwé tál də dág.

Mbúwúlú múúd í cénd mítédúgá

Micî mí mú ηgə cágulə Yésus, ηgə ci ná: «Nyə á də dí cəgushi buud íí, a cəgug nyəméfwó, ηkí a jí *Kríst, muud Zembî nyə a féésh yé». ³⁶ Ozimbi bwé á ηgə námə cágulə nyə; bwé mú shísh nyédí kə yə nyə məlwəg mə ábibiyezhû. ³⁷ Bwé ná: «Ŋkí wo jí Njwû *Oyúden, cəgug wóméfwó.» ³⁸ Bwé á cilə cilyá, bwambulə nyə wə ηgəe lúúd gwów né «Njwû Oyúden wə éga.» ³⁹ Wúl mbúwúlú í á bə námə jé kwolós dí yí mú jág lás nə nyə ná: «Ŋgaá wo wə jí Kríst? Cəgugá wóméfwó wo ka námə cəg sê.» ⁴⁰ Wúl mbúwúlú mú fəel, jum nyə ná: «O! Wo jí námə íntúgúlíd nda nyə, wo ka bə kú fúndə Zembî? ⁴¹ Shwə bəη mə jəla nə íntúgúlí íga, nácé shwə a sá námə ísâ í jálá nə shwə bəg nə íntúgúlí yí. Ká nyə, nyə abwélé sá sâ abúbôw.» ⁴² A mú ci nə Yésus ná: «Yésus, wo ə bá tédugá mə ja wó bá zə nə ijwúga byô yí.» ⁴³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Búbálé, mə jaaw wo ná, shwə é bə múús *Paradis.»

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-51; Mak 15.33-37)

⁴⁴ Jwôw í á bə í mú ηgəe tólóg dí, yídúgú í á shila shí nyêsh né ηkwed kə wóós məwəla mələól mə mpwó-kugú, ⁴⁵ jwôw í mə shwaaw, *sanda í á də kaləwo *Mpáánzə Zembî yí í mú seel tútám né cəη. ⁴⁶ Yésus mú kím gwów-gwôw ná: «Pupa, mə mə keel *jîm jâm wódí mábwəd.» Né ndéé a mú jímal.

(Mat 27.51-56; Mak 15.38-41)

⁴⁷ Ja lúlúú ízimbî mə dág ísâ í á ηgə sîy yí, a mú yə Zembî gúmá, nyə ná: «Búbálé, muud éga nyə á bə tútəlí muud.» ⁴⁸ Buud bēsh bwé á ηgə zə nə mikúlá áncuncuma né bwé zé dág lugə-lugə sâ wá, ja bwé mə dág ísâ í á ηgə sîy yí, bwé mú ηgə nyiηgə bwé ηgə *bí məbwə íbud dí nə məcəy mə lâm. ⁴⁹ Buud bēsh bəñəη Yésus bwé á bə nə wónógó wá nə budá bəñəη bwé á ηgə kyey té wúlə Galilə wá bwé á bə bwé tál shwóg-shwóg ka də dág.

⁵⁰ Né ndéé, ηgwól múúd nə jínə né Yóseb mú zə wóós, a njúl tútəlí muud nə jəjə lâm, a njúl námə muud á gwoonηg mílúlúú myâ loom. ⁵¹ Nyə á bə muud Arimatē, nyə a shígé bə cūη nə cígúlá bwé á ηwa yí nə sâ jēsh bwé á ηgə sá yí. Nywáá nyə á ηgə jí a ηgə bwánd Faan mə Zembî. ⁵² Nyə á ka kə wə Pilát, kə gwáám bə nyə mbimbə mə Yésus. ⁵³ A mú shul yíl mbimbə kwolós dí, a fúlə wə ndómbó dí né ndéé kə wá nyúl shwoη bwé á bwəgulə kwóógú yí, í njúl bwé nda fwo bwele bwíηg wúl mbimbə cínəηg cwû. ⁵⁴ Jwôw dəonηg í á bə ntəg jwów bwé dú kwəmsa Sábaad yí, kwəmsalə wəonηg í á shí námə tééd.

⁵⁵ Budá bəñəη Yésus bwé á də ηgə kyey té wúlə Galilə wá bwé á ηgə bə Yóseb kə wóós shwoη dí, kə dág nda nyə á wá mbimbə mə Yésus cínəηg nə. ⁵⁶ Bwé mú nyiηgə, bwé kə kwəmsa ísâ í ámpə-məcud nə olabínda. Bwé mú woga jwôw lú Sábaad nda cəx í á ηgə ci ná.

24

Yésus mə gwûm

(Mat 28.1-8; Mak 16.1-8)

¹ Jwôw shwéndə mə dú tééd yí, ná námə mpúmán mpúmán, bwé á ká zə kə nə olabínda bwé á kwəmsa wá shwoη dí. ² Bwé mú kə kwey nə məma kwóógú í ámə də juwal shwoη yí í músə í mbwúg koogú. ³ Bwé mú nyí shwoη dí, nji, bwé kú kwey mbimbə mə Cwámba

23:34 Sòm 22.19; Mat 5.44; Luk 6.28; Mis 7.60 † 23:34 Isâ bísó cilyá íyuug íga dí cwû yí í cúgé bóól ókálaad wə yágúđ. 23:35 Sòm 22.8 23:36 Sòm 69.22 23:37 Mat 27.11 23:43 2Kr 12.3 23:44 Amo 8.9 23:46 Sòm 31.6; Mis 7.59 23:47 tútəlí muud: Mat 27.19; Mis 3.14; 7.52; 22.14 23:49 8.2-3; Sòm 38.12 23:55 8.2-3 23:56 MmN 20.10 * 24:2 Mat 28.2 ηgə ci ná éηgales wə nyə a bíηgal kwóógú dəonηgú kənd koogú. Dúgúg ivuguli í shwoη Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dí.

Yésus. ⁴ Í mú zə bə, bwə ɲə ná ntíya, seegya nji buud obá bwə mú bwə tál bwo na kúnə-kúnə, bwə ɲúl nə mikáándə mí ɲə ɲəkənəwa. ⁵ ɲɲkɲkúúnd í mú shwiy búdá nyúúúlú, bwə mú kúd məmpwoombá shí. Buud obá bəɲɲ bwə mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí mə zə sɔ́ múúú ɲə cugə yé mímbimbə dí yí? ⁶ A cugé wa, a mə gwúm. Tédúgágá nda nyə á lás nə bí binónɲ ɲúl Galilē ná. ⁷ ɲgaá nyə á ci ná í jii ná *Mwân mə Múúú káánzɲg məbwə mə búúú ɔ́ *mísámú, bwə bwambulə nyə kwolós dí ná ndeé a mú gwúm jwəw álél.» ⁸ Budá bwə mú nyɲɲə téduga lésú wəɲɲ.

⁹ Ná ndeé bwə mú wú shwoɲ dí kə bwiɲɲ *búúú ɔ́ lwámá wúm nə ɲgwúd isâ íni byêsh, bwə bwiɲɲ námə bóól *ómpwíin bêsh. ¹⁰ Í á bə, nə Maríya á Magudála, nə Yuána, nə Maríya nyəɲɲú mə Zhâk, nə bóólúgá bəónɲ bwə á bə wá. Bwə á ɲə bwiɲɲ buud ɔ́ lwámá isâ byəɲɲ, ¹¹ nji buud ɔ́ lwámá bwə á ɲə ɲwa bwo nda buud bwə ɲə ci isâ bísé kú nə wúmbúlé yí, bwə áshígé magulə lâɲ wáɲ. ¹² Nji, Pyêr mú tów, a mú kə nə kúlál shwoɲ dí. A mú bɔ́ɔ, a mú dúg nji obándáshi bwə á dul Yésus nə ndí wá. A mú nyɲɲə kə ɲjów a ɲə káam sâ í ámə s̄y yí.

Ompwíin óbá bwə bwəma nə Yésus zhí Imawus

¹³ Í á bə ná, jwəw ɲgwúd dəɲɲú, *ompwíin ó Yésus obá bwə á ɲə kə dánd bwə á du jów ná Imawus yí. Wúlə Yurúsəlem kə wu í á jee bə okílomáda wúm nə óbá†. ¹⁴ Bwə á ɲə kə bwə ɲə lésa mpédúgá nyán, ɲə bwiɲɲ isâ byêsh í á s̄y yí. ¹⁵ Í mú kə wóós ná, bwə ɲə kə ntáni bwə ɲə lésa ɲə faas í, Yésus nyəméfwó mú zə kwey bwo, bəónɲ bwə mú ɲə kə. ¹⁶ Nji mísh máɲ mə á bə nda gúl sâ í á ɲə ntágulə, bwə áshígé yag nyə. ¹⁷ A mú ci nə bwo ná: «Myáyé mílán bí ɲə zə bwiɲɲya zhí nə zhí míga?» Bwə mú shigula, bwə ɲə nyín nda bwə mə shúsula nə zhwunú. ¹⁸ Nyəɲɲ nyə á bə nə jíná ná Kleyopas yé mú bɔ́sa ná: «Nji wo wə jí ná wo ɲúl Yurúsəlem wo kú mpu isâ í mə s̄y mwəw mága dí yé?»

¹⁹ A mú jí bwo ná: «Byáyé isâ?» Bwə ná nyə ná: «Isâ í dúgyá nə Yésus á Nazarêt yí! Muud nyə á bə *muud micúndə yé, misóólúgú myé nə iciyá byé í dúgə bə ɲkí lal ɲkúl mísh mə Zembî nə mísh mə búúú bêsh dí. ²⁰ Wo afwóyé gwág nda milúúú myá ofada nə otówe ɔ́ shwóg búsu bwə á kusha nə nyə ná a yég, bwə bwambulə nyə kwolós dí ná? ²¹ Sá á ɲə bwánd nə búgə ná nyə wə nyə é zə yíl *Izəryél mányámád. Nji í áshígé ná bə ntó. Múús ji jwəw álél bwə shínúlə sá isâ byəɲɲú. ²² Í mə meel nyɲɲə bə, bóól búdá wá sádí gwoɲɲ bwə mə zə ntágulə sá milúú, nə bwə ámə kə shwoɲ dí mpúmán mpúmán, ²³ bwə shígé kwey mbimbə yé cínɲɲ; bwə mú zə jaaw ná bwə ámə dúg *wəɲɲəgəles, wəɲɲəgəles bəɲɲ bwə mú jaaw bwo ná Yésus ɲə cugə. ²⁴ Bóól búúú ɔ́ gwoɲɲ jisú bwə shí námə kə shwoɲ dí, bwə kə kwey isâ nda búdá bwə ámə jaaw ná; nji nyə, bwə shígé dúg nyə.»

²⁵ Nyə mú ka zə lás nə bwo ná: «A bí mə bə nə shúg e! A bí caálə *magulə ná isâ búúú ɔ́ micúndə bwə á ci yí bísé búbálé e! ²⁶ ɲgaá ná í á jii ná *Kríst júgug ntáni ná ndeé a mú nyɲɲə ɲwa gúmá jé?» ²⁷ A mú ka zə sá nə bwə mpúg isâ í dúgyá nə nyə yí, nda Kálad Zembî ɲə ci ná, tééd nə Micilyá mí Moyîz kala nə mí mí búúú ɔ́ micúndə. ²⁸ Bwə mú ɲə shísh kúnə-kúnə nə dánd bwə á ɲə kə yí. Yésus nyə mú sá nda a cɔ́ kə nə ɲjənd shwóg. ²⁹ Bwə mú yáág nə nyə ná a kú cɔ́, bwə nə nyə ná: «Jig wa sádí, kugú mə bii shí, jwəw í mú bul kə.» A mú nyíi ɲjów nə a ji cínɲɲ bwədí. ³⁰ Í mú zə bə ná, ja bəónɲ bwə mə zə ji shí ná bwə də yí, Yésus mú ɲwa buléd, a mú bwádan nə gwo, a mú fêy gwo a yə bwo. ³¹ Mísh mə mú ka tɛem bəɲ bwo ná ndeé bwə mú yag nyə. Nji, a mú jimb bwo míshú. ³² Bwə mú ɲə ci bwámé nə bwámé ná: «Ja nyə ámə ɲə lésa nə sá zhí nə zhí ɲə féég sá micilyá mí Kálad Zembî yí, ɲgaá ná milám mí ámə ɲə bə sá nə gwɔ́ɔ-gwɔ́ɔ nə fwámé yéesh í?» ³³ Bwə mú tí ɲjənd námə wəla dəɲɲú nyɲɲə kə Yurúsəlem. Bwə mú kə kwey *búúú ɔ́ lwámá wúm nə ɲgwúd bəónɲ buud bwə á zə sɛɲɲya nə bwo wá. ³⁴ Bwə mú kə jaaw bwo ná jisə búbálé ná Cwámba mə gwúm, Shímun shí dúg nyə. ³⁵ Bwə mú bwiɲɲ bwo sâ í ámə bə nə bwo zhí nə zhí yí nə nda bwə ámə kə yag Yésus ja nyə ámə fêy buléd ná.

24:6 9.21-22 24:9 Mak 16.10-11; Luk 8.2-3 † 24:13 Osutád məwúm mėsaman. 24:19 7.16 24:21 1.68; 2.38 24:24 24.12; Yuá 20.3-10 24:25 24.45 24:27 24.44 24:32 24.45 24:34 Mak 16.7; 1Kr 15.4-5

Yésus mæ lwágulæ ompwíin bé nyúul

³⁶ Bwé ηgá bwiing bwo gwo ntúni, Yésus má cúwo, zə tŕw bwo tútám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milâm shí.» ³⁷ Məma yáág-yáág ηkunjúúnd í mú shwiy bwo nyúúlúud, bwé ηgá dúg nə *jím wá bwé má dúg ni. ³⁸ A mú ci nə bwo ná: «Jí bí ηgá búbulə yí? Jí bí ηgá bæ nə məshwán milámúud yí? ³⁹ Dúgúgá məbwə nə məkuú mām. Jísə mpú bæ mə wá éga. Kúnyágá nə mə, dúgúgá. Jím í ádé bæ nə ifúndá nə iyasə nda bí ηgá dúg mə nə ndí éga.» ⁴⁰ Nyə á ηgə ci ntúni a ηgə lwágulæ bwo məbwə nə məkuú mé. ⁴¹ Bwé á bæ bwé mú nə məshusəg, bwé ηgə káam, nji bwé kú fwo mpu *búgula. A mú ci nə bwo ná: «Bí cugé nə sâ má dá wa?» ⁴² Bwé mú yə nyə kál shú mbufá. ⁴³ A mú ηwa gwo, a mú də bwé ηgə dúg. ⁴⁴ A mú ci nə bwo ná: «Sâ má á bwey də jaaw bí ja shé á də bæ yí óni; mə á də jaaw bí ná isâ bísə cilyá shú dâm Cəx má Moyíz dí nə micilyá mí *búúud ə mícúndá nə osôm dí yí byêsh í jəlá nə bá sŕy.» ⁴⁵ A mú bēny bwo fəg nə bwé gwágúg mícilyá mí Kálad Zembî. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálad Zembî dí ntúga “Kříst mə bá jug nə ndéé a gwúm jwŕw álélud, ⁴⁷ bwé ka bá də cúndə jínə déd nə buud bwé céndúg mitédúgá, Zembî mú juu bwo. Cúndə wəŕŕg í bá tééd Yurúsəlem í mú kala ílwoŕ byêsh.” ⁴⁸ Bi wá búsə ówúshinəd wá isâ byəŕŕg. ⁴⁹ Nə ndéé, mə bá ntí bí sâ Dâ nyə á kaag bí yí. Bi bāŕ jigá wa ηgwála kə kumə ja mpífá í bá zhu gwŕw, bí zə lwánd nə ndí yí.»

Yésus mæ kə gwŕw

⁵⁰ A mú wú nə bwo ηgwála kə nə bwo kúná-kúnə nə Betanî. Kə wóos nŕŕ, a mú bŕn məbwə bwádan nə bwo. ⁵¹ A ηgə bwádan nə bwo ntúni, a mú ηgə béégya nə bwo, ηgə ηkâŕ kə gwŕw. ⁵² Bāŕ bwé mú kúdw shí yə nyə gúmə nə ndéé bwé mú nyiŕgə kə Yurúsəlem nə məshusəg milâm nə cwóó. ⁵³ Bwé mú kə ji *Luŕ mə Zembî kú ná kwo wú, də ságusə Zembî.

24:36 1Kr 15.5 səlugá milâm shí: Luk 2.14   24:37 Mat 14.26; Mak 6.49   24:41 Yuá 21.5, 10; Mis 10.41
 24:44 24.27; Yuá 5.39 Moyíz: Mis 7.9-10, 25-27, 35, 37-39; Yuá 5.46 búúud ə mícúndá: Iza 52.13-53.12; Ozê
 6.2 osôm: Sôm 22.69   24:45 24.25-27, 32; Yuá 20.9   24:46 9.21-22; Mat 26.56; Mak 14.49; 1Kr 15.3-4; Mis
 17.2-3; 28.23   24:47 3.3; Mis 1.8; 5.31; 11.18; 17.30-31; 20.21; Rom 15.19   24:48 Mis 5.32; Yuá 15.26-27   24:48
 Mis 1.8, 22; 2.32; 3.15; 4.33; 10.39-41; 13.31   24:49 4.18   24:50 9.51; Mak 16.19; Mis 1.9; 3.21   24:52 Mis 1.12;
 Yuá 14.28; 16.22   24:53 Mis 2.46; 5.12

Jɔɔɔ Kéel YuánES nyə á cilə yí

Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel YuánES nyə á cilə yí

YuánES nyə á bæ sámbá búúd ɔ lwámá wúm nə óbá ɔ Yésus dí. Nyə á bæ mpwíin Yésus nyə á bul cɛel yé (13.23; 21.20), mínyɔɔɔ mə Zhâk, bwé á bæ bwán ɔ Zhébedé (Mat 4.21).

Kálaad éga ngə salan nə bɔɔɔɔ Matiyô nə Márkus nə Lúkas bwé á cilə wá. YuánES ngə jii nə buud bwé mpúg nə Yésus-Kríst jisə Mwân mə Zembî. Sə bí nə ɲkul ci nə lúú ciyá á kálaad wúsə 20.31: «Məshimbá mäsé cilyá wa má mäsə shú nə bí mágɔlɔg nə Yésus jisə Kríst, Mwân mə Zembî, bí mə ká magɔlə ntó bí bæ nə cug jínə déd».

Tééd lúú 2 kə wóós 12 dí, YuánES mə lwágɔlə məshimbá zɔɔɔɔ Yésus nyə a sá, búúd bwé ngə káam má. Məshimbá mɔɔɔɔ mə sá nə sə mpúg nə Yésus ji búbálé Mwân mə Zembî.

Tééd lúú 13 kə wóós 21 dí, YuánES ngə bwiing nda Yésus nyə á ngə kwəmsa nə a zə bá wú shí ga dí ná. A lwágɔlə məcwɔɔɔ Yésus nyə á cwɔɔny ompwíin bé shú cug á mpúsə shwiy má (13-16). A lwágɔlə námə nda Yésus nyə á jəgɔla nə Zembî bəd nyə ompwíin bé məbwəd nə (17). YuánES mə nyiingə námə lwágɔlə nda búúd bwé á bii Yésus, bwé gwú nyə nə (18-19). A nyiingə námə lwágɔlə nda Yésus nyə a gwúm, a lwóya nyúúl nə ompwíin bwé dúgúg nyə bwé mú bæ nə ɲkul mányúúlúd (20-21).

Ciyá í á nyee muud

¹ Mátéédúlé mə ísâ byêsh dí, Ciyá* í á bwey bæ, Ciyá bá Zembî wé bwé á bæ. Ciyá jɔɔɔɔ í á bæ ntəg Zembî. ² Bá Zembî wé bwé á bæ mətéédúlé mə ísâ byêsh dí. ³ Gwé wé í á té isâ byêsh; kú nə tɔɔ sâ wo é kwey nə Ciyá dí í á té yí. ⁴ Cug í á bæ Ciyá jɔɔɔɔ dí, cug jɔɔɔɔ í ɲjúl məɲkenya ngələ kwan buud. ⁵ Məɲkenya mə á ngə faan yídúgú; ɲji, yídúgú í áshigé magɔlə lóg məɲkenya.

⁶ ɲgwól múúd nyə á bæ nə YuánES, Zembî wé nyə á nti nyə. ⁷ YuánES nyə á zə nə a zəg bwiing sâ í dúgyá nə məɲkenya mɔɔɔɔ yí, shú nə buud bēsh bwé búgúlag nəcé bwiingyá jɔɔɔɔ. ⁸ Nyə dí nyə á bæ məɲkenya; nyə á yida zə bwiing sâ í dúgyá nə məɲkenya yí. ⁹ Məɲkenya mɔɔɔɔ mə á bæ fwámé məɲkenya, mâ ná, ja mə zə shí ga dí yí, mə zə kwan búúd bēsh. ¹⁰ Ciyá í á bæ shí gaád, gwé námə wé í á té shí ga; ɲji, buud ɔ shí ga bwé á shigé yag gwo. ¹¹ Í á zə búúd bé dí, ɲji buud bé nda magɔlə lóg gwo. ¹² ɲji, búúd báá bwé á lóg gwo, bwé *búgɔla jínə dé wá, nyə á yə bwo ɲkul nə bwé bəg bwán ɔ Zembî. ¹³ Bāɲ bwé mə byél, kú bæ byélé í ngə wú məcíí dí yí, kú námə bæ váál búúd bwé dú ngə byá nə yéesh ján yí, nda nyiingə bæ nə muud nyə ámə jii nə a byá mwān; bwé mə byél byélé á nə Zembî wé mə byá bwo.

¹⁴ Ciyá í á ka nyee muud, í á cugə wa sádí. Cug jé í á bæ cug mílwanə, mpaam nə mpaam, obúbálé nə obúbálé. Sə á beny milwanə myé, mí ɲjúl milwanə mí Mwán mə byél cúgə mwə mə Sóɔɔɔgú dí yé. ¹⁵ YuánES nyə á bwiing lán yé, a lás gwów-gwów ná: «Muud mə á jaaw bí wé éne. Nyə wé mə á ci yé, ná: muud ngə zə mádí mpúsə; ɲji, a má tɔw mə shwóg, nəcé nyə wé nyə a tééd fwo bæ nə mə. Muud wɔɔɔɔ wé éne» ¹⁶ Sə bēsh sá á mə bæ nə kɔw nyádí zhwoɔ tɔɔm dí, a ngə cugə nə sə ɲji mpaam nə mpaam. ¹⁷ Nəcə Moyíz nyə á zə nə *mbwoomb məcɛɛ, Yésus-Kríst zə nə mpaam nə obúbálé. ¹⁸ Muud nyə abwélé dúg Zembî. ɲji, Cúgə lá Mwán dé nyáméfwó mə jéég bəd dí, dúsé námə Zembî yí, dwé wé í á sá nə Zembî mpúyúg.

1:1 Mət 1.1–2.4; Yuá 17.5; Flp 2.6; 1Yn 1.1–2; Mbú 19.13–16 * 1:1 «Ciyá» ɲi wé Kríst (Wo ji nə ɲkul dúg YuánES 1.14). 1:3 1.9–10; 5.26; 1Kr 8.6; Kol 1.16–17; Heb 1.2; Mbú 3.14 1:5 Mət 1.3–4 1:6 Mat 3.1 1:8 1.20 1:9 8.12; 17.25; 1Yn 2.8 1:12 1Yn 3.1; Gal 3.26; 4.5 1:13 3.3, 5–6; 1Pr 1.23; 1Yn 3.9 1:14 Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb 2.14; 1Yn 4.2 milwanə mí Mwán mə byél cúgə mwə mə Sóɔɔɔgú dí yé: Mat 17.2; Yuá 2.11; 1Yn 1.1–3 1:15 1.24–27, 30; 5.31–34, 36 1:17 7.19; MmN 31.18 1:18 6.46; 14.8–9; MmN 33.20; Mat 11.27; 1Tm 6.16; 1Yn 4.12

Yésus mæ tééd íséy

(*Mat 3.1-12; Mak 1.2-8; Luk 3.15-17*)

¹⁹ Oyúden bwá á kænd ofada næ *Olevít kæ shilæ Yuánes ná: «Wo wá zé?» A mú ka bwiing bwo sâ Yésus jísé yí. ²⁰ Nyæ á mpu mæm ná: «Mæe dí jísé *Kríst.» Nyæ á mpu mæm ntó kú shwána. ²¹ Bwá á ka námá jî nyæ ná: «Ká wo wá zé? Ye Eli?» Nyæ ná: «Mbô, mæ dí Eli.» «Ye wo wá *Muud micúndá†?» Nyæ ná: «Mbô». ²² Bwá mú ka ci næ nyæ ná: «Ká wo wá zé? Sá kæg bæsa næ buud bwá ámæ nti sé wá ná jî? Woméfwó ηgæ ci ná wo wá zé?» ²³ A mú bæsa næ bwo ná: «Mæ wá kál í ηgæ cúndæ shí a shwéeshád yí, ηgæ ci ná: “Súgúgá zhií mæ Cwamba í bæg tátali” námá nda múúd micúndá Izayí nyæ á ci ná.» ²⁴ Ofada næ Olevít bwá á kændow wá bwá á bæ *Ofarizyêη. ²⁵ Bwá mú ka jî nyæ ná: «Ŋkí wo dí Kríst, wo kú bæ Eli, wo kú nyiηgæ bæ múúd micúndá, næcé jî wó ηgæ duu buud yí?» Yuánes mú bæsa næ bwo ná ²⁶ «Mæe mæ ηgæ duu buud májúwóð. Nji ηgwól múúd jî na mpédúgá nyínúð, bi ampúyé nyæ. ²⁷ A ηgæ zæ mádí mpúsæ, mæ ampíyáyé ná mæ cínyug nyæ mikwoolú mí mæηgwub mækuúd.» ²⁸ Sá ni í á ηgæ sây Betani, Zhurdê farwíny, kúl Yuánes nyæ á ηgæ duu buud yí.

²⁹ Né ndeé, mán mælêm, Yuánes nyæ a dúg Yésus ηgæ zæ nyádí, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwæmbe má Zembî wé éga, nyæ wé má zé yíl búúd ɔ shí ga *sám wáj. ³⁰ Ŋgaá mæ a ci ná: “Muud ηgæ zæ mádí mpúsæ; nji, nyæ wé nyæ a tééd zæ næ mæ, næcé nyæ wé nyæ a tééd fwo bæ næ mæ.” Nyæ wé má á ηgæ ci yé. ³¹ Mæ a shígé fwo ðu mpu nyæ. Nji, nda í á jii ná bag ɔ *Izærâyêl bwá mpúg nyæ ná, gwé wé má á zæ ηgæ duu buud májúwóð yí.» ³² Yuánes nyæ á bwaagulé ná: «Mæ a dúg Shíshim ηgæ shulæ wú gwôw nda faf ná ndeé zæ jî nyæ nyúúúlúð. ³³ Mæe mæ a shígé fwo ðu mpu nyæ ɔ; nji muud nyæ á nti mæ ná mæ zæg ηgæ duu buud májúwóð yé nyæ á bwey jaaw mæ ná: “Muud wó bá dúg Shíshim má shulæ zæ jî nyúúúlúð yé, nyæ wé má bá ðu duu búúd Ŋkêηkê Shíshimúð.” ³⁴ Mæe mæ a shí ntæg dúg, mæ ηgæ bwaagulé ná nyæ wé jî Mwân mæ Zembî.»

Ompwíín wé ashúshwóógû

(*Mat 4.18-22*)

³⁵ Í á ka zæ bæ mán mælêm, Yuánes bánêη bóól *ómpwíín bé óbá bwá njúl námá na, ³⁶ a mú dúg Yésus ηgæ cɔ, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwæmbe má Zembî wé éga.» ³⁷ Ompwíín óbá bæηg bwá mú gwág sâ Yuánes nyæ á ηgæ ci yí ná ndeé bwá mú kæ ηgæ bæ Yésus. ³⁸ Yésus mú yid, a mú dúg bwá ηgæ bæ nyæ, a mú jî bwo ná: «Bí ηgæ sɔ jî?» Bwá næ né ná: «*Rabi, wó ðu jî ηgow?» (Rabi mæ ká ná «Yígúli».) ³⁹ Nyæ ntæg næ bwo ná: «Zægá kæ dúg». Bwá mú ka kæ dúg kál á ðu jî yí, ná ndeé, bwá mú jî cíηηg nyádí jwôw ðæηgúð. Í á bæ jwów í mú ηgeé máwæla mænɔ mâ mpwó-kugá.

⁴⁰ Ompwíín óbá bwá á gwág sâ Yuánes nyæ á ηgæ ci yí ná ndeé bwá mú bæ Yésus wá, ηgwólúgá nyæ á bæ André mínyoηû má Shímun Pyêr. ⁴¹ Nyæ á ka tééd kæ wé mínyoηû yé Shímun, kæ ci næ nyæ ná: «Sá má bwæma næ Mesí (jíná ðæηg í ká ná Kríst).» ⁴² A mú kæ næ nyæ wé Yésus. Yésus mú ðu dúg Shímun ná ndeé a mú ci næ nyæ ná: «Ŋgaá ná wo wé Shímun, shwóóηgû ná Yuánes; wo bá zæ ðu jówaw ná Séfas» (jíná ðæηg í ká ná Pyêr).

⁴³ Mán mælêm, Yésus nyæ a ηwa cígúlá ná a ká Galilê. A mú bwæma næ Fílíp, a mú ci næ Fílíp ná: «Bæg mæ.» ⁴⁴ Fílíp nyæ á bæ muud á Betusayída, dánd má André bá Pyêr.

⁴⁵ Fílíp mú ka kæ wé Natanaêl kæ ci næ nyæ ná: «Sá má bwæma næ Yésus á Nazarêt, mwân mæ Yóseb bwá ηgæ ci ókálaad ɔ mécçç má Moyîz næ bæηg ɔ *búúd ɔ micúndád yé.» ⁴⁶ Natanaêl mú ci næ Fílíp ná: «Ye sâ ányunywaâ jî næ ηkul zhu Nazarêt?» ⁴⁷ Fílíp mú ka ci næ nyæ ná: «Zaá kæ dúg». Yésus mú dúg Natanaêl ηgæ zæ, a mú ci ná: «Dugá, muud

1:19 5.33 1:20 3.28 1:21 Mat 2.14; Yuá 6.14 † 1:21 Oyúden bwá á ηgæ bwánd ná Zembî mæ bá nti bwo ηgwól Múúd micúndá njúl nda Moyîz; Moyîz nyæmfwó nyæ á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). 1:23 Iza 40.3 1:25 1.33; Mat 21.25 1:27 1.15; Mis 13.25 1:28 10.40; Mat 3.13 1:29 1.36; Iza 53.6-7; 1Pr 1.19; 1Yn 2.2; Mbá 5.6 1:30 1.15 1:32 Mat 3.16 1:34 Mwân mæ Zembî: 1.49; 5.18-23; 10.36; 11.27; 20.31; Mat 3.17; 27.54; Mis 9.20 1:36 1.29 1:40 Mat 4.18-20 1:41 4.25 1:42 Mat 10.2; 16.18 1:45 Mbá 18.15; Iza 9.5; 42.1-4; Eze 34.23; Msh 5.1-3

éga ji fwámé mwâ *Izærayêl, kú yîl, kú bæd.»⁴⁸ Natanaêl mú jî nyæ ná: «Wæe mæ mpú mæ na ntudél?» Yésus mú bæsa ná: «Mæ ámæ ηgæ bwey dúg wo, wo njúl ná shug lú *figyê di, biná Fílíp kú fwo lésa.»⁴⁹ Natanaêl mú ci ná: «Rabi, wæe ji Mwân má Zembî, wæe ji Cí á Izærayêl.»⁵⁰ Yésus mú bæsa næ nyæ ná: «Wo má *búgula næcé mæ jaawúlæ wo ná mæ á ηgæ bwey dúg wo, wo njúl ná shug lú figyê di; mpug ná wo bá dúg ísâ í bá nyiηgæ bul bæ í anání yí.»⁵¹ A mú nyiηgæ ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bi mæ bá dúg jon ná bagá, *wæηgæles ó Zembî bwá dúgá bád dæ shulæ *Mwân mæ Múúd nyúúléd.»

2

Shimbá á Kana

¹ Mpúsæ mwôw mæbá, ηgwól múúd nyæ á ηwa bá ηgwéla á Galilê bwé jów ná Kana yí, bwé á ka sá zan. Mariya á nyæwηgú mæ Yésus nyæ á bæ cínæηg. ² Bwé á jôw námæ Yésus né a kág zâη nyæwηgú, tæw *ompwíin bé. ³ Í á ka zæ bæ, mælwæg ka zæ fúfæ, Yésus nyæwηgú mú ka zæ ci næ nyæ ná: «Dugí, bwé cúgé ná næ mælwæg.» ⁴ Yésus mú ci næ nyæ ná: «Amuda, shwê bân næ inéy? Wæla dâm í afwóyé wóós.» ⁵ Nyæwηgú mú ci næ osóol o mäsáal ná: «Bi o sá sâ jêsh nyæ é ci ná bi säág yí.» ⁶ Na ji ná, idzpla ísaman í á bæ í tæl na, *Oyúden bwé á dæ balan næ byo dúlæ gusa míηgusa mí íci. Idzpla byæwηg í á bæ ciigá næ mækwóógú, í njúl ná dzpla ηgwúd je kæ ílwuηgá í mäjúwó ηkí mwææmb ηkí wúm næ íbá.* ⁷ Yésus mú ci næ osóol o mäsáal ná: «Lwándúlégá mäjúwó na idzpla íniid.» Bwé mú lwándulæ byo ná cwóó. ⁸ A mú nyiηgæ ci næ bwo ná: «Kagá dzplæ ja níid bi kág yæ múúd ηgá sá dína yé.» Bwé mú dzplæ, kæ yæ nyæ. ⁹ Muud nyæ á ηgæ sá dína yé mú kagulæ mäjúwó má mé shîn nyæe mælwæg mánî; nyæ a shígé mpu kúl mælwæg mæwηg má á ηgæ wú yí, osóol o mäsáal báá, buud bwé á dzplæ mäjúwó wá, bwé ηgá mpu. ¹⁰ A mú jôw múúd nyæ á ηwa bá yé zæ ci næ nyæ ná: «Ja bwé dæ sá ídína yí, bwé dæ tééd fwo yæ búúd mælwæg má búl nywa má, ka zæ shúgula næ mæwηg má abulé nywa má ja búúd bwé mú ηgæ shwág yí. Ká wæe wo ámæ nyiηgæ baagulæ mælwæg mæ anyunywaâ zæ wóós wæla ga dí?»

¹¹ *Shimbá Yésus nyæ a tééd sá wáni, nyæ a sá dwo ηgwéla á Galilê bwé jów ná Kana yí lwóya milwané myé, ompwíin bé bwé mú *búgula nyæ.

¹² Ja ísâ íni í má shîn yí, a mú shulæ kæ Kapernawúm, bônêη nyæwηgú yé næ omínyæηê bé næ ompwíin bé. Nji, bwé á jî wu nji búbaalé mwôw.

Yésus mæ wíηg búúd o míkus Luη má Zembî

(*Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Luk 19.45-48*)

¹³ Nda zâη Páska í á bæ í mú kúné-kúnæ ná, Yésus nyæ á ka bád kæ Yurúsalem. ¹⁴ A mú kæ kwey ná, næ buud bwé á ηgæ kusha inteny wá, næ bæwηg bwé á ηgæ kusha itow næ mæfaf wá, næ bæwηg bwé á ηgæ sá icénd í *mwaanê wá bwé má kæ ji næ mikus *Luη má Zembî. ¹⁵ A mú ηwa míkwoolú sá lwóη ná ndeé wíηg yîl bêsh Luη má Zembî, wíηg námæ ítow næ inteny. A mú ηgæ lwágusæ omwaanê búúd bwé á ηgæ sá icénd wá, shîn lwág itúwæli byáη. ¹⁶ Nyæ næ buud bwé á ηgæ kusha mæfaf wá ná: «Yílúgá ísâ íga wa. Kúgá ηwa njów má pæpa nda watála.» ¹⁷ *Ompwíin bé bwé mú tæduga nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «Cæelí má ηgá cæel njów wô yí, í ηgæ gwç mæ lámúud nda kuda».

¹⁸ Oyúden bwé mú zæ lás næ nyæ ná: «Wo ηgæ zæ sá ísâ íni ná wo má fwo ka lwágulæ sé dáyé *shimbá?» ¹⁹ Yésus næ bwo ná: «Caamugá *Mpáánzæ Zembî ga, mæ nyiηgæg lwç bi nywo nji mwôw mælóól.» ²⁰ *Oyúden ná: «Jí! Mpáánzæ ní, mælwçga mé má á ηwa buud mimbú mæwúm mánê næ mísaman, wæe má ci ná wo é lwç nywo nji mwôw mælóól?» ²¹ Ndug nyúúl nyé wé nywáá nyæ á ηgæ jôw ná Mpáánzæ yí. ²² Ompwíin bé bwé á kæ nyiηgæ tæduga lésú Yésus nyæ a lás wæwηgú ja nyæ gwúm yí, bwé mú *magulæ Mícilyá myá Kálaad Zembî, *magulæ námæ lésú yé.

1:49 1.34; 12.13; Mat 27.42 2:1 4.46 2:4 7.6, 30; 8.20; 12.23; 13.1; 17.1; Luk 22.53 2:6 Mak 7.3-4 * 2:6
Naji je bæ ólitre mæwúm mwææmb ηkí tæd. 2:11 Shimbá: 2.23; 3.2; 4.54; 6.26; 11.47-48; 20.30; Mis 2.22;
Rom 15.19 2:12 Mat 4.13 2:13 6.4; 11.55; 12.12; MmN 12.1-14 2:16 Luk 2.49 2:17 Sôm 69.10 2:18
2.11 2:19 Mat 26.61; 27.40; Mis 6.14 2:21 1Kr 6.19 2:22 1.45; 12.16; 14.26; Luk 24.6-8, 27

²³ Í á ka ηgə bə na ná, ja Yésus nyə á bə zāη Páska dí Yurúsəlem yí, zhwoη buud bwə á *búgula jíná dé nə dúgúlə máshimbá nyə á ηgə sá má. ²⁴ Nji Yésus nyə a shígé ηgə shwu nyúul nə bwo, nəcé nyə á ηgə mpu bēsh. ²⁵ Í áshígé nyingə jii ná muud zəg jaaw nyə ná mbeé ji ntúga, keel ji ntúga. Nyəmfwó nyə á ηgə mpu sá jí múúd lámúd yí.

3

Yésus bá Nikodēm

¹ ηgwól múúd nyə á ka bə gwoonη *Ofarizyēη dí nə jíná ná Nikodēm; nyə á bə námə tówe shwóg *Oyúden. ² Muud éne nyə á ka kə dúg Yésus mpwó-bulú kə ci nə nyə ná: «*Rabi sá ηgə mpu ná wo ji yíηguli ηgə zhu wá Zembî yé. Nəcé, muud cugé nə ηkul sá *máshimbá wó ηgə sá mága ηkí Zembî nyə ayóyé nyə ηkul.» ³ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Búbólé, má jaaw wo ná, ηkí muud mə bə kú byēl byélé ágúgwáan*, a cugé nə ηkul dúg Faan má Zembî.» ⁴ Nikodēm mú jí nyə ná: «Ntədəlé cwúcwúul múúd jí nə ηkul nyingə byēl yé? Ye a ji nə ηkul nyingə nyí nyóóηgú mwó dí ja ábeé ná ndéé a mú nyingə byēl?» ⁵ Yésus mú bəsa ná: «Búbólé, má jaaw wo ná, ηkí muud mə bə kú byēl zhíí á məjúwó nə Shíshim dí, a cugé nə ηkul nyí Faan má Zembî dí. ⁶ Byeyí á shí ga í du byá míshwun, byeyí á Shíshim byá *shíshim. ⁷ Kú káam ná mə ci nə wo ná bi mə jəlá nə byēl byélé ágúgwáan. ⁸ ηkwə mə du kuηg kúl á kúηg yí, wo ηgə gwág ncíndá nyé, nji wo nda mpu kóómb á ηgə zhu yí nə kóómb á ηgə kə yí. Ntó námə wə jí nə muud mə byēl byélé Shíshim yé.» ⁹ Nikodēm mú ci nə nyə ná: «Jāη jí nə ηkul bə na ntədəl?» ¹⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wεε muud ηgə jíηguli bwán ó *Izəryēl yé wo ampúyé isá ini? ¹¹ Búbólé, má jaaw wo ná, sá ηgə lás sá sá mə mpú yí, sá ηgə bwiingə sá sá á dúg yí, nji bí nda magulə sá sá ηgə bwiingə yí. ¹² Ja mə lás nə bí isá yá shí ga, bí nda *magulə yí, bi búsa nə ηkul magulə yá gwōw na ntədəl? ¹³ Mpugá ná muud nyə afwóyé bád kə jorη dí gwōw, námə nji *Mwān mə Múúd, nyə muud nyə á zhu gwōw yé. ¹⁴ Nə ndéé, námə nda Moyîz nyə a bān vuguli nywā gwōw shí a shwéeshád ná, í jii ná bwə bág námə bān Mwān mə Múúd gwōw, ¹⁵ shú ná muud yēsh mə bá *búgula nyə yé bág *bə nə cug á kandugə kandugə. ¹⁶ Nəcé, Zembî nyə á cεel buud ə shí ga nə mbiya yáag-yáag cεelí, váál á ná, nyə a yána Cúgə lú Mwán dé ná muud yēsh mə búgula nyə yé bág bə kú yə, a yidag bə nə cug á kandugə kandugə. ¹⁷ Mpugá ná Zembî nyə a shígé nti Mwán yé shí ga dí ná a zəg yə búúd intúgúlí, í á yida bə ná a zəg sá ná buud bwə fáámug. ¹⁸ Muud mə búgúlá nyə yé nyə ányingəyé ná bwəma nə intúgúlí; muud mə yídá bə kú búgula yé, intúgúlí byé í má bwey bə; í má bwey bə nəcé a má bə kú búgula Cúgə lú Mwán má Zembî. ¹⁹ Dugá, Zembî nyə a sá ná sémyé mílású í mpúyúg, nyə a sá ntúga: nyə á nti məηkenya shí ga dí, buud bwə mú yida cεel máyídúgú cə məηkenya. Bwə á sá ntó nəcé bōw bwo misóólúgú. ²⁰ Jí ná muud yēsh mə du sá məbōw yé mə du mpíi məηkenya, nyə ádé kə kúl māsú yí, a fúndé ná misóólúgú myé mí á bá búguli. ²¹ Muud nywáá ηgə bə obúbólé yé mə du kə kúl məηkenya māsú yí, í nyínúg ná a ηgə sá misóólúgú myé váál Zembî ηgə jii yí.»

Yuánes Nduu-buud bá Yésus

²² Ja isá ini í má shín yí, Yésus má zə kə shí á Yudéa, bānōη *ompwíin bé. A mú kə ji nə bwo wu, a ηgə duu buud. ²³ Í á bə, Yuánes ηgə námə duu buud Inon, kúnə-kúnə nə Salím, nəcé məjúwó má á bə wu ηkí bulya. Buud bwə á ka du kə, du kə duwan. ²⁴ Na nyə á bə bwə kú fwo wá Yuánes mímbwugud. ²⁵ Ompwíin ó Yuánes bānōη ηgwól *Yúden bwə á ka zə séηusa məkəl shú sá í dúgyá nə ηgusa yəbá yí. ²⁶ Bwə mú kə wə Yuánes kə ci nə nyə ná: «*Rabi, dugí, muud bíná bi á bə Zhurdē farwíny wó á ηgə bwaagulə lán yé yé, a ηgə

2:23 2.11; 6.29; 7.31; 8.30; 9.38; 10.42; 11.45; 12.42; 20.29, 31; 16.9 3:1 Nikodēm: 7.50; 19.39 3:2 Mat 22.16;

Yuá 2.11 3:3 1.13 * 3:3 kúl jēsh sá ηgə ci ná: «byēl byélé ágúgwáan» yí, bóól bwə ηgə ci ná «byēl byélé á gwōw». 3:5 Tit 3.5 3:6 6.63 3:8 Ekl 11.5 3:11 3.32; 8.26 3:12 12.32; 14.1-3; 17.5 3:13 Mik 30.4; Rom 10.6 3:14 Ilj 21.9; Yuá 8.28; 12.32-34; 18.32 3:15 20.31 3:16 3.36; 5.24; Rom 8.32; 1Yn 3.1; 4.9-10; 5.11, 13 3:17 12.47 3:18 5.22 3:19 8.12 3:20 Ifz 5.11-13 3:21 1Yn 2.4 3:22 4.1-2 3:24 Mat 4.12; 14.3 3:26 1.29-34

duu buud, buud bêsh bwé mú ηgə kə nyédí.»²⁷ Yuánes mú bęsa ná: «Muud cugé nə ηkul bə nə sâ, Zembî kú fwo yə nyə.²⁸ Biméfwó bí búsa mə owúshined ná mə á ci ná: “Mεε dí jísá *Kríst, mεε ji nji muud Zembî nyə á nti Kríst dí shwóg yé.”²⁹ Muud mə ηwá bá yé, nyə wé jí nə mudá; shwé yé tál cínəηgú ηgə gwágulə nyə yé, nyə é bul bə nə məshusəg ja á gwág kál mə múúd bá yí. Váál məshusəg dɔɔηg wé mə jí nə ndí yí, məshusəg ntə nji.

³⁰ Í jii ná jíná mə Yésus ηgəg nə jwɔ, mεε dām ηgə jímb jímbúg.

³¹ «Muud ηgə zhu gwów yé ηgə cɔ buud bêsh; nyɔɔηg ηgə zhu shí yé ji námə nji muud a shí, a lás námə nji sâ í dúgyá nə shí yí. Muud ηgə zhu gwów jɔη dí yé ηgə cɔ buud bêsh.

³² A ηgə bwaagulə sâ nyə á dúg yí nə sâ nyə á gwág yí, nji, buud bwé áηgê nə magulə sâ á ηgə bwaagulə yí. ³³ Muud mə mágúlá bwaagulólə wɔɔηg yé mə lwágulə ná Zembî ji búbálé. ³⁴ Nəcə muud Zembî nyə á nti yé mə dū lás íciyá í Zembî; nəcə, Zembî mə yé nyə Shíshim kú nə minji. ³⁵ Dâ mə cεel Mwán, nyə a mə bəd nyə isâ byêsh mábwəd.

³⁶ Muud mə *búgúlá Mwân mə Zembî yé ji nə cug á kandugə kandugə; muud mə bán ná nyə abúgúláyé *Mwân mə Zembî yé nyə abúle *dúg cug, mpimbə mə Zembî yida nada nyə cugud.»

4

Yésus bá mudá á Samariya

¹ Yésus nyə á ka zə mpu ná *Ofarizyêη bwé mə gwáduga ná a mú ηgə bul bə nə *ompwín ntə Yuánes, a ηgə duu buud ntə nyə. ² Nji, Yésus nyəméfwó nyə a shígé ηgə duu buud, ompwín wé bwé á ηgə duu. ³ Ná ndéé, Yésus nyə á ka zə wú Yudéa ná a ké Galilê. ⁴ Ná ndéé, í á jii ná a línág Samariya. ⁵ A mú kə wóɔs ηgwála á Samariya bwé dū jôw ná Sikâr yí, ηgwála wɔɔηg í njúl kúná-kúnə nə fambá *Yákwab nyə á yə mwán yé Yóseb yí. ⁶ Bwûη mə Yákwab í njúl cínəηg. Yésus nyə á ka bə a mə tag nə njɔɔnd, a mú kə ji shí bwíinde lú taambud. Í á bə na, jwów í mú ηgeε tólóg dí.

⁷ A njúl na ntáni, ηgwól mudá á Samariya mú wóɔs ná a zə dɔ məjúwó. Yésus mú ci nə nyə ná: «Yág mə məjúwó mə ηgul.»⁸ Í á bə ompwín bwé mə kə ηgwála ná bwé ké kusə ídêw. ⁹ Mudá á Samariya mú ci nə Yésus ná: «Né ji? Wo mwâ *Yúden, wo bálé gwáám bə shilə Samariya məjúwó? Jâη í ámə té na ntədel?» Mpugá ná *Oyúden bânêη nə buud ɔ Samariya bwé ádé bə nə wóηgó. ¹⁰ Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Wo ampúyé sâ Zembî mə yána yí, wo kú mpu múúd ηgə gwáám bə wo məjúwó yé. Wo mbêη mpu, ηki wo wé mə yida gwáám bə nyə məjúwó, a mú yə wo məjúwó mâ cug.»¹¹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwám bə, taamb jí nə gwaálə shí, wo ntág kú nə dɔɔla; wo é ka ηwa məjúwó mâ cug ηgow? ¹² Ye wó bul bə fwámé múúd ntə mpáám bə jísú Yákwab muud nyə á yə sə taamb ga yé? Nyəméfwó nyə á ηgul məjúwó mâ wa, bwán bé ηgul námə, tɔɔ iwoo byé.»¹³ Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Muud yêsh mə ηgúl məjúwó mēga yé, nyə é nyiηgə gwág shwáásúlə minú; ¹⁴ nji, muud mə bá ηgul məjúwó mə bá yə nyə yé, nyə abúle nyiηgə bwele gwág shwáásúlə minú, məjúwó mɔɔηg mə bá bə nyə bwûη í bá dū wéeshuli məjúwó cé cug.»

¹⁵ Mudá ná: «Cwám bə, yág mə məjúwó mɔɔηgə mə bág bə kú ná nyiηgə gwág shwáásúlə minú, mə nda ná bá nyiηgə jii ná mə zə dɔ məjúwó wa.»¹⁶ Yésus nə nyə ná: «Kaá jôw ηgwûm woó, biná zég.»¹⁷ Mudá ná: «Mə cugé nə ηgwûm.» Yésus nə né ná: «Wo mə mpu ci ná wo cugé nə ηgwûm. ¹⁸ Nəcə wo a mə bə nə ogwûm ótɔɔn, nyɔɔηg wó jí nə ndí ja gaád yé cugé ηgwûm woó. Wo mə bwiηg búbálé na.»¹⁹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwám bə, mə dúg ná wo ji *muud micúnda. ²⁰ Odá bwé á dū yə Zembî gúmə wa mbún gaád; bi bân mə ci ná Yurúsəlem wé búúd bwé kág dū nyə gúmə yé.»²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, *maguləg sâ mə cí yí. Dúl wəla í bá zə bə, í bá bə, bi kú ná dū yə Dâ gúmə wa mbún gaád, kú námə nyiηgə bə Yurúsəlem. ²² Bí ηgə kənd gúmə kúl bí ampúyé yí; sə bân sə ηgə kənd

3:27 19.11; 1Kr 4.7; Heb 5.4   3:28 1.20; Mal 3.1; Mat 11.10   3:29 Mat 9.15   3:31 8.23; 15.19; 1Yn 4.5   3:32 3.11   3:35 5.20; 10.17; 13.3; 14.10; 17.2; Mat 11.27; 28.18   3:36 3.16   4:1 3.22   4:4 4.9; Luk 9.52; 17.11, 16; Mis 8.4-25   4:5 Mət 33.19; 48.22   4:9 20j 17.29-41; Esd 4.1-3; Mat 10.5; Luk 9.52-53   4:10 4.26; 7.37   4:12 8.53   4:13 6.35; 7.37   4:15 6.34   4:19 9.17; Mat 21.46   4:20 Mbá 12.5-14; Sôm 122.1-5   4:22 Iza 2.3; Abd 17; Rom 9.3-4

kúl sá má mpú yí, nácé cugushílə Zembî ngə cugushi buud yí í ngə cingya Oyúden dí.
²³ Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dɔɔng ntəg námá wəga, wəla á né fwámé búúd bwə yə Dá gú má wá bwə é yə nyə gú má nə *shíshim nə obúbálé. Váál búúd í yə nyə gú má ntó wé Dá ngə sɔ́ yí. ²⁴ Zembî jì shíshim, buud bwə yə nyə gú má wá bwə jəlá nə yə nyə gú má nə shíshim, nə obúbálé.» ²⁵ Mudá mú ci nə nyə nó: «Mə mpú ná Mesí zag, nyə wə bwə ngə jəw ná *Kríst yé. Ja á bá ntəg zə yí, a bá zə jaaw sá isá byēsh.» ²⁶ Yésus ntəg nə né nó: «Mə wɔɔng wə ngə lésa nə wo éga.»

²⁷ Ompwíin bé bwə mú ntəg wóós, bwə mú ngə káam nə Yésus ngə lésa nə mudá; nji, tɔɔ muud nyə a shígé jì nyə nó: «Wo ngə jì jì?» ñkí ntəg nó: «Nácé jì wó ngə lésa nə nyə yí?» ²⁸ Mudá mú lúgə dɔɔla jé na, kyey kə kwáádá kə jəw búúd nó: ²⁹ «Zəgá kə dág ngwól múúd má jaaw mə sá jēsh má á sá yí, ye í cúgə je bə Kríst íí?» ³⁰ Buud bwə mú tí kwáádá, kə kóómb Yésus nyə á bə yí.

³¹ Té ni, ompwíin bwə mú ngə jəgula nə Yésus nó: «*Rabi, daág.» ³² Nyə ntəg nə bwo nó: «Mεε jì né mə dág idəw bí ampúyé yí.» ³³ Ompwíin bwə mú ngə ci bwámé nə bwámé nó: «Ñgwól múúd nyə ámə zə yə nyə bíl ídəw?» ³⁴ Yésus nə bwo nó: «Idəw byám wə mə sáág sá múúd nyə á nti mə yé mə jí yí. ³⁵ Ñgaá bí ngə ci ná í má lúg óñkwoond onɔ́ né fwála bwə jəlá nə saag ífambá yí í wóósúg íí? Ʋhúu. Mεε má ka ci nó: Kəndugá mísh bí dúgúg, idəw í má shín wíy ífambá, í mú fwála lú məsaaag. ³⁶ Muud məsaaag mú ngə bwey ñwa myána, a ngə sεεng mpumá shú cug á kandugə kandugə; né ndéé, mbɔɔl məmpəg bá bēsh muud məsaaag bwə gwág məshusug mbií ngwúd. ³⁷ Wúl kaaná í dɔ́ ci nó: muud mə bē mpəg yé, nə yé; nyɔɔng mə sáag yé, nə yé. Sá kaaná wɔɔng ngə ci yí jì búbálé. ³⁸ Mə á kənd bí nə bí kág saag ídəw kúl bí áshígé wéénd gún yí. Bóól bwə á sēy, bwə wéénd gún; bí bān mú kə saag ígún byánud.»

³⁹ Zhwoog buud wə ngwála Samariya wɔɔng bwə á *búgula Yésus nácé bwaagulálə múdá nyə á bwaagulə nó: «A má jaaw mə sá jēsh má á sá yí.» ⁴⁰ Né ndéé, ja búúd ɔ Samariya bwə á zə wóós wə Yésus yí, bwə á jəgula nə nyə nó a jíg na bwádí; a mú ja cínəngú mwôw mábá. ⁴¹ Buud bwə mú nyingə jág bul zə búgula nácé ngələ gwág ciyá jé. ⁴² Bwə mú ngə ci nə mudá nó: «Sə ngə búgula ja gaád nácé sóméfwó sá má gwág nyə nə məlwə məsú, kú ná nyingə bə nácé bwiingúlə wô, sá má ka mpu ná nyə wə jì bále bə Cugye á shí ga.»

Yésus má lwag gúl ncúncwámá

⁴³ Mpúsə mwôw mábá máni, Yésus nyə á zə tí na, kə Galilê, ⁴⁴ í njúl ná nyəméfwó nyə á bwey bwaagulə nó: «Bwə ádé gúmal *múúd micúndá má Zembî nyódí kwáádá.» ⁴⁵ Nji, ja nyə á wóós Galilê yí, buud ɔ Galilê bwə á jεend nyə nácé bwə á shí dág sá jēsh nyə á sá Yurúsələm fwála lə zān yí. ⁴⁶ Nyə á ka nyingə kə Kana á Galilê, wú nyə á sá né məjúwó má nyéég məlwəg wá. Wúl lúlúú ósɔ́l ɔ məsáal ɔ Njwú-buud í a bə Kapernawúm, nyə á ka bə nə mwán ngə bwás. ⁴⁷ Muud éne nyə á ka gwág né Yésus má wú Yudéa, a má wóós Galilê. A mú kə nyádí, kə jəgula nə nyə nó a shúləg kə, kə lwag nyə mwán, nácé, nyə á ngə bə nə a zə yə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə nó: «Bí má ká bə kú dág *məshimbá nə *isá í mímbúgú, bí kú *búgula?» ⁴⁹ Lúlúú ósɔ́l ɔ məsáal mú ci nə nyə nó: «Lεelug kə té mwán nyə afwóyé yə mə yí.» ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə nó: «Jeg kə, mwán woó ngə cugə.» Muud éne mú *magulə ciyá Yésus nyə á ci nyə yí, a mú kyey. ⁵¹ A ngə ná ka shulə kə, osɔ́l ɔ məsáal bé bwə mú zə bwəma nə nyə, zə jaaw nyə nó mwán yé ngə cugə. ⁵² A mú jì bwo wəla bwás í ámə shín mwán yí, bwə mú jaaw nyə nó: «Nyúú! í ámə mpwambəwo nyə nəkugú wəla ngwúd á tām mwásó.» ⁵³ Sónəngú mwán mú yag né wəla dɔɔng dí wə Yésus nyə ámə ci nə nyə nó: «Mwán woó ngə cugə» yí; nə nyə, nə njów yé wēsh bwə mú búgula.

⁵⁴ Shimbá ábēé Yésus nyə a sá ja nyə á wú Yudéa nyingə zə Galilê óni.

5

Mbúmbwígú á Bétésda

¹ Ja isâ ini í má shîn yí, *Oyúden bwé mú zə bə nə zaŋ. Yésus nyə á ka námə kə Yurúsəlem zāŋ nyəwəngú. ² Gúl cwoogú í á ka du bə nūŋ Yurúsəlem, bwé dúgə jōw gwo heburə dí ná Bétésda. Cwoogú jəwŋ í á du bə nə mənýngúlé* mətóon, í njúl kúnə-kúnə nə mpumbé bwé á gwiid ná Mpumbé Itəw yí. ³ Ncúlyá mimbəl mí a ka du já na mənýngúlé mənífíd, nə wəancím-ncím, nə wə á ibúgúlé í mákuú, nə bəwŋ bwé á bə nə bíl íkúl í nyúúl í má shwáám wá. †[Bwé á du já cínəngú du bwánd nə məjúwó má búsulag. ⁴ Nəcə, ŋgwól *éŋgəles nyə á du shulə cwoogú bíl íja, du zə busal məjúwó. Ná ndéé, mbəl í bwéle kəl nyúúl cwoogú ja á má busal yí, í yəl, təw ná dé bwás í á bə dáyé váál.]

⁵ ŋgwól múúd nyə á ka bə cínəngú, bwás má ji nyə nyúúlúd mimbú məwŋm málól nə mwəomb. ⁶ Yésus mú dúg muud éne mbwúg; nda Yésus nyə á mpu ná a má bwey nə bwás ná, a mú jí ná: «Ye wó cəel yəl?» ⁷ Mbəl wəwŋ mú bəsa nə nyə ná: «É yé Cwamba, mə cugé nə muud mə kúl mə cwoogú ja məjúwó má ŋgə busəla yí. Í du bə, mə ŋgə ná nywá kə, ŋgwól múúd nywáá má leel kə.» ⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wəólúg, wo báágúg taŋú gwō, wo kyéyug.» ⁹ Muud wəwŋú mú yəl námə cé nə cé, a mú báág taŋú jé ná ndéé tééd njəond. Isâ ini í á ŋgə sŷ jwów lú Sábaad.

¹⁰ Oyúden bwé mú ka ci nə muud nyə á yəl éne ná: «Sábaad wə éga, jísə wo ci ná wo kú ŋkəny taŋú gwō.» ¹¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə ámə lwag mə yé nyə ámə ci nə mə ná: “Ŋwag taŋú gwō wo kyéyug”». ¹² Bwé nə né ná: «Nyáyé múúd nye nyə ámə ci nə wo ná: “Ŋwagú taŋú gwō wo kyéyug” éne?» ¹³ Nji, muud nyə á yəl yé nyə a shígé ná mpu múúd wəwŋú; í á bə Yésus má nyəwəs cínəngú búúd bwé á bə áncuncuma wá. ¹⁴ Ja fwála í á cə yí, Yésus mú kə kwey múúd éne *Luŋ má Zembî, a mú ci nə nyə ná: «Wey, wo má yəl dí? Wo kú ná nyiŋgə sá *səm, wo a bá bwəma nə sâ í búl yáág yí.» ¹⁵ Muud éne mú kə jaaw Oyúden ná Yésus wə nyə ámə lwag nyə. ¹⁶ Oyúden bwé mú tééd ná bwé lwágulə Yésus cúwúlí, nəcé a sálə sólúgú ní jwów lú Sábaad. ¹⁷ Nji Yésus nyə á bəsa nə Oyúden bəwŋ ná: «Dâ ŋgə ná sēy zə wóds fwála gaád; məe mə séy námə.» ¹⁸ Ja nyə á meel ci ntúni yí, Oyúden bwé mú nyiŋgə bul sə ná bwé gwú nyə; kú bə nji nəcé á du yád Sábaad í, nyə á nyiŋgə námə ci nə Zembî ji Sólúgú yé, ntó ji ná a ŋgə təl nyəméfwó cé ŋgwūd nə Zembî.

Ŋkul ijwúga mə Yésus

¹⁹ Yésus nyə á ka bəsa nə bwo ná: «Búbələ, mə jaaw bí ná, Mwân cugé nə ŋkul sá sâ nə lúú yé, a sá námə nji sâ á dúg Dâ mə sá yí. Sâ jēsh Dâ mə sá ntāg yí, Mwân mə sá námə gwo. ²⁰ Nəcə Dâ ŋgə cəel Mwân, a ka ŋgə lwágulə nyə sâ jēsh á ŋgə sá yí; a bá námə lwágulə nyə misólúgú mí nyiŋgə ntə míga myá, bí ka bá káam. ²¹ Mpugá ná, Dâ mə du gwúmushi búúd, du nyiŋgə yə bwo cug; mbií ŋgwūd wəwŋú, Mwân mə du námə sá ná, muud á cəel yə cug yé, a yə nyə. ²² Dâ nyə asámbe təw muud lésú, nyə a mə yida yə Mwân ŋkul nə a dúg cígal mílósú myēsh. ²³ A sá ntó nə buud bēsh bwé gúmálúg Mwân nda bwé gúmál Dâ ná. Muud mə bə kú gúmal Mwân yé, nyə agúmále námə Dâ muud nyə á nti Mwân yé. ²⁴ Búbələ, mə jaaw bí ná, muud mə gwágúlə ciyá jām a *búgula múúd nyə á nti mə yé, a mú nə cug á kandugə kandugə; nyə abúle nyiŋgə bwəma nə intúgúlí, a mə yida wú shwiy dí kə cugud. ²⁵ Búbələ, mə jaaw bí ná, dúl wəla í bá zə bə, wəla dəwŋ ntāg námə wága, wəla mímbimbə mí bá gwág kəl mə *Mwân mə Zembî yí. Bəwŋ bwé bá ntāg

* 5:2 mənýngúlé: Sâ sé ŋgə jōw ná nyiŋgúlé ní í cúgə zhizhe mpumbé; jísə milwoŋ mí məmpiŋ mimbá, bwé ka wá kwáminú gwów nə gúgúwá bəg. † 5:3 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá bíś na mpédúgá iyuug íbá ini yí. 5:8 Mat 9.6-7 5:9 5.16, 18; 7.21-22; 9.14; Mak 2.27-28 5:10 MmN 20.8-10; Zhe 17.21-22 5:13 6.15; 11.54; 12.36; Mat 8.18; 13.36 5:14 Mat 9.2; Zhk 5.16 5:15 9.11 5:18 sə ná bwé gwú nyə: Mat 14.5; Yuá 7.1, 25; 8.37, 40; 11.53 nyə á nyiŋgə námə ci nə Zembî ji Sólúgú yé: 1.34; 3.3, 5; 8.16-19; 10.17-18, 29-38; 14.8-11, 20, 28; 15.9-10; 16.27-28; 17.1-26 5:19 1.34 5:20 3.35 5:21 Rom 4.17; Ifz 2.5; Yuá 11.25 5:22 3.18; 5.27, 30; 9.39; 12.47-48; Mis 10.42; 1Yn 2.28 5:23 Flp 2.10-11 5:24 3.16; 5.22; 6.35; 8.51; 10.28; 11.25-26; 14.6; 17.2; 20.31; 1Yn 2.25; 3.14 5:25 11.43; Mak 5.41; Luk 7.14

gwág dwo wá, bwé bá *bə nə cug. ²⁶ Mpugá né, Dâ ji amédfí á cug, a mé ka námé sá né Mwân bég amédfí á cug. ²⁷ Nda Mwân jí Mwân mə Múúd[‡] né, Dâ mé yə nyə ŋkul né a dúg sám̄b milású. ²⁸ Kúgá káam sâ jəŋŋ; nəcé dúl wəla í bá zə bə, wəla búúd búśé máshwoŋ dí wá bwé bá gwág kəl mə *Mwân mə Múúd yí. ²⁹ Bəŋŋ bwé bá bə né bwé á sá mánywa wá, bwé bá gwúm máshwoŋ dí, zə lóg cug; bəŋŋ bwé bá bə né bwé á sá mábđw wá, bwé bá gwúm máshwoŋ dí, zə bwəma nə intúgúlí. ³⁰ Mɛɛ, mə cugé nə ŋkul sá sâ nə lúú wâm, mə du sám̄b milású nda mə du gwág nə Pəpá ná; mə du cígal milású tətəlî, nəcé mə ádé sɔ́ nə mə sá sâ mé jí yí, nji nə mə sá sâ múúd nyə á nti mə yé ŋgə jí yí.

³¹ «Í mbəm bə né məmɛfwó wə ŋgə bwiing lán wâm, bwiingúlə wəŋŋ í nda bə sá búúd bwé mágúləg yí. ³² Ká, muud shús wə ŋgə bwiing lán wâm, mə mpú ntəg né bwiingúlə wəŋŋ wúsə búbálé. ³³ Bì á kənd buud wə Yuánes[§], nyə á shí ntəg bwiing bí búbálé waamə. ³⁴ Mɛɛ mə aŋgə ntəg bwánd né muud bwíingug lán wâm; mə ŋgə yida lás ntəni shú né bí dúgúg cug. ³⁵ Yuánes nyə á bə njidá lám̄ba í á ŋgə kwan yí, bí á shí ntəg jí né bí mə kəəs nə məŋkenya mé, nji í a bə nji búbaalé fwála. ³⁶ Mɛɛ jí nə wúl bwiingúlə í ŋgə bwiing lán wâm, wāŋ í ntə wəŋŋ Yuánes nyə á bwiing yí. Misóólúgú Dâ nyə á yə mə ŋkul né mə sáag myá, mə ŋgə sá myo, mí ŋgə bwiing lán wâm né Dâ wə nyə á nti mə. ³⁷ Dâ muud nyə á nti mə yé nyəmɛfwó ŋgə bwiing lán wâm. Bì abwélé gwág kəl dé, kú bwele dúg mpwóombú nyé, ³⁸ ciyá jé í afwóyé ŋwa jiya bídí mílámúd, nəcé bí aŋgə nə búgula muud nyə á nti yé. ³⁹ Bí ŋgə sɔ́ nə bí mpúg micilyá myá Kálad Zembí, bí ŋgə téduga nə bí é kwey cug á kandugə kandugə cínəŋ; í njúl nə micilyá myəŋŋ mí ŋgə bwiing lán wâm. ⁴⁰ Nji bí acéélé zə mədfí nə bí bəg nə cug.

⁴¹ «Mə aŋgə nə jí né buud bwé gúmálúg mə. ⁴² Nji, mə mpú bî, mə mpú né milám mín mí acéélé Zembí. ⁴³ Dâ wə nyə á nti mə nyédfí jínéd, nji bí alógé mə; ŋkí ŋgwól múúd mə zə dé jínéd íí, bí yida lóg nyé. ⁴⁴ Bì bí nə ŋkul búgula na ntədélé bí ŋgə sɔ́ gúmá mənyúúl mə búúd dí? Bì cugé nə ŋkul búgula, nəcé bí aŋgə nə sɔ́ gúmá í ŋgə zhu wə Zembí á ŋgwúd nə ŋgwúd yí. ⁴⁵ Kúgá ŋgə téduga nə mə bá shwəman bí wə Dâ. Moyíz muud bí á mə kə kəl mílám nyádí yé, nyə wə mə bá shwəman bî. ⁴⁶ Nəcé, bí mbəm ŋgə búgula Moyíz íí, ŋkí bí mə búgula námə mə, nəcé lán wâm wə Moyíz nyə á cilə yí. ⁴⁷ Ká, nda bí aŋgə nə *magulə micilyá myé ni, bí é ka *magulə íciyá byām na ntədél?»

6

Yésus mə yé ncúlyá buud idâw

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

¹ Ja ísâ íni í mə shîn yí, Yésus mú lína máŋ mə Galilê bwé du námə jəw nə Tiberyad yí, kə faŋwíny. ² Buud bwé mú ŋgə bɛ nyə áncuncuma, nəcé bwé á ŋgə dúg a ŋgə lwag mimbəl máshimbád. ³ A mú ka bád mbúmbúŋúd, kə jí shí wu gwəw, bənəŋ *ompwíin bé. ⁴ Na jí ntəg nə, *Oyúden zaŋ *Páska nyáŋ í mú kúnə-kúnə.

⁵ Yésus nyə á ka kənd mísh, a mú dúg nə ncúlyá buud bwé ŋgə zə nyédfí, a mú ka jí Fílíp ná: «Sá é ka kusə íbuléd ŋgow nə buud óga bwé dág?» ⁶ Nyə á jí ntó nə a gwágúlə ná nda Fílíp nyə é ci nə, nyə á ŋgə bwey mpu sâ á zə sá yí. ⁷ Fílíp mú bɛsa nə nyə ná: «Sá tɛɛm kusə íbuléd tən odanarí mitəd mimbá, í nda kwaga nə bwo mbii á nə muud yəsh bə nə jé kúkúl.» ⁸ Nyəŋŋ *mpwíin mə Yésus bwé á du jəw nə André yé, mínyəŋmə mə Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: ⁹ «Gúl ncúncwámá jí nə íbuléd itəŋ wa, íbuléd í *orzə, nə oshú óbá; ká bímbí dəŋŋ dí nə ŋkul ka sá zhwoŋ buud óga jí?» ¹⁰ Yésus mú ci nə: «Jilugá buud shí.» Zhwoŋ ákándá nyə á bə kúkúl jəŋŋgúd, buud bwé mú shîn jí shí, je bə búúd otóshin

5:26 1.4 ‡ 5:27 Mwân mə Múúd: Ntó mə ké nə «Mesí Zembí nyə á nti yé». (Wo jí nə ŋkul dúg Dan 7.14.) 5:29 11.24 5:30 4.34 5:31 5.36 5:33 1.15, 19, 34 § 5:33 Lán ní í jəlá nə bə sâ í ŋgə sɔ́ Yuá 1.19-27 nə 3.22-30 dí yí. 5:36 10.25, 38; 14.10-11; 15.24, 27 5:37 1.34; MmN 20.19; Mbá 4.12 5:38 16.9 5:39 Luk 24.27, 44; Mis 13.27; 17.11; 2Tm 3.15-16; 1Pr 1.10-11 5:41 7.18 5:44 5.41 5:45 Mbá 31.24-29 5:46 Mbá 18.15, 18; Luk 24.27; Yuá 6.14; Mis 3.22; 7.37 5:47 Luk 16.29-31 6:2 Mat 6.25; Yuá 2.23 6:3 mbúmbúŋúd: Mat 5.1; 15.29; Mak 3.13; 6.46; Luk 22.39 6:4 2.13 6:8 André: 1.40; 12.22; Mat 4.18; Mak 13.3

otóon lǝlǝ nǝi budûm. ¹¹ Yésus mú ηwa íbuléd, a mú yə Zembî akíba ná ndéé a mú kaaw búud bwá á bə cínəŋg wá. A mú námé sá nə oshû ntó, a yə bwo bímbí bwá á jii yí. ¹² Ja búúd bwá mə də ná ndéé jíla yí, a mú ci nə ompwíin bé ná: «Kwósúgá ikúl í má lág yí, í kú bə sâ yúúdúgú.» ¹³ Bwá mú kwós íkúl í íbuléd í á lág ja búúd bwá á shîn də yí, í mú lwánd məbwumú wûm nə mábá.

¹⁴ Ja búúd óni bwá mə dúg Yésus mə sá *shimbá yí, bwá mú ηgə ci ná: «Búbálé, *muud micúndé nyə á bə ná a bá zə shí ga dí óni». ¹⁵ Nda Yésus nyə á ka mpu ná bwá é zə ηwa nyə ná bwá ké təl nyə njwú-buud ná, nyə á kyey, kə nyiŋgə bád mbámmbáŋjád nyəméfwó kú nə muud.

Yésus mə kyey májúwó d gwôw

¹⁶ Mpwó-kugú, *ompwíin bé bwá mú shulə kə mǝŋ. ¹⁷ Bwá mú kəwa byóólú d, tí kə faŋwíny, Kapernawûm. Í á bə yídúgú í má bii shí, Yésus kú fwo nyiŋgə sɛɛŋgya nə bwo sámbá. ¹⁸ Yáág-yáág ηkwô nyə á ka zə kuŋg, ikwô tôw máŋ nə shwuu. ¹⁹ Bwá mú ka ηgə júgə ná ndéé, ja bwá mə kə shwóg je bə ókílomáda otóon ηkí ósaman* yí, bwá mú dúg Yésus ηgə kyey májúwó dí gwôw, a ηgə shísh kúná-kúnə nə byóól dán; bwá mú gwág íkukwendé. ²⁰ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə wə éne, kúgá fúnda.» ²¹ Bwá mú cɛɛl ηwa nyə byóólú d, nǝi byóól mú lɛɛl kumə bwûŋ, kúl bwá á ηgə kə yí.

Idûw yâ cug

(Yuá 3.14-16; 1Yn 5.10-13; 1Kr 11.23-26)

²² Mán məlǝm, ncúlyá buud bwá á lág gúl kóómb mǝŋ wá, bwá mú dúg ná byóól í á bə cínəŋgú nǝi ηgwú dɛgú, dwó ntǝg wə í á kə nə *ompwíin yí, Yésus nyə a shígé bád byóól dɔəŋgú d; ompwíin bwá á kə bwáméfwó. ²³ Nǝi, móólúgá móól mə á shí wú Tiberyad, nyiŋgə zə kúná-kúnə nə kúl Cwámba nyə á yə Zembî akíba ná ndéé bwá mú də yí. ²⁴ Ncúlyá buud óni bwá mú dúg nə tɔə Yésus, tɔə ompwíin bé bwá cúgé cínəŋg. Bwá mú ntǝg bád móól mɔəŋgú d kə Kapernawûm, kə sɔ́ Yésus. ²⁵ Bwá mú kə kwey nyə nûŋ mǝŋ faŋwíny, bwá mú shilə nyə ná: «*Rabi, wo ámə ka zə kúga jáyé ja?» ²⁶ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, bi aŋgə nə sɔ́ mə nəcé *məshimbá bí ámə dúg má, bí ηgə sɔ́ mə nəcé bí ámə də íbuléd ná ndéé jíla. ²⁷ Kúgá ηgə yáág ná bi bəg nə idûw í dɛ kaag yí, yidagá yáág shú byɔəŋg í kwíind ná muud cúgəg cug á kandugə kandugə yí; byó wə *Mwǝn mə Múúd mə bá yə bí yí. A bá yə bí byo nəcé a jǝ nyɔəŋg Dǝ nyə a wá məyǝigyé mə íjwûga yé.» ²⁸ Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Yáág nə misóólúgú mí Zembî wə ntɔdɛl, sə sáág jí?» ²⁹ Yésus nə bwo ná: «Yáág nə sóólúgú mə Zembî wúsə nə bi búgúlág muud Zembî nyə á nti yé.» ³⁰ Bwá nə né ná: «Wo mə fwo sá jáyé sâ í ntɔ́ buud fɛg nə sə dúgúg nə ndéé sə mú *búgula wo? Wáyé sóólúgú wo mə fwo sá yí? ³¹ Osóóŋgú búsu bwá á dɛ də *mána ja bwá á bə shí a shwééshá dí yí, námə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: “Nyə á yə bwo idûw í á ηgə zhu jɔŋ dí yí.” ³² Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, Moyîz námə dí nyə á yə bí idûw í á dɛ zhu jɔŋ dí yí, Sóóŋgú waam wə mə yə bí fwámé idûw í ηgə zhu jɔŋ dí yí. ³³ Fwámé idûw í Zembî bíse byɔəŋg í wú jɔŋ dí, zə yə búúd ɔ́ shí cug yí.» ³⁴ Bwá nə né ná: «Cwámba, dɛg yə sə idûw byɔəŋgú ja jêsh.»

³⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mɛɛ jisə idûw yâ cug. Muud mə zə mǝdí yé, nyə abúle nyiŋgə bwele gwág zha, muud mə búgúlá mə yé, nda nyiŋgə bwele gwág shwáásúlə minú. ³⁶ Mə shí jaaw bí ná, bi mə dúg mə, nǝi bi aŋgə nə *magulə. ³⁷ Búúd bêsh Dǝ mə yə mə wá bwá é zə mǝdí; mə abúle ntǝg wǝŋg múúd mə zə mǝdí yé. ³⁸ Nəcé, mɛɛ mə á shulə wú gwôw nə mə zə sá sâ múúd nyə á nti mə yé ηgə jii yí, kú bə sâ mə ηgə jii yí. ³⁹ Muud nyə á nti mə yé, sâ á ηgə jii yí jisə ná, mə kú jímbal tɔə muud ηgwú d á sámbá búúd nyə á yə mə yí, mə bág yida gwúmushi bwo jwów á məzhúgúlá. ⁴⁰ Mə ηgə ci nə sâ Dǝ ηgə jii yí jisə ná,

6:11 21.9, 13   6:14 Mbá 18.15, 18; Yuá 1.21; 2.11; 5.46; 7.40; Mis 3.22-23   6:15 5.13; 18.36   * 6:19 Osutád məwúm məbá nə ótón, ηkí ntǝg məwúm məlóól.   6:23 6.11   6:26 2.11   6:27 6.35   6:29 2.23   6:31 Sôm 78.24; MmN 16.4, 31; Yuá 6.49   6:33 6.41, 51   6:34 4.15; Mat 6.11   6:35 4.13-14; 6.48-58; 7.37   6:36 16.9; 20.29   6:37 17.2, 24   6:38 4.34; Mat 26.39   6:39 10.28; 17.12; 18.9   6:40 5.24; 6.44, 54; 11.24

muud yêsh mə dúg Mwân, a búgula nyə yé, a bég nə cug á kandugə kandugə; mə ka bá gwûmushi nyə jwów á məzhúgúlâ.»

⁴¹ *Oyúden bwə á ka ngə cwaduga nə Yésus, nə a cflə ná: «Mə wə jísə ídêw í á wú jon dí yí.» ⁴² Bwə á ngə cwaduga ná: «Ŋgaá nyə wə Yésus mwân mə Yóseb? Sə mə mpú dí sósŋgú bá nyəwŋgú? Ká, a zə ngə ci ná: “Mee jisə ídêw í á wú jon dí yí.”»

⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Kúgá ngə cwaduga biméfwó nə biméfwó. ⁴⁴ Muud cugé nə ŋkul zə mádí té Dâ, muud nyə á nti mə yé, nyə afwóyé julə nyə yí. Dâ ká námə ka julə múúd hí, muud mú zə mádí, mə ka bá gwûmushi nyə jwów á məzhúgúlâ. ⁴⁵ Ŋgaá jí cilyá Kálad Zembí dí ná: “Bêsh bwə bá ŋwa mínjígúlá wə Zembí”. Kagá mpu ná muud yêsh mə gwág Dâ, a ŋwa njígúlá yé yé, nyə é zə mádí. ⁴⁶ Ntó ji ná muud nyə abwélé dúg Dâ; námə nji muud nyə á zhu wə Zembí yé, nywáá wə nyə a dúg Dâ. ⁴⁷ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə búgula yé jisə nə cug á kandugə kandugə. ⁴⁸ Mə wə jísə ídêw yə cug. ⁴⁹ Osósŋgú bín bwə á də də mána ja bwə á bə shí a shwéeshá dí yí, nji bwə á shí yə. ⁵⁰ Idêw í ngə wú jon dí yí byáá, í ngə zə ná, muud mə dá byo yé kú bá yə. ⁵¹ Mə wə jísə ídêw yə cug í ngə wú jon dí yí. Múúd mə ká də ídêw byəwŋgú, a bá cugə kandugə kandugə. Idêw mə é yána yí bísə mishwun myâm, mə é yána myo shú ná buud ə shí ga bwə bəg nə cug.»

⁵² Oyúden bwə mú ka bə nə zhuyâ bwámé nə bwámé bwə ngə shilə ná: «Nyíga nyə ji nə ŋkul yə sə mishwun myé na ntudélé ná sə dóg?» ⁵³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, bí mə ká bə kú də míshwun mi Mwân mə Múúd, bí mə ká bə kú ngul məcíí mé, bí kú *bə nə cug. ⁵⁴ Muud mə dá míshwun myâm ngul məcíí mâm yé músə nə cug á kandugə kandugə; mə bá gwûmushi nyə jwów á məzhúgúlâ. ⁵⁵ Nəcə, mishwun myâm mísə mpu bə ídêw, məcíí mâm məngul. ⁵⁶ Muud mə dá míshwun myâm, ngul məcíí mâm yé mə nada nə mə, mə mə ŋwa jiya nyédí lámúd. ⁵⁷ Nda Dâ á cug nyə á nti mə ná, á ngə ntág sá ná mə cúgəg ná, muud mə dá mə yé, mə wə mə é ngə sá ná a ngəg nə cugə. ⁵⁸ Idêw í á wú jon dí yí byáá í cúgə nda idêw ímpáámbá bín í á də yí. Bəŋ bwə á də, nji bwə á shí yə. Muud mə də bíga yé, nywáá mə bá cugə kandugə kandugə.»

⁵⁹ Lású Yésus nyə lás ja nyə á ngə yə buud minjígúlá wəni, nyə á ngə yə buud minjígúlá nyəwŋgú *mpáanzə minjígúlá á Kapernawûm.

⁶⁰ Ja ompwíín bə bwə á gwág lású yé wəwŋg yí, ból ŋkí bulya bwə á ci ná: «Wúni lású í bul nyaan, muud cugé ná nə ŋkul ngə nyiŋgə gwágulə wə.» ⁶¹ Yésus mú mpu ná ompwíín bə bwə ngə cwaduga, a mú jí bwo ná: «Lású wâm í mə kwal bí bəwŋgú? ⁶² Bì mbəm ka meel dúg Mwân mə Múúd ngə bád kə kúl nyə á fwo də bwey bə yí, í ka bə nə? ⁶³ Shíshim mə Zembí wə í də sá ná muud cúgəg, ŋkul mə múúd í ádé kwíínd təə sâ. Lású mə ngə lás nə bí ni wúsə shú ná Shíshim mə Zembí í zég bídí zə yə bí cug. ⁶⁴ Nji, ból búúd wə na bídí bwə aŋgə nə magulə mə.» Yésus nyə á ci ntáni nəcé, tééd jwów nyə á tééd yələ búúd minjígúlá yí, nyə á bwey ngə mpu buud bwə áshígé ngə magulə nyə wá, a bwey námə mpu múúd mə bá kusha nə nyə yé. ⁶⁵ Nyə á nyiŋgə námə ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ŋkul zə mádí, Dâ kú fwo sá ná nyəŋ zəg.» ⁶⁶ Tééd na fwála nííd wə zhwoŋ ompwíín bə bwə á wú nyédí gwoŋg dí kú ná nyiŋgə ngə kyey nə nyə yí.

⁶⁷ Yésus nyə á ka ci nə wa wûm nə óbá ná: «Bì báá bí akyéyé?» ⁶⁸ Shímun Pyêr mú bəsa nə nyə ná: «Cwámba, sə é ká nyiŋgə kə wə zə? Wee ji nə iciyá í də yə búúd cug yí. ⁶⁹ Sə mə magulə, sə mə mpu ntág nə wo jisə ŋkəŋkə múúd mə Zembí.» ⁷⁰ Yésus mú bəsa bwo ná: «Ŋgaá mə wə mə a féesh bí buud wûm nə óbá? Ká dəgá, ngwól á na bídí jisə nə jamb.»

⁷¹ Nyə á ngə ci Yúdas, mwân mə Shímun Iskariyôt; nəcé, Yúdas nyə á tsem bə muud á sámbá ompwíín wûm nə óbá, nyə á bə ná nyə wə mə bá kusha nə Yésus.

7

Omínyəŋú ə Yésus kú nə búgá
(Yuá 5.44; 15.18-19; Mat 10.16)

6:42 Mat 13.55   6:45 Iza 54.13   6:46 1.18   6:48 6.35; Mbú 2.17   6:49 6.31   6:53 Mat 26.26-28; 1Kr 10.16; 11.23-26   6:56 15.4-5   6:62 Mis 1.9-11   6:63 3.5-8; 2Kr 3.6   6:64 13.11; 16.9   6:67 Mat 16.15-20; Mak 1.24   6:71 12.4

¹Ja ísâ íni í mó shîn yí, Yésus mú kə ngə kyey Galilê. Nyə a shígé cəel kə Yudéa, *Oyúden bwə á ngə sɔ ná bwə gwú nyə. ²Í á bə ntəg hí, Oyúden zaŋ nyán bwə á du jôw ná Zaŋ məbanda* yí í mú kúnə-kúnə. ³Yésus omínyəŋú bé bwə mú ci nə nyə ná: «Wúg wa wo kəg Yudéa, *ompwíin bwô bwə kəg námə dúg mísóólúgú wó ngə sá myá. ⁴Ja múúd mə céél ná bwə mpúg nyə yí, nyə adé nyiŋgə ngə sá isâ ishwoó ishwoó. Məma mísóólúgú wó ngə sá míni, í jii ná wo lwóyág myo bəl-bəl dī.» ⁵Í á bə na, omínyəŋú bé bwəmfwó nda *búgula nyə. ⁶Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Fwála dām í afwóyé bə; bi bāŋ bi búsa nə fwála ija byēsh.» ⁷Buud ɔ shí ga bwə cúgé nə ŋkul mpíi bī; bwə ngə mpíi mē, nəcé mə ngə bwaagulə bwo ná bōw bwo mísóólúgú. ⁸Bi báa kagá, mēc mə akéé zāŋ níid, nəcé fwála dām í afwóyé bwəma. ⁹Ja nyə á shîn ci nə bwo ntáni yí, nyə á lúg Galilê.

Yésus zāŋ dí Yurúsəlem

¹⁰Yésus nyə á ka námə zə bád kə zāŋ dí omínyəŋú bé bwə mó bwey kə. Nyə á kə nda muud ngə shwaaw yé, kú bə bəl-bəl dī. ¹¹Oyúden bwə á ngə sɔ nyə zāŋ dí, bwə ngə jī ná: «A jī ŋgow?» ¹²Buud bwə á ngə bul lás lósú yé íkínda dī; bóól bwə ngə ci ná: «A jī jɔ múúd», bóólúgá ná: «Mbô. A ngə yida kəl buud jugú.» ¹³Nji, isâ íni byēsh í á ngə bə, muud kú cwééd nyə ná kpwɔ́, bwə ngə fúnda *Oyúden.

¹⁴Zaŋ í á ka zə wóós tútám†. Yésus mú bád kə Luŋ mə Zembî kə ngə yə buud minjígúla. ¹⁵Oyúden bwə mú ngə káam nyə ná: «Muud éga nyə á mpu dúga bímbí lú kwas ntədəlé nyə nda sá shikúl?» ¹⁶Yésus mú bəsa bwo ná: «Njígúla mó ngə jíguli yí í áŋgē nə zhu móméfwó dī; í ngə zhu wə muud nyə á nti mə yé. ¹⁷Múúd mə ká cəel sá sâ Zembî mə jí yí, a ka mpu ŋkí njígúla wām í ngə zhu wə Zembî, ŋkí mə ngə té wo nə lúu. ¹⁸Muud mə du té íbwiŋgyá nə lúu yé, a du sɔ ná gúmá í kəg nyédí; nji, muud mə sɔ ná gúmá í kəg wə muud nyə á nti nyə yé, nywáá jisə tútəlí, a cugé nə məshígá. ¹⁹Ŋgaá Moyíz nyə a shí yə bí *mbwoomb mácɛɛ? Nji, kú nə tɔɔ muud ngə baagulə mwo. Nəcé jí bí ngə sɔ ná bi mə gwú mə yí?» ²⁰Buud bwə mú bəsa nə nyə ná: «Jamb í ngə ntágulə wo. Zə ngə sɔ ná a gwú wo?» ²¹Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Mēc mə a sá nji sóólúgú‡ ŋgwú, í mó tí bí makuú shí. ²²Ŋgaá Moyíz nyə á ci ná bi dúg sá ábiwáág, í njúl ná nyə dí nyə a tééd dúlə sá ábiwáág, odá wə bwə á tééd. Nji, nda Moyíz nyə á ci ná bi dúg sá ná, bi mú du sá ábiwáág wəŋgú tɔɔ jwów lú Sábaad. ²³Bi mó magulə ná bi é du sá ábiwáág jwów lú Sábaad, nəcé bi acéélé caam cɛɛ mó Moyíz; ká nəcé jí bí mó gwág bōw ja mə lwág múúd ncindí jwów lú Sábaad yí? ²⁴Kúgá ná du ŋwa ísâ nji váál bí ngə dúg yí, dugá ŋwa ísâ váál í jéla yí.»

²⁵Bóól búúd ó Yurúsəlem bwə á ka ngə ci ná: «Ŋgaá muud bwə ngə sɔ ná bwə gwú wə éga? ²⁶Ká dugá, nywáá ngə lás bəl-bəl dī, bwə nda ci nyə tɔɔ sâ. Ye micí mísú mí mə mpu fwámé mpu ná nyə wə jisə *Kríst e? ²⁷Sə bāŋ sə mə mpú kúl múúd éga ngə zhu yí, í njúl ná, ja Kríst mə bá zə yí, muud nyə abúle mpu kúl á bá zhu yí.» ²⁸Nə ndéé, Yésus ngə yə buud minjígúla *Luŋ mə Zembî, a mó shwal ci gwów-gwów ná: «Bi mə mpú mə ɛɛ? Bí mpu námə kúl mó ngə zhu yí! Ká mə a shígé zə nə lúu wām, muud nyə á nti mə yé jisə abúgúlag; nji bi ampúyé nyə. ²⁹Mēc mə mpú nyə, mə ngə zhu nyédí, nyə wə nyə a nti mə.» ³⁰Nji nyə á lás ntáni yí, bwə mú ngə sɔ məzhií ná bwə bii nyə; nji, muud nyə a shígé kúnya nə nyə, í á bə wəla dé kú fwo wóós. ³¹Í á ka bə na məŋkúmbə mə búúd məní dī ná, bóól ŋkí bulya bwə á *búgula nyə; bwə mú ngə ci ná: «Ja Kríst mə bá zə yí, ye a bá nyiŋgə bul sá *məshimbá cɔ́ múúd éga?»

7:1 5.18 7:2 Ləv 23.33-34; Mbá 16.13-15 * 7:2 Zaŋ məbanda í á du bə, Oyúden du jī məbanda dí, du téduga váál Zembî nyə á ngə baagulə bwo ja bwə á ngə cugə məbanda dí shí a shwééshá yí. Dúgúg vuguli fəb 486. 7:5 16.9 7:6 2.4 7:7 15.18; 16.33; 17.14; Mat 10.22; 24.9; 1Yn 3.13 7:11 11.56 7:13 9.22 † 7:14 Zaŋ í á du já mwôw zangbá; tútám zaŋ jisə mwôw málól shwóg, mwôw málól mpús. 7:15 Mat 13.54; Luk 2.47 7:16 12.49; 14.10 7:18 5.41; 8.50; 12.43 7:19 1.17; Mis 7.53; Rom 2.17-24 7:20 8.48 7:21 5.9 ‡ 7:21 Yésus ngə ci lwagúla nyə á lwag muud jwów lú Sábaad yí (Yuá 5.5). 7:22 Mət 17.9-14; Ləv 12.3 7:23 5.9 7:24 8.15 7:25 5.18 7:26 4.25; 18.20 7:27 9.29 7:28 8.55; 17.8, 21, 25 7:30 2.4; 7.44 7:31 2.23

Bwé cæel bii Yésus

³² *Ofarizyên bwé á ka gwág buud bwé ngé nyímbwala ntó lúu má Yésus dî. Bánôh mílúlúu myâ ofada bwé mú kænd ífulísh ná bwé kég bii nyə. ³³ Yésus mú ci ná: «Sánôh bí é ngə na bæ fúfwálá ná ndeé, mə mú kə wə muud nyə á nti mə yé. ³⁴ Bi mə bá sọ mə, kú kwey, nəcé bí cugé nə ñkul bá kə kúl má bá bæ yí.» ³⁵ *Oyúden bwé mú ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Ŋgow á bá ka kə ná sá nda bá kwey nyə éne? Ye a bá kə búúd bású bwé á mé kə ngə ji mílɔm mí Ogurêk dí wá, kə ngə yə Ogurêk minjígúlá? ³⁶ A cí nə “Bi mə bá sọ mə, kú kwey, nəcé bí cugé nə ñkul bá kə kúl má bá bæ yí.” Ntó má kə ná ji?»

³⁷ Jwów á məshíné, jwów zâh í ká dū busula^s yí, Yésus nyə a tów tútəlí a mú ci gwów gwôw ná: «Ŋkí muud ngə gwág shwáásúlə minú, a zóg módí zə ñgul. ³⁸ Muud mə búgúlá mə yé, məjúwó mâ cug mə é dū júg wú nyə lámúd nda mingwəz, námə nda Kálaad Zembî ngə ci ná.» ³⁹ Ja nyə a ngə lás ntó yí, nyə á ngə ci Ŋkəñkə Shíshim í á bæ ná, buud bêsh bwé bá *búgula nyə wá bwé bá lóg yí; í á bæ, Ŋkəñkə Shíshim kú fwo zə nəcé Yésus nyə a shígé fwo ñwa gúmá.

Buud ícé íbá

⁴⁰ Í á ka bæ, ja búúd bwé á gwág lósú yé ni yí, bóól bwé á ngə ci ná: «Búbólé, muud éga wə jísá *Múúd micúndá*»; ⁴¹ bóól bân ná: «Kříst wə éne», bóólúgá ka ngə ci ná: «Kříst cugé nə ñkul zhu Galilê. ⁴² Ŋgaá Kálaad Zembî ngə ci gúl kúkúlúd ná *Kříst mə bá zhu mpwoŋ buud mə *Dávid dí? Ntó ji ná a bá zhu Dávid dí dánd, Betalehem.» ⁴³ Buud bwé mú bæ ícé íbá lúu má Yésus dî. ⁴⁴ Bóólúgá bwé mú ngə jii ná bwé bii nyə; ñji, muud nyə a shígé kúnnya nə nyə.

⁴⁵ Ifulísh í má ka kə nyingə. Mílúlúu myâ ofada bánôh *Ofarizyên bwé mú jî bwo ná: «Bi má bæ kú zə nə nyə? Nəcé ji?» ⁴⁶ Ifulísh ná: «Muud nyə afwóyé bwele lás nda muud éne.» ⁴⁷ Ofarizyên ntâg ná: «Bi má námə bíd ná a kúlug bí jugú ɛɛ? ⁴⁸ Ye bi má fwo bwele dúg wúl cî ñkí ñgwól Farizyên mə *búgúlá nyə? ⁴⁹ Zhwog buud bí ngə dúg bwé ngə *búgula nyə óni bwé ámpúyé máccɛ, básə nə məlweemyâ.» ⁵⁰ Nikodêm muud nyə á fwo kə wə Yésus yé nyə á bæ sámbá mícî mínííd; a mú ka ci nə bwo ná: ⁵¹ «Ye məccɛ mássú má magulə ná shé yág muud məbɛɛ a kú fwo kaad, sə mpu sâ nyə ámə sá yí?» ⁵² Bwé nə né ná: «Wo á zhu námə Galilê? Fwog ná mpu faas, wo ákweye né ñgwól múúd micúndá nyə a má bwele zhu Galilê.» ⁵³ †[Bwé mú bwálya, ngə kə bwádí mínjów.

8

Mudá nyə á biil mínɔomb dí yé

¹ Yésus nye mú kə mbúmbún á wəolivyê.

² Ná námə mpámán mpámán, a mú nyingə kə *Luŋ má Zembî, buud bêsh bwé mú kə nyádí. A mú ji shí, tééd ngólə yə bwo minjígúlá. ³ Ná ndeé, *Oyíguli ó máccɛ bánôh *Ofarizyên bwé mú ngə zə nə ñgwól múdá ná a má biil mínɔombud. Bwé mú zə nə nyə zə tál cwánúd, ⁴ bwé nə Yésus ná: «Yíguli, mudá éga nyə ámə biil a ngə sá minɔomb. ⁵ Moyíz nyə á yə sə ñkul *mbwoomb máccɛd ná sə dúg lúmə váál búdá óga məkwóogú ná ndeé bwé fudə. Ká wɛɛ má ci nə ji?»

⁶ Bwé á jî nyə ntáni bwé ngə bwéél ná, ka nyə é ci gúl ciyá á lílɪŋɔ ná ndeé bwé ó kə shwəman nyə. Ñji, Yésus mú nyôw shí, a mú ngə cilə nə nyinə jé mändəlúd. ⁷ Bân bwé mú ngə yág ngə jî nyə. Ná ndeé, a mú bân, a mú ci nə bwo ná: «Muud nyə abwélé sá *sám na bídí sámbád yé téédúg ñkény kwóogú lúmə nyə.» ⁸ A mú nyingə nyôw shí, ngə

7:33 8.14 7:33 13.33; 16.5 7:34 8.21; 13.36 7:37 Ləv 23.36; Yuá 4.10, 14; Mbá 22.17 § 7:37 Zan í á fwo dū ngə sý tãh mwôw zangbá kú fwo kyɛɛg, í ka kə busula jwów lú mwəomb (Wo ji nə ñkul dúg sá ni Ləv 23.36). 7:39 14.16; 17.1 7:40 6.14 * 7:40 Oyúden bwé á ngə bwánd ná Zembî mə bá nti bwo ñgwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyəmfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). 7:42 Iza 11.1; Msh 5.1-2; Mat 20.30-31 7:50 3.1-2 7:51 Mbá 1.16-17; 17.6 † 7:53 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə impánzə tééd 7.53 kə kumə 8.11. 8:2 Mat 26.55 8:5 Mbá 22.22-24 8:6 Mat 22.15 8:7 Mbá 17.7; 13.10

cilə mändəlúd. ⁹Ja búúd óni bwé má gwág nda Yésus má ci nə bwo ná, bwé mú ηgə nyɔɔs ηgwúd ηgwúd né ndeé bēsh, tééd ócúmbá wóós óntombú. Yésus mú lúg na nyəméfwó nə mudá tál cwánúd. ¹⁰Né ndeé, Yésus mú nyingə bân, a mú ci nə mudá ná: «Amuda, bwé mú ηgow? Kú nə muud mə sámb ná wó jəlá nə yə?» ¹¹Mudá ná: «Cwám̄ba, kú nə muud.» Yésus ntâg nə nyə ná: «Mə asám̄bé nám̄. Kyeyúg, nji, wo kú ná nyingə sá səm.»]

Yésus, mənkenya mâ shí ga

¹²Yésus mú nyingə lás nə buud ná: «Mə wé jisə mənkenya má ηgə kwan buud wâ shí ga má. Muud mə bɛ mə yé nyə abúle bwele kyey yídúgúd, a bá yida bə nə mənkenya mâ cug.» ¹³Ja *Ofarizyēη bwé má gwág ntó yí, bwé mú ci nə nyə ná: «Woméfwó ηgə bwiing lāη wô ntúni kú nə muud mə bwáágulə? Jíni bwiingyá cugé sâ búúd bwé mágúləg yí.» ¹⁴A mú bɛsa bwo ná: «Tɛem bə né məméfwó má bwiing lāη wām, bwiingyá jām jisə sá búúd bwé mágúləg yí; mə mpú kúl má ηgə wú yí, nə kúl má ηgə kə yí. Bì bāη bì ampúyé kúl má ηgə wú yí, nə kúl má ηgə kə yí. ¹⁵Bí ηgə sámb milósú nji váál dún á buud; mɛe mə asám̄bé tɔɔ muud lósú. ¹⁶Í ká ntâg bə ná mə sámb lósú, sémbyé wām bə tútəlí, nəcé mə cugé məméfwó, sá Dâ muud nyə á nti mə wé búśá. ¹⁷ηgáá jisə cilyá mácɛɛ múnúd né buud bwé jəlá nə magulə bwiingyá á buud obá? ¹⁸Mə ηgə bwiing lāη wām, Dâ muud nyə á nti mə yé ηgə nám̄ bwiing.» ¹⁹Bwé mú ka ci nə nyə ná: «Shwóóηgú ji ηgow?» Yésus nə bwo ná: «Bì ampúyé tɔɔ mə, tɔɔ Sóóηgú waamâ. Bì mbâm mpu mə, ηki bì mə mpu nám̄ Sóóηgú waamâ.»

²⁰Yésus nyə á ηgə lás ntúni a ηgə yə buud minjígúlá *Luj má Zembî, a njúl kúl kúm í á bə yí, muud kú séém̄ mbwé né á bii nyə. Bwé á shígé bii nyə nəcé í á bə wəla dé kú fwo wóós.

Yésus mə zə kyey

²¹Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Mə zə kyey, bì mə bá sɔ mə, nji bì mə bá yə bì njúl nə *səm wún. Bì cugé nə ηkul kə kúl má zə kə yí.» ²²*Oyúden bwé mú ηgə ci ná: «Ja á ηgə ci ná: “bí cugé nə ηkul kə kúl má zə kə yí” ni, ye a zə gwíflya nyúúl?» ²³A mú ci nə bwo ná: «Bì bāη bì búśə buud ɔ shí ga, mɛe jisə muud a gwôw. Bì bāη shug dún dúsə wa shí gaád, mɛe shug dām cugé wa shí gaád. ²⁴Gwé wé mə ám̄ cí nə bí ná bì mə bá yə nə misəm mín yí. Nəcé, bí má ká bə kú *magulə né mə jisə*, bì mə bá yə nə misəm mín.» ²⁵Bwé mú jí nyə ná: «Wo wé zə?» Yésus mú bɛsa bwo ná: «Mə jisə nda má ηgə bwey jaaw bí té sá ám̄ tééd yí ná. ²⁶Mə jí nə zhwog isá má lás nə bî, nə byɔɔηg bíśá né mə sámbúg yí. Nji, muud nyə á nti mə yé jisə búbálé, mə ηgə ntâg jaaw buud sâ mə á gwág nə nyə yí.» ²⁷Bwé á shígé gwág na né nyə á ηgə ci Zembî Sóóηgú. ²⁸Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Ja bí má bá bân *Mwân mə Múúd yí, bì mə bá ka mpu né mə jisə†, mə ηngê nə sá tɔɔ sâ nə lúu wām, mə ηgə lás nám̄ nda Dâ nyə a jínguli mə ná. ²⁹Sá muud nyə á nti mə wé búśá. Nyə a shígé lúgə mə məmé, nəcé mɛe má dɔ sá nji sâ á jí nə ηkul magulə yí.»

³⁰Ja Yésus nyə á ηgə lás ntúni yí, zhwog buud bwé á *búgula nyə.

Nə bwán ó Aburaham, nə bwán ó Njwû məjamb

³¹Yésus nyə á ka ci nə *Oyúden bwé á *búgula nyə wá ná: «Bí má ká nada mádí íciyá di, mpu ná bì búśə wámbulə bə *ómpwíin bām, ³²bí ka mpu óbúbálé, óbúbálé bɔɔηgú ka bá sá ná bì bég ofulí.» ³³Bwé mú bɛsa nə nyə ná: «Sé búśə mpwoη mə *Aburaham, sé abwélé bə málwaa mə múúd. Nəcé jí wó mpú ci nə sá ná: “Bí ka bá bə ofulí” yí?» ³⁴Yésus mú bɛsa bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, muud yēsh mə sá *səm yé, jisə lwaá lú misəm.

8:9 Mat 22.22 8:11 5.14 8:12 1.5, 9-10; 3.19; 9.4-5; 11.9-10; 12.35-36, 46; Iza 49.6; Mat 5.14; Luk 2.32; 2Kr 4.4, 6; Ifz 5.8-14; 1Yn 1.5-7; 2.8; 3.14 8:13 5.31-32 8:14 3.2; 7.28-29, 33-36; 8.21-22, 42; 13.1, 33; 16.5, 10, 28; 17.8; 20.17 8:15 7.24 8:17 Mbá 19.15 8:18 5.36; 1Yn 5.9 8:19 5.18; 16.3 8:20 2.4 8:21 8.14 8:23 3.31 8:24 13.19 * 8:24 Ciyá ni í jəlá nə bə sâ Zembî nyə á ci kúl nyə á lésa nə Moyîz yí. (Wo jí nə ηkul dúg MmN 3.14, nə Iza 48.12.) Yésus ηgə lwágulə né nyə wé Zembî. 8:28 3.14; 4.34; 5.18 † 8:28 Váál ηgwúd nə 8.24 nə 8.58: á cɛel ci né «Bì mə bá mpu múúd má jí yé.» 8:30 2.23 8:31 14.15; 15.8 8:33 Mat 3.9; Rom 4.12 8:34 Rom 6.16, 20; 2Pr 2.19

³⁵ Lwaá í ádé ntâg ji njów kandugə, mwân a njów nywáá mə də ji kandugə kandugə. ³⁶ Nə ndéé, Mwân mə Zembî mə ká yîl bí mənámád íí, bí bə fwámé ófulí. ³⁷ Mə mpú nə bi búsə mpwoŋ mə Aburaham; ká bí ngə sɔ nə bi mə gwú mə, nəcé kéel dâm í aŋgê nə jəla nə bî. ³⁸ Mee ngə jaaw sâ mə á dúg wə Dâ yí; bi bāŋ ngə ntâg sá isâ bí á gwág nə sóŋgú wún yí.» ³⁹ Bwə mú bəsa nə nyə ná: «Sóŋgú wúsú wə Aburaham.» Yésus ntâg nə bwo ná: «Í mbəm bə nə sóŋgú wún wə Aburaham íí, ki bí ngə sá misóólúgú Aburaham nyə a sá myá. ⁴⁰ Ká dugá, bi mú ngə ceeł gwú mə, í njúl nə mee mə jaaw bí búbálé mə á gwág nə Zembî yé. Aburaham nyə a shígé sá ntó. ⁴¹ Bí ngə sá misóólúgú mí sóŋgú wún.» Bwə mú ci nə nyə ná: «Sá cugé bwân wá tóón, sá búsə nə sóŋgú ngwúd ji Zembî.» ⁴² Yésus nə bwo ná: «Í mbəm bə nə sóŋgú wún wə Zembî, ki bí ngə ceeł mə, nəcé ja mə jí wa ga, mə á zhu nyádí. Mə a shígé ntâg zə nə lúu wâm, nyə wə nyə á nti mə. ⁴³ Ká nəcé jí bí aŋgê nə gwág lésú wâm yí? Jísə nəcé bí cugé nə ŋkul gwágulə kéel dâm. ⁴⁴ Sóŋgú wún wə Njwú məjamb, bí ka námé ngə ceeł sá isâ sóŋgú wún mə dú gwág yéesh yí. A ji ngwúl buud tééd mátéédúléd; a cugé nə ŋkul bwele bwiing obúbálé, nəcé obúbálé bwə cugé nyádí cugud. Yé bwiingúlə íjɔ́ í bwey námé də nyín nə a ji amádí íjɔ́, nəcé a ji mbíya njínjɔ́, nyə wə íjɔ́ sóŋgú. ⁴⁵ Ká bi aŋgê nə búgula mə nəcé mee ngə jaaw bí obúbálé. ⁴⁶ Zó á na bídí jí nə ŋkul máalə mə nə mə mə səm yé? Ká, mee ngə jaaw bí obúbálé, bi mə ban ka *magulə mə nə jí? ⁴⁷ Múúd mə ká bə yé mə Zembî, a gwágulə mákéel mə Zembî. Ká bi bāŋ bí agwágúláyé, nəcé bí cugé bəŋg wə Zembî.»

⁴⁸ Oyúden bwə mú bəsa nə nyə ná: «Sá shí mpu ci nə wo ji mwā Samaríya, nə wo ji nə jamb.» ⁴⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Mee cugé nə jamb, mee ngə gúmal Sóŋgú waamə, bi bāŋ kú gúmal mə. ⁵⁰ Mee mə aŋgê nə sɔ nə mə ŋwa gúmá. Muud ngə sɔ nə mə bəg nə gúmá yé jisə, nyə wə mə də cígal mílósú. ⁵¹ Búbálé, mə jaaw bí ná, múúd mə ká bə íciyá byām, a kú bá bwele yə.» ⁵² Bwə nə né ná: «Sá mə ka mpu ja gaád nə wo ji nə jamb. Aburaham nyə á yə, *buud ə mícúndə yə; wee mə ci ná: múúd mə ká bə íciyá byām, a kú bá bwele yə. ⁵³ Wee mə bul bə fwámé múúd ntɔ sóŋgú wúsú Aburaham muud nyə á yə yé? Wó ntɔ námé búúd ə mícúndə buud bwə á ngə yə wá? Wo ngə ceeł ci nə wo jí jí?» ⁵⁴ Yésus mú bəsa ná: «Mə ká ngə ŋwa gúmá məmífwó, í bə ntó cwag. Dā wə ngə sá nə mə ŋwág gúmá, nyə muud bí ngə kudə ibud ná: “A jisə Zembî wúsú” yé. ⁵⁵ Bí ampúyé ntâg námé nyə. Mee mə mpú nyə. Mə ká ci nə mə ampúyé nyə, mə bə njínjɔ́ nda bî. Ká mee mə mpú nyə, mə ngə ntâg námé bə íciyá byé. ⁵⁶ Sóŋgú wún Aburaham nyə á bwey kəəs nə məshusug nə tédúgálə nə a bá dúg jwów mə bá wóós yí; nyə a shí námé dúg jwów dəŋgú, a kəəs ntâg nə məshusug.» ⁵⁷ Ja Oyúden bwə mə gwág ntáni yí, bwə mú ci nə nyə ná: «Wo afwóyé kumə mímbú məwúm mátóon, wó ci nə wo a dúg Aburaham íí?» ⁵⁸ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, Aburaham nda námé fwo bə, mə jisə†.» ⁵⁹ Oyúden bwə mú ntâg ŋkēny mákwóógú nə bwə lúmá nyə; Yésus mú shwaaw nə ndéé, nyəəs cúwo tóón.

9

Yésus mə lwag áncím-ncím

¹ Yésus ngə cɔ ntáni, a mú dúg ngwól múúd nə nye nyə a byél a njúl ancím-ncím. ² *Ompwíin bwə mú jí Yésus ná: «*Rabi, ja múúd éne nyé á byél ancím-ncím ni, í á bə nəcé *sám mə zá, ye nyəmífwó sám yé, ye obyɔ́l bé?» ³ Yésus mú bəsa ná: «Í á shígé bə nəcé sám, mbɔ; kú bə təə sám yé, kú námé nyiŋgə bə sám obyɔ́l bé. Í á yida bə nə buud bwə dúgúg sâ Zembî jí nə ŋkul sá yí na nyádí. ⁴ Í jii nə shé sáág iséy í múúd nyə á nti mə yé, té mwásə wúsə ná yí. Bulú í zag, muud cugé ntâg nə ŋkul sēy mpwó-bulú. ⁵ Té mə jí ná wa shí ga dí yí, mə wə jí mənkenya mə ngə kwan buud wā shí ga má.»

8:35 MmN 21.2   8:36 Gal 5.1   8:37 5.18   8:39 8.33   8:41 Mbá 32.6; Iza 63.16   8:42 1Yn 5.1   8:44 Mət 3.1-5; 1Yn 2.4; 3.8   8:46 2Kr 5.21; 1Pr 2.22; 1Yn 3.5   8:47 10.27; 18.37   8:48 4.9; 7.20; 10.20; Mak 3.21-22   8:50 7.18   8:51 5.24   8:53 4.12   8:55 4.34; 7.28-29   8:58 1.1; 17.5   † 8:58 Váál ngwúd nə 8.24 nə 8.28.   8:59 10.31   9:2 MmN 20.5; Eze 18.20; Luk 13.2, 4   9:3 11.4   9:4 5.17   9:5 8.12

⁶ Ja nyə á shîn ci ntúni yí, a mú sey méntənd shí, a fugə mwo nə məndəlú né ndeé, a bwiid áncím-ncím ish wáfá byəŋg míshúd. ⁷ A mú ci nə nyə ná: «Kyeyúg kə gusa cwoogú bwə jôw ná Siloy yí» (Siloy mə ké ná: «muud lwámá»). Ancím-ncím mú kə, kə gusa né ndeé a mú nyingə a ngə dúgya. ⁸ Ná ndeé, nə buud bəńŋə bwə á də bə məbwugúlu wá, nə bəŋg bwə á də dúg a dúgə gwáamb buud isá wá, bwə mú ngə kə məshwán ná: «Muud éga dí nyə á də ji wá a dúgə gwáamb búúd isá yé?» ⁹ Í á ka bə, bóól bwə ngə ci ná: «Jísə nyə», bóólúgá ná: «Mbô! A yida bəŋla nyə.» Nyəméfwó mú ngə ci ná: «Jísə mə.» ¹⁰ Bwə mú jî nyə ná: «Ntədəlé mísh mə ámə bəŋ wo yé?» ¹¹ Nyə nə bwo ná: «Muud bwə ngə jôw ná Yésus yé nyə ámə fugə ish wáfá bwiid mə míshúd, a mú ci nə mə ná mə kəg gusa Siloy. Mə ámə ka námə kə, kə gusa né ndeé, mísh mə mú dúgya mə.» ¹² Bwə mú shilə nyə ná: «Muud wəŋgú ji ngow?» Nyə ná: «Mə ampúyé.»

¹³ Bwə mú kə nə muud nyə á də bə ancím-ncím éne *Ofarizyēŋ dí. ¹⁴ Jwôw Yésus nyə á fugə ish wáfá bwiid múúd éne míshúd ni í á bə ntəg jwôw lú Sábaad. ¹⁵ Ofarizyēŋ bwə mú námə jî múúd éne váál mísh mə ámə dúgya nyə yí. A mú bəsa nə bwo ná: «Nyə ámə bwiid mə ish wáfá míshúd né ndeé, mə mú kə gusa, mə músə ntəg dúgya.» ¹⁶ Ja bwə mə gwág ntó yí, bóól Ofarizyēŋ bwə mú ci ná: «Muud nyə ámə sá sá ni yé nyə ŋgê nə wú wə Zembî. Dugá, nyə agúmálé jwôw lú Sábaad.» Bóólúgá ná: «Ye sóól misəm ji nə ŋkul sá mbíí *shimbá ní?» Bwə mú bə nə mbéégí mpádúgá nyán. ¹⁷ Bwə mú nyingə jî ancím-ncím ná: «Wəe ngə dúg nə muud nyə ámə bəny wo mísh éne ji ntədəlé?» Nyə ná: «A jî *muud micúndá mə Zembî.»

¹⁸ Nji, *Oyúden bwə mú sá məshwán ná muud éne nyə a shígé bə ancím-ncím ná ndeé mísh mə mú dúgya nyə. Bwə mú ntəg kənd búúd kə jôw obyôl bé, ¹⁹ zə jî bwo ná: «Ye mwān wún bí mə də ci ná nyə a byél ancím-ncím wə éga? Ka ntədəlé a mú ngə dúgya yé?» ²⁰ Obyôl bwə mú bəsa ná: «Sə mə mpú né mwān wúsú wə éne, nə nyə a byél ancím-ncím.» ²¹ Nji, váál í mə zə wós ja gaád ná a ngəg nə dúgya yí, sá bəŋ sá ampúyé; sá kú námə mpú múúd nyə ámə bəny nyə mísh yé. Shílúgá nyəméfwó, a bəŋsag, a cugé ná mwántombú.» ²² Obyôl bwə á bəsa ntúni nəcé bwə á fúndá Oyúden. Oyúden bwə á bwey tōw cūŋ nə ŋkí muud mə məm ná Yésus jî *Kříst í, bwə yíl múúd wəŋg *mpáanzə minjígúlad. ²³ Gwə wə bwə á shwal ci ná: «Shílúgá nyəméfwó, a cugé ná mwántombú, nyəméfwó bəŋsag sá í dúgyá nə nyə yí.»

²⁴ Ofarizyēŋ bwə mú nyingə jôw múúd nyə á də bə ancím-ncím éne ja ábēé zə ci nə nyə ná: «Yág Zembî gúmə. Sə mə mpú ná muud nyə ámə lwag wo éne ji sóól misəm.» ²⁵ Nyə nə bwo ná: «Ŋkí a jî sóól misəm óo, məe mə ampúyé. Məe mə mpú nji sá ngwūd ná: mə á də bə ancím-ncím, mə mú ngə dúgya ja gaád.» ²⁶ Bwə mú nyingə jî nyə ná: «Nyə ámə sá wo jî? Ntədəlé nyə ámə bəny wo mísh yé?» ²⁷ Nyə nə bwo ná: «Ŋgaá mə shí bwey jaaw bí, bí nda gwág. Bí mə cēel ná mə nyingəg jaaw bí ja ábēé? Bí wál námə cēel zə bə ómpwíín bē?» ²⁸ Bwə mú lwîy nyə ná ndeé bwə ná: «Wo wə ji *mpwíín yé. Sə báá, sə búsa ómpwíín ó Moyîz. ²⁹ Sə mə mpú ná Zembî nyə a lésha nə Moyîz, sə ampúyé nyíni nyee ngə zhu wá.» ³⁰ Muud nyə á də bə ancím-ncím yé mú ci ná: «Mə káám nə bí ampúyé á ngə zhu wá; ká nywáá mə bəny dí mə mísh í. ³¹ Sə mə mpú ná Zembî nyə ádé magulə májəgula mə ósóól ó misəm. Nji, muud ngə yə Zembî gúmə yé, á ngə sá sá Zembî mə jí yé, Zembî magulə májəgula mé. ³² Sə abwélé námə fwo gwág ná muud mə bəny ancím-ncím a byélé mísh. ³³ Í mbəm bə ná muud éne nyə ŋgê nə wú wə Zembî, a kú bə nə ŋkul mə sá tōw sá.» ³⁴ Bwə mú bəsa nə nyə ná: «Wəe mbéé sá í á byél misəmúd ncindî nə ncindî yí, wó cēel zə yə sá minjígúlad?» Bwə mú ntəg wíŋg nyə.

³⁵ Yésus mú gwág ná bwə ámə wíŋg múúd éne. A mú kə bwəma nə nyə, a mú jî nyə ná: «Ye wo búgúla *Mwān mə Múúd?» ³⁶ Nyə nə Yésus ná: «Cwáməba, Mwān mə Múúd wə zə ná mə búgúlag nyə?» ³⁷ Yésus nə né ná: «Nyə wə wó ngə dúg á ngə lésha nə wo

éga.»³⁸ Muud éne mú ci ná: «Cwámba, mə mə *búgula.» A mú kúd mpwóombú shí na wé Yésus.

³⁹ Nə ndeé, Yésus mú ci ná: «Mə á zə shí ga dí nə mə zə sámb ηkúmba lósú. Sémbyé lósú wəəng wúsə nə mə zə sá nə wəancím-ncím bwə dúgyág, buud bwə ηgə dúgya wá bə wəancím-ncím.»⁴⁰ Búbaalé Ofarizyêη bwə á bə cínəng wá bwə mú gwág á mə ci ntó, bwə mú shilə nyə ná: «Ntó ji nə sá bí námə wəancím-ncím?»⁴¹ Yésus nə bwo ná: «Bí mbəm bə wəancím-ncím, bí kú bə nə misám. Ká bí ηgə ci ná: “Sá ηgə dúgya”, sám wán í má nada.»

10

Jɔjɔ mbaagulə itow

¹ «Búbólé, mə jaaw bí ná, múúd mə ké ηkáál itow dí yé mə ká bə kú nyí mpumbéd, a yida kə kyey zhí shúsúd, kə ntɔ kóógúlád gwôw, nyíni múúd jisə juwâl, a jisə zhiləngaanə.

² Muud nywáá mə nyí mpumbé dí yé, mbaagulə itow wə éne. ³ Í də bə, muud mə də baagusə mpumbé yé juw nyə mpumbé, itow í mú gwág mbaagulə wán kəl. A mú ηgə jôw itow byé, jôw taw jêsh nə jínə dé, a mú kə nə byo tóón. ⁴ Ja á mə shín cúwâl byêsh tóón yí, a kə tów byo shwóg, í ka ηgə bə nyə nəcé í ηgə yag kəl dé. ⁵ Itow í cúgé nə ηkul bwelə bə njínə muud, í yida ηgə túb nyə, nəcé í ádé yag məkəl mə ójínə ɔ búúd.»⁶ Yésus nyə á ηwa bwo mpwokwoond ni, nji bwə á shígé wámbulə sâ nyə á ηgə cɛel ci yí.

⁷ Nə ndeé, a mú ka nyiηgə ci ná: «Búbólé, mə jaaw bí ná, mɛɛ wə jisə mpumbé ηkáál itow. ⁸ Buud bēsh bwə á tédé zə nə mə wá búśə ijúwâl, izhiləngaanə, itow í áshígé gwágulə bwo. ⁹ Mə wə jisə mpumbé. Muud mə kyéy mádí yé nyə e dúg cug; nyə é də nyí, də cúwo, a kwey ídúw. ¹⁰ Juwâl í də zə nji ná í zó júwo, zə gwú, zə caam. Mɛɛ mə á zə shú ná buud bwə bəg nə cug, bwə bəg nə gwo kú nə minji.

¹¹ «Mə wə jisə jɔjɔ mbaagulə itow. Jɔjɔ mbaagulə mə də kɛenzh cug jé shú ítow byé. ¹² Nyəəng mbaagulə mə séy nji shú *mwaané yé, a cugé fwámé mbaagulə itow, a mpú ná ítow í cúgé nyə byé yí; á də bə, á ká dúg ηkweny ηgə zə, a myaas ítow, a túb; ηkweny mú zə ηgə bii ítow, ítow í ηgə cîma. ¹³ A sá ntó nəcé a ηgə sêy ibamba, ítow í acéyé nyə lámúd.

¹⁴ «Mɛɛ wə jisə jɔjɔ mbaagulə itow, mə mpú ítow byâm, ítow byâm mpu mə, ¹⁵ námə nda Dâ mə mpú mə, mə mpu námə nyə ná. Mə kɛenzh cug jâm shú ítow. ¹⁶ Mə ji námə nə bíl ítow, byâη í cúgé wa ηkáál gaád. Í jii nə mə kyéyug námə nə byo, í é gwágulə kəl dâm nə ndeé səenz mú bə ηgwúdí, mbaagulə námə ηgwúdí. ¹⁷ Dâ mə cɛel mə nəcé mə kɛenzh cug jâm nə mə bá nyiηgə ηwa gwo. ¹⁸ Muud nyə adéégé mə cug jâm; məmɛfwó wə mə kɛenzh gwo. Mə ji nə ηkul mə kɛenzh cug jâm, mə nə ηkul mə nyiηgə ηwa gwo: wáda Dâ nyə á yə mə wə cí.»

¹⁹ Lósú Yésus nyə á ηgə lás ni í á sá mbéégí mpédúgá *Oyúden. ²⁰ Bóólúgá ηkí bulya bwə á ηgə ci ná: «Jamb í mə bii nyə, í mú ηgə sá nə a lásúg ilís-lís; kúgá ná ηgə gwágulə nyə.»²¹ Bóólúgá ná: «Ilís-lís í jamb dí ini; jamb í cúgé nə ηkul bwelə bēny áncím-ncím mísh.»

Bwə kudəwa Yésus

²² Zan ifúb mpáánzə* í á ηgə sîy Yurúsəlem, í á bə fwála lə ηkwân. ²³ Yésus nyə á ka bə *Luη mə Zembî, a ηgə kyey kúl bwə á gwiid ná Nyiηgúlé† mə Sólumun dí, a kə, a zə, a kə, a zə. ²⁴ Oyúden bwə á ka kə lyɛ nyə, kə jî nyə ná: «Wo é ka bá səl sá milâm shí jáyé ja? ηkí wo wə jisə *Kríst, jaawug sá nə kpwoó.»²⁵ Yésus mú bəsa bwo ná: «Mə a shí bwey

9:39 5.22 9:40 Mat 15.14; 23.26 9:41 15.22 10:4 10.27; Mbú 14.4 10:6 16.25 10:8 Zhe 23.1-2; Eze 34.2-3 10:9 14.6; Sôm 23.2; Eze 34.14 10:11 jɔjɔ mbaagulə itow: Sôm 23.1; Eze 34.11-16; Zhe 23.3; Mat 18.12-14; Heb 13.20; Mbú 7.1 kɛenzh cug jé: 15.13; Rom 5.8; 1Yn 3.16 10:12 Mis 20.29 10:14 10.27; 2Tm 2.19 10:15 Mat 11.27 10:16 11.52; Iza 56.8; Eze 34.23-24; 1Pr 2.25 10:17 3.35; 5.18 10:18 4.34 10:19 9.16 10:20 8.48 * 10:22 Bwə á də téduga jwów Yúdas Makabé nyə á nyiηgə fúb alatâr á Mpáánzə yí, nyə a sá gwo ηgeé mbú 164 Yésus kú fwo byêl. 10:23 Mis 3.11 † 10:23 sâ sə ηgə jôw ná nyiηgúlé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jisə milwoη mí mámpinj mimbá, bwə ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bəg. 10:24 Luk 22.67 10:25 5.36

jaaw bí nji bi ngé shwána. Misóólúgú mé ngé sá jínó mé Dâ dî myá mí ngə námé lwágulə ntó. ²⁶ Mí ngə tɛem lwágulə ntó, bí ngə shwána shwánág, nəcə bí cugé mǎdí sɔɔnz ítɔw dî. ²⁷ Itɔw byám í du gwágulə kál dâm; mə mpú byo, í du bɛ mə. ²⁸ Mɛɛ ngə ntâg yə byo cug á kandugə kandugə, í ábúlé bwɛɛ yə, muud nyə abúle námé bwɛɛ dɛéɛg mə byo mbwád. ²⁹ Dâ muud nyə á yə mə byo yé mə ntɔ múúd yêsh nkúlud; muud cugé nə nkul dɛéɛg nyə sâ mbwád. ³⁰ Sá Dâ sá búsa nda muud ngwûd.»

³¹ Oyúden bwé mú nyingə nkêny mǎkwóógú nə bwé gwú nyə nə ndî. ³² Nji, Yésus mú jî bwo ná: «Mə mə lwágulə bí jɔjɔ misóólúgú mí ngə zhu wá Dâ myá, bi mə cɛel gwú mə nə wáyé?» ³³ Oyúden bwé mú bɛsa nə nyə ná: «Sá acéélé gwú wo nə jɔjɔ sóólúgú; sá mə yida cɛel gwú wo nəcə wo ngə lás nə Zembî *bwaasúlə mpu; wɛɛ njúl muud, wo ngə bále ci nə wo jî Zembî.» ³⁴ Yésus mú fɛel ná: «Ngáá cilyá wúsə bídí kálaad mǎcɛɛd ná: “Bí búsa ozembî” ³⁵ Na mə lwágulə nə buud Zembî nyə á ngə lás nə ndí wá, Kálaad Zembî mə jôw bwo ná ozembî. Ká jî? Muud nyə ajóláyé nə yîl sâ Kálaad Zembî ngə ci yí. ³⁶ Bí bân bi mə sá ná, mə muud Zembî nyə a féesh, a mú nti shí ga dí yé, bi mə ci nə mə ngə *lás nə Zembî bwaasúlə mpu nəcə mə ngélə bwaagulə nə mə jî Mwân mə Zembî. ³⁷ Nkí mə anɣê nə sá misóólúgú mí Dâ, shwánágá mə. ³⁸ Nji, nkí mə ngə sá myo, bí tɛem ngə shwána mə, *maguləgá misóólúgú; bí mə ká magulə myo, bí yag, bí mpu námé nə Dâ njul mǎdí, mə njúl wá Dâ.» ³⁹ Nji bwé á gwág ntúni yí, bwé mú nyingə sɔ nə bwé bii nyə, a mú faam.

⁴⁰ A mú nyingə líina kə Zhurdê fajwíny, kúl Yuánes nyə á fwo ngə duu buud yí, a mú kə jî wu. ⁴¹ Zhwoɣ buud bwé mú du zə nyádí. Bwé mú du ci ná: «Yuánes nyə a shígé bwɛɛ sá tɔɔ *shimbá; nji, sâ jêsh nyə á ci shú mə múúd éga yí jisə búbálé.» ⁴² Zhwoɣ buud bwé mú *búgula Yésus kákúl jɔɔngúd.

11

Shwiy mə Lazâr

¹ Ngwól múúd nyə á bə ná Lazâr, muud á Betanî, loom mə Mariya bá mínyɔɔhú shilə Mááta. Lazâr éne nyə á ka kwas. ² Lazâr nyə á kwas éne nyə á bə nɔwúm mə Mariya, Mariya nyə á gwáágulə Yésus labínda mǎkuúd, a fim mwo nə shilú yé. ³ Mariya bá Mááta bwé á ka kənd Yésus mǎkál ná: «Cwámɔa, muud woó ngə kwas.» ⁴ Ja Yésus nyə á gwág mǎkál mǎni yí, nyə á ci ná: «Kwas ni í cúgé kwas shwiy, í yida bə kwas i é sá ná Zembî ngwág gúmá yí, í ka námé sá nə *Mwân mə Zembî ngwág gúmá.» ⁵ Yésus nyə á du bul cɛel Mááta bá mínyɔɔhú shilə Mariya, nə Lazâr. ⁶ Nə ndéé, nyə á tɛem gwág nə Lazâr ngə kwas í, nyə á fwo nyingə cínɣuli mwôw mǎbá kúl nyə á bə yí. ⁷ Mpúsə mwôw mǎbá mǎɔɔngú, a mú ka ci nə *ompwíin bé ná: «Shé nyingəgá kə Yudea.» ⁸ Ompwíin nə nyə ná: «*Rabi, Oyúden bwé mə nywá fwo kúnɔw gwú wo nə mǎkwóógú nîh Yudea, wó cɛel námé nyingə kə wu?» ⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ngáá mwásə wí nə mǎwəla wúm nə mǎbá? Múúd mə ká ngə kyey mǎwəla mǎɔɔng di, nyə abúle ngə mága, nəcə nyə é ngə dúg inɣúnɣón yá shí ga. ¹⁰ Nji, múúd mə ká kyey mpwó-bulú, nyə é ngə mága, nəcə kú nə inɣúnɣón lámúd.» ¹¹ Ja nyə á shîn ci ntúni yí, nyə ná: «Shwé wúsú Lazâr mə kə gwód, nji, mə é kə juumushi nyə.» ¹² Ompwíin ntâg ná: «Cwámɔa, nkí Lazâr mə kə gwê di, nyə é yâl.» ¹³ Í á bə, Yésus ngə cɛel ci nə Lazâr mə yə, bân bwé ngə dúg nə a ngə ci gwó múúd mə du ja ná á woga nyúúl yí. ¹⁴ Yésus mú ka jaaw bwo ná kpwóó ná: «Lazâr mə yə. ¹⁵ Mə gwág nywa nəcə mə shígé bə ja nyə ámə yə yí, sá jɔɔng í é sá ná bi búgúlág. Nə ndéé, ínkyená kúl á jí yí.» ¹⁶ Tómas bwé á du námé nyingə jôw nə Wáás yé mú ka ci nə bóól ompwíin ná: «Ínkyená, shénɔh Cwámɔa bêsh kág námé yə.»

Yésus jî cug

10:26 16.9 10:27 8.47; 10.3, 14 10:28 5.24; 6.39 10:30 5.18; 17.21 10:31 11.8 10:33 Ləv 24.16; Mat 26.65 10:34 Sóm 82.6 10:36 1.34 10:38 10.25 10:39 7.30; 8.20 10:40 1.28 10:41 1.29-34; 3.27-28 10:42 2.23 11:1 12.1-3; Luk 10.38-39 11:3 11.36 11:4 9.3; 17.1 11:8 8.59; 10.31 11:9 8.12; 12.35-36 11:11 Mat 9.24 11:16 Mak 14.31; Rom 6.8 Tómas: 20.24

¹⁷ Ja Yésus mé kə wóós yí, a mé kə kwey ná Lazâr mé bwey dɔw mwôw ménɔ̂. ¹⁸ Nda wúle Betaní kə Yurúsalem wúsé jee bə ókílómadá ólóól* ná, ¹⁹ zhwoɔ *Oyúden bwé á kə dúg Mááta bá Maríya, kə cweel bwo milâm nə shwiy mə ncwúm wáɲ. ²⁰ Ja Mááta nyə á gwág ná Yésus mə zə wóós yí, nyə á lɛel kə, kə bwəma nə nyə, Maríya nyɛ njúl ná shí, njów. ²¹ Mááta mú ka ci nə Yésus ná: «Yé Cwám̄ba, wo mbəm̄ bə wa, ɲki ncwúm waamé shígé yə. ²² Nji, tɔɔ kíkídíga, mə mpú ná Zembî nyə é yə wo sâ jêsh wó é gwáám̄b nyə yí.» ²³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ncwúm woó mə bá gwúm.» ²⁴ Nyə nə Yésus ná: «Mə mpú ná a bá gwúm ja búúd bwé bá gwúm jwów á məzhúgúlá yí.» ²⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Mə wé mə dɛ gwúm̄shi búúd, dɛ nyiŋgə yə bwo cɛg. Muud mə *búgúlá mə yé, a tɛɛm yə, a bá nyiŋgə cɛgə. ²⁶ Muud ɲgə ntâg cɛgə yé ká *búgula mə, a kú bá bwele yə. Ye wo *magulə ntó?» ²⁷ Mááta ná: «Haaw Cwám̄ba. Mə mə magulə ná wo jisə *Kríst, *Mwân mə Zembî nyə á zə shí ga dí yé.» ²⁸ Ja Mááta mə shîn ci ntáni yí, a mə kyey kə jôw mínyɔ̂ɲú shilə Maríya, kə nyímbula nə nyə ná: «Cwám̄ba mə wóós, a ɲgə jôw wo.» ²⁹ Nji Maríya nyə á gwág ntáni yí, nyə a tôw ná máás kə wé Yésus. ³⁰ Í á bə, Yésus kú fwo nyí ban̄ lɔɔmud, a njúl ná kúl Mááta nyə á kə bwəma nə nyə yí. ³¹ Oyúden bánɔ̂ɲ Maríya bwé á bə njów bwé ɲgə cɛel cweel nyə lâm wá bwé mú dúg á tów ná máás cúwo tóón. Bwé mú bɛ nyə, bwé ɲgə dúg ná a ké jii shwóɲud. ³² Maríya mə kə kumə kúl Yésus nyə á bə yí; nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á wusə nyúúl shí Yésus dí shí məkuú, nyə ná: «Yé Cwám̄ba, wo mbəm̄ bə wa, ɲki ncwúm waamé shígé yə.» ³³ Yésus mú dúg Maríya bánɔ̂ɲ Oyúden bwé á ɲgə lúgal nyə wá bwé ɲgə jii, mbɔɔm mú shwiy nyə nyúúlúd, mitédúgá búbulə nyə lámúd. ³⁴ A mú jî ná: «Bi á dul nyə ɲgow?» Bwé nə né ná: «Zaá kə dúg, yé Cwám̄ba.» ³⁵ Yésus mú ntâg jii. ³⁶ Oyúden bwé mú ɲgə ci ná: «Bi mə dúg í, nyə á bul cɛel nyə ɛɛ.» ³⁷ Bóólúgá wá bwédí sám̄bád bəɲ bwé mú ɲgə ci ná: «ɲgaá muud éga wé nyə a bēny ancím-ncím mísh? Ká a shígé dí bə nə ɲkul sá ná Lazâr kú yə.»

Yésus mə gwúm̄shí Lazâr

³⁸ Yésus mbɔɔm mú nyiŋgə shwiy nyúúlúd, a mú kə kúl bwé á dul Lazâr yí. Shwoɲ í á bə ku, mbwagulá kwóógú, bwé ka fad nə dúl kwóógú. ³⁹ Yésus mú ci ná: «Yílúgá kwóógú.» Mááta á kóól mə múúd nyə á yə yé mú ci ná: «Ey Cwám̄ba, a mə dɔw mwôw ménɔ̂ múús, a mú ɲgə mpə.» ⁴⁰ Yésus mú ka ci nə nyə ná: «ɲgaá mə shí ci nə wo ná wó ká *búgula, wo e dúg nda Zembî nyə é ɲwa gúmé ná.» ⁴¹ Bwé mú ka yíl kwóógú. Yésus mú bân mpwóómbú, a mú lás ná: «Ye Dâ, mə yə wo akíba nəcə wo ámə magulə májəgula mām. ⁴² Haaw. Mə ámə bwey ɲgə mpu ná wó dɛ magulə májəgula mām ja jêsh. Mə ámə yida lás shú ná zhwoɔ buud bwé mə lyɛ mə óga bwé mpúg ná wo wé wo ámə nti mə.» ⁴³ Ja á mə shîn lás ntáni yí, a mú kîm nə ɲkulú ná: «Lazâr, cúwóg tóón.» ⁴⁴ Muud nyə á bə mbimbə yé mú cúwo tóón, a njúl nə obándáshi ɲgwóólá məkuú nə məbwéd, mpwóómbú ɲgwóólá nə kúl káándá. Yésus mú ci nə buud ná: «Wiinzhugá nyə isâ íni bi bídúg nyə, a kág.»

Ciyá-cində ná Yésus yóg

(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

⁴⁵ Zhwoɔ *Oyúden bwé á zə wé Maríya wá, bwé á dúg sâ Yésus nyə a sá yí, bwé mú *búgula nyə. ⁴⁶ Nji, bóólúgá bwé á kə *Ofarizyêɲ dí, kə jaaw bwo sâ Yésus nyə a sá yí. ⁴⁷ Milúlúú myâ ofada bánɔ̂ɲ Ofarizyêɲ bwé mú sɛɛɲg *Gwoɔɲg ósémbye ó mílású wá Zembî, kə ci ná: «Muud éga ɲgə bul sá *məshimbá. Shé mə sá ntúdel? ⁴⁸ Shé mə ká bíd ná a ɲgág nə kə shwóg í, buud bēsh bwé é búgula nyə ná ndɛé, buud ɔ Róma bwé zə ntâg í, zə búgə Mpáánzə íshé, bwú námə lɔɔm íshé.» ⁴⁹ ɲgwól múúd wáɲ nə jíné ná Kayíf í, nyə muud nyə á bə Ajeláci á ofada mbû wɔɔɲg dí yé mú ci ná: «Bi agwágé tɔɔ sâ na lósú nííd. ⁵⁰ Bi adúgé ná í yida bə bí nə mfíí ná muud ɲgwúd yóg shú kúl búúd jêsh

* 11:18 Osutád wúm nə ótóón. 11:21 11.32 11:24 5.29; 6.40, 54; Dan 12.2 11:25 5.21, 24; 8.51 11:27 1.34; 4.25 11:32 11.21 11:35 Luk 19.41 11:37 9.6 11:38 20.1; Mat 27.60 11:42 12.30 11:44 20.6-7 11:45 2.23 11:47 2.11; Mat 26.3-5; Mis 4.16 11:49 18.14

ncindî, lɔm í nda jɛ wêsh íf?» ⁵¹ Lású nyə á lás wɔɔŋgú, nyə a shígé lás nə lúu yé. Í á yida bə nə, nda nyə á bə Ajəláci á ofada mbû wɔɔŋg dí nə, nyə a lás tâŋ *muud micúndá nə í á jii ná Yésus yég shú lɔm wêsh; ⁵² kú námə bə nji shú lɔm wáméfwó, a yé shú nə bwân ó Zembî bússé íciimí iciimí wá bwó sééŋgyag bə sâ ŋgwú. ⁵³ Jwôw ni wó bwó á ŋwa cigulá nə bwó gwú Yésus yí. ⁵⁴ Yésus nyɛ mú yɔw ŋgólə kyey bəl-bəl dí kúl Oyúden bússé yí; a mú kə kóómb lɔm jisə ŋgeɛ shí a shwéeshá dí yí, bənŋŋ *ompwíin bé kə ji dánd bwó á dū jôw nə Ifrêm yí.

⁵⁵ Í á ka zə bə, nda *Páska Oyúden nyə á bə kúnə-kúnə nə, zhwog buud bwó á ŋgə wú məkwaádá máŋúđ ŋgə bád kə Yurúsəlem nə bwó kə ŋgə gusa miŋgusa mi yóbb†. ⁵⁶ Bwó á ka ŋgə sɔ́ Yésus nə ndeé, kúl bwó á bə *Luŋ mə Zembî yí, bwó á ŋgə shilə bwámé nə bwámé nə: «Bi mə dúg nə ji? Nyə ajeyé zə zâŋ dî.» ⁵⁷ Í á bə, milúlúú myâ ofada bənŋŋ Ofarizyêŋ bwó mə ci nə í bég nə: «Muud nyə é mpu kúl Yésus nyə é bə yí, bágúlóg, bwó kág bii nyə.»

12

Labínda mə Maríya

(Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Í á ka zə bə, í mə lúg mwôw mäsaman nə *Páska *Oyúden zəg bə, Yésus mə kə Betanî, dánd mə Lazâr Yésus nyə a gwúmushi yé. ² Bóól búúđ ɔ dánd dɔɔŋgú bwó á ka sá dína lúu mə Yésus dî. Mááta nyə á bə a ŋgə sá milwámá dína jɔɔŋgúđ, Lazâr njúl sámbá búúđ bənŋŋ Yésus bwó á ŋgə də wád. ³ Maríya mú ka ŋwa labínda álal-kus bwó á sá nə fwámé nâr* yé. Nyə á ŋwa labínda ni kúl njwɔmbɔ, zə gwáágulə Yésus məkuúđ nə ndeé a mú fim nyə mwo nə shilú jé; məcud mə labínda mə mú lwánd njów wêsh. ⁴ ŋgwól *mpwíin mə Yésus nyə á bə cínɔŋg nə Yúdas Iskariyôt, mpwíin nyə á bə nə nyə wó mə bá kusha nə Yésus yé. Ja Yúdas éne mə dúg nda Maríya nyə á gwáágulə Yésus labínda nâr nə, a mə ci nə ⁵ «Jí bwó ámə bə kú kusha labínda éga odanarî† mitəd milóol nə ndeé bwó kwíind mímbúmbúwá nə ndí yí?» ⁶ Nyə a shígé ci ntúni nə a baam nə mímbúmbúwá. Nyə á ci ntó nəcé nyə á bə juwâl; nda nyə á dū bii maŋga *mwaanê nə, nyə á dū júwo mwaanê cínɔŋg. ⁷ Yésus mú ci nə: «Bídúg múdá éne nə sheɛ. A mə sá sóólúgú ni, ŋgólə bwey téduga nda bwó bá dūl mə ní. ⁸ Nəcé bi é dū ji nə mímbúmbúwá mwôw mêsh, nji sánŋŋ bí sá ábúlé ji mwôw mêsh.» ⁹ Na nyə á bə, kúdə zhwog Oyúden bwó mə gwág nə Yésus jii Bétanî; bwó á ka ŋgə kə wu, kú bul bə nji shú dé, bwó á ŋgə námə kə nə bwó kə dúg Lazâr nyə á gwúmushi yé. ¹⁰ Nə ndeé, milúlúú myâ ofada mí mú ŋwa cigulá nə bwó jəlá nə gwú námə Lazâr, ¹¹ nəcé sâ í á bə nə nyə yí í á sá nə kúdə zhwog Oyúden bwó béégyág nə bwo, yidá kə, kə *búgula Yésus.

Yésus mə nyíi Yurúsəlem

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Mán məlêŋ, ncúlyá buud bwó á zə zâŋ dí wá bwó mú gwág nə Yésus ŋgə zə Yurúsəlem. ¹³ Bwó mú ŋgə ŋwa máŋ mə léndú nə ndeé, kə lég nyə bwó ŋgə kîm nə: Hosána! Gúmá í bég nə nyɔɔŋg ŋgə zə jínə mə Cwámba dí yé, Njwú-buud á Izəryél.

¹⁴ Yésus mú kwey mwâ jakáás, a mú kəwa gwo gwôw nda Kálaad Zembî ŋgə ci nə, nə:

¹⁵ Yé shilə Siyôn‡, kú fúnda.

Dúgí njwú woó ŋgə zə.

11:52 10.16 11:53 5.18 11:54 5.13; 7.1 11:55 2.13; Ilŋ 19.11-20; 2Ib 30.17-18 † 11:55 Oyúden bwó á dū sá miŋgusa nə bwó gusa milám myáŋ shú zólə də Páska. 11:56 7.11 12:1 11.1-2 12:2 Luk 10.40 12:3 Luk 7.37-38 * 12:3 nâr: Jisə wúl kɔlɔl í dúgə mpə námə nda ntəŋga. 12:4 Yúdas Iskariyôt: 6.71; 13.2, 27; 18.2; Mat 10.4 12:5 Iza 58.7; Mat 19.21; Zhk 2.15-16 † 12:5 danarî: Danarî ŋgwúđ í á dū kwaga nə myəna myâ ŋkúmba jwôw. 12:7 19.40 12:8 Mbá 15.11 12:9 11.43-44 12:11 11.45 12:13 Sôm 118.26; Mat 27.42; Yuá 1.49 12:15 Zak 9.9 ‡ 12:15 Siyôn: Nyə á bə məma mbúŋ bwó á lwó ŋgwəla á Yurúsəlem cínɔŋg gwów yí.

A mbád cwɔ jakáás dî.

¹⁶ *Ompwíin ó Yésus bwé áshígé fwo wámbulə sâ í á ηgə sîy yí fwála dɔɔŋgúd. Bwé á ka kə táduga gwo ja Yésus nyə á ηwa gúmá yí; bwé mú mpu né í á bə cilyá shú má Yésus, sódólúgá wɔɔŋg námə wə bwé á sá nyə yí. ¹⁷ Í á bə na, ncúlyá buud bwé á bə ja nyə á jôw Lazâr gwúmushi nyə yí, bwé ηgə bwiing lán yé. ¹⁸ Haaw. Bwé á ηgə zə bwəma nə nyə nəcé bwé á gwág né nyə a sá *shimbá dɔɔŋgú. ¹⁹ Ntó, *Ofarizyêŋ bwé mú ka ηgə ci bwəmé nə bwəmé nó: «Bi má dúg hí? Bi cugé nə ηkul sá sâ. Dugá loom wêsh ηgə kə nyédí!»

Gúmá má Yésus

²⁰ Búbaalé Ogurêk bwé á bád námə zə Yurúsəlem nó bwé zə yə Zembî gúmá zâŋ níid. ²¹ Bwé á ka kə dúgya nə Fílíp á mwâ Betusayída, kə jî nyə nó: «Mása, sə ηgə cɛel dúg Yésus.» ²² Fílíp mú kə jaaw Andrê, bá bêsh bwé mú kə jaaw Yésus. ²³ Yésus mú bəsa nə bwo nó: «Wəla má wóós, wəla *Mwân mə Múúd mə jəlá nə ηwa gúmá yí. ²⁴ Búbələ, mə jaaw bí nó, bumə mpəg í amə kə mändəlúd yí, í ká kə jî kú yə, í bwên gwáméfwó. Í ká yə, í wúmə íbumə məŋkund məŋkund. ²⁵ Muud mə nywílyá nə cug jé yé nyə e jímbal gwo; muud mə yídá bə kú nywílyá nə cug jé wa shí ga dí yé, nyə é baagulə gwo kandugə kandugə. ²⁶ ηkí muud má cɛel síya nə mə, a bə mə, í mú bə nó, kúl má jísə yí, muud ηgə síya nə mə yé bə námə cínɔŋg. Múúd mə ká síya nə mə, Dâ yə nyə gúmá.

²⁷ «Nda bí má dúg éga, mitédúgá mí má búbulə mə lámúd. Ká mə cíg nó jî? Nó Dâ, ság nó mə fáamug nə cúŋ ηgə zə ga? Mbô. Mə á yida zə nó mə zəg bwəma nə cúŋ wɔɔŋg. ²⁸ Dâ, ság nó jínə dwô í ηwág gúmá.» A ká námə shîn lás ntúni, kál mú wú jon dí nó: «Mə má sá, mə é nyiŋgə námə sâ.» ²⁹ Buud bwé á bə cínɔŋgú áncuncuma wá bwé á gwág kál dɔɔŋgú, bwé mú ci né jísə njum-mpú; bódólúgá nə ηgwól *éŋgəles má lésha nə Yésus. ³⁰ Yésus mú ka ci nó: «Kál ní shígé lás na shú dâm, í amə yida bə shú dún. ³¹ Nəcə shí ga í zə bwəma nə sémyé mílású kíkídíga, cí á shí ga wusəw tóón. ³² Mee, ja má bá wú shí gaád bânəw gwów yí, mə bá julə búúd bêsh mádí.»

³³ Ja Yésus nyə á ηgə ci ntúni yí, nyə á ηgə lwágulə váál shwi y á bá yə yí. ³⁴ Zhwoog buud óni bwé mú bəsa nó: «Sá á jíŋg *mbwoomb məcɛɛ dí nó *Kríst mə bá cugə kandugə kandugə. Wó nyiŋgə zə jaaw sə nó í bá jîi nə Mwân mə Múúd búnówúg gwów, ntó nyə wə jî? Mwân mə Múúd§ wɔɔŋg wə zə?» ³⁵ Yésus mú bəsa bwo nó: «Məŋkenya mäsə ná wa bídí nə fúfwálá. ηgəgá nə kyey té bí búś ná nə məŋkenya yí, yídúgú í kú bá zə byaluga nə bí; nəcé, muud mə kyéy yídúgúd yé nyə ádé mpu kúl á ηgə kə yí. ³⁶ ηgəgá nə *búgula məŋkenya té məŋkenya mäsə ná bídí yí, bí ηgəg nə bə bwân ó məŋkenya.» Ja Yésus nyə a shîn lás nə bwo ntúni yí, nyə a béegyá nə bwo, a mú kə shwaaw.

Buud bwé á búgúláyé Yésus

³⁷ Yésus nyə á tɛem sá bímbí lú *máshimbá mənî buud bwé ηgə dúg hí, buud bwé áshígé *búgula nyə. ³⁸ Sâ jɔɔŋg í á sá né ciyá má Izayí *muud micúndá í bwəmag. Nyə á ci nó:

Cwám̄ba, zə nyə a búgula kéel sá á ηgə bwiing yí?

Zə Cwám̄ba nyə a lwágulə mpífə nyé yé?

³⁹ Gwé wə í sá nó buud óni bwé bəg kú búgula sâ Izayî nyə á ci yí.

⁴⁰ Zembî nyə a shwu bwo ncím míshád,

a lúlushi bwo milâm,

nəcə mísh máŋ má á bá dúg,

milâm myáŋ mí á bá wámbulə,

bwé á bá cénd kuú njəənd,

né ndéé mə mú lwag bwo.

⁴¹ Izayí nyə á lás ntó nəcé nyə á bwey dúg milwanə mí Yésus, a mú lás sâ í dúgyá nə Yésus

12:16 2.22; 17.1   12:17 11.42-45   12:19 11.48   12:21 1.44; Luk 19.3; 23.8   12:23 2.4; 12.16   12:24 Mat 10.39; 16.24-25; 1Kr 15.36   12:26 14.3; 17.24   12:27 12.23; Mat 26.38   12:28 17.1; Mat 3.17; 17.5   12:31 5.22; 14.30; 16.11   12:32 3.14   12:33 18.32   12:34 Sôm 89.37; 110.4; Eze 37.25; Yuá 12.23; 3.14   § 12:34 Mwân mə Múúd: Ntó má kə nó «Mesî Zembî nyə á nti yé. (Wo jî nə ηkul dúg Dan 7.14.)   12:35 7.33; 8.12   12:36 5.13   12:37 16.9   12:38 Iza 53.1; Rom 10.16   12:40 Iza 6.10   12:41 Iza 6.1-3

yí. ⁴² Í á tæem bæ ntó, bóól zhwoḡ buud wâ sámbá ótówe ɔ shwóg bwé á shí búgula Yésus. Nji, bwé áshígé bæ nə ɲkul məm nyə mísh mə búúd dí, bwé á ɲgə fúndə ná *Ofarizyēɲ bwé á bá yíl bwo *mpáánzə minjígúlá. ⁴³ Nəcə bwé á cɛel ɲwa gúmə mísh mə búúd dí, kú bæ mísh mə Zembî dí.

⁴⁴ Nji, tæem bæ ntó, Yésus nyə á cúndə gwów-gwôw ná: «Muud mə búgúla mə yé nyə abúgúlayé nji mə, a búgúla námə múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁵ Muud mə dúg mə yé, a mə dúg námə múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁶ Mɛɛ muud jisə mənkenya yé, mə á zə shí ga dí ná, muud yêsh mə búgúla mə yé bág kú nyiŋgə ɲgə cugə yídúgúd.

⁴⁷ «Muud mə gwágulə lésú mə ɲgə lás yé, nji a kú sá nda mə ɲgə ci ná, mə dí mə yé nyə intúgúli; mə áyəyé nyə intúgúli nəcə mə a shígé zə ná mə zə yə búúd ɔ shí ga intúgúli, mə á yida zə sá ná buud ɔ shí bwé fáámug. ⁴⁸ Muud mə ká ban mə, ban lésú mə ɲgə lás yí, muud wəɲɲg mə bwey bæ nə sâ í bá yə nyə intúgúli yí; lésú mə ɲgə lás ga wé í bá yə nyə intúgúli jwów á məzhúgúla. ⁴⁹ Mə aŋgê nə lás nə lúu wám; Dâ muud nyə á nti mə yé nyə a bwey lwágulə mə sâ mə bág dɛ ci yí nə sâ mə bág dɛ bwiŋg yí. ⁵⁰ Mə mpú ntág nə sâ Dâ mə cí ná í bég yí, gwó wé í dɛ yə búúd cug á kandugə kandugə. Nə ndéé, sâ jêsh mə ɲgə lás yí, mə ɲgə lás nda Dâ nyə á ci ná mə dúg lás ná.»

13

ɲgusa məkuú

¹ Í á ka zə bæ, zaɲ *Páska í ɲgə bæ ná í zə tééd íí, Yésus nyə á ɲgə bwey mpu ná wəla í mə wóós ná a wúg shí gaád kə wé Dâ. Nda nyə á bul cɛel buud bé ná, nyə á ka námə cɛel bwo kə wóós moshíne mə cug jé. ² Nə ndéé, bəndəɲ buud bé bwé á ka ɲgə də; bwé ɲgə də ntúni, ndug Njwú məjamb mə bwey wá Yúdas mwân mə Shímun Iskariyót tádúgá lámúd ná a kúshag nə Yésus. ³ Nə ndéé, Yésus nywáá nyə á ɲgə bwey mpu ná Dâ nyə a mə sá ná a jwúg nə isâ byêsh, a ɲgə mpu ná nyə á zhu wé Dâ, a zə námə nyiŋgə kə wé Dâ. ⁴ Yésus ɲgə bwey mpu ntó, a mú tów shí, yíl káándə nyə á bæ nə ndí gwów yí, a mú ɲwa táwula cɛɛlə kugəd. ⁵ A mú shwu májúwó bíshim dí, tééd ɲgələ gusa *ompwíín bé məkuú, ɲgə fím nə táwula nyə á cɛɛlə kug dí yé.

⁶ Í mú zə wóós ná a gúsag Shímun Pyêr mə məkuú. Shímun Pyêr mú ci nə né ná: «Wo, Cwámbe? Wó gusa mə məkuú?» ⁷ Yésus nə né ná: «Sâ mə ɲgə sá ga, wo cugé nə ɲkul fwo mpu gwo kíkídíga, wo bá yida shúgula wámbeɲə gwo.» ⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Mbô! Wo abulé bwele gusa mə məkuú.» Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Mə ka bæ kú gusa wo məkuú, wo nda ná nyiŋgə bæ múúd waamê.» ⁹ Shímun Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «ɲkí ntó Cwámbe, kú gusa mə nji məkuú; gusag námə mə məbwê, nə lúu!» ¹⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud nyə ámə bwey gusa yé mə dɛ jii nə bwé gúsag nyə nji məkuú, kú ná nyiŋgə bæ nyúúl nyêsh, nəcə á bwey bæ fúbán. Bi báá bi búse ntág mífúbán, nji kú bæ bí bêsh.» ¹¹ Yésus nyə á ɲgə bwey mpu muud mə bá kusha nə nyə yé; gwó wé nyə á ci nə bwo ná: «Bi bêsh dí búse mífúbán» yí.

¹² Ja Yésus nyə a shín gusa ompwíín bé məkuú ntúni yí, nyə á nyiŋgə bwáád káándə yé ná ndéé a mú nyiŋgə kə ji shí, də. A mú jî bwo ná: «Sâ mə ámə sá bí ni, ye bi mə mpú nda í kə ná? ¹³ Bi mə dɛ dí jów mə ná: “Yígúli”, gúl ja ná: “Cwámbe.” Bi mə dɛ mpu sâ, nəcə mə jisə Yígúli, mə Cwámbe. ¹⁴ ɲkí mə Yígúli, mə Cwámbe, mə mə gusa bí məkuú, bi mə jəla námə nə dɛ sá ntó mpédúgá nyín. ¹⁵ Nəcə yuug wé mə mə yə bí ni. Nda mə ámə sá bí ni, dɛgá síya ntó. ¹⁶ Búbále, mə jaaw bí ná, lwaá í ádé bwele ntə mása, *muud lwámá nda bwele ntə múúd nyə ámə kənd nyə lwámád yé. ¹⁷ Bi mə mpu ntó wé ni; bí mə ká dɛ sá ntó, bi mə jəla. ¹⁸ Mə aŋgê nə ci bi bêsh. Mə mpú búúd mə á féésh wá. Nji, í jii nə sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag. Jí cilyá ná: “Muud sá ɲgə də səɲ ɲgwúð yé mə tééd ná a lúmbúli nə mə”. ¹⁹ Mə mə fwo bwey jaaw bí gwo kídíga, í kú fwo síy, shú ná ja í bá síy

12:42 2.23; 9.22 12:43 7.18 12:44 5.24 12:45 14.9; 5.18 12:46 12.35-36 12:47 3.17; 5.22 12:49 7.16-17 12:50 4.34 13:1 2.4 13:2 12.4; Luk 22.3 13:3 3.35; 8.14 13:4 Luk 12.37 13:10 15.3 13:11 6.64, 70-71 13:12 Mat 20.24-28; 23.8-12; Luk 22.27; 1Tm 5.10 13:15 1Yn 2.6; Flp 2.5; 1Pr 2.21 13:16 15.20; Mat 10.24 13:17 Zhk 1.25 13:18 Sóm 41.10; Yuá 17.12 13:19 8.24; 14.29; 16.4

yí, bi bág *magulə ná mə jisə. ²⁰ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə lóg múúd lwámá wâm yé, a mə lóg mə; muud mə lóg ntâg mə yé mə lóg múúd nyə á nti mə yé.»

Yúdas mə zó kusha nə Yésus
(*Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23*)

²¹ Ja Yésus nyə a shîn ci ntúni yí, mitédúgá mí á búbulə nyə lámúd; a mú lás ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ηgwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə.» ²² *Ompwíin bwá mú ηgə dúgya mpédúgá nyáη ηgə sɔ ná bwá mpúg muud Yésus ηgə ci yé. ²³ Mpwíin Yésus nyə á dɔ bul cɛel yé nyə á bə a njúl Yésus dí koogú. ²⁴ Shímun Pyêr mú ηgə nyúg nyə mpu ná: «Shílóg nyə muud á ηgə ci yé.» ²⁵ Mpwíin wəɔηg mú yid, jéég Yésus lúu bəd dí jî nyə ná: «Cwám̄ba, jisə zó eé?» ²⁶ Yésus mú bɛsa ná: «Mə zó juwo kúl bələd ídâwud, muud mə é yə yé, muud wəɔηg wə éci.» Yésus mú ηwa kúl bələd juwo ídâw dí, yə Yúdas Iskariyôt, mwân mə Shímun. ²⁷ Nji Yésus mə yə nyə kúl bələd ni yí, *Sátan mə nyíi wə Yúdas. Yésus mú ci nə nyə ná: «Lɛɛlɔg sá sâ wó ηgə jii nə wo sá yí.» ²⁸ Buud bwá á bə cínɔηg wá, kú nə tɔɔ ηgwúd nyə á mpu sâ Yésus nyə á ci nə nyə ntó yí. ²⁹ Nda í á bə ná Yúdas nyə á dɔ bii maηga *mwaanê ná, bóól bwá á ηgə téduga ná Yésus nyə á ηgə ci nə nyə ná a kəg kusə ísâ í zâη, ηki ntâg ná a kəg yə mímbúbúwá gúl sâ. ³⁰ Yúdas nyə nyə á shwal cúwo tóón ja nyə á ηwa kúl bələd yí, í njúl mpwó-bulú.

³¹ Nji Yúdas nyə a cúwo tóón yí, Yésus mú ci ná: «Mwân mə Múúd mə ηwa gúmá ja gaád, a mə sá námə ná Zembî ηwág gúmá. ³² Zembî nyəmfwó nyə e lwóya gúmá mə *Mwân mə Múúd, a wál námə zə lwóya gwo. ³³ Yé bwán bâm, sənđη bí sé é ji nji fúfwálá. Bi mə bá sɔ mə; ná ndéé, námə nda mə á ci nə *Oyúden ná, mə ci námə nə bí ja gaád ná: “Bí cugé nə ηkul kə kúl mə zó kə yí.” ³⁴ Mə yə bí cɛɛ agúgwáan, dúsə ná: “Ciilagá biméfwó nə biméfwó. Námə nda mə á cɛel bí ná, ciilagá biméfwó nə biméfwó. ³⁵ Sâ í é sá ná buud bwá dúg mpu ná bi búsa ompwíin bâm yí jisə cɛlí bí é ηgə ciila biméfwó nə biméfwó yí.”»

Pyêr nyə e kíflya Yésus
(*Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34*)

³⁶ Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba e, wo ká ηgow ée?» Yésus nə nyə ná: «Kíkídíga, wo cugé nə ηkul bɛ mə kúl mə é kə yí, wo e bá shúgala bɛ mə.» ³⁷ Pyêr mú bɛsa ná: «Cwám̄ba, mə cugé nə ηkul ka bɛ wo kíkídíga nəcé ji? Mə ji nə ηkul kɛenzh cug jam shú dwô.» ³⁸ Yésus mú bɛsa ná: «Wo ji nə ηkul bəle kɛenzh cug gwô shú dâm? Búbálé, mə jaaw wo ná, shúshwóógú ná ηgwúm kúwó kwáágúgi, wo e kíflya mə ija ilóol.»

14

Yésus jisə zhií

¹ «Mitédúgá mí nda bɛɛg búbulə bí mílúúd. Búgálágá Zembî, bí *búgula mə. ² Njów mə Dâ wúsə nə zhwoɔg ikúl búúd bí nə ηkul ji yí. Í mbêm bə kú bə ntó, ηki mə mə námə jaaw bî. Mə zó kə kwambulə bí jiya. ³ Ja mə bá shîn kwambulə bí jiya yí, mə bá nyiηgə zə ηwa bí, kə nə bî. Mə bá kə nə bí ná bi bág námə bə kúl mə jisə yí. ⁴ Bi mə mpú ntâg zhií í kə kúl mə zó kə yí.» ⁵ Tómas mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, sə bāη nda mpu kúl wó zó kə yí, sə é ka mpu zhií á wu ntədəle?» ⁶ Yésus mú ci ná: «Mə wə jisə zhií, mə obúbálé, mə cug. Muud cugé nə ηkul kə wə Dâ kú ciηgya mádí. ⁷ Í ká bə ná bi mə mpú mə, bi é mpu námə Sóóηgú waamê. Ná ndéé, tééd kíkídíga, bi mə mpu nyə, bi mə námə dúg nyə.» ⁸ Fílíp mú ci ná: «Cwám̄ba, lwóg sá Dâ, bímbí dɔɔηg í é jala nə sâ.» ⁹ Yésus ná: «O Fílíp! Wo afwóyɛ mpu mə? Bímbí shwá mə ji ga? Muud mə dúg mə yé, mə dúg Dâ. Nəcə jí wó nyíngá ci nə mə lwóg bí Dâ yí? ¹⁰ Ye wo aηgê nə *magulə ná mə ji Dâ dí cwû, Dâ njúl mádí cwû? Lású wêsh mə ηgə lás nə bí yí, mə aηgê nə ci tɔɔ ciyá nə lúu wâm. Dâ muud njúl mádí cwû wə ηgə

13:20 Mat 10.40 13:23 19.26; 20.2; 21.7, 20 13:27 13.2 13:29 12.6 13:31 17.1 13:33 8.14 13:34
15.12, 17; 1Yn 2.7-8; 3.11, 23; 4.11; 2Yn 5-6 13:35 1Yn 3.14 13:36 8.14; 21.19 13:38 18.27 14:1 14.27
14:3 12.26 14:5 Tómas: 20.24 14:6 Heb 10.20 14:7 8.19 14:9 12.45 14:10 3.35

sá misóólúgú myé. ¹¹ Maguləgá nə mə jisə Dâ dí cwû, Dâ njúl mádí cwû. Nywágá nómə ka magulə nə dūgúlə misóólúgú mə ηgə sá myá. ¹² Búbólé, mə jaaw bí nə, muud mə búgúlá mə yé, a bá nómə sá misóólúgú mə ηgə sá myá; a bá nómə sá myəəηg mí búl nyingə ntə myá. A bá sá myo nəcé mə zə kə wə Dâ. ¹³ Sâ jêsh bí mə bá gwáámb nə jínə dām yí, mə bá sá gwo; ntó, Mwân mú bá sá nə Sóóηgú ηwág gúmá. ¹⁴ Bí mə ká gwáámb *[mə] gúl sâ nə jínə dām, mə sá gwo.

Yésus mə kaag ómpwíín ηkəηkə Shíshim

¹⁵ «Bí mə ká cēel mə, bi e wá mílúú məcəξ mām dí, ¹⁶ mεε ka bá jəgula nə Dâ. A bá nti bí ηgwól múúd mə bá zə də bándulə bí yé, binónη nyāη zə bá ji kandugə kandugə. ¹⁷ Nyāη wə Shíshim óbúbólé; Shíshim búúd ə shí ga bwə cúgə nə ηkul lóg yí. Bwə cúgə nə ηkul lóg nyə nəcé bwə áηgē nə dúg nyə, bwə ámpúyé nómə nyə. Bi bāη bi mə mpú nyə, nəcé binónη wə búśá, a bá nómə ηwa jiya bídí. ¹⁸ Mə abúlé lúgə bí bwān ónyulú, mə bá nyingə zə bídí. ¹⁹ Í mə lúg búbaalé fwála, buud bwə á nyingəyé ná dúg mə. Bi bāη bi mə bá dúg mə mə ηgə cugə, bi ka ntāg bá cugə. ²⁰ Jwōw dəəηgú, bi mə bá mpu nə mə ji Sóóηgú waam dí cwû, bi njúl mádí cwû, mə nómə bídí cwû. ²¹ ηkí muud mə gwág isá byēsh mə ηgə ci nə í bəg yí, a bə byo, muud wəəηg mə cēel mə. Í njúl ntāg nə, muud mə céél mə yé, Dâ nyə é cēel nyə, mə mú nómə cēel nyə, mə sá nə a mpúg mə.»

²² Yūdā, kú bə Yúdas Iskariyōt, mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, wo sá nə sé mpúg wo, kú sá nə buud ə shí ga bwə mpúg wo, ntó nyə wə ntədēl?» ²³ Yésus mú bəsa ná: «Múúd mə ká cēel mə, nyə e sá sâ mə ηgə ci yí, Dâ mú bá cēel nyə; nə ndeé, sé bá zə nyádí zə ji jiya. ²⁴ Muud nyə acéélé mə yé, nyə á bəyé nə məgwág nə lósú wām. Í njúl nə lósú bí ηgə gwág mə ηgə lás ni í áηgē nə zhu mádí, í ηgə zhu wə Dâ muud nyə á nti mə yé. ²⁵ Mə á də jaaw bí isá íni sánōη bí sé njúl ná. ²⁶ Nji, muud mə bá də zə bándulə bí yé, ηkəηkə Shíshim Dâ mə bá nti bí jínə dáámud yé, a bá jíguli bí isá byēsh, a də sá nə bi dúg tāduga isá byēsh mə á jaaw bí yí. ²⁷ Mə lúgə bí nə mətəla, mə yó bí mətəla mām. Mə ayóyé bí mwo nda búúd ə shí ga bwə də yə bí nə. Mitédúgá mí nda bεεg búbulə bí mílúúd, kúgá bə nə ifwaas. ²⁸ Bi a shí gwág mə á ci nə bí ná: “Mə é kyey, nji mə bá nyingə zə.” Í mbēm bə nə bi mə cēel mə, ki bi mə gwág məshusug nə mə zə kə wə Dâ, nəcé Dâ mə cə mə. ²⁹ Mə bwey ná jaaw bí gwo kidíga, í kú fwo sīy, shú nə bi bág *búgula ja í bá sīy yí. ³⁰ Tééd kíkídíga, mə á nyingəyé ná ηgə bul lésa nə bī, nəcé cí á shí ga ηgə zə. A cúgə yida bə nə təə zhízhí nə a sá mə sâ; ³¹ í yida jii nə buud bwə mpúg nə mə cēel Dâ, mə də sá isá nji váál Dâ nyə á cəξlə nə mə bág də sá yí. Tówúgā shé wúgá wa!»

15

Fwámé shug lú kwoolú vīnyə

¹ «Mə wə jísə fwámé shug lú kwoolú *vīnyə, Dâ jisə mbəəl. ² Lōw wēsh í nóód mádí í kú nə ibumə yí, a yíl wo. Wəəηg wēsh í ηgə wúmə yí, a kwambulə wo shú nə í nyíngəg mpu wúmə. ³ Bi mə bwey ntāg bə mífúbán, minjígúlá mə mə jíguli bí myá mí mə bwey fúb bī. ⁴ Nadagá nə mə, nómə nda mə mə nada nə bí nə. Lōw líí í cúgə nə ηkul wúmə ntūni, í kú bə í nóód kug lííd. Nómə váál ηgwúd, bí cugə nə ηkul bə nə mpumə ηkí bi anádáyé nə mə yí. ⁵ Mə wə jísə shug lú kwoolú vīnyə, bi bāη mílōw. Nyəəηg mə nádá nə mə, mə ηwa jiya nyádí lámud yé, a bá bə nə ibumə məηkund məηkund; bi mə mpú nə bí cugə nə ηkul sá sâ mə kú bə. ⁶ Múúd mə ká bə kú nada nə mə, bwə bá wusə nyə tóón, a mú bə nda lōw kwoolú vīnyə í áshígé wúmə yí. Mílōw myəəηg mí də shwáás nə ndeé, bwə cwéég myo kúl kuda dí, mí kə jígə. ⁷ Bí mə ká nada nə mə, iciyá byām ηwa jiya bídí mílámud hí, bí je

14:11 5.18, 36; 10.37-38   14:13 15.16; 17.1   * 14:14 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə “mə”.   14:15 14.21, 23; 15.10; 1Yn 5.3; 2Yn 6   14:16 7.39; 14.26; 15.26; 16.7, 13; 20.22; 1Yn 3.24; 4.13; Mís 1.4; 2.4   14:17 1Kr 2.10-16
14:19 16.16; 8.14   14:20 5.18   14:21 14.15   14:23 Mbú 3.20   14:24 7.16   14:26 14.16   14:27 16.33;
20.19, 21   14:28 8.14   14:29 13.19   14:30 12.31   14:31 15.10; Mat 26.46   15:1 Ozé 10.1; Sôm 80.9-12
15:2 Mat 3.10   15:3 13.10   15:4 6.56; 15.7, 10, 16; Rom 11.17-18; 2Kr 3.5; 4.7; 1Yn 2.6, 28; 3.6, 24   15:6 Mat
7.19   15:7 15.16

gwáámb sâ jêsh bí mó jíí yí, í bæ. ⁸ Zhií bí bí nà ñkul sá ná Dâ ñwág gúmmé yí nyísà ná, bí bég nà ibumá mæñkund mæñkund íí, lwágulə ná bí búsa *ompwíín báamé. ⁹ Mə mé cœel bí námé nda Dâ mə céél mə né; nadagá mǎdí cœelíd. ¹⁰ Bí mó ká wá mílúu mǎcœœ mǎm dí, bí nada mǎdí cœelíd, námé nda mə wá lúu mǎcœœ mó Dâ dí, mə nada nyǎdí cœelíd ná.

¹¹ «Mə mó lás nà bí ntúni nǎcé mó jíí ná mǎshusug mǎm mó kálag bídí, bí bég nà mǎshusug kú nà ñji. ¹² Cœœ dām wá: Cílagá bímǎfwó nà bímǎfwó námé nda mə céél bí ná. ¹³ Gúl cœelí í ányíngé ntɔ jœœng jí ná muud mó kœenzh cug jé shú óshwá bé yí. ¹⁴ Bí mó ká wá mílúu mǎcœœ mǎm dí, bí búsa oshwá bām. ¹⁵ Mə aŋgê ná ñwa bí ná osóol ɔ mǎsáal, sóol mǎsáal nyə ádé mpu sâ mǎsa yé ñgá sá yí. Mə ñgə ñwa bí ná oshwá bām, mə a mə sá ná bí mpúg sâ jêsh mə á gwág nà Sóóŋgú waam yí. ¹⁶ Bí dí bí a féésh mə; mə wə mə a féésh bí, mə yə bí séy ná bí kǎg, kə ñgə bæ nà ibumá, ibumá byœœng í jí kandugə. Í ká bæ ntó, Dâ dū bá yə bí sâ jêsh bí mó bá dū gwáámb nà jíín dām yí. ¹⁷ Sâ mó ñgə cí ná bí sáag yí jí ná bí cílag bímǎfwó nà bímǎfwó.»

Zhíy a shí ga

¹⁸ «Búúud ɔ shí ga bwé ká mpíi bí, mpugá ná bwé á fwo námé tééd mpíi mə. ¹⁹ Bí mbâm bæ búúud ɔ shí ga, kí buud ɔ shí ga bwé mó cœel bí ná bí búsa buud bán. Ká, bí cugé búúud ɔ shí ga, mə a féésh bí, mə wá mbéégí mpǎdúgá bíndɔ bwo, gwé wá búúud ɔ shí ga bwé ñgá mpíi bí yí. ²⁰ Bí ɔ tǎdúgá lǎsú mó á lás nà bí yí, ná: “Lwaá í ádé bwelə ntɔ mǎsa”. Kagá mpu ná ñkí bwé á lwágulə mə cúwǎlí, bwé bá námé lwágulə bí cúwǎlí; ñkí bwé á bæ nà mǎgwág nà lǎsú wām, bwé bá námé bæ nà mǎgwág nà lǎsú wán. ²¹ Bwé bá dū sá bí isâ íni byésh nǎcé bí bǎlə búúud bām, bāñ bwé ámpúyé ntâg muud nyə á nti mə yé. ²² Mə a mbâm bæ kú zə, zə lésha nà bwo, bwé nda bæ nà *sém; ká, bwé cugé nà kœœd bwé káádug shú sém wǎñ ja gaád yí. ²³ Muud ñgá mpíi mə yé ñgə mpíi Sóóŋgú waamə. ²⁴ Mə a mbâm bæ kú sá mísóólúgú mó á sá bwǎdí myá, mísóólúgú múúud nyə abwélé sá myá, bwé nda bæ nà sém; ká, bwé á mó dúg mísóólúgú myœœngú, ñji bwé ñgə mpíi sá, nà mə nà Sóóŋgú waamə. ²⁵ Ñji, í ñgə bæ ntó shú ná sâ jíísə cilyá bwǎdí mǎcœœ dí yí í bwémag; jíísə cilyá ná: “Bwé á mpíi mə kú nà sâ mó á sá bwo yí.”

²⁶ «Muud mə bá dū zə bándulə bí yé mə bá zə, nyə wá Shíshim óbǎbǎlé mó Dâ. Mə bá ñwa nyə wá Dâ, mə nti bí. Ja á bá zə yí, a bá zə dū bwiing sâ í dúgyá nà mə yí. ²⁷ Bí, bí mə bá námé dū bwiing sâ í dúgyá nà mə yí, nǎcé shé á mó bæ sámbá té mǎtéédúlé.»

16

¹ «Mə ñgə bwey jaaw bí isâ íni shú ná bí nda bá bíil mǎbwǎbǎlánúud. ² Mpugá ná bwé bá dū yíl bí *mǎmpáánzə mó míñjígúlad. Dúl wəla í bá ntâg zə bæ ná, buud bwé bá dū tǎduga ná ja nyāñ mə gwú ñgwól a bídí yí, a mə yə Zembí gúmmé fwámé yə. ³ Bwé bá dū sá ntó nǎcé bwé áshígé mpu Dâ, kú námé mpu mə. ⁴ Ñji, mə ñgə bwey jaaw bí isâ íni shú ná ja wəla dœœng í bá wóós yí, bí ɔ bá tǎduga ná mə á shí jaaw bí.»

Séy ñkǎñkǎ Shíshim mə bá zə dū sēy yí

«Mə a shígé fwo bwey jaaw bí isâ íni mǎtéédúléed nǎcé sǎnññ bí sá á bæ ná sámbá. ⁵ Ká ja gaád íí, mə zə kə wə muud nyə á nti mə yé, tœœ muud a bídí sámbá nyə ashílé ntâg mə ná: “Wo ká ñgow?” ⁶ Ñji, nda mə ñgə jaaw bí isâ íni ná, bí mó shín bul bæ nà mǎcœœ mílámúud. ⁷ Ñji, tœœm bæ ntó, mə mó jaaw bí búbǎlé. Í yida bæ bí nà mfíí ná mə kyéyug; mó ká bæ kú kə, muud mə bá zə dū bándulə bí yé kú zə bídí. Mó ká yida kə, mə mú bá nti bí nyə. ⁸ Ja á bá ntâg zə yí, a bá zə sá ná buud ɔ shí ga bwé mpúg iwushí búsa nà ndí kóómb á *sém, nà otútǎlí, nà sémbyé mílǎsú yí. ⁹ Iwushí búsa nà ndí kóómb á sém yí bísa ná bwé abúgúlayé mə. ¹⁰ Bwé nyíngə bæ nà iwushí kóómb á otútǎlí dí; byáñ bísa nǎcé mə zə kə wə Dâ, bí

15:8 14.13; 17.1 15:9 13.1; 5.18 15:10 14.15 15:11 16.22, 24; 17.13; 1Yn 1.4 15:12 13.34; 1Yn 4.11
15:13 10.11 15:16 14.13; 15.7; 16.23-24; Mat 18.19; 1Yn 3.22; 5.14-15; Yuá 6.70; 13.18 15:17 13.34 15:18 7.7
15:20 13.16 15:21 16.3 15:22 9.41 15:23 Luk 10.16; Yuá 5.23; 1Yn 2.23 15:24 5.36 15:25 Sóm 69.5;
35.19 15:26 1.15; 5.36; 14.16; 1Yn 5.6-9 15:27 1.14; Mis 1.8; 1Yn 1.2; 4.14 16:2 9.22 16:3 15.21 16:4
13.19 16:5 8.14 16:6 16.22 16:7 14.16 16:8 Mis 24.25 16:9 2.23; 5.38; 6.36, 64; 7.5; 10.26; 12.37

ányingəyé ná dúg mə. * ¹¹ Bwə ka námə nyingə bə nə iwushí kóómb á sémbýé mílsúd; bísa nəcə Zembî má bwey sám̄b Cî á shí ga lósú yé†.

¹² «Mə ji ná nə zhwog isâ ná mə ngəg nə jaaw bî; nji, bí cugé nə ŋkul jísow byo kíkídíga. ¹³ Ja Shíshim á obúbálé mə bá zə yí, a bá jaand nə bí ná ndeé bí wámbulə óbúbálé bēsh. Nyə abúlé du lās isâ nə lúú yé, a bá du kala bí isâ bwə bá du jaaw nyə yí, a du jaaw bí isâ í bá s̄y yí. ¹⁴ A bá sá ná mə ŋwág gúmá, nəcə a bá du lég isâ byâm a du jaaw bî. ¹⁵ Sâ jēsh Sóóŋgú waam jí nə ndí yí jísə sâ jām, gwə wə má cí nə a bá jaaw bí isâ á bá lég mádí yí.»

Məcey mə lâm mə bá nyec məshusug

¹⁶ «Í má lúg búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə c̄p̄, bi mú nyingə dúg mə.» ¹⁷ Bóól *ómpwíin bwə mú ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Jí gwáméfwó á ngə c̄el ci yí? A ci ná: “Í má lúg búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; gúl búbaalé fwála kú nyingə c̄p̄, bi mú nyingə dúg mə.” Nyə ámə fwo námə ci ná: “Mə zə kə wə Dâ.” Ntó má ká ná jí?» ¹⁸ Bwə ná: «“Búbaalé fwála” ntó nyec mə ká ná jí? Sə ampúyé sâ á ngə c̄el ci yí.» ¹⁹ Yésus músə mpu ná bwə wál c̄el zə jí nyə mishílí, a mú ka ci nə bwo ná: «Mə ámə ci nə bí ná: “Í má lúg búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə c̄p̄, bi mú nyingə dúg mə.” Gwə wə bí ngə s̄p̄ biméfwó nə biméfwó nə bi mə wámbulə yí? ²⁰ Búbálé, má jaaw bí ná, bi mə bá jii méyê, bí təd̄wa, buud ɔ shí ga b̄aŋ bwə ngə zhwiimbya. Bi mə bá bə nə məcey mə lâm, nji məcey m̄oŋg mə bá nyec bí məshusug. ²¹ Ja múdá wəla lə byéyí í du wóós yí, ŋgaá á du bə nə məcey. ŋgaá ja á má byâ yí nyə ádé ná téd̄uga mécey, a yida gwág məshusug nə a má byá? ²² Námə mbií ŋgwúd w̄oŋgú, bí búsa nə məcey ja gaád; nji, mə bá nyingə dúg bí, bí ka bá bə nə məshusug; muud nyə abúle bwele déég bí m̄aŋ məshusug. ²³ Ja jw̄ow d̄oŋg í bá bə yí, bi abúle ná nyingə jí mə shílí t̄oŋ gúl sâ nə gúl. Búbálé, má jaaw bí ná, bí má ká gwáám̄b Dâ sâ nə jíné d̄am, a yə bí gwo. ²⁴ Wóós nə kíkídíga, bi afwóyé ná gwáám̄b sâ nə jíné d̄am. Gwáám̄búgá, bi é bii, məshusug ka bə bí kú nə nji.»

Yésus mə ntə shí ga

²⁵ «Mə má ngə lās nə bí lósú ni wēsh ómpwokwoond d̄i. Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla d̄oŋgú, mə abúle ná du lās nə bí ntó, mə bá du jaaw bí isâ í dúgyá nə Dâ yí ná kpwóó kpwóó. ²⁶ Jw̄ow d̄oŋgú, bi mə bá gwáám̄b Dâ isâ nə jíné d̄am, mə acíyé nə mə bá jəgula nə nyə shú dán, mb̄; ²⁷ nyəméfwó má c̄el bí. A c̄el bí nəcə bi á c̄el mə, bí magulə ná mə á wú wə Zembî. ²⁸ Mə á wú wə Dâ, mə zə wa shí mishwun; ja gaád íí, mə zə wú wa shí mishwun kə wə Dâ.»

²⁹ *Ompwíin bé bwə mú ci nə nyə ná: «Wo má dúg íí, wo mú ngə lās ja gaád ná kpwóó kpwóó, kú ná nyingə bə ómpwokwoond d̄i. ³⁰ Sə má mpu ja gaád nə wec mə mpú sâ jēsh, ná í ajíyíé ná muud shílóg wo shílí. Gwə wə sá má ka magulə ná wo a wú wə Zembî yí.»

³¹ Yésus mú b̄sa nə bwo ná: «Bi má ka t̄em magulə ja gaád ɛɛ? ³² Dugá, dúl wəla í bá zə bə, í má bwey námə bə, wəla á ná bi é ciima, muud yēsh kə jé kóómb, bí lúgə mə məm̄éfwó. Nji, mə cugé məm̄éfwó, sá Dâ wə búsa. ³³ Mə ngə bwey jaaw bí isâ íni shú ná bi bég nə mətəla mádí kwon̄ud. Shí ga í bá lwágulə bí *incwaw í ntug; nji bi ó lwóyá íŋkárj, mee má ntə *m̄əŋkul m̄a shí ga.»

17

Məjəgula mə Yésus

¹ Ja Yésus nyə á shín lās ntúni yí, nyə b̄in mpwoombú dúg gwów a mú ci ná: «Ye Dâ, wəla mə wóós. Ság nə Mwân woó ŋwág gúmá shú ná Mwân woó kág námə yə wo gúmá.

* ^{16:10} Yésus nyə á ngə c̄el ci ná: Zembî nyə e lwágulə ótútəlí bé nə kəndúlə Mwân yé kwolós d̄i shú mísəm mí búúd, ná ndeé a mú b̄in ŋwa nyə gw̄ow nyédí caŋgéd. ^{16:11}

^{12:31} † ^{16:11} Iwushí bísa ná buud ɔ shí ga bwə amágúláyé ná Zembî má bwey sám̄b nyə lósú yé. ^{16:13} ^{14:16;} ^{15:26;} ^{Mis 16.6-10;} ^{1Yn 2.27} ^{16:14} ^{17.1} ^{16:15} ^{17.10} ^{16:16} ^{14.19} ^{16:22} ^{15.11} ^{16:23} ^{15.16} ^{16:25} ^{Mat 13.34} ^{16:28} ^{8.14} ^{16:32} ^{Zak 13.7;} ^{Mat 26.31, 56} ^{16:33} ^{7.7;} ^{14.27;} ^{1Yn 5.4} ^{17:1} ^{2.4;} ^{11.4;} ^{12.16,} ^{23,} ^{41;} ^{13.31-32;} ^{14.13;} ^{15.8;} ^{16.14;} ^{17.10,} ^{22,} ²⁴

² A ηwág gúmá shú né a yég buud bêsh wo á yə nyə wá cug á kandugə kandugə, nda wo á yə nyə ηkul né a jwúg nə buud bêsh ná. ³ Cug á kandugə kandugə jəɔŋg jísə né muud mpúg wo, fwámé Zembí ηgwûd nə ηgwûd jísə yé, ka nómá mpu Yésus-Kríst muud wo á nti yé. ⁴ Mə mé sá né wo ηwág gúmá shí gaád, mə mé casulə ísəy wo á ci né mə sáág yí. ⁵ Dâ, mə á bwey də bə nə gúmá wódfi koogú, shí nə gwôw nda fwo bə; ság ja gaád né mə nyíngəg bə nə gúmá jəɔŋg wódfi koogú.

⁶ «Buud wo á féesh yə mə mpədúgá buud ɔ shí ga wá, mə á mə sá né bwé mpúg sâ wó jísə yí. Bwé á bə buud bwô, wo á ka yə mə bwo, bwé mú gúmal lésú wô. ⁷ Bwé mə mpu ja gaád né sâ jêsh wo á yə mə yí í á wú wódfi, ⁸ nəcə iciyá wo á yə mə yí, mə á yə bwo byo. Bwé á mə bii byo, bwé á mə mpu fwámé mpu né mə á wú wódfi, bwé á mə ntâg magulə né wo á nti mə. ⁹ Mə ηgə jəgula shú dán, kú bə shú búúd ɔ shí ga; mə ηgə jəgula shú búúd wo á yə mə wá, nəcə búsa buud bwô. ¹⁰ Sâ jêsh mə jí nə ndí yí jísə sâ gwô, jəɔŋg jêsh wó jí nə ndí yí jísə sâ jâm. Buud wo á yə mə wá bwé á mə sá né mə ηwág gúmá. ¹¹ Mə ányíngəyé ná bə wa shí, mə ηgə zə nûŋ wódfi, nji bân búsa ná wa shí. Dâ, wo muud wó ádé seɛŋgya nə məbôw yé, baaguləg bwo nə ηkul nyísə wódfi jínə dí yí, ηkul wo á yə mə yí. Baaguləg bwo ntó, bwé bág sâ ηgwûd nómá nda mə nə wo, shwá búsa sâ ηgwûd ná. ¹² Ja sənôŋ sá á bə yí, mə á ηgə baagulə bwo nə ηkul nyísə wódfi jínə dí yí; mə á də baagusə bwo ná ndeé, tɔɔ ηgwûd nyə a shígé jimb, susaalê nómá nji nyɔɔŋg nyə á bə né a bá jimb yé. Ntó, sâ jí micilyád yí í á mə bwəma. ¹³ Mə ηgə zə wódfi ja gaád; mə ηgə ná lás lésú ga mə njúl wa shí shú né məshusug mām mə kálag bwédfi kú nə nji. ¹⁴ Mə á yə bwo iciyá byô, buud ɔ shí ga bwé mú ntâg mpíi bwo; bwé mpíi bwo nəcə báá bwé cúgé búúd ɔ shí ga, nómá nda mə cúgé múúd a shí ga ná. ¹⁵ Mə acíyé né wo yílúg bwo shí gaád, mbô. Mə yida ci né wo báaguləg bwo, Mbúwúlú múúd nda sá bwo sâ. ¹⁶ Bwé cúgé búúd ɔ shí ga, nómá nda mə cúgé muud a shí ga ná. ¹⁷ Ság nə bwé ηgəg nə bɛ obúbálé bwô, bwé ka ηgə béégya nə məbôw; kéel dwô dúsə obúbálé. ¹⁸ Wo á nti mə shí gaád, mə zə nómá kənd bwo shí gaád. ¹⁹ Mə tál məméfwó jâm cé shú né obúbálé bwé sáág né bwé béégyág nə məbôw.

²⁰ «Mə aŋgê nə bul jəgula nji shú dán. Mə jəgula nómá shú búúd bêsh bwé bá *búgula mə nəcə lán wán wá. ²¹ Mə jəgula nə wo né bêsh bwé bág sâ ηgwúd. Dâ, wo ji mádí cwû, mə njúl wódfi cwû*. Nómá nda shwá búsa ntó né, mə jəgula nə wo né bwé bág nómá shwá dí cwû, buud ɔ shí ga bwé máguləg né wo á nti mə. ²² Mə a mə yə bwo milwané wo á yə mə myá, né bwé bág sâ ηgwúd nómá nda shwá búsa sâ ηgwúd ná, ²³ í bág ná, mə njúl bwédfi cwû, wo njúl mádí cwû, bwé mú bə sâ ηgwúdu váál í jəla yí, buud bwé mú mpu né wo á nti mə, wó cɛel ntâg nómá bwo nda wó céél mə ná. ²⁴ Dâ, mə jii né kúl mə jísə yí, sənôŋ buud wo á yə mə wá sá bág, bwé bényug milwané wo á yə mə myá. Wo á yə mə myo nəcə wo á bwey cɛel mə wo nda fwo fwɔ shí nə gwôw. ²⁵ Dâ, wo muud jí tútəlí yé, buud ɔ shí ga bwé ámpúyé wo, mɛɛ mə mpú wo, buud wo á yə mə óga bwé á mə mpu né wo á nti mə. ²⁶ Mə a mə sá né bwé mpúg sâ wó jísə yí, mə é nyíngə nómá ηgə sá, shú né váál cɛelí wó céél mə yí í bág bwédfi ícug dí, mə njúl bwédfi ícugud.»

18

Bwé zə bii Yésus

(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53)

¹ Ja Yésus nyə a shín ci ntáni yí, nyə á kyey, bənôŋ *ompwíin bé bwé mú ntɔ Kédron, kə faŋwíny; gúl fambá í á də bə nûŋ, bənôŋ ompwíin bé bwé á də bwey kə cínəŋg. ² Na ji né, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə á bwey də mpu kúkúl jəɔŋgá, nəcə Yésus nyə á kə də seɛŋgya nə ompwíin bé wu ija ija. ³ Milúlúú myá ofada bənôŋ *Ofarizyêŋ bwé

17:2 3.35; 5.24; Mat 28.18 17:3 1Yn 5.20 17:4 4.34 17:5 1.1-2; 8.58; 17.24 17:6 17.26 17:10 15.8

17:11 6.39; 13.18 bwé bág sâ ηgwûd: 10.30; 17.21-23; Gal 3.28 17:13 15.11 17:14 7.7; 8.23 17:15

Mat 6.13; 2Te 3.3; 1Yn 5.18 17:18 20.21 17:21 5.18; 17.11 * 17:21 Váál á nó, ηkí muud mə nyíi mə nyúúlúú, a kwey wo; ηkí a nyíi wo nyúúlúú, a kwey mə. 17:24 12.26; 17.5 17:25 1.9-10; 8.55;

Mat 11.25-27 17:26 17.6 18:1 Mat 26.36 18:2 12.4; Luk 21.37; 22.39 18:3 7.32, 45

á ka kænd kında ózimbi nà ifulish ná bwá kág bii Yésus. Bwá á ka ηwa imoos nà málamba nà mækwoz mæ dóomb. Yúdas mú ηwa bwo, bənňη bwá mú kə fambá jəηgúđ. ⁴ Yésus nyə á ηgə bwey mpu sâ í zə bə nə nyə yí; a mú ka shísh bwáđí, kə jî bwo ná: «Bí ηgə sɔ zə?» ⁵ Bwá ná: «Sə ηgə sɔ Yésus á Nazarət.» Nyə nə bwo ná: «Mə wə éga». Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, bənňη buud óni bwá njúl sámhá. ⁶ Í á ka bə, Yésus ká námə ci nə bwo ná: «Mə wə éga», seegya nji bwá mú ηgə cúculə nə mikwoη ná ndéé kə ηgə búla shí. ⁷ Yésus mú nyiηgə jî bwo ná: «Bí ηgə sɔ zə?» Bwá ná: «Sə ηgə sɔ Yésus á Nazarət.» ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə shí ci ná: “Mə wə éga”. Ŋkí mə wə bí ηgə sɔ yé, bíđúgá búga, báá bwá kág.» ⁹ Yésus nyə á ci ntó shú ná ciyá nyə á fwo bwey ci yí í bwəmag; nyə á fwo bwey ci ná: «Buud wo á yə mə wá, mə a shígé jímبال tə ηgwúđ.» ¹⁰ Nə ndéé, Shímun Pyêr nyə á bə nə kafwele. A mú wéem gwo, taad ηgwól sól mäsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámhá nyə lwá á mbwá mənchwúm. Sól mäsáal wəηg nyə á bə nə jínə ná Málkus. ¹¹ Nji, Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Fεεnúg kafwele gwô kúl í đə ji yí. Ye mə bəg kú ηgul bálá Dâ má yə mə yí?» ¹² Nə ndéé, nə kında ózimbi, nə tówe shwóg wán, nə ifulish í *Oyúden bwá mú bii Yésus, wólə nyə məηkəda.

*Bwá kə nə Yésus wə Hána
(Mat 26.57-58; Mak 14.53-54; Luk 22.54)*

¹³ Bwá mú tééd fwo kə nə nyə wə Hána, cií mə Kayíf muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wəηg dí yé. ¹⁴ Kayíf wəηg wə nyə á ci nə *Oyúden ná í yida bə nə mfíí ná muud ηgwúđ yág shú kúl búúđ jêsh ncindí yé.

*Pyêr mə kílyá Yésus
(Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57)*

¹⁵ Shímun Pyêr bá ηgwól *mpwíin bwá á ηgə bə Yésus kúl bwá á ηgə kə nə nyə yí. Kálə wólə Ajəláci á ofada dí njów, mpwíin éne nywáá bənňη Yésus bwá mú nyíi, nəcé Ajəláci á ofada nyə á đə mpu mpwíin wəηg. ¹⁶ Pyêr nye nyə a lúg tón, kúnə-kúnə ná mpumbé. Mpwíin Ajəláci á ofada nyə á đə mpu éne mú zə tón, zə lésha nə mudá nyə á đə baagulə mpumbé yé ná ndéé nyíηgal Pyêr cwú. ¹⁷ Mudá nyə á đə baagulə mpumbé yé mú ci nə Pyêr ná: «Ŋgá wo ji námə mpwíin mə múúđ éne.» Pyêr ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíin yé.» ¹⁸ Osól ə mäsáal bənňη ifulish bwá á bə bwá mə jida kuda máág, ka ηgə gwáalə, nəcé yđη. Pyêr nyə á ka námə ηgə gwáalə kuda cínəηg bwáđí.

*Ajəláci á ofada mə shíló Yésus mishílí
(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71)*

¹⁹ Ajəláci á ofada mú ηgə shílə Yésus mishílí mí dúgyá nə *ompwíin bé nə minjígúlá nyə á đə jígúli myá. ²⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Mə á đə lás nə buud bēsh ná kpwəó-kpwəó, mə á đə yə buud minjígúlá ja jêsh *məmpáanzə mə mínjígúlád nə *Luη má Zembí dí, kúl *Oyúden bēsh bwá á đə seηgya yí, mə a shígé đə lás məshwoó məshwoó. ²¹ Nəcé jí wó zə ηgə jî mə mishílí yí? Shílóg búúđ bwá á đə gwág mə wá sâ mə á đə lás yí, bwá mpú sâ mə á đə ci yí.» ²² Ja gúl fulish mə gwág Yésus mə bəsa ntúni yí, a mə tí Yésus bóónz, a bām nə nyə ná: «Wo bəsa nə Ajəláci á ofada ntúni?» ²³ Yésus mú bəsa ná: «Ŋkí mə ámə jag lás í, lwóg sâ mə ámə jag ci yí. Ká, Ŋkí mə ámə mpu lás í, nəcé jí wó yíd mə yí?» ²⁴ Hána mú ci ná bwá kág nə Yésus wə Kayíf, bwá mú kə nə nyə, a njúl məηkədad.

*Pyêr mə kwo kílyá Yésus
(Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)*

²⁵ Na nyə á bə, Shímun Pyêr ηgə gwáalə kuda. Bwá mú ci nə nyə ná: «Ŋgá wo ji námə *mpwíin yé?» Pyêr mú kílyá nyə, nyə ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíin yé.» ²⁶ Ŋgwól sól mäsáal mə Ajəláci á ofada, a njúl nə byél nə muud Pyêr nyə ámə sámhá lwá yé, mú máalə nyə ná: «Ŋgá mə shí dúg bíná nūη fambá?» ²⁷ Pyêr mú námə nyiηgə kílyá nyə, ηgwúm kúwó í wə kwáág ntäg.

18:9 6.39 18:10 Luk 22.36, 38 18:11 Mat 20.22; 26.39 18:13 18.24; Luk 3.2 18:14 11.49-50 18:15
Mat 26.28 18:17 18.25 18:20 7.14, 26; 6.59; Mat 4.23; 26.55; Mis 26.26 18:22 19.3; Mis 23.2 18:24 18.13
18:26 18.1, 10; Mat 26.51

*Bwé ké nə Yésus wé Pilât
(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)*

²⁸ Nə ndeé, bwé mú wú nə Yésus wé Kayíf, kə nə nyə luŋ mə ɲgwámuna. Í á bæ mán í mə ɲgə lâm. Nji, bwé áshígé nyíi luŋ, ná bwé á bá lweegushi ícug nə ndeé bwé kú ná nə zhií bwé dá *Páska. ²⁹ Pilât mú wú luŋ kə kwey bwo tóón, nyə nə bwo ná: «Bí ɲgə ci né muud éga nyə ámə sá ji?» ³⁰ Bwé mú bęsa nə nyə ná: «Sé ámə zə yə wo nyə ntúni ntó a kú sá sá?» ³¹ Pilât mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, biméfwó bi kég sámb nyə lésú váál məcęx mún mə ɲgə ci yí.» *Oyúden ná: «Məcęx mészú mə áɲgê nə yə sé ɲkul nə sé gwúg muud.» ³² Ciyá ni í mú bwəma nə lwólə Yésus nyə á bwey lwágulə váál shwiy á jéla nə bá yə yí.

³³ Pilât mú nyingə nyíi luŋ. A mú jów Yésus, jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú Oyúden?» ³⁴ Yésus mú bęsa ná: «Ye wo ɲgə ci ntúni nə lúú wô, ye bóól búúd bwé ámə jaaw wo ntó shú dām?» ³⁵ Pilât mú bęsa nə nyə ná: «Ye mə ji mwâ Yúden? Loom wô nə milúlúú myâ ofada mí ámə zə nə wo zə yə mə; wo ámə sá ná bwo ji?» ³⁶ Yésus mú bęsa ná: «Ijwúga byâm í cúgé yâ shí ga; í mbêm bæ ntó, ki buud bâm bwé mə zə lúmbúlíd, zə kaambulə nə Oyúden nə bwé nda bii mə. Ká, ijwúga byâm í cúgé yâ wa.» ³⁷ Pilât mú ci nə nyə ná: «Ntó ji nə wo ji Njwú-buud íí?» Yésus ná: «Wo mə ci, mə ji Njwú-buud. ɲkí mə á zə byél shí gaád íí, í á bæ shú ɲkúmba sâ: nə mə zég lwágulə búúd sâ bwé jów nə obúbálé yí. Buud bēsh búús búúd wâ obúbálé wá bwé də gwágulə sâ mə cí yí.» ³⁸ Pilât mú jí ná: «Jí jí nə obúbálé yí?»

*Bwé sámb nə Yésus yóg
(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)*

Nji nyə á ci ntúni yí, a mú nyingə wú luŋ cúwo tóón, kə ci nə Oyúden ná: «Mee mə adúgé nə múúd éga mə sá gúl sâ mábęx bí mə jíí nyə shwiy nə ndí yí. ³⁹ Nji, í də bwey bæ nə mə dúg bíd bí mbwug ɲgwúd fwála la Páska; nə ndeé, ye bi mə jíí nə mə bídúg bí Njwú *Oyúden?» ⁴⁰ Bēsh bwé mú nyingə kím ná: «Mbô! Kú bæ nyə! Yidagú bíd sé Barábas!» Barábas éne nye njúl zhilunjaaná.

19

¹ Nə ndeé, Pilât mú kə, kə sá nə bwé fyámúség Yésus milwón. ² Ozimbi bwé mú ɲwa ísâ yâ męwaagulə, bwé lwó *túm gúmá nə ndeé jil Yésus lúúd; bwé mú námə bwééd nyə káándé ící atítíí. ³ Bwé mú də shísh nyédí də zə ci ná: «Yé Njwú Oyúden, sé ɲgə báág nə wo»; bwé mú ɲgə nyífə nyə mämpóónz. ⁴ Pilât mú nyingə wú luŋ, cúwo tóón kə ci nə Oyúden ná: «Mə zə sá nə bwé zég yə bí nyə; nji mpugá nə mə adúgé ɲkúmba sâ á mə sá yí.» ⁵ Bwé mú zə nə Yésus tóón a njúl nə túm gúmá á męwaagulə nə káándé ící atítíí. Pilât nə bwo ná: «Dugá, muud wé éga.» ⁶ Dúgúlə mílúlúú myâ ofada bônŋ ifulísh bwé á dúg Yésus yí, bwé á zə ji kímúlə ná: «Bwambuləg nyə kwolós dî, bwambuləg nyə kwolós dî.» Pilât mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, biméfwó bi bwámbuləg nyə kwolós dî, mee mə adúgé ɲkúmba sâ á mə sá yí.»

⁷ Oyúden bwé mú feél ná: «Sé búsé nə dúl cęx, dwó wé í ɲgə ci nə á jéla nə yə, nəcé a ɲgə jaaw nyúúl nə a jí Mwân mə Zembî.» ⁸ Ja Pilât nyə a gwág ntó yí, nyə á bul nyingə gwág íkukwendé. ⁹ A mú nyingə kə luŋ kə ci nə Yésus ná: «Wo á zhu ɲgow?» Yésus kú bęsa. ¹⁰ Pilât ntâg nə nyə ná: «Wó yida ban nə wo ayáláné mə? Wo ampúyé nə mə jí nə ɲkul mə bíd wo, mə jí námə nə ɲkul mə sá nə bwé bwámbuləg wo kwolós dî?» ¹¹ Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Í mbêm bæ Zembî kú yə wo ɲkul nyocŋgá, wo kú sá mə sâ. Gwé wé jí ná, muud nyə ámə zə nə mə wódí yé mə jág bul byaagulə.» ¹² Tééd fwála ni dí, Pilât nyə á ɲgə sọ zhií nə a bíd Yésus, Oyúden bwé mú ɲgə kím ná: «Wó ká bíd nyə, sé mpu nə wo cugé shwə mə *Káázél. Nəcə muud yēsh mə ɲwá ící nə bəd yé mə lwágulə nə a jí zhízhíj mə Káázél.»

18:31 19.6 18:32 3.14; Mat 20.19 18:35 1.11 18:36 6.15 18:37 3.32-33; 8.47; 1Tm 6.13; 1Yn 4.6 19:2
Luk 23.11 19:3 18.22 19:4 18.38; Luk 23.4 19:6 18.31 19:7 Ləv 24.16; Mat 26.63-65; Yuá 1.34;
5.18 19:9 Mat 26.62-63; 27.12, 14 19:11 10.18 19:12 18.37; Luk 23.2; Mis 17.7

¹³ Nji Pilât nyə gwág ntúni yí, nyə a cúwo nə Yésus tóón, a mú ka ji jiya nyə á du cígal mílósú yí, kúl bwé á du jôw né Mbaadé á məkwoógú məkwoógú yí, heburê dí né Gabáta. ¹⁴ Na í á bə í njúl jwów bwé dú kwəməsa *Páska yí, jwów í mú ηγεε tólóg dî. Pilât mú ci nə Oyúden ná: «Dugá Njwú-buud wán.» ¹⁵ Bwé mú ηgə kîm ná: «Nji shwi, nji shwi. Bwambuləg nyə kwolósud.» Pilât ná: «Mə bwámbuləg Njwú-buud wán kwolós dî?» Milúlúú myâ ofada mí mú bəsa ná: «Sə básə nə Njwú-buud nji Káazel.» ¹⁶ A mú ka yə bwo Yésus ná bwé kəg bwambulə nyə kwolós dî.

*Bwé bwambulə Yésus kwolós dî
(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)*

Bwé mú ka bii Yésus, kyey nə nyə. ¹⁷ Nyəméfwó mú ηgə ηkēny kwolós jé, ηgə wú ηgwəla, ηgə kə kúl bwé jów né «Kúl á bwundú lúu» yí, heburê dí né «Golgota.» ¹⁸ Bwé mú ka bwambulə nyə kwolós dí wu, bənbə bóól búúud obá, nyíga jé kwolós dí ká, nyíga jé dí ká, Yésus jéd tútám. ¹⁹ Pilât nyə á ka cilə búbóómbúd bwé kə bwambulə Yésus dí lúu kwolós dí ná: «Yésus á Nazarét, Njwú *Oyúden.» ²⁰ Ncúlyá Oyúden bwé á lú búbóómbú jəwəg, nəcé kúl bwé á bwambulə Yésus kwolós dí yí í á bə kúnə-kúnə nə ηgwəla, cilyá í á bə ntəg heburê dí, nə laté dí, nə gurék dî. ²¹ Milúlúú myâ ofada ó Oyúden mí mú ci nə Pilât ná: «Kú bəeg cilə ná: “Njwú Oyúden”. Yidagú cilə ná: “Muud éga nyə á ci ná a ji Njwú Oyúden”.» ²² Pilât mú ci nə bwo ná: «Sâ mé mé cilə yí, gwé wé mé mé cilə yí.»

²³ Ja ózimbi bwé á shîn bwambulə Yésus kwolós dí yí, bwé á ka ηwa mikáándé myé bwé kaaw mənəkəw mənə, muud nyé ηkəw, muud nyé. Í mú ka lúg wáma jé á cwú. Jāη í á bə síyá ncindî, wú gwəw wóós shí kú nə leedyá. ²⁴ Ozimbi bwé mú ka ci bwámé nə bwámé ná: «Shé kúgá nyaa, shé yídágá jwə bya, dúg múúud nyə é ηwa yé». Í mú síy nda gúl kúkúl mícilyá mí Kálaad Zembî í ηgə ci ná, ná: «Bwé á kawəla mikáándé myām nji, bwé á jwə bya shú mbwéedí wām». Ntúni wə ózimbi bwé á sá yé.

²⁵ Í á bə, nyəwəgú yé bá mínyəwə búwé təl nyə kúnə-kúnə nə kwolós, nə Mariya mudá má Klópas, nə Mariya á Magudála. ²⁶ Yésus mú dúg nyóóηgú, *mpwíin Yésus nyə á du cəel yé təl nyə kúnə-kúnə. A mú ci nə nyəwəgú ná: «Dugí Muda, mwān woó wé éga.» ²⁷ A mú námé ci nə mpwíin ná: «Dugí nyəwəgú woó.» Tééd wəla níí dî, mpwíin wəwəgú mú ηwa nyóóηgú mə Yésus, kə jil nyédí.

*Shwi mə Yésus
(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)*

²⁸ Ja í má shîn bə ntúni yí, Yésus ηgə mpu ná isâ byēsh í má shîn cishəli, nyə á ka ci ná: «Mə ηgə gwág shwáásúlə minú»; ciyá jəwəg í mú sá ná sâ í á bə cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwəmag váál í jəla yí. ²⁹ Nyúl mpíí í á bə í təl nə məlwəg mə ábibiyezhə; bwé mú ηwa eponzh, juwo cínəwəg məlwəg mə ábibiyezhə dí, ka fəen mbúbwə *ízop dî. Bwé mú ka kənd gwo kə dásulə nyə. ³⁰ Nji Yésus nyə á ywə məlwəg mə ábibiyezhə máni yí, nyə ná: «Súsúsá jēsh í má bə.» A mú jweeg lúu, a mú nyiηg kənd *jîm jé wə Zembî.

Məcií nə məjúwó

³¹ Na nyə á bə, í njúl jwów bwé dú kwəməsa Sábaad yí. *Oyúden bwé áshígé ka cəel nə mimbimbə mí jíg íkwolós dí kə wóós jwów lú Sábaad. Í á ηgə ntəg bə ná nyāη Sábaad nyə é cə bóólúgá bēsh*. Ná ndéé, bwé á ka kə jî Pilât ná a yəg bwo ηkul ná bwé búgəg buud óni məkuú, ka yíl bwo íkwolós dî. ³² Ozimbi bwé mú kə, kə búgə áshúshwóógú məkuú, búgə námé ábēé. ³³ Ja bwé á kə wóós wə Yésus yí, bwé mú kwey ná a má bwey yə, bwé nda ntəg búgə nyə məkuú. ³⁴ ηgwól zimbi mú yida ηwa kwəwə, juwo nyə ntúg lú mwə dî, məjúwó nə məcií má ó júg ntəg. ³⁵ Muud ηgə bwiηg isâ íni yé nyə a dúg byo nə mísh mé. Bwiηgúlə á ηgə bwiηg yí wúsə nda óbúbələ bwé ηgə magulə ná; a mpú ná a ηgə bwiηg sâ jísə búbələ yí. A ηgə bwiηg gwo shú ná bi búgúlág námé. ³⁶ Í á síy ntúni ná sâ jí cilyá

19:24 Sòm 22.19 19:25 Mat 27.55-56; Luk 23.49 19:26 13.23 19:28 Sòm 22.16 19:29 Sòm 69.22 19:31
Mbá 21.22-23 * 19:31 Nyə é cə bóólúgá bēsh nəcé a bwəmalə nə Páska. 19:34 1Yn 5.6 19:35
15.27; 21.24 19:36 Sòm 34.20-21; MmN 12.46

Kálaad Zembî dí yí í bwámag, ná: «Təo yasə jé ηgwúd nə ηgwúd í áshígé bwele búg.»³⁷ Í nyingə námə bæ cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bwə bá dúg múúd bwə á cúwal nyúúl yé.»

Bwə kə dəl Yésus

(*Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56*)

³⁸ ηgwól múúd nyə á də bæ Arimatê ná Yóseb, nyə á də bæ *mpwíin mə Yésus shwoód a dúgə fúndə *Oyúden. Ja ózimbi bwə á shîn kə búgə buud ə íkwolós məkuú bwə juwo Yésus kwəqə ntúg lú mwə dí yí, Yóseb nyə á ka wə Pilát ná Pilát yég nyə wáda nə a kég yíl mbimbə mə Yésus kwolós dî. Pilát mú magulə. Yóseb mú kə ηwa mbimbə mə Yésus.³⁹ Nikodêm muud nyə á fwo kə wə Yésus gúl búlú dí yé mú námə zə, a mbíd bíl íkáá í labínda bwə á də jôw nə aloês† yí fúlá nə mîr‡. Fúlá wəηg wêsh í á jee bæ okílo məwûm málól. ⁴⁰ Yóseb bá Nikodêm bwə á ka ηwa mbimbə mə Yésus, bwə fúlə wo nə obándashi, wá ólabínda, váál Oyúden bwə dú sá ja bwə dúl mbimbə yí. ⁴¹ Gúl fambá í á də bæ nûη kúl Yésus nyə á bæ kwolós dí yí, nyúl shwôη njúl cínəηgú gúgwáan, bwə kú fwo bwele dəl múúd cwû. ⁴² Nda jwów dəηg í á bæ jwów bwə dú kwəmusá Sábaad yí ná, bwə á shwal wá mbimbə mə Yésus shwoη nyəηgúđ nəcé í á bæ kúnə-kúnə.

20

Ompwíin bwə kə dúg shwoη

(*Mat 28.1-10; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12*)

¹ Jwôw shwéndə mə dú tééd yí, ná námə yídúgú yídúgú, Maríya á Magudála nyə á kə shwoη dî. A mú kə kwey kwóógú kú ná nyingə bæ kúl í á ηgə juwal shwoη yí. ² A mú kə nə kúlə wə Shímun Pyêr bá nyəηg *mpwíin Yésus nyə á də cəel yé. A mú kə jaaw ná: «Bwə mə yíl Cwámba shwóηud, sə ámpúyé kúl bwə mə kənd nyə yí.» ³ Pyêr mú cúwo tóón, ηgwól mpwíin cúwo námə, bwə mú kə kúl bwə á dəl Yésus yí. ⁴ Bêsh obá bwə á ηgə kə nə mikúlá, nji, ηgwól nyə á ηgə bul ju cə Pyêr, a mú kə tééd kumə shwoη dî. ⁵ A mú bəqə, a mú dúg nji obándashi bwə á dəl Yésus nə ndí wá bwə mbwúgú. Nji nyə a shígé nyíi shwoη dí cwû. ⁶ Shímun Pyêr nyə á ηgə bə nyə, a mú zə wóós jé ja, a nyíi shwóηud. A mú də dúg óbándashi bwə á bæ bwə mbwúg cínəηg wá. ⁷ A mú námə də dúg kúl káándə bwə á wólə mbimbə lúu nə ndí yí, jâη í á shígé bæ kúl óbándashi bwə á bæ yí, í á bæ yé fúlá, í mbwúg jé kóómb. ⁸ Na, ηgwól mpwíin, nyəηg nyə á tééd wóós yé, mú ka zə nyíi shwóηud, a mú dúg, a mú *magulə. ⁹ Í á bæ nəcé bwə áshígé fwo mpu wámbulə sá í á bæ mícilyád yí, nə Yésus mə jəlá nə bá gwûm. ¹⁰ Ja ómpwíin bwə á shîn dúg ntáni yí, bwə á ka nyingə kə bwódí.

Maríya á Magudála mə dúg Yésus

(*Mak 16.9-11*)

¹¹ Maríya nyə a lúg tóón, shwoη dí kúnə-kúnə a ηgə jii. Nyə á ka námə kə bəqə shwoη a ηgə jii. ¹² A mú dúg wéηgəles obá nə mikáándə mí áfufumê bwə njúl kúl mbimbə mə Yésus í á bæ í mbwúg yí, nyíga ηgε kóómb lúu, nyíga ηgε kóómb məkuú. ¹³ Wəηgəles bwə mú jî nyə ná: «Amuda, jí wó ηgə jii yí?» Nyə nə bwo ná: «Bwə mə yíl Cwámba waamə wa, mə ampúyé kúl bwə mə kənd nyə yí.» ¹⁴ A ηgə ná lás ntúni, a mú yid, a dúg ntâg Yésus tál, nji a kú mpu ná jisə nyə. ¹⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, jí wó ηgə jii yí? Wo ηgə sə zə?» Maríya mú téduga nə muud mə də sêy cínəηgú fambá wə ηgə jî nyə ntúni éne. A mú ci nə nyə ná: «Cwámba, ηkí wo wə wo ámə yíl nyə, jaawəg mə kúl wo ámə kə kənd nyə yí, mə kə ηwa nyə.» ¹⁶ Yésus mú jôw nyə nə jínə dé ná: «Maríya.» A mú yid wə Yésus ci nə nyə heburə dí ná: «Rabúni», ntó mə kə ná «Yígguli.» ¹⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Kú kúnə nə mə, nəcé mə afwóyé bád kə wə Sóóηgú waamə. Yidagú kə jaaw ómínyəηú bâm nə mə

19:37 Zak 12.10; Mbú 1.7 19:38 9.22 19:39 3.1-2 † 19:39 aloês: Í á bæ labínda bwə á də gwáágulə mimbimbə yé. ‡ 19:39 mîr: Nyə á bæ mólól məkúl mə líí bwə á də sá bóól ólabínda nə míl mímyudú nə ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó íciyá dî. 19:40 12.7 20:2 13.23 20:6 11.44 20:9 Sôm 16.10-11; Luk 24.26-27; Mis 2.25-31; 1Kr 15.4 20:13 20.2 20:14 21.4; Luk 24.16 20:17 ómínyəηú bâm: Rom 8.29; Heb 2.11-12

zə bád kə wə Sóóŋgú waamê jísə námə Sóóŋgú wún yé, wə Zembî waamê jísə námə Zembî wún yé.»¹⁸ Mariya á Magudála músə kə jaaw *ómpwíín ná: «Mə ámə dúg Cwám̄ba», a mú ntâg jaaw bwo nda Cwám̄ba nyə ámə ci ná.

Ompwíín bwə dúg Yésus

(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

¹⁹ Námə mpwó-kugú á jwôw ŋgwúd nə ŋgwúd ni, jwów shwénde mə də tééd yí, *ómpwíín bwə á bə njów. Bwə á ŋgə ji nə mimpumbé minjuwulá, ŋgələ fúndə *Oyúden. Seegya ná, Yésus mə cúwo, zə tów bwo tútám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.»

²⁰ Ja á mə ci ntúni yí, a mú lwágulə bwo məbwə nə ntúg lú mwə. Ompwíín bwə mú bul gwág məshusug nə dúgúlə Cwám̄ba. ²¹ Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Námə nda Dâ nyə á nti mə ná, mə ka námə kənd bî.» ²² Ja á mə shîn ci ntúni yí, a mú yámb bwo ŋgúl, nyə ná: «Ləgúgá ŋkəŋkə Shíshim; ²³ buud bí mə bá də juu nə *misəm wá, bwə bá də ləg íjuugá; bəŋg bí ábúle də juu wá, bwə ábúle də ləg íjuugá.»

Yésus bá Tómas

²⁴ Na, Tómas, ŋgwól múúd á buud wúm nə óbá, nyəŋgə bwə á də námə nyiŋgə jów nə Wáás yé, nyə a shíge bə ja Yésus nyə á zə wós *ómpwíín bé dí ni. ²⁵ Bóól ómpwíín bwə á ka jaaw nyə ná: «Sə báá sə ámə dúg Cwám̄ba». Nyə mú ci nə bwo ná: «Mə jii nə mə dúgúg məluun mə məsún nyədí məbwəd, mə wá nyiné cínəŋgú, mə juwo məbwə kúl bwə á juwo nyə kwəŋ ntúg lú mwə dí yí. Té mə afwóyé dúg íyuug byəŋg yí, mə cugé nə ŋkul *magulə.» ²⁶ Í á ka bə, ja shwénde ncindí nyə a bwəma yí, ompwíín ó Yésus bwə á nyiŋgə bə seəŋgyá njów, bəndə Tómas jəŋ ja. Seegya ná, Yésus mə zə, zə tów bwo na tútám, mimpumbé mí njúl minjuwulá, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ²⁷ Nyə ntâg nə Tómas ná: «Ntiŋ nyiné məbwə gwô wa, dugí məbwə mām; ntiŋ məbwə zə wá wa mədí ntúg lú mwə dí, yəwəŋ ŋgələ sə məshwán, maguləg.» ²⁸ Tómas mú bəsa nə nyə ná: «Cwám̄ba waamə nə Zembî waam.» ²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wo mə ka magulə nəcə wo dúgúlə mə! Buud bwə ŋgə magulə bwə kú fwo dúg mə wá, báá bwə mə jəla.»

³⁰ Yésus nyə a sə námə mósól zhwoŋ məshimbá ompwíín bé bwə ŋgə dúg; mən mə cúge cilyá wa kálad égaád. ³¹ Məŋg məsə cilyá wa mə məsə shú nə bi məgúləg nə Yésus jisə *Krišt, *Mwân mə Zembî, bí mə ká magulə ntó bí *bə nə cug jínə déd.

21

Ompwíín zəŋgbá bwə dúg Yésus

¹ Nə ndeé, fwála í á zə cə; Yésus mú námə nyiŋgə zə lwóya *ómpwíín bé nyúul ncindyə mánj Tiberyad. Í á bə ntúga: ² nə Shímun Pyêr, nə Tómas bwə á də námə nyiŋgə jów nə Wáás yé, nə Natanaël muud á Kana faan lú Galilə, nə bwân ó Zhébedé, nə bóól ómpwíín bé óbá bwə á bə bwə njúl. ³ Shímun Pyêr mú zə ci nə bóól ná: «Mə zə kə shwey óshû». Bwə ntâg ná né ná: «Shé mə zə kə.» Bwə mú kə, kə kəwa byóólúd. Nji, bwə áshíge bii təw shú búlu níid. ⁴ Nə ndeé, ja mán í mə zə ŋgə ləm yí, Yésus mú zə, zə tów cínú, ompwíín nda mpu ná jisə nyə. ⁵ A mú ci nə bwo ná: «Nááá, bwân e, bi á bəyé nə bábaalé óshû na?» Bwə ná: «Mbê.» ⁶ Nyə nə bwo ná: «Wusəgá wód dún kóomb byóól á məbwə məncwúm, bi é bii óshû.» Bwə mú wusə, wód í mú bii óshû bímbí á nə bwə kú ná nə ŋkul júgə. ⁷ Mpwíín Yésus nyə á də ceel yé mú ci nə Pyêr ná: «Cwám̄ba wə éne!» Nji Shímun Pyêr nyə a gwág nə jisə Cwám̄ba yí, nda nyə á bə shushwáás ná, a mə bwáád míkáándá, mə kəl nyúúl məjúwó. ⁸ Bóól bwə mú ŋgə zə nə byóól bwə ŋgə julə oshû lwándúla wódúd nə cwóó. Bwə áshíge bul bə shwóg-shwóg nə bwūŋ, í á jee bə nji omáda təd*. ⁹ Ja bwə mə wós cínú yí, bwə mú kwey kuda máág, oshú bwə məbd cínəŋg, nə íbuléd. ¹⁰ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá nə bóól óshû bí mə bii óni.» ¹¹ Shímun Pyêr mú nyiŋgə kəwa byóólúd, a mú kə julə

20:19 9.22; 14.27; 20.1   20:20 19.34; 20.25, 27   20:21 17.18   20:22 14.16   20:23 Mat 18.18   20:24 Tómas:
11.16; 14.5; 20.27; 21.2   20:26 20.19   20:29 1Pr 1.8   20:30 1.14; 2.11   20:31 3.15; 1Yn 5.13   21:3 Luk 5.5
21:4 20.14; Luk 24.16   21:6 Luk 5.5-7   21:7 13.23; Mat 14.29   * 21:8 Okudé mitəd mimbá.   21:11 Luk
5.6

wód lwándúlá nə məmə óshû təd nə məwûm mətóon nə ólól. Oshû bwá á tɛɛm bə ntúni, wód í áshígé nyey. ¹² Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá də.» Tɔɔ muud nyə áshígé jî nyə ná: «Wo wá zə?» Bêsh bwá á ηgə bwey mpu ná jísə Cwám̄ba. ¹³ Ná ndéé, Yésus mú shísh, a ηwa íbaléd yə bwo, a ηwa námá óshû yə bwo. ¹⁴ Na nyə á bə ja aléel Yésus lwóyálə nyúúl ómpwíin bé dí ja nyə á shîn gwûm yí.

Yésus bá Pyêr

¹⁵ Ja bwá má shîn də yí, Yésus mú jî Shím̄un Pyêr ná: «Shím̄un mwâ mə Yuánes, ye wó cɛel mə cɔ́ bímbí búga bwá cɛ́el mə yí?» Shím̄un ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cɛel wo.» Yésus ntâg nə nyə ná: «Wíílúg mə bwán ó nɔwəmbɛ bām.» ¹⁶ Yésus mú nyingə jî nyə ja ábɛé ná: «Shím̄un mwâ mə Yuánes, ye wó cɛel mə?» Nyə ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná má cɛel wo.» Yésus nə né ná: «Bág mə mbaagulə incwəmbɛ.» ¹⁷ Yésus mú nyingə jî nyə ja aléel ná: «Shím̄un mwâ mə Yuánes, ye wó cɛel mə?» Pyêr mú bə nə məcəy mə lâm nə Yésus jílə nyə ja aléel ná: «Ye wó cɛel mə?» A mú ntâg bɛsa ná: «Cwám̄ba, wo mpú ísâ byêsh, wo mpú ntâg ná má cɛel wo.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Wíílúg mə incwəmbɛ byâm. ¹⁸ Búbálé, má jaaw wo ná, ja wó á dɛ bə nɔwəmə yí, woméfwó wo á dɛ cɛɛlə kandá, wo kə kúl wó cɛ́el kə yí. Ja wó bá bə cwúcwúúl yí, wo bá dɛ tɛ́eg mábwá, buud oshús dɛ cɛɛlə wo kandá, kə nə wo kúl wó shígé cɛel kə yí.» ¹⁹ Na nyə á bə ná, Yésus nyə á ηgə lwágulə mbií shwiy Pyêr mə bá yə yí, shwiy í bá yə Zembî gúmá yí. Ja nyə á shîn ka jaaw nyə ntó yí, nyə á ka ci nə nyə ná: «Bɛg mə.»

²⁰ Pyêr nyə á ka yid, a mú dúg *mpwíin Yésus nyə á dɛ cɛel yé ηgá zə nyádí mpús, mpwíin nyə á jágwə Yésus bud dí ja bwá á ηgə də yí, jî nyə ná: «Cwám̄ba, zə nyə é kusha nə wo?» ²¹ Ja Pyêr má dúg mpwíin éne yí, a má jî Yésus ná: «Nyíga nyɛ mə bá shúgula ntudɛl?» ²² Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Mə ká ci ná a bág cugə kə wóós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dúg wo cínəng yí? Wɛɛ bɛg mə.» ²³ Tɛ́éd fwála ni dí, lâη mú kyey óbúgula bēsh dí ná mpwíin wəɔngú nyə abúle yə. Í njúl ná Yésus nyə a shígé ci nə Pyêr ná mpwíin wəɔngú nyə abúle yə, nyə yida ci ná: «Mə ká ci ná a bág cugə kə wóós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dúg wo cínəng yí?»

²⁴ Mpwíin wəɔng wə ηgá bwiiηg isâ íga, nyə wə nyə á cilə byo; sé mə mpú ntâg ná bwiiηgúlə yé wúsə nda óbúbálé bwá ηgə magulə ná. ²⁵ Bíl ncúlyá isâ Yésus nyə a sá yí bísa. Byêsh í á mbəm ηgə kə mícilyá dī, shí ga bə bíbilyá shú ókálaad ɔ mícilyá myəɔng.

Misóólúgú mí búúd ɔ lwámá

Isá í dúgyá nɔ kálaad Misóólúgú yí

Misóólúgú mí búúd ɔ lwámá, jisɔ cilyá ábɛé mɔ Lúkas Kálaad Zembî dî. A ngə jaaw váál búúd ɔ lwámá ɔ Yésus bwá á bwiing Jɔjɔ Kéel yí.

Mətédúlé mɔ kálaad mɔ lwágulə sá nɔ Yésus nyə á bwəndɛ fug shú Dɔ dé, nyə á ka jaaw bwo fug nyɔɔngú nɔ sán sán (1.8): «bi mɔ bá lóg nkúl í bá zhu wə ɲkɛɲkɛ Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wóós íjumə í shí byêsh dî.»

Kálaad Misóólúgú ji ka bə nə məma mənkwə məbá:

(1) Ja Yésus mɔ shín kə gwów yí, a mɔ nti búúd bɛ ɲkɛɲkɛ Shíshim nyúúlúd jwɔw lú Pantekôt. *Dɔ mɔ Zembî í mú tééd Oyúden dî (1.1–12.25), í mú ka ngə bwaag.

(2) Jɔjɔ Kéel nyə á kə námə nɔ ndɛé kə kumə Róma, shug lú lɔɔmɔd (13.1–28.31). Tééd líú 13, Pwól wə ngə bul nyîn: í bul bə mínjɔɔnd milóol nyə a sá myá.

Kyeyúlə Jɔjɔ Lán í á ngə kyey ntáni kú bish məkwowula ni í cúgé nji sáal búúd ɔ lwámá bənɔɲ oshwə bán; í bul bə nɔ ɲkɛɲkɛ Shíshim wə nyə á ngə sá nɔ Dɔ mɔ Zembî í ngəg nɔ bwaag.

Zembî nyə á kaag buud ɲkɛɲkɛ Shíshim

¹ Tyofil, mɔ a tééd cilə kálaad ashúshwóógú nɔ mɔ bwiing sá jêsh Yésus nyə a sá yí, nɔ jɔɔng jêsh nyə á jíguli yí tééd mətédúlé ² kə wóós jwɔw nyə á bân kə gwów yí. Jwɔw dɔɔngú, nɔ nkul á ɲkɛɲkɛ Shíshim, nyə á fwo shín lwágulə *buud ɔ lwámá bɛ nyə á féesh wá sá bwá jálá nɔ bá sá yí. ³ Búúd ɔ lwámá bɛ bɔɔng dí wə nyə á lwóya nyúul mpásə micún nɔ shwiy dé yí. Nyə a lwágulə bwo iyuug mimbíi mimbíi nɔ a jisə kuwó, bwə ngə dúg nyə tâɲ mwɔw məwúm mənɔ, a ngə bwiing bwo isá í dúgyá nɔ Faan mɔ Zembî yí.

⁴ Í á ka zə bə, dáni jwɔwúd hí, bənɔɲ bwə ngə də, a mú báásulə bwo nɔ: «Bí kú bá tí məkuú Yurúsəlem, bí ɔ bá fwo bwánd sá Dâ nyə á kaag yí, sá bí á gwág nɔ mɔ yí.» ⁵ Nyə nɔ bwo nɔ: «Yuánes nyɛ nyə á duu buud nɔ məjúwó, bí bân bi mɔ zə bá duwan nɔ ɲkɛɲkɛ Shíshim námə mwɔw mɔgaád.» ⁶ Bêsh bwə mú ka jí nyə cún ngwúd nɔ: «Cwamba e, ye ja gaád wə wó zə kwo tál íjwúga yá *Izəryél yí?» ⁷ A mú ci nɔ bwo nɔ: «Bi dí bí nɔ bi mpúg məfwála nɔ ija Dâ nyəmɛfwó nyə á tál yí. ⁸ Nji, bi mɔ bá lóg nkúl í bá zhu wə ɲkɛɲkɛ Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurúsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wóós íjumə í shí byêsh dî.»

Yésus mɔ kə gwɔw

(Luk 24.50-53)

⁹ Ja nyə á shín lás nɔ bwo ntáni yí, bwə ngə dúg nyə, a mú nkân kə gwɔw, nkúdu mú shweel nyə, mísh mán mə kú ná dúg nyə. ¹⁰ Bwə ngə ná dúg ngɛɛ jɔɲ dí wú nyə á kə wá, seegya nɔ buud obá bwə mɔ wóós bwo na koogú, bwə njúl nɔ mimbwéedí mí áfufumá. ¹¹ Buud óni bwə mú ci nɔ bwo nɔ: «Yé búúd ɔ Galilê, jí bí mɔ ká bwên na dɔ dúg jɔɲ dí yí? Yésus mɔ bún kə jɔɲ dí béegya nɔ bi éne, nyə é bá námə kwo zə mbií ngwúd bi ámə dúg a ngə kə jɔɲ dí ni.»

¹² Ntɔ, bwə mú tí njɔɔnd wúlə mbámbún á wəolivyê, kálə Yurúsəlem, cínɔngú jisə cé zhí múúd mɔ kyéy jwɔw lú sábaad yí*. ¹³ Ja bwə mɔ wóós Yurúsəlem yí, bwə mú bád fúm á njów dí gwɔw, kúl bwə á dɔ sɛɛngya yí, nɔ Pyêr, nɔ Yuánes, nɔ Zhâk bá Andrê, nɔ Fílíp bá Tómas, nɔ Batəlúmî bá Matiyô, nɔ Zhâk á mwân mɔ Alfê, nɔ Shímun nyə á bə gwoong

1:1 Luk 1.1-4   1:2 10.41; 13.31; 28.23; Luk 24.36-42, 46-51; 1Tm 3.16   1:4 Luk 3.16; 24.49; Yuá 14.16   1:6 Luk 24.21   1:7 Mak 13.32   1:8 Luk 24.47-48 bi músə bá bwiing lán wám: 1.21-22; 2.32; 3.15; 5.32; 10.39; Yuá 15.27   1:9 Luk 24.51; Yuá 6.62; 1Pr 3.22   1:10 Luk 24.4   1:11 Luk 21.27; Mbú 1.7   1:12 Luk 24.52   * 1:12 çɛɛ mə Moyîz í á dɔ ci nɔ nkí muud mə cɛel sá njɔɔnd jwɔw lú Sábaad í, a kú ntɔ kilomáda ngwúd.   1:13 Luk 6.14-16

á mæcey má lœom dí yé, nê Yúda mwân mæ Zhâk. ¹⁴ Bêsh bwé á dæ sá zény mójəgula lâm ηgwúd, bânêη bóól búdá, nê Maríya nyœœηgú mæ Yésus, nê omínyœœηú ó Yésus.

Bwé féesh jilá mæ Yúdas

¹⁵ Dúl jwówád ntúni, obúgula bwé má seηgya je bæ tâη buud tæd nê mæwûm mábá, Pyêr nyœ á tœw shí, a mú ci nê bwo nó: ¹⁶ «Bwááηg ó, ηkêηkê Shíshim nyœ a lás mpu má *Dávid dí, sâ jœœηg jísœ cilyá shú má Yúdas. Nyœ wé nyœ á ηgœ kœ nê buud bwé á kœ bii Yésus wá. Í á jii né sâ jísé mícilyá mí Kálaad Zembî dí yí í bwémag. ¹⁷ Yúdas nyœ á bæ námé gwoœηg jísúd, Zembî nyœ a yœ námé nyœ ηkœw sáal gaád. ¹⁸ Nji, *mwaanê bwé á jóna nê nyœ né a sáág olíηηgí nyœ á sâ wá, nyœ á kusœ shí nê mwaanê wœœηg. Nyœ á ka kœ kadæwa shí cínœηg mbúmbudî, a mú kœœd tâm kug, iség nê incuwa ciim shí nê shí†. ¹⁹ Buud œ Yurúsælem bêsh bwé á shí mpu sâ jœœηg, nê ndéé bwé á gwiid shí nyœœηg né Akéludama, ntó má ké né “Shí mæcií”. ²⁰ Mpuhá ná jísœ cilyá kálaad osôm dí nó: “Dœnd dé í lúgúg wuul, muud kú ná bá ji cínœηg”. Í njúl námé kwo bæ cilyá nó: “ηgwól múúd ηwág jiya jé”.

²¹ «Ntó, sé búsa nê bóól búúd wa, buud sênêη bwo sé á dæ ηgœ jaand ja sênêη Cwám̄ba Yésus sé á bæ gwoœηg yí, ²² tééd nduwán má Yuánes Nduu-buud kœ kumæ ja nyœ á bân kœ jœη dí yí. Í jii né ηgwól múúd á cínœηg zég seηgya nê sé, sênœη zœ ηgœ bwiiηg gwûmúlœ Cwám̄ba nyœ a gwûm yí.» ²³ Bwé mú lwágulœ búúd obá, nê Yóseb nyœ á bæ nê dúl jíné né Barsábas, bwé dúgœ námé nyiηgœ jœw né Yustos yé, nê Matíyas. ²⁴ Nê ndéé, buud bwé mú jəgula nê Zembî né: «Cwám̄ba e, wo muud mæ mpú mílâm mí búúd bêsh yé, lwóg sé nyœœηg wó má féesh wa búúd obá óga dí yé, ²⁵ a zég ηwa jiya wa sáal *búúd œ lwámád, nœcé Yúdas nywáá nyœ á myaas jiya jœœηgú, a kœ ηwa jœœηg í á jœla nê nyœ yí.» ²⁶ Bwé mú jwœ bya shú búúd obá bœœηg, mpaambá í mú féesh Matíyas, bwé músœ seηg nyœ nê buud œ lwámá wûm nê ηgwúd.

2

ηkêηkê Shíshim má shulœ jwœw lú Pantekôt

¹ Ja jwœw lú Pantekôt í á wóós yí, bêsh bwé á bæ bwé njúl kukûl ηgwúd. ² Seegya né nyúl ncíndá mú zhu gwœw námé nda ja mæma ηkwœ mæ dæ kuηg yí. Ncíndá nyœœηg í mú lwánd njœw bwé á bæ yí wêsh né cwóó. ³ Nê ndéé bwé mú dúg bíl ísâ í ηgœ wóós nda mœjûm má kuda. Isâ byœœηg í mú ηgœ bóóg ηgœ kœ badæwo muud yêsh nyúúlúd. ⁴ Bêsh bwé mú lwánd nê ηkêηkê Shíshim né cwóó, bwé mú tééd ηgœlœ lás móól mákêl nda Shíshim í á ηgœ sá né bwé lásúg nó.

⁵ Í á bæ *Oyúden bwé njúl Yurúsælem, Oyúden bwé má wá lâm wé Zembî wá, bwé á zhu ílwoη i búúd byêsh bísé jœη dí shí yí. ⁶ Ja sâ ni má gwíηg lœom nê lœom yí, búúd bwé mú zœ seηgya bwé kú mpu sâ bwé cig yí nœcé muud yêsh ηgœlœ gwág obúgula bwé ηgœ lás kál lú byélé dé. ⁷ Fug í á jimb bwo mílúúd, bwé ηgœ jág bul káam, bwé mú ηgœ ci nó: «ηgaá ná búúd bwé ηgœ lás óga bêsh búsa buud wâ Galilé? ⁸ Ká ntœdelé í mpú zœ bæ né sé ηgœg nê gwág bwé ηgœ lás mækêl mæsú, muud yêsh yag kál lú byélé dé yé? ⁹ Nê Oparut, nê buud ó Medî nê bœœηg wâ Elam, nê bœœηg bwé dæ ji Mæzhuputamî nê Yudéa, nê bœœηg wâ Kapados námé, nê Pœη nê Azî, ¹⁰ nê Frizhî, nê Pamufilî námé, nê Igîpten, nê mæfaan má Libî mâ ηgeé ηgwála Sirên, nê buud bwé ámœ zhu Róma wá, ¹¹ fwámé Oyúden, nê ojœη bwé á zœ nyíi mísœœn Oyúden dí wá, nê buud ó Kurêt nê Arabî. Ntœdelé sé ηgœ gwág buud óga bwé ηgœ bwiiηg mæma mísóólúgú mí Zembî sœdí mákêl má byélé dí yé?» ¹² Bêsh fug í á jimb mílúúd, bwé kú ná mpu sâ bwé cig yí. Bwé mú ka ηgœ ci bwémé nê bwémé né:

1:14 Luk 23.49   1:16 Sôm 41.10   1:18 Mat 27.3-8   † 1:18 Bwœœdagí lâη ga nê wœœηg wúsé Mat. 27.5 yí.   1:20 Sôm 69.26; 109.8   1:21 Luk 1.2; 3.21; 24.51   1:24 Yuá 2.24-25   1:26 Mik 16.33   2:1 LœV 23.15-21; Mbá 16.9-11   2:3 Luk 3.16   2:4 bwé mú lwánd nê ηkêηkê Shíshim né cwóó: 4.31; 6.3, 5; 7.55; 8.17; 10.44; 11.15, 24; 13.9; 15.8; 19.2, 6 lás móól mákêl: 4.31; 10.45-46; 19.6; 1Kr 12.10; 14.2-12   2:7 1.11   2:12 1Kr 14.23

«Jáyé í má bæ ga?» ¹³ Bóólúgá bân bwé mú ñgə cágʉlə obúgʉlə, bwé ná: «Bwé má lwánd nə məlwəg.»

Pyêr mə lás kaand

¹⁴ Pyêr bənônɔ *buud ɔ lwámá wúm nə ñgwúd bwé mú ka zə tɔw tām buud. Pyêr mú bân kál gwów-gwôw, lás nə bwo ná: «Yé *Oyúden nə bi bēsh buud bí ñgə ji Yurúsəlem wá, bi ɔ mpú nti málwə kəga mádí, bi má jəlá nə mpu sá ga. ¹⁵ Buud óga bwé ñgə nə fudə nə məlwəg nda bí ñgə ci ná. Ñgaá ná jwôw dásə ná ñji məwəla ibuu mâ mpámán mpámán. ¹⁶ Í yidá bæ ná sá Zhuwêl *muud micúndé nyə á jaaw yí, gwé wé í má bwəmə́ ga, nyə á ci ná:

¹⁷ Í bá bæ ná, mwôw mâ məzhúgúlâ,
mə bá shwu múúd yēsh Shíshim wâm.

Zembî má ci ntó.

Bwân bún wâ budúm nə wâ budá bwé bá cúndə micúndé myâm,
məncwámá mún má dúg *məntamé má á mísh ná bagó*,
icwúcwúúl bín dúg məntamé.

¹⁸ Jí ntó. Mə bá shwu ósóol ɔ məsáal bām Shíshim wâm mwôw məwɔgúɔ,
təɔ ósóol ɔ məsáal wá budúm, təɔ wâ budá,
bēsh bwé mú bæ búúd ɔ micúndé.

¹⁹ Mə bá wéeshəli *ísâ í mímbúgú gwów jɔɔɔ,
mə sá *ísâ í ntɔ búúd ñkwón yí shí mishwun.

Í bá bæ, nə məcií nə kuda, nə ñgúdá yíle,

²⁰ shúshwóogú nə mwásé má Cwám̄ba í zəg wóós,
məma mwásé ñkɔɔkəɔwə wəwɔg,
jwôw í bá shwɔɔla bæ yídúgú, mbyôl bæ məcií.

²¹ Né ndeé, múúd yēsh mə bá k̄m jôw jínə má Cwám̄ba yé, a bá cugə.

²² «Bag ó *Izəryêl, gwágúlógá sá má ñgə ci yí. Zembî nyə a wéeshəli bí *məshimbá nə isâ í mímbúgú nə isâ í ntɔ búúd ñkwón yí. Nyə a wéeshəli byo məbwə má Yésus á Nazarət dí nda bí má bwéy mpu ná. Ntó ji ná Zembî nyə á mpu lwóya ná nyə wé nyə á nti bí Yésus á Nazarət wəwɔgú, ²³ Zembî mú sá ná bi bíig muud wəwɔgú námə nda nyəməfwó Zembî nyə á ñwa cígúlá ná, nda nyə á bwéy mpu ná. Bi á kusha nyə nə buud búsé kú bísh məcɛɛ wá, bí sá ná bwé gwúg nyə, bwé músə bwəmbələ nyə kwolós dí. ²⁴ Nji, Zembî nyə a gwúmushi nyə, a fəemushi nyə nə shwiy nəcé shwiy í á shígé nywá bæ nə ñkul máánd nyə kandəgə. ²⁵ Dávid nyə á wám̄bələ ci shú déd ná:

Mə á dɔ dúg Cwám̄ba mádí shwóg ja jēsh,
nəcé a jisə mádí mbwə məncwúm shú ná sá kú bwelə fwágusə mə.

²⁶ Ntó, lám wâm wúsə nə məshusug, júm dām í ñgə kəɔs nə jámbə.
Ka nyɔɔgə bul bæ ná ifúndá byām í bá ñgə woga nə búgə,

²⁷ nəcé wo abúlé sá ná mə kág myeesh baɔ mɔnjim,
wo abúlé bíd ná jɔɔɔ sóol məsáal wə kág bwo shwónɔɔ.

²⁸ Wo a sá ná mə mpúg məzhíí má cug,
wo bá lwándələ mə nə məshusug ja má bá dúg wó yí.

²⁹ «Bwááɔg, maguləgá ná mə jáawug bí ná kpwóó ná, mpáám̄bá íshé *Dávid nyə a shí yə, nyə á dɔw, shwɔɔ nyé nyísə ná wa sádí zə wóós múús. ³⁰ Nji, nda nyə á bæ muud micúndé ná, nyə á bwéy mpu ná Zembî nyə á kaag nyə, a kɛen búbálé ná a bá jil ñgwól mwân yé, məbyá mé mâ nyəməfwó, a bá jil nyə nyədí jiya ící dí. ³¹ Nyə á bwéy dúg ná Yésus mə bá gwúm, gwúmálə wəwɔg wé nyə á ñgə ci ja nyə á lás ná: “Bwé á shígé myaas nyə baɔ mɔnjim, nyúúl nyé í á shígé bwo shwónɔɔ”.

³² «Yésus wəwɔgú, Zembî nyə á gwúmushi nyə, sá bēsh sá búsé owúshined wâ lâɔ

2:17 Zhu 3.1-5 * 2:17 ntamé á mísh ná bagó: Wâɔ mbií ntamé í dɔ bæ wo kú kə gwád. 2:21
22.16; Rom 10.13 2:22 Luk 24.19; Yuá 3.2; Mís 2.43; 4.30; 5.12-16; 6.8; 14.3; 15.12; 19.11-12; Rom 15.19; Heb 2.4
2:23 3.15; 4.28; 7.52; Luk 23.33; 1Te 2.15 2:24 3.15; Luk 24.5 2:25 Sòm 16.8-11 2:27 13.35 2:29 10j 2.10;
Mís 13.36 2:30 2Sa 7.12-13, 16 2:31 Sòm 16.10 2:32 1.8

wɔɔŋg. ³³ Mbwê mæncwûm má Zembî í á bân nyə gwôw. Ŋkêŋkê Shíshim Zembî nyə á kaag yé, a má lág nyə wé Dâ, a má shwu sá nyə, gwé wé bí ŋgá gwág bí ŋgá dúg nə sá ga. ³⁴⁻³⁵ Dávid nyəméfwo nyə a shígé kə gwôw, nji nyə á ci ná:

Yawé nyə á ci nə Cwámba wám ná:

“Jig shí wa mádí mbwê mæncwûm
kə wóos ja mə é culushi mízhízhíh myô,
wo nyaál myo nə məkuú yí!”

³⁶ Yé bag ɔ Izurəyêl bêsh, bí má jəlá nə ka mpu kú nə məshwán nə Yésus bí á bwambulə kwólós dí yé, Zembî má sá nə a bəg Cwámba, a bə *Kríst.»

Obúgula ɔ Yésus ɔ ashúshwóógú

³⁷ Kaand ni nyə á kwi y buud milám, bwé mú jî Pyêr bônôh *buud ɔ lwámá ná: «Bwááŋg e, sá sáág ntudélê?» ³⁸ Pyêr mú bəsa nə bwo ná: «Céndúgá mitédúgá, muud yêsh dúwanugí jínə má Yésus-Kríst dí, Zembî jwúg bí nə *misəm mín. Ntó, bi mú lág yána má Zembî, yána dɔɔŋg wé Ŋkêŋkê Shíshim. ³⁹ Nəcé ŋkaagá má Zembî í dúgyá nə bî, nə bwân bán, nə bóól búúd bêsh búś óshwóg-óshwóg wá, bímbí dēsh Zembî mə bá jôw yí.»

⁴⁰ Pyêr mú námə kwo ŋgə lās nə bwo bíl zhwoɔg iciyá na, ŋgə cwîny bwo, nyə nə bwo ná: «Túbúgá wú na kala búúd á lílŋgî nííd.»

⁴¹ Buud bwé á magulə kaand yé wá, bwé á duwan. Jwôw dɔɔŋgá, buud bwé á kwídali *Dɔ lú óbúgula dí kúnə-kúnə buud otóóshin olól. ⁴² Obúgula bêsh bwé á də sá zény bəxələ mínjígúlá mí búúd ɔ lwámá, zény cug sɛɛŋgí á omínyɔŋh, zény dúlə féya buléd, nə zény dúlə ji ísɛɛŋgyá í májəgulad. ⁴³ Buud bêsh bwé á bə nə gwóógá, buud ɔ lwámá bwé ŋgə bul sá *isâ í mímbúgú nə *isâ í ntɔ búúd ŋkwón yí. ⁴⁴ Buud bêsh bwé á *búgula wá bwé á də bə kúl ŋgwúd, bwé sɛɛŋg isâ byán də bí byo sɛɛŋgí. ⁴⁵ Bwé á ŋgə kusha məbii máŋ nə isâ byán, bwé ka də kawula *mwaanê wɔɔŋgú námə nda múúd yêsh nyə á bə nə məyánŋan ná. ⁴⁶ Bêsh bwé á də sá zény kələ *Luŋ má Zembî jwôw dēsh mbií ŋgwúd; bwé də féya buléd mínjów minjów, bwé də də ídêw byán nə məshusug, kú nə muud mə ŋkēny nyúul. ⁴⁷ Bwé də ságusə Zembî, bóól búúd bêsh də ŋwa bwo nə məjilə. Cwámba nyə á də cug buud jwôw dēsh, a də kwádulə bwo *Dɔ dí.

3

Pyêr bá Yuánes bwé lwag mbúmbwúgú

¹ Pyêr bá Yuánes bwé á ka zə kə *Luŋ má Zembî wəla lú májəgula dí, məwəla məlól mə mpwó-kugú. ² Ŋgwól múúd nyə á byêl mbúmbwúgú. Buud bwé á ka də ŋkēny nyə jwôw dēsh də kə jil nyə mpumbé Luŋ bwé də jôw ná: «Jɔ Mbê» yí, a ka də gwáám b búúd bwé kə Luŋ wá kwíindyá. ³ Múúd éne nyə á ka dúg Pyêr bá Yuánes bwé ŋgə bə ná bwé zə nyí Luŋ, a mú gwáám bwo kwíindyá. ⁴ Pyêr bá Yuánes bwé mú dúg nyə ná figá-figá, bwé nə né ná: «Ntiig mísh kóga.» ⁵ Muud éne mú kənd mísh bwádí a ŋgə téduga ná a zə lág gúl sá. ⁶ Pyêr músə ci nə nyə ná: «Mə cugé nə *mwaanê, mə kú nə or. Sá má jí nə ndí yí, gwé wé má yə wo yí. Jínə má Yésus-Kríst á Nazarê dí, tówúg tətəlí wo kyéyug!» ⁷ Ná ndéé a mú bíí nyə mbwê mæncwúmád, bân. Námə cé nə cé, məkuú nə məcugulu má músə lal múúd éne. ⁸ A mú sáanz tów tətəlí nə cədek. A mú tééd ŋgələ kyey. A mú kə, bônôh bwo bwé mú kə nyí Luŋ má Zembî, a ŋgə kyey, a ŋgə kôw, a ŋgə ságusə Zembî. ⁹ Buud bêsh bwé mú dúg nyə a ŋgə kyey, a ŋgə kôw, a ŋgə ságusə Zembî, ¹⁰ bwé ŋgə mpu yag nyə nə muud nyə á də ji mpumbé Luŋ bwé də jôw ná Jɔ Mbê, a dúgá gwáám b búúd mikwíindyá yé, nyə wé éne. Bwé mú ŋgə jág bul káam sá í má sîy yí, ikukwende bíí bwo. ¹¹ Muud éne

2:33 Mbwê mæncwûm má Zembî: 2.34; 3.13; 5.30-34; 7.55-56; Mak 16.19; Luk 20.42; 22.69; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1; Heb 8.1; 1Pr 3.22 Ŋkêŋkê Shíshim Zembî nyə á kaag yé: 1.4; Yuá 14.16-17; 15.26 2:34-35 Sôm 110.1; Luk 20.42-43; Heb 1.13 2:36 3.15 2:37 16.30; Luk 3.10, 12, 14 2:38 3.19; Luk 3.3 2:39 Iza 57.18-19; Ifz 2.17 2:41 2.47; 4.4; 5.14; 6.1, 7; 8.4; 11.21, 24; 12.24; 13.49; 16.5; 19.20; 21.20; 2Te 3.1 2:44 4.32-35 2:46 Luk 24.53 2:47 2.41 3:1 10.3, 9, 30 3:2 14.8 3:8 14.10; Yuá 5.14 3:11 5.12; Yuá 10.23

nyə á shígé ná kwo béégya nə Pyêr bá Yuánes. Buud bêsh bwo mú zə nə mikúlú kú ná mpu sâ bwá cíg yí, zə lyɛ bwo na wú bwá á bə kúl bwá á gwiid ná Nyíngúlé* mə Sálumun yí.

Pyêr mə lás kaand

¹² Nda Pyêr nyə á dúg ntúni ná, nyə á ka lás nə buud, nyə ná: «Yé bag ɔ *Izurəyêl, nəcé jí bí ngé bul káam sâ í mə sîy ni yí? Jí bí ngé dúg sə ná ŋkaamə námə nda ŋkul nyísú wə í mə sá ná muud éga kyéyug tútəlí yí, ŋkí ntâg ná sə bulúlə wá milâm wá Zembî wə í mə sá yí? ¹³ Zembî mə *Aburaham, Zembî mə *Izaag, Zembî mə *Yákwab, Zembî odâ mə sá ná sóol məsáal yé Yésus bóg nə gúmá. Yésus bí bân bí á kɛenzh yé, bí á ban mísh mə Pilât dí yé, í njúl ná Pilât nywáá nyə á ngə cɛel bíd nyə. ¹⁴ Bi á ban muud Zembî nyə a féésh yé, tútəlí muud, bí yidá jî ná Pilât gwágúg ŋgwúl buud ŋkúŋkwóŋúlə, a bíd nyə. ¹⁵ Muud nyə a té cug yé, bi bân bí a gwú nyə, Zembî nywáá mú gwúmushi nyə. Sə búšə owúshined wâ lân wəŋg. ¹⁶ Nəcé búgúlálə Jínə mə Yésus í, Jínə dəŋg í mə lúlushi múúd bí mə dúg, bí mə bwey mpu éga. Búgúlálə Yésus wə í mə sá ná a yálúg fwámé yâl nda bí bêsh mə dúg éga. ¹⁷ Ná ndéé, bwaang, mə mpú ná sóólúgú wêsh bínŋ otówe ɔ shwóg bân bí á sá yí, í á bə nəcé íjág. ¹⁸ Nji, Zembî nyə á bwey jaaw mímpu mi *búúd ɔ mícúndá bé bêsh dí ná *Kríst yé mə bá bwəma nə micúŋ ná ndéé a yə, sâ jəŋg wə í mə bwəma ntúni ni. ¹⁹ Kagá cénd mítádúgá, bí cénd kuú njəond, ja jəŋgú Zembî mú jímbal *misəm mín; ²⁰ bí mə ká sá ntó Cwámba mə bá sá ná bi bóg ná bud-bud, a nti bí Yésus nyə á féésh ná a bóg Kríst wún yé. ²¹ Í jii ná Yésus wəŋgú fwóg ji jon dí kə wóós ja ísâ byêsh í bá kwo sîy ógúgwáán yí. Zembî nyə á ngə jaaw ntó mímpu mí búúd ɔ mícúndá bé nyə á féésh yág wá. ²² Nəcé Moyíz nyə a shí ci ná: “Cwámba Zembî mə bá nti bí ŋgwól múúd micúndá nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín. Bi ɔ bá gwágulə nyə sâ jêsh nyə é bá ci bí yí. ²³ Muud yêsh mə bá bə kú gwágulə múúd micúndá wəŋg yé, nyə abúle ná bə málán mâ kúl búúd jíshéd, a bá gwúyow.” ²⁴ Buud ɔ mícúndá bêsh, tééd wə Samyêl kala nə bəŋg bêsh bwá á zə nyádí mpúsə wá bwá á shí bwey dɛ bwiing lân á mwôw mága. ²⁵ Bi búšə bwân ɔ búúd ɔ mícúndá, bí á ngə námə byêl Zembî njúl nə sɔ nə impáambá bín. Nyə a sá sɔ jəŋgú ja nyə á ci nə Aburaham ná: “Mínjów mí búúd myâ shí ga myêsh mí bá dɛ lág ibwádán mpwoŋ buud nywô dî.” ²⁶ Shú dán wə Zembî nyə á tééd wéeshuli sóol məsáal yé yé, a nti nyə ná a zág bwádan nə bí, a sá ná muud yêsh yówug bów-bôw fúlú.»

4

Bwá zə bii Pyêr bá Yuánes

¹ Pyêr bá Yuánes bwé ngé ná lésha nə buud ntúni, nə ofada, nə njwú á buud bwé á dɛ baagulə *Luŋ mə Zembî wá, nə *Osadwisyêŋ bwé mú zə wóós, ² bwé ngé bul gwág bôw nə Pyêr bá Yuánes ngélə yə buud minjígúla ngə jaaw ná buud bwé bá gwúm nda Yésus nyə a gwúm ná. ³ Buud óni bwé mú bii Pyêr bá Yuánes kə fad bwo mímbwug dí ná bwé bá lás lésú wán mpwó-mwásá. Nəcé í á bə kugú mə bii shí. ⁴ Nji, bóólúgá ncúlyá buud bwé á gwág kéel wá, bwé á *búgula. Tâŋ obúgula í mú bád kə kumə kúnə-kúnə ótósšhin otóon.*

Pyêr bá Yuánes bwé zə tów kəədɛd

⁵ Mán mələm, otówe ɔ shwóg, nə ocúmbá buud, nə *Oyíguli ɔ məcɛɛ bwé á bə Yurúsələm wá bwé mú zə sɛɛngya. ⁶ Ajəláci á ofada bwé á dɛ jôw ná Hána yé nyə á bə cínəŋg, nə Kayíf, nə Yuánes, nə Aləguzándrə, nə mimbyêl myêsh myâ wəájəláci wá ofada.

* 3:11 Nyíngúlé: Sá sə ngé jôw ná nyíngúlé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jisə milwoŋ mí məmpiŋ mimbá, bwé ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bóg. 3:13 2.33; 7.32; MmN 3.6, 15; Luk 23.13-23 3:15 2.23-24; 4.10; 5.30-31; 10.39-40; 13.30; 17.31; Heb 2.10 3:16 Mat 9.22 3:17 Luk 23.34; 1Tm 1.13 3:18 5.42; Luk 24.27, 44-46 3:19 2.38 3:22 Mbá 18.15, 19; Mis 7.37 3:24 3.18 3:25 Mət 12.3; Gal 3.8, 16 3:26 13.46; 18.6; Rom 1.16 4:1 Osadwisyêŋ: 5.17; 23.8; Luk 20.27 4:1 Luk 22.4, 52 4:2 2.24; 4.33; 17.18; 26.23 4:3 5.18 4:4 2.41 * 4:4 Tâŋ ni nyísə lólə nji budúm nə budúm.

⁷ Bwé mú zə nə Pyêr bá Yuánes zə tál bwo cwánúd na búúd óni dí. Bwé mú ηgə jî bwo mishílí. Bwé nə bwo ná: «Bí ámə sá sóólúgú wún ni nə nyáyé ηkul? Bí ámə cwééd jínə mə zə?» ⁸ Ntó, Pyêr njúl lwándúlá nə ηkəηkə Shíshim mú ka zə bəsa nə bwo ná: «Yé ótówé ɔ shwóg wá kúl búúd, yé ócúmbá buud, ⁹ sá təl kəəd dí múús nəcé sá sálə mbêl múúd mənɣwa. Bí ηgə jî sá sá sá ámə sá shú ná a bág mpwogé yí. ¹⁰ Bí bēsh nə bag ɔ *Izərayêl bēsh, mpugá nə muud bí ηgə dúg éga mə bə mpwogé jínə mə Yésus-Kríst á Nazarêt dí, Yésus bí á bwambulə kwolós dí yé. Nyə wə Zembî nyə a gwûmushi yé, nyə wə mə sá nə muud éga bág mpwogé nda a tál éga. ¹¹ Nəcə Yésus jisə “kwóógú bí olwóye bí á myaas yí, dwó wə í mə shúgula kwóógú lú lúmuga† yí”. ¹² Kú nə ηgwól múúd jî nə ηkul yíl búúd mábôw dí yə bwo cug yé, nji nyə. Nəcə kú nə dúl jínə lú múúd sá mə jálá nə *dúg cug nə ndí wa shí mishwun yí.» ¹³ Buud óni bwé mú bul káam dúgúlə nə Pyêr bá Yuánes bwé ηgə lás nə kpwóɔ-kpwóɔ. Bwé á bul káam nəcé mpúlə nə Pyêr bá Yuánes básə ozhizhe ɔ búúd kú mpu kwas, nji í ηgə yida mpûy nə básə buud ó gwoong mə Yésus. ¹⁴ Nda bwé á ηgə námə dúg muud nyə á yál éne təl na bwádí koogú ná, bwé á shígé ná kwo bə nə sá bwé cí. ¹⁵ Bwé mú ci nə Pyêr bá Yuánes nə bwé wúg na *mpáanzə milású á Zembî dí, bwé cúwóg tóón. Osémbye ó mílású bwé mú ka ηgə sɔ sá bwé cíg nə bwo yí. ¹⁶ Bwé ná: «Sá sáág buud óga ntúdel? Jísə mpu bə nə bwé mə sá *shimbá. Í cugé ná kwo bə shwoó, buud ó Yurúsalem bēsh bwé mə mpu ntó, sá cugé nə ηkul sá məshwán. ¹⁷ Nji, í á jáláyé nə lân ni í kwágagí nə muud yēsh. Ntó, sá mpúg yáásulə bwo məlwə nə ci bwé kú ná kwo lésa nə muud nə jínə mə Yésus.»

¹⁸ Bwé mú jôw bwo, zə mpu yáásulə bwo məlwə nə ci bwé kú ná kwo lésa nə muud nə jínə mə Yésus, ηkí ná bwé kwo jíguli búúd gúl sá jínə dɔɔngúd. ¹⁹ Pyêr bá Yuánes bwé mú bəsa nə bwo ná: «Bíméfwó faasugá. Ye í jəla mísh mə Zembî dí nə sá yídag gwág nə bí, kú gwág nə Zembî? ²⁰ Sá bəη sá cugé nə ηkul yəw bwíηgúlə sá sá á dúg nə gwág yí.» ²¹ Buud ɔ gúfúgá ósémbye ɔ mílású bwé mú kwo mpu báásulə bwo ci ná ndeé, bwé músə bíd bwo kú sá bwo sá. Bwé dúg nə ηkí bwé yə bwo intúgúlí, í bôw, nəcé buud bēsh bwé á ηgə bul ságusə Zembî nə sá í á sîy yí. ²² Muud nyə á yál shimbád yé wəong nyə á bə kala múúd í mə cɔ mimbú məwûm mənɔ yí.

Obúgula bwé jəgula nə Zembî

²³ Pyêr bá Yuánes, ja buud óni bwé á bíd bwo yí, bwé á kə búúd bánj dí, kə jaaw bwo lésú wēsh milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud bwé á lás nə bwo yí. ²⁴ Nda bwé á gwág lésú wəong ná, bēsh bwé á bən məkêl jəgula nə Zembî lâm ηgwúd bwé ná: «Mása, wo wə wo a sá gwôw nə shí nə mən nə isá byēsh bí cínong yí. ²⁵ Wo wə wo á balan nə ηkəηkə Shíshim lás mpu mə sóol məsáal woó mpáám bə jísú *Dávid dí, ci ná:

Nəcə jí ilwoŋ í búl cugula ntúga yí?

Nəcə jí ikúl í búl wá mílúú mítádúgá mí kú nə wúmbálé dí yí?

²⁶ Ojwú ɔ shí bwé mə seɛngya,

ótówé ɔ shwóg bwé báduga ná

bēsh bwé zə lumbuli nə Cwámba á shí nyēsh bá Kríst yé.

²⁷ Nəcə Herod bá Pons Pilát bwé mə bále zə seɛngya nə ikúl í cugé *Oyúden yí nə Dɔ mə *Izərayêl. Bwé mə zə seɛngya wa ηgwóla gaád nə bwé zə lumbuli nə Yésus, jɔjɔ sóol məsáal wə wó á gwágulə məwúdá yé. ²⁸ Bwé sá nə isá byēsh í bwəmag nda wó á bwey ηwa cígúlá nə ηkul nywô nə tédúgá woó ná í bəg bə ná. ²⁹ Cwámba e, ntiig mísh ja gaád wo dúgúg nda bwé ηgə cəel juwal sá ná. Ság nə osóol ɔ məsáal bwô bwé bwíηgug kéel dwô ná kpwóɔ-kpwóɔ. ³⁰ Shéémbug mbwə wô, mimbêl mí ηgəg nə yál, *isá í ntɔ búúd ηkwónj yí nə *isá í mímbúgú í ηgəg nə sîy Jínə mə Jɔjɔ Sóol məsáal woó Yésus dí.»

4:7 Luk 20.2 4:8 2.4 4:10 3.6; 3.15 4:11 Sôm 118.22; Luk 20.17; 1Pr 2.4-7 † 4:11 kwóógú lú lúmuga: Kwóógú bwé á dɔ tééd jil mánɔdélúd yí, dwó wə bwé á dɔ bə ja bwé lúm mənɣung mə njôw yí. Bwé á dɔ lwô mbií sá ηgə dúg məlwóga mə shiméd múús yí. (Sá ga jísə námə Mat 21.42.) 4:12 Mat 1.21; 1Kr 3.11 4:15 5.34-35 4:16 Yuá 11.47 4:17 5.28-29, 40 4:24 MmN 20.11; Sôm 146.6 4:25 Sôm 2.1-2 4:27 Herod: Luk 23.7-11 Pons Pilát: Luk 23.1 4:28 2.23 4:29 Ifz 6.19 4:30 2.22

³¹Ja bwé á shîn jəgula yí, kúkúl bwé á bæ yí í mú ntaŋusa, bêsh bwé mú lwánd nə ɲkəŋkê Shíshim nə cwóó, bwé mú ɲgə bwiɲg Milésú mí Zembî nə kpwóó-kpwóó.

Obúgula bwé cugə nə isâ byáŋ seɲgí

³²Ncúlyá buud bwé á *búgula wá bwé á ɲgə cugə lâm ɲgwúd, nə tédúgá ɲgwúd. Kú nə muud nyə á ɲkwandəwa nə mé məbii yé. Bêsh bwé á də balan nə məbii máŋ seɲgí. ³³*Buud ɔ lwámá bwé á ɲgə bwiɲg lâŋ gwúmúlə Cwámba Yésus nyə a gwúm nə məma ɲkúl yí, Zembî ɲgə bul lwágulə bêsh məma mpáam nyé. ³⁴Kú ná nə muud á *Dɔ lú óbúgula nyə á kwo bæ nə məyáŋgan. Bəɲg bêsh bwé á bæ nə məshí ɲkí minjów wá, bwé á ɲgə kusha myo, də zə nə *mwaanê wəɲg ³⁵də zə bwíŋg búúd ɔ lwámá shí məkuú. Bwé ka də kaaw búúd nda məyáŋgan mé á də bæ nə. ³⁶Ntó, ɲgwól múúd á Shíprə nə jínə nə Yóseb, nyə á bæ mwâ *Levít, búúd ɔ lwámá bwé á kwo gwiid nə Barnábas. Jínə dəɲg í ké nə «Muud mə dá bándulə búúd yé». ³⁷Nyə á bæ nə fambə. Nyə á ka kusha gwo. A mú zə nə mwaanê wəɲg zə bwíŋg búúd ɔ lwámá shí məkuú.

5

Lâŋ mə Ananíyas bá mudá yé Safira

¹Nji, ɲgwól múúd nə jínə nə Ananíyas bá mudá yé Safira bwé á zə tów cún. Muud éne mú nəmá zə kusha dúl bii dé. ²Nə ndéé bá mudá yé bwé mú tów cún, a mú béég ɲgwól *mwaanê, a bwíŋg shú dé. A músə kə nə ɲgwól kə bwíŋg *búúd ɔ lwámá shí məkuú. ³Pyêr mú ka jî nyə ná: «Ananíyas, jí í sá nə *Sátan jwúg nə lâm wə wêsh wó mú shweel ɲgwól mwaanê wo ámə kusha shí yé, wo zə shiig ɲkəŋkê Shíshim? ⁴ɲgáá nə shí í ámə bæ shí nywô? Ja wó ámə ka ntəg kusha nywo yí, ɲgáá nə mwaanê wəɲg nyə ámə bæ mwaanê woó? Ntədəlé wó ámə mpu wá wáni téduga lámúd yé? Ká, buud dí wó ámə shiig wá, Zembî wó wó ámə shiig yé.» ⁵Nji Ananíyas nyə a gwág iciyá íni yí, nyə á shwal kadəwa shí a mú fudə. Ifwaas í mú bul bii búúd bêsh bwé á ɲgə gwág lâŋ ni wá. ⁶Məncwámá mə á tów shí, fúlə nyə nə ndéé bwé mú kə dul.

⁷Fwámé fwála í mú cɔ, je bæ məwəla məlól ntáni. Mudá mə Ananíyas mú nyíi njów, a kú mpu sâ í ámə sŷy yí. ⁸Pyêr mú jî nyə ná: «Jaawúg sê. Ye bímbí ga wə bí ámə kusha shí nyín yí?» Nyə ná: «Haaw. Bímbí dəɲg wə ni.» ⁹Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «Nəcə jí bí ámə mpu tów cún nə bi mə zə shweenzh Shíshim mə Cwámba yí? Dugí, búúd bwé ámə kə dul ɲgwúm woó wá, bwé mú na mpumbéd mən. Bwé é kə nəmá nə wo.» ¹⁰Nəmá cé jəɲgú, a mú kadəwa na Pyêr dí shí məkuú, a mú fudə. Məncwámá mə ɲgə nəmá nyíi njów, mə mú kwey nyə mbimbə. Bwé mú kə nə nyə kə dul ɲgwúm dí koogú. ¹¹Ifwaas í mú bul bii búúd bêsh, təɔ bəɲg wâ *Dɔ lú óbúgula, təɔ bəɲg bwé á ɲgə gwág nji lâŋ wá.

Buud ɔ lwámá bwé sá zhwog məshimbá

¹²*Buud ɔ lwámá bwé á ɲgə sá zhwog *isâ í ntɔ búúd ɲkwón yí, nə *isâ í mímbúgú məŋkúmbə mə búúd dí. Bêsh bwé á bæ cún ɲgwúd, bwé njúl kúl bwé á gwiid nə Nyíngúlé* mə Séləmun yí. ¹³Muud nyə a shígé ná kwo kə seɲgya nə bwo. Nji, zhwog buud bwé á ɲgə bul ságusə bwo. ¹⁴Buud ɲkí bul bulya bwé á ɲgə *búgula Cwámba, nə budúm nə budá, bwé mú zə ɲgə kwíduli gwoɲg dí, ¹⁵mbíí í á wóós nə buud bwé á ɲgə zə nə mimbəl ítáádə nə ítaŋúd, ɲgə zə bwíŋg koogú læ njwón. Bwé á ɲgə sá nə ja Pyêr nyə e cɔ yí, ka shishím jé í é kúnnya nə wúl mbəl cínəɲg. ¹⁶Buud bwé á kə cíg wú mílɔəm myâ kúnə-kúnə nə Yurúsəlem, bwé ɲgə zə nə mimbəl nə bəɲg buud məjamb mə á təl cwúnd dí wá, bêsh bwé mú ɲgə zə yâl.

Buud ɔ lwámá bwé zə bwəma nə zhíŋ

¹⁷Ajəláci á ofada, nə bóól búúd wâ ɲkəwóm *Osadwisyêŋ bənonŋ bwé á bæ cún wá bwé á ka zə mpii *buud ɔ lwámá váál áwuwaŋwə. ¹⁸Bwé mú bíí bwo, kə wá bwo njów mímbwug

4:31 2.4 4:32 2.44-45; 6.1; Luk 14.33; 18.22 5:2 4.35 5:3 Yuá 13.2 5:9 1Kr 10.9 5:12 2.22;

3.11 * 5:12 Nyíngúlé: Sá sé ɲgə jów nə nyíngúlé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jísə milwoŋ mí məmpin mimbá, bwé ka wá kwáminú gwów nə gúgúwá bég. 5:14 2.41 5:15 19.11-12; Luk

4.40 5:17 4.1-2

íjwû dî. ¹⁹ Ƴgwól *éngəles mə Yawé músə zə mpwó-bulú, zə juw mímpumbé myâ njów mímbwug, wéeshəli búúd ɔ lwámá tóón, nyə nə bwo ná: ²⁰ «Kəgá nyíi *Luŋ mə Zembî, bi kəg bwiing búúd sâ jêsh í dúgyá nə cug ágúgwáan ga yí.» ²¹ Nji bwé á gwág ntáni yí, bwé á kə nyíi Luŋ mə Zembî ná námə mpámán mpámán, bwé mú Ƴgə yə buud minjígúlá.

Ajəláci á ofada nə buud bəndə Ƴwé á bə cún wá bwé mú sɛɛŋg *Gwoonŋ ósəmbye ó mílósú wá Zembî nə sɛɛŋgyá milúlúú mí bag ó Izəɾəyêl. Bwé mú kənd búúd njów mímbwug nə bwé kəg Ƴwa búúd ɔ lwámá. ²² Ifulish í mə kə wóós wu, bwé kú kwey búúd ɔ lwámá njów mímbwug. Bwé músə nyiŋgə, zə jaaw bwo ná ²³ «Sá amə kə kwey njów mímbwug í njúl fwámé feedyá, isándələ í təl Ƴgə baagələ. Nji ja sá amə juw yí sá shígé kwey múúd cwû.» ²⁴ Ja njwû á buud bwé á də baagələ Luŋ mə Zembî wá bəndə milúlúú myâ ofada bwé mə gwág ntáni yí, fəg í mú jimb bwo mílúúd. Bwé mú Ƴgə jî nə ntó nyə wé ntədɛl?

²⁵ Ƴgwól múúd mú zə jaaw bwo ná: «Nááá, buud bí amə wá mímbwug dí wá bwé təl kúga Luŋ mə Zembî, bwé Ƴgə yə buud minjígúlá.» ²⁶ Nə ndɛé, njwû á Luŋ mə Zembî bəndə ifulish bwé mú kə Ƴwa bwo. Nji, bwé á Ƴgə zə nə bwo ná sheɛ kú cún bwo, bwé Ƴgə fúndə nə buud bwé á bá gwú bwo nə məkwóógú. ²⁷ Bwé mú zə nə bwo zə təl mpwoombú gúfúgá ósəmbye ó mílósú. Ajəláci á ofada mú tɛéd jílə bwo mishílí. ²⁸ Nyə ná: «Ƴgaá sá á shí bwey təl bí ci ná bí kú ná Ƴgə jígəli buud jínə níd. Nji, ja ga, bi mə lwándələ njígúlá wún Yurúsələm yêsh. Bi Ƴgə námə cɛɛl yə sá mpwɛnɛ shwiy mə múúd éne.» ²⁹ Pyêr bəndə buud ɔ lwámá bwé mú bɛsa ná: «Sá mə jələ nə sá məgwág nə Zembî, kú bə búúd. ³⁰ Zembî odá nyə a gwúmushi Yésus bí á gwú nə məbwə mún bwambələlə nyə kwólós dí yé. ³¹ Nji, Zembî nywáá nyə a mə bən nyə nə mbwə mənɔwum yé, a təl nyə amádí á sâ jêsh, təl námə nyə Cəgye buud shú nə buud ɔ *Izəɾəyêl bwé céndúg mítədúgá, Zembî mú juw bwo nə *misəm myán. ³² Sá búsə owúshinɛd wá isá byəɔŋgə, nə sá, nə Ƴkɛŋkɛ Shishim Zembî nyə á yə buud bwé Ƴgə sá nyə məgwág wá.» ³³ Buud ɔ gúfúgá ósəmbye ɔ mílósú bwé mú jág nyada nə mbií lésú ni. Bwé nə bwé zə gwú búúd ɔ lwámá.

³⁴ Nji, Ƴgwól *Farizyên á *Gwoonŋ ósəmbye ó mílósú wá Zembî, nyəɔŋg bwé á də jôw nə Gamalyel yé, nyə á bə yígəli məcɛɛ, buud bəsh bwé dúgə bul gwəɔ nyə. A mú zə tów, nyə nə bwé fwóg wéeshəli búúd óni tóón fúfwálá. ³⁵ A mú ka zə ci nə buud bə ná: «Bag ó Izəɾəyêl, bi ó káálúgə nə sâ bí mə cɛél sá búúd óga ni. ³⁶ Nəcé, í afwóyé námə bwey, Tadas nyə á wóós wa, zə jaaw nyúúl nə ndɛé buud je bə mítəd minə zə bɛ nyə. Nji, a mú gwúɔw, buud bwé á bɛ nyə wá bəsh bwé mú ciima, jân í mú shîn. ³⁷ Mpúsə wəɔŋgə, Yúdas á Galilé mú námə zə wóós mwəw ílân í á Ƴgə sîy yí. A mú námə zə julə ncúlyá buud. Nji, ja nyə á yə yí, buud bəsh bwé á bɛ nyə wá bwé mú námə shîn ciima. ³⁸ Gwə wə mə cí nə bí ná, fwogá yíl mílám búúd óga dí, bí bíd bwo nə sheɛ. Nəcé, Ƴkí mítədúgá myán nə sóólúgú wán í Ƴgə zhu búúd dí, mí é shîn jimb mímfwó. ³⁹ Í ká yida bə ná í Ƴgə zhu wá Zembî, bí cugé nə Ƴkul caam bwo. Bi ó bey ná bí bəg lúbəli nə Zembî.» Bwé mú gwág nyə, ⁴⁰ bwé mú jôw búúd ɔ lwámá, zə fyáməsə bwo milwón nə ndɛé bwé mú təl bwo ci nə bwé kú ná lésə nə buud jínə mə Yésus dí. Bwé mú ntəg bíd bwo.

⁴¹ Buud ɔ lwámá bwé mú wú mpwóombú Gwoonŋ ósəmbye ó mílósú wá Zembî dî. Bwé mú Ƴgə kə bwé Ƴgə bul gwág nywa nə bwé mə mpíya nə cúgə jínə mə Yésus dî. ⁴² Bwé á shígé yəw bwiingələ Jəjə Kéél mə Kríst Yésus. Bwé á də bwiing dwo jwəw dɛsh, təw Luŋ mə Zembî, təw mínjów minjów.

6

Bwé zə təl ójaákwon

¹ Ja *ómpwín bwé á zə Ƴgə bul bulya yí, mílígya mí á zə bə. *Oyúden bwé á janəwo nə cug Ogurêk wá bwé á Ƴgə təduwa nə Wəhebərə. Nəcé mikúsə myán mí á Ƴgə bwəma nə

5:19 12.7-10   5:22 12.18-19   5:24 4.1   5:26 Luk 20.19; 22.2   5:28 4.17-19; Mat 27.25   5:30 3.15   5:32 1.8; Yuá 15.26-27   5:34 Gamalyél: 22.3   5:36 21.38   5:37 Luk 2.2; 13.1-2   5:40 4.18; 5.28   5:41 Luk 6.22-23; 1Pr 4.13   5:42 *Kríst Yésus: 9.22; 17.3; 18.5, 28; Luk 24.25-27   6:1 2.45; 4.35

mpyóŋ mǎŋkǎw mǎ ídǎw mâ jwǎw dǎsh dǎ. ²*Buud ɔ lwámá wǎm nǎ óbá bwé mú sǎeŋg ómpwíin bǎsh, zǎ ci nǎ bwo ná: «Í ajǎláyé nǎ sǎ dúg tǎl bwiingǎlǎ Milǎsú mí Zembí, fwo dǎ zǎ kaaw ídǎw. ³Gwé wé jí ná, bwaanŋ, sǎgǎ buud zanŋbá na mpǎdúgǎ nyíinú, bǎeŋg búúd bwé ŋgǎ bwiing lǎŋ wǎŋ nǎ búšǎ ijǎǎ i búúd wá, bwé njúl lwándúlǎ nǎ Shíshim nǎ fǎg wá, sǎ tǎlúg bwo ísǎy í kaawúlǎ mábiid. ⁴Sǎ bǎŋ sǎ é ka wá mílúú nǎjǎ mǎjǎgǎla dí nǎ bwiingǎlǎ kéel dǎ.» ⁵Buud bǎsh bwé mú magǎlǎ tǎdúgǎ wǎeŋg. Bwé mú féesh Itiyen a njúl lwándúlǎ nǎ búgǎ nǎ ŋkǎŋkǎ Shíshim nǎ cwǎǎ. Bwé féesh námǎ Fílíp, nǎ Prokor, nǎ Nikanor, nǎ Timonǎ nǎ Parumenas, zǎ bǎd Níkwalǎ muud Antyósh nyǎ á nyíi mǎsǎon Oyúden dí yé. ⁶Bwé mú kǎ nǎ bwo búúd ɔ lwámá dí, buud ɔ lwámá bwé mú jǎgǎla nǎ Zembí, bwé mú bǎd bwo mǎbwǎ. ⁷Milǎsú mí Zembí mí mú ŋgǎ kǎ shwǎg nǎ shwǎg, tǎŋ ompwíin í ŋgǎ kwídǎli Yurúsǎlem, ncúlǎyǎ ofada bwé mú magǎlǎ búgǎlǎlǎ Yésus.

Bwé zǎ bii Itiyen

⁸Itiyen nyǎ a bǎ lwándúlǎ nǎ mpaam mǎ Zembí nǎ ŋkul nǎ cwǎǎ. A mú ŋgǎ sǎ *isǎ í mímbúgú nǎ mǎma *isǎ í ntǎ búúd ŋkwǎŋ yí, buud bǎsh bwé ŋgǎ dúg. ⁹Bǎǎl búúd bǎnǎŋ Itiyen bwé mú zǎ sǎŋǎsa mǎkǎl. Í á bǎ bǎǎl búúd wǎ *mpǎánzǎ mǎnjǎgǎlǎ á buud bwé á wú mǎlwaá dí wá, bwé njúl buud ɔ Sirǎn nǎ Alǎgǎzandrí, zǎ kéel *Oyúden bwé á zhu Silisí nǎ Azí wá. ¹⁰Nǎjǎ, bwé á shígé bǎ nǎ ŋkul mǎ kwag Itiyen nǎcé nyǎ á ŋgǎ lǎs nǎ fǎg ŋkǎŋkǎ Shíshim á ŋgǎ yǎ nyǎ yí. ¹¹Bwé mú kusǎ búúd nǎ bwé zǎg mǎalǎ Itiyen ná: «Sǎ ámǎ gwág múúd éga ŋgǎ *lǎs nǎ Moyíz bá Zembí bwaasúlǎ mpu.» ¹²Bwé mú shwambǎlǎ búúd bǎsh, nǎ ocúmbǎ buud, nǎ *Oyǎgǎli ɔ mǎcéǎǎ bwé mú zǎ bii Itiyen, kǎ nǎ nyǎ mpǎánzǎ mílǎsú á Zembí dǎ. ¹³Bwé mú kwǎmǎsa bǎǎl ówúshined wǎ mǎshǎgǎ nǎ bwé kǎg mǎalǎ ná: «Muud éga mǎ dǎ jǎg lǎs nǎ kúl í búl bǎ ci yí, nǎ Mǎcéǎǎ mǎ Moyíz ja jǎsh. ¹⁴Sámǎfwo sǎ ámǎ gwág a ŋgǎ ci nǎ Yésus á Nazarǎt mǎ bá caam *Mpǎánzǎ Zembí, a cénd íjǎm nǎ ijag yǎ odǎ Moyíz nyǎ a lúgǎ yí.» ¹⁵Buud bǎsh bwé á bǎ *Gwoŋg ósǎmbye ɔ mílǎsú wǎ Zembí dí wá bwé mú ŋgǎ dúg Itiyen nǎ figǎ-figǎ, bwé mú dúg nǎ mpwoombǎ nyé nyíšǎ nda mpwoombǎ *éŋgǎles.

7

Itiyen mǎ lǎs kaand

¹Ajǎláci á ofada mú jí nyǎ ná: «Ye sǎ bwé ŋgǎ ci wǎ ni jíšǎ bǎnda bǎ ntǎ?» ²Itiyen mú bǎsa ná: «Yé bwǎánŋ, yé ódǎ, gwágúlǎgǎ. Mpǎámbǎ íshé *Aburǎham njúl ná shí á Mǎzhuputamí, a kú fwo kǎ ji Sharan, Zembí á mílwanǎ nyǎ a lwóya nyúúl nyǎdí, ³zǎ ci nǎ nyǎ ná: “Wúg wódí shíd, wo béégya nǎ njǎw búúd wǎ, wo kǎg shí mǎ bá lwǎgǎlǎ wo yíid.” ⁴Ntǎ, Aburǎham mú wú shí Okaludyǎ dǎ, a mú kǎ ji Karan. Mpǎsǎ shwíy mǎ sǎǎŋgǎ, Zembí mú yíl nyǎ wu, ntí nyǎ wa shí bí njúl múús ga. ⁵Nǎjǎ nyǎ a shígé yǎ nyǎ ŋkǎw wa shí gaád, kú námǎ bǎ tǎǎ bímbí múúd ji nǎ ŋkul tǎl kuú yí. Nyǎ á yida kaag nǎ í é bá bǎ shí nyé, mpwǎŋ buud nyé ka bá shúgǎla nǎ nywo. Í á bǎ cínǎŋgǎ Aburǎham njúl kú fwo bǎ nǎ mwǎn. ⁶Zembí mú ci nǎ nyǎ ná: “Mpwǎŋ buud nywǎ í bá kǎ ji ízhaá shíd. Buud ɔ wu bwé bá sǎ bwo mǎlwaá bwé cúg bwo tǎŋ mímbú mítdǎ mǎŋ. ⁷Nǎjǎ, lwǎŋ búúd í bá wá bwo mǎlwaa dí ni, mǎ bá yǎ gwo intǎgǎlǎ, bag dwǎ í mú bá shwub, í mú zǎ wa shí gaád, zǎ dǎ yǎ mǎ gúmǎ.” ⁸Zembí músǎ sǎ bá sǎ. Sǎ jǎeŋgǎ mé mǎyǎigyé wǎ ábiwǎág. Ntǎ Aburǎham mú byǎ *Izaag a sǎ nyǎ ábiwǎág jwǎw lǎ mwǎomb mpǎsǎ byélé. Izaag byǎ *Yǎkwab, sǎ námǎ nyǎ ntǎ. Yǎkwab byǎ námǎ ímpǎámbǎ í á fwǎ íbǎend wǎm nǎ íbǎ íshé yí, a sǎ námǎ byǎ ábiwǎág. ⁹Ímpǎámbǎ bíshé íni í á ka zǎ shíŋ Yóseb. Bwé mú kusha nǎ nyǎ ná a kǎg Igípten. Nǎjǎ, Zembí nyǎ á bǎ nǎ nyǎ. ¹⁰A mú ŋgǎ sey yíl nyǎ *íncwaw í ntǎg byǎeŋg byǎsh dí ná ndǎé a kǎ yǎ nyǎ fǎg mísh mǎ Farawǎŋ njwú-buud á Igípten dǎ, a sǎ ná Farawǎŋ gwágúg nyǎ nywa lámúd. Farawǎŋ mú tǎl nyǎ ŋgwǎmǎna á

6:3 1Tm 3.7-13   6:6 13.2-3; 14.23; 1Tm 4.14; 2Tm 1.6   6:7 2.41   6:8 2.22   6:10 6.3; Luk 21.15   6:11 Mat 26.59-61   6:13 18.13; 21.28; Zhe 26.11   7:2 22.1   7:3 Mǎt 12.1; Heb 11.8-10   7:4 Mǎt 11.31; 12.4 7:5 Mǎt 12.7   7:6 Mǎt 15.13-14   7:8 Mǎt 17.9-14; 21.2-4; 25.26; 29.31-30.24; 35.16-18   7:9 Mǎt 37.11, 28; 39.2, 21   7:10 Mǎt 41.37-44

Igípten yêsh, tɛem bæ nyáméfwó Farawôñ dí njów. ¹¹ Məma zha músə zə bæ Igípten yêsh dî, kumə Kanaan, incwaw í ntug bul yáág, impáámbé í íshé kú ná nə sâ bwé dág. ¹² Nda Yákwab nyə a gwáduga ná idâw bísə Igípten ná nyə á ka kənd impáámbé í íshé wu ja ashúshwóógú. ¹³ Ja bwé á kwo kə ja ábɛɛ yí, Yóseb músə kə bágulə bwo nyúul, Farawôñ músə zə mpu mpwoñ buud nyə á zhu yí. ¹⁴ Yóseb músə ka zə sá ná bwé kág ɲwa sóɲgú Yákwab nə njów buud yé wêsh tâñ buud məwúm zəngbá nə ótɔɔn. ¹⁵ Yákwab músə zə shulə kə Igípten, nyə á kə yə wu, bənɔñ impáámbé bíshé. ¹⁶ Bwé á nyiŋgə nə bwo, kə dul Síkem, shwoñ Aburaham nyə á kusə bwân ó Imor dí nə *mwaanê yí.

¹⁷ «Ŋkaagə Zembî nyə á kaag Aburaham yí í á ɲgə bæ nə í zə bwəma. Nda wəla dɔɔñg í á ɲgə shísh ná, kúl búúd jé í á ɲgə zə bulya, í ɲgə bul mpyáanz nññ Igípten. ¹⁸ Kúl mə Aburaham í á ɲgə mpyáanz ntó nə ndéé kə wóós ja wúl njwú-buud í á ɲwa ijwúga yí, wɔɔñg njwú-buud í á shígé mpu Yóseb yí. ¹⁹ Njwú-buud wɔɔñg í á ka zə cugə nə mpwoñ buud íshé máshigə dî. A mú cúg ódá nə bów-bów lâm nyə á bæ nə ndî yí nə ndéé a sá ná bwé ɲgág nə myaas ikúkény byáñ í ɲgág nə fudə. ²⁰ Fwálá dɔɔñg wə Moyîz nyə a byêl yí. Zembî nyə á ka gwág nyə nywa lámúd, obyêl bé bwé mú wíł nyə bwádí njów tâñ oñkwoond olóol, ²¹ nə ndéé, ja bwé á ka námə kə myaas nyə yí, sás mə Farawôñ mú cwéég nyə, zə baagulə nyə tâñ nda yé mwân. ²² Moyîz mú nyíngala mpúyá á Igípten wêsh dí nə ndéé á mú zə bæ ɲkácíd íciyá nə misóólúgú.

²³ «Ja nyə á zə bæ nə mimbû məwúm mánñ yí, tédúgá í mú wóós nyə lámúd ná a kág dág ómínyɔñɛ́ bé Bag ó *Izurəyêl. ²⁴ A mú dág ɲgwól mwân Igípten ɲgə sá ɲgwól mwân Izurəyêl. Moyîz mú kɛem mwân Izurəyêl, a cú mwân Igípten. ²⁵ Nyə á ɲgə téduga ná kúl jé Izurəyêl bwé é mpu ná Zembî mə zə balan nə nyə, zə cug bwo. Nji, bwé á shígé mpu ntó. ²⁶ Jwôw í á bɛ yí, a mú kə kwey bwân ó Izurəyêl óbá bwé ɲgə shuya. A mú ka cɛel béég bwo ná bwé jíg ná shee, nyə nə bwo ná: “Bí búsa ómínyɔñɛ́, nəcé jí bí ɲgə síya yí?” ²⁷ Nji, nyɔɔñg nyə á ɲgə sá ɲgwól yé mú lámusa nə nyə, nyə ná: “Zə nyə á tál wo cí ná wo dág sámb sé milésú?” ²⁸ Wó cɛel zə gwú mə nda wó ámə gwú mwân Igípten nə kugú ná?” ²⁹ Nji Moyîz nyə a gwág ntúni yí, nyə a túb, a mú kə ji shí á Madyan. Wu wə nyə á byá bwábudûm óbá yé.

³⁰ «Nyə á ji wu mimbû məwúm mánñ, ɲgwól *ɛngəles mə Cwámba mú zə lwóya nyə nyúúl mɲngwiiled, mɲngwiile mí ɲgə mañ kwasa dí nññ shí a shwéeshá á mbúmbúñ Sinayî. ³¹ Moyîz mú káam sâ nyə á ɲgə dág jɔɔñgú. A mú ka shísh ná a kə mpu dág. Kál mə Cwámba í mú gwígg í ɲgə cí ná ³² “Mə óni, mə Zembî impáámbé byô, Zembî mə Aburaham, Zembî mə Izaag, Zembî mə Yákwab.” Moyîz mú tééd lilyála, a kú ná kwo sɔ́ ná a mpúg dág. ³³ Nə ndéé, Cwámba mú cí nə nyə ná: “Yílúg məñgwub məkuúd nəcé kúl shí wó tál ni í músə nda mə. ³⁴ Mə mə nti mísh, mə mə dág bów dêsh bwé ɲgə sá kúl jâm Igípten yí. Mə mə gwág nda bwé ɲgə leegya ná. Mə mə shulə ná mə zə cug bwo. Kagú kə ja gaád, mə mə kənd wo Igípten.”

³⁵ «ɛngəles nyə á lwóya nyúúl kwasa dí yé, Zembî nyə á kənd nyə, a kə tál Moyîz cí, tál nyə cugye. Í njúl ná bwé á ban Moyîz wɔɔñg, bwé jî nyə ná: “Zə nyə á tál wo cí ná wo zég dɔ́ sámb sé milésú?” ³⁶ Moyîz wɔɔñg wə nyə á kə yíl bwo málwaá dî Igípten yé, a ɲgə sá *isâ í mímbúgú nə *isâ í ntó búúd ɲkwón yí wu, tɛem bæ ja bwé á líina mññ mə atíñ yí, tɛem bæ ja bwé á ɲgə kyey shí a shwéeshá dí tâñ mimbû məwúm mánñ yí. ³⁷ Nyə wə nyə á cí nə Bag ó Izurəyêl ná: “Zembî mə bá nti bí ɲgwól *múúd micúndá nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín.” ³⁸ Moyîz wɔɔñg wə nyə á bæ mpédúgá ɛngəles nyə á ɲgə lésha nə nyə yé bənɔñ odâ, ja kúl búúd jíshé í á sá gúfúgá mbúñ Sinayî shí a shwéeshád yí. Nyə wə a lág milésú myâ cug wə ɛngəles, a kalá yə shé. ³⁹ Nji, odá bwé á shígé cɛel sá nyə məgwág. Bwé lámusa nə nyə, milám dɔ́ nyiŋgə kə nji Igípten. ⁴⁰ Bwé mú cí nə Arɔɔn ná:

7:11 Mət 41.54; 42.1-2, 5   7:13 Mət 45.1, 3, 16   7:14 Mət 45.9-10, 18; 46.6-7, 27   7:16 Mət 23.3-16; 49.29-30; 50.13; Zho 24.32; Heb 11.9, 13   7:17 MmN 1.7-8   7:19 MmN 1.10-11, 22
7:20 MmN 2.2-10; Heb 11.23   7:23 MmN 2.11-15; Heb 11.24-27   7:29 MmN 2.15, 21-22; 18.3-4   7:30 MmN 3.1-10   7:35 MmN 2.14; 3.2   7:36 MmN 7.3; 14.21-29; 16.1-17.16; Ilj 14.33; 20.1-11   7:37 3.22-23   7:38 MmN 19.1-20.17; Mis 7.53; Gal 3.19   7:39 Ilj 14.3   7:40 MmN 32.1-8

“Ság ozembî bwá é ðu tâw sá shwóg wá. Sá bân sá ampúyé ná sá í mé bæ næ Moyîz muud á kə yîl sá Igîpten yé.” ⁴¹ Bwá mú lúlə mwâ nteny tâŋ zembî áyadúg, bwá sá nyə *mætúnuga nda Zembî, bwá sá móshusug gúmálələ sâ bwá ámə sá næ mæbwê máŋ yí. ⁴² Zembî nyə á ka ntâg yid bwo kwoŋ, a mú sá ná bwá nyíngálág ŋgələ yə wəacén-céní wâ joŋ gúmá. Sá jooŋg wə jíś cilyá kálaad búúd ə micúndəd ná:

Bag ó Izərayêl,

ye bí á cígə mə ocúdu

ŋkí ná bí á sá mə *mætúnuga

mím̄bū məwūm mən̄p̄ bí á bæ shí a shwéeshá dí myá?

⁴³ ŋgaá ná bí á yida ðu ŋkēny banda mə Molok*,

nə yuug ácén-céní bí á sá shú mə Zembî wún Refan yí?

ŋgaá ná bí á yida ðu kúd məmpwoombá méndəlúd

ðu yə mbeé íyuug í zembî bí á sá yí gúmá?

Sâ jooŋg wə í sá nə mə bāg kənd bí míkwmá dí

shwóg-shwóg c̄ *Babilon.

⁴⁴ «Nji, ja ódá bwá á bæ shí a shwéeshá dí yí, bwá á shí bæ næ banda í á ðu lwágulə ná Zembî jisə bwá dí yí. Muud nyə á ðu lésha næ Moyîz yé nyə á ci næ né ná a kég sá banda d̄ooŋgá, a b̄e yuug nyə á dúg yí. ⁴⁵ Odá bwá á shí ŋgə kala banda d̄ooŋgá íkala i búúd byêsh í á ŋgə byêl yíid. B̄ooŋg b̄én̄ŋ Yeshuwa bwá á nt̄ə shí Zembî nyə a wíŋg wəamádí yí, bwá á kə námə næ dwo wu, í mú ji wu kə wós fwála mə *Dávid.

⁴⁶ «Zembî nyə á bul c̄eel Dávid w̄ooŋgá. Nt̄ó Dávid mú jî Zembî ná a sáág nyə mpaam ná a lwóg bag ə Yákwab njów Zembî. ⁴⁷ Sélumun wə nyə á yida lwóg nyə njów. ⁴⁸ Nji, Zembî a gwów-gwów nyə ádé ji mínjów mæbwê mə búúd mə ámə lwóg myá, námə nda múúd micúndə nyə á ci ná. ⁴⁹ Nyə á ci ná:

Joŋ d̄úsə jiya íc̄i jām.

Shí nyísə kúl mə ðu t̄əl m̄akuú yí.

Wáyé njów bí bí næ ŋkul lwóg mə yí?

Cwamba mə shílə nt̄ó.

ŋgow mə ji næ ŋkul kə woga yé?

⁵⁰ ŋgaá ná mə wə mə a sá isâ íni byêsh?

⁵¹ «Bí búśə næ nún̄. Bí ŋgə sá Zembî m̄əlwê. Bí búśə nji bí ó ðu sá ŋgáádə næ ŋk̄ŋk̄ Shíshim, námə nda impáám̄bá bín í a ðu sá ná. ⁵² Nyáyé múúd micúndə impáám̄bá bín í á shígé lwágulə cúwúlí yé? Bwá á ðu gwú b̄ooŋg bwá á ðu bwey zə jaaw næ Tútəlí Muud mə bá zə wá. Tútəlí muud w̄ooŋgá wə bí á k̄eenzh, bí mú gwú yé. ⁵³ Bí buud bí á lóg *mbwoomb m̄ác̄ēx w̄éŋgəles bwá á yə bí má, næ məmp̄ndí m̄ēsh m̄ā cín̄oŋg wá, bí ab̄é̄ȳé mwo.»

Bwá gwú Itiyen

⁵⁴ Nji búúd ə gúfúgá ósémbye ə míl̄ású bwá á gwág iciyá íni yí, bwá á shwal gwág Itiyen yáág-yáág mpimbə, bwá ŋgə fúgal məjə. ⁵⁵ Itiyen nyə, lwándúlá næ ŋk̄ŋk̄ Shíshim ná cwóó, mú kənd mísh joŋ dí, a mú dúg m̄əŋkəŋəwə mə Zembî, Yésus t̄əl Zembî mbwê m̄əncwūm. ⁵⁶ A mú ci ná: «Dugá, mə ŋgə dúg joŋ í mə bāŋ. *Mwān mə Múúd t̄əl Zembî mbwê m̄əncwūm.» ⁵⁷ Bwá mú bwú məma óŋkwimbyê, bwá ŋgə fad m̄əlwê máŋ; b̄ēsh næ lâm ŋgwúdu, bwá shwal kə shwiy nyə nyúúlud. ⁵⁸ Bwá julə wú næ nyə ŋgwála, kə lúmə nyə m̄əkwóógú. Buud bwá á ŋgə sá sóólúgú w̄ooŋg wá bwá á yîl iwáma byán̄ kə bwígg gúl ncúncwémá shí m̄akuú. Ncúncwémá j̄ooŋg wə Sól. ⁵⁹ Bwá ŋgə lúmə Itiyen m̄əkwóógú

7:42 Amo 5.25-27 Molok: Ləv 18.11 * 7:43 Máŋ m̄əbanda mə a ðu bæ, bwá laad káándə mbií á ná bwá ká w̄eef í bæ banda. 7:44 banda í á ðu lwágulə ná Zembî jisə bwá dí yí: MmN 25.9, 40 7:45 Zho 3.14-17; 18.1; 2Sa 6 7:46 Sôm 132.1-5 7:47 2Sa 7.5-7; 10j 6.1-38 7:48 17.24-25 7:49 Iza 66.1-2 7:51 MmN 32.9; 33.5; Zhe 4.4; Rom 2.28-29 bí ó ðu sá ŋgáádə næ ŋk̄ŋk̄ Shíshim: Iza 63.10; Eze 2.3-5 7:52 Luk 11.47-48 7:53 7.38; Heb 2.2 7:54 Sôm 37.12; 112.10 7:55 Mat 26.64; Mis 2.33 7:56 10.11; Luk 3.21; Yuá 1.51 7:58 22.20 7:59 Sôm 31.6; Luk 23.46

ntúní, Itiyen mú jôw Zembî, nyə ná: «Cwám̄ba Yésus, lógúg *jîm jâm.»⁶⁰ Nə ndeé, a mú kúd mábwoŋ shí, a kîm nə ŋkulú ná: «Cwám̄ba, wo kú l̄j bwo *sém bwé ŋgá sá ga.» Nji nyə á shîn ci ntáni yí, a mú yə.

8

Sôl mə zə jugushi Dɔ lú óbúgula

¹ Sôl nyə á bə cáŋ nə buud bwé á gwú Itiyen wá. *Dɔ lú óbúgula í á bə Yurúsəlem yí í á zə bul bwəma nə cúwúlí mwôw mɔɔŋgúd. Obúgula bēsh bwé mú shîn nyuŋgula wú Yurúsəlem, kə máshí m̄a Yudeá nə Samariya; í lúg cínŋgá nji *buud ɔ lwámá. ² Bóól búúd bwé á wá milám wé Zembî wá bwé á kə d̄ul Itiyen, bwé sá námə nyə shwi y mbií áyíyáág. ³ Sôl nye nyə á ŋgə yáág nə á jaŋgulə Dɔ lú óbúgula. Nyə á d̄u ŋgə nyíi mínjɔw minjɔw, d̄u ŋgə bii óbúgula, budá nə budúm, d̄u kə wá bwo mímbwugud.

Jɔjɔ Kéél í zə kə Samariya

⁴ Buud bwé á ciima Yurúsəlem wá bēsh bwé á ŋgə kə mázhií məzhií, bwé ŋgə bwiing Jɔjɔ Kéél á lân mə Yésus. ⁵ Ntɔ, Fílíp nyə á shulə kə wúl ŋgwála á Samariya, a mú kə bwiing buud ɔ wu lân mə *Kríst.

⁶ Buud ɔ wu bēsh bwé mú kənd milám ís̄a Fílíp nyə á ŋgə ci yíid, muud ŋgwúd nə ŋgwúd kú sá núŋ nəcé bwé á ŋgə gwáduga *məshimbá nyə á ŋgə s̄a má, bwé ŋgə námə d̄ug mwo. ⁷ Nəcə zhwoŋ buud bwé á bə nə məjamb wá, məjamb mə á d̄u w̄u mə ŋgə kîm məma ŋkwiimbyē, mimbúmbwúgú nə bɔɔŋg bwé á d̄u nyēsh wá bwé ŋgə yál. ⁸ ŋgwála wɔɔŋg wēsh í mú bə nə məma məshusug.

⁹ Í njúl nə ŋgwól múúd nyə á d̄u bə ŋgwála wɔɔŋgúd nə jínə nə Shímun. Muud wɔɔŋgú nyə á d̄u sá májig, buud bēsh w̄a Samariya bwé mú d̄u bul káam nyə, nye mú námə d̄u jaaw nyúul nə á bul bə. ¹⁰ Buud bēsh, tééd ozhizhe kə kumə məma fwámé búúd, bēsh bwé á d̄u ŋwa Shímun nə gwɔɔgá, bwé ná: «Muud éne jisə ŋkul mə Zembî, nyɔɔŋg bwé d̄u ci nə í búl ntɔ yí.» ¹¹ Bwé á kənd milám nyádí nəcé nyə á bwey bul sá nə bwé káamúg nyə nə misóólúgú mí jamb myé. ¹² Nji, ja bwé á *magulə Jɔjɔ Kéél Fílíp nyə á ŋgə bwiing bwo shú Faan mə Zembî nə shú jínə mə Yésus-Kríst yí, bwé á ŋgə duwan, nə budúm nə budá námə. ¹³ Shímun wɔɔŋgú nyə məmfwó nyə a *búgula námə, a mú duwan. A mú zə nada nə Fílíp kú ná béegyá nə nyə, a ŋgə d̄ug məma ís̄a í ntɔ búúd ŋkul yí nə məshimbá mə á ŋgə s̄y má, a ŋgə bul káam.

Pyêr bá Yuánes bwé kə Samariya

¹⁴ *Buud ɔ lwámá bwé á bə Yurúsəlem wá bwé á ka gwág nə buud ɔ Samariya bwé mə lóg Milású mí Zembî. Bwé mú kənd Pyêr bá Yuánes wu. ¹⁵ B̄an, ja bwé á shulə kə Samariya yí, bwé á jəgula nə Zembî shú nə obúgula w̄a wu bwé lógúg ŋk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim. ¹⁶ Nəcə, í á bə cínŋgá, ŋk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim kú fwo shulə tɔɔ múúd ŋgwúd d̄i. Bwé á yida shîn ŋgə duwan jínə mə Cwám̄ba Yésus d̄i. ¹⁷ Nə ndeé, Pyêr bá Yuánes bwé mú ŋgə bəd bwo məbwə, bwé mú ŋgə lóg ŋk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim.

¹⁸ Shímun nyə á ka d̄ug nə buud bwé ŋgə lóg ŋk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim ja buud ɔ lwámá bwé bəd bwo məbwə yí, a mú ka zə nə *mwaanē ná a zə yə Pyêr bá Yuánes, ¹⁹ nyə nə bwo ná: «Yágá námə mə ŋkul ni, muud yēsh mə é bəd məbwə yé lógúg ŋk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim.» ²⁰ Nji, Pyêr mú yidá ci nə nyə ná: «Biná mwaanē woó bēsh nə mpaá, nəcé wó ámə téduga nə bwé d̄u kusə yána mə Zembî nə mwaanē. ²¹ Wo cugé nə ŋkɔw wa s̄a gaád, kú nə tɔɔ s̄a, nəcé lâm wô í cugé t̄átəlí nə Zembî. ²² Céndúg bów-bôw tédúgá wô ni, wo jəgulag nə Zembî, ka nyə é juu wo nə yuug í ámə wóós wo lámúd ni. ²³ Mə d̄ug nə byó íwímbúg í mə bul yáág. Olíŋḡi bwé mə bií wo kwám.» ²⁴ Shímun mú b̄ɛsa ná: «Biméfwó jəgulagá nə Zembî shú d̄am nə tɔɔ s̄a ŋgwúd bí mə ci na ni í kú bə nə mə.»

²⁵ Pyêr bá Yuánes bwé mú shîn lwóya búgá jáŋ, bwiing kéel mə Cwám̄ba ná ndéé bwé mú nyingé kə Yurúsəlem. Bwé mú ngə bwiing Jɔjɔ Kéél zhíí nə zhíí zhwog milɔɔm myá Samariya dî.

Muud Ityopí má zə lóg Jɔjɔ Kéél

²⁶ Ngwól *éngəles mə Yawé mú zə lás ci nə Fílíp ná: «Kyeyúg kə ngεε *mækóól má jwôw, zhíí í dū shulə wú Yurúsəlem kə Gaza, zhíí nyísó kú jwɔɔla búúd yí.» ²⁷ Fílíp mú nəmá tí njɔɔnd kú fadələ. Ndug ná ngwól múúd Ityopí, a njúl myáágá, a njúl lúlúú ósóol ɔ mäsáal ɔ cî mudá á Ityopí bwé á dū jôw ná Kandás yé, muud wɔɔngɔ njúl kəlág məbii mə cî mēsh dî, nyə á kə Yurúsəlem kələ yə Zembî gúmá; ²⁸ nyə á ngə nyingə a njúl nyédí mətúwa dí, a ngə lɔ kálaad má *múúd micúndá Izayí. ²⁹ Shíshim mú ci nə Fílíp ná: «Shíshúg kə kumə mətúwa énd.» ³⁰ Fílíp mú læl kə, a mú gwág múúd éne ngə lɔ kálaad má múúd micúndá Izayí. Fílíp mú jî nyə ná: «Ye wo ngə mpu gwág sâ wó ngə lɔ ní?» ³¹ Muud éne mú bɛsa ná: «Mə é ka mpu gwág na ntədélé muud nda fwo lwágulə mə?» A mú jôw Fílíp ná a kəwag mətúwa dí kə ji nyédí koogú. ³² Kúkúl mícilyá mí Kálaad Zembî nyə á ngə lɔ wə ga:

Nyə á bə nda tɔw bwé ngə kə nə ndî ná bwé kə cígə yí, nəmá nda mwā ncwəmbɛ bwé ngə sámb mimyɔɔ yí.

Nyə a shígé bēny mpu ná a lás.

³³ Bwé á séémbəli nyə, bwé nyaal nyə ŋkaam nyé nə məkuú.

Zə jí nə ŋkul bá bwiing ləŋ á mpwoŋ buud nyé yé? Kú nə muud!

Bwé á sámb nyə jé cɔg shí gaád.

³⁴ Myáágá mú jî Fílíp ná: «Mə jəgula nə wo, féélúg mə, zə múúd micúndá ngə ci yé? Ye nyəmfwó, yə muud shús?» ³⁵ Fílíp mú ka zə tééd lásúlə. A mú zə bwiing nyə Jɔjɔ Kéél mə Yésus téédúlə na kúkúl mícilyá níid. ³⁶ Bá bwé mú ngə kə ná ndéé bwé mú kə wóós júwó. Myáágá mú ci nə Fílíp ná: «Dugí, məjúwó wə mǎga. Jí í ntágúlə ná mə kú duwan yí?» ³⁷ * [Fílíp mú ci nə nyə ná: «Ŋkí wo *búgula nə lâm wô wēsh, wo je duwan.» Nyə ná: «Mə má *magulə ná Yésus-Kríst jisə *Mwān má Zembî.»] ³⁸ A mú ci nə bwé tálúg mətúwa. Bēsh obá bwé mú shulə məjúwód, nə Fílíp, nə myáágá. Fílíp mú duu nyə. ³⁹ Ja bwé á ngə sɔw wú məjúwód yí, Shíshim mə Yawé í a ŋkēny Fílíp kyey nə nyə, myáágá kú ná nyingə dúg nyə. Nji, a mú kə nə njɔɔnd yé shwóg nə məshusug. ⁴⁰ Fílíp mú kə bə nji Azot. A mú ngə bwiing Jɔjɔ Kéél mánd nə mánd ná ndéé kə wóós Sezarê.

9

Sôl mə zə bə mbúgula mə Yésus

¹ Na í á bə Sôl, nye ngə ná cwambulə *ompwíin ó Cwám̄ba, a ngə gwú bwo. Nyə á ka kə wə Ajəláci á ofada, ² ná Ajəláci yág nyə kálaad mə yə nyə ŋkul ná a kəg Damás, a kəg ngə dúg *məmpáanzə mə mínjígúlá má *Oyúden mâ nūŋ. A kə kwey búúd bwé ngə bɛ zhíí mə Cwám̄ba, a bii bēsh tɔɔ budúm tɔɔ budá, a wóolə bwo məŋkəda, a kə nə bwo Yurúsəlem. ³ Nyə á ka kə ná ndéé ngə lə shísh kúnə-kúnə nə Damás, a mú seegya nji məŋkenya mə má zhu joŋ dí zə kwan kúl nyə á bə yí. ⁴ A mú kadəwa shí, a mú gwág kəl í ngə ci nə nyə ná: «Sôl, Sôl, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwúlí ntáni yí?» ⁵ Nyə ntəg ná: «Wo zə e, Cwám̄ba?» Cwám̄ba nə né ná: «Mə Yésus, mə wə wó ngə lwágulə cúwúlí yé. ⁶ Sâ ngwúd, wɔɔlúg, wo kúməg ngwála, bwé é jaaw wo sâ wó jálá nə sá yí.» ⁷ Buud ó gwoong bə bwé á shigula, bwé shwal ji ókúl-ókúl, fɔg jímb bwo mílúúd. Bwé á ngə gwág nji kəl í ngə lás, bwé kú dúg múúd nyə á ngə lás yé. ⁸ Sôl músə wɔɔl shí, mísh mə njúl nyə ná bagə nji a kú ngə dúg. Bwé mú bií nyə mbwád kə nə nyə kə kumə Damás. ⁹ Nyə a já mwôw málóól, mísh kú dúgya nyə, a kú də, a kú ngul.

¹⁰ Ngwól múúd nyə á bə Damás nə jínə ná Ananíyas, a njúl *mpwíin mə Yésus. Muud wɔɔng mú dúg *ntamá á mísh ná bagə, Cwám̄ba ngə jôw nyə ná: «Ananíyas!» Nyə ná:

8:27 Iza 18.7; 56.3   8:32 Iza 53.7-8   8:35 Luk 24.27   8:36 Mat 28.19   * 8:37 Míl mícilyá mí ayág mí cugé
nə iciyá íga.   8:39 10j 18.12   8:40 21.8   9:1 8.3   9:2 19.9, 23; 22.4; 24.14, 22; 28.22   9:3 Aba 3.3-4;
1Tm 6.16; 2Kr 4.4, 6   9:5 1Kr 15.8   9:8 13.11

«Cwám̄ba, m̄a w̄a éga.» ¹¹ Cwám̄ba mú ci n̄a nȳa ná: «Tówúg, wo k̄ag njwón̄ bw̄a d̄a j̄ôw ná “njwón̄ á t̄út̄alí” yí, k̄a s̄o Sól muud á Tárus n̄uñ nj̄ôw m̄a Yúdas. A ñḡa j̄eḡula nám̄a nda m̄a ñḡa l̄ás éga. ¹² Nȳa ám̄a dúg ntam̄a á mísh ná baḡa, muud bw̄a j̄ôw ná Ananíyas yé m̄a nyíi nj̄ôw z̄a b̄ad nȳa m̄abw̄â ná mísh m̄a dúgyág nȳa.» ¹³ Ananíyas mú b̄esa ná: «Cwám̄ba, m̄a m̄a bul gwád̄uga múúú éne, bímbí lú m̄ab̄ôw á m̄a s̄a buud bw̄o Yurúsalem yí. ¹⁴ T̄eem b̄a wa nȳam̄éfw̄o, milúlúú mȳa ofada mí á ȳa nȳa ñkul ná a z̄ag bíi búúú b̄esh bw̄a ñḡa k̄im j̄ôw j̄íná dw̄o w̄a.» ¹⁵ Cwám̄ba mú ci n̄a nȳa ná: «Kaág, n̄acé m̄a m̄a f̄éesh múúú éne ná a b̄ég m̄a s̄a ís̄éy shú ná ikúl í cúḡé Oyúden yí n̄a ojwú-buud b̄ar̄ñ n̄a Baḡ ó *Iz̄ar̄aȳêl bw̄a mp̄úg j̄íná d̄am. ¹⁶ M̄am̄éfw̄o m̄a é lw̄águl̄a nȳa bímbí lú minjugú á bá jug shú d̄am mȳa.»

¹⁷ Ananíyas mú k̄a, k̄a nyíi nj̄ôw, b̄ad nȳa m̄abw̄â, ci n̄a nȳa ná: «Sól m̄waang, Cwám̄ba Yésus wo á bw̄ama n̄a nȳa zh̄íid ñḡól̄a z̄a wa yé, nȳa ám̄a ntí m̄a shú ná mísh mw̄o m̄a nyínḡag dúgya, wo lw̄ándúg n̄a ñk̄éñk̄é Shíshim.» ¹⁸ Bíl ís̄a í mú shuḡula wú nȳa mísh̄id í njúl nda ifuf̄a. Mísh m̄a mú nyínḡa dúgya nȳa n̄a ndeé a mú shwal duwan. ¹⁹ Né ndeé, a mú d̄a íd̄aw, ñkul í mú kwo w̄óos nȳa nyúúúú. B̄án̄ñ ompwíin w̄a Damás bw̄a á ji baalé mw̄ôw. ²⁰ Kú nám̄a kwo l̄eng fw̄ala, Sól mú shwal ñḡa k̄a m̄amp̄áanz̄a m̄a mínj̄íḡul̄a m̄a Oyúden d̄i, k̄a ñḡa cúnd̄a ná Yésus jis̄a *Mw̄an m̄a Zemb̄i. ²¹ Buud b̄esh bw̄a á ñḡa gwág nȳa w̄a bw̄a á ñḡa k̄aam mbíi á ná fuḡ d̄a j̄imb lúúú, bw̄a ñḡa ci ná: «Ñḡaa ná buud b̄esh bw̄a á d̄a k̄im j̄ôw j̄íná ga Yurúsalem w̄a muud éga w̄a nȳa á lw̄águl̄a bwo ñjugú yé? Ñḡaa ná nȳa á z̄a wa ná a z̄a bíi b̄oonḡ w̄a wa, a w̄ól̄a bwo m̄añk̄ada k̄a n̄a bwo milúlúú mȳa ofada d̄i?»

²² Nji Sól nyw̄aa nȳa á ñḡa yáaḡ n̄a jaaw̄al̄a J̄ojo Kéel yáaḡ yáaḡúg, a d̄a fad Oyúden w̄a Damás m̄impu n̄a dúl̄a mpu lw̄águl̄a bwo ná Yésus w̄a jis̄a *Kr̄ist. ²³ Ja fw̄am̄e baalé mw̄ôw m̄a á c̄o yí, Oyúden bw̄a á cw̄o yuug ná bw̄a gwú nȳa. ²⁴ Sól mú mpu shwushwaga j̄oonḡ. Bw̄a á b̄a bw̄a mú ñḡa baagus̄a m̄impumbé mí ñgw̄ala *mw̄as̄o n̄a bulú ná bw̄a gwú nȳa. ²⁵ Nda ómpwíin b̄e bw̄a a mpu ntó ná, bw̄a á ñwa nȳa gúl búlúú, w̄a kúúúú, bw̄a mú n̄teenḡuli nȳa nyunḡ d̄i gw̄ôw k̄a shul t̄óon.

²⁶ K̄a w̄óos Yurúsalem, Sól nȳa á c̄eel k̄a s̄eenḡya n̄a b̄óol ómpwíin. Nji, b̄esh bw̄a á ñḡa fúnd̄a nȳa, bw̄a kú fwo *magul̄a ná a mús̄a mpwíin. ²⁷ Barnábas mús̄a ñwa nȳa, k̄a n̄a nȳa *búúú ó lw̄amá d̄i. A k̄a bwiinḡ bwo nda Sól nȳa á dúg Cwám̄ba zh̄íid ná, n̄a nda Cwám̄ba nȳa á l̄ás n̄a nȳa ná, n̄a nda nȳa á bwiinḡ k̄eel Damás j̄íná m̄a Yésus d̄i kú fúnd̄a muud ná. ²⁸ T̄éed ja j̄oonḡâ, Sól b̄án̄ñ buud ó lw̄amá bw̄a mú b̄ad̄uga gwoonḡ, b̄án̄ñ bw̄a mú ñḡa kyey ñgw̄ala n̄a ñgw̄ala, a ñḡa bwiinḡ k̄eel á j̄íná m̄a Cwám̄ba, kú fúnd̄a mísh m̄a búúú. ²⁹ Nȳa á d̄a nám̄a lésha n̄a Oyúden bw̄a á jan̄awo n̄a c̄ug Oḡur̄êk w̄a, b̄án̄ñ d̄a nám̄a s̄eñusa m̄ak̄âl. Nji, b̄añ bw̄a mú s̄o ná bw̄a gwú nȳa. ³⁰ Nda ómínȳon̄ê w̄a búḡa bw̄a á mpu ntó ná, bw̄a á k̄a n̄a nȳa Sesar̄e, bw̄a mú k̄and nȳa Tárus. ³¹ *D̄o lú óbúḡula í á ka ñḡa c̄uḡa ná shee Yudéa ȳesh, n̄a Galilê, n̄a Samariya, gwoonḡ í ñḡa lal búḡad, óbúḡula bw̄a ñḡa gw̄ojo Cwám̄ba. ñk̄éñk̄é Shíshim ñḡa s̄a ná buud ñk̄i bul bulya bw̄a z̄ag ñḡa nyíi gwoonḡud.

Pyêr m̄a lwaḡ Ene, gw̄um̄ushi Tabita

³² Í á ka z̄a b̄a, Pyêr ñḡa kyey k̄al̄a ñḡa dúg óbúḡula, nȳa á ka nám̄a shul̄a k̄a dúg b̄oonḡ w̄a Lida. ³³ A mú k̄a kwey ñgw̄ól̄a múúú n̄uñ ná Ene. Muud w̄oonḡ nȳa á b̄a mbúmbwúḡu, a m̄a j̄a shí tâñ mimb̄u mw̄oomb. ³⁴ Pyêr mú ci n̄a nȳa ná: «Ene, Yésus-Kr̄ist m̄a lwaḡ wo. W̄oolúg wo báaḡúg tan̄ú gw̄o.» Nám̄a cé n̄a cé, Ene mú w̄ool. ³⁵ Buud b̄esh bw̄a á b̄a Lida n̄a mbwaan̄ul̄a shí á Saron̄a w̄a bw̄a mú dúg nȳa, bw̄a mú c̄énd kuú ñj̄oond, yid w̄a Cwám̄ba.

9:11 21.39; 22.3 9:12 Mak 8.23-25 9:15 13.2; 22.21; 23.11; 26.1; 27.24; Rom 1.5 9:16 20.23; Luk 21.12; 2Kr 11.23-28 9:17 19.6 9:20 17.2; Luk 22.70 9:21 8.1; 9.13-14 9:22 5.42 9:23 23.12 9:23 2Kr 11.32-33

* 9:24 m̄impumbé mí ñgw̄ala: Bw̄a á d̄a lw̄o min̄gw̄ala, bw̄a s̄a m̄ama nyunḡ lȳe ñgw̄ala w̄esh, bw̄a ka lúḡa m̄impumbé búúú ó j̄al̄a n̄a d̄a nyíi ñgw̄ala mȳa. 9:26 9.3-6, 20; Gal 1.18 9:27 Barnábas: 4.36-37; 11.22-30; 12.25; 13.1-4, 7, 43-50; 14.12, 20; 15.2-12, 22, 35-39; 1Kr 9.6; Gal 2.1, 9, 13 9:30 11.25; Gal 1.21

³⁶ Ɔgwól *mpwíín á mudá nyə á bæ Zhwópe nə jínə ná Tabita. Jínə dɔɔŋg í ké ná Dórúkas.† Mudá wɔɔŋgú nyə á bul dɛ sá jɔjɔ misóólúgú, a dɛ bul yə mímbúbúbúwá isâ. ³⁷ Í á ka zə bæ mənɪ mwɔw dí ná Tabita nyə á bwás nə ndeé a mú yə. Bwé mú gusa nyə nə ndeé kə bwííg fúm á njów dí gwɔw. ³⁸ Ompwíín bwé á ka gwág nə Pyêr ji Lida, Lida njúl kúnə-kúnə nə Zhwópe. Bwé mú kænd búúd obá kə téég nyə məbwê né: «Oshwoŋ! Lɛɛlɔgú zə kúga, kú neela.» ³⁹ Pyêr mú námə tɔw shí, bənɔŋ buud óni bwé mú kə. Ja nyə á kə wóós yí, bwé á kə nə nyə fúm á gwówúd. Mikúsə myêsh mí mú zə nə məyê nyádí, zə ŋgə lwágulə nyə ijud nə ikúúd Dórúkas nyə á dɛ laad bwo ja bənɔŋ bwé á bæ yí. ⁴⁰ Pyêr mú wéeshəli búúd bēsh tóŋn, a mú kúd məbwón shí, a jəgula nə Zembî ná ndeé a mú yid kóómb gwonjə mbimbəd, a ci ná: «Tabita, wɔɔlúg.» Tabita mú bēny mísh, a mú dúg Pyêr, a músə wɔɔl ji njínjilí. ⁴¹ Pyêr músə bíí nyə mbwəd, tál nyə tətəlí. A músə jɔw óbúgula nə mikúsə, a yə bwo nyə kuwó. ⁴² Sâ jɔɔŋg í mú mpúy Zhwópe yêsh, zhwoŋ buud bwé mú *búgula Cwám̄ba. ⁴³ Pyêr nyə á ji cínɔŋg Zhwópe fwámé zhwoŋ mwɔw, a njul njów mə Shímun nyə á dɛ sá ísɛy í íkúúdu í cúdu yé.

10

Isɛy nə misóólúgú mí Kɔrɔnɛy

¹ Ɔgwól múúd nyə á bæ Sezaré nə jínə ná Kɔrɔnɛy. Nyə á bæ lúluú ózimbɪ təd, kında ózimbɪ ánúní dí, kında bwé á dɛ jɔw ná «kında Itali» yí. ² Muud wɔɔŋgú nyə á kænd lám wə Zembî, bənɔŋ njów yé wêsh dɛ bul gwɔɔ Zembî. Ntɔ, nyə á dɛ bul sá buud wə kúl *Oyúden mikwíindyá, a dɛ jəgula nə Zembî ja jêsh. ³ Dúl jwɔw, ŋgɛ məwəla məlól mə mpwó-kugú, nyə a dúg *ntamə á mísh ná bagé, a dúg *ɛŋgəles mə Zembî mə zə nyíi nyə njów, zə jɔw nyə ná: «Kɔrɔnɛy». ⁴ Kɔrɔnɛy mú dúg nyə ná figə-figə ná ndeé nda ífwaas í á bii nyə ná, a mú ci ná: «Nə jí e, Cwám̄ba?» Ɔngəles nə né ná: «Məjəgula mwô nə mikwíindyá wó ŋgə kwíind buud myá mí mə wóós wə Zembî, Zembî nyə awúsáyé myo. ⁵ Ntɔ, kændúg búúd Zhwópe ja gaád, bwé kəg jɔw ŋgwól múúd jí nūŋ nə Shímun bwé dɛ jɔw nə dúl jínə ná Pyêr yé, ⁶ a njul wə ŋgwól múúd mə dɛ sá ísɛy í íkúúdu í cúdu yé, bwé dɛ námə jɔw muud wɔɔŋg nə Shímun. Njów yé wúsə ncindye m̄aŋ.»

⁷ Ja ɛŋgəles nyə á zə ləsha nə nyə ni nyə á kyey yí, Kɔrɔnɛy nyə á jɔw olwaábulə óbá, nə ŋgwól zimbɪ á bɔɔŋg bwé á bul sɛy nə nyə wá, a njúl nə nyə a mə wá lám wə Zembî.

⁸ A mú shín bwiŋg bwo sâ jêsh nə ndeé a mú kænd bwo Zhwópe.

Pyêr mə ké wə Kɔrɔnɛy

⁹ Mán mələm, buud óni bwé ŋkág bwé mú kúnə-kúnə nə Zhwópe, Pyêr mú bád kwáminú* ná a ké sá məjəgula. Í á bæ ŋgɛ tólóg dî. ¹⁰ A mú gwág zha nə yéesh ná á də. Í á bæ bwé ŋgə ná jáám̄b idəw, seegya a músə nda *shíshim yé mə wú nyádí nyúúúlud. ¹¹ A mú dúg jɔŋ í mə bāŋ, gúl sâ nda *sanda í kál məlwə mənɔ dî, í ŋgə shulə wú jɔŋ dî ŋgə zə shí. ¹² Sá jɔɔŋg í á bæ nə mímbíí mí ócúdu myêsh: nə bɔɔŋg wə məkuú mənɔ, nə bɔɔŋg bwé dɛ julə mímwɔ shí wá, nə inunú yə gwɔw cínɔŋg cwú. ¹³ A mú gwág kál í ŋgə ci nə nyə ná: «Pyêr, tówúg wo gwúg isâ ínɪ wo dág!» ¹⁴ Pyêr mú bɛsa ná: «Mbô, Cwám̄ba. Nəcé mə abwélé də sâ jí nə nyéé mísh mə Zembî dí yí, ŋkí sâ íci.» ¹⁵ Kál í mú nyiŋgə kwo lás ci nə nyə ná: «Sâ Zembî mə fúb yí, wɛɛ kú bɛɛg nyiŋgə ci nə jisə sâ abúbɔw.» ¹⁶ Í á sá ntúnɪ ija ílól, sâ jɔɔŋg í mú ŋkāŋ kə gwɔw. ¹⁷ Pyêr fəg mə jímb lúúd nə sâ nyə ámə dúg ni nda í ké ná, ndug buud Kɔrɔnɛy nyə ámə lwām wá, bwé mə sɔ njów mə Shímun nə sɔ sɔ, bwo mə kwey, bwé təl mpumbéd. ¹⁸ Bwé mú jɔw búúd ɔ njów, jí bwo Shímun bwé dɛ jɔw ná dúl jínə ná Pyêr yé ŋkí cínɔŋg wə á dɛ ji yé. ¹⁹ Pyêr ŋgə ná ca téduga nda sâ nyə

† 9:36 Dórúkas: Ciyá Dórúkas í ké ná mpindú. 9:40 Mak 5.40-41 9:43 10.6, 32 10:1 10.30-33

10:1 27.1, 3; Luk 7.2, 5 * 10:9 kwáminú: Ja bwé á dɛ lwɔ minjów yí, bwé dɛ mə kwáminú námə nda mənyunŋ. Kwáminú í á dɛ bæ ŋkí lal, buud kə dɛ ŋgə kyey wu gwɔw, muud jee námə kə woga wu. 10:11 7.56 10:12 Ləv 11.1-47; Eze 4.14 10:15 Mak 7.15, 19 10:19 11.12; 13.2, 4; 15.28; 16.6; 20.22-23; 21.4, 11

ámə dúg yí í kə ná, Ɔkə̀nkə̀ Shíshim mú ci nə nyə ná: «Dugí, buud olóol bwə ngə sọ wo. ²⁰ Tówúg wo shúləg, binónɔ̀ bi kəg. Wo kú zhízhigə nəcé mə wə mə ámə nti bwo.»

²¹ Pyêr músə shulə kə bwəma nə buud bəɔ̀ng, nyə nə bwo ná: «Mə wə éga, mə muud bí ngə sọ yé. Jí bí ámə zə sá yí?» ²² Bwə nə né ná: «Kə̀rənɛ̀y wə nyə ámə nti sá, Kə̀rənɛ̀y á lúlúú ózimbi təd, a ji tətəlí muud, a gwə̀ɔ̀ Zembí, lwoɔ̀ buud *Oyúden jêsh í ngə jaaw lân yé nkí nywa. Ɔgwól Ɔngəles mə Zembí nyə á zə ci nə nyə ná a jówúg wo, wo kəg nyádí njów, a kəg gwágulə sá wó é bwiing nyə yí.»

²³ Pyêr mú nyíngal bwo njów, bə́nɔ̀ɔ̀ bwə mú jâ. Mán mələm, a mú wəol, bə́nɔ̀ɔ̀ bwə mú kə. Bóol ómínyəɔ̀ wə Zhwópe bwə mú kə lúgal nyə.

²⁴ Jwəw í á kwo bə yí, bwə mú kumə Sezarê. Kə̀rənɛ̀y nyə á ngə bwánd bwo, a mə shín sɛɛng mímbýəl myé nə bé óshwə ó abúgúlág. ²⁵ Ja Pyêr nyə á bə nə a zə nyí njów yí, Kə̀rənɛ̀y nyə á lɛlú kə səl nyóméfwó shí, kúdəw Pyêr shí məkuú nyə yə gúmá. ²⁶ Pyêr mú bə́n nyə, nyə nə né ná: «Búwúg, mə ji nəmá múúd nda wo.»

²⁷ Bá bwə mú ngə ləsha ná ndéé kə nyí njów. A mú kə kwey ná zhwoɔ̀ buud bwə ámə sɛɛngya. ²⁸ Pyêr mú ci nə bwo ná: «Bi mə mpú ná mwā Yúden ji ci kú sɛɛngya nə mwān ilwoɔ̀, kú nəmá shísh nyə kúná-kúnə. Nji, Zembí mə lwágulə mə ná mə ajəláyé nə dúg ngwól múúd nda sá jí nə nyéé mísh mə Zembí dí yí, nkí sá íci. ²⁹ Gwə wə í ámə sá ná, nji mə ámə gwág njúwúlú yí, mə ámə zə kú nə ɔ̀nkɔ̀wafad. Ná ndéé, mə ngə ka cɛel mpu sá bí ámə jəw mə nə ndí yí.» ³⁰ Kə̀rənɛ̀y mú bəsa ná: «Í mə sá mwəw mánɔ̀ múús, mə á ngə sá məjəgula ngɛɛ məwəla məlól mə mpwó-kugú mádí njów, mə mú dúg nji ngwól muud təl mə mpwóómbúd nə mikáandá mí ɔ̀nkə̀nkə̀nəwā, ³¹ a ngə ci nə mə ná: “Kə̀rənɛ̀y, Zembí mə magulə məjəgula mwə, nyə awúsáyé míkwíndyá wó ngə kwíind buud nə ndí myá. ³² Kə̀ndúg búúd Zhwópe bwə kəg jəw wo Shímun jí nə dúl jíná ná Pyêr yé. A njul njów mə Shímun mə də sá ísý í íkúúdu í cúdu yé, ncindye mənɔ̀.” ³³ Ntó nəmá mə á ka lɛlú kənd buud kə jəw wo yé. Wo mə mpu sá nə zólə. Ná ndéé, sá bəsh sá təl mísh mə Zembí dí ja gaád ná sá mə gwágúlə sá jêsh Zembí nyə ámə lwām wo ná wo jáawug sá yí.»

Pyêr mə lás kaand

³⁴ Pyêr mú ka zə lás, nyə ná: «Búbələ, mə mə mpu ná Zembí nyə a dé dúg búúd məmpwoombú. ³⁵ Jísə nji ná muud yêsh mə gwə̀ɔ̀ Zembí a sá tətəlí yé, təw a ji jáyé lwoɔ̀ búúd dí, Zembí mə gwág nyə nywa tɛem bə nə a ji jáyé kúl búúd dí, təw jáyé dí. ³⁶ Nyə á kənd bag ɔ̀ *Izarəyél məkál. A bwiing bwo Jəjə Kéél ná buud bwə mú nə nkul jee cəgə nə Zembí ná shɛɛ nəcé Yésus-Kríst, nyə wə jí Cwámə á buud bəsh. ³⁷ Bi mə mpú məma sá í á ngə sɔ̀y tээ́d Galilə kə wóós Yudéa mpúsə nduwán Yuánes nyə á ngə cúndə yí. ³⁸ Bi mə mpú ná Zembí nyə a gwáágulə Yésus á Nazarét Shíshim, yə nyə məma nkúl. Yésus wəɔ̀ngə nyə á ka ngə kə íkúl íkúl, ngə sá buud mənywa, ngə lwag bəɔ̀ng bəsh Njwú məjamb nyə á ngə lwágulə cúɔ̀ wá, nəcé Zembí nyə á bə nyádí. ³⁹ Sə bəɔ̀ sá shí dúg sá jêsh nyə á sá shí *Oyúden nə Yurúsəlem yí, nyə muud bwə á bwambulə kwolós dí bwə gwú yé. ⁴⁰ Zembí nyə a gwúmushi nyə jwəw álél, a sá ná a lwóyág nyúul. ⁴¹ Nji, nyə a shígé lwóya nyúul kúl búúd jêsh dí, í á bə nji sá owúshined Zembí nyə á bwey féésh wá. Mpúsə gwúmúle nyə á gwúm yí, sənɔ̀ sá á də, sá ngul. ⁴² Nyə a lwām sá ná sá cúndəg kéel, sá bwaagulə ná nyə wə Zembí nyə a təl ná a bəg sámb míkuwó nə mimbimbə milású yé. ⁴³ *Buud ɔ̀ mícúndə bəsh bwə ngə bwiing lân yé nə muud yêsh mə *búgúlə nyə yé a bə nə ijuugá í *mísəm nəcé jíná dé.»

⁴⁴ Pyêr ngə ná lás ntáni, Ɔkə̀nkə̀ Shíshim mú shulə wə buud bəsh bwə á ngə gwágulə ləsú yé wá. ⁴⁵ Obúgula bwə á bə misíyá mí ábiwáág wá, bəɔ̀ng bəsh bə́nɔ̀ɔ̀ Pyêr bwə á bə gwoɔ̀ng wá, bwə mú káam mbíí á ná fug də jím b lúúd. Bwə á jág bul káam ná Zembí mə bále yə búúd bwə cúgé Oyúden wá Ɔkə̀nkə̀ Shíshim. ⁴⁶ Nəcé bwə á gwág buud bəɔ̀ng bwə

10:23 10.45; 11.12   10:25 14.13-15; Mbú 19.10   10:28 10.15; Gal 2.12   10:30 10.1-8   10:30 1.10; Luk 24.4   10:32 9.43   10:34 Rom 2.11; Zhk 2.1   10:35 Yuá 9.31   10:36 Iza 52.7; Rom 3.25-26; 5.1; 2Kr 5.18; Kol 1.20; Mbú 19.16   10:38 Luk 4.18; 13.16; Yuá 3.2   10:39 3.15   10:41 1.4; Luk 24.30-31, 41-43; Yuá 21.12-13   10:42 17.31; Rom 14.9; 2Tm 4.1; 1Pr 4.5   10:43 13.38; Zhe 31.34   10:44 2.4

ngó lás mákálúd, bwá ngó ságusə Zembî. Ntó wə Pyêr nyə á ka ci ná: ⁴⁷ «Ye sə nyíngəg ban nə buud óga ná bwá kú duwan, í njúl ná bwá má lég námə ɲkɛɲkɛ Shíshim nda sá?»
⁴⁸ A mú lwâm ná bwá dúwanɲgí jínə má Yésus-Kríst dî. Bwá mú ci nə nyə ná bənonɲ bwá kwóg ná já baalé mwôw.

11

Pyêr ngə bwiing sâ Zembî nyə á sâ yí

¹ Nə *buud ə lwámá nə obúgula wâ Yudéa bwá á ka gwág ná ikúl í cúgé *Oyúden yí bwá má námə lég Milésú mí Zembî. ² Ja Pyêr nyə á ka bád kə Yurúsəlem yí, buud ó ábiwáág bwá á ka kə lámusa nə nyə. ³ Bwá nə né ná: «Wo má kə nyíi búúd wá kú ábiwáág dí, binónɲ də ídâw səɲ ngwúd». ⁴ Pyêr mú ka zə tééd jaawúlə bwo sâ í á cɔ yí nə oféél-féélí bēsh, nyə ná ⁵ «Μεε mə á bə Zhwópe. Mə ngə jəgula nə Zembî, mə mú seegya nji mə músə nda *shíshim wâm má wú mádí nyúúlúd. Mə mú dúg *ntamá á mísh ná bagé, gúl sâ nda *sanda í njúl ngwóólú lá məlwə ménɲ í ngə shulə wú gwôw ngə zə mádí. ⁶ Má á ka kənd mísh, mə mpu dúg sâ jəɲɲ, mə mú dúg ná cínɲɲ cwú í á bə, nə ocúdu wâ məkuú ménɲ nə bəɲɲ wá jugú, nə bəɲɲ bwá də julə mímwɔ shí wá, nə inunú yá gwôw. ⁷ Mə mú námə gwág kál í ngə ci nə mə ná: “Pyêr, tówúg, wo gwúg isâ íni wo dág!” ⁸ Mə ná: “Mbô, Cwámba. Nəcə sâ jí nə nyéé mísh má Zembî dí yí, nə sâ íci í abwélé kə mádí mpud.” ⁹ Kál í mú nyíngə lás nə mə ja ábēé í ngə wú gwôw ná: “Sâ Zembî má fúb yí, kú bεεg nyíngə ci ná jísə sâ abúbôw.” ¹⁰ Í á sá ntó ija ilóol, sâ jəɲɲ jēsh mú ɲkâɲ kə gwôw. ¹¹ Ka seegya ná, námə wəla dəɲɲgá dí, buud olóol bwá mú wóos njów sá á bə yí, bwá ngə zhu Sezaré, ná bwá ámə ntí bwo mádí. ¹² Shíshim mú ci nə mə ná sənónɲ kág, mə nda zhízhigə. Bóól obúgula ósaman bwá mú zə, sənónɲ mú bε búúd bəɲɲ ná ndéé bwá mú kə nə sá njów má múúd bí ngə ci éne. ¹³ A mú jaaw sə nda nyə á dúg *éngəles tál nyə njów ngə ci nə nyə ná: “Kəndug búúd Zhwópe bwá kág jôw Shímun bwá də jôw nə dúl jínə ná Pyêr yé, ¹⁴ nyə é zə bwiing wo kéel í é yə wo cug nə njów wô wēsh yí”. ¹⁵ Mə á ka námə tééd ná má bwiing bwo kéel, seegya nji ɲkɛɲkɛ Shíshim má shwi y bwo nyúúlúd námə nda í á bə nə sá mətéédulé* dí ná. ¹⁶ Mə mú téduga ciyá Cwámba nyə á ci yí ná: “Yuánes nyə á ngə duu buud nə məjúwó, bí bəɲ bí é duwan nə ɲkɛɲkɛ Shíshim”. ¹⁷ Ntó, ɲkí Zembî má yə búúd yána dé nda nyə a yə námə sá ja sá á *búgula Yésus yí, mə wə zə ná mə sáág ngáádə nə Zembî?» ¹⁸ Ja bwá á gwág ntúní yí, bwá á saləwo, bwá mú ságusə Zembî, bwá ná: «Ntó jí ná Zembî má yə ikúl í cúgé Oyúden yí zhií ná bwá céndúg mítédúgá bwá ɲwa cug.»

Jəjə Kéel í zə kə íkúl ishúsúd

¹⁹ Ja bwá á gwú Itiyen yí, məma lúmbúlí í á zə bε obúgula, bwá mú shîn ciima, ngə kə íkúl íkúl kə kumə Fenisî, nə Shíprə nə Antyósh. Bwá á ngə bwiing nji *Oyúden kéel. ²⁰ Nji, bóól búúd bwá á bə cínɲɲ bwá njúl buud ó Shíprə nə buud ó Sirên. Bəɲ bwá á kə kumə Antyósh, bwá mú bwiing Ogurék Jəjə Kéel mə Cwámba Yésus. ²¹ Cwámba nyə á ngə kwíínd bwo nə ɲkul nyé, zhwoɲ buud bwá mú *búgula, bwá cénd kuú njəɲnd, yid wə Cwámba. ²² *Dɔ lú óbúgula á Yurúsəlem í á ka gwáduga lân wəɲɲ. Bwá mú kənd Barnábas wu Antyósh. ²³ Barnábas wəɲɲ, ja nyə á jé Antyósh a dúg nda Zembî nyə a lwóya mpaam nyé ná, nyə á bul bə nə məshusug, a mú cwíny óbúgula bēsh ná bwá jíig gwoɲɲ mə Cwámba dí nə milám myáɲ myēsh. ²⁴ Nyə á bə jə múúd, a njúl lwándúlá nə jəjə Shíshim nə búgə ná cwóól. Bóólúgá ncúlyá buud bwá mú kwíduli Dɔ lú óbúgula dî.

²⁵ Barnábas nyə á ka kə Tárus ná a kə ɲwa Sól. ²⁶ Nda nyə á kwey nyə ná, nyə á zə nə nyə Antyósh. Bá bwá mú já cínɲɲgá mbú ncindí, bwá ngə sεɲɲɲa nə Dɔ lú óbúgula, bwá ngə yə ncúlyá buud minjígú lá. Nûɲ Antyósh wə *ompwíin bwá á tééd gwiidəw ná okrísten yé.

10:47 8.36 10:48 19.5 11:3 10.28; Gal 2.12 11:5 10.11-20 11:14 16.31 11:15 2.4 * 11:15 Jwôw lú Pantekôt. (Dúgúg Mis 2.4.) 11:16 1.5 11:18 13.48; 14.15, 27; 15.4, 12, 22-29; 17.12; 18.5-11; 19.8-10; 20.21 11:19 8.1-4 11:20 Yuá 7.35 11:21 2.41 11:23 13.43; 14.22; 15.32; 16.40; 18.23; 20.1, 28-31 11:25 9.30

²⁷ Í á ka zə bə na dúl baan dí ná, bóól *búúd ɔ mícúndə bwə á shulə wú Yurusəlem kə Antyósh. ²⁸ Ʒgwól á bwo, nə jínə nə Agabus, músə zə lás nda Shíshim nyə a lwágulə nyə ná. A mú jaaw nə məma yáág-yáág zha í bá bə shí nyêsh dî. Zha nyɔɔŋg í á shí námə bə fwála Klóod nyə á bə Káázəl yí. ²⁹ Ntó, ompwíín bwə mú Ʒwa cígúlá nə bwə zə sɛɛŋg míkwiíndyá, muud yêsh wá bímbí á jí nə Ʒkul wá yí, bwə kənd bɔɔŋg óbúgula wá Yudéa. ³⁰ Bwə á sá námə ntó, bwə mú kənd Barnábas bá Sól nə míkwiíndyá, bwə kə yə ócúmbá buud wá Yudéa.

12

Engəles mə ká yíl Pyêr mímbwugəd

¹ Baan dɔɔŋgú Njwú-buud Herod nyə a tééd nə a zə Ʒgə Ʒgəshi bóól búúd ɔ *Dɔ lú óbúgula. ² A mú gwú Zhâk mínyɔŋgú mə Yuánes nə kafwele. ³ Nda nyə á dúg nə *Oyúden bwə á Ʒgə gwág nywa sâ jɔɔŋg nə, nyə á ka námə bii Pyêr, í njúl fwála lú zaŋ bwə dɔ də íbuléd yâ kú nə *ləvur yí. ⁴ Nyə á bii nyə ntúni, a mú kə wá nyə mímbwug dí, a təl íkínda í ízimbí inɔ́ nə í bááguləg nyə, kínda ízimbí jêsh nə ozimbí onɔ́. Nyə a Ʒgə téduga nə a bá ka zə təl nyə kɔɔd dí tām buud ja zâŋ *Páska í bá cɔ́ yí. ⁵ Pyêr nyə á ka bə mímbwugəd. Dɔ lú óbúgula dāŋ, Ʒgə báásulə məjəgula Ʒgələ jəgula nə Zembî shú déd kú yəw.

⁶ Búlú í á bə nə Herod mə bá təl Pyêr kɔɔd dí nda mán yí, Pyêr nyə á bə a mbwúg gwəd Ʒgwólúlá məŋkəda nə mikwoolú mí íŋkwánz mímbá. Nyə a bə a mbwúg mpédágá ózimbí obá, isándələ í təl mpumbéd. ⁷ Ka seegya ná Ʒgwól *éŋgəles mə Yawé má jé, kúl fúm jɔɔŋg mə shwal bə nə məŋkenya nə Ʒgəŋ. Engəles mú yíd Pyêr bugúlu dí, juumushi nyə, nyə nə né ná: «Ná cá! Wɔɔlúg!» Mikwoolú mí íŋkwánz mí mú shugula wú Pyêr məbwəd. ⁸ Engəles mú kwo ci nə nyə ná: «Cɛɛləgú kanda wo bwáád məŋgwub.» A mú námə sá ntó. Engəles ná: «Bwáádúg kúúd gwô, wo bɛg mə.» ⁹ Pyêr mú cúwo tóŋ Ʒgə bɛ éŋgəles, a kú fwo mpu magulə nə sâ éŋgəles Ʒgə sá yí jísə búbələ. Nyə á Ʒgə Ʒwa nda *ntamá á mísh nə bagə. ¹⁰ Ja bwə má cɔ́ cé isándələ ashúshwóógú, bwə cɔ́ ábɛɛ yí, bwə mú jé njuwug íŋkwánz á Ʒgə Ʒgwála. Njuwug wɔɔŋg mú juw bwo wáméfwó. Nji bwə á wóos tóŋ kə njwón dí yí, éŋgəles mú kyey, béegya nə Pyêr. ¹¹ Fug mú zə Pyêr lúúd, a mú ci ná: «Mə má ka mpu já gaád búbələ nə Cwámba nyə ámə ntí éŋgəles yé, zə tí yíl mə məbwə má Herod dí ná mə fáámug nə sâ Oyúden bwə Ʒgə jii sá mə yí.» ¹² Nda nyə á shîn mpu ntó ná, nyə á ka kə njów mə Maríya nyɔɔŋgú mə Yuánes bwə á kwo dɔ jôw nə Márkus yé. Cínəŋg wə zhwoŋg buud bwə á bə bwə mə sɛɛŋgya, bwə Ʒgə jəgula nə Zembî yé. ¹³ Nyə á ka kudə mbê. Ʒgwól sóol məsáal mudá nə jínə nə Rôd mú shísh mbéd kə gwágulə. ¹⁴ A mú yag Pyêr kəl nə ndéé, a kú fwo juw mbê, a mú yida nyiŋgə nə kúlá nə məshusug kə jaaw búúd nə Pyêr təl na mbéd tóŋ. ¹⁵ Bwə mú ci nə né ná: «Wo ji lad». Nyɛɛ mú námə bwaagulə nə a Ʒgə jaaw búbələ. Bwə ná: «Engəles yé wə éne.» ¹⁶ Pyêr mú nyiŋgə bul kudə mbê. Bwə mú juw, bwə mú dúg nyə, fug mú jímb bwo mílúúd. ¹⁷ Nyɛɛ mú fufə bwo məbwə nə bwə jíg kúl-kâl. A mú bwiŋg bwo nda Cwámba nyə ámə yíl nyə njów mímbwug wéeshuli nyə tóŋ ná. A mú ci nə bwo ná: «Kəgá jaaw Zhâk bəndŋ bóól bwáánŋ bêsh». A músə kyey kə kúl shúsúd.

¹⁸ Ja mán í á ləm yí, ózimbí məkuú má á təw shí nə á Pyêr, bwə kú mpu sâ í ámə sîy yí. ¹⁹ Herod mú kənd búúd məsɔ́gúúd, nji bwə kú kwey Pyêr. A mú təl isándələ kɔɔdud nə ndéé a mú lwám buud nə bwə gwúg byo. Herod músə shulə wú Yudéa kə Sezarê, kə ji wu.

Engəles mə zə sá nə Herod yəg

²⁰ Herod nyə á ka zə bə nə mbíya zhwoŋgú nə buud ɔ Tir nə bɔɔŋg wá Sidon. Nda búúd bɔɔŋg bwə á mpu nə məbii máŋ mə á dɔ bul zhu ləɔm mə Herod ná, bwə á ka təw cúnj ná bwə jələ nə kə dúg nyə, a sáág nə bəndŋ bwə jíig nə shee. Bwə mú kə kwambulə nə mwá mpáánzə* yé Blastos nə a sáág nə bəndŋ Herod bwə bwəmag. ²¹ Jwôw lú mpwəmə

11:27 13.1; 15.32 11:28 21.10 11:29 12.12, 25; Rom 15.26; 1Kr 16.1; 2Kr 8.4; 9.2, 12; Gal 2.10 12:4 4.3 12:5 Zhk 5.16 12:7 5.19 12:12 Yuánes bwə á kwo dɔ jôw nə Márkus yé: 12.25; 13.13; 15.37; Kol 4.10 12:18 5.22-24 * 12:20 mwá mpáánzə: Mwán wɔɔŋgú nyə á bə kágə mílwámá á fúm má Herod.

dəwŋgú, Herod mú bwáád míkáándé mí ícî myé né ndéé a mú kə ji jiya ícî dî. A mú ka zə lás nə buud óni kaand. ²² Buud óni bwé mú shwal wá yáŋgá né: «Dúni kál dúsə nji kál lú Zembî, kú bə kál lú múúd.» ²³ Ka seegya né ŋgwól *əŋgəles mə Yawé mə yíd nyə nəcé a bələ kú yə Zembî gúmə jé. A mú yə, mishwóómbú dələ nyə.

²⁴ Milósú mí Zembî myáá mí mú námə ŋgə kə nji shwóg nə shwóg. ²⁵ Barnábas bá bəŋ Sól bwé mú shîn sá lwámá bwé á kə Yurúsəlem yí né ndéé bwé mú nyiŋgə. Ja bwé nyiŋgə ní, bwé mú kə nə Yuánes bwé á kwo də jôw né Márkus yé.

13

ŋkəŋkə Shíshim mə féésh Sól bá Barnábas

¹ Də lú óbúgula í á bə Antyósh yí í á bə nə *buud ə micúndə nə oyíguli. Barnábas nya á bə cínəŋg, nə Símayon bwé á kwo də jôw né Nizher yé, nə Lusyus múúd á Sirên, nə Manaen bá cî Herod á tatarâk* bá wəɔf kúl ŋgwúd yé, nə Sól. ² Dúl jwôw bwé á ŋgə sá mísəon bwé ŋgə ci idəw yí, ŋkəŋkə Shíshim nya á ci nə bwo ná: «Tálúgá mə Barnábas bá Sól koogú, bwé zə kə sá sáal mə mə féésh bwo né bwé sáág yí.» ³ Né ndéé, bwé mú jəgula nə Zembî bwé ŋgə ci idəw, bwé mú bəd Barnábas bá Sól məbwə, bwé mú bíd bwo ná bwé kyéyug. ⁴ Ja ŋkəŋkə Shíshim mə kənd Barnábas bá Sól lwámád ntáni yí, báá bwé mú shulə kə Seləsi, bwé mú ŋwa byóol cə kə kóómb ŋkwamə† á Shíprə.

⁵ Bwé á kə wóós Salaminə, ŋgə bwiiŋg Milósú mí Zembî *məmpáanzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dî, bwé ŋgə kə nə Yuánes təŋ kágə mílwámá. ⁶ Bwé mú lína ŋkwamə nyəwŋg nyésh né ndéé kə wóós ŋgwəla á Pafos. Bwé á kə kwey ŋgwól mwə Yúden nŋŋ Pafos nə jínə né Bar-Yésus, a njúl muud ncidə, *muud micúndə á məshiigə. ⁷ Bar-Yésus éne bá ŋgwáməna Serzhus Polus wə bwé á ŋgə cəgə. ŋgwáməna nywáá njúl nə fug, nyə á ka jôw Barnábas bá Sól nəcé nyə á bə nə məma yéesh né á gwág kéel mə Zembî. ⁸ Nji, Elimas‡ mú ŋgə laa bwo, a ŋgə yida cəel shwúguli ŋgwáməna né a kú *búgula. Jínə lú Elimas í kə ná muud ncidə. ⁹ Sól, bwé jów né Pwól yé, mə lwánd nə ŋkəŋkə Shíshim né cwóó músə ka dúg Elimas ná figə-figə, ¹⁰ a mú lás nə nyə ná: «Yí! yé mása məkəŋ nə məshiigə éga, yé mwān mə Njwū məjamb, yé múúd jí kú cəel ótətəlí éga! Wo ayówé ŋgəle cəel ntáma jəjə íyuuɡ i Cwámba? ¹¹ Wo zə dúg ja gaád. Mbwə mə Zembî í mə bii wo. Wo zə fwo bə áncím-ncím, kú ná dúg məŋkenya mə jwôw. Wo é ji ntó fwámé fwála.» Pwól ká námə shîn lás ntáni, gúndə nə yídúgú í mú shulə Elimas míshúd, a mú ŋgə lyəda kəkúl ŋgwúd ŋgə sə muud bíig nyə mbwəd yé. ¹² Nji ŋgwáməna nyə á dúg sá í á sŋŋ ní yí, nyə shwal bə mbúgula, njígúlá nyə á gwág shú mə Cwámba yí í mə bíí nyə.

Pwól Antyósh á Písídî

¹³ Pwól bənəŋ buud ó gwoŋg bé bwé mú kəwa byóólúd Pafos, kə Perzhe kóómb shí á Pamúfilí. Yuánes mú kə béegya nə bwo nŋŋ, nyə mú nyiŋgə kə Yurúsəlem. ¹⁴ Bəŋ bwé mú tí Perzhe, ŋgə kə ná ndéé kə wóós Antyósh á Písídî. Bwé mú kə nyíi *mpáanzə mínjígúlá dí jwôw lú Sábaad, kə ji shí. ¹⁵ Ja lələ *mbwoomb məcəç nə micilyá mí búúd ə micúndə í á shîn yí, otówe ə shwóg wə mpáanzə mínjígúlá bwé mú ci nə bwo ná: «Bwaəŋg, ŋkí bí búə nə gúl sá bí bí nə ŋkul bándulə búúd nə ndí yí, lásúgá ja gaád.»

¹⁶ Pwól mú tōw tūtəlí, a fufə bwo mbwə, a músə lás ná: «Nə bag ó *Izəryəl nə bəwŋg bwé ŋgə gwəç Zembî wá, bí ə gwágúlé mə. ¹⁷ Zembî á kúl búúd Izəryəl jísú ga nyə a féésh osóŋgú búésú. Nyə a sá ná kúl búúd jísú í kəg bul mpyáanz nŋŋ jiya á Igípten dí. Né ndéé nyə a yíl bwo nŋŋ nə mbwə ŋkúl yé. ¹⁸ A mú ŋgə jísəw bwo shí a shwéeshá dí kə wóós je

12:22 Eze 28.2   12:24 2.41   12:25 11.29-30   13:1 11.27   * 13:1 Tatarâk: Ciyá ní í cugé ciyá məkaa; nji í kə ná «ŋgwáməna nyə á ŋgə jwú nə mpál nŋŋ á ŋkúmba faan yé». Dúgúg námə Mat 14.1; Luk 3.1, 19; 9.7.   13:2 9.15; 10.19; 22.19; Gal 1.15-16   13:3 6.6   13:4 10.19; 15.39   † 13:4 ŋkwamə: Nyísə bwádé lú shí tútám məjúwó.   13:5 17.2   13:8 2Tm 3.8   ‡ 13:8 Elimas: Dúl jínə dé wə Bar-Yésus.   13:11 9.8; 22.11   13:13 13.5; 15.38   13:14 17.2   13:15 15.21   13:17 MmN 1.7; Mbá 5.15
13:18 MmN 16.35; Iŋ 14.33-34; Mbá 29.4

kumə mimbū məwūm mən̄. ¹⁹ A mú jaŋgulə ílwoŋ í búúd zaŋgbá shí á Kanaan nə ndeé a yə ódā shí nyáŋ t̄aŋ lúgí ²⁰ shú mimbū kúnə-kúnə mitəd min̄ nə məwūm mətóon.

«Mpúsə wəŋgū a mú də wéeshuli bwo osémbye ɔ mílású nə ndeé zə wós fwála mə *múúd micúndá Samyél. ²¹ Ja jəŋgū bwo mú jii nə bwə bəg nə wáŋ njwú-buud. Zembī mú yə bwo Sawul mwān mə Kís a njúl mbyágá á beend mə Bəŋzhamé. Sawul mú jwú nə bwo t̄aŋ mimbū məwūm mən̄. ²² Zembī mú yíl nyə, a mú t̄al bwo *Dávid njwú-buud. Dávid wəŋg wə Zembī nyə á bwiiŋg l̄aŋ yé nə: “Mə mə dúg nə Dávid mwān mə Yése jisə muud mə kwaga nə tédúgá wām yé, nyə wə mə bá də sá s̄a j̄esh mə bá də jii nə a sáag yí.” ²³ Nyədí mpwoŋ buud dí wə Zembī nyə a lwándúlá mpu yé, a wéeshuli Yésus cəgye buud á Izəŋyél yé. ²⁴ Shúshwóógú nə cəgye wəŋg zág, Yuánes nyə a zə j̄íguli kúl búúd Izəŋyél j̄esh nduwán t̄aŋ yuug nə bwə mə cénd mítédúgá. ²⁵ Ja Yuánes wəŋgū nyə á ŋgə shínal sáal dé yí, nyə á ŋgə ci nə buud nə: “Bí ŋgə ná téduga nə mə wə zə? Mə cugé múúd bí ŋgə téduga nə mə jisə yé. Nji, ŋgwól múúd zag módí mpúsə. Mə ampíyáyé nə mə cínyug nyə mikwoolú mí m̄əŋgwub məkuúd.” ²⁶ Bwáŋg bēsh, t̄ə mpwoŋ buud mə *Abraham t̄ə bí bəŋg bí ŋgə gwóŋ Zembī wá, shé wə Zembī nyə á nti kéel á cəg d̄əŋg wá. ²⁷ Buud ɔ Yurúsəlem bēsh nə otówe ɔ shwóg bāŋ bwə á shígé mpu Yésus. Bwə á yida cəŋlə nyə shwiy. Ntó, bwə á sá ná iciyá í búúd ɔ micúndá shé mə də l̄ə ósábaad bēsh dí yí í bwəmag. ²⁸ T̄em bə nda bwə á shígé kwey nyə nə məbɛɛ nə a yég nə, bāŋ bwə á ci nə Pilāt nə a gwúg nyə. ²⁹ Nómə nji bwə á sh̄in sá is̄a byēsh í á bə cilyá Kálaad Zembī dí shú dé dí yí, bwə á shul yíl nyə lííd bwə kə wá nyə shwóŋud. ³⁰ Nji, Zembī nyə a gwūmushi nyə. ³¹ Nyə a lwóya nyúúl m̄əlú m̄əlú, buud b̄ən̄ŋ bwə á zhu Galilē bád kə Yurúsəlem wá bwə á ŋgə dúg nyə. Buud bəŋg wə bwə músə owúshined bé kúl búúd j̄esh d̄i. ³² J̄əŋj̄ə kéel d̄əŋg nómə wə s̄ə ŋgə bwiiŋg bí yí, ŋkaagə Zembī nyə a kaag odā yí. ³³ Zembī nyə a sá nə ŋkaagə nyəŋg í zág bwəma nə s̄ə bwān gwúmúshilə nyə á gwūmushi Yésus yí. S̄a j̄əŋg wə jisə cilyá S̄om ábēé dí yí, nə: “Wo ji mwān waamá, mə mə byā wo múús”. ³⁴ Jí ntó. Zembī nyə a gwūmushi nyə ákandug, a kú ná bá kwo bwo. Ntó wə nyə á ci yé, nə: “Mə bá yə bí j̄əŋj̄ə ís̄a mə á kaag Dávid yí, m̄əŋkaagə mə cúgé nə ŋkul salan má”. ³⁵ Gwə nómə wə á ŋgə báásulə gúl kúkúl cilyá dí nə: “Wo abulé bíd nə j̄əŋj̄ə sóol m̄əsáal w̄ə kəg bwo shwóŋud”. ³⁶ Dávid nywáa nyə a shí sá mítédúgá mí Zembī fwála déd. A mú yə, a d̄əw nə osóŋgú bé, a bwo. ³⁷ Nji, nyəŋg Zembī nyə a gwūmushi yé nywáa nyə a shígé bwo. ³⁸ Bwaŋg bí mə j̄əlá nə mpu ntó nə nyə wə mə sá nə bí gwágúg kéel ijuugá í *mísəm mín. Məcɛɛ mə Moyíz bí á də bɛ mə mə á shígé sá nə bí ŋgəg nə bə otútəlī. ³⁹ Nji Yésus wə jisə nə muud yēsh mə búgúlá nyə yé, a bə t̄útəlī ncindī nə ncindī. ⁴⁰ Bí ɔ bey nə s̄a búúd ɔ micúndá bwə á ci yí, í bwəmag nə b̄i. Bwə á ci nə:

⁴¹ Bí buud ɔ mpyón, d̄ugá,
káámúgá, bí j̄imbúg!
Nəcé, té bí ŋgə ná dúgya yí,
mə zə bá sá gúl s̄a bí ŋgə dúg,
s̄a jí nə ŋkí bí mə gwág nji l̄aŋ
bí kú *magulə yí.»

⁴² Ja Pwól bá Barnábas bwə á cúwo tóŋn yí, búúd bwə á jəgula nə bwo nə bwə b̄əg kwo zə bwiiŋg bwo l̄aŋ ŋgwúd ni Sábaad mə bá bɛ yé. ⁴³ Ja buud bwə á bwílya yí, fwámé bímbí lú *Oyúden nə bóól búúd bwə á wá milām m̄isəon wáŋ dí wá bwə á bɛ Pwól bá Barnábas b̄ən̄ŋ kə ŋgə lésha. Pwól bá Barnábas bwə mú ŋgə wá bwo ŋkul mílámud nə bwə wág icug byáŋ mpaam mə Zembī d̄i.

⁴⁴ Sábaad nyə á bɛ yé, buud bwə á zə s̄eŋgya je bə buud ɔ ŋgwála bēsh nə bwə zə gwágulə kéel mə Cwám̄ba. ⁴⁵ Nda bóól Oyúden bwə á dúg bímbí lú ncilyá buud bəŋg

13:19 Mbá 7.1; Zho 14.1   13:20 OoM 2.16; 1Sa 3.20   13:21 1Sa 8.5, 19; 10.21; 11.15   13:22 1Sa 16.12; 13.14
13:23 Iza 11.1; Rom 1.3; Mbú 5.5   13:24 Luk 3.3   13:25 Luk 3.15-16   13:27 3.17   13:28 Luk 23.4, 14-15,
21-23   13:29 Luk 23.50-56   13:30 3.15   13:31 1.3, 8   13:32 S̄om 2.7; Rom 1.3-4   13:34 Iza 55.3   13:35
S̄om 16.10   13:36 2.29   13:38 10.43; 15.10   13:39 Rom 4.25; 6.7; 10.4   13:41 Aba 1.5   13:43 11.23   13:44
17.2

ná, bwé á ka zə mpíi Pwól bá Barnábas váál áwuwaguwâ, bwé mú ηgə shwána bwo, ηgə lwíy bwo. ⁴⁶ Pwól bá Barnábas bwé mú mpu jaaw bwo kú nə ifwaas ná: «Í á jəla ná bi wé téédúg gwág Milású mí Zembî. Nda bí bāη mə ka ban myo ná, bi mə lwágulə ná bi ampíyáyé nə cug á kandugə kandugə. Ntó, sé bāη mə zə lésha nə ikúl í cúgé Oyúden yí. ⁴⁷ Nəcə Cwám̄ba nyə á ci nə sé ná: “Mə mə tál wo nə wo bág mənkenya m̄a ilwoη, nə wo kég nə cug kə wós íjumə í shíd”.»

⁴⁸ Nji ikúl ishús í á gwág ntáni yí, bwé á bul bə nə məshusug bwé ηgə ságusə kéel mə Cwám̄ba. Bəηg bwé á bə féeshá ná bwé dúgúg cug á kandugə kandugə wá bwé mú bə óbúgula. ⁴⁹ Kéel mə Cwám̄ba í á kyey loəm wəηg wēsh. ⁵⁰ Oyúden bwé á ka shwambulə fwámé búdá ó loəm bwé á du gwóç Zembî wá. Bwé mú zə lwágulə Pwól bá Barnábas cúwúlí nə ndéé bwé wáamb bwo kə ntç mínji mí shí nyáj. ⁵¹ Pwól bá Barnábas bwé mú kudə fumbyá mákuú máηúđ[§] shú dán, báá bwé mú kə Ikóniyum. ⁵² *Ompwíin bwé mú lág lwándúlá nə məshusug nə ηkəηkə Shíshim nə cwós.

14

Pwól bá Barnábas Ikóniyum

¹ Í á ka bə, ja bwé á wós Ikóniyum yí, Pwól bá Barnábas bwé á kə mpáanzə minjígúlá. Bwé á kə lésha nə buud mbií á ná *Oyúden nə Ogurék ηkí bul bulya bwé *magulə búgə. ² Bəηg Oyúden bwé á shígé magulə búgə wá, bwé mú zə sá ná ikúl í cúgé Oyúden yí bwé shíηúg obúgula. ³ Nji, Pwól bá Barnábas bāη bwé á ji cínəηgú fwámé mwôw, bwé ηgə lás kú nə ifwaas. Bwé á ηgə bul ηwa ηkul wé Cwám̄ba. Cwám̄ba ηgə námə magulə kéel bwé á ηgə bwiing yí, a ηgə yə bwo ηkul, bwé ηgə sá *isâ í ntç búúd ηkwón yí, nə *isâ í mímbúgú. ⁴ Buud ç ηgwəla bwé mú béégya ígwoonη íbá, gúl í ηgə bə ishwambulə í Oyúden, gúl í ηgə magulə *buud ç lwámá. ⁵ Nə Oyúden, nə bóól búúd bwé cúgé Oyúden wá, nə otówe ç shwóg bāη bwé mú zə sá yuug ná bwé jugushi búúd ç lwámá, bwé lúmə bwo məkwóógú. ⁶ Nda búúd ç lwámá bwé á mpu yuug jəonη ná, bwé mú túb kə Lístrə nə Dérbə, miηgwəla myā Likawuní, nə cínəηg məkoogú məkoogú. ⁷ Bwé mú kə ηgə bwiing Jəçç Kéel wu.

Pwól bá Barnábas Listrə

⁸ ηgwól múúd nyə á bə nūη Lístrə kú bwelə tōw tətəlí nə məkuú mé. Nyə a byél mbúmbwúgú, nyə a shígé bwelə kyey. ⁹ Dúl jwôw, muud wəonη nyə á ka ηgə gwágulə nda Pwól nyə á ηgə lás ná. Pwól mú dúg nyə ná figə-figə, a mú dúg ná muud éne ji nə búgə nə a ji nə ηkul yál. ¹⁰ Pwól mú ci nə né gwów-gwôw ná: «Tówúg tətəlí nə məkuú mwô». Muud éne mú sáanz, a mú tééd ηgəla kyey. ¹¹ Buud bwé á bə cínəηg wá bwé mú dúg sâ Pwól mə sá yí. Bwé mú ηgə lás gwów-gwôw kál lú Likawuní dánúđ ná: «Ozembî bwé mə bə nda buud ná ndéé bwé mə shulə zə séđí». ¹² Bwé mú ηgə jôw Barnábas ná Zés, Pwól nye ná Hermes* nəcə nyə wé nyə á du bə nə ciyá lésú. ¹³ Buud bwé á du *búgula Zés wá bwé á du bə nə mpáanzə ηgeé nyíηgúlé ηgwəla đí. Fada á yəbə wəonηgú músə ηwa míηgwúm mí nteny nə ikəlúgú-kəlúg í du lugushi dánd lú zāη yí, bānđη buud bwé mú zə kə ηgeé nyíηgúlé ηgwəla. Bwé á cēel kə cigə inteny ná bwé sâ Pwól bá Barnábas *mətúnəga nda ozembî.

Pwól bá Barnábas bwé jíguli búúd fwámé Zembî

¹⁴ Ja *búúd ç lwámá, Barnábas bá Pwól bwé mə gwág ntó yí, bwé mú nyaa míkáándə†, bwé mú sáanz kə nə onkwimbyē tām buud, ¹⁵ bwé ná: «Buud óga, jáyé ní? Sé búsə námə búúd nda bî. Sé ηgə yida bwiing bí Jəçç Kéel ná bi bíđúg isâ í íkás íni, bi céndúg kuú njoond

13:46 3.26; 18.6 13:47 Iza 49.6 13:48 11.18 13:49 2.41 13:51 18.6; Luk 9.5 § 13:51 Ja Oyúden bwé á du kudə fumbyá mákuú đí yí, bwé á du lwágulə ná, kúkúl shí bwé ámə tál mákuú māj yí, bwé mə kál gwo nə buud bí cínəηg wá, nə bwé músə sâ nyéé. 14:1 17.2 14:2 13.45 14:3 2.22 14:5 14.19; 2Tm 3.11 14:6 Mat 10.23 14:8 3.2 14:11 28.6 * 14:12 nə Zés nə Hermes: Ogurék bwé á ηgə téduga ná Pwól bá Barnábas búsə ozembî. 14:13 10.25-26; Dan 2.46 † 14:14 nyaa míkáándə: Oyúden bwé á du nyaa míkáándə jaá mpimbə mə bul bii lâm yí. 14:15 MmN 20.11; 1Kr 8.4-6

yid wá Zembî á kuwô. Nyə wá nyə a té gwôw nə shí, nə m̄n̄ nə isâ byêsh bísé cínɔŋ yí. ¹⁶ Nyə á ka yida bíd té zhúlə yág nə ilwoŋ i búúd byêsh í ɲgág nə bɛ byán ijâm nə ijag, ¹⁷ n̄ji nyə kú bíd ɲgálə lwágulə nə a jisə, a ɲgá námə sá bwo mpaam. Ntó námə wá á ɲgá n̄ti bí ompú bwé ɲgá zhu gwów yé, a ɲgá yə bí məfwála móm̄pəg mə jəla nə bugəban yí, a yə bí zhwog id̄w, a lwándələ bí məshusug mílámúd». ¹⁸ N̄ji, bwá á tɛm lās nə buud óni ntúni, buud óni bwá á shígé leel magulə nə bwá bíd sálə bwo *mətúnuga.

¹⁹ Bóól *Oyúden bwé mú zə wós bwé ɲgá zhu Antyósh nə Ikóniyum. Bwé mú zə kwambulə nə buud nə ndéé bwé mú lúmə Pwól məkwoógú nə lúmə lúmə, bwé julə nyə shí nə shí nə ndéé kə wusə bugád. Bwé á téduga nə a mə yə. ²⁰ N̄ji, *ompwín bwé mú kə lyɛ nyə. Pwól mú wəɔl, a mú n̄yɲgə kə ɲgwóla. Mán mələm, a músə kyey kə Dərbə, bá Barnábas.

²¹ Bwé mú kə bwiɲg Jɔjɔ Kéél n̄n̄ Dərbə nə ndéé bwé mú bə nə ompwín fwámé bímbí. Bwé músə n̄yɲgə kə Lístrə, cɔ kə Ikóniyum kə wós Antyósh. ²² Bwé á ɲgə wá ompwín ɲkul mílámúd, bwé ɲgá cwíny bwo nə bwé sáág zény búgá. Bwé á ɲgə lwágulə bwo nə bwé mpúg nə: «Sá mə jəlá nə ɲgə bwəma nə *incwaw í ntug, sə ɲgə ntɔ ɲgə ntɔ ɲgə ntɔ nə ndéé sə mú ka nyí Faan mə Zembî d̄i.» ²³ Bwé á ɲgə sá nə, *Dɔ lú óbúgula d̄esh d̄i, bwé féesh bwo ocúmbá buud, bwé ci id̄w jəgula nə Zembî, bwé mú ɲwa bwo cwámbulə Cwamba wán bwé á *búgula yé.

Pwól bá Barnábas bwé n̄yɲgə kə Antyósh

²⁴ Bwé mú lína Pisid̄i, kə kumə Pamufil̄i, ²⁵ bwé bwiɲg kéel mə Zembî Perzhe nə ndéé bwé mú shulə kə Antalya. ²⁶ Kálə wú Antalya, bwé mú ɲwa byóól kə Antyósh wú bwé á zhu ja mpaam mə Zembî í á féesh bwo nə bwé sáág sáal bwé mə sá yí. ²⁷ Ja bwé á kə jé yí, bwé á sɛɲg *Dɔ lú óbúgula, jaaw bwo sâ j̄esh Zembî nyə á yə bwo ɲkul nə bwé sáág yí, bul bə nə ndéé nda Zembî nyə a mə juw zhí nə ikúl í cúgé *Oyúden yí í máguləg búgá nə. ²⁸ Bán̄n̄ *ompwín bwé mú ji na fwámé məma fwála.

15

Sɛɲgyá á Yurúsəlem

¹ Bóól búúd bwé á shulə wú Yudéa zə ɲgə j̄iguli óbúgula nə: «Ŋkí bi mə bó kú síya ábiwáág nda Cɛɛ mə Moyîz í ɲgá ci nə, bí cugé nə ɲkul *dúg cug.» ² Buud bəɔŋgú bən̄n̄ Pwól bá Barnábas bwé mú zə sɛɲsa məkəl, í mú sá fwámé zhuyâ. Cígúlá í mú zə bə nə Pwól nə Barnábas, nə bóól óbúgula bwé kəg nə ləsú wəɔŋg Yurúsəlem kə lwágulə *buud ɔ lwámá bən̄n̄ ocúmbá buud. ³ *Dɔ lú óbúgula í músə kənd bwo. Bwé mú lína Fenis̄i nə Samariya, bwé ɲgá bwiɲg buud nda ikúl ishús í mə cénd mítédúgá nə. Sâ jəɔŋg í mú ɲgə bul sá bóól óbúgula məshusug. ⁴ Ja bwé mə kə jé Yurúsəlem yí, nə Dɔ lú óbúgula, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, b̄esh bwé mú lág bwo. B̄n̄ bwé músə jaaw bwo bímbí d̄esh Zembî mə balan nə bwo sáal dé d̄i yí. ⁵ Bóól óbúgula bwé á bə ɲkəɔmú *Ofarizyɛn d̄i wá bwé mú báásulə nə í ji nə ikúl í ɲgá cénd mítédúgá yí í ɲgág nə síya ábiwáág, bwé bɛ námə Məɛɛ mə Moyîz. ⁶ Buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud bwé mú ka zə sɛɲgya, zələ faas ləsú wəɔŋg. ⁷ Buud bwé mú námə bul sɛɲsa məkəl. Ntó, P̄ȳer mú ka zə lās. Nyə nə: «Bwaɲg, bi mə bwey mpu nə Zembî nyə a féesh mə wa bídí mwôw mə ashúshwóógú d̄i, a kənd mə nə mə kəg bwiɲg ikúl ishús Jɔjɔ Kéél, bwé búgúlág. ⁸ Nyɛɛ muud mə mpú mílám mí búúd yé, nyə a lwágulə nə a mə magulə ikúl, a yə bwo Ŋkɛɲkɛ Shíshim námə nda nyə á yə sá nə. ⁹ Nyə a shígé wá mbéégí mpédúgá sən̄n̄ ikúl. Nyə a fúb námə bwo milám nəcé bwé bələ nə búgá. ¹⁰ Nəcə jí bí é ka zə shweenzh Zembî, zə zhimb *ómpwín məma mbag wúsə nə təɔ impáambá bisú, təɔ séméfwó sə á shígé bə nə ɲkul mə jísəw yí? ¹¹ N̄ji sə ɲgə *magulə nə sə mə dúg cug mpáam mə Cwamba Yésus d̄i, ntó námə wá jí nə ikúl yé.» ¹² Buud b̄esh bwé mú ji ókúl-ókúl, ka gwágulə Barnábas bá Pwól, gwágulə nda

14:16 17.30 14:17 Sôm 147.8; Zhe 5.24 14:19 14.5; 13.50; 17.13; 2Kr 11.25 14:22 11.23 14:23 6.6; Tit 1.5
14:26 13.1-2 14:27 11.18; 15.12 15:1 Ləv 12.3; Gal 5.2 15:2 Gal 2.1-10 15:4 15.12 15:7 10.1-43
15:8 2.4; 10.44 15:9 10.35 15:10 15.19; Gal 2.16; 3.10-12; Ifz 2.5-8 15:12 2.22

Zembî nyə á balan nə bwo, *isâ í ntɔ́ búúd ɲkwón yí nə *isâ í mímbúgú í ɲgə s̄y ikúl ishús dí ná. ¹³ Ja bwé má shîn bwiing yí, Zhâk mú ka zə lás, nyə ná: «Bwaanɲ, bi ɔ gwágúlé mə. ¹⁴ Shímun má kúnəw shîn jaaw sé nda Zembî nyə a sá ná: ná nyə á kənd mísh íkúl ishúsúd kə féesh búúd bwé ɲgə bɛ jíná dé cínɔŋg wá. ¹⁵ Sóólúgú wəɔŋg í bwəma nə sâ *búúd ɔ mícúndá bwé á ci yí. Nəcə jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná:

¹⁶ Mpúsə isâ íni, mə bá kwo zə lwɔ́ banda mə *Dávid.

Mə bá sɛɛŋg íbúgúlə yâ cínɔŋg

nə ndeé mə kwo t̄əl banda dɔɔŋg t̄útəlí.

¹⁷ Ja jɔɔŋgú, buud bēsh bwé bá s̄ Cwámba.

Haaw, buud ɔ ílwoŋ byēsh mə á j̄ɔw nə í bɛg jíná dām yí.

Ntó wá Cwámba nyə á ci yé.

¹⁸ A mə sá íyuug byé sá mə bwey mpu wúlə yág yí.

¹⁹ «Sâ jɔɔŋg wé mé mə dúg nə, ilwoŋ í búúd í ɲgə cénd kuú ɲjɔɔnd ɲgə yid wé Zembî yí, sá ajəláyé nə wá bwo məkwowula cugud. ²⁰ Nji, sá cílɛg bwo nə bwé sásúlɛg məlwaagwo mə ózembî ó áyadúg, nə məlwaagwo mə jaŋgálə múúd biná kú nə bā, nə məlwaagwo mə dələ cúdu nyə ámə yə məcií kú shwiy yé, nə dələ məcií. ²¹ Sə mə mpú nə t̄ééd íkala í búúd í ayág óbwiingye ɔ lân ɔ Moyíz búəsə míŋgwəla myēshud. Mwôw mə Sábaad mēsh dí, bwé l̄ɔ mícilyá myé *mámpáanzə mə mínj̄ígúla mēshud.»

²² Ntó, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, nə Dɔ́ lú óbúgula dēsh bwé mú dúg nə bwé jəlá nə féesh bóól búúd bən̄ɔŋ Pwól nə Barnábas bwé kág Antyósh. Bwé músə kənd bóól fwámé búúd wá Dɔ́: nə Yúda bwé á d̄ə námə j̄ɔw nə Barnábas yé, nə Sílas. ²³ Bwé mú kənd bwo nə kálaad éga ná:

Sá, buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud nə bóól óbúgula bēsh, sá mə báda bí óbúgula bí cúgə Oyúden wá, bí bɔɔŋg búəsə Antyósh nə Sirî nə Silisî wá. ²⁴ Sə mə gwág kúga nə bóól búúd búúsú bwé á zə nə minj̄ígúla myán̄ n̄ɔŋ bídí zə sá nə mitédúgá mí búbúlɛg bí mílamúd. Sə dí sá á nti bwo. ²⁵ Gwé wé sá bēsh sá ámə bə c̄ɔŋ nə sá mə féesh búúd bwé zəg n̄ɔŋ bídí, bən̄ɔŋ Barnábas bá Pwól omínyɔŋú búúsú wá c̄elí, ²⁶ buud bwé á mə k̄eenzh ícug byán̄ shú jíná mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst wá. ²⁷ Sə mə ka nti bí Yúda bá Sílas nə bwé zəg báásulə jaaw bí sâ sá ɲgə cilə ga. ²⁸ Nə ɲk̄ɛŋk̄ɛ Shíshim, nə sá, sá mə dúg nə sá ajəláyé nə zhimb bí wúl mbag, sá mə cilə bí nji isâ bí cúgə nə ɲkul kwanz yí: ²⁹ bi mə jəlá nə sásulə ocúdu buud bwé ámə cígə shú ózembî ó áyadúg wá, bi kú d̄ə də məcií, kú də cúdu nyə ámə yə məcií kú shwiy yé, bí kú d̄ə sá jaŋga. Bi mə ká d̄ə sásulə isâ íni, í bə bí mpwogé. Bi ɔ ji ná shee.

³⁰ Yúda bá Sílas bən̄ɔŋ Pwól nə Barnábas bwé mú béegya nə óbúgula, bwé mú shulə kə Antyósh. Bwé mú kə sɛɛŋg óbúgula, yə bwo kálaad. ³¹ Bwé mú l̄ɔ kálaad nə ndeé a mú wá bwo ɲkul mílamúd, bēsh bwé mú bul bə nə məshusug. ³² Nda Yúda bá Sílas bwé á bə *buud ɔ mícúndá ná, bwé á ka námə kwo d̄ə lés̄ha nə óbúgula, d̄ə cw̄ɔny bwo, d̄ə wá bwo ɲkul mílamúd. ³³ Bwé á ji cínɔŋgú fwámé fwála nə ndeé óbúgula bwé mú jəna nə bwo nə bwé nyíngəg nə shee kə kwey búúd bwé á nti bwo wá. ³⁴ * [Nji Sílas mú kwey nə nyə anyíngáyé, nye mə ji wu.]

³⁵ Pwól bá b̄əŋ Barnábas bwé á ji námə cínɔŋg Antyósh. Bən̄ɔŋ bóól óbúgula bwé ɲgə yə buud minj̄ígúla, bwé ɲgə bwiing j̄ɔj̄ɔ lân á kéel mə Cwámba.

³⁶ Mpúsə baalé mwôw, Pwól mú ci nə Barnábas ná: «Shwé nyíngəg ná kə ɲgə dúg omínyɔŋú búúsú míngwəla myēsh shwé á bwiing kéel mə Cwámba myá. Í j̄i ná shwé mpúg nda bwé mú ɲgə bə ná.» ³⁷ Barnábas nyə á ka námə j̄i ná bwé kág nə Yuánes nyə á bə nə dúl jíná nə Márkus yé. ³⁸ Pwól nye mú dúg nə bwé ajəláyé nə kwo kə nə muud nyə á fwo kə mpán̄gúlə bwo nə iséy, kə béegya nə bwo Pamúfilí yé.

15:16 Amo 9.11-12; Iza 45.21 15:19 Gal 5.3 15:20 15.29; 21.25 dələ cúdu: 1Kr 8.1-13; 10.23-33 jaŋgálə múúd biná kú nə bā: Ləv 18.6-18 cúdu nyə ámə yə məcií kú shwiy yé: Ləv 17.15 dələ məcií: Ləv 17.10-14 15:21 13.15 15:22 11.18; 16.4 15:24 Gal 1.7; 5.10 15:28 10.19; 15.20; Luk 11.46 15:32 11.23, 27 * 15:34 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga. 15:37 12.12 15:38 13.13

³⁹ Bwé mú séŋusa mákâl ná ndéé bwé mú béégya. Barnábas mú ŋwa Márkus, báá bwé mú ŋwa byóól kə Shíprə.

Pwól mə zə nyiŋgə kyey, bá Sílas

⁴⁰ Pwól nye mú féésh Sílas ná bá bwé kə. Obúgula bwé mú jôw Cwám̄ba ná a jáándug nə bwo mpáam nyéd. ⁴¹ Pwól mú jaand Sirî nə Silisî, a ŋgé wá mədɔ mə óbúgula ŋkul mílámúđ.

16

¹ A mú kə wóós Dér̄bə, kumə Lístrə. A mú kə kwey ŋgwól *mpwíín nûŋ nə jínə ná Timotê. Timotê wəŋgú nyəŋgú njúl shilə *Yúden mbúgula Yésus, sóŋgú nye njúl mwá Gürêk. ² Obúgula wá Lístrə nə Ikóniyum bwé á ŋgə bwiing lân mə Timotê nə a ji jɔ múúd. ³ Pwól nyə á ka ceel ná bá bwé kə. A mú ŋwa nyə, a sá nyə ábiwáág nəcé ŋgələ beemb *Oyúden wá shí nyəŋg nəcé nda bwé á bwey mpu ná sóŋgú jisə mwá Gürêk ná. ⁴ Míngwála myêsh bwé á ŋgə kə myá, bwé á ŋgə kala obúgula micígúla *búúd ɔ lwámá nə ocúmbá buud wá Yurúsələm bwé á ŋwa myá, bwé ŋgé təl obúgula məkuú shí ná bwé bég micígúla myəŋg. ⁵ Mədɔ mə óbúgula mə mú ŋgə lal, buud bwé ŋgé kwíđuli jwôw dêsh. ⁶ Pwól nə gwoŋg jé bwé mú líŋna Frizhî nə shí á Galátia líŋna líŋnág nəcé ŋkəŋkê Shíshim nyə a shígé magulə ná bwé bwiingug kéel Azî. ⁷ Ja bwé mə kə wóós íjumə í Mishî yí, bwé mú ŋwá kə Bitinî, nji Shíshim mə Yésus kú magulə. ⁸ Bwé mú ka líŋna Mishî ná ndéé kə wóós Truwás. ⁹ Gúl búlu dí, Pwól mú dúg *ntamə á mísh ná bagə, ŋgwól múúd Masedwân təl ŋgé téeŋ nyə məbwə ná: «Zaá Masedwân, zə kwíind sə.» ¹⁰ Nda nyə á dúg ntó ná, sə á shwal zə sɔ ná sə mə kə Masedwân, sə ŋgé mpu búbále ná Zembî ŋgə jôw sə wu ná sə kəg bwiing kéel. ¹¹ Sə mú ŋwa byóól Truwás, sə kə ná tíŋ kə wóós Samoturas. Mán məlēm sə ɔ kumə Neyapolis. ¹² Tíflə cínəŋgú sə mú kə Filipî, ŋgwəla ashúshwóógú á mpál shí Masedwân. Filipî wəŋgú njúl ŋgwəla ózhul ɔ Róma, sə mú ji cínəŋgú baalé mwôw. ¹³ Jwôw lú Sábaad sə mú cúwo wú ŋgwəla, kə bwûŋ lú ŋgwəŋ, wú sə á téduga ná bwé á kwambulə ŋkúmba kəl shú məjəgula wá. Sə á ka bə sə njúl nûŋ, sə ŋgé lésa nə budá bwé á seŋgya cínəŋg wá. ¹⁴ ŋgwól múdá nə jínə ná Lidiya nyə á zhu ŋgwəla á Tiyatîr, nyə á də kusha íjimə í míkáándə mí atítî; mudá wəŋgú nyə á də gwəŋ Zembî. A mú də gwágulə Pwól ná ndéé Cwám̄ba mú bēny nyə lâm ná a máguləg lésú mə Pwól. ¹⁵ Ja múdá éne nyə á ka duwan nə buud ɔ njôw bé bēsh yí, nyə a téeŋ sə məbwə ná: «ŋkí bi mə kwey ná mə ji mbúgula mə Cwám̄ba, zəgá ji mэдí njôw.» A mú yímbuli sə ná sə máguləg.

Sáal mə Pwól bá Sílas Filipî

¹⁶ Í á ka zə bə, dúl jwôw sə ŋgé kə kúl sə á də jəgula yí, dúl sás mú zə bwəma nə sə. Sás dəŋg í á də sá ísəy í málwáá. Nyə á bə nə jamb lú lweendí, lweendí jəŋg dúgə yə buud bwé á bə nə nyə wá zhwog məbii. ¹⁷ Sás dəŋg mú zə ŋgə bə Pwól, a ŋgé kəm gwów-gwôw ná: «Buud óga búsa osóol ɔ məsáal ɔ Zembî á gwów-gwôw. Bwé ŋgə jaaw bí zhií á cug.» ¹⁸ Nyə á ka námə də sá ntáni mwôw ŋkí bulya ná ndéé Pwól mú lwáduga nyə, a mú yid dúg nyə mpúsə, a mú lás nə jamb ná: «Jínə mə Yésus-Kríst dí, mə yímbuli wo ná wo wúg múdá éne dí!» Shíshim músə námə cúwo cé nə cé. ¹⁹ Nda búúd bwé á bə nə nyə wá bwé á dúg ná búgə jáŋ bwé də bə nə məbii yí í mə jímb ná, bwé mú bii Pwól bá Sílas, wádugə kə nə bwo ósémbye ɔ mílású dí wú buud bwé á də seŋgya tām dánd wá. ²⁰ Bwé mú kə lwóya bwo ótówe ɔ shwóg dí, kə shwəman bwo ná: «Buud óga bwé mə təl sə ŋgwəla ná shwuu. Bəŋ bwé njúl *Oyúden, ²¹ bwé ŋgə zə jíŋguli buud məfúlu mə ajəláyé ná sə buud ɔ Róma sə bwéleg magulə má.» ²² Buud bwé á bə cínəŋg áncuncuma wá bēsh bwé mú shwal mpii bwo. Otówe ɔ shwóg bwé mú tí bwo míkáándə, bwé lwám buud ná bwé yídúg bwo nə mílwón. ²³ Bwé mú danŋalə cú bwo na ná ndéé bwé kə wusə bwo njôw mímbwug, bwé nə mása á njôw mímbwug ná: «Wo ɔ mpú ŋgə baagusə sə buud óga.» ²⁴ Nji mása á njôw

15:39 13.4 15:40 14.26 16:1 14.6 Timotê: Rom 16.21; 1Kr 4.17; Flp 2.19; 2Tm 1.5 16:2 6.3; Flp 2.20, 22
16:3 Gal 2.3-5; 1Kr 9.20 16:4 15.22-29 16:5 2.41 16:6 10.19 16:13 17.2 16:14 17.4 16:15 8.36
16:16 19.24 16:17 19.15; Luk 4.34, 41 16:18 3.6 16:20 17.6 16:22 2Kr 11.25; 1Te 2.2

mímbwug nyə á gwág ntúni yí, a kə ntâg fad bwo kúl fúm dí cwû, a wá bwo mímbwagə mákuúd.

²⁵ Ngeé tâm bulú, Pwôl bá Sílas bwé mú ngə jəgəla nə Zembî bwé ngə sey isusa gúmalála Zembî. Bwé á ngə sá ntó míl mímbwug myêsh mí ngə gwágəla bwo. ²⁶ Seegya nə shí í mú jág ntaŋsa mbií á nə mənnyung mə njów mímbwug mə ngə shwágəsa máshugəd. Mimpumbé myêsh mí mú námə léel shîn juw, mímbwug myêsh məŋkəda shîn sémb. ²⁷ Mása á njów mímbwug músə juum. A mú dúg mímpumbé nə bagə, a mú ntâg wéem kafwele nə a gwílyá nyúul, a ngə téduga nə mímbwug mí mə shîn túb. ²⁸ Pwôl músə ka kîm nə ŋkulú ná: «Kú sá wóméfwó məbôw. Sá bêsh sá búsa wa.» ²⁹ Mása á njów mímbwug mú jôw buud ná bwé zég nyə nə mələmba. A mú ngə lilya, a mú fwágəwa kə, kə búla Pwôl bá Sílas shí məkuú, ³⁰ a mú ŋwa bwo kə nə bwo tóón kə jî bwo ná: «Omása e, mə sáág jí shú ná mə dúgúg cug?» ³¹ Bwé mú bəsa nə nyə ná: «Búgúlag Cwámba Yésus, wo bəg *dúg cug, nə woméfwó nə njów wô wêsh.» ³² Bwé mú bwiing bwo kéel mə Cwámba, nə nyə nə buud ɔ njów bé bêsh. ³³ Námə wəla dɔŋgú, tâm bulú, mása á njów mímbwug mú kə nə bwo kə gusa bwo məfəŋ ná ndeé, nə nyə nə buud ɔ njów bé bêsh bwé mú duwan. ³⁴ A mú kə nə bwo nyədí njów kə yə bwo idâw. Nə nyə nə njów yé wêsh bwé mú kəɔs nə məshusug nəcé bwé búgúlalə Zembî.

³⁵ Ja mán í á lâm yí, otówe ɔ shwóg bwé á ka kənd ifulish kə ci nə mása á njów mímbwug ná: «bídúg búúd óni bwé kág.» ³⁶ A mú kə jaaw Pwôl ná: «Otówe ɔ shwóg bwé mə nti búúd zə ci nə mə nə mə bídúg bí, bi kyéyug. Ntó, bi báá, cúwógá tóón bi kég ná shee.» ³⁷ Na wé Pwôl mə cí nə bwo ná: «Bwé ámə yíd sá tâm buud kú námə jî sá kəɔd, í njúl ná sá búsa buud ɔ Róma. Bwé mú wusə sá mímbwugəd. Ja gaád bwé cəel zə bíd sá nyima buud kú mpu. Mbô! Í ábəyé ntó! Bwáméfwó bwé zég bíd sê!» ³⁸ Ifulish í mú kə jaaw otówe ɔ shwóg iciyá íni byêsh. Bwé mú bul bə nə ifwaas nə gwágəla nə buud bɔŋg búsa buud ɔ Róma. ³⁹ Bwáméfwó bwé mú kə cweel bwo milâm, wéeshəli bwo tóón, bwé mú jəgəla nə bwo ná bwé kyéyug wú ŋgwəla wəŋgú. ⁴⁰ Pwôl bá Sílas bwé mú wú njów mímbwug bwé mú kə Lidiya dí njów. Bwé mú də cwîny óbúgəla ná ndeé bwé músə kyey.

17

Sáal mə Pwôl Tesaloníka nə Berê

¹ Bwé mú líina Amfípolis nə Apoloniya, bwé kə wóós Tesaloníka wú *Oyúden bwé á bə nə *mpáanzə minjígúla wá. ² Pwôl mú kə bwəma nə Oyúden bɔŋgú námə nda nyə á də bwey sá ná. Bənoŋ bwé mú ji mwôw mə Sábaad məlól, a ngə lésha nə bwo, ³ ngə jígúli bwo nda mícilyá mí Kálaad Zembî mí ngə ci ná. Ná: «Í á jəla ná *Krîst júgug nə ndeé a yə, a mú gwúm.» Nyə nə bwo ná: «Krîst wəŋg wə Yésus mə ngə bwiing bí éga.» ⁴ Bóólúgá Oyúden bwé mú magəla njígúla wəŋg. Bwé mú seegya gwoŋg nə Pwôl bá Sílas. Bóól zhwoŋ Ogurêk bwé á də gwóŋ Zembî wá bwé mú námə sá ntó, tɛem bə námə bóól ncúlyá fwámé búdá wə cínəŋgú. ⁵ Nji, Oyúden bwé mú zə jág shîn bwo. Bwé mú kusə wəáməshé-mbéshe wə nyaan milâm bwé á də ji ntó kú nə iséy wá, bwé zə shwambəla búúd ná ndeé təl ŋgwəla ná shwuu. Bwé músə kə Yason dí njów ná bwé kə bii Pwôl bá Sílas, zə nə bwo tâm buud. ⁶ Nda bwé á shígé kwey bwo ná, bwé mú bii Yason bənoŋ bóól óbúgəla, kə nə bwo ójwú ó ləɔm dí bwé ngə kîm ná: «Məŋkúmbə mə búúd mə ngə wá zhizhəɔm shí nyêsh myá mí mə wóós wa. ⁷ Yason nyə a bəle ləg bwo nyədí njów, í njúl ná bwé aŋgə nə bísh məcɛx mə Káazel, bwé ngə yida ci nə wúl Njwú-buud íshús wúsə, nə wə wə Yésus.» ⁸ Ŋkwiimbyê bəŋ óni bwé mú kənd buud milâm gwôw təɔ ojwú ó ləɔm bêsh. ⁹ Ojwú bwé á zə bíd Yason bənoŋ bóól óbúgəla óni nji bwé mə fwo wá myəna kwiidúle mányúul.

16:27 12.18-19 16:30 2.37; 11.14; Yuá 6.28-29 16:33 16.15 16:37 22.25-29; 23.27 16:40 11.23 17:1
1Te 2.1-2 17:2 9.20; 13.5, 14, 44; 14.1; 16.13; 17.10, 17; 18.5, 26; 19.8-9; 28.17 17:3 3.18 17:4 13.50; 16.14; 17.17
17:5 Yason: Rom 16.21 17:6 16.20 17:7 Luk 23.2; Yuá 19.12

¹⁰ Obúgula bwé mú leelú kænd Pwól bá Sílas Berê bulú nà bulú. Ja bân bwé á kə wóós Berê yí, bwé á kə mpáánzə minjígúla. ¹¹ Oyúden wâ Berê bwé á bə nə jə milâm ntə bəəng wâ Tesaloníka. Báá, bwé á lég kéel nə məjigəwa, bwé mú də bigas mícilyá mí Kálaad Zembî jwôw dēsh shú ná bwé dúg mpu nkí minjígúla mí Pwól mísə tútəlí. ¹² Zhwog buud bân bwé á *búgula, nə bóól zhwog budá Ogurék, fwámé búdá, nə zhwog budúm námá. ¹³ Ja Oyúden wâ Tesaloníka bwé á gwág ná Pwól má kə námá bwiing Milású mí Zembî Berê yí, bwé á tí námá kə wu, kə wá zhizhəom, kə sá ná buud mitédúgá mí búbulóg milúúd. ¹⁴ Obúgula bwé mú ntâg leel ηwa Pwól kænd nyə kóómb á m̄n̄. Sílas bá bân Timotê bwé mú lúg Berê. ¹⁵ Buud bwé á kə lúgal Pwól wá bwé á kə nə nyə kə kumə Atên, bân bwé mú nyiŋgə. Pwól mú nt̄i bwo nə məkəl shú má Sílas bá Timotê ná bwé léélug kə kwey nyə.

Sáal mə Pwól Atên

¹⁶ Ja Pwól nyə á ηgə bwánd Sílas bá Timotê Atên yí, lâm í á bul cey nyə cwú nə dúgúla ná buud ə ηgwála wəəngə bwé á ηgə gwəgə zhwog ivuguli í ózembî ó áyadúg. ¹⁷ Nyə á ka də kə *mpáánzə minjígúla kə də lésha nə bwo nə bóól búúd bwé á də gúmal Zembî wá, a də námá kə jwôw dēsh tām dánd kə də lésha nə buud á kwéy wú wá. ¹⁸ Bóól məma wəáfaas mitédúgá bwé á də námá lésha nə nyə, bwé njúl buud ə Epikyur nə bəəng ə Stoyik. Bóól bwé mú ka də j̄i ná: «Jí gwəméfwó lás-lás múúd ga ηgə ci yí?» Bóólúgá ná: «Jísə nda a ηgə bwiing lân ózembî sá abwélé gwág wá.» Nəcə Pwól nyə á ηgə bwiing lân má Yésus nə gwúmále nyə á gwúm yí. ¹⁹ Bwé á ka ntâg ηwa Pwól, kə nə nyə buud onúní bwé á də sɛɛngya Areyopagos dí wá. Bwé nə né ná: «Fwog ná mpu jaaw sé wó njígúla ágúgwáan wó ηgə kyey nə nd̄i ni. ²⁰ Wo má sá ná məlwə məsú má gwágúg isâ í agúgwáan. Sé má cɛɛl wámbulə isâ byəəngə.» ²¹ Buud ə Atên bēsh nə ojón bwé á də ji wu wá bwé á də cínuguli fwála dán nji dúle ηgə bwiing nə ηgə gwágulə milán mí agúgwáan mí ηgə kúnəw wóós myá.

²² Ná ndeé, Pwól tál na tútám Areyopagos a mú ka zə lás nə buud ná: «Yé búúd ə Atên, mə má dúg ná íkóómb byēsh dí bi mə jág bul cɛɛl yəbá. ²³ Nəcə ja mə má ηgə kyey bídí ηgwála ηgə dúg bín isâ bí ηgə yə gúmə yí, mə ámə kwey ηgwól *alatâr nə cilyá ná: “Nyíga ji shú má Zembî sé ampúyé é”. Sâ bí bân ηgə yə gúmə kú mpu ni, gwé wə mé má ηgə zə bwiing bí yí. ²⁴ Zembî nyə á té shí nyēsh nə isâ bisá cínəng yé, á ji Cwamba á gwôw nə shí yé, nyə ádé ji mampáánzə búúd bwé shúmá nə məbwə má. ²⁵ Sáal dé í ádé s̄y məbwə mə búúd dí námá nda á j̄i ná buud bwé sáag nyə gúl sâ. Nyɛɛ muud ηgə yə sé bēsh cug nə məyowuda nə bíl isâ byēsh yé, sâ í cúgé nə ηkul fúfə nyə.

²⁶ «Nyə a té ilwoŋ í búúd byēsh í ηgə zhu wə muud ηgwúd, ná ilwoŋ byəəng í j̄igə shí nyēsh dí. Nyə á cɛɛlə buud məfwála mə cug, a tál námá bwo minji mí máshí bwé ηgə ji má. ²⁷ Nyə a sá ntə ná buud bwé s̄əgə nyə, bwé ηgəg bwówulə ka bwé é kwey nyə, í njúl ná a cugé shwóg-shwóg nə s̄ə. ²⁸ Nəcə, cug sá ηgə cugə yí, í ηgə zhu nyádí, nyə wə ηgə sá ná sé ηgəg nə kuwo, nyə wə ηgə sá ná sé bág sâ sé búśé yí. Sâ jəəng wə bóól ócile ó ókálaad bún bwé á ci yí, ná: “Nəcə sé búśə mpəg jé”. ²⁹ Nda sé búśə ka bə mpwoŋ buud nyé ná, sé ajéláyé nə téduga nə Zembî jisə nda or nkí nda kwóógú bwé də lúlə *mwaanə nə nd̄i yí nkí gúl jimá kwóógú sâ búúd ə ikəŋ bwé yágúlá nə milúu ná ndeé bwé mú caag yí. ³⁰ Zembî nyə aŋgê ná nə kænd mísh məfwála búúd bwé á də bə jág dí má. Nji, a ηgə j̄ow buud bēsh íkúl byēsh bwo njúl yí ná bwé céndúg mítédúgá. ³¹ Nyə á má t̄əl ηkúmba jwôw á bá cígal mílású myā shí nyēsh sémbyé á tútəlí yí nda múúd nyə á féesh yé má bá zə sámb ná. Nyə a lwágulə buud bēsh yuug ná nyə á féesh muud wəəngə gwúmáshílə nyə á gwúmáshí nyə yí.»

³² Nji bwé á gwág Pwól má ci ná muud nyə a gwúm yí, bóól bwé mú tééd ηgələ cágula nyə, bóólúgá bân ná né ná: «Sá é bá kwo gwágulə wo nə lân wô ni gúl ja.» ³³ Na wə Pwól nyə á zə béegya nə bwo yé. ³⁴ Nji, bóólúgá báá bwé á shí leedya nə nyə, bwé *búgula. Í á

17:10 17.2 17:11 Yuá 5.39 17:12 11.18 17:13 14.5, 19; 1Te 2.14-16 17:17 17.2, 4 17:18 4.2; 1Kr 1.22
17:24 7.48; Sòm 146.6; 10j 8.27 17:25 Sòm 50.10-13 17:26 Mbá 32.8; Zhb 12.23 17:27 Iza 55.6 17:28
Mət 1.27 17:29 19.26; Iza 44.9-20 17:30 14.16; Rom 2.4 17:31 3.15; 10.42

bə buud nda Denis muud Areyopagos, nə mudá bwá á du jôw nə Damaris yé, nə bóólúgá námé na.

18

Sáal mə Pwôl Kərênt

¹ Ja isâ íni í má shîn bə ntáni yí, Pwôl músə wú Atên kə Kərênt. ² A mú kə kwey ηgwól *Yúden nûn nə jínə nə Akilas, a njúl muud á Pôη. Akilas éne bá mudá yé Priska bwá á ηgə kúnəw wós, bwá ηgə zhu Italí nəcé Klóod nyə a wíηg Oyúden bēsh nə bwá wúg Róma. Pwôl mú seηgya nə bwo. ³ Nda í á nyîn nə bəónη bwá á jíg váál ísέy ηgwúd nə, bəónη bwá mú ji kəl ηgwúd du sēy. Bwá á du laad məbanda nə míkáándá*. ⁴ Pwôl nyə á ka du kə lésha nə buud *mpáánzə minjígúlá dī mwôw mə Sábaad mēsh, a dúgə mpu sá nə Oyúden nə Ogurêk bwá mágələg kéel. ⁵ Ja Sílas bá Timotê bwá á wós wúlə Masedwān yí, Pwôl nyə á ka zə wá nyúul nyé nyēsh bwiηgúal kéel dī, a ηgə mpu bwaagələ Oyúden nə Yésus wá jísə *Kříst. ⁶ Nji, Oyúden bwá mú zə bul fəm nyə, bwá du jág lwīy nyə. Pwôl mú ka saməsə míkáándə nyə nə bwo nə: «Mpwene wán mə jágəwə nə biméfwó, kú bə mə. Məc mə zə ka yág kómb búud bwá cúgə Oyúden wá jaá gaád.» ⁷ A mú wú na kə nyí njów mə ηgwól múúd bwá á du jôw nə Titiyos Yustos yé. Muud wəηgə nyə á du gúmal Zembî, njów yé ni í njúl koogú lə mpáánzə minjígúlá. ⁸ Křípus múúd nyə á bə njwú á mpáánzə minjígúlá yé nyə a *búgala Cwámba nə njów yé wēsh. Zhwog buud ó Kərênt bwá á du gwág Pwôl wá bwá á búgala námə, bwá mú ηgə duwan. ⁹ Pwôl mú dúg *ntamə á mísh nə bagə gúl búlúd Cwámba ηgə ci nə nyə nə: «Wo kú fúndə. Wəe ηgag nə lás, wo kú ji kúl-kúl, ¹⁰ nəcé mə ji nə wo, múúd cugə nə ηkul kúnəy nə wo nə a sá wo bôw. Mə ji nə búud ηkí buləy wə ηgwála gaád.» ¹¹ Pwôl nyə á ji na mbú ncindī nə oηkwoond ósaman, a ηgə bwiηg bwo Milésú mí Zembî.

¹² Nji, ja Galiyôη nyə á bə ηgwáməna íjwúga yā Róma í á təl Akayí yí, Oyúden bēsh bwá á tów ciná-cində nə Pwôl, bwá mú bí nyə kə nə nyə ósəmbəy ə mílész dí ¹³ kə shwəman nyə nə: «Muud éga ηgə shwúgəli buud nə bwá yəg Zembî gúmə mbií í yídá lúmbəli nə Məcəx yí.» ¹⁴ Pwôl mú nywá cəel lás, nji Galiyôη mú ci nə Oyúden nə: «Í mbəm bə nə muud éne mə shwey gúl wôη ηkí nə a mə sá gúl sá áyíyáag, mə lég shwəman jín nda í jəla nə, yé Oyúden. ¹⁵ Nji, nda jísə nə bí ηgə shuya shú sá í dúgyá nə minjígúlá mín, nə mínə mún, nə məcəx mún nə, biméfwó lásúgá isâ bín. Mə acéélé lás mbií lész ni.» ¹⁶ A músə nyiηg bwo nə bwo wúg njów mílész. ¹⁷ Bēsh bwá mú bí Sostēn njwú á mpáánzə minjígúlá, du danəgələ cú nyə námə na mpumbé njów mílészad Galiyôη kú bish. ¹⁸ Pwôl nyə á nyiηgə kwo ji Kərênt fwámə zhwog mwôw nə ndé a mú jəna nə obúgəla, a mú kəwa byóólúd kyey kə Sirí, bəónη Akilas bá Priska. Nyə á ka kə kənyə lúú Sankrē nə ηkaagə nyə á sá yí. ¹⁹ Bwá mú kə kumə Ifēz, Pwôl mú béégya nə Akilas bá mudá. Nyəe mú kə mpáánzə minjígúlá kə lésha nə Oyúden. ²⁰ Bwá mú bí nyə nə bəónη bwá nyág ná já fwámə mwôw. A mú ban. ²¹ A mú jəna nə bwo, nyə nə: «ηkí Zembî mə magələ, mə é bá nyiηgə zə wə bídí.» A mú kəwa byóólúd kyey wú Ifēz. ²² Bwá mú kə səl byóól Sezarē. Pwôl mú bád kə, kə báda *Də lú obúgəla, a músə ka shulə kə Antyósh. ²³ A mú ji wu baalé fwála nə ndé a mú kyey. A lína shí Galátia a cə Frizhî, a ηgə yə *ompwín məcwūη ηgələ wə bwo ηkul búgád.

Apolos mə bwiηg kéel Ifēz nə Kərênt

²⁴ ηgwól *Yúden nə jínə nə Apolos nyə á bə muud á Aləgəzandrî, nyə á ka zə wós Ifēz. Nyə á bə nə cóη lész, a njúl námə nə fwámə mpúyá kéel mə Zembî. ²⁵ Nyə a shí jíg isâ í dúgyá nə zhií mə Cwámba yí. Nyə á bə nə məma yéesh ísέy a mú du bwiηg isâ í Yésus, a du jígəli byo njígúlá á tútəl í njúl nə nyə á mpu nji nduwán mə Yuánes. ²⁶ Nyə

18:2 Akilas: Rom 16.3; 1Kr 16.19; 2Tm 4.19   18:3 20.33-34; 1Kr 4.12; 9.12-18; 1Te 2.9; 2Te 3.7-9   * 18:3 Mán məbanda mə a du bə, bwá laad káándə mbií á nə bwá ká wəf í bə banda.   18:5 11.18   18:5 3.26; 5.42   18:6 13.51; 20.26   18:8 8.36   18:9 Iza 41.10; Zhe 1.8; 1Kr 2.3-4   18:13 6.13   18:14 23.29; 25.18-20; Yuá 18.31   18:19 17.2   18:21 Zhk 4.15   18:24 19.3-4 Apolos: 1Kr 1.12; 3.4-6   18:26 17.2

á ka ðu bwiing kéel *mpáanzá minjííngúlá dí, kú fúndə múúd. Priska bá Akilas bwə mú ðu gwágulə nyə nə ndeé bwə mú nyə nyə bwədí njów zə nyiingə mpu lwágulə nyə zhií mə Zembí né sán sán. ²⁷ Nda nyə á ka nyə ceeł kə Akayî ná, obúgula bēsh bwə mú wá nyə nykul lámád, bwə cilə bəəng wá wu nə bwə bāg nyə nyə nə məshusug. Ja nyə á ka kə jé wu yí, mpaam mə Zembí í mú sá ná a bəg nə məma mfíí shú obúgula. ²⁸ Iciyá í lósú byé í á ðu sá nə məshwán *Oyúden bwə á ðu ceeł sá má mə bəg zhizhe. Nyə á ðu mpu lwágulə bwo mícilyá myá Kálaad Zembí dí né Yésus wə jíísá *Kříst.

19

Pwól mə ká Ifêz

¹ Í á ka zə bə, ja Apolos nyə á bə Kərênt ni, Pwól nyə a shîn líina shí á mimbánj ná ndeé a mú shulə kə Ifêz. Nyə á ka kə kwey bóól *ómpwíin nūh, ² a mú jíi bwo ná: «Ye bi a shí lóg ŋkəŋkə Shíshim ja bí á *búgula yí?» Bwə nə né ná: «Sə afwóyé námə bwele gwág nə ŋkəŋkə Shíshim jisə.» ³ A mú kwo jíi ná: «Wáyé nduwán bí á ka duwan yí?» Bwə ná: «Nduwán mə Yuánes.» ⁴ Pwól mú ka ci ná: «Nduwán mə Yuánes í á bə shú búúd bwə á magulə ná bwə cénd mítédúgá wá. Yuánes nyə á nyə lwágulə kúl búúd ná bwə búgúlág múúd nyə zə nyədí mpəsə yé. Muud wəəng wə Yésus.»

⁵ Nda bwə á gwág ntó ná, bwə á duwan jínə mə Cwámbe Yésus dí. ⁶ Ja Pwól nyə á bə bwo məbwə yí, ŋkəŋkə Shíshim mú zə bwədí, bwə mú nyə lās mákélúd bwə nyə cúndə micúndə mí Zembí. ⁷ Bwə á je bə buud wúm nə óbá.

⁸ Pwól nyə á kə nyíi *mpáanzá minjííngúlá, nyə a ðu bwiing kéel cínəng tân ŋkwoond olóol kú fúndə mísh mə buud, a nyə lésha nə buud, a nyə sá ná bwə mágaləg sá í dúgya nə Faan mə Zembí. ⁹ Nda bóól bwə á nyə sá lal lúú bwə kú magulə sá nyə á nyə ci yí bwə nyə yida *lās nə zhií mə Cwámbe bwaasúlə mpu tám buud ná, Pwól nyə á ka ntəg béegyá nə bwo, a nyə ómpwíin, a kə ðu lésha nə bwo jwəw dēsh shikúl mə Tirános dí. ¹⁰ Nyə a sá ntó tân mimbú mímbá, í mú sá ná buud ə Azí bēsh bwə gwágúg kéel mə Cwámbe, təə *Oyúden təə Ogurêk.

¹¹ Zembí nyə a wéeshuli *məshimbá mə álal-nykul məbwə mə Pwól dí, ¹² mbií í á bə ná bwə á ðu nyə onábukən nə mikáandə mí á ðu kúnja nə Pwól myá, bwə ðu báaw mímbəl nə myo, məbwə bíd mímbəl myəəngú, məjamb wú.

¹³ Bóól ŋkəŋkə ó Oyúden bwə á ðu kyey míləəm míləəm ðu yíl búúd məjamb wá, bwə mú zə tééd ná bwə ðu jəw jínə mə Cwámbe Yésus ná í lwágug minjumbúlu. Bwə á ðu ci ná: «Mə yímbúli bí jínə mə Yésus Pwól nyə cúndə yéd.» ¹⁴ Ntó, bóól búúd zəngbá bwə njúl bwán ó wúl lúlúú ófada Oyúden bwə ðu jəw ná Skéva yé, bwə á ka námə zə sá sóólúgú wəəng. ¹⁵ Ntó jamb í á zə fēel bwo ná: «Mə mpú Yésus, mə mpú námə Pwól, bí bāh wə ozé?» ¹⁶ Muud nyə á bə nə jamb ni yé mú ncoŋ bwo nyúúlud, figə bēsh shí ntə bwo nykul. Nyə a sá bwo ná ndeé bwə mú wēenzh na njów ni dí oshushwáás nə məfəŋ nyúúlud ná jəəd. ¹⁷ Buud ə Ifêz bēsh, təə Oyúden təə Ogurêk bwə mú gwág lân wəəng, í mú sá bwo ífwaas ná ndeé jínə mə Cwámbe Yésus í mú jwə. ¹⁸ Ncúlyá buud wá bəəng bwə á búgula wá bwə mú zə nyə magulə məbəw mán, bwə nyə bágulə isá bwə á ðu sá yí tám buud. ¹⁹ Bóól zhwoŋ buud bwə á ðu sá májig wá bwə mú ðu zə nə okálad bəəng ðu zə nykúnd tám buud ná ndeé jígal. Bwə á bála bímbí lú okálad dəəng ná í á kumə misəŋ mí *mwaanē otóshin məwúm métóon. ²⁰ Nə ndeé, kéel í á nyə mpyáanz nə nykul mə Cwámbe, misóólúgú mí nyə sīy.

Məma zhizhəəm á Ifêz

²¹ Ja isá íni í á shîn sīy yí, Pwól mú zə bii tédúgá ná á kyey Masedwán nə Akayî kə Yurúsəlem. Nyə ná: «Ja mə bá kumə Yurúsəlem yí, í bá námə jíi nə mə kág Róma.» ²² A mú kənd bóól ósól ó məsáal bə óbá Masedwán, nə Timotē nə Erást. Nyəe mú lənguli fwámé fwála Azí. ²³ Fwála dəəng wə ícucu í á zə bə shú zhií mə Cwámbe yí.

18:28 5.42   19:2 2.38; 8.16   19:3 18-25; Luk 3.3-4, 16-17   19:6 2.4   19:8 17.2; 28.23   19:9 9.2   19:10 20.18   19:11 2.22   19:13 3.6; Luk 9.49-50   19:15 16.17   19:17 5.11   19:20 2.41   19:21 23.11; Rom 1.10, 13   19:23 9.2; 2Kr 1.8

²⁴ Ɔgwól álúle igwámúgê nê jínê né Dêmitrî nyê á du lúle kwóógú bwé du lúle *mwaanê nê ndî yí, du sá ímpámpáanzé í zembî á mudâ bwé á du jôw né Artemís yé. Sâ jôwng í á du sá né buud bwé á du sá ísâg-sâg í mabwê wá bwo bíig fwámé móbii. ²⁵ Nyê á ka seeng buud ɔ ísâg-sâg bôwngú nê bóól búúd bêsh bwé du sá mbií mósáal mông wá, a mú ci nê bwo ná: «Owey, bi mæ mpú ná iséy íga wó í ngé yê shé mæbugabaan. ²⁶ Bî ngé dí gwág nda í mú ngé lís nê! Ná, tɔɔ wa Ifêz tɔɔ Azî yêsh, Pwôl éne má shîn sá né zhwoog buud bwé mágulæg lân yé né ozembî buud bwé lúle nê mabwê wá bwé cúgé ózembî. ²⁷ Sâ jôwng í é sá né iséy bísú í bég zhizhe. Kú námá bul bæ nji ntó, í é sá námá né mpáanzé má Artemís mæma zembî á mudâ í nyínúg zhizhe, buud bwé mú dúg nywo nda sâ cwag, í kú ná nyingæ bæ nê gúmá Azî nê shí nyêsh bwé ngé gúmal Artemís yí.»

²⁸ Nji bwé á gwág ntúni yí, bwé mú nyada, bwé mú tééd ngólê kîm ná: «Artemís á buud ɔ Ifêz jisê sâ anúní.» ²⁹ Ɔgwôla wêsh mú shwal tôw né shwu. Buud bwé mú cig kæ mpáanzé iseengyá. Bwé bii búúd ɔ gwoong ɔ Pwôl, Gáyus bá Aristárug, buud wâ Masedwân, julê kæ nê bwo wu mpáanzé iseengyá. ³⁰ Pwôl mú ci né a ké lwóya nyúul wu tâm buud. Nji, *ompwíin bwé mú ban né a kú kæ. ³¹ Bóól búúd ɔ Azî bwé á bæ oshwé bé wá bwé mú námá kænd búúd kæ téég nyê mabwê ná a kú tâl mákuú mpáanzé iseengyá. ³² Í á shwal zæ bæ buud ngé kîm ntúni, nyân kîm yé nkwiimbyê, nyân kîm yé. Í mú bæ áfulukumbê, bóól ncúlyá buud kú námá mpu sâ gwáméfwó í ámæ seeng búúd yí. ³³ Bóól búúd bwé mú mpu jaaw Alæguzándræ sâ í ngé cý yí, nye muud *Oyúden bwé á tál shwóg yé. A mú ngé fufê buud mbwê ná bwé gwágúlæg, á cæel lwágulê búúd sâ jísé yí. ³⁴ Nji bwé á yag ná a ji Yúden yí, buud bêsh bwé á shwal ngé kîm nda ngwa ná: «Artemís á buud ɔ Ifêz jisê sâ anúní.» Bwé á kîm ntó nê ndéé je bæ tân mæwæla mæbá.

³⁵ Muud nyê á du cilæ isâ í ngwôla yé mú ka zæ mpu jil búúd ná shee. A mú lás nê bwo ná: «Ye búúd ɔ Ifêz, nyáyé múúd á shí ga mæ jág né nji wa Ifêz wé mpáanzé má Artemís mæma zembî á mudâ nyísé yé, nji wa námá wé væguli jé í á kud wú gwów yí jísé yé? ³⁶ Muud cugé nê nkul shwána sâ jôwng. Ntó, bi mæ jêlá nê ji ná shee bi kú jigwa ná bi mæ sá wúl sóólúgú kú fwo téduga. ³⁷ Bî ámæ zæ nê buud ɔga wa í njúl ná bwé asáyé zembî á mudâ wúsú bôw, kú námá *lás nê né bwaasúlê mpu. ³⁸ Ɔkí Dêmitrî bônông buud ɔ ísâg-sâg bé búse nê lésú nê muud, ngáá né mílósú mí du lís njów mílósú, ogwámæna búse námá! Bwé kág nê lésú wân íshwæman dí. ³⁹ Ɔkí bi mæ ka bæ nê gúl sâ bí ngé shwaag yí, í jêlá nê lís fwámé seengyád. ⁴⁰ Jôwng sê ngé sá múús ga jísé ojwú jee wáamb sê né sê ngé wá zhizhæm læmæd. Sê búse ná nê nkul ka jaaw búúd né seengyá ga jísé shú jí?» ⁴¹ Nji nyê á shîn lás ntúní yí, a mú ci nê buud ná bwé bwílyág.

20

Pwôl mæ wú Ifêz

¹ Ja zhizhæm ni nyê á shîn yí, Pwôl nyê á jôw *ompwíin, a zæ cwíny bwo. A mú jóna nê bwo ná ndéé a músé tí kæ Masedwân. ² A mú kyey máshí mông dí a ngé cwíny obúgula nkí bulya ná ndéé a mú kæ kumæ shí Ogurêk. ³ A mú já cínwngú ɔnkwoond olóol. Nyê á ka bæ né a nwa byóól kæ Sirí. Nji nda nyê á gwáduga né *Oyúden bwé ngé bwéél nyê ná, a mú nyingæ kæ Masedwân. ⁴ Buud ɔ gwoong bé bwé á bæ, nê Sopater mæ Pírus muud á Berê, nê Aristárug bá Sægundo búúd ɔ Tesaloníka, nê Gáyus á Dérbæ bá Timotê, nê Tishik bá Trofím buud ɔ Azî. ⁵ Bân bwé á kæ shwóg kæ bwánd sá Truwás. ⁶ Sê bân sá á ka zæ tí njæond Filipî ja mwôw bwé á du dæ ibuléd yâ kú nê *lævur mæ á shîn yí. Sê mú nwa byóól, sê já zhíid mwôw mætóon ná ndéé sê mú kæ kwey bwo Truwás. Sê á ji cínwngú mwôw zangbá.

⁷ Sê á ka seengyá jwôw shwénde má du tééd yí né sê má zé féya buléd. Nda Pwôl nyê á bæ né nyê é kyey mán mælâm ná, nyê á ka ngé lésha nê buud, a ka julê kaand né ndéé kæ wóós tâm bulú. ⁸ Kú sê á bæ fúm á njów dí gwów wá, mælámæ má á bæ minjidyá fwámé bímbí. ⁹ Dúl ncwámá í á bæ a njúl vúnded, ncwámá dæwngú nê jínê né Etíkus. Nyê á ka

zə cə gwád ná cúg, Pwól nye ɲə kə nə kaand shwóg. Nda gwê í á bul bií Etíkus ná, nye á yɛɲ wú nûɲ bádyé álél* á njówúd zə kaduwa shí. Bwó zə weel nyə, a má yə. ¹⁰ Pwól mú shulə. A mú ləélú kə, kə ɲkêny nɛwómá ni mábwód. A mú ci nə buud ná: «Kúgá kənd mílám gwôw. Jím jé jísə ná nyə nyúúlúíd.» ¹¹ Pwól mú nyingə bád, a mú fêy buléd a də. A mú kə nə kaand shwóg ná ndéé mán mú lêm. A músə kyey. ¹² Bwó mú kyey nə nɛwómá ni kuwó. Sâ jəɲɲɲ í á bə məma sâ í á mpu yə buud ɲkul yí.

¹³ Sá mú kə shwóg, sá ɲwa byóól kə Asos wú í á bə ná sánónɲ Pwól sə é kə nyingə lad gwoonɲ wá. Nyɛɛ, nyə á kyey ɲjwónɲ nə ɲjwónɲ nda nyə á cɛɛl ná. ¹⁴ Pwól mú kə kwey sə Asos. Sá mú ɲwa nyə byóólúíd sə músə kə Mitilên. ¹⁵ Wúlə cínɲɲɲú, sə mú kə nə byóól mánɲ ná ndéé mán mələm sə mú kumə ná bɛɛndyá nə Kyos. Jwôw í á bɛ yí sə kumə ɲɛɛ Sámos, jwôw í á kwo bɛ yí sə mú kumə Milêt. ¹⁶ Pwól nyə á ɲgə bul jii ná a kyey mánɲ nə mánɲ, cə Ifêz kú shigula shú ná a kú ná kwo bwey Azî. Nyə á ɲgə cáás ná ɲkí fwála dí nə ɲkul bə, a bə Yurúsələm jwôw lú Pantekôt.

Pwól mə jóná nə ocúmbá buud wâ Ifêz

¹⁷ Sá ɲjúl na Milêt í, Pwól nyə á kənd muud Ifêz kə jôw ocúmbá buud wâ *Də lú óbúgula ó Yésus. ¹⁸ Ja ocúmbá buud bwó á zə wóós nyódí yí, nyə a lás nə bwo ná: «Bí mə mpú nda má á cugə nə bí mwôw mēsh tééd jwôw má á wóós Azî yí. ¹⁹ Ná mə a sêy nə Cwám̄ba mə kú bwele ɲkêny nyúul, mə ɲgə sêy nə micúnɲ nə mindəólú mə á ɲgə bwəma nə ndí nə mələám̄b *Oyúden bwó á ɲgə ndény mə má. ²⁰ Bí mə mpú ná mə a shígé shweel gúl fwámé sâ í á jəla nə kwíind bí yí, ɲji mə á bwiɲɲ bí kéel, mə də yə bí minjígúla tām buud nə bídí mínjów, ²¹ mə ɲgə báásulə Oyúden nə Ogurêk bēsh ná bwó céndúg mítádúgá zə wá Zembî, bwó búgúlág Cwám̄ba wúsú Yésus. ²² Ja ga, ɲkɛɲkɛ Shíshim má bií mə mbwug, mə wá ɲkág Yurúsələm kú mpu sâ í ɲgə bwánd mə shwóg éga. ²³ Sâ jísə yí jí ɲji ná míngwəla míngwəla, ɲkɛɲkɛ Shíshim ɲgə jaaw mə ná məɲkəda nə *incwaw í ntug wə má é kə bwəma nə ndí yí. ²⁴ Nji, mə adúgé cug jām nda gúl məma sâ. Má jii ɲji ná mə mpúg ju kúlá má ɲgə ju yí, mə mpu sâ ísɛy Cwám̄ba Yésus nyə á yə mə yí, ísɛy í bwiɲɲgúla Jəɲɲ Kéél á mpaam má Zembî. ²⁵ Jaá ga, mə mpú ná bí abúlé ná kwo dúg mpwóombú nyām, bí buud mə á ji bídí ɲgələ cúndə Faan má Zembî wá. ²⁶ Mə ka ɲgə jaaw bí fwámé jaaw múús ná mə cugé nə məbɛɛ má ɲkúmba muud na bídí. ²⁷ Mə a bwiɲɲ bí tádúgá má Zembî wēsh kú shweel təw sâ. ²⁸ Bí ɔ mpú baagulə bímɛfwó, bí mpu námə baagulə səɔnz jēsh ɲkɛɲkɛ Shíshim nyə á təl bí ná bí bəg obaagulə yí. Bí ɔ mpú wíl Də lú óbúgula Zembî nyə á kusə nə məcií mé yí. ²⁹ Mə mpú ná ja mə é cə yí, ɔɲkweny ó ányinyaanə bwó é zə nyíi na bídí. Bwó abúle jagulə səɔnz jín. ³⁰ Bóól búúd bwó bá də wəɔf na bídí gwoonɲ dí bwó də jííguli bów-bôw míngígúla də julə *ompwíin ná bwó bɛg bwo. ³¹ Gwó wə má cí nə bí ná: “Jígá ɲkasə. Bí ó də táduga ná, tām mimbú mílól, mə á də kéwəli muud yēsh nə bulú nə mwásə, mə nə məzhwíle míshúd.” ³² Ná ndéé, mə má bəd bí mábwə má Zembî dí, nə kéel á mpaam nyéd. Nyə wə jí nə ɲkul sá ná bí ɲgəg nə lal búgád, nyə námə wə jí nə ɲkul yə bí mənywa nyə á bwey kwəmusa shú búúd nyə á má sá ná bwó bəg míɲkɛɲkɛ wá. ³³ Mə a shígé wímb *mwaanê ɲkí or ɲkí káandə má múud. ³⁴ Bímɛfwó bí mə mpú ná ísə má á də jii yí nə byəɲɲ búúd ó gwoonɲ jām bwó á də jí yí, məbwə mām mēga má á də sêy, má də bii. ³⁵ Mə a lwágulə bí fwámé lwágulə ná ntúga wə múúd mə jélá nə wáduga yé shú ná a kwíindúg bəɔnɲ básə kú nə məɲkul wá. Muud táduga námə íciyá Cwám̄ba Yésus nyə a cwééd yí ná: “Nə muud mə yána yé, nə nyəɔnɲ mə lág yé, nyəɔnɲ mə yána ɔ jísə nə ocúncəsh.”» ³⁶ Ja nyə á shín lás ntáni yí, bánónɲ bēsh bwó á kúd məbwónɲ shí, a músə jəgula. ³⁷ Buud bēsh bwó músə ɲgə bwawəda, bwó ɲgə kúlal nyə, bwó ɲgə kaləwo

* 20:9 bádyé álél: Njów gwów í də bə wúl njów mbəd wúlúgád. Kúkúl í ɲgə ciy na ni jísə, wo lə mínjów myəɔnɲú mílól wúlə shí kə gwôw. 20:10 10j 17.21 20:17 18.21 20:18 19.10 20:21 11.18 20:22 ɲkɛɲkɛ Shíshim: 10.19 20:23 21.4, 11; 9.16 20:24 21.13; 2Tm 4.7 20:25 28.23 20:26 18.6 20:28 11.23 20:28 1Pr 5.2 20:29 Mat 7.15; Yuá 10.12 20:30 Gal 4.17; 1Yn 2.19 20:31 19.10; 1Te 2.11-12; 2Kr 11.28 20:32 26.18; 1Te 5.23-24; 2Te 1.11-12 20:33 18.3 20:35 Mat 10.8

nyə cúnjád. ³⁸ Bwə á bul gwág cey lámád nəcə nda nyə á ci nə bwo nə bwə ábúle kwo dúg mpwóómbú nyé ná. Bwə á ka kə lúgal nyə kə wóós byóólád.

21

Pwól ngə kə Yurúsəlem

¹ Ja sə á ka tí mənnyúul na béégya nə bwo yí, sə á ka wú nə byóól dúsú bwúnjád, sə mú bə zhíí tútəlí kə Kos. Mán mələm sə mú kə Rodes, sə wú Rodes kə Patara. ² Sə mú kə kwey dúl byóól ngə cəel kə Fenisî, sə mú bád cínəngú kyey. ³ Sə mú ngə kə nə ndeé sə mú dúg Shíprə ngə nyîn sə shwóg. Sə mú sásulə Shíprə, sə kə kóómb Sirî nə ndeé sə kə səl byóól Tir wú í á bə nə í kə shul ísà wá. ⁴ Sə á ji cínəngú mwôw zəngbá nəcə sə á kwey bóól óbúgula cínəng. *Ompwíin bəəngú, ŋkəŋkə Shíshim í á tôw bwo lúúd bwə mú ci nə Pwól nə á kú bád kə Yurúsəlem. ⁵ Nda mwôw sə á jəla nə ji cínəngú má á shîn ná, sə á tí njəənd. Obúgula bēsh nə budá nə ikágé bwə mú kə ngə lúgal sə kə cúwo ngwəla dí tóón. Ja sənóŋ má kə wóós ncindyə mən yí, sə bēsh sə mú kúd mábwón shí jəgula nə Zembî. ⁶ Sənóŋ sə mú shîn jəna. Sə mú kə byóólád, bəŋ bwə mú nyiŋgə kə kwáádá. ⁷ Sə bəŋ, tílə sə á tí Tir yí, sə á kə səl byóól Tolemays, sə bəda óbúgula sə á kwey wú sənóŋ sə mú já jwôw ngwú. ⁸ Mán mələm, sə mú kyey. Sə kə nə ndeé kə wóós Sezarê, sə mú kə nyíi wə Fílíp mbwiŋgye lân mə Yésus nyə á bə ngwól múúd á buud zəngbá bwə á féeshəw Yurúsəlem wá. Sə mú ji cínəng nyədí. ⁹ Nyə á bə nə məsás mənŋə má njúl oncwíyê, məsás məəŋg má á də cúndə micúndə mí Zembî. ¹⁰ Nda sə á ji cínəngú ŋkí bwey jiya ná, ngwól *múúd micúndə mú wóós wúlə Yudéa, nyə nə jínə nə Agabus. ¹¹ A mú zə sədí, a ŋwa kandá mə Pwól, a wóolə nyáméfwó məkuú nə məbwə nə ndeé a mú ci ná: «ŋkəŋkə Shíshim ngə ci nə muud jí nə kandá éga yé, ntúga wə *Oyúden bwə é kə wóolə nyə Yurúsəlem yé, bwə kəenzh nyə məbwə má íkúl ishúsú.» ¹² Nda sə á gwág ntó ná, nə sə, nə óbúgula wə Sezarê sə bēsh sə á téég Pwól məbwə nə a kú bád kə Yurúsəlem. ¹³ Nə ndeé Pwól mú bəsa nə sə ná: «Nəcə jí bí é zə bəwuli mə lám nə yə bí ngə jii nə yí? Mə mə ji ŋkwəmsá nə bwə wálúləg mə məŋkəda nūŋ Yurúsəlem, təw bwə gwú ntəg mə jínə má Yésus dí, bwə gwú.» ¹⁴ Nda nyə á shígé magulə sə sə á ngə ci yí ná, sə á shígé námə kwo nándulə nyə, sə mú shwal ci ná: «Í síyúg nda Cwámba mə céel ná.»

¹⁵ Mpúsə baalé mwôw, sə á ka kwəmsa nə ndeé sə mú kyey bádúlə kə Yurúsəlem.

¹⁶ Bóól ómpwíin wə Sezarê bwə mú nyíi sədí gwoŋgud. Bwə mú kə nə sə wə ngwól muud Shíprə nyə á bwey bə *mpwíin yé nə sə jígu nyədí njów. Muud wəəngú nyə á bə nə jínə nə Mənasón.

¹⁷ Ja sə á kə wóós Yurúsəlem yí, omínyəŋú bású wə búgə bwə á ləg sə nə məshusəg.

¹⁸ Mán mələm, Pwól mú kə nə sə wə Zhək, ocúmbá buud bwə mú námə wóós. ¹⁹ Pwól mú bəda bwo nə ndeé a mú ká zə jaaw bwo bímbí Zembî nyə á balan nə nyə íkúl ishúsú yí. Nyə á ngə bwiŋg sə jēsh a ngə féel.

²⁰ Bwə mú də gwágulə nyə nə ndeé bwə mú ságusə Zembî, bwə mú ci nə nyə ná: «Mwaəng, wo mə dí dúg bímbí lú ncúlyá Oyúden bwə mú óbúgula yí, bēsh milúu myəŋ mísə ná Məcəx mə Moyíz dí ná tíny. ²¹ Bwə mə shîn gwáduga lân í ngə kyey yí nə wo ngə jíŋguli Oyúden básə íkúl íkúl dí wá ná bwə bídúg məcəx mə Moyíz kú ná kwo bə mwo. Wo ngə námə ci nə bwo nə bwə kú ná ngə sá bwān bəŋ ábiwáág, bwə kú ná ngə bə ijām nə ijag bísu. ²² Jāŋ wə jí? Bwə é gwáduga nə wo mə zə. ²³ Gwə wə jí ná, ság sə sə mə zə jaaw wo ga. Bóól búúd básə wə ónŋə bwə ámə də ómbyúl. ²⁴ ŋwag bwo bínóŋ kəg gusa ŋgusa íci, wo ka jəna mətəŋ mán mēsh shú nə bwə kənyag milúu. Ja jəəŋg, buud bēsh bwə é mpu nə lân í ngə kyey shú dwô dí yí wúsə ijó, wo ngə ná bə Məcəx mə Moyíz. ²⁵ Shú bəəŋg búúd bwə cúgé Oyúden nji bwə á mə *búgula Yésus wá, sə á shí bwey ŋwa micígulá, sə mú cilə bwo nə bwə cíg ocúdu ó *mátúnuga mə ívuguli í ózembî ó áyadúg, bwə yəw dúlə də məcíí, nə dúlə də míshwun mí shígé shwíy məcíí myá, bwə yəw jəŋga.»

²⁶ Ntó, jwôw í á bę yí, Pwôl nyə á ηwa buud bəəŋg, bəńónŋ bwə kə gusa ηgusa íci nə ndeé a mú ka zə nyíi *Luŋ mə Zembî zələ jaaw jwôw ηgusa íci wəəŋg í bá shîn yí, jwôw múúd yêsh mə bá lwágulə sâ á kéénzh yí.

Bwə zə bii Pwôl

²⁷ Ja í á ka ηgə bə nə mwôw zəŋgbá mənî mə zə shîn yí, *Oyúden wā Azî bwə mú dúg Pwôl *Luŋ mə Zembî dí cwû. Bwə mú shwambulə búúd bēsh nə ndeé bwə mú bíi nyə. ²⁸ Bwə mú ηgə kîm ná: «Bag ó *Izərayêl, oshwoŋ, zəgá, muud éga wə ηgə lúmbuli nə kúl buud jísú nə məcəx məsú nə Luŋ ga. A ηgə lúmbuli nə sə mínjígúla myé á ηgə jíguli buud bēsh kúl jêsh yíid. Nyə a bəle námə zə nyíŋgal Ogurêk wā Luŋ, a mə wá məlwaagwo wa féeshá kúl gaád.»

²⁹ Nda bwə á ηgə dúg Pwôl bá Trofîm muud Ifêz ηgwəla nə, bwə á téduga nə nyə a nyíŋgal nyə Luŋ. ³⁰ ηgwəla wēsh í mú tōw nə shwuu, buud bwə mú zə wós əncuncuma. Bwə mú bii Pwôl, bwə julə wú nə nyə Luŋ mə Zembî, bwə leel ntāg fad mímpumbé. ³¹ Nda bwə á ηgə sŋ nə bwə gwú nyə ná, lân í mú kə wós wə lúlúú á ózimbi tóshin í á ηgə jwú cínəŋg yí ná: «Yurúsəlem yêsh músə nə shwuu.» ³² Námə cé nə cé, a mú ηwa ózimbi nə milúlúú mí ózimbi təd, bəńónŋ bwə mú kə nə mikúlə wú búúd bwə á bii Pwôl wá. Nji búúd bəəŋg bwə á dúg lúlúú ózimbi tóshin nə bóól ózimbi yí, bwə á yəw yídúlə Pwôl. ³³ Lúlúú á ózimbi tóshin músə shísh nyádí, mamusə bíi nyə, ci nə bwə wálúləg nyə nə mikwoolú mí íŋkwánz mímbá. A mú ka ηgə jî nə a mpúg nə muud wəəŋg wə zə? Jí nyə ámə sá yí? ³⁴ Nji, na məŋkúmbə mə búúd dí, í á bə nyāŋ ηgə kîm jé, nyāŋ ηgə kîm jé. Kakúlə jəəŋg mú sá nə lúlúú ózimbi kú wámbulə sâ í ámə sŋy yí. A mú ntāg ci nə bwə kág nə Pwôl luŋgula ízəmbid.

³⁵ Ja Pwôl nyə á kə kumə ícé í məkúú yā bádúlə njów yí, ózimbi bwə á ŋkēny nyə gwôw nəcé buud bwə á bə nji nə bwə sá nyə bôw, ³⁶ nəcé, bēsh bwə á ηgə bę nyə bwə ηgə kîm ná: «A jəlá nə yə!»

Pwôl ηgə kaad mísh mə buud ə ləəm dí

³⁷ Ja í á ka bə nə bwə wál zə nyíi nə Pwôl luŋgula ízimbi dí yí, Pwôl mú ci nə lúlúú á ózimbi tóshin ná: «Ye mə jî nə ŋkul ci wo ciyá?» Lúlúú ózimbi ná: «O! wo mpú də lás Gəurêk íí? ³⁸ Ntó jî ná wo dí mwān Igípten nyə á ndəm zə wá zhizhəəm wa nə ndeé a mú kə nə izhiləŋgaanə otóshin onŋ shí a shwéeshá dí yé?» ³⁹ Pwôl mú bęsa nə nyə ná: «Mεε mə jî mwā *Yúden á Tárus, shí á Silisî. Mə jî muud á ηgwəla wúsə kú bə zhizhe ηgəŋgwəlá yí. Mə jəgula nə wo nə wo yég mə fwála, mə fwóg lésha nə buud óga.» ⁴⁰ Nda bwə á magulə nə a lásúg nə, Pwôl nyə á ka tōw na ícé í məkúú yā bádúlə njówád, a mú fufə búúd mbwə. Buud bēsh bwə mú jî kúl-kúl nə kufug. Pwôl mú tééd lásúlə nə bwo kəl lú heburə dí, nyə ná:

22

¹ «Yé bwáəŋg nə odā, gwágúləgá kəəd mə zə kaad bídí míshúd yí.»

² Ja buud bwə á gwág nə Pwôl ηgə lésha nə bwo kəl lú heburə dí yí, bwə á nyíŋgə mpu jî okúl-ókúl nə kufug. ³ «Mə jî mwān *Yúden. Mə a byêl Tárus á Silisî, nji mə á wəəf wa ηgwəla gaád, mə ηwa námə njígúla wa wə Gamalyel. Njígúla wəəŋg í á bə njígúla á nə mə á bę məcəx mə impáámbə bishé mbií í á jəla yí. Mə a wá námə lúú ázembî dí nda mə dúg bí ηgə sá múús éga. ⁴ Buud bēsh bwə á bę zhií ga wá, mə a lwágulə bwo cúwúlí á shwi. Mə á də bíi bwo, də wólə bwo, də wusə bwo mímbwugud, təə budúm təə budá. ⁵ Ajəláci á ofada nə ocúmbá buud ó ázembî bí nə ŋkul mpu bwiiŋg lân wām. Bwə wə bwə á yə mə okálaad shú bwáəŋg wā Damás. Mə mú ká zə kə wu nə mə ké bíi bəəŋg wā nūŋ mə zə nə bwo wa Yurúsəlem nə bwə zəg bwəma nə intúgúlí.

⁶ «Í á ka bə nə mə, mə ηgə shísh Damás, ηγεε tām mwásə, yáag-yáag məŋkenya mú zhu jəŋ dí, zə lyę mə. ⁷ Mə mú kadəwa shí, mə mú gwág kəl í ηgə ci nə mə ná: “Sól, Sól, nəcé

jí wó búl lwágulə mə cúwúlí ntáni yí?”⁸ Mə mú jî ná: “Cwám̄ba, wo zə e?” Nyə nə mə ná: “Mə Yésus á Nazarêt, mə wé wó ngə lwágulə cúwúlí yé.”⁹ Buud ó gwoon̄g bām bwé á dúg mən̄kenya n̄ji bwé kú gwág kál í á ngə lás nə mə yí.¹⁰ Mə mú ci ná: “Cwám̄ba e, mə sáág jí?” Cwám̄ba nə mə ná: “Wəólúg wo kég Damás. Nū̄̄ wé bwé é kə jaaw wo sâ jêsh Zembî mé ci ná wo sáág yí é.”¹¹ Nda mísh mə á ntáma mə nə mən̄kən̄wa məon̄g ná mə á ka wú na, kumə Damás buud ó gwoon̄g bām bwé ngə bii mə mbwéd.

¹² «Ngwól múúd nyə á bə nū̄̄ ná Ananíyas, nyə á du gwó̄̄ Zembî nda məcɛɛ mə cî ná. Oyúden bēsh bwé á bə nū̄̄ wá bwé á du ságusə nyə.¹³ Muud wəon̄gū nyə á ka zə kwey mə kúl mə á bə yí, nyə nə mə ná: “Mwáán̄g Sól e, mísh mə bān̄g wo.” Námə cé jəon̄gū dī, mísh mə mú dúgya mə, mə mú dúg nyə.¹⁴ A mú ci nə mə ná: “Zembî odá nyə á féésh wo ná wo mpúg tédúgá yé, wo dúg tútəlí múúd, wo gwág lésú á mpu yé.¹⁵ Nəcə wo bá bə wúshined yé, bwiing búud bēsh isâ wó mə dúg nə byəon̄g wo mə gwág shú dé dí yí.¹⁶ Né ndéé, kú ná kwo bwánd. Tówág, wo kám̄bág jíná dé, wo duwan, wo mú bii íjuugá í *mísəm myô.”

¹⁷ «Mə á ka nyingə kə Yurúsəlem. Í á ka kə bə nū̄̄ dúl jwôw dī, mə ngə jəgula *Lū̄ mə Zembî dí cwū, mə seegya mə músə nda *shíshim wām mə wú módí nyúúlú. ¹⁸ Mə mú dúg Cwám̄ba ngə ci nə mə ná: “Né cā! Leelugú cúwo wú wa Yurúsəlem. Nəcə buud ó wa bwé ámaguləyé lā̄̄ wó é bwiing shú dām yí.”¹⁹ Mə mú ci nə né ná: “Cwám̄ba, bwé bwey mpu ná mə á du kə *məmpáanzə mə mín̄jígulá mə Oyúden dī kə du bii búud bwé á du *búgula wo wá du wá bwo mímbwug dí, du yíd bwo nə milwón̄.²⁰ Ja gwáméfwó bwé á gwú wúshined woó Itiyen yí, mə á bə cín̄on̄g mə ngə magulə buud bwé á ngə gwú nyə wá, mə wé mə á ngə baagulə bwo mikáándá.”²¹ Cwám̄ba mú ci nə mə ná: “Kaág, mɛɛ mə zə kənd wo shwóg-shwóg, ílwō̄ í cúgé Oyúden yíid.”»

Pwól bá Lúlúú ózimbi tóóshin

²² Buud bwé á ngə gwágulə nyə ná ndéé zə wóós ja nyə á cwééd iciyá íni yí, bwé mú k̄m gwów-gwôw ná: «Jím̄bálúgá mbií múúd ni! A yég! Nyə ajóláyé nə ji shí gaád!»²³ Bwé mú ngə k̄m, bwé ngə tí mikáándá, bwé du myeɛg mífumbyā gwôw.²⁴ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci ná bwé nyíngálúg nyə lun̄gula ízimbi dí, bwé kég yíd nyə nə milwón̄, a jáawug sâ bwé ngə shwaag nə nyə ntó yí.²⁵ Nda bwé á wóólə nyə nə mikwoolú mí kúúdú ná bwé zə fyámusə nyə milwón̄ ná, a mú jî lúlúú ózimbi təd í á bə cín̄on̄g yí ná: «Ye bi búsə nə zhí ná bi yídúg muud a njúl muud á Róma a kú námə fwo kaad lésú?»²⁶ Lúlúú á ózimbi təd mú gwág ntáni, a mú kə jaaw lúlúú ózimbi tóóshin, nyə nə né ná: «Wo e sá ntudél! Muud éne ji bále bə múúd ləom á Róma!»²⁷ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú kə jî Pwól ná: «Jaawug mə. Wo ji bále bə múúd ləom á Rómă?» Pwól nə: «Haaw». ²⁸ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci nə né ná: «Mɛɛ mə a wá zhwō̄ *mwaanê shú ná bwé máguləg nə mə bəg muud á Róma.» Pwól ná: «Mɛɛ mə ji mbyágá.»²⁹ Buud bwé á bə ná bwé zə yíd Pwól a lásúg wá bwé mú shîn kyey. Ifwaas í mú bii lúlúú á ózimbi tóóshin nə a zələ mpu ná muud ləom á Róma wé á mə sá ná bwé wálúlóg ñkəda éne.

Pwól mə kaad mísh mə ósəmbye ɔ mílósú wā Zembî dī

³⁰ Lúlúú á ózimbi tóóshin nyə á bul yáág nə a mpúg sâ *Oyúden bwé á ngə bwaagulə Pwól ná nyə ámə sá yí. Ntó, mán mələm nyə á wiinzh Pwól mən̄kəda, a jôw milúlúú myā ofada nə *Gwoon̄g ósəmbye ɔ mílósú wā Zembî bēsh bwé zə sɛɛngya. A músə ka zə nə Pwól zə tál bwo míshúd ná a káádug.

23

¹ Pwól mú bân mísh dúg *Gwoon̄g ósəmbye ó mílósú wā Zembî, a mú ci ná: «Bwaan̄g, mə ngə sēy nə Zembî lám nə sán̄ zə wóós múús.»

² Ananíyas, Ajəláci á ofada, mú ci nə buud bwé á bə nyə kúná-kúnə wá ná bwé nyífəg nyə bóónz mpud. ³ Pwól mú ci nə nyə ná: «Wo ji nda mbeé fifim bwé mə shîn wá fém

yí. Zembî nyə é yíd wo. Wo mə zə ji na shí nə wo zə sámb mə lésú nda mácɛɛ mə jí nə, nji wo abéyé sâ mácɛɛ mə ɲgə ci yí, wo yida lwâm nə bwé yídúg mə.»⁴ Buud bwé á bə cínɔɲg wá bwé mú ci nə nyə ná: «Wo lwíy Ajəláci á ofada ɔ Zembî?»⁵ Pwól ná: «Bwaɲg, mə shígé mpú ná jísə Ajəláci á ofada. Mə mpú ná jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Wo ajəláyé nə lwíy tówe shwóg á kúl búúd gwô.”»

⁶ Nda Pwól nyə á mpu nə buud búsə na Gwoonɲg ósémbye ɔ mílású di wá búsə bóól *Osadwisyêɲ bóól *Ofarizyêɲ ná, nyə á kîm cínɔɲg cwû ná: «Bwaɲg, mə ji Farizyêɲ, mwân Ofarizyêɲ. Mə təl kɔɔdud nəcé mə ɲgələ bwánd nə búgə nə mimbimbə mí bá gwûm.»⁷ Námə nji nyə á ci ntáni yí, Ofarizyêɲ bánɔɲ Osadwisyêɲ bwé mú sɛɲusa məkəl, gúfúgá ósémbye ɔ mílású í mú bóóg mánkəw məbá.⁸ Nəcə Osadwisyêɲ bân bwé də ci nə muud mə yə yé cugé nə ɲkul kwo gwûm, sâ bwé jów ná *éɲgəles yí í cúgə, gúl sâ cúgə námə ná *jîm. Ofarizyêɲ bân bwé də magulə ísâ byɔɔɲg byêsh ná bísə.⁹ Í músə zə bə bwo nda zhuyâ. Bóól *Oyíguli ó mácɛɛ bwé á bə Ofarizyêɲ wá bwé mú tów ótətəlí ɲgə lás nda bwé tí mányúul, bwé ná: «Sə bân sə adúgə ná muud éga ji nə gúl sâ məbɛɛ. Jí nə ɲkul bə nə wúl shíshim í ámə lésha nə nyə, ɲkí ntâg ɲgwól éɲgəles.»¹⁰ Zhuyâ músə bul yáág. Nə ndéé lúlúú á ózimbi tóóshin mú fúndə ná bwé á bá nyaa Pwól nə məbwê. A mú ci nə ozimbi nə bwé shúləg kə nûɲ kə yíl Pwól kə nə nyə bwédí kóógúlád.¹¹ Búlú í á bɛ cínɔɲg yí, Cwám̄ba mú zə wóós wə Pwól, zə ci nə nyə ná: «Wo ɔ wá ɲkúl. Wo mə bwaagulə lân ɲwâm wa Yurúsəlem, í jii nə wo kág námə bwaagulə wə Róma.»

Oyúden bwé cɛel gwú Pwól

¹² Mán məlêm, bóól *Oyúden bwé á sá shwushwaga. Bwé ci ídâw nə mənɲg, bwé ná, ɲkí bwé agwúyé Pwól bwé bə nə məzhúɲgúlú.¹³ Buud bwé á sá kúdúgú jɔɔɲg wá bwé á bə buud cɔ məwûm mánɔ. ¹⁴ Bwé á ka kə dúgya nə milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud, kə ci nə bwo ná: «Sə mə jów məzhúɲgúlú sódí ícug dí, sə mə ci ídâw nə mənɲg kə wóós ja sə é gwú Pwól yí.¹⁵ Í jii já gaád nə binónɲ *Gwoonɲg ósémbye ó mílású wâ Zembî bi dúgyág nə lúlúú á ózimbi, a zég nə Pwól bídí ná bi mə zə faas lésú yé. Sə mə shîn kwəmusa ná sə é gwú nyə a nda fwo kumá bídí.»

¹⁶ Pwól táá yé í á ka gwág kúdúgú jɔɔɲg. A músə kə nyíi lungula ízimbi dí kə jaaw Pwól.¹⁷ Pwól mú jów ɲgwól tówe shwóg á izimbi, zə ci nə nyə ná: «Kaág nə ncwámá ga wá lúlúú á ózimbi tóóshin, a ji nə sâ á kə jaaw nyə yí.»¹⁸ Tówe shwóg éne mú kə nə ncwámá ni wá lúlúú á ózimbi kə lwóya nyə ná: «Pwól jí mímbwug dí yé nyə ámə jów mə, a mú ntí mə nə ncwámá ga nə a zég jaaw wo gúl sâ.»¹⁹ Lúlúú á ózimbi mú bii ncwámá ni mbwéd kə nə nyə koogú kə jí nyə ná: «Jí wó céél jaaw mə yí?»²⁰ A mú bɛsa nə né ná: «Oyúden bwé mə shîn kwambulə ná bwé zə ci nə wo ná wo kág nə Pwól mán Gwoonɲg ósémbye ó mílású wâ Zembî dí nda bwé cɛel kə faas lésú yé.²¹ Wɛɛ kú bá magulə. Búsə buud cɔ məwûm mánɔ bwé ɲgə bwéél ná bwé gwú nyə wá. Bwé mə ci ídâw, ci málwəg, jów ná bwé bəg nə məzhúɲgúlú icug byáɲúd ɲkí bwé bə kú gwú nyə. Bwé ɲgə bwánd nji nə wo máguləg sâ bwé cí yí, bwé mə bwey kwəmusa.»

²² Lúlúú á ózimbi tóóshin músə bíd mwân ncwámá, nyə nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd nə wo mə shîn zə lwágulə mə kúdúgú ga.»²³ A mú jów milúlúú mímbá myâ ozimbi təd, nyə nə bwo ná: «Kwəmusagá ozimbi mitəd mímbá, nə bɔɔɲg bwé də ju nə ikabulí wá məwûm zəɲgbá nə ifulísh mitəd mímbá bwé bəg zə kə Sezaré məwəla ibuú mâ mpwóbulú dí.²⁴ Bwé kwəmusag námə íkabulí shú ná bwé kág nə Pwól a kú shwúg jús kú bwíim bɔɔgú kə wóós nə nyə wə ɲgwámuna Felígús.»²⁵ A mú cilə kálaad ntúga:

²⁶ Mə Klódyus Lísyas, mə cilə lwám ɲgwámuna Felígús. Wo ɔ lás ɔ!²⁷ Muud mə ɲgə ntí wo éga, Oyúden bwé ámə bíi nyə, bwé mú shîn bə ná bwé gwú nyə. Sónɔɲ ozimbi sə mú fɛemushi nyə nəcé sə ámə gwág nə a ji muud á Róma.²⁸ Mə ɲgə ka sɔ ná mə wámbulá cwoomb bánónɲ bwé yə nə ndí yí, mə ámə kə nə nyə bwédí Gwoonɲg ósémbye ó mílású wâ Zembî dí,²⁹ mə mú kwey ná bánónɲ bwé ɲgə sɛɲusa məkəl ísâ í dúgyá nə

mæcɛɛ mán yí. A cugé nə məbɛɛ mí nə ɲkul sá nə bwé gwúg nyə ɲkí nə bwé wáág nyə mímbwug dí má. ³⁰ Nda mə ámə ka gwáduga nə bwé ɲgə bwéél nə bwé gwú nyə nə, mə mə ka ntí wo nyə. Mə mə námə jaaw búúd bwé ɲgə wáámɛ nyə wá nə bwé zəg bwaagulə nyə məbɛɛ mé nŭn wódí.

³¹ Ozimbi bwé á ka sá nda ijwúga í á bə nə, bwé mú ɲwa Pwól kyey nə nyə bulú nə bulú kólə nə nyə Antipátris. ³² Mán mələm, bwé mú bíd nə bəɲɲgə bwé á ɲgə ju nə ikabulí wá bwé kəg nə nyə shwóg, bəɲ bwé mú nyɲɲgə nə mpúsə kə luɲgula ízambid. ³³ Bəɲɲgə bwé á kə nə Pwól wá bwé mú kə kumə Sezarê, bwé músə yə ɲgwəmuna kálaad, bwé lwágulə námə nyə Pwól. ³⁴ ɲgwəmuna mú lɔ kálaad nə ndéé a mú jí Pwól kóómb mpál shí kwáádé nyé nyísá yí. A mú gwág nə mpál shí á Silisí. ³⁵ A mú ci nə Pwól ná: «Mə é bá gwágulə wo ja buud bínónɲ bússə nə lésú wá bwé bá zə yí.» A mú lwám nə bwé kəg jil nyə luɲ mə Herod dŭ.

24

Pwól mə kaad wə Felígús

¹ Mpúsə mwôw mátóon ntáni, Ananíyas, Ajeláci á ofada, bəɲɲɲ bóól ócúmbá buud nə ɲgwól lwóya bwé á dɛ jŭw nə Tertúlos yé bwé á wós Sezarê. Bwé mú zə shwəman Pwól wə ɲgwəmuna. ² Bwé mú jŭw Pwól. Tertúlos mú tééd ɲgəlé búgə nyə lésú, nyə ná: «Yé lwám múúd Felígús, wo wə mə sá nə sé búlug mpu cugə nə shee nəcə wóó mbií wó ɲgə kyey nə ijwúga yí, í mə mpu kwambulə lwoɲ buud jísú. ³ Sá ɲgə lɔ wo kúkúl jêsh nə wəla dēsh shú jɔjɔ sóólúgú wə wəɲɲg. ⁴ Mə abulé ɲgə julə lwónɲ julə kwasa, mə téég wo məbwə nə wo gwágúlág mə cíg-cíg námə nda wo bwéy bə nə jɔ fúlú ná. ⁵ Sá mə kwey nə muud éga jisə ɲkí jág wagəwo. Nyə wə jísə lúlúú á ɲkəómú buud bwé jów nə buud ó Nazarēt wá, nyə wə ɲgə təl *Oyúden bēsh wá shí mishwun nə shwuu. ⁶ Nyə a sɔ námə nə a séémbəli *Luɲ mə Zembí, sé mú ka bií nyə. *[Sá á jii nə sé mə lás lésú yé nda məcɛɛ mósú mə ɲgə ci ná. ⁷ Nji Lísyas, lúlúú ózimbi tóóshin nyə á leelú zə nə júdá zə déég sə nyə, ⁸ a mú ci nə buud bəɲɲɲ bússə nə lésú wá bwé zəg bɛ nyə wa wódí.] Ja wóméfwó wó é ɲgə jí nyə mishílí mí kəod yí wo é je magulə məbɛɛ mēsh sə ɲgə bwaagulə nyə má.»

⁹ Oyúden bwé mú mpu bwaagulə lésú ni wēsh nə ntó wə jísə yé. ¹⁰ ɲgwəmuna mú yə Pwól lésú, Pwól mú ci ná: «Mə mpú nə wo mə kyey nə lwoɲ jísú ga tətəlí mimbú mimbú. Mə zə kaad kəod wám nə búgə. ¹¹ Mə ɲgə kúnəw bád kə Yurúsəlem nə mə ké yə Zembí gúmá, í afwóyé sá mwôw wúm nə məbá. Wo jí nə ɲkul je fyal sə mə ɲgə ci ga. ¹² Bwé abwélé kwey mə Luɲ mə Zembí, ɲkí *məmpáanzə mə mínjígúlá mə Oyúden dŭ, sá muud sə ɲgə séɲusa məkəl ɲkí ntág nə mə ɲgə wá zhizhəom ɲgwəla. ¹³ Sə jêsh bwé ɲgə ci mə ni, bwé cúgə nə ɲkul lwágulə nə jisə búbálé. ¹⁴ Nji, mə mpú magulə wódí míshúd nə, na zhí bwé mə jŭw nə ɲkəómú ni dí wə mə ɲgə yə Zembí á impáámə bísu gúmá yé, mə ɲgə *magulə sə jêsh jísə cilyá kálaad məcɛɛ nə ókálaad ɔ *búúd ɔ micúndá dí yí. ¹⁵ Sə bwé ɲgə bwánd nə búgə nə Zembí mə bá sá yí, gwə námə wə mə ɲgə bwánd nə búgə yí. Jísə nə buud bwé bá gwúm, təɔ bəɲɲgə ó ányunywaə, təɔ bəɲɲgə ó abúbəw. ¹⁶ Gwə wə jí nə, mɛɛ ɲgə wá ɲkul nə mítédúgá myá lám mí bəg mə tətəlí ja jêsh mísh mə Zembí nə mísh mə búúd dŭ. ¹⁷ Mə a cíɲguli mimbú ɲkí bulya nə ndéé mə á ka zə nə mə zə yə mímbúbúwá myá lwoɲ buud jám mikwíindyá, mə kɛenzh námə ílím, ¹⁸ ja jəɲɲgə wə bwé á kə kwey mə Luɲ mə mə shín fyá nyúul. Í á bə ntág kú nə gúfúgá búud, kú nə icucu. ¹⁹ Nji gúl búbaalé Oyúden wá Azí wə bwé á bə, bwé wə bússə nə bwé zəg tŭw wo míshúd shwəman mə, ɲkí bússə nə sá bwé lámusa nə mə yí. ²⁰ ɲkí ntó dí, buud óga, bəɲɲgə bwé təl óga bwé jááwug ɲkí mə a shí biil nə wŭɲ ja mə á kaad *Gwoɲɲgə ósémbye ó mílésú wə Zembí dí yí. ²¹ Ye nji ciyá mə á ci mə təl tām kəod ná: “Mə təl múús kəodud nəcə mə ɲgəlé magulə nə mimbimbə mí bá gwúm” yí?»

23:30 24.5-8 24:1 25.2 24:5 17.6 24:6 21.28, 30 * 24:6 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga.

24:14 9.2 24:15 23.6; 26.8; Dan 12.2; Yuá 5.28-29 24:16 23.1; 1Kr 4.4; 2Kr 1.12; 2Tm 1.3 24:17 11.29-30; 21.17-28 24:21 23.6; 24.15

²² Felígús nywáá nyə á bwey bul mpu isâ í dúgyá nə zhií Pwôl nyə á ηgə bɛ yí. Nyə á ka bíd bwo nə bwé bāg shúgula zə, nyə nə bwo nə: «Ja Lísyas lúlúú á ózimbi tóóshin mə bá wóós yí, ja jəŋg wá mə bá zə faas lésú wún yí.» ²³ A mú ci nə lúlúú ózimbi təd nə a bááguləg Pwôl, nji a bíd nə a jéég ηgə wiinzh nyúul, a kú kaambulə nə buud bé nə bwé kú zə dúg nyə. ²⁴ Baalé mwôw mə mú cɔ. Felígús bá mudá yé Drusíl shilə Oyúden bwé njúl ntáni, a mú jôw Pwôl nə a zəg jaaw bwo sâ í dúgyá nə búgá búgúlálə Yésus-Kríst yí. ²⁵ Nji, Pwôl mú ka ηgə bul lás lésú cugélə cug á tútəlí, dólə mpu bii lám, nə lésú sémbyé mílósú í bá zə s̄y yí. Felígús mú gwág íkukwende, a mú ci nə Pwôl nə: «Fwog je nyingə jíga ja. Mə é bá kwo jôw wo ja shús.» ²⁶ Nyə á ηgə bwánd nə búgá nə Pwôl nyə é je yə nyə *mwaanê. Gwé wá í á sá nə a dúg bul jôw nyə ija ija zə də lés̄ha nə nyə. ²⁷ Mimbú mí á cɔ mímbá. Porsyus Festos mú zə cénd Felígús. Nda Felígús nyə á ηgə jí nə Oyúden bwé gwágúg nyə nywa nə, nyə á kyey a lúgə Pwôl mímbwugəd.

25

Pwôl mə kaad wá Festos

¹ Festos nyə á ka wóós mpál shí jəŋgú. A mú já Sezarê mwôw málól, a mú bád kə Yurúsəlem. ² Nə milúlúú myâ ofada, nə otówe ɔ shwóg wâ *Oyúden bwé mú zə shwəman Pwôl nyədí, bwé téeɣ nyə məbwə, ³ nə a bwíggúg bwo nə ηkwonjá, a ntígg Pwôl Yurúsəlem. Í á bə bwé mə shín cwɔ yuug nə bwé zə gwú nyə zhiíd. ⁴ Festos mú bɛsa nə bwo nə Sezarê wá Pwôl jí mímbwug d̄f yé, nyəméfwo Festos mə zə námə kə wu. ⁵ Nyə nə bwo nə: «Otówe ɔ shwóg bún bwé zəg sánónη kəg. ηkí gúl sâ abúbôw í ηgə dúgya nə muud wəŋgú, bwé ka kə shwəman nyə n̄η.»

⁶ Festos nyə a já cínəŋg bwədí mwôw mwəmb ηkí w̄m. A músə shulə kə Sezarê. Mán mələm nyə á kə ji jiya sémbyé mílósú, a mú ci nə bwé zəg nə Pwôl. ⁷ Pwôl mú zə. Oyúden bwé á zhu Yurúsəlem wá bwé mú lyɛ nyə, bwé mú ηgə jéég nyə məma minjagə bwáméfwo bwé cúgə nə ηkul mpu bwaagulə myá. ⁸ Pwôl mú shwɔ nyúul, nyə nə: «Mə afwóyé shwey wəŋ nə məcɛɛ mə Oyúden, kú shwey wəŋ nə *Luŋ mə Zembî, kú shwey wəŋ nə *Káázel.» ⁹ Nji, Festos mú cɛel sá Oyúden mənywa. A mú ci nə Pwôl nə: «Ye wó magulə nə mə kəndug wo Yurúsəlem, lésú wô í kəg lís wu mə njúl?» ¹⁰ Pwôl nə: «Mə tál *mpáanzə mílósú mə Káázel d̄f. Í jii nə lésú w̄m í lísúg cínəŋg. Mə afwóyé sá Oyúden gúl sâ abúbôw, woméfwo mə bwey mpu ntó. ¹¹ ηkí jísə mpu bə nə mə ji nə məbɛɛ, nə mə mə sá gúl sâ á shwiɣ, mə kú ban shwiɣ. Í ká yidá bə nə mə cugə nə məbɛɛ ísá byêsh búga bwé ηgə jéég mə íga d̄f, muud nyə ajéláyé nə kɛenzh mə nə bwé kəg gwú mə. Mə jii nə lésú w̄m í kəg wá Káázel.» ¹² Festos bənónη osəmbye ó mílósú bé bwé mú də lés̄ha na nə ndéé a mú ci nə Pwôl nə: «Wo mə jii nə lésú wô í kəg wá Káázel, wo é ka námə kə wu.»

¹³ Baalé mwôw mə mú cɔ. Njwú-buud Agurípa mú zə wóós Sezarê, bá mudá yé Berenís nə bwé zə báda Festos. ¹⁴ Nda bwé á já cínəŋgú fwámé zhwoɣ mwôw nə, Festos nyə á ka jaaw njwú-buud lésú mə Pwôl. Nyə nə: «Felígús nyə a lúgə ηgwól múúd wa mímbwugəd. ¹⁵ Ja mə á kə Yurúsəlem yí, milúlúú myâ ofada, nə ocúmbá buud wâ Oyúden bwé á shwəman muud wəŋgú, bwé nə mə máguləg nə a ji nə məbɛɛ. ¹⁶ Mə á ka ci nə bwo nə buud ɔ Róma bwé cúgə nə ηkul kɛenzh múúd nə a yəg, muud wəŋgú bənónη buud ɔ lésú bé bwé kú fwo kaad í, muud wəŋgú kú fwo bə nə fwála nə á shwɔ nyé nyúul. Bwé ádé sá ntó. ¹⁷ Sánónη bēsh sá á ka zə wa. Mə kú námə nyingə neela, mə mú ji jiya sémbyé mílósú, mán mələm, mə mú jôw nə bwé zəg nə muud wəŋgú. ¹⁸ Buud ɔ lésú bé bwé mú námə zə, nji ísá bwé á ηgə ci nyə yí í kú bə nə isâ í abúbôw mé mə á ηgə téduga yí. ¹⁹ Bənónη bwé á ηgə séŋusa məkál ísá í yəbá wánjúd. Bwé á ηgə wáamb nyə nə lésú mə ηgwól múúd nə jínə nə Yésus. Muud wəŋgú nyə á yə, Pwôl ka ηgə ci nə a ji kuwó. ²⁰ Mɛɛ mə a shígé ka mpu sâ mə sáag yí. Mə á ka jî nyə ηkí a ji nə ηkul magulə nə a kə Yurúsəlem, lésú yé kəg lís wu. ²¹ Nji, Pwôl mú ci nə á jii nə lésú yé í kəg wá Káázel, nyə wá kəg sámb wə.

Mə á ka námé ci ná bwé bááguləg nyə njów mímbwug kə wós ja mə é bá kənd nyə wé Káázel yí.»²² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Məməfwó mə cəel námé fwo gwágulə múúd éne.» Festos ná: «Wo e gwágulə nyə mán.»

Pwól mə kaad wé Agurípa

²³ Ja mán í á ləm yí, Agurípa bá Berenís bwé á zə nə isá í gúmá byēsh í du bə ja njwú-buud í ngə kyey yí, bwé mú zə nyíi *mpáanzé milású, bəndə milúlúú mí ózimbi nə otówe ɔ shwóg wə ngwəla. Festos mú sá nə bwé zég nə Pwól. ²⁴ Festos mú lás ná: «Njwú-buud Agurípa nə buud bēsh búsa wa wá, bi mə dúg múúd éga? *Oyúden bēsh wə Yurúsəlem nə bəəng wə wa, bwé á shwəman nyə mádi bwé ngə yáag nə nyə ajəláyé nə kwo cugə. ²⁵ Jám kóomb dí, mēe mə a shígé dúg ná a mə sá gúl sá abúbəw á jəlá nə yə nə ndí yí. Nji, nda nyə á jí ná lósú yé í kóg wé *Káázel ná, mə á ka námé magulə nə mə é kənd nyə wu. ²⁶ Nji mə cugé nə fwámé sá mə cíləg Káázel shú lósú wəəng dí yí. Gwé wé mə amə zə nə nyə wódí ná nkí wo e sá nə a lásúg í, mə je bii sá mə cíləg yí. ²⁷ Nəcə í é bə kú nə wúmbulé nə mə bíg muud, mə kənd nyə, mə kú mpu lwágulə fwámé sá nyə amə sá yí.»

26

¹ Agurípa mú ci nə Pwól ná: «Wo músə je kaad já níid.» Pwól mú séemb mbwə, a mú tééd kəəd. ² «Njwú-buud Agurípa, mə dúg ná í mə bul jəla mə nda mə tál wódí mpwóombúđ múús nə mə zə kaad shú isá byēsh Oyúden bwé ngə máag mə íni. ³ Í bul jəla nəcé wo mpú íjám nə ijag í Oyúden byēsh, wo mpú námé isá bwé du sənyusa məkəl nə ndí yí. Mə ka jəgula nə wo ná wo gwágúləg mə nə lám jisów.

⁴ «Oyúden bēsh bwé mpú cug jám té wúlə shí. Bwé mpú nda mə á ngə cugə wa mádi lwoj buud dí nə wa Yurúsəlem ná. ⁵ Bwé bwey mpu nə kóomb yəbé wúsú dí mə á bə nkəómú í búl bə nə nkúđ yíid, mə á bə *Farizyēj. Nkí bwé cəel, bwáməfwó búsa nə nkul je bwiing ləh wām. ⁶ Mə mə zə təw kəədud ja ga dí nəcé nkəagə Zembí nyə á kaag odá yí, mēe ngə bwánd nywo nə búgə. ⁷ Ibeend wúm nə íbá byēsh sá búsa nə ndí yí í ngə yə Zembí gúmá bulú nə mwásə kú yow. Ibeend byəəng í ngə bwánd nkəagə nyəəngú nə búgə. Yé Njwú-buud, wām bwándulé wəəng wé Oyúden bwé ngə wáamb mə nə ndí ga. ⁸ Nəcə jí bí bəh bí cúgé nə nkul magulə nə Zembí ngə gwúmushi mimbimbə yí? ⁹ Mēe mə á fwo námé du téduga nə mə jəlá nə bul lúmbuli nə jínə mə Yésus á Nazarət. ¹⁰ Ntó námé wé mə á du sá Yurúsəlem yé. Məməfwó mə á du bií zhwoğ obúgula nə nkul milúlúú myə ofada mí á yə mə yí, mə du wá bwo mímbwugud. Mə á du námé bə cún nə buud bwé á du gwú bwo wá. ¹¹ Mə á du kyey *məmpáanzé mə mínjígúlá mə Oyúden dí, mə du ngə lwágulə obúgula cúwúlí, du yímbuli bwo nə bwé kílyág búgə jáh. Mə á nteəng námé sóólúgú wām, mə kə du bə obúgula míngwəla mishúsúđ. ¹² Gwé wé í á sá nə mə kég Damás, milúlúú myə ofada mí mə yə mə nkul nə lwámá mə kég sá yí. ¹³ Mə ngə kə ntúni tām mwásə, yé Njwú-buud, mə mú dúg nji məma mənkənya mə mə faan cə yásə. Mənkənya məni mə mú lyə sənəh buud ɔ gwoəng bām. ¹⁴ Sə bēsh sá mú kadəwa shí. Mə mú gwág kál í ngə lás nə mə kál lí aramyé dí ná: “Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwúlí ntúni yí? Mpug nə wo cugé nə nkul sá míngáádə nə shushwom*.” ¹⁵ Mə mú jí ná: “Wo zə e, Cwáməba?” Cwáməba ná: “Mə Yésus, mə wé wó ngə lwágulə cúwúlí yé. ¹⁶ Nji, wəólúg, wo tówúg tətəlí nə məkuú mwô. Mə amə zə lwóya nyúul wódí ná mə zə sá nə wo bəg mə kágə mílwámá, wo bwiing sá wó mə dúg yí nə byəəng byēsh mə bá nyingə zə du lwágulə wo yí. ¹⁷ Mə é cug wo nə kúl gwô nə ikúl ishús, kúl jēsh mə é lwām wo yí. ¹⁸ Mə lwám wo nə wo kég bēny bwo mísh, bwé wúg yídúgúđ zə mənkənyad, wú mpəl mə *Sátan dí zə wé Zembí. Búgə bwé é *búgula mə yí í é sá nə bwé ləgúg ijuugá í *mísəm myəh bwé mú ŋwa jiya, bəndə bəəng búúd bwé mú mínkənkə nəcé ngələ búgula mə wá.”

25:22 Luk 21.12; 23.8 26:1 9.15 26:4 Gal 1.14 26:5 23.6 26:6 23.6; 24.15; 28.20 26:9 8.3 26:12

9.1-22; 22.5-16 * 26:14 shushwom: Bwé á du sá wúl mbií shushwom nə líí. Bwé ká du lúmə ínteny ná í kyéyug. 26:18 Ifz 2.2; 5.8-14; Kol 1.13

¹⁹ «Ntó, yé Njwú-buud Agurípa, sâ má á dúg í á zhu mə gwów yí, mə a shígé mpyên yé. ²⁰ Mə á yida tééd njəond, mə tééd kə búúd ɔ Damás dí, mə mú nyingé kə bəɔng wə Yurúsəlem nə bəɔng wə Yudéa yēsh dí, kə námá íkúl ishúsúd, mə kə bwiing bēsh nə bwá céndúg mítédúgá bwá cénd kuú njəond yid wə Zembî, bwá mú cugə cug í lwágulə nə bwá má cénd mítédúgá yí. ²¹ Sâ jəɔng wə Oyúden bwá á kə bíí mə *Luŋ mə Zembî dí, bwá ngə sɔ nə bwo gwú mə nə ndí yí. ²² Mə ngə cugə zə wóos múús nji nəcé Zembî, shú nə méé ngəg nə bwiing kéel, bwiing íkúkágá, bwiing ócúmbá buud. Mə ngə bwiing nji sâ *búúd ɔ mícúndá nə Moyíz bwá á bwey jaaw nə í bá bə yí, kú bəd sâ gwów. ²³ Í á bə nə *Kříst mə jəlá nə bá jug, á jəlá nə bá bə múúd ashúshwóógú gwúmálə, á jəlá nə bá bwiing kúl jísá nə byəɔng í cúgá Oyúden yí mənkenya.»

Pwól mə cəel nə Agurípa búgúlág Yésus

²⁴ Pwól ngə kə shwóg nə kəɔd yé ntúni, Festos mú njkáánd ná: «Pwól wo ji lad. Bulúla mpu wə ní í mə kənd wo ímpwúfúd.» ²⁵ Pwól nye mú ci ná: «Mə cugé lad ye Festos lwám múúd. Lású mə ngə lás yí wúsə fwámé lósú, í njúl lósú fug. ²⁶ Njwú-buud mə ngə lésha nə ndí kú fúndə yé, a mpú isâ íni. Mə tédúgá nə mə aŋgə nə kwab ja má cí ntó yí, nyə ajágé təɔ sâ na. Nəcə isâ byəɔng í á shígé də sŷ ishwoo máfəfud. ²⁷ Njwú-buud Agurípa, ye wo ngə *magulə isâ *búúd ɔ mícúndá bwá á ci yí? Haaw. Mə mpú nə wo ngə magulə byo.» ²⁸ Agurípa mú ci nə Pwól ná: «Í mú wo kúnə-kúnə nə wo sáág mə nə mə bəg křisten éxí!» ²⁹ Pwól ná: «Í bəg ntó təɔ kíkídíga təɔ jáyé ja. Má jəgula nə Zembî nə təɔ wo, təɔ buud bēsh bwá ngə gwágulə mə múús wá bi bəg nda mə, nji bi kú yidá bə nə mənkedə nda mə jí nə mwo éga.» ³⁰ Njwú-buud mú tŵ, nə ngwəməna, nə Berenís nə buud bēsh bə́nɔŋ bwá á bə bwé njúl wá. ³¹ Bwé músə kə shwushwagád, kə lésha ná: «Muud éne nyə asáyé təɔ sâ búse nə njkul gwú nyə nə ndí yí, kú námə bə təɔ sâ bwá wálúlag nyə mənkedə yí.» ³² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Í mbəm bə muud éne kú jî ná lósú yé í kəg wə *Káázəl, wo mbəm je bíd nyə.»

27

Njəond mə Pwól kələ Róma

¹ Ja í á zə wóos nə bwá kənd sé Italí yí, bwá á njwa Pwól nə míl mímbwug, bwá yə wúl lúlúú ózimbi təd. Lúlúú ózimbi wəɔng í á bə nə jínə nə Zhuliyus, nyə á də sŷ kında ózimbi ánúní bwá á də jŵ nə Kında mə *Káázəl yí. ² Sé á bád titíma á Adramít í á ngə kə məbwŷ mə Azí yí. Sé á bád cínəngá, mú kyey sənŋ Aristárug muud Masedwán nyə á zhu Tesaloníka yé. ³ Sé mú kə shulə Sidon mán mələm. Zhuliyus nyə á bə nə jə lám nə Pwól, a mú bíd nyə nə a kəg óshwə bé dí, ka bwé é ngə yə nyə isâ. ⁴ Sé mú tí na. Nda ɔŋkwə bwá á ngə ntágulə sé ná, sé á ngə baag kóómb fuundú mən á Shíprə ɔŋkwə bwá á də bə bwé mú ngə cwaaləwo yí. ⁵ Sé mú ka lína mən mâ Silisí nə Pamufilí, sé mú kə səl titíma Mira, mpál shí á Lisí. ⁶ Cínəng wə lúlúú ózimbi wúsú nyə a dúg ngwól titíma á Aləguzandrí təl ná a kə Italí yé. A mú nteɔng sé titíma wəɔngúd. ⁷ Sé á ngə kə ntúni, júgə cúŋ nə cúŋ, sé ngə kə togútoogú, já zhííd zhwoɡ mwów nə ndé sé mú kə wóos ngéé Kanídu. Nkwə kú bíd sé fwála nə sé shíshúg kúnə-kúnə. Sé á shwal baag kóómb fuundú mən á Kuret ɔŋkwə bwá á də bə bwé mú ngə cwaaləwo yí. Sé á ngə kə ngéé Salmóne. ⁸ Sé mú ngə líduga nə ngələ baag na fuundú mən nə ndé sé mú kə wóos kúkúl bwé dú jŵ ná: «Jəjə məbwŷ» yí, ngwəla í njúl kúnə-kúnə nə cínəngá nji Lasaya. ⁹ Fwála í á bwey bul cɔ sé. Ka námə nyingə bə nə nda wəla lú íci í ídŵ* í á cɔ nə júgə í á zə bə njí wəgwo. Gwə wə Pwól nyə á ka zə kéwəli búud, ¹⁰ nyə ná: «Owey, njəond ga í é bə sé njí jág njkəngula. Mə dúg nə sé é jímbal mímbag mísú, təɔ titíma, sé je námə gwíł míkug mi búúd.» ¹¹ Lúlúú ózimbi nye mú yida bul bə nə búgə nə njulye titíma bá amədí, a kú gwág

26:20 9.20, 28-29; Luk 3.8   26:23 3.15; Iza 49.6; Luk 24.46-47; 1Kr 15.20   26:26 Yuá 18.20   26:28 11.26   26:31

23.29   26:32 25.11-12   27:1 25.12   27:2 19.29   27:3 24.23; 28.2   27:9 2Kr 11.26   * 27:9 ici í ídŵ: Í á də bə zaŋ. Bwá á də sá zaŋ nyəɔng wəla lə bwóógúd ɔŋkwə bwé njúl njí yáág.

sâ Pwôl nyə á ci yí. ¹² Nda bwûŋ dɔɔŋg í á shígé bæ jɔ bwûŋ búud bí nə ŋkul cínɔguli ŋkwân yí ná, zhwoŋ buud bwé mú ŋgə ci né sé cɔg cínɔŋg, sé sɔɔg né sé kúmæg Fenígús, bwûŋ á Kærêt, sé kóg cínɔguli ŋkwân wu. Bwûŋ dɔɔŋg dáá dúsə mbəg ŋgeɛ mpédúgá *mækóól má jwôw† nə kóómb jwôw í du jíma yí, í njúl námə mbəg ŋgeɛ mpédúgá *məncwúm mə jwôw‡ nə kóómb jwôw í du jíma yí.

Məma ŋkwô mə zə kuŋg mən

¹³ Gúl ŋgúnɔgúl í du zhu mákóól má jwôw§ yí í mú ŋgə wɔɔlə. Bwé mú táduga nə búse nə ŋkul kə, kə wóós Fenígús. Bwé mú yíl shwamá í du sá né titíma kú kyey yí, bwo mú ŋgə bɛ fuundú mən á Kærêt. ¹⁴ Kú námə bwey, məma ŋkwô bwé du jôw ná Erakilôn* yé mú zhu nŋŋ ŋkwaməd zə byaluga nə bwo. ¹⁵ Nda titíma í á shwal tɔw ná, fwála mə kwo tál nyə yí í á shígé ná bæ. Sé mú bíd, ŋkwô mú ŋgə kə nə sé kóómb í ajáláyé yí. ¹⁶ Sé á ka kə cɔ mpúsə ŋkwamə bwé jôw ná Koda yí, í mú nywá laa sé ŋkwô, sé músə ka tɛem balan nə bíbyóól ácíg-cíg sé má fwo bul líduga. ¹⁷ Ofúla bwé mú kəl bíbyóól jɔɔŋg titíma dí gwôw nə ndéé bwé mú ŋgə cɛɛlə mikwoolú lyɛ titíma nəcé bwé á ŋgə fúndə nə ŋkwô nyə a bá kə nə sé né ndéé sé kə mága bwûŋ á Sírut. Bwé mú shul shwamá í dí cwánəwo yí májúwód, sé mú shwal ŋgə kə, kú ná bæ kóómb sé má céel yí. ¹⁸ Jwôw í á bɛ yí í á bæ ŋkwô ŋgə ná námə zhíŋg sə. Sé mú ka tééd wusələ mímbag májúwód. ¹⁹ Jwôw álél, ofúla bwéméfwó bwé mú ŋgə wusə isá í titíma májúwód nə məbwə mən. ²⁰ Sé á cugə mwôw ŋkí bulya kú ná dúg jwôw jɔŋ dí, kú nə tɔɔ acén-cení, nji wúl mbií yáág-yáág ŋkwô ŋgə kuŋg. Sé mú shín dúg nə sé bən sé ácugəyé.

²¹ Í á bæ námə buud bwé má bul já kú də. Pwôl mú ka zə tɔw bwo tútám, a mú ci nə bwo ná: «Owey, bí a mbəm gwág sâ má a ŋgə ci yí, ŋki sé á shígé tí mákuú Kærêt, sé á mbəm sásulə míga mícún nə intáma. ²² Má ka ci nə bí ja gaád nə bí lwóyág inkáŋ. Cug múúd í ajímbeé wa tɔɔ ŋgwúd. Sá jí nə ŋkul ntáma, nji titíma. ²³ Zembí mə gwág nə ndí yé, má ŋgə yə gúmá yé, ŋgwól *éŋgəles yé nyə ámə wóós mádí búlu gaád. ²⁴ Nyə ámə lás nə mə ná: “Pwôl, wo kú bæ nə ifwaas. Í jii ná wo kúmæg wə *Káázel. Zembí nyə e cug námə búúd ɔ titíma gwô nəcé wo.” ²⁵ Gwə wə má cí nə bí né, oshwə bəm, lwóyágá inkáŋ. Mə ji nə búgá nə Zembí né isá í é bæ nda nyə ámə jaaw mə ná. ²⁶ Sé é kə mága nyúl ŋkwamə dí.»

²⁷ Í á ka zə bæ, ŋkwô mə jéɛla nə sé ntúni ibulú wúm nə ílól. Búlu wúm nə nɔ dí, sé ŋgə ná námə ntəŋ mən bwé jów nə Adriyatík má dí, isá í tām bulú, ofúla bwé mú gwáduga nə sé mú kúnə-kúnə nə nyúl shí. ²⁸ Bwé mú wusə zhwanɔgula májúwód, bwé kwey nə í gwaa shí kə wóós ómáda məwúm málól nə zəŋgbá. Sé mú shísh shwóg, bwé mú kwo wusə zhwanɔgula, bwé kwey ómáda məwúm məbá nə mwɔomb. ²⁹ Bwé mú bæemb nə sé á bá kə mága gúl kúkúl á məkwóógúd. Bwé mú wá məshwamá mənɔ bán titíma dí, bwé ŋgə wímb nə mán í léélug ləm. ³⁰ Ofúla bwé mú ka zə bii tédúgá nə bwé túb. Bwé mú shul bíbyóól ácíg-cíg májúwód nda sâ mə cí né bwé kə wá məshwamá mâ lúú titíma. ³¹ Pwôl mú ci nə lúluú ózimbi ná: «Ŋkí buud óni bwé bə kú ji titíma dí, bí kú faam nə shwiw.» ³² Ozimbi bwé mú sámb mikwoolú mí bíbyóól nə ndéé í mú wô.

³³ Té bwé á ŋgə bwánd nə mán í lémúg yí, Pwôl nyə á ŋgə cwíny buud nə bwé dág ídúw. Nyə á ci nə bwo ná: «Í mə bæ mwôw wúm nə mənɔ múús bí njul bí ŋgə bwánd, muud kú də. ³⁴ Má ŋgə jii nə bí nyíŋgəg tééd ŋgələ dé, sâ jɔɔŋg í é sá bí mpwogé. Mpugá nə muud nyə ajímbalé tɔɔ ntand shilú ŋgwúd wa.» ³⁵ Nji nyə á shín ci ntúni yí, nyə á ŋwa buléd, a jəgula nə Zembí nə ndéé a fɛy, a mú tééd dále. ³⁶ Bəsh mənyúúl mə mú lal, bwé mú ŋwa ídúw ŋgə də. ³⁷ Sé bəsh sé á bæ titíma dí buud mitəd mímbá nə məwúm zəŋgbá nə ósaman. ³⁸ Ja bwé á shín də jíla yí, bwé á ka zə sɔ məzhií mə sá nə titíma ŋwág yísa. Bwé mú wusə ídúw májúwód.

† 27:12 mækóól má jwôw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí.

‡ 27:12 məncwúm má jwôw: Í kə ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. § 27:13 mækóól má jwôw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí.

* 27:14 ŋkwô wɔɔŋg mə du zhu ŋgeɛ məncwúm má jwôw. 27:18 Zhn 1.5 27:24 9.15 27:26 28.1 27:34 Luk 12.7 27:35 Luk 22.19

³⁹Ja mán í á ka lâm yí, bwé a shígé yag shí bwé á ka wóós ni. Í á yida bæ nda wúl mbwê mâh í á zə shúsə cínú. Mbwaanzulə shé í á ngə nyîn cínəng. Wu mbwaanzulə wəəng dí wə bwé á dúg ná bwé cəel kə tâl titíma yé ŋkí í á bæ nə ŋkul sîy ntó. ⁴⁰Bwé á ka wiinzh məshwamá mēsh bwo mpánġulə mwo májúwóđ, bwé wiinzh námé míkwoolú mí sá í də fiinzh titíma yí, bwé mú wəef *sanda ŋgúl, ŋgúl mú ngə kə nə titíma kóómb mbwaanzulə shé. ⁴¹Nji bwé nda fwo kumə bwûh, titíma mú kə mága dúl kú lú shé í á bæ májúwó dí shí kú ngə nyîn yí. Lúú titíma í mú nyíi shé đí í kə yím. Ikwó í májúwó í mú də zə jiwa bán titíma dí nə ndéé bán titíma í mú shîn wôh.

⁴²Ozimbi bwé mú dúg ná bwé shîn gwú mimbwug shú nə muud kú gwáág nə ndéé túb. ⁴³Nji nda lúlúú ózimbi nyə á cəel cəg Pwôl ná, nyə á ci nə ozimbi ná bwé kú gwú mimbwug. A mú yida lwâm ná bəəng bí nə ŋkul gwáág wá bwé gwáágúg kə cínú, ⁴⁴bəəng bwé lúg wá bwé ngóg nə badəwo mábóómbúđ, bóól íbwíl í titíma dí bwé ka ngə kə cínú. Ntó wə bēsh bwé á faam nə shwiy yé, bwé mú kumə cínú mpwogé nə mpwogé.

28

Pwôl má kumə ŋkwamə á Malta

¹Ja sé má shîn faam nə shwiy ntúni yí, sé mú gwág ná bwé də jôw nyâh ŋkwamə ná Malta. ²Mimbyágá mí shí nyəəng mí á ŋwa sé nə dúl váál ósusa í cúgé kúl jēsh yí. Nda mpú nyə á ngə nywô yôh í ngə fafulə ná, bwé á sɔ məma kuda, bwé mú ŋwa sé bēsh ná sé kág gwáalə. ³Pwôl nyə á ka ŋkēny dúl bímbí lú ncaga wusə kudad. Yúul mú kə wú cínəngú nə gúh kuda, zə bwaməsə nyə mbwəd nada. ⁴Ja mímbýágá mí shí mí á dúg yúul kál Pwôl mbwəd yí, bwé á ngə lésha bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ji wáməulə bæ ŋgwúl buud. A má tēem faam nə shwiy májúwó đí, myéndí í á mágúláyé nə a cúgəg.» ⁵Nji Pwôl nywáá mú saməsə yúul kuda dí, a kú námə gwáduga təə məcəy. ⁶Bâh bwé á ngə téduga ná bwé é je dúg Pwôl ngə gúsə, gúl ja ná bwé é seegya nji a má yuh kadəwa shí mbimbə. Bwé á bwánd nə kákáká, bwé kú dúg təə sâ ábúbôw í bé nə nyə. Bwé mú cénd mítédúgá, bwé ná: «A cugé zhizhe muud, a ji zembî.» ⁷ŋgwól kâh nyə á bæ kúnə-kúnə nə kúkúl bwé á bæ ni. Kâh wəəng njúl kâh má Publíyus, lúlúú múúd á ŋkwamə nyəəng. Publíyus éne mú ŋwa sé nə cəelí, a mú jil sé nyədí kâh mwôw málóol. ⁸Sóóngú yé nyə á bæ a mbwúg shí nə kwas. Nyúúl í á ngə gwô nyə, a ngə námə kwas ncwú-məcií. Pwôl mú kə nyədí, kə jəgula nə Zembî, bəd nyə məbwê, a mú yâl. ⁹Í mú ka zə bæ ná, míl mímbêl myâ ŋkwamə nyəəngú mí mú ngə zə nyədí, mí ngə zə yâl. ¹⁰Buud bəəng bwé mú bul ŋwa sé nə gúmá, gúmá í ngə nyîn mimbíi mimbíi. Bwé á yə námə sé isâ í njəənd ja sé á kyey yí.

Pwôl mə kə kumə Róma

¹¹Sé á ji cínəng ŋkwəənd olóol. Gúl titíma á Aləgəzandrî í á cínġuli ŋkwân cínəng ŋkwamə nyəəngúđ. Titíma jəəng mé máyigyé mə á bæ yuug «Məwáás»*. Gwé wə sé á ŋwa kələ nə njəənd shwóg yí. ¹²Sé á kə nə ndéé kə shulə Sirakûs, sé mú já cínəngú mwôw málóol. ¹³Tílə sé á tí na yí, sé á ngə baag nciindyə nə nciindyə nə ndéé kə wóós Regyo. Mán məlêh, ŋkwô á məkóól mə jwôw† mú kung. Mpəsə mwôw məbá sé mú kumə Puzhwoləs. ¹⁴Sé mú kwey bóól ómínyəhú bású óbúgula na. Bwé mú jəgula nə sê nə sánəh sé jág mwôw zəngbá. Mpəsə wəəng wə sé á kə kumə Róma yé. ¹⁵Na, bóól ómínyəhú bású wâ Róma bwé á gwáduga nə sé ngə zə. Bwé á zə, zə bwəma nə sé Ifacilá í Apyus, bóólúgá kúl bwé də jôw nə Minjów mí ójóh mílóol yí. Ja Pwôl nyə a dúg bwé yí, nyə á yə Zembî cúncésh, ŋkul bul wóós nyə nyúúlúđ. ¹⁶Ja sé á kumə Róma yí, bwé á bíđ Pwôl ná a jeg kə ji kúl á cəel yí, bá ŋgwól zimbi nyə é də baagəsə nyə yé.

Pwôl má bwiing Jjə Kéel Róma

^{27:41} 27.22   ^{28:2} 2Kr 11.27   ^{28:5} Mak 16.18; Luk 10.19   ^{28:6} 14.11   * ^{28:11} Məwáás məəng wə Kastor bá Polugus. Bwé á bæ ozembî wâ yəbá Ogurêk. Buud bwé á də téduga nə ozembî bəəng wə bwé á đí baagulə ofúla. † ^{28:13} məkóól mə jwôw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá đí.   ^{28:16} 24.23

¹⁷ Mpúsə mwôw málól ntúni, Pwôl nyə á jôw otówe ɔ shwóg wâ *Oyúden, bwə zə bwəma nə nyə kúl nyə á dɔ ji yí. Ja bwə á zə sɛɛngya yí, nyə á ka ci nə bwo ná: «Bwaanɔ mə a shígé shwey wôŋ nə kúl búud jíshé, kú shwey wôŋ nə ijâm nə ijag ódá bwə á lúgə yí. Nji tɛɛm bə ntó, bwə á bii mə Yurúsəlem, keenzh mə məbwə mə búud ɔ Róma dî. ¹⁸ Buud bəɔŋg bwə á shí jî mə kɔɔd, bwə mú kwey nə bwə bíd mə nəcé bāŋ bwə á shígé kwey mə nə məbɛɛ mə mpíyá nə shwiy má. ¹⁹ Nji, nda Oyúden bwə á ŋgə ŋgaan nə, gwə wə mə á jî nə lésú wām í zég wə *Káázɛl nə ndî yí. Nji ntó cugé nə mə ji nə məshwán nə lwɔŋ búud jâm. ²⁰ Sâ jəɔŋg wə mə ámə sɔ nə shé dúgyág nə ndí yí, shé lésɛhə yí. Búbálé mə ji mánkəda dî nəcé sâ *Izəɾəyɛl ŋgə bwánd nə búgə yí.» ²¹ Bwə mú bɛsa nə né ná: «Sə afwóyɛ bii ŋgwól kálaad ŋgə wú sə Yúdɛa shú dwô dî, ŋki ntâg nə ŋgwól *mínyɔŋh wúsú mə zə jaaw sə wúl bów-bôw lân shú dwô dî. ²² Nji, sə mə jii nə woméfwó jáawug ná sə tádúgá wô shú nyəɔŋg ŋkəɔmú a búgə wó mə kə nyíi ni. Sə ŋgə gwág nə buud bwə ŋgə ban nywo kúl jêsh.» ²³ Bónónɔ bwə á cɛɛlə ŋkúmba jwôw bwə bá zə cínəŋg nyédí njów yí. Ja jwôw dəɔŋg í á jé yí, bwə á zə bwə njúl buud ŋkí bul bulya. Pwôl mú zə lwóya búgə jé wú mpúmán wóós mpwó-kugú, a ŋgə bwiŋg bwo Faan mə Zembî, a ŋgə sɔ nə bwə mágɔləg Yésus, a ŋgə bwiŋg bwo nə nyə wə Məcɛɛ mə Moyíz nə micilyá mí *búúd ɔ micúndə mí á ŋgə ci yé. ²⁴ Bóól bwə mú ŋgə *magulə isâ nyə á ŋgə ci yí, bóólúgá kú magulə. ²⁵ Bwə á ka ŋgə bwílya bwə njúl məcúnɔ məcúnɔ. Pwôl mú kwo ci bwo nji sâ ŋgwúd nə: «Sâ ŋkɛŋkɛ Shíshim nyə á lás nə impáambə bín mpú mə múúd micúndə Izayí dî yí í mə mpu nyín. Nyə á ci né:

²⁶ Kaág kúl búud ni dí kə ci nə bwo ná:

“Bi mə bá dɔ kənd málwə, nji bi kú bwele wámbulə;

bí dɔ kənd mísh, nji bi kú bwele dúg,

²⁷ nəcé kúl búúd ga í mə shîn lal mílâm.

Bwə mə shîn juwal málwə,

bwə búdal mísh;

nə mísh mánɔ mə á bá dúg,

məlwə mánɔ mə á bá gwág,

milâm myánɔ mí á bá wámbulə,

ŋkwuŋgá bwə á bá cénd kuú njəɔnd,

nə ndɛé mə mú lwag bwo.”

²⁸ «Kagá mpu nə Zembî mə kənd búúd bwə cugé Oyúden wá cug jé jəɔŋg. Báá, bwə é gwágulə nyə.» ²⁹ †[Ja Pwôl nyə a shîn ci ntúni yí, Oyúden bwə á shwal bwílya, bwə ŋgə jág sɛŋɔsa məkəl.]

³⁰ Pwôl nyə á já mimbú mímbá oncindî, a ŋgə ji njów nyéméfwó nyə á ŋgə jəna nə *mwaanê yé yí, a dúgə lág búúd bwə á dɔ zə nyédí wá, ³¹ a ŋgə cúndə kéel á Faan mə Zembî, a ŋgə jíŋguli buud minjíŋgúlá mí dúgyá nə Cwámɔba Yésus-Kríst myá nə kpwoó kpwóó, kú nə gúl sâ í ntágúlə nyə.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Róma yé

Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Róma yí

Pwôl wə nyə á cilə kálaad éga kənd Dɔ mə Yésus í á bə Róma yí. Nyə á cɛel jííḡuli bwo váál bí nə ɲkul mpu cugə sɛɛŋgí, Oyúden bə́nɔ́ɲ ikúl ishús yí. Shúḡ lə ɲjííḡulá yé wá: «Zembí mə dɛ ɲwa múúd né tətəlí muud ja múúd mə búḡula yí, búḡé í kwaga» (1.17). Kálaad éga ji nə məma məɲkəw məlɔ́l.

- (1) Tééd lúu 1 kə wóds lúu 8 íí, Pwôl ɲḡə lwáḡulə váál múúd ji nə ɲkul bə tətəlí mísh mə Zembí dí yí. Pwôl ka ɲḡə jííḡuli ná buud bəsh búsa osóol ɔ mísam, tɔɔ ikúl ishús, tɔɔ Oyúden. Ná ndéé, buud bəsh búsa nə ɲkul dúḡ cug ɲji nə kwíindyá mə ɲkəɲkə Shíshim, nəcé Yésus-Kríst wə ɲḡə kə nə buud wə Zembí.
- (2) Nyiḡḡələ wú lúu 9 kə wóds lúu 11 dí, Pwôl ɲḡə lás sâ í dúgyá nə Oyúden yí. A lwáḡulə ná kúl Oyúden jəsh ncindí dí í á búḡula Yésus. ɲji tɛem bə ntó, Zembí ɲḡə ná jəw bwo, nəcé á cɛel bwo, búsa kúl jé.
- (3) Wúlə lúu 12 kə wóds 15 dí, Pwôl ɲḡə lwáḡulə nda múúd mə jəlá nə cugə cug krísten nə.

Pwôl nyə a shínal kálaad nə məbədə́ bədálə zhwog buud (lúu 16). A cwééd mínə mə búdá nə budúm, a sá nə sánɔ́ɲ sə́ bəḡ kúnə-kúnə.

Məbədə́

¹ Mə Pwôl, lwaá mə *Kríst Yésus, mə wə mə cílə kálaad éga. Mə á zə bə *muud lwámá mə Yésus nəcé Zembí nyə a jəw mə nə mə bəḡ ntó, Zembí nyə a féesh mə nə mə bwíiḡug Jɔ́ɔ Kéel dé. ² Bweyúlə Zembí nyə á bwey kaag buud Jɔ́ɔ Kéel dɔɔɲḡ, a sá nə *buud ɔ micúndə́ bə́ bwə cíləḡ ɲkaagə nyɔɔɲḡú Kálaad Zembí dí. ³ Jɔ́ɔ Kéel dɔɔɲḡú dúsə lâɲ mə mwán yé nyə á zə byél mpwəɲ buud mə *Dávid dí yé. ⁴ ɲji, Zembí nyə á yə nyə ɲkul á Shíshim mə Zembí ja nyə á gwúmushi nyə yí; cínɔ́ɲ wə nyə á mpu lwáḡulə nə Cugye wúsú Yésus-Kríst wɔɔɲḡú ji *Mwán mə Zembí yé. ⁵ Zembí nyə a féesh mə féeshá á mpaam kwəɲ mə Yésus dí nə mə bəḡ *muud lwámá yé. Lwámá wɔɔɲḡ wí nə mə sáág nə ikúl byəsh í bəḡ nə məḡwág mə búḡə, jínə dé í mú ɲwa gúmá. ⁶ Bɪ búsa námə búúd ɔ ikúl nə ilwəɲ byɔɔɲḡú, bí buud Zembí mə jəw nə bɪ bəḡ buud ɔ Yésus wá.

⁷ Mə Pwôl, mə cilə bí buud bəsh Zembí mə búl cɛel nún Róma wá. Nyə a jəw bí nə bɪ bəḡ buud bə. Sónḡú wúsú Zembí bə́ Cwámba Yésus-Kríst bwə́ ó sá bɪ mpaam, bwə́ ó sá námə nə bɪ ɲḡəḡ nə cugə nə sheɛ.

Pwôl ji nə yéesh kólə Róma

⁸ Mə tééd fwo yə Zembí waamə akíba kwəɲ mə Yésus-Kríst dí shú dán bɪ bəsh nəcé shí mishwun nyəsh í ɲḡə gwáduga búḡə jín. ⁹ Mə ɲḡə yə Zembí gúmá nə lâm wám wəsh nəcé mə ɲḡələ bwíiḡug Jɔ́ɔ Kéel mə mwán yé. Zembí wɔɔɲḡú ji wúshined waamə nə mə ɲḡə nə bwelə yow tádúḡalə bí bəsh. ¹⁰ Mə ɲḡə wá bí ja jəsh májəḡula mām dí; mə ɲḡə jí Zembí nə ɲkí á magulə, mə bəḡ nə fwámé fwála mə zə nún bídí. ¹¹ Mə ji bul bə nə yéesh nə mə dúḡ bɪ. Mə cɛel kwíind bí nə isâ Zembí mə dɛ yə bwán bə́ zhí a *shíshim dí yí, bɪ mpúḡ lal búḡəd. ¹² Ntó ji nə mə ɲḡə jíí nə shé bəḡ kúl ɲḡwúd shú ná, búḡə bí bí nə ndí mə jí námə nə ndí yí, í sáág nə shé bəsh bəḡ nə məḡwə, bí ɲwa mwo mádí, mə ɲwa námə bídí. ¹³ Bwaɲḡ, mə acéélé nə bɪ bəḡ kú mpu nə mə dú yigula nə mə zə nún bídí. Mə ɲḡə jíí nə séy jám í bəḡ námə nə mpumə́ bídí nda bíl ílwəɲ dí. ɲji, zə wóds múús íí, məkwowula mə abídé mə nə mə zəḡ. ¹⁴ Mə jisə nə mə bwíiḡug buud bəsh Jɔ́ɔ Kéel, tɔɔ buud bwə́ mpu cug wá, tɔɔ buud bí kú mpu wá; tɔɔ ompuyə́ ó isâ tɔɔ buud bwə́ cúḡé ómpuyə́ wá. ¹⁵ Gwə́ wə́ mə ɲḡə́ bul jíí nə mə zəḡ námə́ bwíiḡug bí buud ɔ Róma Jɔ́ɔ Kéel yí.

1:1 Mis 9.3-15; 26.16; Gal 1.15-16   1:2 3.21; 1Pr 1.10-12   1:3 Mat 1.1; 20.30-31; Mis 13.33; 2Tm 2.8   1:5 11.13; 15.15-18; Gal 1.1; 2.7, 9   1:7 nə sheɛ: 5.1; 15.33; 16.20; 1Kr 7.15   1:8 16.19; 1Te 1.8   1:9 15.23; Mis 19.21; Ifz 1.16   1:13 1Kr 9.19-22   1:14 Kol 3.11

Jɔɔ Kéel dúsə nyúl mpífá má Zembî

¹⁶ Μεε mə aŋgê nə gwág shwôn nə bwiingúla Jɔɔ Kéel dɔɔŋgâ. Nəcə a dúsə nə nyúl ŋkúl má Zembî shú cugúla múúd yêsh mə *búgula yé, tééd nə *Oyúden kala nə Ogurêk bêsh. ¹⁷ Nəcə otátəlí ó Zembî* bwá má nyín Jɔɔ Kéel dî. Muud nyə é kumə otátəlí ó Zembî bɔɔŋg dí nə búgá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná. Jí cilyá ná: «Tútəlí muud mə dúg cug nəcé bálə nə búgá».

Muud yêsh nyə a má byaagula nə Zembî

¹⁸ Mpugá ná Zembî ŋgə lwóya mpimbə jé í ŋgə zhu gwôw, a ŋgə nyada nə buud bwá ŋgə cugə cug á kú bísh Zembî ŋgə sá olíŋgî wá, nəcé bwá ŋgə sá nə obúbálé bwá kú sêy. ¹⁹ Nəcə, isâ byêsh búúd bwá jálá nə mpu shú má Zembî dí yí, í á má nyîn nə ŋgəŋ, Zembî nyəmfwó nyə a má lwó búúd byo nə ŋgəŋ. ²⁰ Jí ntó. Zembî ŋkul nyé á kú nə nji í aŋgê nə nyîn; sâ gwəmfwó á jísó yí kú námə nyîn. Nji, tééd ja nyə á té shí nə gwów yí, misóólúgú myé mí ŋgə lwágula ŋkul nyé nə sâ gwəmfwó Zembî jísó yí. Múúd mə ká táduga tádúgá á fug, a dúg. Buud bwá cúgə ná nə kɔɔd bí nə ŋkul kaad yí. ²¹ Nəcə bwá á má sá ná, bwá má tɛem mpu isâ í dúgyá nə Zembî yí, bwá ayáyé nyə gúmá nə akíba mə jálá nə nyə Zembî yé. Wáŋ faasúla isâ í mú kú nə mfíí, lám ímpwúfú wáŋ í mú yídúgúd nə ŋkwed. ²² Sâ jɔɔŋg í má sá nə bwá bég ilad, nji bwá ŋgə táduga ná bí nə fug. ²³ Bwá á má sá ná, gúmá bwá jálá nə yə Zembî jí kú bá bwele fudə yé, bwá ŋgə yida yə ivuguli í isâ í də bwoo yí, ivuguli í búúd, nə ivuguli í ínunú nə ivuguli í ócúdú nə onywâ.

²⁴ Gwá wá jí ná, Zembî nyə a má bíd bwo danɔ-danɔ ná bwá ŋgəg nə bɛ íwímbúg yâ milám myán, ŋgə sá misóólúgú mí áduadanâ, ŋgə séémbuli mənyúul máŋ bwəmfwó. ²⁵ Bwá á má shwɔɔla óbúbálé ó Zembî, yidá ŋwa bwo nda ijɔɔ; bwá ŋgə yida kənd gúmá isâ Zembî nyə á té yíid, í njúl ná Zembî muud nyə a té isâ byêsh yé, nyə wá má jálá nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

²⁶ Gwá wá jí ná, Zembî nyə a má bíd bwo danɔ-danɔ ná bwá bég iyéesh í isâ í shwôn. Budá bán bwá má bíd sálə sóólúgú nə budúm, bwá mú yida ŋgə sá bwá budá nə budá, í njúl ná ntó dí Zembî nyə á kwambulə bwo nə í bág də bə yé. ²⁷ Námə mbií ŋgwúd wɔɔŋgâ, budúm, bwá má lúgə ná bwá bálamugí nə budá, bwá mú yida də bə ná, ŋgwól múdúm yə nə yéesh shú ŋgwól. Bwá ŋgə sá isâ í shwôn, ŋgwól múdúm balan nə ŋgwól nda mudá. Cwaguwálə bwá ŋgə cwaguwə wɔɔŋgâ, bwəmfwó bwá ŋgə námə ŋwa myəna myâ cínɔŋgá.

²⁸ Né ndeé, nda bəŋ bwá abíshé ná bwá mpúg Zembî ná, Zembî nyə a má ka bíd bwo danɔ-danɔ ná bwá bég milúu kú də mpu faas isâ, ka ŋgə sá isâ bí kú jəla yí. ²⁹ Bwá mú lwándúlá nə olíŋgî, nə mbíya lám, nə yéesh mábii, nə gwɔlə lám, nə zhíŋ, nə məgwú mə búúd, nə ozhuyâ, nə məkəŋ, nə məfúlú kú nə wúmbálé; bwá kyey nə ontaandê, ³⁰ sá íkúdúgú, bwá mpíi Zembî, sá mpyón, ŋkény mənyúul, sá bəgəwa, bul bə nə fug sálə mábôw dî, sá míŋgáádə nə obyðl bán. ³¹ Bwá mú kú ná bɛ məcɛɛ, kú gwág múud cey lámúd, kú nə lám íŋkúŋkwəŋ. ³² Í njúl ná bwá ŋgə mpu cígúla má Zembî ná buud bwá sá mbií misóólúgú míni wá bwá mpíyá nə shwiy í, bəŋ bwá sá myo, bwá gwág námə búúd bwá sá myo wá nywa.

2

Buud bêsh bí nə məbɛɛ, tɔɔ Oyúden, tɔɔ ikúl ishús

¹ Gwá wá jí ná, wo muud ŋgə yə bóól búúd məbɛɛ yé, tɔɔ wo wá zə tɔɔ zə, wo cúgə nə kɔɔd wó jí nə ŋkul kaad yí. Nəcə, ja wó ŋgə yə bóól búúd məbɛɛ wo ŋgə sá isâ í məbɛɛ ímpwúd bwá ŋgə sá yí, woməfwó námə wá wo ŋgə yə məbɛɛ éne. ² Sá bêsh mə mpú ná, buud bwá ŋgə sá mbií isâ wɔɔŋg wá, Zembî ŋgə sámə bwo milású nda óbúbálé bí ná. ³ Wo

1:16 2.9; Mis 13.46; 2Tm 1.8; 1Kr 1.18, 24 1:17 3.21-30; 4.1-25; 10.4-13; Aba 2.4; Gal 3.9-12; Flp 3.9; Heb 10.38

* 1:17 Mbií Zembî má də cí ná muud jí tətəlí muud yí. 1:18 2.5, 8; Ifz 5.6; 2Te 2.12 1:19 Zhb 12.9; Sôm 19.2-5; Mis 17.27-28; 1Kr 1.21 1:21 Ifz 4.17-18 1:22 1Kr 1.19-20 1:23 Mbá 4.16-18; Sôm 106.20 1:25 9.5 1:26 1Kr 6.9 1:27 Ləv 18.22; 20.13 1:29 Gal 5.19-21; 2Tm 3.2-4 2:1 Sôm 50.16; Mat 7.2

wé ηgá yə bóól búúd məbɛɛ wo ηgá námə sá isâ í məbɛɛ bwə ηgá sá yí; wo tédúgá né wo bá faam, nə Zembî nyə abúle sámb wo myó milású? ⁴ Ye nə wó yida mpyêny bímbí jə lâm Zembî jí nə ndí yí, nə bələ á ηgá bæ kú lámusa yí, nə bwándúlə á ηgá bwánd yí? Wo ampúyé nə jə lâm Zembî ηgá bæ nə ndí ni í ηgə cındal wo nə wo céndúg mítédúgá? ⁵ Ntó, wo mé yidá bæ nji mingáádə nə mingáádə*, mpug nə Zembî mə bá lwágulə búud bēsh mpimbə jé dúl jwówád. Wo ηgə sá nə mpimbə jəηg í bəg bul yáág shú dwô dî. Jwôw dəηgú, Zembî mə bá lwágulə nə á du sámb buud mílású sémyé á tátəlî. ⁶ A bá yə múúd yēsh myéna myâ misóólúgú nyə á sá myá. ⁷ Bəηg bí nə zény ηgələ kə shwóg ηgə sá mənywa, ηgə sɔ́ nə bwə ηkənwag, bwə bəg nə gúmá, bwə cúgəg cug í cúgə nə ηkul shín yí, a bá yə bwo cug á kandugə kandugə. ⁸ Bəηg bwə ηgə yida sá mingáádə, kú magulə óbúbələ wá, bwə ηgə bɛ məzhií mə olíηgí wá, Zembî mə bá gwág bwo mpimbə, a bá nyada nə bwo. ⁹ Buud bēsh bwə ηgə sá məbôw wá, bwə é bwəma nə *incwaw í ntug, bwə bá bæ nə yágúwó. Jíni í tééd fwo dúgya nə *Oyúden, í mú námə dúgya nə Ogurêk. ¹⁰ Bəηg bēsh báá bwə ηgə sá mənywa wá, tééd nə Oyúden kala nə Ogurêk íí, bwə bá ηkənwə, bwə bæ nə gúmá, cug bə bwo nə shee. ¹¹ Mpugá nə Zembî nyə ádɛ baam nə ηgwól múúd ntə ηgwól. ¹² Nə ndɛé, bíl íkúl í búúd í áshígé bwelɛ mpu *mbwoomb məcɛɛ; ηkí bəη bwə sá *mísəm, bwə bá jɛɛ. Jɛɛlə wán í ábúlé bæ shú sá í dúgyá nə məcɛɛ yí. Bəηg bwə á mpu *mbwoomb məcɛɛ wá, bwə ká ηgə sá misəm, bwə bá ηwa məbɛɛ námə nda məcɛɛ məηg mə ηgə lwágulə nə. ¹³ Buud bwə du gwágulə məcɛɛ gwágulə gwágúlág wá, bwó dí búús otútəlí ə búúd mísh mə Zembî dí wá; nji, bəηg bwə ηgə bɛ məcɛɛ wá, bwó wə Zembî mə bá ci nə búús otútəlí ə búúd wá. ¹⁴ ηkí ikúl ishús í ηgə sá isâ mbwoomb məcɛɛ í ηgə jí yí í njúl nə bwə áshígé lóg məcɛɛ, bwə ηgə sá isâ byəηgú nə fəg byélé. Ntó mə lwágulə nə məcɛɛ məηg mə á bwey nyíi bwádí cugud. ¹⁵ Cug ján í lwágulə nə misóólúgú mí məcɛɛ mí bwo cilyá mílámúd; lâm wán í ηgə námə magulə ntó, misóólúgú mí məcɛɛ myəηg mí du nyîn námə ja bwə du faas isâ í məbɛɛ nə isâ í ηkáam yí. ¹⁶ Sâ í bá nyîn nə ηgəη jwôw lú sémyé mílású yí wəni. Nəcə, Jəjə Kéel mə ηgə bwíηg yí ηgə ci nə, jwôw dəηgú, Zembî mə bá nti *Kříst Yésus zə jaaw nda mítédúgá mísə búúd ishwoo mímwə dí nə.

Oyúden bwə á sá məlwə

¹⁷ Wo muud jí nə jínə nə *Yúden yé, wó mə jéég kwəη *mbwoomb məcɛɛ dî, wo ηgə ηwa gúmá nəcé wo mpülə fwámé Zembî. ¹⁸ Wɛɛ wo mpú sá Zembî wəηgú ηgə jí yí, mbwoomb məcɛɛ í ηgə ntəg sá nə wo mpúg du féésh sá jí nə mfíi yí. ¹⁹ Wɛɛ wo ηgə téduga nə Zembî nyə á yə wo séy lwólə wəancím-ncím zhií, wo ηgə fɛen bəηg bí yídúgúd wá məηkenya. ²⁰ Wo ηgə téduga nə Zembî nyə á yə wo séy jígúílíle ílad, nə wo jí yíguli ikúkágá, nə mbwoomb məcɛɛ í mə sá nə wo mpúg óbúbələ fwámé mpu! ²¹ Ká, wó ban ka jíguli wóméfwó nəcé jí? Wo wə ηgə cúndə nə buud bwə nda júwo, nji wɛɛ ka ηgə júwo nəcé jí? ²² Wo ηgə ci nə buud bwə nda sá míncəomb, ká nəcé jí wé ηgə sá yí? Wo ηgə mpii ozembî ó áyadúg, nəcé jí wó ηgə júwo isâ í ózembî bəηg yí? ²³ Wo ηgə ηwa gúmá nə wo mpú məcɛɛ, wo ηgə nyíηgə caam mwo; caamúlə wó ηgə caam mwo ni, wo ηgə júwo Zembî gúmá jé!

²⁴ Wo mə dúg íí? Kálad Zembî ηgə ci nə: «Bí ηgə sá nə ikúl ishús í ηgəg nə *lás nə nyə bwaasúlə mpu». ²⁵ Jí mpu bæ nə ábɪwáág jí nə mfíi shú dwô dí ja wó bɛ mbwoomb məcɛɛ yí. Wó ká yida ηgə caam məcɛɛ, wo bæ námə mísh mə Zembî dí nda muud cúgə síyá ábɪwáág yé. ²⁶ Nji, ηkí muud cúgə síyá ábɪwáág yé mə bɛ mbwoomb məcɛɛ, a bæ mísh mə Zembî dí nda muud jí síyá ábɪwáág yé. ²⁷ Muud nyə áshígé byél kúl búúd í du síyá ábɪwáág dí yé, ηkí nywáá ηgə bɛ məcɛɛ, a bá sámb wo milású. Nəcə wo aηgə nə cugə nda məcɛɛ mə jíí nə, í njúl nə wo jí nə məcɛɛ micilyá, wo námə nə ábɪwáág. ²⁸ Jí nə, bələ Yúden cúgə nji síyálə íyuug, ábɪwáág kú bæ nji nyəηg bwə sá nyúúlúd yé. ²⁹ Fwámé Yúden jí nyəηg nyə

2:4 Mis 17.30; 2Pr 3.9, 15   2:5 Iza 2.11-21   * 2:5 Məkəl mə mítəη mə ci na nó: wo ngaan nə wo acéndé bów-bôw kuú njoənd wô.   2:6 1Kr 3.13-15; 2Kr 5.10; Ifz 6.8; Mat 16.27   2:11 Mis 10.34; Kol 3.25; 1Pr 1.17; Zhk 2.1   2:12 Mat 7.21   2:16 2.6; 1Kr 4.5   2:17 9.4; Iza 48.1   2:19 Mat 15.14   2:21 Mat 23.3-4; Yuá 7.19   2:24 Eze 36.20   2:25 1Kr 7.19; Gal 5.3   2:26 Gal 5.6   2:28 9.6; Zhe 4.4; Flp 3.2-3; Kol 2.11

á má magulæ cug Yúden nyédí tédugá dí yé; fwámé ábiwáág ji nyöwng nyö á má sÿ lám dí cwû yé; nyân má zhu wé ʔkɛʔkɛ Shishim, kú bæ næcé muud ɲǧǧlæ bæ mæcɛɛ. Fwámé Yúden ji nyöwng mæ ɲwá gúmá mísh má Zembî dí yé, kú bæ mísh má búúdud yé.

3

Tútəlí muud cugé shí gaád

¹ Ká ɲkí ntó, *Oyúden bwé ntɔ bóól búúd næ nyáyé zhíí? Ábiwáág ji næ wáyé mffíí? ² Təo nyáyé zhííd, təo nyáyé dí, Oyúden bwé ntɔ. Bwé ntɔ næcé, í tédéd fwo bæ ná, bwé wé Zembî nyö á kala iciyá byé wá. ³ Ká ji? ʔkí bóól Oyúden bwé á bæ kú bæ mícɛɛlá myâ bəndɔ ʔ Zembî, yə sá jəwng wé í é sá ná Zembî bəg kú ná bæ iciyá nyáméfwó nyö á ci yí? ⁴ Mbô! Í cugé næ ɲkul bæ ntó! Buud bwé jəlá næ mpu ná Zembî má du ci ɲji obúbáélé, buud bəsh bwé ɲjúl obwiingye ó ʔjɔɔ. Sâ jəwng wé jí cilyá Kálad Zembî dí yí, ná:

Buud bwé jəlá næ mpu ná
iciyá byô bí ɲji obúbáélé;
ɲkí bwé tál wo kəod dí, wo ntɔ.

⁵ ʔkí olíingí búsú bwé du sá ná otútəlí ó Zembî* bwé mpúg nyîn, sé ka ci cínwng né ji? Ye sé é ci ná Zembî má du námá sá ócícéndé ja á du lwóya mpimbə jé næ sá yí? Mə fwóg ná lás zhizhe lásúlə á buud. ⁶ Mbô! Í cugé næ ɲkul bæ ntó! Í ká bæ ntó, Zembî ka sámb búúd milósú ntúdelé?

⁷ «ʔkí ʔjɔɔ byâm í du sá ná obúbáélé ó Zembî bwé búlug mpu nyîn, mə é ka nyingə ɲwa məbɛɛ mə *səm na ntúdelé?» ⁸ Muud ji næ ɲkul ci na ná: «Sá sáágá məbɔw, məbɔw məwng má wéeshúlíg mənywa?» Bóól búúd bwé ɲgə ntáma mə jínə wá, bwé ɲgə ci ná mə á ci ntó. Zembî mə bá yə bwo intúgúlí í jəla yí.

⁹ Sá kág ci ná ji? Ye sé Oyúden sé ɲgə ntɔ bóól búúd næ nyúl zhíí? Cwûd! Sé ɲgə kúnəw lwágulə ná buud bəsh búsə mənyámá má mísémúd, buud bəsh təo Oyúden təo Oɲrɛk.

¹⁰ Sâ jəwng wé Mícilyá mí ɲgə lwágulə kúl mí ɲgə ci ná:

Kú næ muud jí tútəlí, kú næ təo ɲgwûd.

¹¹ Kú næ muud jí næ fug, kú næ muud ɲgə sɔ Zembî.

¹² Buud bəsh bwé á má wú zhííd
bəsh bwé mú ɲgə cwagəwa ntó,
kú næ təo ɲgwûd jí næ jɔ lám,
kú næ təo ɲgwûd næ ɲgwûd.

¹³ ʔkwóominú jáɲ jí nda shwɔɲ í má bəɲ yí.

Júm dán í wéeshúlí ɲji məshigá,
Sâ í wú bwo mpúsə ʔjá í mpu yí
jí nda məjə mə nywá.

¹⁴ Məzhúɲgúlú næ iciyá í ófimâl
í á má lwánd bwo mímpud ná cwóó.

¹⁵ Məkuú má cáás bwo shí
ɲji kələ gwú búúd.

¹⁶ Kúl jəsh bwé kə yí,
bwé ɲgə gwílya mənywa mə búud,
ɲgə nyasulə buud məntágulad.

¹⁷ Bwé ampúyé zhíí mətəla.

¹⁸ Bwé abwélé bæ næ tédúgá ná bwé fúndə Zembî.

¹⁹ Sá má mpú ná sâ jəsh *mbwoomb məcɛɛ í ɲgə ci yí, í ɲgə dúgya næ buud bwé á yéyəw mbwoomb məcɛɛ wá. Jí ntó shú ná muud bəg kú bəny mpu, í mpúyúg ná buud ó shí mishwun bəsh bwé á má byaagulə mísh má Zembî dí. ²⁰ Gwé wé jí ná, muud tɛem sá

3:2 9.4; Sôm 147.19-20 3:3 9.6; 11.29; ʔlɲ 23.19; 2Tm 2.13 3:4 Sôm 51.6 3:5 9.14 * 3:5 Mbií Zembî
má du ci ná muud ji tútəlí muud yí. 3:8 6.1 3:9 1.18-2.24; 3.23 3:10 Sôm 14.1-3 3:13 Sôm
5.10; 140.4 3:14 Sôm 10.7 3:15 ʔza 59.7-8 3:18 Sôm 36.2 3:20 Zhb 4.17; Sôm 130.3; 143.2; Rom 4.15; Gal
2.16; 3.22

mísóólúgú mácççé mé ñgə jii myá, Zembî nyə abúle ci ná muud wəəŋgú ji tətəlí nəcə ntó. Nəcə mácççé mäsə yidá bæ shú ná muud mpúg ja á mé sá səm yí.

Búgúlálə Yésus-Krîst wə í sá ná muud nyínúg tətəlí

²¹ Jaá ga jí ná, Zembî má lwóya ótətəlí bé, kú ciingya mbwoomb mácççéd. Mbwoomb mácççé nə micilyá mí *búúd ɔ micúndá mí ñgə yida bwiing otətəlí Zembî má lwóya wá. ²² Í mú ná, muud mə *búgúlá Yésus-Krîst yé, Zembî ci ná a ji tətəlí muud. A də sá ntó nə muud yêsh mə *búgula yé, kú nə fyasúg; ²³ nəcə buud bêsh bwə á mé səm, ná ndéé milwané mí Zembî mí á mé wú bwádí ícugud. ²⁴ Nji, Zembî nywáá, mé ci ná búsə otətəlí ɔ búúd. A mé ci ntó ashwâ nə jə lâm jé, nəcə shwiy mé *Krîst Yésus í yíl bwo mənámád. ²⁵ Yésus-Krîst wə Zembî nyə á yána tãŋ cúdú məzãŋ yé, shú ná mácií mé mé shwiyugú, muud mə búgúlá nyə yé bəg nə ijuugá í *mísəm. Yánalə Zembî nyə a yána Yésus yí, nyə a lwágulə ná a ji tətəlí nəcə nyə á ñgə bíd misəm búúd bwə á ñgə sá yág ja Zembî nyə á ñgə ná jísow yí. ²⁶ Nyə á ñgə jísow ntó a ñgə mpu ná Yésus mə bá zə bæ *lím ícweel. Ja gaád a mé lwóya shwiy mə Yésus dí ná a ji Zembî á otətəlí. Gwə wə á mé sá ná, muud mə búgúlá Yésus yé, a ci ná muud wəəŋgú ji tətəlí muud.

²⁷ Ká muud ji nə ñkul ñkêny nyúúl na nə nyáyé zhíí? Kú nə tɔə zhíí. Nəcə ji? Nəcə, bççlə mácççé dí wúsə nə mffí, í yidá bæ búgúlálə. ²⁸ Sə ñgə téduga ná Zembî mé də ci ná muud ji tətəlí muud ja múúd wəəŋg mə búgula yí; í ádé bæ nəcə ñgələ sá misóólúgú mácççé mé ñgə jii myá. ²⁹ Ye Zembî ji nji Zembî *Oyúden? Ye a cugé námə Zembî á bóól búúd bêsh íí? Haaw! A ji námə Zembî á bóól búúd bêsh. ³⁰ Nəcə Zembî ji nji ñgwú. Nyə wə mé bá ci ná buud ɔ ábiwáág bí otətəlí ja bwə búgula yí. Nyə námə wə mé bá sá ná, búúd bwə cugé búúd ɔ ábiwáág wá bwə ká búgula Yésus íí, a ci ná bwə músə otətəlí ɔ búúd. ³¹ Ye ntó ji ná sá mé jímبال *mbwoomb mácççé nəcə búgə? Mból! Í cugé ntó! Sə ñgə yida mpu təl mbwoomb mácççé fwámé céd.

4

Búgə má Aburaham jísə sé yuug

¹ Shé é ka ci na ná jí shú mé dâ *Aburaham? Mbên yé í á sá ná a bəg nə jí? ² ñkí í á nywá ka bæ ná Zembî nyə á ci ná Aburaham ji tətəlí muud nəcə misóólúgú, Aburaham nyə a nywá jee bæ nə zhíí ná a ñkényúg nyúúl; nji a kú ñkêny nyúúl mísh mé Zembî dí.

³ Ká Kálaad Zembî ñgə ci ná jí? ñgaá a ñgə ci ná:

Aburaham nyə á búgula Zembî,
Zembî mú lə nyə búgə jé jəəŋgú,
a mú ci ná Aburaham ji tətəlí muud.

⁴ Sə mé mpú ná muud mə sá gúl séy yé mé də ñwa myóna; myóna myəəŋg mí cugé ná bwə sá nyə mpaam, mísə sâ bwə mbíd nyə yí. ⁵ Nji, Zembî mé də sá ná muud jí kú bísh nyə yé bəg tətəlí muud. Muud mə jəlá nə *magulə ntó, kú lwóya misóólúgú. Muud mə mágúlə ntó yé, Zembî lə nyə búgə jé, a ci ná a ji tətəlí muud. ⁶ Ntó wə *Dávid ñgə lás ja á ñgə bwiing mənywa mé múúd jí ná Zembî nyə aləyé nyə misóólúgú, á yida ñwa nyə ná tətəlí muud yé. ⁷ Dávid nyə á ci ná:

Buud Zembî má juu nə fúlú nyáŋ a kú bísh mácççé wá,
á mé jímبال *mísəm myáŋ wá, bwə mé jəla.

⁸ Muud Cwámba má bæ kú ná kwo lə *səm yé yé, mé jəla.

⁹ Jəlálə wəəŋg, ye wúsə nji shú buud ɔ ábiwáág, yé wí námə shú búúd bwə cugé ná ábiwáág wá? Gwágúgá ná sə ñgə ci ná: «Zembî nyə a dúg búgə mé Aburaham, a mú ci ná a ji tətəlí muud.» ¹⁰ Jáyé ja Zembî nyə á ci ná Aburaham ji tətəlí muud yí? Ye í á bæ Aburaham má shîn síya ábiwáág, ye a kú fwo síya? Í á shígé bæ a mé shîn síya, í á

3:21 1.2, 17 3:22 2.11; 3.9; 10.12; 11.32 3:23 5.2, 12; 8.18-20; Mət 3.19 3:24 5.17; Ifz 2.8; Tit 3.7 3:25 mđcií: Mat 26.28; Ifz 2.13; Kol 1.20; Heb 9.12-14; 1Yn 1.7; Mbú 1.5; 5.9 tətəlí: 1.17; 3.3-4 3:27 3.1, 21, 31; 8.2 3:28 Gal 2.16 3:29 3.22; 4.11-12 3:31 6.15; 8.2-4 4:2 Zhk 2.21 4:3 Mət 15.6; Gal 3.6; Zhk 2.23 4:6 Sđm 32.1-2

bə a kú fwo síya. ¹¹ Nyə á ka lóg ábiwáág tâŋ məyiigyé lwólə ná Zembî nyə á ci ná a ji tútəlí muud. Zembî nyə á ci ná a ji tútəlí muud nəcé búgə nyə á *búgula a kú fwo síya ábiwáág yí. Ntó, Aburaham nyə á ka zə bə sóŋgú á buud bēsh bwə búgúlá Zembî nda nyə kú síya ábiwáág wá, nəcé Zembî mə lə bwo búgə jáŋ, a mú ci ná búsa otútəlí ɔ búúd nda Aburaham. ¹² Bɔɔŋg bwə mə síya ábiwáág wá, bwə ka bɛ kuú nɔɔnd sóŋgú wúsú Aburaham nyə á kyey a kú fwo síya ábiwáág yí, Aburaham ji námə sóŋgú wáŋ.

¹³ Zembî nyə á kaag Aburaham bənđŋ mpwoŋ buud nyé ná bwə wə bwə bá bə nə shí nyēsh. Í a shigé bə nəcé Aburaham mpúlə bɛ məcɛɛ; í á bə nəcé Aburaham nyə a búgula, Zembî mú ci ná a ji tútəlí muud. ¹⁴ Í ká bə ná buud bwə ŋgə bɛ məcɛɛ wá, bwə wə bí nə kɔw lú ísə Zembî nyə á kaag yí, mpu ná búgə í mə bə kú nə mfíí, ŋkaagə kú nyingə bə sá múúd mə wímbé nə kənd lám yí. ¹⁵ Nəcé məcɛɛ wə mə dɛ sá ná mpimbə mə Zembî í bííŋ muud; məcɛɛ mə á mbəm bə kú bə, caamúlə məcɛɛ kú námə bə. ¹⁶ Gwə wə jí ná, búgə wə í é sá ná muud lágúŋ mənywa Zembî nyə á kaag má. Í bá ntó shú ná mpaam mə Zembî í mpúyúŋ, ŋkaagə í mú bə nə mfíí shú mpwoŋ buud mə Aburaham nyēsh. Mfíí wɔɔŋg í cúgə nji shú bɔɔŋg bwə á lóg *mbwoomb məcɛɛ wá; wúsə námə shú bɔɔŋg bwə ŋgə búgula nda Aburaham sóŋgú á sə bēsh wá. ¹⁷ Sá jɔɔŋg jísə Mícilyád ná: «Mə a sá ná wo bəŋ sóŋgú á ncúlá ikúl nə ilwoŋ.» Aburaham ji sóŋgú wúsú mísh mə Zembî nyə á búgula yéd, Zembî mə dɛ gwúmushi mímbimbə, dɛ sá ná sá í cúgə yí í bəŋ yé. ¹⁸ Fwála í á bə ná muud kú ná bwánd nə búgə yí, Aburaham nywáá nyə á ŋgə gwaa kənd mísh nə búgə. Nyə a búgula Zembî, a músə bə sóŋgú á zhwoŋg ikúl nə ilwoŋ. Mícilyá mí ŋgə ci ná: «Bímí ní wə mpwoŋ buud nywó í bá bə yé.» ¹⁹ Nə ndéé, Aburaham nyə á bə nə mimbú kúnə-kúnə nə təd, a ŋgə mpu ná nyúúl mə shín kə nyə, mudá yé *Sara njúl kundú. Nji, Aburaham nyə á tɛem ŋgə dúŋ ísə íni ntáni, búgə jé í á shigé shímba. ²⁰ Búgə í á shigé fúfə nyə ná a shwána ŋkaagə mə Zembî. Búgə jé í á yida ləlushi nyə, a mú yə Zembî gúmə ²¹ a shwu nyúul ncindí nə ncindí ná Zembî ji nə ŋkul mə sá sá á mə kaag yí. ²² Sə jɔɔŋg wə ciyá jí ná: «Zembî mú lə nyə búgə jé jɔɔŋgú, a mú ci ná a ji tútəlí muud» yí. ²³ Cilyá í ŋgə ci ná: «Zembî mú lə nyə búgə jé jɔɔŋgú» ní, í cúgə nji shú mə Aburaham nyəmfwó, ²⁴ wúsə námə shú dúsú. Zembî mə bá námə lə sə jísú búgə, sə bēsh buud sə ŋgə *magulə ná Zembî nyə a gwúmushi Cwámba wúsú Yésus wá. ²⁵ Nəcé Yésus nyə á kaanz zə cé íwushí bísú, Zembî nyə a gwúmushi nyə shú ná sə bəŋ otútəlí ɔ búúd nyédí míshúd.

5

Yésus nyə á zə sá ŋkwambulə

¹ Nə ndéé, nda Zembî mə ci ná sə mú otútəlí ɔ búúd nəcé búgə ná, mpwoŋé músə mpédúgá sánđŋ Zembî nəcé Cwámba wúsú Yésus-Kríst. ² Ntó, nda sə bí nə búgə ná, sə mú nə zhií ná sə ciŋgya wə Yésus ná ndéé kə bwəma nə mpaam mə Zembî. Mpaam nyɔɔŋg dí wə sə ŋgə cugə ja gaád kú ná fúfug yé. Sə ŋgə ntəŋ cugə milúu ná sán nəcé sə ŋgə bwánd nə búgə jēsh ná sə mə bá námə ŋkənəwa məŋkənəwa mə Zembî. ³ Sə mə bul nyingə bə nə milúu ná sán ja *íncwaw í ntug í ŋgə bíí sə yí, nəcé sə mə mpú ná incwaw í ntug í jííŋgúlí sə ná sə bəŋ nə zény kálə shwóg. ⁴ Muud nyə á mə jííŋg zény kálə shwóg yé nyə ányŋgəyé ná dɛ búla ja məbwəbúlán mə é dɛ wóós nyə yí; bálə kú búla wɔɔŋgú í mú sá ná a mpúŋ ŋgə bwánd nə búgə. ⁵ Sə ábúlé sámba nə bwándúlə sə é bwánd ntó yí, nəcé Zembî nyə a mə yə sə ŋkəŋkə Shíshim ná a ŋgəŋ nə myɛɛg sə cɛlí mílámúd.

⁶ Kríst nyə á zə yə fwála Zembî nyə á cɛɛlə yííd, ja sə á bə ná ítag-bwool yí, ja jɔɔŋg wə *Kríst nyə á zə yə, zə cé búud bí kú bísh Zembî wá. ⁷ Muud cugə nə ŋkul mpu magulə ná

4:11 Mət 17.9-11; Gal 3.7; Rom 2.28-29 4:12 Mat 3.9 4:13 Mət 12.7; 22.17 4:14 Gal 3.18
4:15 3.20; 5.13, 20; 7.7-13; Gal 3.19 4:16 Gal 3.7 4:17 Mət 15.5; 17.4-5; 2Kr 1.9; Heb 11.12, 19 4:19
Mət 17.1-6; Heb 11.11 4:21 Mət 18.14; Luk 1.37 4:22 4.3 4:23 10.9; 15.4 4:25 Iza 53.4-5, 10;
Rom 8.32-34; 1Kr 15.17 5:1 3.21-30 Zembî mə ci ná sə mú otútəlí ɔ búúd: 3.25-26 5:2 mpaam: 6.14;
2Kr 6.1; 12.9; Gal 1.6; 5.4; Ifz 2.5-8; 1Pr 1.10-11; 4.13-14; 5.10, 12 búgə: Rom 3.23; 5.2; 8.17-18 məŋkənəwa:
8.17-18; 9.23; 1Kr 2.7; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.27; 3.4; 1Te 2.12; 2Tm 2.10; 1Pr 5.1 5:3 Zhk 1.2-3,
12; 1Pr 1.5-7 5:5 8.39; Sôm 22.6; Heb 6.19 5:6 1Pr 3.18

a yé jilá má tútálí muud; muud ji nà ñkul yə jilá mə múúd jí fwámé múúd yéd. ⁸ Zembî nywáá ñgə yida lwágulə né á cɛel sâ. Ndəm á cɛelí jəŋg nyí né Krîst nyə á zə yə jilá jísúd sá ñjúl ná ósól ɔ *mísəm. ⁹ Ñkámúsá ná Yésus fwó sá ntó sá ñjúl osól ɔ mísəm, ñkəmusa nà ja mácií mé má sá ná Zembî cíg ná sá bí otútálí ɔ búúd ga; ñgaá ná nyə é ka sá ná sá fáámugí nà mpimbə mə Zembî í ñgá zə yí? ¹⁰ Zembî nyə á nti mwân yé zə yə shú ná shwiy dé í sáág ñkwambulə mpédúgá sənŋ. Ñkámúsá ná á fwó sá ntó ja sá á bə mizhízhíh myé yí, ñkəmusa nà ja sənŋ mú mpwogé ga. Nyə e bá yə sá cug nəcé Krîst ñgə cugə. ¹¹ Jêsh námé dí cí. Sá búəsə nà milúu ná sáj nà Zembî shú má Cwámba wúsú Yésus-Krîst muud nyə á mé zə sá ná sənŋ Zembî bəg mpwogé jaá gaád yé.

Yésus ji Adam ábɛɛ

¹² Sâ má ñgá cɛel ci yí jí ná *səm í á zə shí mishwun nəcé muud ñgwúd, səm wəŋgá mú julə shwiy; shwiy mú kala nà búúd bēsh, nəcé buud bēsh wə bwə á sá səm. ¹³ Shúshwóógú ná Zembî zég yə Moyîz məcɛɛ, səm í á bwey dɛ bə shí mishwun; ñji, Zembî nyə a shígé fwo dɛ lú búúd misəm nəcé məcɛɛ kú fwo bə. ¹⁴ Ñji, té wúlə wəla mə Adam zə wóós wəla mə Moyîz í, shwiy í á ñgə bii buud bēsh təw buud bwə á shígé sá mbií səm nda caamúle məcɛɛ Adam nyə á caam yí.

Adam nyə jisə vɛgali mə múúd nyə á jəla nə zə yé. ¹⁵ Sá cúgé nà ñkul yíga íwushí í Adam nà yána mə Zembî. Jí ná, iwushí í Adam muud ñgwúd í á sá ná zhwog buud bwə bwəmag nà shwiy. Mpaam mə Zembî í ntɔ mɪnji, yána nyə á yə zhwog buud lúu mə Yésus-Krîst muud ñgwúd yí í bul bə nə mfií. ¹⁶ Məma salanê jisə mpédúgá sâ Zembî nyə á yə buud mpáam dí yí nà sóólúgú íwushí i múúd ñgwúd í á sá yí. Nəcé, sémbyé í á bɛ iwushí i múúd ñgwúd yí í á bə ná muud mə jəlá nə bwəma nə intúgúlí í ayíyáág. Ñji, ja búúd bwə mə sá mísəm ná sâ sâ sâ yí, yána mə Zembî dáá í má yida sá ná buud bwə bəg otútálí ɔ búúd mísh méd. ¹⁷ Jí ntó, iwushí múúd ñgwúd nyə á wush yí í á sá ná shwiy í kwágag nà buud bēsh. Ñji, Zembî mə sá búúd mbíya məma yána lúu mə Yésus-Krîst muud ñgwúd dí; a mə sá bwo mənywa, a sá ná bwə bəg otútálí ɔ búúd. Bwə bá cugə nəcé *Krîst, bənŋ ka bá bə mící.

¹⁸ Nda í ká bə ná wusúle múúd ñgwúd nyə á wush yí í á sá ná buud bēsh bwə bəg nə intúgúlí ná, ntó námé, Zembî nyə ci ná buud bēsh búəsə otútálí ɔ búúd nəcé sóólúgú tútálí muud ñgwúd nyə á sá yí. ¹⁹ Námé nda búúd bēsh bwə á má bə ósól ɔ mísəm nəcé sóólúgú məlwə múúd ñgwúd nyə a sá yí ná, ntó námé wə zhwog buud bwə bá bə otútálí nəcé sóólúgú məgwág múúd ñgwúd nyə a sá yí.

²⁰ Zembî nyə á wá *mbwoomb məcɛɛ shú ná iwushí í mpyáánzúg. Ná ndéé, kúl səm í á mpyáánz yí, mpaam mə Zembî í á nyiŋgə mpyáánz ntɔ íwushí. ²¹ Mpaam mə Zembî í á mpyáánz ntɔ íwushí shú ná, nda səm í á ñgə jwɔ, í dúgá sá ná buud bwə bwəmag nà shwiy ná, mpaam mə Zembî í jwɔg ja gaád, ñgá sá ná buud bwə bəg otútálí ɔ búúd; ná ndéé, sá mú nà ñkul jee lág cug á kandugə kandugə lúu mə Cwámba wúsú Yésus-Krîst dí.

6

Sá búəsə mimbimbə shú sâ í dúgyá nə misəm yí

¹ Shé kág ci ná jí? Ye shé má jəlá nə ñgə kə nə *mísəm shwóg nə shwóg shú ná Zembî ñgəg nə bul nyiŋgə sá shé mpaam? ² Mbô! Í ajáláyé nə bə ntó! Shé á má yə, shwiy dəŋg í á má sá ná shé béégyág nə misəm; shé é ka nyiŋgə ñgə cugə mísə múd na ntədəle? ³ Ñgaá bi mə mpú ná sá bēsh buud sá á ñgə duwan tən buud ɔ Yésus wá, sá á má yə námé nduwán wəŋgúd? ⁴ Ntó ji ná duwanúle sá á duwan yí, sá á yə, sənŋ Yésus sá mú dəw. Ntó mə ká ná, nda ñkúl ayíyáág mə Sóólúgú í á gwúmushi nyə ná, shé má jəlá nə ka cugə cug ágúgwáan. ⁵ Nəcé ná, ñkí sá má ci ná shwiy dé í músə shwiy dúsú, gwúmúle yé í é bə

5:8 Yuá 3.16 5:9 1.18; 1Te 1.10 5:10 2Kr 5.18-20; Kol 1.20-22 5:11 8.31 5:12 Mət 2.17; 3.19; Rom 6.21, 23; 7.9-10 5:13 4.15 5:14 1Kr 15.21-22, 45-49 5:17 bənŋ ka bá bə mící: Mat 19.28; 1Kr 6.2-3; 2Tm 2.12; Mbú 20.4, 6 5:20 4.15 5:21 6.23 6:1 3.5-8, 31; 5.20 6:2 6.6; 7.4 6:3 Gal 3.27; Kol 2.12; Tit 3.5; 1Pr 3.21; Mat 28.19 6:4 2Kr 5.14-15, 17; Gal 6.15; Kol 3.1-5, 10 6:5 Flp 3.10-11

nómé gwúmúla wúsú. ⁶ Shé kágá mpu ná mbií búúd shé á ða fwo bæ yí í á bæ mbádúgá nà *Kříst ja nyə á yə kwólós dí yí. Í á s̄y ntó shú ná ŋkul mísém mí á ða bæ nà ndí shédí mílám dí yí í shínúg kandugə, shé wúg mányámá mé mísémúđ. ⁷ Mpugá né muud mé yə yé, misém mí ányíngáyé ná jwú nà nyə. ⁸ Nda s̄n̄ŋ Kříst sá á yə nà, sé mé tódúgá ná s̄n̄ŋ sá é cugə námá. ⁹ Sá mé mpú ná nji Kříst nyə a gwúm yí, nyə abúle ná nyingə yə, shwiy í cugé ná nà ŋkul bii nyə. ¹⁰ Shwiy nyə á yə yí í á sá ná a béégyág nà misém ja ŋgwúđ á kandugə; cug á ŋgə cugə yí jisə shú mé Zembî. ¹¹ Námé mbií ŋgwúđ wəŋgá, bi mé jəlá nà ŋwa bíméfwó ná bi á mé yə, shwiy ðəŋg í á mé sá ná bi béégyág nà misém; nji bí ka ŋgə cugə shú mé Zembî, kwonj mé Yésus-Kříst ðí.

¹² Sám í á jəláyé ná nà nyingə jwú ná mányúúl mún mé bá yə m̄ni; mb̄, *sám í á jəláyé ná nà sá ná bi d̄g ŋgə b̄ iyéesh ya mányúúl mún. ¹³ Kúgá ná ða balan nà ikúl í nyúúl bín ða sá olínḡí námé nda bí bí ná málwaa mé mísém. Yidagá yə Zembî mányúúl mún nəcé bi a shí yə, ná ndéé bi mú gwúm. Ntó, balanugá nà ikúl í nyúúl bín d̄lə sá ótútəlí. ¹⁴ Sám í abúlé ná nyingə jwú nà b̄; nəcé bí cugé ná íjwúga í məc̄ç̄đ, bi búsa mpáam mé Zembî ðí.

Sá búsa mikwám mí cug á tútəlí

¹⁵ Ntó wé jí? Sá sáag *misém nəcé sé músə mpáam mé Zembî ðí, kú ná bæ íjwúga í məc̄ç̄ ðí? Mb̄! Í ajəláyé nà bæ ntó! ¹⁶ Ŋgaá bi mə mpú ná bí mé ká yə múúd mányúúl ná bi é ða sá nyə məgwág, bí shwal bæ málwaa mé? Bi búsa málwaa mé múúd bí mé sá məgwág nà ndí yé. Bí mé ká bæ málwaa mé mísém, misém mí kwaamb bí shwiy; bí mé ká bæ málwaa mé Zembî, Zembî ci ná bí bí otútəlí ɔ búud. ¹⁷ Akíba nà Zembî nəcé yág í, bi á ða bæ málwaa mé cug mísém; nji ja gaád í, bi a mé kənd mílám mín myēsh njínḡúlá í ŋgə jínḡuləw buud bēsh yíđ, njínḡúlá bí á ləg yí. ¹⁸ Bi a mé shwub nà misém, bi músə málwaa mé cug ótútəlí. ¹⁹ Mə lās ná zhizhe lāsúlá á buud nəcé bí áđé ləel gwág. Mw̄w mé mpús í, bi á ða balan nà ikúl í nyúúl bín ða cugə nda málwaa mé mísólúgú mí áđədanā, málwaa mé cug á kú bish məc̄ç̄; zhúgúlā a cínŋgú í á bæ ná bi á ða sá Zembî málwə. Jaá gaád í, ságá ná ikúl í nyúúl bín í bəg málwaa mé cug ótútəlí; zhúgúlā a cínŋgú í é bæ ná bi é ŋgə cugə cug Zembî mə gwág nywa yí. ²⁰ Mpugá ná ja bí á ða bæ málwaa mé mísém yí, í áshigé ða bæ bí yímbúlí ná bi kəndug milám ótútəlí ðí. ²¹ Wáyé mfíí bí á bæ nà ndí ja jəŋg yí? Ŋgaá bi mú ða gwág mísólúgú mín shw̄n, nəcé mí á ða bæ myəŋg mí kənd múud nji shwiy dí myá? ²² Ká jaá ga, nda Zembî mé yíl bí mányámá mé mísémúđ sá ná bi bəg málwaa mé ná, bi mú ŋgə cugə cug á gwág nywa yí, bí mú námé nà cug á kandugə kandugə. ²³ Haaw, sém í kwaamb múúd shwiy, nji Zembî nywáa mə yə múúd cug á kandugə kandugə mpáam nyéd; a yáná gwo kwonj mə Cwám̄ba wúsú *Kříst Yésus ðí.

7

Sá ŋgə s̄y nà Zembî mbií ágúgwáan

¹ Bwaan̄g, ja mé ŋgə lās nà bí yí, mə mpú ná mə ŋgə lās nà buud bwə mpú məc̄ç̄ wá. Ŋgaá bi mə mpú ná məc̄ç̄ mé ða jwú nà muud nji ja múúd ŋgə ná cugə yí? ² Nda mudá, ŋkúmba ç̄ç̄ í ŋgə laad nyə nà ŋgwúm yé té wēsh ŋgwúm ŋgə ná cugə yí. Nji, ŋgwúm mé ká yə, ç̄ç̄ ðəŋgú kú ná bii múdá. ³ Ntó ji ná, múdá mé ká ntə wúl njów báád ŋgwúm ná nà mísh í, bwə jəw nyə ná mudá minəomb. Nji, ŋkí ŋgwúm mé yə, ç̄ç̄ kú ná nyingə bii múdá; á ká ntə wúl njów báád í, a kú bæ múdá minəomb.

⁴ Bwaan̄g, jí námé mbií ŋgwúđ wəŋgá shú ðán, bi músə buud ɔ *Kříst, sá jəŋg í á mé sá ná bi bəg mimbimbə shú s̄á í dúgyá nà məc̄ç̄ yí. Bi á mé ntə məbwə mé múúd shúsúđ, múúd nyə a gwúm yé. Í á s̄y ntó shú ná shé wúmég Zembî mpumá*. ⁵ Nəcé, ja shé á ŋgə ná b̄ iyéesh í cug múúd yí, məc̄ç̄ mé á ða shwambulə bów-bəw iyéesh bísú. Bów-bəw

6:6 Gal 5.24   6:9 Mis 2.27; Heb 9.25-28; 1Pr 3.18   6:11 Gal 2.19; 1Pr 2.24   6:12 12.1   6:14 5.2; Gal 5.18; 1Yn 3.6   6:15 6.1   6:16 Yuá 8.34; 2Pr 2.19   6:17 Yuá 8.32   6:18 8.15; 1Pr 2.24   6:21 7.5; 8.6, 13; Zhk 1.14-15
6:23 5.21   7:2 1Kr 7.39   7:4 6.4; Gal 2.19   * 7:4 Mpumə nyəŋg wə mísólúgú.   7:5 6.21

iyéesh bísu byəŋgá wá í á ðu ɲgə sêy sádí íkúl í nyúúlúd, mpúmá a cínəŋg nyə á bæ ɲji shwiy. ⁶Jaá ga, shé mú mimbimbə shú sâ í dúgyá nə məcəx mə á ðu bii shé mikwám má; ntó, shé mə wú mikwám myəŋgúd. Shé mú məlwaá mə Zembî mbií ágúgwáan ɲkɛɲkɛ Shíshim ɲgá lwágulə shé yí, kú ná bæ mbií á yág shé á ɲgə bɛ məcəx nda mész cilyá ná.

Ká məcəx mə ɲgə kwíind ji

⁷Shé kág ci ná ji? Məcəx mə mə yidá bæ *səm? Mbô! Í cúgɛ nə ɲkul bæ ntó! Nji, məcəx mə á mbəm bæ kú bæ, mə a shígɛ nywá mpu sâ bwə jów nə səm yí. Nəcə, cɛx í á mbəm bæ kú ci nə mə ná: «Ci wo kú wímb sâ ɲkán», mə a shígɛ nywá mpu sâ bwə jów nə iwímbúg yí. ⁸Səm í á ɲwa zhií na mpəndí níd, í mú sá nə mə téédúg ɲgələ wímb isâ mimbii mimbii. Məcəx mə ká bæ kú bæ, səm mə yə. ⁹Té wəsh mə á ɲgə ná bæ kú mpu məcəx yí, mə á ɲgə cugə. Ká, ɲji mə á ka zə mpu mpəndí yí, səm mú bən lúu, ¹⁰mɛɛ mú yə. Mpəndí í á bæ ná í kwáambug mə cug yí, í mú yidá kwaamb mə shwiy. ¹¹Nəcə, səm í á ɲwa zhií mpəndí, í mú jwəŋgulə mə nə ndéé í mú gwílya mə.

¹²Sâ ɲgwúdú, məcəx máá mész ɲkɛɲkɛ sâ, sâ məcəx mə ɲgá jii yí í ɲjúl námá ɲkɛɲkɛ sâ, í ɲjúl tútəlí, ɲkí nywa. ¹³Ká, ye sâ ányunywaá í mə yida bæ sâ shwiy shú dáamá? Mbô! Í cúgɛ ntó! Jí nə səm í á yida ɲwa zhií sâ ányunywaá dí nə í zə gwílya mə; ntó, mpəndí í mú sá nə səm í mpúyúg, í mpúg námá nyín nə wúsə mbíya bów-bów sâ.

Cug mísəm í ðu wá múud mənyámád

¹⁴Haaw. Sé mə mpú nə məcəx mész sâ á *shíshim, mɛɛ mə ɲgə ná bɛ iyéesh í cug múud, mə ji kwám á *mísəm. ¹⁵Sâ gwáméfwó mə ɲgá sá yí, mə ɲgɛ nə wámbulə gwo. Mə ɲgɛ nə sá sâ mə céél sá yí, ɲji sâ mə ɲgá mpíi yí, gwə wə mə sá yí. ¹⁶Nda jí ka bæ nə sâ mə ɲgá sá yí mə ɲgɛ nə cɛɛl gwo ná, mə mə ka dúg nə məcəx mész jəjə sâ. ¹⁷Ntó, mɛɛ ná dí ɲgá sá isâ mə ɲgá sá yí, jisə səm í ɲjúl mə nyúúlúd yí. ¹⁸Mə mpú búbólé nə ɲkul mə sá mənywa yí í cúgɛ cug múúd jəmud. Yéesh nə yéesh jəŋ wə mə jí nə ɲkul gwág yí; ɲji, kú nə ɲkul mə sá mənywa mə ɲgá cɛɛl sá má. ¹⁹Ntó ji nə, mənywa mə céél sá má, mə asáyé mwo; ɲji məbów mə acéélé sá má, mə yidá mpu sá mwo. ²⁰Nda jí ka bæ nə mə ɲgə sá sâ mə acéélé yí ná, mə dí ɲgá sá isâ, jisə səm í ɲjúl mə nyúúlúd yí.

²¹Mə mə ka kwey nə nyúl ɲkúl nyísə mádí cugud; ɲkul nyəŋg wá í ðu sá nə, ja jəsh mə céél sá mənywa yí, mə yida sá məbów, ²²í ɲjúl nə mə ɲgə gwág nywa məcəx mə Zembî mádí lám dí cwú. ²³Nji mə mə kwey nə nyúl ɲkúl nyísə mə nyúúlúd í ɲgá lúmbəli nə isâ táduga wám í ɲgá magulə yí. ɲkul nyəŋg í ɲgə sá nə mə bəg kwám á ɲkul mísəm mí nə ndí mádí íkúl í nyúúlúd yí. ²⁴A ɲkúɲkwónúələ mə e! Nyúúl ga í ɲgə kə nə mə shwiyud. Zə e bá yíl mə mága mənyámád e? ²⁵Yé Zembî, akíba nə wo kwon mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí!

Í mú ja gaád nə, fəg nyám í ɲgá sá nə mə bəg lwaá lú məcəx mə Zembî, iyéesh byám byāŋ í ɲgə sá nə mə bəg lwaá lú ɲkul mísəm mí nə ndí yí.

8

Shíshim mə Zembî wə ɲgá kyey nə mbúgula

¹Ntó, jaá ga dí, buud bwə mú buud ó *Kríst Yésus wá bwə anyíŋgáyé ná kwo bwəma nə intúgúlí í *mísəm. ²ɲkul ɲkɛɲkɛ Shíshim jí nə ndí yí í mə yíl wo mənyámá mə mísəmúd, wo abulé ná kwo yə shwiy lú mísəm, nəcé ɲkul nyəŋg wá í ðu yə múud mə Kríst Yésus cug. ³Məcəx mə Moyíz mə á shígɛ bæ nə ɲkul sâ ntó nəcé cug múúd í cúgɛ nə ɲkul bɛ mwo. Nji, Zembî nyə a shí sá; nyə á nti Mwán yé zə jímbal búúd mísəm. Mwán mú zə ɲwa nyúúl búúd ə mísəm bí nə ndí yí, nə ndéé Zembî mú yə nyúúl nyəŋgú intúgúlí í mísəm. ⁴Nyə á sâ ntó shú nə shé bəg nə ɲkul mə bɛ ótútəlí bəsh məcəx mə ɲgá jii wá, nə ndéé iyéesh í cug múúd ná dí í é ɲgə kyey nə shé, í é bæ ɲkɛɲkɛ Shíshim.

7:6 6:7; 8:2-4; 2Kr 3.6 7:7 4.15 7:7 Mbá 5.21; Mət 2.16-17; 3.6 7:8 1Kr 15.56 7:9 5.13 7:10 Ləv 18.5 7:11 Mət 3.13 7:12 1Tm 1.8 7:14 Sóm 51.7 7:15 Gal 5.17 7:18 Mət 8.21; Flp 2.13 7:23 Gal 5.17; Zhk 4.1; 1Pr 2.11 7:24 1Kr 15.57 8:1 1.18; 5.1 8:2 3.27; 7.7-11 8:3 Gal 4.4; Flp 2.7-8; 2Kr 5.21 8:4 6.22; 7.4; 13.10; Gal 5.16, 25

⁵ Buud iyéesh í cug múúd í ngó kyey nà ndí wá, isâ í cug múúd wá bân bwá ðu tâl shwóg yí. Bɔɔng ɲkɛɲkɛ Shíshim ngó kyey nà ndí wá, bwá ðu tâl isâ í Shíshim shwóg. ⁶ Mpugá ná muud mæ bɛ iyéesh í cug múúd yé, mæshíné mé mæsə nji shwiy*, í njúl ná muud mæ bɛ iyéesh í ɲkɛɲkɛ Shíshim yé, mæshíné mé mæsə cug, nyə é cugə ná shɛɛ. ⁷ Nacé wálə lúú iyéesh í cug múúd dí wúsə ifumuga ngələ fəm Zembî; í aɲgê nə sá mæcɛɛ má Zembî mægwág, í cugé námə nə ɲkul bwele sâ mwo mægwág. ⁸ Buud bwá ngó bɛ iyéesh í cug múúd wá bwá cugé nə ɲkul nywa Zembî lámúd.

⁹ Ká bi bá bi aɲgê ná bɛ iyéesh í cug múúd, bi mú ngə bɛ ɲkɛɲkɛ Shíshim, nacé a njul bí mǎnyúúlúd. Muud cugé nə Shíshim má Kríst yé, cugé múúd má Kríst. ¹⁰ Nji, nda jí ná Kríst njul bí mǎnyúúlúd ná, mǎnyúúl mún má é tɛɛm ngə yə nacé misám, *mishíshim mín mí é ngə ɲwa cug† nacé Zembî nyə a má ci ná bí músə otátəlí ɔ búúd. ¹¹ ɲkí bi bí nə Shíshim má Zembî muud nyə a gwúmushi Yésus yé, mpugá ná nyə e bá námə sá nə Shíshim yé wɔɔɲgú í gwúmúshíg mǎnyúúl mún mâ shwiy mǎni.

¹² Nda jí ntó ná, bwaɲg, mpugá ná shé búsə nə mpwólá, nji kú bæ mpwólá ná shé ngóg nə nyiɲgə bɛ iyéesh í cug múúd. ¹³ Nacé, bí má ká ngə bɛ iyéesh í cug múúd íí, bi mæ bá yə; bí má ká yida ngə sá nə ɲkɛɲkɛ Shíshim ngóg nə gwílya misólúgú mǎnyúúl má ðu sá myá, bí bá cugə. ¹⁴ Mpugá ná buud bêsh Shíshim má Zembî ngó kyey nə ndí wá, bwó wá búsə bwân ó Zembî. ¹⁵ Nacé, Shíshim bí á lág yí í cugé *shíshim í sá ná bi bág mælwaa, bí nyiɲgə ngə cugə cug ífwaas yí. Bi á yida lág Shíshim í sá ná bi bág bwân ó Zembî yí; Shíshim wɔɔɲg í yə shé ɲkul ná shé kímúg ná: «Abba‡, Dâ!» ¹⁶ ɲkɛɲkɛ Shíshim nyəmɛfwó ngə námə lwágulə *mishíshim míshé ná shé búsə bwân ó Zembî búbálé. ¹⁷ Nda jí ná shé búsə bwân ó Zembî ná, shé búsə námə nə kɔw§ wá Zembî. Shénɔɲ Kríst shé má bá kɔwula mákɔw, ɲkí shé ngə námə kɔwula micúnj myé. Shé ngə kɔwula micúnj myé shú ná shénɔɲ bêsh bág ɲkəɲwə mǎɲkəɲwə mé.

Milwanə myâ mwôw má ngó zə má

¹⁸ Jugúlə shé ngó jug mwów mága dí yí í cugé tɔɔ sâ ja má tédúgá bímbí Zembî mæ bá sá ná shé ɲkəɲwəg yí. ¹⁹ Nacé, Zembî mæ bá zə sá ná buud búsə bwân bé wá bwá mpúyúg. Ná ndéé, isâ byêsh Zembî nyə á té yí í ngó bwánd sâ jɔɔɲgú nə milâm ná jig-jig. ²⁰ Nji, ja gaád íí, mól mǎɲkul má ngə lwáfulə isâ byɔɔɲg ná í ngóg nə bɛ cug á kú nə shwóg kú nə shug. Isâ byɔɔɲg dí í á vâɲ ná í ká biil mǎɲkul mɔɔɲgúd, Zembî wá nyə a nyasulə byo cínɔɲg. Nji, isâ byɔɔɲg byêsh í ngə bwánd nə búgə ná ²¹ dúl jwówúd Zembî mæ bá yíl byo lwéfúlí jɔɔɲgúd, nacé lwéfúlí jɔɔɲg í ngə caam. Ja Zembî mæ bá yíl byo cínɔɲg yí, í bá ka lág cug fulí bwân ó Zembî bwá ngó cugə yí nə mǎɲkəɲwə bwá ngó ɲkəɲwə má.

²² Sə má mpú ná, zə wóɔs kíkídíga, isâ byêsh Zembî nyə a té yí í ngə ná jug, ngə leegya nda mudá ngó kwiy minú ná a zə byá yé. ²³ Í cugé námə nji isâ byɔɔɲgú; tɔɔ sá bɔɔɲg Zembî nyə a má yə Shíshim yé tâɲ mækagulá wá, sə ngə námə leegya ngələ bwánd fwála Zembî mæ bá zə tâl sə cé bwân bé dí yí, fwála á bá námə zə yíl mǎnyúúl mæsú mǎnyámád yí. ²⁴ Nacé, Zembî nyə a má cug sə, nji sâ jɔɔɲg í afwóyé ná nyîn, sə ngə ná bwánd bwándúg nə búgə. Sâ múúd ngó bwánd nə búgə yí, á ká dúg gwo, ye nyə é kwo ná bwánd? ²⁵ Nda jí ná, sâ sə aɲgê nə dúg yí, sə ngə bwánd gwo nə búgə ná, sə ngə bwánd gwo nə jísów.

²⁶ Námə mbií ɲgwúð wɔɔɲgú, ɲkɛɲkɛ Shíshim ngə námə kwíind sə tag dú súd; sə ádé mpu sâ í jíí ná sə gwáámbúg Zembî mǎjəgula mæsúd yí. Nji, ɲkɛɲkɛ Shíshim nyəmɛfwó má ðu jəgula shú dú sú, ðu leegya mbií míleegya íciyá í lésú bísú í cugé nə ɲkul féég yí. ²⁷ Zembî nywáá muud má ðu bigas isâ í lâm yé, á ðu mpu isâ ɲkɛɲkɛ Shíshim má ðu

8:6 6.21; Gal 6.8 * 8:6 8.6 Wa, shwiy dú sə béégýálə nə Zembî, kú bæ zhizhe shwiy sə má mpú yí. 8:9 1Kr 3.16 8:10 Gal 2.20; 1Yn 3.24 † 8:10 8.10 Ból bwá ngə ci ná: «Shíshim má Zembî ngó yə bí cug». 8:11 2Kr 4.14 8:12 6.18 8:13 Gal 6.8; Ifz 4.22-24 8:14 1Yn 2.29-3.1 8:15 Mak 14.36; Gal 4.5-7 ‡ 8:15 Abba: Ciyá ní í ká ná Dâ. 8:17 5.12; Gal 4.7; Flp 3.10-11 § 8:17 Kɔw á jɔɲɔ isâ Zembî nyə á kwəmsa shú bwân bé yí. 8:18 2Kr 4.17 8:19 Kol 3.4; 1Yn 3.2 8:20 Mət 3.17-19 8:23 2Kr 5.2-5; Ifz 4.30 8:24 2Kr 5.7; Heb 11.1 8:25 2Kr 4.18 8:27 Sóm 139.1

gwáámb cínəŋg yí; nəcə Ɔkɛŋkɛ Shíshim ɲgə jəgula shú óbúgula námə nda Zembî mə jí nă.

Zembî jí cugye

²⁸ Sá mə mpú ntəg nə Zembî mə du sá sâ jêsh í shúgúlág ɲkí nywa shú búúd bwə céel nyə wá, buud nyə á jôw táduga yéd wá. ²⁹ Nəcə, buud Zembî nyə á bwey fwo tééd mpu wá, nyə á bwey féesh bwo ná bwə bɛɛlag Mwân yé, Mwân yé bág cúmbá á zhwog omínyəŋú. ³⁰ Buud nyə á bwey féesh ntó wá, bwó wə nyə á jôw wá; buud nyə á jôw wá, bwó wə nyə á ci ná búsa otútəlí ɔ búúd wá; buud nyə á ci ná otútəlí ɔ búúd wá, bwó wə nyə á yə gúmá wá.

Sâ cúgə nə ɲkul yíl shé cɛelí mə Zembî dí

³¹ Shé kág ná nyingə ci ná jí? Ɔkí Zembî ɲgə kyem sâ, zə jí nə ɲkul nyingə lúmbuli nə sá? ³² Nyə a shígə jagulə fwámé Mwán yé, nyə a kɛenzh nyə shú dúsú. A tééd fwo kɛenzh Mwân yé, ɲgaá nə nyə é kwádulə yə sá isâ byêsh ashwá? ³³ Zə jí nə ɲkul shwəman búúd Zembî mə féesh wá? Ɔgaá Zembî nywáá nyə a mə bwey ci ná búsa otútəlí ɔ búúd? ³⁴ Zə jí nə ɲkul sámb bwo lésú? Ɔgaá Yésus nyə a shí yə; bul nyingə bə ná, nyə a shí gwúm, a ɲjul Zembî dí mbwə məncwúm, a ɲgə jəgula shú dúsú. ³⁵ Jí jí nə ɲkul sá ná sá béegyág nə cɛelí Zembî ɲgə cɛel sá yí? Ye *incwaw í ntug, ye yágúwó, ye cúwúlí, ye zha, ye məbúwa, ye isâ í áwuwaguwə, ye shwi y ná bwə gwú sá? ³⁶ Ɔgaá jí cilyá Kálad Zembî dí ná: Shwi y í ɲgə wáámb sá jwów dêsh nəcə wo.

Bwə dúg sá ɲji nda itəw

bwə ɲkág nə ndí ná bwə kə cígə yí.

³⁷ Ɔji, sá ɲgə jág bul ntə isâ íni byêsh. Nəcə muud ɲgə cɛel sá yé ɲgə sá ná sá ɲgəg nə ntə.

³⁸ Mə mə ɲgə ntəg mpu búbólé ná gúl sâ cúgə nə ɲkul béég sá nə cɛelí Zembî ɲgə cɛel sá yí: təw shwi y, təw cug, təw *wəəŋgəles, təw isâ í ɲgə wá buud mányámád yí, təw cug ga, təw jəwŋg zág yí, təw isâ í ɲgə ntə buud ɲkul yí, ³⁹ təw məɲkul m̄ gwəw, təw məwŋg m̄ shí, təw gúl sâ Zembî nyə a té yí, kú nə təw sâ jí nə ɲkul béég sá nə cɛelí Zembî ɲgə cɛel sá kwəŋ mə Cwamba wúsú *Kříst Yésus dí yí.

9

Izərayél jí féeshá mə Zembî

¹ Námə nda mə jí múúd mə *Kříst ná, búbólé wə mə zə lás éga, mə abwíŋgə ijóó; lâm wâm Ɔkɛŋkɛ Shíshim ɲgə kyey nə ndí yí í ɲgə magulə ntó. ² Mə ɲgə ci fwámé ci ná lâm cúgə bwele bə mə ná shee, mə jí nə məma məcəy mə lâm mə ɲgə kə ɲji shwóg nə shwóg. ³ Mə jí námə nə ɲkul jee magulə ná məmɛfwó bág nə məzhúŋgúlú, ná mə wə yídag béegyá nə Kříst shú bwáŋg wá kúl búúd mə á zə byél byélé á shí ga yí. ⁴ Bwə, bag ó *Izərayél, Zembî nyə á ɲwa bwo tãŋ bwân bé, a yə bwo məɲkənwə mé, a sá isə nə bwo, a yə bwo məcɛɛ mé, a yə bwo zhií ná bwə dúg yə nyə gúmá, a kaag bwo məɲkaagə mé. ⁵ Bwə wə bí nə ímpáámbə í á fwə íbɛend, mpwəŋ buud nyáŋúd wə Kříst nyə á zə byél byélé á shí ga yé, nyə, Zembî mə ntə sâ jêsh yé, á jəla nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

⁶ Ntə cugə ná ɲkaagə mə Zembî í á mə yə íyíy-yíy, mbô. Í yidá bə ná, mpwəŋ buud Izərayél nyêsh dí nyísó fwámé Izərayél; ⁷ nyêsh tɛem námə bə mpwəŋ buud mə *Aburaham, nyêsh dí nyí fwámé bwân bé. Nəcə Zembî nyə á ci nə Aburaham ná: «Wə *Izaag wə mpwəŋ buud mə á kaag wo í bá zhu yé.» ⁸ Ntə mə kə ná, bwân múúd mə byá nə yéesh jé á muud wá, bwó dí búsa bwân ó Zembî; bəwŋg á byá nə ɲkaagə mə Zembî wá, bwó wə búsa nyə fwámé bwân. ⁹ Nəcə Zembî nyə á kaag ná: «Mə bá nyingə zə námə mbií

8:28 Zhb 2.10; Ifz 1.11 8:29 Kol 1.18; Heb 1.6 8:30 1.7; 5.2; 2Te 2.13-14 8:31 Iza 50.8-9 8:31 Sôm 118.6
8:32 5.8; Yuá 3.16 8:34 4.25; Mis 2.33; Heb 7.25; 1Yn 2.1 8:35 2Kr 5.14 8:36 Sôm 44.23; 2Kr 4.11 8:37
1Yn 5.4-5 8:38 Ifz 1.21; 1Kr 3.22; 15.24; 1Pr 3.22 8:39 5.5; Yuá 3.16; 2Kr 13.13; Ifz 1.4; 2.4; 1Te 1.4; 2Te 2.16 9:2
MmN 32.32 9:4 bag ó Izərayél: MmN 4.22; Ozê 11.1 gúmá: MmN 16.10; 24.16-17; 40.34-35
isə: Mət 17.7; MmN 24.7-8 məcɛɛ: MmN 20-24 məɲkaagə: 3.2, 4; 4.13, 17; Gal 3.6, 14 9:5
15.8; MmN 3.6, 15 Kříst: Mat 1.1; Rom 1.3-4 9:6 3.3-4; 2.28-29 9:7 Mət 21.12; Mat 3.9 9:8 Gal 3.7; 4.23
9:9 Mət 18.10, 14

fwálá gaád, *Sara mú bá bæ næ mwámudûm.»

¹⁰ Í cúgέ nómé nji bímbí mé ηgέ ci ni. Gúl sâ í á bæ ná, Ræbéka bá mpáámbé jísú Izaag bwó mú bæ næ bum læ mówáás. ¹¹ Í á ka bæ, bwân kú fwo byêl, bwó kú fwo sá tæw mánywa tæw mæbðw, Zembî mú sá ná tédúgá yé í bwómag. Næcé tédúgá yé í dæ bæ nji nda nyóméfwó mæ féésh ná. ¹² A dæ féésh múúd, kú bæ ná muud nyé ámæ fwo sá mísóólúgá, nji muud á céél jðw yé, a jðw. Ntó, nyæ á ci næ Ræbéka ná: «Mwân acúmbâ mæ bá bæ mwân á ntombú lwaá.» ¹³ Gwé wé jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Mæ á cæel *Yákwab, mæ mpii Iso».

Zembî cugé næ olílingî

¹⁴ Ntó má ké ná jí? Ná Zembî jí næ olílingî? Mbð! Í cúgέ ntó! ¹⁵ Mpugá ná nyæ á ci næ Moyîz ná: «Nyæηg má é cæel gwág ηkúηkwóηúle yé, mæ gwág; nyæηg má é cæel gwág cey lámúð yé, mæ gwág.» ¹⁶ Ntó jí ná Zembî mé dæ féésh múúd næ lâm íηkúηkwon, kú bæ næcé muud bálæ næ yéesh, ηkí ntâg ná muud bulúle yímæ. ¹⁷ Sá jæηg wé jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná Zembî nyæ á ci næ Farawôn ná, «Mæ a tæl wo njwú-buud shú ná mæ lwóyá ηkúl nyâm wódí, jíné dâm jwóg shí nyêsh.» ¹⁸ Ntó jí ná Zembî mé dæ sá ná, muud á céél gwág ηkúηkwóηúle yé, a gwág; nyæηg á céél sá ná a bæg næ núη yé, a sâ.

Zembî jí fúli nyédí mífééshád

¹⁹ Wo é ci na ná: «Ká næcé jí Zembî mæ nyíηgá dæ jum búúd yí? Næcé, zé jí næ ηkul læl lúu næ cígúlá Zembî mé ηwa yí?» ²⁰ Eéékýé, yé mwâ muud! Wo wé zé ná wó kaad næ Zembî? Ye mpii nyí næ ηkul ci næ muud nyæ ámæ mæ nyæ yé ná: «Næcé jí wo ámæ mæ mæ ntúga yí?» ²¹ ηkí ntâg ná ye mæol mæmpíi cugé næ zhíí ná a mæg isâ í gúmá, mæ nómé zhizhe isâ næ yagá jé ηgwúð næ ηgwúð?

²² Zembî nyæ á cæel lwóyá mpimbæ jé næ ηkul nyé; nji, buud í á bæ ná a jængulæg næ zhwunú wá, nyæ á yida jísæw bwo kú lámusa. ²³ Nyæ a jísæw bwo ntó shú ná buud á gwág cey lámúð wá bwé mpúg bímbí á jí næ milwané yí, bwó buud nyæ á bwey kwæmusa ná a bá yé mílwané nyæηg wá. ²⁴ Buud bæηgú, jísæ sá buud nyæ á jðw wá. Nyæ á jðw ntâg sá, kú bæ nji wúle *Oyúden dí, nyæ a jðw námé buud íkúl ishúsúð. ²⁵ Jí námé nda nyæ á ci kálaad má Ozê dí ná; ná:

Kúl búúd í á shígé bæ kúl jâm yí,
mæ bá jðw gwo ná kúl jâm;
buud má á shígé bul cæel wá,
mæ jðw bwo ná wæabábæ.

²⁶ Námé kúkúl nyæ á ci næ bwo ná:

bí cugé kúl jâm yí,
bwé bá jðw bwo cínæηg ná
bwân ó Zembî á kuwô.
²⁷ Izayí nyæ a shí námé bwú ηkúgú shú *Izæryêl ná:

Buud ó Izæryêl tæem bulya nda shæ á mân,
Zembî mæ bá cug nji búbaalê.

²⁸ Næcé, Zembî mæ bá sá sóólúgú nyæ á ci yí
wa shí gaád; a bá casulæ wæ ná máη kú bwánd.

²⁹ Jí námé nda Izayí nyæ á bwey ci ná, ná:

nda næcé Cwámbe á ηkul nyêsh
lúgále sá búbaalê bwân,
ηki sá á mé zæ bæ nda Sódom,
námé nda Gomor.

³⁰ Shé kág ci na ná jí? Shé má ci ná íkúl í cúgέ Oyúden yí, í á shígé ηgæ sð zhíí ná Zembî cíg ná búsa otútálí ó búúd; nji, Zembî mé ci ná búsa otútálí ó búúd næcé bwé jéégúle

9:10 Mæt 25.21-23; Rom 11.6 9:13 Mal 1.2-3 9:14 3.5; Mbá 32.4 9:15 MmN 33.19; Mat 20.1-15 9:16
Ífz 2.8 9:17 MmN 9.16 9:18 MmN 4.21; 7.3; 9.12; 14.4; 1Pr 2.8 9:20 Iza 29.16; 45.9 9:21 Zhe 18.6; 2Tm
2.20 9:22 2.4, 8 9:23 5.2 9:24 1.16; 10.12 9:25 Ozê 2.23; 1Pr 2.10 9:26 Ozê 1.10 9:27 Iza 10.22-23
9:29 Iza 1.9 9:30 10.20

míkwoŋ wá Yésus. ³¹ Ká Oyúden bân bwá á ngə sɔ ná bwá bá ótútəlí nə baagulələ məcəx; nji, bwá áshígé bə. ³² Bwá á shígé ka bə ótútəlí nəcə ji? Nəcə bwá á shígé ngə bwánd ná bwá é bə ótútəlí nəcə jéégúlə kwoŋ wá Yésus. Bwá á ngə təduga ná bwá é bə ótútəlí nəcə ngələ sá misóólúgú; bwá á ka bwiim kwóógú lú mábɔɔgúd, ³³ námə nda jí cilyá Kálad Zembî dí ná; ná:

Dugá! Mə mə bwííg kwóógú lú mábɔɔgú Siyôn*
kwóógú í é də búlal búúd yí.
Nji, muud mə jéég kwoŋ cínəŋg yé
nyə abúle sámə.

10

Zembî mə cug múúd yêsh mə búgula yé

¹ Bwaang, mə ngə bul jii ná Zembî yég *Oyúden cug, gwá wá mə jî nyə mājəgula mâm dí yí. ² Jí búbálé ná bwá á mə mpu wá mílúú ázembî dî, mə jee námə mpu bwiing ntó. Nji, bwá ngə wá mílúú nda wəancím-ncím, kú mpu ísâ bwá jéllá nə mpu yí. ³ Jí ná, bwá ampúyé gwág váál Zembî mə də sá ná muud bəg tətəlí yí, bwá á mə ka ba nyán zhií shú ná bwá bəg ótútəlí mísh mə Zembî dî. Bwá á mə yida sá míngáádə nə ótútəlí ó Zembî. ⁴ Jí ná, iséy məcəx mə á ngə cɛel sêy yí, *Kríst wá nyə á zə casələ byo shú ná muud yêsh mə *búgula yé, Zembî cíg ná a jí tətəlí muud.

⁵ Í njúl ná, shú bələ tətəlí nəcə məcəx, Moyíz nyə á cilə ná: «Muud yêsh mə báágulé məcəx yé, nyə é *dúg cug nəcə məcəx.» ⁶ Nji, shú bələ tətəlí muud nəcə búgá, cilyá wúsə ná: «Nda ci wódí lámúd ná: zə mə bá bád kə jəŋəd?» Ntó jí ná wó cɛel ná Kríst nyíngəg shulə. ⁷ «Nda námə bɛeg ci ná: zə mə bá shulə kə mínjîm?» Ŋgáá Kríst nyə a shí bwey wú mínjîm? ⁸ Micilyá myáá mí ngə ci ná: «Lán wí wo kúnə-kúnə, wí wódí mpud, wí wódí lámúd». Lán wəŋg wá sə ngə cúndə yí, lán í ngə jíguli buud búgá yí. ⁹ Jí ná, wó ká lás nə mpu wô ná Yésus jí Cwáməba, wo búgula nə lám wô ná Zembî nyə a gwúmushi nyə, wo dúg cug. ¹⁰ Jí ntó. Muud mə də búgula nə lám, Zembî mú ci ná a jí tətəlí muud; muud lás nə mpu, Zembî mú yə nyə cug. ¹¹ Nəcə Micilyá mí ngə ci ná: «Muud mə jéég kwoŋ nyádí yé nyə abúle sámə.» ¹² Ntó jí ná mwâ Yúden nyə aŋgê nə salan nə mwâ Gərêk; bêsh bí nə Cwáməba ngwúd. A də bwádan nə buud bêsh bwá jôw nyə wá zhwog zhwog íbwádan. ¹³ Micilyá mí ngə ci ná: «Muud yêsh mə bá kámə Cwáməba yé, a bá dúg cug.»

¹⁴ Ká ntədəlé búúd bwá é kámə Zembî, bwá kú fwo búgula nyə yé? Ntədəlé bwá é búgula, bwá kú fwo gwáduga lán yé yé? Ntədəlé bwá é gwáduga lán yé, kú nə muud mə cúndə yé? ¹⁵ Ntədəlé múúd nyə e cúndə, Zembî kú fwo lwám nyə yé? Micilyá mí ngə mpu ci ná: «A mân jəjə məkuú ná ndéé məkuú mə búúd bwá ngə kyey nə jəjə lán wá e!» ¹⁶ Ká, buud bêsh dí bwá á magulə Jəjə Kéel. Jí námə nda Izayí nyə á ci ná, ná: «Cwáməba e, zə nyə a *magulə lán sá á ngə kyey nə ndi yé?» ¹⁷ Í njúl ná búgá í də zhu lán múúd mə gwág yíid; lán wəŋg wá Kéel mə Kríst.

¹⁸ Mə ngə ka shílə ná: Ye Oyúden bwá á shígé gwág lán wəŋgú e? O! Bwá á shí dí gwág í? Ŋgáá Micilyá mí ngə ci ná:

Buud bwá á shí gwág mákəl shí ga nyêsh dî;
obwiingye ɔ lán iciyá byán í á shí kə ná ndéé
kə kumə íjumə i shí byêsh dî.

¹⁹ Ká mə nyíngə námə jí ná: «Ye bag ó *Izərayél bwá á shígé wáməbulə gwág? Bwá á shí yida gwág. Ŋgáá ná Moyíz nyə a shí bwey jaaw bwo nda Zembî nyə a lás ná, ná: Mə bá sá ná bí sáág bóól búúd wú, í njúl ná bwá cúgə námə fwámé lwoŋ búúd,

9:31 10.2-3 9:32 4.4-5 9:33 Iza 8.14; 28.16; 1Pr 2.6-8 * 9:33 Siyôn: Nyə á bə məmə mbún bwá á lwɔ ngwála á Yurúsələm cínəŋg gwów yí. 10:1 9.1-3 10:2 Mis 22.3 10:3 1.17 10:4 Gal 3.24-25 10:5 Ləv 18.5; Gal 3.12 10:6 Mbá 30.12-14 10:9 1Kr 12.3; Flp 2.11 10:11 9.33 10:12 3.22 10:13 Zhu 3.5 10:15 Iza 52.7 10:16 Iza 53.1; Yuá 12.38 10:17 Yuá 17.20 10:18 Sòm 19.5 10:19 Mbá 32.21; Rom 11.11

Mə sá nə bi fíimug lwoŋ búúd jí kú nə fug yí.

²⁰ Izayí nyə a bále námə lás nə, Zembî mə ci nə:

Buud bwə á shígé ŋgə sɔ mə wá bwə á kwey mə.

Bəŋŋ bwə á shígé ŋgə jî mə tɔɔ sá wá,

mə a sá nə bwə mpúg mə.

²¹ Nji, shú bag ó Izurəyêl, á ci nə Zembî mə ci nə:

Mə má téég məbwə jwəw ncindî ŋgələ jəw bwo,

bwə kúl búúd á məlwə, kúl búúd á miŋgáádó.»

11

Zembî nyə a shígé myaas kúl búúd jé

¹ Má shílá ná nə, ye Zembî nyə a má myaas kúl búúd jé e? Mbô! Í cúgé ntó! Ŋgaá mə jî mwân *Izurəyêl, mwân á mpwoŋ buud mə *Aburaham, beend mə Bəŋzhamê dí?

² Zembî nyə amyáásé kúl búúd jé nyə á bwey féesh yí. Ye bi mə jág sá Mícilyá mí ŋgə bwiŋg shú mə Eli ja nyə á shwəman Izurəyêl wə Zembî yí? ³ Nə Eli nyə á ci nə: «Cwámaba, bwə mə shîn gwú *búúd ɔ mícúndá bwô, bwə shîn caam *wálatâr bwô; mə mə lúg fwó, bwə ŋgə námə sɔ nə bwə gwú mə.» ⁴ Nji, Zembî nyə á bəsa nə nyə nə jî? Ŋgaá nyə á ci nə: «Mə á kənd buud otóshin zaŋgbá koogú shú dām məmэфwó, bāŋ bwə á shígé bwele kúd məbwón shí nə bwə yə Baal gúmá.» ⁵ Námə mbií ŋgwúdu wəŋgú, gúl bábaalé buud Zembî nyə a féesh mpáam nyéd yí jí ná ja gaád. ⁶ Nyə a féesh bwo mpáam nyéd, í á shígé bə nə bwə á fwo sá wúl jə sósólúgú; í ká bə sá mísósólúgú, mpaam kú ná bə mpaam.

⁷ Ntó má kə nə jî? Nə sá bwān wə Izurəyêl bwə á ŋgə sɔ yí, bwə ábíyé gwo; nji búbaalé Zembî nyə a féesh yí, gwó wə má bií gwo. Bósólúgá bāŋ bwə á sá miŋgáádó ⁸ námə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí nə; nə:

Zembî nyə a sá nə,

zə wós múús íí

bwə bág minjimbúlá,

mísh máŋ mə bág kú dúg,

məlwə máŋ mə bág kú gwág.

⁹ Dávid mə ci námə nə:

Iseŋgyá í dæg byán í bág bwo láám,

í bág bwo wód, bwə bílúg nə ndéé,

bwə bāg lóg myána mí jéllá nə bwo myá.

¹⁰ Mísh mə bág bwo yídúgú nə yídúgú

nə ndéé bwə ŋgəg nə jújufə nda wəancím-ncím;

sáág nə bwə jíg mənyámád kú yəwəla.

¹¹ Má shílá ná nə, Ja *Oyúden bwə á sandəla ntáni yí, ye bwə á búla mbəɔgú á kandugə?

Mbô! Í cúgé ntó! Iwushí byán í á mə yida sá nə Zembî cúgug ikúl ishús, á cug byo shú nə Oyúden bwə sáág wú. ¹² Dugá, iwushí Oyúden bwə á wush yí í á sá nə buud ɔ shí bwə bígúg; búlúlə bwə á búl yí sá nə ikúl ishús í bígúg. Ŋkəmusá ná í bə ntáni, ŋkəmusə nə ja Oyúden bēsh bwə bá magulə *Kříst nə ndéé bwə *dúg cug yí.

¹³ Yésus nyə á lwám mə nə mə bwíŋgug ikúl í cúgé Oyúden yí Kéel dé. Ntó, mə jaaw bí buud cúgé Oyúden wá nə mə ŋgə gwág nwyə iséy byām byəŋgú. ¹⁴ Mə ŋgə gwág byo nywa ntó nəcé mə jî nə búgə nə mə e shwambulə bag dām Oyúden nə bwə sáág wú nə ndéé bósól wā cínəŋgú bwə mú dúg cug. ¹⁵ Yílúlə Zembî nyə á yíl bwo málánúđ yí í á sá nə buud ɔ shí bēsh bwə bíig zhií bwə kwámbulə nə nyə. Í tééd ná bə ntó, ŋkəmusə nə ja bwə bá nyŋgə zə məbwə mə Zembî dí yí. Ŋgaá í bá bə bwo nda bwə mə gwúm gwúmúg íí!

10:20 Iza 65.1; Rom 9.30   10:21 Iza 65.2   11:1 Mis 22.30; 2Kr 11.22; Gal 1.13-14; Flp 3.5   11:2 11.29; Sôm 94.14; Zhe 31.37   11:3 10j 19.10, 14, 18   11:5 9.27   11:6 4.5; Gal 3.18   11:8 Iza 29.10; Mbá 29.3; Mat 13.14-15
11:9 Sôm 69.23-24; 35.8   11:11 Mis 13.46; Rom 10.19   11:13 1.5

¹⁶ Ja múúd mə sá ná, buléd á tééd sá nə mpumá á mə mwáágulə yí, a kənd gwo koogú shú mə Zembî yí, ŋgaá nə a mə kənd mpúmá nyêsh koogú shú mə Zembî í? Í ká bə nə mikçǝlǝ mí líí misə sâ mə Zembî, ŋgaá nə məbwê mə líí jǝŋg mə é bə námá Zembî isâ byé? ¹⁷ Sə ŋwágá ná bwân ó Izurəyêl nda olivyê Zembî nyə á bɛ yé. Zembî nyə á ka fêy mól məbwê mə líí jǝŋgâ, a mú kə ŋwa wo, wo njúl mbwê á olivyê nyə á kǝ ntó yé, a zə fɛen kúl nyə á fêy məbwê nyádí olivyê dí yí. Wo músə námá ŋgə ywó məkúl mə ŋgá bád wú mikçǝlǝ mí líí jéd má. ¹⁸ Wo ajéláyé nə sá ŋkwámá nə fwámé məbwê mə líí, wo dí ŋgá ŋkêny mikçǝlǝ, mikçǝlǝ wə mí ŋgá ŋkêny wo. ¹⁹ Wo é ci ná: «Ŋgaá nə nyə a fêy məbwê mə líí shú nə mɛə mə fáánwog cínŋg?» ²⁰ Jí mpu bə ntó. Zembî nyə a wéég məbwé mə líí nəcé mə bálə kú nə búgá; wɛə mə ka ntâg ŋwa jiya nəcé wo bálə nə búgá. Nji, wo kú bɛɛg ŋkêny nyúul, yidagú bə nə fúndúgá. ²¹ Zembî tééd fwo bə kú jagulə fwámé məbwê mə olivyê yé, wɛə wə nyə é jagulə yé? Wo ó bey! ²² Dúgúg nə Zembî ji nə jǝ lâm, a njúl námá nə ŋkúd. A ji nə ŋkúd shú bǝŋg bwá á mə búla wá; a njúl nə jǝ lâm shú dwô, ŋkí wo ŋgə kə shwóg nə ŋgélə jéég nyúul jǝ lâm jé jǝŋgú; ŋkí ntó dí, a bá námá fêy yíl wo. ²³ Bǝŋg bwá á búla wá bân í, bwá ká yow cug ján á kú nə búgá, Zembî ŋwa bwo, nyiŋgə fɛen kúl bwá á fwo dɛə bə yí, nəcé a ji nə ŋkul mə sá ntó. ²⁴ Wɛə muud wó á bə mbwê á olivyê nyə á kǝ ntó yé, Zembî nyə á kə fêy wo zə fɛen nyádí olivyê dí kúl wó áshígé byêl yí. Ŋkámúsá ná á sá ntó nə wo, ŋkəmsə nə bǝŋg bwá bwey bə məbwê mà líí jǝŋg wá. Ŋgaá nə nyə e bá námá zə nyiŋgə fɛen bwo kúl bwá á byêl yí?

Kúl búúd Izurəyêl jêsh í bá dúg cug

²⁵ Bwaŋg, mə acéélé nə bi jágúg jǝjǝ yuug Zembî nyə á ŋgə baagulə shwoó dí ga, bi a bá dúg ná bi mə bul bə nə fug. Jí nə, bóól bwân ó *Izurəyêl bwá bá námá bə nji miŋgáádə miŋgáádə nə ndéé kə wóós ja bíl íkúl byêsh í bá kə wə Zembî yí. ²⁶ Ntó, kúl búúd Izurəyêl jêsh í mú námá bá *dúg cug nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, náə:

Muud mə bá zə yíl búúd mánýámád yé mə bá zhu Siyôn*.

A bá zə jímbal bag ə Yákwab cug ján á kú bísh Zembî.

²⁷ Sǝ mə bá sá nə bwo wə ní.

Mə bá sá gwo ja mə bá yíl bwo *misám myán yí.

²⁸ Nda *Oyúden bwá ŋgá ban Jǝjǝ Kéel ná, Zembî ŋgə ŋwa bwo nda mizhízhín myé, sâ jǝŋg jí shú mfíí wún; nji, nda nyə á bwey féesh impáámábə byán ná, á bul cɛel bwo.

²⁹ Mpugá nə Zembî nyə ádé nyiŋgə déég sâ nyə ámə yána yí, a kú nyiŋgə cénd njúwúlú nyə ámə jǝw múúd yí. ³⁰ Nəcə, yág í, bi a sá Zembî məlwê. Nji, kidíga, a mə gwág bí ŋkúnkwónúłə. A gwág bí ŋkúnkwónúłə ntó nəcé Oyúden sálə nyə məlwê. ³¹ Né ndéé, bwá ŋgə sá Zembî məlwê ja gaád shú nə a gwágúg bwo cey lámúd námá nda nyə á gwág bí cey lámúd ná. ³² Nəcə Zembî nyə a fad buud bêsh íbyeshed shú ná a bāg námá gwág bêsh ŋkúnkwónúłə.

Shé gúmalúgá Zembî

³³ Oó! A nyân məma fwo múúd nə ndéé Zembî e!

A fug nyé nə mpúyá yé í mə lal ŋkúl e!

Muud cugé nə ŋkul shwánzələ mícígúłá myé,
muud cugé nə ŋkul bigas íyuug á mə yigula yí.

³⁴ Micilyá mí ŋgə mpu ci ná:

Zə nyə a mə ná fwo mpu tédúgá mə Zembî?

Ŋkí ná, zə nyə á mə bwele cwîny nyə?

³⁵ Zə nyə a mə fwo yə Zembî sâ

shú ná a kág ŋgə bwánd ná

Zembî nyíŋgəgú yə nyə yé?

11:16 Ilj 15.19-21 11:17 Ifz 2.11-13 11:18 Yuá 4.22 11:20 1Kr 10.12 11:25 Mat 24.14; Yuá 10.16 11:26 Iza 59.20-21; 27.9; Zhe 31.33-34 * 11:26 Siyôn: Nyə á bə məma mbún bwá á lwǝ ŋgwála á Yurúsəlem cínŋg gwów yí. 11:29 3.3-4; 15.8 11:32 3.22; Gal 3.22 11:33 Zhb 11.7; Sôm 139.17 11:34 Zhb 15.8; Iza 40.13 11:35 Zhb 41.3

³⁶ Nəcə, sâ jêsh í zhu wé Zembî; nyə wé mə sá nə sâ jêsh í bóg; sâ jêsh jísá yí, jísə shú dé. Gúmá bóg nə nyə kandugə á kandugə. Amen.

12

Yólə Zembî nyúul

(Ifz 4.1-16; 1Kr 12.12-27)

¹ Nə ndéé bwaəŋg, nda Zembî mə gwág sə cey lámúd nə, mə bándúlá bí nə bi yánág mənnyúul mán tãŋ *mətúnuga mà mikuwó, mətúnuga yólə Zembî, mətúnuga nyé é gwág nywa má. Ntó jì yólə Zembî gúmá fwámé yə. ² Kúgá bə məfúlú mà cug ga; yidagá bíd nə Zembî céndúg bî, a yóg bí fug ágúgwáan, bi dúg mpu sâ á ngó jii yí; ntó jì nə sâ jì ŋkí nywa yí, sâ í jéla yí, sâ jì kú nə tɔɔ lág yí.

³ Nda Zembî nyə á sá mə mpaam nə, mə lás nə muud yêsh á gwoong jín; mə ci nə, muud kú bul gúmal nyáméfwó ntɔ mínji. Muud yêsh ŋwág nyáméfwó nda á jì nə, bə bímbí lə búgá Zembî nyə á yə nyə yí. ⁴ Mpugá nə muud jì nə nyúul ŋgwúdá, í njúl ka bə nə ikúl ŋkí bulya; ikúl í nyúul byəong byêsh í ádé sêy séy ŋgwú. ⁵ Nómá mbií ŋgwú wəongá, sá mə tɛem bə ŋkí bulya, sá bêsh sá búsa sɛɛngyá nyúul ŋgwú dî wə *Křist, sá bêsh sá ngó bə leedyá nda ikúl í nyúul muud. ⁶ Zembî nyə á ngə yə sê isâ í yána byé nə jɔ lām, isâ í yána byəong bísə mimbii mimbii. Ŋkí Zembî mə yə múúd ŋkul nə a cúndág micúndá, muud wəong cúndág nə bímbí lú búgá á jì nə ndí yí. ⁷ Nyəong jì nə a dúg sêy nə bóól yé, a séyúg; nyəong jì nə a dúg jíguli yé, a jígúlig; ⁸ nyəong jì nə a dúg bándulə búúd yé, a dúg bándulə; nyəong jì nə a dúg sá yána yé, a dɛ sá dwo nə lām ŋgwú; nyəong mə dɛ tɔw shwóg kyey nə bóól yé, a dúg bə nə zény ja á dú kyey nə bwo yí; nyəong mə kwínd íŋkúŋkwóŋlə i búúd yé, kwíndúg bwo nə məshusug.

Mbúgula mə Yésus mə jəlá nə cɛel múúd yêsh

⁹ Cílagá cɛelí jì kú nə məkəŋ yí. Mpiigá məbɔw, nywílyágá nə mənnywa. ¹⁰ Dugá bə nə məcəy mpédúgá nyín nda omínyəŋú bwé ngó cila wá. Muud yêsh sɔɔg nə nyə wé búlɔg dɛ gúmal bóól búúd. ¹¹ Séyúgá nə Cwámba mbií á nə bibibi, kú sá íləm, nji zény nə zény. ¹² Bi mə jəlá nə bə nə məshusug nəcé bí ngə bwánd nə búgá nə Zembî mə bá sá bí mənnywa; bí mə ká bwəma nə *incwaw í ntug, bí jísow; bi ɔ sá kááfə məjəgula. ¹³ Dugá kwínd búúd ɔ Zembî bwé ngó jii kwíndyá wá, bi dɛ sɔ nə bi dúg ləg ójón bídí mínjów.

¹⁴ Dugá bwádan nə buud bwé lwágulə bí cúwálí wá; dugá bwádan, bi kú lweem. ¹⁵ Búúd bíńón njúl wá bwé ka bə nə məshusug, bí nyii məshusug məongú; bwé ká bə nə yé, bí jii nómá yé dəong. ¹⁶ Dugá bə cún mpédúgá nyín. Kúgá dɛ bə isâ í álal-ŋkul; yidagá bə byəong bísə ŋkwón á muud yêsh yí. Muud kú bɛeg bə nə tédúgá nə nyáméfwó wə mə búl bə nə fug.

¹⁷ Bi kú dɛ bweel məbɔw. Sɔgá nə bi dúg sá mənnywa mísh mə búúd bêsh dî. ¹⁸ Ŋkí jì nə ŋkul bándá, ságá mimbii mín myêsh nə bi cugəg nə buud bêsh nə shee. ¹⁹ Yé búúd mə búl cɛel wá, kúgá dɛ kunda bíméfwó; dugá bíd nə Zembî wə dúg lwóya mpimbə dɛ kunda bî; nəcé jì cilyá Kálad Zembî dí ná: «Mə wə mə bá dɛ kunda, mə wə mə bá dɛ yə búúd myána». Ntó wə Cwámba ngó ci yé. ²⁰ Í njúl nómá nyiŋgə bə cilyá ná:

Múúd ngó lúmbuli nə wo yé ká gwág zha,

yóg nyə idəw;

á ká gwág shwáásúlə miná,

yóg nyə sá á ngúlɔg yí.

Ja wó sá ntó yí, wo mə ŋkúnd nyə

11:36 16.27; 1Kr 8.6 12:1 6.13; 1Pr 2.5 12:2 Ifz 4.22-24; 1Te 5.21 12:3 1.5; Mat 20.26; 1Kr 12.11, 28; Ifz 4.17
12:4 1Kr 12.27 12:6 1Kr 12.4-11; 12.27-14.40; 1Pr 4.10-11 12:7 Mís 6.1-3; 2Kr 9.5, 7 12:9 2Kr 6.6; 8.24; 1Tm
1.5; 1Pr 1.22; 1Kr 13.4-7 12:10 14.15; Yuá 13.14-15; Gal 5.13; 6.3, 10; Ifz 4.2; Flp 2.2-3 12:11 8.9; Gal 5.25; Mbú
3.15 12:12 5.2-3; 8.24-25; Mat 24.13, 22; Luk 18.1; 1Kr 10.13; 1Te 2.14 12:13 Gal 6.10; Heb 13.2 12:14 Mat
5.44 12:15 Zhb 30.25; 1Kr 12.26; 2Kr 11.29 12:16 Mik 3.7; 1Kr 1.10-11, 19-20, 27-28; 8.1 12:17 Mik 20.22; 1Kr
6.7; 1Te 5.15; 1Pr 3.9 12:19 Mbá 32.35; Mat 5.39 12:20 Mik 25.21-22; Mat 5.44

máág má kuda lúúd.

²¹ Wo kú bíd ná yéesh sálə mábôw í ntɔg wo ɲkul; yidagú də sá ná mənɔywa mwô má dúg ntɔ mábôw bwé sá wo má.

13

Krísten má jəlá nə sá micî məgwág

¹ Muud yêsh má jəlá nə sá micî məgwág. Nəcə, icî byêsh bí shí ga dí yí í ɲgə zhu wə Zembî. Zembî wə nyə a təl micî myêsh mísə myá. ² Ntɔ má ké nə, muud mə ləl lúu nə cî yé má ləl lúu nə téegyá isâ Zembî nyə a táág yí. Buud bwé sá ntɔ wá bwé sá ná Zembî yág bwo intúgúlí. ³ Wo ajáláyé nə fúndə ójwú ja wó də sá mənɔywa yí; ɲji, ɲkí wó də sá mábôw, wo wə má jəlá nə fúndə. ɲkí wó cɛel cugə kú fúndə cî, dúgú sâ mənɔywa, cî nyə é yidá faag wo. ⁴ Mpug nə cî wúsə sól məsáal má Zembî shú dúlə bándələ wo nə wo dúg sâ mənɔywa. ɲkí wó də sâ mábôw, wó jəlá nə fúndə; nəcə, cî í də bə nə kafwɛlɛ shú ná a dúg yə búúd intúgúlí. Cí wúsə sól məsáal mə də lwóya mpimbə má Zembî, də lámusa nə buud bwé də sá olíɲgí wá. ⁵ Gwé wə jí nə, muud má jəlá nə magələ íjwúga í cî nə jɔ lám, kú bul bə ɲji nəcə fúndələ nə Zembî nyə á bá gwág nyə mpimbə.

⁶ Sá jəɔɲg nəmá wə bí má də jəna ótóya yí. Buud bí nə bwé dúg ɲwa ótóya bəɔɲg wá, Zembî wə nyə á təl bwo ná bwé dúg sâ ísý byəɔɲg. ⁷ Yəgá muud yêsh sâ bí mbíd nyə yí: bí jəna múúd tóya tóya yé; bíl isâ byêsh bí má jəlá nə jəna yí, bí yə búúd bwé jəlá nə ɲwa wá; muud mə jəlá nə fúndúgú yé, bí fúndə nyə; nyəɔɲg mə jəlá nə gúmá yé, bí yə nyə gúmá.

Cug cɛelí

⁸ Kúgá bə nə mpwála nə muud; mpwála í bəg ɲji cɛelí nə nyíga cɛel nyíga, nyíga cɛel nyíga. Nəcə, muud mə cɛel bóólúgá yé, ɲgə mpu bɛ məcɛɛ. ⁹ ɲgaá bi mə mpú nə məmpəndí má ɲgə ci ná: «Ci wo kú sá mínɔomb, ci wo kú gwú múúd, ci wo kú júwo, ci wo kú wímb ízhaa sâ.» Məmpəndí mənɔi nə mól mēsh má ɲgə ci ɲji sâ ɲgwúnd ná: «Cɛelug múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó cɛel wóméfwó ná.» ¹⁰ Muud jí nə cɛelí yé cugé nə ɲkul sá múúd jí nyə kúnə-kúnə yé məbôw. Ntɔ jí nə, muud mə cɛel bóólúgá yé, ɲgə mpu bɛ məcɛɛ.

¹¹ ɲgəgá nə cugə cug cɛelí jəɔɲg, nəcə bi mə mpú ná fwála sə ɲgə cugə ga í músə wəla bí má jəlá nə juum ígwəd yí. Nəcə ja gaád í, jwów Cwamba mə bá zə yíl shé mənɔyámád yí í mú bul bə kúnə-kúnə ntɔ jwów sá á magələ Yésus yí. ¹² Bulú má bul kə. Sə myáásugá isâ í də sý yídúgú yí; sá yídúgá ɲwa íkeny í gwáná bwé də lúmbəli nə ndí məɲkényad yí. ¹³ Sə cugəgá cug á otátəlí, mbií í jəlá nə məɲkenya mə mwásə yí: kú nə idína í álal-ɲkul*, kú nə shwágələ málwəg; sə kú sá jaɲga, kú sá ásíy-sý, kú nə ozhuyâ, ku mpii təɔ muud. ¹⁴ Yidagá ɲwa *Kríst nda káándə má bwáád†, bí kú bíd ná iyéesh í cug múúd í nyíɲgəg ɲgə kə nə bí cug ábúbôwud.

14

Magələgá bəɔɲg bwé afwóyɛ lal wá

¹ Muud jí ná nə búgə ɲkí tag yé, bi ó magələ nyə; bi kú sɛɲusa məkəl nə nyə nə yé mbií mítédúgá. ² Jí nə ɲkul bə nə, ɲgwól múúd ɲgə téduga nə a jí nə ɲkul də sâ jêsh, nyəɔɲg jí nə búgə ɲkí tag yé nyɛ ɲgə də ɲji idâw í ífambá. ³ Muud ɲgə də sâ jêsh yé bəg kú mpyəny ɲgwól; nyəɔɲg nyə aɲgə nə də sâ jêsh yé bəg kú dúg nə nyəɔɲg ɲgə də yé ɲgə jág sá; nəcə

13:1 Mís 5.29; Tít 3.1; 1Pr 2.13-14; Mbú 13; 20.4 13:1 Mik 8.15-16 13:3 1Pr 2.14; 3.13 13:5 2.15 13:7 Mat 22.21 13:8 Yuá 13.34; 1Kr 13; 16.14; Gal 6.10 13:9 Mbá 5.17-21; Ləv 19.18; Mat 22.34-40; Gal 5.14; Zhk 2.8-13 13:11 1Te 5.5-8 13:11 Ifz 5.14-16; 1Kr 7.29-31 13:12 Ifz 5.11; 6.11, 13; 1Yn 2.8 13:13 Luk 21.34; Ifz 5.18 * 13:13 idína í álal-ɲkul: Mbií idína wəɔɲg í á də bə, buud də nə ɲgul ntɔ mínji, buud sá jaɲga kú nə məsɛs. 13:14 Flp 2.5; Kol 3.15 † 13:14 ɲwa Kríst nda káándə má bwáád: Ntɔ jí nə cugə mbií wí ná muud mə dúg bí yé bəg nda a ɲgə dúg Kríst. 14:1 1Kr 8.1-13; 9.22; 10.23-33; Kol 2.16, 20-22; 1Tm 4.4-5; Heb 13.9 14:1 15.7 14:2 Dan 1.8; 1Kr 10.25-28

Zembî má magulə námə nyə. ⁴ Wεε wə zə mə zə sámb ízhaá lwaábulə iwushí? ñkí á kyabe, í dúg mása yé; ñkí á ku, í dúg námə nji mása yé. Nji nyə é kyabe, nəcé Cwámba ji nə ñkul mə sá ná a kyábeɓ.

⁵ Jí námə ná, ñgwól múúd mə dúg ná dúl jwôw í búl bæ fwámé jwôw cɔ́ dúl, ñgwólúgá nyə mə ñwa mwôw mēsh cé ñgwûd; muud yēsh nádag nə sâ nyáméfwó mə kwey ná jí tútəlí yí. ⁶ Muud mə tâl ñkúmba jwów shwóg yé, a sá ntó shú mə Cwámba; muud mə dá sâ jēsh yé ñgə də shú mə Cwámba, nəcé a ñgə yə Zembî akíba; nyɔɔɔɔ nyə aɔɔɔ nə də sâ jēsh yé ñgə námə yə Zembî akíba. ⁷ Mpugá nə muud ñgwûd nə ñgwûd á gwoɔɔɔ jísú nyə aɔɔɔ nə cugə shú nyáméfwó, ñgwûd nə ñgwûd kú námə yə shú nyáméfwó. ⁸ ñkí shé ñgə cugə, shé ñgə cugə shú mə Cwámba; ñkí shé mə yə, shé yə shú mə Cwámba. Ntó ji ná, tɔɔ shé má cugə, tɔɔ shé má yə, shé búsa buud ɔ́ Cwámba. ⁹ Haaw, sâ jɔɔɔɔ wə *Kríst nyə á yə, a nyɔɔɔ gwûm nə ndî yí, shú ná a jwúg nə mimbimbə, jwú nə mikuwó. ¹⁰ Ká nəcé jí wé mə sámb *mínyɔɔɔ wó iwushí yí? ñkí ntâg ná, nəcé jí wé mə mpyēny mínyɔɔɔ wó yí? Mpugá nə shé bēsh shé má bá tōw kɔɔɔ dí njów mílású mə Zembî. ¹¹ Mpugá nə jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Mə Cwámba ñgə cugə yé mə ñgə ci nəəə:

«Buud bēsh bwə bá kúd mə məbwón, bēsh bwə bá ságusə mə nə mimpu myán».

¹² Gwə wə jí ná, muud yēsh á gwoɔɔɔ jísú mə bá kə bwəma nə shitóg mísh mə Zembî dî.

Kú wá ñgwól bɔɔɔɔ zhííd

¹³ Ntó, shé yówug dúlə yéya mábɛɛ shémé nə shémé; shé yídágá ñwa cígúlá nə muud nyə ajáláyé nə wá ñgwól bɔɔɔɔ zhííd, kú sá gúl sâ í é búlal ñgwól yí. ¹⁴ Sâ mə zə ci ga, mə mpú ná jí búbálé, mə mpu ntó nəcé mə ji muud mə Cwámba Yésus. Jí ná, gúl sâ cúgé ñkí lwaaguwó nə jân yé mbií wə cí. Nji, múúd mə ká tédúgá nə «sâ ga jí ñkí lwaaguwó», sâ jɔɔɔɔ mú bæ ñkí lwaaguwó shú déd. ¹⁵ Ntó ji ná, ñkí dálə wó dá gúl dæg yí í ntágúlá mínyɔɔɔ wó, mpug nə sóólúgú wô wɔɔɔɔ í cúgé sóólúgú cɛɛlí. Kú sá ná dálə wó dá gúl dæg yí í gwílyág ñgwól mínyɔɔɔ wó, í njúl nə *Kríst nyə á yə námə shú dé. ¹⁶ Sá jí ñkí nywa shú dwô dí yí, ñkí wo dúg ná í é ntágulə* ñgwól múúd nə ndéé bwə mú jág lás nə wo, wo bíd jân sâ. ¹⁷ Mpugá nə Faan mə Zembî í cúgé sâ ídæg nə mɔɔɔɔ. Faan mə Zembî dúsa sâ á cug ótútəlí, cug á nə shee, cug máshusug, isâ íni byēsh í ñgə zhu wə ñkí ñkí Shíshim. ¹⁸ Muud mə séy nə Yésus mbií wɔɔɔɔ yé, Zembî gwág nyə nywa, buud magulə nyə.

¹⁹ Nda jí ntó ná, shé sɔ́gá nə shé sáág isâ í é sá ná buud bwə cúgəg nə shee yí; isâ í é sá ná buud ó gwoɔɔɔ bēsh bwə ñgəg nə lal búgád yí. ²⁰ Wo kú beeg caam sóólúgú mə Zembî nəcé gúl dæg. Sâ jēsh jáá jí fúbán; nji, jí bówúlə nə wo dæg wúl ndólúgú í é wá ñgwól múúd bɔɔɔɔ zhííd yí. ²¹ Í nywa nə wo bég kú də cúdú ñkí nə kú ñgul málwəg, wo cíg sâ jēsh jí nə ñkul wá mínyɔɔɔ wó bɔɔɔɔ zhííd yí. ²² Búgá wó ñgə *búgula shú sóólúgú wɔɔɔɔ yí, baaguləg gwo mpédúgá biná Zembî obá. Muud jí nə micígúlá myé mí ádé kənd nyə mábɛɛ yé, a má jəla. ²³ Muud mə dá wúl ndólúgú a ñgə zhízhigə yé, a mə ñwa mábɛɛ mísh mə Zembî dî, nəcé sóólúgú wɔɔɔɔ í cúgé sóólúgú búgá. Sóólúgú wēsh múúd mə sá nə mílám mímbá yí wúsə *sám.

15

Sá bégá yuug Kríst nyə a lwágulə sá yí

¹ Sá buud íbúgə í á mə fifə wá, sá kúgá də mpyēny ozhigu-zhigu wə bɔɔɔɔ bwə ñgə ná zhízhigə wá; sá ajáláyé nə də sɔ́ nji isâ sá mə gwág nywa yí. ² Muud yēsh á sádí gwoɔɔɔ dí sɔ́ɔ́g nə ñgwól bég nə mɔnywa, shú ná nyân lálug búgád. ³ Mpugá nə *Kríst nyə a shígé

14:5 Gal 4.10 14:6 1Tm 4.3-5 14:7 2Kr 5.14-15; Gal 2.19-20 14:10 2.6 14:11 Iza 45.23-24 14:12 Gal 6.5 14:13 1Kr 10.32; 1Yn 2.10 14:14 14.23; Mat 15.11; Mis 10.15; Tit 1.15 14:15 1Kr 8.1, 11-13; 13; Gal 6.10 * 14:16 í é ntágulə: Sá nə muud sémúg. 14:17 Mat 6.31-33; 1Kr 8.8; Gal 5.22-24 14:21 1Kr 8.13 14:23 14.14 15:1 14.1-2; 1Kr 8.1-2; 10.23-24 15:3 Sôm 69.10

ngə sɔ̄ nji mənywa mâ nyəméfwó. Nyə á yida cugə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, náəə: «Zembî, məlwíy bwé dɛ lwíy wo má mé mé shúgula nə mə.» ⁴ Mpugá nə sâ jêsh Zembî nyə a sá ná bwé cílag yág yí, í á bə nə sə ɲwág ɲíhgúlá cínɔ̄ng, sá bág nə zény kálə shwóg, nə ɲkán, nə ndeé sə mú mpu bwánd nə búgá. ⁵ Zembî muud má dɛ sá ná sə bág nə zény kálə shwóg, sá bə nə ɲkán yé, ká sá ná bi dúg bə cún mpádúgá nyín nda Kríst Yésus nyə a lwó yuug ná. ⁶ Ntó, bi mú bá dɛ yə Zembî gúmá bi ɲjúl lám ɲgwúd, cún ɲgwúd, nyə Zembî jí Sódɔ̄ngú mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst yé.

⁷ Ntó, ɲgəgá nə cugə kú wá mbéégí mpádúgá nyínú, námə nda Kríst nyə á cugə nə bí ná. Cugəgá ntó shú nə Zembî bág nə gúmá. ⁸ Mə ɲgə bwaagulə bí ná Zembî jí abúgúlág, gwé wə Kríst nyə á ɲwa nyəméfwó tɔ̄n sódɔ̄l məsáal á kúl *Oyúden yí, shú nə məɲkaagə Zembî nyə á kaag osódɔ̄ngú ó bɛend má mə bwəmag. ⁹ Jíga kóómb dɛ, ikúl ishús í ɲgə mpu ná Zembî má gwág bwo cey lámú, bwé mú yə Zembî gúmá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, náəə:

Sâ jɔ̄ɔ̄ng wə mə bá dɛ ságusə wo nə ndí tɔ̄m ikúl í cúgə Oyúden yí.

Mə bá dɛ sey ísusa ságusə jínə dwô.

¹⁰ Jí námə cilyá ná:

Bí ikúl ishús,
bínóɲ kúl búú d má Zembî
ságá məshusug.

¹¹ Í nyiɲgə námə bə cilyá ná:

Bí ikúl ishús byêsh ságúságá Cwám̄ba,
ikúl í búú byêsh í ságúság nyə.

¹² Izayí nyə á cɛ námə ná:

Nta mə Yése mə bá bád
ɲwa íjwúga, jwú nə ikúl ishús;
ikúl byɔ̄ɔ̄ng í bá dɛ bwánd sódɔ̄lúgú yé nə búgá.

¹³ Zembî muud má dɛ sá ná buud bwé dúg bwánd ísâ nə búgá yé, sáág nə milâm mí lwándúg bí nə fwámé məshusug, mí bə bí nə shee búgá bí ɲgə *búgula yíid. Ja jɔ̄ɔ̄ngú ɲkul má ɲkɛɲkɛ Shíshim í mú sá ná bi ɲgəg nə kə shwóg nə shwóg ɲgə bwánd nə búgá.

Pwól ɲgə bá cɛel sá minjɔ̄nd

¹⁴ Bwaarɲ, kóómb jín dɛ, məméfwó mə ɲgə mpu kú nə məshwán ná bi mə lwánd nə jɔ̄jɔ̄ mítádúgá, bi mə shín námə mpu sá jêsh bí mə jéla nə mpu yí, bi mú námə nə ɲkul dɛ yéya məcwún mpádúgá nyín. ¹⁵ Nji tɛem bə ntó, mə mə ɲgə cílə bí nə búbaalé mányaan bíl íkúlú d shú ná bi nyiɲgəg ɲgə táduga ísâ bí mə bwey mpu yí. Mə sá ntó nəc Zembî nyə a sá mə mpaam, ¹⁶ a sá ná mə bág sódɔ̄l məsáal má *Kríst Yésus shú íkúl í cúgə *Oyúden yí; mə ɲgə sá sáal dɔ̄ɔ̄ngú tɔ̄n nda fada mə dɛ sá *mátúnuga ná, ɲgə cúndə Jɔ̄jɔ̄ Kéel má Zembî. Ísɛy byɔ̄ɔ̄ng bí nə mə sáág nə ikúl í cúgə Oyúden yí í bəg mətúnuga Zembî ɲgə magulə má, mətúnuga ɲkɛɲkɛ Shíshim má tɔ̄l koogú shú dé d má. ¹⁷ Sâ jɔ̄ɔ̄ng í sá ná mə ɲgəg nə bəgəwa nə bálə múú d mə Kríst Yésus, mə bəgəwa nə ísɛy má ɲgə sɛy shú má Zembî yí. ¹⁸ Jí ntó, mə cugə nə ɲkul bwiiɲg gúl sâ shús, nji ísɛy Kríst nyə á balan nə mə ná mə sáág yí; nyə a sá ná ikúl í cúgə Oyúden yí í sáág Zembî məgwág; nyə á balan nə iciyá byâm nə mísódɔ̄lúgú myâm. ¹⁹ Nyə á balan námə nə ɲkul í dɛ wéeshuli *máshimbá nə *ísâ í mímbúgú, ɲkul má Shíshim má Zembî. Sódɔ̄lúgú wɔ̄ɔ̄ng í á sɛy mbií á ná mə á mə bwiiɲg Jɔ̄jɔ̄ Kéel má Kríst tɛéd Yurúsalem nə cínɔ̄ng mákoogú məkoogú, kə kumə shí á Iliri. ²⁰ Mə á bul jii ná mə bwíiɲgug Jɔ̄jɔ̄ Kéel kúl múú d nyə afwóyé bwele cwéed Kríst yí, shú ná mə bág kú ɲgə lwó kúl bóól búú d bwé á sá məbwamə yí. ²¹ Mə á yida bɛ sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná:

15:4 1Kr 10.11; 2Tm 3.16   15:5 12.16; Flp 2.2-5   15:7 14.1   15:8 Mat 15.24; Mis 3.25-26   15:9 Sôm 18.50
15:10 Mbá 32.43   15:11 Sôm 117.1   15:12 Iza 11.10   15:13 5.1-2; 8.14-16, 24-28; 12.12   15:15 1.5   15:16
Flp 2.17   15:18 2Kr 3.5   15:19 Mak 16.17; 2Kr 12.12   15:20 1Kr 3.10-12; 2Kr 10.15-16   15:21 Iza 52.15

Buud cúndá í á shígé fwo kumə bwódí wá bwé bá gwág,
bɔɔŋg bwé á shígé fwo gwág lán yé wá bwé bá wámbulə.

²² Sâ jɔɔŋg námé wá í á du laa mə ija ija né nda zə nŋ bídí. ²³ Ká ja gaád íí, mə cúgé ná nə sâ mə sá wa máshí mágaád, í njúl né té mímbú mímbú mə du bwey bə nə yéesh né mə zə nŋ bídí; ²⁴ mə ŋgə táduga nə ja mə bá kə Kpanyá yí, mə bá ciŋgya zə dúg bí nó ndéé, ja mə é bá gwú yéesh dúgúlə bí yí, bí ka bá kwíind mə né mə kág nə njɔɔnd shwóg. ²⁵ Nji, ja gaád mə kə Yurúsəlem kə kwíind búúd ó Zembî. ²⁶ Ntó ji né okrísten wá Masedwán nə Akayî bwé á ŋwa cígúlá né bwé sɛɛŋg míkwíindyá kənd búúd ó Zembî wá Yurúsəlem búésé mábúwa dí wá. ²⁷ Bwáméfwó bwé á ŋwa cígúlá, nji í njúl né jísə bwo mpwá. Jí bwo mpwá ná cəcə okrísten wá Yurúsəlem wá bwé á bə nə isâ í kwíind búúd cəg á Shíshim dí yí, bwé mú kaaw yə íkúl ishús; í jii námé né íkúl ishús í ŋwág isâ í ŋgə kwíind cəg á shí ga dí yí, kaaw yə bwo. ²⁸ Ja mə é ka bá shîn sá sóólúgú wɔɔŋgú nə mə mə cwámbulə bwo míkwíindyá myɔɔŋg yí, mə ka bá zə ciŋgya nŋ bídí kə Kpanyá. ²⁹ Mə mpú né mə bá zə nə ocúncəsh ó Kríst bəsh ja mə bá zə nŋ bídí yí.

³⁰ Nda shé bəsh búésé búúd ó Cwámba Yésus-Kríst né, nda jí námé né ŋkəŋkə Shíshim ŋgə sá né shé cíflag ná, bwaŋg, mə bándúlá bí nó bi wág mənyúúl gwáná mə ŋgə gwána yíid, ŋgəgá nə jəgula nə Zembî shú dām. ³¹ ŋgəgá nə jəgula nə Zembî shú dām nə mə fáámugí, buud búésé kú *búgula Yésus nŋ Yudéa wá bwé bəg kú nə zhií bwé sá mə məbɔw; ntəg námé né buud ó Zembî wá Yurúsəlem bwé lógúg míkwíindyá mə ŋgə kə nə ndí myá nə jɔjɔ lām. ³² Í jii né í bəg ntó shú né mə bəg bə nə məshusug ja mə bá zə bídí yí, mə zə bá woga ŋkí Zembî mə magulə. ³³ Zembî á mpwogé jíig nə bi bəsh. Amen.

16

Məbáda

¹ Mə cɛɛl nə bi mpúg kóól wúsú Febe. A ji *jaákwon *Dɔ lú óbúgula á Kaŋkré dí. ² Bi ó ləg nyə tən muud mə Cwámba, mbií í jálá nə buud ó Zembî yí, bí kwíind nyə mbií kwíindyá wəsh nyə é jii yí. Nyə á mə kwíind búúd ŋkí bulya, tɛɛm bə məméfwó.

³ Bi ó bəda mə Priska bá Akilas buud sənónŋ ŋgə sɛy iséy í *Kríst Yésus wá. ⁴ Bwé á nywá gwíílya byán ícəg nəcə cəgúlə mə; məméfwó námé dí ŋgə yə bwo akíba, mədɔ mə óbúgula mēsh mə cúgé *Oyúden má mə ŋgə námé yə bwo akíba. ⁵ Bi ó bəda námé mə Dɔ í du sɛɛŋgya bwódí njów yí. Bi ó bəda Ipanēt shwə waamə alām; nyə wə nyə a tɛéd *búgula Kríst nŋ Azí. ⁶ Bi ó bəda mə Maríya muud nyə á bul jísəw cún shú dún yé. ⁷ Bi ó bəda mə mimbyél myām Androníkus bá Zhuniyas sənónŋ sá á bə mímbwug dí wá; báa bwé á tɛéd bə buud ó Kríst nə mə, bwé ŋgə cə bóól *búúd ó lwámá. ⁸ Bi ó bəda mə Ampiliyatus, muud mə ŋgə bul cɛɛl cəg sɛɛŋgí á sənónŋ Cwámba dí yé. ⁹ Bi ó bəda mə Urubɛ muud sənónŋ ŋgə sɛy iséy í Kríst yé, bí bəda námé mə Stakis shwə waamə alām. ¹⁰ Bi ó bəda mə Apeles muud sá á mə dúg nə ndéé sá magulə nə a ji fwámé krísten yé. Bi ó bəda mə buud ó njów mə Aristobúlus. ¹¹ Bi ó bəda mə mbyél wām Herodiyon; bí bəda mə bɔɔŋg búúd búésé búúd ó Cwámba njów mə Narusis wá. ¹² Bi ó bəda mə Trifen bá Trifos budá bwé á mə jísəw yíŋgá shú mə Cwámba wá; bí bəda námé mə abábə waamə Perusis mudá nyə á mə námé bul jísəw yíŋgá shú mə Cwámba yé. ¹³ Bi ó bəda mə Rúfus muud Zembî nyə a féesh kwon mə Cwámba dí yé; bí bəda námé mə nyɔɔŋgú yé, nyə á bə námé mə tən nyɔɔŋgú. ¹⁴ Bi ó bəda mə Aseŋkrit bá Flegon, nə Hermes nə Patrobas nə Hermas nə bóólúgá bwaánŋ bəsh bənónŋ búésé wá. ¹⁵ Bi ó bəda mə Filologos bá Zhuli, nə Nere bá kóól yé, nə Olémpas nə bóólúgá búúd ó Zembî bənónŋ búésé wá. ¹⁶ ŋgəgá nə kúlulə məkúlulə mə buud ó Zembî. Mədɔ mə óbúgula ó Kríst mēsh mə ŋgə bəda bí.

¹⁷ Bwaŋg, buud bwé dú sá né buud bwé bəg məcún məcún wá, bwé ŋgə lúmbuli nə njíígúlá bí á ŋwa yí, oshwon bi ó káálúgə nə bwo; kúgá du kyey nə bwo sámbá. ¹⁸ Nəcə

15:22 1.9-13   15:25 Mis 19.21; 20.22; 24.17   15:26 1Kr 16.1; 2Kr 8-9; Gal 2.10   15:27 1Kr 9.11   15:30 2Kr 1.11; Ifz 6.18-19; Kol 4.3; 2Te 3.1-2   15:31 Mis 21.10-11; 1Te 2.14-15   15:32 1.7   15:33 1Te 5.23   16:1 Mis 18.18   16:3 Mis 18.2, 18-19, 26   16:5 1Kr 16.15, 19; Kol 4.15; Flm 2   16:13 Mak 15.21   16:16 1Kr 16.20; 2Kr 13.12; 1Te 5.26; 1Pr 5.14   16:17 Mat 7.15; 2Te 3.6; Tit 3.9-10; 2Yn 10   16:18 Flp 3.19; Kol 2.4

mbií búúd wəŋŋ í áŋgê nə sá iséy í Cwám̄ba wúsú Kr̄st, bwə ŋgə sá iséy í mímwəŋ myáŋ. Bwə də balan nə jəjə íciyá í lésú nə jəjə míkaand, də jwáŋgələ búúd bwə afwóyé kyé wá. ¹⁹ Buud bēsh bwə ŋgə gwáduga cug mágwág bí báá ŋgə cugə yí. Mə ŋgə bul gwág məshusug nə bí shú dəŋgú; mə jii ná bí bəg nə fəg sálə mənywa d̄í, bí bə nə sáŋ kóómb á məbđw. ²⁰ Zemb̄i á mpwogé wál bá zə cwaas *Sátan bídí mákuú dí shí. Cwám̄ba íshé Yésus ké sá bí mpaam. ²¹ Timotê muud sá ŋgə sēy séy ŋgwúd yé ŋgə báda bí; mimbyél myâm Lusyus nə Yason nə Sosipater bwə ŋgə námə báda bí. ²² Mə Tertiyus muud ŋgə cilə kálaad éga yé*, mə ŋgə báda bí məbáda má sēŋgyá shé á mə sēŋgya nə Cwám̄ba yí. ²³ Gáyus ŋgə námə báda bí. Mə njul nyédfí njów, cínəŋg námə wə Də lú óbúgula dēsh í də sēŋgya yé. Erâst jí bāŋ-mása á wa ŋgwála yé ŋgə báda bí, mwááŋg Kwárutus ŋgə námə báda bí. ²⁴ †[Cwám̄ba íshé Yésus-Kr̄st ké sá bí bēsh mpaam. Amen.] ²⁵ Shé yéga Zemb̄i gúma, nyə muud jí nə ŋkul sá nó Jəjə Kéel lálushig bí yé. Jəjə Kéel dəŋg wə má á ŋgə cúndə ja má á ŋgə bwiiŋg lán má Yésus-Kr̄st yí. Na Jəjə Kéel ní dí wə Zemb̄i má sá nó sé mpúg jəjə yuug jé nyə á ŋgə baagulə shwoó dí yí. ²⁶ Zemb̄i á kandugə kandugə má ka sá nó sá jəŋg í búgúlig ja gaád. Nə ndéé ikúl ishús í mú nə ŋkul jee mpu gwo ja bwə lə micilyá mí *búúd ə micúndə yí. Nyə a sá nó í búgúlig shú nə bwə búgúlag nyə, bwə sá nyə mágwág. ²⁷ Nyə Zemb̄i muud ŋgwúd nə ŋgwúd jí nə fəg yé, nyə wə ŋwág gúma kandugə á kandugə nəcé sá Yésus-Kr̄st nyə a sá yí. Amen.

16:19 1.8   16:20 1.7   16:21 Timotê: Mis 16.1   * 16:22 Tertiyus wə Pwól nyə á ŋwa nó a cīləg kálaad éga yé.   16:23 Erâst: 2Tm 4.20   † 16:24 Míl micilyá mí ayág mí cúgé nə iciyá íni.   16:25 Ifz 1.9; 3.4-5; Kol 1.26   16:26 1.2, 5   16:27 11.36; Flp 4.19-20; 1Tm 1.17; Yúd 25; Mbú 4.11

Kálaad ashúshwóógú Pwòl nyə á cilə buud ó Kòrênt yé

Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwòl shú Kòrênt yí

Kòrênt nyə á bə ɲgwála Ogurék. Ja Pwòl nyə á ɲgə sá ɲjənd yé ábɛɛ yí, nyə a já Kòrênt ɲkúmba mbú nə kúil (Mis 18.1-18). Ja jəɲɲg wə nyə á fwɔ mísəɲn yí.

Ja Pwòl nyə shîn wú Kòrênt yí, nyə á bii məkəl ija ija, mə ɲjúl mə ákənd lám gwôw. A mú ka cilə óbúgula ɔ nûɲ okálaad jee wóos ónɔ, óbá wá cínɲɲg wə básé wa Kálaad Zembî dí wá.

Nə ndɛé, nyədí kálaad ashúshwóógú á Kòrênt dí, ja á mə shîn bəda bwo, a yə Zembî akíba yí (1.1 nə 1.9), a ɲgə cwîny obúgula nə bwə kú bíd nə mbéégí məɲkəɲmú í ɲgəg nə bə mpédúgá nyáɲ (1.10 nə 4.21), bwə sáág nə jaɲga í shínúg mpédúgá nyáɲúd (lúú 5), bwə yówɲg dülə kə nə milású məm páanzə mə milású mə búúd bwə aɲgɛ nə *búgula Zembî wád (6.1–6.11). A mú ka féel váál krîsten mə jálá nə dɔ balan nə nyúúl nyé yí (6.12–6.20), a mú ka zə bɛsa bwo mishílí bwə á ɲgə shílə nyə myá:

(1) shílí í dúgyá nə bə yí (lúú 7);

(2) sá í dúgyá nə ocúdí ó mətúnuga yí, nə váál bwə dúg cugə nə buud bí kú búgula Zembî yí (8.1–11.1);

(3) váál ísɛɲgyá í okrîsten nə idəw í Zembî í jélá nə dɔ sîy yí (11.2-34);

(4) isâ ɲkɛɲkɛ Shíshim mə dɔ yə búúd ɲkul nə bwə dúg sá yí (lúú 12 kə wóos lúú 14);

(5) nə váál mímbimbə mí bá gwûm yí (lúú 15).

Nyə á ka shínal kálaad nə baalé məkəl (kwásúlə mwaané, nə byé íyuug nyə á ɲgə bə nə ndí yí), nə məbədə (lúú 16).

Məbədə

¹ Nə mə Pwòl, nə mwáɲɲg Sostên, sə wə mə cíl kálaad éga. Mə Pwòl hí, Yésus-Krîst nyə a jôw mə, a sá nə mə bəg *muud lwámá yé nda Zembî nyə á ɲwa cígúlá ná. ² Sə ɲgə cilə *Dɔ lí óbúgula ó Zembî dí Kòrênt yí, bí buud Zembî nyə a sá nə bí bəg miɲkɛɲkɛ mi búúd nəcé binóɲ *Krîst Yésus bí mú mbádúgá wá. Nyə a jôw bí shú nə bí bəg miɲkɛɲkɛ mi búúd, binóɲ buud bəsh búsó íkúl íkúl bwə ɲgə kámb jíná mə Yésus-Krîst mājəgula dí wá, Yésus-Krîst Cwámba á sənóɲ. ³ Sóɲɲgú wúsú Zembî bə Cwámba Yésus-Krîst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí ɲgəg nə cugə nə shɛɛ.

Pwòl mə yə Zembî akíba

⁴ Mə ɲgə yə Zembî waamá akíba ja jêsh shú dún nəcé mpaam á mə sá bí kwoɲ mə Yésus-Krîst dí yí. ⁵ Mə ɲgə yə nyə akíba nəcé a mə sá nə bí bígúg məzhíí mēsh kwoɲ mə Yésus-Krîst dí, bí bíg nə məkəl mə milású*, bí bíg nə mpúyá. ⁶ Ntó mə lwó nə bí a mə mpu magulə sá jêsh sá á jaaw bí shú mə *Krîst yí. ⁷ Í mú ná, nda bí ɲgə bwánd nə Cwámba íshé Yésus-Krîst zəg lwóya nyúúl ná, bí mú nə isâ í yána mə Zembî, tɔɔ ɲgwúd nə ɲgwúd kú fúfə. ⁸ Nyə wə mə bá ɲgə ləlushi bí nə ndɛé kə wóos məshínéd, bí mú bá bə kú nə sá mójumá jwôw mə Cwámba íshé Yésus-Krîst, məma jwôw dɔɲɲg. ⁹ Zembî muud mə jôw bí nə bí cúgəg sɛɲɲgí nə Mwân yé Yésus-Krîst Cwámba íshé yé jì abúgúlág.

Mbéégí dɔ á Kòrênt

¹⁰ Bwaɲɲg, oshwoɲ, jíná mə Cwámba íshé Yésus-Krîst dí «Bí bəsh dugá bə cún; mbéégí məɲkəɲmú í á jéláyé nə dɔ bə mpédúgá nyín. Yidagá bə leedyá mbií á nə sá jêsh dí, bí bəsh dɔ bə nə tédúgá ɲgwúdú, bí dɔ ɲwa cígúlá ɲgwúdú.» ¹¹ Bwaɲɲg, mə lás ntó nəcé bóól búúd wá ɲjów mə Klówé bwə mə jaaw mə nə bí ɲgə bə nə ozhuyá mpédúgá nyín. ¹² Sá

1:1 Gal 1.1 Sostên: Mis 18.17 1:2 2Kr 1.1; Mis 18.1 1:5 2Kr 8.7 * 1:5 ɲkɛɲkɛ Shíshim ɲgə sá nə bí lásúg má. 1:7 2Te 1.7; Tit 2.13 1:8 Flp 1.6; 1Te 3.13; 5.23 1:9 10.13; 1Te 5.24; 2Te 3.3 1:10 3.3; 11.18; 2Kr 12.20; Ifz 4.2-6; Flp 2.2; Yuá 17.21-23 1:12 3.4 Apolos: 3.5-6, 22; 4.6; 16.12; Mis 18.24; 19.1 Séfas: 1Kr 3.22; 9.5; 15.5; Gal 2.9, 11-14; 2Kr 10.7

mə ngə cœl ci yí jí nə bi mú ngə lás nûn, nyíga ná: «Mee ngə bɛ Pwôl», nyíga «Mee ngə bɛ Apolos», ngwól ná: «Mee ngə bɛ Séfas», ngwólúgá ná: «Mee ngə bɛ *Kríst.»¹³ Ye buud bí nə ñkul ba Kríst məkəw məkəw? Ye Pwôl wə bwá á bwambulə kwolós dí shú dún yé? Ja bí á ngə duwan yí, ye bi á ngə duwan jíná mə Pwôl dî? ¹⁴ Mə yá Zembî akíba nəcə mə a shígé duu tɔɔ muud nûn bídí, susaalê nji Kríspus bá Gáyus. ¹⁵ Ntó, muud cugé nə ñkul ci nə bí á ngə duwan jíná dááməd. ¹⁶ Mə mə nywa wusa, mə á duu námá Stefanas bánđn buud ɔ njów yé. Mə abúgúláyé nə mə a shí nyingə duu ngwól múúd. ¹⁷ Nəcə Yésus nyə a shígé ntí mə nə mə zég ngə duu buud. Nyə á nti mə nə mə zég ngə jaaw Jɔjɔ Kéel, mə zég ntâg ngə jaaw dwo, kú bə nə fɛg búúd ɔ kaand bwá də lás mikaand nə ndí yí, nəcə shwiý Kríst nyə á yə kwolós dí yí í á bá bə nda sâ cugé nə mfíí yí.

Shwiý mə Yésus-Kríst í lwó fɛg mə Zembî

¹⁸ Mpugá nə lân shwiý Yésus nyə á yə kwolós dí yí wí sá íkás shú bɔɔng búúd bwá ngə jîmb wá; nji, í njúl ñkul mə Zembî shú shé bân buud Zembî ngə cug† wá. ¹⁹ Sá jɔɔngú, Micilyá mí ngə ci gwo ná:

Mə bá céeɣ búúd ɔ fɛg fɛg nyán,
mə sá nə mifeeshá búúd bwá ngə faas myá
mí bág cwúduɣâ.

²⁰ Ká muud fɛg nyə é nyingə lás ci jî? Yíguli məcɛɛ nyə é ci jî? Lús mikaand á mwôw mɔga nyə é ci jî? Ngáá nə Zembî mə sá nə buud ɔ shí ga fɛg nyán í bág sá íkás í? ²¹ Jí ná, Zembî mə lwóya fɛg nyé. Nji buud bwá mə ca balan nə fɛg á buud nə bwá wambúlə Zembî nə ndeé, bwá akúmáyé. Zembî mə ka dúg ná á balan nə lán sə ngə bwiiing yí shú ná á cug búúd bwá ngə *búgula wá; lán sə ngə bwiiing wɔɔngú buud bwá ngə nywa wo nda sâ íkás. ²² Oyúden bwá jii dúg *máshimbá, Ogurêk bwá ngə sɔ fɛg; ²³ nji sə bân sá ngə cúndə *Kríst bwá á bwambulə kwolós dí yé. Cúndə wɔɔng wúsə sâ málwíy shú *Oyúden, í njúl sá íkás shú Ogurêk. ²⁴ Nji, Kríst jî ñkul nə fɛg mə Zembî shú búúd Zembî mə jôw wá, tɛem bə Oyúden, tɛem bə Ogurêk. ²⁵ Nəcə kúl búúd bwá dúg ná Zembî jisə kás yí, ikás yá cínɔng bísə nə fɛg ntɔɔ búúd fɛg nyán, kúl búúd bwá dúg ná Zembî mə bə nə iləm yí, iləm yá cínɔng í lal ñkúl, ntɔɔ búúd ñkul nyán.

²⁶ Bwaang, tédúgágá ná sá bí á də bə jaá Zembî nyə á jôw bí yí. Gwoong jín í á bə, kú nə zhwog buud bwá mbíd fɛg á shí ga, kú nə zhwog ñkácid i búúd, kú nə zhwog buud bwá á byêl ófwámé búúd dí wá. ²⁷ Nji, Zembî nyə á yida féésh isâ í íkás yá shí ga shú nə a wá búúd ɔ fɛg shwôn, a féésh isâ í cugé nə ñkul shí ga dí yí shú nə a wá isâ í álal-ñkul shwôn.

²⁸ Zembî nyə á féésh isâ í cugé fwámé isâ shí ga dí yí, isâ búúd bwá mpyênny yí, isâ bwá ádé kənd mísh yí. Nyə a féésh byo shú nə a sá nə byɔɔng búúd bwá ngə dúg ná fwámé isâ yí í bág ocwúduɣâ. ²⁹ Nyə a sá ntó shú nə muud kú ñkênny nyúúl nyádí míshúd. ³⁰ Zembî wə nyə a sá nə bí bág buud ɔ Kríst Yésus, Kríst músə bə fɛg mə Zembî shú dúúsú; nyə wə mə sá nə shé bág otútəlí ɔ búúd mísh mə Zembî dî, nyə wə mə sá nə shé bág miñkɛñkɛ mi búúd, nyə wə a tɔɔ tãñ shú nə shé wúg mányámá mə *mísə múd. ³¹ Zembî nyə a sá ntó shú ná í bág nda jí cilyá Kálaad Zembî dí nə. Jí cilyá ná: «Muud mə céél bəɣwa yé, bəɣwag nə sá Cwamba nyə a sá yí».

2

Pwôl nyə a shígé ngə lás nə fɛg kaand

¹ Bwaang, ja mə á zə nûn bídí mə á zə ngə cúndə *ndimba mə Zembî yí, mə a shígé zə ngə cúndə nə mpúyá kaand búúd ɔ shí ga, ñkí ntâg fɛg nyán. ² Mə a shígé cœl lás gúl sá shús nûn bídí, mə a lás nji sá í dúgyá nə Yésus-Kríst yí, Yésus-Kríst bwá á bwambulə

1:14 Kríspus: Mis 18.8 Gáyus: Rom 16.23-24 1:16 Stefanus: 16.15 1:18 Rom 1.16; 2Kr 4.3 † 1:18 cug múúd: Í kə ná, Zembî mə yíl múúd mányámá mə mísə múd, sá nə a cugəg cug á céel yí.

1:19 3.18-20; Rom 1.22 1:19 Iza 29.14; Zhb 12.13, 17; Iza 19.12-14; 44.25 1:21 Rom 1.19-20 1:22 Mat 12.38; Yuá 4.48; Mis 17.18, 32 1:23 2.14; Gal 3.1; 5.11 1:24 1.18; 2.5; Kol 2.3 1:25 2Kr 13.4 1:26 Yuá 7.48 1:27 Rom 12.16; Zhk 2.5; Luk 1.51-53; 6.20 1:30 2Kr 5.21 1:31 Zhe 9.22-23; 2Kr 10.17; 11.30; 12.5; Ifz 2.9 2:1 1.17 2:2 1.23; Gal 6.14

kwolós dí yé. ³ Mə á bæ ntâg nûn bídí mə njúl nə iləm, nə ifwaas, mə ngó lilya. ⁴ Njígúlá mə á du jígúli bí yí, nə cúndə mə á du cúndə yí, í á shígé du bæ nə iciyá yâ fug kaand í du teeg búúd milâm yí. Nkênkê Shíshim wə nyə á du balan nə nkul nyé du báásulə iciyá byâm. ⁵ Í á bæ ntó shú nə búgú jín í bóg kú kə bə fúg á buud, í yídagú bə nkúl mə Zembî.

Pwôl mə lwó fug mə Zembî

⁶ Tɛem bæ ntó, kéel sé ngó bwiing yí dúsə fug shú búúd bwə mə fifə cug krîsten dí wá. Nji í cugé fúg á buud ə shí ga, kú bæ fug micî myâ shí ga, micî jiya ící ján í wál bá zə jimb myá. ⁷ Nji sé ngə cúndə fug mə Zembî í á du bæ kú fwo búgúli, buud kú fwo mpu yí. Zembî nyə á bwey kwəmsa fug nyɔɔngú shí ga kú fwo tɛéd, nyə á kwəmsa nywo nə a bá sá nə sé ηwág gúmá. ⁸ Kú nə tɔɔ cí* ηgwúd nə ηgwúd á shí ga í á mpu fug nyɔɔngú. Bwə á mbəm mpu nywo, bwə á shígé nywá bwambulə Cwámba á milwanə kwolós dí. ⁹ Bì mə dúg sâ Zembî nyə a sá ní? Jí námə nda Mícilyá mí ηgə cí nə:

Sâ jús í á shígé bwele dúg yí,

lwə kú bwele gwág yí,

sá í á shígé bwele wóós lâm mə múúd dí yí,

Zembî nyə á kwəmsa gwo

shú búúd bwə ngə cɛel nyə wá.

¹⁰ Sá bân wə Zembî nyə a sá nə sé mpúg sá jɔɔngú nə nkul á Shíshim yé wá. Jísə ntó, Shíshim í du sɔ nə í mpúg sá jêsh, tɛem bæ isâ í shwoó Zembî jí nə ndí nyádí tédúgád yí.

¹¹ Nda sé buud, zé jí ná nə nkul mpu isâ ηgwól múúd ηgə tédúga yí? ηgaá nji *shíshim mə múúd wɔɔngú nyəmɛfwó? Jí námə mbií ηgwúd wɔɔngú nə Zembî; muud cugé nə nkul mpu isâ Zembî ηgə tédúga yí, nji Shíshim mə Zembî wə í mpú. ¹² Sá bân, Shíshim sé á lóg yí í cugé shíshim á shí ga; sé á lóg Shíshim mə Zembî, Zembî nyəmɛfwó nyə á nti sé wə shú nə sé mpúg isâ á mə yə sé mpáam nyé dí yí. ¹³ Sá ádé lás lésú isâ byɔɔngú nə fug kaand á shí ga. Iciyá í lésú bísú, Shíshim mə Zembî wə í du jígúli sé byo, sé ka du balan nə iciyá í Shíshim dúlə féég isâ í Shíshim. ¹⁴ Nji, muud cugé nə Shíshim mə Zembî yé nyə ádé magulə isâ Shíshim mə Zembî í du nti búúd yí; isâ byɔɔng bísə isâ í íkás shú dé, a cugé nə nkul wámbulə byo, nəcé bwə du wámbulə byo nə Shíshim. ¹⁵ Muud ηgə bə Shíshim mə Zembî yé, nywáá mə du wámbulə sá jêsh; nji, muud kú wámbulə nyə. ¹⁶ Cilyá wúsə Kálad Zembî dí nə: «Zə mə fwo mpu tédúgá mə Cwámba? Zə jí nə nkul cwîny nyə?» Ká, sé báá sé bí nə tédúgá mə *Krîst.

3

Okrîsten wâ Kòrênt bwə á bæ ná bwân ó ntombú búgád

¹ Bwaang, mɛɛ mə a shígé bæ nə nkul mə lás nə bí nda mə jí nə nkul lás nə buud bwə ngə bə Shíshim mə Zembî wá nə. Mə á ηgə yida lás nə bí nda mə ηgə lás nə buud bwə ngə ná bə isâ yâ shí ga wá, mə á ηgə ηwa bí nda íkúkény cug krîsten dí. ² Mə á ηgə yə bí mənýá mə bəl, kú bæ fwámé ídâw. Nəcé, bí a shígé bæ nə nkul mə kwág fwámé ídâw. Wóós námə nə kíkídíga, bí cugé nə nkul kwag byo, ³ nəcé bí ηgə ná bə isâ yâ shí ga. Ja bí ηgə ná bæ, ηgwól mpíi ηgwól, bí ηgə bæ ozhuyá bimɛfwó nə bimɛfwó yí, ηgaá nə bí ηgə ná bə isâ yâ shí ga? ηgaá nə bí ηgə kyey kuú njɔɔnd búúd bwə ngə bə iyéesh byán wá? ⁴ Nəcé í ηgə bæ nûn nə, nyân nə: «Mɛɛ ηgə bə Pwôl», nyân nə: «Mɛɛ ηgə bə Apolos.» Ja bí ηgə sá ntó yí, ηgaá bí ηgə sá nda ozhizhe ə búúd?

⁵ Apolos jí ná jí? Mɛɛ Pwôl mə jí jí? ηgaá osóol ə mósáal Zembî nyə á nti shú nə bí búgúlag nyə wá. Sé á ηgə sêy, muud yêsh ηgə sá nda Zembî ηgə yə nyə nkul nə a sáág nə. ⁶ Mɛɛ mə á bə mpəg, Apolos zə myɛɛg májúwó. Nji Zembî wə nyə a sá nə mpəg í kóg.

2:3 Mis 18.9; 2Kr 10.1, 10 2:4 4.20; 1Te 1.5 2:5 1.18, 24 2:7 Rom 5.2; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.26 2:8 Luk 23.34 * 2:8 cí á shí ga: Iciyá íni í ηgə námə cí mənjkul mə Sátan mə ηgə kung shí ga dí má. Wo jí nə nkul dúg námə Yuá 12.31. 2:9 Iza 52.15 2:12 Rom 8.15 2:13 2.4; 12.10 2:14 1.18, 23; Yuá 3.5-12; 2Kr 3.14-18 2:16 Iza 40.13; Rom 11.34 3:1 Yuá 16.12 3:2 Heb 5.12-13; 1Pr 2.2 3:3 1.10-11; Gal 5.19-20 3:4 1.12 3:6 Mis 18.4, 11, 24-28

⁷ Ntò, muud nyə ámə bę mpəg yé cugé tɔɔ sâ; nyɔɔŋ nyə ámə myeeg məjúwó yé kú námá bə sâ; Zembî muud nyə ámə sá né mpəg í kɔg wé jí sâ. ⁸ Muud mə bę yé, nə muud mə shwú məjúwó yé bwé təl cé ŋgwúd. Zembî mə bá fáágulə múúd yêsh námá nda nyə á sêy ná. ⁹ Nəcə, sá ŋgə sɛŋgya ŋgə sá Zembî iséy byé. Bi búsa fambə mə Zembî, bi búsa námá málwɔga mé.

Okrîsten bí nda njów

¹⁰ Mpaam mə Zembî wé í á sá né mə bág nda muud málwɔga á ikəŋ. Ntò, mə á lîm njów, bóól búúd bwé ŋgə lwɔ lîmuga jɔɔŋ dí gwôw. Nji, muud yêsh mə zé lwɔ cínɔŋ yé ké káálúgə nə mbií á ŋgə lwɔ yí. ¹¹ Muud cugé nə ŋkul zə nyiŋgə lîm gúl lîmuga íshús; lîmuga jí námá nji jɔɔŋ í bwéy bə ni, nji Yésus-Krîst. ¹² Í yidá bə nə, bóól búúd bwé ŋgə lwɔ lîmuga jɔɔŋ dí nə or ŋkí kwóógú bwé du lúlə *mwaanê nə ndí yí, ŋkí ijimé í məkwoógú, bóólúgá lwɔ nə ilíí, ŋkí mimbwu, ŋkí ntâg bíl íkáá, ¹³ nji, jwôw mə *Krîst* íí, sóólúgú múúd yêsh ŋgə sá yí í bá nyîn nə ŋgəŋ. Nəcə, í bá cɔ kuda dí jwôw dɔɔŋgú, kuda í bá zə lwó iséy í múúd yêsh, í mú nyîn ŋkí jí fwámé iséy. ¹⁴ Sóólúgú múúd nyə á sá lwɔlə dí yí í ká bá bə kú jígə, muud wɔɔŋgú bə nə mpóógú. ¹⁵ Nyɔɔŋ yé sóólúgú í bá shîn jígə yé, a bá shúb mpóógú; nji nyəméfwó mə bá faam nda muud mə faam kuda dí yé.

¹⁶ Bi ampúyé nə bi búsa *Mpáánzə Zembî? Bi ampúyé nə Shíshim mə Zembî í njul bídí? ¹⁷ ŋkí muud mə céeg Mpáánzə Zembî, Zembî mə bá námá céeg nyə. Nəcə, Mpáánzə Zembî nyísə nji shú mə Zembî, bí wé búsa njów wɔɔŋg.

¹⁸ Muud kú ŋgə shiig nyúul. ŋkí ŋgwól múúd mə tédúgá na bídí nə a ji nə fɔg, mbií fɔg á cɔg gaá, muud wɔɔŋg yídag mpu nə fɔg nyé nyísə ikás mísh mə Zembî dí, ja jɔɔŋgú a mú bə nə fwámé fɔg. ¹⁹ Nəcə, sá búúd ɔ shí ga bwé dúg nə jísə sá fɔg yí, Zembî mə dúg gwo nə sá íkás. Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Zembî mə du sá né buud ɔ fúg bwé bílúg məkəŋ máŋúd». ²⁰ Í nyiŋgə námá bə cilyá ná: «Cwámba mə mpú búúd ɔ fúg mitédúgá myán, a mpú nə mísə ocwúd». ²¹ Nda jí ntó nə, muud kú beeg ŋkêny nyúul nəcé bələ nə wɔŋgɔ nə bóól búúd. Mpugá nə isâ byêsh bísa isâ bín. ²² Pwôl, Pwôl wún; Apolos, Apolos wún; Séfas, Séfas wún; tɔɔ shí ga, shí nyîn; tɔɔ cug, tɔɔ shwiy, tɔɔ isâ yâ cug ga, tɔɔ byɔɔŋg yâ cug zág yí, byêsh bísa isâ bín. ²³ Bi bəŋ bí búsa buud ó Krîst, Krîst mə Zembî.

4

Nji Yésus wé mə bigás Pwôl

¹ Ntò, dúgúgá sá né sá búsa osóol ɔ mäsáal ó *Krîst, nə Zembî nyə á yə sá mbag nə sá cúndəg isâ í á du bə shwoó dí, nyə á mə sá né sá mpúg yí. ² Nə ndeé, ja bwé mə yə múúd mbag yí, sâ bwé du bul jii dúg yí jí nə a sáag iséy byé mbií Mása mə jíí yí. ³ Nda mə, tɔɔ bi mə bigas mə, tɔɔ wúl njów mílészú í bigas mə, sá jɔɔŋg í acíyé mə tɔɔ sâ. Məméfwó mə abígásé námá məméfwó. ⁴ Mə aŋgə nə mpu nə mə mə sá gúl sâ məjumâ. Nji, ntó cugé nə mə jí kú nə wôŋ. Nji, muud ŋgə bigas mə wé Cwámba. ⁵ Gwé wé jí ná, kúgá sámɔ múúd lészú té fwála dɔɔŋg í afwóyé wóos yí. Kúgá sámɔ té Cwámba nyə afwóyé nyiŋgə zə yí. Nəcə nyə wé mə bá zə sá né isâ bí íshwoó yídúgúdí yí í nyínúg nə ŋgəŋ, mitédúgá myâ milám mí mpúyúg; nə ndeé, Zembî mú yə muud yêsh məshwúmb mə jólá nə nyə má.

⁶ Bwaŋg, mə mə ŋgə ŋwa iyuug íni byêsh sá Apolos dí shú nə bi jíígúg sâ kaaná í ŋgə ci yí, ná: «Muud nyə ajéláyé nə ntɔ sá jí cilyá yí.» Mə ceel ci ná, shú dúszú sá Apolos íí, muud nyə ajéláyé nə bəgəwa nə ŋgwól ntɔ ŋgwólúgá. ⁷ Zé nyə á fwo jaaw wo nə wó ntɔ bóól búúd? Jáyé sá wó jí nə ndí nə bwé á shígé yə wo yí? ŋkí sá jêsh wó jí nə ndí yí, bwé á yə wo, nəcé jí wó ká ŋkêny nyúul nə ndí nda bwé á shígé yə wo yí? ⁸ Bí ŋgə tédúga nə bi mú nə sá jêsh bí mə jíí yí, bi mú lwándúlá nə ibwádán í Zembî, bi mú nə ijwúga, sá bəŋ kú

3:8 4.5 3:9 Mat 13.3-9; Ifz 2.20-21; 1Pr 2.4-6 3:10 1Kr 15.10 3:11 Iza 28.16; Mis 4.11-12 3:13 Rom 2.6; 2Kr 5.10 * 3:13 Jwôw mə Krîst: Dúsə jwôw á bá zə sámɔ búúd ɔ shí ga mílészú yí. 3:15 Yúđ 23 3:16 6.19; Rom 8.9, 11, 15; 2Kr 6.16; Gal 5.25; 1Pr 2.5 3:18 4.10 3:19 Zhb 5.12-13; 1Kr 1.20 3:20 Sôm 94.11 3:22 Rom 8.38 3:23 15.28; Rom 14.7-9 4:2 Luk 12.42 4:4 Sôm 143.2 4:5 3.8; Sôm 139.1-12; Rom 2.16 4:7 Gal 6.3

nə ndî. Bi ɔ nywá ka bæ nə ijwûga fwámé bæ, sɔ́nɔ́ŋ bî bêsh sá bég nə byo. ⁹ Ká í yidá bæ nda Zembî mé tâl sá bân *buud ɔ lwámá zhúgúlâ sámábá, nda buud cígúlá í mé bæ né bwé jálá nə yə wá. Mésú méntágula mé músə á zəgá-dúg, tɔ́ mîsh mé búúd dí, tɔ́ mîsh mé *wə́ŋgəles dí. ¹⁰ Sə mú nda mikás nəcé Kríst, bi bân ntág nda mífufúgú nəcé bálə búúd ɔ Kríst. Sə mú nda itag-bwool, bi bân nda minjékulú. Bi mú ngə ɲwa gúmá, sá bân ngə bwəma nə mpyóŋ. ¹¹ Wóós nə wəla ga, sə ngə yə nə zha yə nə shwáásúlə minú, sá fúfə nə mikáándə. Sə ngə bwəma nə bígá, sə ngə cugə nda minjé-gwôw. ¹² Sə ngə wáduga sêy nə məbwə mé sú shú né sá bég nə isâ. Muud nyə ámə lwîy sá yé, sá bwádan nə nyə; kúl bwé lwó sá cúwúlí yí, sá máánd milâm. ¹³ Buud bwé ámə ntáma sá jínə wá, sá ci bwo iciyá í cwéél bwo milâm yí. Wóós nə kíkídiga, buud ɔ shí bwé ngə ɲwa sə nda isâ í kund, nda shíd məwúda.

Pwôl ji sóŋgú

¹⁴ Mə aŋgê nə cilə bí isâ íni ná mé cɛel wá bí shwôn. Mə ngə yida sá nə bi mpúg kuú ɲjɔnd bí mé jálá nə kyey yí, nəcé bi búsa mə bwân mé búl cɛel wá. ¹⁵ Nəcé, bí tɛem bæ nə buud məwúm mé otóóshin bwé ngə lwó bí cug krísten, bí cugé nə ncúlyá osóŋgú, mə muud mé á zə bí nə Jɔjɔ Kéél yé mə wá jí sóŋgú wán kwonj mé Yésus-Kríst dí. ¹⁶ Nda jí ntó ná, oshwon, ngəgá nə yagula mə. ¹⁷ Gwé wá í sá nə mə ntíg bí Timotê, mwân waam mé búl cɛel yé; a ji mə abúgúlág cug krísten dí. Nyə wə nyə é zə sá nə bi bág kú wusa kuú ɲjɔnd mé ngə kyey cug krísten dí yí. Kuú ɲjɔnd wəŋgú wə mé ngə jíŋguli mэдə mé óbúgula mēsh kúl jēsh yí. ¹⁸ Bóólúgá búúd bwé ngə ɲkēny mənyúúl nda sá bwé cí nə mə abulé ná kwo zə nūŋ bídí. ¹⁹ Nji, ɲkí Cwámba mé magulə, mə wál bá zə wóós bí nūŋ. Mə é ka bá zə mpu búúd bwé ngə ɲkēny mənyúúl óni; mə abulé zə mpu nji iciyá í lású byán, mə bá bul cɛel mpu ɲkí ɲkul mé Zembî nyísə bwádí ícugud. ²⁰ Nəcé, Faan mé Zembî í cugé sâ á lású mpu, dúsə sá ɲkúl. ²¹ Bi mé jii ná ji? Ye mə zəg nūŋ bídí nə lwón, ye mə zəg nə cɛelí nə lám nə shɛɛ?

5

Okrísten bwé ajóláyé nə bæ nə jaŋga

¹ Lāŋ mé bul shîn kyey kúl jēsh né jaŋga í ngə sîy nūŋ bídí. Né dāŋ jaŋga dúsə ná, tɔ́ ikúl í ampúyé fwámé Zembî yí í aŋgê nə sá dwo. Bwé ngə bwiing né ngwól múúd a bídí sɛɛŋgyá ngə cugə nə mudá mə sóŋgú. ² Bí ngə ná ɲkēny mənyúúl? Sóólúgú wəŋgú kú yidá cey bí lámúd nda shwiy? ɲgaá í jii ná í ceyug bí lámúd, bi yílúg muud wəŋgú bídí sɛɛŋgyád? ³ Mɛɛ jām kóómb dí, tɛem bæ nə mə cugé nūŋ bídí, *shíshim wām wí nūŋ; mə mé bwey sámə lósú wəŋgú nda mə ji nūŋ. Mə mé sámə né muud mé sá sóólúgú wəŋgú yé mé jág sâ. ⁴ Ntó, ja bí é nyiŋgə sɛɛŋgya jínə mé Cwámba Yésus dí, shíshim wām í é sɛɛŋgya nə bí, Cwámba wúsú Yésus mə bá lwóya ɲkúl nyé. ⁵ Í jii ná bi bédug *Sátan muud wəŋgú məbwéd, a ntámág nyə nyúúl nə ndéé, *jîm jé í mú bá *dúg cug jwôw mé Cwámba. ⁶ Bi ajóláyé ná nə ɲkēny mənyúúl. Bi ampúyé nə búbaalé *ləvur bíbíyá í dū sá nə mbulyá ɲgug wêsh í bádúg íí? ⁷ Yílúgá ləvur† acwúlú shú ná bi bég mbulyá ɲgug ágúgwáan. Nəcé bi mú kú ná nə ləvur. Bi mú ntó nəcé bwé á shí bwey cígə *Mwâ Ncwəmbe á Páska íshé, mwâ ncwəmbe wəŋgú wə *Kríst. ⁸ Ntó, shé kúgá ná sá *Páska wəŋgú nə bów-bôw tódúgá nə gwólə lâm: ləvur acwúlú wə ni. Shé yídágá sá nyə kú nə sâ á shweelúg, nə lâm óbúbólé: buléd á kú nə ləvur wə ni.

4:9 Rom 8.36; Heb 10.33 4:10 2Kr 11.23-29 4:10 3.18 4:12 Luk 6.28; Mis 7.60; Rom 12.14 sêy: Mis 18.3
4:13 Mit 3.45 4:15 Gal 4.19 4:16 11.1; Flp 3.17; 1Te 1.6 4:17 Timotê: 16.10; Mis 16.1; 2Kr 1.1 4:19
ɲkí Cwámba mé magulə: Mis 18.21; Zhk 4.15 4:20 2.4; 15.24 4:21 2Kr 1.23; 13.10 5:1 Ləv 18.8
5:2 6.12; 10.23 5:3 Kol 2.5 5:5 1Tm 1.20 5:6 Gal 5.9 * 5:6 Na ji kaaná nda wəŋgú sá mé dū ci
ná: «Shú ɲgwúnd mé dū wá bóól bēsh ibwool» yí. 5:7 MmN 12.1-15; 13.7; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 † 5:7
ləvur: Oyúden bwé á dū yíl ləvur yēsh bwádí mínjów, bwé də Páska nə ɲgug á kú nə ləvur;
ntó mé ké né bwé á dū gusa milâm myán shú zélə də Páska.

⁹ Mə á cilə bí ηgwól kálad dí ná binónη buud ó jaŋga bi kú də kéya. ¹⁰ Mə a shígé cœel ci ná bi bəg kú ná bwelē shísh kúnə-kúnə nə búúd ɔ jaŋga bēsh wā shí ga, tɔɔ buud bēsh bí nə yéesh bələ nə məbii wá, tɔɔ buud ɔ mándá, tɔɔ bɔɔŋg bēsh bwə ηgə yə ozembî ó áyadúg gúmá wá. Mbô! Í ká bə ntó, mpu ná bi mó jəlá nə wú shí gaád. ¹¹ Mə á yida ci ná bi kú də kéya nə buud bí ná: nyāη ηgə ci ná a ji mbúgula, a ηgə nyiŋgə sá jaŋga; nyāη ηgə ci ná a ji mbúgula, a njúl nyiŋgə bə nə yéesh bələ nə məbii; nyāη ná a ji mbúgula, a ηgə nyiŋgə yə ozembî ó áyadúg; nyāη ná a ji mbúgula, a dúgə nyeeɓ búúd; nyāη ná a ji mbúgula, a njúl nyiŋgə bə shwíge məlwəg; nyāη ná a ji mbúgula, a dúgə nyiŋgə mánda búúd nə isā byāŋ. Mimbii mi búúd míni, bi kú seŋgya nə bwo, binónη kú də səŋ ídāw ηgwúdud. ¹² Ye sá wə búśá ná sá sámbúg buud bwə cúgə *Dɔ dí wá milósú? Ŋgaá nə buud wā Dɔ dí cwū wə bí mó cígal mílósú wá? ¹³ Buud bwə cúgə Dɔ dí wá, Zembî wə mó bá sámb bwo myāŋ mílósú. Kagá yíl bów-bôw múúd bídí gwoŋgud.

6

Ishwəman yā mpédúgá buud ó Zembî

¹ Ŋkí ηgwól múúd á seŋgyá jín mə bə nə lésú nə ηgwól, jí í mpú sá nə a lúgə kə nə lésú búúd ó Zembî dí, a bələ kə nə ndí ná ikúl ishús í kəg sámb yí? ² Ye bi ampúyé nə buud ó Zembî bwə bá sámb búúd ɔ shí milósú? Ká, ηkí bi wə mó bá sámb búúd ɔ shí milósú, ye ilálsú yā mpédúgá nyín wə í káád bí ηkul yí? ³ Ye bi ampúyé nə sá mó bá sámb *wəŋgəles milósú? Ká ηkəməsa nə milósú myā isā í shí ga! ⁴ Ŋkí bi mó ka bə nə milósú myā isā í shí ga, ye buud *Dɔ lú óbúgula í dúg nə ozhizhe wá bwó wə bí mó ké dúg nə bwə sámbúg bí milósú myɔɔŋg wá? ⁵ Bi mó jəlá nə gwág shwôn nə sá mó ηgə ci ga. Ye seŋgyá jín jí kú nə tɔɔ muud jí nə fəg yé, muud jí nə ηkul lás lésú mpédúgá mwān bá *mínyəŋə yé? ⁶ Ná ji! Mwān bá mínyəŋə bwə ké tōw míkɔɔd dí? Bwə bələ ntəg ké tōw míkɔɔd myɔɔŋg dí óhááden dí! ⁷ Mpugá nə dúlə bə nə ishwəman ntáni mpédúgá nyín, bi mó bwey ku wə ni. Nəcə jí bí búśá ηgwól kú jisəw ηgwól bə ólíŋgə yí? Nəcə jí bí búśá kú bíd nə ηkí muud mə déég bí isā, a déégúg yí? ⁸ Nji, bi wə mó yídá sá ólíŋgə, bi wə ηgə sha búúd isā; omínyəŋə bún ntəg wə bí mó sá mísóólúgú myɔɔŋg wá. ⁹ Ye bi ampúyé nə buud bwə sá ólíŋgə ntáni wá bwə ábúlé bə nə kəw Faan mə Zembî dí? Kúgá shiig mányúul: buud ó jaŋga, nə bɔɔŋg bwə ηgə yə ozembî ó áyadúg gúmá wá, nə buud bwə sá mínɔɔmb wá, nə budúm bwə mə ηwa mányúul nda budá wá, nə bɔɔŋg bwə sá íland nə bóól búdúm wá, ¹⁰ nə ijúwál, nə buud bí nə yéesh bələ nə məbii wá, nə oshwégye ó məlwəg, nə bɔɔŋg bwə də nyeeɓ búúd wá, tɔɔm bə búúd ɔ mándá, bwə ábúlé bə nə kəw Faan mə Zembî dí. ¹¹ Ntó námə wə bóól búúd wā gwoŋg jín bwə á bə yé. Nji, Shíshim mə Zembî wúsú í á mə gusa bí, sá nə bi bəg mirkəŋkə mi búúd, sá nə Zembî dúgúg bí nə otátəlí ɔ búúd lúu mə Cwámba Yésus dí.

Baagwə nyúul shú mə Zembî

¹² Bóól búúd bwə də ci ná: «Muud ji fulí ná a sáag sá jēsh á cœel yí.» Jí ntó. Nji, sá jēsh dí jí nə ηkul kwíind múúd. Bwə də ci ná: «Muud ji fulí ná a sáag sá jēsh á cœel yí.» Jí ntó. Nji, mə abúlé bíd nə ηkúmba sá í bííg mə kwám. ¹³ Bóól námə ná: «Ídāw bíśə shú mwɔ, mwɔ shú ídāw. Nə mwɔ nə ídāw, Zembî mə bá shínal byēsh.» Jí ntó. Nji, nyúul í cúgə shú jaŋga, nyísə nyúul mə Cwámba, Cwámba jisə Cwámba shú nyúul. ¹⁴ Mpugá nə Zembî nyə a gwūmushi Cwámba yé, a bá námə gwūmushi sə nə ηkul nyé. ¹⁵ Ye bi ampúyé nə mányúul mún māsə ikúl í nyúul mə *Kříst? Mə ηwág kúl nyúul mə Kříst mə sá gwo kúl nyúul mə múdá jaŋga? Mbô! Í ajáláyé nə bə ntó! ¹⁶ Ye bi ampúyé nə muud mə ké seŋgya nə mudá jaŋga yé nyə é bə nyúul ηgwúd nə mudá wɔɔŋgə? Jísə mpu bə cilyá

5:9 Mat 18.17; 2Te 3.14   5:11 6.9-10; 2Te 3.6; Tit 3.10; 2Yn 10   5:12 Mbá 13.6   6:2 Rom 5.17; 2Pr 2.4; Yúd 6; Mbú 1.6   6:7 Mat 5.39-40; Rom 12.17   6:9 15.50; Gal 5.19-21   6:11 Tit 3.3-7; Heb 9.14; 1Yn 1.7   6:12 8.9; 10.23; Gal 5.13; 1Pr 2.16   6:13 Mat 15.17-19; 1Te 4.3   6:14 15.15, 20; Rom 6.4; 8.11; 2Kr 4.14   6:15 12.27
6:16 Mət 2.24; Mat 19.5; Ifz 5.31

Kálaad Zembî dí ná: «Bêsh obá bwó é bæ nyúul ñgwúdu.»¹⁷ Nji, muud mæ ké ñula ísâ nâ Cwám̄ba yé, nyé é bæ *shíshim ñgwúdu nâ Cwám̄ba.

¹⁸ Fúndágá ñanga. Wúl *sóm wêsh múúd mæ sá yí í ádé bæ nyæ nyúúld. Nji, muud mæ sá ñanga yé mó du ntáma nyúúlu nyé nyóméfwó. ¹⁹ Ye bi ampúyé ná mænyúúlu mún mäsê Mpáanzó mó ñkêñkê Shíshim Zembî nyæ á yæ bí yí? ñkêñkê Shíshim wæñg wúsó bídí mænyúúld. Bi añgê ná nâ jwú nâ biméfwó. ²⁰ Mpugá ná Zembî nyæ a wá lal-lal tãñ shú ná bi wúg míkwmád; bi mó jëlá nâ ka yæ Zembî gúmá nâ mænyúúlu mún.

7

Sá í dúgyá nâ bâ yí

¹ Shú ísâ bí á cilæ mæ yí, í nywa ná mudúm jíg kú kún̄ya nâ mudá. ² Nji, í bul jëla ná mudúm yêsh bæg nâ yé múdá, mudá yêsh nâ yé ñgwúm, buud bwó sásúlog ñanga. ³ Mudúm nyæ ajáláyé nâ kaambulæ múdá nâ nyúúlu nyé; mudá námá ntó. ⁴ Mudá cugé nâ ñkul balan nâ nyúúlu nyé nda á céel ná, ñgwúm yé wé jí nâ nywo. Námá mbií ñgwúdu, ñgwúm cugé nâ ñkul balan nâ nyúúlu nyé nda á céel ná, mudá yé wé jí nâ nywo. ⁵ ñgwól kú ban ñgwól; ka ñji ná bi mó bæ cún̄j ná bi mæ béegyá ñkúm̄ba fwála shú ná bi mó kænd mílâm mäjögula dí. Fwála dæñg ká námá shîn, bi ó nyñgæ ñula; næcé bí a bá bæ kú mpu máánd mílâm ná ndéé *Sátan mú bwówulæ bí. ⁶ Na, mæ ayím̄bulíyé bí; mæ cwíny bí cwínyúg. ⁷ Mpülæ dúg dí, má jii ná buud bêsh bwó jíg nda mæ. Nji, muud yêsh ji nâ jé sâ Zembî nyæ á yæ nyæ yí; nyíga nâ jíga, nyímí nâ jímí.

⁸ Mó ñgæ ci nâ miñgwam mi búdu mæ mikúsé mí búdá ná, í nywa ná bwó jíg nda mæ njúl ná, kú béya. ⁹ Nji, í ká bæ ná bwó ampúyé máánd mílâm, bwó béyág; næcé í yida bul jëla ná muud béyág, ntç ná a júgugi nâ yéesh.

¹⁰ Shú bæñg bí mímbéyá wá, mæ tál mpándí; kú ntág bæ mæ, Cwám̄ba wé mó tál mpándí ná, ci mudá kú béegyá nâ ñgwúm yé. ¹¹ Múdá ká ntág béegyá nâ ñgwúm yé, a jíg kú ná kâ báád; ka ñji ná a ké sá ñkwambulæ nâ ñgwúm yé. Ci mudúm kú yíl múdá bâ.

¹² Shú bóólúgá bân̄, Cwám̄ba dí mó cî, mæ wé ñgæ ci ja níid ná, ñkí mbúgula Zembî ji nâ mudá *hááden, múdá mó ká céel ná bá bwó baagulæ bâ, a kú bæeg yíl múdá wæñg. ¹³ ñkí mudá wé jí mbúgula, ñgwúm nyæ hááden, ñgwúm mó ká céel ná bá mudá bwó baagulæ bâ, mudá kú bæeg gwú bâ dæñg. ¹⁴ Næcé, mudúm jí hááden yé nyæ é bæ kúná-kúnæ nâ Zembî næcé mudá yé, mudá jí hááden yé nyæ é bæ kúná-kúnæ nâ Zembî næcé ñgwúm yé. Í mbêm bæ kú bæ ntó, mpu ná bwân bân̄ bwé é bæ shwóg-shwóg nâ Zembî; ñji, búsä kúná-kúnæ nâ nyæ. ¹⁵ Nji, ñkí nyæñg jí hááden yé mó céel béegyá nâ ñgwól, a jee béegyá nâ nyæ; í cugé mbúgula yím̄bulí ná a jíg nâ bâ dæñg. Zembî nyæ a jôw bí shú ná bi jíg ná shæ. ¹⁶ Ntág námá ná, wæ mudá jí mbúgula yé, ye wo mpú ñkí wo e bá sá ná ñgwúm woó dúgúg cug? ñkí ntág ná wæ mudúm jí mbúgula yé, ye wo mpú ñkí wo e bá sá ná mudá woó dúgúg cug?

Zembî nyæ á ñgæ tál buud icé icé

¹⁷ Sá ñgwúdu jí ná, muud yêsh tówúg cé Zembî nyæ a tál nyæ yíid, cé nyæ á bæ a tál ja Zembî nyæ a jôw nyæ yí. Cæx mó ñgæ yæ mádq mó óbúgula mêsh yí, dwó óni. ¹⁸ ñkí Zembî nyæ a jôw ñgwól múúd a njúl síya ábiwáág í*, muud wæñgú jí nâ ábiwáág yé. ñkí Zembî nyæ a jôw muud a kú bæ síya ábiwáág í, muud wæñgú kú síya ábiwáág. ¹⁹ Síyálæ ábiwáág cugé tæc sâ, bálæ kú síya ábiwáág kú námá bæ tæc sâ. Sá jí nâ mfíí yí jísæ ñji bæñlæ mæmpándí mó Zembî. ²⁰ Muud yêsh tówúg cé nyæ á bæ a tál ja Zembî nyæ a jôw nyæ yí. ²¹ ñkí Zembî nyæ a jôw wo, wo njúl lwaá, kú wá fimâl lámúdu nâ jiya lwaá gwô. Nji, wó ká dúg zhíí ná wo bæg ñulí, wo bæ zhíí nyæñg. ²² Næcé ná, lwaá Cwám̄ba mó jôw yí í músæ ñulí, í dúgyá nâ

6:17 Yuá 17.21-23; Rom 8.9-11; 2Kr 3.17-18; Gal 2.20 6:19 3.16 6:20 7.23; Rom 13.14; 1Pr 1.18-19 7:2 1Te 4.3-4 7:3 Ifz 5.21-29 7:7 Mat 19.11-12; 1Kr 12.11 7:9 1Tm 5.14 7:10 Mat 5.32; 19.9 7:14 Rom 11.16 7:15 jíg ná shæ: 14.33; Rom 12.18; 14.19; 2Kr 13.11; Kol 3.15; Heb 12.14 7:16 1Pr 3.1 7:18 Gal 5.1 * 7:18 Muud jí síyá ábiwáág yé: na ji mwâ Yúden. 7:19 Rom 2.25-29; Gal 5.6 7:22 Ifz 6.6; Flm 16; 1Pr 2.16

Cwám̄ba. Nt́ó nám̄á, nyɔɔŋg *Kr̄ist m̄ó j̄ɔw a njúl ful̄i yé músə lwaá m̄ó Kr̄ist. ²³ Mpugá ná Zemb̄i nyə a wá lal-lal t̄aŋ shú ná bi wúg mikwám̄úd. Kúgá sá ná bi nyiŋgəg bæ m̄əlwaa m̄ə múúd†. ²⁴ Bwaan̄g, m̄ó nyiŋgə ná nám̄á ci ná muud yēsh bwénúg m̄ish m̄ó Zemb̄i dí cé nyə á bæ a t̄əl ja Zemb̄i nyə a j̄ɔw nyə yí.

²⁵ Shú b̄oŋg búsá ná óncwíyē wá, s̄a m̄ó z̄ə ci ga í cúgē ná Cwám̄ba nyə a t̄əl mp̄ándi; m̄ə cwíny bí t̄aŋ nda muud bí bí n̄ə ŋkul je shwu nyúul n̄ə nd̄i yé n̄acé Cwám̄ba nyə a gwág m̄ə ŋk̄iŋkwón̄j̄l̄ə. ²⁶ M̄eɛ ŋgə t̄óduga nt̄uga: ja s̄é m̄ó dúg m̄ícúŋ mȳa w̄əla ga yí, m̄ə t̄édúgá n̄ó í bul j̄əla ná buud bwé jíg m̄iŋgwam. ²⁷ Nji t̄eem bæ nt̄ó, ŋk̄i wo m̄ó bá múdá, wo kú bæeg s̄ə ná wo gwú bâ. ŋk̄i wo afwóyē bá múdá, wo kú bæeg s̄ə ná wo bâ. ²⁸ Nji, ŋk̄i wo bá múdá, wo asáyé *s̄əm; n̄cwíyē s̄ás m̄ó ká k̄ə báád í, nyə asáyé s̄əm. Nji, buud bwé béya wá bwé é bul dúg m̄injugú cug gaád; m̄ə ŋgə l̄ás nt̄úni shú ná m̄ə sá ná bi s̄ásúl̄əg m̄injugú myɔɔŋg.

²⁹ Bwaan̄g, m̄ə ŋgə ci nááá, fwála í mú kúkúl. Ná nd̄éé, t̄ééd w̄əla ga di, buud bí n̄ə budá wá bwé c̄úgəg nda bwé cúgē m̄imbéyá; ³⁰ b̄oŋg bwé ŋgə j̄ii wá, bwé c̄úgəg nda bwé aŋgē n̄ə j̄ii; b̄oŋg bí n̄ə m̄əshusug wá, bwé c̄ugə nda bwé cúgē n̄ə m̄əshusug; b̄oŋg bwé ŋgə kusə wá bwé c̄ugə nda is̄a bwé ŋgə kusə yí í cúgē is̄a byán̄†. ³¹ Buud bwé ŋgə də shí wá bwé c̄úgəg nda bwé aŋgē n̄ə də shí. M̄ə l̄ás n̄ə bí l̄ású ni w̄əsh n̄acé shí shé bí n̄ə nd̄i múús ga í bá c̄ə.

³² M̄ó c̄eel ná bi b̄əg kú n̄ə s̄a í k̄ánd bí mil̄am gwów yí. Muud cúgē mbéyá yé m̄ó d̄ə k̄ənd lâm is̄a í dúgyá n̄ə Cwám̄ba yíid, a d̄ə s̄ə ná Cwám̄ba gwágúg nyə nywa. ³³ Nji, nyɔɔŋg jí mbéyá yé m̄ó a d̄ə s̄ə ná mudá yé gwágúg nyə nywa, a d̄ə k̄ənd lâm is̄a í shíid, ³⁴ lâm í mú d̄ə bæ nyə k̄əw. Nt́ó nám̄á w̄ó jí n̄ə mudá yé. Mudá cúgē báád yé, t̄əɔ nyɔɔŋg jí ná n̄cwíyē yé m̄ó d̄ə k̄ənd lâm is̄a í dúgyá n̄ə Cwám̄ba yíid, shú ná nȳaŋ b̄əg yé m̄ə Cwám̄ba ncind̄i n̄ə ncind̄i. Mudá jí báád yé nyɛ m̄ó d̄ə s̄ə ná ŋgwúm yé gwágúg nyə nywa, a d̄ə k̄ənd lâm is̄a í shíid. ³⁵ M̄ə aŋgē n̄ə l̄ás nt̄úni ná m̄ə c̄eel k̄ul bí bíid. Í yidá bæ shú m̄ənywa m̄ún. M̄ə ŋgə j̄ii ná bi s̄áag s̄a í búl j̄əla yí, ná bi b̄əg buud ɔ Cwám̄ba ncind̄i n̄ə ncind̄i, kú bæ k̄əw.

³⁶ ŋk̄i n̄cwómá m̄ó bul bæ n̄ə yéesh n̄ə land jé, ná nd̄éé a mú c̄eel ná bwé béyag n̄acé a t̄édúgá ná nyə e j̄ag sá s̄ás d̄oŋgú ŋk̄i a b̄ó kú ná bá nyə, ŋk̄i a dúg ná bwé j̄əla ná béya, bwé béyag nda á ŋgə j̄ii ná; nyə asáyé s̄əm. ³⁷ Nji ŋk̄i n̄cwómá í ŋwa cígúlá nyédí lámúd s̄a nda cíndal nyə, ŋk̄i a ji n̄ə ŋkul m̄pu máánd lâm bii yéesh jé, á ká ŋwa cígúlá ná bá land jé bwé ányingəyē ná béya, a mpú s̄a. ³⁸ Nt́ó ji ná muud m̄ə bá land jé yé m̄ə mpú s̄a, nyɔɔŋg m̄ə b̄ó kú bá yé m̄ó bul m̄pu s̄a. §

³⁹ Mudá jí c̄əɛl̄á n̄ə ŋgwúm yé té w̄əsh ŋgwúm ŋgə ná c̄ugə yí. ŋgwúm m̄ó ká yə, mudá kú ná bæ c̄əɛl̄á, a mú jee bá muud yēsh á c̄éél bá yé; nji í j̄ii ná muud w̄oŋg b̄əg muud m̄ə Cwám̄ba. ⁴⁰ Nji, í bul j̄əla ná a jíg kú ná k̄ə báád. M̄eɛ m̄am m̄əcw̄uŋ w̄ə m̄əni, m̄ə t̄édúgá ná m̄ə ji nám̄á n̄ə Shíshim m̄ó Zemb̄i.

8

S̄a í dúgyá n̄ə ocúdu ó m̄átúnuga

¹ B̄óól ózemb̄i bí ó áyadúg. B̄óól búúd bwé ŋgə cígə ocúdu ŋgə sá ivuguli í ózemb̄i b̄oŋgú *m̄ətúnuga. Shú sá í dúgyá n̄ə ocúdu ó m̄átúnuga b̄oŋgú yí, shé m̄ó mpú ná: «S̄ə b̄əsh bí

7:23 6.20 † 7:23 Kúgá nyiŋgə bíd n̄ə m̄əfug m̄ə búud m̄ó ŋgəg n̄ə jwú n̄ə b̄i. 7:25 1Tm 1.12-14

7:26 Zhe 16.1-4; Mis 14.22; 1Te 1.6; 3.3-4 7:28 Luk 21.23 7:29 Rom 13.11-13; 1Pr 4.7; Flp 4.5 ‡ 7:30 Muud

nyə ajóláyé n̄ə bíd ná gúl s̄a í t̄ówúg shwóg nyédí c̄ugud. 7:31 1Yn 2.17 7:33 Luk 14.20 § 7:38

(t̄ééd 36 k̄ə w̄óós 38) Impánz̄á íni, b̄óól bwé ŋgə ci ná í j̄əla n̄ə bæ nt̄uga: 36 «ŋk̄i muud m̄ə

dúg ná a j̄ag sá n̄ə baagul̄ə s̄ás dé n̄cwíyē w̄əla l̄ə bâ c̄ə a kú k̄ənd nyə báád í, ŋk̄i a dúg

ná í j̄əla ná a k̄əndug nyə báád í, a s̄áag s̄a á j̄ii yí; nyə asáyé s̄əm, bâ í síyúg. 37 Nji, muud

m̄ə ŋwá cígúlá lámúd, kú n̄ə s̄a í ŋgə cíndal nyə, á ŋgə m̄pu jwú n̄ə t̄édúgá yé yé, ŋk̄i á ŋwa

cígúlá nyáméfwó dí lámúd ná a baagul̄ə s̄ás dé n̄cwíyē, a m̄ó m̄pu s̄a. 38 Nt́ó m̄ó lwó ná

muud m̄ə k̄ənd s̄ás dé báád yé, a mpú s̄a; nyɔɔŋg m̄ə b̄ó kú k̄ənd yé, á bul m̄pu s̄a.» 7:39

Rom 7.2-3 8:1 Mis 15.29; Rom 12.16 c̄eélí: 13.1-7; 14.1; 16.14; Yuá 13.34; Rom 15.1-2; 2Kr 8.7-8,

24; Gal 6.10; Ifz 5.2 8:1 Rom 14.1-15.6

nə mpúyá.» Nji, mpúyá wəɔŋg í dæ sá nə muud ηkényúg nyúul, í njúl nə cœlí í dæ sá nə gwoɔŋg í lálug búgéd. ² Múúd mə ká téduga nə a mpú gúl sâ, muud wəɔŋgú nyə afwóyé mpu sâ jí nə fwámé mpúyá yí. ³ Nji, muud mə céél Zembî yé, Zembî mə mpú nyə.

⁴ Nə ndeé, shú dólə ocúdu ó mətúnuga mə ívuguli í ózembî ó áyadúg íí, sá mə mpu nə ivuguli byəɔŋgú í cugé təɔ sâ shí gaád, ηgwól zembî cugé, nji fwámé Zembî ηgwúnd nə ηgwúnd. ⁵ Bóól búúd bwé ηgə téduga nə ncúlyá ozembî nə ncúlyá micwamba myâη mísə. Nji, bíl ísâ búúd bwé ηgə dúg nə ozembî yí í tæem bæ jəŋ dí, ηkí ntâg shí ga dí, ⁶ shú shé bân, Zembî jí ηgwúnd nji Zembî Sóóŋgú. Isâ byêsh í zhu nyédí, shé ηgə cugə shú dé. Cwamba jí námə ηgwúnd, nji Yésus-Krîst; isâ byêsh bísə nəcé nyə, sá búsə námə nəcé nyə.

⁷ Nji, buud bēsh dí bí nə mpúyá ni. Bóól bwé á mə janəwo nə yələ ózembî ó áyadúg gúmá, nə ndeé, wóos nə kidíga, ja bân bwé dá cúdu mətúnuga mə ózembî ó áyadúg yí, bwé é ηgə də bwé ηgə téduga nə cúdu éga jí cúdu mətúnuga shú zembî áyadúg. Sâ jəɔŋg í mú sá bwo fəŋ lám dî, nəcé í bələ ná ηkí tag. ⁸ Í njúl nə sâ mə dē dí jí nə ηkul sá nə sá shíshíg Zembî kúná-kúnə. ηkí sá mə bá kú də, sâ kú jimb sá mísh mə Zembî dî; ηkí sá mə dâ, sâ kú námə kwíduli sâ. ⁹ Nji bí ó bey nə sâ bí bí fulí nə bí sáág yí í yídag bæ óbúgula ó átutagú kwóógú lú məbɔɔgú. ¹⁰ Nəcé, wo muud jí nə mpúyá yé, ηkí bwé dúg wo, wo ηgə də mpáánzə zembî áyadúg dî, ηgaá nə sá jəɔŋg í é sá nə muud jí ná nə lám ηkí tag yé ηwág ηkul, a kə də ócúdu bwé ámə cígə yə ózembî gúmá wá? ¹¹ Ja jəɔŋgú, mpúyá wô í mə sá nə ηgwól *mínyəŋú woó jí nə lám ηkí tag yé jimbúg, í njúl nə Yésus nyə á yə námə shú déd. ¹² ηkí bí mə səm ntó nə omínyəŋú bún, bəwuli bwo lám í kú fwo lal íí, bí mə səm nə Yésus-Krîst. ¹³ Gwá wə jí nə, ηkí gúl sá mə dó í é búlal ηgwól mínyəŋú waamə bííd íí, mə kú ná bá bwele də cúdu, shú nə mə bəg kú búlal mínyəŋú waamə bííd.

9

Pwól cugé nə milúndâl

¹ Ye mə cugé fulí? Mə cugé *múúd lwámá mə Yésus íí? ηgaá mə a shí dúg Cwamba wúsú Yésus? Ye bí cugé ísəy mə mə sá shú mə Cwamba yí? ² ηkí bóólúgá búúd bwé dúg nə mə cugé múúd lwámá, bí kú bə, mə jí muud lwámá mə Yésus shú dún. Nəcé bí búsə yuug í ηgə lwó ísəy mə ηgə sēy tən nda muud lwámá mə Cwamba yí.

³ Shú búúd bwé ηgə bæ nə məshwán nə mə wá, sá mə jí nə ηkul bəsa nə bwo yí jí nə: ⁴ ηgaá sá bí nə zhií nə sá ηwág idəw nə məŋgul bídí? ⁵ Ye sá bāŋ wə búsə ci muud kú jaand nə mudá yé? ηgaá nə bóól búúd ə lwámá bwé ηgə sá ntó, təɔ omínyəŋú ó Cwamba, təɔ Séfas? ⁶ ηkí ntâg nə, ye sá bāŋ Barnábas wə sá cugé nə zhií nə sá jíg kú sēy? ⁷ Zə nyə a mə bwele sēy sēy ízimbí a ηgə jóna nə nyəmfwó yé? Zə nyə a mə bwele bə fambá nə ndeé a kú də mpúmá a cínəŋg yé? ηkí ntâg nə zə nyə a mə bwele wíil ínteny nə ndeé a kú balan nə mənyāŋ mə ínteny byəɔŋg yé? ⁸ Ye iyuug mə ηgə ηwa bí íni bísə nji ijām nə ijag yā buud? ηgaá nə bísə námə cilyá məcəx Moyîz nyə á cilə mád? ⁹ Jí mpu bæ cilyá məcəx mə Moyîz dí nə: «Wo kú fad nteny mpu ja í ηgə nyaal mpumə ηgələ lwáál nywo yí.» Ye ínteny wə Zembî ηgə bul téduga yí? ¹⁰ Ye nyə aŋgə nə lás ntó shú dúsú? Haaw! Shú dúsú wə cilyá ga í á cilya yí. Í jii nə muud ηgə waad məndəlú yé ηgəg nə waad a ηgə bwánd nə búgə nə nyə é bæ nə mfíí; nyəɔŋg ηgə nyífə mpumə ηgələ lwáál yé ηgəg nyífə a ηgə bwánd nə búgə nə nyə é bæ nə kəw. ¹¹ Sə á bə bí mpəg í kwíind bí cug á Shíshim dí yí; ntó nə, sá mə ká mwáágulə mpúmá í kwíind sá cug á shí ga dí yí, bəw ntó aá? ¹² ηkí bóól búúd bí nə zhií nə bwé ηwág mbií mənnywa məɔŋg bídí, sá bāŋ mə ban ka bul bæ nə zhií nyəɔŋgú nəcé jí? Nji, sá á shígé balan nə zhií nyəɔŋgú; sá ηgə yida jisəw sá jēsh shú nə sá kú ntágulə nə Jəjə Kéel mə *Krîst í bəg kú bwiŋgya.

8:3 13.12; Gal 4.9   8:4 10.19-20; Mbá 4.35, 39; 6.4-5; Gal 4.8-9   8:6 12.5-6; Yuá 1.3-4; Ifz 4.5-6; Kol 1.16   8:7 10.23-33   8:8 Rom 14.13, 15, 17, 21; Gal 5.13   9:1 4.9, 15; 15.8-10; 2Kr 2.14-17; 3.1-3; 5.18-20; 10.7-8, 13; 11.5, 13; 12.11-13; Gal 1.1   9:4 Luk 10.7-8; Mat 10.10   9:6 Barnábas: Mis 4.36; 11.22-26 sēy: Mis 18.3   9:9 Mbá 25.4; 1Kr 10.11; 1Tm 5.18   9:11 9.4; Rom 15.27; Gal 6.6   9:12 Mis 20.34-35; 2Kr 11.9

¹³ Buud bwó ðu sêy ísýy í Zembî Mpáánzé wá, Mpáánzé wó í ðu námé wíil bwo; bōong bwó ðu kænd Zembî *mátúnuga *alatâr dí wá bwó ðu ηwa dánj kōw lú ídūw alatâr dî. ηgaá bi mā mpú ntó? ¹⁴ Mbií ηgwûd wōong námé, Cwám̄ba nyə a wá cēx ná buud bwó jááw Jǝǝ Kéel wá bwó jǝlá nē cugə nē isýy byōong. ¹⁵ Nji mēe mā a shígé balan nē mēzhií mōong; mē aηgē námé nē cilə ntúga nē mā lúndal ísâ byōong. Mō yidá bul cēel nē mā yóg, ntǝ nē mā sáág milúndâl. Jâm sâ gúmá wó cí, muud cugé nē ηkul yíl mā gwo. ¹⁶ Mēe jâm kóómb dî, ja mā ηgá jaaw Jǝǝ Kéel yí, mā cugé nē ηkul ci nē mā ηgə sa gúl sâ, nēcé jísə mā sâ cínúlá Zembî ηgá cínal mā yí. Məntágula nē mā ηkí mā bə kú jaaw Jǝǝ Kéel. ¹⁷ Í á mbâm bə nē mā a té nē lâm wâm nē mā zé jaaw Jǝǝ Kéel, mā bə nē zhií nē mā jíg myóna. Ká, mā ηgə sá isýy byōong cínúlád, jísə mbag Zembî nyə á keel mā mábwád yí. ¹⁸ Ná ndeé, myáyé myóna mō ηgá ηwa cínōng myá? Myóna myâm wó mā jááwúg buud Jǝǝ Kéel ashwá, mā ηgá cúndə kú lúndal ísâ mō jí nē zhií nē mā ηwág Jǝǝ Kéel dí yí.

¹⁹ Haaw! Mə ji fúlí, kú bə lwaá mā múúd. Nji, tēem bə ntó, mā a mō sá móméfwó lwaá á buud bēsh shú nē mā bég nē fwála mā sá nē bímbí lú búúd dēsh dí nē ηkul gwág mā yí í búgúlág Yésus. ²⁰ Ja sónōη *Oyúden búśé yí, mā cugə námé nda Oyúden shú nē mā sá nē bwó kándug milâm wó Yésus. Ja sónōη buud bwó ηgá bē mēcēx mō Moyíz wá sá búśé yí, mā bē námé mēcēx mōongá nda bwo, í njúl nē í cugé mā cínúlá nē mā bēg mwo. Mō bē mwo nji shú nē mā sá nē buud bwó ηgá bē mēcēx wá bwó kándug milâm wó Yésus. ²¹ Ja sónōη buud bwó ádé bísh mēcēx mōong wá sá búśé yí, mā cugə nda bwo, námé nda mā aηgē nē bísh mēcēx mōong, í njúl nē mā ηgə bē Cēx mā Zembî, Kríst ji Cēx dām. Mə cugə nda mā aηgē nē bísh mēcēx nji shú nē mā sá nē buud bwó ádé bísh mēcēx wá bwó kándug milâm wó Yésus. ²² Ja sónōη buud bí nē búgá átutagū wá sá búśé yí, mā cugə nda bwo shú nē mā sá nē bwó kándug milâm wó Yésus. Mə a mō bə sá jēsh shú búud bēsh shú nē mōzhií mēsh dí, mā cūgug búbaalé búúd. ²³ Mə ηgə sá ísâ íni byēsh nēcé Jǝǝ Kéel, shú nē mā bég nē kōw mōnywa Jǝǝ Kéel í ηgá kaag mád.

²⁴ Bi ampúyé nē í ðu bə mbaadé ígwiimbí dí ná, buud ηkí bulya ju íkúlá nē ndeé muud ηgwúd ηwa mpóógú? Jugá kúlá mbií wí nē bi ηwág mpóógú yí. ²⁵ Ogwiimbe ó ígwiimbí bēsh bwó ðu ci ísâ ηkí bulya shú nē bwó ηwág *tūm gúmá. Í njúl nē tūm gúmá bwó ðu ηwa yí í ðu yéel. Sá bāη wúsú tūm gúmá í ábúlé yéel. ²⁶ Kúlá mé ηgá ju yí, mā aηgē nē ju nda muud nyé aηgē nē mpu kúl á ηgá kə yé; ja mā ηgá wusə ikúda yí, mā aηgē nē wusə ikúda ntó ηgúlúd. ²⁷ Mə ηgə yida jugushi nyúúl nyâm, ηgə nywaad nywo sá mō céel yí, shú nē í kú bá bə nē, mā shîn cúndə Jǝǝ Kéel bóól búúd gwág nē ndeé, mēe nyiηgə shúb mpóógú.

10

Shé ó bey sâ í á sîy nē buud ɔ Izurəyél yí

¹ Ntó, ye bwaang, mā acéélé nē bi bég kú mpu ísâ í á sîy nē odá yí; ηkúdí í á baagulə bēsh, bēsh bwó á ntǝ māη mō átítî nē makuú. ² Ntó ji nē bēsh bwó á duwan ηkúdíud, duwan mánj dí tâη *ompwín ó Moyíz. ³ Bēsh bwó á ðu ðə idūw impwúd Shíshim mō Zembî í á ðu nti bwo yí. ⁴ Bēsh bwó á ηgul mājúwó mēmpwûd Shíshim mō Zembî í á nti bwo má, mājúwó mō á ηgə wú kwóógú má. Kwóógú dōong í á bə fwámé kwóógú wó í á ηgə lúgal bwo cí, í á bə *Kríst. ⁵ Nji, tēem bə ntó, bóól ncúlyá buud wā gwoong jáη, Zembî nyə a shígé gwág bwo nywa. Gwó wó nyə á jaηgulə bwo, a mpáηgulə mímbimbə myánj shí a shwéeshád yí. ⁶ Ísâ íni í á bə nē bwo ntó shú nē í bég shé mēcwûη, shé kú ðu wíimb sálə ísâ í ábúbdw nda bwo. ⁷ Kúgá yə ózembî ó áyadúg gúmá nda bóólúgá wā gwoong jáη bwó á sá nē. Sâ jōong jí cilyá nē: «Kúl búúd í á ji shí ðə, ηgul; bwó mú tōw, zhwiimbya.» ⁸ Shé kúgá sá jaηga nda bóólúgá wā gwoong jáη bwó á sá nē. Sálə bwó á sá jaηga yí, bwó

9:13 Ilj 18.8-19   9:14 9.4   9:15 Mis 18.3   9:16 Zhe 20.9   9:17 4.1   9:19 10.23-24, 32-33; Rom 15.1
 9:19 Mat 20.26-27   9:20 Mis 16.3; 21.20-26   9:21 Gal 2.3-4   9:22 Rom 1.13; 2Kr 5.11; 11.29   9:24 Flp
 3.12-14; 2Tm 2.4-6; 4.7-8; Zhk 1.12; 1Pr 5.4; Mbú 2.10   9:27 Rom 8.13; 13.14   10:1 MmN 13.21; 14.21-29   10:3
 MmN 16.13-35; Mbá 8.3; Sôm 78.24-25   10:4 MmN 17.6; Ilj 20.11; Sôm 78.15   10:5 Ilj 14.29-30; Sôm 78.31; Heb
 3.17; Yúd 5   10:6 Ilj 11.4, 34; Sôm 106.14   10:8 Ilj 25.1-9

á yə jwôw ηgwúdá buud otóóshin məwûm məbá nə ólól. ⁹ Shé kúgá shweenzh Kríst nda bóólúgá wá gwoonŋ ján bwé á sá né. Bwé á shweenzh nyə, onywá bwé mú janŋulə bwo. ¹⁰ Shé kúgá námé də cwaduga nda bóólúgá wá gwoonŋ ján bwé á cwaduga ná; bân, *éngəles á shwiŋ nyə á zə janŋulə bwo. ¹¹ Bwaanŋ, isâ íni í á bə nə bwo ntáni shú né í bəg shé məcwûŋ. Í á cilya shú né shé buud shé ηgə cugə mwôw mâ məzhúgúlâ dí wá, shé mpúg nda shé mə jálá nə ηgə cugə ná. ¹² Né ndéé, muud ηgə tédúgá nə məbwəbúlán mə cúgə nə ηkul sá nyə sâ yé, ké bey nə a búlág. ¹³ Məbwəbúlán mēsh bí á mə də bwəma nə ndí má mə də námə bə nji isâ bí nə ηkul wóós nə muud yí. Nji, Zembî ji abúgúlág; a cugé nə ηkul bíd nə bí bwəmagí nə məbwəbúlán mə ntə bí ηkul má. Ja bí mə bá də bwəma nə məbwəbúlán yí, a bá də lwó bí zhií shú né bí jisówúg kú búla.

Kúgá fula isâ í mājamb nə isâ í Zembî

¹⁴ Gwé wó jí ná, yé bwaánŋ mə búl cəel wá, fúndógá yələ ózembî ó áyadúg gúmá. ¹⁵ Mə ηgə lás nə bí nda mə lás nə buud bí nə fug wá. Biméfwó faasugá sá mə ηgə ci yí. ¹⁶ Ja sá mə də də ídêw í Zembî yí, sá mə də ηgul bálá; sá mə də yə Zembî akíba shú bálá jəonŋú. ηgulúlə sá mə də ηgul bálá jəonŋ yí í də bə nə sá bēsh sá mə də ηwa kəw lú mənŋwa mâ məcíí *Kríst nyə á wéeshli shú dúsú má. Féyalə sá mə də féya buléd yí í də bə nə sá bēsh sá mə də ηwa kəw lú mənŋwa mâ nyúul Kríst nyə a yána shú dúsú yí. ¹⁷ Sə bēsh sá mú mbwəɔdá nyúul ηgwúnd nda buléd jí ηgwúnd ná. Ntó jí nə sá tɛem bə ηkí bulŋya, sá búse nyúul ηgwúnd nəcé sá mə də kəwala nji buléd ηgwúnd.

¹⁸ Fwogá dúg mímbýágá mí *Izurəyêl. Buud bwé də də ócúdu bwé də kə *mátúnuga dí wá bwé də fula isâ nə *alatâr, ntó jí nə bwé də fula isâ nə Zembî muud jí ámodí á alatâr yé. ¹⁹ Jí mə ηgə ka cəel ci yí? Ye nə ocúdu búud bwé də yə ózembî ó áyadúg mátúnuga dí wá búse gúlúgá sá? ηkí ntəg nə ozembî bəonŋú bí gúl sá? ²⁰ Mbô! Mə ηgə ci nə ocúdu búud bwé də kənd mátúnuga dí wá, Zembî dí bwé də yə bwo yé; í də bə mátúnuga bwé də yə mājamb má. Mə acéélé nə binónŋ mājamb bí dúg fula isâ. ²¹ Bí cugé nə ηkul ηgul bálá mə Cwám̄ba, bí nyinŋə ηgul bálá mājamb. Bí cugé nə ηkul ηwa kəw túwəli mə Cwám̄ba dí, bí nyinŋə ηwa kəw túwəli mājamb dí. ²² Ye sá mə sɔ nə Cwám̄ba sáág wúú? Sə mə lal máηkul cɔ nyə?

²³ Bóól búud bwé ηgə ci ná: «Muud jí fulí nə a sáág sá jēsh á cəel yí.» Jí ntó. Nji, sá jēsh dí jí nə ηkul kwínd múud. Haaw! «Muud jí fulí nə a sáág sá jēsh á cəel yí.» Jí ntó. Nji, sá jēsh dí í də ləl gwoonŋ. ²⁴ Muud nyə ajóláyé nə sɔ nə nyəmfwó wé bəg nə mənŋwa; muud yēsh sɔɔg nə bóól bwé bəg nə mənŋwa. ²⁵ Dagá sâ jēsh bwé kúshá mákíd ocúdu dí yí; dagá gwo nə milâm nə saló, kú jí míshílí nə bí ηgə bɛemb. ²⁶ Dagá, nəcé shí nyí shí mə Cwám̄ba, nə isâ byēsh bí cínəŋŋ yí. ²⁷ Ntó jí ná, *hááden mə ká jôw bí dína dí, bí mə ká kə, dagá mbií ídêw wēsh bwé é yə bí yí; dagá byo nə milâm nə saló, kú jí míshílí nə bí ηgə bɛemb. ²⁸ Nji, ηkí ηgwól múud mə jaaw bí nə cúdu bwé ámə jáám̄b yé nyə ámə bə cúdu *mátúnuga, bí kú ná də. Bí kú də, nəcé muud mə jáám̄b bí yé, bí á bá ntágulə nyə lâm. ²⁹ Ja mə cí nə lâm yí, mə acíyé lâm wún, mə cí jí mə múud nyə ámə jaaw bí yé. Nəcə jí lâm mə ηgwól múud í é zə jum mə, mə njúl fulí yí? ³⁰ ηkí mɛɛ mə yə Zembî akíba mə ka də, bwé é ka kə ηgə jí nə mə íkúduŋúd nəcé jí, í njúl nə mɛɛ shí yə Zembî akíba? ³¹ Ntó, tɔ bí mə dâ, tɔ bí mə ηgul, tɔ bí mə sá jí, ságá sá jēsh nə yéesh nə bí mə yə Zembî gúmá. ³² Kúgá bɛɛg sá nə tɔ mwâ Ogurêk, tɔ mwâ *Oyúden, tɔ muud ηgwúnd á *Dɔ lú óbúgula ó Zembî lánŋúwóg búgád. ³³ Ságá nda mə; isâ byēsh dí, mə cəel sá sâ múud yēsh nyə e gwág nywa yí. Mə ádé sɔ nə məmfwó bəg nə mənŋwa; mə də sɔ nə ncúlyá buud bwé bəg nə mənŋwa, nə Zembî cúgug bwo.

10:9 Ilj 21.5-6   10:10 Ilj 14.2, 36; 16.41-49; Sôm 106.25-27; Heb 3.17-18   10:11 7.29-31; Rom 15.4   10:12 Gal 6.1   10:13 1.9; Zhk 1.13-14   10:14 1Yn 5.21   10:16 11.24-25; Luk 22.17-20   10:17 12.27   10:18 LəV 7.11-21   10:19 8.4   10:20 Mbá 32.17; Sôm 106.37; Mbú 9.20   10:21 2Kr 6.15-16   10:22 Mbá 32.21   10:23 Rom 14.1-15.6   10:23 6.12; 8.7-12   10:24 10.32; 13.5; Rom 15.1-2; Flp 2.4   10:25 Rom 14.2   10:26 Sôm 24.1; 89.12   10:28 8.7   10:30 Rom 14.6; 1Tm 4.4   10:31 Kol 3.17   10:32 Rom 14.13   10:33 9.19-22

11

¹ Ægægá næ yagula mæ, námá nda mæ Ægá yagula Krîst ná.

Nda sé mæ jéla næ ji mísœon ná

² Mæ Ægæ faag bí næcé, bí Ægæ tæduga mæ ija byêsh, bí Ægæ ntæg námá bæ minjígúla mæ á kala bí myá. ³ Nji, mæ jii ná bi mpúg sâ Ægwûd ná: múdúm yêsh lúlúú yé wé *Krîst, múdá lúlúú yé wé mudûm, Krîst lúlúú yé wé Zembî. ⁴ Mudúm yêsh mæ jégúla næ Zembî Ækí ntæg ná a cúndá mícúndá mí Zembî a njúl næ tûm lúúú yé, a wá lúlúú yé Krîst shwôn. ⁵ Mudá mæ yídá jægula næ Zembî Ækí ná a cúndá mícúndá mí Zembî shwá lúú yé, a wá lúlúú yé múdúm shwôn. Næcé, bálæ shwá lúú wúsæ námá nda a mæ kÿnya shilú*. ⁶ Haaw. Múdá mæ ká bæ kú næ tûm lúúú í, í jii ná a sémbyág námá shilú. Ækí jí ka bæ sâ shwôn ná mudá sémbyág shilú Ækí ná a kÿnyag lúú, í jii ná a dúg cÿxlæ tûm lúúú. ⁷ Mudúm nye, nyæ ajélayé næ bwáád tûm, næcé a ji uuug mæ Zembî, a Ægæ lwó gúma í mpíyá næ Zembî yí, mudá nye Ægæ lwó jœœng í mpíyá næ mudûm yí. ⁸ Næcé, múdúm nyæ a shígé wú múdá dí, mudá nyæ a wú múdúm dí. ⁹ Zembî nyæ a shígé té múdúm næcé múdá, nyæ á yida té mudá næcé mudûm. ¹⁰ Gwé wé jísé ná, mudá mæ jéla næ bæ næ ndæm lúúú; ntó ji shú lwólæ *wæÿngæles ná a ji íjwûga í múdúmú. ¹¹ Tæem bæ ntó, dúgúla cug sé Ægæ cugæ tâj buud œ Cwámba yí, mudá cugé næ Ækul cugæ kú næ mudûm, múdúm kú námá cugæ kú næ mudá. ¹² Í bá ntó næcé ná, námá nda múdá ashúshwóógú nyæ a wú múdúm dí ná, ntó námá wé múdúm mæ ðu byêl múdá dí yé, sâ jêsh í zhu wé Zembî. ¹³ Bíméfwó faasugá ná jíga: ye jí jœ sâ ná mudá bæg shwá lúú ja á Ægæ jægula næ Zembî yí? ¹⁴ Jísæ námá sâ shwôn ná mudûm báágulæg shilú nda mudá. Ægáá ná cug shé Ægæ cugæ ga gwáméfwó í Ægæ jíguli bí ntó? ¹⁵ Í njúl sâ gúma shú múdá nye. Næcé Zembî nyæ á yæ mudá shilú Ækí gwaa ná í dúg búdal nyæ lúú. ¹⁶ Nji Ækí muud mæ cœl sá máshwán na, sé bân sé cugé næ fúlú nyœœng, mæðœ mæ óbúgula kú námá bæ næ nywo.

Nda sé mæ jéla næ ða dína mæ Cwámba ná

¹⁷ Mæ afáágé bí wœœng lású mæ zé lás næ bí gaád. Mæ afáágé bí næcé, sœœngyálæ bí mú ðu sœœngya *Dœ ðún dí yí, í ányíngáyé ná bæ shú sálæ ná bi lálæg, í mú Ægæ teeg bí teeg teegúg. ¹⁸ Í tééd fwo bæ ná, ja *Dœ lú óbúgula ðún í ðu sœœngya yí, mæ gwág ná mæÿkœœmú mæ mú Ægæ bæ mpédúgá nyín. Mæ Ægæ *magulæ lân wœœngú búbaalê. ¹⁹ Mæ kó ntæg ci, í jii ná mæÿkœœmú mœœng mæ bæg, bœœng búsé fwámé óbúgula mpédúgá nyín wá bwá mpúyúg. ²⁰ Ntó ji ná, ja bí mú ðu sœœngya kul Ægwûd yí, í ádé ná nyíngæ bæ shú zélæ ða íðæw í Zembî. ²¹ Í mú ðu bæ ná, fwála læ ðálæ, muud mæ læel shîn ða byé íðæg nyæ ámæ zæ næ ndí yí kú bwánd ná bóól bwé wóósúg. Ja í bá ntó yí, í mú wóós ná, Ægwól njúl næ zha, Ægwól nye mæ ða Ægul ná ndéé cœ fudæð; ²² ye bí cugé næ minjów ná bi dúg ða næ Ægul wu? Næcé jí bí búsé kú bísh Dœ lú óbúgula ó Zembî yí? Bi mæ cœl zæ ðu wá búúð bwé cúgé næ mæbii wá shwôn lúúú í? Mæ cíg ná ji? Mæ fáágug bí? Mæ afáágé bí na wáni sóólúgú. ²³ Næcé, njígúla mæ á lág næ Cwámba yí, wé wé mæ á kala bí yí; náœœ: Cwámba Yésus nyæ a sá ná, búlu bwé á kusha næ nyæ yí, nyæ á Æwa buléd ²⁴ ná ndéé, a yæ Zembî akíba, a mú fêy buléd, a mú ci ná: «Nyúúú nyâm í mæ kaanz shú ðún dí nywé wé ga. Dugá sá sóólúgú ga, ðu tædugá mæ.» ²⁵ Námá mbií Ægwúúú, ja bwé mæ shîn ða yí, a mú Æwa bálá wáan, a mú ci ná: «Bálá ga jísæ sœ á gúgwáan í zé sÿy mácií mâm dí yí. Ja jêsh bí mæ bá ðu Ægul gwo yí, bi œ bá ðu sá sóólúgú ga, ðu tædugá mæ.» ²⁶ Ntó mæ kó ná ja jêsh bí mæ bá ðu ða buléd ga næ Ægul bálá wáan ga yí, bí Ægæ bwiíng shwiy Cwámba nyæ á yæ yí, bi ðu bá jaaw dwo ná ndéé kæ wóós ja á bá nyíngæ zæ yí. ²⁷ Sá jœœng wé jí ná, muud mæ dá buléd a Ægul bálá mæ Cwámba yé, Ækí á ða næ Ægul mbií wúsé kú jœla yí, á byaagulæ næ nyúúú næ mæcií mæ Cwámba. ²⁸ Ntó, muud yêsh fáásug nyæméfwó ná ndéé, a ka ða buléd, a Ægul bálá wáan.

11:1 4.16 11:2 2Te 2.15; 3.6 11:3 3.23; Mæt 3.16; Ifz 5.23 * 11:5 wæla mwôw Pwól nyæ á cila kálaad éga yí, í á ðu bæ sâ shwôn ná bwé dúgúg mudá næ kÿnyá shilú. 11:7 Mæt 1.26-27 11:8 Mæt 2.18-23; 1Tm 2.13 11:18 1.10-11 11:19 Mbá 13.2-4; 1Yn 2.19 11:22 Zhk 2.5-6 11:23 10.16; Mat 26.26-28 11:25 sœ; Zhe 31.31-34; Luk 22.20; 2Kr 3.6; Heb 8.6 mácií: MmN 24.6-8; Heb 9.12 11:26 Mat 26.29 11:27 11.20-22; Heb 10.29 11:28 2Kr 13.5

²⁴ Í njúl nó ikúl í nyúúl í ðu nyîn yí í ádé jii mbií mbagulá wòong. Zembî nyə a sá nyúul muud mbií á nó nyə a wá gúmə íkúl í nyúúl í cúgé nə gúmə yííd. ²⁵ Nyə a sá ntó shú nó mbéégí mənəkòómá í kú bæ nyúul muud dí, ikúl í nyúúl í yídag ðu bæ, jíga baagulə jíga, jíga baagulə námə jíga mbií ηgwúđú. ²⁶ Gúl kúl nyúúl í ká jug, bíl jug námə; bwə ká gúmal gúl kúl nyúúl, bíl byêsh bæ nə məshusəg.

²⁷ Ntó, bi búsa nyúul má Kríst. Muud yêsh jí bídí *Dɔ dí yé jí kúl á nyúul nyòong. ²⁸ Ná ndéé, Zembî nyə a təl buud Dɔ lá obúgula dí ntúga: cé áshúshwóógú, nyə a təl *buud ɔ lwámá; cé ábɛɛ, a təl *búud ɔ micúndá; cé áléel, a təl búud ɔ mínjígúlá. Ná ndéé, a mú yə bóól ηkul mə sá *məshimbá, a yə bóól ηkul mə lwág mímbəl, bóól ηkul mə kwíind búúd, bóól ηkul mə cwîny gúfúgá, bóólúgá ηkul mə lás mákəl məshús. ²⁹ Ye buud bēsh wə bí búud ɔ lwámá? Ye bēsh bí buud ɔ micúndá? Ye bēsh bí oyígali? Ye bēsh bwə ðu sá məshimbá? ³⁰ Ye Zembî nyə á yə bēsh ηkul í ðu lwag mímbəl yí? Ye bēsh bwə ðu lás mákəl məshús í? Bēsh bwə ðu féég mákəl myòongú? ³¹ Gwágúgá yéesh nó ηkɛηkɛ Shíshim yəg bí isá í búl bæ nə mfíí yí.

Mə zə nyingə lwó bí nyòong zhíí í ntɔ məzhií mēsh yí.

13

Ceelí í ntɔ sâ jêsh

¹ Mə tɛem lás mákəl má búúd, lás mákəl má *wəéngəles í, ηkí mə cugé nə ceelí, mpug nó mə jí nda kúnj í ηgə bwiim yí, ηkí ntâg yaang í ηgə lwanɔgula yí. ² Mə tɛem námə cúndə micúndá mí Zembî, tɛem mpu mindimba myêsh, tɛem bæ nə mpúyá wêsh, mə tɛem námə bæ nə búgə jêsh ncindî mbií á nó mə ðu yíl mímbəŋj ícéđ í, ηkí mə cugé nə ceelí, mə cugé tɔɔ sâ. ³ Mə tɛem námə yána isá byâm byêsh, mə keenzh námə nyúúl nyâm nó bwə jéég jígal mə kudad í, ηkí mə cugé nə ceelí, sá jòongú kú kwíind mə tɔɔ sâ.

⁴ Ceelí jí nə jísow, ceelí jí nə osusa, í cúgé nə zhínj, í ádé bəgəwa, kú ηkēny nyúul, ⁵ í ádé sá isá í shwôn, í ádé sɔ nji mənywa mé, í ádé leel gwág zhwuŋá, í ádé baagulə məbúgú*, ⁶ í ádé gwág nywa olflingí, ceelí í yida ðu gwág nywa óbúbálé; ⁷ í ðu juu sâ jêsh, ðu búdal, í ðu bæ nə búgə nə sâ jêsh, í ðu bwánd sâ jêsh nə búgə, í jísow sâ jêsh.

⁸ Ceelí í ádé shîn; dúlə cúndə micúndá mí Zembî í bá bæ cwúd, lásúlə mákəl í bá shîn, mpúyá í bá bæ cwúdugú. ⁹ Nəcé sə ηgə mpu isá ikúl, sə ηgə cúndə micúndá mí Zembî ikúl. ¹⁰ Nji, ja isá byêsh í bá bæ óncindî yí, byòong bí íkúl yí í bá bæ cwúdugú. ¹¹ Ja mə á bæ mwántombú yí, mə á ðu lás nda mwántombú, mə ðu téduga nda mwántombú, mə ðu bála nda mwántombú. Ja mə mú fwámé múúd ga, mə mə yow isá í bwân ó ntombú. ¹² Nəcé isá í ηgə nyîn sə nda isá sə ηgə dúg yēn† dí yí, nda isá ηgúđú í mə búdal yí; nji, ja fwála dɔong í bá wóós yí, sə mə dúg nó bií-bî-bii. Ja gaád mə ηgə mpu isá impál, ja jòongú mə bá wámbulə, námə nda Zembî mə wámbúlə mə ná. ¹³ Isá í ábúlé shîn yí bísa ílól ja gaád, byó wə: búgə, nə dúlə bwánd nə búgə, nə ceelí; sá í ntɔ na ílól íni dí wə ceelí.

14

Yéesh isá bí nə ηkul kwíind múúd yêsh yí

¹ Shúshwóógú nə sâ jêsh í, fwogá téd sɔ ná bi bág nə ceelí. Gwágúgá yéesh isá Zembî mə ðu yə bwán bé zhíí a *shíshim dí yí, bul bæ ná ndéé cúndələ micúndá mí Zembî. ² Nəcé nəə, muud mə lás mákəl məshús yé, nyə alésháyé nə buud, a lésha nə Zembî, nəcé kú nə tɔɔ muud nyə é gwág sâ á ηgə ci yí. Nji, a ηgə lás nə ηkul ηkɛηkɛ Shíshim ηgə yə nyə yí, ηgə ci mindimba. ³ Nji muud mə cúndá micúndá mí Zembî yé ηgə lésha nə buud; a ηgə

12:26 Rom 12.15; 2Kr 11.29 12:27 6.15; 10.17; 12.12; Rom 12.4-5; Ifz 4.4, 16; 5.30 12:28 12.8-10; 14.1-4; Mis 13.1; 15.32; Ifz 4.11-12 12:31 14.1 13:1 8.1; Rom 13.8-10 13:1 2Kr 12.3-4 13:2 12.8; Mat 7.22; 17.20

13:3 Dan 3.19-20; Mat 19.21 13:5 10.33; Mik 10.12; Flp 2.4 * 13:5 Bóól bwə ci ná «í ádé lɔ məbòw».

13:8 12.10; 14.1-5 13:12 Rom 8.24; 2Kr 5.7 Zembî mə wámbúlə mə: 8.3; Gal 4.9 † 13:12 yēn: Iyēn yā fwála dɔong í ðu sîy nə ηkwánz, iwuguli kú ðu nyîn nó ηgəŋ nda iyēn yā mwòw mǎgaád.

13:13 Kol 1.4-5, 23; 1Te 1.2-3; Tit 2.2; Heb 10.22-24; 1Yn 4.16 14:1 13.8 14:2 12.10

cúndə shú ná bwá lálug búgád, a cúndá ná a cwîny bwo, á cweel bwo milâm. ⁴ Muud mə lás kâl íshús yé ngə sá ná nyəməfwó lálug búgád, í njúl ná muud mə cúndá micúndá mí Zembî yé ngə sá ná *Dɔ dēsh í lálug búgád.

⁵ Mə jîi ná bi bēsh bi lásúg məkâl məshús; nji mə bul jîi ná bi cúndág micúndá mí Zembî. Nəcə náəə, muud mə cúndá myo yé mə cɔ múúd mə lás məkâl məshús yé; susaalê nji ná muud mə lás məkâl məəng yé mə féég sâ nyə ámə ngə ci yí, shú ná Dɔ dēsh í lálug búgád. ⁶ Ntó bwaəng, ŋkí mə sheé ná zə nūŋ bídí zə lás nə bí nji məkâl məshúsúd, mə é kwíínd bí cínəngá nə jí? Kú nə tɔə sâ! Susaalê nji ná mə bágúlá bi gúl sá Zembî nyə ámə lwó mə yí, ŋkí nə mə yé bí wúl mpúyá, ŋkí wúl cúndá mə Zembî ŋkí ntəg njííngúlá.

⁷ Jí námə nda isâ í íbwamugə-bwámug, nda lúlwón á bulya məkâl ŋkí bíínzhá; ŋkí isâ byəəng í ngə lás ná kpóđó kpóđó kpóđó, buud bwá é ka mpu ná í ngə ceel sey jáyé susa? ⁸ ŋkí laag í lás buud nda yag sâ í ngə ci yí, zə nyə é kwəməsa dóómb? ⁹ Mbií ngwúd nə bí. ŋkí bi mə lás məkâl məshús lósú wún kú gwííng sá bí ngə ci yí, buud bwá é ka wámbulə ná jí bí ngə lás yí? Í é bə ná bí ngə lwábuda ntó. ¹⁰ Məkâl mə lósú mí ŋkí bul bulya shí gaád, nji kú nə tɔə ngwúd dí ná buud bwá də lás kú gwág sá bwá ngə ci yí. ¹¹ Ntó ji ná ŋkí mə ampúyé dúl kál lú lósú nda í kə ná, mə é bə múúd ngə lás dwo yé njínə muud, nye bə námə mə njínə muud. ¹² Ná ndeé, nda bí mə búl jîi isâ Zembî mə də yə bwán bé zhíí a shíshim dí yí ná, bulugá sɔ ná bi bəg nə byəəng í é sá ná Dɔ í lálug búgád yí.

¹³ Gwá wə jí ná, muud mə də lás məkâl məshús yé jəgulaŋ nə Zembî ná a yəg nyə ŋkul ná a dúg féég sâ á də ci yí. ¹⁴ Nəcə ná, ja mə jəgula yí, mə ká jəgula kâl lə shúsúd íí, shíshim wâm í ngə jəgula, nji lúu wâm í aŋgə nə sá sâ. ¹⁵ Ká mə sáag jí? Mə é də jəgula shíshim dí, mə é də námə jəgula nə ikəŋ byâm; mə də sey ísusa ságusə Zembî shíshim dí, mə é də námə sey nə ikəŋ byâm. ¹⁶ Nəcə, ŋkí wo yə Zembî məshwúmb shíshim dí, ye zhizhe mbúgula nyə é magulə wo ná: «Amen»? Mbô. Nyə ámaguləyé, nywáá nyə ampúyé sâ wó ngə ci yí. ¹⁷ Wo yə Zembî məshwúmb, jí ntó; nji sâ jəəng í asáyé ná ngwól múúd lálug búgád. ¹⁸ Mə ngə yə Zembî akíba nəcé mə də lás məkâl məshús cɔ bí bēsh. ¹⁹ Nji, tɛem bə ntó, ja mə jí Dɔ lú óbúgulad yí, mə yidá bul ceel ná mə cíg iciyá itóon nə ikəŋ byâm jííngúlílə búúd, ntɔ cílə iciyá məwúm mə otóóshin kâl lə shúsúd. ²⁰ Bwaəng, kúgá nyíngə bə nə mítédúgá myâ milúu nda ikúkágá. Bəgá ikúkágá shú sâ í dúgyá nə məbôw yí; nji shú mítédúgá myâ milúu dí, bəgá ŋkwanz ɔ búúd. ²¹ Jí cilyá kálaad məcɛɛ dí nó: Mə bá kənd bóól búúd ná bwá kəg lás nə kúl búud jâm;

buud bəəng bwá bá ngə lás kâl lə shús.

Nji, mə tɛem bá sá ntó, kúl búúd jâm í abulé gwág mə.

Cwáməba mə ci ntó*.

²² Ntó ji ná lásúlə məkâl məshús í cúgé yuug shú óbúgula, wúsə shú óhááden†; micúndá, myâŋ mí yuug shú óbúgula‡, kú bə shú óhááden. ²³ Shé shéégá ci ná *Dɔ lú óbúgula dán dēsh mə sɛəngya, bi bēsh ka ngə lás məkâl məshús. ŋkí ozhizhe ɔ búúd§, ŋkí ohááden bwá wóós cínəng, ngəá bwá ci ná bi mú mimbəl myēn? ²⁴ Í njúl ná ŋkí óbúgula bēsh bwá cúndá micúndá mí Zembî, ŋkí *hááden, ŋkí zhizhe muud mə wóós cínəngú, muud wəəngú, nyə é mpu ná a mə byaagulə nə Zembî, bēsh bwá ngə yə nyə məbɛɛ. ²⁵ Í é sá námə ná isâ í də bə nyâŋ shwoó lámúd yí í búgúlíg, a mú kúd mpwoombú məndəlúd yə Zembî gúmá, ci ná: «Búbólé, Zembî jí bídí sɛəngyád.»

Zembî cugé Zembî oncúg-nculê

14:4 14.26 14:5 Ilj 11.29 14:16 Amen: 2Kr 1.20 14:20 Ifz 4.14 14:21 Iza 28.11-12; Mbá 28.49 * 14:21 Ciyá ní jí cilyá Iza 28.11-12. Na kúkúl ní dí, Izayí ngə ci nə Izurəyél ná buud ɔ Asirî bwá bá zə káda bwo, bwá ngə lás kál lú asiriyɛ dán Izurəyél kú gwág: sá jəəng í bá bə Zembî lwólə bwo ná a mə gwág bwo mpimbə. Í njúl ná ja Zembî mə də nti búúd ɔ micúndá zə lás nə bwo bwá ngə gwág yí, í də bə Zembî ngələ jísow bwo. † 14:22 Bwá mpúg ná Zembî mə bá yə bwo intúgúlí. ‡ 14:22 Í mpúyúg ná Zembî jí kúl bwá mə sééngya yí. 14:23 Mis 2.13 § 14:23 Buud bwá ngə gwágulə ná báá bwá ampúyé sâ wá. 14:25 Iza 45.14; Yuá 4.17-19

²⁶ Bwaang, jí bí má jéllá nà ka dā sá yí? Ja bí má sééngya yí, í dūg bə ná, muud jí nə səsə yé, sey; nyɔɔng jí nə sà á jííngúlig yé, jíínguli; nyɔɔng jí nə sà á bángúlag yé, bángulə; nyɔɔng jí nə kál á lásúg yé, lás; nyɔɔng jí nə ŋkul féég kâl dɔɔng yé, féég. Sá jêsh í síyúg mbií á nə gúfúgá í lálug búgád. ²⁷ Ŋkí buud bwə lās mákêl məshús íí, í bág nji buud obá ŋkí ólól, kú ntɔ; bwə dā lās ŋgwúd ŋgwúd. Í jii námá ná ŋgwól múúd bág a ŋgə féég sà bwə ŋgə ci yí. ²⁸ Ŋkí muud mə féég yé cugé, bwə jíg kúl-kúl Dɔ dī, muud dā lās nji shú nyáméfwó nə shú má Zembî. ²⁹ Shú *búúd ɔ micúndá, buud obá ŋkí ólól bwə lāsúg, bóól ka bigas. ³⁰ Ŋkí ŋgwól múúd jí sɛɛngyád yé má cɛel bángulə gúl sà í á dā bə kú fwo mpúy yí, nyɔɔng nyə ámə ŋgə lās yé fwo tál lósú. ³¹ Bì bēsh bí bí nə ŋkul ŋgə cúndə ŋgwúd ŋgwúd shú ná buud bēsh bwə bág nə mpúyá, bwə ŋwa məcwŋ. ³² *Muud micúndá yēsh má dā shimal ísà í dā wós nyə *shishim dí yí*. ³³ Nəcé, Zembî cugé Zembî oncúg-nculê, á yidá bə Zembî á ná isà í síyúg ná shee, námá nda jí mádɔ má Zembî mēsh dí ná.

³⁴ Budá bwə dūg jí kúl-kúl mədɔ má óbúgulad nəcé jisə bwo ci ná bwə lāsúg cínɔng. Bwə jéllá nə yida dā sá mágwág námá nda Cɛɛ má Zembî í ŋgə ci ná. ³⁵ Ŋkí mudá má cɛel jííng gúl sá, a kə jí ŋgwúm yé njów nəcé í ajáláyé ná mudá lāsúg gúfúgá óbúgulad. ³⁶ Ye nŋh bídí wə bwə á tééd bwiingúlə kéel má Zembî yé? Ŋkí ntəg ná ye í á zə nji bídí? ³⁷ Ŋkí ŋgwól múúd mə tédúgá ná a jí *muud micúndá má Zembî, ŋkí a tédúgá ntəg ná Shishim má yə nyə ŋkul mə sá gúl sà, muud wɔɔng má jéllá nə yag sà má ŋgə cilə bí yí ná jisə mpéndí mə Cwámá. ³⁸ Ŋkí muud mə bə kú mpu ntó, wo ná Zembî nyə ampúyé nyāh múúd. ³⁹ Ná ndéé bwaang, gwágúgá yéesh ná bí cúndəg micúndá mí Zembî, nji bí kú ban ná muud kú lās mákêl məshús. ⁴⁰ Ságá sá jêsh nə məjilə, kú nə ncúg-nculê.

15

Kríst nyə a shí gwôm

¹ Bwaang, mə zə báásulə bí Jɔjɔ Kéel má á cúndə nŋh bídí yí, Jɔjɔ Kéel bí á magulə bí má nada nə ndí yí; ² Jɔjɔ Kéel dɔɔng dúsə, ŋkí bí má baagulə dwo nda má á cúndə ná, í yə bí cug. Í ká bə kú bə ntó, mpu ná búgá jín má yə íyíy-yíy.

³ Shúshwóógú, mə á fwo tééd kala bí nííngúlá má á lóg yí. Ná *Kríst nyə á yə, nyə á zə cé *misəm mísú nda Mícilyá mí ŋgə ci ná; ⁴ nyə á dəw, a mú gwôm jwəw álél nda Mícilyá mí ŋgə ci ná. ⁵ Nyə a lwó Séfas nyúúl, a lwó námá *ómpwín wŋm nə óbá. ⁶ Ná ndéé, nyə a lwó námá bóól bwáang ɔ íshé nyúúl, bwə njúl buud cɔ mítəd mítɔɔn, bēsh bwə á dūg nyə ja ŋgwúd; bóól ncúlyá buud wā cínɔng bwə ŋgə ná cugə, bóólúgá bwə á má yə. ⁷ Ná ndéé, nyə a lwó Zhâk nyúúl, a lwó námá *búúd ɔ lwámá bēsh.

⁸ Zhúgúlá zhúgúlá, a má shín lwó báni bēsh nyúul, nyə á ka námá lwóya mádí, mə muud jí nda bwə á sheemb sheembúg yé. ⁹ Jí ná mə wə má búl bə kú nə mfíí búúd ɔ lwámá bēsh dī. Í ajáláyé ná bwə jówúg mə ná *muud lwámá, nəcé mə á lwó *Dɔ lú óbúgula ó Zembî cúwúlí. ¹⁰ Nji, mə jí sá má jisə yí nəcé mpaam má Zembî. Mpaam nyɔɔngú í á shígé yə íyíy-yíy shú dáámud. Mə wə mə á yida bul wáduga, cɔ bóól búúd ɔ lwámá bēsh; kú ntəg bə ná mə wə mə a wáduga, mpaam Zembî ŋgə sá mə yí nywə wə í ŋgə wáduga. ¹¹ Ná ndéé, tɔɔ mə, tɔɔ bwo, sə ŋgə cúndə lân ŋgwúd ní, wə námá wə bí á *búgula yí.

Mimbimbə mí bá námá gwôm

¹² Ŋkí sə ŋgə cúndə ná *Kríst nyə a gwôm, ntədəlé bóól búúd wā bídí bwə ŋgə ci ná gúl sá í cugé ná mimbimbə mí bá gwôm yí? ¹³ Ŋkí gúl sá í cugé ná mimbimbə mí bá gwôm, Kríst nyə a shígé námá gwôm wə écí. ¹⁴ Ŋkí Kríst nyə a shígé gwôm, cúndá sə ŋgə cúndə yí wí yíy-yíy cúndá, búgá jín yíy-yíy búgá. ¹⁵ Sə mú bə ówúshined wā məshigá ja sə má

14:26 8.1; 12.7-10; 14.4; Ifz 4.11-13 14:29 Mis 17.11; 1Te 5.21 * 14:32 Ntó má kə ná: «Muud má lóg kéel wə Zembî yé má dā mpu bwánd ná nyə e lās ja í é wós nyə dé fwála yí». 14:33 7.15

14:34 11.3; Ifz 5.22; 1Tm 2.12 14:37 1Yn 4.6 14:39 14.1, 5 14:40 14.33 15:1 Gal 1.11 15:2 Gal 2.1-2 15:3 11.23; Iza 53.5-12 15:4 Zhn 1.17; Mat 12.40; Yuá 20.9; Mis 2.24-31 15:5 Mat 28.16-17; Luk 24.34, 36; Yuá 20.19 15:7 Luk 24.50 15:8 9.1; Gal 1.15-16; Mis 9.3-6 15:9 1Tm 1.12-16 15:9 Ifz 3.8; Gal 1.13-14 15:10 2Kr 11.23 15:11 1.12; Gal 1.17-18; 2.6-9 15:15 Mis 1.22; 4.33; 5.30-32

bwáágúlá ná Zembî nyə a gwûmushi Krîst yí. Nəcə ñkí mimbimbə mí ádé gwûm, Zembî nyə a shígé gwûmushi Krîst wə écí. ¹⁶ Nəcə, ñkí mimbimbə mí ádé gwûm, Krîst nyə a shígé námá gwûm wə écí. ¹⁷ Ñkí Krîst nyə a shígé gwûm, mpu ná búgá jín í yə íyíy-yîy, bí búsa ná *mísám mínú. ¹⁸ Ntó ji námá ná bəɔŋg bwá á ngə yə bwá njúl buud ɔ Krîst wá bwá má jímb. ¹⁹ Ñkí shwúlə sá ngə shwu mənyúul nə Krîst yí wí nji shú cəg á wa shí mishwun ga, mpu nə sá wə má ka bul ñkúñkwonə nə buud bēsh.

²⁰ Ká, jáá jí búbálé ná Krîst nyə a shí gwûm, a ji muud ashúshwóógú bwelélə gwûm, ntó mé lwó ná bəɔŋg bwá á mé kə ígwəd wá bwá bá gwûm. ²¹ Nəcə muud ngwúd wə nyə a sá ná buud bwá bwəmagí nə shwiy; ntó muud ngwúd námá wə mé sá ná buud bwá bəg gwûm. ²² Námá nda búúd bēsh bwá ngə bwəma nə shwiy nəcə Adam ná, bēsh bwá bá námá nyingə *dúg cəg nəcə Krîst. ²³ Nji, muud yēsh mə bá gwûm jé ja, Krîst nyə a tééd gwûm shúshwóógú, buud bé bwá bá ka gwûm ja á bá kwo zə yí. ²⁴ Nə ndéé, məshíné mé shí ka bá bə. Krîst mə bá shîn céég isâ yâ məyídúgú* í ngə wá buud mányámád yí, nə byəɔŋg í ngə lwó buud mpəl yí, nə byəɔŋg í ngə ntɔ buud ñkul yí, nə ndéé a mú nyingə yə Zembî Sóŋgú icî. ²⁵ Nəcə í jii ná a bəg jwú nə ndéé kə wóós ja Zembî mə bá culushi mízhízhíh myé myēsh, a nyaál myo nə məkuú yí. ²⁶ Zhízhíh á bá kə shúgula céég yí í bá bə shwiy. ²⁷ Haaw. Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Zembî nyə a mé wá isâ byēsh mányámá méd». Nji, ja cilyá ni í cí ná isâ byēsh yí, í áŋgê nə cəel ci ná Zembî nyəmfwó ji námá mányámád. ²⁸ Ja isâ byēsh í bá bə mányámá mé Zembî dí yí, nyə muud nyə á wá isâ byēsh Mwân dí mányámád yé, Mwân mə bá námá nyí mányámád, Zembî mú bə Mása á isâ byēsh. ²⁹ Ñkí gúl sâ cúgé ná mimbimbə mí də gwûm, ká buud bwá də duwan shú búúd bwá á yə wá bwá bá sá ntədəle? Bwá də duwan shú búúd bwá á yə wá nəcə ji? ³⁰ Ñkí jí ná mimbimbə mí ábúle gwûm, sá bəñ buud bí micúñ nə mindəəlúd wəla dēsh óga, sá ngə yə wəñ cúñ nəcə ji? ³¹ Bwaəŋg, mə ngə faam nə shwiy jwôw dēsh, búbálé námá nda bí ngə sá mə lúu ná sáñ ná. Lúu wí mə ná sáñ nəcə bí bálə búúd ɔ Cwámba wúsú Krîst Yésus. ³² Mə a gwána nə ibiin Ifēz. Ñkí gwáná jəɔŋg í á bə nji shú isâ í dúgyá nə buud yí, máyé mánywa mäsə mə cínəŋg má? Ñkí jí ná mimbimbə mí ádé gwûm í, shé mú bə kaaná í ngə ci ná: «Shé dágá, shé ngúləgá, nəcə shé é yə mán». ³³ Kúgá shiig mənyúul, wúl kaaná wí ná: «Igwəɔŋg í abúbôw í də yád jəjə məcum mə múúd». ³⁴ Kúgá ná nyingə ngə cəgə nda mikás. Yəwəgá sálə mísám. Bóól búúd wá gúfúgá jín bwá ampúyé Zembî. Mə lás ntúni shú ná bí gwágúg shwôn.

Buud bwá bá gwûm nə mənyúul məshús

³⁵ Ngwól múúd ji nə ñkul jí ná: «Mimbimbə mí bá gwûm ntədəl? Mí bá nyingə zə nə nyáyé nyúul?» ³⁶ O, yé lad! Bumá wó bə yí í cúgé nə ñkul kə í kú fwo fudə. ³⁷ Ja wó bə mpəg yí, yə wó bə gwo nə nyúul í bá kə nə ndí yí? Ñgáá ná í də bə zhizhe bumá *blé ñkí gúl bumá shús? ³⁸ Nə ndéé, Zembî mú yə gwo nyúul á céél yə gwo yí, a yə mpəg jēsh nyé nyúul.

³⁹ Mishwun myēsh mí cúgé mishwun mimpwúd. Jí ná, mishwun mi búúd mí nə myé, mishwun mí ócúdu nə myé, mishwun mí ínunú nə myé, mí mí óshú nə myé. ⁴⁰ Mənyúul mäsə námá, nə mənyúul mâ jəñ, nə mənyúul mâ shí. Mənyúul mâ jəñ wəñ ñkəñwálə wí nə yé, mənyúul mâ shí wəñ ñkəñwálə nə yé. ⁴¹ Jwôw í də ñkəñwə yé mbií, ñkwəond yé mbií, wəacén-cénî wəñ mbií. Ñkámúsá wəacén-cénî mpədúgá nyán, jisə, ngwól yé ñkəñwálə í shwəpəla nə ngwól yé. ⁴² Ntó námá wə jí nə gwûmúlə mimbimbə yé. Mbimbə í də dəw nə nyúul í də bwo yí, í gwûm nə nyúul í cúgé nə ñkul bwo yí. ⁴³ Í də dəw í kú bə sâ gúmá, í gwûm í njúl sâ gúmá. Í dəw í njúl nə iləm, í gwûm í njúl nə ñkul. ⁴⁴ Í də dəw nə

15:17 15:3; Rom 4.25 15:18 1Te 4.13 15:20 6.14; Kol 1.18 15:21 15.45-49; Mət 3.17-19; Rom 5.12, 14, 18 15:22 2Kr 5.17 15:23 15.51-52; 1Te 4.16 15:24 Dan 2.44 * 15:24 Na jisə wəñgəles bwá ngə ciy Yûd 1.6 dí wá. 15:25 Sôm 110.1; Mat 22.44 15:26 Mbú 1.18; 20.14; 21.4 15:27 Sôm 8.6 15:28 Rom 11.36 15:30 Rom 8.36 15:31 2Kr 4.10-11 15:32 Iza 22.13; Luk 12.19-20; 2Kr 1.8 15:34 Mat 22.29; Rom 13.11-14; Ifz 5.6-17 15:36 Yuá 12.24 15:38 Mət 1.11 15:43 Flp 3.20-21

nyúúl á mishwun, í gwûm næ nyúúl á *shíshim. Nda nyúúl á mishwun nyísá ná, nyúúl á shíshim nyísá námá. ⁴⁵ Sá jœœng wá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí. Jí cilyá ná:

Adam ashúshwóógú nyə á zə bæ kuwó;

Adam ámæzhúgúlâ mú zə bæ shíshim í yə búúd cug yí.

⁴⁶ Nyúúl á shíshim dí í á tééd zə, í á bæ nyúúl á mishwun; nyúúl á shíshim ka shúgala zə.

⁴⁷ Muud ashúshwóógú nyə á ηwiny mändəlúđ, męyow næ mändəlú. Muud áβεê nye nyə á zhu jorηđ. ⁴⁸ Buud bwé á męyow næ mändəlú wá bí námá nda Adam nyə á męyow næ mändəlú yé; buud bí búud ɔ jorη wá búšə námá nda Adam nyə á zhu jorη dí yé. ⁴⁹ Námá nda sá á bæŋla nyœœng nyə á męyow næ mändəlú yé ná, sá mé bá námá bæŋla nyœœng nyə á zhu jorη dí yé.

⁵⁰ Bwaang, sâ má ηgə ci yí jí ná, shé cúgə næ ηkul bá kə næ mænyúúl má ámishwun næ mæcií shé ηgə cugə næ ndí mága kə ηwa kəw Faan má Zembî dí; tœœ sâ í đə bwoo yí, í cúgə næ ηkul ηwa kəw lə sâ í áđé bwo yí†. ⁵¹ Mə zə féég bí ndím̄ba: sá ábúlé kə ígwəd sá bēsh, nji sá bēsh mænyúúl mé bá yida cénd, ⁵² ja ηgwúđ námá nda júš í đə kəwula ná; í bá bæ ja cwōη ámæzhúgúlâ í bá lás yí. Nəcé cwōη wœœng í bá lás, mimbimbə mí músə gwûm kú ná næ mænyúúl mäsə næ ηkul bwoo má; sá bāη mikuwó, mænyúúl mé mú cénd. ⁵³ Nəcé, í jii ná nyúúl nyí næ ηkul bwo yí í céndúg bæ nyúúl í cúgə næ ηkul bwoo yí, nyúúl nyí næ ηkul yə yí í cénd bæ nyúúl í cúgə næ ηkul yə yí. ⁵⁴ Ja nyúúl nyí næ ηkul bwoo yí í bá cénd bæ nyúúl í cúgə næ ηkul bwoo yí, nyúúl nyí næ ηkul yə yí í cénd bæ nyúúl í cúgə næ ηkul yə yí, ja jœœng wá ciyá jí cilyá ga í bá bwəma yí, ná:

Sá má ntɔ, ntɔlə wúsú wœœng í má minə shwiy.

⁵⁵ Eéé, yé shwiy! Wó ntɔlə wí ηgow?

Yé shwiy, shushwom‡ gwô jí ηgow?

⁵⁶ Shushwom í đə zə næ shwiy wə *sám, sám í ηwa ηkúl mácœđ. ⁵⁷ Ká, akíba næ Zembî muud mé sá ná sá ntɔg næ ηkul mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst yé. ⁵⁸ Ná ndéé, yé bwáang mə búł cœel wá, yímúgá mænyúúl, bí kú shwágusa, ηgəgá næ kə næ sáal mə Cwám̄ba nji shwóg næ shwóg, bí ηgə mpu ná iséy bí ηgə sá t̄an buud ɔ Cwám̄ba yí í ábúlé yə íyíy-yíy.

16

Σεηγúλə ísâ shú búúd ó Zembî

¹ Shú σεηγúλə *mwaanê mə bá kwíind búud ó Zembî yé, đugá námá sá nda mə á jíguli mæđɔ mə Galátia ná bwá đúg sá ná. ² Jwōw dēsh shwéndə mə đú tééd yí, muud yēsh á bíđí gwoœng kændúg gúl sâ koogú nyədí njów, bímbí dēsh á đúg ná a jí næ ηkul baagula yí. Í ajíyé ná bí bwándúg ná mə fwóg wóós, bí ka σεηγ ísâ. ³ Ja mə bá wóós yí, mə bá kænd búud bí mə bá féesh wá næ okálaad, bwá kə kænd mwaanê bí á yána wœœngú Yurúsəlem. ⁴ ηkí í bá nyîn ná mə jəlá næ kə námá, sónŋ sá mú kə.

⁵ Mə bá zə nūη bíđí mə mə fwo lína Masedwān, mə bá ciŋgya wu. ⁶ Mə bá jee jí bíđí fwámé fúfwála, mə jee námá shínal ηkwān jēsh, ná ndéé bí mú bá kwíind mə næ kélə kúl jēsh mə bá kə yí. ⁷ Mə ayídáyé cœel ná mə bāg đúg bí mə ηgə cɔ cɔg. Mə ηgə yida téduga næ búgə ná mə jí fwámé fwála bíđí ηkí Cwám̄ba mə bá yə mə ηkul nyœœng. ⁸ Nji, mə jí Ifēz kə wóós jwōw lí Pantekôt, ⁹ nəcé mpumbé í mú mpu bæ mə ná bagə cínœng tœem bæ næ mizhízihŋ mí ηkí bulya. ¹⁰ Timotê ká wóós nūη, sɔgá mæzhíí ná a bág kú næ sâ í sá nyə ífwaas; mpugá ná a ηgə sēy iséy í Cwám̄ba námá nda mə. ¹¹ Mə cœel ci cínœng ná, muud kú mpyēny nyə. Bí ɔ bá kwíind nyə ná a bāg nyiŋgə zə mádí ná shœ. Mə ηgə ntāg bwánd ná bənŋə bóól ómínyœŋú bwə bāg zə. ¹² Mwáang Apolos nye, mə mə bul cwīny nyə ná

15:45 15:21-22 15:45 Mət 2.7; Yuá 6.63; 2Kr 3.6, 17 15:49 Mət 5.3 † 15:50 Ntɔ mə ké ná mænyúúl mə ámishwun næ mæcií mága mə cúgə næ ηkul bá nyí Faan má Zembî dí. 15:51

1Te 4.15 15:52 cwōη: Mat 24.31; 1Te 4.16 15:53 2Kr 5.4 15:54 Iza 25.8 15:55 Ozê 13.14 ‡ 15:55 Bwé á đə sá wúl mbií shushwom næ líí. Bwé ká đə lúmə ínteny ná í kyéyug. 15:56 Rom 4.15; 6.14

15:57 Rom 7.24-25 15:58 16.13 16:1 Mis 11.29-30; 2Kr 8-9 16:5 Mis 15.21; 2Kr 1.15-16 16:6 Rom 15.24 16:7 4.19 16:8 Mis 19.8-10 16:10 Timotê: 4.17 16:12 Apolos: 1.12

bónðη bóól ómínyoηê bwé zég nûη bídí, nji nyé afwóyé mpu magulə né a zé ja gaád. Nyé é bá ka zə ja nyé é bá bə nə fwála yí.

Məcwûη nə məbədə má məzhúgúlâ

¹³ Jigá ηkasê, yímúgá mənyúúl búgəd, ságá isâ nda búdúm bwé du sá ná, lúlúgá məηkul. ¹⁴ Ságá sóólúgú wún wêsh nə ccelí. ¹⁵ Bwaηg, bi mə mpú ná Stefanas bônðη njów búúd yé búsa buud ó áshúshwóógú bwelélə *búgula nûη shí á Akayî, bwé á má wá mənyúúl kwííndúlə búúd ó Zembî dî. ¹⁶ Né ndeé, mə ηgə yáág nə bí ná bi máguləg ijwûga í mbií búúd wəoηgú nə bóól bêsh bônóη bwé ηgə sêy ηgə wáduga wá.

¹⁷ Mə ji nə məshusug nəcé Stefanas bá Fortunatus nə Akayikus bwé má zə; zélə wáη í má sá ná bí kú ná bə mə nə fund, ¹⁸ bwé á má zə sá ná lâm í sélug mə shí, milâm səl námé bî. Dugá lú mbií búúd ni.

¹⁹ Mədɔ məsə shí á Azî má má ηgə bəda bî. Akilas bá Priska nə *Dɔ lú óbúgula dúsə bwədəí njów yí í ηgə bəda bí məbədə má buud ɔ Cwámba má, kwo bəda kwo bəda. ²⁰ Omínyoηê bún bêsh bwé ηgə bəda bî. ηgəgá nə kúlula məkúlula má buud ó Zembî. ²¹ Mə Pwól má cílə məbədə mēga nə mbwê wâm. ²² ηkí muud mə bé kú ccel Cwámba, ηkwaal nə muud wəoηg. Maranata*. ²³ Cwámba Yésus ké sá bí bēsh mpaam. ²⁴ Má ccel bí bēsh kwoηg má Yésus-Krîst dî.

16:13 15:38; Sôm 31.24; Ifz 6.10 16:14 8.1; Yuá 13.34; Rom 13.8-10; 2Kr 6.6; Gal 6.10; Ifz 5.2 16:15 Rom 16.5 Stefanas: 1.16 16:18 Flp 2.29; 1Te 5.12 16:19 Rom 16.5 Azî: Mbú 1.4, 11 Akilas bá Priska: Mis 18.2 16:20 Rom 16.16 16:21 Gal 6.11; Kol 4.18; 2Te 3.17; Flm 19 16:22 Gal 1.8-9; Mbú 22.20 Maranata: Yûd 14; Mbú 1.7 * 16:22 Maranata: Ciyá ni í ké ná «Cwámba, zaág». 16:24 4.21; 2Kr 2.4; 11.11; 12.15; Flp 1.8; 2.17; 1Te 2.8; 3.12; 2Tm 3.10; Flm 9

Kálaad ábeé Pwôl nyə á cilə buud ó Kòrênt yé

Isâ í dúgya nə kálaad ábeé mə Pwôl shú Kòrênt yí

Kálaad ábeé á Kòrênt éga ngə lwó nə fwámé baalé zamudanê nyə a wóós mpédúgá Pwôl bəndə Dɔ́ á Kòrênt. Bóól búud bwə á zə ngə jaaw Kòrênt nə Pwôl cúgé muud lwámá má Yésus. Nə ndeé, Pwôl ngə lwó Dɔ́ nə Zembî wə nyə á sá nə a bəg muud lwámá mə Krîst.

Nyə á nyingə námá lwó bwo nə bwə sééngug mwaanê nə jɔ́ mílám kənd ókrîsten wə Yudea (lúu 8 nə 9), nyə nə bwo ná: «Bi mə mpú lâm yána mə Cwámba wúsú Yésus-Krîst; bi mə mpú ná nyə á bə, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyíngal nyúúl məbúwa dí, shú ná bi wə yídag bíg məbúwa méd» (8.9).

Kálaad má ka kə shwóg nə isâ ishús (tééd lúu 10 kə wóós lúu 13): Pwôl ngə jág lámusa nə buud bwə á ngə ci nə a cugé fwámé múúd lwámá wá. A mú kə shínal kálaad nə jɔ́ kəl lú ómínyonjá wə cəelí (13.11-13).

Məbáda

¹ Nə mə Pwôl, muud Yésus nyə a sá nə mə bəg *muud lwámá yé nda Zembî nyə á ngə cígúlá nə yé, nə *mínyonjá ishé Timotê, sá wə má cíl kálaad éga. Sá ngə cilə *Dɔ́ lú óbúgula ó Zembî dí Kòrênt yí, nə minjékéké mi búúd myêsh mísə Akayî myá. ² Sónjgú ishé Zembî bə Cwámba Yésus-Krîst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námá nə bi ngəg nə cugə ná shé. ³ Gúmá nə Zembî, Sónjgú mə Cwámba wúsú Yésus-Krîst, Sónjgú mə búl gwág búúd cey lámúd yé, Zembî mə dú cweel mílám ja jêsh yé. ⁴ A ngə cweel sá mílám *íncwaw í ntug byêsh sá ngə bwəma nə ndí yíd, shú nə sá bəg nə nkul mə cweél bəng bēsh bwə ngə námá bwəma nə incwaw í ntug wá mílám, váál á má cweel sá mísú mílám yí. ⁵ Mpugá ná, námá nda sá ngə jág bul jug jugúlə má *Krîst nə, ntó námá wə Krîst ngə jág bul cweel sá mílám yé. ⁶ Nkí minjugú mí ngə bul bə sá, mí ngə bə sá shú ná mílám mí cwáálwog bí, bi dúgúg cug. Nkí Zembî ngə ntág cweel sá mílám, a ngə sá ntó shú ná mílám mí cwáálwog bí, bi mú jísəw mínjugú mimpwúd sá ngə námá jísəw myá. ⁷ Sá ngə *búgula kú nə məzhigə ná bi e tōw búgə jínúd nə shîm; nəcé, sá mə mpú ná nda bí ngə jug jugúlə ngwúd sá ngə jug yí ná, Zembî ngə námá cweel bí mílám nda á ngə cweel sá mísú ná. ⁸ Bwaang, sá acéélé ná bi bəg kú mpu yáág-yáág incwaw í ntug sá á bwəma nə ndí Azí yí. Í á bə sá mbíya nyaanúle, ntɔ́ sá nkul, váál á nə sá áshígé ná nyingə ngə bə nə búgə ná sá é wú cínəngú mikuwó.

⁹ Má jaaw bí, sá á shîm dúg nə sá má yə. Nji, í á wóós ntó shú nə sá kú ná ngə nyingə búgula séméfwó, búgə jísú jêsh í shwálug kə nji wə Zembî muud mə də gwúmushi mímbimbə yé. ¹⁰ Nyə wə nyə á ka fəemushi sá bōw-bōw shwiy sá á nywá yə jəngúd, a bá námá də nyingə fəemushi sə. Sá ngə búgula nji nyə ná a bá námá nyingə də fəemushi sə, ¹¹ bí ngə ntág kwíind sá nə jəgulálə bí ngə jəgula nə Zembî shú dəng yí. Nə ndeé, nda jí ná zhwog buud bwə ngə jəgula nə Zembî shú dúsu ná, zhwog buud bwə bá námá yə nyə akíba shú dúsu ja á bá sá sə mpaam yí.

Pwôl má búgə njəond

¹² Sâ jí nə nkul sá nə sá bəgəwag yí jísə ná: lâm í ngə lwó sá nə sá ángê nə cugə nə buud mílám mímbá, sá kú nə sá á shweelúg, námá nji váál Zembî ngə jii yí. Sá ngə ntág bul cugə cug jəngú nə bí, sá ángê nə bə məfug má buud, mpaam mə Zembî wə í ngə kyey nə sə. ¹³ Sá ángê nə cilə bí gúl sá shús, námá nji jəng bí ngə lɔ́ bí ngə námá mpu ní. Mə jí nə búgə nə bí é bá shúgula mpu sá sá ngə cəel ci yí ncindí nə ncindí. ¹⁴ Mə jí nə búgə ntó nəcé bí mú ngə bwelə mpu ná bí bí nə nkul jee bəgəwa nə sá námá nda sá mə bá bəgəwa nə bí jwów mə Cwámba wúsú Yésus-Krîst dí ná.

1:1 Gal 1.1 Timotê: 1Kr 4.17 1:3 Ifz 1.3; 1Pr 1.3 1:5 4.10; Sôm 34.20; 94.19; Kol 1.24 1:6 4.15, 17 1:8 4.8; Mis 19.23; 1Kr 15.32 1:9 Rom 4.17 1:10 2Tm 4.18 1:11 4.15; Rom 15.30 1:12 2.17; 1Kr 1.17, 19, 31; 2.13; Heb 13.18 1:14 5.12; Flp 2.16

¹⁵ Mə mpú ntó búbálé, gwé wé mə á ka cœel fwo zə nûŋ bídí, zə nyiŋgə sá nə bi gwágúg məshusug ja ábeê yí. ¹⁶ Mə á ka cœel nə mə bá tí nûŋ kə Masedwân, mə nyiŋgə wú Masedwân zə nûŋ bídí nə bi zóg kwəmusa mə njœond kálə Yudéa. ¹⁷ Ye mə á lás mimpu mimbá ja mə á ŋwa cígúlá nə mə sá ntó yí? Ye ntó ji nə micígúlá myâm mí mú ŋgə bę nji iyuug yâ lâm múúd mə jí nə ndí yí, mə ka du bæ mə ŋgə ci, mə ŋgə shwána? ¹⁸ Zembî nyəmfwó mə mpú nə sá ádé bwele bæ nə bí nə, sá ŋgə ci, sá ŋgə shwána. ¹⁹ Kríst Yésus Mwân mə Zembî, sánôŋ Silvê nə Timotê sá á ŋgə cúndə bídí yé, nyə a shígé bæ, nə ci nə shwána. Nyə á du bæ, á ká ci sâ, ciyá jé bæ nji ciyá ŋgwú. ²⁰ Məŋkaagə mēsh Zembî nyə á kaag má mə á bwəma nyádí, shé ka ŋgə cí Amen nyádí kwon dí, ŋgələ magulə nə Zembî mə jəla nə gúmá. ²¹ Zembî nyəmfwó wé ŋgə ləushi sánôŋ bí cug shé ŋgə cugə nə Kríst yíid. Nyə námə wé nyə a gwáagulə shé məwúdə mə féeshá. ²² Nyə wé nyə a wá shé məyigyé* mé, a wá shé Shíshim yé mílámúd tâŋ béén nə a bá sá sâ jēsh nyə á kaag yí. ²³ Mə ŋwa Zembî wúshined nə, mə ká shiig mə yə. Mə a shígé cœel káag bí mbag, gwé wé mə áshígé ná nyiŋgə zə nûŋ Kørênt yí. ²⁴ Sə áŋgê nə cœel nywaad bí, sá nə bi mágələg; mbô, sá ŋgə yida wá məbwá ísýy bínúd nə bi bág nə məshusug, nəcé búgá jín jisə álal-ŋkul.

2

¹ Məe mə á ka ŋwa cígúlá nə mə ányingəyé ná zə nûŋ zə wá bí məcey lámúd. ² ŋkí mə yida wá bí məcey lámúd, zə nyə e sá nə mə gwágúg məshusug? ŋgaá bí buud mə zə wá məcey lámúd wá? ³ Mə á cilə bí kálaad shú nə, ja mə zə nûŋ yí, bí buud mə jéla nə sá nə mə bág nə məshusug wá, bí kú bá yida wá mə məcey lámúd. Mə ŋgə mpu búbálé nə bi báá mə du bæ, mə ká gwág məshusug, í bæ námə məshusug mún. ⁴ Mə á cilə ntəg kálaad wœŋgú nə məzhwíle míshúd, mə ŋgə dúg *incwaw í ntug, lâm kú bæ mə nə shee. Nji, mə a shígé cœel wá bí məcey lámúd, mə á yida cœel nə bi mpúg nə mə ŋgə cœel bí váál á ntə minji.

Ijuugá

⁵ ŋkí ŋgwól múúd nyə a sá nə mə bág nə məcey mə lâm, mə dí nyə á sá yé; mpülə dúg íí, bí bēsh wé nyə á sá məcey mə lâm mœŋg wá, mə awáyé jwuŋ sá mə ŋgə ci yíid. ⁶ Muud wœŋgú, bímbí búúd ó *Də bwé á mə ŋkáand nə nyə yí í mə jəla. ⁷ Nə ndéé, mə yidá ci nə bi kág bíd nyə, yidagá cweel nyə lâm; nəcé bí mə ká bæ kú sá ntó, məcey mə lâm mäsə nə ŋkul káda nyə nə ndéé nyúúl shwal tag nyə.

⁸ Nə ndéé, lwógá nyə nə bi mə cœel nyə, mə wé mə cí ntó. ⁹ Mpugá nə ja mə á cilə bí yí, í á bæ nə mə dúg ŋkí bí e sá mə məgwág məzhíí mēsh. ¹⁰ Bí mə ká bíd múúd, kú lámusa nə nyə, mpugá nə mə mə bíd námə nyə. ŋkí məe mə á ka ntəg bíd muud ja mə á jəla nə lámusa yí, mə a bíd nyə shú dún mísh mə *Kríst dí. ¹¹ Mə a sá ntó shú nə *Sátan kú bæ nə zhií nə a nyúgúg shé, shé ajágé íyuug byé.

¹² Mə a wós Truwás nə mə ká bwiing Jəjə Kéel mə Kríst. Nji, tœem bæ nda Cwamba nyə á juw mə mpumbé nə wúŋgúlún nə, ¹³ lâm í á bul kə mə gwów nə mə bálə kú kwey mwááŋg Títus. Mə á ka ntəg jóna nə buud ó nûŋ, mə mú kyey kə Masedwân.

Sáal á sə á gúgwáan

¹⁴ Mə yə Zembî akíba, nyə muud mə dú sá ja jēsh, kwon mə *Kríst dí, nə sá dúg ntə ntólə yé yé. Mə yə nyə akíba, nyə muud ŋgə balan nə sá shú nə njíígúlá mə Kríst í ŋgəg nə mpyáanz kúl jēsh nda labínda yé. ¹⁵ Sə bí bándə bæ jəjə labínda mə Kríst shú mə Zembî, sá ŋgə sá nə buud bēsh bwé gwádúgág məcud mə Kríst, tœə bœŋg bwé ŋgə *dúg cug wá, tœə bœŋg bwé ŋgə ję wá. ¹⁶ Məcud mœŋg mäsə ka bæ məcud mə shwiý shú bœŋg bwé

1:15 1Kr 16.5-6   1:17 1Kr 4.18-19   1:18 1.23   1:19 Mís 18.5   1:22 5.5; Rom 8.15-16, 23; Ifz 1.13-14   * 1:22 Məyigyé nə sá músə buud bé.   1:23 11.31; 13.2; Rom 1.9; Flp 1.8; 1Te 2.5; 2Te 2.10   1:24 1Pr 5.3   2:1 12.21; 1Kr 4.21   2:3 13.10   2:4 7.8; Mís 20.31; 1Kr 16.24   2:6 7.11   2:7 Kol 3.13   2:9 7.15; 10.6   2:11 1Pr 5.8   2:12 1Kr 16.9   2:13 1Te 3.1 Títus: 2Kr 7.6, 13-14; 8.6, 16, 23; 12.18; Gal 2.1, 3; 2Tm 4.10; Tit 1.4 Masedwân: 7.5; Mís 20.1   2:15 1Kr 1.18   2:16 zə jí nə ŋkul sá: 3.5-6

ngé jẹ wá; nji, shú bɔ̀ɔ̀ng bwé dúg cug wá, mɛ̀sə mæcud má cug, má ngé kə nə bə̀n cug dī. Ká, zé jí nə̀ nkul sá váál ísɛ̀y byɔ̀ɔ̀ng yé?

¹⁷ Sə́ báá sá cugé nda bóól zhwog buud bwé ngé ɲwa Milésú mí Zembî nda sâ mákîd wá. Mbô. Sə́ báá sá ngə̀ mpu ná Zembî wé nyə́ á nti sá, sá má ka dɛ̀ lás kú shweel tɔ̀ sâ mísh má Zembî dí, sánɔ̀n Kríst sá njúl mbádúgá.

3

¹ Ye sá ngə̀ nyingə̀ sɔ̀ ja shús ná buud bwé shwúg mənɔ̀yúul nə̀ sê? Ye í é nyingə̀ ná jii ná sá sáág nda bóólúgá, nə̀ sá zég nə̀ okálad bwé yé sá nkul ná sá sáág ísɛ̀y wá, zə̀ lwó bî? ɲkí ntâg ná ye sá gwáámbug bi okálad bɔ̀ɔ̀ngú? ² Bi wé bússá kálad wúsú, kálad jísá cilyá sódí milámúd yé, kálad múúd yêsh mə̀ mpú yé, múúd yêsh ngé lɔ̀ yé. ³ Haaw. Í ngə̀ mpu nyîn ná bí bí kálad Kríst nyə́ á cilə̀ yé; nyə́ á cilə̀, a mú yə̀ sá nə̀ sá kálag buud. Nyə́ a shígé cilə̀ nyə́ nə̀ tíndi*, nyə́ á cilə̀ nyə́ nə̀ Shíshim má Zembî á kuwô. Nyə́ a shígé ntâg cilə̀ nyə́ mákwóógúd, nyə́ á cilə̀ milám mí búúdud. ⁴ Kríst wé ngé sá nə̀ sá ngə̀g mpu ntó búbólé mísh má Zembî dí. ⁵ Sə́ aɲgê nə̀ cɛ̀el ci ná sá má sá gúl sâ nə̀ nkul nyísú séméfwó; mbô. Zembî wé ngé sá nə̀ sá bə̀g nə̀ nkul ngólə̀ sá isâ sá ngé sá yí. ⁶ Nyə́ wé nyə́ á kwə̀musa sá nə̀ sá bə̀g osóól ɔ̀ mäsáal wá sɔ̀ á gúgwáan. Sɔ̀ jɔ̀ɔ̀ng kú ntâg bə̀ sɔ̀ á mæcɛ̀ɛ̀ nda mäsá cilyá ná, í njúl yida bə̀ sɔ̀ ɲkɛ̀ɲkɛ̀ Shíshim ngé laad yí. Nə̀cé bɛ̀ɛ̀lə̀ mæcɛ̀ɛ̀ í dɛ̀ gwíflya múúd gwíflya gwíflyág, ɲkɛ̀ɲkɛ̀ Shíshim nywáá mə̀ yé múúd cug.

⁷ Mæcɛ̀ɛ̀ má á bə̀ cilyá mákwóógúd, bɛ̀ɛ̀lə̀ mwo í dúgə̀ gwíflya múúd gwíflya gwíflyág. Nji, milwané mí á bə̀ sáal dɔ̀ɔ̀ngúd váál á nə̀ Moyîz muud nyə́ á lə̀g dwo yé mpwoombú í á jág bul ɲkənə̀wa, bag ó *Izə̀rə̀yêl kú ná jísow dúgúlə̀ nyə́ mpwóómbúd, í njúl ná í á bə̀ nji milwané myâ kúl fwála. ⁸ Milwané tééd fwo bə̀ ntó sáal í á dɛ̀ kwaamb shwi yíid, ɲkə̀musa nə̀ dɔ̀ɔ̀ng sáal ɲkɛ̀ɲkɛ̀ Shíshim ngé kyey nə̀ ndí yíid. ɲgáá milwané myâ cínɔ̀ng mí é nyingə̀ bul ntɔ̀? ⁹ Sáal í á dɛ̀ kwaamb muud intúgúlí yí tééd fwo bə̀ nə̀ bímbí lú milwané ni, ɲkə̀musa nə̀ sáal í ngé sá nə̀ buud bwé bə̀g otútəlí mísh má Zembî dí yí? ¹⁰ ɲgáá milwané mí á ɲkənə̀wá yág myá mí é bə̀ zhizhe sâ? ¹¹ ɲkí sâ á kúl fwála í á bə̀ nə̀ milwané, ɲgáá sâ á kandugə̀ kandugə̀ í é nyingə̀ bul bə̀ nə̀ ndí? ¹² Sə́ báá ngə̀ bwánd nə̀ búgə̀ ná í bá bə̀ ntó, gwé wé sá ngé sá isâ nə̀ kpwóó kpwóó yí. ¹³ Sə́ aɲgê nə̀ sá nda Moyîz; nyə́ á dɛ̀ shwu suláya lúúd ná bag ó Izə̀rə̀yêl bwé nda dúg váál mə̀ɲkənə̀wa mə̀ kúl fwála má é ngə̀ shîn yí. ¹⁴ Ká, milúu mí á má shila† bwo nda jwów á kú nə̀ yásə̀. Í mú dɛ̀ bə̀ bwo zə̀ wóós múús ná, ja bwé lɔ̀ mícilyá myâ Sɔ̀ a Cwúlú yí, suláya ngə̀ ná búdal bwo milám. Suláya wɔ̀ɔ̀ngú nyə́ afwóyé wú, á dɛ̀ jím bə̀ nji ja múúd má bə̀ múúd má Kríst yí. ¹⁵ Jí ntó, ja jêsh bwé dɛ̀ lɔ̀ mícilyá mí Moyîz yí, suláya má dɛ̀ búdal bwo milám. ¹⁶ Nji, ja múúd mə̀ yíid dúg wé Cwámba‡ yí, ja jɔ̀ɔ̀ng wé suláya mə̀ wú yí. ¹⁷ Nə̀cé Cwámba jisə̀ Shíshim, kúl Shíshim mə̀ Cwámba wúsá yí, cínɔ̀ng wé jiya fulí jísá yí. ¹⁸ Sə́ bêsh buud ósuláya bwé á má wú mə̀mpwoombúd wá, sá ngə̀ beny§ milwané mí Cwámba, nda sá bí nə̀ nkul dɛ̀ dúg gúl sâ yèn dí ná; ná ndéé, Cwámba, muud jí Shíshim yé ka ngə̀ sá nə̀ sá ngə̀g nə̀ bɛ̀ɛ̀la sâ sá ngé dúg yí, a ngə̀ kwádulə̀ sá milwané kwádulə̀ kwádúlág.

4

Tɔ̀m á shíshim

2:17 4.2; Flp 1.15-17; 1Te 2.3, 5, 10; 1Pr 4.11 3:1 5.12; 10.12; Mis 18.27 3:2 1Kr 9.1-2 3:3 MmN 24.12; Zhe 31.33; Eze 36.26 * 3:3 tíndi: Í á dɛ̀ bə̀ wúl mbií májúwó nda májúwó má lwaaw; bwé á dɛ̀ juwo kwas májúwó mɔ̀ɔ̀ngúd ka dɛ̀ cilə̀ nə̀ ndí. 3:5 2.16; Rom 15.18 3:6 Yuá 6.36; Rom 7.5-6; 8.2, 6, 10; 1Kr 11.25 3:7 MmN 34.29-30 3:9 Rom 8.2, 33; Gal 3.10 3:13 MmN 34.33-35 3:14 Iza 6.10 † 3:14 milúu mí á má shila: Ciyá ni jisə̀ némə̀ Ifz 4.18; í ké nə̀ «milúu mí músə̀ bwo kú ná nyingə̀ dɛ̀ mpu bii ísâ, kú mpu faas». 3:16 MmN 34.34 ‡ 3:16 Kálad MmN 34.34 ngə̀ lwó nə̀ ja Moyîz nyə́ á dɛ̀ yid kə̀ wé Zembî yí, nyə́ á dɛ̀ yíl suláya mpwóómbúd. 3:17 Yuá 8.32, 36; Rom 8.2; Gal 5.1, 13 3:18 4.6; 1Kr 2.7 § 3:18 Bóól bwé ci na ná: «milwané mí Cwámba mí ngə̀ faan sá mə̀mpwoombúd ka ngə̀ wéeshuli njəs nda njəs yèn».

¹ Nà ndéé, Zembî nyà a gwág sá ñkúnkwónjálà, a mú yà sá iséy sá àmà ci ìni. Nda jí ntó ná, sá aṅgê nà teeg mǎnyúul. ² Sá á mǎ ban mǐsólúgú mí shwôn mí ðu s̄y íshwoo myá, sá ṅgà cugà ná s̄n kú nà mǎkǎṅ, sá aṅgê nà kwíṅg Milósú mí Zembî; sá ṅgà yida lwó buud obúbálé, sá mú ka ṅgà s̄ mǐsh mǎ Zembî dí ná buud bēsh bwá shwúg mǎnyúul nà s̄. ³ Nji, ṅkí J̄j̄j̄ Kéel sá ṅgà bwiiṅ yé ṅgà ná bə mbúdúlá nà suláya, a ṅgà bə ntó shú búúd bwá ṅkág ná bwá ká jimb wá, ⁴ ohááaden, buud zembî á shí ga mǎ sá ná milúú mí bág shúg nà shúg wá. A mǎ sá bwo ntó shú ná bwá bág kú dúg mǎṅkenya mǎ J̄j̄j̄ Kéel á milwaná, J̄j̄j̄ Kéel mǎ *Kríst muud jísá mbęḡla mǎ Zembî yé. ⁵ Sá aṅgê nà cúnda s̄ í dúgyá nà sǎmǎfwó yí. Mbô! Sá ṅgà cúnda s̄ í dúgyá nà Cwám̄ba Yésus-Kríst yí. Sá b̄n sá búsa yida bə ósól ɔ mǎsáal b̄n lúu mǎ Yésus dí. ⁶ Mpugá ná Zembî muud nyà á ci ná: «Mǎṅkenya mǎ fáanug yídúgú» yé nyǎmǎfwó wə nyà á faan shé mǐlámúð. Nyà á faan ntó shú ná shé mpúg milwaná myé mí ṅgà ṅkənəwa Kríst mpwómbúð myá.

⁷ Jí ka bə na ná, sá buud ṅgà ṅkēny tɔɔm wɔɔṅ wá, sá búsa nda mǐmbágé mí mpíí, mí ðu bwí; í jalá nà mpu nyín ná fǎmbámbé ná mǎma ṅkúl sá búsa nà ndí yí nyísə ṅkul mǎ Zembî, kú bə sǎmǎfwó ṅkul nyísú. ⁸ Minjugú mí ṅgà shúsə sá ikóómb byēsh, nji sá kú fína; bíl íja mǎfug shín sá mǐlúúð, nji sá ṅgà ná bə nà búgá; ⁹ sá bwəma nà cúwálí, nji sá kú myeesh; bwá ṅgà bwam sá shí, nji sá kú yə. ¹⁰ Sá ṅgà ṅkēny shwiy mǎ Yésus sádí nyúúlúð ja jēsh. Í ṅgà bə ntó shú ná cug mǎ Yésus í nyínúg nǎmá sádí mǎnyúúlúð. ¹¹ Sá tɛem ṅgà cugə, shwiy í ṅgə bwéel sá ja jēsh nǎcé sá ṅgələ s̄y nà Yésus. Í ṅgə bə ntó shú ná cug mǎ Yésus í nyínúg nǎmá sádí nyúúl á shwiy gaád. ¹² Ntó jí ná shwiy í ṅgə bə sá, bí báá ṅgə nt̄g ṅwa cug cínṅg. ¹³ Cilyá wúsə Kálaad Zembî dí ná: «Mə á bə nà búgá, mǎ ka lás». Váál búgə j̄ṅṅg í ṅgə nǎmá gw̄ sá mǐlámúð, sá ka nǎmá ṅgə lás. ¹⁴ Nǎcé sá ṅgə mpu ná muud nyà á gw̄mushi Cwám̄ba Yésus yé mǎ bá nǎmá gw̄mushi s̄nṅṅ Yésus, a mú jil shé nyádí koogú. ¹⁵ Bí mǎ dúg íí, sá ṅgə bwəma nà is̄á ìni byēsh shú dún, shú ná buud bwá búlug ṅgə nyíi mpaam mǎ Zembî dí ná ndéé, buud bwá yá Zembî akíba wá bwá mú ṅgə bul bulya, Zembî mú ṅwa gúmə.

Iṅkáj í mbúgula

¹⁶ Gwó wá bí mǎ dúg ná, sá aṅgê nà teeg mǎnyúul. Tɛem bə ná nyúúl búúd bwá ṅgà dúg ga í ṅgə shín cósḡ íí, lám í ṅgə bə mǎ cwú nji gúgwáan nà gúgwáan jwów dēsh. ¹⁷ Nǎcé, búbaalē minjugú sá ṅgə bwəma nà ndí mǎfwála mǎga dí myá mǐsə zhizhe s̄, mí ṅgə yida kwəmusə sá ná sá bág bə nà gúmə áyíyáág í bá ji kandugə kandugə yí. ¹⁸ Sá báá sá aṅgê nà s̄ s̄ í ṅgə nyín yí, sá ṅgə yida s̄ s̄ í aṅgê nà nyín yí; nǎcé s̄ í ṅgə nyín yí í ðu jí nji fúfwálá, j̄ṅṅg í aṅgê nà nyín yí ðu jí kandugə kandugə.

5

¹ Nyúúl sá bí nà ndí wa shí ga dí yí nyísə banda. Sá mǎ mpú ná ṅkí banda d̄ṅṅg í shín búg íí, sá bí nà njów gwów wé Zembî, njów á kandugə kandugə; Zembî nyǎmǎfwó wé nyə a lw̄ wo, kú bə mǎbwá mǎ búúd. ² Gwó wá jí ná, sá ṅgə leegya wa banda gaád, sá mǎ ka bul bə nà yéesh nà njów wúsú á gw̄w. Sá ṅgə c̄el ṅwa nyúul nyísú á gw̄w, bwáád nda káándá wa nyíga dí gw̄w, ³ ṅkí nȳn nyúúl nyí nà ṅkul bá zə kwey sá ná nà nyíga í kú fwo wú. ⁴ Jísə ná, té sá ṅgə ná ji wa nyúúl á shí gaád yí, micúnṅ mí ṅgə nt̄ sá ṅkul, sá ka ðu leegya. Njí, sá aṅgê nà c̄el béegya nà mbwéédí sá bí nà ndí ga, sá ṅgə j̄ṅṅg ná sá mǎ bəd nyúul cínṅṅg gw̄w, shú ná nyúúl á kandugə kandugə í mǐnəg nyúúl á shwiy ga. ⁵ Zembî nyǎmǎfwó wé nyə á kwəmusə sá shú cug j̄ṅṅg, a mú wá shé Shíshim yé mǐlámúð t̄nṅ bēén ná a bá yə sá gwo.

4:1 3.4, 6   4:2 2.17; 6.4   4:3 1Kr 1.18   4:4 zembî á shí ga: Yuá 12.31; Ifz 2.2 mbęḡla mǎ Zembî: Kol 1.15; Heb 1.3   4:5 1.24   4:6 Mət 1.3; Iza 9.1; 2Kr 3.18; 1Pr 2.9   4:8 1.8; 7.5; 11.23-29   4:10 1.5; Rom 6.8; Gal 6.17; Flp 3.10-11   4:11 Rom 8.35-36; 1Kr 15.31   4:12 Kol 1.24   4:13 Sóm 116.10   4:14 1Kr 6.14; Rom 8.11   4:15 1.5-6, 11; 9.11, 15   4:16 Ifz 3.16   4:17 3.18; Rom 5.2; 1Pr 1.6-7   4:18 Rom 8.25; Heb 11.1 5:1 Zhb 4.21; 2Pr 1.14   5:2 Rom 8.23-24   5:4 1Kr 15.53-54   5:5 1.22

⁶ Sâ jòwng í du sá ná sá bág nà ñkul búgád ja jêsh, tæem bá ná sá ñgə mpu ná, té sá bí ná wa nyúúl ga dí yí, sá cugé sádí mpwág, sá bí shwóg-shwóg nà Cwám̄ba. ⁷ Ntó jì ná, sá aṅgê nà dúg nyə, ñjì sá ñgə *búgula ná sánón̄ sá bí sámbá. ⁸ Sá ka ñgə bə nà ñkul búgád, sá ñgə yida jii ná sá wúg wa nyúúl gaád kə jì Cwám̄ba dí koogú. ⁹ Ná ndeé, tɔɔ sá má nyingə ná ñgə jì wa nyúúl gaád, tɔɔ sá má wú, sá ñgə bul jii ñjì sâ ñgwú: ná sá ñgəg nà cugə váál á céel yí. ¹⁰ Nəcə shé bēsh shé má bá kə tōw bəl-bəl dí kúl *Kříst mə bá kə cígal mílósú yí, muud yēsh ka bá ñwa myəna myā misóólúgú nyə á sá ja nyə á ñgə cugə nyúúl dí yí: misóólúgú mí anyunywaā nà myán̄ myəna, mi abúbōw nà myán̄.

Séy ñkwambulə

(Rom 5.1-11; Ifz 4.20-24)

¹¹ Nda sá ká ñgə gwɔɔ Cwám̄ba ná, sá ka ñgə céel sá ná buud bwá máguləg ná kéel dúsu dúsa búbólé. Sá mə mpú ná mísh má Zembî dí, sá təl bəl-bəl dí; sá má tédúgá ná sá təl námá bəl-bəl dí bídí mílámú. ¹² Sá aṅgê nà nyingə sɔ ja shús ná bi shwúg mənyúúl nà sə. Mb̄. Sá ñgə yida céel yə bí zhií ná bi jéeg bəgəwa nà shé bələ sámbá. Ná ndeé, bi é bə nà ciyá bí má cí búúd bwá ñgə ñkus nà isā yā tóón̄ nà tóón̄ kú bə yā lâm dí cwú wá. ¹³ ñkí sá ñgə nyîn nda lúu í cugé ná sá nə fəg íí, jísə nəcə sá má yə Zembî cug jísú ncindî nà ncindî. ñkí sá má yida nyîn ná sá bí nə fəg íí, jísə nəcə sá má céel kwíind bí. ¹⁴ Nəcə céelí *Kříst ñgə céel sá yí í má lwánd sá lámú, sá ñgəl téduga ná muud ñgwú nyə á yə shú búúd bēsh, ntó jì ná bən̄ñ buud bēsh bwá á yə mísh má Zembî dí. ¹⁵ Nyə á yə shú búúd bēsh, ná buud bwá ñgə cugə wá, icug byán̄ í bəg nə mfíí shú dé, kú ná nyingə ñgə bə shú dán̄; nəcə nyə á yə a gwúm shú dán̄.

¹⁶ Nda í ká bə ntó ná, sá aṅgê ná nà dúg buud mədúgya má shí ga. ñkí sá á fwo ñgə dúg Kříst mədúgya má shí ga, sá aṅgê ná nà dúg nyə váál dɔwng. ¹⁷ Bi má jəlá nə ka mpu ná, múúd mə ká bə múúd mə Kříst íí, a músə kukwumuga ágúgwáan, cug jé acwúlú í má shîn; bi má dúg íí, a músə muud ágúgwáan. ¹⁸ Zembî wə ñgə sá sóólúgú wɔwng wēsh, nyə muud nyə á zə wə Kříst zə sá ñkwambulə nə shé yé, nyə á ka námə yə sá séy ná sá ñgəg nə kala ñkwambulə nyɔwng. ¹⁹ Ntó jì ná, Zembî nyə á bə Kříst cwú*, a ka ñgə sá ñkwambulə mpədúgá nyəméfwo nə buud ɔ shí ga, kú ná nyingə kənd lâm íwushí í búúdud. Nyə á ka wá sá ñjígúla lúúd ná sá ñgəg nə kala ñkwambulə nyɔwng. ²⁰ Sá ka ñgə sá lwámá Kříst nyə a lwám sá yí. Ja sá ñgə jōw bí yí, Zembî nyəméfwo wə ñgə jōw bí éne. Sá má jəgula nə bí jínə má Kříst dí ná: «Bídúgá ná Zembî sáag ñkwambulə mpədúgá binón̄ nyə.» ²¹ Zembî nyə a sá ná Kříst bəg *səm jilá íshéd, í ñjúl ná Kříst nyə a shígé bwelə bə nə səm; nyə a sá ntó shú ná shé bəg otátəlí kwon̄ má Kříst dí.

6

¹ Nda jí ná sən̄ñ Zembî wə ñgə sēy ná, sá ka ñgə ci nə bí ná: «Kúgá fānda ləg mpaam má Zembî ntó ná ndeé, bi kú dúg mfíí á cínwng.» ² Mpugá ná Zembî nyə á ci ná: Ja fwámé fwála í á bə yí, mə á magulə mājəgula mwō. Jwów wo á ñgə jii kwíindyá yí, mə a shí kwíind wo. Fwámé fwála wə má ka bə ga. Jwów wó jəlá nə bii kwíindyá wə ga.

Minjugú mí Pwōl

³ Sá aṅgê nə bwelə jii ná sá má kwal múúd bɔɔgú, nəcə sá acéélé sá ná buud bwá mpyényúg iséy bísú. ⁴ Sá ñgə yida sɔ ná bi shwúg mənyúúl nə sə mázhií mēsh dí ná sá bí fwámé ósól ɔ mäsáal ó Zembî; sá ka ñgə bul bə nə jísow: jísow *incwaw í ntug, jísow micún̄, jísow yágúwó, ⁵ jísow bígá, jísow mimbwug, jísow ocín̄cindê, jísow yíñgá

5:7 1Kr 13.12; 1Pr 1.8-9 5:8 Flp 1.23 5:9 Kol 1.10; 1Te 4.1 5:10 11.15; Iza 2.12; Dan 7.9-10; 12.2; Mis 17.31; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 4.5; Flp 3.19; 2Te 1.7-10 5:11 4.2; 6.4; 1Kr 9.22 5:12 1.14; 3.1 5:14 Yuá 17.23; Rom 8.35; Gal 2.20; Ifz 3.19; 5.2, 25; 1Yn 3.16 5:15 Rom 6.3-4; 7.4; 14.7-9 5:17 Iza 43.19; Rom 6.4; Gal 6.15; Ifz 4.24; Mb̄ 21.5 5:18 Rom 5.10 5:19 Rom 3.24-26; Kol 1.20 * 5:19 Dúgúg sá Yésus ñgə ci Yuá 10.30 dí yí. 5:20 Mat 10.40; Iza 52.7 5:21 Yuá 8.46; Rom 8.3; 1Kr 1.30; Gal 3.13; Heb 4.15 6:1 Rom 5.2; 1Kr 15.10 6:2 Iza 49.8; Luk 4.19-21 6:4 4.2 6:5 11.23-29

íséy, jísow mǎfúfə mǎgwâ, jísow mǎzha. ⁶ Sǎ ngə ci mǎnyúul, sǎ nə mpúyá, sǎ nda nə milámusa, sǎ nə jɔ lǎm, ɲkɛɲkɛ Shíshim ngə kyey nə sǎ, sǎ njúl nə cɛelí á kú nə mǎkəɲ, ⁷ sǎ njúl nə ciyá jí búbǎlé yí, sǎ nə mpífá mǎ Zembí, sǎ nə mǎkwɔɔ mǎ dǎómb mǎ otútǎlí, mǎ lúmbǎlí nə mǎ kaambulə nyúul. ⁸ Gúl ja buud gúmal sǎ, gúl ja bwǎ saambulə sǎ; gúl ja bwǎ mpyaam sǎ, gúl ja bwǎ sǎ sǎ mǎshwúmb; gúl ja bwǎ ɲwa sǎ nda buud ɔ mǎshigǎ, sǎ báá njúl otútǎlí; ⁹ gúl ja bwǎ ɲwa sǎ nda ojínə, í njúl nə buud bwǎ mpú sǎ, bwǎ ɲwa sǎ nda sǎ ngə júgula, í njúl nə sǎ ngə cugə, bwǎ dúg sǎ nda sǎ bí íntúgúlíd, ɲji muud kú gwú sǎ, ¹⁰ bwǎ ngə sǎ sǎ isǎ í céyug lámúd yí, sǎ báá ɲji mǎshusug mǎshusug, sǎ njúl mǎbúwa dí, ɲji sǎ ngə sǎ nə bóól bwǎ bígúg, sǎ ngə fúfə nə sǎ jêsh, ɲji sǎ mbííd byêsh.

¹¹ Yé bwááɲg wǎ Kòrênt, sǎ á jaaw bí isǎ byêsh kú shweel tɔɔ ngwúđ, sǎ á juw bí milám mǎsú nə wúɲgúlúnj. ¹² Sǎ báá sǎ afwóyé yow cɛelúlə bí, bí wǎ bí acéélé lǎg cɛelí sǎ ngə cɛel bí yí. ¹³ Sǎgá nǎmǎ sǎ nda sǎ ngə sǎ bí nó. Mə ngə ci nə bí tǎɲ nda bwǎn bǎm nááá «juwugǎ nǎmǎ sǎ mǎlám mín nə wúɲgúlúnj!»

Kúgá fula sǎmbá nə ohááden

¹⁴ Kúgá fula sǎmbá nə ohááden*, kə sǎ dúl váál mbɛɛ mpwɔɔda kú nə wímbǎlé; nyáyé mpwəmə nyí nə ɲkul bə mpǎdúgǎ bíshúlə mǎcɛɛ nə bǎlə kú bísh mǎcɛɛ yí? Dáyé kow mǎɲkenya bǎnɔɲ yídúgú bí nə ɲkul bə nə ndí yí? ¹⁵ Dáyé váál cún wí nə ɲkul bə mpǎdúgǎ *Kríst bá Beliár† yí? Jáyé wǎngó mbúgula bá hááden‡ jí nə ɲkul bə nə ndí yí?

¹⁶ Mpáánzǎ Zembí í mǎ bwelə fula jí nə ozembí wǎ yadúg? Mpugǎ nə shé báá shé jí Mpáánzǎ mǎ Zembí á kuwô, nəcé Zembí nyə á cí nó:

Mə bá jí bwǎdí, sǎnóɲ mə bá cugə,
mə bə Zembí wǎɲ, bǎɲ bə kúl jǎm.

¹⁷ Nó ndéé,
wúgǎ na bwǎdí, béégyágǎ nə bwo, Cwámǎ ngə ci ntó.

Kúgǎ kúnnya nə sǎ áduđanǎ.

Mə ka bá ɲwa bí nə mǎshusug.

¹⁸ Mə bá bə bí sóóɲgú,

bí bə mə bwǎn wǎábudúm nə wǎábudǎ.

Cwámǎ á ɲkul nyêsh ngə ci ntó.

7

¹ Isǎ byêsh Zembí nyə á ngə kaag íni í dúgyá nə shé. Nda jí nó Zembí nyə á ngə kaag sǎ byo ná, yé bwááɲg mǎ búl cɛel wǎ, shé yílúgǎ sǎ jêsh í ngə lweegushi shé mǎnyúul nə *mishíshim ícug í íshéd yí. Shé ɲwagǎ Zembí nə gwǎǎgǎ, shé ka ngə casulə bǎlə nə kuú njɔɔnd á cɛel yí.

Mǎshusug mǎ Pwôl

² Juwugǎ milám, jil sǎ cínɔɲg. Sǎ áshígé byaagulə nə muud, sǎ kú díya nə muud, kú nǎmǎ nyúg tɔɔ muud. ³ Mə aɲgɛ cɛel ci nə bí mǎ jág sǎ gúl sǎ; mə shí bwey jaaw bí nó sǎ mǎ cɛel bí váál á nó, tɔɔ bí mə yǎ, tɔɔ bí mǎ nyiɲgə cugə, ɲji sǎ ngə cɛel bí. ⁴ Mə ngə jág bul bə nə búgǎ nə bí, mə ngə bəgəwa nə bí, lǎm də bul cwaaləwo mə, mǎshusug də bə mə ntɔ mǎɲjí *íncwaw í ntug byêsh sǎ ngə bwəma nə ndí yííd.

⁵ Mpugǎ nə, ja sǎ á wóós Masedwǎn yí, sǎ áshígé bə nə wogǎ, ɲji incwaw í ntug mǎváál mêsh. Nəcə í á bə, buud bə ngə lúmbulí nə sǎ, milám mí njúl nyiɲgə bə sǎ ifwaas ifwaas.

⁶ ɲji, Zembí mǎ də bə, ja múúd cúgǎ ná nə bándáyé yí, a wǎ nyə ɲkul lámúd. Nywǎá nyə á ka nǎmǎ sǎ nó Títus wóósúg, í mú wǎ sǎ ɲkul mǎlámúd. ⁷ Í cúgǎ nə ɲji wóósúlə Títus nyə

6:6 8.24; Rom 12.9; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; 1Tm 4.12 6:7 10.4-5; Rom 13.12; 1Kr 2.4 6:9 4.10 6:10 isǎ í céyug lámúd yí: 7.4; Rom 5.3; 12.12 mǎshusug mǎshusug: 8.9; Flp 2.17; 4.12-13; 1Te 1.6

6:13 1Kr 4.14 6:14 1Kr 6.9-13; 10.21; Ifz 5.5-11 * 6:14 Naá, Pwôl ngə cɛel ci buud bwǎ cúgǎ búúd ó Kríst wǎ. † 6:15 Beliár mə ké nó Sátan. ‡ 6:15 Dúgúg sǎ sǎ ámə ci mpáanzǎ 14 dí yí. 6:16

Ləv 26.12; Zhe 32.38; Eze 37.27; 1Kr 3.16 6:17 Iza 52.11; Mbú 18.4 6:18 2Sa 7.14; Iza 43.6; Amo 4.13; Mbú 11.17 7:1 1Yn 3.3 7:2 6.13; 12.17 7:3 6.11; Flp 1.7 7:4 6.10 7:5 2.13; 4.8 7:6 1.3-4

Títus: 2.13

a wóós wó í á wá sé ñkul mílámúd, í á bə nómə nə bímbí bí á wá nyə ñkul lámúd yí. Nyə á jaaw sé váál bí ñgə yímə né bi mə dúg sé yí, nə váál sé ñgə cey bí lámúd yí, nə váál bí ñgə ceel ñkêny mbag wâm yí. Məkêl mœwng mə á nyiŋgə bul sá mə məshusug.

⁸ Mə mpú nə kálaad mə á nti bí yé nyə a ntágulə bî. Bólé, mə a shíŋgi nə dúgúlə nda bí á gwág biméfwó cey lámúd ja jœwng dí nó. Nji, mə anyíngáyé ná shíŋgi. ⁹ Mə yidá bə nə məshusug ja gaád. Mə ji nə məshusug, kú bə nəcə nda bí á bə nə mœcey mə lâm né, í yidá bə nəcə, mœcey mə lâm mún mœwng mə á sá né bi céndúg mítédúgá. Ntó mə lwó nə mœcey mə lâm mún mə á bə váál Zembî mə dú ceel yí. Ntó ji nə sé áshígé sá bí mæbôw. ¹⁰ Nəcə, múúd mə ká gwág váál mœcey mə lâm Zembî mə dú ceel yí, muud wœwngú nyə e cénd mítédúgá, a mú *dúg cug, a kú ná nyiŋgə shíŋgi mœcey mə á sá nyə lámúd má. Nji, múúd mə ká gwág váál mœcey mə lâm mâ shí ga, mə kwaamb nyə shwiy. ¹¹ Bî a gwág váál mœcey mə lâm Zembî mə dú ceel yí; bi mə ka dúg sá í á kwaamb bí yí: A mân məjigəwa e! A wâŋ mpúlə kaambulə nyúul e! A wâŋ shíŋgílə e! A jâŋ gwóŋgə e! A jâŋ jə yéesh e! A jâŋ kááfə e! A wâŋ mpúlə súg múúd nyə á byaagulə yé e! Bî a lwó nə mílám mún mí á bə otútəlí ja bí á kwambulə lésú wœwng yí.

¹² Kagá mpu né ja mə á cilə bí yí, í áshígé bul bə shú múúd nyə á byaagulə yé, kú nyiŋgə bə shú múúd bwə á byaagulə nə ndí yé. Mə á cilə bí shú nə mísh mə Zembî dí, bi dúgúg váál bí ñgə jigəwa nə sé yí. ¹³ Sâ í á wá sé ñkul mílámúd wə ni.

Í á ka ntâg bə, ñkul mə bə sé mílámúd ntáni í, sé nyiŋgə bul gwág nywa məshusug Títus nyə á bə nə ndí má. Nyə á bə nə məshusug nəcə bi bēsh bi a sá né lâm í jáág nyə shí. ¹⁴ Bî mə dúg í, bəgəwálə mə á ñgə bəgəwa nə bí nyédí míshúd yí, í á shí bə nə zhií. Né ndéé, nda sé mə dú bwey jaaw bí nji obúbólé nó, í á shí nyîn nó mə a shí bə nə ñkaam nə mə bəgəwag nə bí mísh mə Títus dí. ¹⁵ A ji nji kə dú téduga váál bí á dú sá nyə mægwág yí, nə váál bí á lóg nyə nə gwóŋgə nə məjigəwa yí. Nyə a mə ka nyiŋgə jág bul ceel bî. ¹⁶ Mə ji bul bə nə məshusug nə bi mə sá né mə búgúlág bî.

8

Kwíndúlə ókrísten

¹ Bwaŋg, sé ñgə jii né bi mpúg váál mpaam mə Zembî í á mə sêy mэдə mâ Masedwân dí yí. ² Ncúlyá *íncwaw í ntug í ñgə tî bwo məkuú shí, nji báá búšə nə məshusug ntə mínji. Məshusug mœwng mə wə mə sá nó, məbúwa mə tœem bii bwo nə nywád í, bwə mə yida lwó nə báá bwə bul bə nə lâm yána. ³ Bwə á mə wá máyóna bímbí í jéla nə məbii mán yí, mə jee nómə ci nə bwə á cə bímbí í jéla yí; bwə á sá ntâg sóólúgú wœwngú nə tédúgá wán bwéméfwó. ⁴ Bwə á zə jəgula nə sé, bwə bul yáág nə sé sáág bwo mpaam nə bwə wáág məbwə sâ sé ñgə sá buud ə Zembî yíid. ⁵ Bwə á wá ntâg mœnyúul ntə váál sé á ñgə téduga yí, tééd fwo yə Cwámba icug byán, nyiŋgə yə sé nómə nda Zembî nyə á jii nə bwə sáág nó. ⁶ Sə á ka nómə yáág nə Títus nə nyə muud á tééd nó bi sáág sóólúgú mpáam wœwng yé, a sáág nó bi cásuləg váál í jéla yí. ⁷ Ká, bi báá búšə nə isâ byēsh məŋkund məŋkund: bi búšə nə búgə álal-ñkul, bí nə fug kaand, nə mpúyá, nə kááfə áyíyáág, nə mœma cecilí bí á lóg nə sé yí. Í jii nómə né bi búlug wá mílám sóólúgú mpáam wœwngú. ⁸ Mə ayímbúlíyé bî, mə ñgə yida jaaw bí váál bóólúgá báá bwə ñgə jigəwa yí, shú nə məjigəwa mœwng mə lwóg ñkí cecilí jín í ñgə bándá wú lámúd. ⁹ Bî mə mpú lâm yána mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst; bi mə mpú nə nyə á bə, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyíŋgal nyúul məbúwa dí, shú nə bi wə yídag bíg məbúwa mэд.

¹⁰ Mə jaaw bí váál mə ñgə dúg cínwng yí, í é kwínd bî. Jí nó, tééd mbú í á cə yí, bi á bə buud ə áshúshwóógú né bi mə sœŋg mwaaŋ; bi a shígé bə shúshwóógú nji sœŋgúlə dí, bi wə bi a tééd bə nə yéesh. ¹¹ Casuləgá tédúgá wún ja gaád. Ságá nə sóólúgú í bwəmag nə mœma yéesh bí á bə nə ndí yí, í nyîn nə bímbí lú məbii bí búšə nə ndí yí. ¹² Ja múúd mə sá yána nó í ñgə wú nyə lám dí cwú yí, ñgaá bwə lóg nyə nə sâ á jí nə ndí yí; kú bə sâ

á cúgé nà ndí yí. ¹³ Í cúgé né muud ñgég nà yíl bóól búúd mántágula dí nà ndéé nye yidá ñgə nyasula nyasulág. Í yidá bə né buud bēsh bwə bág nə məbii məbímbí. ¹⁴ Í jii fwála gaád ná, sà bí mǎ búl bə nə ndí cǎ bóólúgá yí, í kág lwándulə bwo kúl búśə bush yí; shú nǎ jooñg bwə bá nǎmǎ bul bə nə ndí dúl jwów dí yí í bág lwándulə bí kúl bí mǎ bá bə bush yí; nà, isà í mú bə bí məbímbí, ¹⁵ nda Kálaad Zembí ñgə cǎ ná. A ñgə cǎ ná:

Muud nyə á bul cwéég yé nyə a shígé bə nə sà í ñgə ntǎ gwôw.

Nyooñg nyə á cwéég bíbíyá yé, nyə ashígé fúfə nə sà.

¹⁶ Mə yá Zembí akíba, nyə muud nyə á sá nǎ Títus bág nǎmǎ nə váál zény dooñg shú dán yé. ¹⁷ Nəcə Títus mǎ magulə sà sá á ñgə jii ná í bág yí. A mǎ tí njooñd zǎlə nūñ bídí nda nyə á dū bwey bwánd. ¹⁸ Sǎ ámə nti bá ñgwól *mínyoñú wúsú mǎdǎ mēsh mǎ ñgə ságusə sà á ñgə sá shú Jǎjǎ Kéel yí. ¹⁹ Sà í búl bə yí jí nǎ mǎdǎ mǎ mǎ féesh nǎmǎ nyə nǎ sǎnǎñ wə zég sá sóólúgú mpáam ga. Sə ñgə sá wo shú nǎ Cwám̄ba nyəmǎfwo ñwág gúmə, sǎ lwándulə jǎjǎ íyuug bíśú. ²⁰ Sǎ ñgə bwey mpu káálugə nǎ buud bwə bág kú kwey íwushí sǎdí ísáyúđ ja sǎ ñgə kala zhwoğ *mwaanē bwə á mǎ yə sǎ mbag yé. ²¹ Sǎ ñgə sǎ nǎ sǎ sáág mǎnywa mísh mǎ búúd dí nǎmǎ, kú bul bə nji mísh mǎ Zembí dí. ²² Sǎ mǎ nti nǎmǎ ñgwól mínyoñú wúsú. Mínyoñú wúsú wooñgú, sǎ á mǎ faas kááfǎ jé ija ija nǎ ndéé, a mǎ nyiñgə nǎmǎ lwó sǎ jíga ja nǎ a ji nǎ fwámé yéesh, a ñgə bul shwu nyúul nə bí. ²³ Títus ji muud gwooñg waamə, sǎ wə sǎ ñgə sēy nūñ bídí; bóólúgá bwááñg bāñ, mǎdǎ wə mǎ ámə nti bwo, bwə ñgə zə shú nǎ *Kríst ñwág gúmə. ²⁴ Lwóga bwo nǎ bí mǎ cǎel bwo, bí lwó nǎmǎ bwo nǎ bí mǎ mpíyá nə bəğuwálə sǎ mǎ dū bəğawa nə bí bwǎdí míshúđ yí; lwóga bwo ntǎ mǎdǎ mǎ ñgə dǎg.

9

Lású mǎkwíindyá

¹ Sǎ ñgə sēñg *mwaanē nǎ sǎ mǎ bá kwíínd búúd ɔ Zembí nə ndí. Mə nyiñgǎlə cilə bí shú dooñgú, í bə nda mǎ nteñg. ² Mə mpú nǎ bí búśə nə məma zény, mǎ dū bəğawa nə zény jín jooñg búúd ɔ Masedwān dí míshúđ ná: «Buud ɔ Akayí búśə bwey bə ñkwəmusá té mbú í á cǎ yí.» Wǎlə bí mǎ wá mǎnyúul sáal dooñg dí yí í mǎ nyiñgə gwúmushi bóól ñkí bulya yéesh. ³ Mə mǎ ka nti bwááñg shú nǎ bəğuwálə mǎ dū bəğawa nə bí yí í nda bə mə ñkóñgúg. Í jii nǎ bí bág ñkwəmusá nda mǎ á cǎ ná. ⁴ Mə ñgə bēemb nǎ ñkí sǎnǎñ buud ó Masedwān sǎ mǎ zǎ, sǎ zə kwey nǎ bí cugé ñkwəmusá; á shwōn nə sǎ buud sǎ mǎ dū bul lǎ bí wá e, á shwōn nə bí nǎmǎ e! ⁵ Gwə wə mə ámə tééd nti bwááñg shwóg zə sǎ nǎ bí kwəmusag mǎyǎna mún yí. Bwə zǎ sēñg mǎyǎna bí á bwey kaag nǎ bí mǎ bá wá má, í mú bá lwó nǎ bí ñgə sǎ sóólúgú wooñgú nə jǎ lām, kú bə íwú-júsúđ.

⁶ Mpugá nǎ í dū bə, muud mə sǎ ñkóóg nə mǎmpəg mǎ bǎ yé, kú nǎmǎ bul bə nə idāw í sūw; nyooñg mə búl bǎ yé, bul nǎmǎ bə nə idāw í sūw. ⁷ Muud yēsh wág mǎyǎna váál á mǎ ñwa cígúla nə lām yé yí; muud kú ñgə sǎ a ñgə shúsula, kú nyiñgə sǎ nda sà cínđúla; nəcə Zembí mǎ cǎel múúđ mə wá mǎyǎna nə məshusug yé. ⁸ Zembí ji ntāg nə ñkul nyiñgə bul sǎ bí mpaam shú nǎ bí dǎg bə nə isà í kwágá nə bí mǎzhíí mēsh yí, wəla dēsh, bí dū nǎmǎ bə nə jwuñ váál á nǎ bí dū sǎ mǎsóólúgú mí anyunywaá myēsh mí jǎlǎ nə sīy myá. ⁹ Í mú bə nǎmǎ nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná, ná: «A mǎ bə nə yána, a mǎ kaaw mímbúbúwá isà, otútǎlí bǎ bwə ji kandugə kandugə».

¹⁰ Zembí wə mǎ dū yə búúd mǎmpəg nə idāw yā də. A bá nǎmǎ yə bí mǎmpəg, a sǎ nǎ mǎmpəg mǎoñg mǎ fwúg, bí mú bá bul nyiñgə ñgə sǎ jǎjǎ mǎsóólúgú. ¹¹ Nə ndéé, bí ka bá bíg mímbii myēsh, bí mú nǎmǎ bá bul nyiñgə bə nə yána. Nə ndéé, ja sǎ mǎ bá dū kala búúd isà bí mǎ bá dū wá yí, buud bəoñg bwə mú bá dū lǎ Zembí nəcə yána dán. ¹² Sēñgúlə bí ñgə sēñg mwaanē ni, í é kwíínd búúd ó Zembí; í áshúge ntāg nǎmǎ shúg cínñgú, í é sǎ nǎmǎ nǎ buud bwə búlúg lǎ Zembí. ¹³ Buud ó Zembí bwə é dǎg nǎ bí ñgə ñwa Jǎjǎ Kéel mə *Kríst nə mǎgwág, bí ñgə fula isà nə buud ó Zembí wā Yurúsələm, nə

bóólúgá bêsh, bi anġê ntâg sá sóólúgá wəɔŋgú nə mílâm mímbá. Ja búúd ó Zembî bwé é dúg ntó yí, bwé é magulə nə bí ŋgə sá fwámé sâ, bwé ka yə Zembî gúmá. ¹⁴ Bân bwé é bul cœel bí*, bwé ka də jəgula nə Zembî shú dún nəcé a mó sá bí mpaam í ŋgó ntə minji. ¹⁵ Akíba nə Zembî, nə məma yána á ntə ŋkwón nyə á mó sá sá yí.

10

Pwól ji námá sóol məsáal mə Kríst

¹ Məməfwó Pwól, mə má teeg kəl nə bî; ŋgaá bi má də ci nə má də bə fufwáás múud ja shé búśə kul ŋgwúd yí, nji ja má jí shwóg-shwóg nə bí yí mə bə nə ŋkúd. Námá nda shé má mpú nə Yésus nyə á bə nə lám nə shee, nə jə lám nə, ² mə téég bí məbwé ná: kúgá sá nə mə bág nyiŋgə zə bə nə ŋkúd ja má é wós nūŋ yí. Bóól búúd bwé ŋgə ci nūŋ nə mə ŋgə bə iyéesh yá shí ga. Mə ji ŋkwəməsá nə mə zə fwo lwó búúd bəɔŋgú ŋkúd nə ijíjəol. ³ Jí mpu bə búbálé nə sá búśə buud ə shí ga; nji, sá anġê gwána nda buud ə shí ga. ⁴ Mpugá ntâg nə məkwəzə mə dóomb sá má də kə nə ndí dóomb dí má má cúgé məkwəzə mə shí ga; nji, məsə nə ŋkul mə Zembî, mə də céég íkóógúlá í dóomb*. Sə má də caam mbeɛ fəg məshiiġə, ⁵ caam námə sâ jêsh í láá búúd zhií nə bwé bég kú mpu Zembî yí. Sə má də wá tédúgá wêsh mímbwugud, sá nə í bág nə məgwág nə *Kríst. ⁶ Ja bí má bá bə bi mú ŋgə mpu gwág nə Zembî yí, sá má bá ka bə ŋkwəməsá mə yə búúd ə məbún intúgúlí.

⁷ Dəgá mpu dúg ísâ. Ŋkí muud mə dúg nə nywáá músə muud mə Kríst íí, á jəla námə nə mpu ja ŋgwúd á kandugə nə, nda á jí múúd mə Kríst nə, sá búśə námə búúd ó Kríst. ⁸ Í ká bə nə mə ŋgə nywá bul bəgəwa nə ŋkul Cwámba nyə á yə mə yí, mə kú ntâg gwág shwôn. Nji mə mpú nə Cwámba nyə á yə mə ŋkul nyəɔŋgú nə mə sáág nə bi láləg búgəd, kú yida bə nə mə zəg búlal bí. ⁹ Mə anġê nə jii nə okálaad bām bwé ŋgəg nə sá bí ikukwende. ¹⁰ Mə mpú nə bóól búúd bwé də ci nə okálaad mə də cilə bí wá bwé də bə nə mpəl, bwé njúl ŋkí lal ŋkúl; nji ja məməfwó mə wós yí, mə njúl zhizhe, lósú wām kú nə mfíí. ¹¹ Muud yêsh mə cí ntó yé mpúg ná, váál íciyá byām bíśə ja má ŋgə cilə shwóg-shwóg yí, ntó námə wá míśóólúgú myām mí é bə ja má é wós yí.

¹² Sâ jisá yí jí ná, sá cugé nə ŋkul ci nə sánəŋ buud bwé ŋgə sə nə buud bwé shwúg mənyúúl nə bwo wá sá búśə váál ŋgwúd; sá cugé námə nə ŋkul shee yagula micé nə bwo; ŋwálə bwé mə ŋwa bwəməfwó nda iyuug yí í lwó nə fəg í mə ncundəw bwo. ¹³ Sá báá sá acéélé bəgəwa nə ndéé ntə mínji, sá ŋgə námə bəgəwa nji nə bímbí Zembî nyə á yigula nə sá zəg nə Jəjə Kéel nə ndéé zə wós bídí ní. ¹⁴ Sá anġê nə ntə minji, námə ki sá a shígé zə wós nūŋ bídí. Ŋgaá nə sá wá sá á tééd zə nə Jəjə Kéel mə Kríst nūŋ bídí? ¹⁵ Sá cugé nə bəgəwa ántə mínji, váál á nə sá kə ŋgə bəgəwa nə ízhaá iséy. Mbô. Sə má yida téduga nə búgə jín í é ŋgə lal lálúg íí, iséy bíśú í mú ŋgə nyiŋgə mpu nyîn kúl Zembî nyə təl sá nə sá séyúg yí. ¹⁶ Ja iséy bíśú í é mpu nyîn na bídí yí, sá mú ka cə kə nə jəjə Kéel shwóg, nda kə bəgəwa nə iséy bóól bwé á bwey sá yí. ¹⁷ Muud mə céél bəgəwa yé, bəgəwag nə sâ Cwámba nyə a sá yí. ¹⁸ Muud mə sə nə buud bwé shwúg mənyúúl nə nyə yé, nyə dí bwé də magulə yé; nji nyəɔŋg Cwámba mə sá nə bwé shwúg mənyúúl nə nyə yé.

11

Pwól, fwámé múúd lwámá mə Kríst

¹ Mə zə ná nywá lás nda mpúfú, bi ə jisów mə. Bálé, jisówúgá mə. ² Mə ŋgə baag bí mbəɔg mə Zembî. Nəcə mə a jí bí bā shú ŋgwúm ŋgwúd, nji *Kríst. Má jii nə mə bág kə nteŋguli bí nyódí bi njúl nda ncwíyê sás dúśə ná nə fwə-fwə yí. ³ Nji, mə ŋgə fúndə nə bi bág gwaa kənd mítédúgá nə ndéé bi músə bá ŋgə kyey nə Kríst mílâm mímbá; nəcé ntó

* 9:14 Na ji námə nə ŋkul bə ná: «Bân bwé é bul bə nə yéesh ná bwé dúg bí...» 9:15 9.11

10:1 1Kr 9.3 10:1 10.10; 1Kr 2.3 10:2 13.10; 1Kr 13.2 10:4 6.7; Rom 13.12; Ifz 6.13-17 * 10:4 Sə ŋgə cœel ci na ná: «məkwəzə mə dóomb məśú mə də búgə bíl ísâ byêsh múúd jí nə ŋkul búgula yí». 10:5 Iza 2.12-17 10:6 2.9 10:7 1Kr 1.12 10:8 13.10 10:11 13.1-2 10:12 3.1 10:13 Rom 12.3 10:15 Mís 19.21; Rom 15.20 10:17 Zhe 9.22-23; 1Kr 1.31 10:18 1Kr 4.4-5 11:2 Ifz 5.25-27 11:3 Mət 3.1-5, 13

wé nywâ nyə á zə nə məkəŋ zə shiig Ifa yé. ⁴ Mə ngə fúndá ntó nəc é bí ngə bə ná, nji ná muud mé zə bídí zə cúndə Yésus ishús, kú bə nyɔɔŋg sá á cúndə yé, ŋkí ntâg ná bí mə ləg *shíshim ishús, kú bə wɔɔŋg bí á ləg nə sá yí, ŋkí ná bí mə ləg kéél ishús, kú bə nyɔɔŋg bí á ləg nə sá yé, bí ngə mpu jísɔw isâ íni byêsh.

⁵ Mə yida mpu ná, bɔɔŋg bí ngə ŋwa ná *buud ɔ lwámá wəashíló-shwánâ óni bwé antɔ́yé mə nə tɔɔ sâ. ⁶ Mə je bə nə shúg lésú; nji, kóómb á mpúyá, mə cugé nə shúg; sá á shí lwó bí ntó isâ byêsh dí nə mészíí mēsh dî.

⁷ Ntó ná səlúlə mə á səl məméfwo shí, zə bwiiŋg bí Jɔɔjɔ Kéel mə Zembî ashwâ, shú ná bí búnúg gwôw yí, mə a sá *sám aá? ⁸ Ja mə á ngə sêy bídí yí, mədɔ məshús mə á lúg məbwé məbwé nə mə ngələ yida yə mə myána shú dún. ⁹ Ja gwáméfwo mə á bə máfúfə dí nûŋ bídí yí, mə a shígé sá ná muud ŋkényúg mbag wâm, bwááŋg bwé á zhu Masedwân wá bwé á shí bwíig mə isâ í á ngə fúfə mə yí. Mə a sá ná bí kú ŋkény mbag wâm; mə é dɔ námə sá nji ntó. ¹⁰ Námə nda mə jí nə búbálé mə Kríst ná, mə mpú jaaw bí nə muud nyə abúle sá ná mə yówug bəgɔwálə Akayî yêsh dî. ¹¹ Mə ngə ci ntúni nəc jí? Ye ná mə acéélé bí? Mbô. Zembî mə mpú ná mə ccel bí.

¹² Mə áyówéé sálə sâ mə ngə sá bí yí. Mə é kə nə ndí shwóg, buud bwé ngə ccel ŋkény mənýúúl ná sánónŋ sá ngə sêy váál ŋgwúð óni, bwé bəg kú ná nə zhií bwé ŋkény mənýúul. ¹³ Buud óni bwé cugé fwámé búúd ɔ lwámá, búsa mbeé osóɔl ɔ mäsáal wá ibəmb. Bwé á mə shweel sâ búse yí, ka yida dɔ sá ná bwé nyínúg ná buud ɔ lwámá ó Kríst. ¹⁴ Ntó cugé námə sâ ákáámúg, nəc *Sátan nyəméfwo mə dɔ námə shweel sâ á jísə yí, ka yida dɔ nyîn nda *éŋgəles á mənkenya. ¹⁵ Nda *Sátan mə dɔ sá ntó ná, osóɔl ɔ mäsáal bé bwé ka námə dɔ sá nda bwé ngə kyey ótútəlí ó Zembî dî; muud ka káam jí cínŋgú? Nji, bwé bá shúgɔla nji váál í mpíyá nə misóólúgú myán yí.

Pwól nyə a mə bul jug

(2Kr 4.9-13; 6.3-10; 1Kr 4.8-13; Mis 20.18-27)

¹⁶ Mə nyiŋgə ci ja ábɛé ná, muud kú ŋwa mə nda mpúfú. ŋkí ntó dí, jega ŋwa mə nda mpúfú; sâ jɔɔŋg í é yə mə zhií ná mə kág námə nywá bəgɔwə. ¹⁷ Mə mpú ná lésú mə zé lás ga í cugé váál Cwámə mə céel yí, jísə lésú ímpwúfú. Nji mə mpú ná mə jí nə sâ mə jí nə ŋkul bəgɔwə nə ndí yí. ¹⁸ Nda ncúlyá buud bwé ngə bəgɔwə bəgɔwə á buud ɔ shí ga ná, mə zé námə ka bəgɔwə jám ja. ¹⁹ Bí báá mifufúgú bí ngə ntâg jísɔw ímpwúfú kú nə njugú. ²⁰ Bwé ngə wá bí mənýámád, ngə díya nə bí, ngə nyúg bí, ngə sá bí isâ ilan ilan, ngə cwíil bí məmɔóɔnz; bí ngə jísɔw isâ íni byêsh. ²¹ Í mú ka yida nyîn ná sá bāŋ sá á bə mifufwáású; á shwôn ey!

Í njúl ná, mə jí nə zhií ná mə bəgɔwag námə nda bóól bwé ngə bəgɔwə ná. Mə mpú ná mə mé ná nyiŋgə lás nda mpúfú. ²² ŋkí búsa bwán ó wəhebərê, mə jí námə mwâ hebərê; ŋkí búsa bwán ó *Izurəyél, mə jí námə mwâ Izurəyél; ŋkí búsa onta ó *Aburəham, mə jí námə nta mə Aburəham. ²³ Bwé ci ná bwé ngə sá iséy í *Kríst íí, mə je námə lás nda mpúfú ná, mɛɛ ngə bul mpu sá byo cɔ bwo. Mə cɔ bwo nə ngələ wáduga, cɔ bwo nə ngələ kə mímbwug dî, nyiŋgə bul cɔ bwo nə ngələ bwəma nə bígə. Mə cɔ bwo nə ngələ faam nə shwiy ija ija. ²⁴ Oyúden bwé á mə búð mə shí ija itóɔn, dɔ yíd mə zhud á milwón məwúm málóɔl nə ibuu*. ²⁵ Ijwû i ŋgwómuna yíd mə nə milwón ija ílóɔl, buud lúmə mə məkwoógú ja ŋgwúð†, byóɔl búg nə mə ija ílóɔl. Mə a mə já māŋ mwásé ncindí nə bulú ncindí. ²⁶ Minjɔɔnd mə ngə kə myá mí ngə bə mə məwagəwo məwagəwo: mə a mə

11:4 Gal 1.8-9 11:5 12.11; 1Kr 15.10; Gal 2.6, 9 11:6 1Kr 2.6-16; Ifz 3.4 11:7 12.13; 1Kr 9.12, 18 11:8 Flp 4.15-18 11:10 1Kr 9.15-18 11:11 1Kr 16.24 11:12 11.5; 12.11 11:13 Flp 3.2; Mbú 2.2 11:15 4.10; Rom 2.6 11:16 12.6 11:22 Flp 3.5; Rom 11.1 11:23 4.8-12; 1Kr 4.11-13; 12.26 11:23 Mə cɔ bwo nə ngələ wáduga: 1Kr 15.10 mímbwug: Mis 16.23 11:24 Mbá 25.3 * 11:24 Mbá 25.1-3 ngə lwó nə bwé áshígé jəlá nə yíd múúd cɔ milwón məwúm mənɔ; bígə Oyúden í á ka dɔ kə shúg milwón məwúm málóɔl nə ibuu; ntó jí ná, yíl ŋgwúð məwúm mənɔ dî. 11:25 Mis 14.19; 16.22 † 11:25 lúmələ məkwoógú: Í á dɔ bə, bwé kúd múúd məbwónɔd ka dɔ lúmə nə ndéé muud yə. Wo jí nə ŋkul dúg lan mə Pwól ní Mis 14.19 dî. 11:26 Mis 9.23; 14.5

ngə ntɔ wəgəwo wəgəwo míngwɔɔ, ngə bwəma nə izhiləŋgaanə, kúl jām ngə ndəny mə məláám, ohááden bwə ngə kwal mə məbɔɔgá. Mə a mə bwəma nə kakúlə mílɔɔm dí, bwəma nə ndí íbugád. Mə a mə ngə ntɔ m̄n váál áwuwəgəwə. Bɔɔng bwə ngə shiig nə búsa nómə ókrísten nda sá wá, wá nómə məwəgəwo. ²⁷ Mə də wádəga nə iséy í ayíyáag, mə də ji mífum, yə nə məzha, yə nə məshwáás mə minú; də ci ídúw, jug nə məyóŋ, fúfə nə sá mə bwáád. ²⁸ Mə akéé məel ci sá mə ngə yímə nə ndí jwów dēsh yí: nə mədɔ məsh mə bəg váál í jéla yí. ²⁹ Zə mə tag dúl *Dɔ dí nə ndéé mə kú bísh yé? Zə mə biil nə ndéé í kú cey mə lámúd yé?

³⁰ Ŋkí í jii nə mə bəgəwəgí, mə yida bəgəwa nə iləm byām. ³¹ Zembî mə mpú nə mə aŋgē nə bwiiŋg ijɔɔ, nyə Sónŋgú mə Cwám̄ba Yésus; gúmá bəg nə nyə kandəgə kandəgə. ³² Ja mə á bə Damás yí, ngwəməna Njwú-buud ánání Aretas nyə a təl yé, nyə á təl buud nə bwə ngəg nə baagəsə mimpumbé mí ngwəla nə bwə bíig mə. ³³ Nji, buud ó Zembî báá bwə á wá mə kúdád, bwə cəglə míkwoolú ka cŋguli vúnde dí kənd tóón, ka ngə shul nyuŋg nə nyuŋg nə ndéé kə wóós shí; ntáni wə mə á faam yé.

12

Isá múúd cúgə nə ŋkul mpu yí

¹ Ye í jii nə mə bəgəwəgí? Mbð! Í avwólee tɔɔ sá. Tɛem bə ntɔ, mə zə nómə fwo yida jaaw isá Cwám̄ba nyə a lwó mə *mántamə m̄a mísh nə bagəd yí, nə byɔɔng nyə á bəgələ mə *shíshim dí yí. ² Mə mpú ngwól múúd mə *Kříst nyə á ŋkəŋ kə nə ndéé kə kumə jɔŋ álél dí. Ŋkí nyə á kə nə nyúúl nyé ncindí ɔ, ŋkí í á bə ntəg nji shíshim yé ɔ, mə ampúyé, Zembî wə mə mpú. Sá jɔɔng í mə s̄y múús mimbú w̄m nə mínɔ. ³ Muud wɔɔngú, ŋkí nyə á kə nə nyúúl nyé ncindí ɔ, ŋkí í á bə ntəg nji shíshim, mə ngə ci nə mə ampúyé, Zembî wə mə mpú. ⁴ Nji mə mpú nə nyə a ŋkəŋ kə nə ndéé kə kumə *Paradis, a mú gwág íciyá í cúgə nə ŋkul ciy məkál mə búúd dí yí, íciyá múúd cúgə nə zhií mə cí yí. ⁵ Mə é bəgəwa nə váál isá múúd wɔɔngú nyə a gwág byɔɔngú; nji, shú dām məmífwó, mə yidá bəgəwa nə iləm mə jí nə ndí yí. ⁶ Mə mbəm cɛel nə mə bəgəwa, í kú bə mə impwúfú; isá mə jáaw yí bə óbúbálé. Nji məe mə ajááwé, bwə á bá ŋwa mə ntɔ sá mə ngə sá yí, nə sá mə ngə cí yí. ⁷ Zembî nyə a lwó mə yáag-yáag isá. Nə ndéé, shú nə mə bəg kú ŋkəny nyúúl nə mpúlə isá byɔɔngú, nyə á ka bíd nə fimál bəg mə nyúúlúd, ngwól *éŋgəles mə *Sátan zə yíd mə nə mə kú də ŋkəny nyúul. ⁸ Mə á jəgəla nə Cwám̄ba ija ilóol nə a yílúg mə fimál wɔɔng. ⁹ Nyə a shíge yíl, nyə á yida ci nə mə ná: «Mpaam mə ngə sá wo yí í kwagá nə wo. Ŋkul í də s̄y íləmud.» Nə ndéé, məe mə yida bəgəwa nə lám wēsh ja mə jí nə iləm yí, shú nə ŋkul mə Kříst í ngəg nə s̄y mádí cugud. ¹⁰ Gwə wə jí ná, mə gwág nywa ja mə bó nə iləm yí, ja bwə lwíy mə yí, ja cug í kə mə mbwɔ yí, ja mə bwəmə nə cúwálí nə yágúwó nəcə Kříst yí.

Nəcé, mə ji nə ŋkul ja mə jí nə iləm yí.

Lám wí Pwól gwðw

¹¹ Ŋgaá mə mú ngə lás nda mpúfú! Bì wə mə nyasələ mə váál sóólúgú dɔɔngú. Bì wə mə jéla nə sá nə buud bwə shwíg mənyúul nə mə. Nəcé nə, tɛem bə nə məe cugé tɔɔ sá, bɔɔng bwə ngə nyîn nda *buud ɔ lwámá wəashílə-shwánú óni, bwə ántɔyé mə nə tɔɔ sá. ¹² Bì a shí d̄g nda məma jísów jām í á wéesh̄li məȳigyé mə múúd lwámá mə *Kříst nə: isá í ntɔ búúd ŋkul yí, nə *isá í mímbúgú, nə *məshimbá mə á ngə s̄y. ¹³ Mól mádɔ mə á ntɔ bí nə jí? Ŋgaá nji nə sá ngwúd nə mə a shíge sá nə bí ŋkényúg mbag wām. Juugá mə nə mə sálə bí bðw kóómb jɔɔngú.

¹⁴ Mə wál nómə nyiŋgə zə nūŋ ja álél, mə é sá nómə nə bí bəg kú ŋkəny mbag wām. Mpugá nə mə aŋgē nə s̄y məbii mún, bí wə mə ngə s̄y wá. Ye bwán wə bwə də wíł obyðl? Ŋgaá nə obyðl wə bwə də wíł bwán? ¹⁵ Mə gwág nywa jām kóómbúđ nə mə kéénzhəg

11:27 6.5 11:29 1Kr 9.22; Gal 6.2 11:30 12.5; 1Kr 1.31 11:31 1.23 11:32 Mis 9.23-25 12:5 11.16, 30; 12.1 12:7 Gal 3.13-14; Zhb 2.6 12:9 Iza 40.29-31; Rom 5.2; Flp 4.13 12:12 Mis 13.6-12; 14.8-10; 16.16-18; 19.11-16; Rom 15.19 12:13 11.7-9 12:14 13.1 12:15 1Kr 16.24

sâ jêsh, mæ keenzh námá móméfwó shú dán. Ye í é bæ, mæ ηgá jág bul cœel bí ntó, bi bân nda nyiηgæ mpu cœel mæ? ¹⁶ Shé búsa dí cún ná mæ a shíge sá ná bi ηkényúg mbag wâm? Nji bóól búúd bwá ηgæ ci ná mæ á ηgæ kyey næ bí mákóηúð; ná mæ a ηgæ ηwa bí isâ bi kú mpu. ¹⁷ Búúd bêsh má á du nti bí wá, ye mæ a shí bwεε nti ηgwól zæ nyúg bí? ¹⁸ Mæ a yáág næ Titus ná a zóg, mæ mú nti bá *mínyoηú wún bí má mpú yé; ye Titus nyæ a shí nyúg bí? ηgaá bi a shí dúg ná sá sá búsa næ mítódúgá mimpwúd sá ηgá kyey kuú njoond ηgwúd? ¹⁹ Bweyúla bí á tééd næ ηgólæ ci ná sá ηgæ bul lás ntúni ná sá ηgæ shwø mænyúul bídí míshúd. Mbô! Sá ηgæ lás mísh má Zembî dí, sánôη Kríst sá njúl cún. Yé bwáaηg má búl cœel wá, lású wêsh sá ηgá ntâg lás ga wúsæ shú ná bi lálug búgád. ²⁰ Mæ ηgæ bæemb ná ja má bá zæ yí mæ bág zæ kwey bí dúl váál, kú bæ váál má ηgá cœel yí; bi bân kwey námé mæ dúl váál, kú bæ váál bí má céel yí. Mæ ηgæ bæemb ná mæ bág zæ kwey ná bí ηgæ bæ næ ozhuyâ, næ mbiya lâm, næ dúlæ nyada, næ mæfendyâ, næ ojaawú-jaawú, næ ikúdujú, næ iηgúη, næ oncúg-nculê. ²¹ Mæ ηgæ bæemb ná ja má bá nyiηgæ zæ nún yí, Zembî waam bág sá ná mæ gwágúg shwôn bídí míshúd. Næcé, ηkí mæ zæ kwey ná zhwoη buud bwá á ηgæ sá *misém wá bwá acéndé mítódúgá ná bwá yówug misóólúgú mí áduðanâ, yow jaηga, yow ásíy-síy bwá á ηgá sá yé, mæ bá jii yé nda yê lú shwiy.

13

Mæcwûη má ámæzhúgúlâ

¹ Ja aléel wé má wál zæ bídí ga. Sá é zæ du cígal mílású nji owúshined óbá ólóal bwá má fwo bwiiηg mpu ηgwúd. ² Ja má á fwo bæ nún ja ábæé yí, mæ a shí fwo bwey lás næ buud bwá á ηgæ sá *misém wá, næ bóólúgá bêsh. Mæ tééd námé bwey nyiηgæ lás næ bwo ja gaád mæ kú fwo wóós nún ná: Mæ ájagúlayé tæ muud ja má é zæ yí, ³ næcé bí ηgæ jii dúg mæyiyé má lwó ná *Kríst ηgæ lás mádí nyúúúúdí í. Bi mæ mpú ná Kríst ηgæ sêy nún bídí næ ηkulú, a cugé næ ilæm. ⁴ Jí mpu bæ ná bwá á bwambúla nyæ kwolós dí a njúl ná næ ilæm; ká, a ηgæ cugæ næ ηkul má Zembî ja gaád. Nda sá báá sá búsa buud bé* ná, sá má ka bæ næ ilæm; nji, sánóη sá é cugæ shú dán næ ηkul má Zembî.

⁵ Ná ndéé, muud yêsh fáásug nyæmfwó, bigas cug jé, dúg ηkí a ηgæ cugæ cug mbúgula. Bi aηgê næ kwey mæyiyé ná Yésus-Kríst njul bí mænyúúúúdí í? Bí má ká bigas bímfwó ná ndéé bí nda kwey mæyiyé, mpu ná bí cugé ótútálí ó óbúgula. ⁶ Mæ tédúgá ná, tæ jí tæ jí, bi é kwey ná sá báá sá búsa næ mæyiyé mæoηg. ⁷ Sá ηgæ jægula næ Zembî ná bi kú ná bæεg sá tæ sâ ábúbdw. Sá abúlé jægula ntó ná í nyínúg ná sá á má mpu sêy. Sá ηgæ yida jii ná bi ηgág næ sá mænywa, tæ í yida nyîn ná sá bân sá a shíge mpu sêy. ⁸ Næcé sá báá sá cugé næ ηkul í dú júlya næ obúbálé yí, sá má yida bæ næ ηkul í dú nywaadulæ óbúbálé. ⁹ Sá má gwág máshusug ná sá bág næ ilæm, bí yidá bæ næ ηkul. Sá ηgæ bul jii sâ ηgwúd, nji ná búgá í fifæg bí. ¹⁰ Gwá wé má ηgá bwey cilæ bí mæ kú fwo wóós yí, shú ná ja má bá wóós yí, mæ bág bæ kú zæ ηgæ ηkáánd næ bí næ ηkul Cwámbe nyæ á yæ mæ yí. Nyæ a shíge yæ mæ ηkul nyæoηgú ná mæ zóg ηgæ ntáma buud, nyæ á yæ mæ ná mæ sáág ná buud bwá lálug búgád.

¹¹ Bwaηg, mæ shúgúlá ci næ bí nááá, dugá bæ næ mæshusug, ηgagá næ sô ná búgá í ηgág fifæ bí, sôgá ná muud yêsh mækuú má tówúg shí, dugá bæ cún, kúgá du sô mábyaagulé. Ná ndéé, Zembî á cœlí, Zembî á ná shεε nyæ é bá ji næ bí. ¹² ηgagá næ kúlula mækúlula má buud ó Zembî. ¹³ Buud ó Zembî bêsh bwá ηgæ bôda bí. ¹⁴ Mpaam mæ Cwámbe Yésus-Kríst í jíig bí bêsh dí, næ cœlí má Zembî, næ cug sεeηgí mílâm má ηkêηkê Shíshim.

12:17 7.2   12:18 2.13; 8.6, 16-17   12:20 1.23; 1Kr 1.10-11   12:21 13.2   13:1 12.14; Mbá 19.15; Mat 18.16; 1Tm 5.19   13:2 1.23; 10.11; 12.20; 13.10   13:4 12.9-10; 1Kr 1.25; Flp 2.7-8   * 13:4 Buud ó Kríst: Ciyá ní í ká ná buud bæoηgú cug ján jisæ mbádúgá næ Kríst.   13:10 13.2; 10.8; 1Kr 4.21   13:11 Yuá 14.27; Rom 15.33; 1Kr 7.15; Ifz 6.23; Flp 4.9; 1Te 5.23; 2Te 3.16; Heb 13.20; 1Pr 5.14   13:12 1Kr 16.20   13:13 Mak 13.11; Rom 8.26, 39; Gal 6.18

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Galátia yé

Isâ í dúgyá nə Kálaad mə Pwôl shú Galátia yí

Pwôl nyə a sá məma mínjəond ηgólə jaaw milánj mí Zembî. Njəond ábeé nə aléel dí wə nyə á kə nə milánj mí Zembî shí á Galátia yé (Mis 16.6 nə 18.23).

Nji, bóól búúd bwə á nyingə kə wu, Pwôl kú bə, kə ηgə jííḡuli buud nə okrísten bēsh bwə cúgé Oyúden wá bwə jəlá nə bə məcəξ mə Moyíz, bul bə nə ndeé cəξ lú ábiwáág.

Nə ndeé, ja Pwôl nyə á gwág nə okrísten wá Galátia bwə ηgə bə nda bwə magulə njííḡulá wəwng yí (í á jee bə a njúl Ifêz), nyə á ka cilə bwo kálaad éga, shú nə bwə bəg kú bə njííḡulá wəwng, bwə nyingəg ηwa Jəjə Kéel. Nyə á ka təl kálaad yé icé ílól:

(1) A fwo tééd jaaw bwo sâ í á s̄y nə nyəmfwó yí; nda nyə á cénd kuú njəond ná, nə nda okrísten wá Yurúsəlem bwə á magulə nyə ná (lúu 1 nə lúu 2).

(2) A mú nyingə lwó nə təw micilyá myâ Sə a Cwúlú mí ηgə jííḡuli nə Zembî cugé nə ηkul ci nə muud ji tútəlí nə a bəξlə məcəξ mə Oyúden (lúu 3 nə lúu 4).

(3) A mú kə shínal nə bándúlálə nə bwə cúgəg váál cug ηkəηkə Shíshim ηgə lwó bwo yí (lúu 5 nə lúu 6).

Də dēsh təw mbúgula yēsh mə jəlá nə gwáduga ηkəηkə Shíshim wəwng nyədí lámúd, a wú míkwámúd.

Məbádá

¹ Mə Pwôl wə mə cílə kálaad éga, mə *muud lwámá mə Yésus-Kríst. Mə cugé múúd lwámá nə buud bwə á féesh mə, kú nyingə bə nə muud nyə á təl mə; Yésus-Kríst bá Sóóḡú wúsú Zembî muud nyə á gwúmushi nyə yé, bwə wə bwə á féesh mə nə mə bəg muud lwámá. ² Nə mə, nə bwááng* bēsh sən̄ḡ búśá sámhá wá, sə ηgə cilə módə məśá Galátia má. ³ Sóóḡú íshé Zembî bā Cwámha Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí ηgəg nə cugə nə shee. ⁴ Kríst nyə á kēenzh nyəmfwó, zə sá nə Zembî júúḡ shé nə *misém, nyə á zə yíl shé mányámá má bów-bów cug á mwōw mágaád. Nyə a sá námə nda Sóóḡú wúsú Zembî nyə á ci nó. ⁵ Zembî ηwág gúmó kandugə á kandugə. Amen.

Jəjə Kéel jisə nji ηgwūd

⁶ Bí mə léel béégya nə Zembî muud nyə á jōw bí nə mpaam mə *Kríst yé, kə bə dúl kéel íf? Mə ηgə bul káam sá jəwngú éé. ⁷ Mə acíyé nə dúlúgá kéel í nyingə bə. Mb̄. Jí yida bə ná, bóól búúd bwə mə zə sá nə fəg í jímbúg b̄i, cēel zə sá nə Jəjə Kéel mə Kríst í gwííḡúg dúl váál. ⁸ Mə ci nááá, ηkí ηgwól múúd mə zə nə kéel ishús í ηgə shwəḡla nə dəwng sə á bwiing bí yé, təw í nyingə bə sámfwó, təw jisə nə *éngəles nyə ámə zhu gwōw, ηkwaal nə nyə. ⁹ Sə á shí fwo bwey ci ntó, mə nyingə námə ci ná, ηkí muud mə zə bwiing bí kéel ηgə shwəḡla nə dəwng bí á *magulə yé, ηkwaal nə muud wəwng. ¹⁰ Nə jí? Ye mə ηgə sḡ nə sən̄ḡ buud wə sə bəg cúḡ, ye sâ Zembî? Ye mə ηgə jíi nə buud wə bwə gwágúg mə nywa? Mə ká ηgə jíi nə buud wə bwə gwágúg mə nywa, mə kú ná bə sóol məsáal mə Kríst.

Zembî wə nyə a jōw Pwôl

¹¹ Bwaang, mə mpú jaaw bí ná, Jəjə Kéel mə ηgə bwiing yí cúgé sâ nə muud nyə ámə bwənde nə fəg nyé. ¹² Muud ntāg dí nyə á bwiing mə dwo, ηkí jííḡuli mə dwo. Yésus-Kríst wə nyə a sá nə mə mpú isâ mə mpú yí.

¹³ ηgaá bí a shí gwág sâ mə á d̄u sá ja mə á bə náá yábə *Oyúden dí yí? Bí a shí gwág nə mə á d̄u lwó *Də lú óbúgula ó Zembî cúwálí nə ηkúd, mə á d̄u cugas bwo nə bwə jéξg. ¹⁴ Mə á ηgə léel kə shwóg yábə Oyúden d̄i cḡ bíl zhwoḡ ikala byām módí kúl búúd d̄i, mə

1:1 1.11-12; Róm 1.5; 1Kr 9.1-2 1:2 1Kr 16.1 * 1:2 Na cugé óminyəḡú wá byélé, jisə buud bən̄ḡ bwə ηgə búgula Yésus wá. 1:4 2.20; Mat 20.28; Yuá 1.29; 2Kr 5.21; Ifz 5.2; 1Tm 2.6; Tit 2.14; Heb 9.12-14, 26; 1Yn 5.19 1:6 Heb 12.15 1:7 5.8, 10; 2.4; Mis 15.1, 24 1:8 1Kr 16.22 1:10 1Te 2.4-6 1:11 1.1 1:13 Mis 8.3; 9.1; Flp 3.5-6; 1Kr 15.9

á bul wá lúu mæcum mé ódâ dî. ¹⁵ Nji, Zembî muud nyə á bwey féésh mə mə njúl ná mwê mə nyóóŋgú waam dí yé, múúd nyə á jêw mə mpáam dí yé, ja nyə á kwey né fwámé wəla mə wóós yí, ¹⁶ nyə a sá né mə mpúg Mwán yé mэдí lámúd, mə kэг nə nyə kə bwiing íkúl ishús. Nə ndeé, mə a shígé kə jî tɔɔ mæcwûn wə muud, ¹⁷ mə kú námé fwo kə Yurúsəlem nə mə kə bwəma nə *buud ɔ lwámá bwə á tééd ŋwa jiya nə mə wá. Mə á yida fwo kə shí á Arabî, mə nyiŋgə zə Damás. ¹⁸ Nə ndeé, mpúsə mimbú mílóɔl wə mə á ka tɛem bád kə Yurúsəlem nə mə kə bwəma nə Séfas† yé. Mə a já ntâg nyédí mwôw wúm nə mətóɔn. ¹⁹ Mə a shígé námé bwəma nə tɔɔ *muud lwámá ŋgwúw mwôw wúm nə mətóɔn mæŋgúđ, mə a dúg nji Zhâk á mínyɔŋú mə Cwamba. ²⁰ Mísh mə Zembî dí, mə aŋgê nə bwiing ijóó, sá mə ŋgə jaaw bí ga jisə búbólé. ²¹ Nə ndeé, mə á ka zə kə mofaan mâ Sirî nə Silisí. ²² Nji, mædɔ mə *Křist mâ Yudeá mə áshígé námé fwo mpu mə mpwoombú. ²³ Bwə á yida ŋgə gwág nji lán nə: «Muud nyə á də sá shé cúwáíl yé mú ŋgə bwiing búgə nyə á ŋgə cɛel jaŋgulə yí.» ²⁴ Bwə á ka ŋgə yə Zembî gúmá nə sá nyə á sá mə jɔɔŋgə.

2

Pwôl bánđŋ bóól búúd ɔ lwámá

¹ Nə ndeé, mə á ka nyiŋgə zə kə Yurúsəlem nji mpúsə mimbú wúm nə mínđ; jân jaa, sá Barnábas wə sə á kə, mə ŋkág nə Titus sámbád. ² Mə á kə ntâg nəcé Zembî wə nyə a lwó mə ná a ŋgə jii nə mə kэг. Səndŋ otówe ɔ shwóg sə á ka kə sɛɛŋgya, mə mú kə lwó bwo Jɔjɔ Kéel mə ŋgə cúndə ikúl ishús yí, nə ŋgəŋ. Bwó otówe ɔ shwóg íí, mə á lwó bwo Jɔjɔ Kéel dɔɔŋgú, nəcé mə a shígé jii nə iséy byâm í yág iyíy-yíy, tɔɔ byɔɔŋg mə á sá mwôw mə mpús yí, tɔɔ byɔɔŋg mə ŋgə sá mwôw mąga dí yí byêsh. ³ Mə ŋgə ci nə səndŋ Titus wə sə á bə sámbá, a njúl mwâ Gurêk; otówe ɔ shwóg bwə áshígé námé yímbəli nyə ná a síyág ábiwáág. ⁴ Nji bóól búúd bwə á ŋgə shiig nə búse gwoŋg dí wá bwə á ŋgə ci nə a síyág. Nəcé buud bɔɔŋgú bwə á zə nyíi gwoŋg jisúd nda búse námé ókrísten nda sə, ndug bwə á yida zə ná bwə zə ŋgə baagusə sə ishwoó ishwoó, nə bwə dúg váál sə ŋgə cugə cugə á kú nə mənyámá Yésus-Křist ŋgə yə sə yí. Bwə á ŋgə baagusə ntó nə bwə cɛel nyiŋgə wá sə mənyámád*. ⁵ Nji, sə áshígé bwele kúd lúu nə bwo, kú námé bwele yə bwo zhií; sə á ŋgə jii nji nə obúbólé wə Jɔjɔ Kéel sə ŋgə bwiing bí wá bwə bég kú fúfug.

⁶ Buud bwə á bwey mpúy nə otówe ɔ shwóg wá bwə áshígé námé yímbəli mə nə tɔɔ gúl sá shús. Mɛɛ mə abíshé sá otówe ɔ shwóg bɔɔŋg bwə á də bə yí, Zembî nyə ádé bísh nə mbéé jî jíga, kɛel jî jíga. ⁷ Otówe ɔ shwóg bɔɔŋg bwə á yida kwey nə Zembî nyə á yə mə mbag nə mə bwíŋgug ikúl ishús Jɔjɔ Kéel, námé nda nyə á yə Pyêr nə a bwíŋgug *Oyúden ná. ⁸ Nəcé Zembî muud nyə á sá ná Pyêr bág *muud lwámá shú Oyúden yé, nyə námé wə nyə a sá ná mə bég muud lwámá shú íkúl ishús. ⁹ Nə ndeé, buud bwə á ŋgə ŋwa Zhâk bá Séfas† nə Yuánes nə omənci-mənci wə *Dɔ. Omənci-mənci óni báá bwə á magulə nə Zembî nyə a mə féésh mə fééshá mpáam; báá bwə á ka báda sá Barnábas, lwó nə bwə mə magulə nə sə mə fúla nə bwo íséy bwə ŋgə séy yíid, sə kэг íkúl ishúsúd, bāŋ bwə kə Oyúden dí. ¹⁰ Bwə á yida ci nə sə bág də téduga mímbúmbúwá myâ Dɔ; mə á bwey námé wá lâm nə mə də sá ntó.

Pwôl bá Séfas

¹¹ Nji, ja Séfas nyə á zə Antyósh yí, mə a ləl lúu nə nyə tām buud, nəcé nyə a sá sá məbéé. ¹² Nyə á bə ná, shúshwóógú nə buud Zhâk nyə á nti wá bwə wóósúg íí, nyə á ŋgə də səŋ ŋgwúdu nə ikúl ishús‡; nji ja búúd ɔ Zhâk bwə á wóós yí, a mú fúnda nə buud bwə dú yáág nə ábiwáág wá bwə á bá dúg nyə, a mú julə nyúúl, kú ná fúla nə ikúl ishús. ¹³ Dúgúlə bóól *Oyúden bwə á dúg ntó yí, bwə mú námé julə mənyúúl, Barnábas mú námé

1:15 Zhe 1.5; Mís 9.3-5; 22.21; Rom 1.5; 1Kr 9.1; 15.10 † 1:18 Séfas: Jisə dúl jínə mə Pyêr.

1:19 Mat 13.55 1:21 Mís 9.30 2:1 Mís 15.1-19 2:1 1Kr 15.2; Flp 2.16 Barnábas: Mís 4.36 Títus: 2Kr 2.13

2:2 2.6, 9 2:4 1.7; 5.1, 13; Mís 15.1, 24; 1Kr 9.21 * 2:4 Mənyámá mə mæcɛɛ mə Moyîz. 2:6 Rom

2.11 2:7 1.15-16; Rom 1.5 † 2:9 Séfas: Jisə dúl jínə mə Pyêr. 2:10 Rom 15.26 2:12 Mís 11.3 ‡ 2:12

íkúl ishús: Na jisə bɔɔŋg ókrísten bwə á shígé bə Oyúden wá.

nyíi máshiiigá mæonngú. ¹⁴ Nda mə á dúg nə kuú njæond wán í á shígé ná ngə bə obúbále sə ngə bwiing Jəjə Kéel dí wá nə, mə á ka ci nə Séfas buud bēsh bwə njúl, nə: «Ja wée mwā Yúden wó tééd bə kú sá nda Yúden, ngə yida sá nda ikúl ishús yí, ntudelé wó jí nə njkul ka yímbuli ikúl ishús ná í njwág kuú njæond Oyúden yé?

¹⁵ «Shé bān, shé á byēl Oyúden, shé cugé íkúl ishús í ngə sá *misám íni. ¹⁶ Nji, shé mə yida mpu ná Zembî cugé nə njkul ci nə muud ji tútəlí nə sálə misóólúgú məcəx mə ngə jii myá; Zembî mə ci nə muud ji tútəlí nji ja á búgúlá Yésus-Kríst yí; shé bān shé á mə *búgula Yésus-Kríst shú nə búgə jæonng í sáag shé otútəlí mísh mə Zembî dí, kú bə sálə misóólúgú mí məcəx. Shé mə mpú nə sálə misóólúgú mí məcəx í cugé nə njkul sá múúd tútəlí mísh mə Zembî dí. ¹⁷ Shé ngə sə nə Zembî njwág shé nə otútəlí ə búúd nəcé Kríst; nji, í ká yida ngə nyîn cínonng nə shé músə osóol ə misám nda ikúl ishús í, ntó ka kə nə ji? *Kríst ngə yida kə nə buud misámúd í? Gúl sá cugé nə njkul bə ntó.» ¹⁸ Mə ká nyingə ngə weel məcəx mə á bwey myaas má, ngaá mə nyingə təl móméfwó cé múúd mə cáám məcəx yé? ¹⁹ Jí nə, Məcəx mə á gwú mə, mə músə ka bə mbimbə shú sá í dúgyá nə məcəx yí§; mə ji mbimbə jini kóombúd shú nə mə ngəg nə ka cugə nji shú mə Zembî. Mə á bə mbádúgá nə Kríst ja nyə á yə kwolós dí yí. ²⁰ Ntó ji nə, mə ná dí ngə cugə yé, Kríst wə ngə cugə mádí cwú. Cug mə ngə cugə nyúúl nyām dí ja gaád yí, mə ngə cugə gwo nji nə búgə ngələ búgula Mwān mə Zembî, nyə muud nyə á ceel mə nə ndéé a yána cug jé shú dām yé. ²¹ Mə acéélé sá nə mpaam mə Zembî í bəg kú nə mfíí. Nəcə, í ká bə nə muud ji nə njkul bə tútəlí mísh mə Zembî dí nə sálə misóólúgú mí məcəx, mpu ná Kríst nyə a fánda zə yə shwiý kú nə mfíí.

3

Ye búgə, ye məcəx

¹ Heé, yé íwagula-wagula i búúd yā Galátia! Zə mə nyingə zə kænd bí micwagəwa dí éne? Ngaá sá á shí mpu lwó bí Yésus, nə nda bwə á bwambulə nyə kwolós dí nə? ² Mpugá ná jaaw mə sá ga: Jí í á sá nə bi lógúg Jkənkə Shíshim, ye sálə misóólúgú məcəx mə ngə jii myá, ye magulálə bi á magulə jəjə lán sə á bwiing bí yí? ³ Dúni váál wagula wə ji? Ngaá bi á ngə mpu tééd cug krísten nə Jkənkə Shíshim? Bi wál nyingə táduga nə bi é shínál gwo nə mənukul mán? ⁴ Ow! Zhwog mənywa bí á bwəma nə ndí má* mə á bə ntó cwag í? Mbô, mə cugé nə njkul bə ntó cwag. ⁵ Zembî muud ngə yə bí Jkənkə Shíshim a ngə sá bí *məshimbá yé, a ngə sá bí mwo nəcé bí ngələ sá misóólúgú məcəx mə ngə jii myá? Ngaá a ngə sá bí mwo nəcé magulálə bi á magulə jəjə lán sə á bwiing bí yí?

⁶ Ngaá ntó wə í á bə nə *Aburaham yé? «Nyə a *búgula Zembî, Zembî mú lə nyə búgə jé jæonngú, a mú ci nə Aburaham ji tútəlí muud». ⁷ Mpugá gwág cínonng nə buud bānəng Zembî básə mpwogé nəcé búgə wá, bwə wə básə bwán ó Aburaham. ⁸ Ngaá Kálaad Zembî nyə á bwey jaaw Aburaham jəjə lán ga nə: «Ikúl nə ilwoŋ byēsh í bá zə bwəma nə ibwádán wódí». Kúkúl Kálaad Zembî jæonng í á bwey lwó nə ikúl ishús í bá bii búgə nə ndéé Zembî mú ci nə básə otútəlí. ⁹ Ntó ji nə, nda Zembî nyə a bwádán nə Aburaham nəcé a búgúlálə nə, Zembî mə bwádán námə nə buud bēsh bwə ngə búgula nda Aburaham wá.

¹⁰ Məlweemyā mə ngə yida bə buud bēsh bwə ngə dúg nə baagulálə məcəx wə í é kænd bwo wə Zembî wá; ngaá jí cilyá Kálaad Zembî dí nə: «Muud mə bə kú baagulə súsúsá jēsh jisá cilyá Kálaad Zembî dí nə a dúg sá gwo yé, njkwaal nə nyə». ¹¹ Í ngə ntāg mpu nyîn nə sāj sāj nə muud cugé nə njkul bə tútəlí mísh mə Zembî dí nəcé misóólúgú mí məcəx; í cugé nə njkul bə ntó nəcé cilyá wúsə nə: «Tútəlí muud mə bá *dúg cug nəcé bálə nə búgə.»

¹² Mpugá ntāg nə baagulálə məcəx í cugé bul bə yuug búgə; cilyá í yida bə nə: «Muud mə

2:16 3.10-12; Rom 3.20-30 2:17 Rom 2.17-3.20 2:19 6.14; Rom 7.6; 6.2-4 § 2:19 Mə ji mbimbə shú sá í dúgyá nə məcəx yí: Ntó mə ké nə «mə a mə yəw ngələ cugə nji shú lú məcəx». 2:20 1.4; Yuá 17.23; Rom 8.10-11; 2Kr 5.14 3:1 5.7 3:2 4.6; Rom 8.9-16; 2Kr 3.6, 17 3:4 4.11 * 3:4 Ciyá ní jí námə nə njkul bə nə «Zhwog micúnj bí á mə jisəw myá». 3:6 Mət 15.6; Rom 4.3, 22; Zhk 2.23 3:7 Rom 4.11-12 3:8 Mət 12.3 3:9 Rom 4.16 3:10 Mbá 27.26; Zhk 2.10 3:11 Aba 2.4; Rom 1.17; 3.20 3:12 Ləv 18.5; Rom 10.5

báágúlá súsúsá jêsh jísá cilyá máceçç dí ná á ðu sá gwo yé, máceçç yə nyə cug.»¹³ Kríst nyə á ka t̄j tâñ shú né ñkwaal á máceçç bídúg shé. Nyə a ñkêny ñkwaal wəwəñgú nyədí nyúúlúð nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, náəó: «Muud yêsh bwə kéél lííd yé, ñkwaal nə nyə»†. ¹⁴ Kríst nyə á ñkêny ñkwaal wəwəñgú shú ná, nyədí kwəwə dí, ibwádán í Abərahám í kálag íkúl ishúsud, shé buud ñgə búgula wá shé lógúg ñkêñkê Shíshim Zembî nyə á kaag yé.

Fwámé mpwəwə buud mə Abərahám

¹⁵ Bwaawə, shé ñwagá ná yuug nə gúl sâ shé mə ðú dúg búúd bwə ðu sá yí. ñgaá í ðu bæ ná zhizhe kálaad lúgə múúd mə sá yé, á ká s̄y váál í jəla yí, muud kú ná nyiñgə jímbal t̄wə cilyá, kú námə kwádulə t̄wə gúl sâ cínəwəñgú? ¹⁶ Abərahám wə Zembî nyə á kaag məñkaagə yé, *Abərahám nə mpwəwə buud nyé. Bwə añgə nə cí ná Abərahám nə məmpwəwə mə búúd mé, nda sâ mə cí ná məmpwəwə wəwəñgə mäsə ñkí bulya. Jísə ná «mpwəwə buud nyé», ntó jí ná *Kríst. ¹⁷ Mə ñgə c̄eel cí ná: Zembî nyə a bwey fwo sá kálaad lúgə váál í jəla yí, a mú ka zə yə *Oyúden Máceçç mpúsə mimbú mitəd min̄ə nə məwúm málól. Máceçç wəwəñgə mə á shígə bæ nə ñkul mə cénd sâ kálaad lúgə wəwəñgə dí, ná mə zə sá nə ñkaagə í yəg ntó cwag. ¹⁸ Nəcə í ká bæ ná muud mə lúgə nə lúgə nəcé sálə mísólúgú mí máceçç, í nda ná nyiñgə bæ sâ Zembî nyə á kaag yí. Zembî nywáá nyə a sá Abərahám mpaam, b̄ç̄l̄ə ñkaagə nyə á kaag yí.

Mfíí máceçç mə nə ndí yí

¹⁹ Ká Máceçç mäsə nə wáyé mfíí? Máceçç mə á zə kwíduli shú ná buud bwə dúg mpu ja bwə é ðu caam mwo yí, té mpwəwə buud Zembî nyə á yə ñkaagə yí í afwóyé wóós yí. *Wəéñgəles wə bwə á ka zə nə máceçç, ñkúmba múúd mú bæ kala-məjwū, a mú kala búúd mwo. ²⁰ Ká, kala-məjwū nyə ád̄ə bæ ja múúd ñgə sá sâ nyəm̄éfwó yí. Zembî jí nt̄əg fwó†.

²¹ Ye ntó jí ná Máceçç mə ñgə lumbuli nə məñkaagə Zembî nyə á ñgə kaag má? Gúl sâ cúgə nə ñkul bæ ntó. Dúl c̄çç í á mbóm bæ ná dúsə nə ñkul yə búúd cug í, muud jee bæ t̄útəlí mísh mə Zembî dí nə sálə mísólúgú mí máceçç. ²² Ká, Kálaad Zembî ñgə lwó ná buud ə shí ga b̄esh búşə mányámá mə *mísémúð. Mányámá wəwəñgə mäsə shú ná obúgula bwə ñwág ñkaagə mə Zembî, nəcé báá ñgələ búgúlá Yésus-Kríst.

²³ Ntó jí ná shé á bæ mányámád té fwála lə búgúlálə Yésus í á shígə fwo wóós yí; Máceçç wə mə á ka ðu fad shé, ñgələ bwánd ná Zembî lwóg shé zhíí shé búgúlág Yésus-Kríst yí. ²⁴ Ntó mə ké ná, Máceçç mə á ñgə kyey nə shé nda muud ñgə fála múmwán yé, ñgələ bwánd ná *Kríst zég, shé búgúlág nyə, shé mú bæ ót̄útəlí mísh mə Zembî dí. ²⁵ Né ndeé, ñgaá ná fwála lə búgúlálə Kríst í á mə wóós? Máceçç mə añgə ná nə fála shé. ²⁶ Nəcə, bí b̄esh mə *búgula, bí músə bwán ó Zembî^s kwəwə mə Yésus-Kríst dí. ²⁷ Mpugá ná bí b̄esh buud bí á ñgə duwan tâñ buud ə Yésus wá, bí a mə ñwa Kríst nda káándə mə bwáád*. ²⁸ Muud nda ná nyiñgə ðu bæ nə tédúgá ná mwā *Yúden wə éga, mwā Gūrêk wə éga; lwaá wəga, fúlí muud wə éga; nyíga jí mudúm, nyíga mudá. Mbó! Bí b̄esh mú sâ ñgwúð kwəwə mə Yésus-Kríst dí. ²⁹ Nda bí músə búúd ə Kríst ná, bí wə músə mpwəwə buud mə *Abərahám. Ntó, b̄ç̄l̄ə ñkaagə Zembî nyə á kaag yí, bí búşə nə kəw† wə Zembî.

4

¹ Mə ñgə c̄eel cí ná, té w̄esh mwán mə lúgə nə lúgə yé jí ná mwán ntombú yí, a t̄em bæ ámədí, a jí námə nda lwaá, kú nə kəw ísád. ² Nyə é ñgə gwág nə buud bwə é ñgə kweemb

3:13 Mbá 21.23; Rom 8.3; 2Kr 5.21 † 3:13 Cilyá ñí wúsə Mbá 21.23 dí; ntó jí ná, shwiy lú kwolós dúsə shwiy lú mázhúñgúlú. 3:14 3.2-5; Zhu 3.1-2 3:16 Mət 12.7; 17.7-8 3:17 MmN 12.40

3:18 Rom 4.14; 11.6 3:19 Rom 4.15 Wəéñgəles: Mis 7.38, 53; Heb 2.2 3:20 Mbá 6.4 ‡ 3:20 Zembî nyə a kaag ñkaagə kú nə kala-məjwū. 3:21 Rom 7.13; 8.2 3:22 Rom 3.9-30; 11.32 3:23 4.3

3:24 Rom 10.4 3:26 4.5, 7; Yuá 1.12; Rom 8.14-17 § 3:26 Ja Pwól mə cí na nó: «bwân ó Zembî» yí, a ñgə c̄eel cí bwân bwə mú fwámé íkala wá, ná bwáméfwó mpu ísâ í dúgyá nə bwo yí. 3:27

Rom 10.12; 1Kr 12.13; Kol 3.9-11 3:27 Rom 6.3; Ifz 4.24 * 3:27 cugə mbíí wí ná muud mə dúg bí yé bóg nda a ñgə dúg Yésus. 3:29 3.7, 14, 18; 4.7 † 3:29 kəw ñí dúsə kəw á j̄j̄j̄ ísâ Zembî nyə á kwəm̄usa shú bwân bé yí.

nyə wá, nə bəwɔŋ bwə é ɲgə vyee nyə jú sâ dí wá. A bá cugə ntó nə ndeé kə kumə ja fwála sósɔŋgá nyə á cɛɣlə í bá wós yí. ³ Ntó námə wə í á bə nə shé yé. Ja shé á bə ná bwán ó ntombú yí, shé á ɲgə gwág nə mishíshim mí ɲgə kyey nə isâ yâ shí ga myá*. ⁴ Nə ndeé, ja fwála í á wós yí, Zembî nyə á nti Mwân yé, zə byêl mwɔ mə mudád, íjwûga í Mácɛɛ́d. ⁵ Zembî nyə á nti nyə né Mácɛɛ mə jwúg nə nyə shú ná a jánág tâŋ í yîl búúd ményámá mə mácɛɛ́d yí, zə sá nə shé bəg nə zhií mə bə bwân ó Zembî. ⁶ Bî músə bwân ó Zembî; məyɪgyé mâ cínɔŋg məsə nə Zembî nyə a mə nti shé Shíshim mə Mwán yé mílámúd, Shíshim wəwɔŋ í də kîm nó: «Abba†, Dâ!» ⁷ Ntó jî nə wo cugé nyɪŋgə bə lwaá, wo músə mbyágá; nə ndeé, nda wó músə mbyágá ná, Zembî mə sá nə wo bəg nə dwó kəw ísâ nyə á bwíig bwân bé yíid.

Pwôl lâm wúsə gwôw

⁸ Yág ja bí á shígé də mpu Zembî yí, bî á də bə məlwaá mə ózembî bwə cugé námə mpu bə ózembî wá. ⁹ Ká ja bî mə mpu Zembî gaá, bul bə nə ndeé ja Zembî mə mpu bî gaá, dáyé váál bí bí nə ɲkul nyɪŋgə kə *búgula mbeé itag-bwool í mishíshim mí ɲgə kyey nə isâ yâ shí ga myá? Ye bî mə cɛel nyɪŋgə kə bə məlwaá? ¹⁰ Bî ɲgə bul kaŋusə mósól mwôw, nə bósól óŋkwoond, nə bíl ísəw, nə míl mímbû!‡ ¹¹ Bî ɲgə kənd mə lâm gwôw éé! Mə ɲgə bɛemb nə iséy mə á sá bídí yí í yóg íyíy-yîy éé!

¹² Bwaɔŋg, ɲgaá mə a mə sá móméfwó nda bî, mə téég bí məbwə, ɲgəgá nə cugə váál mə ɲgə cugə yí§. Bî a shígé bwɛɛ sá mə məbôw. ¹³ Bíméfwó bî mə mpú nə ja mə á tééd bwiɪŋg bí jɔjɔ Lâŋ ja áshúshwóógú yí, bwas wə í á sá nə mə shígulag bídí. ¹⁴ Bwas dəwɔŋg í á sá ntâg mə nyúúl ɲkí dana, ɲjî bî a shígé gwág mə nyéé, kú kâl mə. Bî á yida lág mə nda mə jî ɲgwól *éŋgəles mə Zembî, nda mə wə *Kříst Yésus. ¹⁵ Ká məshusug bí á də gwág mə ja jəwɔŋ má mə á mə ka kə ɲgow? Mə ɲgə mpu bwaagula nə bí á də gwág mə məshusug váál á nə, bî á mbəm bə nə zhií, bî a nywá jee tí mísh mún yə mə. ¹⁶ Ká, mə músə bí zhízhiŋ ja gaád nəcé mə jaawúlə bí obúbálé aá?

¹⁷ Yambán bósól búúd bwə ɲgə zə nə ndí bídí nî í cugé fwámé yambán; jísə ɲjî nə bwə cɛel zə béég bí nə mə shú nə bî nywílyág ɲjî nə bwo. ¹⁸ Jísə jɔjɔ sâ nə bî nywílyág nə sâ ányunywaá; ɲjî í jəla nə bî nywílyág nə gwo ja jêsh, kú bə ɲjî ja mə jí kúnə-kúnə nə bí yí. ¹⁹ Yé bwán bâm, mə mú ɲgə nyɪŋgə jug shú dánúd nda mudá ɲgə kwi y minú nə a zə byá yé; mə é jug ntó nə ndeé kə wós ja Kříst nyə é mpu shîn ɲwa jiya bídí ícug dí yí. ²⁰ Mə ɲgə jî ja gaád nə mə bəg nûŋ bídí, mə mpúg váál mə é lésha nə bí yí. Mə anyɪŋgáyé ná mpu sâ mə sáág shú dán yí.

Mpwokwoond mə Agar bá Sara

²¹ Bî buud mə céél nyɪŋgə kə nyíi məlwaá mə Mácɛɛ́d wá, jaawugá ná mə: yé bí ɲgə námə mpu gwág sâ Mácɛɛ́ mə ɲgə cí yí? ²² Jí cilyá Kálad Zembî dí nə *Aburaham nyə á byá bwán óbá, a byá nyíga nə lwaá dé, a byá nyíga nə mudá yé, kú bə sósól məsáal. ²³ Mwán mə lwaá nyə á byêl yéesh á muud dî; yé mə múdá nyə a shígé bə lwaá yé, nyə a byêl ɲkaagə mə Zembî dî. ²⁴ Budá óbá óni búse mpwokwoond á isə íbá: nyíga sɔ á mbúŋ Sinayî, sɔ jəwɔŋg í byá məlwaá: Agar wə éne. ²⁵ Agar wəwɔŋg wə mbúŋ Sinayî wúsə Arabî yí,

4:3 4.9-10 * 4:3 Ciyásə ámə cí na nó: «mishíshim mí ɲgə kyey nə isâ yâ shí myá» nî, buud bêsh bwə cugé bul bə nə cúŋ ɲgwúd na. Sé bân sá ɲgə cí ntúni nəcé sá mə dúg nə Pwôl ɲgə cí məŋkul mə də ɲgə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Kříst yí. Bósól bwə ɲgə cí nə jísə «isâ í á tééd shí ga yí». Dúgúg námə Kol 2.8, 20. 4:4 3.13; Yuá 1.14

4:6 Rom 8.15-16 † 4:6 Abba: Ciyá nî í kə nó «Dâ». 4:7 Rom 4.13; 8.17 4:8 1Kr 8.4-6 4:9 Ifz 1.21; Kol 2.8-23 4:9 1Kr 8.3; Kol 2.15 4:10 Mbá 4.19; Mis 7.42; Rom 14.5 ‡ 4:10 Na, Pwôl ɲgə jəla nə cí məzəŋ mə Oyúden, ɲkí ntâg bíl ísâ íkúl ishús í á də sá dúlə yə wəacén-cení gúmá yí. Nyə a lás námə lésú ɲgwúd wəwɔŋg Kol 2.16 nə 2.23 dî. 4:12 1Kr 9.19-21 § 4:12 Pwôl ɲgə jîi nə obúgula ó Galátia bwə cugəgú nda nyə, kú ná kənd mílám gwôw nə nyá mácɛɛ́; mácɛɛ́ mə cugé nə ɲkul sá nə bwə bíig cug, mə cugé námə nə ɲkul sá nə bwə shúbúg cug. 4:13 Mis 16.6; 2Kr 12.7 4:17 1.7 4:19 1Kr 4.15 4:22 Mət 16.15; 21.3 4:23 Mət 17.18-19; Rom 4.17-20; 9.7-9 4:24 MmN 19-20; Gal 3.23; 4.1; 5.1 Agar: Mət 16.1

a ji ntâg mpwokwoond á Yurúsalem a múús, Yurúsalem wəɔŋgú bə́nɔ̃h mimbyága myé myêsh búsa mə́lwaá. ²⁶ Yurúsalem a gwów nywáá cugé lwaá, nyə ntâg wə́ jí nyóóŋgú wúshé. ²⁷ Nəcə jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Wo mudá wó abwélé byá yé, gwágúg máshusug;

wo wá yáŋgá, wo muud wó abwélé gwág mácey mə́ byéyí yé.

Nəcə bwán wə́ mudá nyə́ á myeesh yé bwə́ bul bulya,

cɔ́ bəɔŋg wə́ mudá jísə́ nə́ báá yé.

²⁸ Bwaang, bi báá bi búsa bwán bwə́ á byêl ŋkaagə́ má Zembî dí nda *Izaag wá. ²⁹ Nə́ ndeé, mwán nyə́ á byêl yéesh á muud dí yé nyə́ a lwó nyəɔŋg nyə́ á byêl nə́ ŋkul mə́ ŋkɛŋkɛ́ Shíshim yé cúwúli; ntó námə́ wə́ í ŋgə́ bə́ ja gaád yé. ³⁰ Ká Mícilyá mí ŋgə́ ci nə́ jí? ŋgaá mí ŋgə́ ci ná: «Wíŋgúg múdá á lwaá bá mwán yé; í ajíyé nə́ mwán yé zə́g kaaw mə́ŋkəw nə́ mwán mə́ múdá cugé lwaá yé.» ³¹ Nə́ ndeé bwaang, shé cugé bwán ó lwaá, shé búsa bwán ó nyəɔŋg cugé lwaá yé.

5

¹ Kríst nyə́ a yíl shé mə́nyámád nə́ shé cúgəg ofulí. Yíímúgá mə́nyúúl, kúgá nyingə́ kə́ nyíngal mə́nyúúl mə́lwaád.

Jiya fulí

² Mə́ Pwól mə́ ŋgə́ ci ná, bí má ká kə́ ŋgə́ síya ábiwáág í, sà *Kríst nyə́ á sá yí í kú ná bə́ bí nə́ mfíí. ³ Mə́ nyingə́ báágulə́ jaaw múúd yêsh mə́ síya ábiwáág yé fwámé jaaw ná, jísə́ nyə́ yímbúli ná a bég námə́ máceɛ mə́sh. ⁴ Bí buud ŋgə́ dúg nə́ baagulələ́ Məcəɛ wə́ í é təl bí otútəlí mísh mə́ Zembî dí wá, bi má ntáma bínɔ̃h Kríst shwə́, bi má wú kúl bí á də́ bwəma nə́ mpaam mə́ Zembî yí. ⁵ Sá báá, sə́ ŋgə́ ji nə́ búgə́ nə́ Zembî wə́ má bá sá nə́ sə́ bə́g otútəlí; ŋkɛŋkɛ́ Shíshim wə́ ŋgə́ balan nə́ búgə́ jísú, ŋgə́ sá nə́ sə́ ŋgə́g nə́ bwánd nə́ Zembî nyə́ e sá sə́ sóólúgú wəɔŋg. ⁶ Nəcə, muud músə́ múúd mə́ Yésus-Kríst yé mə́ mpú ná: muud tɛem síya ábiwáág, í nda bə́ nə́ mfíí; muud nyingə́ bə́ kú síya, kú námə́ nə́ mfíí; sà ŋgwúd wə́ ŋgə́ kwíínd: nji búgə́. Búgə́ jəɔŋg í də́ ntâg nyín cɛelíd.

⁷ A jə́ kuú njoənd bí á téeđ nə́ ndí yí ey! Zə́ nyə́ a mə́ zə́ jándəwo bí zhííd nə́ bi kú ná nyingə́ bɛ́ óbábələ́ éne? ⁸ Váál líŋgúlə́ bwə́ mə́ líŋg bí ni í áŋgê nə́ zhu wə́ Zembî muud ŋgə́ jəw bí yé. ⁹ ŋgaá bi mə́ mpú ná búbaalə́ *ləvur bíbíyá í də́ sá nə́ mbulyá ŋgug wêsh í bádúg? ¹⁰ Jám kóómbúd í, mə́ ji nə́ búgə́ nə́ bi mú buud ɔ́ Cwámba, bi abúle nyingə́ bɛ́ nyúl zhí shús. Nji, muud nyə́ á mə́ zə́ sá nə́ fəg í jímbúg bí éne, təɔ́ nə́ nyə́ wə́ zə́ təɔ́ zə́, Zembî mə́ bá yá nə́ nyə́.

¹¹ Bwaang, í mbəm bə́ búbələ́ nə́ mə́ ŋgə́ ná nyingə́ cúndə́ ábiwáág, bwə́ ka nyingə́ wáamb mə́ nə́ cúwúli nə́cə́ jí? Mə́ ká nyingə́ ŋgə́ jíguli buud ntó, mpu nə́ mə́ aŋgê ná jíguli kwolós, sà í kwál bwo bəɔgú yí kú ná bə́. ¹² Buud bwə́ mə́ zə́ zamudan bí óni, bwə́ jéeg námə́ kə́ cwíya mímyáágá!

Fwámé jiya fulí

¹³ Bwaang, *Kríst nyə́ á mə́ sá nə́ bi cúgəg cəg fulí. Nji, cəg fulí jəɔŋgú í ajáláyé nə́ yida təl bí məkuú shí nə́ bi sáág isá mílám mín mí ŋgə́ gwág yéesh yí. Yidagá bə́ nə́ váál cɛelí í é sá nə́ bi dúg bə́, ŋgwól kwíínd ŋgwól, ŋgwól kwíínd ŋgwól yí. ¹⁴ Nəcə, mə́mpəndí mə́sh m̄ Məcəɛ mə́ ká bwəma mpəndí ŋgwúd dí ná: «Cɛelug múúd yêsh jísə́ wo kúnə́-kúnə́ yé nda wó céél wóméfwó ná». ¹⁵ Ká, bí má ká yida ŋgə́ kwagula mpəndúgá nyín, ŋkí ntâg nə́ bí ŋgə́ bə́, ŋgwól fɛeg ŋgwól, ŋgwól fɛeg ŋgwól, bi ó ka bey nə́ í bág shúgula bí nə́ bóól kweemushi bóólúgá!

4:26 Heb 12.22; Mbú 21.2   4:27 Iza 54.1   4:29 Mət 21.9   4:30 Mət 21.10   5:1 2.4; 4.5, 9; 5.3   5:3 3.10, 12; Rom 2.25   5:5 2.16; Rom 8.23-25   5:6 3.28; 5.22; 6.15; Rom 4.11; 1Kr 7.19; Ifz 6.23   5:8 1.6-7   5:9 1Kr 5.6   * 5:9 Kaanə́ ni wí námə́ fwo bə́ 1Kr 5.6 dí; wúsə́ námə́ nda kaanə́ sə́ mə́ də́ ci ná: «Shú ŋgwúd mə́ də́ wá bóól bəsh ibwool» yí.   5:10 1.7   5:11 6.12, 14; 1Kr 1.23   5:13 1Kr 6.12; 10.23-24; 1Pr 2.16   5:14 Ləv 19.18; Rom 13.9   5:15 Zhk 4.1-2

¹⁶ Mə ngə yida ci náaa: cugəgá váál cug Ŋkəŋkə Shíshim ngə lwó bí yí; ja jəŋgú, bi anyiŋəyé ná ngə bə iwímbúg í cug mə múud. ¹⁷ Nəcé, iyéesh í cug múúd í ngə lúmbuli nə iyéesh í Ŋkəŋkə Shíshim, iyéesh í Ŋkəŋkə Shíshim lúmbuli nə bí í múúd; isâ íbâ íni í ngə síya lúmbulí bídí mílámúd, váál á ná bí nda sá sâ bí mó céél sá yí. ¹⁸ Nji, bí mó ká ngə cugə váál cug Ŋkəŋkə Shíshim ngə lwó bí yí, bí nda ná nyiŋgə bə mólwaa mó məcəx.

¹⁹ Misóólúgú mí dū zhu iyéesh í cug múúd dí myá mí cugé nə njúúg, myó wə: nə jaŋga, nə misóólúgú mí áduđanā, nə asíy-síy, ²⁰ nə yələ ózembí ó áyadúg gúmá, nə sálə jamb, nə ifumuga, nə ozhuyā, nə mbíya lâm, nə dúlə nyada, nə məfendyā, nə dúlə bə məcúŋ məcúŋ, nə məŋkəwómú, ²¹ nə məzhún, nə iŋguluga, nə idína í álal-ŋkul†, nə bíl váál isâ yā ntó. Mə tééd fwo bwey kéwuli bí námə nda mó á fwo bwey jaaw ná, ná: buud bwə ngə sá váál isâ íni wá bwə ábúlé bə nə kəw Faan mó Zembí dí.

²² Ká, Ŋkəŋkə Shíshim nywáá mó dū sá nə muud bəg nə ccelí, nə məshusug, nə mətəla, kú nə mílámusa, nji jə lâm, nə jə fúlú, məŋkaagó mé nda salan, ²³ nə lám nó shee, nə dúlə mpu bii lâm; kú nə təw cəx í ngə ban váál isâ íni. ²⁴ Buud bwə músó búúd ó Kríst wá, bwə á mó bwambulə mbií búúd bwə á dū fwo bə yí kwolós dí, í yə nə iyéesh byé nə iwímbúg byé byēsh. ²⁵ Ŋkí shé mó mpú ná Ŋkəŋkə Shíshim wə ngə sá ná shé cugəgú, shé kágá bíđ ná nyə wə kyéyug nə shé. ²⁶ Shé yówugá íbəmb, shé yow dúlə ngə sə məbyaagulə nə dúlə sá ófimâl sáméfwó nə sáméfwó.

6

Dugá wá məbwə

¹ Bwaanŋ, ŋkí í wóós ná muud mó biil nə iwushí, bí buud ngə bə Shíshim mó Zembí wá, ŋwagá nyə nə lám né shee, bí sá ná a cíg sóólúgú wəŋg. Bi ó dū námə káálugə ná bi bílúg məbwəbúlánud. ² Dugá sá ná, ŋgwól mó ká bə nə məkwowula, bóól wá məbwə; sálə ntó wí ná bí ngə bə cəx *Kríst nyə a lúgə shé nə ndí yí. ³ Nəcé, ŋkí muud ngə tádúgá ná a ji gúl məma sâ, í njúl ná a cugé təw sâ, a ngə shiig nyəméfwó. ⁴ Nə ndeé, muud yēsh fáasug misóólúgú nyəméfwó ngə sá myá; á ká dūg nə mí mpíyá nə gúmá, a mú ŋwa gúmá nə nyəméfwó, kú bə mánnyúul mó búúdud. ⁵ Nəcé muud nyəméfwó mó jəlá nə fwo wáduga nə micúŋ myé.

⁶ Muud ngə jíig Milósú mí Zembí yé yəg muud ngə jíiguli nyə yé kəw á isâ byēsh á jí nə ndí yí.

⁷ Kúgá shiig mánnyúul; bwə ádé kə nə məshiiŋə wə Zembí; mpəg múúd mə bə yí, gwo námə wə á bá mwáág yí. ⁸ Múúd mə ká bə mpəg á nyúul*, mpəg jəŋg í bá wúmə nyə shwiy, dwə wə á bá mwáág t̄ŋ mpumə yí. Muud mə ká yida bə mpəg Shíshim†, mpəg jəŋgú wúmə nyə cug á kandugə kandugə, gwə wə nywáá mó bá mwáág t̄ŋ mpumə yí. ⁹ Shé kúgá káád sálə mánnywa; shé mpúgá ná, shé mó ká bə kú káád íí, shé mó bá mwáág mpúmə á mánnywa məŋgú fwála í bá jəla yí. ¹⁰ Nə ndeé, té shé ngə ná bə nə fwála yí, shé sáágá buud bēsh mánnywa, bul bə ná ndeé bəŋg búsó óbúgula nda shé wá.

Məshíné mó kálaad

¹¹ Bwaanŋ, bi mó dūg məma íkaŋgá mó ngə cilə bí nə mbwə wām yí. ¹² Buud bwə ngə yímbuli bí ná bi síyág ábiwáág óni, bwə ngə sə ná bwə ŋwa gúmá nə misóólúgú myā buud. Jísə nji ná bwə acéélé bwəma nə cúwálí kwolós mó *Kríst í ngə kwaamb yí. ¹³ Dugá, buud ə ábiwáág bwəméfwó bwə aŋgə nə baagulə məcəx, nji bwə ngə jii ná bi síyág ábiwáág. Jísə

5:16 5.25; Rom 8.2-13 5:17 Rom 7.13-23 5:18 Rom 6.14; 7.4 5:19 Rom 1.28-32; 1Kr 6.9-10; Ifz 5.3-5; Kol 3.5-8; 1Tm 1.9-10; 2Tm 3.2-5; 1Pr 4.3; Mbú 22.15 † 5:21 idína í álal-ŋkul: Mbií ídína wəŋg í á dū bə, buud də nə ŋgul ntə mínji, buud sá jaŋga kú nə məsəs. 5:22 Ifz 5.9 5:23 1Tm 1.9; 2Pr 1.6 5:24 2.19; 6.14; Rom 6.6; Kol 3.5; 1Yn 3.6 5:25 5.16; 1Kr 6.19; Ifz 4.30 5:26 Rom 12.10; Flp 2.3 6:1 Mat 18.15; Zhk 5.19; 1Kr 10.12 6:2 1Kr 9.21; 2Kr 11.29 6:3 1Kr 4.7 6:5 Rom 2.6; 14.12 6:6 1Kr 9.11, 14 6:8 Yuá 3.6; 6.63; Rom 8.6, 13 * 6:8 bə mpəg á nyúul: Ntó mó kə ná: «Wá lúu ngələ sə mánnywa mó dúgyá nə nyúul má». † 6:8 bə mpəg Shíshim: Ntó mó kə ná: «Wá lúu ngələ sə mánnywa mə dúgyá nə Shíshim má». 6:9 2Te 3.13 6:10 Yuá 13.34; Rom 12.10; 13.8; 14.15; 1Kr 8.1; 2Kr 8.7-8; Gal 5.6, 13-14; Ifz 5.2; Flp 2.2; 1Te 3.12; 4.9; 1Tm 1.5; Heb 13.1; 2Pr 1.7 6:11 1Kr 16.21 6:12 5.2, 11

bwo nji ná bwé cɛɛl bá dɛ bəgɛwɛ ná bwé wé bwé á sá ná bi síyág ábiwáág. ¹⁴ Ká mɛɛ jâm kóómb di, mɛ cugé nɛ gúl sâ mɛ jí nɛ ŋkul bəgɛwɛ nɛ ndí yí, námé nji kwolós mɛ Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst; nɛcé Kríst nyɛ a mɛ sá ná mɛ dúgúg shí ga nda nyísə kwolós d̄i, shí ga dúg mɛ nda mɛ jí kwolós d̄i. ¹⁵ Gwé wé mɛ cí ná, síyálə ábiwáág cúgɛ nɛ m̄fíí, nyiŋgólə bə kú síya, nda nɛ m̄fíí; sá jí nɛ m̄fíí yí jí nji bólə kukwumɛga ágúgwáan. ¹⁶ Buud bēsh bwé é bɛ ŋjígúlá ní wá, Zɛmb̄i kə sá ná bwé cúgəg nɛ shɛɛ, kə gwág bwo cɛy lámád, kə sá námé *Izɛrəyɛl yé ntó.

¹⁷ Tɛéd múús íí, muud nda ná nyiŋgə ntágulə mɛ lúu; mpugá ná nyúúl nyâm nyí nɛ mɛyigyé mɛ ŋgə lwó ná mɛ a mɛ jug shú mɛ Yésus má. ¹⁸ Bwaarŋ, Mpaam mɛ Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst í jíg mítédúgá mínúd. Amen.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Ifêz yé

Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Ifêz yí

Pwôl nyə á cilə bóól ókálaad a njúl mímbwugud, bwə də jôw ókálaad bəwəng nə «ókálaad o mwâ mimbwug». Bəğlə sâ jísó Ifz 3.1 nə 4.1 dí yí, í ngə nyîn nə kálaad á buud ó Ifêz jísə cínəngá mbwoomb «ókálaad o mwâ mimbwug» dî, bəndə nyəwəng á buud ó Filipî, nə á buud ó Kolósia, nə nyəwəng nyə á cilə Fəlməndə yé.

Minjígúla mísə kálaad wəwəng dí myá mí ngə nyîn nda sâ mə cí nə Pwôl nyə a shígə cilə nyə nji shú Də ngwúd. Shug lú mínjígúla myəwəng wə yuug á kandəgə kandəgə Zembî nyə á yágulə yí; yuug nə á shəng isâ yâ jəng nə ya shí byēsh Krîst dí shí məkuú (1.10). Pwôl nyə á ka kaaw njígúla wəwəngú məngəw məbá.

(1) **Ŋkəw** áshúshwóógú í ngə lwó nə Zembî nyə á shəng Oyúden bəndə ikúl ishús, a sá nə bwə bəg kúl ngwúd kwəng mə Krîst dî (1.3–3.21).

(2) **Ŋkəw** ábēé í ngə lwó nə obúgula bēsh bwə jəlá nə cəgə cəgə á bələ sēngyá kúl ngwúd, nəcé bēsh bwə músə buud o Yésus-Krîst (4.1–6.20).

Məbədə

¹ Mə Pwôl, muud Zembî nyə a féesh nə mə bəg *muud lwámá mə Yésus-Krîst yé, mə cilə bí minjékəkê mí búúd ó Yésus-Krîst, buud ó abúgúlag. ² Sóóngú wúsú Zembî bá Cwámba Yésus-Krîst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí ngəg nə cəgə nə shəc.

Mpaam ántə minji

³ Gúmə nə Zembî, Sóóngú mə Cwámba wúsú Yésus-Krîst, nyə muud nyə á mə bwádan nə sê kwəng mə *Krîst dí, sá sə mənywa mə *shishim məváál mēsh jəng dí gwəw yé. ⁴ Nyə á bwey féesh sə kwəng mə Krîst dí a nda fwo fwə shí nə gwəw. Nyə a féesh sə nə sə bəg minjékəkê, kú nə sá á jumúg nyədí míshúd. Ŋgələ bə cēlí nyə á cēl sə yí, ⁵ nyə á bwey bə nə cəğlá nə a bá ŋwa sə tâŋ bwán bə kwəng mə Yésus-Krîst dî, váál jəjə yéesh jé í á bə yí. ⁶ Yéesh jé í á bə ntó shú nə sə ságúsəg məma mpaam nyə á sá sə kwəng mə ábábə yé dí yí.

⁷ Zembî nyə a mə yíl sə mənámád nəcé məcíí mə ábábə yé wəwəngú, a mə juu sə nə iwushí bísú nyədí kwəng dí, nə ijuugá námə bímbí məma mpáam nyé. ⁸ Zembî nyə a mə bul bul sá sə mpaam nyəwəngú, juw sə zhií mə bə nə fəg nə ikəŋ. ⁹ Nyə a mə sá nə sə mpúg jəjə yuug jé nyə á ngə baagulə shwoó nə a bá zə sá lúu mə Krîst dí yí. ¹⁰ Nyə á ngə baagulə yuug jəwəng nə a bá zə casulə gwo mwów mə məzhúgúla: í á bə nə a bá sēng isâ byēsh yə Krîst nə Krîst nyəmēfwó a jwúg nə byo: təw isâ bísə gwów jəng dí yí, təw byəwəng bísə wa shí yí.

¹¹ Zembî nyə a mə ŋwa sə tâŋ kəw* dé lúu mə Krîst dî. Nyə a tééd bwey féesh sə námə nda yuug jé í á bwey bə nə, nyə muud mə dú kyey nə isâ byēsh nda á cēl nə yé. ¹² Nyə á ŋwa sə tâŋ kəw dé shú nə, sə buud sə á tééd fwo bwey kwey bwágə lúu wə Krîst wá, sə dúg ságusə váál á mpíyá nə gúmə yí. ¹³ Nyədí kwəng dí wə Zembî nyə á wá bí Ŋkəkəkê Shishim nyə á bwey kaag buud yé, nyə á wá bí nyə tâŋ məyigyé mé ja bí á gwág ciyá á búbélé yí, ja bí á gwág Jəjə Ləŋ ngə cəg bí yí, nə ndéé bí mú *búgula nyə yí. ¹⁴ Nyə a wá shé Shishim yé wəwəng mílamúd tâŋ bēén nə a bá yə sə dúsú kəw lú mənywa ja á bá zə məel yíl kúl búúd jé mənámád yí. Nəcé, nyə á kusə kúl búúd jəwəngú nə í bəg də ságusə váál á mpíyá nə gúmə yí.

Məjəgula

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 Ifêz: Mis 18.19–21; 19.1 1:3 2.6; 2Kr 1.3 1:4 5.27; Yuá 15.16; 17.24; 2Te 2.13
1:5 Yuá 1.12 1:6 Mat 3.17; Rom 5.2; Kol 1.13 1:7 Zembî nyə a mə yíl sə mənámád: Kol 1.13–14
məcíí: Ifz 2.13; Rom 3.25–26; Kol 1.20; 1Yn 5.7 Zembî nyə a mə bul bul sá sə mpaam: Ifz 2.7 1:9 1.22; Kol 1.16, 20 1:11 1.4; Rom 8.28–29 * 1:11 Bóól bwə cí na nó: «Zembî nyə a mə yə sə dúsú kəw.» 1:13 4.30; 2Kr 1.22; Kol 1.5 1:14 4.30; 2Kr 1.22

¹⁵ Sâ jɔɔŋ wé bí é gwág ná, té má á gwáduga ná bí ngə *búgula Cwám̄ba Yésus, bi ngə námá cɛel obúgula bēsh yí, ¹⁶ mə ayówé ngələ yə Zembî akíba shú dán ja jēsh má ngə wá bí mǎjəgula mām di yí. ¹⁷ Mə ngə jəgula ná, Zembî mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst, Pɛpá á milwanô yág bí *shishim á fug í é lwó bí nyə, sá ná bí mpúg nyə yí; ¹⁸ a wág bí ingúŋgəŋ mísh m̄á lámúd, bi mpúg váál bwágó lúu búúd bwé dú bə nə ndí ja á jōw bwo yí, bí mpu bímbí lú zhwog ijimá ísâ á dú kaaw mǐŋkɛŋkɛ mi búúd myé yí, ¹⁹ nə məma yáág-yáág mǐsólúgú á dɛ sá shú sə obúgula myá, mǐsólúgú á dɛ sá nə məma ŋkúl nyé ántɔ minji myá. ²⁰ Məma ŋkúl ántɔ minji nyɔɔŋ wé nyə á wɛɛf gwúmúshíla *Kríst ná ndéé kə jil nyə nyédí mbwə mǎncwŋm jɔŋ dí gwōw yí. ²¹ Nyə á bŋn Kríst gwōw a ntɔ ísâ yá məyídúgú† í ngə wá buud mǎnyámád yí, nə byɔɔŋ í ngə lwó buud mpəl yí, nə byɔɔŋ í ngə ntɔ buud ŋkul yí, nə byɔɔŋ bísé nə icwám̄ba yí; á ntɔ sâ jēsh jí nə ŋkul gwiidəw jínə tɔɔ wa cɛg ga dí, tɔɔ jɔɔŋ cɛg í ngə zə shwóg yííd. ²² Zembî nyə a má wá ísâ byēsh Kríst dí mǎnyámád, ná ndéé, nda Kríst mə jwú nə ísâ byēsh ná, Zembî mú təl nyə lúu á *Dɔ lú obúgula, ²³ Dɔ dɔɔŋgú í njúl nyúúl nyé, í njúl lwándúlá nə nyə, nyə muud ngə lwándúlə sâ jēsh kúl jēsh yé.

2

Kríst nyə á zə nə cɛg

¹ Bi bāŋ, nə iwushí nə *misém bí á dɛ sá myá, mí á sá nə bi bəg mimbimbə. ² Bi a wá mǎnyúúl cɛg iwushí nə misémúd yág, ŋwa kuú njɔɔnd á buud ɔ shí ga, ngə bɛ məsa ngə kyey nə lal-lal mǎjamb mǐŋgúlúd yé, nyə *shishim ngə lwáfələ buud ɔ mǐŋgáádə yé. ³ Sé bēsh óga, sá á bə námá gwoŋŋ jɔɔŋgúd, cɛg jisú í á ngə bɛ iyéesh yá milám mǐsú, sá á dɛ sɔ nji nə sé má lwándúlə íyéesh byɔɔŋgú nə bów-bów mǐtédúgá myá cínɔŋ; sá á bwey byél sé njúl námá nda bóól bēsh, sá njúl nji nə Zembî gwágúg sé zhwuŋá. ⁴ Nji, Zembî ji bul bə nə lám mǎcɛy, nyə á cɛel shé nə fwámé məma cɛelí. ⁵ Gwó wé í á sá ná, shé buud shé á bə mimbimbə nəcé iwushí bíshé wá, nyə á nyiŋgə yə shé cɛg ja nyə á gwúmushi *Kríst yí. Mpaam má Zembî wé í á má sá nə bi dúgúg cɛg. ⁶ Zembî nyə a gwúmushi shénɔŋ Yésus-Kríst, ná ndéé, lúu yé dí, nyə a má kə jil shénɔŋ gwōw jɔŋ dí. ⁷ Nyə a sá shé bímbí lú mǎnywa dɔɔŋgú lúu má Yésus-Kríst dí, shú ná a lwó ikala í búúd í é ngə byél yí ná, mpaam á jí nə ndí yí, í ntɔ sâ shé bāŋ mə jōw nə mpaam yí. ⁸ Mpugá nə mpaam má Zembî wé í á má sá nə bi dúgúg cɛg, bi a má ka ntāg bii mpaam nyɔɔŋgú nə zhií a búgú. Sólúgú wɔɔŋŋ í cúgé sólúgú wún, jisə yána má Zembî. ⁹ Shé ádúgeé cɛg nəcé fwōlə sá wúl sólúgú, mbō. Muud nda jee ŋkēny nyúul. ¹⁰ Shé búsa yida bə sâ Zembî nyáméfwó má shín lúla yí. Nyə á nyiŋgə té shé ncuncumbə lúu má Yésus-Kríst dí, shú ná shé kág sá jɔjɔ mǐsólúgú nyə á bwey kwəmusa shé myá.

Kúl búúd má Zembî

¹¹ Bi buud bí á byél yág íkúl ishús dí wá, bi ɔ tédúgá sá bí á dɛ bə yí, ja *Oyúden bwé á dɛ ŋwa ná bí cugé nə ábiwáág yí, í njúl nə bāŋ bwé á bə nə nyə nji mǎnyúúlúd, məbwé má búúd sála. ¹² Bi á dɛ bə, kú nə wɔŋgó nə *Kríst, kú nə zhií bí má bó búúd ɔ Izəryél; bi á dɛ bə ojínə, kú nə kəw ísâ Zembî nyə á dɛ kaag buud ɔ ísɔ bé yííd, ngə cɛgə kú nə bwágó lúu, ngə cɛgə kú nə wɔŋgó nə Zembî. ¹³ Ká ja gaád íí, bí buud bí á dɛ bə Zembî shwóg-shwóg wá, mǎcií má Kríst má á má sá nə bi bəg nyə kúnə-kúnə, kwɔŋ má Yésus-Kríst dí.

1:16 Kol 1.3   1:17 5.17; Mik 2.6; Kol 1.9-10   1:18 4.4; Kol 1.12   1:19 2Kr 13.4; Kol 2.12   1:20 Mís 2.33; Kol 3.1   1:21 6.12; Rom 8.38; Gal 4.8-9; Kol 1.13, 16, 20; 2.9-10, 15, 20   † 1:21 Na jisə wəŋgəles bwé ngə ciy Yúđ 1.6 dí wá.   1:22 1.10; 4.15; 5.23; Sôm 8.7; Kol 1.18; 2.19   1:23 Dɔ dɔɔŋgú í njúl nyúúl nyé: 2.16; 4.1-16, 25; 5.30; 1Kr 12.4-11, 27; Kol 2.19 í njúl lwándúlá nə nyə: 2.14, 18; 4.1-6; Kol 3.15 lwándúlə sâ jēsh kúl jēsh: 3.19; 4.10   2:1 2.5   2:2 6.12; Yuá 12.31; 14.30; Mís 26.18; 1Yn 2.16   2:3 5.6, 8; Rom 1.28; Kol 3.6   2:4 Rom 8.39; 9.16; Zhk 5.11   2:5 2.8; Rom 3.24; 6.13; Kol 2.12-13   2:6 1.3; Kol 2.12; 3.1   2:7 1.7; Rom 5.20   2:8 Mat 20.15; Yuá 4.10; Mís 15.11; Gal 2.16   2:9 Rom 3.28; 1Kr 1.31; 2Tm 1.9; Tit 3.5   2:10 Tit 2.14   2:11 Rom 11.17   2:11 5.8 ábiwáág: Gal 5.6; Flp 3.3   2:12 Rom 9.4; 1Kr 15.19; Kol 1.21-22; 1Te 4.13 ojínə, kú nə kəw ísâ Zembî nyə á dɛ kaag buud ɔ ísɔ bé yííd: 2.19   2:13 bí á dɛ bə Zembî shwóg-shwóg: 2.17; 3.6 mǎcií: 1.7; Gal 1.4

¹⁴ Nyə wə jísé mətəla mészú, nyə muud nyə á sá ná, a ηwa ká ηwa ká, a sεηg yé. Nəcé yánalə nyə á yána nyúul nyé yí, nyə a caam kóógúló í á də wá mbéégí mpédúgá Oyúden nə ikúl ishús yí, kóógúló í á də sá ná bwé dúg fiima yí. ¹⁵ Nyə a mé yíl mómándí nə ici yá *mbwoomb məcεε, shú ná mwā Yúden bá bēsh mwā ikúl bwé bág mbii múúd agúgwáan ηgwúd nyédí kwonj dí, bwé cugə mətala dí. ¹⁶ Yǎlə nyə á yə kwolós dí yí, nyə á sá ηkwambulə mpédúgá bánōη Zembî, a sεηg mwā Yúden bá mwā ikúl bwé bə sâ ηgwúdí, nyə a shínal ifiimuga. ¹⁷ Nyə á zə nə məkál zə jaaw bí buud bí á bə shwóg-shwóg nə Zembî wá, jaaw bəηg bwé á bə nyə kúnə-kúnə wá ná ifiimuga í mé shîn. ¹⁸ Nyə wə nyə a mé sá ná sá bēsh, nə Oyúden nə ikúl ishús, sá kúmæg wə Dâ nə ηkul mə ηkεηkε Shíshim ηgwúd nə ηgwúđ.

¹⁹ Nə ndεé, bí cugé ná nyiηgə bə ójínə, ηkí ntāg mintəbə. Bî músə buud ə mpwág mə Zembî, námə nda míl míηkεηkε mi búúd myēsh, bî músə njów búúd mə Zembî dí. ²⁰ Bî búšə nda isâ í málwóga bwé ηgə zə lwə nə ndí lámuga dí gwów yí; lámuga jəηg wə *buud ə lwámá nə *buud ə mícúndá, Yésus-Kríst wə jísé kwóógú áshúshwóógú í á téd kə bwamá dí yí. ²¹ Njów wēsh í ka zə ηgə lwîny nyédí kwonj dí ka zə bə ηkεηkε Mpráanzé mə Cwámaba. ²² Nyédí kwonj dí wə bí mə zə námə ηgə bwəzəda málwóga dí yé. Bî mə ηgə bwəzəda málwóga dí ná ndεé í mú bə njów Zembî ηgə jil Shíshim yé yí.

3

Kríst jî námə Kríst á ikúl ishús

¹ Gwé wə jí ná, mə Pwól, mə muud jí mímbwug dí nəcé ηgələ sēy nə *Kríst Yésus shú dún, bí ikúl ishús yé, mə də jəgula nə Zembî shú dún. ² Bî a mé jəlá nə jee gwág váál Zembî ηgə kyey nə mpaam nyé yí, ná nyə á ηwa mə wá nyédí mísóólúgúđ, a yə mə iséy nə mə sáág shú dún. ³ Zembî wə nyə a bágulə mə *ndímba mə mə ndəm cilə bí ní. ⁴ Ja bí é ηgə lə kálaad éga yí, bíméfwó bí é jee dúg váál mə mə mpu ndímba mə Kríst yí. ⁵ Zembî nyə a shígé fwo lwó íkala í búúd í ayág ndímba wəηgú nda á mə ka sá ja gaád ná. A mə sá ná ηkεηkε Shíshim zég wéeshuli nyə, lwó míηkεηkε mí *búúd ə lwámá nə *buud ə mícúndá. ⁶ A mə lwó bwo ná, ja búúd ə íkúl ishús bwé mə magulə Jəjə Lāη yí, bánōη bēsh *Oyúden bwé músə námə nə kəw ηgwúd mísh mə Zembî dí, bánōη bēsh bwé músə íkúl í nyúul ηgwúđ; ηkaagə Zembî nyə á kaag lúu mə Kríst Yésus dí yí, í dúgyá námə nə bwo bēsh.

⁷ Jəjə Lāη wəηg wə Zembî nyə a sá mə mpaam, wεef ηkúl nyé, ηwa mə ísáyúđ nə mə kyéyug nə ndí yí. ⁸ Mə muud mə búl bə kú nə mfíí míηkεηkε mi búúd myēsh dí yé, Zembî nyə a sá mə mpaam nə mə zég jaaw íkúl ishús tāη jəjə məkál ná, Kríst ηgə sá buud mbii mánywa múúd cúgə nə ηkul shwánzələ má. ⁹ Mə jaaw bwo məkál, mə bágulə bwo ndímba: ndímba Zembî nyáméfwó muud nyə á té isâ byēsh nyə á də baagulə shwoó dí kwóm kwóm yí. ¹⁰ Nyə a sá ná mə zég bágulə búbálé wəηg shú ná *Də lí óbúgula í lwóg váál Zembî jí nə fεg isâ byēsh dí yí, isâ yā jəη, byəηg í ηgə wá buud mányámád yí, nə byəηg í ηgə lwó buud mpəl yí í mpúg. ¹¹ Zembî nyə á bwey bə nə yuug jé á kandugə kandugə shú isâ íni byēsh, nyə á mə ka zə sá sóólúgú kwonj mə Cwámaba wúsú Yésus-Kríst dí. ¹² Sə músə nə ηkul jee kumə wə Zembî kú zhízhigə, nəcé sə mú búúd ó Kríst, sə ηgə ntāg *búgula nyə. ¹³ Mə ka ηgə ci ná, bí tεem dúg nda mə ηgə bwəma nə *incwaw í ntug shú dún éga, bí kú wá mányúul íηkúnkwonj dí; incwaw í ntug íga í bá shúgula bí sâ gúmá.

Cεelí mə Kríst

2:14 mətəla: 2.16; 4.3; Kol 1.20 sεηg: 1.23; Rom 10.12; 1Kr 12.13; Gal 3.28 2:15 2Kr 5.17; Kol 2.14 2:16 1.23; Rom 5.10; Kol 1.20-22 2:17 Iza 57.18-19; Mis 2.39 2:18 3.12; Rom 5.2 2:19 2.12; 3.6; Heb 12.22-23 2:20 Mat 16.18; 1Kr 3.10-11; Mbú 21.14 2:21 1Kr 3.16 2:22 1Pr 2.5 3:1 Kol 1.25 3:1 mə muud jí mímbwug dí: 4.1; Flp 1.7; Kol 4.18; Flm 1, 9 3:3 3.6 3:4 Rom 16.24; 2Kr 11.6 3:5 Kol 1.26 3:6 ndímba: 1.9-10; 2.13-14, 18-19; 3.9-11; Rom 16.25; Kol 1.26-27 3:8 búl bə kú nə mfíí: 1Kr 15.8-10; Gal 1.13-16; Flp 3.6-8; 1Tm 1.12-16 3:9 1.4 3:10 1.21, 23 3:12 Rom 5.2; Heb 4.16; 10.19 3:13 Kol 1.24

¹⁴ Gwé wé jí ná, mə ɲgə kúd Dâ məbwón, ¹⁵ nyə muud nyə á gwiid* minjów mí búúd myêsh mínə, təw mya wa shí, təw mya jəw dí yé, ¹⁶ mə ɲgə jəgula nə nyə ná, nda nywáá jí nə yáág-yáág mílwané ná, a sáág ná ɲkɛɲkɛ Shíshim yé wáág bí məma mpífá mílám dí cwû, ləlushi bí. ¹⁷ Mə ɲgə námé jəgula ná, nda bí ɲgə *búgula nyə ná, a sáág ná *Kríst zág jí bí mílámúd, bí nádag nə cɛlí, bí ɲgə magulə ɲji sâ í zə nywadulə cɛlí yí, ¹⁸ shú ná bí bág nə ɲkul ná, bínɔɲ míl míɲkɛɲkɛ mí búúd myêsh bí wámúálóg bímbí cɛlí mə Kríst í bwáág yí, nə bímbí í gwáá yí, nə bímbí jí nə cé kələ gwów yí, nə bímbí jísə nə gwaálə shí yí. ¹⁹ Bí bág námé nə ɲkul mə mpú cɛlí mə Kríst í ɲgə ná ntə sə fəg ni, shú ná mílám mí lwándúg bí nə fəg nə cɛlí ná cwóó námé nda Zembí jí lwándúlá ná.

²⁰ Zembí muud jí nə ɲkul bul sá sə mənywa ntə bímbí sə mə gwáámə nyə yí nə bímbí sə mə tádúgá ná nyə e sá yé, nyə muud ɲgə sá ná ɲkul nyé í ɲgəg nə sɛy sádí ícug dí yé, ²¹ *Də í sáág ná ikala í búúd byêsh í yóg nyə gúmá kwəw mə Yésus-Kríst dí, kandugə á kandugə. Amen!

4

Nyúul ɲgwúd

¹ Nda jí ntó ná, mə muud jí mimbwug dí nə ɲgələ sɛy nə Cwámə yé, mə ci nááá, cugəgá mbíí cug í mpíyá nə muud mə bii ɲjúwúlú Zembí ɲgə jów buud yé. ² Ntó jí ná, muud kú bwele ɲkɛny nyúul, də bə ɲji nə lám ná shɛɛ, kú nə míláməsa, ɲgwól jísəw ɲgwól cɛlídí. ³ ɲkɛɲkɛ Shíshim mə sɛɛɲg bí ná bí ɲgəg nə cugə búmbə ɲgwúd; bulugá wá ɲkul ná cug búmbə jəwɲg í bág kú ntáma; bí ə shúgál gwo nə lám mətəla, nəcé lám mətəla wə ɲgə bádugə bí búmbə ɲgwúd.

⁴ Bí mə jəlá nə cugə búmbə ɲgwúd nəcé Zembí nyə a jów obúgula bəsh ná bwə bwándúg bwágə lúu ɲgwúd*; ntó, obúgula bəsh búsa mbwəwədá nyúul ɲgwúd, bwə á lóg ɲkɛɲkɛ Shíshim ɲgwúd, ⁵ búsa nə Cwámə ɲgwúd, bwə ɲgə magulə minjígúlá mimpwúd, búsa nə nduwán ɲgwúd†, ⁶ Zembí jí ɲji ɲgwúd, á jí Sóɲgú a shé bəsh yé; nyə wə mə jwú nə shé bəsh, á də balan nə shé bəsh shú sálə ísɛy byé, a jisə shé bəsh dí.

⁷ ɲji, mbúgula yêsh nyə a shí lóg dé kəw lá yána váál *Kríst nyə á yígula nyə dwo mpáam dí yí. ⁸ Sá jəwɲg wə jí cilyá Kálad Zembí dí ná:

Ja nyə á kə gwów yí,
nyə á bii mikwám kə nə ndí;
a mú yə búúd məyəna.

⁹ Ká, ja bwə cí ná nyə á kə gwów yí, ntó mə kə ná jí? ɲgáá ntó mə kə ná nyə á fwo tɛéd shulə kə shí ga dí shí? ¹⁰ Muud nyə á shulə yé, nyə námé wə nyə a bád kə zhwááɲgɛ, cə jəw lə gwów dɛsh; í á bə ntó shú ná nə shí nə gwów byêsh í bág ɲji nyə nə nyə. ¹¹ Məyəna nyə á ɲgə yə buud má mə á ɲgə bə ná, nyə a sá ná bóól búúd bwə bág *buud ə lwámá, bóól *buud ə mícúndá, bóól obwiɲgye ə ləw, bóól obaagulə ó gwoɲg nə oyíguli. ¹² Nyə a sá ntó shú ná míɲkɛɲkɛ mí búúd mí bág fwámé ɲkwəməsá mə sá ísɛy, ɲgələ sá ná nyúúl mə Kríst, *Də lú obúgula í lálug. ¹³ Bwə sáág ísɛy byəwɲg nə ndɛé kə wóós nə shé bəsh shé mə bá bə nə váál búgə ɲgwúd, shé bəsh mpu *Mwán mə Zembí váál ɲgwúd, shé bəsh fifə námé bímbí Kríst mə fifə yí.

¹⁴ Í bág ntó shú ná sə nda ná nyɲgə bə íkúkágə, sə nda nyɲgə də ɲgə yáɲgula nda ífúlú í íntól í də yáɲgula ɲgwəwə nə ɲgwəwə ná; nda ná nyɲgə də ɲgə bə ɲjígúlá wəsh í wóós yí, buud bwə á mə kú nə dúlə kul bóól íbíd wá bwə nda ná nyɲgə nyúg sə. ¹⁵ Sá mú bá yida

3:14 6.18-19 * 3:15 Bóól bwə cí ná gwiid ni mə kə ná «nyə wə nyə a tɛ». 3:16 Kol 1.11 3:17 Yuá 14.23; Ifz 5.2; Kol 1.23; 2.7 3:18 Kol 2.2 3:19 1.23; 5.2, 25; 2Kr 5.14; Kol 2.9-10 3:20 Kol 1.29 4:1 3.1 4:2 5.2; Kol 3.12-13 4:2 Rom 8.13; Gal 6.8; Kol 3.9 4:3 2.14-16; Kol 3.14-15 4:4 1.23; 2.18 * 4:4 bwágə lúú: Né «bwə bá bə nə cug á kandugə kandugə». 4:5 Yuá 10.16; 1Kr 8.6 nduwán: Mat 28.19; Rom 6.3-4 † 4:5 nduwán ɲgwúd: Bwə á ɲgə duwan shú mə Cugyɛ ɲgwúd. 4:6 1Kr 12.6 4:7 Rom 12.3, 6; 1Kr 12.11 4:8 Sóm 68.19 4:9 Yuá 3.13 4:10 1.23 4:11 1Kr 12.28 4:12 1Kr 14.26 4:13 Kol 1.28 4:14 1Kr 14.20; Heb 5.13-14; Zhk 1.6 4:15 5.2 4:15 1.22

du jaaw óbúbálé nà lâm cœlí, sá ka ηgə wîy məzhií mēsh ηgə bə nda Krîst muud jí lúu yé. ¹⁶ Nacé nyə Krîst wə ηgə sá né Dɔ dēsh ncindí í bág fwámé téégyá nda nyúúl muud, kúl nyúúl jēsh jé jiya dí, misusagə myə məbwoɔɔ mə nyúúl ka ηgə laad byo. Dɔ ka bə ntó, kúl nyúúl jēsh ηgə séy váál í jí yí, nyúúl nyēsh ka ηgə wîy nə cœlí.

Kuú njɔɔnd ágúgwáan

¹⁷ Mə ka ηgə cœl lás fwámé lás Cwamba ηgə mpu, ηgə ci nááá: kúgá ná ηgə kyey kuú njɔɔnd óhááden; bwə ηgə sá isâ nə milúu myán, milúu ka ηgə zhíng bwo ntó kú nə wímbúlé. ¹⁸ Milúu mí á mǎ shilá[‡] bwo, bwə cúgé nə ηkəw cug Zembî nyə a mǎ yə búúd yííd nacé shúg dúsú bwo milúúd yí nə bimbúlálə mílám mí á mǎ bimbula bwo yí. ¹⁹ Milám mí músə bwo kú ná nə mæcey, bwə á mǎ ka wusə mǎnyúúl ásíy-sîy dí, ka ηgə bə misóólúgú mí áduđanə mǎváál mēsh, nə mbeé ncwəngə antɔ minji.

²⁰ Nji bi báá, kéel mǎ *Krîst bí á gwág yí í áshígé jííguli bí ntó. ²¹ Ŋgaá ná kéel mə Krîst wə bí á gwág yí? Ŋgaá ná minjígúlá myé bí á ηwa myá mí á bə óbúbálé wə Yésus? ²² Ká jí? Í jíi ná bi myáásug kukwumuga múúd bí á fwo du bə kuú njɔɔnd ácwúlúd yí, kukwumuga múúd í dá ηgə yúúd yúúdúg, ηgələ bə məshíigə íwímbúg í ηgə shíig nyə yí. ²³ Í jíi ná milám nə milúu mí ηgəg nə nyíngə bul bə bí gúgwáan nə gúgwáan. ²⁴ Í jíi ná bi bwáádúg kukwumuga múúd ágúgwáan, kukwumuga Zembî nyə a mǎ sá ná í bág nda nyəmǎfwó, í ηgə bə otátəlí nə cug mǎηkúl í ηgə zhu óbúbálé dí yí.

²⁵ Nda jí ntó ná, myaasugá ijóó. Ná ndéé, muud yēsh mǎ jəlá nə bwíing ηgwól nji óbúbálé, nacé shé músə leedyá nda ikúl í nyúul muud. ²⁶ Í ká bə ná muud mǎ gwág zhwuηú, kə bey ná a sáág *sám; a kú ntəg bíđ ná jwów í jííməg a njúl ná nə zhwuηú. ²⁷ Bi kú bæeg yə Njwú məjamb zhí. ²⁸ Muud nyə á du júwo yé yówug júwo; a yídag sēy nə məbwə mé shú ná a bəg nə sâ jí nə ηkul kwíínd nyəmǎfwó, kwíínd námə ηgwól múúd jí nə məyáŋgan yé. ²⁹ Muud kú ná nyíngə cúwal ícúwáí-cúwəli nyədí mpud; ηkí í jíi ná bí lásúg íí, bí ci nji jɔjɔ íciyá bísé nə ηkul sá ná muud lálug búgád yí, íciyá bísé nə ηkul kwíínd búúd bwə gwág wá yí. ³⁰ Zembî nyə a wá bí Ŋkəŋkə Shíshim tǎη məyíigyé ná á bá yíl bí mǎnyámád. Kúgá sá ná Ŋkəŋkə Shíshim wəŋŋ shúsúlág. ³¹ Ofimál, nə dúlə nyada, nə impimbə, nə ozhuyá, nə *bwaasúlə mpu, tɛem bə dúl váál gwólə lâm dēsh, byēsh íni í shínúg bídí ícug dí. ³² Yídagá bə nə osusa, bí du gwág búúd bēsh cey lámúđ, bí du sá ná, ηgwól juu ηgwól, ηgwól juu ηgwól, námə nda Zembî nyə á juu bí lúu mǎ Krîst dí ná.

5

Kuú njɔɔnd cœlí

¹ Ŋgaá bí jisə bwán Zembî mə búl cœl wá, ηgəgá nə sá nda nyə. ² Ŋwagá kuú njɔɔnd cœlí námə nda *Krîst nyə á cœl sá né; nyə á cœl sá váál á né nyə á kœenzh cug jé yə Zembî shú dúsú, a bə sǎ *mətúnuga mǎ anywa mæcud wə Zembî.

³ Bwə nda ná du cwéed bí nə jaŋga, nə dúl váál misóólúgú mí áduđanə myēsh, tɔɔ yéesh məbíi. Isâ íni í ájəláyé nə minkəŋkə mi búúd. ⁴ Kúgá ná nyíngə du cúwal ícúwáí-cúwəli, muud nda ná lás nda a cugé nə lúu, kú sá bów-bôw fyəŋga. Ntó nyə ajəláyé. Yídagá du lɔ mǎnywa Zembî ηgə sá bí má. ⁵ Bi mǎ jəlá nə wáməbələ mpu ná, tɔɔ muud jaŋga, ηkí muud jí nə cug áduđanə yé, ηkí ntəg muud jí nə yéesh məbíi yé, ηgwúd nə ηgwúd nyə abúle bə nə kəw Faan mǎ Krîst bá Pəpá Zembî dí; yéesh məbíi jisə dúl váál yələ zembî áyadúg gúmá.

4:16 1.23; 2.21-22; 4.13, 25; Kol 2.19 4:17 5.8; Rom 1.21; 1Pr 1.14 † 4:18 milúu mí á mǎ shilá: Ciyá ní jisə námə 2Kr 3.14; í kə ná «milúu mí músə bwo kú ná nyíngə du mpu bíi ísâ, kú mpu faas». 4:19 Kol 3.5 4:23 Rom 12.2 4:24 Mət 1.26-27; 2Kr 5.17; Kol 3.10 4:25 4.16; Zak 8.16-17; Kol 3.8-9 4:26 Zhk 1.19-20 4:28 1Te 4.11 4:29 5.4; Kol 3.8; 4.6; Zhk 3.10 4:30 1.13-14; Iza 63.10; Rom 8.23; Gal 5.25 4:32 Mat 6.14; 18.22-35; Kol 3.12-13 5:1 Mat 5.48; 1Yn 3.1 5:2 3.17-18; 4.2, 15-16; 1Kr 8.1; 2Kr 5.14; Gal 6.10; Flp 2.2; Kol 2.2; 3.14-15 mətúnuga: Gal 1.4; Heb 10.5-10 5:3 Gal 5.19-21 5:3 Kol 3.5 5:4 4.29; Kol 3.8 5:5 Rom 5.17

⁶ Bi kú bíd ná muud zóg shiig bí nà mbeé zhizhe kaand. Váál ísâ byoong wé í dū sá ná mpimbə mé Zembî í bíig buud ɔ mábún. ⁷ Kúgá dū fula sámhá nà bwo. ⁸ Yág, bi á bə nà milâm yídúgú nà yídúgú; ká, bi músə nà mənkenya milámúd ja gaád; ηwagá kuú njəond á mənkenya. ⁹ Mənkenya máá mé dū bə, nà jə lám, nà otútəlí, nà obúbólé. ¹⁰ Bi 3 dū sɔ nji sâ Zembî mə gwág nywa yí. ¹¹ Kúgá dū nyí misóólúgú myâ məyídúgúd, mí cúgé nà mfíí. Yidagá dū lwó ná misóólúgú myoong mí anywáyé. ¹² Isâ bwé dū ηgə sá məyídúgúd yí í cúgé sá mé dū bwiiηg, sálə shwôn. ¹³ Ja mənkenya mə mé kwan gúl sâ yí, sâ jooηg mú nyîn nda jí ná. ¹⁴ Nəcé mənkenya wé mé dū sá nà sâ jēsh nyínúg nda jí ná. Gwə wé bí mé gwág gúl ciyá ná:

Wo muud jí gwád yé, juumúg.

Woolúg wú mí múηúd,

Kríst ka kwan wo.

¹⁵ Bi ɔ mpú dū baagəsə kuú njəond wún ná bi kú ηgə cugə nda iwagúlálə, bi cúgəg nda buud bwé mé kyé wá. ¹⁶ Yílúgá fwála míkwámúd*, bəw mwəw méga. ¹⁷ Nə ndeé, kúgá dū wagula, dugá mpu wámbulə sâ Zembî mə jí yí. ¹⁸ Kúgá dū ηgul ná ndeé shwág, váál ηnguluga doong í dū kənd múúd íntíwúlíd. Yidagá dū sɔ ná bi lwándúg† nà ηkəηkə Shíshim. ¹⁹ Dugá sey ósəm nà miηgwa nà isusa yâ Zembî ja bí mé dū lésəhá yí; dugá ságəsə Cwámba ísusa dí nà lám wēsh. ²⁰ Dugá lɔ Zembî Sóóηgú kwoη mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí ja jēsh dí nà sâ jēsh dí. ²¹ Dugá sá mpədúgá nyîn ná muud yēsh jweeg lúu magulə ná ηgwól jwúg nà nyə nəcé gwəzólə bí ηgə gwəzɔ Kríst yí.

Cug á njów bā

²² Budá ɔ, bídúgá ná ogwúm bún bwé jwúg nà bî váál í jəlá nà Cwámba yí. ²³ Nəcé mudúm mé jwú nà mudá yé námə nda *Kríst mə jwú nà *Dɔ lú óbúgula ná; Dɔ doongú, nyə á cug dwo, dúsə nyúúl nyé. ²⁴ Nə ndeé, váál Dɔ í ηgə sá Kríst məgwág yí, ntó námə wé budá bwé jəlá nà sá ógwúm bāη məgwág məzhií mēsh yé.

²⁵ Bi bāη ogwúm, cəelugá budá bún váál Kríst nyə á cəel Dɔ yí, váál cəelí á ná nyə á kəenzh cug jé shú Dɔ. ²⁶ Nyə a sá ntó ná á gusa dwo nə məjúwó nə ciyá jé shú ná í bəg ηkəηkə Dɔ, ²⁷ í nyínúg nyə milwané mi cúwula nda mudá, kú nə lág, kú nə mbwad, ηkí gúl váál sâ nī, nji ηkí ηkə, kú nə sá á jumúg. ²⁸ Váál cəelí jooηg wé ηgwúm mé jəlá nə cəel múdá yé yí, cəel nyə tāη nyúúl nyé á nyəmfwō. Muud mə cəel múdá yé yé, á cəel nyəmfwō. ²⁹ Muud nyə abwélé mpii nyúúl nyé á nyəmfwō, mbō. Muud yēsh mé dū wíil nyúúl nyé, dū ηwa njugú nə nywo námə nda Kríst ηgə ηwa njugú nə Dɔ ná, ³⁰ Dɔ dúsə nyúúl nyé yí, sé búšə ikúl ya nyúúl nyé nyooηg. ³¹ Sâ jooηg wé jí cilyá Kálaad Zembî di yí, ná: «Nda mé mé kwambulə bwo ntúní ná, mudúm mé bá lúgə sóóηgú bá nyooηgú, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwé mú bə nyúul ηgwúdú.» ³² Ndímba nī wúsə ayiyáág; mé jaaw bí ná í dúgyá nə Kríst bəndəη Dɔ lú óbúgula. ³³ Nji, í dúgyá námə nə bî: muud yēsh cəelug mudá yé nda nyəmfwō, mudá yəg ηgwúm yé gúmá.

6

A bwân nə obyəl

¹ Bwân ɔ, ságá obyəl bún váál məgwág mé jəlá nə Cwámba má, ntó jí tətəlí. ² Nəcé nyúul mpəndí í ηgə cɔ ná «gúmálúg sóóηgú wō bá nyooηgú wō», mpəndí nyooηg ntəg ɔ í tééd bə

5:6 Rom 1.18; Ifz 2.3; Kol 2.4, 8; 3.6 5:8 yídúgú nə yídúgú: 2.3, 11-12; 4.17-18, 22; Kol 3.7; Tit 3.3 mənkenya: Yuá 8.12; Kol 1.13; 1Pr 2.9 5:9 Gal 5.22-23 5:10 Rom 12.2; 1Te 5.22 5:13 Yuá 3.20-21 5:14 Iza 26.19; 60.1; Rom 13.11; Zhk 5.8 5:16 Kol 4.5 * 5:16 Ciyá Pwól nyə á balan nə ndí na nī, bóól bwé cɔ gwo ná: «Mpugá balan nə məfwála mé cug». 5:17 1.17; Rom 12.2 5:18 Mik 23.31-35; Rom 13.13 † 5:18 Na ηgə cəel ci ná «bî shwágúg nə ηkəηkə Shíshim» nda búúd bwé dū shwág nə məlwəg ná. 5:19 Sôm 33.2-3; Kol 3.16-17; Heb 13.15 5:21 Kol 3.18-4.1; 1Pr 2.18-3.7; 1Tm 2.1-13; Tit 2.1-10; 1Yn 2.12-17 5:21 1Pr 5.5 5:22 Kol 3.18; Tit 2.5; 1Pr 3.1 5:22 1Kr 14.34-35 5:23 1.22; 1Kr 11.3 5:25 1.23; Kol 3.19; 1Pr 3.7 5:25 3.19 5:26 gusa dwə nə məjúwó: Rom 6.3-4; Tit 3.5; Heb 10.22 5:27 1.4; 2Kr 11.2; Flp 1.10; Kol 1.22 5:30 1.23; 1Kr 12.27 5:31 Mət 2.24 5:32 Mbú 19.7 6:1 Kol 3.20 6:2 Mbá 5.16

nə ηkaagó,³ nyísə nə ηkaagó ná: «Wo dúgúg mənywa, wo cugə kwóm kwóm shí gaád». ⁴ Bi bāη obyŕl ntāg íí, kúgá sá nə kuú njoond wún í bág cındal bwán nə bwé dúg sá bí mĩngáádó. Yidagá ηgə wíl bwo, ηgə lwó bwo cug, ηgə yə bwo fwámé njíngúlá í ηgə zhu wé Cwámba yí.

A məlwaá nə omása

⁵ Yé məlwaá, ságá omása bún bā wa shí məgwág; məgwág məwəng mə dúg bə nə gwəzəgə nə məjigəwa, nə lám ηgwūd, váál məgwág í jéla nə *Kríst yí. ⁶ Í kú ntāg du bə nji bwé mə fwo fála bī, nda sá mə cí nə bí ηgə sə nə buud ə bwé gwágúg bí nywa. Dugá sá məgwág mā nə bí búsə məlwaá mə Kríst, bí ηgə leel sá sá Zembī mə jíí yí. ⁷ Séyúgá nə bwo váál í ηgə wú lám dí cwú yí, nda sá mə cí nə bí ηgə sēy nə Cwámba, kú bə búúd. ⁸ ηgáá bí mə mpú nə təw lwaá təw muud cúgə lwaá yé, muud yēsh mə sá jəjə sóólúgú yé, mə bá ηwa myéna wé Cwámba? ⁹ Bi bāη omása ntāg íí, cugəgá nə məlwaá mún váál ηgwūd dəwəng. Yəwəgá cwambuló. ηgáá bí mə mpú nə nə məlwaá mún nə bí, Mása wún á binónη bēsh jí gwów jəwəd, nyə ádé ntāg baam nə ηgwól múúd ntə ηgwól?

Lúmbúlí mə mbúgula

¹⁰ Ciyá mə zé jəna ci bí yí jí ná, ηwagá yáág-yáág ηkúl mə Cwámba, í lúlushig bí nyédí kworj dí. ¹¹ ηwagá məkəwəzə mə dóómb mēsh Zembī mə yé búúd má, bí bəg nə ηkul mə du tál kuú ja Njwú məjamb mə du zé nə zhwoɡ məkəη mə zə du cēel nyúg bí yí. ¹² Buud dí sé ηgə lúmbúli nə ndí wá. Sə ηgə lúmbúli nə isá yā məyídúgú í ηgə wá buud mənámád yí, nə isá byēsh í ηgə lwó buud mpəl yí, nə byəwəng í ηgə bə nə mĩnkwoη wa shí á məyídúgú yí, nə məjamb mēsə gwów jəη dí má. ¹³ Gwé wé mə cí ná, ηwagá məkəwəzə mə dóómb mēsh Zembī mə yé búúd má, du jí nə ndí, bí bág bə kú fúfug ja mēfwála mə bá ηkəŋgula bí yí, bí lúmbúli nə ndéé ntə, bí tál nə shím. ¹⁴ Bi ə yím mənáyúul! Bí ó du cugə nji óbúbáled, óbúbáled bwé bəg bí tāη nda kandá ízimbi. Bí du námə cugə ótútəlí dí, ótútəlí bwé bəg bí nda wáma íŋkwánz bwé du búdal bəd nə ndí yí. ¹⁵ Ságá nə məkúú mún mə dúg bə kwéeshá kələ bwiing Jəjə Lāη í dú wá búúd mətala mílámúd yí. ¹⁶ Na isá íni byēsh dí, bí ka námə du bii búgə nda bənú, gwé wé í é du jímə ílá í kuda Múúd Lúmbúlí nyé é du wusə bí yí. ¹⁷ Ságá nə cug á kandugə kandugə í bəg bí nda tūm íŋkwánz zimbi mə du búdal lúú nə ndí yí; bí ηwa Milésú mí Zembī, kafwele mə ηkəŋkə Shíshim ó ni. ¹⁸ ηkəŋkə Shíshim dúg yə bí məváál mə məjəgula mēsh təw bí təl jáyé cé təw jáyé, bí du jəgula nə Zembī, du téég nyə məbwə. Bi ə yáág nə bí dúg sá sóólúgú wəwəng kú bwele káád. Bí ó du wá búúd ó Zembī bēsh bídí məjəgulad. ¹⁹ Bí du námə wá mə shú nə Zembī wág mə Kéel dé mpu dí, mə dúg jaaw búúd *ndímba á Jəjə Lāη nə kpwoó kpwoó, ²⁰ wám lwámá Zembī nyə á yə mə wé Jəjə Lāη, tēem bə ná í mə kənd mə mímbwug dí. Dugá wá mə məjəgula dí nə mə dúg bwiing Jəjə Lāη wəwəng nə kpwoó kpwoó váál í jéla yí.

Məbədə

²¹ Shú nə bí mpúg cé mə tál yí nə sá mə ηgə sá yí, mwáāŋg Tishík mə búl cēel yé, sóól məsáal mə Cwámba, sóól məsáal abúgúlág ηgə zə, nyə é zə bá jaaw bī. ²² Mə wé mə nti nyə nə a zég jaaw bí nda mə jíśé ná, a zə wá bí ηkul mənáyúúlúd.

²³ Zembī Sóóŋgú bá Cwámba Yésus-Kríst bwé ó sá nə bí bwáāŋg bēsh bí cūgəg nə shee, bwé ó sá námə nə bí cūgəg cēelíd nə búgád. ²⁴ Buud bēsh bwé ηgə cēel Cwámba Yésus-Kríst nə váál cēelí í cūgə nə ηkul shín wá, Zembī ké sá bwo mpaam!

6:4 Kol 3.21   6:5 Kol 3.22-25; 1Tm 6.1-2; Tit 2.9-10; 1Pr 2.18-21   6:6 1Kr 7.22   6:8 2Kr 5.10; Kol 3.24-25   6:9 Kol 3.25; 4.1; Zhk 2.1   6:10 Yuá 15.5; 1Kr 16.13   6:11 2Kr 10.4; 1Te 5.8; Iza 59.17   6:11 Zhk 4.7   6:12 1.21; 2.2; 1Pr 5.8-9   6:13 Rom 13.12   6:14 Iza 11.5   6:15 Iza 52.7; Rom 10.15   6:17 Iza 40.2; Heb 4.12   6:18 3.14; Luk 18.1; Mis 4.29; Rom 15.30; Kol 4.2-4   6:20 3.2; 2Kr 5.20; Kol 4.4   6:21 Tishík: Mis 20.4; Kol 4.7-8; 2Tm 4.12; Tit 3.12   6:23 bí cūgəg nə shee ... bí cūgəg cēelíd: 2Kr 13.11   6:24 Gal 6.18; 1Pr 1.8

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Filipî yé

Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Filipî yí

Pwôl nyə á fwɔ Dɔ mə Yésus á Filipî ja nyə á ηgə sá njɔɔnd mısɔɔn yé ábɛɛ yí (Mis 16.6-40).

Nyə á ka zə cilə bwo kálaad éga búbaalê mímbú mə cɔ, a njúl mímbwug dî (1.13). Nyə á cilə nə a yá ókrísten wâ Filipî akíba, a wá bwo ηkul mílámúd nəcé á bul cɛel bwo.

Shug lu lósú á kálaad éga wə Yésus (2.6-11). Yésus nyə a bíd isâ byêsh nyə á bə nə ndí yí, nə ndéé Zembî ka bûn nyə gwów ntɔ isâ byêsh nə buud bêsh.

Pwôl nyə á ka təl njíggúlá məηkəw zəηgbá:

(1) Cug mə mbúgula í jəlá nə bɛɛla jé mə Yésus (2.5-11).

(2) Krísten mə jəlá nə faan məηkenya (2.14-15).

(3) Muud mə mpu Yésus yé mə du dúg bíl isâ byêsh nyéé nə nyéé (3.7-8).

(4) Yíl lám cug á yágúd, nádwo kə shwóg (3.13-14).

(5) Dugá bə məshusug məshusug (4.4).

(6) Kú nə yágúwó, du yida lésa nə Zembî (4.6).

(7) Du faas mítédúgá mí lâm (4.8).

Məbədə

¹ Mə Pwôl, sá Timotê məlwaá mə *Kríst Yésus sá wə mə cíl kálaad éga. Sá ηgə cilə bí bêsh buud ó Filipî bí búsé búúd ó Zembî kwon mə Kríst Yésus dí wá. Sá ηgə cilə binonj otówe ɔ shwóg bûn nə *ojaákwon bûn. ² Sóŋgá wúsú Zembî bā Cwamba Yésus-Kríst bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námə nə bi ηgəg nə cugə nə sheɛ.

Pwôl ηgə yə Zembî akíba

³ Mə du yə Zembî waamə akíba ja jêsh mə dú téduga bí yí. ⁴ Ja jêsh mə du jəgula nə Zembî shú bi bêsh yí, mə du jəgula nə məshusug. ⁵ Mə du jəgula nə məshusug ntó nəcé, té wúlə jwôw ashúshwóógú zə wóós múús íí, bi ηgə fula nə mə shú bwiingúlə Jɔjɔ Kéel. ⁶ Mə ηgə mpu búbalé nə Zembî muud nyə á mə tééd bí jɔ sólúgá wəηg yé nyə é kə nə wə shwóg nə ndéé kə bá casulə jwôw mə Kríst Yésus*. ⁷ Mə jəlá nə bə nə mbií tédúgá wəηg shú dúnúd nəcé bi búse mə ηkí jág nywa lámúd. Bi búse mə ηkí jág nywa lámúd nəcé bi ηgə ηwa dún kəw lu byâm íbwádán Zembî nyə a mə bwádan nə mə yí, ηwa kəw mímbwug myâm dî, ηwa kəw shwɔɔlələ Jɔjɔ Kéel dî, ηgələ lwó nə a jì tətəlí. ⁸ Zembî jì wúshined waamə nə yéesh mə ηgə gwág bi bêsh yí jísə yéesh jí Kríst Yésus lámúd yí. ⁹ Məjəgula mə ηgə jəgula nə Zembî shú dún dí má mäsə nə cɛelí jín í ηgəg nə kwíduli kúdúlig, ηgə bə nə fwámé mpúyá nə dúlə wámbulə isâ. ¹⁰ Í bəg ntó shú nə bi dúg mpu isâ í búl bə nə mfíí isâ í anyunywaá dí yí. Ntó bi músə bá bə nə mítédúgá nə sán, kú nə sá á jumúg jwôw mə Kríst. ¹¹ Jwôw dəηgú bi bəg bə nji nə mpumá† á tətəlí Yésus-Kríst nyə é ηgə sá nə bi wúmég shú nə buud bwé yəg Zembî məshwúmb yí.

Pwôl tɛem bə mímbwug dî, a jì nə məshusug

¹² Bwaηg, mə jìi nə bi mpúg nə isâ byêsh í mə bə nə mə yí í ηgə yida sá nə Jɔjɔ Kéel ηgəg nə kə shwóg ηgə mpu bwiingya. ¹³ Gwə wá í mú ná, tɔɔ ozimbí bwé ηgə baagulə lunj mə ηgwámuna wá bêsh, tɔɔ kúkúl jêsh íí, í mə mpúy nə mə jì mímbwug dí nəcé *Kríst. ¹⁴ Bóólúgá ncúlyá bwáāηg sənónj ηgə bɛ Cwamba wá, bələ mə mə zə bə mímbwug dí ga í

1:1 Timotê: Mis 16.1; 1Kr 4.17; Flp 2.19   1:3 Rom 1.8-10; 1Kr 1.4; 1Te 1.2-3   1:6 2.13 jwôw mə *Kríst Yésus:

1.10 * 1:6 jwôw mə Kríst: Dúse jwôw á bá zə sámb búúd ɔ shí ga milésú yí.   1:7 2Kr 7.3;

Ifz 3.1   1:8 1Kr 16.24; 2Kr 5.14   1:9 Kol 1.9-10   1:10 Rom 12.2; Ifz 5.27; Heb 5.14 jwôw mə Kríst: 1Kr

1.8; 2Kr 5.10; Flp 1.6; 2.16   1:11 Yuá 15.8; Zhk 3.17   † 1:11 mpumá: Mpumá ga wə misóólúgá.

1:12 Ifz 3.1; 2Tm 2.9

má sá ná bwé yídag mpu shwu mányúul ná Cwám̄ba, bwé mú ñgə bále cúndə kéel dé kú ná ifwaas.

¹⁵ Bóól bāñ bwé ñgə cúndə Kríst ná lâm íwímbúg, ñgə fendya ná mə; bóólúgá bá bwé ñgə cúndə ná jə lâm. ¹⁶ Búga báá bwé ñgə sá ná cēlí, bwé ñgə mpu ná ñkí mə jì wa, jísə shú ná mə shwəḡlag Jəjə Kéel. ¹⁷ Bóólúgá bāñ, ja bwé ñgə cúndə Kríst yí, bwé aṅgē ná cúndə ná jə lâm, bwé ñgə sá ñjì ñgəlá fendya ná mə. Bwé tádúgá ná fendyálə ná mə í é sá ná mimbwug myām mí búlúg cey mə lámúd.

¹⁸ Ká jí í ntágúlá cínəṅg yí? Kú ná sá! Təə bwé sēy ná bów-bôw yuug, təə bwé sá fwámé sâ, mímbíí myēsh dí Kríst wə bwé ñgə bwiṅg yé. Sá jəṅg jísə mə sá máshusug, mə é dū námə bə ñjì máshusug ná máshusug. ¹⁹ Məc mə mpú ná, ná məjəgula bí ñgə jəgula shú dām má, ná shúgálúə Shíshim má Yésus-Kríst ñgə shúgal mə yí í bá sá ná micúnj myām mí shúgúlág mə təəm. ²⁰ Mə abúlé bwéle bə ná mäsáám ná mbíí má ñgə bwánd sá má ñgə *búgula yí. Ñjì mə mpú kú ná məshwán ná təə jáyé ja, təə kíkídíga, təə má cugə, təə mə yə, Kríst nyə é ñwa gúmá mádí nyúúlúd. ²¹ Nəcé, cug jām jēsh jísə ñjì shú má Kríst; má ká ntāg yə, shwiy bə mə ná mfíí. ²² Ñjì, nda jí ná, mə cugələ wa shí mishwun, mə e sá ísέy í mfíí ná, mə akáyé ná mpu sá má fééshúg yí.

²³ Mə mú ñgə zhízhigə mpədúgá iyéesh íbá: mə jì ná yéesh ná mə wúg wa shí gaád, sá Kríst kág cugə kul ñgwúd; jāñ ə jí mə sá má búl cēel yí. ²⁴ Ñjì mə dúg ná í bul bə mə ná mfíí ná mə ñgəg ná cugə wa shí mishwun shú dánúd. ²⁵ Nəcé ntó, mə ñgə mpu búbálé ná mə é cugə, shé é jì kul ñgwúd sənəñ bí bēsh shú ná mə kwííndúg bí, bí búgubanugí, bí bə ná máshusug búgád. ²⁶ Ntó, ja má é nyiṅgə zə bídí yí, zələ wām í mú sá ná bí bəg ná milúu ná sāj kwonj má Yésus-Kríst dī.

Bí má jəlá ná wá ñkúl gwánád

²⁷ Sá ñgwúd jí ná, bí má jəlá ná cugə mísh má búúd dí, mbíí cug í mpíyá ná Jəjə Kéel má *Kríst yí. Nəcé, təə ná mə zə dúg bí, təə mə anyiṅgə zə, má jíí ná mə dúg gwáduga ná bí ñgə yím mányúul cug á yéesh ñgwúd dī, bí ñgə gwána gwána á magulələ Jəjə Kéel, bí njúl lâm ñgwúd. ²⁸ Bí nda bwéle bə ná ifwaas ná buud bwé lúmbúlí ná bí wá. Inkánj bín í é sá ná bwé mpúg ná búsé zhíí á shwiy dí, bí bāñ njúl zhíí á cugud; Zembí wə má sá ntó. ²⁹ Nəcé ibwádán í ñgə zhu bí wə Zembí yí bísé ná bí búgúlág Kríst; ñjì, kú bə ñjì búgúlálə, jísə námə bí ibwádán ná bí bwəmagí ná micúnj shú déd. ³⁰ Bí má jəlá ná ñwa dán kəw gwána bí á dúg mə ñgə gwána yííd, gwána bí ñgə gwág ná mə ñgə ná gwána yí.

2

Muud yēsh səlúg nyəméfwó shí

¹ ñkí cug sēṅgí á bínəñ *Kríst í wá bí ñkul mílām dī, ñkí cēlí í yə bí inkánj, ñkí bí mú ñgə cugə sēṅgí ná Shíshim má Zembí, ñkí bí mú ná lâm inkúnkwonj ná ñgwól gwág ñgwól cey lámúd íí, ² ságá ná máshusug mām má bəg lwándúlá. Í é bə ntó ja bí é ñgə cugə mbíí ñgwúd yí, bí mbíd mbíí cēlí ñgwúd, lâm ñgwúd, bí ñgə cugə leedyá. ³ Muud nda sá sâ ná yéesh máfendyá, nda sá sâ ná a sḡ mísh. Ñjì, muud yēsh səlúg nyəméfwó shí, gúmal bóól búúd ntə mbíí á gúmal nyəméfwó yí. ⁴ Muud nda sḡ ñjì mánywa mâ nyəméfwó; muud yēsh sḡg ná bóól bwé bəg námə ná mánywa. ⁵ ñgəgá ná cugə mpədúgá nyín nda búúd bwé dū cugə kwonj má Yésus-Kríst dí ná.

Tádúgá Yésus nyə á bə ná ndí yí

⁶ Yésus nyə á bə mbíí ñgwúd ná Zembí.

Ñjì, tēem bə ntó, mfíí nyə á bə ná ndí wəṅgə, nyə a shígé nada ná wə ná a bwēn nda Zembí.

⁷ Ñjì, nyəméfwó ná lâm yé, nyə a bíd gúmá nyə á bə ná ndí yí,

a yidá zə bə mbií ηgwúd nə lwaá, a bə múúd,
buud bēsh mpu námə dúg nə a ji muud.

⁸ Nyə á səl nyəmfwó shí, sá mágwág nə ndeé magulə shwiý,
shwiý yələ kwolós dí ntâg.

⁹ Gwə námə wə Zembî nyə a bân nyə gwôw nə ndî yí,
a yə nyə jínə í ntǝ mínə mēsh yí.

¹⁰ Nyə á yə nyə dwo shú nə isâ byēsh,

təɔ byəɔŋg bí joŋ dí gwôw yí,

təɔ byəɔŋg bí wa shí yí,

təɔ byəɔŋg bí shí ga dí shí yí,

í dúg kúd mábwoŋ shí ja í gwág jínə mə Yésus yí,

¹¹ buud bēsh bwə máguləg nə Yésus-Kríst ji Cwám̄ba,
bwə lás ntó mímpu dí, yələ Zembî gúmá.

Bi mə jəlá nə faan mənkenya

¹² Bwáŋg mə búl cəel wá, nda jí ntó nə, bi mə du bwey bə nə mágwág. Í ajíyé nə mágwág məɔŋg mə dúg bə nji ja mə jí nūŋ bídí yí. Í jii nə bí búlɔg bə nə mágwág ja mə cúgé nūŋ bídí ga. Ságá nə cugúlə Zembî mə cug bí yí í nyínɔg bídí ícug dí; ságá ntó nə gwǝǝgə nə məjigwa. ¹³ Nəcé Zembî wə ηgə sá nə bi bəg nə fwámé iyéesh, bí sá mísóólúgú á gwág nywa myá.

¹⁴ Ságá sóólúgú wēsh kú cwaduga, kú séŋusa məkəl, ¹⁵ shú nə bí bəg kú nə sá á jumúg, kú nə cúcwán lú mábwam. Bi mə jəlá nə bə bwân ó Zembî, kú nə sá á jumúg na kala búúd á lílŋgí bínóŋ ηgə cugə níid, bi ηgə faan mpédúgá nyánúid nda iməos í wá mənkenya shí gaád yí; ¹⁶ nəcé bí ηgə kala bwo kéel á cug kuú njoond wánúid. Sá joŋg í bá sá nə mə bəg bə lúu nə sán jwôw mə *Kríst, nəcé í bá mpúy nə mə a shígé ηgə wáduga nə micúnj nə mindəólú ntó ηgwas.

¹⁷ Séyúlə bí ηgə sēy nə búgə yí í mə bwey bə bí *mətúnuga. Í ká bə nə mə yəg, shwiý dām zə casulə mətúnuga mún məɔŋgú, mə bə nə məshusug, mə kala bí bēsh məshusug məɔŋgú. ¹⁸ Mbií ηgwúd wəɔŋgú námə, í ji nə bí bəg nə məshusug, bí kala mə məshusug məɔŋgú.

Pwôl mə kənd Ipafurodit Filipî

¹⁹ Mə ηgə bwánd nə búgə nə Cwám̄ba Yésus nyə e sá nə mə léélɔg nti bí Timotê shú nə nyúúl bəg námə zə lal mə ja á bá nyiŋgə nūŋ zə jaaw mə məcwama mún yí. ²⁰ Kú nə ηgwól múúd mə jí nə ndî wa nə sá sé ηgə bə nə məcəy mə lâm mbií ηgwúd, nə ndeé a ji nə ηkul mpu wá lúú isâ í dúgyá nə bí dí yé. ²¹ Bēsh bwə mú ηgə wá milúu nji isâ í dúgyá nə bwáméfwó yíid, kú bə byəɔŋg í dúgyá nə Yésus-Kríst yí. ²² Biméfwó bi mə mpú nə Timotê nyə a shí lwó bí sá á jísə yí. Námə nda mwân mə du nada nə sóŋgú nə, ntó wə nyə á mə nada nə mə, sá sé ηgə bwiiŋg Jəjə Kéel yé. ²³ Nyə wə mə ηgə táduga nə mə é nti ja mə é wámbulə nda mə é shúgula nə yé. ²⁴ Cwám̄ba mə lwó mə búbálé nə məméfwó mə é leelú zə nūŋ. ²⁵ Nji mə ámə kwey nə í bul jəla nə mə ntíŋg bí *mínyoŋgú waamə Ipafurodit bí á nti nə a zəg du kwíind mə ja mə jí kwíindyá yé. Nyə a mə zə wá nyúul, kwiid mə nə iséy, zə bə mə muud gwoŋg lúmbúlíd. ²⁶ Mə ntí nyə nəcé a ηgə bul bə nə yéesh nə a dúg bí. Nyə a shígé ηgə bə nə shee nda nyə á mpu nə bí a mə gwáduga bwás dé nə. ²⁷ Jí mpu bə nə nyə á bwás. Nyə a lúg kúnə-kúnə nə á yə. Ká Zembî nyə a bwíŋg nyə nə ηkwonjú. Kú námə bə nji nyə, Zembî nyə a bwíŋg námə mə nə ηkwonjú nə mə á bá bə, mól məcəy mə lâm káda mól. ²⁸ Mə mə ka leelú ntí nyə shú nə bí gwágúg məshusug nə nyiŋgələ dúg nyə, byâm ímpimbə í mú námə bóog. ²⁹ Bi ɔ lég nyə tâŋ muud mə Cwám̄ba, nə zhwog məshusug. Dugá ŋwa mbií búúd dé nə məjilə, ³⁰ nəcé nyə a mə nywá zə yə nəcé iséy í

2:8 Yuá 10.17; Heb 5.8; 12.2   2:9 Mis 2.33; Ifz 1.21; Heb 1.4   2:10 Iza 45.23; Yuá 5.23; Rom 10.9; Mbú 5.13
2:13 1.6; Yuá 15.5; Rom 7.18; 15.18; 1Kr 12.6; 15.10; 2Kr 3.5   2:15 1.10; Mbá 32.5; Dan 12.3; Mat 5.14; 10.16; 1Kr 1.31;
2Kr 1.14; Gal 2.1-2; Ifz 5.8; 1Te 2.19   2:17 Rom 15.16; 2Tm 4.6; 1Yn 3.16   2:18 3.1; 4.4   2:19 1.1   2:20 Mis
16.2   2:21 2Tm 4.10   2:25 4.18   2:29 1Kr 16.16, 18

*Kríst. A zólə ná a zə wá mbwə wún í á ngə fúfə mə mádfí ísáyúđ yí, a mə nywá zə bwəmə nə shwiy.

3

Fwámé ábiwáág wə yólə Kríst lám

¹ Bwaang, mə shúgúlá ci nə bí né, dugá bə nə məshusug tân buud ɔ Cwámba. Mə akáádé ngólə báásulə bí isâ impwúd. Mə báásúlá bí byo ntó shú ná bi sásúlág isâ í abúbdw. ² Bi ɔ káálúgə nə bów-bđw ósól ɔ mäsáal, mbéé ómpyê bəang, bi ɔ káálúgə nə bwo, wán ábiwáág* bwə á síya yé cugé nə mffí. ³ Shé bān wə búśə nə fwámé ábiwáág, shé buud shé ngə yə Zembî gúmá nə zhií á Shíshim yé wá, shé buud shé búśə milúu né sáj nə bələ kwonj mə Yésus-Kríst dī wá, shé buud shé angé nə nwa gúmá mísóólúgú mí cug múúd dí wá.

⁴ Í njúl ná nda mə, mə ji nə məzhií ná mə jee nkēny nyúúl nə misóólúgú mí cug múúd. Nkí muud ji nə nkul nwa gúmá nəcé misóólúgú, mə wə jí ná mə búluc nwa gúmá jəang. ⁵ Nəcə bwə á sá mə ábiwáág jwđw lú mwəomb mpúsə byélé dām; mə ji mwān *Izarəyēl byélúł bēend mə Bənzhamē dí, mbyágá heburā. Kóómb bəxlə məcə, mə á bə *Farizyēn. ⁶ Shú wálə lúú mísəon *Oyúden dí, mə á dū lwó Dɔ lú óbúgula ɔ Yésus cúwúlí. Kóómb cugələ tətəlí nda məcə mə jí ná, mə á bə kú nə kúl búśə nə nkul jum mə yí. ⁷ Məfúlú mə á dū bə mə isâ í mffí mēni, mə mú ngə dúc mwo múús kú nə mffí nəcé mə músə muud mə *Kríst. ⁸ Mpúlə mə mə mpu Cwámba waamə Kríst Yésus yí, ja mə dúc mffí á cínəng yí, mə mə kwey ná bíl isâ byēsh bíśə zhizhe. Nəcə Kríst í, mə a mə myaas isâ byēsh, mə dúc byo shíd mawúdə shú ná mə bág nə nyə cug jām jēsh dí, ⁹ mə bág muud yé ncindí nə ncindí; ja jəangú mə jee tđw Zembî míshúd, kú bə nəcé tətəlí waamə nə mə ngə bə məcə, í yidá bə nəcé tətəlí mə Zembî; a mə kalá mə nyə nəcé mə ngə *búgula Kríst. ¹⁰ Mə mə dúc isâ byēsh shíd mawúdə ntó nəcé mə ngə jii nji ná mə mpúg Kríst, mə bə nə nkul í á sá ná a gwúmúg yí, mə nwa dām kəw á micúnj myé, mə dúc māméfwó nda mbimbə nəcé shwiy dé, ¹¹ shú ná tə wáyé mbií tə wáyé, mə bāg gwūm nda nyə.

Pwól jisə yuug shú óbúgula

¹² Ntó cugé ná mə mə kumə məshíné, nkí ná mə bii sá jēsh. Mbđ! Mə ngə ná wá nkul ná mə bíig dáas nə mbwə wām nəcé *Kríst Yésus mə bíí mə nə mbwə yé. ¹³ Bwaang, məmēfwó mə angé nə ci nə mə mə bwey bii dáas. Mbđ! Nji, tédúgá wām wí nji ngwúd; nji náəá, mə mə yíl lám cug mə á fwo dū cugə yíid. Mə ka ngə nádəwo ná mə ké nji shwóg. ¹⁴ Mə ngə wá nkul nyām nyēsh ná mə cásuləg njəond, mə bii dáas Zembî ngə jđw sé ná sé kəg nwa nūn gwów kwonj mə Yésus-Kríst dí yí. ¹⁵ Shé bēsh buud shé mú ónkwanz ɔ búúd cug sēngí á sənđn Yésus dí wá, shé bág nə tédúgá ngwúd wəang. Nkí bi mə bə nə tédúgá íshús gúl súsúsá dī íí, Zembî nyə é fēen bí mənkenya cínəng. ¹⁶ Sá ngwúdá, nda shé mə bwey bə ntúga éga, shé kyéyugá kuú njəond ngwúd. ¹⁷ Bwaang, yagulagá mə. Mpugá dū dúc buud bwə ngə cugə mbií cug bí á dúc sé ngə cugə yí. ¹⁸ Mpugá nə ncúlyá buud kuú njəond wán í ngə lwó ná bwə ngə lúmbuli nə sá Kríst nyə á zə sá ja nyə á zə yə kwólós dí yí. Mə a shí bwey dū jaaw bí gwo, mə nyngə jaaw bí gwo jaá gaád nə məzhwíle míshúd. ¹⁹ Zembî mə bá jangulə bwo, nəcé bān, iyēesh byánj wə bíśə bwo wánj Zembî, bwə yidá dū mamuda nə sá í jálá nə sá bwo shwōn yí, milām myánj mí ké nji isâ í shíd. ²⁰ Shé bān nyíshé mpwág nyísə gwđw, wú shé ngə bwánd ná Cwámba íshé Yésus-Kríst mə bá zhu, zə cug shé wá. ²¹ Nyə wə mə bá zə cénd shé mənnyúúl mə mántágula shé búśə nə ndí méga,

3:1 2.18   3:2 2Kr 11.13   * 3:2 Ábiwáág nyə á dū bə yuug lwólə ná muud jisə mbyágá mə Aburāham, ntó ji ná a ji muud á kúl mə Zembî.   3:3 Rom 2.28-29   3:4 2Kr 11.18, 21   3:5 Luk 1.59; Rom 11.1   3:6 Mis 8.3; 22.4; 26.9-11   3:7 Mat 13.44, 46   3:9 Rom 1.17   3:10 Rom 6.8-11 mə nwa dām kəw á micúnj myé: 2Kr 4.10-11 a gwúmúg: Mis 4.2; Rom 5.1-7   3:12 1Tm 6.12; 2Tm 4.7; Heb 12.1   3:14 1Kr 9.24-25   3:16 Gal 6.15-16   3:17 1Kr 4.16; 1Pr 5.3   3:18 1Kr 1.23; Gal 6.12   3:19 Rom 16.18   3:20 Ifz 2.6; Heb 13.14   3:21 Rom 8.29; 1Kr 15.25, 28, 43-53; Kol 3.4

sá ná má ηκένυwag nda nyúúl nyé; a bá sá sé ntó nəcə a ji nə mpífá í du sá ná a wág isâ byêsh nyédí mányámád yí.

4

¹ Gwá wá má cí nə bí ná, yé bwááηg má búl ccel wá, bwááηg má ηgə gwág yéesh wá, yímúgá mənyúul sá jêsh í dúgyá nə Cwám̄ba yíid. Bwaηg má búl ccel wá, bí wá ηgə wá mə məshusug lámúd, bi wá ηgə sá ná bwá ságúsəg iséy byâm.

Krîsten má jəlá nə cugə lâm ná saló

² Mə ηgə yáág nə Ivodí mə yáág nə Sətish ná bwá dūg bæ cún ηgwúđ t̄ηη buud ɔ Cwám̄ba. ³ Wεε ntág í, fwámé shwá waamá shwá ηgə s̄ey s̄ey ηgwúđ yé, mə ηgə cí nə wo né wo kwíndúg bwo. ηgaá wo mpú ná s̄on̄η bwo, nə Kuləman̄ nə bóól búúđ ó gwoηg, sá á gwána shú Jəjə Kéel. Buud bəηgá mínə mán̄ mósə cilyá kálaad á cug d̄í. ⁴ Dugá bæ nə məshusug ja jêsh t̄ηη buud ɔ Cwám̄ba. Mə nyiηgə cí gúl ja ná: dugá bæ nə məshusug. ⁵ Fúlú nyîn á ná shee í dūg nyîn, muud yêsh dūg. Cwám̄ba wál bá zə. ⁶ Bi nda yágəwo t̄əw s̄a. Nji, dugá lwó Zembî iyéesh bín, t̄əw bí t̄al jáyé cé t̄əw jáyê, bí du jəgula nə nyə, du t̄éeg nyə məbwə, bi dūgə yə nyə akíba. ⁷ Ja jəηgá, Zembî nyə e sá ná bi bəg ná shee; sóólúgú wəηgá, í ηgə ntə ikəη byêsh yí, í é sá ná milâm mín nə mitédúgá mín mí nádag wá *Krîst Yésus. ⁸ Bwaηg, má nyiηgə shúgula cí nə bí ná, kəndugá milâm s̄a jêsh jí búbálé yíid, í jəlá nə gúmá, jí t̄útəlí, í cúgə fulá nə məb̄w, jí ná buud magulə yí, jí ηkí nywa bwiiηgálə, í njúl s̄a á jə fúlú, s̄a á ságúsəg yí. ⁹ S̄a jêsh bí á jíηg mədí yí, bí á ləg nə mə yí, bí á gwág má cí yí, bí dūg má sá yí, ságá gwo. Ná ndeé, Zembî á mpwogé nyə é bá ji nə b̄i.

Pwól ji nə məshusug nə cé jêsh á t̄əl yí

¹⁰ Mə má bul bæ nə məshusug cug má ηgə cugə nə Cwám̄ba yíid nəcə məcəy bí ηgə gwág mə má má má ka t̄em nyiηgə nyîn. Mə mpú ná bí á du bwey bæ nə məcəy nə mə, nji bí a shígé du bæ nə fwála mə lwóyá məcəy məηg. ¹¹ Mə alásé ntúga nəcə mə bálə máfúfəd. Mb̄! Mə á jíηg cug dúlə bæ nə məshusug nə mbií cé jêsh má t̄əl yí. ¹² Mə mpú du cugə mántágula dí, mə mpú námə du cugə məbugubaanud. Ja jêsh, t̄əw kúl jêsh í, mə a má jíηg cugələ nə jílá, mə jíηg cugələ nə zha; mə mpú du cugə t̄əw mud, mə mpú námə du cugə máfúfəd. ¹³ Mə ji nə ηkul jísow mbií cug wêsh nəcə mə ji nə muud ηgə ləlushi* mə yé. ¹⁴ Nji t̄em bæ ntó, bi a má mpu sá ná ηwaálə kəw *íncwaw í ntug byâm d̄í.

¹⁵ Bí buud ó Filipî, bí mə mpú ná ja iséy í Jəjə Kéel í á ηgə bwelə t̄éed yí, ja má á wú Masedwân yí, kú nə dúl *D̄ə lú óbúgula ó Yésus í á wá lâm ná í du yéya ísâ nə mə; nji bi námə wá bí á sá ntó. ¹⁶ Gwá wá í á bæ ná mə njúl ná Tesaloníka, bí á nti mə mikwíindyá c̄ə ja ηgwúđ.

¹⁷ Mə ηgə nə lás ntúga ná mə ηgə s̄ə ná buud bwá yəg mə isâ. Mə ηgə yida s̄ə ná Zembî kwádúlg bí mpumá iséy bí ηgə sá yíid. ¹⁸ Mə a má shîn bæ nə isâ byêsh í jəlá yí, ntə námə bímbí í jəlá yí. Məcwúm bí á nti mə nə Ipafurodit má má á mpu nyiηgə zə lwándulə mə ná cwód. Məcwúm məηg mósə mə nda bí á nti mə labínda á nywa məcud, mósə jəjə mətúnuga Zembî ηgə magulə a ηgə gwág nywa má. ¹⁹ Zembî waamə nyə é lwándulə bí nə isâ byêsh bí é jii yí, nda zhwog t̄əw yé wúsə kwəη má Yésus-Krîst dí ná. ²⁰ Zembî sóηgú wúsú ηwág gúmá kandugə á kandugə. Amen.

Məbádá

²¹ Bi ɔ bədá mə muud yêsh jí múúđ má Zembî kwəη mə *Krîst dí yé. Omínyəηú b̄am s̄ón̄η búśə wá wá bwá ηgə báda bí. ²² Buud ó Zembî b̄esh bwá ηgə báda bí, bul bæ ná ndeé bəηg wā njów má *Káázəl. ²³ Mpaam mə Cwám̄ba Yésus-Krîst í jíηg mítédúgá mínúd.

4:1 1Te 2.19-20 4:3 Mis 3.5 4:4 2.18 4:5 1.10; Rom 13.11-12; 1Kr 16.22; Heb 10.25; Zhk 5.8; 1Te 5.1-2 4:6 Sôm 37.5; Mat 6.25; 1Pr 5.7 4:7 Yuá 14.27; Kol 3.15 4:8 Rom 12.17-18 4:9 3.17; 1Kr 13.11 4:11 1Tm 6.6-8; Heb 13.5 4:13 2Kr 12.9-10 * 4:13 muud ηgə ləlushi mə yé: Jísə Krîst. 4:15 2Kr 11.8-9 4:16 Mis 17.1 4:17 1Kr 9.11 4:18 2.25; Ləv 1.9, 12-13, 17; 2.2; 3.5 4:23 Gal 6.18; Ifz 6.24

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Kolósia yé

Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Kolósia yí

Pwôl njúl mímbwug dí, Ipafras nyə á zə jaaw nyə (Flp 1.23) nə bóól búúd bwə á zə shiig okristen wâ Kolósia nə bów-bôw mínjígulá. Bwə á ngə jíiguli ná, shú nə muud mpúg Zembî, a dúg cug íí, á jəlá nə yə mənkuł mé míshíshim gúmá, a bə íjâm nə ijag yí Oyúden, síya ábiwáág, baagulə bíł íci í ídêw nə mənkuł... Nji Pwôl mé gwág ntó yí, a mé cilə bwo kálaad éga, lwó bwo nə cug Zembî mé yə búúd kwonj mə Yésus dí yí í kwaga. Tishik bá Onezîm wə bwə á kə nə kálaad (4.7-8).

Kálaad á Kolósia ngə lás sâ í dúgyá nə Kríst yí, nə a ji muud Zembî nyə á nti nə a zəg cug búúd yé. A ji nə mpífá í ntə məmífá mé dú sá búúd ifwaas má, nə jí ntó nəcə nyádí wə nkul mé Zembî í á du wú, í ka ngə té isâ byêsh yâ gwôw nə shí yé (1.16).

Kálaad á Kolósia ji ka bə ná, Pwôl mə tééd bəda ókristen wâ Kolósia, a mú jəgula nə Zembî shú dánj (1.3-14). A mú ka zə cilə nda susa í ngə yə Kríst məzhwámá (1.1-2.5), nə a ji Cwámba, a jwú nə shí ndon nyêsh, a jwú nə Də (1.15-20). Mpəsə susa, Pwôl mə lwó gwáná á ngə gwána shú Də yí (1.24-2.5).

Nə ndéé, kálaad ngə kə shwóg nə məcwûŋ mə váál mbúgula mə jéłá nə cugə nə buud tééd nyádí njów búúd dí kə kumə tóón nə tóón yí (3.1-4.6). Í ka kə shîn nə məbədə.

Məbədə

¹ Mə Pwôl muud Zembî nyə a féesh nə mə bəg *muud lwámá mə Yésus-Kríst yé, nə mə, nə *mínyonjê wúsú Timotê, sə wə mé cilə kálaad éga. ² Sə mé cilə bí minjékjê mí ómínyonjê búsu búsé Kolósia wá, omínyonjê ó abúgúlag nəcə shé bəłə búúd ó *Kríst. Sóonjé wúsú Zembî sáag bí mpaam, ké sá námə nə bi cugəg nə shəe.

Pwôl ngə yə Zembî akíba

³ Sə ngə yə Zembî akíba ja jêsh sə ngə jəgula nə nyə shú dánj yí, nyə Sóonjé mə Cwámba íshé Yésus-Kríst; ⁴ nəcə sə mé gwág nə bí ngə *búgula *Kríst Yésus íí, bí ngə námə cəel obúgula bēsh. ⁵ Bí ngə sá ntó nəcə bí ngə bwánd nə búgə nə Zembî mə bá yə bí isâ í anyunywaá byêsh nyə á mé bwíig bí gwów yí. Bi a mpu nə bi mé jəlá nə bwánd nə búgə ja milésú myâ obúbələ, Jəjə Kéel nyə á bwele wóos bídí yí. ⁶ Ja Jəjə Lâŋ wəonj í á kumə bídí yí, í á wúmə mpúmá námə nda í ngə wúmə kúl jêsh ná. Í á tééd wúmələ námə jwów bwə á bwele jaaw bí mpaam mé Zembî yí. Jwów dəonjé, bi a wámbulə nə mpaam nyəonj nyísə búbələ. ⁷ Ipafras muud sə mé búł cəel wə nyə a jíiguli bí ntó; a ji shwə wúsú sánónj sə ngə sêy yé. A ji jílá jísú nûŋ bídí ngəłə sêy nə Kríst shú dánj, a ngə sêy mbii á búgúlag. ⁸ Nyə wə nyə á jaaw sə mbii cəelí Shíshim mé Zembî mé yə bí yí.

⁹ Sâ jəonj wə í sá ná, tééd jwów bwə á bwiing sə lánj wún yí, sə mé du jəgula nə Zembî shú dánj ja jêsh nə a yəg bí fug nə mpúyá á *shíshim shú nə bi mpúg sâ jêsh á ngə jii yí. ¹⁰ Ntó, bí mú bə nə nkul mə kyéy kuú njəond í yə Cwámba gúmá yí, bí mú bə nyə nkí nywa lámúd məzhíí mēsh, bí ngə sá jəjə mísóólúgú mimbii myēsh, bí ngə nyinğə bul mpu Zembî. ¹¹ Sə ngə námə jəgula nə Zembî nə a lúlushig bí məzhíí mēsh nə məma nkúl nyé ántə minji, shú nə bi bəg nə zény kəłə shwóg, bí kú lámusa ja bí mé bwémá nə məkugulu yí. ¹² Dugá yə Zembî Sóonjé akíba nə məshusəg, nyə muud nyə á mé sá nə bi bəg nə nkul bii dánj kow lá isâ nyə á mé kwəmsə shú búúd bə yí, bwə ngə cugə mənkenya mé dí wá.

Yésus-Kríst, amədí á isâ byêsh

¹³ Nyə a tí yíl shé mpəl á məyídúgúd, nteənguli shé Faan mə Mwán yé abábə dí. ¹⁴ Mwán yé wəonj wə nyə á balan nə ndí zə tə tən, yíl shé mánýámád yé, a juu ntəg shé *misəm.

1:1 muud lwámá: Gal 1.1 1:3 Ifz 1.16; 1Te 1.2-3 1:4 Ifz 1.15 1:5 1Pr 1.3-4; Ifz 1.13 1:6 Mis 2.41; Rom 1.13; 1Tm 3.16; 1:7 Ipafras: 4.12; Flm 23 1:8 1Kr 8.1 1:9 Ifz 1.17; Flp 1.9 1:10 Ifz 4.1; 2.10; Flp 1.27 1:11 Rom 5.2; Ifz 1.18; 1:13 Yuá 5.18; Luk 22.53; Mis 26.18; Ifz 1.6, 7, 21; 2.2; 6.12

¹⁵ Nyə á zə lwó buud sâ Zembî jí yí, Zembî múúd cúgɛ nə ɲkul dúg yé. A ji Mwán acúmbâ má Zembî*, á ntɔ́ isâ byêsh Zembî nyə a té yí. ¹⁶ Nəcə nyádí wə ɲkúl má Zembî í á ɲgə wú†, í ka ɲgə té isâ byêsh yâ gwôw nə shí yé. Isâ byêsh, nə byɔɔɲg í ɲgə nyîn yí, nə byɔɔɲg í áɲgê nə nyîn yí, tɔɔ otówe ɔ shwóg wâ mǎyídúgú, tɔɔ byɔɔɲg bísá nə icwám̄ba yí, nə byɔɔɲg í ɲgə wá buud mǎnyámád yí, nə byɔɔɲg í ɲgə lwó buud mp̄əl yí, nyə wə nyə a té byêsh, nyə a té byo shú dé nyəmɛ́fwó. ¹⁷ Nyə á du bwey bæ, isâ byêsh nda fwo bæ; nyə wə ɲgə shúgal isâ byêsh. ¹⁸ A ji lúu á *Dɔ́, Dɔ́ í ɲjúl nyə kug nyúul‡. Nyə wə jisá shug lú cug ágúgwáan, a ji muud áshúshwóógú bwelélə gwûm; í á s̄y ntó shú ná a bág shúshwóógú ikóómb byêsh. ¹⁹ Zembî nyə a sá ntó nəcə nyə á gwág nywa ná nyəmɛ́fwó jíg wə *Kríst ncindî nə ncindî. ²⁰ Zembî nyə a gwág námə nywa ná á nyiɲgə sá ɲkwambulə mpédúgá nyə nə isâ byêsh, tɔɔ byɔɔɲg bí wa shí yí, tɔɔ byɔɔɲg bí gwôw yí. Nyə á ka nti Mwán yé Kríst zə yə kwolós dî, shwiy dɔɔɲg dí wə Zembî nyə a wá mətəla mpédúgá bənɔ́ɲ isâ byêsh yé.

²¹ Bi bāɲ, bi a shígɛ du bæ nə wónɲgɔ́ nə Zembî yág, mitédúgá mín nə bów-bôw mísóólúgú mín mí á sá ná bi bág mizhízhiɲ myé. ²² Zembî má sá ja gaád ná, shwiy nyúul má Kríst í á yə yí, í sáág ɲkwambulə mpédúgá binóɲ nyə, shú ná a bág kə təl bí nyádí míshúd bi ɲjúl miɲkɛɲkɛ, kú nə lág, kú nə sá á jumúg. ²³ Í bá bæ ntó ɲkí bi mə nada nə búgá fwámé nada ná bóó, kú fúfug; ɲkí bi mə bó kú magulə ná gúl sâ í zág təl bwándúlə bí ɲgə bwánd sâ bí á gwág Jɔ́jɔ́ Lāɲ dí yí. Jɔ́jɔ́ Lāɲ wɔɔɲg wə osóol ɔ mǎsáal ó Zembî bwə á cúndə shí ga nyêsh yí. Mə Pwól mə ji ɲgwól sóol mǎsáal ɲgə cúndə Jɔ́jɔ́ Lāɲ wɔɔɲg yé.

Pwól nyə á bul wáduga

²⁴ Mə ɲgə gwág məshusug ja má ɲgə jug shú dún ga. Nəcə jugúlə má ɲgə jug mádí nyúúlúud yí, mə ɲgə jusa *incwaw í ntug nyúúl má *Kríst í jálá nə bwəma nə ndí yí, nyúúl má Kríst nyɔɔɲg wə *Dɔ́ lú óbúgula. ²⁵ Mə á zə bæ sóol mǎsáal Dɔ́ dɔɔɲgúud nə yálə Zembî nyə á yə mə iséy ná mə bwíiɲgug bí Lāɲ yé wêsh ncindî yí, ²⁶ mə bwíiɲgug bí *ndím̄ba nyə á ɲgə baagulə shwoó dí ikala i búúud í dúgə cɔ́, du cɔ́, du cɔ́ yí; nyə a má ka zə wéeshuli byo, lwó míɲkɛɲkɛ mi búúud myé. ²⁷ Nəcə á cɛel ná bwə mpúg bímbi ndím̄ba wɔɔɲgú jí nə milwané ikúl ishús dí yí, yuug jé jɔɔɲg jí ná: Kríst jisə bídí ícugud; ntó, bi je ɲgə ji nə búgá ná bi mə bá ji nyádí jiya gúmád. ²⁸ Kríst wɔɔɲgú, nyə wə sá bāɲ ɲgə bwíiɲg yé. Sə ɲgə bwíiɲg sá ɲgə sá ná muud yêsh sáág ncê, sə ɲgə lwó muud yêsh sâ í jálá nə s̄y yí. Sə ɲgə sá iséy byɔɔɲgú nə bímbi lú fúg dêsh sá bí nə ndí yí, nəcə í jii ná sá sáág ná muud yêsh mə bá t̄w mísh má Zembî dí yé fífəg búgád. ²⁹ Shú dɔɔɲg wə má ɲgə líduga nə cúná yí, mə ɲgə cúná cúná jɔɔɲgú nə ɲkul má Kríst í ɲgə nyîn mádí cug dí yí.

2

¹ Mə ɲgə bul jii ná bi mpúg ná mə ɲgə cúná məma cúná shú dún, nə shú ókrísten wə Lɔ́wdisê, nə shú bóólúgá bêsh bwə abwélé dúg mə wá. ² Mə ɲgə cúná shú ná milám mí səlɲg bwo shí, ná bwə célagí, cɛelí jɔɔɲg í sáág ná bwə búlɲg bæ leedyá; mə ɲgə námə cúná shú ná bwə bíig ibwádán múúd má du bii ja fúg í mú nyə lwándúlá yí, bwə mú mpu ndím̄ba Zembî nyə á ɲgə ná baagulə shwoód yí, ndím̄ba wɔɔɲgú wúsə: Kríst. ³ Nji nyádí wə múúd jí nə ɲkul kwey sá jêsh í dúgyá nə fug nə mpúyá yí.

Pwól ɲgə kéwuli obúgula

1:15 Yuá 1.18; 2Kr 4.4; 1Tm 6.16; Heb 1.3 * 1:15 Mwán acúmbâ: Ciyá ni í ɲgə lwó mffí Yésus jí nə ndí yí, kú bæ fwo-byêl. 1:16 1.13; Yuá 1.3, 19; Heb 1.2 † 1:16 Yésus wə nyə á ɲgə wéeshuli ɲkul má Zembî, ɲgə té isâ nə ndí. 1:17 Yuá 1.1; 8.58 1:18 lúu á Dɔ́: 2.19; 3.15; Ifz 1.22-23; muud áshúshwóógú: Mis 4.2; 26.23; 1Kr 15.20; Mbú 1.5 ‡ 1:18 Námə nda lúu í du yə nyúul cug í dúgə lwó nyúul mǎzhíí ná, a ɲgə yə Dɔ́ dé cug, a ɲgə lwó bwo mǎzhíí. 1:19 2.9-10; Yuá 1.16; Ifz 1.23 1:20 Rom 3.25-26; Ifz 1.9-10, 21; 2.13-16 1:21 Rom 5.10; Ifz 2.12-13; 5.27 1:23 2.7; Ifz 3.17; 1Tm 3.16; Heb 3.6 1:24 2Kr 1.5; 11.23-29; Ifz 3.13 1:25 Ifz 3.1-3 1:26 2.2; 4.4; Ifz 3.6 1:27 gúmád: 3.4; Rom 5.2; Ifz 1.18 1:28 Ifz 4.13 1:29 Ifz 3.20; Flp 4.13 2:2 1.26-27; Ifz 5.2 2:3 Mik 2.4-5; 1Kr 1.24, 30; Ifz 3.19

⁴ Mə ɲgə ci nt̄ani shú nə muud nda zə nə ɲɔ mbúlá kaand zə shiig bî. ⁵ Mpuɲá nə, tɛɛm bə nə mə cugé n̄ɲ bídí, *shíshim wâm wí n̄ɲ; mə ɲi nə məshusug nə ɲgələ dúg nə bí ɲgə mpu táág isá bídí ícug dí, búgá bí ɲgə *búgula *Kříst yí í təl nə shîm.

⁶ Nə ndéé, nda bí á mə lág Kříst Yésus nə nyə wə jí Cwám̄ba wún nə, cugəgá cug í lwó nə bí bí buud bé yí. ⁷ Bí é cugə ntó bi mə nada nə nyə, bi ɲgə magulə ɲi sâ í ɲgə zhu nyádí yí, bi ɲgə kyey nə búgá ɲin ɲi nda bwə á ɲiiguli bí ná, bi dúgá bul l̄ɔ mənywa bwə sá bí má.

⁸ Bí ó bey nə muud zég nə dúl váál mbeé faasúlə íciyá zə sá nə bi gwágúg ɲi nə nyə, mbeé məshiiigá wə məni. Məshiiigá mɔɲɲg mə ɲgə ɲwa ɲkul íjâm nə ijag dí, nə míshíshim mí ɲgə kyey nə isá yâ shí ga myáád*, kú bá wə Kříst. ⁹ Nəcé Zembî nyəmɛfwó ɲjul nyúúl mə Kříst dí ncindî nə ncindî. ¹⁰ Kříst wɔɲɲg dí wə isá í ɲgə zhu bí shú nə bi bəg lwándúlá məzhíí mēsh yé, nyə muud mə ɲwú nə isá yâ məyídúgú í ɲgə wá buud mənyámád yí, nə byɔɲɲg í ɲgə lwó buud mpəl yí. ¹¹ Bí a síya wún ábiwáág Kříst dí kwoɲud; mbwə mə múúd dí í á sâ bí nyə. Nyāɲ nyə á zhu wə Kříst, nyə a yíl ɲkul *mísám mí á d̄u bə nə ndí bídí mílâm dí yí. ¹² Ntó ɲi nə duwanúlə bí á duwan yí, binóɲ Yésus bí á d̄ow, binóɲ mú gwûm. Jí ntó nəcé bi a búgula ɲkul mə Zembî í á gwúm̄shi Yésus yí†. ¹³ Nə ndéé, nə iwushí bí á d̄u wush yí, nə bələ bí á bə kú nə ábiwáág yí, í á sá nə bi bəg mimbimbə. ɲi, ja gaád íí, Zembî mə nyiɲgə yə bínɔɲ Kříst cug, a mə jímbal shé iwushí byēsh. ¹⁴ Nyə a mə yíl micilyá mí á ɲgə lwó nə shé á jag sá myá. Micilyá myɔɲɲg wə mí á d̄u bə nə məmpándí mə á d̄u bwaagulə sə məbɛɛ má. Nyə a mə bwambulə myo kwolós dí, caam myo. ¹⁵ Isá yâ məyídúgú í ɲgə wá buud mənyámád yí, nə byɔɲɲg í ɲgə lwó buud mpəl yí, Zembî nyə a mə déég byo ɲkul d̄ɔɔmb nyáɲ, a ɲgə julə kə nə byo mbaadə nə mbaadə tām buud, ɲgələ lwó nə í músə mikwám myé.

¹⁶ Ntó, muud nyə ajəláyé nə cígə bí iwushí shú sá í dúgyá nə dəg nə məɲgul yí, ɲkí ntāg sâ í dúgyá nə zaɲ məcúwo mə mbyòl ɲkí osábaad yí. ¹⁷ Məcɛɛ mâ isá íni mə á bə ɲi t̄an nda shishîm í á ɲgə lwó nə isá í ɲgə zə yí; ɲi, wə Yésus-Kříst wə fwámé isá bísə yé. ¹⁸ Muud nyə ajəláyé nə kənd bí koogú nə ijwad nyúúl í məshiiigá, nə ɲgələ yə *wəéɲgələs gúmá. Buud bwə sá mísóólúgú myɔɲɲg wá bwə d̄u bul wá lúú isá bwə d̄u dúg məntamád yí, bwə ɲkēny mənyúul ntó cwūd, í ɲjúl nə milúú myáɲ wə mí ɲgə fwɔ mitédúgá myáɲ. ¹⁹ Bwə ánádáyé nə Kříst. Í ɲjúl nə, nyə muud jí lúú yé, nyə wə ɲgə wíl kug nyúul wēsh, a ɲgə námə mpu táág ísý í məbwɔɔ mə nyúul nə misusagá, shú nə nyúul í wíyúg váál Zembî mə céel yí‡.

Cug mə křísten

²⁰ Bínɔɲ *Kříst bí á yə, shwiɲ d̄ɔɲɲg í á mə sá nə bi béégyág nə bów-bôw *míshíshim mí ɲgə kyey nə isá yâ shí ga myá. Ká nəcé jí bí ɲgə ná cugə nda buud ɔ shí ga yí? Nəcé jí bí ɲgə magulə nə bwə ɲgəg nə yímbuli bí nə məmpándí məsə ná: ²¹ Ci wo kú ɲwa sâ ga! Ci wo kú d̄ə jíni! Ci wo kú kún̄ya nə jími! ²² Məmpándí məni mə ɲgə dúgya nə isá bísə ná, wó ká shîn balan nə jāɲ, í shîn yí. Məsə ɲi məcɛɛ nə minjígúlá myā buud. ²³ Məmpándí mɔɲɲgú mə ɲgə jíiguli nə muud sáág míl mísóólúgú bwə á mə ɲgə wá yəbəd myá, yə wəéɲgələs gúmá, səl mənyúul shí, cūg nyúul. Minjígúlá myɔɲɲg mí ɲgə bə nda mí ɲgə yə buud fwámé fúg, ɲi í ɲjúl nə mí cugé nə ɲkul sá nə muud mpúg máánd íyéesh yâ lâm yé.

2:4 2.8; Rom 16.18   2:5 1Kr 5.3   2:7 1.23   2:8 1Tm 6.20   * 2:8 míshíshim mí ɲgə kyey nə isá yâ shí ga myá: Ofeeshe ɔ Kálaad Zembî bēsh bwə cugé bul bə cúɲ ɲgwūd na ciyá níid. Sə bāɲ sə ɲgə ci nt̄ani nəcé sə mə dúg nə Pwòl ɲgə ci məɲkul mə dú ɲgə ɲwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Kříst yí. Bóól bwə ɲgə ci nə jíse «isá í á tēéd shí ga yí». Dúgúg námə Gal 4.3, 9.   2:9 1.19; 2.15, 20; Ifz 1.21   2:11 Ifz 2.11   2:12 3.1; Rom 6.3-4; Ifz 1.19-20; 2.6   † 2:12 Sə bí nə ɲkul fēég na ná «bí ɲgə búgula nə ɲkul mə Zembî í á gwúm̄shi Yésus yí í mə yíl bí mənyámá mə mísámúd».   2:13 Ifz 2.1, 5   2:14 Ifz 2.15-16; 1Pr 2.24   2:15 2.9-10   2:16 Rom 14.1-6   2:17 Heb 8.5   2:18 Ifz 1.21   2:19 1.18; Ifz 4.16   ‡ 2:19 Váál lúú í d̄u wíl kug nyúul, d̄u námə mpu táág ísý í məbwɔɔ mə nyúul nə misusagá yí, ntó námə wə Kříst muud jí lúú yé ɲgə wíl D̄ɔ lú óbúgula dēsh ncindî yé.   2:20 2.9-10; Gal 4.3-5, 9   2:21 Iza 29.13; Mat 15.9; 1Tm 4.3; Heb 13.9

3

¹ Ɔgaá bi mə mpú ná binón Kríst bi a gwûm? Ntó, Ɔgagá nə sɔ isâ í dúgyá nə cug á gwów kúl Kríst njúl Zembî dí mbwê mənchwûm yí. ² Wágá milúú isâ í dúgyá nə cug á gwów yííd, kú bæ byɔɔng yâ shí gaád. ³ Nəcə, binón Kríst bi á yə, cug jín jísə shwoód wə Zembî kúl Yésus jísé yí. ⁴ Ja Kríst muud jí cug jín yé mə bá zə lwóya nyúúl yí, binón mə bá nyín, bi Ɔgá námə Ɔkənəwa nda nyə.

⁵ Nda jí ntó nə, Ɔgagá nə gwílya ijâm bín yâ cug á shí ga; ntó ji nə isâ nda janğa, nə misóólúgú mí áduđanâ, nə iyéesh í ayíyáág, nə bów-bôw iyéesh, nə yeesh mábii, nəcə yeesh bálə nə məbii jísə yálə Ɔkúmba zembî áyadúg gúmá. ⁶ Bów-bôw isâ íni wə í du sá nə mpimbə mə Zembî í bííg buud ɔ málwê. ⁷ Kuú njɔɔnd wún í á bæ námə ntó ja bí á du ná bɛ isâ byɔɔng yág yí. ⁸ Nə ndeé, ja gaád íí, myáásugá isâ byɔɔng: myáásugá impimbə, nə dúlə nyada, nə gwólə lâm, nə məlwíy, nə dúlə cúwal ícúwəlí-cúwəli. ⁹ Kúgá ná du bwiiŋgya íjɔɔ mpédúgá nyín, nəcə, nda múúd mə du yíl káándə nə, bi a mə yíl mbií múúd bí á du fwo du bæ yí nə misóólúgú myé myêsh, ¹⁰ bi a mə bwáád kukwuməga múúd ágúgwáan. Mbií múúd wɔɔngú, Zembî mə du sá nə í nyíngəg Ɔgə bul bæ gúgwáan Ɔgə bɛɛla nyə muud nyə á té nyə yé. A du sá ntó shú nə buud bwə mpúg nyə váál í jéla yí. ¹¹ Na músə nə, muud nda ná nyíngə du bæ nə tádúgá nə mwâ Ɔurêk wə éga, mwâ *Yúden wə éga, Ɔkí nə nyíga nyə a síya ábiwáág, nyíga nyə a shígé síya; nyíga nyə ampúyé cug, nyíga ji jool; lwaá wəga, fúlí muud wə éga. Mbê, bini í cúgé ná nə mfíí, nji Kríst wə ji nə mfíí, a njul ntəg múúd yêsh Ɔgá *búgula yé lámúd.

¹² Ntó ji nə Zembî nyə a mə féesh bí, nyə a mə sá nə bi bág miŋkɛŋkɛ mi búúd, á bul cɛel bí. Ntó, bwáádúgá mbwéedí ágúgwáan, ntó ji nə: bí gwág búúd cey lámúd, bæ nə jɔ lâm, muud kú bwelə Ɔkêny nyúúl, du bæ nji lám nə shee, kú nə milámusa. ¹³ Dugá bæ nə jísów mpédúgá nyín. Ɔkí Ɔgwól *mínyɔɔŋú woó mə byaagulə nə wo, wo juu nyə námə nda Cwámba nyə a juu bí nə. ¹⁴ Sâ í ká bul bæ wə cɛelí; gwə wə í é sá nə bi mpúg bæ leedyá.

¹⁵ Kríst nyə a jôw bí zə sɛɛng búmbə Ɔgwúd shú nə bi cúgəgí mpwogé mpédúgá nyín. Ságá nə mpwogé wɔɔng lwándúg bí mílámúd. Dugá lɔ mánywa.

¹⁶ Ságá nə Kéel mə Kríst í lwándúg bí mílámúd nə cwóó; dugá yéya mínjígúlá, bí du sá nə nyíga kéwəli nyíga, nyíga kéwəli nyíga nə fɛg nyín nyêsh; bí dúgə sey ósôm nə miŋgwa nə isusa yâ Zembî. Dugá sey byo nə lám wêsh, bi Ɔgá lɔ Zembî. ¹⁷ Nə iciyá bí mə cí yí, nə isâ bí mə sá yí, dugá sá byêsh jínə mə Cwámba dí, bí dúgə lɔ Zembî Sóóŋgú kwonj yéd.

Cug á mpédúgá okristen

(Ifz 5.22-33; 6.1-9; 1Pr 2.18-25; 3.1-7)

¹⁸ Budá ɔ, maguləgá nə ogwúm bín bwə jwúg nə bí. Ntó í jéla nə buud ɔ Cwámba yé. ¹⁹ Budúm ɔ, cɛelugá budá bín, nda du Ɔwa bwo nə Ɔkúd.

²⁰ Yé bwân, ságá obyól bín məgwág məzhií mêsh, ntó ji jɔ sâ mísh mə Cwámba. ²¹ Yé ósóóŋgú, kúgá du sá nə bwân bín bwə dúg gwág ízhurú, mányúul mə á bá tag bwo.

²² Yé ósól ɔ mäsáal, ságá omása bín bâ wa shí mishwun məgwág; kú bæ nji ja bwə Ɔgá dúg bí yí, í á bá bæ nda bí Ɔgə sɔ nə bi nyínúg mísh mə búúduđ. Ságá bwo məgwág nə lâm Ɔgwúd, váál í yə Zembî gúmə yí. ²³ Sâ jêsh bí mə sá yí, bí sá sóólúgú í Ɔgə wú lám dí cwú yí, nda sá mə cí nə bi Ɔgə sá shú mə Cwámba, kú bæ shú búúd. ²⁴ Dugá sá ntó bi Ɔgə mpu nə Cwámba mə bá yə bí kow lú isâ nyə á mə kwəmusa tâŋ myəna shú búúd bə yí. ²⁵ Nəcə muud yêsh mə sá ólíŋgí yé mə bá Ɔwa myəna myâ olíŋgí bə, na ji kú nə susaalê.

3:1 2.12; Ifz 1.20 3:2 Mat 6.33 3:3 Rom 6.4; 2Kr 5.14 3:4 Gal 2.20; Flp 1.21; Ɔkənəwa: 1.27; Flp 3.21; 1Kr 15.43; 1Yn 3.2 3:5 Gal 5.19-21 3:5 Rom 6.6, 11; Gal 5.24; Ifz 4.19; 5.3 3:6 Ifz 5.6 3:7 Rom 1.18; Ifz 5.8 3:8 Ifz 4.29; 5.4 3:9 Ifz 4.22, 25 3:10 Mət 1.26-27; Ifz 4.24 3:11 2.11; Gal 3.28; 1Kr 12.13 3:12 Ifz 4.2-4 3:13 Ifz 4.32 3:14 Ifz 5.2 3:15 1.18, 20; 2Kr 13.11; Ifz 1.23; 4.4 3:16 Ifz 5.19-20; Heb 13.15 3:18 Ifz 5.21-6.9 3:24 Ifz 6.8 3:25 Zhk 2.1

4

¹ Yé ómása, balanugá nə osóol ɔ másáal bún váál dúsó tútəlí kú nə ɪŋkwííli yí, mpugá nə bí bí námé nə Mása jorj dí.

Pwól mə cwíny ókrísten
(Ifz 5.14-17; 6.18-20)

² Dugá jəgula nə Zembî ja jêsh, wágá lúu cínəŋgú bi dúgə yə nyə akíba. ³ Ŋgəgá námé jəgula nə Zembî shú dúsú nə a júwug mpumbé shú kéel sə ŋgə bwiing yé nə mə bwíingug *ndimba mə *Kríst, sâ í mə sá nə mə kəg mímbwug dí yí. ⁴ Ŋgəgá nə jəgula námé nə Zembî shú nə mə bwíingug kéel dɔəŋgú nə sánj sánj nda í jíí nə mə sáág nə.

⁵ Buud bwé cúgə *Dɔ dí wá, bí ó dɛ bə nə fəg ja í wóós nə binónj bəg yí. Mpugá balan nə məfwála mɔəŋg məsh. ⁶ Iciyá bín í dúg bə ja jêsh nji iciyá í mpaam, ŋkí nywa nda bwé ámə wá ca, shú nə bí dúg mpu bəsa nə muud yêsh váál í jəla yí.

⁷ Mwáəŋg Tishik mə búl cɛel yé, sóol məsáal mə Cwámba, sóol məsáal abúgúlág, nyə e bá jaaw bí isâ byêsh í dúgyá nə mə yí; a jisə shwə waamə sá ŋgə sêy nə Cwámba yé. ⁸ Mə ŋgə bul nti nyə nə a zəg lwó bí cé sá tál yí, zə səl bí milâm shí. ⁹ Mə mə nti bá *mínyəŋhə waamə abúgúlág mə búl cɛel yé, Onezím, mbyágá á nūŋ bídí. Bwé é zə jaaw bí sá jêsh í ŋgə cɔ káadé yí.

Məbədə

¹⁰ Aristárug muud sá jí mímbwug dí yé ŋgə bəda bî, tɔə Márkus mínyəŋhə mə Barnábas; nyə wé mə á nti bí məkál nə: «A ká zə nūŋ, bí ɔ lég nyə váál í jəla yí». ¹¹ Yésus jí nə dúl jííná nə Yustos yé ŋgə námé bəda bî. Mpədúgá *Oyúden bwé á mə *búgula Yésus wá, nji ólól óni wé sənónj ŋgə séy Faan mə Zembî wá; bwé á mə bul wá mə ŋkul lámúd. ¹² Ipafras, mbyágá á nūŋ bídí ŋgə námé bəda bî. Sóol məsáal mə Yésus-Kríst wɔəŋgú nyə aŋgə nə yɔw gwánálə shú dún məjəgula mɛd. A ŋgə jəgula nə bí tówúg búgəd nə shîm, bí bəg okrísten bwé á mə lal wá, bí dúgə bə cúnj ja jêsh nə sâ Zembî ŋgə jíí nə bí sáág yí. ¹³ Mə ŋgə bwiing lánj yé nə a ŋgə bul ŋwa njugú shú dán nə shú bɔəŋg wá Lɔwdisê, nə bɔəŋg wá Ierapolis. ¹⁴ Lúkas, jwówuda mə búl cɛel yé ŋgə bəda bî, tɔə Démas.

¹⁵ Bí ɔ bədə sə bwáəŋg wá Lɔwdisê, bí bəda námé Nemufá, nə Dɔ í dɛ sɛəŋgya nyádí njów yí. ¹⁶ Ja bí mə bá shîn lɔ kálaad éga yí, bí ɔ bá kənd Dɔ á Lɔwdisê nyə, bwé ó bá lɔ, bí ka námé bá lɔ nyɔəŋg mə bá wú bí wu yé. ¹⁷ Cígá nə Arship nə a kwéəmbug séy Cwámba nyə á yə nyə yí, shú nə a sáág gwo váál í jəla yí. ¹⁸ Mə Pwól mə cilə bí məbədə mága nə mbwé wám: Bí ɔ tədúgá nə mə jí mímbwugud.

Zembî ké sá bí mpaam.

4:1 Ləv 25.43   4:2 Rom 15.30; Ifz 6.18-19   4:2 Flp 4.6; 1Te 5.17   4:3 Rom 15.30   4:4 1.26   4:5 Ifz 5.16   4:6 Ifz 4.29; 1Pr 3.15   4:7 Tishik: Ifz 6.21-22   4:9 Onezím: Flm 10-12   4:10 Aristárug: Mis 19.29; 20.4; 27.2; Márkus: Mis 12.12   4:12 Ipafras: 1.7; Flm 23   4:14 Lúkas: 2Tm 4.11; Flm 24; Démas: 2Tm 4.10   4:15 Lɔwdisê: Mbú 3.14   4:17 Arship: Flm 2   4:18 1Kr 16.21; Ifz 1.1; 3.1

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé

Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábeé yí, nyə á kumə Tesaloníka a ngə zhu Filipî. Ja jəong wə nyə á fwə Dɔ́ á cínəng yí. Nji, Oyúden bwə á leel zə fəm nyə, obúgula bwə mú sá ná bá Sílas bwə túbúg ibulú ibulú kə Berê. (Mis 17.1-10).

Nə ndeé, ja Pwôl bəndə gwoong jé bwə á bə Atên yí, nyə á kənd Timotê ná a kág dúg nda mísəon ngə bə Tesaloníka ná. Timotê nyə á ka kə, a mú nyiŋgə, kə bwəma nə gwoong Kərent. A mú jaaw Pwôl ná obúgula wə Tesaloníka bwə ngə kə nə búgə shwóg, nji, búsa nə bíl isâ bwə ngə cəel mpu yí. Pwôl nyə á ka cilə bwo kálaad éga.

Sá bí nə ŋkul ci ná kálaad wəongú ji nə məŋkəw ntúga:

- (1) Pwôl mə yə Zembî akíba nəcə məkól á má bii má má lwó ná obúgula wə Tesaloníka búsa nə kuú njəond í jálá nə bə yuug yí.
- (2) A nyiŋgə báágulə jaaw bwo iséy nyə á tééd yí, a ngə ntəg cəel ná bəndə bwə nyiŋgəg dúgya (1.1-3.13).
- (3) A bándúlə bwo ná bwə wáág ŋkul nə ngələ kwambulə kuú njəond wəŋ (4.1-12).
- (4) A mú námə ka jíguli bwo sá í dúgya nə shwi yə zíyə mə Yésus-Kríst yí (4.13-5.11).
- (5) A ka kə shínal kálaad nə baalé məcwūŋ nə məbədə (5.12-28).

Məbədə

¹ Mə Pwôl wə má cílə bí kálaad éga, sənəŋ Silvê nə Timotê. Sá má cilə bí *Dɔ́ á Tesaloníka, Dɔ́ dúsé Dɔ́ mə Zembî Sónəngú bá Cwámba Yésus-Kríst yí. Zembî ké sá bí mpaam, ké sá námə ná bí cúgəg nə shee.

Obúgula wə Tesaloníka bwə á bə nə fwámé búgə

² Sá ngə yə Zembî akíba ja jəsh shú dún bí bəsh, sə ŋgə nə bwelə yəw ngələ wá bí məjəgula məsúd. ³ Sá ngə bul téduga bí mísh mə Zembî Sónəngú íshéd nəcə: búgə jín í cúgə ná á shíləg; cəelí jín nda bə á shwánəg; bwándúlə bí ngə bwánd Cwámba íshé Yésus-Kríst nə búgə yí wúsə álal-ŋkul. ⁴ Yé bwáəng Zembî mə cəel wá, sə ngə téduga bí ntó, sə ngə mpu ná Zembî nyə a féesh bí. ⁵ Jí ntó. Jɔ́ɔ́ Kéel sá á ngə bwiiŋg bí yé nyə a shígé bə nji iciyá í mpu; ŋkəŋkə Shíshim nyə á ngə lwándulə iciyá byəongú nə ŋkul mə Zembî, sə ngə *búgula nə mílám mísu myəsh. Kuú njəond sá á ngə kyey yí, í á bə shú mənəywa mún, bí a shí dúg wə.

⁶ Bí a dúg, bí mú námə sá nda sá, sá námə nda Cwámba, bí ləg Jɔ́ɔ́ Kéel nə məshusəg mə á ngə zhu wə ŋkəŋkə Shíshim má, í njúl nə bí á bə *íncwaw í ntəg dí ná liid. ⁷ Sə jəong í má sá ná obúgula bəsh wə Masedwán nə bəong wə Akayî bwə mú də ŋwa yuug nə bí.

⁸ Kéel mə Cwámba í á má lás nūŋ bídí nda kwóləŋ; ləŋ í má kyey kúl jəsh ná bí mú fwámé obúgula ó Zembî; mə ngə cí ná kúl jəsh, kú ná bə nji Masedwán nə Akayî. Í cúgə ná nyiŋgə bə sá sə bwíŋgəg. ⁹ Jí ntó. Buud bwáméfwó bwə ngə jaaw nda bí á má ləg sə fwámé ləg ná; ná bí a má yíl mílám ózembî ó áyadúg dí, kənd wə Zembî shú ná bí séyúg nə Zembî jí fwámé Zembî yé, Zembî á kuwô. ¹⁰ Bwə ngə námə jaaw ná bí ngə bwánd Mwán yə ná a bá zhu gwəw, Mwán yé Yésus nyáméfwó nyə a gwúmushi yé, nyə wə nyə a má sá ná shé fáámugí nə mpimbə mə Zembî.

2

Iséy Pwôl nyə á sēy Tesaloníka yí

1:1 Silvê; 2Kr 1.19; 2Te 1.1; 1Pr 5.12 Timotê: 1Kr 4.17 Tesaloníka: Mis 17.1 1:2 2.13; Flp 1.3; Kol 1.3; 2Te 1.3; 2.13 1:3 5.1-2 1:4 2Te 2.13, 16 1:5 1Kr 4.20 1:6 Mis 17.5-9; 2Kr 6.10; 2Te 3.7, 9 1:8 Rom 1.8 1:9 Yuá 17.3; Mis 14.15 1:10 5.1-2, 9; Rom 5.9

¹ Bwaang, ngaá ná biméfwó bi mə mpú ná njɔɔnd wúsú sá á zə bídí yí í áshígé bæ ná sá á fánda zə ngə kyey ntó? ² Bi mə mpú ná sá á zə wóós bídí sá mé fwo bul jug, sá á bwəma nə cúgə Filipí. Nji, Zembî wúsú nyə á yə sá injkán í á jəla yí. Injkán byɔɔng wá í á sá ná, mizhízhín mí á tɛem ngə lúmbəli nə sá məzhií mēsh íí, sá báá sá á ngə námə bwiing bí Jɔjɔ Kéel mə Zembî. ³ Bi mə jəlá nə mpu cínɔng nə sá a shígé ngə bwiing bí Kéel dɔɔngú nə mitédúgá mí íwushî, sá áshígé ngə sêy nə milám mímbá, kú sá ísáy í mákəh. ⁴ Í yidá bæ ná, Zembî nyə á fwo faas sê ná ndéé a mú magulə sê, a mú yə sá Jɔjɔ Kéel nə sá kəg ngə bwiing. Ntó, ləsú sá á ngə lás yí, sá a shígé ngə lás wə mbií á ná buud bwá fáagug sê; sá á ngə yida lás mbií á ná Zembî gwágug sê nywa, nyə muud mə də dúg mitédúgá myá milám yé.

⁵ Haaw. Bi mə mpú ná sá a shígé bwele jwángulə múúd nə iciyá í mpu, sá nda sá mísóólúgú mí ncwanɔgə, Zembî ji wúshined. ⁶ Sá áshígé ngə sɔ gúmá tɔɔ bídí, tɔɔ bóól búud dí. ⁷ Í njúl ná sá á shí bæ nə zhií ná sá zág lwó bí mpêl. Ngaá nə *buud ɔ lwámá ɔ *Kríst bí nə njkul lwó búud mpêl? Nji, sá á yida nywa bí nə lâm məcəy nda nyɔɔngú mə njkángulə bwân yé. ⁸ Mətag mɔɔng mə á sá ná, sá á tɛem yə bí Jɔjɔ Kéel, sá á ngə jii jii ngə ná sá mé yə námə bí icug bisú yá séméfwó, nəcé bi á shîn zə bæ sá wəalám.

⁹ Bwaang, ngaá bí ngə téduga wádugálə sá á ngə wáduga sêy yí. Sá á ngə cúnda bí Jɔjɔ Kéel séméfwó sá dúgə sêy bulú nə mwásə shú ná tɔɔ muud ngwúd nə ngwúd nda njkəny mbag wúsú. ¹⁰ Bí bí owúshined, Zembî námə wúshined nə kuú njɔɔnd sá á ngə kyey nə bí obúgula yí í á bæ kuú njɔɔnd Zembî mə céel yí, kuú njɔɔnd á otútəlí, nda nə sá á jumúg. ¹¹ Bi mə mpú námə ná sá á ngə nywa muud yēsh a bídí nda sɔɔngú mə də nywa bwân ná. ¹² Sá á də cwîny bí, də ləl bí mənnyúul, sá də báásulə bí ná bí kyéyug kuú njɔɔnd Zembî mə céel yí. Bi mə jəlá nə cugə ntó nəcé Zembî nyə á jəw bí ná bí bəg buud ɔ Faan dé, nywa dún kəw nyədə gúmad.

¹³ Sá ngə námə yə Zembî akíba nə gúl sá; jí ná, ja bí á gwág Milósú mí Zembî sá á bwiing bí myá, bí á ləg myo nda mísə ná. Bi a ləg myo ná mísə Milósú mí Zembî, kú bæ kéel yá buud ɔ shí ga. Milósú mí Zembî myɔɔng wə mí ngə sêy bí obúgula dí ícugəd.

¹⁴ Nə ndéé bwaang, bi a mə sá námə nda mədɔ mə Zembî mäsə Yudea mə ngə bɛ Yésus-Kríst má. Buud ɔ lɔɔm bún bwə á mə námə wáám bî nə ifamuga námə nda *Oyúden bwə á wáám mádɔ mɔɔngú nə ifamuga ná.

¹⁵ Oyúden bɔɔng bwə á gwú Cwámba Yésus-Kríst, bwə gwú *buud ɔ mícúndá, bwə á jág námə bul wáám sá nə ifamuga. Zembî nyə anɔgə nə gwág bwo nywa, bwə ngə lúmbəli nə buud bēsh. ¹⁶ Bwə ngə ntágulə sê ná sá nda bwiing íkúl ishús Jɔjɔ Kéel, bwə acéélé ná íkúl byɔɔng í dúgug cug. Sálə bwə ngə sá ntó yí, bwə ngə casulə *sám wán ná í bəg ncindî. Bwə á mə ka bwəma nə mpimbə mə Zembî.

Pwól nə yéesh ná a kə dúg ókrísten wá Tesaloníka

¹⁷ Bwaang, sá bāh jisú kóómb dí, tɛem bæ ná sá á mə béégya nə bí fúfwálá mísh mäsú nda ná dúg bí, milám mísú myáá mí leedyá nə bí. Ntó, nda sá á bul bæ nə məma yéesh ná sá nyíngəg dúg bí ná, sá á ngə yáag ná sá mé zə nún bídí. ¹⁸ Búbólé sá á mə yáag njí ja ngwúd njí ija íba ná sá mé zə dúg bí, ná ndéé mə Pwól; ká, *Sátan nyə a mə ntágulə ná sá nda zə. ¹⁹ Ye bí ampúyé ná bí wə ngə sá ná sá ngəg nə bwánd Cwámba Yésus nə búgə? Ngaá məshusug mäsú mə ngə zhu bídí? Bi wə jí *túm gúmá sá mé bá ngə bəgwa ná ndí Yésus dí míshúd ja á bá nyíngə zə yí. ²⁰ Mpugá ná bí wə bí sá sá gúmá, bí wə bí sá sá məshusug.

3

Pwól nyə á kənd Timotê Tesaloníka

2:1 1.5, 9   2:2 Mis 16.19-24; 17.1-9   2:3 2Kr 4.2   2:4 Zhe 11.20; 1Tm 1.11; Gal 1.10; Ifz 3.2   2:5 2.10; Mis 20.33; 2Kr 1.23   2:6 Yuá 5.41, 44   2:9 2Te 3.7-9; Mis 18.3   2:10 2.5   2:11 Mis 20.31   2:12 4.1; Rom 5.2; Flp 1.27   2:13 1.2-3; Gal 1.11-12   2:14 Mis 17.5   2:15 Mis 2.23; 9.23, 29; 13.45, 50; 14.2, 5, 19; 17.5, 13; Rom 11.28; 2Kr 11.23-29   2:16 Mat 23.31-33   2:17 3.10   2:19 1Kr 9.24-25; Flp 4.1; 2Te 1.4

¹ Zhúgúlá zhúgúlâ, nda sá áshígé ná nyingə jísow ηgólə ji nda gwáduga bî ná, sá á dúg ná í nywa né sá lúgúg fwó Atên. ² Sá mú nti *mínyonhâ wúsú Timotê muud bá Zembî bwé ηgá námá sêy séy bwiingúlə Jɔjɔ Kéel yé. Sá mú nti nyə né a zəg sá ná bi bəg nə ɪnkán búgá jínúđ, zə cwîny bî. ³ Haaw. Í á jii ná bi bəg nə ɪnkán búgá jínúđ shú ná məntágula má nda tí múúđ məkuú shí. Biméfwó bi mə mpú ná məntágula máni mäsə dúsú kow Zembî nyə á yə sá yí. ⁴ ηgaá ná ja sá á bə nūh bídí yí sá á shí bwey ηgə jaaw bí ná sá é bwəma nə məntágula? Ntó námá wá í má bə éga, bi mə mpú ntó. ⁵ Né ndeé, nda méé mə áshígé ná nyingə jísow ηgólə ji nda gwáduga bî ná, mə á nti Timotê ná a zəg wámbulə nda bí ηgá cugə cug búgá jín ná. Mə á ηgə bəemb ná Mása məbwəbúlán nyə a bá bwówulə bí ná ndeé njugú sá á ηwa yí mú yə íyíy-yây.

⁶ Né ndeé, Timotê má wóds wa wúlə nūh bídí. A mə zə nə sá jɔjɔ mákəl ná bí ηgə ná kə shwóg nə búgá jín nə cɛlí jín. A jaaw námá sá ná bí ηgə ná táduga sá tádúgálə ányunywaâ, bi njúl nə məma yéesh ná bi mə dúg sá, nda sá bí námá nə yéesh ná sá má dúg bí ná. ⁷ Gwó wá jí ná, bwaang, məfúfə nə məbwəbúlán má tɛem ηgə ntágulə sá, mənyúúl mə má bul nyingə lal sá nə gwádúgálə búgá jín. ⁸ Sá má nyingə cugə ja gaád nəcé sá má gwág ná bi má nada nə Cwám̄ba. ⁹ Sá bí bul bə nə məshusug nə bí mísh má Zembî íshéd, nda ná mpu bímbí sá bí nə ηkul yə nyə akíba yí. ¹⁰ Sá ηgə jəgula nə Zembî ntɔ mǐnji. Bulú nə mwásó sá ηgə jəgula ná shé nyíngəg dúgya, sá zəg lwándulə sâ í ηgə ná fúfə bí búgá dí yí.

¹¹ Sóóηgú íshé Zembî nyəméfwó bá Cwám̄ba íshé Yésus bwé sáág ná zhií zələ nūh bídí í bəg sá ná waŋ waŋ. ¹² Bí ηgə ciila mpédúgá nyín, bi ηgə námá cɛel bóól búúđ bēsh. Cwám̄ba sáág ná cɛlí jəŋŋ í ηgəg nə yáág yáágúg námá nda cɛlí sá ηgə cɛel bí yí. ¹³ A sáág ná milám mí bəg nda ηkúnkulə bî, bi bəg bə nə kuú njəond Zembî mə cɛel yí, kú nə sâ á jumúg mísh má Sóóηgú íshé Zembî dí ja Cwám̄ba íshé Yésus bənđŋ buud bé bēsh bwé bá zə yí. Amen.

4

Fwámé kuú njəond

¹ Né ndeé bwaang, sá á shí lwó bí kuú njəond Zembî mə cɛel yí, bi mú námá ηgə kyey wə. Né ndeé, kəgá nə kuú njəond wəŋŋ shwóg ηgə yáág yáágúg; sá ηgə bándulə bí ntó jínə má Cwám̄ba Yésus dí. ² Bi mə mpú məcwūh sá á cwîny bí nə ηkul mə Cwám̄ba Yésus má. ³ ηkúmba sâ Zembî ηgə jii yí jí ná bi cúgəg mbií á cɛel yí. Kwanzugá janŋa. ⁴ Muud yēsh cúgəg nə nyúúl nyé* mbií Zembî mə cɛel yí, ηwa nyə nə məjilə; ⁵ kú bə bów-bōw íyéesh nda buud bwé ampúyé Zembî wá. ⁶ Muud nda nyúg *mínyonhâ na sâ níđ, nda ntɔ mǐnji. Nəcé Cwám̄ba má đə kunda búúđ ísâ íníđ; sá á shí bwey đə jaaw bí ntó, sá ηgə námá nyingə báásulə jaaw bí ntó. ⁷ Mpugá ná njúwúlú Zembî nyə a jđw shé yí í áshígé bə ná shé ηgəg nə kə shwóg ηgə sá ísâ í áđudanâ; í á yida bə ná shé cúgəg mbií á cɛel yí. ⁸ Né ndeé, muud mə bán məcwūh mēga yé nyə abáné múud, á ban Zembî muud ηgə yə bí ηkəŋkə Shíshim yé.

⁹ Shú sâ í dúgyá nə cɛlí á mpédúgá omínyonhâ yí, í ajíyé ná mə cíləg bí, nəcé mə mpú ná Zembî nyəméfwó nyə á má jíguli bí nda bí má jálá nə ciila mpédúgá nyín ná. ¹⁰ Bí ηgə ntəg námá bwey lwóya cɛlí jəŋŋú nə omínyonhâ ó íshé bēsh wā Masedwān yēsh. Bwaang, sá má bándulə bí ná bi kəg nə cɛlí jəŋŋ shwóg ηgə yáág yáágúg, ¹¹ bulugá sɔ cug mətəla, muud bul sɔ ná a dúgúg nji sâ í dúgyá nə nyə yí, sɔ ná a séyúg nə məbwə mé nda sá á cwîny bí ná. ¹² Ságá ntó shú ná bi cúgəg cug í é bə nə məjilə mísh má buud bwé cúgə *Dɔ dí wá; bí nda sá ná bóól búúđ bwé ηgəg nə ηkény mbag wán.

Zembî mə bá gwūmushi omínyonhâ ó íshé

3:1 Mis 17.15   3:2 Timotê: 1.1   3:3 Ifz 3.13; 2Te 1.4; 2Tm 3.12   3:4 Mis 14.22   3:5 Flp 2.16   3:6 Mis 18.5; 2Te 1.3; 1Tm 1.5; Flm 5-7; Gal 5.6   3:7 2Te 1.4   3:10 2.17   3:12 Gal 6.10   3:13 5.1-2; Flp 1.10   4:1 2.13; Kol 1.10; 2Te 3.6   4:3 5.23; 1Kr 6.13; Heb 10.10   * 4:4 Bóól bwé ci na ná: «Muud yēsh cúgəg nə yé múdá».   4:7 4.3; 1Pr 1.15-16   4:8 1Kr 6.19-20   4:9 Zhe 31.33-34; Gal 6.10; Ifz 5.2   4:10 2Te 3.4 4:11 2.9; Ifz 4.28; 2Te 3.10, 12   4:12 1Kr 5.12-13; Kol 4.5

¹³ Bwaanḡ, sá acéélé ná bí dúg jág sâ í dúgyá nà okrîsten bwá á mǎ kǎ ígwád wá yí. Í jii ná bí dúg mpu, shú ná bí kú dǎ bǎ ná shúsúlú shúsúlú nda buud bwá ángê nǎ bwánd nǎ búgá wá. ¹⁴ Shé ḡgǎ *magulǎ ná Yésus nyǎ á yǎ a mú nyingǎ gwúm, shé mágulǎgá námǎ ná, bǎanḡ bwá á yǎ bwá ḡgǎ *búgula Yésus wá, Zembî mǎ bá gwúmushi bwo a mú kǎ nǎ bǎnónḡ Yésus.

¹⁵ Gúl sâ sǎ ḡgǎ jaaw bí Cwámǎ nyǎ a ci wǎ ga: ja Cwámǎ mǎ bá nyingǎ zǎ yí, shé buud mǎ bá bǎ shé ḡgǎ ná dúgya wá, shé ábúlé kǎ shwóg, lúgǎ bǎanḡ bwá mǎ yǎ wá mpúsǎ. ¹⁶ Nǎcé í bá bǎ ná, buud bwá bá gwág kǎl ḡgǎ cúnda, wúl kúkú má *wǎéngǎles ḡgǎ wéeshuli kǎl, laag má Zembî ḡgǎ lás, Cwámǎ nyǎmǎfwó mú shulǎ wú jǎn dí, buud bwá á yǎ bwá njúl búúd ǎ *Krîst wá bwá mú tééd gwúm. ¹⁷ Bwá kǎ shîn gwúm ntǎni, shé buud mǎ bá bǎ shé ḡgǎ ná dúgya wá, shé mú sǎenḡya nǎ bwo ná ndéé sǎnónḡ mú ḡkǎn kǎ míḡkúdí kǎ bwǎma nǎ Cwámǎ nûḡ míḡgúlúdí; sǎnónḡ sǎ mú ji kandugǎ á kandugǎ. ¹⁸ Dugá wíya ḡkul mílámúdí nǎ iciyá íni.

5

Muud nyǎ ampúyé jwów Cwámǎ mǎ bá zǎ yí

¹ Bwaanḡ, í ányínḡyǎ jii ná mǎ cílǎg bí shú sâ í dúgyá nǎ mǎfwála nǎ ija ísâ í bá sǎy yí. ² Nǎcé bímǎfwó bí mǎ mpú ná sǎn sǎn ná jwów mǎ Cwámǎ í bá zǎ wóds nda júwál í dǎ zǎ mpwó-bulú ná. ³ Buud bwá bá ḡgǎ ci ná: «Húúuḡ! A mǎn mǎtǎla e! Kú nǎ tǎo sâ í kǎnd múúd lám gwǎw!» Í bá bǎ, buud bwá ḡgǎ lás ntó, byéndí í ó wóds bwo mǎseegya, námǎ nda mǎcéy mǎ míná mǎ dǎ wóds múdá á bum mǎshüga ná. Bwá ábúle faam. ⁴ Ká, bwaanḡ, bí báá cugé yídúgúdí*. Jwów dǎanḡá í ábúlé wóds bí nda júwál. ⁵ Bí báá búsa bwán ó mǎnkenya bí bǎsh, bwán ó mwásó. Shé cugé búúd ǎ búlú, búúd ǎ yídúgú. ⁶ Nda jí ntó ná, shé ajǎláyé nǎ kǎ ígwád nda bǎól búúd bwá ḡgǎ kǎ ígwád ná; shé mǎ jǎlá nǎ ji ḡkasǎ, shé dǎ cunal íyéesh íshé.

⁷ Nǎcé ná, buud bwá dǎ kǎ ígwád wá bwá dǎ kǎ ígwád íbulú, onḡule dǎ fudǎ nǎ mǎlwǎg íbulú. ⁸ Shé bǎn buud ǎ mwásó, shé dúgá cunal íyéesh í íshé. Ntó, í jii ná shé ḡwág búgǎ nǎ cǎelí búdal íbúd dí tǎn nda búduga í ḡkwǎnz ózimbi bwá dǎ bwáád búdí yí, shé ka ḡgǎ bwánd nǎ búgǎ ná Cwámǎ mǎ bá sǎ ná shé fáámug nǎ intúgúdí, bwándúlǎ wǎanḡú í bǎ shé nda tǎm íḡkwǎnz zimbi mǎ dǎ búdal lúúd yí. ⁹ Nǎcé ná, Zembî nyǎ a shígé féesh shé ná shé zǎg yida bwǎma nǎ mpimbǎ jé; nyǎ a féesh shé ná shé dúgúg cug zhíí mǎ Cwámǎ íshé Yésus-Krîst dí. ¹⁰ ḡgaá ná Yésus wǎanḡ wá nyǎ á yǎ shwiy dúsu? Haaw! Nyǎ á yǎ shú ná sǎnónḡ sǎ cǎgǎg, tǎo shé mǎ jí ḡkasǎ, tǎo shé mǎ nyingǎ kǎ ígwád. ¹¹ Nǎ ndéé, dugá sǎ ná, bǎól wá bǎól ḡkúl mílámúdí, bǎól sǎ ná bǎól búgǎ í lálug, nda bí mú ḡgǎ bwey sǎ ná.

Mǎcwûḡ mǎ mǎzhúgúlǎ

¹² Bwaanḡ, sǎ ḡgǎ námǎ ci nǎ bí ná, bǎanḡ bwá tǎl bí shwóg bwá ḡgǎ wáduga ḡgǎ cwîny bí cug krîsten dí wá, dugá ḡgǎ bwo nǎ mǎjilé. ¹³ Dugá yǎ bwo gúmǎ, bí cǎel bwo nǎ fwámé cǎelí nǎcé séy bwá ḡgǎ sǎy yí. Cǎgǎgá ná shǎe mpǎdúgá nyín.

¹⁴ Bwaanḡ, sǎ ḡgǎ yáág nǎ bí ná bí dúg lás nǎ bǎanḡ bwá acéélé sǎy wá; bí sǎ ná bǎanḡ búsa nǎ inḡkwo wá bwá wíinzhug mǎnyúul, ná bǎanḡ búsa nǎ ilǎm wá mǎkuú mǎ tǎwúg shí; bǎgá nǎ jísów, dǎ jísow búúd bǎsh. ¹⁵ Bí ó bey. Muud nda bweel mǎbǎw ḡgwól mǎ sǎ nyǎ má; yidagá dǎ síya mǎnywa mpǎdúgá nyín, dǎ námǎ sǎ búúd bǎsh. ¹⁶ Dugá bǎ nǎ mǎshusug ja jǎsh, ¹⁷ dǎ jǎgula nǎ Zembî kú káád, ¹⁸ dǎ yǎ Zembî akíba nǎ mǎfwála mǎsh mâ cug jín. Bí buud bí búsa búúd ǎ *Krîst Yésus wá, isâ Zembî mǎ jíí ná bí dúg sǎ wá íni.

4:13 5.1-2; 1Kr 15.51-52   4:13 1Kr 15.18-19; Ifz 2.12   4:14 Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 12, 20   4:15 1Kr 7.10, 25
 4:16 1Kr 15.23   4:17 Yuá 12.26; Rom 5.17; Flp 3.20   5:2 1.2-3, 10; 2.19; 3.13; 5.23; Mat 24.36; Flp 4.5; 2Te 1.7,
 10; 2.1-2 wóds nda júwál: Mat 24.43; 2Pr 3.10; Mbú 3.3; 16.15   5:3 Zhe 6.14-15; Mat 24.39   * 5:4
 Buud bwá afwóyǎ magulǎ Yésus wá bwá ḡgǎ ḡkúnkulǎ nǎ cug kú mpu shwóg kú mpu shug:
 búsa yídúgúdí.   5:5 Rom 13.11-12; Ifz 5.8-9   5:8 Ifz 6.11-17   5:9 1.10; 2Te 2.14   5:10 4.14; Rom 14.8-9
 5:12 1Kr 16.15-18; 1Tm 5.17   5:14 2Te 3.6, 11, 15   5:15 Rom 12.17; Flp 1.10   5:16 Flp 4.4   5:17 5.25; Luk
 18.1; Rom 12.12; Ifz 6.18; Kol 4.2   5:18 Ifz 5.19-20

¹⁹ Kúgá ntágulə né Shíshim má Zembî bág kú sêy séy jé.

²⁰ Kúgá bæeg mpyêny íciyá í *búúd ə mícúndá ó Zembî.

²¹ Dugá faas ísâ byêsh, bí dæ bii nji byəəŋg í nywá yí.

²² Bî ə káálúgá nə mbií məbôw wêsh wúsə nə ŋkul shweenzh bí yí.

Ibwádán nə məbá dá

²³ Zembî á mpwogé nyəméfwó ká fúb bí ikóómb byêsh; ká baagulə bí ikóómb byêsh, nə *shíshim, nə *jím, nə nyúúl, byêsh í bág bæ kú nə sá á jumúg ja Cwámba íshé Yésus-Krîst mə bá nyiŋgə zə yí. ²⁴ Muud ŋgá jôw bí yé ji abúgúlág; nyə wó mə bá sá sóólúgú wəəŋg.

²⁵ Bwaəŋg, dugá jəgula nə Zembî shú dúsú.

²⁶ Kúlálúgá mə bwáəŋg bēsh məkúləla mə buud ó Zembî. ²⁷ Mə jəgula nə bí jínə mə Cwámba dî né bi ləg bwáəŋg bēsh kálaad éga. ²⁸ Cwámba íshé Yésus-Krîst ká sá bí mpaam.

Kálaad ábeê Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé

Isâ í dúgyá nə kálaad ábeê mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Míl mínjígú lá mí á kə wóós Tesaloníka, zhwog obúgula bwə mú bɛ myo, isâ Pwôl nyə á ηgə ci kálaad ashúshwóógú d yí í kú mpu bə nə cé. Bóól obúgula bwə á magulə nə jwów mə Cwámba í á mə bwey bə (2.2), bóólúgá bwə á ban nə bwə ányíngáyé ná sêy nəcé shí í zə shîn (3.6-12).

Í á ka jii nə Pwôl cíləg bwo nyíga kálaad nə a súgúg bwo mitédúgá. Nyə á jee cilə nyə baalé óηkwoond mpúsə nyəwə ηgə nyə á fwo kə yé, í á jəla nə bə a njúl námə Kərênt, a kú fwo kə Tesaloníka ja ábeê (Mis 20.1-6). Kálaad ji nə icé ntúga:

(1) Pwôl mə tééd yə Zembî akíba nəcé buud bwə ηgə gwáduga búgá ókrísten wá Tesaloníka búsé nə ndí yí; a mú jî Zembî nə bwə bág nə zény kələ shwóg təw bwə bwəmə ná cúwá lí (1.1-12).

(2) A mú ntəg zə ηwa lúu ciyá wáméfwó á kálaad, isâ í bá ηgə sîy ja í bá bə nə Yésus wál zə yí: Mbúwá lí múúd mə bá sááfulə shí (2.1-12), í bá jii nə obúgula bwə jísówúg (2.13-3.5).

(3) A mú ka kə shínal nə ibwádán nə iciyá yâ məshíné (3.16-18).

Yáág-yáág ciyá jí ná: «ηkí muud nyə acéélé sêy nə məbwə mé, nyə ajáláyé námə də» (3.10).

Məbá dá

¹ Mə Pwôl wə mə cílá bí kálaad éga, sóná Silvē nə Timotê. Sá mə cilə bí *Dɔ á Tesalinika, Dɔ dúsé Dɔ mə Zembî Sóóηgú bá Cwámba Yésus-Kríst yí. ² Zembî Sóóηgú bá Cwámba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí cúgəg nə shɛɛ.

Cwámba mə bá zə sámb shí ga mílészú

³ Bwaang, sə búsé nə sə dúg yə Zembî akíba ja jêsh shú sâ á ηgə sá bídí cug dí yí. Í jəla nə sə dúg yə nyə akíba, nəcé búgá jín í ηgə lal lalúg íí, cɛɛlí bí ηgə ciiła mpédúgá nyín yí í ηgə námə yáág yáágúg. ⁴ Sâ jəwə ηgə í mə sá nə séméfwó sə ηgə bwíiηg mósól mádɔ mə Zembî lâη wán nə mílúú nə sáη. Mílúú míse sə nə sáη nə bí nəcé bí búsé nə zény kələ shwóg, buud bwə ηgə tɛɛm wáám b bí nə cúwá lí bímbí bwə ηgə wáám yí, búgá jín í atágé, bí ηgə jísəw məntágula. ⁵ Sâ jəwə ηgə jísə yuug í ηgə lwó nə Zembî mə də cígal mílészú sémbyé á tútəlî. Na mə lwó nə bí mə mpíyá nə Faan mə Zembî bí ηgə jug nə ífəmuga yâ cínəwə yí. ⁶ Búbá lé jisə nə Zembî jí tútəlî muud, a bá bweel *íncwaw í ntəg búúd bwə ηgə lwó bí íni. ⁷ Bí buud ηgə bwəma nə məntágula wá, a bá sá nə shé yówulag ja Cwámba Yésus mə bá zə lwóya nyúul nə ηkácíd í *wéηgəles byé yí. ⁸ Bwə bá zə bumb-bumb kuda dí, zə yə íkúl ishús nə buud bwə ηgə ban magulə Jəjə Kéel mə Cwámba íshé Yésus wá intúgú lí. ⁹ Buud bəwə ηgú intúgú lí byáη í bá bə ná, bwə bá kə yúúd kandugə kandugə shwóg-shwóg nə Cwámba, kú kumə kúl á bá lwóya yáág-yáág ηkúl nyé á mílwanó yí. ¹⁰ Í bá bə jwów á bá zə nə gúmə jé í nyínúg búúd bé dí yí, nə bəwə ηgə bēsh bwə á *búgula nyə wá bwə bényug nyə. Bí mə bá bə gwoəwə jəwə ηgú d, nəcé bí á magulə sâ sə á bwíiηg bí yí. ¹¹ Gwə wə í sá nə sə ηgəg nə jəgula ja jêsh shú dún yí. Sá ηgə jəgula nə Zembî íshé sáág nə bí cúgəg cug í mpíyá nə njúwá lúu nyə á jəw bí yí. Sá ηgə námə jəgula nə a kwíndúg bí nə ηkul nyé, bí sáág mənywa məsh bí ηgə gwág yéesh nə bí mə sá má; a sáág námə nə búgá jín í nda ná bə á shílág. ¹² Ntó, bí e sá nə jínə mə Yésus Cwámba íshé í ηwág gúmə, bí mú námə ηwa gúmə nyédí. Mpaam mə Zembî íshé bá Cwámba íshé Yésus-Kríst wə í é sá sóólúgú wəwə ηgə wēsh.

2

Isá í bá s̄y shúshwóógú ná Cwám̄ba zég yí

¹ Bwaan̄g, shú zálə Cwám̄ba íshé Yésus-Kr̄ist m̄ə bá nyingə zə yí nə nda shé m̄ə bá s̄eɛngya nyódfí ná, s̄ə ɲgə ci nə bí ná ² bi kú fán̄da læel cugula ntó, nám̄ə nda sá m̄ə cí nə jw̄əw̄ d̄əɛnḡ í m̄ə bwey wóós. Təɔ nə ɲgwól múúd m̄ə jaaw bí ná *shíshim í ám̄ə jaaw nyə gúl s̄ə, təɔ muud m̄ə jaaw bí jí, təɔ muud m̄ə jaaw bí ná s̄ə wó s̄ə ám̄ə cilə, kúgá fán̄da bə nə ifwaas ntó. ³ Muud t̄eem zə jwán̄gulə bí ntud̄el̄é, kúgá b̄ɛ nyə. Nəcé Cwám̄ba nyə abúle fán̄da zə nt̄uni; dúl fwála í bá fwo bə buud bwə bá ɲgaan nə Zemb̄i m̄bií áyíyáág, Mása minḡáád̄ə ɲgə sá ná buud bwə bág kú b̄ish Zemb̄i yé m̄ə bá fwo lwóya nyúul nə ɲgəɲ, m̄ása wəɛɲgú nyɛ m̄ə bwey bə nə a bá j̄ɛɛ. ⁴ Mása wəɛɲg m̄ə bá zə b̄an̄ lúu, lúmb̄uli nə s̄ə j̄esh bwə j̄əw̄ nə zemb̄i yí, bwə ɲgə yə gúm̄ə yí. A bá sá ntó nə ndeé kə nyíi *Mpáán̄zə Zemb̄i kə ji wu, nyəméfwó kə kudə b̄ud nə nyə wó Zemb̄i.

⁵ Mə á d̄u bwey jaaw bí s̄ə ni m̄ə ɲjúl ná n̄ɲ b̄id̄í; bi anȳɲḡáyé ná t̄əd̄uga ntó? ⁶ Ja gaád bi m̄ə m̄pu s̄ə í ɲgə b̄ii Mása wəɛɲg nə a nda lwóya nyúul yí. A bá nám̄ə ka lwóya nyúul ɲji ja fwála d̄əɛnḡ í bá wóós yí. ⁷ T̄eem bə ntó, s̄ə *ndím̄ba í ɲgə sá ná buud bwə bág kú b̄ish Zemb̄i yí í ɲgə bwey s̄əy. Í bá s̄əy nə ɲgəɲ ja s̄ə í ɲgə laa gwo yí í bá wú yí. ⁸ Nə ndeé, Mása á kú b̄ish Zemb̄i mú bá lwóya nyúul. ɲji, Cwám̄ba m̄ə bá yámb nyə ɲḡul nə m̄pu yé, a mú jímb, zálə Cwám̄ba Yésus m̄ə bá zə a ɲgə ɲkən̄wə yí, í bá zə shínal nyə ná m̄án̄. ⁹ Mása á kú b̄ish Zemb̄i yé wəɛɲg m̄ə bá zə nə ɲkul m̄ə *Sátan zə ɲgə sá *m̄əshimb̄a m̄im̄bií m̄im̄bií, nə is̄ə í nt̄ə búúd ɲkul yí, nə *is̄ə í mímb̄úgú ɲgólə sh̄iig buud. ¹⁰ A bá zə sá ol̄l̄inḡi, zə sh̄iig búúd bwə j̄alá nə jímb wá. Bwə bá jímb nəcé bwə á bə nda c̄eel ób̄ub̄alé shú nə bwə dúḡúḡ c̄ug. ¹¹ S̄ə j̄əɛnḡ wó Zemb̄i m̄ə bá n̄ti bwo nyúl ɲkul í bá zə kənd bwo jugú yí, shú nə bwə *m̄águləḡ ij̄j̄. ¹² Nə ndeé, buud b̄esh bwə ɲgə bə kú magulə s̄ə jí búb̄alé wá, bwə ɲgə yida gwág nywa ol̄l̄inḡi wá bwə bá bwəma nə int̄úḡulí.

Obúgula bwə ȳímm̄úḡ m̄ənyúul

¹³ ɲji, yé bwaán̄g Cwám̄ba m̄ə c̄éel wá, s̄ə b̄an̄ s̄ə m̄ə j̄alá nə d̄u yə Zemb̄i ak̄iba ja j̄esh nəcé s̄ə nyə á m̄ə sá bí yí; nəcé Zemb̄i nyə a m̄ə f̄éesh bí ná bi wó t̄ééd̄úḡ* dúḡ c̄ug nə sálə Shíshim yé í sá ná bi bág min̄k̄ɛɲk̄ɛ mi búúd, bi mú magulə s̄ə jí búb̄alé yí. ¹⁴ Cúnd̄alə s̄ə á zə ɲgə cúnd̄ə J̄əɲ̄ K̄éel b̄id̄í yí, Zemb̄i nyə á balan nə wə, a mú j̄əw̄ bí shú nə bi dúḡúḡ c̄ug, bi bág nə milwaná mí Cwám̄ba wúsú Yésus-Kr̄ist. ¹⁵ Nə ndeé bwaan̄g, ȳímm̄úḡá m̄ənyúul; s̄ə á j̄íḡuli bí min̄j̄íḡulá, míl s̄ə lás nə mim̄pu bi ɲgə gwág, míl̄úḡá s̄ə cilə bí ciləg, nadagá nə min̄j̄íḡulá myəɛnḡ.

¹⁶ S̄óɲḡú íshé Zemb̄i nyə á c̄eel shé a sá shé m̄paam, wá shé ɲkul m̄ənyúul̄ud, sá ná shé ɲgəḡ nə bwánd nə búḡ. Nə Cwám̄ba íshé Yésus-Kr̄ist nyəméfwó, nə S̄óɲḡú íshé Zemb̄i wəɛɲḡú ¹⁷ bwə wág bí ɲkul m̄ənyúul̄ud, bwə sá ná bi ȳímm̄úḡ m̄ənyúul s̄ə ányunywā j̄esh bí m̄ə sá yíid, təɔ l̄əsú ányunywā w̄esh bí m̄ə l̄ás yíid.

3

Cwám̄ba jisə abúḡulág

¹ Nə ndeé bwaan̄g, j̄əgulagá nə Zemb̄i shú dúsd̄. J̄əgulagá nə lân̄ m̄ə Cwám̄ba í l̄éel̄uḡ m̄pyáán̄z, buud bwə ɲwág nám̄ə wə nə gúm̄ə nda n̄ɲ b̄id̄í. ² J̄əgulagá nám̄ə nə a yíl̄úḡ s̄ə m̄ənyámá m̄ə íb̄ow-b̄ow i búúd í ányinyaan̄d̄ d̄i; buud b̄esh dí bwə ɲgə magulə *búgula. ³ ɲji Cwám̄ba nywaá ji abúḡulág, nyə wə m̄ə bá sá ná bi ȳímm̄úḡ m̄ənyúul, a sá ná Mb̄úw̄ulú múúd nda sá bí m̄əb̄ow. ⁴ S̄ə bí nə búḡə t̄an̄ buud ɔ Cwám̄ba nə bí ɲgə sá nda s̄ə ɲgə ci nə bi sáág ná, bi é ɲgə nám̄ə nə sá ɲji ntó. ⁵ Cwám̄ba sáág nə mil̄am̄ mín mí c̄éel̄uḡ Zemb̄i, mí bág nə z̄ény k̄alə shwóḡ nda *Kr̄ist.

2:1 1Te 4.15-17; 5.1-2   2:2 2.15   2:3 1Tm 4.1; 1Yn 2.18   2:4 Eze 28.2; Dan 11.36; Mb̄ú 13.5-6   2:8 Iza 11.4; Mb̄ú 19.15   2:9 Mat 24.24; Mb̄ú 13.11-13   2:11 2Tm 4.4   2:12 1.6-8   2:13 1.3   * 2:13 B̄óól bwə ci ná nyə á f̄éesh bí ná m̄ət̄ééd̄uléd.   2:14 1Te 5.9   2:15 3.6; 1Kr 11.2   2:16 1Te 1.4   3:1 Mis 2.4; Rom 15.30; 1Te 5.25   3:3 1Kr 10.13; 1Yn 5.18   3:4 1Kr 4.16; Gal 5.10

Obúgula bwé séyúg nə məbwé mán

⁶ Bwaanɔ, sé ηgə cwîny bí jíné mə Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst dí nées: bi a lóg ηjígúlá nə sê; *mínyɔηû wún yêsh mə bé nda bɛ ηjígúlá wɔɔηgá, a yida ηgə ji kú sêy yé, sásúlégá nyə.

⁷ Biméfwó bi mə mpú nda bí mə jéla nə ηgə yagula sé ná. Ja sé á bə nûη bídí yí, sé áshígé ηgə cugə cug íləm. ⁸ Sé áshígé də bíd nə buud bwé wíflúg sê ashwá. Mbô. Sé á yida də wáduga sêy bulú nə mwásé shú ná mbag wúsú í bóg kú badawo múud məbagud. ⁹ Ntó cugé ná sé áshígé bə nə zhií mə sá ná buud bwé ηkényúg mbag wúsú. Sé á bə nə zhií nyɔɔηgú, nji sé á yida cɛel lwó bí yuug bí mə jéla nə yagula yí. ¹⁰ ηgaá ná ja sé á bə nûη yí sé á shí bwey də jíguli bí nə ηkí muud nyə acéélé sêy nə məbwé mé a nda námé nyiηgə də də?

¹¹ Ká, sé ηgə gwág ná bóól búúd wá gwoonɔ jín bwé mú ηgə cugə cug íləm; bwé lúgá sêy nə məbwé mán, búsə nji ηgólə kənd milâm ízháá isád. ¹² Mbií búúd wɔɔηgá, sé ηgə yímbuli bwo, ηgə bándələ bwo jíné mə Cwám̄ba Yésus-Krîst dí ná bwé ηgág nə sêy ná shee, bwé bág də ídâw bwé á sêy nə məbwé mán yí. ¹³ Bwaanɔ, bi bân bí nda káád sálə mánywa.

¹⁴ Muud mə bó kú sá mágwág nə sá sé ηgə ci wa kálad éga dí yé, bi ó ηwa nyə jínə, bi mú béégyá nə nyə shú ná í ság nyə shwôn. ¹⁵ Bi nda yida ηwa nyə nda zhízhíη, mbô. Yidagá lámusa nə nyə nda múúd mə lámusa nə *mínyɔηû ná.

Ibwádán nə məbádá

¹⁶ Cwám̄ba á mpwogé nyəméfwó ké sá ná bi cúgəg mpwogé ija byêsh mázhíí mēsh dî. Cwám̄ba jííg nə bi bēsh. ¹⁷ Mə Pwôl wé mə cílé məbádá mēga; ntúga wé mə də sâη ókálad bâm yé. Mbwé wâm wé í ámə cilə. ¹⁸ Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst ké sá bí bēsh mpaam.

3:6 3:12; 1Te 5.14   3:8 1Te 2.9   3:9 Mis 18.3; 1Te 1.6; bə nə zhií mə sá ná buud bwé ηkényúg mbag wúsú: 1Kr 9.4   3:10 1Te 4.11   3:11 1Tm 5.13   3:12 Ifz 4.28   3:13 Gal 6.9   3:14 1Kr 5.9, 11   3:15 Mat 18.15-17; 1Te 5.14   3:16 2Kr 13.11   3:17 1Kr 16.21   3:18 Gal 6.18

Kálaad ashúshwóógú Pwôl nyə á cilə Timotê yé

Isâ í dúgyá nə kálaad ashúshwóógú mə Pwôl shú má Timotê yí

Timotê nyə ɔɔŋgú nyə á bə shilə Yúden, sóŋgú mwâ Gərêk. Ja Pwôl nyə á ɲgə sá ɲjɔɔnd yé ábɛê wə nyə á kwey Timotê ɲgwəla á Listra, shí bwə ɲgə jôw múús ná Turki yí (Mis 16.1). Nji bwə á bwəma cínɔŋg yí, Timotê nyə á shwal bə ɲgwól múúd gwoɔŋg mə Pwôl. Nə okálaad obá Pwôl nyə á cilə Timotê wá, nə nyə ɔɔŋg nyə á cilə Titus yé básə wáŋ mbwoomb bwə jów ná «okálaad ɔ məwíil sɔɔnz». Bwə jów bwo ntó nəcé básə nə məcwúŋ shú óbaagula ó íncwəmbɛ nə bóól ótɔwe ɔ shwóg wá Dɔ.

Timotê ashúshwóógú jisə nə mǎŋkɔw məbá:

(1) Minjígúlá mí dúgyá nə Dɔ dēsh nə otówe ɔ shwóg myá (milúú 1-3).

(2) Məmpéndí Timotê mə jálá nə bɛ shú ná iséy byé í kyéyug mpwogé má (milúú 4-6).

Pwôl nyə ashígé ɲgə jii ná Dɔ nə otówe ɔ shwóg bwə ɲgəg nə bɛ məcɛɛ nda mimbwaamb-julə; nyə á yida lwó ná bwə ɲgəg nə sá isâ nə jɔ lâm, bwə ɲgə ságusə Kríst muud má yíl sá míkwám dí yé (2.3-6).

Məbədə

¹ Mə Pwôl wə mə cílá kálaad éga. Mə ji *muud lwámá mə *Kríst Yésus. Nyə Kríst sé ɲgə bwánd nə búgə yé, bá Cugye wúsú Zembî wə bwə á ɲwa cígúlá nə mə bég muud lwámá.

² Mə cilə wo Timotê fwámé mwân waamə mə á byá cug krísten dí yé. Zembî Sóŋgú bá Cwamba wúsú Kríst Yésus bwə ó sá wo mpaam, bwə ó gwág wo cey lámúd, bwə ó sá námé nə wo cúgəg mpwogé.

Minjígúlá myâ məshígá mí shínúg

³ Ja mə á ɲgə kə Masedwân yí, mə a yág nə wo nə wo jíg Ifêz. Í á bə shú ná, buud bwə ɲgə jíguli minjígúlá mishús nûŋ wá, wo tálúg mpéndí nə bwə kú ná kwo jíguli mínjígúlá myɔɔŋg. Jígú nûŋ, wo tálúg bwo mpéndí nyə ɔɔŋg. ⁴ Gúl sâ jí námé ná, nə mikanda, nə lɔlə məbyêl ná lɔ lɔ kú nə məshíné*; tálúg námé bwo mpéndí nə bwə kú də kənd mílâm mbií isâ byə ɔɔŋgú. Isâ byə ɔɔŋg í ádé kwíind múúd nə muud bég tádúgá mə Zembî. Í yidá də shwambulə búúd nə bwə dúg séŋusa mákəl. ⁵ Ja mə lás ntáni yí, mə ɲgə jii nə obúgula bwə bég nə fwámé cɛlí. Muud jí nə lâm fúbán, lâm nə sáŋ, búgə jé kú nə makəŋ yé, nyə wə mə də cɛl búúd fwámé cɛl yé, váál cɛlí jɔɔŋg wə mə jíí nə bí bág nə ndí yí.

⁶ Bóól búúd bwə á mə yíl mílâm jɔ mínjígúlá míniíd, bwə á mə kə cwagwa bɛ dúlə lás mbɛɛ ílís-lís kú nə shwóg kú nə shug. ⁷ Bwə ɲgə jii nə buud bwə ɲwág bwo nda *Oŋkume ó məcɛɛ mə Zembî, nji í njúl nə bwə aŋgê nə wámbulə sâ bwə ɲgə ci yí, kú wámbulə sâ gwáméfwó bwə ɲgə lás nə inkáŋ yí.

⁸ Sə báá sé ɲgə mpu nə məcɛɛ məsə jɔjɔ sâ ja múúd mə bálán nə mwo mbií í jəla yí. ⁹ Nda jí ntó ná, sé dúgá mpu nə məcɛɛ mə áshígé tálw shú múúd jí tətəlí yé. Mbô. Mə á yida tálw shú búúd bí kú bísh məcɛɛ wá, nə buud ɔ məlwə, nə buud bí kú bísh Zembî wá, nə bóól osóol ɔ *mísám, nə buud básə kú gwɔɔ Zembî wá, nə ɔɔŋg bwə ɲwá isâ í Zembî zhizhe nə zhizhe wá, nə búúd bwə gwú ósóŋgú wá, nə ɔɔŋg bwə gwú ónyə ɔɔŋgú wá, nə bóól ógwúl ɔ búúd bēsh. ¹⁰ Məcɛɛ mə á tálw námé shú búúd ó janŋa, nə budúm bwə sá íland nə bóól búdúm wá, nə buud bwə kúshá kənd bóól míkwám dí wá, nə obwiŋgye

1:1 muud lwámá: 2.7 Cugye: Tit 3.4 bwánd nə búgə: Kol 1.26-27 1:2 Timotê: 1Kr 4.17 mwân waamə: 1Kr 4.15; 1Te 2.11; Tit 1.4 1:3 Ifêz: Mis 20.1 buud bwə ɲgə jíguli minjígúlá mishús: 4.1-10; 6.3-5, 20-21; 2Tm 2.16-18, 23-26; Tit 1.10-16; 3.9-11 1:4 4.7; 6.20; 2Tm 2.16, 23; 4.4; Tit 1.14 * 1:4 Oyúden bwə á də baagula məbyêl mǎŋ micilyá, də lɔ micilyá myɔɔŋg míswɔn, sâ jɔɔŋg wə Pwôl ɲgə ban na yí. 1:5 1.14, 19; 2.15; 4.12; Rom 12.9; 13.10; 1Kr 8.1; Gal 6.10; 2Tm 1.3, 13; 3.10; Tit 1.15 1:6 1.4; 6.4, 20; Tit 1.10 1:8 Rom 7.12, 16 1:9 Gal 5.19-21 1:10 4.6; 6.3; 2Tm 1.13; 2.2, 15; 3.14; 4.2-3; Tit 1.9; 2.1, 7-8

ó ijǵǵ, nà bɔɔŋg bwé kéén jíná má Zembî máshiiǵád wá. Mæcɛɛ má á tɛ́lɔw shú sâ jêsh í lúmbuli nà fwámé njíǵúlá yí. ¹¹ Fwámé njíǵúlá wɔɔŋg í ŋgə bɛ jǵjǵ lâŋ má Zembî á milwaná búúd bwé dɔ ságusə ná nywáá má jəla yé. Jǵjǵ Lâŋ wɔɔŋg wá bwé á yə mə ná mə zág ŋgə bwiing yí.

Pwɔl ŋgə yə Yésus akíba

¹² Mə ŋgə yə Cwámba wúsú *Kríst Yésus akíba, nyə muud nyə a má ləlushi mə yé. Mə nyə akíba nəcə nyə wá nyə á kwey ná a jì nà ŋkul jee shwu nyúul nà mə, a mú sá ná mə bág nyə sɔ́l mäsáal. ¹³ Í njúl ná mə á dɔ bul jág lás nà nyə yág, mə á dɔ jugushi buud bé mə njúl ŋkí jág gwǵ lâm; nji, nywáá nyə a má bwíǵ mə ná ŋkwonjú nəcə mə á ŋgə sá isâ byɔɔŋg jág dɛ́, mə kú nà búǵá. ¹⁴ Cwámba íshé nyə a má sá mə mpaam ntɔ́ mínji, nyə a má sá ná mə bág nà búǵá, nà cɛɛlí í ŋgə zhu wá Kríst Yésus. ¹⁵ Ciyá ga jí abúǵúlág, sá má jəlá nà magulə gwo sá bêsh: jí ná, Kríst Yésus nyə á zə shí ga dɛ́ zə cug ósɔ́l ɔ́ *mísəm; ósɔ́l ɔ́ mísəm bɔɔŋgú dɛ́, mə wá jí áshúshwóógú. ¹⁶ Nji, Zembî nyə á bul gwág mə ŋkúŋkwónjúlə shú ná jǵ lâm má Kríst Yésus í nyínúǵ mádí, mə mú bə yuug shú búúd bwé bá *búǵula mwôw má ŋgə zə má, yuug ná bwé bá lág cug á kandugə kandugə. ¹⁷ Buud bwé yág Njwú-buud á kandugə kandugə gúmá. Zembî nyə abúle bwelə yə yé, Zembî jí kú nyín nà mísh yé, á jí Zembî nji nyə ŋgwúd nà ŋgwúd yé, a ŋkənwag kandugə á kandugə. Amen.

Gwánág jǵjǵ gwáná

¹⁸ Timotê mwán waam, mə zə yə wo nyíga mpəndí bɛ́ nà iciyá *búúd ɔ́ mícúndá bwé á ci shú dwó yág yí. Iciyá byɔɔŋg í ó yə wo ŋkul né wo gwánág jǵjǵ gwáná. ¹⁹ ŋgagú nà gwána wo mbíd búǵá, wo njúl nà lâm né sán. Bóól búúd bwé á má dɔ ban dúlə gwágúlə lâm ná ndéé búǵá ján í á má nyasula nda byóól í dɔ búǵ ŋgwǵǵ ná. ²⁰ Imene bá Aləguzándrə búsa sámbá búúd jɔɔŋgú; mə a má cwámbulə *Sátan bwo shú ná bwé ŋwág njíǵúlá ná bwé nda ná bá bwelə *lás nà Zembî bwaasúlə mpu.

2

Dɔ sá mǵjəgula shú múúd yêsh

¹ Sâ má ŋgə tɛ́ed fwo yáag nà ndí yí jí ná, obúǵula bwé dúg kə nà miŋgwóómbúlú wá Zembî, dɔ jəgula nà nyə, dɔ gwáamb nyə isâ, dɔ lǵ nyə. Bwé dúg sá ntɔ́ shú búúd bêsh íí, ² shú ójwú-buud nà shú búúd bêsh bí nà miŋkwón wá. Sâ jɔɔŋg í é sá ná shé cúgəg nà shɛɛ, kú nà intúǵúlí, nəcə cugələ cug í yə Zembî gúmá yí, nà cugələ mbií cug í jəla yí. ³ Ntɔ́ jí jǵ sâ, Cugye wúsú Zembî mə gwág nywa ntɔ́. ⁴ Á jii ná buud bêsh bwé dúǵúg cug, bwé mpu óbúbálé.

⁵ Nəcə, Zembî jí nji ŋgwúd,
líí-nji námə ŋgwúd mpədúǵá Zembî bənđŋ buud,
líí-nji jɔɔŋgú jísə muud, nyə wá Yésus-Kríst.

⁶ Nyə wá nyə á yána cug jé shú ná buud bêsh bwé bág ofulí*.
Nyə á sá sóólúǵú wɔɔŋg námə fwála í á jəla yí,
zə lwó búúd ná Zembî ŋgə jii ná bêsh bwé dúǵúg cug.

⁷ Shú dɔɔŋg wá Zembî nyə a tɛ́l mə mbwiingye lâŋ yí, nyə a sá ná mə bág *muud lwámá, á yə mə mbag ná mə jíǵúǵík ikúl í cúǵé *Oyúden yí óbúbálé bwé jəlá nà *búǵula wá. Búbálé mə aŋǵê nà bwiing ijǵǵ.

Cug búdúm nà budá dǵ dɛ́

1:11 1Te 2.4   1:12 2.7   1:12 Gal 1.15-16   1:13 Mis 8.3; 9.1-5; 1Kr 15.9; Gal 1.13   1:14 1.5; 1Kr 15.10   1:15 Luk 15.2; 19.10; Rom 5.8   1:16 Ifz 3.7-9; Kol 1.25   1:17 Rom 16.27   1:18 4.14; 6.12; 1Kr 9.24-25; 2Tm 4.7-8; Yúd 3   1:19 1.5   1:20 Imene: 2Tm 2.17 Aləguzándrə: 2Tm 4.14 Sátan: 1Kr 5.5   2:1 Ifz 6.18-19; Flp 4.6   2:2 Esd 6.10   2:3 Tit 3.4   2:4 Eze 18.23; 2Tm 2.25-26; 2Pr 3.9   2:5 Mbá 6.4-5; 1Kr 8.6; Rom 3.29-30; 10.12-13   2:6 Mak 10.45; 2Kr 5.15; Gal 1.4; Tit 2.14; 1Yn 3.16 fwála í á jəla yí: Gal 4.4; Tit 1.3   * 2:6 Bwé á dɔ jəna ŋkúmba tǵŋ shú ná ŋkúmba kwám í bág fulí. Tǵŋ nyɔɔŋg wá Yésus nyə a jəna nà cug jé shú búúd bêsh yí.   2:7 muud lwámá: 1.11-17; Gal 1.1; 2.7-8; Ifz 3.7; 2Tm 1.11

⁸ Mò ka jii ná budûm bwó dúg sá mójəgula kúl jêsh. Bwó dúg jəgula bwó ηgə bôn mabwó wé Zembî, məbwó mə njúl kú nə məbyaagulə. Bwó dúg sá ntó kú nə mpimbə, nda nə məzhuzhuŋwa.

⁹ Mò jii námə ná budá bwó dúg bwáád mbií í jəla yí, mimbwéedí mpu shweel nyúul, kú bə mí asə mísh; bwó nda də sýa mífind mí ázəgá-dúg, nda də bwáád ísâ í or, ηkí ntəg oŋkaaw ó álal-kus, nə ivuŋgá nə mikáándə mí álal-kus. ¹⁰ Bwó dúg bwáád mimbwéedí mí jəlá nə budá bwó ηgə cugə cug məgwág nə Zembî wá; mimbwéedí myəəŋg wó jəjə míśólúgú. ¹¹ Mudá mə jəlá nə də ηwa njíggúlá a njúl kúl-kúl, kú bwele bôn líu. ¹² Mə ayəyé múdá ηkul nə a jíggúlíg, ηkí ntəg nə a jwúg nə mudûm. A dúg ji kúl-kúl. ¹³ Jí ná, Adam wé Zembî nyə tééd sá yé, Ifa ka zə bə mpúsə. ¹⁴ Adam ntəg dí nyə á magulə məshíigə. Mudá wé nyə á magulə məshíigə, a mú caam məcəξ. ¹⁵ Nji, mudá mə bá *dúg cug nə byálə á bá byá yí. Nji, í bá jii ná a bəg nə zény búgə, nə zény ccelí, nə zény cugólə mbií Zembî mə céel yí, a mbíd lám ájijilə.

3

Sâ í dúgyá nə otówe ə shwóg wá Də yí

¹ Sâ jí kú nə məshwán wé ga: ηkí muud mə gwág yéesh ná a sá séy dúlə fála *Də mə Zembî, jəjə mpwóombú iséy wé múúd wəəŋg ηgə jii ni. ² Í ka jii ná tówe shwóg bəg kú nə sâ á jumúg, a bəg ηgwûm mə múdá ηgwûd; a bəg muud mə də cunal iyéesh yé, a də shimal ísâ, a mpíya nə gúmá, a bəg muud mə də mpu ηwa ójəŋ yé, a njúl nə a ji nə ηkul mpu jígguli. ³ Nyə ajəláyé nə bə ηgule məlwəg, kú bə múúd mándá; a yidag bə kú də yá, kú bə múúd icwoomb. A bəg kú ccel *mwaanê. ⁴ A jəlá nə sá nə njów búúd yé í kyéyug jəjə kuú njəənd, bwán bé kú nə məbún, bwó ηgə cugə mbií cug í jəla yí. ⁵ ηkí muud mə yidá bə kú mpu sá nə njów búúd yé í kyéyug jəjə kuú njəənd í, ntədélé nyə é mpu kweemb Də mə Zembî yé? ⁶ Muud mə fála Də yé nyə ajəláyé nə bə múúd ηgə ndəm *búgula yé, nəcé nyə á bá ηwa nyáméfwó nda gúl məma sâ, a mú bə kú ná mpu nda á fálág Də ná, nə ndéé a mú bwəma nə intúgúlí Njwû məjamb nyə á bwəma nə ndí yí. ⁷ A jəlá námə nə bə váál múúd dí nə buud bwó cúgə Də dí wá də lə nyə ná jə múúd; ntó, nyə abúle bwəma nə mpyóŋ nə ndéé a biil láám bə Njwû məjamb dí.

Sâ í dúgyá nə ojaákwon yí

⁸ Námə mbií ηgwûd wəəŋgú, *jaákwon mə jəlá nə bə nə jə fúlú, a nda də lás sâ ηgwûd mimpu mimbá; nyə ajəláyé nə wá líu məlwəg dí, a nda də sə *mwaanê nə məcií míshúd. ⁹ A jəlá nə magulə *ndímba a búgə lám á fúbánúd. ¹⁰ Muud mə céél bə jaákwon ntó yé, í jii ná buud bwó fwóg faas váál múúd á jí yí; á ká bə kú nə sâ á jumúg í, a mú ka sēy séy jaákwon. ¹¹ Budá* bwó jəla námə nə bə nə jə fúlú, nda də ci búúd iciyá í bəwúlí bwo milám yí, bwó mpúg də cunal iyéesh byán, bwó bəg ə abúgúlág məzhíí mēsh. ¹² Jaákwon mə jəlá nə bə ηgwûm mə múdá ηgwûd, bwán bé kú bwele bôn mílúú, a jəlá nə sá nə njów búúd yé í kyéyug jəjə kuú njəənd. ¹³ Bəəŋg bwó sá íséy byán váál í jəlá wá, buud bwó é ηwa bwo nə məjilə. Búgə bwó ηgə *búgula Yésus-Kríst yí í é sá nə bwó dúg lésa nə buud kú nə ifwaas.

¹⁴ Mə ηgə cilə wo kálaad éga nə búgə nə mə wál bá zə nûŋ. ¹⁵ Nji, ηkí mə bə kú leel zə, kálaad éga nyə e sá nə wo mpúg kuú njəənd í jəlá nə muud á njów mə Zembî yí. Njów mə Zembî wəəŋg wé Də mə Zembî á kuwó í ηgə shúgə ηgə baagulə obúbálé yí. ¹⁶ Haaw, kú nə məshwán, mpúyá búgə í ηgə yə sə yí wí məma ndímba ánúnî.

Kríst nyə á zə byél muud,
ηkəŋkə Shíshim nyə a lwó ná a ji tútəlí,
*wəéŋgəles bwó á beny nyə,

2:8 1Pr 3.7   2:9 1Pr 3.3-5   2:10 5.10   2:11 1Kr 14.34   2:13 Mət 2.7, 21-22; 1Kr 11.8-9   2:14 Mət 3.1-6, 13; 2Kr 11.3   3:2 Tit 1.6-9; 1Pr 5.1-4   3:3 2Tm 2.24   3:7 2Kr 8.21; Mis 6.3   3:11 Tit 2.3
* 3:11 Na jí nə ηkul bə búdá ó ojaákwon, jí námə nə ηkul bə ojaákwon ó ábudá.   3:15 Ifz 1.23; 2.19-22   3:16 Mat 28.18-19; Mak 16.19; Yuá 1.14; Mis 2.33; Ifz 1.20-21; Flp 2.6-11; Kol 1.6, 23; 2Tm 4.17

cúndá yé í á má s̄y ílwoŋ i búúd byêsh d̄i,
ncúlyá buud bwá á má búgula nyə wa shí mishwun,
Zembî nyə a b̄an nyə gwôw, yə nyə gúmá jé.

4

Gwánág ni ibów-bôw
i mínjígúla

¹ Ȩk̄Ȩk̄ Shishim Ȩgə ci ná s̄an s̄an ná mwów má áməzhúgúla d̄i, bóól búúd bwá bá yíl mílám ís̄á í dúgyá nə búgá yíd, bwá yidá kə sá mágwág nə míshíshim mí máshígá, kə Ȩgə b̄e minjígúla mí mínjumbúlu. ² Bwá bá kə Ȩgə cwagəwa b̄e mikaand mí ijǝǝ búúd ɔ kwába bwá bá d̄u shiig bwá nə ndí myá. Buud ɔ mákəŋ bəwŋ iwushí í á má nada bwo lámúd nda məyigyé múúd nyə a lánd nə Ȩkwánz ágúgw̄* má. ³ Bwá tál búúd mpándí nə ci muud kú b̄a; bwá cilushi búúd bíl íd̄aw, í njúl nə Zembî nyə á té byo shú búúd ɔ abúgúlag bwá mpú óbúbálé wá ná, bwá dúg d̄ə byo nə akíba. ⁴ S̄á j̄esh Zembî nyə a té yí jí Ȩk̄í nywa; kú nə t̄əw s̄á í j̄éla nə myeesh yí; í j̄i nj̄i nə s̄é dúg yə Zembî akíba shú s̄á j̄esh s̄é má Ȩwá yí. ⁵ Nəcé né, nə Milésú mí Zembî, nə məjəgula í d̄u sá ná is̄á byêsh í bəg Ȩk̄Ȩk̄ í ís̄á.

⁶ J̄ígúlig ómínyəŋú bwô ɔ abúgúlag ís̄á íni, ntó nyə e lwó nə wo jí j̄ǝǝ sóol məsáal mə *K̄ríst Yésus, bwá á w̄il wo nə j̄ǝǝ íciyá í búgá nə fwámé nj̄ígúla, wo Ȩgə námə mpu b̄e nj̄ígúla wəwŋ. ⁷ D̄ugú ban mbií míkanda ícwúcwúul í búdá í d̄u kənd, mikanda mísé kú bísh Zembî myá. Yidagú wá Ȩk̄ul nə wo Ȩgəg nə cugə cug í yá Zembî gúmá yí. ⁸ Igwiimbí í d̄u l̄ulushi nyúul yí bí nə búbaalé mfíí bíbíyá. Cug í yá Zembî gúmá yí, jáá jí nə mfíí məzhií m̄esh, Ȩkaagé njúl námə nə muud mə cúgə cug j̄əwŋ yé, nyə é cugə mpwogé ja gaád, a kə námə bá cugə mpwogé j̄əwŋ cug í Ȩgə zə yíd. ⁹ Ciyá ga jí abúgúlag, s̄é má j̄əlá nə magulə gwo s̄é b̄esh. ¹⁰ Ciyá j̄əwŋ jí ná, s̄é Ȩgə wáduga Ȩgə gwána nəcé s̄é Ȩgə bwánd nə búgá nə Zembî á kuwó mə bá l̄ə s̄á s̄é Ȩgə s̄á yí. Zembî á kuwó wəwŋ wé jí cugyè á buud b̄esh, bul bə ná ndé obúgula. ¹¹ Is̄á wó j̄éla nə j̄íguli búúd wá íni, wo ci nə bwo nə bwá b̄eg minjígúla myəwŋ.

¹² Muud nyə aj̄élayé nə mpyeny wo nə wo jí mwántombú. Yidagú sá ná obúgula bwá Ȩwág yuug wódí, yuug lésú á mpu, yuug kuú nj̄əənd, yuug c̄elí, nə yuug cug á kú as̄y-s̄y. ¹³ Té má afwóyé wóos yí, wo ɔ wá lúú dúlə l̄ə micilyá mí Zembî ís̄əŋgyád. Wo ɔ wá námə lúú dúlə sá ná obúgula bwá bəg nda teeg mənyúul, wo wá lúú dúlə j̄íguli bwo d̄i. ¹⁴ Zembî nyə á yə wo Ȩkul nə f̄ag ja *búúd ɔ micúndá bwá á cúndə, ocúmbá buud bəd wo məbwá lúú yí; wo nda b̄eeg Ȩwa yána má Zembî d̄əwŋú nda zhizhe. ¹⁵ Kəndúg lám ís̄á íniíd, wo wá lúú sáal dwô d̄i, buud b̄esh bwá dúgúg nda wó Ȩgə bugəban ná. ¹⁶ Wo ɔ mpú baagusə cug gwô, mpu baagusə mínjígúla wó Ȩgə j̄íguli buud myá. Nadagú mínjígúla myəwŋú. Wó ká sá ntó, wo é cug wóméfwó, wo cug námə búúd bwá Ȩgə gwágulə wo wá.

5

Lásúlə nə buud bwá sá íwushí wá

¹ Ȩk̄í í wóos nə wo lámúsá nə cúmbá muud íí, wo kú Ȩkáánd nə nyə, wo ɔ lás nə nyə t̄an nda shwóŋḡú. Wo ɔ d̄u námə lás nə mənchwámá t̄an nda omínyəŋú bwô, ² lás nə ocúmbá budá t̄an nda onyəwŋú bwô, məsás t̄an nda okóól bwô, nə kúlúgú í j̄éla yí.

S̄á í dúgyá nə mikúsé mí búdá yí

³ Wo ɔ kweemb mikúsé mí búdá mí cúgə ná nə jígúwé myá. ⁴ Kúsé í ká bə nə bwân nə onta, bwá j̄əlá nə tééd fwo j̄ígú dúlə cugə nə buud ɔ nj̄ów bán nda Zembî má jíí ná; bwá

4:1 1.10 4:1 2Tm 3.1 * 4:2 Bóól bwá ci ná: «Milám mí á má bimbula bwo». 4:3 b̄a: 1Kr 7.1 íd̄aw: Mət 9.3; Rom 14.2; Kol 2.21; Heb 13.9 akíba: Rom 14.6; 1Kr 10.30 4:4 Mət 1.31; Mís 10.15 4:6 1.10 4:7 1.4 4:8 6.6 4:10 Tit 3.4 4:12 1.5; Tit 2.7 4:13 2Tm 3.15-16 4:14 1.18; 5.22; Mís 6.6; 2Tm 1.6; 2.2 4:16 1.10; 4.12; 2Tm 2.22; 3.10 5:1 Ləv 19.32

mpúg ná wíflúlə obyðl bāŋ bwə á wíil bwo yí wúsə mpwəlá bwə jəlá nə nyiŋg yí. ⁵ Kúsə múdá í mé mpu lúg kú ná nə jígúwé yí í də kənd búgə jəsh wə Zembî. Mbií kúsə wəŋg í də jəgula nə Zembî bulú nə mwásə də gwáamb nyə kwíndyá nda káád. ⁶ Shú myəŋg míkúsə mí búdá mí ŋgə ná bə mənywa mə cəg myá, bwə mpúg ná bwə tɛem bə míkuwó, bwə mə yə. ⁷ Kalagá míkúsə mí búdá məlúbúgá mǝga shú ná bwə cúgəgú kú nə məjumá. ⁸ ŋkí muud mə bə kú kweemb búúd bɛ́, nə ndɛ́ɛ́ buud ɔ njów yé ntǝg íí, nyíni múúd mə káílya búgə jé, a mə bə mbúwálú ntɔ *hááden.

⁹ Shú nə wo cílǝg kúsə múdá sámbá á mikúsə mísɔɔn mə jəlá kweemb myá dɪ, í jɪ nə kúsə wəŋg í bəg nə mimbú tɛ́ɛd məwúm məsaman kə gwɔw; í jɪ námə ná a bəg kúsə í á bə nə nji ŋgwúm ŋgwúd yí. ¹⁰ Í jii námə ná a bəg nə nyə a shí də sá jɔjɔ mísóólúgú mí dúgə nyîn, a bəg nə nyə á mpu jígguli bwán bɛ́, nyə á də ləg búúd nyədí njów, də gusa búúd ɔ Zembî məkuú, də kwíind intágúlá-ntágula í búúd. A bəg nə nyə á də sá fwámé mísóólúgú mimbii mimbii.

¹¹ Wo nda magulə cílǝlə míkúsə myá məsás; nəcə myāŋ, iyéesh byāŋ í də gwúm, bwə mú ŋgə yow sálə sáal mə Zembî, bwə mú bə nə yéesh nə bwə ké məbáád. ¹² Ja nyāŋ mə sá ntó yí, a mə byaagulə, nəcə a mə ntɔ ŋkəl nyə á təl nə á jɪ fwó yé. ¹³ Bwə də bə cíŋŋgú, bwə mú kú ná nyiŋgə sá tɔɔ sá, nji ŋgələ jɛ́lǝ mǝnjów mǝnjów; jɛ́lǝlə wəŋgú kú ntǝg bə nji ná bwə cúgə nə sá mə sá, nji bwə fwáfula, bwə wá mǝmpu ízhaá isád, bwə cí ícǝg-cǝgə.

¹⁴ Gwə wə jí nə, mə yidá jii nə kúsə wí sás yí í kəg báád kə byá bwān, baagulə njów bā mpwogé shú nə buud bwə ŋgə lumbuli nə sə wá bwə bəg kú nə zhíí mə cí sə sá ábúbɔw.

¹⁵ Mə cí ntó nəcə bóól ŋkí bulya bwə mə bwey wú fwámé zhíid kə bə zhíí mə *Sátan.

¹⁶ ŋkí ŋgwól mbúgula á mudá jɪ nə mikúsə nyədí njów búud dí, í jii nə a ŋkényúg mbag á mikúsə myəŋgú shú ná í nda nyiŋgə bə mbag á *Dɔ mə Zembî. Dɔ í ŋkényúg mbag á myəŋg mí kú nə jígúwé myá.

Sá í dúgyá nə otówe ɔ shwóg wá Dɔ yí

¹⁷ Ocúmbá buud bwə ŋgə mpu kyey nə Dɔ wá bwə mpíyá nə gúmá ikóómb íbá, nə ndɛ́ɛ́ bəŋg bwə mə wá mənyúúl bwiŋgúlə jɔjɔ kéel nə jíggúlǝlə óbúgula dí wá. ¹⁸ Kálaad Zembî ŋgə cí nə: «Wo nda fad nteny mpu ja í ŋgə nyaal mpumə ŋgələ lwáál nywo yí», a nyiŋgə námə cí nə: «Sóól məsáal mə jəlá nə bə nə myəna.»

¹⁹ ŋkí bwə zə shwəman ŋgwól Acúmbá muud á Dɔ mə Zembî, wo é jisə magulə shwəman jəŋgú buud obá ŋkí ólǝlə bwə mə fwo bwiŋg mpu ŋgwúd. ²⁰ Bəŋg otówe ɔ shwóg bwə sá *səm wá, wo lás nə bwo tām buud; sá jəŋg í é sá nə bóól bwə bəg nə ifwaas.

²¹ Mə ŋgə cí nə wo mísh mə Zembî dí, mísh mə Yésus-Kríst dí nə mísh mə *wəŋgəles Zembî nyə a féesh wá dí nə, wo ɔ bə mǝnjíggúlá míni, kú kə ŋkəɔmú, kú yag múúd mpwoombú. ²² Wo nda jigəwa bəd múúd məbwə; wo nda kə wá nyúúl ízhaá səməd. Wo ɔ baagulə wóméfwó nə fwɔ-fwɔ. ²³ Wo kú ná də ŋgul nji məjúwó; dugú námə ŋgul búbaalé məlwəg nə məcɛy mə də bii wo ija ija mǝni.

²⁴ Bóól búúd myāŋ mǝsəm mí də búguli buud nda fwo faas, bóólúgá bāŋ myāŋ zə də mpúy fwála mə fwo cɔ. ²⁵ Jɔjɔ mísóólúgú mí də námə bə, bóól búúd myāŋ lɛel nyîn. Nji, míl tɛem bə nda lɛel nyîn, mí ábúle bwèn shwoód.

6

Sá í dúgyá nə məlwaa nə omása yí

¹ Obúgula bí məlwaa wá bwə jəlá nə magulə nə omása bāŋ bwə mpíyá nə gúmá jəsh. Ntó nyə e sá nə buud bwə nda *lás nə Zembî bwaasúlə mpu, tɔɔ nə njíggúlá wúsú. ² Bəŋg ómása bāŋ bí obúgula wá, bwə nda mpyəny bwo nə jisə omínyəŋú bāŋ. Í yidá jii nə bwə búlǝg mpu sɛy nə bwo, bwə ŋgə mpu ná obúgula Zembî mə céél wá bwə wə bwə ŋgə balan nə məbwə mə ísɛy máŋ. Sá wó jəlá nə jígguli búúd wáni, wo yáág nə bwo nə bwə mágulǝg.

5:5 Luk 2.37; 18.7   5:10 2.10; Heb 13.2; Yuá 13.14   5:13 2Te 3.11   5:14 1Kr 7.9   5:17 1Te 5.12   5:18 Mbá 25.4; Luk 10.7; 1Kr 9.9, 12-14   5:19 Mbá 19.15; Mat 18.16; 2Kr 13.1   5:20 Gal 2.14; Ifz 5.11   5:22 4.14   6:1 Ifz 6.5; Tit 2.9-10; Flm 8-20; 1Pr 2.18

Nə fwámé óyíguli, nə wəáyibəmb

³ Ɔkí Ɔgwól múúd mə jígúli gúl sâ shús, yida bíd fwámé íciyá í Cwámba wúsú Yésus-Kríst, Ɔkí ntâg nə a bíd njígúli í dúgyá nə cug í yé Zembî gúmá yí, ⁴ nyâŋ múúd mə jág bul Ɔkêny nyúul, a mə bul námá bə nə jág. Í mú nyə nda bwas á nə a dúg Ɔgə shuya ózhuyâ ó dúlə Ɔgə faas bíl íciyá. Jí í də wós cínəŋ yí? Ɔgaá nji zhíŋ nə ozhuyá, nə *bwaasúlə mpu, nə dúlə bεemb bóól búúd? ⁵ Í də námá bə buud mítádúgá mí mə lánɣwo wá, də sɛŋusa məkəl nə sɛŋusa sɛŋusa, kú nə məshíné. Nəcə buud mítádúgá mí mə lánɣwo wá bwá ampúyé ná óbábálé, bwá mə yida dúg nə cug í yé Zembî gúmá yí jísə bwo zhíí bwá é bii kúm yí.

⁶ Cug í yé Zembî gúmá yí í yida námá bə zhíí múúd mə bíí kúm yí, nji í bə ntó ja múúd mə mpú də gwág məshusug nə sâ á jí nə ndí yí. ⁷ Shé áshígé zə nə sâ ja shé á zə byél wa shí gaád yí; shé cugé námá nə Ɔkul kə nə sâ ja shé mə ká yí. ⁸ Ntó ji ná, shé mə ká bə nə idəg nə mikáándá, bímbí dəŋgú kwaga.

⁹ Buud bwá də yáág nə bwá cɛel bə nə kúm wá, bwá də bágulə mənnyúul nə məbwábúlán mə wáámbúg bwo, bwá mú biil láámbúd nə ndéé, bwá mú bə nə iyéesh mimbií mimbií í ntágúlé bwo, í njúl iyéesh í ímpwúfú. Iyéesh byəŋg wá í də sá nə muud kweemushi nyáméfwó nə ndéé a yə yí. ¹⁰ Mpugá nə, «cɛelúlə *mwaanê wúsə kɔɔl á mimbií mí məbôw myêsh»*. Nda bóól búúd bwá á wá mənnyúul cɛelí jəŋg dí ná, bwá á béégya nə kuú njəond búgá kə Ɔgə gwaa cwagəwa; bwá á mə tál bwáméfwó cwúnd dí.

Gwánág fwámé gwáná

¹¹ Nji, wεe muud mə Zembî, túbúg isâ íni. Yidagú sɔ nə wo cúgəg tútəlí, wo kəndug lám wá Zembî, wo bág nə búgá, nə cɛelí, nə jísow nə lám mətəla. ¹² Mpug nə cugələ cug búgá jí fwámé gwáná, gwánág gwáná jəŋg shú nə wo bíig cug á kandugə kandugə. Cug jəŋg wá Zembî nyə a jəw wo nə wo zág Ɔwa yí. Njúwúlu wəŋg wá wó á bwaagulə zhwoɣ buud bwá Ɔgə gwág yí. ¹³ Mə zə tál wo Ɔkəl mísh mə Zembî dí, nəcé nyə wé Ɔgə yə isâ byêsh cug. Mə tál námá wo Ɔkəl nyəŋgú mísh mə Yésus-Kríst dí, Yésus muud nyə á magulə Zembî mísh mə Pons Pilát dí yé. ¹⁴ Ɔkəl nyəŋg nyísə nə wo mpúg baagulə məmpəndí mə á yə wo má, wo sá nə wo cúgəgí nə mwo kú sá sâ məjumâ, kú fúfug nə ndéé kə wós jwów Cwámba wúsú Yésus-Kríst mə bá nyiŋgə zə yí. ¹⁵ Nəcə, Zembî wá mə bá lwóya nyə ja dāŋ fwála í bá námá wós yí, Zembî muud jí Ajəláci anúŋ yé, Cí í jwú nə micí myêsh yí, Cwámba míl mícwámba myêsh mí Ɔgə gwəɔ yé. ¹⁶ Nji nyáméfwó wá jí nə nyə abúle yə, a njul kúl jí nə mbií məŋkenya mísh mə múúd mə cúgə nə Ɔkul jísow yí; muud Ɔgwúnd nə Ɔgwúnd nyə afwóyé bwele dúg nyə, muud cugé námá nə Ɔkul dúg nyə. A Ɔwág gúmá nə Ɔkul á kandugə kandugə! Amen! ¹⁷ Buud bí nə kúm á cug ga wá, tálúg bwo mpəndí nə ci bwá nda Ɔkêny mənnyúul, bwá nda kə wá búgá ján kúm dəŋg dí, nəcé í bá cə. Bwá yidag kənd mílám wá Zembî muud Ɔgə yə sá isâ byêsh nə jə lám yé, nyə wé Ɔgə sá nə sé Ɔgəg nə balan nə isâ byəŋgú shú mənnywa məsú. ¹⁸ Cúg nə bwo nə bwá dúg sá mənnywa, bwá dúg sá jəjə mísóólúgú məŋkund məŋkund; bwá dúg sá váál yána í Ɔgə wú lám dí cwú yí, bwá də bə kwéeshá nə bwá də kaaw məbii mán nə bóól búúd. ¹⁹ Í ká yidá bə nə dāŋ kúm wá Ɔgələ sá mbií mísóólúgú míni, í é kwəmusá bwo cug í Ɔgə zə yí, kú nə sá í ntágulə.

Məbədə

²⁰ É yé Timotê, mpug baagulə sâ Zembî nyə á yə wo yí. Wo nda də kənd məlwə məbé zhizhe mikaand mí Ɔgə lúmbuli nə búgá myáád, wo ə sásúlə námá Ɔŋkwafad ə búúd bwá Ɔgə jaaw mənnyúul nə búšə nə mpúyá wá. ²¹ Bóól búúd bwá á jaaw mənnyúul ntó wá bwá á mə lánɣwo wú búgád.

6:3 1.3-7   6:3 1.10; Gal 1.6-9   6:4 1.4; 6.20; 2Tm 2.14   6:5 Yuá 10.12; Mis 20.33-34; 1Te 2.5; Tit 1.11; 1Pr 2.14; 5.2   6:6 4.8; Flp 4.11; Heb 13.5   6:7 Zhb 1.21; Ekl 5.14   6:8 Mik 30.8-9   * 6:10 Na ji kaaná búúd bwá á də bwey ci fwála mwəw mə Pwól dí yí.   6:12 1.18; 4.14   6:13 Mat 27.11-26; Yuá 18.28-19.16   6:14 1.3, 18; Flp 1.10; 1Te 5.1-2   6:15 Mis 1.7; 2Pr 3.3-9; Mbú 17.14   6:16 MmN 33.20; Sôm 104.2; Yuá 1.18; Kol 1.15; 1Yn 4.12   6:17 Sôm 62.11; Luk 12.15, 20; Zhk 5.1   6:19 Mat 6.20   6:20 1.4; 6.4; 2Tm 1.14   6:21 mpaam: Gal 6.18

1 Timotê 6:21

283

1 Timotê 6:21

Zembî ké sá bí mpaam.

Kálaad ábeê Pwôl nyá á cilə Timotê yé

Isâ í dúgyá nə kálaad ábeê mə Pwôl shú mə Timotê yí

Kálaad ábeé mə Timotê ηgə nyîn nə Pwôl nyə á bæ Róma ja nyə á cilə nyə yí (1.17). Í á jəla nə bæ Pwôl ηgə jág jug mímbwugəd (2.9) a músə a tál fwó (4.10, 16). Nda nyə á mpu nə iséy byé í má shîn a wál zə yə nə (4.6), nyə á ka cilə muud nyə á bæ nyə fwámé múúd gwoonηg á cəelí yé (1.2), yə nyə məcwûη.

Pwôl mə tééd fwo yə Zembî akíba nə búgə Timotê jî nə ndí yí. Nda á bwey mpu nə obwiηgye ó Jəjə Lâη bwə du jug, du bwəma nə cúwálí nə, a bándúlə Timotê nə a yíímúg nyúul ja məkugulə mə bé yí, a gwána nda fwámé «mwā zĩmbi mə Kríst», lwóya íηkánη. (1.3–2.13). A mpú bándulə nyə nə a jíig ncê nə buud bwə du té mbεε ílis-lís nə ozhuyá nə isâ í du sá nə buud bwə wúg búgə dí wá. A mú ci nə a bég yuug jé, nyə Pwôl, a du cugə nda mílósú mí Zembî mí ηgə ci nə, kú fúfug (2.14–4.5). A mú kə shínal kálaad nə ηkánηgúlá ηkánηgula cé nyáméfwó tál yí, a ηgə lə Zembî muud nyə á ηgə shúgal nyə yé (4.6–22).

Pwôl ηgə lwó nə nyə a mə gwána gwáná á kaambulələ nə Jəjə Lâη nə ndeé kə wós məshíné mə cug jé (4.7). A ηgə jî ja jêsh nə buud bwə lə kálaad éga wá bwə gwánag gwáná jəonηgú kú nə ifwaas, nda fúndə mízhízhín, ηgə gwána nə búgə, nə jísow, nə cəelí, nə nadâ.

Məbədə

¹ Mə wə ηgə cilə kálaad éga, mə Pwôl. Zembî nyə a jî nə mə bág *muud lwámá mə *Kríst Yésus, shú nə mə bwiηgye buud cug nyə á kaag nə a bá yə bwo wə Kríst Yésus yí. ² Mə cilə wo Timotê mwān waam mə búl cəel yé. Zembî Sóonηgú bá Cwamba wúsú Kríst Yésus bwə ó sá wo mpaam, bwə ó gwág wo cey lámúd, bwə ó sá námé nə wo cugəg mpwogé.

Pwôl ηgə yə Zembî akíba

³ Mə ηgə yə Zembî ódá bwə á du yə gúmə yé akíba. Nyə námé wə mə ηgə yə gúmə mitédúgá myā lâm mí njúl mə fúbán yé. Mə du wá wo mádí məjəgula dí ja jêsh, təc ibulú təc mimwásá. ⁴ Mə ηgə bul tédugá yé dwô, mə ka ηgə bul jî nə shwə dúgyág mə búlūg bæ nə məshusug. ⁵ Mə ηgə téduga búgə gwô, búgə á kú nə məkəη, búgə ηgwúd nə ηgwúd mpáámbə gwô Loyís bá nyəonηgú woó Enís bwə á bæ nə ndí yí. Mə ηgə mpu bábálé nə búgə jəonηg námé wə wó jí nə ndí yí.

Maguləg jug shú Jəjə Kéel

⁶ Gwə wə mə bándúlə wo nə: ηgagú nə gwíηg sâ Zembî nyə á yə wo ja mə á bəd wo məbwə yí. ⁷ Nəcə *shíshim Zembî nyə á yə shé yí í cugé shíshim ífwaas; í yidá bæ shíshim í du sá nə muud búlūg bæ nə ηkul, nə cəelí, a du jwú nə lâm yé yí. ⁸ Ntó mə kə nə wo ajəláyé nə gwág shwôn nə ηgələ bwiηg lâη mə Cwamba íshé tām buud, wo nda námé gwág mə shwôn nda mə jí mímbwug dí nə. Yidagú magulə nə wo júgug námé nda mə shú Jəjə Kéel, shwə ηgə *búgula ηkul mə Zembî. ⁹ Nəcə nyə wə nyə á cug shé, a jôw shé nə shé bág buud bé; nyə a shígé jôw shé ntó nə shé á fwo sá jəjə mísdólúgú, í á bæ nji nəcə nyáméfwó nyə á ηwa cígúlá nə a sá shé mpaam. Nyə á bwey cəglə shé mpaam nyəonηg kwonη mə *Kríst Yésus dí, shí ga nda fwo tééd. ¹⁰ A mə ka lwó shé mpaam nyəonηgú ja gaád nə zələ cugye íshé Kríst Yésus nyə á zə lwóya nyúul yí. Nyə wə nyə a mə zə caam ηkul shwi y í á du bæ nə ndí yí, a zə nə Jəjə Kéel zə sá nə shé mpúg cug jí kú bá bwele shîn yí.

¹¹ Jəjə Kéel dəonηg wə Zembî nyə á təl mə nə mə ηgəg nə bwiηg yí, mə bág *muud lwámá, mə bæ nə zhií mə jíígúlí búúd. ¹² Gwə wə mə ηgə jísow minjugú yí; nji mə agwágé

1:1 1Tm 2.7 1:2 Timotê: 1Tm 1.2; 1Kr 4.17 1:3 Flp 3.5; 1Tm 1.5 1:5 Mis 16.1 1:6 bəd wo məbwə: 1Tm 4.14; 5.22 1:7 Rom 8.15 1:8 2.9; Rom 1.16 1:9 Ifz 2.8-9; Tit 3.5 1:10 Yuá 1.14; Tit 3.6 shwi y ... cug jí kú bá bwele shîn yí: 1Kr 15.20, 55, 57; Heb 2.14-15 1:11 1Tm 2.7

myo shwôn, nəcée mæe mə mpú múúd mə á mə búgula yé; mə mpú búbólé né a ji nə ηkul mpu baagula sâ jêsh mə yé nyə né a báágulæg yí, mə kə bá ηwa gwo jwôw á məzhúgúlá.

¹³ Iciyá yâ obúbále wó á lág nə mə yí, ηwag byo tâη yuug, ηwag byo nə búgá nə ccelí í ηgá zhu wé Kríst Yésus yí. ¹⁴ Sâ wo á yíyow yí, wo ó baagula gwo nə kwíindyá mə ηkêηkê Shíshim njúl shédí yé.

¹⁵ Wo mpú ná buud ɔ Azí bêsh bwé á mə myaas mə, tæem bæ Fizhêl bá Erumozhên. ¹⁶ Cwám̄ba gwágúg njów búúd mə Onezifôr cey lámúd. Nəcée nywáá nyə á d̄u wá mə ηkul nyúúlúd, kú gwág mə shwôn né mə ji mímbwugud. ¹⁷ Nyə á yida ηgə s̄ə mə nə zény ja nyə á wós Róma yí, a mú kwey mə. ¹⁸ Cwám̄ba Yésus sáág ná Zembî bág gwág nyə cey lámúd jwów á məzhúgúlá. Wo ntâg wé mə búl mpu bímbí lú kwíindyá nyə á kwíind mə Ifêz yí.

2

Pwól ηgə cwîny mwân yé

¹ Mwân waam, ság nə mpaam mə *Kríst Yésus í lúlushig wo! ² Sâ jêsh wó á gwág mə á jíguli zhwog owúshined bwé njúl yí, kalagú gwo, yə búúd wó mə dúg né bí abúgúlág wá, b̄an bwé b̄ag nə ηkul mə jígúlí bóólúgá búúd. ³ Jísówúg dwó kow lú mínjugú tâη nda fwámé zimbí mə Kríst Yésus. ⁴ Muud ηgə s̄ey s̄ey ízimbí yé, ja á ccel né mása yé gwágúg nyə nywa yí, nyə ádé na nyiηgə kænd lám zhizhe ísád. ⁵ Bwé d̄u bwééd ηgwiiimbe igwiimbî *t̄um gúmá n̄ji ja á nt̄ə nda m̄éc̄c̄x mə ígwiimbí mə cí ná. ⁶ Mb̄eye m̄emp̄æg nyə á wáduga yé, nyə wé mə j̄alá nə fwo tééd mwáágulə mpúmmá. ⁷ Faasúg ísâ mə ηgə cí yí, Cwám̄ba nyə e sá nə wo wám̄búlóg byêsh.

⁸ Wo ɔ t̄ádúgá Yésus-Kríst nyə á byêl mpwoη buud mə *Dávid dí, nyə á gwûm yé. J̄əj̄ə Kéel mə ηgə bwiηg wó ní. ⁹ Mə ji mímbwug dí nda zhilηngaanə nəcée mə ηgələ bwiηg Milású mí Zembî myɔɔηg. N̄ji, mə tæem bæ mímbwug d̄i, muud cugé nə ηkul wóolə Milású mí Zembî m̄əηkəda. ¹⁰ Gwá wé í sá nə mə ηgəg nə j̄isow ísâ byêsh, shú ná buud Zembî nyə a féesh wá bwé bíig cug Yésus nyə á zə nə ndí yí, bwé ka bá bæ nə milwané mí ábúle bwelc shîn yí. ¹¹ Ciyá ábúgúlág jí ná:

ηkí shénôη Yésus shé á yə,
shénôη mə bá námə nyiηgə cugə.

¹² Shé mə ká ȳim m̄ənyúúl,
shénôη ka bá jwú.

Shé mə ká kílya nyə,
a bá námə kílya shé.

¹³ Shé mə ká bæ kú sá sâ á cí yí,
nywáá bæ námə n̄ji abúgúlág,
nəcée a cugé nə ηkul kílya nyáméfwó.

Wo ηgə s̄ey mísh mə Zembî d̄i

¹⁴ Báásúlóg búúd isâ íni. Ȳímbúlíg bwo mísh mə Zembî dí ná bwé b̄ag kú d̄u b̄ə dúlə bigas íciyá nə ndeé mbigas kə nyə ózhuyâ. Sâ j̄əηg í akwíindé t̄əw sâ, í yida kweemushi búúd bwé gwágulə wá. ¹⁵ Wáág ηkúl né wo dúg nyîm mísh mə Zembî dí ná wo mə nt̄ə m̄əkugulə, wo ji sóol m̄əsáal cugé nə sâ shwôn yé, sóol m̄əsáal ηgə bwiηg búbólé mə Zembî mbií í j̄ála yé. ¹⁶ Wo nda d̄u kænd m̄əl̄wə mb̄eé zhizhe mikaand mí ηgə lúmbuli nə búgə myáád. Buud bwé d̄u lás mbií mikaand myɔɔηg wá bwé bá ηgə kə n̄ji shwóg-shwóg nə Zembî. ¹⁷ Iciyá byán í bá d̄u d̄ə búúd nda f̄əη ηkwaambé í d̄u d̄ə múúd nyúúl ná. Imene bá Filêt bí mbií búúd wɔɔηg. ¹⁸ Bwé ηgə jaaw buud né gwúmúshílə s̄ə ηgə cí ná Zembî mə bá gwûmushi búúd yí í á mə bwey bæ. Ja b̄ə ηgə cí nt̄ə yí, bwé mə shwáda wú óbúbáleé kə koogú, bwé ηgə sá nə bóól búúd búgə í shwágúság.

1:13 1.5; 1Tm 1.10   1:14 1Tm 6.20   1:15 4.16   1:16 Onezifôr: 4.19   2:2 1Tm 1.10; 4.14   2:5 4.7-8   2:8
Rom 1.3-4; 1Kr 15.4   2:9 1.8; Ifz 3.1; Flp 1.12-14   2:10 Rom 5.2; Kol 1.24   2:11 Rom 6.8   2:12 Mat 10.32-33;
Rom 5.17   2:13 Rom 3.3-4   2:14 1Tm 1.3-7; 6.4; Tit 3.9   2:15 1Tm 1.10   2:16 1Tm 1.4   2:17 Imene: 1Tm
1.20

¹⁹ Nji, tɔɔ jí tɔɔ jí, lal-lal lúmuga Zembî nyə lâm yí, jáá jí ná námé né shîm; Zembî nyə á cilə cínɔŋg lúmuga jɔɔŋg dî ná: «Cwám̄ba mə mpú búúđ bí búúđ bé wá», a nyiŋgə námé cilə ná: «Muud yêsh mə đə kám̄b Cwám̄ba yé mə jəlá nə béégya nə olíŋgî».

²⁰ Njów mə fwámé múúđ í ádé bə nji nə ishúyá bwə á lúlə nə or ŋkí ntág kwóógú bwə đə lúlə *mwaanê nə ndí yí; í đə námé bə nə byɔɔŋg ísâ bwə á caag nə ilí yí, nə byɔɔŋg bwə á mɛ nə yagó yí. Bíl bísə byɔɔŋg bwə đə balan nə ndí mǎfwála mə gúmá dí yí; bílúgá, bwə đə balan nə ndí ja í cúgə fwála gúmá yí. ²¹ Muud mə myáás bów-bôw mínjígú lá mə ámə ŋgə ci míni yé, nyə é bə shúyá gúmá. Muud wɔɔŋgú nyə é bə ŋkɛŋkɛ múúđ, a bə nə mfíí shú mə Zembî muud njów, a bə kwésha nə búšə nə ŋkul balan nə nyə shú wúl jɔjɔ sɔ́lúgá wêsh.

²² Túbúg íyéesh í ŋgə bul julə mǎsás nə mǎncwámá yí; wo yida sɔ́ nə wo cúgəg cug á tútəlí, cug búgá, cug cɛəlí, cug á nə shee. Bínɔŋ buud bwə ŋgə jów Cwám̄ba nə milám fúbán wá, bí cúgəg gwo nə lâm wêsh. ²³ Dugú ban sɛŋúsálə búúđ bwə đə sɛŋusa mǎkəl kú nə wúmbúlə nda mikás yí. Nəcə sɛŋúsálə mǎkəl wɔɔŋgú í ábweyé nə đə shúgula ózhuyá. ²⁴ Í njúl nə sɔ́l mǎsáal mə Cwám̄ba nyə ajáláyé nə đə bə nə ozhuyá, á jəlá nə yidá bə nə osusa nə muud yêsh, a đə mpu jíŋguli búúđ, a đə bə nə jilólə lâm. ²⁵ A jəlá nə đə sá nə, bɔɔŋg bwə sá nyə oŋkwafad wá, a cwîny bwo nə shee, a ŋgə bwánd nə ka Zembî nyə é yə bwo fwála nə bwə céndúg mítédúgá nə ndéé bwə zə mpu óbúbólé, ²⁶ bwə mú nyiŋgə bii fwámé mítédúgá nə ndéé bwə mú cugya wú ŋkwaŋg mə Njwú məjamb dí kúl nyə á wá bwo mímbwug myéd nə bwə dúg gwág nji nə nyə yí.

3

Bów-bôw ísâ í bá s̄y mwów mǎ məzhúgúlá dî

¹ Mpug nə mwów mǎ məzhúgúlá dî, mǔól mǎfwála mə bá bə ŋkí lal cug. ² Nəcə buud bwə bá bə nə ibíí, bwə bul cɛəl *mwaanê. Bwə bá bə nə bəgəwə, bwə đə ŋkɛny mǎnyúul, đə *lás nə Zembî bwaasúlə mpu, sá obyól bán mǎlwê, nda đə lɔ́ mǎnywa, kú gwɔ́ɔ Zembî. ³ Bwə bá bə nə ŋkúd, bwə ábúle đə magulə juu búúđ, bwə bá đə sá íkúđúgú, đə sá ísâ nə jwuŋ, đə bə nə mǎnyaan, kú cɛəl mǎnywa. ⁴ Bwə bá đə bə ŋgwól kusha ŋgwól, ŋgwól kusha ŋgwól, bwə bá bə nda bwə cúgə nə milúu, đə jág ŋkɛny mǎnyúul, bwə bá cɛəl mǎshweesh mə cug ntɔ́ Zembî. ⁵ Bwə bá đə nyîn nda buud bwə ŋgə gwɔ́ɔ Zembî wá, nji bwə nda mpu ŋkúl mə Zembî í đə cénd búúđ yí. Wo ɔ́ bá đə tów búúđ bɔɔŋg shwóg-shwóg.

⁶ Bóól bɔɔŋg bwə đə kyey nə mínjígú lá myán mínjów minjów; budá bwə ŋgə wáduga nə kúđá lú *misám, íyéesh mimbíí mimbii í ŋgə kə nə bwo cê kə nə bwo cê wá, bwə đə biil mínjígú lá myɔɔŋg dí, nda óshú bwə đə biil ŋkwaŋg dí ná. ⁷ Búsə nji bwə ɔ́ đə ŋwa mínjígú lá, nda ka bwelə mpu óbúbólé. ⁸ Námé nda Zhanés bá Zhambres bwə á lúmbuli nə Moyîz ná, ntó námé wé óyíguli bɔɔŋg bwə ŋgə lúmbuli nə óbúbólé yé. Mítédúgá mí mú bwo oncúg-nculê mílúúđ, ján búgá í á mə yə íyíy-yíy. ⁹ Nji, sɔ́lúgá wán í ábúle buguban, nəcə buud bêsh bwə é mpu nə bán bwə ŋgə cugə íwushí dî námé nda íwushí í Zhanés bá Zhambres í á mpúy ná.

Nadagú ni ísâ wó á jíŋg mǎdí yí

¹⁰ Wɛɛ gwó kóómb dî, wo á bɛ mínjígú lá myám, wo ŋwa kuú ŋjɔɔnd wám, wo mpu íyuug mə ŋgə yígula yí, nə búgá jám, nə cug mə ŋgə cugə kú nə milámusa yí, nə cɛəlí jám, nə zény mə jí nə ndí shú kálə shwóg yí. ¹¹ Wo mpú nda búúđ bwə á wáamb mə nə cúwúlí ná, wo mpú bímbí jugúlə mə á jug Antyósh nə Ikóniyum nə Lístrə yí. Byáyé ífámuga mə áshígé jíšəw yí? Nji, ísâ íni byêsh í á tɛem ŋgə wáamb mə, Cwám̄ba nyə á ŋgə sá nə mə fáámug. ¹² Mpug nə buud bêsh bwə cɛél cugə cug í yə Zembî gúmá kwon mə Yésus-Kríst wá bwə bá bwəma nə cúwúlí. ¹³ Nji, bɔɔŋg bí mímbúwúlú wá nə bɔɔŋg wá məshígá bwə

2:19 Ilh 16.5; Yuá 10.14   2:20 Rom 9.21   2:21 3.17   2:22 1Tm 6.11   2:23 2.16   2:24 1Tm 3.3; Tit 2.7-8
2:25 1Tm 2.4   3:1 1Tm 4.1; 2Pr 3.3; 1Yn 2.18; Yúd 18   3:2 Gal 5.19-21   3:5 Mat 7.15, 21; Rom 2.19-20; Tit
1.16   3:6 Tit 1.11   3:8 MmN 7.11, 22; 8.3, 14; 1Tm 6.4-5   3:10 Rom 16.24; 1Tm 1.5   3:11 Mís 13.50; 14.5;
14.19 jugúlə mə á jug: Sòm 34.20; 2Kr 11.23-29   3:12 Mat 16.24; Yuá 15.20; Mís 14.22; 1Te 3.3

bá yida ηgə jág bul sá məbôw, bwə ηgə yîl bóól búúd zhíid, bwáméfwó bwə ηgə námə yîlw.

¹⁴ Wεε gwó kóomb di, nadagú nə ísâ wó á jíg wo magulə nə lâm wô yí; wo mpú ntâg buud wó á jíg isâ byəwng bwádí wá. ¹⁵ Wó bwey mpu Micilyá mí Zembî tééd ná wo njúl mwántombú. Micilyá myəwng mí nə ηkul sá nə muud bəg nə fug shú cug búúd bwə ηgə bii nə búgúlálə Yésus-Krîst yí. ¹⁶ Zembî wə nyə a lwó buud cilyá wêsh bwə á cilə yí; ntó, cilyá wêsh wúsə nə mffí shú jígúílílə búúd obúbálé, nə bágúílálə íwushí, nə súgúlə yîl búúd íwushí dî, nə jígúílílə búúd cug á tútəlí, ¹⁷ shú nə muud mə Zembî bəg nə ηkul kwag sâ jêsh, sá nda fúfə nyə shú sálə sóólúgú wêsh wí ηkí nywa yí.

4

Timotê bwíngug Jəjə Kéel

¹ Mə ηgə lás nə wo mísh mə Zembî bá Yésus-Krîst dî. Mə lás nə wo, námə nda *Krîst Yésus mə bá nyíngə zə ná, námə nda á bá zə sám b búúd milésú təw mímbimbə təw mikuwó ná, námə nda á bá zə təl íjwúga byé ná. ² Mə lás nə wo ná, cúndəg Ciyá mə Zembî, báásúləg təw fwála í jəla, təw í ajəláyé; dɛgú lwó búúd iwushí byán, dɛgú jum, dɛ cwíny; ísâ íni byêsh dí, kú nə milámusa, wo mbíd nji yéesh jígúílílə. ³ Nəcé dúl fwála í bá bə, buud bwə ábúle ná dɛ cɛel gwág fwámé njígúálá. Bwə bá yidá dɛ bɛ íyéesh byán, dɛ sɛɛngya nə oyíguli bwə dɛ jaaw bwo isâ í dɛ lugə bwo málwəd yí. ⁴ Bwə ábúle ná dɛ kənd málwə óbúbáléd, bwə bá yida dɛ gwágulə mikaaná. ⁵ Nji wεε dɛgú cunal iyéesh byô ja jêsh, wo ə jísów micún, wo ə wá nyúúl bwiíngúlə Jəjə Lánúid, sá ísý byô mbií í jəla yí.

⁶ Mεε mú nda cúdu bwə zə cígə yə Zembî *mətúnuga yé, wəla lú njəond dām í mə wóós. ⁷ Mə á mə gwána jəjə gwáná, mə mə casulə kúlá mə á ηgə ju yí, mə a mə baagulə búgá. ⁸ Tééd kíkídiga, *túm gúmá í músə mə ηkwəmusá, túm gúmá í lwó ná Zembî mə ci nə mə ji tútəlí yí. Cwámba, muud jí sémbye milésú atútəlí yé, nyə wə mə bá yə mə yuug jəwng jwôw dəwngúd; nyə abúle yə nji mə, a bá námə yə bəwng bēsh bwə ηgə cɛel nə a nyíngəg zə wá.

Isâ í lâm

⁹ Wáag ηkúl nə wo lálug zə kwey mə. ¹⁰ Démas mə myaas mə nəcé a jág bul cɛel cug á mwôw méga. Nyə a mə kə Tesaloníka, Kresáns mə kə Galátia, Titus kə Dalmatí. ¹¹ Nji Lúkas wə sá bí wa yé. Wo ə ηwa Márkus zə nə nyə, nyə é zə kwíind mə ísýúd. ¹² Mə a mə kənd Tishik Ifêz. ¹³ Ja wó bá zə yí, wo ə bá zə nə mə káándə yôη mə á lúgə Truwás wə Karəpus yí; wo ə bá námə zə nə okálaad, bul bə nə ndéé bəwng bí síyá nə ikúúdu í cúdu wá.

¹⁴ Aləguzándrə álúlə mikwambə nyə á bul sá mə məbôw. Cwámba mə bá yə nyə myəna myâ misóólúgú myé. ¹⁵ Wo ó dɛ námə káálugə nə nyə, nyə á bul lúmbuli nə kéel dúsú.

¹⁶ Jwów mə á tééd kə shwə nyúúl mpáanzə milésú yí, mə a shígé bə nə muud mə kwíind mə, buud bēsh bwə á myaas mə. Zembî kə juu bwo nə bów-bôw sóólúgú wán wəwngúd. ¹⁷ Nji, Cwámba nyə a shí kwíind mə, nyə á lələshi mə mbií á ná mə á bwiíng kéel dé dēsh, mə sá nə ikúl ishús byêsh í gwágúg dwo. Nyə a tí yîl mə májə mə zhwambánkwuη dî. ¹⁸ Cwámba nyə e bá námə dɛ yîl mə bíl ísâ í mábôw byêsh dí, a mú bá sá nə mə kəg nyíi Faan dé á gwówúd kú shwúg jús kú bwiim bəwngú. A bəg nə gúmə kandugə á kandugə! Amen.

Məbədə

¹⁹ Wo ə bədə mə Priska bá Akilas nə njów búúd mə Onezifôr. ²⁰ Erást nyə a lúgə Kərənt, mə a lúgə Trofím Milêt a ηgə bwás. ²¹ Wáag ηkúl nə wo zəg ηkwân nda fwo zə shí. Nə

3:14 2.2; 1Tm 1.10 3:15 Yuá 5.39; Rom 15.4; 1Tm 4.13; 2Pr 1.21 3:17 2.21 4:1 Mis 10.42; 2Kr 5.10; 1Pr 4.5
4:2 Mis 20.20, 31; Tit 1.13 4:3 1Tm 1.10; 4.1 4:4 1Tm 1.4 4:6 Flp 2.17; 2Pr 1.14 4:7 1Kr 9.24-25; Flp
3.12-14; 1Tm 1.18 4:10 Flp 2.21 Démas: Kol 4.14; Flm 24; 1Yn 2.15; Tit 1.4 4:11 Lúkas: Kol 4.14 Márkus: Kol 4.10
4:12 Tishik: Kol 4.7-8 4:13 Mis 20.6 4:14 Mat 16.27 Aləguzándrə: 1Tm 1.20 4:16 1.15 4:17 Dan
6.21; Sôm 22.22; Mis 1.8; 23.11 4:18 2Kr 1.10; Flp 1.19-20 4:19 Priska bá Akilas: Mis 18.2 Onezifôr: 2Tm 1.16-17
4:20 Erást: Mis 19.22; Rom 16.23 Trofím: Mis 21.29

Ibulus nê Púdens nê Línus nê Klodía nê bóól bwááŋg bêsh bwé ŋgə báda wo. ²² Cwám̄ba jíg nê *shíshim wô! Zembî ké sá bí mpaam.

Kálaad Pwôl nyá á cilə Títus yé

Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú mə Títus yí

Títus nyə á bə váál krísten á nə nyə a shígé bə kúl Oyúden dî (Gal 2.1-3). Bá Pwôl bwé á shí kyey sámbá, nyə á bul námé sá ηkwambulə mpédúgá Pwôl bəndə nə obúgula wə Kərēt (2Kr 7.6-16). Ja Pwôl mə zé cilə nyə kálaad éga yí, í á bə nyə Títus njúl ləəm bwé jów nə Kərēt yí; í á bə Pwôl mə təl nə a ηgég nə fála ηgə kwambulə isâ yə Də á nūη ηkwamé nyəəng dî (1.5).

Pwôl mə bwey lwó shug læ kálaad ná námé mótéédúlé mə cilyád (1.1-4). Kálə zə kə shwóg nə lúú áshúshwóógá, a lwó kuú njəənd múúd mə jəla bə nə ndí shú nə bwé təlúg nyə tówe shwóg á Də yí (1.5-16). Lúú ábēē wúsə məcwūη á ηgə cwīny Títus shú isâ í dúgá nə ikínda í búúd nyə é bá də bwəma nə ndí Də dí yí: nə icwúcwúúl í búdúm nə icwúcwúúl í búdá (bwó buud bwé jəlá nə cwīny míngwəəl wá), nə məncwəmə, nə məlwáá (2.1-15). Lúú álél í nyiηgə báásulə ókrísten isâ bwé jəlá nə sá yí, nə váál bwé jəlá nə cugə nə shēe ηgə kwanz mbéégí məηkəəmá yí (3.1-11), nə ndéé, a mú kə shínal kálaad nə məcwūη nə məbáda (3.12-15).

Olýe ə kálaad éga búse nə ηkul læel gwág nə Pwôl nyə aηgē nə ci nji isâ í dúgá nə Títus nyəmfwó yí. Isâ á ηgə lás cínəng yí bíse isâ í dúgyá nə Də dēsh yí: isâ nda váál gúfúgá í jəlá kyey yí, nə kuú njəənd ótówe ə shwóg, nə kuú njəənd óbúgula bēsh.

Məbáda

¹ Mə Pwôl, mə ji lwaá mə Zembî, *muud lwámá mə Yésus-Kríst nə mə ηkényúg mbag á sálə nə miféeshá mí búúd myé mí bág nə búgá. Mə ji nə mə sáág nə buud bwé mpúg obúbélé bwé lwó nə muud mə kənd lám wə Zembî wá. ² Í bág ntó shú nə bwé ηgég nə bwánd nə búgá nə bwé bá cugə cug á kandugə kandugə. Zembî nyə á bwey kaag buud cug jəəngú shí nə gwów í nda fwo bə. Zembî nyə ádé bwele bwiing ijó. ³ Ja dāη fwála í á wóos yí, nyə a sá nə buud bwé mpúg ηkaagə nyə á kaag nyəəngú. Lāη wəəng wə Cugye wúsú Zembî nyə á yə mə séy nə mə ηgég nə bwiing yí. ⁴ Mə cilə wo kálaad éga, wo Titus, mwān waamə kóomb á búgá sá bēsh ηgə *búgula yí. Zembî Sóóηgú bá Cugye wúsú Yésus-Kríst bwé ó sá wo mpaam, bwé ó sá námé nə wo cúgəg nə mətəla.

Titus mə jəlá nə táág isâ yə Zembî Kərēt

⁵ Ja mə á lúgə wo nə wo jíg nūη Kərēt yí, í á bə shú nə wo shínúg táág isâ byēsh, wo təl ócúmbá buud ó *Də mə Zembî míngwəla myēsh dí nda mə á ci nə wo sáág nə. ⁶ Cúmbá muud mə jəlá nə bə múúd ηgə cugə kú nə sá á jumúg yé. A jəlá nə bə ηgwūm mə mudá ηgwūd. Bwán bē bwé jəlá nə bə óbúgula, bwé nda bwele bə nə njagə nə bwé ηgə bə nə intíwúlí, ηkí ntəg nə bí nə məbún. ⁷ Í ka jii nə tówe shwóg mə də fála Də yé bág kú nə sá á jumúg, nəcə a ji tówe shwóg mə Zembî. Nyə ajəláyē nə bə mbií múúd í də téduga nə nyəmfwó ji nə ηkul sá sá jēsh yí, kú bə mbií múúd í də kuya mpimbə yí, kú bə ηgule məlwəg, kú bə múúd icwoomb, a nda də sə *mwaanē nə məcíí míshúd. ⁸ A bág muud mə də mpu ηwa ójón yé, a dúgə cēel isâ í ányunywaā, a də cunal íyēesh byé, a njúl tətəlí muud, a dúgə sə nji sá Zembî mə gwág nywa yí, a də mpu jwú nə lám. ⁹ A jəlá nə bə múúd mə wá lám njíngulá ábúgúlag sə ηgə jínguli yíid. Ntó, nyə é bə nə ηkul mə bándúlé búúd nə bwé bég fwámé njíngulá, a lwó búúd ə óηkwafad iwushí byāη.

Bów-bōw mínjíngulá mí jəlá nə shín

¹⁰ Mə mpú nə zhwog obúgula bí nə məlwə; í bul bə nə ndéé sámbá *Oyúden bwé á magulə Yésus wá. Bwé də sá míkaand kú nə wúmbúlé, də shiig buud nə myo. ¹¹ Í jii nə

1:1 muud lwámá: 1Tm 2.7   1:2 1Pr 1.3-5; Gal 3.6, 17-18   1:3 3.4; fwála í á wóos: 1Tm 2.6   1:4 Titus: 2Kr 2.13; mwān waamə: 1Tm 1.2   1:5 Mis 14.23   1:6 1Tm 3.2-7; 1Pr 5.1-4   1:9 2.1; 1Tm 1.10   1:10 3.9-11; 1Tm 1.3-7   1:10 1Tm 1.6   1:11 1Tm 6.5; 2Tm 3.6

wo júwalug bwo mimpu, næcé bwé ngə tâl minjów mí búúd oncindî né shwuu nə ngələ jíguli bwo isâ bí kú jəla yí; bwé ngə jíguli isâ byəwngú nji shú nə bwé bəg nə myəna bów-bów zhí jəwngúd. ¹² Wúl mbyágá á Kərêt í á də cündə micúndə yí í á cí nə: «Buud ə Kərêt búsa ja jêsh nji bwiingúlə ijǝǝ, nji gwǝǝ-gwǝǝ mílâm nda ɔŋkweny, milulóm də téduga nji dæg.» ¹³ Ciyá nyə á ci jəwngú jí búbálé. Nə ndéé, ŋkáándúg nə bwo fwámé ŋkáándúlə, bwé bəg nə fwámé búgá, ¹⁴ bwé nda kənd mílâm mbéé míkanda mí Oyúden dî, bwé nda bə məcɛɛ má búúd bwé ngə ban obúbálé wá. ¹⁵ Buud bí nə fwǝ-fwǝ wá, isâ byêsh bí nómə bwo nə fwǝ-fwǝ; nji, shú bəwng bí nə nyéé wá, bwé ngə ban nə bwé abúgúláyé wá, kú nə təw sâ jí bwo nə fwǝ-fwǝ, fəg nyáŋ nyí nyéé nə nyéé, lâm wáŋ nyéé nə nyéé. ¹⁶ Bwé ngə cí nə bwé mpú Zembî, nji isâ bwé ngə sá yí í njúl sâ shús. Bwé cúgé á cəelúg, bí nə məbún, bwé cúgé nə ŋkul bwele sá sâ ányunywaâ.

2

Minjígulá shú ócwámabá buud

¹ Wɛɛ jaawúg búúd nji sâ í ngə bwəma nə fwámé njígulá yí. ² Cíŋ nə ocwámabá buud nə bwé dúg cunal íyéesh byán, bwé jəlá nə mpíya nə gúmá, cəgə cəg íkəŋ, bwé jəlá nə bə nə lal-lal búgə nə məma cəelí, nə fwámé jísów. ³ Cíŋ nə ocwámabá budá nə bwé cúgəg námə mbií cəg Zembî mə gwág nywa yí, bwé nda də cí búúd iciyá í bəwálí bwo mílâm yí, bwé nda bə málwaa mə málwəg. Cíŋ nə bwo nə bwé dúg bə nə jǝjǝ məcwûŋ, ⁴ shú nə bwé jígulíg mingwəwəl mbií bwé jəlá nə cəel ógwúm bán nə bwán yí, ⁵ nə mbií bwé cúgəg cəg íkəŋ yí, bwé baagələ mənyúul nji shú ógwúm bán, kənd mílâm ísəy yâ mínjów myáŋúd, bə nə jǝ mǎfúlú yí. Bwé ó jígulí ŋgwəwəl wêsh mbií á jəlá nə magələ íjwúga i ŋgwúm yé, shú nə buud bwé nda *lás nə Milésú mí Zembî bwaasúlə mpu.

Minjígulá shú ŋgwíinzhá

⁶ Yáágúg nə məncwəmə ná mə cúgəg cəg íkəŋ məzhií mêsh. ⁷ Woméfwó téédúg sá nə bwé ŋwág yuug mísóólúgú mí ányunywaâ wódí, wo də bə tútəlí ja wó jígulí bwo yí, wo ŋwa mínjígulá myô nə məjilə. ⁸ Iciyá wó cwéed wódí mpu dí yí í bəg kú nə mədana, í bəg iciyá búúd bwé cúgé nə ŋkul jum wo nə ndí yí. Ntó nyə e sá nə buud bwé ngə lúmbəli nə sá wá bwé bəg kú nə zhií nə bwé mpyaam sâ, bwé yidá bə nə shwôn.

⁹ Yáágúg nə məlwaa nə mə maguləg íjwúga i ómása bán məzhií mêsh, bwé sáág nə omása bán bwé gwágúg bwo nywa; bwé nda də fadələ iciyá nə omása bán. ¹⁰ Bwé nda də júwo ómása bán isâ; bwé yídag bə bwo buud ó abúgúlág ija byêsh. Ntó nyə e sá nə, njígulá sá ngə jíguli shú mə Cəgye wúsú Zembî yí, buud bwé ŋwág wə nə gúmá.

Zembî nyə a mə lwóya mpaam nyé

¹¹ Zembî nyə á mə lwóya mpaam nyé í ngə yə muud yêsh cəg yí. ¹² Mpaam nyəwngú í ngə jíguli sê nə sê bánug cəg á kú bísh Zembî, sê ban íyéesh yâ cəg ga; ntó sê mú cəgə cəg íkəŋ wa kala búúd gaád, cəg á tútəlí, cəg á kəndúlə lâm wó Zembî. ¹³ Sá mə jəlá nə cəgə ntó té sê ngə bwánd jǝjǝ jwôw mə Cwámabá nə búgá yí. Nəcə jwôw dəwngú, Zembî wúsú ánúnî, Cəgye wúsú Yésus-Kríst mə bá lwóya mílwanə myé. ¹⁴ Nyə a yána nyəməfwó shú dúsu, zə yíl sê mənámá mə cəg sá á ngə cəgə kú bísh məcɛɛ yíid, zə fúb ŋkúmba kúl búúd, kúl búúd í é də bə ŋkwəməsá ja jêsh ná í sá jǝjǝ mísóólúgú yí.

¹⁵ Sâ wó jəlá nə jaaw búúd wəni. Dúgú cwîny búúd, də ŋkáánd nə bwo nə mpəl gwô jêsh. Muud nda mpyény wo.

3

Okristen cəg ágúgwáan ján

1:13 2Tm 4.2   1:14 3.9; 1Tm 1.14   1:15 1Tm 1.5; Mat 15.11; Rom 14.14, 20   1:16 2Tm 3.5; 1Yn 2.4   2:1 Ifz 5.21-6.9;   2:1 1Tm 1.10   2:2 1Kr 13.13   2:3 1Tm 3.11; 1Pr 3.1-5   2:5 Ifz 5.22-24   2:6 1Yn 2.14   2:7 1Tm 4.12; Flp 3.17   2:8 1Pr 2.15   2:9 1Tm 6.1-2   2:10 3.4   2:12 Ifz 1.4; 1Yn 2.16   2:13 1Kr 1.7; 1Te 1.10   2:14 3.14; MmN 19.5; Eze 11.20; Gal 1.4; Ifz 2.10; 1Tm 2.6; Heb 13.12; 1Pr 2.9; 1Yn 3.16

¹ Báásúlóg óbúgula bêsh ná bwá nda ða sá lal lúu nà micî nà otówe ò shwóg, bwá mágulóg ijwûga byán, bwá ða bæ ñkwámúsá ná bwá sá sâ jêsh jí ñkí nywa yí. ² Bwá nda mpyaam múúd, bwá dúg sásulà ózhuyâ, ða bæ nà yéesh ñkwambulà, ða bul cugà nà muud yêsh ná shee. ³ Shé mpúgá ná shé á fwo námá ða bæ kú nà fag, ñji mingáádá, ñgà bæ bów-bôw mózhíí, iwímbúg nà yéesh zhwiimbyálà nà cug mimbií mimbií í á bii shé mikwám; shé á bæ nà gwólà mílâm, nà iwímbúg, nda bæ sâ múúd jí nà ñkul ceeł yí, shé á ñgà mpiiya shémé nà shémé. ⁴ Nji, ja Cugye wúsú Zembî nyà a má lwóya jò lâm jé nà ceeł jé á ñgà ceeł buud bêsh yí, ⁵ nyà á cug sâ, kú bæ nàcè sá sálà mísóólúgú myâ tátálí, ñji nàcè nyà á gwág sá cey lámúd. Nyà á cug sá nà ñgusa nyà á gusa sá yí, nà séy ñkêñkê Shíshim nyà á séy yí. Nàcè ñgusa í á sá ná sá byélúg byélé ágúgwáan, ñkêñkê Shíshim nyà á yà sá cug ágúgwáan. ⁶ Zembî nyà á shwu sá Shíshim yé wòñg nyúúlúd mən̄kund mən̄kund kwon̄j má Cugye wúsú Yésus-Krîst. ⁷ Nyà a sá ntó shú ná sá bág bii cug á kandugà kandugà sá ñgà bwánd nà búgá ná sá má bá bii yí, nàcè a má ci mpáam nyé ðí ná sá mú otátálí ò búúd.

Mæcwûñ

⁸ Ciyá ñi jí abúgúlóg. Má ka jii ná wo lásúg gwo nà ñkán̄j, buud bwá ñgà *búgula Zembî wá bwá mpúg shimal sálà jòjò mísóólúgú. Ntó ji jò sâ, í njúl nà mfií shú búúd bêsh. ⁹ Nji, wo ò ða kwanz mbeé séñúsálà mákâł, nà lólà mábyêł ná lólólóló kú nà mæshíné*, nà ozhuyâ, nà icígá-cígà buud bwá ða ñgà ci shú mácçç má Moyîz yí. Isâ íni byêsh í cúgé nà mfií, bíse ocwûd. ¹⁰ Muud má sá mbéégí mən̄kòomá yé, wo ò ñkáánd nà nyà ja áshúshwóógú, wo ñkáánd ja ábeê; ñkí a ká shwóg íí, bí béégya sámá nà nyà. ¹¹ Mpug ná mbií múúd wòñg má ñwa bów-bôw zhíí, sálà á ñgà sá *misám ñi, a ñgà gwíílya nyæmfwó.

Mæbáda

¹² Mæ bá ñti wo Artémas, gúl ja Tishik. Wó ká bá dúg ñgwól á bwo má wóós nûñ, wo ò bá læel zæ kwey má Nikopolis, nàcè cínòñg wá má má cççlè ná má ká cín̄gali ñkwân yé. ¹³ Wo ò sò ná sâ í bág kú fúfə lwóya bwá jów ná Zénas yé, bá Apolos ñjòond bwá é sá yííd. ¹⁴ Í jii námá ná omínyon̄jû búsu bwá jíígúg ðáılə shimal sá jòjò mísóólúgú, ða ju míkúłá mí wóós máshíigá myá shú ná bwá bág kú fúfə mpúmá. ¹⁵ Buud bêsh sən̄on̄j búse wa wá bwá ñgà báda wo. Wo ò báda óshwá búsu sən̄on̄j sá bí nà búgá ñgwûd wá. Zembî ká sá bí bêsh mpaam.

3:1 Rom 13.1-7; 1Pr 1.13-17 3:3 1Kr 6.11; Ifz 5.8 3:4 1.3; 2.10-11; 1Tm 1.1; 2.3; 4.10; Tit 3.6 3:5 Yuá 3.5; Rom 6.4; Ifz 2.8-9; 5.26; 2Tm 1.9; 1Pr 1.3 3:6 Rom 8.9-16; 1Kr 6.11; Gal 5.25; Cugye: 2.13; Flp 3.20; 2Tm 1.10; Tit 3.4; 2Pr 1.11; 1Yn 4.14 3:7 Rom 3.24 3:9 1.10-16 3:9 1.14; 1Tm 1.4 * 3:9 Oyúdeñ bwá á ða baagulə mæbyêł máñ micilyá, ða lól micilyá mywòñg mísəon, sâ jòñg wá Pwól ñgà ban na yí. 3:10 Mat 18.15-17 3:12 Tishik: Kol 4.7-8 3:13 Apolos: 1Kr 1.12 3:14 2.14; 2Kr 8.8-9; Gal 5.22; Ifz 4.28; Kol 1.10

Kálaad Pwôl nyá á cilə Fulmôh yé

Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú má Fulmôh yí

Fulmôh nyə á bæ fwámé múúd, nyə á ka cénd kuú njəənd búgula Yésus, je bæ Də á Kolósia dî. Nyə á bæ shwə mə Pwôl (v. 1). Lwaá dé Onezîm í á ka túb nyə, ka kə bwəma nə Pwôl, Pwôl nye njúl mímbwug dî. Onezîm nyə á ka námə zə bæ krîsten. Pwôl mú ka zə ŋwa cígúlá nə a nying kənd nyə wə mása yé, a ka cilə mása wəəŋg kálaad éga, nə a légúg Onezîm.

Pwôl mə tééd fwo báda Fulmôh nə buud bəónŋ bwə ŋgə ji wá (1-3), a mú yə Zembî akíba nə búgə nə zény Fulmôh jí nə ndí yí (4-7). Nə ndéé, a mú ka jaaw sâ á ŋgə jii nə Fulmôh sáág lwaá dé Onezîm yí (8-22). Məbáda má məshíné dî, Pwôl ŋgə cwééd zhwoog buud á ŋgə námə nə cwééd kálaad á Kolósia dí wá, jí nə ŋkul bæ nə Onezîm wə nyə á kə nə okálaad obá bēsh, nə nyəəŋg á Kolósia, nə yé mə Fulmôh.

Ja wó lə kálaad mə Fulmôh yí, wo dúg nə Pwôl nyə á mpu ŋwa shwə yé Fulmôh nə mətag: kú yímbúli nyə nə təə sâ, kú yə nyə ŋkúmba wáda, a ŋgə mpu nə Fulmôh jí nə ŋkul ban sâ á ŋgə ci nyə yí. Pwôl mə lwó nə, ccelí Krîst nyə á ccel sá yí, í ŋgə fəen sə məŋkenya ŋgə kwambələ wəŋgə mpédúgá sá buud.

Məbáda

¹ Mə Pwôl wə má cíl kálaad éga, mə muud jí mímbwug dí nəcé ŋgələ sēy nə *Krîst Yésus yé. Sá mwáəŋg Timoté sə ŋgə cilə wo, abábə wúsú Fulmôh, wo muud ŋgə námə báduga nə sə ŋgələ sēy nə Yésus yé. ² Sá má cilə námə mwáəŋg-shilə wúsú Afiya, nə Arship muud gwoəŋg wúsú ŋgələ lúmbuli dəəmb. Sá má cilə námə *Də lú óbúgula í du səəŋgya Fulmôh dí njów yí. ³ Sóŋgú wúsú Zembî bá Cwámba Yésus-Krîst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə nə bí cúgəg nə shee.

Fulmôh nyə á bæ nə fwámé ccelí nə fwámé búgə

⁴ Má du yə Zembî waamá akíba ja jēsh mə tédúgá wo mádí məjəgula dí yí. ⁵ Má du yə Zembî akíba ntó nəcé mə gwág nə wo ŋgə kə shwóg nə búgúlálə Cwámba Yésus, wo ŋgə námə lwó nə wó ccel búúd bēsh Zembî nyə a mə féésh wá. ⁶ Mə ŋgə jəgula nə Zembî nə búgə í ŋgə səəŋg shwə yí í wúmág, wo mpúg bímbí lú mənəywa *Krîst mə sá sá má. ⁷ Mwaəŋg, mə ámə bul bæ nə məshusəg, nyúul bul bæ mə nə ŋkul nə dúgúlə nda ccelí gwô í má ləlushi okrîsten mənyúul nə.

Fulmôh nyíngəg ŋwa Onezîm

⁸ Nə ndéé, mə jí nə zhí kwoŋ mə *Krîst dí nə mə yímbúlig wo nə wo sáág gúl sâ. ⁹ Nji, tsem bæ ntó, mə yida téég wo məbwə nəcé ccelí Zembî ŋgə yə sá yí, mə Pwôl, cwúcwúul múúd íí, mə njúl nyingə bæ mímbwug dí ja gaád nəcé mə ŋgələ sēy nə Krîst Yésus. ¹⁰ Mə téég wo məbwə shú má Onezîm. A músə mwán mə ámə byá cəg krîsten dí mə njúl wa mímbwug dí yé. ¹¹ Nyə a shígé fwo du bæ wo nə mfíí ja bíná bí á fwó du cəgə yí; jaá ga dî, a músə shwə bēsh nə mfíí.

¹² Má nying nyə nə a nyíngəg zə wódí, a ŋgə zə tən nda gúl kúl nyúul jām. ¹³ Mə ámə nywá yidá jii nə a jíg wa mádí koogá té mə jí mímbwug dí nəcé Jəjə Kéel yí, a ŋgəg nə sēy nə mə jilá gwô dî. ¹⁴ Nji, mə shígé ccel nə mə sá gúl sâ shwə nda fwo bæ cún; mə acééle nə wo sáág mənywa yímbúlid, í jii nə wo sáág nə jəjə lām. ¹⁵ Jí nə ŋkul bæ nə Onezîm nyə a béegyá nə wo búbaalé fwála shú nə wo nyíngəg ləg nyə kandugə kandugə. ¹⁶ Nyə ányíngəyé ná bæ wo lwaá, nyə é ntə lwaá, nyə é bæ wo *mínyəŋhə wó búl ccel yé. A mə bæ mə abábə, nyə é nyingə bul bæ shú dwô dî; nəcé, a jí fwo bæ múúd woó, a mə nyingə bæ krîsten nda wo.

1:1 Timoté: 1Kr 4.17   1:2 Rom 16.5 Arship: Kol 4.17   1:4 Rom 1.8   1:5 1Te 3.6   1:6 Flp 1.9; Kol 1.9-10
1:7 Rom 12.10; 2Kr 7.4; Heb 13.1   1:8 1Tm 6.1-2   1:9 mímbwug 1; Ifz 3.1   1:10 Onezîm: Kol 4.9 mwán: 1Tm
1.2   1:13 Flp 2.30   1:14 2Kr 9.7; 1Pr 5.2   1:16 1Kr 7.22; 1Tm 6.2

¹⁷ Gwé wé má céél ci ná, ñkí wo mpú né mæ ji wo shwá, ñwaág Onezîm nda wó jí næ ñkul ñwa mæ ná. ¹⁸ ñkí nyæ á byaagulæ næ wo, ñkí ntâg né a ji næ wo mpwáá, lûg né mæ wé mbíd wo nywo. ¹⁹ Mæ Pwôl mæ ñgæ cilæ næ mbwé wâm né mæ bá jéna wo mpwáá nyæ; mæ abúlé cæel nyiŋgæ jaaw wo né cug gwô ji námá wo mpwáá wó mbíd mæ yí. ²⁰ Né ndeé mwaanŋ, ság mæ kwíindyá má ñgá jí wo ni jíná má Cwámba dí; námá nda shwá bí ókrîsten né, sælug mæ lâm shí.

²¹ Mæ ñgæ cilæ wo kálaad éga mæ njúl næ búgá né wo é sá sâ má ñgá jii né wo sáág yí; mæ mpú né wo é sá mæ isâ cý jini. ²² Mé jii námá né wo kwámbulæg mæ bwágá, mæ ñgæ dúg né shé wál bá zæ nyiŋgæ dúgyá, mæjægula mún má ñgæ gwíig.

Mæbáda

²³ Ipafras muud sá jí mímbwug dí næcé ñgélæ sêy næ *Krîst Yésus yé ñgæ báda wo. ²⁴ Buud ó gwoonŋ ísêy bâm Márkus, næ Aristárug, næ Démas, næ Lúkas bwé ñgæ námá báda wo. ²⁵ Mpaam mæ Cwámba Yésus-Krîst í jíg bídí.

Kálaad bwá á cilə Wəheburê yé

Isâ í dúgyá nə kálaad Wəheburê yí

Muud yêsh mə mpú shimal lê kálaad éga yé nyə e táduga ná í cúgé kálaad, í yidá bə bwiingúlə míláj mí Zembî. Mətédúlé məsə, kú nə muud mə cílə yé, kú nə muud bwá cílə yé. Nji məbədə məsə ímpánzə yâ məshíné mə lúu 13 wə mə sá nə muud mpúg nə jísə kálaad nə bwá á kənd buud.

Muud nyə á cilə yé ngə bándulə okristen ná bwá kú nyiŋgə kənd mítédúgá Mócçé mə Moyîz dî. A ka ngə lwó bwo ná cug mə Krîst nə iséy byé í ntə sâ jêsh búúd búsə nə ŋkul táduga ná í dū cug búúd yí.

Kálaad mə bwey na nómə lwó mətédúléd nə Zembî nyə a lwóya sâ á jísə yí wə Yésus-Krîst (1.1-3). Kálaad éga ji nə fwámé məma máŋkəw məlól:

- (1) Krîst mə jág bul ntə sâ jêsh (1.4-10.18).
- (2) Olýe bwá nádag búgəd (10.19-12.11).
- (3) Baalé məcwûŋ nə íbwádán (12.12-13.25).

Zembî ngə lésha nə buud nə zhií a Mwân yé

¹ Yág íí, Zembî nyə á dū lás nə odâ ija ija, mimbíi mimbii nə zhií á *buud ə mícúndá bé. ² Nə ndéé, mwów mâ məzhúgúlâ móga dî, a mə lás nə shé nə zhií a Mwân yé. Mwân yé wəŋg wə nyə á balan nə ndí sálə shí nə gwów yé; nyə a mə təl nyə ná a bág lúg nə isâ byêsh. ³ A ji njəs í ngə zhu mílwané mí Zembî dí yí, a ji zhigîm mbəççəla mə Zembî, a ngə shúgal isâ byêsh nə ciyá jé álal-ŋkul, isâ byêsh yâ shí nə gwów. Ja nyə á shîn fúb buud, yíl bwo *misám yí, nyə á kə ji gwów, mbwê mənçwûm mə Zembî á ŋkul nyêsh dî.

Mwân mə Zembî mə ntə wéŋgəles

⁴ A ntə *wéŋgəles, jínə Zembî nyə á gwiid nyə yí ntə jínə dán. ⁵ Mpugá nə Zembî nyə abwélé ci nə ngwól *éŋgəles ná: «Wo ji Mwân waamê, mə mə byá wo múús». Nda nómə nyiŋgə ci ná: «Mə é bə nyə sóŋgá, a bə mə mwân». ⁶ Nji, ja Zembî mə nyiŋgə zə jil Mwân yé a cúmbá shí ga dí yí, nyə ná:

Wéŋgəles ó Zembî bêsh
bwá kúdúg məmpwoombá
mándəlúd yə nyə gúmá.

⁷ Nyə á ci shú wéŋgəles ná:

A dū sá nə wéŋgəles bé bwá bág nda fufê,
a sá nə osól ə mäsáal bé bwá bág nda ŋgwiile kuda.

⁸ Nji nyə á ci shú mə Mwân yé nə:

Yé Zembî, ijwúga byô í bá ji kú nə zhúgá.
Otútəlí wə bwá ngə lwó nə wo ngə jwú nə faan dwô.

⁹ Wo á ceel otútəlí, wo mpíi fúlú a kú bísh məcçç;
sâ jəŋg wə jí ná, yé Zembî,
Zembî woó nyə a gwáágulə wo məwúda mə məshusug;
ntó ji ná nyə á yə wo cé í ntə búúd ə gwoŋg bwô yí.

¹⁰ Zembî nyə á ci nómə ná:

Yé Cwámba, mətédúlé dî, wo wə wo á fwə shí,
wo a sá nómə jəŋ nə məbwá mwô.

¹¹ Isâ byəŋg byêsh í bá shîn,

nji wəe njul kú nə zhúgá;
byêsh í bá bə íbwoodú nda mikáándá,

¹² wo bá báág byo nda bwé du báág jud ná.

Haaw. Í bá shîn cénd nda káándá.

Nji wεε wo njúl nji mbií ηgwúd,

mimbú myô kú bwεε shîn.

¹³ Zembî nyə abwélé námá ci nə ηgwól éηgəles ná:

Jig shí wa mádí mbwê məncwûm

kə wós ja mə é culushi mízhízhíη myô,

mí bæ wo sâ wó du tâl mákuú yí!

¹⁴ Wəηgəles bāη ná wé ozé? ηgaá bēsh búsa mishíshim mí ηgə sēy nə Zembî, Zembî ka du kənd bwo ná bwé kəg ηgə kwíind buud bwé bá ηwa cug tâη ilúgí Zembî mə bá yə sé yí?

2

Zembî mé cug shé

¹ Nda jí ntó ná, í bul jii ná shé mpúg wá mílúú sâ bwé á jaaw shé yííd, ηkwanjá sá á bá kwab zhíí. ² Shé mpúgá ná kéel *wəηgəles bwé á zə nə ndí yág yí, í á bæ álal-ηkul; muud yēsh nyə á caam məcεε, nda bísh dwo yé, nyə a shí bwəma nə intúgúlí í á jəla yí. ³ Nda jí ntó ná, shé mé ká bæ kú bísh shísha məma cug bwé ηgə jaaw shé yí, shé nda bá bwεε faam. Cwamba nyəméfwó wé nyə a tééd jaawúlə lāη á cug jəηgū, buud bwé á gwág nə nyə wá bwé mú zə báásulə shé wə. ⁴ Shú lwólə námá ná kéel dəηg dúsa fwámé kéel, Zembî nyəméfwó nyə a wéeshəli isâ í ntə buud ηkul yí, nə *isâ í mímbúgú nə *məshimbá mimbíi mimbii. A mú námá yə bwo idáás Shíshim mé du dáás búúd yí, nda nyə á cεel ná.

Yésus, Mwān mé Zembî nyə á zə bæ muud

⁵ Haaw. Kala búúd sá ηgə ci ná í bá bæ yí, wəηgəles dí bwé bá jwú nə gwo, Zembî nyə a shígé sá nə í bág bæ ntó. ⁶ Í yidá bæ cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Yé Zembî, wo ηgə téduga muud nəcé a jí jí?

Wo ηgə kweemb kukwumuga múúd nəcé í bálə jí?

⁷ Wo mé səl nyə shí fúfwála, cə wəηgəles.

Nə ndéé, wo mé sá nə a ηkənwag, a bág nə gúmə nda cí.

⁸ Wo mé wá isâ byēsh mőnyámá mé múúd dī.

Haaw. Sálə Zembî mé sá nə a jwúg nə isâ byēsh yí, təə sâ ηgwúd nə ηgwúd í alúgé. Nji, shé cugé nə ηkul fwo dúg ja gaád ná a ηgə jwú nə isâ byēsh. ⁹ Nji, sâ shé mú ηgə dúg yí jí ná, Yésus muud Zembî nyə á səl shí fúfwála cə wəηgəles yé, a mú ηgə ηkənwə, a njúl nə gúmə nda cí, nəcé nyə á jug ná ndéé a yə. Nyə á zə cé buud bēsh, lwóyálə mpaam Zembî nyə á baam nə bwo yí.

¹⁰ Zembî wé nyə a té isâ byēsh, nyə wé ηgə sá nə byēsh í ηgəg nə kyey mpwogé, nyə námá wé nyə á jii ná ncúlyá zhwoη bwān bé bwé ηkənwag məηkənwə mé. Í á ka jəla ná a sáág ná micúη mí bíg Yésus muud nyə á juw zhíí ná bwán ó Zembî bwé bíg cug yé, micúη myəηg mí mú məel sá nə Zembî jílug nyə jiya í á jəla nə nyə yí. ¹¹ Ntó, nə Yésus muud ηgə sá nə buud bwé bág mīηkēηkē mi búúd yé, nə buud á ηgə sá ntó wá, bēsh búsa nə shug ηgwúd. Gwé wé á jí kú gwág shwōn jówúlə bwo nə omínyəηū bé yí. ¹² Ntó wé á cí ná:

Mə bá du bwiing omínyəηū bām bímbí lú múúd wo jí yí,

mə sey wo isusa í gúmə ja bwé séēηgyá ná bwé gúmal wo yí.

¹³ A nyiηgə námá ci ná:

Mεε jām júgúwé jēsh í bá bæ nyódí.

Nyə nómá ná: «Mə wə éga, nə bwân Zembî nyə á yə mə wá». ¹⁴ Nda jí né bwân á ngé ci óni búsa nə mishwun nə məcíí ná, Yésus nyə á ηwa nómá nyúul muud, a bə nə mishwun nə məcíí shú ná a yég, shwiy dé mú culushi ηkúl mə Njwû məjamb, nye muud nyə á ηgə kyey nə shwiy yé. ¹⁵ Nyə á yə ntó shú ná a yíl búúd bēsh mányámád, nəcé bwé á ηgə cugə ηkúmba cug ηji ηgələ fúndə shwiy, cug mányámá. ¹⁶ Í mə mpu nyîn ná Yésus nyə a shígé zə kwiid wéηgəles; nyə á yida zə kwiid mpwoη buud mə *Aburaham. ¹⁷ Sá jəwηg wé í á sá ná a céndúg bə nda omínyəηê bé məzhií mēsh, shú ná a bég bwo fwámé Ajəláci á ofada mə gwág bwo cey lámúd yé, á sá ísáy váál Zembî mə céel yí. A jí Ajəláci á ofada ná a sáág *mátúnəga, yíl búúd *misám myáη. ¹⁸ Yésus jí nə ηkul kwíind búúd məbwəbúlán mə ηgə fwágusə məkuú shí wá, nəcé nyəméfwo nyə á fwo nómá bwəma nə məbwəbúlán, nyə á jug.

3

Yésus-Kríst mə ntə Moyîz

¹ Nə ndéé yé míηkəηkê mí ómínyəηê bām, bí buud Zembî nyə a mə nómá jəw ná bi bág ηwa ηkəw cug á gwówúd wá, kəndugá mitádúgá wé Yésus. Nyə wé sá ηgə magulə tâm buud ná a jí *muud lwámá mə Zembî, a njúl Ajəláci á ofada yé. ² Nyə á sá ísáy byé váál í á kwaga mísh mə múúd nyə á nti nyə yí, nómá nda Moyîz nyə á kyey nə njów búúd mə Zembî wēsh váál í á kwaga yí ná. ³ Mpugá ná Zembî nyə a dúg né Yésus mə jəlá nə bul ηwa gúmá ntə Moyîz, nómá nda múúd mə lwə njów mə də ηwa gúmá ntə njów wéméfwo ná. ⁴ Bi mə mpú ná njów wēsh í də bə nə muud nyə ámə lwə yé; ηji, Zembî wé mə də lwə ísá byēsh. ⁵ Moyîz nyə á kyey nə njów búúd mə Zembî wēsh váál í á kwaga yí. Nye, nyə á bə səl məsáal, ηgələ lwó ná sá Zembî mə bá jaaw búúd yí í bá bə búbálé. ⁶ Kríst ηgə sá ísáy byé váál í kwaga yí. Nywá jí Mwân á njów mə Zembî. Njów mə Zembî wəwηg wé shé, ηkí shé mə kə nə ηkánη shwóg, kə nómá shwóg nə ηgələ bə nə milúú ná sáη nəcé sá ηgə bwánd nyə nə búgá.

Zembî mə də yə búúd bí nə búgá wá wogá

⁷ Gwá wé ηkəηkê Shíshim ηgə ci yí, ná:

ηkí bi mə gwág kál dé múús í,

⁸ kúgá sá núη

nda ja búúd bwé á sá míηgáádé yí.

Jwəw dəwηgú, buud bwé á kə nə məkugulə

wé Zembî núη shí a shwééshá dí.

⁹ Osóηgú bún bwé á shweenzh mə cínəηg

ná bwé dúg sá mə é sá yí.

Bwé á shweenzh mə, í njúl ná bwé á shí dúg

ísá mə á sá bwo ¹⁰ tâη mímbú məwúm mənə yí.

Nda bwé á də she ná bwé dúg sá mə é sá yí ná,

mə á nyada nə kala búúd jəwηgú,

mə mú ci ná: «Búsə ja jēsh ηji dálə wush;

bwé afwóyé mpu zhíí mə ηgə lwó bwo yí».

¹¹ Mə mú ka kəen nə mpimbə ná:

«Bwé ábúle bwéle kumə

kúl mə á kwəmsa bwo wogá yí».

¹² Bwaəηg, bí ó bey ná ηgwól múúd gwoəηg wún bég nə bów-bəw lâm, lâm á kú nə búgá ná ndéé a mú yid kwəη nə Zembî á kuwô. ¹³ Yidagá də sá ná, jwów dēsh búúd bí nə ηkul jəw ná «múús» yí, ηgwól cwîny ηgwól, ηgwól cwîny ηgwól. Dugá sá ntó shú ná *sám í nda

2:14 2.17; Yuá 1.14 Njwû məjamb: Yuá 8.44; 12.31; 1Yn 3.8; Mbú 12.10 2:15 Rom 8.21 2:16 Iza 41.8-9 2:17 4.14; 5.2; Flp 2.7; 1Yn 2.2 2:18 4.15; Mat 4.1-11 3:1 4.14 3:2 Ilj 12.7 3:6 Mwân: 5.8 bwánd nyə nə búgá: 3.14; 4.14; 6.18-19; 9.28; 10.22-24, 35; 13.14; Kol 1.23; Flp 3.20; 2Tm 4.8 3:7 Sóm 95.7-11 3:8 MmN 17.7; Ilj 20.2-5 3:11 Ilj 14.21-23

bá shiig tɔɔ muud á bídí gwoonɔŋ ná ndéé nyân mú bæ nə núŋ. ¹⁴ Nəcé shé músə *Křít buud ó gwoonɔŋ bé, ŋkí shé má bii búgə məbwə məbá kə wós məshínéd, námə nda shé á tééd mətédúléd ná. ¹⁵ Shé kúgá wusa ná jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná:

ŋkí bi mə gwág kəl dé múús íí,

kúgá sá núŋ

nda ja búúd bwə á sá miŋgáádá yí.

¹⁶ Ozə bāŋ bwə á gwág kəl mə Zembî ná ndéé bwə mú sá miŋgáádá wá? Ŋgáá í á bæ buud bēsh Moyîz nyə a wú nə ndí Igípten wá? ¹⁷ Ozə Zembî nyə á nyada nə ndí tâŋ mimbú məwúm mánŋ wá? Ŋgáá í á bæ buud bwə á sām ná ndéé mimbimbə myāŋ mí mú ŋgə mpúŋguli shí a shwéeshád wá? ¹⁸ Ozə nyə á kɛen ná bwə ábúle bwɛle kumə kúl nyə á kwəmsa bwo wogá yí? Ŋgáá í á bæ buud bwə á sá nyə miŋgáádá wá? ¹⁹ Haaw! Shé má dúg na ná bwə á shígé kumə kúl Zembî nyə á kwəmsa bwo wogá yí nəcé jí? Nəcé bwə á ban ná bwə abúgúláyé.

4

Shé á jéláyé nə shúb wogá mə Zembî

¹ Zembî nyə á bwey kaag ná a bá sá ná buud bwə yówulag; ŋkaagə nyɔɔŋ nyí ná. Bi ó ka bey ná ŋgwól múúd á gwoonɔŋ jín bág shúb wogá jɔɔŋ. ² Shé á shí námə gwág kéel mə Zembî nda bwo. Nji, wāŋ gwágúlə bwə á gwág yí í á shígé kwíind bwo tɔɔ sâ, nəcé bwə á shígé *búgula sâ bwə á gwág yí. ³ Shé báá obúgula shé mú ŋgə yɔwula, kú bæ bwo, nəcé nyə á ci shú dánúú ná:

Mə mú ka kɛen nə mpimbə ná:

«Bwə ábúle bwɛle kumə

kúl mə á kwəmsa bwo wogá yí».

Zembî nyə á ci ntó í njúl ná, ja nyə á fwə shí nə gwów yí, nyə á shí shínal ísəy byé byēsh.

⁴ Shú sâ í dúgyá nə jwôw á zangbá yí, sə má mpú ná Zembî nyə á ci gúl kúkúlúú nyádí kálaad dí ná: «Zembî nyə á ka yɔwula nə ísəy byé byēsh jwôw á zangbá». ⁵ Gwə námə wə á cí wa jíga kúkúlúú ná: «Mə abúle bwɛle sá ná bwə yówulag». ⁶ Ntó ji ná cígúlá í bwey bæ ná Zembî mə bá sá ná bóól búúd bwə yówulag. Nji, buud bwə á tééd gwág kéel wá, bwə á shígé yɔwula, nəcé məlwə. ⁷ Nda jí ntó ná, Zembî mə tâl dúl jwôw búúd bwə é ci ná «múús» yí. Nyə á zə tâl jwôw dɔɔŋgú mimbú mí má bwey bul cɔ té wulə fwála mə Moyîz; nyə á ka ci mpu mə *Dávid dí nda nyə á mə fwo ci ná, ná: «ŋkí bi mə gwág kəl dé múús íí, kúgá sá núŋ».

⁸ Í á mbəm bæ ná Yeshuwa nyə a sá ná kúl búúd í yówulag ja bwə á shîn nyí shí á cɔɔlá yí, Zembî nyə a shígé nywá nyiŋgə ci ná dúl jwów lú wogá dúsa. ⁹ Ntó mə lwó ná gúlúgá wogá jísə ná shú búúd ó Zembî, í njúl nda fwámé wogá Zembî nyə á woga jwôw lú zangbá yí. ¹⁰ Nəcé, muud Zembî mə sá ná a yówulag yé, nyə é yɔwula nə ísəy byé byēsh námə nda Zembî nyə á yɔwula nə byé ná. ¹¹ Nda jí ntó ná, shé wágá mənkuł ná shé bág yɔwula nda Zembî nyə á kaag ná; shé wágá mənkuł shú ná muud nda bá shúb nəcé sálə mbií məlwə bwə á sá má.

¹² Mpugá ná Milésú mí Zembî mísə mikuwó, mí njúl mi aŋkál-ŋkálú. Mí də bəwəli ntɔ kafwɛle jēsh bwə də jɔw íkómb íbá yí. Mí də nyí múúd nyúúlúú kə kumə kúl mí béég *jîm bá *shishim yí; mí də béég məbwɔɔ mə nyúúl nə óshú ó íyaséd. Milésú mí Zembî wə mí də lwó ŋkí mitédúgá nə iyuuŋ yâ lâm, bísə ŋkí bôw, ŋkí bísə ŋkí nywa. ¹³ Kú ntâg nə tɔɔ sâ Zembî nyə á té yí jí nə ŋkuł shwaaw Zembî. Isâ byēsh bísə oshushwáás, ompajáá nyádí míshúú, nyə muud mə bá sá sə shitóg yé.

Yésus ji wúsú Ajəláci á ofada

¹⁴ Shé mú nə wúsú shísha Ajəláci á ofada nyə á líina jɔŋ lə gwów yé*, nyə wə Yésus,

3:14 3.6 3:16 Ilŋ 14.1-35 3:17 Ilŋ 14.29; 1Kr 10.5, 10 3:18 Ilŋ 14.1-4 4:4 Mət 2.2 4:5 3.11 4:7 3.7-8; 3.15 4:8 Mbá 31.7; Zho 22.4 4:10 4.4 4:12 Iza 49.2; 55.11; Zhe 17.10; Yuá 12.48; Ifz 6.17; 1Pr 1.23; Mbú 1.16 4:14 5.8; 8.1 Ajəláci á ofada: 2.17-18; 3.1; 5.1, 4-6; 7.24-28; 8.3; 9.7, 11 * 4:14 Nyə á kə kumə kúl Zembî jí yí.

Mwân má Zembî. Nda jí ntó ná, shé kágá nə búgá jísú shwóg, kú bwēle tag. ¹⁵ Nəcə, Ajəláci á ofada shé mú nə ndí yé, cúgέ nyɔɔŋg jí nda gwág shé cey lámúd nə tag dúsú yé. A yidá bə nyɔɔŋg jí ná nyə á bwəma nə məbwəbúlán məzhií mēsh nda shé, nji a nda sá *sám yé. ¹⁶ Ntó, shé shíshúgá Zembî kúná-kúnə kú fúndə. Shé shíshúgá nyédí caangád kúl á ŋgá lwóya mpaam yí, a gwágúg shé cey lámúd a sá shé mpaam, a kwíínd shé ja shé má jí kwííndyá yí.

5

¹ Bi mə mpú ná bwá də féésh múúd yēsh mə bád Ajəláci á ofada yé mpédúgá buud, bwá təl nyə ná a dúg sēy nə Zembî shú dán. A də kala ísá bwá yá Zembî yí, də sá *mátúnuga shú ná *misám myán mí jímbúg. ² A ji nə ŋkul mpu mícúŋ íwugúlu nə minjé-gwōw mí ŋgá bwəma nə ndí myá, nəcé a ji nómé múúd nə iləm nómé nda bwo. ³ Sâ jɔɔŋg wá jí ná, á jəlá nə də sá mátúnuga shú jímbálúlə mísám myá nyəméfwo, nə myɔɔŋg myá kúl búúd nómé. ⁴ Muud cugé nə ŋkul wánda jiya jɔɔŋgá wánda wándág nə á ŋwa gúmá; Zembî wá mə də jōw búúd bwá ŋwá jiya jɔɔŋg wá nómé nda nyə á jōw Arɔɔn ná.

⁵ Ntó nómé wá jí nə *Kříst yé. Kříst nyə a shígé wánda jiya jɔɔŋgá wánda wándág nə á ŋwa gúmá; Zembî wá nyə á yə nyə gwo, Zembî muud nyə á ci nə nyə ná: «Wo ji Mwân waamê, mə má byá wo múús».

⁶ A nyiŋgə nómé ci gúl kúkúlúd ná: «Wo ji fada, wo é ji jiya fada dí kandugə á kandugə nda Melukisedek».

⁷ Ja Kříst nyə á ŋgə cugə wa shí ga dí yí, nyə á də bul jəgula, də téég Zembî məbwə, Zembî muud nyə á bə nə ŋkul sá ná a kú yə yé. Nyə á də kîm, a jii, məzhwíle wóós. Zembî mú gwág nyə, nəcé nyə á bə nə məgwág nə Zembî. ⁸ Tεem bə ná nyə á bə *Mwân má Zembî, nyə á bwəma nə micúŋ, mí mú jíŋguli nyə məgwág. ⁹ Zembî mú sá ná a bég váál í jəlá yí. A mú bə ámádí á cug á kandugə kandugə, də yə búúd bēsh bwá sá nyə məgwág wá. ¹⁰ Haaw! Zembî nyə á təl nyə mbií Ajəláci á ofada má Melukisedek.

Bōw ja múúd mə béégyá nə Zembî yí

¹¹ Bulya ísá sá bí nə sá cíg na yí. Nji, shú ná sá féégúg bí byo, í bul kwowula, nəcé bí ádé ná leel mpu gwág. ¹² Bweyúlə bí á jəlá nə bwey bə oyíguli. Nji, í ŋgə ná jii ná muud jíŋgúlig bí ísá bwá jəlá nə fwo tééd mpu mínjíŋgúla mí Zembî dí yí. Í ŋgə ná jii bí mənýá mə bəl, kú bə fwámé ídūw. ¹³ Muud ŋgá ná cugə nə mənýá mə bəl yé nyə afwóyé wámbulə nda á cúgəg tútəlí mísh má Zembî dí ná; a ji ná kúkény. ¹⁴ Nji, buud bwá á mə lal wá, báá wá bwá jəlá nə fwámé ídūw, nəcé bwá á mə jíŋg cug nə ndéé milâm mí á mə janzələ bwo nə dúlə wá mímbéégí mpédúgá mənýwa nə məbōw.

6

¹ Ná ndéé, shé kágá shwóg, shé jíŋgúgá ísá í Zembî í jəlá nə buud bwá mə lal búgád yí. Shé yówug dúlə nyiŋgə kə mpús kə də ŋwa mínjíŋgúla mí *Kříst myá mətээ́dúlé. Shé kúgá nyiŋgə tééd límúlə límuga ja shús. Ntó ji ná shé kúgá nyiŋgə ŋgə ŋwa mínjíŋgúla myá nda múúd mə jəlá nə yíl lám mísóólúgá mí shwiy dí, *búgula Zembî ná; ² nə mínjíŋgúla mí dúgyá nə minduwán* nə dúlə bəd búúd məbwə yí; ŋkí ntág mínjíŋgúla mí dúgyá nə gwúmúlə mímbimbə mí bá gwúm yí, nə sémyé mílósú á kandugə kandugə yí. ³ Mbô! Shé ányiŋgəyε ŋgə bε bíni; ŋkí Zembî mə magulə, shé mə zé yida ŋwa mínjíŋgúla mí jəlá nə buud bwá á mə lal wá yí.

⁴ Bóól búúd bí ná, mənkenya má Zembî mə á shí kwan bwo, bwá á shí bə nə kōw á ísá Zembî ŋgá yə buud bé yí, bənōŋ bóólúgá bwá á shí lóg ŋkəŋkə Shíshim, ⁵ bwá á shí kagulə

4:15 2.18; 5.2; 7.26; 9.12; 1Yn 3.5 4:16 10.19 5:1 4.14 5:2 2.17-18; 4.15; 7.28 5:3 7.27; 9.7; Ləv 9.7; 16.6, 15 5:4 Arɔɔn: MmN 28.1 5:5 1.5 5:6 Sđm 110.4; Heb 6.20 5:7 Mat 26.36-46 5:8 1.2; 4.14; 6.4-6; 7.3, 28; 10.29; Yuá 1.34 məgwág: 4.15; Flp 2.8 5:9 7.27 5:10 5.6; 6.20 5:12 1Kr 3.2 5:14 13.9; Rom 16.19; 1Kr 14.20; Ifz 4.14 6:1 9.14 6:2 Yuá 3.25-26; Mis 19.1-6 * 6:2 Na cugé nji nduwán óbúgula bwá də duwan yí, Oyúden bwá á də nómé bə nə wán nduwán nə myán mísóólúgá. 6:4 2.1-3; 5.8; 10.26-29; 12.25; Mat 12.31; 1Yn 5.16

mənywa mâ Milésú mí Zembî, bwé á shí námé kagulə ħkul Zembî mə bá yə búúd mwôw mə zág má yí. ⁶ Mbií búúd ni, ja bwé mə yid kwonj nə Krîst yí, muud cugé ná nə ħkul nyiŋgə sá nə bwé nyiŋgəg kənd mîlâm wé Krîst. Nəcə banúlə bwé mə ban *Mwân mə Zembî yí wúsə bwo nda bwé ŋgə nyiŋgə bwambələ nyə kwolós dí ján ja, ŋgə nyiŋgə sá nə a nyiŋgəg bwəma nə shwôn tām buud.

⁷ Mpugá nə, nyúl shí í ká tag nə ompú nə ndéé í kə ídêw, Zembî bwádan nə shí nyəŋg, buud bwé á bə məmpəg wá bə nə mfií. ⁸ Nji, í ká yida kə íbiin-biin nə məgwaagulá, í lúg kúnə-kúnə nə Zembî lwéémug nywo nəcé í cugé nə mfií; zhúgúlá zhúgúlá, bwé jígal nywo.

⁹ Nji, yé bwáŋg mə búl cəel wá, tɛem bə nə sə ŋgə lás ntáni, sə ŋgə mpu búbálé nə bi báá bí təl fwámé zhííd, bi ŋgə sá isâ í lwó nə bi mú nə cug yí. ¹⁰ Nəcə, Zembî cugé nə olíŋgá nə a bá wusa sâ bí ŋgə sá yí nə mbií bí mə céél nyə yí. Cəelí jəŋg í ŋgə nyín nə séyúlə bí ŋgə séy nə buud bə wú yág zə wóds múús yí. ¹¹ Sə ŋgə bul jii nə muud yêsh á sámhá jín yáágúg nə ŋgələ cugə cug jəŋgú cé cug, ja jəŋgú bi mú bá bii isâ bí ŋgə bwánd nə búgə nə í bá bə yí. ¹² Kúgá sá íkóódúgú; yidagá ŋgə sá nda buud bwé mə jéég mənyúúl wə Zembî kú nə milámusa wá, bwé wə bwé bá bə nə kəw lú isâ Zembî nyə á kaag bwo yí.

Ŋkaagə Zembî nyə á kaag Aburaham yí

¹³ Ja Zembî nyə á kaag *Aburaham ŋkaagə yí, nyə á keen ŋkaanə. Nda jí nə ŋgwól múúd cugé fwámé múúd ntə Zembî nə, Zembî nyə á keen jínə dé nyəməfwó, ¹⁴ nyə nə:

Búbálé, mə bá bwádan nə wo,
mə sá nə mpwəŋ buud nywô

í búlɔg bul bulya.

¹⁵ Aburaham nyə á ka námé bwánd ŋkaagə nyəŋgú nə lâm jisów nə ndéé, í mú námé bə nda Zembî nyə á kaag nyə nə. ¹⁶ Ja múúd mə dɛ keen ŋkaanə yí, á dɛ keen múúd jí fwámé múúd ntə nyə yé, ŋkaanə mú já, muud kú ná sá məshwán. ¹⁷ Ntə, Zembî nyə á cəel nə buud bwé á lúg nə isâ nyə á kaag yí bwé mpúg nə nyə abúle nyiŋgə cənd cígúlá á mə ŋwa yí, a mú keen ŋkaanə. ¹⁸ Nə ndéé, nə ŋkaagə Zembî nyə á kaag yí, nə keenúlə nyə á keen búbálé yí, ŋgwúd nə ŋgwúd á na í cugé nə ħkul salan, nəcé Zembî cugé nə ħkul bwiŋg íjə. Nyə á kaag, a nyiŋgə keen búbálé nəcé jí? Í á bə shú nə mənyúúl mə lálɔg shé buud shé mə kə shwaaw nyádí, ŋgə bwánd sá á mə kaag shé wá. ¹⁹ Bwándúlə shé ŋgə bwánd nə búgə wəŋgú, wúsə shé shwamá shú nə lâm nda ħkúŋkulə. Nda jí ntə nə, shé mə bá kumə kúl Zembî jisə yí, líínálə kə mpúsə sanda†. ²⁰ Wu wə Yésus nyə á kə shé shwóg kə nyíi shú dúsú yé. A músə Ajəláci á ofada á kandugə kandugə námé nda Melukisedek nyə á bə nə.

7

Melukisedek

¹ Melukisedek sə ŋgə cí éne nyə á bə njwú-buud á Salem, a njúl námé fada mə Zembî á gwów-gwôw. *Aburaham nyə á kə lúmbəli dəomb nə ból ójwú-buud, a mú ntə bwo. Ja nyə á ŋgə nyiŋgə yí, Melukisedek nyə á kə bwəma nə nyə zhííd kə bwádan nə nyə. ² Ja jəŋg wə Aburaham nyə á yə nyə *ħkəw wúm á isâ byêsh nyə á wú nə ndí dómb dí yí. Jínə lú Melukisedek í téed fwo kə nə «njwú-buud jí nə otútəlí yé». Nyə á nyiŋgə ntəg bə njwú-buud á Salem, ntə nyiŋgə kə nə «njwú-buud á mpwogé». ³ Melukisedek nyə á shígə bə nə sóŋgú, kú nə nyəŋgú, kú nə byêl, muud nyə ampúyé ja nyə á byêl yí, muud kú mpu ja nyə á yə yí. Nda Zembî nyə á sá nə a bəğlag *Mwân mə Zembî nə, a jí fada á kandugə kandugə, kú nə cənd.

6:8 Mat 13.7, 22   6:10 10.32-34; 13.1; 1Yn 4.7-12, 19-21   6:12 11.1-12; Luk 21.19   6:13 Mət 22.16-17; Heb 11.12   6:16 MmN 22.10; Mat 5.34; 23.16-22   6:18 Ilj 23.19   6:19 3.6; Rom 5.5; Heb 9.3   † 6:19 Lqg Mat 27.51, ħkí Mak 15.58, ħkí ntəg Luk 23.45 jisə sanda í á dɛ wá nji mpədúgá fúm á cí nə mpáánzə nyêsh yí.   6:20 4.14 Melukisedek: Sôm 110.4; Heb 5.6, 10; 7.1-4   7:1 Melukisedek: Mət 14.17-20; Heb 5.6

⁴ Fwogá ná dúg bímbí lú fwámé múúd Melukisedek nyə á bə yí! Mbií fwámé múúd á ná mpáámbé jísú Aburaham yə nyə nkəw wúm á isâ byêsh nyə á wú nə ndí dóómb dí yí. ⁵ Buud bêsh bwé á du tîw ofada mpwoŋ buud mə Lévi dí wá, nyúl mpéndí á Mácçə mə Moyîz í ngə yə bwo nkul ná bwé dúg gwáámb búúd ɔ *Izəryêl nkəw wúm á isâ byáŋ. Ntó ji ná bwé jəlá nə ŋwa kəw dəŋŋ omínyəŋú bəŋ dí, í njúl ná omínyəŋú bəŋ búsə námə bwân ɔ Aburaham. ⁶ Sá ŋgwúdí, Melukisedek nyə á shígé bə múúd á mpwoŋ buud nyáŋ; nji, tɛem bə ntó, nyə á ŋwa kəw dəŋŋ wə Aburaham, a bwádan ntâg nə Aburaham, í njúl ná Aburaham wə Zembî nyə á kaag mənkaagə mâ kúl jé yé. ⁷ Shé mə mpú kú nə məshwán ná fwámé múúd wə mə du bwádan nə zhizhe muud. ⁸ Jísə na ná, jíga kóómb dí, ofada bwé du ŋwa kəw dəŋŋ wá, bêsh bwé du bə búúd bwé bá yə wá. Nji, Micilyá mí ngə ci ná Melukisedek nywáá ngə ná cugə. ⁹ Sá bí nə nkul ka ci na ná, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek nkəw wúm yí, Lévi muud mə jəlá nə ŋwa dwo yé, nyə a shí námə yə Melukisedek kəw dəŋŋ na mábwə mə Aburaham dí. ¹⁰ Sá bí nə nkul ci ntó nəcé, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek nkəw wúm yí, í á bə Lévi njúl Aburaham mábwugúlu dí cwú*.

Yésus ji mbií fada mə Melukisedek

¹¹ Mácçə Moyîz nyə á yə buud ɔ *Izəryêl má mə ngə ci ná ofada bwé dúg zhu beend mə Lévi dí. Ká, jiya fada á beend mə Lévi í á shígé mpu sá ná isâ í bəg váál í á jəla nə bə yí. Í á mbəm mpu sá ntó, ki í á shígé nyingə jii ŋgwól fada njúl nda Melukisedek; í á nywá námə ka bə nji ofada wá váál mə Arəon. ¹² Nə ndé, ja jiya fada í mə cénd yí, í jii námə ná mácçə mə á du fwo bə má mə céndúg. ¹³ Shé mə mpú ná muud sá ngə ci éne nyə a byêl beend shúsú; tə mbyágá ŋgwúd nə ŋgwúd á beend jəŋŋ í á shígé fwo bwele sêy *alatâr dí. ¹⁴ Buud bêsh bwé mpú ná Cwámba wúsú nyə a byêl beend mə Yúda dí, Moyîz nyə á shígé ntâg bwele cwééd beend jəŋŋú ja nyə á lás sâ í dúgyá nə sêy fada yí. ¹⁵ Í mə nyingə mpu nyîn ná isâ í á cénd, nəcé wúl mbççəla mə Melukisedek í á tîw fada. ¹⁶ Nyə atówé fada ná nyə a byêl byélé dəŋŋ, kú námə bə ná micççəlá mí búúd wə mí təl nyə; cug nkúl jé wə í sá ná a bəg fada, nəcé cug jé jəŋŋ í cúgə nə nkul shîn. ¹⁷ Jí ntó! Micilyá mí Kálad Zembî mí ngə bwiŋŋ lán yé ná: «Wo ji fada, wo é ji fada kandugə á kandugə nda Melukisedek». ¹⁸ Na mə lwó ná ççə acwúlú í á mə kəndəw koogú, nəcé í á bə nkí tag, í á shígé bə nə mffí. ¹⁹ Mácçə mə Moyîz mə á shígé mpu sá ná isâ í bəg váál í á jəla nə bə yí. Zembî mə yida yə sá fwámé sâ ántəntççə sá mə jəlá bwánd nə búgə yí, sâ jəŋŋ wə í mə sá ná shé shíshúg Zembî kúnə-kúnə.

²⁰ Sâ í búl nyîn cínəŋŋ yí jí ná, Zembî nyə á də nkəl ja nyə á təl Yésus fada yí. Í njúl nə nyə a shígé du də nkəl ja bóólúgá bwé á du tîw ofada yí. ²¹ Nji, Yésus nyə a tîw fada nə nkəl mə Zembî ná,

Zembî Cwámba nyə á keen ŋkaanə ná:

«Wo ji fada, wo é ji fada

kandugə á kandugə.»

Nyə abúle nyingə shwána ŋkaanə nyé nyəŋŋ.

²² Keenúlə Zembî nyə á keen ntó yí í lwó ná sç Yésus nyə a jéég bəd dí yí í ntó jəŋŋ áshúshwóógú. ²³ Gúl sâ jí námə ná, ofada wá beend mə Lévi bwé á bə nkí bulya nəcé shwi yí í á du sá ná bwé bəg kú sêy kandugə kandugə. ²⁴ Nji, Yésus nywáá nyə abúle bwele yə, sêy fada jé í abúlé bwele shîn. ²⁵ Ntó ji ná, buud bwé cínəgyá wə Yésus ná bwé shísh wə Zembî wá, Yésus ji nə nkul cug bwo ja ŋgwúd á kandugə, nəcé a ji kuwó, nyə é du jəgəla nə Zembî shú dán ja jêsh.

²⁶ A ji mbií Ajəláci á ofada í jii shé yí nəcé a ji nkççənkçə múúd, kú nə məbyaagulə, fúbán, mbéégí wúsə mpədúgá bəndəŋ osóɔl ɔ *mísóm, a njul jiya gúmá í ntó íjiya byêsh yííd. ²⁷ A

7:5 Ilj 18.21 * 7:10 Lévi nyə á bə mwân mə Yákwab, Yákwab mwân mə Izaag, Izaag mwân mə Aburaham; ntó ji ná Lévi nyə á bə Aburaham mábwugúlud. 7:14 Mət 49.10; Mat 2.6; Mis 13.23; Mbú 5.5 7:17 5.6 7:19 9.9; Rom 3.20 7:21 7.17 7:22 8.6 7:24 6.20 7:25 2.11; 10.14; Rom 8.34; 1Yn 2.1 7:26 4.15 7:27 5.3, 9; 7.25; 9.12, 26, 28; 10.10, 12; Rom 6.10; 1Pr 3.18

cugé nda bóól wáájeláci wâ ofada. Bwé á du bæ jwów dêsh íí, nyâŋ fwo tééd sá *mátúnuga shú mísám myé, a mú ka sá shú mísám mí bóól búúd. Í ajíyé ná Yésus dúg sá ntó, nyə a shí bwey sá mátúnuga mæŋgû ja ŋgwûd á kandugə ja nyə á yána nyúúl nyé yí. ²⁸ Mæcɛɛ mé Moyîz mé du ŋwa buud bwé njúl kú bæ lwándúlá mæzhií mêsh, du tâl bwo wáájeláci wâ ofada; nji, Zembî nyə á zə də ŋkəl mpúsə Mæcɛɛ, a tâl Mwân yé fada. Nyə a mé lwándulə nyə mæzhií mêsh kandugə á kandugə.

8

Yésus jî wúsú Ajeláci á ofada sɔ́ á gúgwáan dî

¹ Lúú ciyá á isâ sá ŋgə ci íni wúsə ná: mbií Ajeláci á ofada shé búsə nə ndí wə ní; nyɔɔŋ nyə á mé kə jî jiya gúmád jɔŋ dí, mbwê mæncwûm mé Zembî á ŋkul nyêsh dí yé, ² nyɔɔŋ ŋgə sá iséy í fada fwámé kúl Zembî njúl yí, fwámé banda *mátúnuga dí yé. Dâŋ banda mátúnuga, Cwámba wé nyə a lwɔ́, kú bæ múúd.

³ Bwé du tâl Ajeláci á ofada ná a dúg kala isâ búúd bwé yé Zembî yí, a du námə sá mátúnuga. Í á jî ná wúsú Ajeláci á ofada bág námə nə jé sâ á kálá Zembî yí. ⁴ A mbêm bæ shí gaád íí, a kú bæ fada. Mbô! A kú bæ, nəcə ofada bwé ŋgə kala Zembî isâ wá búsə, bwé ŋgə sêy nda Mæcɛɛ mé Moyîz mé ŋgə ci ná. ⁵ Wâŋ yələ bwé ŋgə yə Zembî gúmá yí wúsə nji yuug á fwámé gúmá jî jɔŋ dí yí, sá jee námə ci ná jísə shishîm á fwámé iséy byɔɔŋ. Nəcə, ja Moyîz nyə a lwɔ́ banda mátúnuga yí, Zembî nyə á ci nə nyə ná: «Dugí, wo ɔ́ bá sá sâ jêsh bɛ yuug mé á lwó wo mbáŋúd yí.» ⁶ Nji, jaá ga di, iséy Yésus nyə a ləg yí í bul bæ fwámé iséy, jî ntó nəcə nyə wə jî lí-nji mpádúgá sánŋ Zembî shú sɔ́ í ntɔ́ yí. Sɔ́ jɔɔŋ í ntɔ́ nəcə mæŋkaagə mé mé ntɔ́ mæŋg mâ sɔ́ áshúshwóógû.

⁷ Sɔ́ áshúshwóógû* í á mbêm bæ kú nə sá á jumúg íí, í á shígé nywá nyiŋgə jî ná sɔ́ ábɛê í zəg sîy, zə cénd gwo. ⁸ Nji, Zembî nyə á jum kúl búúd jé, nyə ná:

Fwála í zag, mə Cwámba mə ŋgə ci ntó.

Fwála mé bá sá sɔ́ ágúgwáan yí.

Mə bá sá sɔ́ jɔɔŋgú nə kúl búúd Izæryêl,

nə kúl búúd Yúda.

⁹ Jâŋ sɔ́ í ábúlé bæ nda jɔɔŋg

mə á sá nə osóŋgú báj

jwów mə á bii bwo mbwád

wú nə bwo Igîpten yí.

Nda bwé á shígé baagulə jâŋ sɔ́ ná,

mə á shígé ná námə ŋgə bísh bwo.

Mə Cwámba mə mé ci ntó.

¹⁰ Sɔ́ mé bá sá nə kúl búúd *Izæryêl yí, í bá bæ ná,

ja mwôw mæŋg mə bá cɔ́ yí,

mə bá wá bwo mæcɛɛ mām mítédúgád,

mə cilə bwo mwo mílámúd.

Mə Cwámba mə mé ci ntó

mə bá bæ Zembî wâŋ,

bwé bæ kúl búúd jâm.

¹¹ Muud nyə abúle ná nyiŋgə

jíguli múúd jî nyə kúnə-kúnə yé,

ŋkí *mínyŋgú yé ná:

«Í jî ná wo mpúg Cwámba».

Nəcə bêsh bwé bá mpu mə,

bêsh, tééd nə mwántombú kala nə cúmbá muud.

7:28 5.1-2, 8; 7.19; Sôm 2.7 8:1 4.14 mbwê mæncwûm: 1.3, 13; 7.25; 10.12; 12.2, 25; Sôm 110.1; Mat 22.44; Mis 2.33; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1 8:2 8.5 8:5 9.9; 10.1; Kol 2.17 banda mátúnuga: 9.2; MmN 25.9, 40 8:6 7.22; 8.2, 6, 13; 9.11, 15; 12.24; Iza 55.3; Zhe 31.31-33; Eze 37.26; 1Kr 11.25 * 8:7 Na jî sɔ́ í á sîy mbáŋ á Sinayî dí yí (MmN 24.3-8). 8:8 Zhe 31.31-34; Heb 10.16-17

¹² Mə bá juu bwo nə olíngî bán,
mə yíl *mísóm myán mǎdí tédúgád.

¹³ Ja Zembî ngó lás lású sɔ á gúgwáan yí, a mé ɲwa ná sɔ áshúshwóógú dé fwála í á mé ntɔ. Sâ jísá ná dé fwála í á mé ntɔ yí, í mú sâ acwúlú, jâñ í wál bá zə kəndəw koogú.

9

Yále búud bwé á du yə Zembî gúmá yág yí

¹ Sɔ áshúshwóógú Zembî nyə a sá nə kúl búúd jé yí í á bə nə məcə́ mé dúgyá nə yále Zembî gúmá má nə banda *mátúnuga kúl bwé á du bwəma nə Zembî wa shí gaád yí. ² Bwé á lwɔ́ banda dɔɔngú í njúl ntúga: kóómb áshúshwóógú í á bə nə cé lám̄ba, nə túwuli, nə íbuléd cínɔng túwuli dí, íbuléd í íci shú gúmá mé Zembî. Bwé á du jɔw kóómb jɔɔng ná «kúl jísə ci yí». ³ Jɔɔng kóómb í á du bə mpúsə *sanda ábɛɛ yí, bwé á du jɔw gwo ná «kúl í búl bə ci yí». ⁴ Cínɔng cwú, í á du bə nə *alatâr bwé du jígal Zembî olabínda yé, nə *wóle sɔ; bwé á shín bwadulə alatâr nə wóle sɔ or kúkúl jêsh. Wóle jɔɔng í á du bə cwú, nə kwúmbu *mána, nə fiidye mé Arɔɔn í mé kɔ́ íkáá shwógúd, nə məkwoógú mé á bə nə cilyá məcə́ mé sɔ má. Kwúmbu mána nyə á bə síyá nə or. ⁵ Bwé á mɛ ivuguli í osherubɛ́* íbá, bwé tál búduga wóle jɔɔng dí gwów shú dǎlə lwó nə Zembî á milwané jisə cínɔng; ivuguli byɔɔng í á bə í mé lɛesh mǎfafugé du wá gúgúwá kúl ófada bwé á du myeeg mǎcií shú cweelǎlə Zembî mpimbə yí. Nji, fwála ga í cugé fwála mə fáád isâ byɔɔng.

⁶ Nda bwé á shín táág isâ ini byêsh ntúni ná, ofada bwé á du nyíi banda dɔɔngú dí nji kóómb áshúshwóógú dí jwów dêsh, du kə sá ísɛy byán. ⁷ Kóómb ábɛɛ jâñ, nji Ajeláci á ofada nyəmǎfwó wé nyə á du nyíi cínɔng. Nyə á du nyíi cínɔngú ja ɲgwúd ɲkúmba mbú. Ja á kə ntâg nyíi cínɔng yí, á jǎlá nə kə nə mǎcií mé cúdu á kə myeeg shú déd nə shú íwushí yá kúl búúd. ⁸ ɲkɛ́ɲkɛ́ Shíshim ɲgə lwó na sósólúgú níid ná zhií í kə fwámé kúl Zembî njúl yí í á shígé bə mbəg té wêsh séy í á ɲgə ná síy kóómb banda áshúshwóógú dí yí. ⁹ Sâ jɔɔng jísə tâñ yuug shú mwôw mága. Yuug jɔɔng í lwó ná, wo tɛem yə Zembî isâ, wo tɛem sá *mátúnuga, isâ byɔɔngú nə *mátúnuga mɔɔngú mé cúgé nə ɲkul sá ná lám í bəg wo váál í jála yí. ¹⁰ Bísə nji mícɛ́lǎ búúd bwé á ɲgə cɛ́lǎ shú sâ í dúgyá nə dəg nə məngul nə mɲgusa mí íci yí; isâ byɔɔng mfíi wán í á shín ja Zembî nyə á wá mícɛ́lǎ mí agúgwáan yí.

Kríst ji mǎtúnuga

¹¹ Kríst nyə a mé zə, tâñ Ajeláci á ofada, zə sá nə sé bəg nə kəw á fwámé isâ í á mé bwey zə yí. Nyə a nyíi banda *mátúnuga ánúní dí, fwámé banda mǎtúnuga, kú bə dɔɔng búúd bwé á lwɔ́ nə məbwə yí. Ntó ji nə dāñ banda mǎtúnuga í cúgé sâ á shí ga. ¹² Nyə a nyíi cínɔng ja ɲgwúd á kandugə; nyə a shígé nyíi nə mǎcií mé íncwəmbe nə inteny, nyə a yána mǎcií mé, a yíl sé mǎnyámád kandugə. ¹³ Ja ófada bwé á du myeeg buud mǎcií mé íncwəmbe nə inteny, gúl ja ifíi í cwɔ́ myɔólú nteny yí, isâ byɔɔng í á du sá nə muud nyúúl í bəg fúbán†. ¹⁴ ɲkómúsá ná isâ ini í fúb búúd, ɲkəmusa nə mǎcií mé *Kríst. Kríst nyə á ɲwa nyəmǎfwó, yə Zembî tâñ *mátúnuga mǎsú mé njúl kú nə tɔw cúcwán lú mǎbwam. Nyə á sá nómé nda *shíshim á kandugə í á lwó nyə ná. ɲgaá nə mǎcií mé mé sá nə milám mí bəg shé mífúbán, shé mú yow mísólúgú mí du kənd búúd shwiy dí myá, shé yida yə Zembî á kuwô gúmá?

8:13 8.6 9:2 banda mǎtúnuga: 8.5; 9.11-12; MmN 26.1-30 cé lám̄ba: MmN 25.31-39 túwuli: MmN 25.23-30 9:3 MmN 26.31-33; Ləv 16.2; Heb 6.19; 9.7, 12; 10.20 9:4 alatâr: MmN 30.1-6 wóle sɔ: MmN 25.10-16 mána: MmN 16.32-35 fiidye mé Arɔɔn: Ilɲ 17.21-25 məkwoógú mé á bə nə cilyá: MmN 25.16 9:5 MmN 25.18-22 * 9:5 Sherubɛ́: Jisə dúl váál éɲgəles. 9:6 10.11; Ilɲ 18.2-6 9:7 5.3; 9.25; 13.11; Ləv 16.2-16 9:9 7.19; 9.2 9:10 Ləv 11; 15; Ilɲ 19 9:11 4.14 9:12 7.27; 10.4; Ləv 16.14-16 mǎcií mé: 9.25; 12.24; 13.12, 20; Mat 26.28; Rom 3.25-26; 1Pr 1.2, 18-19; 1Yn 1.7 9:13 Ilɲ 19.1-10.17 † 9:13 í á du bə ná, ja múúd mé bə nə mǎlwaagwo yí, bwé cígə íncwəmbe nə inteny ɲwa mǎcií, bwé jígal cwɔ́ myɔólú nteny ɲwa ifíi byé, bwé mú myeeg múúd wɔɔngú mǎcií nə ifíi byɔɔng nə ndéé nyúúl mú bə nyə fúbán. 9:14 Rom 6.20-23; 8.2

Mæcií má Krîst mäsə mbyûl á sɔ́ á gúgwáan

¹⁵ Sâ jɔ́ɔŋg wé í á sá ná *Krîst bég líí-nji mpédúgá sɛ́nɔ́ŋ Zembî shú Sɔ́ á Gúgwáan. Nyə á yə shú ná buud bwé wúg míkwám mí caamúlə bwé á du caam mæcɛɛ bwé njúl ná Sɔ́ a Cwúlú dí yí; bɔ́ɔŋg Zembî má jɔ́w wá bwé mú bæ nə kɔ́w á jɔ́jɔ́ ísâ nyə á kaag yí. ¹⁶ Shú ná bwé wééfug kálaad lúgá, í du jii ná bwé téédúg fwo mpu wámbulə nə muud nyə á cilə nyə yé nyə a má yə. ¹⁷ Nəcé kálaad lúgá cugé tɔ́w sâ té múúd nyə á cilə nyə yé ŋgá ná cugə yí. Múúd wɔ́ɔŋg mə ká yə, kálaad lúgá ka tɛem bæ nə ŋkul. ¹⁸ Gwé wé bí má dúg ná micɛɛlá myá sɔ́ áshúshwóogú mí á tééd mæcií má má fwo shwiɣ. ¹⁹ Dúgúgá ná, ja Moyîz nyə á shîn lɔ́ kúl *Izəɣəyêl jêsh mæmpéndí má á bæ cilyá Mæcɛɛd má ŋgwúd ŋgwúd yí, nyə á ŋwa mæcií má ikálá nə bwán ɔ́ ínteny fɔ́la nə məjúwó, a mú ŋwa mbúmbwé *ízop nə kúl káándó átítí í njúl síyá nə mimyɔ́ɔ́ mí ncwəmbɛ, ŋgə juwo cínɔ́ŋgú, ŋgə myɛɛg kálaad mæcɛɛd, ŋgə myɛɛg námə búúd bêsh wá kúl búúd. ²⁰ Nyə á ŋgə myɛɛg ntó a ŋgə kálə ná: «Mæcií mâ sɔ́ wé méga, sɔ́ Zembî ŋgə ci ná bi má jəlá nə baagulə yí.» ²¹ Moyîz nyə á myɛɛg námə mæcií mɔ́ɔŋg banda *mátúnuga dí nə ísâ byêsh bwé du balan nə ndí dúlə sá mísəɔ́n yííd. ²² Mæcɛɛ má Zembî má lwó ná bwé du fúb zhwoɣ isâ nə mæcií; mæcií má ká bæ kú shwiɣ, ijuugá í *mísəm nda bæ. ²³ Ntúni wé ófada bwé á du fúb isâ yé, í njúl ná isâ byɔ́ɔŋg í á du bæ nji ivuguli yá fwámé ísâ bísó jɔ́ŋ dí yí. Ntó ji ná bwé jəlá nə fúb ísâ byɔ́ɔŋgú nə mətúnuga mə búl ntɔ́ má.

²⁴ Haaw. Krîst nyə a shígé nyii banda mətúnuga búúd bwé á lwɔ́ nə məbwé yííd; banda dɔ́ɔŋg í á bæ vuguli á fwámé kúl Zembî njúl yí. Krîst nyə a nyii jɔ́ŋ dwáméfwód, kúl á təl Zembî míshúd shú dúsu yí. ²⁵ Nyə a shígé nyii wu ná a bá du kə yána cug jé ija ija nda Ajəláci á ofada má du kə «kúl í búl ŋkɛ́ yí» mbú wêsh ná. Ajəláci á ofada má du ntəg kə nyii kúl jɔ́ɔŋgú ná ízháá mæcií, kú bæ mæcií mé nyəméfwó. ²⁶ Í á mbəm jii ná Krîst yánag cug jé ija ija, ŋki Krîst má jug ija ija té Zembî nyə á fwó shí nə gwów yí. Ká, nyə a lwóya nyúul nji ja ŋgwúd á kandugə mwów mâ məzhúgúlá dí shú ná mətúnuga mé má zəg shínal mísəm. ²⁷ ŋkúmba cígúlá wúsə ná muud má jəlá nə yə nji ja ŋgwúd ná ndeé a mú bá kə tɔ́w kɔ́ɔdud. ²⁸ Námə mbií ŋgwúd wɔ́ɔŋgú, Krîst nyə a yána cug jé nji ja ŋgwúd ná a ŋkény zhwoɣ buud mbag mísəm wáŋ. A bá zə ja ábɛé kú ná bæ shú zələ ŋkény mbag mísəm, í bá bæ shú zələ yə búúd bwé ŋgə bwánd nyə wá cug.

10

Mətúnuga má Yésus má kwaga nə muud yêsh

¹ Mæcɛɛ Moyîz nyə a təl má má cugé wámbulə bæ fwámé ísâ í á jəla nə zə bæ yí, mäsə nji ishishîm. Mæcɛɛ mɔ́ɔŋg má jíígúlí ná buud bwé dúg sá *mátúnuga mæmpwúd mbú wêsh kú yɔ́w. Nəcé má cugé nə ŋkul sá ná buud bwé céél shísh wé Zembî wá bwé bég váál í jəla yí. ² Í á mbəm bæ ná má du sá ntó, ŋki bwé á má bwey yɔ́w sálə mətúnuga mɔ́ɔŋg, ŋki buud bwé du sá mwo wá bwé á má bwey bæ váál Zembî mə céel yí ja ŋgwúd á kandugə, bwé nda ná du gwáduga mílám myáŋúd ná búsə nə məbyaagulə. ³ Ká, mətúnuga mɔ́ɔŋg má yidá du báásulə bwo *mísəm myáŋ báásulə báásúləg mbú wêsh, ⁴ nəcé mæcií má ínteny nə ikálá má cugé nə ŋkul jímbal mísəm. ⁵ Sâ jɔ́ɔŋg wé í á sá ná, ja *Krîst nyə á bæ nə a zə shí gaád yí, nyə á ci nə Zembî ná:

Wo a shígé jii ná buud bwé sáag wo tɔ́w mətúnuga,
ŋkí ntəg ná bwé yəg wo tɔ́w sâ.

Nji wo a sá ná mə bég nə nyúul muud.

⁶ Nə ocúdu bwé á du jígal álatâr dí oncindí wá,
nə mətúnuga má mísəm,
byêsh í á shígé kwaga nə tédúgá á lâm wô.

⁷ Mə á ka ci ná: «Mə wé éga. É, yé Zembî,
mə zə sá sâ wó jíí yí,

nda kálaad woó ηgə ci shú dām ná».

⁸ Krîst nyə a tééd fwo ci ná:

Wo a shígé jii mətúnuga,
kú jii ná bwé yég wo isâ,
kú jii ná bwé jígálúg wo ocúdu álatâr dí oncindî,
kú jii mətúnuga má mísóm.

Isâ byəwəŋ í á shígé kwaga nə tédúgá á lâm wô.

Í njúl ná Məççə má Moyîz má ηgə gwáamb byo. ⁹ A mú nyiŋgə ci ná: «Mə wé éga, mə zé sá sâ wó jíí yí». Ntó ji ná a má yîl mísóólúgú mí acwúlû, a cénd myo nə agúgwáan*. ¹⁰ Ná ndéé, Yésus nyə a sá sâ Zembî nyə á jii yí. Nyə a yána nyúúl nyé ja ηgwûd á kandugə, a mú sá ná shé bəg miŋkəŋkə mi búúd.

¹¹ Fada yêsh má du tów tútəlî jwów dêsh du sá ísəy má Zembî. A du sá mətúnuga məmpwûd ja jêsh, nji má kú bwelə jímbal mísóm. ¹² Ká Krîst nywáá, sóólúgú mətúnuga nyə á sá shú mísóm yí, í á bə nji ηgwûd. Nyə a má kə ji shí mbwê məncwúm má Zembî dí, jílə á kandugə. ¹³ A mú ka ηgə bwánd nji ná Zembî culushigí mizhízhíŋ myé, wá nyə myo mákuú dí shí. ¹⁴ Yánalə nyə á yána nyúúl nyé ja ηgwûd yí, nyə a má sá ná shé buud mú ηgə bə miŋkəŋkə wá, shé bəg váál í jəla yí, kandugə kandugə. ¹⁵ ŋkəŋkə Shíshim ηgə námə bwaagulə shé gwo ná jisə ntó; nyə á fwo ci ná:

¹⁶ Cwámba má ci ná:

«Sə má bá sá nə bwo yí, í bá bə ná,
ja mwôw məwəŋ má bá cə yí,
mə bá wá bwo məççə mām mílámúđ,
mə cilə bwo mwo mítédúgád».

¹⁷ A mú nyiŋgə kwádułə ná:

Mə bá yîl mísóm myáŋ mádí mítédúgád,
mə yîl námə misóólúgú bwé á du sá kú bísh məççə myá.

¹⁸ Ja múud má bii íjuugá í misóm myé yí, í á nyiŋgəyé ná jii ná muud wəwəŋgú sáág mətúnuga shú mísóm.

Shé shíshúgá Zembî kúnə-kúnə

¹⁹ Bwaəŋ, shwúlə Yésus nyə á shwu mácií mé yí, í á má sá ná shé jéég nyíi kúl í búl ŋkə yí kú nə ífwaas. ²⁰ Nəcé nyə a má juw shé zhíí agúgwáan í kə nə buud cəg dí yí. Zhíí nyəwəŋ nyísə líínálə *sanda, ntó ji ná líínálə nyúúl nyé. ²¹ Shé mú nə Ajəláci á ofada ηgə kyey nə njów má Zembî yé. ²² Shé kágá shísh Zembî kúnə-kúnə kú nə məkəŋ, shwu nyúúl nə nyə ncindî nə ncindî. Shé shíshúgá nyə kúnə-kúnə, nəcé Yésus a má myeeg shé mácií mé, mílām mí mú shé mífúbán; nyə a má gusa shé mənyúul nə məjúwó má aŋkəl-ŋkəl. ²³ Shé kəndugá mílām ŋkaagó shé ηgə bwaagulə yíid. Shé kúgá ná ηgə zhízhigə, nəcé Zembî muud nyə á kaag shé ŋkaagó yé ji abúgúlág. ²⁴ Shé bíígá mítédúgád ná shé dúg wíya məgəwə mənyúúlúđ ηgwól wá ηgwól, ηgwól wá ηgwól, shú ná shé cúgəgí cəg cəelí, shé ηgə sá jəjə mísóólúgú. ²⁵ Bóól búúd bwé mú du mpyēny jílə ísəŋgyá bíshéd, kúgá ŋwa fúlú nyəwəŋ. Yidagá du ηgə wíya ŋkul mənyúúlúđ, ηgwól wá ηgwól, ηgwól wá ηgwól, bul bə ná ndéé ja bí ηgə dúg jwôw má Cwámba í ηgə shísh kúnə-kúnə ga.

²⁶ Shé á má shín mpu sâ jí búbálé yí, shé magulə gwo. Nəcé, ŋkí shé má ka nyiŋgə ηgə sá *mísóm nə kwo, móól *mətúnuga mí nə ŋkul yîl myāŋ mísóm máá má cúgé ná.

²⁷ Í má yida lúg nji ηgələ fúndə yáág-yáág sémbyé Zembî mə bá sámb shé mílású yí, nə bəmb-bəmb kuda í bá cumbal jígal mízhízhíŋ mí Zembî yí. ²⁸ Muud yêsh nyə á caam məççə má Moyîz yé, bwé á gwú nyə nə ŋkúđ ja ówúshined obá ŋkí ólól bwé bwaágulə

* 10:9 Ntó ji ná Krîst mə yîl mətúnuga nə isâ í acwúlû, a cénd byo nə mətúnuga mâ cəg jé nyə á yána yí. 10:10 7.27 10:11 9.6; MmN 29.38 10:12 8.1 10:13 Sòm 110.1; 1Kr 15.25 10:16 Zhe 31.33-34; Heb 8.10, 12 10:19 4.16; 9.8 10:20 sanda: 9.3; Mat 27.51 zhíí agúgwáan í kə nə buud cəg dí yí: 2.14-15; 9.14-15; Yuá 14.6 10:21 3.6; 4.14 10:22 Eze 36.25; Ifz 5.26 10:23 3.6 10:24 13.1 10:26 6.4-6 10:27 Iza 26.11 10:28 Mbá 19.15; 2Kr 13.1

yí. ²⁹ Ɔkámúsá ná í bə ntó nə muud mə cáám məcɛɛ mə Moyîz yé, Ɔkámusa nə muud mə Ɔwá *Mwân mə Zembî nda sâ cwag yé. Muud wəɔŋgú mə dúg nə məcií mə sɔ mə á sá nə a bəg Ɔkɛŋkɛ múúd má mészə zhizhe, a mə lwîy Shîshim á mpaam. Bi mə tédúgá nə muud wəɔŋgú mə jəlá nə bwəma nə byáyé yáág-yáág íntúgúlí? ³⁰ Ɔgaá nə shé mə mpú múúd nyə á ci nə:

Mə wə mə bá dɛ kunda,
mə wə mə bá dɛ yə búud myəna
mí jəlá nə misóólúgú myán myá.

Nyə á ci námə nə: «Cwámba mə bá cigə búúd bə milésú». ³¹ Í bul jág wəgəwo nə muud kúduɔg Zembî á kuwô məbwád.

³² Yidagá téduga mwôw məŋkenya mə Zembî mə á bwele kwan bí má. Bi a jísəw lal-lal gwáná, jísəw micúnj. ³³ Í á dɛ bə, bíl íja bwə lwîy bî, jugəshi bí tām buud, bíl íja bí Ɔwa minjugú mí bóól búúd bwə á dɛ bwəma nə mbií minjugú mín wá. ³⁴ Jí nə bi á dɛ Ɔwa micúnj mí búúd bwə á bə mímbwug dí wá; ja búúd bwə á dɛ déég bí isá yí, bi á dɛ bíd bwo nə məshusug, nəcé bi á dɛ mpu nə bi búšə nə fwámé məbii, wəɔŋgú mə bá ji kandugə kandugə má. ³⁵ Nə ndéé, kúgá beeg yəw yímúlə mənyúúl Ɔkánjéd, nəcé bi mə bá bə nə məma myəna. ³⁶ Ntó, í jii nə bi bəg nə zény kələ shwóg shú nə, bí mə ká sá sâ jêsh Zembî Ɔgə jii nə bi sáág yí, bí lág sâ nyə á kaag yí. ³⁷ Nəcé, nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, í mə lúg wuwála cig-cîg, muud Ɔgə zə yé ká wóós, nyə á bweye.

³⁸ Zembî mə nyiŋgə námə ci nə:

Muud jí tətəlí mədí míshúd yé,
nyə é nti lâm mədí, a mú dúg cug.

Nji, á ká cúculə nə kwəŋ, mə nda ná gwág nyə nywa.

³⁹ Nji, shé cugé mbií búúd bwə dɛ cúculə nə kwəŋ nə ndéé kə jîmb wá. Shé mə yidá bə wəɔŋgú búšə nə búgə nə ndéé bwə mú bii cug wá.

11

Búgə sə mə dúg nə obúgula ó ayág yí

¹ Búgə jísə cidəwələ lám mə múúd í kə cidəwə nə gúl sâ nə, í é bə, kú yíl kú bəd yí; búgə jísə námə magulələ lám mə múúd í mágúlə gúl sâ nə, təw nyə aŋgê nə dúg gwo, jísə búbálé yí. ² Obúgula ó ayág bwə á bə nə búgə jəɔŋg. Gwə wə í á sá nə mínə máŋ mə nyíig Mícilyá mí Zembî dí.

³ Búgə wə Ɔgə sá nə shé Ɔgəg nə magulə nə Zembî nyə á ci ciyá, shí nə gwów í mú bə. Ntó ji nə sâ jêsh shé Ɔgə dúg yí í á zhu sâ shé aŋgê nə dúg yííd.

⁴ Búgə í á sá nə Abel sáág Zembî *mətúnuga mə njúl Ɔkí nywa cɔ mə mə Káan, Zembî magulə mwo, a mú ci nə Abel ji tətəlí muud. Nə ndéé, tɛem bə nə Abel nyə a mə bwey yə, a Ɔgə ná lás nyədí búgə nyə á *búgula yííd.

⁵ Búgə í á sá nə Inəɔg Ɔkánjég kə wə Zembî kú fudə. Təw muud nyə a shígé ná dúg nyə nəcé Zembî nyə a sá nə a Ɔkánjég. Kálaad Zembî Ɔgə ci nə shúshwóógú nə a Ɔkánjég íí, nyə á nywa Zembî lámúd. ⁶ Í njúl nə, nda nəcé búgə, muud nda bwele nywa Zembî lámúd. Ntó ji nə, muud mə céél shísh Zembî kúnə-kúnə yé mə jəlá nə magulə nə Zembî jisə; á jəlá nə magulə námə nə buud bwə Ɔgə wá lâm nə bwə sɔ Zembî wá, Zembî Ɔgə yə bwo myəna.

⁷ Búgə í á sá nə *Nówe gwágúg məcwîŋ mə Zembî a mú bwey mpu sá í á bə nə í zə sîy yí, sâ jəɔŋgú nda fwo bə. Nyə á Ɔwa ciyá mə Zembî nə məjilə, a mú lwɔ məma byóól, a cug njəw búúd yé. Nyə á lwó nə sóólúgú yé wəɔŋgú nə buud ɔ shí bwə á bə nə məbɛɛ. Nə ndéé, búgə jé í á sá nə Zembî cigə nə a jí tətəlí muud.

10:29 2.3; 5.8; 9.12; Mat 12.31 10:30 Mbá 32.35, 36 10:32 6.10 10:33 1Kr 4.9 10:34 11.26; 13.14 10:35 3.6; 6.11-12 10:37 Aba 2.3-4 10:38 Rom 1.17; Gal 3.11 11:1 Rom 8.24; 2Kr 4.18 11:3 Mət 1.1; Sôm 33.6, 9; Rom 4.17; 2Kr 4.18 11:4 Mət 4.3-10 11:5 Mət 5.21-24 11:7 Mət 6.13-22; Rom 4.3; 1Pr 3.20

⁸ Búgê í á sá nê *Aburaham sáág Zembî mægwág ja Zembî nyə a jôw nyə yí. Nyə a tí njəond kélə loom í á bə nê Zembî mə bá yə nyə tâñ lúgí yí, a nda fwo mpu kúl loom wəonj í á bə yí. ⁹ Búgê í á sá nê a kág ngə cugə nda njôn loom Zembî nyə á kaag nyə yíid. Nyə á du ngə ji mábanda dí, *Izaag ji námə ntó, təw *Yákwab, bwó buud bwé á lúg nə isâ impwúd nyə á kaag Aburaham yí. ¹⁰ Aburaham nyə á du ngə ji ntó nəcə nyə á ngə bwánd ngwəla álal-límuga í á bə nê Zembî nyəmfwó mə bá cwə yuug, nyəmfwó lwə yí.

¹¹ Búgê í á sá nê kundú múdá nda *Sara zég bə nə njkul mə bíi mpwoj buud a mə bwey shîn kə*. Nyə á bwey mpu nê Zembî muud nyə á kaag nkaagé yé ji abúgúlag. ¹² Sá jəonj wé í á sá nê, muud ngwúdu zə bə nə mpwoj buud, nyúul mə shîn bwey kə. Mpwoj buud nyé mpyáanz nda wəacén-cénî wá jon, nda shé á bwûñ lú ngwəj.

¹³ Obúgula ó ayág óni bēsh bwé á ngə yə bwé ngə ná búgula Zembî, nji bwé nda fwo bii mánywa Zembî nyə á kaag bwo má. Bwé á yida dúg mwo shwóg-shwóg, bwé mú shwas mwo. Bwé á magulə nê búšə ojón wa shí gaád, ijigə-jigə. ¹⁴ Ja bwé lás ntúni yí, bwé lwó nê ngéñ nê bwé ngə sɔ wúl loom í bá bə bwo nyán mpwág yí. ¹⁵ Loom wán í á mbəm ná ngə nyingə sá bwo fund íí, bwé á nywá námə je bə nə fwála mə nyingə nə mpás, kə wu. ¹⁶ Nji mpúlə dúg dí, bwé á ngə jii nê bwé kə loom á gwôw, loom í búl nywa cə wəonj bwé á du ji yí. Sá jəonj wé Zembî jí nda gwág shwôn ja bwé jów nyə nê Zembî wán yí; ngəá nyə á mə kwəməsa bwo fwámé ngwəla?

¹⁷ Zembî nyə sá Aburaham məkugulu nê a yánág cúgə lú mwân dé Izaag, sá mətúnuga. Búgê í á sá nê Aburaham maguləg, a ngə mpu nê Zembî nyə á kaag nyə mənkaagə. ¹⁸ Nəcə Zembî nyə á ci nê Aburaham nê: «Izaag wé mə bá byâ wo mpwoj buud mə á kaag wo yí.» ¹⁹ Nji, Aburaham nyə á bə nê búgə nê Zembî ji nê njkul gwúmushi búúd. Ntó, Izaag nyə á bə Aburaham ja jəonjúd nda muud nyə á mə yə nê ndéé a mə nyingə gwúm yé.

²⁰ Búgê í á sá nê Izaag bwádánug nê Yákwab bá Eso shú cug í á ngə zə bwo shwóg yí. ²¹ Búgê í á sá nê, ja Yákwab nyə á bə nê a zə yə yí, a ngəg nê bwádan nê bwân ó Yóseb ngwúd ngwúd nê ndéé a mú jwaagwo nyédí fiidye dí, yə Zembî gúmá.

²² Búgê í á sá nê ja Yóseb nyə á bə nê a zə yə yí, a jáawug buud nda bwân ó *Izəryél bwé bá wú Igípten, wóšs nê nda bwé bág sá íyasə byé ná†.

²³ Búgê í á sá nê, ja Moyíz nyə a byél yí, obyél bē bwé shwéélug nyə tâñ onkwoond olól nəcə bwé á dúg nê nyə á bə mbíya jəjə kúkény. Mpéndí njwú-buud nyə a tēl yí í á shígé sá bwo ifwaas.

²⁴ Búgê í á sá nê, ja Moyíz nyə á bə muud yí, a bánug nê bwé kú du jôw nyə nê mwân mə shilə mə Farawôn. ²⁵ Nyə á yida cəel nê bwé cúgúg bəndəñ kúl mə Zembî, ntə nê a kág bə mánywa mə kúkúl wəla cug *mísəmúd. ²⁶ Nyə á kwey nê í nywa nê bwé sáág nyə isâ í shwôn námə nda bwé bá sá *Kríst nê, nəcə cínəng wé jí fwámé təom ntə wəonj á kúm á Igípten. Mísh mé mə á ngə dúg nji myóna á bá bii mwôw mə zág má yí.

²⁷ Búgê í á sá nê a wúg Igípten kú fúndə nê njwú-buud nyə e nyada nə nyə. Nyə a yím nyúul nda sá mə cí nê nyə á ngə dúg Zembî, í njúl nê muud cúgə nê njkul dúg nyə. ²⁸ Búgê í á sá nê Moyíz fwəg *Páska, a ci nê búúd ó Izəryél bwé myéégug məcíí bwédí mímpumbé mí mínjwúd shú nê *éngəles á shwiy nda gwú bwân bán ó acumbá.

²⁹ Búgê í á sá nê bwân ó Izəryél bwé ntəg mən mə atítí nê məkuú nda bwé á ngə kyey zhizhe shíd; ja búúd ó Igípten bən bwé á nywá zə ntə ntó yí, məjúwó mə á zə byaluga nê bwo, mə mú shîn gwú bwo.

11:8 Mət 12.1-2 11:9 Mət 35.12, 27 11:10 13.14 11:11 Mət 17.19; 18.11-14; 21.2; Rom 4.19-20 * 11:11 Bóólúgá bwé ci na nê: Búgê í á sá nê Aburaham zég bə mbyól a mú cwúcwúul, fwála lə byâ mə bwey ntə, Sara ntəg kundú. 11:12 Mət 15.5 11:13 11.9; 13.14; Mət 23.4; 47.9; Sôm 39.13 11:16 13.14; MmN 3.6; Mat 22.32 11:17 Mət 21.12; 22.1-14; Zhk 2.21 11:19 Rom 4.17 11:20 Mət 27.27-29, 39-40 11:21 Mət 47.31-48.20 11:22 Mət 50.24-25; MmN 13.19 † 11:22 Dúgúg Mət 50.24-25. Yóseb nyə á ci nê bwé bág ngə íyasə byé, kyey nê byo, kə bá dul bwédí loom Zembî nyə á bwey yə impáambə byán yíid. 11:23 MmN 1.22; 2.2 11:24 MmN 2.10-12 11:26 12.2; 13.13 11:27 MmN 2.15; 12.41 11:28 MmN 12.1-14 11:29 MmN 14.21-29

³⁰ Búgá í á sá ná mənnyuŋ má Zheríko[‡] má shínúg shugula shí ja bwân ó Izurəyêl bwá á dū ciŋgya cínəŋg ηgwála tâŋ mwôw zangbá yí.

³¹ Búgá í á sá ná Ráhab mudá jaŋga bóg kú yə ja búúd bwá á sá Zembî miŋgáádó wá bwá á yə yí. Nəcé, nyə a lóg buud bwá á kə ηgə bigas ηgwála shwoó wá. ³² Mə nyiŋgəg ná jaaw bí ji? Mó ká ci ná mó bwiŋg bí milán mí Zhedeyon nə Barak nə Sámúson nə Zhefaté nə *Dávid nə Samyêl nə *buud ɔ mícúndá, fwála fúfə mə.

³³ Nəcé, búgá í á sá ná bwá lúmbúlig nə məfaan məshús, bwá ntə mwo; bwá á ηgə kyey nə ləəm ótátəlí dī ná ndéé bwá mú bii ísə Zembî nyə á kaag yí; bwá á fad ozhwambánkwuŋ mimpu. ³⁴ Bwá á jímə ibiimb-biimb íkuda, bwá faam íkúl í á bə ná bwá gwúg bwo nə ikafwele yí. Məbwas má á dū bii bwo, Zembî mú dū yáləshi bwo, bwá mú bə óŋkán ó dódomb, júlya nə igwoonŋ i dódomb yə míl mílɔəm. ³⁵ Bóólúgá búdá, buud bán bwá á yə wá bwá á nyiŋgə gwúm, bəŋŋə nyiŋgə cəgə.

Bóólúgá búúd bwá á yida bwəma nə cúgá áyíyáág bwá fudá fudəg. Bwá á ban ná bwá cúgə nə ηkul cuwó kwonŋ nə Zembî shú ná bwá fáamugí nə cúgá. Bwá á sá ntó shú ná bwá bág bə nə fwámé cəg ja bwá bá gwúm yí. ³⁶ Bóól bwá á bwəma nə cóógú, bóól bígə, bóólúgá kə mímbwug dí ηgwówúlá məŋkəda nə mikwoolú mí iŋkwánz. ³⁷ Bwá á gwú bóól nə məkwóógú, bwá shigə bóól ná ndéé sámb íkúl íbá, gwú bóól nə ikafwele. Bóólúgá bəŋ, bwá á ηgə kyey kə cə kə cə, bwá dúgá bwáád nji íkúúdu í ncwəmbə nə íkúúdu í kálá, sá jəsh fúfə bwo, bwá ηgə bwəma nə cúgá, buud bwá ηgə jugəshi bwo. ³⁸ Váál búúd dán í áshígə bə ná í jíg nə buud ɔ shí ga. Bwá á ka ηgə jə gwów məshí má ashwéeshád nə mímbúŋúd, bwá dúgá ji míku mí məkwóógúđ nə míku mí məndəlúd.

³⁹ Təem bə ná Zembî nyə á faag buud bəəŋgú nəcé búgá jáŋ, bwá á yə bwá kú fwo bii sá Zembî nyə á kaag yí. ⁴⁰ Jí ná, Zembî nyə á ηgə bwey kwəməsa shé sá í búl nywa yí; nə ndéé, nyə a shígə jii ná bwá téédúg kə bə váál í jəla yí, sá bəŋ lúg mpəs.

12

Zembî má dū súg bwân bé

¹ Nda shé bəŋ jíshé kóómb dī, kúdə zhwoŋ buud óni bwá má lyə shé, cəg bwá á cəgə yí í ηgə lwó shé sá bwá jəw ná búgá yí. Ntó, shé myáásugá ísə í ηgə ηkí ηkúŋgula shé yí, nə *mísəŋ mí ηgə ləel nada shé nyúúlúđ myá, shé yídag bə nə zény kálə shwóg, ju kúlə Zembî má kwəməsa ná shé júg yí. ² Shé kəndugá mísh nji wə Yésus muud nyə á fwə shé búgə mílámúđ yé, nyə námə wə má bá sá ná búgá í fífəgí, bə ncindí. Nywá nyə á magulə shwiŋ kálə yə kwolós dí, kú bísh bímbí lú shwôn dəsə shwiŋ dəəŋg dí yí. Nyə a shígə bísh dwo nəcé nyə á ηgə bwey dúg məshusəg Zembî nyə á bwey kwəməsa nyə má. A njul jiya gúmád ja gaád, *caəŋgə má Zembî dí mbwə məncwúm. ³ Kəndugá mitédúgá nyədí, nyə muud ósól ɔ mísəŋ bwá á jág lúmbúli nə ndí nji a ηgə jíswə jíswúg yé. Kəndugá mitédúgá nyədí, bi bág kú tag, búgú bág kú bii bí mílámúđ.

⁴ Bí ηgə lúmbúli nə sá bwá jəw ná səŋ yí, nji lúmbúli jəəŋg í afwóyé bə lúmbúli á shwiŋ. ⁵ Ná ndéé, ye bi má wusa ləsú Zembî ηgə lás nə bí tâŋ bwân bé shú wálə bí ηkul mílámúđ yí? ŋgaá á ci ná:

Mwân waam,
ja Cwámba mə súg wo yí,
kú ŋwa sá jəəŋgú nda fyəŋga.
Ja á ŋkáánd nə wo yí,
kú kənd nyúúl íbwundúđ.

⁶ Nəcé Cwámba má dū súg múúđ yəsh á céel yé;
nyəəŋg yəsh á mágúló nə a jii mwân yé yé,

11:30 Zho 6.12-21 † 11:30 Buud ɔ fwála dəəŋg bwá á dū lwə məma mənnyuŋ tâŋ luŋgula lyələ ηgwála wəsh, ka lúgə mímpumbé. 11:31 Zho 2.11-12; 6.21-25; Mat 1.5; Zhk 2.25 11:32 OoM 6.11-8.32; 4.6-5.31; 13.2-16.31; 11.1-12.7; 1Sa 16.1-10j 2.11; 1Sa 1.1-25.1 11:33 OoM 14.6-7; 1Sa 17.34-36; Dan 6.1-27 11:34 Dan 3.23-25 11:35 10j 17.17-24; 20j 4.18-37 11:36 Zhe 20.2; 37.15 11:37 2lb 24.21 11:38 1Sa 13.6 12:1 1Kr 9.24 12:2 2.10; 8.1 12:5 Mik 3.11-12; Mbú 3.19

á du yə nyə intúgúlí.

⁷ Ntó, jísówúgá minjugú bí ngə bwəma nə ndí myá, mísə shú ngələ súg bî. Mpugá ná Zembî ngə ŋwa bí cínəngú nda bwân bé. Ye mwân abyág nyə a mə bwele cugə sóóŋgú nda du súg nyə? ⁸ Zembî ká bə kú súg bí nda á du súg bwân bé bēsh ná, mpu ná bí cugé bwân bé, bí mó yidá bə nyə nda bwân bwó á zə nə ndí gwól dí wá. ⁹ Gúl sâ bí mó jálá nə nyiŋgə táduga yí jí ntúga: shé bēsh á shí bə nə osóŋgú bwó á byá shé wa shí ga dí wá, bwó á shí du súg shé, shé du gúmal bwo. Ká ŋkəmsá ná bwo, ŋkəmsa nə sóóŋgú íshé jí gwów yé; ŋgaá shé mó jəlá nə bul bul magulə íjwūga byé shú nə shé dúgúg cug íí? ¹⁰ Osóŋgú bwó á byá shé wá bwó á du súg shé nji shú kúkúl wəla mbií bwó á du kwey matəla yí; Zembî nywáá ngə súg shé shú mánywa mó íshé, á jii ná shé bəg mbií á céel yí. ¹¹ Intúgúlí bwó yə shé ná bwó súg shé yí, í ádé fwo bə shé sâ máshusug, shé mó du shúsula. Nji, zhúgúlá zhúgúlá, intúgúlí byəŋg í du wúmə mpúmá: shé cugə ná shee, cugə cug á otátəlí. ¹² Ntó, lələshigá məbwə mún mə káád məní, bí lələshi məbwəŋ mún mə ngə tagəwa məní. ¹³ Dugá kyey nji məzhií məsə tətəlí mád, shú nə buud bí ŋkí tag wá, bwó nda ləŋgəwo kə koogú, bwó yídag lal mənku.

Bi ɔ káálugə

¹⁴ Wágá ŋkul nyín nyēsh ná bi cúgəgí nə buud bēsh ná shee, bí wá ŋkul ná bi cúgəgí ŋkəŋkə cug, nəcé muud mə bə nda cugə ntó yé cugé nə ŋkul bá dúg Cwámba. ¹⁵ Bi ɔ mpú du dúg nə muud nda shúb mpáam mə Zembî. Bi ɔ mpú nómə du dúg nə muud kú sá záágúwó, í á bá wá bí zhizhəəm nə ndeé *Də mú yúúd. ¹⁶ Bi ɔ mpú du dúg nə muud nda wá lúú jəŋgad, ŋkí ntəg nə a mpyēny sâ í dúgyá nə Zembî yí nda Eso nyə a sá ná; Eso nyə á kusha nə jiya cúmbá jé nə səŋ ídūw. ¹⁷ Bi mə mpú ná, shínúlə nyə á shín kusha nə jiya ntúni yí, ja nyə á nywá jii ná sóóŋgú wág nyə mətííle mə lúgə yí, sóóŋgú nyə á ban. Eso nyə á tēem nyiŋgə jii, wéeshəli məzhwííle, nyə a shígé bə nə ŋkul cénd sâ í á bwey sīy yí.

¹⁸ Bi a shígé shísh kúnə-kúnə nə wúl mbúŋ búúd bí nə ŋkul kúnə nə ndí yí, mbúŋ í ngə jígə nə kuda; bi a shígé shísh kúnə-kúnə nə gúl kúkúl í njúl nə yídúgú á ikukwende, kú nómə nyiŋgə bə kúkúl ŋkwə nyə á ngə kuŋg yí. ¹⁹ Bi a shígé shísh kúnə-kúnə nə gúl kúl laag í á lás yí, kú bə kúl dúl kál í á lás yí, buud bwó á gwág kəl dəŋg wá bwó á jəgula ná í kú na kwo ci bwo təə ciyá. ²⁰ Nəcé bwó áshígé bə nə ŋkul kwiig mpəndí Zembî nyə a təl yí. Mpəndí nyəŋg í á bə ná: «ŋkí muud, ŋkí cúdú, sâ jēsh í kúnə nə mbúŋ yí, bwó gwú gwo nə məkwóógú.» ²¹ Isá bwó á dúg cínəng yí í á bə ŋkí jág wəgəwo, Moyíz nyəméfwo mú ci ná: «Mə ngə lilya nə ífwaas.»

²² Bi bəŋ bi á yida shísh kúnə-kúnə nə mbúŋ Siyôn*, ŋgwəla mə Zembî á kuwə, Yurúsəlem á jəŋ dí gwəw kúl ncúlyá *wəéŋgəles bwó ngə sá zəŋ yí. Wəéŋgəles bəŋg búsə ŋkí jág bulya, bímbí múúd cúgə nə ŋkul lə yí. ²³ Bi a shísh kúnə-kúnə nə səeŋgyá bwân wə acúmbá mínə mə mú bwo micilyá jəŋ dí gwów wá; bi a shísh kúnə-kúnə nə Zembî muud mə du sámb milésú mí búúd bēsh yé, bi a shísh kúnə-kúnə nə *mishíshim mí otátəlí ɔ búúd bwó mú váál í jəla yí ²⁴ Bi a shísh kúnə-kúnə nə Yésus muud nyə á shwu məcií mé shú ná sə bəg mifúbán yé. Nyə wə jí líí-nji mpədúgá sənəŋ Zembî shú sə á gúgwáan, məcií mé mə ngə lás fwámé lésú cə mə mə Abel†.

²⁵ Bi ɔ káálugə! Kúgá ban ná bi agwágúláyé múúd ngə lás nə bí yé. Nəcé, muud nyə á ngə cúndə yág nə buud wa shí gaád nə bwó káálúgəg yé, buud bwó á ban ná bwó agwágúláyé wá, bwó á shígé faam nə intúgúlí. ŋkəmsá ná bwó fwó bə kú faam, ŋkəmsa nə shé ja shé mó bán ná shé agwágúláyé múúd ngə lás nə shé jəŋ dí, shé cugé nə ŋkul bá faam.

12:7 Mbá 8.5 12:10 Mat 5.48; Rom 5.2; Zhk 3.17 12:11 12.14; Zhk 3.17-18 12:12 Iza 35.3 12:13 Mik 4.26
12:14 12.11; Mak 12.30-31; Sòm 34.15; 1Kr 7.15 12:15 Mbá 29.17; Gal 1.6 12:16 Mət 25.29-34 12:17
Mət 27.30-40 12:18 MmN 19.16-22; 20.18-21 12:20 MmN 19.12-13 12:22 13.14; Gal 4.26; Mbá 5.11;
21.2 * 12:22 Siyôn: Nyə á bə məma mbúŋ bwó á lwə ŋgwəla á Yurúsəlem cínəng gwów yí.

12:23 Luk 10.20 12:24 8.6; 9.12 Abel: Mət 4.10 † 12:24 Məcií mə Yésus mə ngə lás lésú íjuugá Zembî mə juu sə mpáam nyé dí yí; məcií mə Abel mən mə á ngə jii ná Zembî kúndagí nyə nda mínəŋhə nyə a gwú nyə ná. 12:25 6.4-6; 8.1; MmN 20.22

²⁶ Yág íf, kâl dé í á sá ná shí í júngyag; nji, ja gaád íf, a má kaag ná: «Mə bá nyingə sá ná í júngyag gúl ja; nji, jân ja, kú ntâg bæ nji shí wé í bá júngya, gwów í bá námə júngya.» ²⁷ Ja á cí ná a bá nyingə sá ná í júngyag gúl ja yí, ntó má lwó ná isâ í də júngya yí í bá wû, nəcé byân bísə isâ nyə á té yí; í ka bá lúg nji isâ í cúgə nə ĩkul júngya yí. ²⁸ Ná ndeé, shé yágá Zembî akîba nə a yólə shé faan í cúgə nə ĩkul ntaŋsa yí. Shé séyúgá nə nyə mbií nyó é gwág nywa yí, sêy nə gúmá nə fúndúgá. ²⁹ Nəcé Zembî íshé ji kuda í də cumbal jígal sâ jêsh yí.

13

Mbií cug Zembî mə céel yí

¹ Kúgá yəw ciilələ bíméfwó nə bíméfwó nda omínyəŋŋ, kəgá nə ndí shwóg. ² Bi kú wusa dúlə ŋwa ójón bídí mínjów. Mpugá nə sálə bóól búúd bwá sá ntó yí, bwá á ŋwa *wəŋgəles bwá nda mpu ná í á bæ wəŋgəles. ³ Bi ó də táduga búúd búsə mímbwug dí wá, gwág bwo cey námə nda binón bēsh wé búsə mímbwugəd. Bi ó də táduga námə bəŋgə bwá ŋgə bwəma nə minjugú wá, námə nda binón bēsh wé ŋgə bwəma nə minjugú myəŋg. ⁴ Bi bēsh gúmálúgá bâ. Muud nda kə nə isâ í mábwam gwoŋú báád, nəcé Zembî mə bá yə buud ó jaŋga nə osóol ə mínəomb intúgúlí.

⁵ Kuú njəond wán í nda bæeg bæ ŋgólə bə zán *mwaanê. Bi má jəlá nə gwág máshusug nə sâ bí bí nə ndí yí; mpugá nə Zembî nyəméfwó nyə á cí nə: «Mə abúlé bwelə béégya nə wo, mə abúlé bwelə myaas wo». ⁶ Gwó wá jí ná, shé búsə nə ĩkul lás nə ĩkán, cí ná: «Cwamba ŋgə kwíind mə, mə afúndáyé ná təw sâ; muud nyə e sá mə jí?» ⁷ Bi ó də tádúgá ótəwe ə shwóg bún bwá á bwiing bí Milésú mí Zembî wá, kəndugá mitədúgá dúg nda ícug byán í á shúgula ná, bí yágulag búgá bwá á bæ nə ndí yí. ⁸ Yésus-Krîst ji mbií ŋgwúnd wú yág, wós múús, kə ná ndeé kú nə zhúgá. ⁹ Bi kú bíd nə minjígúla mishús míshé mímbíi mimbii myá mí yílúg bí zhíid kənd koogá. Nəcé í nywa nə mpaam má Zembî wé í wág bí ĩkul mílámúd, kú bæ məcçə má dúgyá nə idúw má. Məcçə məŋgə má ŋgê nə kwíind buud bwá ŋgə bə mwo wá təw sâ.

¹⁰ Shé bāŋ shé búsə nə *alatâr jí ná, buud bwá ŋgə ná sêy banda *mátúnuga dí wá bwá cúgə nə zhí mə ŋwá ídúw cínəŋg. ¹¹ Ajəláci á ofada nyə á də kə nə məcií mə ócúdu «kúl í búl ĩkə yí», də kə sá mátúnuga shú ná Zembî jwúg *míshém. Nji, ocúdu bəŋgú mikug myán, bwá á də wú nə myo ŋgwála də kə jígal bugád. ¹² Ntó námə, shú ná Yésus ŋwág məcií mé mā nyəméfwó kə sá ná kúl búúd í bəg ĩkəŋkə kúl, nyə á kə jug nə məcey bugád ná ndeé a yə. ¹³ Ná ndeé, shé wúgá ŋgwála kə bwəma nə nyə bugád, bwá mpyényúg námə shé nda bwá á mpyeny nyə ná. ¹⁴ Nəcé shé cugə nə ŋgwála á kəndugə kəndugə wa shí gaád; shé ŋgə sə wəŋgə ŋgwála í bá zə bæ yí. ¹⁵ Ná ndeé, nda Yésus nyə a sá ntó ná, shé dúgá ságusə Zembî ja jêsh, mətúnuga ó məcí. Ntó ji nə mimpu míshé mí jəlá nə jaaw búúd ná jíná dé dúsə nə mpífá. ¹⁶ Bi kú wusa dúlə kwíind bóól búúd nə dúlə yána ísâ bín, nəcé mbií mátúnuga wəŋgə wé Zembî mə də gwág nywa yí.

¹⁷ Otəwe ə shwóg bún bwá ŋgə ji ĩkasá shú *míshíshim mín, bwá bá námə kə jaaw Zembî séy bwá á sêy shú dán yí. Ntó, ságá bwo məgwág, kyeyugá íjwuga byánúnd, shú ná bwá ság séy ján nə məshusug kú tədúwa. Bwó ká tədúwa, í nda bæ bí nə mfíí. ¹⁸ Dugá jəgula nə Zembî shú dúsu. Jísú kóomb di, sə ŋgə mpu ná mílám míshé sə ná sán, sə ŋgə ntāg námə she cugə ja jêsh mbií í jəlá yí. ¹⁹ Mə téeg bí məbwə ná bí jəgula nə Zembî, a ság ná mə lálug nyingə zə kwey bî.

Ibwádán nə məbədə

12:26 MmN 19.18; Azh 2.6, 21 12:28 13.14 12:29 Mbá 4.24 13:1 6.10; 10.24; 13.16; 1Pr 1.22 13:2 Mət 18.1-8; 19.1-3; Zhb 31.32; Rom 12.13; 1Tm 3.2; 5.10; 1Pr 4.9; 3Yn 8 13:3 10.34; Mat 25.36 13:4 1Kr 7.2-4; 1Te 4.3-8 13:5 Mbá 31.6, 8; Flp 4.11-12; 1Tm 6.7-10 13:6 Sóm 118.6 13:7 6.12; 1Kr 4.16 13:9 Rom 14.2; Kol 2.20-22; 1Tm 4.3 13:11 9.7; Ləv 16.27 13:12 11.26; Mat 27.31-33 13:14 11.9-10, 13, 16; 12.22, 28; Flp 3.20; 2Kr 5.6; 1Pr 2.11; Mbú 21.2 13:15 Ifz 5.19-20; Sóm 50.14, 23 13:16 Gal 6.10; Flp 4.18 13:17 Eze 3.17; Mis 20.28-31; 1Kr 16.16 13:18 10.22; Rom 15.30; 2Kr 1.12; Mis 24.16

²⁰ Zembî á mpwogé, nyə muud nyə á gwûmushi Yésus, Cwám̄ba íshé, mbaagulə itəw anúnî yé, nyə á cə sɔ́ á kandugə kandugə nə məcií mé. ²¹ Zembî wəwɔŋgú yəg bí ŋkul nə bí sáág sâ ányunywaâ jêsh á céel yí. A sáág nə shé bəg váál á gwág nywa yí, kwɔŋ mə Yésus-Krîst dî. Yésus-Krîst ŋwág gúmá kandugə á kandugə! Amen! ²² Bwaanɔŋ, mə jəgula nə bí nə bí jísówúg lósú mə ŋgá yáág nə bí nə ndí ga. Kálaad nyəməfwó mə mə cilə bí yé nyə agwááyé. ²³ Mə cəel jaaw bí nə bwá mə bíd *mínyɔŋgú íshé Timotê; á ká ləel wós wa, sá sá mú zə dɔ́g bî. ²⁴ Bî ɔ́ báda mə otówe ɔ́ shwóg búŋ bêsh nə buud ɔ́ Zembî bêsh. Bəwɔŋ wâ Italî bwá ŋgə báda bî. ²⁵ Zembî ké sá bí bêsh mpaam.

Kálaad Zhâk nyá á cilə yé

Isâ í dúgá nə Kálaad mə Zhâk yí

Zhâk nyə á cilə okristen shú né bwə mpúg kuú njəond bwə jəlá nə kyey mpédúgá nyán dí yí nə váál bwə jəlá nə cugə nə buud bwə cúgə okristen wá yí.

A ngə ci isâ ŋkí bulya:

(1) Sâ í dúgá nə fəg yí: fəg í də wú wə Zembî (1.2-8).

(2) Sâ í dúgá nə məbúwa nə kúm, məkugulə nə məbwəbúlán, fwámé yəbó í jəlá nə də nyîn nə misóólúgú yí (1.9-27).

(3) Zhâk ngə lámusa nə dúlə ŋwa búúd nə mímbéégí gúfúgád (2.1-13).

(4) Sâ í dúgá nə búgə nə misóólúgú yí (2.14-26).

(5) Júm nə fwámé fəg (3.1-18).

(6) Cug á mpédúgá buud mimbii myêsh (4.1-5.6).

(7) Jísów nə nadâ mājəgula, nə mikwíindyá (5.7-20).

ŋkúmba sâ á ngə bándulə okristen yí jísə né «búgə jí kú nə misóólúgú yí jísə mbimbə» (2.26).

Məbədə

¹ Mə Zhâk, lwaá mə Zembî bá Cwámba Yésus-Krîst, mə wə mé cílé bí kálaad éga. Mə bódá bí bwán ó íbænd wúm nə íbá bí á mə ciima kə ngə cugə məshí məshí wá.

Məkugulə mə də lulushi búgə mə múúd

² Bwaang, məkugulə mēsh bí mə bwámá nə ndí má mə jəlá nə bə bi nji sâ məshusug, tɔɔ məsə wáyé mbií tɔɔ wáyé. ³ Bí mə jəlá nə gwág məshusug ntó nə mpúlə né búgə jín í ká ntɔ məkugulə, bí bə nə jísów. ⁴ Nji, í jii né jísów jɔɔng gwóməfwó í cásuləg bí séy jé mílámúd, shú né bi bég ocúmbá buud, milwándúlá, kú ná fúfə nə tɔɔ jɔ fúlú ŋgwúd. ⁵ Í ká bə né fəg í ngə fúfə ŋgwól múúd á gwoong jín, a gwáámbug Zembî, Zembî é yə nyə. Nəcə Zembî mə də sá yána nə muud yêsh, á də ntəg sá dwo nə jɔ lám, kú nə məjumâ. ⁶ Nji, í jii né muud mə gwáámbug yé gwáámbug nə búgə, kú bə nə mílám mímbá. Muud mə sá mílám mímbá yé ji nda ikwɔ́ í mən ŋkwɔ́ mə də yəngulə kənd ká kənd ká yí. ⁷ Mbií múúd wɔɔng kú yímbê nə téduga né nyə é lóg sâ wə Cwámba. ⁸ Nəcə muud məzhigə ji mílám mímbá, nyə ádé mpu bə ŋkúmba zhí ja á céél sá sâ yí.

⁹ Mbúgula jí nə məbúwa yé gwágug məshusug nə Zembî nyə a mə bîn nyə gwôw. ¹⁰ Nyɔɔng mə yídá bə nə kúm yé bég nə lúú né sán nə a bələ shí, nəcə a bá cɔ́ nda fuláwa á jugú, kú bwey. ¹¹ Fuláwa mə də bə, yásé í ká námə shigushi, məgwɔ́ mé mə shwéesh ká, fuláwa mú bwaambwo, ijɔɔ byé í mú shîn. Námə mbií ŋgwúd wɔɔng wə múúd kúm mə bá ngə bwaambwo, misóólúgú myé myêsh mí ngə shîn yé.

¹² Muud mə jísów məkugulə kú fúfug yé nywáá mə jəla, nəcə á ká bá shîn ntɔ məkugulə, a bá lóg cug á kandugə kandugə, mpóógú nyɔɔng wə Zembî nyə á kaag buud bwə ngə cɛel nyə wá yí.

¹³ Ja múúd mə bwámá nə məbwəbúlán yí, a nda bɛeg ci ná: «Zembî wə ngə bwówulə mə»; nəcə muud cugə nə ŋkul bwówulə Zembî, nyə ádé námə bwówulə búúd. ¹⁴ Í yídá bə ná, muud nyəməfwó iyéesh byé wə í də julə nyə, kənd nyə lám *mísámúd; ¹⁵ né ndeé, ja íwímbúg í mə ŋwa bum yí, sém í mú byêl; ja sém í mə wîy yí, í mú sá né muud yég.

¹⁶ Yé bwáang mə búl cɛel wá, kúgá shiig mányúul! ¹⁷ Fwámé ísâ Zembî mə də yə búúd yí, nə mənywa mēsh sé ngə bwəma nə ndí má, mə ngə zhu gwôw, wə Sóɔngú mə də wéeshuli mánkenya yé; a ji nji mbií ŋgwúd kú cénd. ¹⁸ Sóɔngú wúsú wɔɔngú nyəməfwó

1:1 Zhâk: Mat 13.55; Mis 12.17; 15.13; 21.18; 1Kr 15.7; Gal 1.19; 2.9; 1Pr 1.1 1:2 Rom 5.3-5; 1Pr 1.6-7 1:5 Mik 2.6
1:6 5.13; Mat 7.7; 21.21-22; Ifz 4.14 1:9 2.5 1:10 Zhb 14.2; Sôm 90.5-6; Iza 40.6-8 1:10 5.1 1:12 5.11; 1Kr
9.24-25 1:13 Mik 19.3; 1Kr 10.13 1:14 Rom 6.19-21; 7.7-10; 1Yn 2.16-17 1:17 Mət 1.14-18; Mat 7.11
1:18 Yuá 1.13; Rom 8.19-23; 1Pr 1.23

nyə á bæ nə jɔjɔ tédúgá jə ná a zə byâ shé, a mú zə byá shé nə ciyá jí búbólé yí. Byálə nya á byá shé yí wəɔŋgú wúsə shú nə shé bəg mpumə ashúshwóógú á ísâ á mǎ té yí.

Du gwágulə, ka du sâ

¹⁹ Yé bwaáŋg mǎ búl cɛel wá, bi mǎ jəlá nə mpu ná muud mǎ jəlá nə du lɛel gwágulə, nji nda lɛel lás, nda lɛel gwág mpimbə. ²⁰ Mpimbə múúd mǎ gwág yí, í cúgɛ nə ŋkul wéeshuli sâ jí tútəlí mísh mǎ Zembí dí yí. ²¹ Gwə wə mǎ cí nə bí ná, myaasugá mǎlwaaguwə mēsh nə mbíya gwɔlə mílâm; myaasugá myo, bí ka lóg kéel Zembí nyə á bɛ bídí yí, bí lóg dwo nə lám nə sheɛ; dwə wə dí nə ŋkul sá ná *mishishim mín mí dúgúg cug.

²² Ságá nda kéel mǎ Zembí í ŋgə ci ná, bi kú du gwágulə gwágúlóg, bi a bá ŋgə shiig biméfwó. ²³ Nəcə, ŋkí muud mǎ gwágúló kéel gwágulə gwágúlóg a kú sá nda í ŋgə ci ná, muud wəɔŋgú ji nda muud mǎ shîn dúg mpwóombú yēn dí, ²⁴ nə ndɛé a kyey. Ja á mǎ kyey yí, a mǎ lɛel wusa nda mpwóombú nyé í ámə bæ ná. ²⁵ Nji, muud mǎ mpú kənd mísh mǎcɛɛ mǎ Zembí dí nda du gwágulə nə ndɛé wusa yé, nywáá mǎ jəla. Mǎcɛɛ mǎcɛɛ mǎ cúgɛ nə iwushí, máá mǎ du yíl búúd mǎnyámád. Nji, shú ná í bəg nə a mǎ jəla, í jii nə a nádag nə mwo, a du sá nda mǎ ŋgə ci ná.

²⁶ ŋkí ŋgwól múúd mǎ tédúgá ná a ŋgə cugə mbií Zembí mǎ gwág nywa yí, á ká ŋgə shiig nyúul nda yidá du bii mpu yé, muud wəɔŋgú yǎbǎ yé wúsə sâ cwag. ²⁷ Yǎbǎ Zembí mǎ gwág nywa yí, fwámé yǎbǎ wúsə ná: du téduga bwán ó nyulú nə mikúsú mí búdá *íncwaw í ntug mí ŋgə bwəma nə ndí yíid, ka baagulə nyúul nda kala mǎlwaaguwə mǎ cug á shí ga.

2

Mímbéégí mpédúgá buud mí anywáyé

¹ Bwaanɔ, kúgá du sá ná, bi ŋgə *búgula Yésus-Kríst, Cwámba íshé á milwaná, bi ŋgə nyiŋgə baam nə bóól búúd ntɔ bóól. ² Nəcə ná, ja í wóós ná, bi njúl sɛɛŋgyá jínád, ŋgwól múúd zə nyí a njúl nə ilwondó í or nə mimbwéédí mí álal-ŋkul, gúl ntágúlá-ntágula mú námǎ zə nyí nə isala. ³ ŋkí bi mǎ ŋwa múúd jí nə mimbwéédí mí álal-ŋkul yé nə məjilə, bí nə né ná: «Zaá ji wa fwámé jiyad», bí nə ntágúlá-ntágula ná: «Tówúg na tútəlí», ŋkí ntâg ná: «Jig wa kúl mǎ du təl mǎkuú gaád». ⁴ Ja bí mǎ sá ntó yí, ŋgaá nə bi mǎ wá mímbéégí mpédúgá buud wə ní? ŋgaá ntó mǎ lwó nə bí ŋgə bigas buud bi njúl nə bów-bów mítédúgá?

⁵ Yé bwaáŋg mǎ búl cɛel wá, gwágúlógá mǎ. Ye Zembí nyə a shígé féesh mímbúbúwá shí ga dí ná mí bəg nə kúm búgə dí? Nyə á kaag buud bwə ŋgə cɛel nyə wá Faan, ŋgaá nyə a mǎ sá námǎ nə mímbúbúwá mí bəg nə kəw Faan dɔɔŋgúd? ⁶ Ká bi bān bi ŋgə dúg mímbúbúwá mpyóŋ nə mpyóŋ. Ozə bwə ŋgə lwó bí cúŋ, ŋgaá mikúkúm? ŋgaá bwó wə bwə ŋgə kə nə bí mǎmpáanzé mǎ mílǎsú? ⁷ ŋgaá bwó wə bwə ŋgə jág lás nə jɔjɔ jínə lú Krísten búúd bwə á gwiid bí yí?

⁸ Micilyá mí ŋgə lwó ná cɛɛ mǎ Cí wúsú *Kríst í ŋgə ci ná: «Cɛelug múúd yēsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó céél wóméfwó ná.» ŋkí bi mǎ lwándúló cɛɛ dɔɔŋgú, bi mǎ sá jɔ sóólúgú. ⁹ Nji, ja bí mǎ du wá mímbéégí mpédúgá buud yí, bi mǎ du sēm; Mǎcɛɛ mǎ lwó ná bí mǎ jəla nə intágúlí í búúd bwə mǎ caam mǎcɛɛ wá.

¹⁰ Mpugá ná múúd mǎ ká bɛ mǎmpándí mǎ Mǎcɛɛ mēsh ná ndɛé a wush nji nə ŋgwúdugú, a mǎ byaagulə nə mēsh. ¹¹ Nəcə muud nyə á ci ná: «Ci wo kú sá míncəmb» yé, nyə námǎ wə nyə á ci ná: «Ci wo kú gwú múúd». ŋkí wɛɛ wo ádé sá míncəmb, nji wo mǎ gwú múúd, wo músə caam mǎcɛɛ. ¹² Ntó, dugá lás, nə du sá ísâ bi ŋgə mpu ná bwə bá sámb bí mílǎsú bɛɛlə cɛɛ í du yíl búúd mǎnyámád yí. ¹³ Nəcə, buud bí kú gwág búúd cɛɛ

1:19 3.2; Mik 15.1; Ekl 7.8-9 1:21 Kol 3.8; 1Pr 2.1 1:22 2.17; Mat 7.24, 26; Rom 2.13 1:25 2.12, 24; Sôm 19.8; Yuá 13.17; Rom 8.2; Gal 6.2 1:26 3.2, 10; Sôm 34.14; 141.3 1:27 Sôm 10.14, 18; Iza 1.17; Mat 25.35-36 2:1 2.1-9; Mbá 1.17; 10.17; 16.19; Mbá 19.7; Zhb 34.19; Sôm 82.2; Mik 24.23; Mat 5.45; Mis 10.34; Rom 2.11; 10.12; Gal 2.6; Ifz 6.9; Kol 3.25; 1Pr 1.17 2:5 1.9; Luk 6.20-21; 1Kr 1.26-28; Mbú 2.9 2:8 Ləv 19.18; Mat 22.39; Rom 13.9 2:9 2.1 2:10 Mat 5.19; Gal 3.10; 5.3 2:11 MmN 20.13-14 2:12 1.25 2:13 Mat 5.7; 7.1; 18.32-35

lámúð wá, bwé bá bwəma nə sémbýé mílészú á kú nə məcey mə lâm. Buud bwé ηgə gwág bóól ηkúnkwónjələ wá, ηnkúnkwonj í də ntə sémbýé mílészú wánj.

Búgə jí kú nə misóólúgú yí jí fudá

¹⁴ Bwaang, ηkí muud mə cí nə a jí nə búgə, nji misóólúgú kú nyîn, wânj mbií búgə í é kwíind nyə jíđ? Í é cug nyə? ¹⁵ ηkí *mínyonjə wán á mudúm ηkí á mudá ηgə fúfə nə sâ mə bwáád, ηkí ntâg nə a ηgə fúfə nə idâw yâ dâη jwôw, ¹⁶ ηgwól múúd á gwoong jíη mú cí nə nyə nə: «Wo ɔ ké nə shee; kaág bwáád, wo də!» ηkí a cí ntó nji nə mpu, kú yə nyə sâ í ηgə jíη nyə yí, ntó nyə é kwíind nyə jíđ? ¹⁷ Ntó námə wə búgə jíśé yé. Wó ká bə nə búgə, nji kú nə misóólúgú, búgə gwô jíśé fudá.

¹⁸ Nji, ηgwól múúd jí nə ηkul cí nə ηgwól nə: «Wεε jí nə búgə, mεε nə misóólúgú.» Lwóg ná mə búgə gwô nda nə misóólúgú, mεε mə e lwó mádí misóólúgúđ nə mə jí nə búgə. ¹⁹ Wo ηgə *magulə nə Zembî jí nji ηgwúđ, wo ηgə mpu sâ; nji, məjamb mə ηgə námə magulə ntó, mə ηgə lilya. ²⁰ Wo muud jí kú mpu də faas ísâ yé, ye wo cεel mpu nə búgə jí kú nə misóólúgú yí í akwíindé tɔə sâ? ²¹ ηgaá Zembî nyə á ηwa mpáámbe íshé *Aburaham nə títəlí muud mísh méd nəcé a yánalə mwân yé *Izaag tâη *mətúnuga *alatâr dî. ²² Wo adúgə? Búgə jí í á bə mbádúgá nə misóólúgú, byêsh í ηgə sêy; misóólúgú wə mí á zə sá nə búgə jí í bág ncindî. ²³ Nə ndéé, í mú bə nda Kálaad Zembî ηgə cí nə; nə: «Aburaham nyə á *búgula Zembî, Zembî mú lə nyə búgə jí jɔəngá, a mú cí nə Aburaham jí títəlí muud; bwə mú gwiid nyə nə shwə mə Zembî.»

²⁴ Bì mə dág í? Zembî mə ηwa múúd nə títəlí muud nəcé misóólúgú, kú bə nji nəcé búgə. ²⁵ Ntó námə wə Ráhab mudá janja nyə á bə yé. ηgaá nə Zembî nyə á ηwa nyə nə títəlí muud nəcé sóólúgú nyə a sá yí? Nəcé, buud bwân ó *Izəryél bwə á kənd wá, Ráhab nyə a lág bwo nyádí njów, a mú sá nə bwə kyéyug zhíí shúsúđ. ²⁶ Nyúúl nyísá kú nə *shíshim yí, nyísə mbimbə; ntó námə, búgə jí kú nə misóólúgú yí jíśé mbimbə.

3

Jûm dúsə wagəwo wagəwo sâ

¹ Bwaang bí mə mpú nə sé buud ηgə jínguli wá, Zembî mə bá bə nə ηkúđ wúsú sémbýé mílészúđ ntə bóól búúd wánjúđ. Ntó, í ajíyé nə bí bág zhwoog oyíguli ηkí bulya, ² nəcé shé bēsh shé mə də kwab mímbii mimbii. Múúd mə ká bə kú də kwab nə lészú á mpu yé, nyíni nyé mə bə váál í jəla yí, nywáá jí námə nə ηkul mpu bii nyúúl nyé nyēsh. ³ ηgaá nə shé mə də shwaam íkabulí ηkwánz mpu dí shú nə í sáág shé məgwág, nə ndéé shé ka bə nə ηkul mə kənd bwo mányúúl oncindî kúl shé mə céel yí? ⁴ Námə nda ititíma, bíśə məma ísâ í anúní, onkwə ó anúní wə bwə də sá nə í kyéyug. Nji, tεem bə ntó, ηkúnkwaawé cíg-cíg wə mə də sá nə titíma kág kóómb jēsh muud ηgə julə nyə yé mə céel yí. ⁵ Ntó námə wə jûm dúsə yé. Í tεem bə kúkúl nyúul cíg-cíg, dúsə nə ηkul də mamúda nə í ηgə sá məma ísâ. Bì mə dág í? Kukúdá cíg-cíg í jígal məma jugú. ⁶ Jûm dúsə námə kuda, dúsə jíya olíingí sádí íkúl í nyúúlúđ. Í ηgə lweegushi nyúúl nyēsh. Jûm í ηgə wá shé kuda ícug dí, wú byéléd kə wós shwiýud. Kuda jɔəng í ηgə zhu kuda á kandugə dî. ⁷ Muud nyə a mə kwááf mímbii mí ócúdu myâ jugú myēsh, tɔə inunú, tɔə ocúdu bwə júlú mímwə shí wá, tɔə ocúdu wâ mân, nyə a mə kwááf bēsh. ⁸ Nji, kú nə tɔə muud ηgwúđ nə ηgwúđ jí nə ηkul kwááf jûm yé. Jûm dúsə bów-bôw sâ cúgə nə ηkul jí nə shee yí, dúsə nə gwoog nə cwós. ⁹ Shé mə də balan nə jûm íshé, də ságusə Sóóngá íshé Cwámbe, shé də námə balan nə jûm dɔəng də lweem búúd Zembî nyə kwambulə yuug jéd wá. ¹⁰ Mpu ηgwúđ nə ηgwúđ í wéeshúlí íbwádán wéeshuli málweemyâ. Mbô bwaang! Í ajáláyé nə də bə ntó. ¹¹ Ye ncwuj nyí nə ηkul wéeshuli májúwó mə ancúncwôη nə mə águgwulú luun ηgwúđ

2:14 Mat 7.21; 1Yn 3.17   2:15 Mat 25.35-36   2:17 Gal 5.6, 16, 22-24; 1Yn 3.18   2:19 Mbá 6.4; məjamb: Mat 8.29; Mak 1.24   2:21 Mət 22.9, 12; Rom 4.1-5, 13-16, 19-22; Heb 11.17   2:23 Mət 15.6; 2Íb 20.7; Rom 4.3   2:25 Zho 6.17; Mat 1.5; Heb 11.31   2:26 2.17, 20   3:2 Sôm 141.3; Mik 10.19   3:2 1.26
3:3 Sôm 32.9   3:6 Mik 10.19; Mat 15.11, 18-19   3:7 Mət 9.2   3:8 Sôm 140.4; Rom 3.13; Ifz 4.29   3:9 Mət 1.26-27

dî? ¹² Bwaanɔ, ye líí *figyê jí nà ɲkul wúmà íbumá i olivyê? Ye fambá *vînyê jí nà ɲkul wúmà íbumá í figyê. Ncwuɲ í dâ wééshuli májúwó mâ ca nà ca yí í cúgê nà ɲkul nyiɲgò wééshuli zhizhe májúwó.

Fwámé fɔg í dâ zhu wá Zembî

¹³ Zá jí nà fɔg nà cóɲ na bídí yé? Muud wɔɔɲɲ lwóyág ntó jɔ kuú ɲjɔɔnd jéd, a dúg sá ísâ nà lám ná shɛɛ, nà fɔg. ¹⁴ Í ká yida bə ná bí ɲgə bə nə mbíya lâm, nə məfendyâ mílámúd íí, kúgá yímbê nə ɲkêny mányúul ná bí búsa nə fɔg; jísə bí ijóó. ¹⁵ Fɔg nyɔɔɲɲ í áɲgê nə zhu wá Zembî; nyísə fɔg á shí ga, fɔg á iyéesh í nyúul muud, fɔg minjumbálu. ¹⁶ Nəcé, kúl jí ná, bóól mpíi bóól, bóól fendya nə bóól yí, ísâ dâ sîy ncúg-nculê, bów-bôw mísóólúgú dâ bə mímbíí mimbíí. ¹⁷ Fɔg í dâ zhu wá Zembî yí nyáá í dâ bə ná fwó-fwó, í dúgá cɛel mətala. Fɔg nyɔɔɲɲ í ádé bə nə cwambulá, í dâ bə fɔg á ɲkwambulə, í dúgá bul gwág búúd cey lámúd, dâ bul sá jɔ mísóólúgú, kú nə mbéégí məɲkɔɔmá, kú nə məkəɲ. ¹⁸ Buud bwá ɲgá wá mətala mpádúgá buud wá, bwá ɲgə bɛ mpəg mətala dî. Mpəg jɔɔɲɲú ká ɲgə wúmà bwo cɔg á otútálí.

4

Mbúgula nyə ajéláyé nə bə mílám mímbá

¹ Jí í ɲgá sá ná bí bág nə icwoomb nə igwáná? ɲgaá ná jísə nəcé iyéesh í zhwiimbyála nə cɔg í ɲgá sá lúmbulí mányúul mún dî? ² Bí ɲgə wímb isâ, ɲjɪ bí kú ɲgə bii byo; ná ndɛé, bí mú ɲgə bə nə yéesh gwúlə búúd. Bí ɲgə jɪ isâ, ɲjɪ bí cugé nə ɲkul bii byo; ná ndɛé bí mú ɲgə bə nə ozhuyâ, ɲgə gwána igwáná. Bí aɲgê nə bii nəcé bí aɲgê nə gwáámɔ Zembî. ³ Bí tɛem ntâg námə gwáámɔ íí, bí kú bii, nəcé bí má dâ gwáámɔ nə bów-bôw tádúgá, ɲjɪ shú ná bí mə lwándúlá iyéesh bín yâ zhwiimbyálə nə cɔg.

⁴ Bí búsa osóol ɔ mɪnɔɔmb; ye bí ampúyé ná bí má ká bɛ mánywa mâ shí ga, bí má fɔm Zembî? Ntó jɪ ná muud mə cɛ shwá nə shí ga yé, má bə zhízhíɲ má Zembî. ⁵ Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Zembî nyə acéélé ná

gúl sâ í zág shwɔ wú nə Shíshim

nyə á sá ná í zág jɪ shédí yí*.

Ye bí mə tádúgá ná ja Mícilyá mí ɲgá cɪ ntó yí, jísə zhizhe icígá-cígá? ⁶ Mbô! Zembî má yidá bul bə nə mpaam. Sâ jɔɔɲɲ wá Mícilyá mí ɲgá cɪ yí, ná:

Zembî má dâ lúmbuli nə buud

bwá dâ ɲkêny mányúul wá;

ɲjɪ, bɔɔɲɲ bwá səl bwáméfwó shí wá,

a sá bwo mpaam.

⁷ Ná ndɛé, bídúgá ná Zembî jwúg nə bî; dúgá ləl lúu nə Njwû məjamb, nyə e fúnda bí, a kə shwóg-shwóg. ⁸ Shíshúgá Zembî kúnə-kúnə, nyə e shísh námə bí kúnə-kúnə. Yé osóol ɔ *mísám, gusagá məbwê; bí buud wâ mílám mímbá, fúbúgá mílám. ⁹ Maguləgá məntágula mún, bí gwág bíméfwó cey lámúd, bí mú jɪi mányúul. Kúgá ná ɲgə gwo, yidagá jɪi; yɔwugá dúlə fándá gwág məshusug ntó, yidagá shúsula. ¹⁰ Səlúgá bíméfwó shí mísh má Zembî dî, a mú bá bûn bí gwôw.

¹¹ Bwaanɔ, kúgá dâ cɪyá ícɪyá í ábúbôw. Wó ká cɪ *mínɔɔɲɲ woó nə muud cɪyá ábúbôw, ɲkí ntâg nə wo jéég nyə ɲjagá, mpug nə wo má jág lás nə məcɛɛ, wo má jéég məcɛɛ ɲjagá. ɲkí wo jéég məcɛɛ ɲjagá, mpug nə wo cúgê múúd mə báágúlá məcɛɛ yé, wo má yidá bə múúd má dâ jéég məcɛɛ minjagá yé. ¹² Muud nyə á təl məcɛɛ, á dâ námə balan nə mwo

3:12 Mat 7.16   3:13 Rom 12.16   3:14 1Kr 3.1-3; Gal 5.20-6.4   3:15 1.5, 17   3:17 Mat 5.48; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; Flp 1.9-11   3:18 Mat 5.9   4:1 Rom 7.5; 1Pr 2.11   4:2 1Yn 3.16   4:4 Mat 6.24; Yuá 15.18-19; 1Yn 2.15   * 4:5 Bóól bwá cɪ ná: «Shíshim Zembî nyə a sá ná í zág jɪ shédí yí í bul bə nə wú». 4:6 4.10; Mik 3.34; Mat 23.12; 1Pr 5.5   4:7 Ifz 6.12; 1Pr 5.8-9   4:8 Sôm 18.21, 25; Iza 1.16; Zak 1.2-3; Mal 3.6-7 4:9 Luk 6.25   4:10 4.6; 1Pr 5.6   4:11 Sôm 101.5; 1Pr 2.1   4:12 Rom 14.4; 1Kr 4.5

yé, ji nji ngwûd. Nyə wə jí nə ɲkul sá nə muud cùgəg, nyə nómá wə jí nə ɲkul sá nə muud yég. Wo wə zé nə wo yég muud jí wo kúná-kúnə yé məbɛɛ?

¹³ Bi bāɲ ntāg íí, bi mé dɛ ci ná: «ɲkí múús ɲkí mán sá é kə ɲgwála shús ɲgwála kəl, kə ji wu mbú nciɲdî ɲgə sá mákíd bii mwaanê» ¹⁴ Í ɲjúl nə bi ampúyé nda cug jín í é bə mán nə; bi búəsə nda ɲgúdá í dɛ wós fúfwálá nə ndéé í mú jímb yí. ¹⁵ Bi mó jəlá nə yidá dɛ ci ná: «ɲkí Cwámba mé magulə, sá é cugə, sá sá sá shús sá kəl.» ¹⁶ Nji bi mú ɲgə ɲkêny mənýúul nə bəgəwə dún dɔɔɲg; váál ɲkényá nyúul dɔɔɲg dēsh dúsə ɲkí bəw. ¹⁷ Muud mə mpú dɛ sá mənýwa yé, á ká bə kú sá mwo, a mé səm.

5

Mikúkúm mí ó káálugə

¹ Bi bāɲ mikúkúm ntāg íí, jīgá mənýúul; kímúgá ɲkwiimbyé nəcé məntágula mé zé bii bî. ² Kúm dún í mé bwo, mikáándá mín mí mé díya óshê. ³ Or wún nə *mwaanê wún mú nə myáɲgulə; myáɲgulə wɔɔɲg í bá bwaagulə bí məbɛɛ mún. Í bá nómá céég də bí mənýúul nda kuda í dɛ də ná, nəcé bi mé ɲkúnd kúm mwôw mégaád, í ɲjúl nə shí í wál zə shîn. ⁴ Dugá, bi á ban nə bi ajónáyé nə olwaábulə bwə á dɛ saag bí məmpəg ífambə wá. Myéna bí á mé mánda myɔɔɲgú mí ɲgə kîm ɲgə shwəman bî, Cwámba á ɲkul nyêsh mé gwág ɲkwiimbyé ólwaábulə bwə ɲgə kîm wá. ⁵ Bi mé cugə wa shí mishwun, ɲgə gwú iyéesh bín, ɲgə cugə cug nyanjá. Bi a mé bwaag nda mimyáágə mí ócúdu bwə bá cígə jwów lú zāɲ myá. ⁶ Bi mə dɛ bə ná, muud kú nə məbɛɛ, bí yə nyə məbɛɛ, bí gwú nyə, a kú ləl lúu nə bî.

Mbúgula bág nə jísów

⁷ Nə ndéé bwaɲg, ɲgəgá nə jísow, kə kumə jwów Cwámba mə bá zə yí. Bi mé dɛ dí dág íí? Mbɔɔl məmpəg mé dɛ ɲgə bwánd nə nyə é bii jɔjɔ mpúmá í é wú nyə məndəlúd yí. A dɛ jísow nə ndéé ompú wá mətéédúlé nə wá məshíné nywə. ⁸ Jísówúgá nómá ntó; máándúgá milâm, nəcé Cwámba wál bá nyɲgə zə. ⁹ Bwaɲg, bóól bwə nda dɛ tədɛwə nə bóól, bi a bá ɲwa mábɛɛ. Dugá muud mə zə sámb shé milésú yé tál mpumbéd íí. ¹⁰ Bwaɲg, *buud ɔ mícúndá bwə á dɛ lás nə ɲkul mə Cwámba wá bwə á jug, bwə kú lámusa; ɲwagá yuug nə bwo. ¹¹ Nda bí mé mpú ná, shé ɲgə ci ná buud bwə á bə nə zény kélə shwóg wá, báá bwə mé jəla. ɲgaá bi a shí gwáduga lâɲ mé Zhwôb; nyə á bə, a ɲgə tɛem dág mícúɲ, a ɲgə kə nji shwóg nə shwóg. Bi a shí nómá dág cé Cwámba nyə á kə shúgula təl nyə yí. Zembî ji bul bə nə lâm íɲkúɲkwon, á dɛ gwág búúd cey lámád.

¹² Bwaɲg, sá bí mó jəlá nə tééd fwó mpu yí jí ná, ci bi kú dɛ keen jon lə gwôw, kú keen məndəlu mə shí, kú nómá keen tɔɔ nyúl ɲkaané íshús. Dugá ci nji «Haaw» ja í jəlá nə bə haaw yí, ci «Mbô» ja í jəlá nə bə mbô yí; dugá sá ntó shú nə bi bág bə kú ɲwa mábɛɛ ja Zembî mə bá cígal mílésú yí.

¹³ ɲkí ɲgwól múúd á na bídí ɲgə bwəma nə minjugú, a jəgəlag nə Zembî. ɲkí ɲgwól ji nə məshusug íí, a séyug isusa ságusə Zembî. ¹⁴ ɲkí ɲgwól múúd á na bídí ɲgə bwə íí, a jówúg ocúmbá buud wá *Dɔ lú óbúgula, bwə zəg jəgula nə Zembî shú dé, bwə ɲgə shúlə nyə məwúdə jínə mé Cwámba dí. ¹⁵ Bwə ká sá mājəgula mɔɔɲgú nə búgá, mbəl í é cugə, Cwámba nyə é wəel nyə təl tətəlí. Í ká ntāg bə ná nyə a sá *mísəm, Cwámba juu nyə nə myo. ¹⁶ Nə ndéé, dugá sá nə ɲgwól kə magulə mísəm myé wə ɲgwól, ɲgwól jəgula nə Zembî shú mé ɲgwólúgá, shú nə bi dág yál. Məjəgula mə tətəlí muud mäsə mə aɲkál-ɲkálú, mé dɛ séy. ¹⁷ Eli nyə á bə nómá nda shé. Nyə á jəgula nə Zembî nə lâm yé wēsh nə ompú bwə tówúg kú ná nywə. Ompú bwə á shí tów kú nywə tāɲ mimbú mílól

4:13 Mik 27.1; Luk 12.18-20   4:14 Zhb 7.9-10; Sòm 39.6   4:15 Mís 18.21; Rom 1.10; 1Kr 4.19; 16.7   4:16 1Tm 6.17; 1Yn 2.16   4:17 Luk 12.47   5:1 Mik 15.6; Iza 5.8-10; Amo 6.3-7   5:1 1.10; Luk 6.24   5:2 Mat 6.19-20
5:4 MmN 3.7; Ləv 19.13; Zhe 22.13; Mal 3.5   5:5 Zhe 12.3; 25.34   5:7 Zhu 2.23; 2Pr 3.3   5:8 Rom 13.11-12; 1Te 5.5-8; Heb 10.25, 37   5:9 Mat 7.1-2   5:10 Mat 5.12; Heb 11.32-38   5:11 1.12; MmN 34.6; Zhb 1.21-22; 2.10; 42.10-17   5:12 Mat 5.34-37   5:13 1.5-6; Mís 16.25   5:14 Mak 6.13   5:15 Mat 9.2; Mak 16.18
5:16 Sòm 32.3-5; 38.4-6; Mik 28.13; 1Yn 1.8-9   5:17 10j 17.1

nə oŋkwoond ósaman. ¹⁸ A mú nyingə jəgula gúl ja, jon í mú nywélushi mpú né ndeé mändəlú mé mú sá né məmpəg mé wúmég.

¹⁹ Bwaanɔ, ŋkí ŋgwól múúd á na bídí mé béégya nə obúbólé, a kə ŋgə gwaa cwagəwa, ŋgwól mé ká sá né a nyíngəg nə mpús íí, ²⁰ mpugá né muud mə sá né sóol misám wúg kóómb nyə ámə ŋgə cwagəwa yí, a nyíngə nə mpús yé, a mé sá nó *shíshim yó í fáámug nə shwiy; a mé sá námé né Zembî bəg kú ná kənd mísh ncúlyá mísám myéd.

Kálaad ashúshwóógú Pyêr nyá á cilə yé

Isâ í dúgyá nə Pyêr ashúshwóógú yí

Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Krîst, bá Silvê (Silas) wə bwə á cilə (1.1; 5.12). A ci ná í á bə bwə njúl *Babilon (5.13). Róma wə á ngə jəlá nə jôw nə Babilon éne.

Kálaad nyáméfwó ngə nyîn ná nyə á ciləw shú búúd bwə á ngə kúnəw nyíi yábə ókrîsten dí wá (2.2), mədɔ máh mə á bə ciimá ntúni ímpál í shí ítóon yá Azi ácwáágé dí. Məma íciyá bísa cínəngú ntúga:

(1) Okrîsten búsa ijigə-jigə wa shí gaád (1.1 nə 2.11).

(2) Cug, nə shwi y mə Yésus-Krîst í jəlá nə bə krîsten yêsh yuug á ngəg nə bə yí.

(3) Yuug jəng í lwó krîsten kuú njəond á kyéyugú nə ohááden yí, nə bóól okrîsten yí, nə otówe ɔ shwóg yí (2.18–3.6).

(4) Kuú njəond ósóol ɔ mäsáal búsa nə omása ohááden wá, nə budá bwə á bá ohááden wá (5.1–7 nə 1.22–2.3).

Cug mə krîsten í jəlá bə mbii á ná buud ɔ tóon bwə bəg kú nə sâ bwə júm okrîsten yí.

Məbədə

¹ Mə Pyêr, *muud lwámá mə Yésus-Krîst, mə wə mə cílə kálaad éga. Mə cilə bí miféeshá mí Zembî mí á mə ciima, kə ngə cugə cug ijigə-jigə Pêh, nə Galátia, nə Kapados, nə Azi, nə Bitinî yí. ² Féeshálə Zembî Sónngú nyə a féesh bí yí, í á bə yuug nyə á bwey yigula ná a bá sá yí; nyə á ka sá ná ŋkêŋkê Shíshim tálúg bí koogú, bí bəg nə məgwág nə Yésus-Krîst, məcií mé mə fúbúg bí.

Zembî kə bul sá bí mpaam, a bul námə sá ná bí cugəg nə shee.

Akíba nə cug Zembî ngə nti sá yí

³ Gúmə nə Zembî, Sónngú mə Cwámaba wúsú Yésus-Krîst. Gúmə nə nyə muud nyə á bul gwág sé cey lámád, a gwúmushi Yésus-Krîst, a mú sá né sé byélúg ncuncumbə cínəng gwúmúlə wəng dí yé. Byélúlə sé á mə nyiŋgə byél ja ábeê wəngú í á mə sá né sé bəg nə bwágé lúú í ábúlé bwelə bə nə mäsám yí, ⁴ sé ka ngə bwánd dúsú kow lú mánywa Zembî mə bwíg gwów jəng dí yí, mánywa mə ábúlé bwelə ntáma, kú bwelə kə mábwam, kú bwelə jumə má. ⁵ A mə bwíg námə bí buud mpífə nyé í ngə baagulə wá, bí buud ngə bíi mbaagulə wəngú nə zhií a búgə wá, shú né bí bág ŋwa cug á mə bwey shîn kwəmusa búúd bə yí, cug í bá nyîn nə ngəh mwów mâ məzhúgúlá dí yí. ⁶ Bí mú ngə jág bul bə nə məshusug ja bí ngə mpu ntó yí, tɛem bə ná í é jii ná ná bí ngəg nə bwəma nə məkugulu mimbií mimbií, mə ngə sá bí məcəy mə lâm búbaalé fwálá ja gaád. ⁷ Məkugulu wəngú mə jəlá nə bə, nəcə búgə jín jí nə mfíí ntə or, sâ í dú ntáma yí; nə ndéé, námə nda bwə dú wá or kuda dí fyá nyə ná, búgə jín í jəlá nə bwəma nə məkugulu shú ná í mpúyúg ná jí fwámé búgə, bí ka bá ŋwa məshwúmb, ŋwa gúmə, bwə ságusə bí jwów Yésus-Krîst mə bá zə lwóya nyúúl yí. ⁸ Bí ngə cɛel Yésus wəngú í njúl ná bí a shígé dúg nyə, bí ngə *búgula nyə bí kú námə fwo dúg nyə; gwə wə ngə yə bí məshusug mâ ntə ŋkwón, mbii məshusug múúd cugé nə ŋkul bə nə ndí jí. ⁹ Məshusug wəngú mäsə nəcə bí mə bíi myəna mi búgə jín: *mishíshim mín mí bá bíi cug.

¹⁰ Buud ɔ mícúndə bwə á cúndə ná Zembî mə bá sá bí sóólúgú mpáam wá, bwə á wundə micilyá, sê ná bwə wámbulé cug míshíshim mín mí mə bíi ní*. ¹¹ Bwə á ngə sê ná bwə mpúg fwála isâ byəngú í á bə ná í bá sîy yí, nə váál í á bə ná í bá ngə sîy yí; nəcə Shíshim mə *Krîst bwə á bə nə ndí yí í á bwey jaaw bwo məcəy í á bwey bə ná Krîst mə bá zə bwəma nə ndí má, nə gúmə í á bwey bə ná í bá bə cínəng mpúsə yí. ¹² Zembî nyə á ka lwó bwo

1:1 2.11; Zhk 1.1   1:2 2.9; Rom 8.29; Ifz 1.4; 2Te 2.13; 2Pr 1.10 məcií: 1.19   1:3 1.23; 2Kr 1.3; Tit 3.5   1:6
2Kr 4.17; Zhk 1.2-3   1:7 Zhb 23.10; Sôm 66.10; Iza 48.10; 1Kr 3.13   1:8 Yuá 20.29; 2Kr 5.7   1:9 Rom 5.2; 6.22;
Ifz 1.14   1:10 Luk 24.46; 1Kr 15.3-4; 2Pr 1.19-21   * 1:10 Tééd na kə wóos mpánzə 12, jísə sá Yésus
nyə á ci Mat 13.17 nə Luk 10.24 yí.   1:12 Ifz 3.9-10

ná lân bwá á ngə bwiing yí í á shígé dúgya nə bwo, í á yida bæ shú dán. Nə ndeé, ηkəηkə Shíshim mé ka wú gwôw zə sá nə obwiingye bwá bwiingye bí lân wəwngə. *Wəwngəles bwáméfwó bwá ngə cəel kənd mísh ísá yá lân wəwngəd.

Kuú njəwond á buud ó Zembî

¹³ Nda jí ntó nə, ságá nə milúú mí bóg bí ηkí yísa, cunalugá íyéesh bín, ságá nə bwágó lúú jêsh í bóg bí nji mpáam mé Zembî dî, mpaam á bá sá bí ja Yésus-Krîst mə bá lwóya nyúúul yí. ¹⁴ Ságá nda bwán wə məgwág, kúgá ná ngə bə iyéesh í ayíyáag bí á də bæ nə ndí bí kú fwo mpu Krîst yí. ¹⁵ Muud nyə á jôw bí yé nyə ádé sɛɛngya nə məbôw; nda jí ntó nə, bí mé jəlá nə də sásulə məbôw kuú njəwond wán wêsh dî. ¹⁶ Gwó wə jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, nə: «Bógá miηkəηkə mi búúud, nəcé mə ji ηkəηkə.»†

¹⁷ Də mə də sámə búúud milósú nda í jəlá nə, kú kə múúud ηkəwóməd; Də wəwng ntəg ó bí mé dú kámə yé. Nda jí ntó nə, ηgəgá nə cugə nə fúndúgú té bí bí ná wa shí mishwun yí, ¹⁸ bí ngə mpu nə Zembî nyə á jəna tən yílúə bí mbeé cug bí á lóg nə impáambə bín yíid. Tən nyəwng í á shígé bæ ísá nda or ηkí kwóógú bwá də lúə *mwaanê nə ndí yí, ísá bí nə ηkul ntáma yí. ¹⁹ Tən Zembî nyə a jəna yí í á yida bæ ijimé í məcíí, mə njúl nda məcíí mə mwá ncwəmbə jísə kú nə sá á jumúg, kú nə təw cúcwán lá məbwam yé, məcíí mə Krîst. ²⁰ Zembî nyə á bwey təl Krîst ntó a nda fwo fwə shí nə gwôw; a mə ka zə sá sóólúgú wəwng shú dán mwów mə məzhúgúlá məgaád. ²¹ Nyə gwúmushi Krîst, a sá nə a ηwág zhwo gúmə, shú nə búgə nə bwágó lúú í bóg bí nyədí.

²² Nda bí á mə ηwa obúbálé nə məgwág nə, məgwág məwng mə á mə fúbushi bí *mishíshim nə bí céełag fwámé ciilálə á omínyəwə, kú nə məkəη. Ciilagá mpəđúgá nyín nə milám mífúbán, ciila ntó kú yəw. ²³ Bí mé jəlá nə ciila kú yəw, nəcé, bí buud bí á mə byél ncuncúmbə wá, mpəg í á mə byá bí yí í cúgə ntəg mpəg jí nə ηkul bwo yí; jísə mpəg í cúgə nə ηkul bwo yí, gwó wə Milósú mí Zembî myá mikuwó, mí ákandugə. ²⁴ ηgaá jí cilyá Kálaad Zembî dí nə:

Buud bēsh búšə nda ikáá,
ijəə byáη nda fuláwa.

Káá í dú shwáás, fuláwa kud,

²⁵ nji Milósú mí Zembî myáá

mí njúl kandugə á kandugə.

Milósú mí Zembî myəwng wə Jəəə Lán bwá á bwiing bí yí.

2

¹ Nə ndeé, yəwəgá məgwə mə lám, yəw məkəη, nə kwába, nə zhín, nə ojaawú-jaawú. ² Yidagá gwág yéesh milósú mí Zembî nómə nda íkúkény í dú gwág yéesh bəl nə. Milósú mí Zembî mísə bí mún mənyá, fwámé mənyá kú bæ mə fulá. Bí mé jəlá nə gwág myə yéesh shú nə mí sáag nə bí ηgəg nə wəy kə bá kumə cug á kandugə kandugə dî. ³ Í é bæ ntó ηkí bí a mə kəgúlə Cwáməbə nə ndeé bí kwey nə á nywa.

Mísəwng agúgwáan

⁴ Shíshúgá Cwáməbə kúnə-kúnə; a jísə kwóógú á kuwô búúud bwá á myaas yí, í njúl nə dáá wə Zembî nyə a féesh nə dúšə jimə shú dé dí yí. ⁵ Bí músə mikuwó mí məkwóógú; kwagá ngə sɛɛngya nə ndeé bí mú bæ njów á *shíshim shú ísəy í fada, í dúg kənd Zembî *mətúnuga mə shíshim, nyə é də məgúlə lúú mə Yésus-Krîst dî má. ⁶ Jísə Kálaad Zembî dí nə:

Dugá! Mə a mə féesh jimə kwóógú,

1:14 Rom 12.2; Ifz 2.3; 4.17-18 1:15 Ləv 19.2 † 1:16 Dúgúg cilyá ni Ləv 19.2 dî. Í ngə cəel ci nə: dugá sásulə mísəm, nəcé mə ádé sɛɛngya nə mísəm. 1:17 Iza 63.16; Zhe 3.19; Mat 6.9; 16.27; Rom 2.6; Zhk 2.1; 1Pr 4.5 1:18 Mat 20.28; 1Kr 7.23; 6.20 1:19 1.1-2; Yuá 1.29; Mis 20.28; 1Kr 5.7; Ifz 1.7; Heb 9.12

1:20 Ifz 1.4 1:21 gúmə: 5.1; Rom 5.2 1:22 2.17; 3.8; 4.8; Rom 12.9; Gal 6.10; 2Pr 1.7; 1Yn 4.11 1:23 Yuá 1.13; Heb 4.12; Zhk 1.18 1:24 Iza 40.6-8; Zhk 1.10-11 2:1 Ifz 4.25; Zhk 1.21; 4.11 2:2 1Kr 3.2 2:3 Sôm 34.9 2:4 Sôm 118.22; Iza 28.16 2:5 2.9; Rom 12.1; Ifz 2.21-22 2:6 Iza 28.16; Rom 9.33

mə bwígg dwo Siyôn* tâŋ kwóógú áshúshwóógú.

Muud mə jéég kwonj nyédfí yé nyə abáŋe sám̄ba.

⁷ Zembî mə sá ná bí buud ŋgá *búgula wá bi ŋwág gúmá. Nji, buud bwé anjê nə búgula wá, jí shú dán ná:

Kwóógú ólwəye bwé á myaas yí,

í mə bæ kwóógú lú lúmuga†.

⁸ Í nyiŋgə námə bæ kwóógú lú mábəəgú,

kwóógú í é d̄a búlal búúd yí.

Bwé é d̄a bwiim cínəŋgú nəcé bwé mə ban ná bwé *amágúláyé ciyá mə Zembî; Zembî nyə á bwey námə tâl bwo nə bwé bág shúgula ntó. ⁹ Bi báá bi búšə mpwonj buud Zembî nyə á féésh yí, bi búšə kında ófada ə Cî, lwonj búúd mə Zembî, kúl búúd Zembî nyə á kusə yí; nyə á féésh bí ná bi dúg bwiing məma ísâ byé, nyə muud nyə á jôw bí ná bi wúg yídúgú d̄ zə mánkenya mé mâ mímbúgú d̄i yé. ¹⁰ Bi a shígé bæ kúl mə Zembî yág, bi músə kúl jé ja gaád. Zembî nyə a shígé d̄a gwág bí cey lámúd, a mú ŋgə gwág bí cey lámúd ja gaád.

Kuú njəənd ósól ə mäsáal ó Zembî

¹¹ Yé bwáánj mə búl cēel wá, bi búšə ijigə-jigə wa shí gaád nda buud bwé njúl ízhaá shíd nə bwé bá cə wá. Nə ndéé, mə ŋgə yágə nə bí náá: yəwugá ŋgələ bə iwímbúg í cug múúd, í cēel gwíŋya bí *mishíshim. ¹² Dugá bæ nə jə kuú njəənd na cug bínđŋ ohááden ŋgə cugə níid. Í dúg bæ ntó shú ná, ja bwé céél d̄a ntáma bí mínə nə bi búšə mímbúwúlú yí, bwé yídag d̄a dúg jəjə míśólúgú mín nə ndéé bwé mú bá yə Zembî gúmá ja á bá zə yí.

¹³ Nda bí búšə búúd ə Cwám̄ba ná, bídúgá nə tówe shwóg yēsh búúd bwé mə tâl yé jwúg nə bí; njwú-buud jwúg nə bí nə nyə wə jí ájəláci, ¹⁴ ogwám̄na jwú nə bwo wə njwú-buud nyə á tâl nə bwé dúg yə ósól ə mábđw intúgúli, d̄a ságusə íjə i búúd wá. ¹⁵ Nəcé sâ Zembî ŋgə jii yí jii nə bi dúg sá mánywa, mánywa məəŋg mə é d̄a sá nə míkás mi búúd mí bəg kú ná nə sâ mí é ci bí yí. ¹⁶ ŋgəgá nə cugə cug fúl; nji, cug fúl jəəŋg í á jəláyé nə ka yida bæ bí búduga dúlə shweel məgwə mə lâm; dugá yida ŋwa bíméfwó nə bi búšə salawús mə Zembî d̄i. ¹⁷ Gúmálúgá muud yēsh, bí cēel ómínyəŋú b̄n wá búgá, ŋwa Zembî nə gwəjəgá, gúmal njwú-buud.

Cug ólwaábulə

¹⁸ Yé ólwaábulə‡, bídúgá nə omása b̄n bwé jwúg nə bí, ŋwagá ijwúga byánj nə fwámé gwəjəgá; təə omása búšə nə bów-bđw fúlú wá, kú bul bæ nji bəəŋg búšə nə jə fúlú wá, ŋkí ntəg bəəŋg bwé ádé yá wá. ¹⁹ Mpugá ná, jisə jəjə sólúgú nə múúd jisówúg məntágula á ŋgə bwəma nə ndí a kú nə məbξé má; a jisówúg kú lámusa nəcé nywáá bələ múúd mə Zembî. ²⁰ ŋkí muud mə jisəw bígá á bwəma nə ndí nəcé a sálə mábđw yí, dáyé dúmá nyə é ŋwa cínəŋg yí? Wó ká ŋgə yida jisəw njugú wo ŋgə sá mánywa, jisə jəjə sâ mísh mə Zembî d̄i. ²¹ Zembî nyə a jôw ntəg bí ná bi zəg cugə ntó. ŋgaá *Kríst nyə á jug shú dán? Nyə a lwó bí yuug nə bi bág d̄a bə zhí nyé. ²² Nyə muud nyə á shígé bwele sá *səm yé, nyə muud nyə á shígé bwele lás lésú mákəŋ yé, ²³ nyə muud nyə á d̄a bæ, bwé ŋgə lwíy nyə a kú bwele yé, a tēem jug, a kú cwambulə búúd, a yida d̄a jôw nji Zembî muud mə dá cígal mílúsú tútəlí yé; ²⁴ nyə muud nyə á ŋwa misəm míśú nyédfí nyúúlú d̄ kə nə myo kwólós

* 2:6 Dúgúg ciyá ni Rom 9.33. Siyôn nyə á bæ məma mbúŋ bwé á lwə ŋgwála á Yurúsəlem cínəŋg gwów yí. 2:7 Sôm 118.22; Mat 21.42; Mis 4.11 † 2:7 Dúgúg sá ni Mat 21.42; Mak 23.20; Mis 4.11 nə Ifz 2.20. Í á d̄a bæ kwóógú bwé á d̄a tēéd jil méndəlúd yí, dwó wə bwé á d̄a bə ja bwé lám mányunj mə njów yí. 2:8 Iza 8.14; Rom 9.33 2:9 1.2; MmN 19.5-6; Ləv 19.2; Mbá 4.20; 7.6; 14.2; Iza 9.1; 43.21; 61.6; Mis 26.18; Rom 5.17; 2Kr 4.6; Ifz 5.8; Tit 2.14; Heb 13.12; 1Pr 2.5; Mbú 1.6; 20.4 2:10 Ozē 2.23; Rom 9.25 2:11 1.1, 17; Sôm 39.13; Rom 7.15, 17-23; Gal 5.17; Heb 13.14 2:12 Iza 10.3; Mat 5.16; 2Kr 5.10 2:13 Rom 13.1-7; Tit 3.1 2:15 3.16 2:16 1Kr 6.11, 19-20; Gal 5.13 2:17 1.22; 3.16; Mik 24.21; Mat 22.21; Gal 6.10; Flp 2.12 2:18 Ifz 5.21-6.9 2:18 Ifz 6.5-8 ‡ 2:18 Ciyá sə mə cí na nə «lwaábulə» ni jisə námə Luk 16.13 nə Mis 10.7 nə Rom 14.14. 2:19 5.12 2:20 4.14 2:21 Mat 16.24; 20.26-28; Yuá 13.15; Rom 15.5 2:22 Iza 53.9; Yuá 8.46; Heb 4.15 2:23 3.9; Iza 53.7; Mat 26.55-56, 67; 27.14, 27-31 2:24 Iza 53.4, 5; Rom 6.2, 11; Kol 2.14; Heb 9.28

dí yé, nyə a sá ntó shú né sá bég mimbimbə shú sâ í dúgyá nə misəm yí, sá kág yida ngə cugə shú otútəlí; nyə muud nyúúl í á jug nə yáág-yáág mǎfǎŋ bi bǎŋ bi mú yǎl yé. ²⁵ Nəcə bi á bə nda incwəmbə í á jímb nə zhií yí. Ká, ja gaád hí, bi mə nyiŋgə zə wé muud ngə wíil *mishíshim mín ngə baagulə myo yé.

3

Cug á mpédúgá mudá bá mudûm

¹ Budá o, námə nda sá amə ci nə bóólúgá nə, maguləgá nə ogwúm bún bwé jwúg nə bî; ntó nyə e sá nə, tɛem bə nə bóól bwé ngə bə nə məshwán, kuú njəond mə búdá bǎŋ í é sá nə bwé maguləg Milósú mí Zembî ntúni muud nda lésha nə bwo. ² Bwé é magulə nji nə dǎlə dúg nda bí ngə cugə nə lâm ngwúd nə, nə nda bí ngə mpu yə bwo gúmá nə. ³ Kúgá dū sá nyanǵá á nyúúl dí tóón, dū fendya mílúu, dū bwáád óŋkaaw nə ivunǵá í or nə mikáándé mí álal-kus. ⁴ Yidagá dū sá nyanǵá í á búle bwele fyóómb yí, nyanǵá á lám dí cwû: fúlú á kú dū yâ, dū bə nə shee, jǎŋ nyanǵá wé í búl bə nə mǎíí mísh mə Zembî dî. ⁵ Budá bwé á gwág nə Zembî yág wá, bwé á dū bwánd sâ jêsh nə búgá wé Zembî wá, ntó wé bwé á dū sa nyanǵá yé, bwé dúgá magulə nə ogwúm bǎŋ bwé jwúg nə bwo. ⁶ Í á bə budá nda *Sara mudá mə *Aburaham, nywáá nyə á dū bə nə mǎgwág nə ngwúm yé, a dū jôw nyə nə Cwámba. Bi músə bwán ó *Sára wəŋg ka ngə sá mǎnywa kú bíd nə ifwaas í zég sá bí mitédúgá nə búl-bul-búl.

⁷ Bi bǎŋ budúm ntâg hí, námə nda mə ngə ci nə budá nə, ngəgá nə cugə nə budá bún bi ngə mpu nə bǎŋ búšə váál búúd átutagû. Ŋwágá bwo nə gúmá nə Zembî ngə námə yə bwo dán kəw á cug á ngə yə bí mpáam dí yí. Cugəgá nə bwo ntó shú nə mǎjəgula mə dúg bə bí kú nə mimyágé.

Cug á mpédúgá omínyəŋû

⁸ Mə cɛel ci nə bi bêsh ná: bəgá lâm ngwúd, bí ka dū gwígya mǎcɛy, dū ciila cɛelí á omínyəŋû nə omínyəŋû, dū bə nə lâm inǵúnkwəŋ, muud yêsh sǎlɛg nyəméfwó shí; ⁹ kúgá dū bweel mǎbôw, kú bweel mǎlwíy. Yidagá dū bə, múúd mə ká sá bí mǎbôw, bí bwádan nə nyə, nəcə sâ Zembî nyə a jôw bí nə bi dúg sá wé cí, a ka námə bá shwu bí ibwádán.

¹⁰ Mpugá nə jíšə cilyá Kálaad Zembî dí ná:

ŋkí muud mə cɛel cugə fwámé cug, cug á nə a wɛɛf nyúul,
á jǎlá nə bə kú dū jág lás nə buud, kú dū bwiiŋg íjǎǎ;

¹¹ á jǎlá nə yəw sǎlə mǎbôw, a dū sá mǎnywa,

a dū sǎ mǎzhií mêsh nə mpwogé bág,

a dū wá ŋkul nyé nyêsh nə mpwogé wəŋg kág shwóg nə shwóg.

¹² A sáág ntó nəcə mísh mə Cwámba mə ngə dúg otútəlí ɔ búúd, a ngə gwágulə mǎjəgula máŋ;

a mə yida nywaadulə mpwóombú nə buud bwé ngə sá mǎbôw wá.

Cug á fwála lə cúwúlí

¹³ Bí mə ká ntâg bə nə cim bú sǎlə mǎnywa, zə nyə e sá bí mǎbôw? ¹⁴ ŋkí bi mə ka ntâg jug nəcə ngələ cugə tútəlí, bi báá mə jəla. Kúgá bə nə ifwaas nə buud bwé mpíí bí wá, kúgá bíd nə mitédúgá mí bág bí nə búl-bul-búl. ¹⁵ Yidagá ngə yə Cwámba wún *Kříst gúmá mílámúđ, bi dū bə kwéeshá ja jêsh nə ŋkí muud mə jî bí sâ bí ngə *búgula yí, bí mpu shwǎŋla búgá jín. ¹⁶ Shwǎŋlǎlə wəŋg í jǎlá nə yida bə nə lám nə shee, nə lâm nə sǎŋ, lâm kú bɛemb təw mǎjumâ; ntó nyə e sá nə ja bwé ngə ntáma bí mínə yí, buud bwé ngə ci nə bi aŋgê nə kyey fwámé kuú njəond ókřisten wá bwé bág nə shwôn. ¹⁷ Nəcə, ŋkí Zembî mə bíd nə muud júgug nəcə a ngələ sá mǎnywa, ntó bul jəla, ntó jugúlə nəcə mǎbôw.

Yésus nyə á ntə kúl jêsh

2:25 Iza 53.6; Eze 34.5-6; Mat 9.36; Yuá 10.16; Heb 13.20 3:1 1Kr 7.16; Ifz 5.22-24 3:3 1Tm 2.9 3:7 Ifz 5.25-28; 1Tm 2.8 3:8 1.22; Ifz 4.2-3; Flp 2.2-3 3:9 2.23; Zhb 31.30; Mat 5.44; Rom 12.17 3:10 Sóm 34.13-17; Zhk 1.26 3:13 Rom 13.3 3:14 4.14; Mat 5.10 3:15 1.3-5; Kol 4.6 3:16 2.15

¹⁸ Nəcə ná, *Kříst nyəméfwó nyə á zə yə ja ɲgwûd nəcé *misám mín, nyə á zə cé buud ɔ məbyaagulə, nywáá kú nə məbyaagulə, shú nə a ké nə bí wə Zembî. Bwə á gwú nyə nyúul, Zembî mú sá nə ɲkɛɲkɛ Shíshim nyíngəg yə nyə cug. ¹⁹ ɲkɛɲkɛ Shíshim wəɔngú ɲkul nyé wə í á sá nə a kág nə ɲɔɔ lán kə cúndə *mishíshim mí á bə mímbwug dí yí, ²⁰ mishíshim mí búúd bwə á də sá miŋgáádó yág ja Zembî nyə á ɲgə jísəw məbɛɛ mə búúd *Nówe ɲgə caag byóól yí. Byóól dəɔng dí cwú wə búbaalé buud í á faam nə məjúwó* tâɲ buud mwəɔmb yé. ²¹ Məjúwó məɔng mə á bə mpwokwoond á nduwán, nda í ɲgə cug bí ja gaád ná. Nduwán í cúgə ɲgusa nə í yíl múúd məbwam mə nyúul, í yida lwó nə muud mə yid wə Zembî nə lâm ɲkɛɲkɛ†, a mə dúg cug nə zhíí á gwúmáɫə Yésus-Kříst nyə a gwúm yí. ²² Ja nyə á gwúm yí, nyə á kə gwów, a ɲjul Zembî dí mbwə məncwúm; isâ byêsh í ɲgə lwó buud mpəl yí nə byəɔng í ɲgə ntə buud ɲkul yí, byêsh í mú mənyámá méd.

4

Icug í jəlá nə cénd

¹ Nə ndeé, nda jí nə Yésus nyúul nyé í á jug nə, bweyugá bii tédúgá nə bí é jug nómá nda nyə, bí ɲgə mpu nə muud nyúul í mə jug yé, nywáá mə yíl lâm *sámú. ² A mə yíl lâm sámú ná, té á jí ná wa shí gaad yí, a bág kú ná ɲgə nyiŋgə bɛ iwímbúg, a yida ɲgə cugə váál Zembî ɲgə jii yí. ³ Bímbí bí á mə bɛ cug óhááden yág ní í á mə kwaga; bí a wá mənyúul ásíy-síy dí, nə íwímbúgud, nə fud málwəgud, nə idína í álal-ɲkul* dí, nə ɲnguləgad, nə mbeé yələ ózembî ɔ áyadúg gúméd. ⁴ Nə ndeé, ohááden bwə ɲgə káam nə bí anyiŋgəyé ná ɲgə fula sámbá nə bwo íntíwúlí byəɔngú; bwə mú ka ɲgə lwíy bí lwíy lwíyúg. ⁵ Nji, bwə bá tɔw kəɔdud mísh mə Zembî dí nə misóólúgú myəɔngú, nəcé Zembî wál bá zə sámb búúd bəsh mílészú, təɔ bəɔng bwə bá ná bə míkuwó wá, təɔ bəɔng bwə á bwey yə wá. ⁶ Sâ jəɔng wə í á sá nə ɲɔɔ lán í kág nómá nə ndeé buud bwə á yə wá gwág, shú nə, ja bwə mə shín bwəma nə cígúlé mílészú á buud míshwun dí yí, bwə káág nómá bwəma nə cug mə Zembî *shíshim dí.

Cug óbúgula té sə ɲgə bwánd Yésus yí

⁷ Məshíné mə isâ byêsh mə músə kúnə-kúnə. Kúgá də wagula, dəgá cunal íyéesh bín shú nə bí dúg sá məjəgula. ⁸ Fwogá tédé bə nə fwámé məcey mâ omínyəɲú nə omínyəɲú, váál məcey dəɔng í də búdal ncúlyá *misám. ⁹ Dəgá sá nə, bóól mpu ɲwa bóól bwədí mínjəw, bóól mpu ɲwa bóól, bí ɔ də sá ntó kú cwaduga. ¹⁰ ɲwagá biméfwó tâɲ ikulág mə á mə bii mpaam mə Zembî mimbíi mimbii má; bí ka də sá nə, muud yêsh kwíind bóólúgá nə jé sâ Zembî nyə a téduga nyə nə ndí yí. ¹¹ Ntó jí ná, ɲkí muud mə lás íí, í bág nda a ɲgə kala sâ Zembî nyə ámə ci yí; ɲkí muud mə kwíind bóólúgá, a kwíindúg bwo nə ɲkul Zembî mə yə nyə yí; í jii nə misóólúgú mín myêsh mí yág Zembî gúmá lúu mə Yésus-Kříst dí, nyə muud jí nə gúmá, nə ɲkul, kandugə á kandugə yé. Amen.

Buud bwə ɲgə bwəma nə cúwáí wá bwə mə jəla

¹² Yé bwááɲg mə búl cəel wá, ja məkugulu mə é bádugə bí nda kuda yí, kúgá seegya mwo nda gúl sá í ajəláyé nə bə yí. ¹³ Yidagá gwág məshusug nə bí ɲgə ɲwa dún kəw lú məcey *Kříst nyə á jug nə ndí má, shú nə bí bág gwág məshusug, bí kəɔs ja á bá lwóya mílwanə myé yí. ¹⁴ Búúd bwə ká fiim bí nəcé bí bələ ókrísten íí, bí mə jəla; mpugá nə Shíshim mə Zembî, Shíshim á gúmá wúsə bídí. ¹⁵ Nji, muud a bídí sámbá nyə ajəláyé nə kə jug nə nyə ámə gwú múúd, ɲkí ntəg nə nyə ámə júwo, ɲkí sá mól məbđw, ɲkí nə nyə

3:18 2.21; Rom 5.6-8; 6.10; Heb 4.15; 7.27 3:19 Mət 6.2; 2Pr 2.4; Yúđ 6 3:20 Mət 6.14-22 * 3:20 jí nómá nə ɲkul bə nə «məjúwó mə á cug búbaalé buud». 3:21 Rom 6.3-4; Heb 10.22 † 3:21 jí nómá nə ɲkul bə nə «muud ɲgə gwáám Zembî lâm ɲkɛɲkɛ». 3:22 Mis 1.9; Ifz 1.21 mbwə məncwúm: Mat 22.44; Rom 8.34; Mis 2.33 4:1 2.24; 2Kr 4.10; Gal 5.24 4:2 2.21 4:3 Gal 5.19-21; Ifz 2.3; Tit 3.3 * 4:3 Idína í álal-ɲkul: Mbií idína wəɔng í á də bə, buud də nə ɲgul ntə mínji, buud sá jəngə kú nə məsus. 4:5 1.17; 2Tm 4.1 4:7 1Kr 10.11; 1Te 5.5-8; 1Yn 2.18 4:8 1.22; Zhk 5.20 4:9 Heb 13.2 4:10 Rom 12.6-8 4:11 Rom 12.7; 1Kr 10.31; 12.8; Zhk 3.1 4:12 1.7 4:13 5.1; 2Kr 4.10; Rom 5.2 4:14 2.20; 3.14; Mat 5.10-12; Mak 13.11; Mis 7.55

ámæ sá íshwíguli. ¹⁶ Ækí muud mé yida jug næcé a bæle krîsten íí, a kú bæeg gwág shwôn, a yídag yæ Zembî gúmæ næ jínæ lú krîsten. ¹⁷ Mpugá næ fwála læ cígúlé milású í mé wós, í é fwo tééd næ buud wâ njów mé Zembî. Ja í ká bæ næ cígúlé milású í tééd næ sá yí, buud bwé ñgá bán næ bwé ámagúláyé Jɔjɔ Lán mé Zembî wá bân bwé bá bæ ntadel?

¹⁸ Ækí í tééd fwo líduga shú næ tútəlí muud dúgúg cug,

í ka bæ ntadelé næ muud jí kú bísh nyæ yé bá bân sóɔl *misám?

¹⁹ Næ ndéé, buud bwé ñgá jug næcé Zembî nyæ ámæ jii næ bwé júgug wá, báá bwé kég shwóg næ mænywa, bwé bádug ijim byán mábwé mé múúd nyæ á té bwo yéd, á dú námæ sá sâ jêsh á cí yé.

5

Mæcwûñ

¹ Mæ léshá næ ocúmbá wâ *Dɔ bwé ñgá bæ nûñ bídí wá. Mæ jii námæ cúmbá á Dɔ nda bwo, mæ á bæ ntâg ja Yésus nyæ á jug yí, mæ bá námæ bæ næ kow lú mílwané mí bá zæ nyîn myá. ² Mæ yáág næ bí ocúmbá wâ Dɔ nááá: wílúgá ítow Zembî nyæ a mé yæ bí yí. Bi ɔ mpú dæ dúg byo næ lâm wêsh váál Zembî mé jíí yí, kú bæ nda sâ cínúllá næ muud ñgæ cínal bí, mbô; kúgá bæ næ yéesh mábii, baagulagá bwo næ jɔ tédúgá. ³ Buud Zembî nyæ á bæd bí mábwéd ðni, kúgá yida mpáámbawo bwo gwôw nda bi búsa bwo omása, yidagá ñwa bíméfwó tân iyuuug soonz jêsh í jóla næ bæ yí. ⁴ Næ ndéé, ja Mása obaagulæ ó ítow mæ bá zæ lwóya nyúúl yí, bí ka bá lég *tûm gúmæ á mílwané í cúgé næ ñkul bá bwele jumæ yí.

⁵ Ntô námæ wé mé cí næ bí mæncwémá nááá: bídúgá næ ocúmbá buud bwé jwúg næ bí. Mpédúgá nyîn ntâg íí, muud yêsh sálug nyæmfwó shí, næcé Zembî mé dæ lúmbuli næ buud bwé dæ ñkêny mányúúl wá; ñji, bæñg bwé sæl bwæmfwó shí wá, a sá bwo mpaam.

⁶ Sælúgá bíméfwó lal-lal mbwé mé Zembî dí shí, nyæmfwó ka bá bân bí ja fwála dœñg í bá bæ yí. ⁷ Yílúgá isâ byêsh í ñgá kænd bí mílâm gwów yí, bæd nyæ mábwéd; mpugá næ nyæ wé ñgá baagulæ bí. ⁸ Dugá cunal íyéesh bín, jigá ñkasê. Muud lúmbúllí wán Njwû mæjamb ñgæ kuñg nda zhwambáñkwuñ mé dú báam næ, a ñgæ sɔ muud á céégúg dæ yé. ⁹ Dugá lul lúu næ nyæ, bí kú fúfug búgád, bí bwey dæ mpu næ omínyœñû bân búsa shí nyêsh dí wá bwé ñgæ námæ jug váál bí ñgá jug ni. ¹⁰ Æji, Zembî amádí á mpaam nyêsh wé nyæ a jôw bí næ bí bág buud ɔ *Krîst Yésus bí mú bæ næ kow lú mílwané myé. Zembî wœñgú, ja bí e jug búbaalé fwála yí, nyæmfwó nyæ é sá bí váál í jóla yí, a nywaadulæ bí, a wá bí ñkul, a sá næ bí bág kú ná bwele shwágusa. ¹¹ A ñwág ñkul kandugæ á kandugæ. Amen.

Mæbáda næ ibwádán

¹² Silvê wé mæ ámæ ñwa næ a zóg cilæ mæ baalé íciyá íga yé. Mæe ñgæ ñwa nyæ næ *mínyœñû waamé abúgúlag. Mæ ámæ cí næ a zóg cilæ mæ wá, mæ wág bí ñkul mílámúd, mæ báásulæ námæ bí næ bí tæl fwámé mpáam mé Zembî dí; yíímúgá mænyúúl na.

¹³ Dɔ dúsé *Babilon, Zembî nyæ á féesh námæ nda bí yí í ñgæ bóda bí; ncwémá dâm Márkus ñgæ námæ bóda bí. ¹⁴ Ægægá næ kúlulæ mækúlulæ mé cæelí.

Zembî ká sá næ bí bêsh buud bí músá búúd ɔ Krîst wá, bí cúgæg næ shee!

4:16 2Tm 1.8   4:17 Zhe 25.29; Eze 9.6; 2Te 1.8   4:18 Mik 11.31   4:19 Sôm 31.6   5:1 1.21   5:2 Yuá 21.15-17; Mis 20.28; 1Tm 6.5   5:3 2Kr 1.24; Flp 3.17; Tit 2.7   5:4 1Kr 9.24-25; 1Pr 1.4   5:5 Mik 3.34; 29.23; Ifz 5.21; Zhk 4.6   5:6 Zhk 4.10   5:7 Sôm 55.23; Mat 6.25-30; Flp 4.6   5:8 Sôm 22.14; 1Te 5.5-8   5:9 Ifz 6.11-12; Zhk 4.7   5:10 1Te 2.12   5:12 Silvê; 1Te 1.1   5:13 Márkus: Flm 24   5:14 Rom 16.16; 2Kr 13.11

Kálaad ábeê Pyêr nyó á cilə yé

Isâ í dúgyá nə Pyêr ábeê yí

Shímun Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Krîst wə nyə á cilə kálaad éga (1.1). Nyə á cilə okrîsten bêsh.

Wa kálaad éga di, Pyêr nyə á ngə lúmbuli nə buud bwá á ngə kyey nə wagəwo-wagəwo mínjígúla Də mə Yésus dí wá.

Bíl íciyá yâ kálaad éga bísə námə nda bílúgá yâ kálaad mə Yûd (dúg 2.1-8 nə Yûd 4-16). Pyêr nyə á ka tâl icé í lósú byé ntúga:

(1) A báda búúd, a mú ka báásulə mǎfúlu má krîsten (1.3-21).

(2) A mú bágulə ísýy né kuú njəond mímúwúlú mí búúd mí ngə bə nə ndí yí (2.1-22).

(3) Mímúwúlú mí də cágulə búúd bwá ngə bwánd zíyé má Krîst wá, bwá də ci ná zíyé wəəng í ábúle bə (3.1-18). Né ndéé, Pyêr ka ngə bəsa nə mímúwúlú myəəng nə Krîst ngə bə kú leel zə nəcə Zembî ngə ná fwo jísəw nə zhwoğ buud bwá bág fwo dúg cug.

Kálaad éga ji nə bíl íciyá búúd ə Yésus bwá búl gwág nywa yí:

(1) Cwámba nyə a má yə shé isâ byêsh í jǎlá nə kwínd yí (1.3-4).

(2) Jwôw ngwûd dúsə mísh má Cwámba dí nda mímú tóóshin, mímú tóóshin nda jwôw ngwûd (3.8).

Məbədə

¹ Mə Shímun Pyêr, lwaá nə *muud lwámá mə Yésus-Krîst, mə wə má cílə kálaad éga. Yésus-Krîst, Zembî wúsú nə Cugye wúsú nyə á má sá nə jə lâm jé ná, bóól búúd bwá lágúg námə búgə í njúl nə mbií mfíí búgə jísú jí nə ndí yí. Buud bəəng wə má cílə kálaad éga wá. ² Kǎlə bí é ngə kə shwóg nə mpúlə Zembî nə Cwámba wúsú Yésus yí í búlúg kwádulə bí ibwádán, í bul sá ná bi bág ná shee.

Cug krîsten mə jǎlá nə cugə yí

³ Mpugá nə Cwámba nyə á má yə shé isâ byêsh í jǎlá nə kwínd shú ná shé ngág nə cugə cug í yé Zembî gúmá yí. Nyə á yə shé isâ byəəngú ħkúl Zembî nyéd, sálə nyə á má sá ná shé mpúg Zembî muud nyə a jôw shé yé; nəcə Zembî nyə a jôw shé nə zhií á məñkənwə mé nə jə fúlú jé. ⁴ Məñkənwə nə jə fúlú jé jəəng wə í á sá ná shé bííg məma ísâ nyə á kaag yí, isâ byəəng bí nə məma mfíí shú dúsú. Nyə a sá ntó shú ná, ja bí má bíí məma ísâ byəəng yí, bów-bôw ísâ í ngə wá mǎlwaagəwo shí ga dí yí í bág kú ná nyiŋgə julə bí, mǎfúlu mún má yídagú bə nda mǎfúlu mə Zembî. ⁵ Nəcə ntó, wágá ħkul nyín nyésh ná, nda bí mú nə búgə ná, bi kwádúlag jə fúlú búgə jəəng dí, bí kwádulə fwámé mpúyá, ⁶ bí kwádulə kuú njəond á dúlə mpu bii lâm, kwádulə zény kǎlə shwóg tə jí tə jí, kwádulə kəndúlə lâm wə Zembî, ⁷ kwádulə mǎcey mâ omínyəñə nə omínyəñə, bí kwádulə cēlí cēlílə búúd bêsh. ⁸ Nəcə, jə mǎfúlu mǎni, bí má ká bə nə mwo má ngə kwíduli kúdúlig íí, mwá wə má é sá ná bi bág kú də báág məbwə, bi yidá ngə kə shwóg nə shwóg ngə mpu Cwámba Yésus-Krîst fwámé mpúlə. ⁹ Mpugá nə jə mǎfúlu mǎni, muud cúgé nə mwo yé, jisə nda muud má yə mísh a ka ngə bwówulə zhií bwówulə bwówúlag yé, a má wusa ná Zembî nyə á shí fúb nyə, yíl nyə *misəm myé mí ayág. ¹⁰ Gwə wə má cí nə bí ná, bwaəng, wágá ħkul nə njúwúlú Zembî nyə a jôw bí yí, nə fééshúlə nyə á féésh bí yí, bi ħwág byo nə məjilə. Bí má ká sá ntó, bi nda bá bwele bufa mǎbôwud. ¹¹ Ntó, Zembî mú bəgushi bí zhií ná sǎj kǎlə nyíí faan á kandugə kandugə má Yésus-Krîst, Cwámba nə Cugye wúsú.

Obúgula bwá jǎlá nə nada nə njígúla bwá á ħwa yí

¹² Gwə wə jí ná, mə bá də báásulə bí isâ íni tēem bə ná bi má bwey mpu byo, bi má bwey námə nada nə búbálé bí á jíg yé. ¹³ Mə dúg nə jísə mpwogé ná, té má jísə ná wa banda ga

dí yí, mə dúg báásulə bí isâ byəwəngû, bi bəg kú wusa mənnyúul. ¹⁴ Nəcə mə ηgə mpu ná mə wál bá zə wú banda dəwəngúd, Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst nyə á mə lwó mə ntó. ¹⁵ Mə e wá ηkúl ná bi bəg də tédwəga isâ byəwəngû ja jəsh, tɛɛm bə ja í bá bə mə mə kyey yí.

Njígúla mə Pyêr wúsə búbələ njígúla

¹⁶ Sá á sá nə bi mpúg nda Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst mə bá nyiŋgə zə nə ηkul ná. Mpugá nə ja sá á yə bí njígúla wəwəng yí, sá á shígé ηgə bwiŋg bí milán búúd bwə á tɛ nə milúu nə ndéé bwə mpu shîn táag myá. Jísə nə sá á dúg cé ícwám̄ba jé nə mísh mósú. ¹⁷ Haaw, nyə a ləg gúmə nə milwané mí ηgə zhu wə Zembî Sósóŋgú. Nyə a ləg byo ja kál lú íci mə Zembî á milwané í á ci nə nyə ná: «Mwân abábə waamə óga; nyédí wə lâm wâm wêsh wúsə yé.» ¹⁸ Sá óga sá á gwág kál dəwəngú í ηgə zhu gwôw jəŋ dí ja sənónə sá á bə mbúbúŋ Zembî nyə a féesh yíid. ¹⁹ Nə ndéé sá ηgə wá milâm mísh oncindî íciyá í *búúd ɔ micúndád. Í bul jəla nə bi kəndwəg mísh íciyá byəwəngúd nəcé bíshə shú dənúd nda lám̄ba í ηgə gwə yídúgúd yí, í gwə ntó nə ndéé kə wós ja ácén-cení a kúndə mán mə bá fɛɛn bí mənkenya mílámúd yí.

²⁰ Fwogá téd bwey mpu ná, micilyá mí búúd ɔ micúndə mísh Kálaad Zembî dí myá, mí á shígé ηgə zhu mítédúgá mí búúdud. ²¹ Nəcə, kú nə təw cúndə mə Zembî ηgwúd í á bwele zhu tédúgá mə múúdud. Nji, buud bwə á də cúndə jínə mə Zembî dí wá, ηkəŋkə Shíshim wə nyə á də sá nə bwə cúndəg.

2

Oyíguli ɔ məshiiŋə bwə bá bə

¹ Nji, *buud ɔ micúndə wə məshiiŋə bwə á shí nómə də bə kúl búúd *Izarəyêl dî. Oyíguli ɔ məshiiŋə bwə bá nómə də bə bídí gwoongud. Bwə bá zə nə bów-bôw mínjígúla mí agwílya buud, zə ηgə nyiŋgal myo na gwoong dí nyima. Bwə bá kə nə íbəmb byán nə ndéé kə shwána Mása wán nyə á wá lal-lal tən shú nə bwə bəg fulí yé. Ntó, bwə mú bá lél jəŋ kú bwey. ² Buud ηkí bulya bwə é bə ásíy-síy wán wəwəng, kuú njoənd wán í mú sá nə cəg krísten í bəg sâ cóógú. ³ Oyíguli ɔ məshiiŋə bəwəngú, nda bwə ηgə sə məzhí mēsh nə bwə bəg nə zhwoŋ məbii ná, bwə é də zə nyúg bí nə mikaand mí məshiiŋə shú nə bwə díyá nə bî. Mpugá nə intúgúli byán í mə bwey bə, Zembî wál bá zə jəŋgələ bwo.

⁴ Mpugá nə Zembî nyə a shígé jagulə *wəŋgəles bwə á sá *səm wá; nyə á wusə bwo Tarutar dí. Búsə feedyá nūŋ kúl yídúgú í búl bə nə kalúd yí, bwə ηgə bwánd sémbyé mílósú. ⁵ Nyə a shígé nómə jagulə búúd ɔ ayág. Nyə á nti məma mpuŋ ayíyáag zə jəŋgələ búúd bwə á bə kú bísh nyə wá, nyə á baagulə nji bóól búud zəŋgbá bənōŋ *Nówe, nəcé Nówe nyə á də cúndə nə buud bwə bəg tətəlí mə Zembî. ⁶ Zembî nyə á jəŋgələ miŋgwəla myā Sódóm nə Gomor, a cumbal jígal myo nə kuda, mí bə ífi. Nyə á lwó yuug cínəŋg nə buud bwə dúgúg, bwə mpu ná, mwôw mə ηgə zə má, nyə abúle jagulə búúd bí kú bísh nyə wá. ⁷ Nji, nyə á fɛɛmushi Lót, tətəlí muud nyə áshígé də bə nə shɛɛ nə dúgúle ásíy-síy búúd ɔ iŋgwúmbú bwə á ηgə sá yé. ⁸ Nəcə tətəlí muud mə Lót ja nyə á də cəgə nə buud bəwəng yí, nyə á də dúg isâ bwə á də sá yí, a də gwág byəwəng bwə á də lás yí: í á də bə nyə lâm á tətəlí yéd í, cúgə jwôw dēsh. ⁹ Na mə lwó sá ná, buud bí nə gwəzəgə nə Zembî wá, Zembî mə mpú də tí yíl bwo məkəgəlud. Nji, a ηgə táag osóol ɔ məbôw nə a bá jugushi bwo jwôw lú sémbyé mílósú. ¹⁰ Buud bwə bá bul bwəma nə intúgúli byəwəng wá, í bá bə bəwəng bwə ηgə bə bów-bôw íyéesh yā milâm myán, bwə ηgə sá isâ í shwôn wá, bwə ηgə mpyeny jiya ícwám̄ba mə Zembî wá.

Buud bəwəng búsə buud ɔ íməmî, búsə nə mpyaam, bwə cúgə nə ifwaas nə zhwoŋ gúmə mə Yésus, bwə yida *lás nə gwo bwaasúlə mpu. ¹¹ Í njúl nə wəŋgəles bwə ntə bwo ηkúl dî, búsə iŋkácid cə bwo; nji báá bwə ádé jág lás nə gúmə jəwəng mísh mə Cwám̄ba dî. ¹² Buud

1:14 2Kr 5.1; 2Tm 4.6; Yuá 21.18-19   1:16 Mat 17.1-8   1:19 Sôm 119.105; Rom 1.2; 13.12; 1Pr 1.10-11   1:21
2Tm 3.15-16   2:1 Yûd 4-13   2:1 Mat 7.15   2:3 1Tm 6.5   2:4 1Pr 3.19-20; Yûd 6   2:5 3.6; 1Pr 3.20   2:6
Mət 19.24-25; Luk 17.29; Yûd 7   2:7 Mət 19.1-16   2:9 Zhb 4.7; 1Kr 10.13; Mbú 3.10   2:10 Yûd
7-8   2:11 Yûd 9   2:12 Yûd 10

böŋg búsə nda ocúdu wâ jugú, ocúdu bwé du byêl ná bwé bá biil máláámbúđ ná ndeé bwé bwoo wá. Sá bwé ampúyé yí, bwé lás nə gwo bwaasúlə mpu. Bwé bá námə du yə shwiy lú ocúdu, bwé bwoo námə nda ocúdu, ¹³ í mú bá bə bwo myéna shú ólíŋgî bán. Bwé gwág shweesh ná bwé dúg sá ísâ yâ bôw-bôw íyéesh byán mpwó-mwásé izhuluŋ. Bwé ŋgə zhwiimbya nə məshiigâ mán. Ja bwé zə ídína bín dí yí, bwé zə sá ísâ í shwôn, zə wá bí məlwaagəwo ídínad. ¹⁴ Mán mədúgya məsə ayaas nə ayaas; búsə kú bwelə káád sálə mísəm; bwé ŋgə shiig buud bwé afwóyé mpu mínjígúla wá nda búúd bwé du shiig óshú nə mədə ŋgwéye dí ná; myán mílám mí á mə janəwo nə yéesh mábii; búsə nə məzhúŋgúlu má Zembî ícug byánúđ. ¹⁵ Bwé mə lúgə fwámé zhí kə cwagəwa bə zhí mə Balaam mwân mə Bosor, muud nyə á gwág nywa sálə ólíŋgî shú ná a ŋwág myéna cínŋg yé. ¹⁶ Nji Balaam nyə a shí bwəma nə mənkhóndug nəcə məlwə mé məŋg. Myoolú jakáás í á lás nə kəl lú múúd shú ná í culushi múúd micúndə sóólúgú íkás yé wəŋg. ¹⁷ Oyíguli ɔ məshiigâ böŋg búsə nda mənəcwuŋ mí kú nə məjúwó má, námə nda mənkhúdu mí du fánđa bándəwo gwów ntó ná ndeé mí shín nyingə cĭma nə ŋkwə mpu nda nywə myá. Ján jiya í bá bə kúl yídúgú jísə nə kulúđ yí.

¹⁸ Bwé du kə nə məma míkaand mí njúl ocwúđ kə du shiig búúd bwé mə shín faam ná bwé béégyá nə mísəm wá, nyingə du kə nə mbéé íwĭmbúg yâ mənnyúul mán, nə ásiy-sĭy, du kə shiig bwo nə ndí nda bwé dú shiig óshú nə mədə ŋgwéye dí ná. ¹⁹ Oyíguli ɔ məshiigâ óni bwé ŋgə kaag buud cug fúlí í njúl bāŋ bwáméfwó, asiy-sĭy mə ŋwa bwo məlwaá. Nəcə muud yēsh jisə lwaá á sá í mə ntə nyə ŋkul yí. ²⁰ Mpugá né buud bwé mə mpu Cwám̄ba wúsú nə Cugye Yésus-Krĭst fwámé mpu wá, bwé mə faam nə yéesh ísâ í nyéé yâ shí mishwun. Nji, bwé ká nyingə kə wá mənnyúul ísâ byəŋgúđ bwé bíđ ná í ntəg bwo, cé bwé é tōw yí í é jág nyingə bul bōw, ntə cé bwé á fwo bə bwé tál yí. ²¹ Í á nywá bul jəla shú dán dí ná bwé jíg nda mpu fwámé zhí, nda bə ná bwé shín mpu mpéndí mə Zembî *búúd ɔ lwámá bwé á kala bwo yí ná ndeé bwé mú yida myaas mpéndí nyəŋg. ²² Ntó ji ná, sâ ŋgwól mpwokwoond ŋgə mpu ci yí í mə bwəma nə bwo. ŋgwól mpwokwoond ji ná: «Mpyə mə nyingə də ígwíle byé,» ŋkí ntāg ná: «ŋkuú ŋgə námə shín gusa, a mə nyingə kə bíđəga íshwáfád.»

3

Jwōw mə Cwám̄ba í bá wóós

¹ Yé óshwə bām mə búl cēel wá, kálaad ábeē mə cilələ bí wə éga. Təw kálaad ashúshwóogú dí təw nyíga dí, mə ŋgə cēel gwūmashi bí mitédúgá, bi bəg nə fəg nyísə ná sán yí. ² Mə jii ná bi tédúgág íciyá *búúd ɔ micúndə ó Zembî bwé á ci yág yí, bí tédəga námə mpéndí mə Cwám̄ba nə Cugye wúsú *búúd ɔ lwámá bwé á kala bí yí. ³ Í bul jii ná bi tédúg fwo mpu ná, ja mwōw mā ŋge məshíné mə cug ga mə bá wóós yí, buud ɔ cóógú bwé bá zə nə cóógú ján zə ŋgə sá ísâ nə milúu myán. ⁴ Bwé bá námə du ci ná: «ŋgaá ná nyə á kaag ná a bá nyingə zə? Ká ŋkaagə nyəŋg í á mə ka shúgala ŋgow? Odá bwé á mə ŋgə shín yə ísâ í njúl námə nji nda í á ŋgə bwey bə tééd mətédúlé mə shíd ná.» ⁵ Ja bwé lás ntó yí, bwé wusa ná, í á bə yág ná, nji Zembî nyə á ci ciyá yí, jəŋ lə gwów í mú bə, mändəlú mə mú námə bə, mə ŋgə zhu məjúwód. ⁶ Məjúwó námə wə Zembî nyə á balan nə ndí má; nyə a sá ná shí a yág nyēsh í janəwog məjúwód ná ndeé ísâ í shí byēsh í mú jēē. ⁷ Ná ndeé, nə ciyá jé ŋgwúđ nə ŋgwúđ jəŋgú, Zembî mə təl jəŋ nə mändəlú mēga nda kulú ná a bá ntí kuda zə janəgələ byo jwōw lú sémbyé mílású, jwōw búúd bí kú bísh nyə wá bwé bá jēē yí.

⁸ Yé óshwə bām mə búl cēel wá, ŋkúmba sá bí mə jəla nə bə kú wusa yí jísə. Jwōw ŋgwúđ dúsə mísh mə Cwám̄ba dí nda mimbú tóóshin, mimbú tóóshin nda jwōw ŋgwúđ. ⁹ Bóól búúd bwé ŋgə tédəga ná Cwám̄ba ŋgə neela nə sálə sá nyə á kaag yí. Mbđ! Nyə

2:13 Yúđ 12   2:14 Mat 5.28; 2Tm 3.6   2:15 Ilj 22.7, 17; Yúđ 11   2:16 Ilj 22.28-31   2:17 Yúđ 13   2:19 Yuá 8.34; Rom 6.16   2:20 1.11; Mat 12.45   2:21 Luk 12.47-48   2:22 Mik 26.11   3:1 1Pr 1.1   3:2 Yúđ 17   3:3 Yúđ 18; 2Tm 3.1   3:4 Zhe 17.15; Eze 12.22; Mat 24.27, 48-51   3:5 Mət 1.6-9; Heb 11.3   3:6 2.5; Mət 7.11-21; Mat 24.37-39   3:8 Sóm 90.4   3:9 3.15; 1Tm 2.4

anğê nê neela. A nğə yida bə nê jísów nê bî, nyə acéélé nê bí bóólúgá bi jímbúg. A cêel ná bi bêsh bág nê fwála mæ cénd kuú njəond.

¹⁰ Nécé, jwôw má Cwám̄ba í bá zə wós nda júwâl í d̄ə zə ná. Jwôw d̄əngú, jon í bá sá m̄əma ncíndá, í mú jímb. Isâ í jon byêsh í bá bumb nğwiile í mú shîn nyê. Shí nê misóólúgú mí shí í bá shîn jígə*. ¹¹ Nda í ká bə nê isâ byəng byêsh í bá shîn nyê ná, tédúgágá mbií búúd bí mæ jálá nê bə yí! Kuú njəond wún nê gúmé bí mæ yə Zembî yí í jálá nê bə nda Zembî mæ cêel ná. ¹² Bi mæ jálá nê nğə bwánd jwôw má Zembî nê məjiḡəwa ná í léélug wós, jwôw jon í bá bumb nğwíle, isâ í jon í mú nyê nê mæḡəw̄ə m̄ə nğwíle wəng yí. ¹³ Sə nğə bwánd jon læ gwów á gúgwáan nê shí a gúgwáan nda nyə á kaag ná. Cínəng wə isâ byêsh í bá bə nda t̄ətəlí mæ Zembî mæ jíí ná.

Bi ɔ mpú d̄ə dúg

¹⁴ Gwə wə mæ cí nê bí ná, yé óshwə b̄əm mæ búl cêel wá, nda bí nğə bwánd jwôw d̄əng nê, wágá n̄kul ná í b̄əg zə kwey bí bi njúl kú nê cúcwán lú m̄əbwam, kú nê sá á jumúg mísh mæ Zembî d̄i, binón nê shee. ¹⁵ Mpugá nê Cwám̄ba íshé nğə bə kú lám̄əsa nécé á cêel c̄əg búúd. Sá *mínyənḡú íshé Pwôl nyə á cilə némá bí wə cí. Mæ búl cêel nyə, á jí nê f̄əg mæ Zembî. ¹⁶ Gwə námə wə á nğə cilə ókáláad bē bēsh dí kúl á nğə lās lósú isâ impwúd íga yí. Nji, okáláad bē b̄əng bí nê bíl íkúkúl bísə n̄kí kwow̄əla gwágúləd yí. Ikúkúl byəng wə í nğə bə ná, buud bí nê jág nda fwo mp̄u m̄injíḡúlá wá, bwə nğə kwíng byo, námə nda bwə nğə kwíng bíl íkúl í Mícilyá ná. Sóólúgú w̄əng wəng í bá j̄əngulə bwo.

¹⁷ Bi b̄əng oshwə b̄əm mæ búl cêel wá, mæ mæ k̄əw̄əli bí óni. Bi ɔ ka bey ná buud búśé kú bísh m̄əc̄əx wá bwə b̄əg julə bí cwaḡəw̄ələ w̄əng bwə nğə cwaḡəwa níí. Bi ɔ bey, bi a bá wú kúl bí mæ jála nê t̄əw nê shîm yí. ¹⁸ Yidagá nğə w̄i, mpáam mæ Zembî nê mpúyá mp̄ulə Cwám̄ba nê C̄əgye wúsú Yésus-Kr̄ist d̄i. A nğwág gúmá tééd kíkídíga kə wós kand̄əgá á kand̄əgə. Amen.

3:10 1Te 5.1-2; 1Pr 4.7 * 3:10 Bóól bwə cí ná: «í ábúlé ná kwo bə», bóólúgá ná: «ye í é bá ná kwo bə e?» 3:12 Iza 60.21; 1Kr 6.9; Mbú 21.1, 27 3:15 3.9; Rom 2.4 3:17 Yûd 24-25 3:17 Mak 13.5; 1Kr 10.12; 1Pr 4.7 3:18 1.11

Kálaad ashúshwóógú Yuánes nyə á cilə yé

Isâ í dúgyá nə Yuánes ashúshwóógú yí

Dɔ mə Yésus dêsh í ngə ci nə Yuánes wə nyə á cilə kálaad éga, nə bəɔng óbá bwə ngə bɛ wá, tɛem bə nə nyə a shígé ngə wá jíná dé. Nyə á cilə kálaad éga a músə cwúwúúl, a njúl Ifêz. Fwála dəɔng í á bə Dɔ mə Yésus í mé ngə mpu nada íkûl íkûl. Kálaad éga ngə sá ná sé mpúg nə mədɔ mēsh mə á ngə dúg cúɲ nə bów-bôw mínjígúlá mí á ngə mpyáanz mwôw məɔng dí myá. Ná ndeé, Yuánes nyə á ka cilə kálaad éga ná a bwéél isâ íbá:

(1) a bándúú múúd yēsh mə lɔ yé nə a mpúg bə nə wónɔ́ nə Zembî bá bēsh Mwán yé Yésus-Krîst;

(2) a lúmbúú lí nə bów-bôw njígúlá í á ngə kənd buud jugú yí.

Yuánes ngə ka ci ná, njígúlá wēsh í yídá lwó nə Krîst jì nə yé, Yésus nə yé yí, mbúgula má jəlá nə bə kú kənd málwə njígúlá wəɔng dî.

Ciyá mə Zembî í ngə yə sé cug

¹ Sá ngə cilə bí sâ í á dɔ bwey bə shí nə gwów nda fwo bə yí. Sá bəɲ dúsu fwála dí, sé á gwág gwo, sé dúg gwo nə mísh mású, sé mpu beny gwo, məbwá mású kúnnya nə gwo. Sâ jəɔng wə Ciyá mə Zembî í dɔ yə búúd cug yí. ² Cug jəɔng í á zə lwóya nyúul, sé dúg gwo. Gwə wə sé ngə bwiiɲg nə jí búbálé yí, cug á kandugé í á bwey dɔ bə wə Zembî Sóɔngú yí, sé ngə jaaw bí gwo nəcé í á zə lwóya nyúul sádí. ³ Sâ sé á dúg sé gwág yí, gwə wə sé ngə námə jaaw bí yí shú ná shé bəg námə nə wónɔ́. Wónɔ́ jəɔng jí ntəg íí, nə shé, nə Zembî Sóɔngú bá bēsh mwán yé Yésus-Krîst. ⁴ Sá ngə cilə bí gwo shú ná məshusug mə bəg shé kú nə nji.

Shé kyéyugá mənkenyad

⁵ Kéel sé á gwág nə Yésus-Krîst yí, dwə wə sé ngə jaaw bí ga. Dúsə ná, Zembî jisə mənkenya*, yídúgú† í cugé bwelə bə nyádí. ⁶ Shé mə ká ci ná shénəɲ Zembî búəsə nə wónɔ́, nji shé ngə nyiɲgə cugə bów-bôw cug íí, shé ngə bwiiɲg ijɔ́, kuú njəɔnd íshé í aɲgə nə bɛ obúbálé. ⁷ Nji, shé mə ká ngə cugə mənkenya dí nda Zembî nyəmɛfwó jí mənkenya ná, ntó jí ná shé búəsə nə wónɔ́ shémé nə shémé, məcií mə mwán yé Yésus mə mú jímbal shé *mísəm myēsh. ⁸ Shé mə ká cí ná shé cugé nə mísəm, shé ngə shiɲg mənnyúul, búbálé cugé shé mílámúd. ⁹ Nji, shé mə ká magulə mísəm míshé mísh mə Zembî dí, a juu shé, a jímbal shé olíɲgí bēsh shé á sá wá, nəcé a jí tətəlí, a njúl abúgúlag. ¹⁰ Shé mə ká cí ná shé aɲgə ná nə nyiɲgə sá mísəm, shé mə cí ná Zembî jí nə ijɔ́, ciyá mə Zembî cugé bwelə bə shé mílámúd.

2

¹ Yé bwán bəm, mə ngə cilə bí isâ íni shú ná bí nda dɔ sá *mísəm. Nji, ɲkí í wóós nə muud mə sá sém, mpugá nə shé búəsə nə muud ngə kyem shé mísh mə Sóɔngú íshéd yé: nyə wə Yésus-Krîst, muud a tətəlí. ² Nyə a yána nyəmɛfwó tən cúdu icweel shú mísəm míshé; í á shígé námə bə nji shú mísəm míshé shémɛfwó, í á bə shú mísəm mí búúd bēsh wə shí mishwun.

Shé sáagá sâ Zembî ngə ci yí

³ Sâ í lwó nə shé mə mpu Zembî fwámé mpu yí, jí ná shé ngə baagulə məcɛɛ mé. ⁴ Múúd mə ká ci ná a mpú Zembî, nji a nda ngə baagulə məcɛɛ mé, a jí nə ijɔ́, obúbálé bwə cugé

1:1 2.13-14; Yuá 1.1-2, 14 cug: Yuá 4.14; 6.35; 8.12; 11.25 1:2 bwiiɲg: Yuá 15.27 1:4 Yuá 15.11

1:5 Yuá 8.12 1:5 1Tm 6.16 * 1:5 mənkenya: Ciyá ní í bédúgá zhwog isâ shú mə Zembî: nə otútəlí, nə obúbálé, nə jɔ́ lám, nə məsəɲ. † 1:5 yídúgú: Ciyá ní í bédúgá námə zhwog isâ: nə ijɔ́, nə olíɲgí, nə bów-bôw cug mimbii myēsh. 1:6 2.4 1:7 3.5; Iza 2.5; Heb 9.12; Mbú 1.5

1:9 Sôm 32.3-5 2:1 Rom 8.34; Heb 7.25 2:2 4.10; Yuá 1.29 2:4 1.6; 4.6; Yuá 3.21; 8.44; 16.13

nyə lámúd. ⁵ Nji, muud ngə bɛ ciyá má Zembî yé ngə mpu cɛel Zembî váál í jəla yí. Sâ í lwó ná shé bí buud bé yí jí ná: ⁶ muud mə cí ná a má nada nə Zembî yé má jəlá nə kyey kuú njəənd Yésus nyəməfwó nyə á kyey yí.

⁷ Yé búúd bām má búl cɛel wá, cɛɛ má cílá bí ga í cúgɛ gúl sâ ágúgwáan ná bi abwélé gwág. Dúsə cɛɛ bí má bwéy mpu té wúlə ja bí á tééd ná bi má bɛ *Kríst yí. Haaw. Cɛɛ dɔəng dúsə ciyá acwúlú bí á bwey gwág yí. ⁸ Nji, tɛem bə ná bi á bwey gwág dwo, í yida námə bə cɛɛ ágúgwáan. Í á nyîn gúgwáan cug mə Kríst dî, í ngə námə nyîn gúgwáan bídí cugud. Jí ná, yídúgú í mú ngə cɔ, fwámé mənkenya mə mú ngə ŋwa jiya.

⁹ Múúd mə ká cí ná a ngə cugə mənkenya dí, nji a ngə yida mpíi *mínyəŋhú yé, a jí ná yídúgú. ¹⁰ Muud ngə cɛel mínyəŋhú yé yé, nywáá mə ŋwa jiya mənkenya dî; a cugé nə tɔə sâ jí nə ŋkul kwal nyə bəəgú yí. ¹¹ Nyɔəng ngə mpíi mínyəŋhú yé yé jí ná yídúgú. A ngə cugə yídúgú, nyə aŋgɛ nə mpu kóomb á ngə kə nə cug jé yí, nəcɛ yídúgú í má búdal nyə mísh.

Kúgá kənd mílām ísâ yâ shí gaád

¹² Yé bwán bām, mə cílá bí, nəcɛ Zembî mə juu bí nə *misəm mín nəcɛ *Kríst.

¹³ Bí ocúmbá buud, mə cílá bí nəcɛ bí á má mpu nyɔəng nyə á bwey bə tééd mətéédúlé mə shí nə gwów yé.

Bí ŋgwíinzhá, mə cílá bí nəcɛ bí á má ntɔ Mbúwúlú múúd.

¹⁴ Yé bwán bām, mə mə cílá bí nəcɛ bí má mpu Sóŋgú íshé.

Ocúmbá buud, mə mə cílá bí nəcɛ bí á má mpu nyɔəng nyə á bwey bə tééd mətéédúlé mə shí nə gwów yé.

ŋgwíinzhá, mə mə cílá bí nəcɛ bí má lal mənkuul, Milésú mí Zembî mí á má ŋwa jiya bídí mílámúd, bí a má ntɔ Mbúwúlú múúd.

¹⁵ Kúgá bɛ mánywa mâ shí ga, ŋkí isâ yâ shí ga. Muud mə bɛ mánywa mâ shí ga yé cugé nə ŋkul bɛ Dâ. ¹⁶ Nəcɛ cug á shí ga jísə: nə iyéesh bíś kú nə Zembî yí, nə dɛlə wímb sâ jêsh mísh mə dág yí, nə dɛlə ŋkêny nyúul nə sâ wó jí nə ndí yí nə sâ wó jísə yí; isâ íni byêsh í ádé zhu wé Dâ, í dɛ zhu cug á shí gaád. ¹⁷ Nji, cug á shí ga í ngə shîn, tɔə iwímbúg byé námə. Muud mə sá sâ Zembî ngə jí yé nywáá nyə é cugə kandugə kandugə.

Bóól búúd bwə ngə lúmbuli nə Kríst

¹⁸ Yé bwán bām, fwála lú məshíné mə shí wé mú ngə bwey bə ga. Sə á shí bwey jaaw bí ná *Sátan mə *Kríst ngə zə; nə ndéé, buud ɔ lúmbúli bəəng bwə mú ŋkí bulya ja gaád, gwə wə í ngə sá nə shé mpúg nə məshíné mə shí mə mú ngə bwey bə. ¹⁹ Buud ɔ lúmbúli bəəng bwə á wú shédí *Dɔ dî, ntó mə lwó ná bwə áshígé námə fwo bə búúd ɔ íshé. Bwə á mbəm bə búúd ɔ íshé, ŋki bwə á shí nada nə shé. Nji, í á jí ná í búgúlig ná bêsh óni di, kú nə tɔə ŋgwúd nyə á bə muud wúsú.

²⁰ Nji, bí báá, Kríst nyə a gwáagulə bí məwúdə yálə bí ŋkɛŋkɛ Shíshim*, nə ndéé bí bêsh bí mə mpú óbúbálé. ²¹ Já mə ngə cílá bí ga, mə acíyɛ ná bí mə jág óbúbálé; mə ngə yida cí ná bí mə mpú óbúbálé. Bí mə mpú námə ná sâ jêsh jí íjɔ́ yí í cúgɛ nə ŋkul wú óbúbálé dí cwú. ²² Ká zə jí ná íjɔ́ yé? Jísə muud yêsh mə shwána ná Yésus cugé Kríst yé. Muud ngə lúmbuli ná Kríst wə éne, a mə ban Zembî Sóŋgú bá Mwán bêsh. ²³ Muud yêsh mə bán *Mwán mə Zembî yé, nyə ampúyɛ námə Zembî Sóŋgú. Muud mə lás nə mpu ná Yésus jí Kríst yé, a mpú námə Sóŋgú.

²⁴ Nda jí ntó ná, bí báá bí a shí gwág kéel ja bí á tééd ná bí má bɛ Kríst yí; í jí ná kéel dəəngú í ŋwág jiya bídí mílámúd. Í ká ŋwa jiya bídí mílām di, bí nada nə Zembî Mwán bá bêsh Sóŋgú. ²⁵ Nə ndéé, ŋkaagə Kríst nyəməfwó nyə á kaag yí nyísə ná: shé mə bá cugə cug á kandugə kandugə.

2:5 2.17; 5.3; Yuá 14.15; 2Yn 6 2:6 Yuá 13.15; 15.5 2:7 4.11; Yuá 13.34 2:7 2.24; 3.11 2:8 Yuá 1.9-10; 8.12; Rom 13.12 2:9 3.10, 15; 4.20 2:10 Sôm 119.165; Rom 14.13 2:11 Yuá 12.35-36 2:12 Mis 4.12 2:13 1.1-2 2:15 Zhk 4.4 2:16 Mik 27.20; Rom 13.14; Ifz 2.3; Zhk 4.16 2:17 Mat 7.21; 1Kr 7.31 2:18 4.3; Mat 7.15; 2Yn 7 2:19 Mis 20.30 2:20 2.27 * 2:20 Bóól bwə cí ná «yálə bí Ciyá jé». 2:22 4.3; 2Yn 7 2:23 4.15; 5.1; Yuá 5.23; 15.23; 2Yn 9 2:24 2.7 2:25 Yuá 5.24

²⁶ Sâ mæ á ηγə yímə ná mæ cīləg bí wóni, shú ná bi mpúg buud bwə ηgə cēel yīl bí zhíid wá. ²⁷ Bi báá, bi a shí ləg ηkəηkə Shíshim ja Kríst nyə a gwáagulə bí mæwúdə yí. ηkəηkə Shíshim wəɔŋg mə ηwa jiya bídí mílámúd; ná ndéé, bi anyíngəyé ná jii ná ηgwól múúd jíígúlig bí. ηkəηkə Shíshim ηgə jííguli bí sâ jêsh, njíígulá yé wúsə búbálé, nda bæ íjǒǒ, nadagá nə Kríst nda njíígulá wúsə ná.

²⁸ Yé bwán bām, nda jí ntó ná, nadagá nə nyə, bi bág bæ kú bæemb təɔ sâ ja á bá nyiŋgə zə yí, bí nda gwág shwôn shíshúlə nyə kúnə-kúnə.

Bwán ó Zembî bwə ηgə cugə cug otútəlî

²⁹ Bi mæ mpú ná *Kríst ji tútəlî muud mísh má Zembî dí; mpugá námə ná muud yêsh mæ cugə cug otútəlî yé ji mæbyá mé.

3

¹ Bi mæ dúg mbií cēelí Sódŋgú íshé Zembî nyə á cēel shé yí? Nyə á cēel shé cēelí á ná a jôw shé ná bwán bé. Ntó, shé mpúgá ná shé búšə bwán bé, sâ jəɔŋg wə í sá ná buud ə shí ga bwə bəg kú nyiŋgə mpu shé nəcé bwə afwóyé mpu Sódŋgú íshé. ² Yé búúd bām mə búl cēel wá, shé mú bwey bæ bwán ó Zembî, nji mbií shé mə bá bæ yí í afwóyé mpu nyîn. Sá mə yidá mpu ná ja Kríst mə bá zə lwóya nyúul yí, shénónŋ mə bá bæ mbií ηgwûd, nəcé shé mə bá dúg nyə nda á jí ná. ³ Ntó ji ná, muud yêsh ηgə bwánd nə búgə ná a bá bæ nda Kríst yé, nyə é ηgə sásulə *misəm nəcé Kríst cugə nə səm.

⁴ Muud yêsh ηgə sá misəm yé ηgə caam mæcɛx mə Zembî. Sálə səm wúsə caamúlə mæcɛx mə Zembî. ⁵ Bi mæ mpú ntəg ná Kríst nywáá muud cugə nə ηkul sá səm yé, nyə á zə shí ga dí ná a zə jímbal míšəm. ⁶ Ntó ji ná, muud yêsh mə nada nə nyə yé nyə ádé kə nə sálə míšəm shwóg. Muud yêsh ηgə kə nə sálə míšəm shwóg yé nyə afwóyé dúg Kríst, nyə ampúyé námə nyə.

⁷ Yé bwán bām, muud nda yīl bí zhíid. Muud yêsh ηgə sá isâ otútəlî yé ji tútəlî muud nda Kríst jí tútəlî muud ná. ⁸ Nyəɔŋg ηgə kə nə sálə míšəm shwóg yé, ji muud mə Njwû məjamb, nəcé bwey Njwû məjamb nyə a tééd nə sálə míšəm. Ná ndéé, Mwân mə Zembî nyə á zə shí ga dí zə caam míšólúgú mí Njwû məjamb.

⁹ Muud yêsh jí mæbyá mə Zembî yé nyə ádé ná nyiŋgə sá míšəm nə ilan; cug mə Zembî í á mə ηwa jiya nyádí lámúd nəcé a jí mæbyá mə Zembî, a cugə ná nə ηkul ηgə kə nə sálə míšəm shwóg. ¹⁰ Mbéégí í də bæ mpédúgá bwán ó Zembî nə bwán ó Njwû məjamb. Sâ í də wá mbéégí wəɔŋg yí jí ná, muud yêsh mə bá nda sá isâ otútəlî yé, cugə mwân mə Zembî, tɛem bæ nyəɔŋg mə bá nda cēel *mínyəŋŋú yé yé.

Shé cīlagá mpédúgá íshé

¹¹ Kéel bi á gwág ja bí á tééd ná bi mə bɛ *Kríst yí dúšə ná shé cílag mpédúgá íshé. ¹² Shé kúgá ηwa kuú njəɔnd mə Káan muud nyə a gwú mínyəŋŋú yé yé, nyə á bæ muud mə Mbáwúlú Múúd. Nyə a gwú ná mínyəŋŋú nəcé jí? Í á bæ nəcé míšólúgú myé mí á bæ ηkí bôw, mínyəŋŋú nywáá myé mí njúl otútəlî.

¹³ Bwaanŋ, bi kú káam mpiílə búúd ə shí ga bwə ηgə mpíi bí yí. ¹⁴ Shé mə mpú ná shé á bæ mimbimbə, nji shé cugə ná mimbimbə, shé mú mikuwó*. Shé mə mpú ntó nəcé shé mú ηgə cīla mpédúgá íshé. Muud jí kú cēel bóól yé ji ná mbimbə. ¹⁵ Muud yêsh mə mpíi *mínyəŋŋú yé yé ji ηgwûl buud. Bi mæ mpú ntəg ná ηgwûl buud ηgwûd nə ηgwûd cugə nə cug á kandugə kandugə. ¹⁶ Shé mə mpú sâ bwə jôw ná cēelí yí nə sódúgú ga: Yésus nyə a yána cug jé shú dúšú. Shé mə jəla námə nə yána ícug bíšú shú ómínyəŋŋú búšú. ¹⁷ Muud jí nə mæbii bímbí í jəla yé, á ká dúg mínyəŋŋú yé ηgə fúfə nə sâ, a nda gwág nyə cey lámúd

2:27 Zhe 31.34; Yuá 14.16; 16.13   2:28 3.21; 4.17; Yuá 5.22; 15.5   2:29 3.10   3:1 3.10; 4.6; Yuá 1.12; 3.16   3:2 2Kr 3.18; Flp 3.21   3:5 1.7; 2.2; 4.10; Iza 53.9; Yuá 1.29; 8.46; 2Kr 5.21; Heb 4.15; 9.14; 1Pr 1.19; 2.22, 24; 3.18   3:6 3.9; 5.18; Yuá 15.5; Rom 6.2, 14   3:8 Mat 12.26-29; Yuá 8.44   3:10 2.9, 29   3:11 Yuá 2.7-8; 4.11; 13.34   3:12 Mæt 4.8   3:13 Yuá 15.18   3:14 2.11; Yuá 5.24; 13.35   * 3:14 mimbimbə: Ntó ji ηgələ cugə kú nə wónŋgə nə Zembî; mikuwó: ntó ji bálə nə wónŋgə nə Zembî.   3:15 Mat 5.21-22; Mbú 21.8   3:16 Yuá 15.13; Gal 1.4; Flp 2.17; 1Te 2.8   3:17 Mbá 15.7

íí, ye a ji nə ɲkul ci nə a ɲgə ná cɛel Zembî? ¹⁸ Yé bwán bâm, shé kúgá də jaaw cɛelí ɲji mímpu dî, shé dúgá cɛel fwámé cɛel, misóólúgú mí cɛelí də nyîn.

¹⁹ Ntó wá shé é mpu nə shé ɲgə bɛ fwámé zhíí yé, milâm mí mú já shé shí mísh má Zembî dî. ²⁰ Ja jɔɔɲgú, tɛem bæ nə lâm í jum shé nə gúl sâ, shé bæ námó ɲji nə shee, nəcé Zembî má ntɔ lâm wúsú, a mpú sâ jêsh jí nə ɲkul kænd sá lâm gwów yí. ²¹ Yé búúd bâm má búl cɛel wá, ɲkí lâm í ajúmé shé nə gúl sâ, shé jee lésha nə Zembî kú nə ifwaas, ²² a yə shé sâ jêsh shé má gwáámɔ nyə yí, nəcé shé ɲgə baagulə məcɛɛ mé, ɲgə sá sâ á gwág nywa yí. ²³ Cɛɛ dé nyə á yə shé yí dúsə nə: Shé máguləgá nə Yésus-Krîst ji *Mwân má Zembî, shé cîflag shémé nə shémé nda nyə á ci nə. ²⁴ Muud mə báágúlá məcɛɛ mé yé nywáá má nada nə Zembî, Zembî nyə á má ɲwa jiya nyédí lámúđ. Shíshim nyə á yə shé yí í də lwó nə Zembî nyə á má ɲwa jiya shédí mílámúđ; ntó wá shé má də mpu nə Zembî nyə á má ɲwa jiya shédí mílámúđ yé.

4

Dúlə faas míshíshim

¹ Yé búúd bâm má búl cɛel wá, bí nda də kænd lâm míshíshim myéshud. Dugá fwágusə myo shú nə bí dúg mpu ɲkí mí ɲgə zhu wá Zembî. Dugá sá ntó nəcé ncúlyá *buud ɔ mícúndə wá ibəmb bwə mú shí gaád. ² Məyígyé bí é də yag Shíshim má Zembî yí məsə nə: shíshim wêsh í lás mpu dî nə Yésus-Krîst nyə á zhu wá Zembî zə ɲwa nyúul muud yí, í ɲgə zhu wá Zembî. ³ Shíshim wêsh í yídá ban láslúlə mpu dî nə Yésus nyə á zhu wá Zembî zə bæ múúd yí, wúsə shíshim mə Múúd lúmbúlí má *Krîst bí á gwág nə a zag yé; a má bwey wóós ja gaád.

⁴ Yé bwán bâm, bí báá bí bí bwán ɔ Zembî, bí a má ntəg bwey ntɔ búúd ɔ mícúndə wá ibəmb; bí á ntɔ bwo nəcé Shíshim wí bí mílámúđ yí í ntɔ wɔɔɲg wúsə búúd ɔ shí ga mílámúđ yí. ⁵ Buud ɔ mícúndə wá ibəmb óni búsə buud wá shí ga; gwə wá í sá nə bwə lásúg námó ɲji nda buud ɔ shí ga, buud ɔ shí ga ka námó də gwágulə bwo. ⁶ Ká, shé báá bí bwán ɔ Zembî. Muud mə mpú Zembî yé nyə e gwágulə shé. Muud cúgə yé má Zembî yé nyə agwágúláyé shé. Na wá sá má də yag Shíshim óbúbáélé, shé mpu námó shíshim íwushí yé.

Shé cîflagá mpədúgá íshé

⁷ Yé búúd bâm má búl cɛel wá, shé cîflagá mpədúgá íshé, nəcé cɛelí í ɲgə zhu wá Zembî. Muud yêsh jí nə cɛelí yé jí məbyá má Zembî, a mpú námó Zembî. ⁸ Muud cúgə nə cɛelí yé nyə afwóyé mpu Zembî, nəcé fúlú má Zembî nyí nə a ji nə cɛelí. ⁹ Sâ í lwó cɛelí Zembî nyə á cɛel shé yí jí ná, nyə á nti Cúgə lú Mwán dé shí gaád shú nə shé ɲgəg nə cugə nyédí kwoɲud. ¹⁰ Cɛelí jɔɔɲg cúgə ná shé wá a cɛel nyə; nyə wá a cɛel shé, a mú nti Mwán yé nda cúdú icweel shú *mísəm míshé. ¹¹ Yé búúd bâm má búl cɛel wá, nda Zembî nyə á cɛel shé ntáni nə, í jii nə shé kág cîla mpədúgá íshé. ¹² Muud nyə abwélé dúg Zembî. Nji, shé má ká cîla mpədúgá íshé, í mú nyîn nə Zembî má ɲwa jiya shédí mílámúđ, cɛelí jé í músə shé mílámúđ mbií í jála yí.

¹³ Shé má nada nə Zembî, Zembî nyə a má ɲwa jiya shédí mílámúđ. Sâ í ɲgə sá nə shé mpúg ntó yí jí nə: nyə a má yə shé Shíshim yé. ¹⁴ Sə báá sá á shí dúg nə mísh məsú nə Zembî nyə á nti Mwán yé zə cug búúd ɔ shí ga. Sə ɲgə bwiiɲg nə jí mpu bæ ntó búbáélé. ¹⁵ Muud yêsh mə lás nə mpu yé nə Yésus ji *Mwân má Zembî yé má nada nə Zembî, Zembî má ɲwa jiya nyédí lámúđ. ¹⁶ Shé báá má mpú cɛelí Zembî ɲgə cɛel shé yí, shé ɲgə námó *búgula gwo. Fúlú má Zembî nyí nə a ji nə cɛelí; muud yêsh má nada nə cug cɛelí yé má nada nə Zembî, Zembî nyə a má ɲwa jiya nyédí lámúđ.

3:18 Zhk 2.15-17 3:21 2.28 3:22 Yuá 15.16 3:23 Yuá 2.23; 13.34 3:24 4.13; Yuá 14.16; 15.5; Rom 8.5, 9, 14 4:1 2.18; Mat 7.15; 1Te 5.21 4:2 Yuá 1.14; Rom 10.9; 1Kr 12.3 4:3 2.18, 22 4:4 5.5 4:5 Yuá 3.31 4:6 2.4; 3.1; Yuá 8.47; 18.37 4:8 4.16 4:9 Yuá 3.16 4:10 2.2; 3.5; Rom 5.8, 10 4:11 3.11; 4.21; Mat 5.44-45; 18.33; Yuá 13.34; 2Yn 5 4:12 2.5; 4.17; Yuá 1.18 4:13 3.24 4:14 Yuá 15.27 4:15 2.23 4:16 4.8-10; Yuá 15.5

¹⁷ Sâ í lwó ná cœlí má Zembî jísə shé mílámúd váál í jála yí jí ná, shé mə shwu mányúul nə jwów lú sémyé mílósú. Shé mə shwu mányúul nəcé shé búsa wa shí gaád námə nda Yésus nyə á bə ná. ¹⁸ Cœlí í ádé seɛngya nə ifwaas; fwámé cœlí í yidá də shínal ífwaas. Nəcə ifwaas í lwó ná muud ɛgə mpu nə nyə é bwəma nə intúgúli. Ntó ji ná, muud mə sá ífwaas yé cœlí má Zembî í afwóyé bə nyə lámúd mbií í jála yí.

¹⁹ Shé báá ɛgə bə nə cœlí nəcé Zembî nyə á fwo tééd cœl shé. ²⁰ ɛkí múúd mə ci ná á cœl Zembî, nji a ɛgə mpíi *mínyɔɛɛ yé, a ji nə ijóó. Nəcə sá ɛgə dúg omínyɔɛɛ búsu nji sá cugé nə ɛkul dúg Zembî. Ntədəlé sá búsa nə ɛkul cœl Zembî sá nda ɛgə cœl omínyɔɛɛ búsu yé? ²¹ Cɛɛ *Kříst nyə á yə sá ntəg wə ga: muud mə céél Zembî yé, céélɛg námə mínyɔɛɛ yé.

5

Búgə í ntɔ məbwəbúlán mə shí mishwun

¹ Muud yēsh mə mágúlá ná Yésus ji *Kříst yé mə byēl byélé á Zembî. Ná ndéé, muud yēsh mə céél mbyól yé nyə é cœl námə mwán mbyól nyə amə byá yé. ² Shé mə də mpu nə shé ɛgə cœl bwán ó Zembî ja jí ná shé ɛgə cœl Zembî nyəméfwo shé ɛgə baagulə məcɛɛ mé yí. ³ Haaw, cœlúlə Zembî wúsə ná shé mə bɛ məcɛɛ mé. Məcɛɛ mé mə cugé ntəg sá cúnj. ⁴ Nəcə muud yēsh mə byēl byélé á Zembî yé ɛgə ntɔ məbwəbúlán mə shí mishwun. Búgə sá ɛgə *búgula Kříst wə ɛgə sá ná sá ɛgəgə nə ntɔ ntó. ⁵ Zə jí nə ɛkul ka ntɔ məbwəbúlán mə shí mishwun yé? Nji muud mə magulə ná Yésus ji *Mwán mə Zembî yé.

Isá í lwó ná Yésus ji Mwán mə Zembî yí

⁶ Yésus-Kříst wə nyə á zə nə məjúwó nə məcií. Nyə a shígé zə nji nə məjúwó, nyə á zə nə məjúwó nə məcií námə. ɛkɛɛkɛ Shíshim ji wúshined nə jí ntó búbálé. ɛkɛɛkɛ Shíshim ɛgə bwaagulə ntó nəcé nyə wə obúbálé. ⁷ Owúshined búsa ólól*: ⁸ nə Shíshim, nə məjúwó, nə məcií; bēsh ólól bwə ɛgə bwíɛg sá ɛgwú. ⁹ Shé mə də magulə bwaagulələ ówúshined wə buud bwə də bwaagulə yí; yé mə Zembî wə í búl bə, nəcé Zembî ɛgə bwaagulə lánj mə Mwán yé. ¹⁰ Muud mə búgúlá *Mwán mə Zembî yé mə də gwáduga Zembî ɛgə bwaagulə nyə lámúd nə ntó ji búbálé. Muud mə bə kú *búgula Zembî yé mə ɛwa Zembî ná mbwíɛgɛ ijóó, nəcé a mə bə kú magulə sá Zembî ɛgə bwaagulə shú mə Mwán yé yí. ¹¹ Bwaagulələ wəɛg wí náə: «Zembî nyə a mə yə shé cug á kandugə kandugə; cug jəɛg í ɛgə zhu wə Mwán yé. ¹² Muud jí nə Mwán mə Zembî yé ji nə cug; muud cugé nə Mwán mə Zembî yé cugé nə cug.»

Iciyá í aməzhúgúlá

¹³ Mə cilə bí isá íni, bí mpúg nə bí mú nə cug á kandugə kandugə, bí buud ɛgə *búgula jíná mə *Mwán mə Zembî wá.

¹⁴ Shé mú nə ɛkul mílámúd mísh mə Zembî dí ná ja shé mə gwáamb nyə sá yí, ɛgwóombúlú wəɛg í ká bə váál á jí yí, a gwágulə shé. ¹⁵ Nda shé mə mpú ná á də gwágulə məjəgula míshé ná, shé mə mpú námə ná shé é bií sá shé mə gwáamb nyə yí.

¹⁶ ɛkí muud mə dúg *mínyɔɛɛ yé ɛgə sá *səm, səm wəɛgú nda bə səm í də kə nə muud shwíy dí yí, a jəgulgə nə Zembî; Zembî nyə é yə mínyɔɛɛ yé wəɛgú cug. Í é bə ntó nji shú mísəm mí ádé kə nə buud shwíy dí myá. Nəcə wúl səm í də kə nə muud shwíyud, mə ɛgə nə cí ná muud jəgulgə nə Zembî ja jí səm wəɛg yí. ¹⁷ Mísólúgú myá lílɛgí myēsh míse misəm, nji míl mísəm míse, myāɛ mí ádé kə nə muud shwíyud myá.

4:17 2.28; 4.12   4:20 2.9   4:21 4.11; Mat 22.34-40   5:1 1Pr 1.22-23   5:3 2.5; Mbá 30.11; Mat 11.30   5:4 Yuá 16.33   5:5 4.4; Rom 8.37   5:6 Yuá 16.13; 19.34   5:7 Yuá 5.36-37   * 5:7 Míl micilyá mí ayág mí ɛgə lās na ímpánzə íni dí ntúga: 7 Owúshined búsa ólól jon dí: búsa ná: nə Sóɔɛgú, nə Ciyá, nə ɛkɛɛkɛ Shíshim; bēsh ólól búsa sá ɛgwú. 8 Owúshined bwə njúl námə ólól wa shí: nə Shíshim, nə məjúwó, nə məcií; bēsh ólól búsa cúnj.   5:10 Rom 8.16; Gal 4.6   5:11 Yuá 3.16-18   5:12 Yuá 3.36; 5.24   5:13 Yuá 20.31   5:14 Yuá 15.16   5:16 Mat 12.31; Heb 6.4-6

¹⁸ Shé mó mpú ná muud yêsh mó byêl byélé á Zembî yé nyə ádé ngə kə shwóg nə sála mísém, nji Mwân mó Zembî mó da kyem mbií múúd wəəngə, Mbúwúlú múúd kú ná nə ŋkul mə sá nyə sá. ¹⁹ Shé mó mpú ná shé bəŋ bí buud ó Zembî, shí mishwun nyêsh nyəŋ í njúl mpəl mə Mbúwúlú múúdud.

²⁰ Shé mó mpú ná Mwân mó Zembî nyə a shí zə, zə wá shé fug mílamúd ná shé mpúg Fwámé Zembî, shé mə nada leedyá nə Fwámé Zembî. Mwân yé Yésus-Kríst wó mó sá ná shé bég buud ɔ Fwámé Zembî. Nyə, Yésus-Kríst ji Fwámé Zembî, a ji cug á kandugə.

²¹ Yé bwán bəm, bi ó da bey ózembî wə yadúg!

Kálaad ábεê Yuánes nyó á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes áβεê yí

Muud nyə á cilə kálaad éga yé ηgə jōw nyəméfwó nə «Acúmbá muud». Nji, wó ká mpu gwág nda á ηgə lás ná, wo bwey mpu ná nyə á jəla nə bə wúl lúlúú ná a jee bə nə dúl bímbí lú íjwūga. A ηgə cilə Cwámba múdá Zembî nyə á féésh yé, bənōη bwán bé, ntó ji ná Dɔ mə Yésus nə buud wā cínəηg.

Kálaad éga ji nda Yuánes nyə a kwás isâ nyə á fwo ci kálaad ashúshwóógú dí yí, a wóələ byo mbwoomb: á nyiηgə báásulə bwo cɛ lú cεlí (4-6), nyiηgə báásulə ná bwə ó káálúgə nə buud ɔ máshīgá (7-11) bwə ηgə ci ná Yésus nyə a shígé bə nə nyúul muud wá. Sâ Yuánes mə kwádúlə wa yí jí ná a lwó váál ókrīsten bwə cúgəg nə buud ɔ máshīgá bəɔηg yí: á ci ímpánzə 10 nə 11 dí ná: «Bwə nda dɔ jεend váál búúd dəɔηg, bwə á bá nyiηgəla bów-bōw mísóólúgú myáηúđ». A mú ka shínal kálaad nə məkəl ná a bá kə wu bwədí, a ka námə ηgə bəda bwo (12-13).

Yuánes ηgə námə bándulə muud yēsh mə lɔ kálaad éga ná a nádag nə fwámé búgə jé, námə nda nyə á fwo bándulə kálaad ashúshwóógú dí ná.

Məbədə

¹ Mə, Acúmbá muud, mə wə mə cílə wo Cwámba múdá* Zembî nyə á féésh yé, bínōη bwán bwō. Mə ηgə cεel bí fwámé cεel. Məméfwó ntāg námə dí ηgə cεel bî, bóól búúd bēsh bwə á mə mpu óbúbálé wá bwə ηgə námə cεel bî. ² Sə ηgə cεel bí ntó nəcé óbúbálé bwə á mə ηwa jiya shédí ícugud, bwə bá námə ji shédí ícug dí kandugə á kandugə.

³ Zembî Sóóηgú bá Mwān yé Yésus-Krīst bwə bá sá shé mpaam, bwə gwág shé cey lámúđ, bwə sá námə ná shé cúgəg ná shεε. Bwə bá ηgə sá ntó námə nda shé é ηgə mpu óbúbálé shé ηgə ciila ná.

Ciilagá, bi ηgə cugə óbúbáléd

⁴ Mə a jág bul bə nə məshusug nə gwágúlə ná bóól bwán bwō bwə ηgə cugə mbií óbúbálé bwə ηgə jii yí, ηgə bɛ cɛɛ Dā nyə á yə sá yí. ⁵ Ná ndeé, Amuda, cɛɛ mə zə cilə wo ga í cúgə gúl sá águwáan ná wo abwélé gwág. Dúsə cɛɛ shé bí nə ndí té wúlə ja shé á tééd ná shé mə bɛ *Krīst yí. Cɛɛ dəɔηg dúsə ná shé cíflag shémé nə shémé. ⁶ Bálə nə cεelí wúsə ná muud bɛ máccɛ mə Zembî. Cɛɛ bí á jíηg té wúlə ja bí á tééd ná bi mə bɛ Krīst yí, dwə wə cí, ná bi cíflag, dwə wə bí mə jéla nə bɛ yí.

⁷ Mə ci ntó nəcé ncúlyá buud ɔ máshīgá bwə mú shí mishwun, bwə áηgə nə magulə ná Yésus-Krīst nyə á zhu wə Zembî zə ηwa nyúul muud. Muud yēsh mə sá ntó yé, muud məshīgá wə éne, a ηgə lumbuli nə Krīst. ⁸ Bí ó bey. Í ajíyé ná bi bág shúb sá sá á ηgə sɔ nə iséy bí sú yí, í yidá jii ná bi bág lóg myóna myēsh myá cínəηg. ⁹ Muud yēsh mə bá kú bɛ nji njíηgúlá mə Krīst, a yidá nteηg yé, a cugə nə Zembî. Nyəɔηg mə bɛ nji njíηgúlá wəɔηg yé, nywáá ji nə Sóóηgú bá bēsh Mwān. ¹⁰ Ná ndeé, ηkí ηgwól múúd mə zə nūη bídí a kú ηgə jíηguli njíηgúlá wəɔηgú, bí nda lág nyə bídí njów, bí nda jεend nyə. ¹¹ Nəcé muud mə jéénd mbií múúd wəɔηg yé mə nyiηgəla bów-bōw mísóólúgú myéd.

¹² Mə ji nə zhwoη zhwoη isâ mə jáaw bî, nji mə shígé cεel cilə bí byo fábúđ nə tíndi†. Mə ji yidá bə nə búgə ná mə e bá zə nūη zə lésəha nə bí, bi njúl mə njúl, shú ná shé bág bə nə məshusug músé kú nə zhúgə má.

¹³ Bwán ó *mínyəηgú shilə woó Zembî nyə á féésh yé bwə ηgə bəda wo.

1:1 3Yn 1 * 1:1 Cwámba múdá: Bwə ηgə ci ná ná í cúgə ηkúmba múúd; jísə dúl váál jówúlə Dɔ lú óbúgula. Wo ji nə ηkul dúg Iza 54, bwə ηgə lás nə Siyōn cínəηgú nda ηgwól múdá.
1:4 3Yn 3 1:5 Yuá 13.34; 1Yn 4.11 1:6 Yuá 14.15; 1Yn 2.5; 5.3 1:7 1Yn 2.18 1:9 1Yn 2.23 1:10 Rom 16.17 1:12 3Yn 13-14 † 1:12 tíndi: Í á dɔ bə wúl mbií májúwó nda məjúwó mə lwaaw; bwə á dɔ juwo kwas májúwó məɔηgúđ ka dɔ cilə nə ndí.

Kálaad aléel Yuánes nyó á cilə yé

Isâ í dúgyá nə Yuánes aléel yí

Acúmbá muud námá wə nyə á cilə kálaad éga. Nyə á cilə ηgwól shwá yé Gáyus. Sá ábulé mpu múúd wəηg jé cug, nji ná nyə á bə dúl Dɔ mə Yésus í á ηgə bə nə icwucwu yííd. Nji, tɛem bə ntó nywáá nyə a shígé bə áməkuu-mə-sóómbû, nyə á ηgə námá bɛ nji obúbálé (1-8). Kuú njoənd yé í á shígé bə nda Diyotrêf (9-11). Diyotrêf nyɛ nyə á bə, a njúl əjəláci á Dɔ, a ηgə yida ntáma Acúmbá muud jíná, a kú ntəg ηgə magulə ná á baagulə ójóη ó ázembî.

Muud nyə á cilə kálaad yé ηgə námá ci ná muud bwá á dɛ jəw nûη ná Dəmitrî yé (11-12), nyə á bə námá fwámé krîsten. A mú ka kə shínal kálaad ná məbádá ηgələ báda oshwá (13-15).

Ja wó lɔ kálaad éga yí, wo é dúg ná wó ká dɛ baagulə ójóη, wo dɛ ləg ókrîsten íí, í é bə wo yuug ná wo mpu cɛelí ókrîsten, wo mpu óbúbálé, wo cugé ntəg áməkuu-mə-sóómbû.

Gáyus

¹ Yé álám waamá Gáyus má ηgə cɛel fwámé cɛel yé, mə Acúmbá muud wə má cílá wo kálaad éga. ² Wey e, mə ηgə jəgula nə Zembî ná wo búgubanugí ikóómb byêsh, wo bəg mpwogé námá nda *shíshim wô í ηgə buguban ná. ³ Má ci ntó nəcé mə a jág bul bə nə məshusug ja bóólúgá ómínyəηú óshé bwá á wóós wa yí. Bwá á ηgə bwiiηg né wo ηgə mpu bɛ obúbálé, kuú njoənd wô wí námá nji óbúbáléd. ⁴ Má dɛ jág bul bə nə məshusug ja má gwág ná bwán bām kuú njoənd wán wí nji óbúbáléd yí. ⁵ Wey, wo ηgə ηkêny mbag ómínyəηú óshé, bwá njúl ntəg ojôη; wo ηgə sá jə sóólúgú í ηgə mpíya nə búgá gwô. ⁶ Bóólúgá bəηg bwá á zə bwiiηg wa sádí *Dɔ dí ná wo ji bul bə nə cɛelí. Má jii ná wo yég bwo sá í é kwíind bwo njoənd wán dí yí, wo ɔ sá mbií í jálá nə Zembî yí, ntó í é bə jə sâ. ⁷ Mpug ná bwá ηgə kə njoənd ni dí ná bwá kə ηgə bwiiηg jəjə lán má *Krîst. Ja bwá ηgə ntəg kə ni, bwá áshígé jii ná ikûl ishús í yég bwo tɔə kwíindyá. ⁸ Í jii ná sá dúg jéég váál búúd ni budud. Sá má ká sá ntó, sá má wá məbwá ísɛy bwá ηgə sɛy shú óbúbálé yííd.

Diyotrêf

⁹ Mə á cilə Dɔ dán kúkáláádú; nji, Diyotrêf nywáá muud mə cɛél ná nyə wə dúg ci yé, nyə ηηgê nə magulə sá bísú íciyá. ¹⁰ Sâ jəηg wə í bá sá ná, ηkí mə zə nûη, mə zə lwó bów-bəw mísóólúgú myêsh á ηgə sá myá. A ηgə jág bul lweegushi sá jínə. Né ndɛé, nyə ashúgé bímbí dəηgú, a ηgə ban ná nyə alágé bwááηg má ηgə ntí ná bwá zəg bwiiηg jəjə lán wá. A ηgə bə, nyəmfwó ηgə ban bwo ntáni, a ηgə nyiηgə ntəgulə bəηg bwá ηgə cɛel ləg bwo wá ná bwá kú ləg bwo, a ηgə yíl bwo Dɔ dí. ¹¹ Wey, wo kú dɛ yagula búúd bwá dɛ sá məbəw wa, dɛgú yagula bəηg bwá dɛ sá mənywa wá. Muud yêsh mə dɛ sá mənywa yé, ji yé má Zembî; nyəηg má dɛ sá məbəw yé nyə afwóyɛ mpu Zembî.

Dəmitrî

¹² Buud bêsh bwá ηgə ci ná Dəmitrî ηgə kyey jə kuú njoənd, óbúbálé bwá ηgə nyîn nyádí cug dí wá bwá ηgə námá bwaagulə ntó. Tɔə sámfwó sá ηgə námá ci ntó, wo mpu ntəg ná sá má dɛ lás nji búbálé.

¹³ Mə ji nə zhwoγ isâ má cílá wo; nji mə acéélé cilə wo fábud nə tíndi*. ¹⁴ Mə ji yidá bə nə búgá ná shwá wál bá zə dúgya, shwá ka lésa, wo njúl mə njúl. ¹⁵ Zembî kə sá ná wo bəg ná shee! Oshwá bwô bwá ηgə báda wo. Wo ɔ bədá námá mə oshwá bām, ηgə báda bwo ηgwúd ηgwúd.

1:1 2Yn 1   1:3 2Yn 4   1:5 Heb 13.2   1:6 Tit 3.13   1:11 1Yn 2.29   1:13 2Yn 12   * 1:13 tíndi: Í á dɛ bə wúl mbií məjúwó nda məjúwó má lwaaw; bwá á dɛ juwo kwas məjúwó məəηgú dɛ ka dɛ cilə nə ndí.

Kálaad Yûdæ nyá á cilæ yé

Isâ í dúgyá næ kálaad mæ Yûdæ yí

Ja wó lǝ kálaad éga yí wo é dúg ná mótéédúléd ná muud nyæ á cilæ yé nyæmfwó ngæ jaaw jíná dé ná nyæ wá «Yûdæ, lwaá mæ Yésus-Kríst, mínyonhú má Zhâk» (Mat 13.55).

Kálaad mæ Yûdæ nyæ anghê næ dúgya næ ñkúmba Dɔ, a ngæ dúgya næ okrísten bêsh. Kéel dé í ngæ námá bul bæ nda dé Pyêr nyæ á cilæ kálaad yé ábêé dí yí (na ji, wo bul dúg 2Pr 2): okálaad obá bœng bêsh bwá á ngæ lúmbæli næ buud bwá á ngæ kyey næ wagæwo wagæwo mínjígúlá wá, bwæmfwó bwá ngæ cugæ cug mísám.

Yûdæ nyá a tééd kálaad yé næ isâ bwá ða námá ci mótéédúlé má kálaad dí yí (1-2), ná ndéé, a mú ka zæ lúmbæli næ mimbúwálú mí búúd myœngá næ ñkulú, buud sá ngæ ci ná bwá á ngæ kyey næ nyaan-nyaan mínjígúlá zæ nyíngal Dɔ mæ Yésus dí wá, a lwó mábôw bêsh bwá bá bwæma næ ndí má (3-16). Ná ndéé, Yûdæ mú ci næ okrísten báá ná bwá yímúg mænyúúl búgád (17-23), ngæ kæ shwóg ngæ bɛ mínjígúlá bwá á bwey ñwa myá. A mú ka kæ shínal kálaad næ yélæ Zembí gúmá, «Zembí ngwúd næ ngwúd ngæ cug shé næcé Cwámba íshé Yésus-Kríst yé» (24-25).

Kálaad éga ngæ lwó ná ijǝ bí næ mæma mæma ñkúl, a ka námá lwó ná mæma mæma kwíindyá næ bwágé lúú í ngæ zhu okrísten wá Zembí næ wá Yésus-Kríst íí, zhíí á ñkèñkè Shíshim (20-21).

Mæbáda

¹ Mæ Yûdæ lwaá mæ Yésus-Kríst, mæ mínyonhú má Zhâk, mæ wá má cílá kálaad éga. Má cilæ bí buud Zembí Sóongú mæ céel wá, buud nyæ á jôw wá, á ngæ baagulæ kæ wóós ja Yésus-Kríst mæ bá zæ yí. ² Zembí búlug ngæ gwág bí cey lámúd, a búlug sá ná milâm mí bág bí ná shæe, a búlug cæel bí.

Oyíguli ó máshigá búsa

³ Yé óshwá bâm má búl cæel wá, í á ngæ ná bul bæ mæ yéesh ná mæ cílag bí isâ í dúgyá næ cug Zembí má yæ shé bêsh yí. Mæ má ka kwey ná jísæ mæ yímábulí ná mæ cílag bí, wá bí ñkul mænyúúlú. Zembí nyæ á yæ miféeshá mí búúd myé búgá ja ngwúd á kandugæ. Sága lúmbábulí shú kaambulólæ ná búgá jœngú. ⁴ Mpugá ná bóól búúd bí kú bísh Zembí wá bwá á má zæ nyí bídí gwoong dí nyima. Buud bœngú bwá má yid mpaam má Zembí wúsú, í yida bæ nda nywá wá í ngæ ye bwo ñkul ná bwá sáág ásý-sý; bwá ngæ shwána Mása næ Cwámba wúsú Yésus-Kríst. Bweyúlæ búúd bœngú intúgúli byán í á bwey bæ cilyá.

⁵ Tæem bæ ná bi má bwey mpu isâ íga byêsh ná sán sán, má cæel báásulæ bí né Cwámba nyæ á yíl kúl búúd jé mænyámád Igípten ñji, nyæ á zæ jangulæ bœng bwá áshigé shwu mænyúul næ nyæ wá. ⁶ *Wængæles bwá áshigé baagulæ cé ján wá, bwá á yida mpánjulæ jiya ján wá, Cwámba nyæ a wá bwo míkwólú myâ kandugæ kandugæ dí, yídúgúd ngólæ bwánd mæma jwôw Zembí mæ bá zæ cígal mílésú yí. ⁷ Ntó námá, buud œ Sódom næ Gomor næ mingwéla bónón bwá á bæ mælaad wá, bwá á wusæ mænyúul ásý-sý dí nda wængæles bœng, bwá ná bwá ká næ jannga ná ndéé kæ jannga míshwun mí cúgé mbií ngwúd næ myán myá. Nda bwá á sá ntó ná, bwá ngæ yóola næ intúgúli yâ kuda á kandugæ kandugæ: mæma yuug wáni.

⁸ Ná ndéé, buud bwá á má zæ nyí bídí gwoong dí nyima óni, bwá ngæ námá sá isâ mbií ngwúdu wœngú. Bwá ngæ yád mænyúul mán nda buud bwá ngæ cugæ cug í ða bæ mántamád wá, bwá ngæ ban jiya ícwámba má Zembí, ngæ lás næ wængæles wá mílwanó *bwaasúlæ mpu. ⁹ Í njúl ná Míshiyêl, kúkúma wængæles nyæ a shigé sá ntó. Ja bá Njwú mæjamb bwá á séñusa mækâl shú mbimbæ má Moyíz yí, nyæ a shigé bwelæ lás næ Njwú

məjamb bwaasúlə mpu. Nyə á yida ci nə nyə ná: «Zembî ηkáándúg nə wo.»¹⁰ Nji, bân bí ná, sá bwé ampúyé yí, bwé lás nə gwo bwaasúlə mpu; bwé ηgə cugə nda ocúdí, də sá isâ nda bwé cúgə nə milâm; Zembî mə bá jaŋgələ bwo.¹¹ Məntágula nə bwo, nəcé bwé ηgə bə kuú njoənd mə Káan; bwé mə wá mənyúúl ócícéndé dí nə bwé sɔ *mwaanê nda Balaam bwé mə yə shwi y nəcé bwé mə sá míŋgáádá nda Korê.¹² Səηgyálə bínóŋ mə séēŋgyá ídína dí yí í yidá bə bí bəəgú; bwé sá ηgúlúgú dəg kú gwág shwôn, bwé yáág nji nə bwéméfwó. Búsə nda miŋkúdí mí də bándəwo ntó nə ndéé ηkwə mú zə caam myo mpú kú nywə myá. Búsə nda ilí í mə bə kú wúmə wəla lə mpúmə dí, í mə mun nə ndéé í mə shwáás yí.¹³ Námə nda ikwə í mən í də wusə vúl nə isâ í məbwam mimbii mimbii ncindye dí ná, ntó námə wə bwé də wéeshəli mísóólúgú mí shwôn myáŋ mísh mə búúd dí yé. Bwé nyiŋgə námə bə nda wəacén-céní wá joŋ bwé mə wú lwoŋ wáŋúd ηgə ntəŋ ntó wá; Zembî mə kwambulə bwo jáŋ jiya kúl yídúgú á nə kulúd jí kandugə á kandugə yí.

¹⁴ Inəəg muud á kala búúd zəŋgbá mpúsə mə Adam, nyə a cúndə cúndə wáŋ ná: «Cwámba ηgə zə nə wéēŋgəles bə, búsə bímbí múúd cúgə nə ηkul lə yí.¹⁵ A zə sám b búúd bəsh milésú, zə bwaagələ búúd bí kú bish Zembî wá bów-bəw mísóólúgú myáŋ myá kú bish Zembî, nə iciyá í mpyóŋ byēsh ósól ə *mísəm bəəŋgə bwé á lás nə nyə yí.»¹⁶ Haaw! Buud bí kú bish Zembî wá búsə nji nə shúsúlú shúsúlú, nji bwé wə də tədəwa nə məlal mə cug; kuú njoənd wáŋ í ηgə bə nji bów-bəw íyéesh byáŋ; bwé də lás məma mikaand, bwé faag múúd nji nyəəŋgə bí nə ηkul ηwa mfíí nyádí yé.

Məcwîŋ shú óbúgələ

¹⁷ Bî bân oshwə bām mə búl cəel wá, tédúgágá isâ *búúd ə lwámá ó Cwámba wúsú Yésus-Kríst bwé á jaaw yág yí.¹⁸ ŋgáá nə bwé á ci nə bí ná, «Ja í bá zə bə nə cug á shí ga í wál zə shîn yí, buud ə cóógú bwé bá bə, kuú njoənd wáŋ í bá ηgə bə nji iyéesh byáŋ yá kú bish Zembî.»¹⁹ Bwé wá óni; bwé ηgə sá nə buud bwé ηgəgə nə béégya, bwé ηgə cugə nji nda isâ í shí í ηgə kə bwo mílúúd ná, bwé cúgə nə Shíshim mə Zembî.

²⁰ Bî bân oshwə bām mə búl cəel wá, wágá ηkul nyín nyēsh ná bî dūg də cwínya, bóól cwîny bóól shú nə cug jín jēsh í bəg nji isâ bí á *búgələ yííd. Dugá sá məjəgələ bî ηgə bə kwíindyá ŋkəŋkə Shíshim mə kwíind bí yí.²¹ Cwámba íshé Yésus-Kríst mə bá zə lwó nə a gwág shé cey lámúd, a bá zə yə shé cug á kandugə kandugə. Té bí é ηgə bwánd wəla dəəŋgə yí, ηgəgá nə cugə bî ηgə mpu nə Zembî ηgə cəel bî.²² Gwágúgá buud bwé ηgə ná zhízhiğə wá ηkúnkwónúłə.²³ Bəəŋgə bwé mú ηgə kə kuda dí wá, dáágúságá yíl bwo, bwé fáámug. Bî ə gwág bóólúgá ηkúnkwónúłə. Nji bî ó bey, mpiigá isâ bwé ηgə sá yí, bí mpii təə káándə bwé ámə sá məbəwə nə ndí yí.

Zembî ηwág gúmə

²⁴ Nə ndéé, Zembî jí nə ηkul sá nə bî bəg kú bwíim bəəgú, bî ka bá kə təwə nə məshusug nyádí mílwanád, bî njúl kú nə sá á jumúg yé,²⁵ nyə Zembî ηgwúd nə ηgwúd ηgə cug shé nəcé Cwámba íshé Yésus-Kríst yé, a ηwág gúmə, nə icwámba, nə ηkul, nə ijwúga, tééd mətédédúłéd, zə wóós múús, kə kumə kandugə á kandugə! Amen.

1:10 2Pr 2.12 1:11 Káan: Mət 4.3-8; 1Yn 3.12 Balaam: Ilŋ 22.7, 17; 1Pr 2.15 Korê: Ilŋ 16.1-34

1:12 2Pr 2.13, 17 1:13 Iza 57.20; 2Pr 2.17 1:14 Mat 25.31 Inəəg: Mət 5.18, 21-24; Heb 11.5 1:17

2Pr 3.2 1:18 2Pr 3.3; 2Tm 3.1; 3.2-6 1:20 Kol 2.7 1:22 1Te 5.11 1:23 Zak 3.2 1:24 Flp 1.10; 1Te 5.23

1:25 Rom 16.27

Kálaad Mbúgúlú má Yuánes Isâ í dúgyá nà Kálaad Mbúgúlú yí

Yuánes wá nyə cilə kálaad Mbúgúlú. A ηgə bágulə isâ Yésus nyə á lwó nyə yí.

Okristen bwé á ηgə bwəma nə cúwáí nəcə Yésus-Kríst. Kálaad Mbúgúlú ji ka bə shú ná a wá bwo ηkul, bwé kəg shwóg búgula Yésus, bwífg lúú nji nyádí.

Sá bí nə ηkul ci ná məma məηkəw məsə kálaad éga dí ntúga:

(1) Okálaad zəngbá shú mэдə zəngbá má Azí Minôr, faan dúsə nə shí bwé ηgə jəw mwəw mógə dí nə Turki yí (1.4–3.22).

(2) Yuánes má ηkəη kə gwəw, a má kə dúg zhwog isâ (4.1–20.10):

(a) kında á jon í ηgə yə Zembî gúmá (milúu 4 nə 5);

(b) kálaad á mífeedyá zəngbá (6.1–8.1);

(c) micwəη zəngbá (8.2–11.19);

(d) ηkəəndú bəηəη ibiin ibá (12.1–13.18);

(e) Mwā Ncwəmbə nə buud 144 000 bwé á wú míkwámúđ wá;

(f) wəəηgəles jaaw nda cígúlé mílúsú í bá bə ná (14.1–20);

(g) ibálá zəngbá yā mpimbə má Zembî (15.1–16.21);

(h) Babilən mə bá bwíl, nə biin, nə muud micúndá á ibəmb nə Sátan bwé jə (17.1–20.10).

(3) Milúu 21 nə 22 mí ηgə cúndə ná Zembî ηgə kwəməsa nə á bá té isâ ncuncúmbə.

Kálaad mə ké shín nə jəjə ηkaagə Múúđ nyə a gwúm yé ηgə kaag yí, nəə: «Haaw, mə wál bá nyiηgə zə» (22.21).

Mətédúlé

¹ Kálaad éga jisə mbúgúlú Yésus-Kríst ηgə bágulə isâ Zembî nyə a cwíny nyə ná a lwóg ósól ə məsáal bé yí. Jísə isâ í mú kúnə-kúnə ná í zə sīy yí. *Kríst nyə á ka kənd *əηgəles yé ná a kəg lwó sół məsáal yé Yuánes isâ byəəηgə. ² Yuánes nyə á ka bwaagulə ná isâ byēsh nyə á dúg yí, bísə isâ Zembî nyə á nti Yésus zə lwó nyə yí. ³ Muud ηgə lə íciyá kálaad éga ηgə cúndə yé, nywáá má jəla, tɛem bə bəəηg bwé ηgə gwágulə isâ bísə cilyá cínəηg yí, bwé ηgə baagulə byo wá, bwé má nəmá jəla, nəcə isâ byəəηg í wál zə sīy.

Məbədə

⁴ Mə, Yuánes wá má cílé mэдə mə Zembî zəngbá məsə Azí má.

Zembî nyə á bə yé, á jísə yé, á ηgə zə yé, bəηəη mishishim zəngbá mí təl nyə mpwóombú caəηgəd myá bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá nəmá ná bi cúgəg nə shee. ⁵ Yésus-Kríst muud jísə wúshined abúgúlag yé ké sá nəmá bí mpaam, a sá ná bi cúgəg nə shee. Nyə wə jísə muud ashúshwóógú bwelélə gwúm, a ηjúl Cí í jwú nə micí myā shí ga myēsh yé.

Nyə muud mə céél shé yé, muud nyə á yə kwolós dí wéeshəli məcíí mé shú ná a cəg shé nə *misəm yé, ⁶ nyə a sá ná shé bəg buud ó faan dé, ofada ó Sóəηgú yé Zembî, nyə Yésus ηwág gúmá nə ηkul, kandəgə á kandəgə. Amen.

⁷ Dəgá, a ηgə zə míηkúđúđ, muud yēsh mə bá dúg nyə, tɛem bə bəəηg bwé á cúwal nyə nyúúł wá. Ikúl í búúđ byēsh í bá ηgə tədəwa shú déd. Haaw, í bá bə ntó, Amen.

⁸ Zembî Cwáməba ηgə ci ná: «Mə ji Alúfa, mə Oméga*, mə jisə, mə á bwey də bə, mə ηgə nəmá zə, mə ji əηkul nyēsh.»

Yuánes nyə a dúg ntamə á mísh ná bagə

1:1 4.1; 22.6 1:2 6.9 1:3 14.13 1:4 4.5 1:5 2.26; 7.14; 19.15; Kol 1.18; Heb 9.14; 1Yn 1.7 1:6 5.10; 20.4, 6; 22.5; MmN 19.6; 1Pr 2.9 1:7 1.13; Dan 7.13; Mat 24.30; Yuá 19.34, 37; 1Te 4.17 1:8 1.4, 8; 2.8; 4.8; 11.17; 16.5; 21.6; 22.13; MmN 3.14; Iza 44.6 * 1:8 Alúfa nə Oméga: Bísə, nə kaηgá áshúshwóógú nə áməzhúgúla yā kál lú gərēk. Ntó má ké ná «mətédúlé nə məshíné».

⁹ Mə *mínyɔŋɔ wún Yuánes, mə muud shé ɲgə bwəma nə məntágula məmpwūd, shé təl cé ící ɲgwūd, shé nə zény ɲgwūd kələ shwóg nə Yésus yé, bwə á kənd mə míkwám dí ɲkwamə bwə jów ná Patmos yí. Í á bə nəcə Milésú mí Zembî, nə mə wələ cug jâm nə mə ɲgə bwiɲg lánj mə Yésus. ¹⁰ Í á ka zə bə, jwów mə Cwámba†, ɲkɛɲkɛ Shíshim nyə á zə sá mə nda mə ɲgə cugə ɲji *shíshim dî; mə mú gwág dúl kəl mэдí mpúsə kwɔŋ, í ɲgə lás gwów-gwôw nda cwôŋ. ¹¹ Kəl dɔɔŋg í á ɲgə ci ná: «Cilóg sá jêsh wó ɲgə dúg yí kálaad dî, wo kəndug mэдɔ zəŋgbá mэгăd: nə *Dɔ á Ifêz, nə dɔɔŋg á Simirnə, nə á Pərgâm, nə á Tiyatîr, nə á Sardes, nə á Filadelfî nə á Lowdisê.»

¹² Mə á ka yid nə mə dúg múúd nyə á ɲgə lás nə mə yé. Ja mə má yid ntáni yí, mə mú dúg ícé í lámba zəŋgbá í ɲjúl síyá nə or. ¹³ Mə mú dúg ɲgwól múúd təl na mpədúgá ícé í lámba, a ɲgə bɛɣla nə Mwân mə Múúd. Nyə á bə a mə bwáad jud ɲgə wəɣla kə wós məncíndúgúd, nə fwəŋgə or fífú nyə kugəd. ¹⁴ Lúu yé nə shilú jé í á bə ɲkí jág fumə, cɔ mэфumə mə fám. Mísh mé mə á ɲgə lwenya nda mɲŋwiile. ¹⁵ Məkuú mé mə á ɲgə faan nda ɲkwánz bwə mə gwíɲg kuda dí nə ndéé í mú títî yí, kəl dé í á ɲgə shwag nda ikwɔ í máŋ í də shwag nó. ¹⁶ Nyə á bə a mbíd wəacén-cénî zəŋgbá nyádí mbwə məncwúmúd, kafwele í á ɲgə cúwo nyə mpu dí, í ɲjúl ɲjəwá ikósmb íbá, mpwoombú nyé í á bə nda jwôw ja í mə mpu cwíil yí.

¹⁷ ɲji mə á dúg nyə yí, mə á búla nyádí shí məkuú, mə mú kân nda mbimbə. A mú bəd mə mbwə məncwúm yé nyúúlúd, nyə nə mə ná: kú bɛɛg fúnda, ¹⁸ mə ji mətédúlé nə məshíné, mə ji nyɔɔŋg á kuwô. Mə á yə, ká dугí, mə ji kuwó, mə é ji kuwó kandugə á kandugə. Mə mbid shwiy nə baŋ mɲŋjîm mэдí jwónz lú mbwád. ¹⁹ Cilóg sá jêsh wó mə dúg yí, nə sá í ɲgə síy yí, nə byɔɔŋg í é zə bə yí. ²⁰ Mə zə féég wo *ndímba wəacén-cénî zəŋgbá wó ɲgə dúg wa mэдí mbwə məncwúm dí óga, nə ndímba ícé í lámba zəŋgbá bísə síyá nə or yí: wəacén-cénî zəŋgbá óni búsa *wəɲgəles wə mэдɔ zəŋgbá, ícé í lámba zəŋgbá í ɲjúl mэдɔ zəŋgbá.

2

Kálaad á Dɔ á Ifêz

¹ Cilóg *ɲgəles á *Dɔ dúsə Ifêz yé ná: muud mbíd wəacén-cénî zəŋgbá nyádí mbwə məncwúm dí yé, á ɲgə kyey mpədúgá ícé í lámba zəŋgbá bísə síyá nə or yé, ɲgə ci ná: ² «Mə mpú mísóólúgú myô, mə mpú bímbí wó ɲgə wáduga nə iséy yí, mə mpú zény wó jí nə ndí ná wó cɛel ɲgə kə shwóg yí; mə mpú nə wo ádɛ magulə nə binóŋ mimbúwúlú mí búud ɲgəg nə cugə. Mə mpú nə wo á bigas buud bwə də ci ná búsa *buud ó mílwámá bām mɛɛ nda mpu bwo wá, wo á bigas bwo nə ndéé wo mú kwey nə bwə ɲgə shiig. ³ Wo ji nə zény nə wo kə shwóg, wo a mə dúg micúŋ shú dām dí nə dúg dúg, ɲji wo aŋgə nə kə mpús. ⁴ ɲji mə ɲgə ná jum wo nə sá ɲgwūd, jí nə wo anyíŋgə ná cɛel mə nda wó á fwo də cɛel mə ná. ⁵ Tédúgág kúl wó ɲgə zhu nə mbɔɔgú yí, céndúg tédúgá, wo nyíŋgəg tédúg mísóólúgú myô mí ashúshwóógú. ɲkí ntó dí, mə zə nûŋ, zə yíl cé lámba gwô kúl í də tôw yí. ⁶ Í ɲjúl nə mə ɲgə gwág wo nywa nəcə wó mpii mísóólúgú mí búud bwə ɲgə bɛ Níkwálá wá, námə nda mə mpíi mísóólúgú myɔɔŋg nó. ⁷ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, kə mpú gwág ísá ɲkɛɲkɛ Shíshim ɲgə jaaw mэдɔ mə Zembî yí. Muud mə bá ntɔ yé, mə bá yə nyə ɲkul nə a dэг bumə líí á cug í təl *Paradis mə Zembî dí yí.»

Kálaad á Dɔ á Simirnə

⁸ Cilóg *ɲgəles á *Dɔ dúsə Simirnə yé ná: muud jisə mətédúlé nə məshíné yé, nyə á yə nə ndéé a nyíŋgə gwúm yé, ɲgə ci ná: ⁹ «Mə mpú bímbí wó ɲgə bwəma nə micúŋ yí, mə mpú nə wo ɲgə cugə məbúwa dí, í ɲjúl nə wo ji nə kúm. Mə mpú bímbí bɔɔŋg bwə

1:9 22.8 1:10 17.3 † 1:10 Na jí jwów lú shwénde, jwów ókrísten bwə də yə Cwámba gúmá yí. 1:11 4.5 1:12 Zak 4.2 1:13 Dan 7.13; 10.5 1:14 Dan 7.9; 10.6 1:15 14.2 1:16 zəŋgbá: 4.5 kafwele: 2.12; 9.15; Heb 4.12 1:17 1.8; Dan 8.17-18 1:18 Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 25-26 2:1 1.16, 20; Ifz 1.1 2:2 2Kr 11.13; 1Yn 4.1 2:5 2.16, 22; 3.3, 19 2:7 22.2, 14, 19; Mət 2.8-9; 3.22; Eze 28.13; 31.8; Mat 13.9, 43 2:8 1.8, 18 2:9 2Kr 6.10; Zhk 2.5 Sátan: 3.9; 2Kr 11.14-15

ngé shiig ná búsa *Oyúden wá bwé ngé ntáma wo jíná yí. Bwé cúgé fwámé Oyúden, búsa buud wá Dɔ mə *Sátan. ¹⁰ Wo zé bá jug, nji sá jɔɔng i ajélayé nə sá wo ifwaas. Dugí, Njwú məjamb mə bá zə sá ná bóól búúd bín bwé kág mímbwugud; sá jɔɔng í bá bə bí məkugulu shú ná sá bí búsa yí í mpúyúg. Bì é jug tãh mwôw wûm. Wo ɔ baagulə kuú njɔɔnd wô kə wóós jwów lú shwiý, mə ka bá bwééd wo cug nda *tûm gúmá. ¹¹ Muud jí nə məlwê mə gwág yé, ká mpú gwág ísâ ɲkɛɲkɛ Shíshim ngé jaaw mədɔ mə Zembî yí. Shwiý ábɛé í ábúle ná bii múúd mə bá ntɔ yé.»

Kálaad á Dɔ á Pɛrgâm

¹² Cilág *éngales á *Dɔ dúsé Pɛrgâm yé ná, muud jisá nə kafwele njəwá íkóómb íbá yé mə ci nó: ¹³ «Mə mpú kúl wó njúl yí, *caangé mə *Sátan jí nûh. Mə mpú nə tɛɛm bə ntó, wo mə nada nə jíná dâm. Mə mpú nə tɔɔ ja bwé á gwú wúshined waamê abúgúlág Antipas nûh bídí kúl Sátan njúl yí, wo a shígé kífya búgá wó ngé *búgala mə yí. ¹⁴ Nji mə ngə ná jum wo nə búbaalé ísâ: wo jí nə bóólúgá búud na bwé ngé bɛ minjígúla mí Balaam. Balaam nyə a jíguli Balag ná a sáág ná buud ɔ *Izəɾəyɛl bwé dág ocúdu buud bwé ámə cígə shú ózembî ó áyadúg wá, bwé wúsəg námə mənyúul jaŋga dí shú nə bwé bág nə bɔɔgú bwádí ícugud. ¹⁵ Wo jí námə nə buud bwé ngé jíguli minjígúla mí búud bwé ngé bɛ Níkwalá wá. ¹⁶ Céndúg tédúgá, ɲkí ntó dí, mə leel námə wóós nûh, zə lúmbuli nə buud bɔɔngá nə kafwele jí mə mpu dí yí. ¹⁷ Muud jí nə məlwê mə gwág yé, ká mpú gwág ísâ ɲkɛɲkɛ Shíshim ngé jaaw mədɔ mə Zembî yí. Muud mə bá ntɔ yé, mə bá sá ná a dág *mána mə jí nə ndí shwoó dí yé, mə yə námə nyə kwóógú áfufumá í njúl nə jíná ágúgwáan cilyá, jíná dí nə tɔɔ muud nda mpu yí; muud mə bá námə mpu dwo nji muud mə lág kwóógú yé.»

Kálaad á Dɔ á Tiyatîr

¹⁸ Cilág *éngales á *Dɔ dúsé Tiyatîr yé nó: *Mwân mə Zembî, muud jí nə mísh mə ngé lwenya nda mingwiile yé, á jí nə məkuú nda ɲkwánz yé, ngə ci nó: ¹⁹ «Mə mpú mísóólúgú myô myêsh, tɔɔ cɛlí gwô, tɔɔ búgá gwô, tɔɔ sáal dwó, tɔɔ lám jisów wó jí nə ndí yí. Mə mpú námə mísóólúgú wó mú ngə sá ja ga dí myá, mí bulya cɔ mí ashúshwóógú. ²⁰ Nji mə ngə ná jum wo nə sá ngwúd. Wo ngə dág mísóólúgú mí Zhézabel nə mísh. A ngə yad ná a jí mudá micúndə mə Zembî, a ngé shiig osóol ɔ məsáal bâm nə bwé ngég nə sá jaŋga, bwé ngég nə də ocúdu buud bwé ámə cígə shú ózembî ó áyadúg wá. ²¹ Mə a mə yə nyə fwála ná a céndúg tédúgá, nji nyə acéélé yow jaŋga. ²² Ná ndéé, mə bá sá nyə ná, mə bwíng nyə bwágá *íncwaw í ntugud; ná ndéé, buud bêsh bónónh bwé á sá minɔɔmb wá, mə bá lwó bwo incwaw í ntug, ɲkí bwé acéndé mítédúgá ná bwé yow mísóólúgú mí abúbôw myé myɔɔng. ²³ Mə bá námə gwú bwán bɛ bêsh, mədɔ mêsh mə ka bá mpu nə mə wé mə bigas mítédúgá nə iyéesh í búud, mə bá jəna nə muud yêsh a bídí, bɛ mísóólúgú myé. ²⁴ Nji, bí bɔɔng óbúgala wá Tiyatîr bí aŋgê nə bɛ minjígúla mí múdá wɔɔng wá, bí buud bí áshígé nyíí ísâ bwé ngé jôw ná mindimba mí *Sátan dí wá, mə á nyiŋgəyé ná bá káág bí wúl mbag. ²⁵ Mə jí nji ná, bí mpúg bii sá bí bí nə ndí yí kə kumə ja mə bá nyiŋgə zə yí. ²⁶ Muud mə bá ntɔ yé, múúd mə bá síya nə mə nə ndéé kə wóós ja shí ga í bá shîn yé, mə bá yə nyə ɲkul ná a jwúg nə ikúl byêsh, ²⁷ a ka bá də fála byo nə ɲkúnd nda muud mə bwú mímbágé mí mpí yé. ²⁸ Námə nda Dâ nyə á yə mə ɲkul ná, mə bá námə yə nyə acén-cení mə də faan mpúmán mpúmán yé*. ²⁹ Muud jí nə məlwê mə gwág yé, ká mpú gwág ísâ ɲkɛɲkɛ Shíshim ngé jaaw mədɔ mə Zembî yí.»

3

Kálaad á Dɔ á Sardes

2:10 Mat 10.28; 1Kr 9.24-25   2:11 20.6, 14; 21.8   2:12 1.16   2:14 2.20; Ilh 24.25; 25.1-3; 31.16; 2Pr 2.15   2:17 Sôm 78.23-25; Yuá 6.48-51 kwóógú: Zak 3.9 jíná ágúgwáan: 3.12; Iza 62.2; 65.15   2:18 1.14-15   2:20 Ilh 25.1-8; 10j 16.31; 20j 9.22, 30; Mis 15.20   2:23 22.12; Zhe 11.20   2:25 3.11   2:26 12.5; 19.15; Sôm 2.8-9   2:28 22.16   * 2:28 Námə nda 22.16, acén-cení mə də faan mpúmán mpúmán yé jisə yuug á ɲkul Dâ mə bá yə múúd wɔɔng yí.

¹ Cilág *éngəles á *Dɔ́ dúsá Sardes yí ná: muud jísá nə mishíshim mí Zembî zangbá nə wəacén-cénî zangbá yé má ci ná: «Mə mpú mísóólúgú myô myêsh. Buud bwə ngə bul gwáduga ná wo ji kuwó, í njúl ná wo ji mbimbə. ² Jigu ŋkasə, wo lúlushig súsúsá í má lúg ni, í á bá yə. Nəcé mə má dúg ná mísóólúgú myô mí afwóyé bə mílwándúlá mísh má Zembî waam dí. ³ Tódúgág nda wó á lóg njígúlá ná, nə nda wó á gwág wə ná. Céndúg tódúgá, wo nyíngəg baagulə njígúlá wəng. Wó ká bə kú ji ŋkasə, mə zə nda júwâl, wo kú mpu ja má é wóós yí. ⁴ Nji, bóólúgá búúd wâ wódí Dɔ́ dí nûŋ Sardes bwə a shígé wá nyéé myáŋ míkáándəd. Bâŋ wé sənóŋ má bá kyey sámbá wá, nə míkáándə mí áfufumə nəcé í jəlá nə bwo ntó. ⁵ Ná ndeé, muud mə bá ntɔ́ yé, mə bá bwééd nyə káándə áfufumə. Mə abulé jímبال jínə dé kálaad á cug dí. Mə bá magulə nyə mísh má Sósŋgú waam bəndŋ wəéngəles béd. ⁶ Muud jí nə məlwə má gwág yé, kə mpú gwág ísə ŋkəŋkə Shíshim ngə jaaw mədɔ́ má Zembî yí.»

Kálaad á Dɔ́ á Filadelfî

⁷ Cilág *éngəles á *Dɔ́ dúsá Filadelfî yé ná: ŋkəŋkə muud, Muud á obúbálé, muud jí nə juwuga njów má *Dávid yé; muud jí ná, á ká juw, muud nda fad; á ká fad íí, muud nda juw yé, á ci ná: ⁸ «Mə mpú mísóólúgú myô, mə má juw mpumbé wódí shwóg, mpumbé múúd cúgé nə ŋkul fad yí. Má juw wo wə nəcé wo cugé mpu bə nə ŋkul, nji wo má baagulə kéel dām kú kífya mə. ⁹ Mə bá yə wo buud búúsá Dɔ́ mə *Sátan dí óni, bwə ngə ci ná búúsə *Oyúden, bwə nda bə fwámé Oyúden óni; bwə ngə shiig. Mə bá sá ná bwə zəg kúd wo məmpwoombú shí, bwə mpu ná mə á cəel wo. ¹⁰ Nda wo á baagulə kéel dām nə zény ná, məmífwó mə bá námə baagulə wo ja fwála lú mákugulə í bá zə kwaga nə shí nyêsh yí. Muud yêsh á shí ga mə bá bwəma nə məkugulə wəng. ¹¹ Mə wál bá nyiŋgə zə. Biig sá wó jí nə ndí yí ná kpwíny, shú ná muud kú bá déég wo *túm gúmə wô.

¹² «Muud mə bá ntɔ́ yé, mə bá təl nyə Zembî waam dí Mpáanzə ná shîm, a nda bá nyiŋgə wú cínəng. Mə bá cilə nyə jínə má Zembî waamə nə jínə lú ngwəla má Zembî nyúúlúd. ŋgwəla wəngú wə Yurúsəlem agúgwáan mə bá wú gwów wə Zembî yé. Mə bá námə cilə nyə jínə dām agúgwáan nyúúlúd. ¹³ Muud jí nə məlwə má gwág yé, kə mpú gwág ísə ŋkəŋkə Shíshim ngə jaaw mədɔ́ má Zembî yí.»

Kálaad á Dɔ́ á Ləwdisê

¹⁴ Cilág *éngəles á *Dɔ́ dúsá Ləwdisê yí ná: muud jísá amen yé, wúshined abúgúlág, wúshined afwámé, amódí á sá jêsh Zembî nyə a té yí, a ngə ci ná: ¹⁵ «mə mpú mísóólúgú myô myêsh. Wo jisə fwaalá, kú gwɔ́, kú təla. Wo ɔ nywá bə ŋkí təla, ŋkí ntəg ŋkí gwɔ́, yáa. ¹⁶ Ná ndeé, nda wó jísá fwaalá, kú təla, kú gwɔ́ ná, mə bá gwú wo nda igwíle. ¹⁷ Wo mú ngə ci ná: “Mə má bíg, mə músə nə byəɔg, mə anyiŋgáyé jii təɔ sâ.” Í njúl ná wo ampúyé ná wo ji ŋkúŋkwónúlə, ntágúlá-ntágula, mbúbúwá, wo njúl ancím-ncím, shushwáás. ¹⁸ Ntó, gwágúlág mácwŋ mǎga: zaág mǎdí, zə kusə or má á má shín fyá nə kuda yé, wo bígúg. Zaá kusə míkáándə mí áfufumə wo bwáádúg, wo nda ná nyiŋgə bə shushwáás, nda nyiŋgə bə nə shwôn. Zaá kusə cwé cwéel míshúd, wo mpúg dúg shwóg. ¹⁹ Mə mé dú lās nə buud má céel wá, mə dú súg bwo. Lúlúg ŋkúl, céndúg mítédúgá. ²⁰ Dugí, mə təl mpumbéd mə ngə kudə. Múúd mə ká gwág kəl dām, a juw mpumbé, mə nyíi nyédí njów zə də nə nyə kəl ngwúd. ²¹ Muud mə bá ntɔ́ yé, mə bá sá ná a zəg, sá zə ji mǎdí caangád; nəcé ja má á ntɔ́ yí, mə á zə námə, sá pəpá zə ji nyédí caangád. ²² Muud jí nə məlwə má gwág yé, kə mpú gwág ísə ŋkəŋkə Shíshim ngə jaaw mədɔ́ má Zembî yí.»

4

Gúmə má Zembî

3:1 1.4, 16   3:3 16.15; Mat 24.43; 1Te 5.1-2   3:4 6.11   3:5 Mat 10.32 kálaad: 13.8; 17.8; 20.15; 21.27; MmN 32.32; Sôm 69.29; Iza 4.3; Luk 10.20   3:7 Iza 22.22; Mat 16.19   3:9 2.9; Iza 49.23; 60.14   3:10 1.9; Luk 21.19; 1Kr 10.13; 2Pr 2.9   3:11 2.10, 25; 22.7, 12, 20; Zak 2.14   3:12 2.17; 14.1; 21.2; 22.4; Eze 48.35   3:14 1.5; 19.11; Yuá 1.3; 2Kr 1.20   3:17 Ozê 12.9; 1Kr 4.8   3:18 6.11; 16.15   3:19 Mik 3.11-12; Heb 12.5-6   3:20 Mat 8.11; Yuá 14.23 3:21 1.6; Mat 22.44; Heb 8.1

¹ Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dúg mpumbé í njúl ná bagé n̄h jon̄ud. Kál mə á fwo gwág í ngé lw̄ə nda cw̄əh yí í músə ci nə mə ná: Zaá kúga gw̄əw, mə zég lwó wo ísá í jálá nə bá zə s̄y yí.

² Kú námə bwey, Ɔk̄ɛ̄k̄ɛ̄ Shíshim mú zə sá mə nda mə ngə cugə n̄jɪ *shíshim d̄i. Mə músə dúg məma *caangə, muud njúl cínəng. ³ Muud wəəngú kə də lwenya nda j̄j̄j̄ məkwoógú bwə də j̄w nə zhāspə nə sardwān má, njumbú í mə lyɛ nyə caangə, njumbú wəəng ngə lwenya nda kwóógú bwə də j̄w nə emerôd yí.

⁴ Bíl ícaangə məwum məbá nə ín̄ə í njúl na caangə n̄i d̄i məkooɡú məkooɡú, ocúmbá buud məwum məbá nə ón̄ə bwə njúl ícaangə byəəngú. Bwə nə mikáandə mí áfufumə, nə mitum mí gúmə lúúd, mí njúl s̄yá nə or.

⁵ Minjəs mí mú də dagəwa, mí ngə zhu na caangəd, nə məjunú, nə ɲk̄ɛ̄l mpú. Mə mú dúg ilamba zangbá minjidyá na mpwóombú caangəd, ilamba byəəng bíse mishíshim zangbá mí də t̄w mísh mə Zemb̄i d̄i myá.

⁶ Mə dúg námə gúl sá cínəng mpwóombú caangəd nda məma m̄h, nə ɲk̄úl-ɲk̄úl nda yēn kristál. Bílúgá ísá ín̄ə í njúl míkuwó í á bə na t̄m caangə nə məkooɡú məkooɡú, ísá byəəng í njúl nə mísh bwəma nə nyúúl nyēsh. ⁷ Kuwó sá áshúshwóógú í á bə nda zhwambánkwuɲ, ábēē nda cwə ngwúm nteny, aléel nə mpwoombú nda muud, ányina nda mpal ja á ngə jéel yí. ⁸ Mikuwó mí ísá mín̄ə míni myēsh mí ngə bə nə məfaafugə māsaman māsaman, faafugə dēsh nə mísh kúl jēsh, t̄ə gw̄əw, t̄ə shí. Mikuwó mí ísá míni mí də wá ngwa ja jēsh bulú nə mwásə ná:

Zemb̄i Cwám̄ba j̄i Ɔk̄ɛ̄k̄ɛ̄, a j̄i Ɔk̄ɛ̄k̄ɛ̄, a j̄i Ɔk̄ɛ̄k̄ɛ̄,
Zemb̄i á ɲkul nyēsh,

Zemb̄i nyə á bə yé, á jísá yé, á ngə zə yé.

⁹ Ísá ín̄ə ín̄i í ngə gúmal nyə, ngə ságusə nyə, ngə yə nyə akíba, nyə muud njúl caangəd, á ngə cugə kandugə á kandugə yé. ¹⁰ Ná ndeé, ja jēsh ísá ín̄i í ngə wá nyə ngwa ntúni yí, ocúmbá buud məwum məbá nə ón̄ə bwə á ngə kúd məmpwoombú shí, ngə yə muud njúl caangəd yé gúmə, nyə muud ngə cugə kandugə kandugə yé. Bwə ngə kúl mitum mí gúmə myán̄ na mpwóombú caangəd bwə ngə ci ná:

¹¹ Yé Cwám̄ba wúsú, yé Zemb̄i wúsú,

í jəla ná bwə yég wo milwaná, nə gúmə, nə mpífá.

Nəcé wo a té ísá byēsh;

wo wə wo á j̄i ná í bág, í mú ntāg námə bə.

5

Feedyá kálaad

¹ Mə mú dúg íi, muud nyə á bə a njúl caangəd yé nyə á bə nə kálaad mbwə mən̄cwúmú, kálaad wəəngú njúl, micilyá cw̄u micilyá t̄óón, bwə á ka fúlə nyə nə ndeé fad nə lug* mifeedyá zangbá. ² Mə mú námə dúg gúl ɲkácid *éngəles, a ngə cúndə gwów-gw̄əw ná: «Zə mə mpíyá nə wəefúlə kálaad éga a tí mifeedyá myé yé?» ³ Ná ndeé, t̄ə jon̄ d̄i gw̄əw, t̄ə wa shí, t̄ə shí ga d̄i shí kú nə muud nyə á bə nə ɲkul wəef kálaad ná a dúg sá j̄i cw̄u yí. ⁴ Mə músə ɲkēny məma yə, nə dúgúlə ná kú nə t̄ə muud nyə á mpíya wəef kálaad ná a dúg sá j̄i cw̄u yí. ⁵ Nj̄i, ngwól cúmbá muud mú ci nə mə ná: «Kú bēeg j̄i. Dugí, Zhwambánkwuɲ á bēend mə Yúda, nta mə *Dávid, nyə a mə nt̄ə sá jēsh; nyə wə j̄i nə ɲkul wəef kálaad, a tí mifeedyá zangbá míni.»

Mwâ n̄cwəmbe

4:2 5.7; Sôm 11.4; 103.19 4:3 Eze 1.26-28 4:4 ocúmbá buud: 5.5, 8, 10; 7.11, 13; 11.16; 14.3; 19.4; Iza 24.23 áfufumə: 6.11 4:5 8.5; 11.19; 16.18; 17.9; MmN 9.24; 19.16; Eze 1.13-14 4:6 15.2; Eze 1.22 ísá ín̄ə í njúl míkuwó: 5.6, 8, 11; 6.1; 7.11; 14.3; 15.7; 19.4; Eze 1.5-12; 10.14 4:8 1.17; 11.17; Iza 6.2-3; Eze 1.18; 10.12 4:11 Mət 1.1, 31; Mbú 5.9, 12; 11.15, 17; 12.10; 15.3-4; 19.6 5:1 10.2; Iza 29.11; Eze 2.9-10; Dan 12.4, 9 * 5:1 Lug wúsə gúl sá í də bə kúl ónc̄iɲ ə wóógə bwə də lw̄ə məkwiindyə d̄i yí; sá j̄əəng í də nada, muud jee táám̄b ísá nə nd̄i. 5:5 4.4; Mət 49.9; Mat 1.1; Rom 1.3-4; Heb 7.14

⁶ Mə mú dúg íí, na tām *caangá, Mwâ ncwəmbɛ njúl nda buud bwé á cígə nyə tāj *mətúnuga, a təl na mpédúgá mikuwó mí ísâ mín̄ nə ocúmbá buud. A njúl nə məlaag zangbá nə mísh zangbá; məlaag zangbá məwəng wə míshíshim zangbá Zembî nyə á kənd shí nyêsh dí myá. ⁷ Mwâ ncwəmbɛ wəwəng nyə á ngə shísh né ndéé kə kumə wə muud nyə á bə a njúl caangád yé; a músə lóg kálaad múúd wəwəng dí mbwə məncwúmúd.

⁸ Ja Mwâ ncwəmbɛ nyə á shîn lóg kálaad yí, mikuwó mí ísâ mín̄ nə ocúmbá buud məwúm məbá nə ón̄ bwé mú wusə mənyúul ombúmbudí na nyédí shí məkuú. Bwé á bə, muud yêsh nə bínzhá nə ikwôw í njúl síyá nə or, ikwôw íni milwándúlá nə cá: cá ni wə məjəgula mə óbúgula. ⁹ Bwé músə ngə sey səsə ágúgwáan. Bwé á ngə sey ná:

Wo wə mə mpíyá nə njwa kálaad,

wo tí mífeedyá myé

nəcə bwé á cígə wo tāj mətúnuga.

Wo á ka t̄ buud nə məcií mwô

shú ná bwé wúg míkwmám mí *mísə múd,

bwé bəg buud ó Zembî,

bwé ngə zhu íbɛend byêsh dî,

nə məkəl məsh dí, nə íkúl nə ilwəng byêsh dî.

¹⁰ Wo a mə sá ná bwé bəg

faan lú ófada, ngə sêy nə Zembî.

Bwé bá bə nə ijwúga shí ga nyêsh dî.

¹¹ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú gwág məkəl mə ncúlyá wəngəles bímbí múúd cúgə nə njkul l̄ yí, bən̄n̄ mikuwó mí íkukwumuga nə ocúmbá buud. Bwé á bə bwé mə lyɛ caangá ná bííí. ¹² Bwé á ngə ci gwów-gwôw ná:

Mwâ ncwəmbɛ bwé á cígə yé,

mə mpíyá nə lóg mpífá, nə kúm,

nə fəg, nə njkul, nə gúmá,

nə milwané, nə məzhwámá.

¹³ Mə mú gwág íkukwumuga byêsh Zembî nyə a sá təw jəng dí gwôw, təw wa shí, təw shí ga dí shí, təw māj yí, nə ísâ byêsh bíśá cínəng yí, byêsh í ngə ci ná:

Nyəwəng njúl caangád yé bá Mwâ ncwəmbɛ,

bwé mpíyá nə məzhwámá,

nə gúmá, nə milwané, nə njkul

kandugə á kandugə.

¹⁴ Mikuwó mí ísâ mín̄ míni mí mú ci ná: Amen. Ocúmbá buud bwé mú búdow shí, yə Zembî bá Mwâ ncwəmbɛ gúmá.

6

Mwâ Ncwəmbɛ mə zə tí mífeedyá mí kálaad

¹ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, Mwâ Ncwəmbɛ mə tí feedyá áshúshwóógú; mə mú gwág míkúwó mí ísâ mín̄ míni, gúl mú k̄m ná: «Zaág!» Kál dé í á bə nda njum-mpú. ² Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dúg kabəlí í njúl né fuúm, muud njúl gwo gwôw nə bangá mbwád. Bwé mú yə múúd wəwəngú *t̄m gúmá. A mú tí njəond ná, nda á jí məntə-buud ná, a nyiŋgə námə kə ngə ntə.

³ Mwâ Ncwəmbɛ mú tí feedyá ábɛɛ, mə mú gwág kuwó sá ábɛɛ mə ci ná: «Zaág!» ⁴ Gúl kabəlí í mú cúwo, í njúl t̄t̄í né zhwəng, muud njúl gwo gwôw. Bwé mú yə múúd nyə á bə a njúl gwo gwôw yé njkul ná a kəg sá ná shí nyêsh í tówúg nə shwuu, kú ná nə mətəla, shú ná buud bwé ngəg nə gwúya. Bwé mú yə nyə məma kafwɛɛ.

5:6 4.6-7 Mwâ ncwəmbɛ: 5.9, 12; 6; 7.17; 12.11; 13.8; Iza 53.7; Zhe 11.19; Yuá 1.29; 1Pr 1.19
mishíshim zangbá: 4.5; Zak 3.9 5:7 4.2, 9; 5.1, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 20.11; 21.5; 10j 22.19; Iza 6.1; Eze
1.26-28; 10.1 5:8 8.3-4; Sòm 141.2 bínzhá: 15.2 5:9 4.11; 5.6; 7.9; 14.3; Sòm 96.1 5:10 1.6 5:11
wəngəles: Zhb 1.6; Dan 7.10; Heb 12.22 5:12 4.11 5:13 Sòm 150.6; Flp 2.10 6:2 19.11, 14; Zak
1.8; 6.1-7

⁵ Mwâ Ncwəmbe mə tí feedyá áléel, mə mú gwág kuwó sá áléel mə ci ná: «Zaág!» Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dúg kabəlí í njúl yíyínd, muud njúl gwo gwów nə lwud mbwád. ⁶ Mə mú gwág námə nda kəl í ngə cúwo mpédúgá mikuwó mí isá mínî míni, í ngə ci ná: «Ŋgug *blé í zə kusha, kílo ngwúd *danarî ncindî; ngug *orzə wāŋ, okílo olól danarî ncindî. Nji, ci wo nda ntáma məwúdə nə məlwəg.»

⁷ Mwâ Ncwəmbe mə tí feedyá ányina, mə mú gwág kuwó sá ányina kál dé mə ci ná: «Zaág!» ⁸ Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dúg kabəlí í njúl nə nyúul məjúwó mə mbədí, muud njúl gwo gwów, muud wəŋgú nə jínə nə Shwiy, baŋ mínjîm í á ngə bə nyə mpús. Bwə mú yə shwiy bá baŋ mínjîm ŋkul nə bwə gwúg buud shí nyēsh dí t̄aŋ kəw ngwúd á məkəw mən̄; bwə ngəg nə sá nə ból búud bwə yəg dósmb dí, ból yə nə zha, ból yə nə kwaag-jumə kwas, bólúgá d̄y íbiin i shí.

⁹ Mwâ Ncwəmbe mə tí feedyá átána, mə mú dúg í, *mishíshim mi búud shí *alatâr. Í á bə mishíshim mi búud bwə á gwúyow nəcé Milású mí Zembî wá, nəcé bwə á bə fwámé ówúshined, bwə á bwiing Milású mí Zembî váal í jéla yí. ¹⁰ Mishíshim myəŋg mí á ngə k̄im gwów-gwów ná: «Yé ŋk̄ŋk̄é Mása, Mása áfwámé, ngaa wó jəlá nə kunda sê, yá nə buud ə shí bwə á gwú sá wá? Wo é ngə bwey ntáni ná ndeé kə wós jáyé ja?» ¹¹ Nə ndeé bwə mú ngə yə bwo, muud yēsh jud áfufumá. Bwə mú ci nə bwo nə bwə səlūg milám shí búbaalé fwála, kə wós ja bēsh bwə é kwaga bímbí bwə jéla nə bə yí; nəcé í jii ná ból óshwə bāŋ bən̄ŋ bwə á ngə sēy wá nə ból ómínyəŋú bāŋ bwə fwóg gwúyow námə nda bwo.

¹² Mə músə nyingə kənd mísh, Mwâ Ncwəmbe mə tí feedyá ásaməna, shí í mú jág ntaŋusa, jwów mú yíndə nə ncuú nda káandə íkúsa, ŋkwoond yēsh ncindî mú bə t̄t̄i nda məcií, ¹³ wəacén-cénî wə joŋ bwə mú ngə kud shí námə nda íbumə í lí í d̄a kud ná mínjw̄ ja ŋkw̄ ngə kuŋg yí. ¹⁴ Joŋ í mú fúlə nyúul nda múud mə d̄a fúlə kwəlo-kwóló ná; mimbúŋ myēsh nə məŋkwamə mēsh mə mú t̄aw ícéd. ¹⁵ Í mú ka zə bə, t̄əw ojwú ə shí, t̄əw ofwó búud, t̄əw milúlúú mí ózimbí, t̄əw mikúkúum, t̄əw ŋkácid, t̄əw məlwaa, t̄əw ofulí, bēsh óni bwə mú kə ngə shwaaw míku mí məkwoógúndə nə məkwoógú má mimbúŋú. ¹⁶ Bwə mú ngə ci nə mimbúŋ nə məkwoógú mə anúní ná: «Kádágá sê, shweelugá sê, sá bəg shwóg-shwóg nə muud njúl caŋgəd yé, shwóg-shwóg nə kúl Mwâ Ncwəmbe mə kuya mpimbə yí. ¹⁷ Nəcé, jwów lí mpimbə mə Mwâ Ncwəmbe bá Muud njúl caŋgəd yé í mə wós, muud e faam í?»

7

Məyigyé mə bwán ó Zembî

¹ Ja isá íni í mə shîn bə yí, mə mú dúg *wəŋgəles on̄ bwə tál íkósmb í shí ín̄ d̄i, bwə mə káágulə óŋkw̄ on̄* wə shí. Bwə a shígé bíd ná ŋkw̄ kúŋgug t̄əw shí, t̄əw m̄aŋ, t̄əw málíid. ² Mə mú nyingə dúg ngwól *éŋgəles ngə wú ŋgeé kósmb jwów í d̄a cúwo yí, a mbíd sá bwə d̄a bwadulə búud məyigyé mə Zembî á kuwó yí. Nda bwə á yə wəŋgəles ón̄ ŋkul ná bwə ntámag shí nə m̄aŋ ná, éŋgəles mə á nyingə dúg éne mú k̄im gwów-gwów lás nə bwo. ³ Nyə á ci nə bwo ná: «Kúgá fwo ntáma shí, ŋkí m̄aŋ, ŋkí málí; bwándúgá, sá fwóg wá ósól ə mäsáal ó Zembî wúsú məyigyé məmpwoombúud.» ⁴ Mə músə gwág nə buud bwə á wíyow məyigyé wá bwə á bə buud otósshin təd nə məwúm mən̄ nə ón̄, ngələ zhu íbeend i *Izərayél byēsh d̄i.

⁵ Í á bə buud otósshin wúm nə óbá beend mə Yúda dí, otósshin wúm nə óbá beend mə Ruben dí, otósshin wúm nə óbá beend mə Gád dí,

⁶ otósshin wúm nə óbá jé mə Azer dí,

6:8 Zhe 14.12; Eze 14.21; Ozē 13.14 6:9 1.2, 9; 12.11, 17; 19.10; 20.4; 1Yn 1.1-2 6:10 18.24; Sôm 13.2-3; Mbá 32.43; Luk 18.7 6:11 jud áfufumá: 3.5, 18; 4.4; 7.9, 13; 19.8, 14; Iza 61.10 6:12 8.5, 12; 11.13, 19; 16.18; Zhu 2.10; Mat 24.29 6:14 16.20; 20.11; Iza 34.4; Heb 1.11-12 6:15 Iza 2.10, 19, 21; 24.21 6:16 5.7; Ozē 10.8; Luk 23.30 6:17 Zhu 2.11; Nah 1.6; Sof 1.14-18; Mal 3.2 7:1 9.14-15; Zhe 49.36; Dan 7.2 * 7:1 ŋkw̄ óni búsa bəŋg búsa nə ŋkul caam shí wá. 7:3 9.4; 14.1, 3; 22.4; Eze 9.4, 6 7:4 14.1, 3; 21.12-13

otóóshin wûm nà óbá jé má Nefkali dí,
 otóóshin wûm nà óbá jé má Manase dí,
⁷ otóóshin wûm nà óbá jé má Símuyon dí,
 otóóshin wûm nà óbá jé má Lévi dí,
 otóóshin wûm nà óbá jé má Isakâr dí,
⁸ otóóshin wûm nà óbá jé má Zabulon dí,
 otóóshin wûm nà óbá jé má Yóseb dí,
 otóóshin wûm nà óbá jé má Bəηzhamê dî.
 Buud óni bēsh wá bwá á wíyow məyigyé mámpwoombúd wá.

Kúl má Zembî

⁹ Ja áməyigyé éne má shîn yí, mə mú dúg búúd áncuncuma, bímbí múúd cúgé nà ηkul lq̄ yí. Bwá á bə buud wá ilwon byēsh, nà ibeend byēsh, nà ikúl byēsh, nà məkəl mēsh, bwá təl mpwóómbú caangád, Mwâ Ncwəmbe dí míshúd, bwá má bwáád ijud í áfufumá, bwá nà máη má ləndú məbwád. ¹⁰ Bwá á ηgə k̄m gwów-gwów ná:

Zembî wúsú muud njúl caangád yé,
 bá Mwâ Ncwəmbe wá bwá má cug sâ.

¹¹ *Wəηgəles bēsh bwá má lyɛ *caangé nà ocúmbá buud, nà mikuwó mí ísâ mín̄ wá, bwá mú wusə mányúúl shí ombúmbudî nà mpwóómbú caangád, yə Zembî gúmá, ¹² bwá ηgə ci ná:

Amén. Məzhwámá, nà milwaná,
 nə fug, nə akíba, nə gúmá,
 nə mpífá, nə ηkul,
 bísə Zembî wúsú isâ byé
 kandugə á kandugə. Amén.

¹³ Né ndeé, ηgwól cúmbá muud mú lás, ci nà mə ná: «Ozə bəη bí nà ijud í áfufumá óni, bwá ηgə wú ηgow?» ¹⁴ Mə mú bəsa nə nyə ná: «Yé Cwám̄ba, wo wé má mp̄u.» A mú ci nà mə ná:

«Búsə buud bwá ηgə wú yáag-yáag cúwálíd wá.
 Bwá má gusa ijud byáη məcií mə Mwâ Ncwəmbe dí,
 sá ná í bəg ofúfumâ.

¹⁵ Gwə wá bwá tál na
 mpwóómbú caangé má Zembî dí yí.
 Bwá é də yə Zembî gúmá bulú nə mwásé nyédí Mpáánzá.
 Muud njúl caangád yé má bá wá bwo nyédí gúgúwád.

¹⁶ Bwá ábúlé ná bwelə gwág zha,
 kú nyiηgə bwelə gwág shwáásúlə miná.
 Tə yásé tə ηgwól bibibi
 nyə abúle ná nyiηgə nyaan bwo nyúúlúd.

¹⁷ Nəcé Mwâ ncwəmbe
 jí tām caangé yé má bá bə mbaagulə wáη,
 a bá kə nə bwo máncwuj má ηgə wéeshuli
 məjúwó m̄a cug mád,
 Zembî mú bá fīm bwo məzhwíle mēsh míshúd.»

8

Feedyá á zangbá

¹ Mwâ Ncwəmbe músə zó tí feedyá á zangbá. Ja á má tí wə ntúni yí, mə mú gwág jonə ná kufug t̄ηj kúl wəla. ² Mə mú dúg *wəηgəles zangbá bwá də t̄ow mísh má Zembî dí wá. Bwá mú yə bwo micwōη zangbá. ³ Eηgəles shús mú zə t̄ow álat̄ar d̄i, a mbíd kwōw bwá də

7:9 5.9; 6.11; Ləv 23.40 7:10 5.7 7:11 4.4, 6 7:12 4.11 7:13 6.11; 7.9 7:14 1.5; 22.14; Sòm 51.9; Dan 12.1; Mat 24.21 7:15 21.3 7:16 Iza 49.9-10 7:17 5.6; 21.6; Yuá 10.10, 11; Eze 34.11-16, 23-24 məzhwíle: 21.4; Sòm 126.5-6; Iza 25.8 8:1 Zak 2.17; Aba 2.20 8:2 micwōη: Zho 6.4, 6; Mat 24.31 8:3 5.8; MmN 30.1, 3

yángulə *cáá yí, í njúl síyá nə or. Bwə mú yə nyə zhwog olabínda nə a jígálúg na álatâr dî, yíle jəŋg í bádúg nə məjəgula mə mĩnkĕŋkĕ mi búúd myêsh tâŋ *mətúnuga. *Alatâr wəŋgú nyə á bə síyá nə or cínəŋg mpwóombá caaŋgád. ⁴ Yíle ólabínda nə məjəgula mə mĩnkĕŋkĕ mi búúd í mú wú *əŋgəles dí mbwád, bád kə wə Zembî. ⁵ Əŋgəles mú ŋwa kwôw bwə də yángulə cáá yí, ŋwa kuda álatâr dí lwándulə cínəŋg nə cwóó, a músə wusə shí. Ŋkĕl mpú ká kyεεg, nə məjəŋgá, nə minjəs, shí í mú jág ntaŋusa.

Micwôŋ mısaman mí ashúshwóógú

⁶ Wəŋgəles zaŋgbá bwə á bə nə micwôŋ wá bwə mú kwəməsa nə bwə zə lwô myo.

⁷ Ashúshwóógú mú lwô yé cwôŋ. Nə mətálumu, nə kuda fulá nə məcií í mú shwiy shí. Kəw lə shí ŋgwúd á məkəw məlólól í mú cumbuli jígə, kəw lú ílíí ŋgwúd á məkəw məlólól cumbuli nómá jígə, ikáá ibús byêsh í mú nómá cumbuli jígə.

⁸ Əŋgəles ábēē mú lwô yé cwôŋ. Bwə mú wusə gúl sâ m̄ŋ. Sâ jəŋg í njúl nómá nda məma mbúŋ í mə ja ŋgwiile. Kəw lə m̄ŋ ŋgwúd á məkəw məlólól í mú shîn bə məcií məcií, ⁹ kəw ŋgwúd á məkəw məlólól mə íkukwumuga í á bə mikuwó m̄ŋ yí í mú yə, kəw ŋgwúd á məkəw məlólól m̄ ititíma í mú shîn cóóg.

¹⁰ Əŋgəles aléel mú lwô yé cwôŋ. Məma ácén-cení mú wú jəŋ dí, a ŋgə jígə nómá nda shigə lú kuda. A mú zə kud kəw ŋgwúd á məkəw məlólól m̄ mĩŋgwəzə nə milúu mĩncwūŋ dî. ¹¹ Acén-cení wəŋgú jíná dé wə Məgwul. Kəw ŋgwúd á məkəw məlólól m̄ mənćúwó í mú bə ŋkí gwul; ncúlyá buud bwə á ŋgə ŋgul məjúwó m̄ mənćúwó məŋg wá bwə mú ŋgə yə nə məgwul məŋg.

¹² Əŋgəles ányina mú lwô yé cwôŋ. Í mú zə bə, nə kəw ŋgwúd á məkəw məlólól m̄ jwôw, nə ŋgwúd á məŋg m̄ ŋkwoond í, nə ŋgwúd á məŋg m̄ wəacén-cení mə mú shila. Sâ jəŋg mú sá nə kəw ŋgwúd á məkəw məlólól m̄ mwásé í mú bii yídúgú, bulú nómá ntó.

¹³ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú gwág mpal ŋgə jéel tām jəŋ a ŋgə k̄m gwôw-gwôw nə:

Wo buud ɔ shí ɔ! Ŋkwée bí eé!

Ŋkwée bí ja wəŋgəles olólól bwə mə lúg wá

bwə é lwô myáŋ micwôŋ yí eé!

9

¹ *Əŋgəles átána mú lwô yé cwôŋ. Mə mú dúg ácén-cení nyə á wú jəŋ dí kud shí yé, bwə mə yə nyə juwuga bí ncímə. ² A mú juw bí ncímə, yíle í mú wú nūŋ nda yíle í ŋgə wú məma kuda dí yí. Yíle jəŋg í mú lwánd ŋgúl wêsh nə ndéé jwôw shila. ³ Ikájalá í mú də cúwo yíle jəŋg dí də shulə shí. Bwə mú yə íkájalá byəŋgú váál ŋkúl wəacəlaafə bwə də bə nə ndí yí. ⁴ Nji bwə mú ci nə byo nə í kú beεg ntáma íkáá nə ílíí byêsh, í kəg ŋgə lúu nji buud bwə cúgə nə məyĕgyé mə Zembî mpwóombúd wá. ⁵ Bwə mú nómá ci nə byo nə í kú ŋgə gwú buud bəŋgú, í yídag təl bwo cwúnd dí tâŋ ŋkwoond otóon. Váál cwúnd í á ŋgə sá yí í á bə nə ŋkíim-ŋkíim nda ja ácəlaafə mə lúu múúd yí. ⁶ Í bá bə mwôw məŋgə dî, buud bwə bá ŋgə sə nə bwə yə, nji muud kú yə; bwə bá ŋgə jĕi shwiy, nji shwiy ŋgə fúndə kə bwo shwóg-shwóg. ⁷ Ikájalá byəŋg í á ŋgə bə nda ikabulí bwə mə shîn cwə nə bwə kə nə ndí dóomb dí yí. Í á bə nə isā mílúúd nda mitūm mi gúmə myā síyá nə or, bwə nə məmpwoombú nda buud. ⁸ Bwə á bə nə ishílú mílúúd nda budá, məjə nda məjə mə ózhwambánkwuŋ. ⁹ Ibəd í á bə bwo nda ibúduga í íŋkwánz ózimbí bwə də búdal bəd nə ndí yí, nyáŋ ncíndə nda ncíndə ómətúwa íkabulí ŋkí bulya í ŋgə julə kə nə ndí dóomb dí yí. ¹⁰ Mikwundú myáŋ mi á bə nda mikwundú mí wəacəlaafə, nə ishushwom; mikwundú myəŋg wə bwə á də sá buud məbôw nə ndí tâŋ ŋkwoond otóon yí. ¹¹ Cí wáŋ wə *əŋgəles a bí ncímə, bwə də jôw nyə heburə dí nə Abadôn, gurĕk dí nə Apolyôn*.

8:5 4.5; 6.12-13; Ləv 16.12; Eze 10.2   8:7 9.15, 18; Eze 5.2, 12   8:7 MmN 9.23-25   8:8 16.3-4; MmN 7.20, 21   8:11 Zhe 8.14   8:12 6.12-13; Iza 13.10; Eze 32.7-8   9:1 bí ncímə: 11.7; 20.1; Zhb 26.6; 28.22; Luk 8.31; 2Pr 2.4   9:2 Mət 19.28; MmN 19.18   9:3 MmN 10.12-20   9:4 7.2-3   9:6 Zhb 3.21; Zhe 8.3   9:7 Zhb 39.19-20; Zhu 2.4   9:8 Zhu 1.6   9:9 Zhu 2.5   * 9:11 Apolyôn: Mə kə nə «muud caamú-caamú».

¹² Intúgúlí í ashúshwóógú í mé shîn óni. Bíl íntúgúlí í ngə ná zə, məváál mábá.

¹³ Engəles ásamuna mú lwə yé cwôŋ. Mə mú gwág dúl kál í ngə wú málaag mənə məsə álatâr or má Zembî dí má. ¹⁴ Kál dɔŋŋ í mú ci nə Engəles ásamuna ná: «Cinyúg wəéngəles onə búsé cɔɔlá ngwɔɔ Ifurât wá». ¹⁵ Bwə mú ciny wəéngəles onə bwə á bə ŋkwəməsá shú dāŋ wəla, nə dāŋ jwôw, nə nyāŋ ŋkwoond nə wāŋ mbú wá. Bwə mú ciny bwo nə bwə gwúg buud íf, kəw ngwúd á məkəw mələól. ¹⁶ Ozimbî bwə du ju nə ikabulí wá bwə á bə omilyôŋ mitəd mimbá, mə a shí gwág bímbí bwə á bə yí. ¹⁷ Ntó wə mə á dúg *ntamə a mísh nə bagəd yé, mə a dúg ikabulí nə ozimbî bwə du ju nə byo wá. Byāŋ íbúduga íŋkwānz bwə á búdal íbud nə ndí yí í á bə, nə otítí, nə nyúul jŋŋ lə mpú, nə nyúul ncinó. Byāŋ íkabulí nə milúú nda ozhwambāŋkwuŋ, kuda nə yíle nə fidə í á ngə wú bwo mímpud. ¹⁸ Okwaag-jumə ólól óni bwə mú gwú buud íf, kəw ngwúd á məkəw mələól; í á bə, nə kuda, nə yíle nə fidə í á ngə wú ikabulí mímpu dí yí. ¹⁹ Nəcə ikabulí byɔŋgá, ŋkul nyāŋ nyísə bwo mímpu dí nə míkwundú; mikwundú myāŋ mí nda onywā, mísə nə milúu, milúu myɔŋg wə mí du lwána. ²⁰ Bóólúgá búúd bwə a shígé fwo yə nə okwaag-jumə óni wá, bwə áshígé cénd mítádúgá ná bwə yəw bów-bôw mísóólúgú bwə á du sá myá; bwə áshígé yəw yələ májamb məsə ózembî ó áyadúg dí má gúmá, mbéé ózembî ó or, nə kwóógú bwə du lúlə *mwaanə nə ndí yí, nə dúl váál ŋkwānz na, ozembî ó mákwóógú, nə ílí, mbéé ózembî kú nə ŋkul mə dúgya, ŋkí gwág, ŋkí kyey. ²¹ Buud bəŋg bwə áshígé yəw mágwú mə búúd, kú yəw ncidə, kú yəw jaŋga, kú yəw júwo.

10

Kúkáláád á bíbáyá

¹ Mə á nyiŋgə námə dúg gúl ŋkácíd *éŋgəles ngə shulə wú jŋŋ dí, a mə fələ ŋkúdu nyúúlúú nda *sanda. Nyə á bə nə njumbú í mé lyɛ nyə lúúú, mpwoombú ngə lwenya nda jwôw; məkuú mé mə á bə nda məmpŋ, mə njúl nda miŋgwiile mí kuda. ² Nyə á bə nə kúkáláádú mbwəd, kúkáláádú jəŋg nə bagə. A mú shulə nə ndéé, təl kuú áməncwúm māŋ, wəŋg á məkóól cínúú. ³ A mú kím gwów-gwôw, námə nda zhwambāŋkwuŋ mə du bām nə. Nji nyə á kím yí, ŋkəl mpú mú saal íja zaŋgbá. ⁴ Ja ŋkəl mə shîn saal ntúni yí, mə mú tééd nə mə cilə; nji, mə mú gwág kál mé ci nə mə jŋŋ dí ná: «Shweelúg sá ŋkəl mpú nyə ámə ci ja nyə ámə saal íja zaŋgbá ni, kú cilə gwo.» ⁵ Engəles mə á dúg nyə á təl məkuú wúga māŋ wúga cínúú yé, mú bān mbwə məncwúm ŋgeɛ jŋŋ dí. ⁶ A mú keen Zembî ngə cəgə kandugə kandugə yé, nyə muud nyə á té gwôw nə isá byêsh bí cínəŋg yí, a té shí nə isá byêsh bí cínəŋg yí, a té námə māŋ nə isá byêsh bí cínəŋg yé; nyə á keen nyə, a ci ná: «Í ábúlé ná bwey, ⁷ ja éŋgəles ázaŋgbá mə bá lwə cwôŋ yé yí, *ndímba mə Zembî í bá ka zə nyîn, námə nda nyə á bwey du jaaw osóol ɔ məsáal bé *búud ɔ mícúndə ná.»

⁸ Ná ndéé, kál mə á gwág jŋŋ dí í mú nyiŋgə lás nə mə ná: «Kaá wə éŋgəles mə təl məkuú wúga māŋ wúga cínúú yé, wo kəg ŋwa kúkáláádú á jí nə ndí mbwəd nə bagə ni.» ⁹ Mə mú kə wə éŋgəles kə ci nə nyə ná a yəg mə kúkáláádú. Nyə ntāg nə mə ná: «Ŋwag gwo wo mínəg. Í é bə wo mwə dí cwú nə cindún, nji ŋkí ncwôŋ mpu dí nda kwaan.» ¹⁰ Mə mú ŋwa éŋgəles kúkáláádú mbwəd, mə mú minə; í mú bə mə ŋkí ncwôŋ mpu dí nda kwaan; nji, ja mə mə minə yí, mwə mú bə mə cwú nə cindún. ¹¹ Bwə mú ka ci nə mə ná: «Í jii nə wo kəg nyiŋgə jaaw sá Zembî mə cɛɛlə shú zhwog íkúl nə ilwoŋ nə məkəl, nə zhwog ojwú-buud yí.»

11

Obwiŋgye obá ó lāŋ mə Yésus

¹ Bwə mú yə mə fiidye í njúl nda lílí bwə du yíga ísə nə ndí yí, bwə nə mə ná: «Tówúg yíga Mpráanzə mə Zembî, nə *alatâr, wo lə búúd bwə ngə yə Zembî gúmá cínəŋg wá.

9:13 8.3; MmN 30.1-3   9:14 7.1; Mbá 1.7   9:15 8.7-12   9:17 Zhb 41.10-12   9:20 16.9; MmN 20.13-15   9:20 Dan 5.4, 23; Sóm 135.15-17; Iza 44.9-20   10:1 4.3   10:2 5.1; 10.8   10:3 Zhe 25.30-31; Ozé 11.10   10:6 Sóm 146.6; Dan 12.7; Mis 4.24   10:7 22.6; Zhe 25.4; Amo 3.7-8   10:8 Eze 2.8-3.3   11:1 21.15

² Nji, wo ɔ lúgá mbaadé wúsá lɔngula nə lɔngula dí yí, wo kú yiiga wo, nəcé bwé á yə ikúl í cúgé *Oyúden yí wo. Ikúl byɔɔng í bá tagulə nyaal ɲkɛɲkɛ ɲgwéla tɔɲ ɔɲkwoond məwúm mánɔ̄ nə óbá. ³ Nji, mə bá yə óbwiingye obá bəm ɲkul nə bwé cúndə micúndə myâm tɔɲ mwôw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwúm məsaman, bwé bá ɲgə cúndə bwé mə bwáád mɪɲkuda.»

⁴ Obwiingye obá bɔɔng búsə wəolivyê obá nə ícé í lámbe íbá Kálaad Zembî ɲgə ci ná í tál mísh mə Cwámbe á shí nyêsh dí yí. ⁵ Múúd mə ká ntágulə bwo, miɲgwiile mí wóós bwo mímpu dí, jígal búúd bwé ɲgə lúmbəli nə bwo wá. Haaw! Muud yêsh mə ntágulə bwo yé, á jəlá nə bá yə ntó. ⁶ Búsə nə ɲkul fad jɔɲ, máánd mpú nə a kú nywô té mwôw bwé ɲgə cúndə micúndə mí Zembî yí, búsə nə ɲkul yid məjúwó mə mənécúwó mə nyee məcií, búsə nə ɲkul nti ókwaag-jumə shí məváál mēsh, ja jēsh bwé céel yí.

⁷ Ja bwé bá shín bwiing sâ bwé á jəla nə bwiing yí, biin í bá wú bí ncímə dí zə sá bwo dɔɔmb, ntɔ bwo nə ndéé gwú bwo. ⁸ Mimbimbə myán mí bá já mbaadéd, ɲgwéla ánúní dí, ɲgwéla bwé á bwambəle Cwámbe kwolós dí yí. ɲgwéla ánúní wɔɔng, dé jíná lú *ndímbe wé Sódóm, ɲkí ntág Igípten. ⁹ Buud wá ikúl, nə íbɛend, nə məkál, nə ilwoɲ bwé bá zə də beny mímbimbə myɔɔng tɔɲ mwôw málól nə kúl, bwé kú magulə nə bwé dálug myo. ¹⁰ Buud wá shí bwé bá gwág məshusug nə shwiɲ dán dɔɔng. Bwé bá tál məzəɲ, ɲgə kənda məcwúm nəcé *buud ɔ micúndə óbá bɔɔng bwé á tál buud cwúnd dí wa shí gaád.

¹¹ Nji, mwôw málól nə kúl mɔɔng mə ká cɔ, Zembî yámb bwo wúl ɲgúl á cug, bwé mú tów tətəlí nə məkuú mán. Nə ndéé, ikukwende í bá bii búúd bwé á zə də beny bwo wá.

¹² Bwé mú gwág dúl kál í ɲgə wú jɔɲ dí, í ɲgə ci nə bwo gwów-gwôw nə: «Bádúgá zə ká!» Bwé músə bád míɲkúdúd kə kumə jɔɲəd, buud bwé á ɲgə lúmbəli nə bwo wá bwé ɲgə dúg. ¹³ Shí í á jág ntaɲsə námə wəla dɔɔngád, kəw ɲgwúd á məkəw wúm mə ɲgwéla í mú shugula shí, buud otóóshin zəɲgbá bwé mú yə nə ntaɲsələ shí í á ntaɲsə ni. Ikukwende í mú bul bii bɔɔng bwé áshígé yə wá, bwé mú ɲgə yə Zembî a gwôw gúmá.

¹⁴ Intúgúlí í ábɛé í mə cɔ̄ íni, ya aléel í wál zə bə.

Cwôɲ á zəɲgbá

¹⁵ Nə ndéé, *éɲgəles á zəɲgbá mú lwɔ̄ yé cwôɲ. Məkál mə mú kyεεg jɔɲ dí nə ɲkulú nə: Cwámbe wúsú wé músə nə ijwúga juwále nə shí ndon, nə nyə nə Kríst yé. Nyə e jwú kandugə á kandugə.

¹⁶ Ocúmbá buud məwúm məbá nə ónɔ̄ bwé á də bə bwé njúl byán ícaɲgád mísh mə Zembî dí wá, bwé mú wusə mənyúúl shí ombúbudɛ̄, yə Zembî gúmá. ¹⁷ Bwé á ɲgə yə nyə gúmá bwé ɲgə ci ná:

Sá ɲgə yə wo akíba, yé Zembî wúsú Cwámbe, Zembî á ɲkul nyêsh,

Zembî jísə yé, nyə á bwey námə də bə yé.

Sá ɲgə yə wo akíba nə wo wɛɛfúlə məmə ɲkúl nywô,

tál íjwúga byô.

¹⁸ Ikúl í á gwág mpimbə, nji, wo mə kuya mpimbə gwô,

fwála í mə wóós nə wo sámbúg buud bwé á yə wá milésú,

fwála á nə wo yég osól ɔ məsáal bwô myəna myán;

osól ɔ məsáal bɔɔng búsə, nə *buud ɔ micúndə nə miɲkɛɲkɛ mi búúd í,

nə bɔɔng bēsh bwé á ɲgə ɲwa jíná dwô nə gúmá wá,

tɔɔ ozhizhe ɔ búúd tɔɔ fwámé búúd.

Fwála í mə wóós nə wo cáámug buud bwé ɲgə caam shí wá.

11:2 Sôm 79.1; Luk 21.24 42 ɔɲkwoond: 12.6, 14; 13.5; Dan 7.25; 12.7 11:4 Zak 4.1-3, 11-14; Yuá 8.17 11:5 2Oj 1.10; Sôm 97.3; Zhe 5.14 11:6 MmN 7.17-19; 1Oj 17.1; Zhk 5.17 11:7 13.1-2; 17.8 11:8 Luk 13.33-34 Sódóm: Mət 18.20; Iza 1.10; Eze 16.46 Igípten: MmN 3.16-19; 7.3-5 11:10 Yuá 16.20 11:11 Eze 37.9-10 11:12 2Oj 2.11; Mis 1.9 11:13 6.12-13; Eze 38.19-20 11:15 4.11; MmN 15.18; Sôm 22.29-30; Dan 2.44; 1Kr 15.24-28 11:16 4.4 11:17 1.8; 4.8; 15.3; 16.7; 19.6, 15; 21.22; Amo 4.13; 2Kr 6.18 11:18 19.5; Sôm 2.1-5; 110.5-6

¹⁹ Bwé mú juw Mpáánzé mé Zembî jorud, *wóle sɔ́ jé í mú nyîn nyédí Mpáánzé. Minjæs mí mú béduga jorud, nè mæjuru, nè ñkêl mpú, shí í mú jág ntañusa, mætálumu mé ñgá kud mæma íbúgú.

12

Mudá bá ñkændú

¹ Dúl mæma *shimbá í mú wóós jorud; í á bæ, mudá mé bwáád yásé tâñ káándá, mækuú mæ tâl nyæ mbyólúd, nyæ nè *túm gúmé lúúd, túm gúmé wæñg í njúl nè wæacén-cénî wúm nè óbá. ² Nyæ á bæ nè bum ná ntám, a ñgá kîm nè mæcey mé miná ná a zæ byâ.

³ Dúlúgá shimbá í mú nyiñgæ wóós jorud. Jân í á bæ, dúl váál ñkændú ñkí bwaag, a njúl títî ná zhwuñ, a mbíd milúú zañgbá nè mælaag wúm; milúú zañgbá míni mí njúl, lúú wêsh nè *túm ícî. ⁴ Kwundú yé í á wéénd wæacén-cénî wâ jor, kow ñgwúd á mækow mælól, wusæ shí. ñkændú éne nyæ á kæ tów mudá nyæ á ñgæ bæ nè a zé byá yé mpwóómbúd ná, ñji ná mwán mé byêl, a dæ. ⁵ Mudá éne mú byá mwán, mwámudúm, mwán mé jéla nè fála íkúl nè ñkád yé. Bwé mú ntâg ñkény mwán yé wæñgú kæ nè nyæ wé Zembî, nyédí caañgád. ⁶ Mudá nyæ mú túb kæ shí a shwéeshá dí, kúl Zembî nyæ á bwey kwambæl nyæ jiya yí, shú ná bwé kág wíil nyæ wu tâñ mwôw tóóshin nè mitæd mimbá nè mæwúm mæsaman.

⁷ Ná ndéé, dæmb í á ka zæ kyeej jorud. Míshiyêl bânññ *wæñgæles bé ján kóómb, ñkændú bânññ bé wæñgæles ján kóómb. ⁸ Nji, ñkændú bânññ jé gwoonj bwé áshígé lal mæñkul; ná ndéé bwé mú bæ kú ná nè jiya jorud. ⁹ Ná ndéé, nda Míshiyêl bânññ wæñgæles bé bwé á ntɔ́ bwo ná, bwé á ka wáñgulæ wusæ ñkændú anáñí éne kúga shí, nywâ a yág bwé jów ná Njwú mæjamb yé wæñgú, nyæ Sátan, muud ñgá shiig buud ɔ́ shí ndon bêsh yé, bwé á wáñgulæ wusæ bânññ bêsh wæñgæles bé.

¹⁰ Mæ mú gwág dúl kál í ñgá ci nè ñkulú jor dí ná:

Fwála Zembî mæ cug búúd yí í mé wóós,
nè ñkul nyé, nè íjwúga byé,
nè mpêl mé Krîst yé.

Næcé bwé mé wáñgulæ wusæ múúd ontaandê shí.
Nyæ muud nyæ á dæ kæ nè ontaandê ó ómínyoñú básá
kæ dæ jaaw Zembî tæ ibulú, tæ mimwásé yé.

¹¹ Bwé á mé ntɔ́ nyæ ñkul næcé mæcií mæ Mwâ Ncwæmbe.

Bwé á mé ntɔ́ námé nyæ ñkul næcé bwiñgúlæ bwé á bwiñg lán mé Yésus yí,
bwé áshígé cæel cug ján váál á ná bwé fúndé shwiý.

¹² Gwé wé mé cí ná:

nè jor læ gwôw, nè bí bæñg njúl nûñ jor dí wá,
gwágúgá mæshusug!

Nji, mæntágula nè bí, shí nè mân!

Næcé Njwú mæjamb mé shulæ nûñ bídí,

a mpú ná fwála í mé lúg nyæ bíbíyá,

a mé ntâg bul nyada.

¹³ Ja mæma ñkændú éne nyæ a dúg nè bwé mé wáñgulæ wusæ nyæ shí yí, nyæ á ka zæ julya nè mudá nyæ a byá mwân mwámudúm yé. ¹⁴ Nji, bwé mú yæ múdá wæñgú mæma méfaafugé móbá nda méfaafugé mé mpal, ná a jéelug kæ shí a shwéeshá dí, nyédí jiyad, kúl bwé jøla nè kæ wíil nyæ yí. Nyæ á ji wu mimbú mílól nè kúl, ñkændú nda kumæ wu. ¹⁵ Nywâ a yág éne nyæ á ñgæ yámb mæjúwó nè mpu yé, mé ñgá wô nda ñgwɔ́ ñgæ wáámb mudá ná mé ká cɔ́ nè nyæ. ¹⁶ Ká, shí í mú kyem múdá, í beeg mpu, minæ ñgwɔ́ wêsh ñkændú

11:19 4.5; 6.12-13; 8.7; 15.5; Zhb 38.22-23 wóle sɔ́: 1Oj 8.1, 6 12:1 Iza 7.14; 26.17 12:3 ñkændú: 12.7, 9, 13; 13.2; 16.13; 20.2; Dan 7.7, 24 12:4 Dan 8.10 12:5 19.15; Sðm 2.9 12:6 1Oj 17.1-7; 19.5-7; Mat 2.13 mwôw tóóshin nè mitæd mimbá nè mæwúm mæsaman: 11.2 12:7 Dan 10.13; Yûd 9 12:9 20.2; Mæt 3.1; Iza 14.12; 27.1; Luk 10.18; Yuá 12.31 12:10 4.11; 11.15 múúd ontaandê: Zhb 1.9-11; Zak 3.1 12:11 6.9; Mat 16.25 Mwâ Ncwæmbe: 5.6; 1Yn 2.14; 5.4 12:12 18.20 12:14 mimbú mílól nè kúl: 11.2

nyə á ngə yámb nə mpu ni. ¹⁷ Ɔkəəndú mú jág gwág múdá wəəngú mpimbə. A mú ka zə kə lúmbuli nə bəəng bwé mé lúg mpwoŋ buud mə múdád wá, búúd bwé ngə baagulé isá Zembî nyə á ci ná í bəg yí, bwé ngə bwiing lánj mé Yésus wá. ¹⁸ A mú ka kə tōw shə á máŋud.

13

Biin á m̄n̄

¹ Nə ndeé, mə mú dúg gúl biin ngə bád wú m̄n̄, biin ni njúl nə m̄laag w̄m, milúú zəngbá. M̄laag w̄m m̄ni m̄sə na, laag d̄sh nə *t̄m íc̄i; m̄n̄é mé *bwaasúlə mpu mé njúl nyə cilyá mílúú. ² Biin mé á dúg jəəngú í á ngə b̄ɣla ŋkweny, m̄cwəd mé njúl nyə nda m̄cwəd mə gúl shísha nyaan-nyaan cúdu bwé d̄ j̄w nə *ours yí, mpu í njúl nyə nda zhwambánkwuŋ. Ɔkəəndú mú zə yə nyə mpífə nyé, nə jiya íc̄i jé nə yáag-yáag íjw̄ga. ³ Wúl lúú í á bə nyə nə váál f̄ŋ á nə nyə é yə. Nə ndeé, f̄ŋ nyəəngú mú bále yál. Buud ɔ shí ndon b̄sh bwé mú ngə jág káam, bwé mú ngə b̄ biin jəəngú kúl í á ngə kə yí. ⁴ Bwé á ka kúd ŋkəəndú məmpwoombú shí, nyə muud nyə á yə biin ŋkul nyé yé, bwé mú n̄m̄é ngə kúd biin məmpwoombú shí ngə ságusə nyə ná: «Zá jí nda biin ga yé, zə jí nə ŋkul lúmbuli d̄ómb nə nyə yé?»

⁵ Biin mú yéyow mpu shú ná a ngəg nə lás məbil-ŋkəndí, ngə lás bwaasúlə mpu; a mú yéyow ŋkúl ná a sáag sóólúgú yé t̄n̄ ŋkwoond məw̄m m̄n̄ə ná óbá. ⁶ A mú tééd lásúlə nə Zembî bwaasúlə mpu, lás nə jínə dé bwaasúlə mpu, lás nə kúl á d̄ ji yí bwaasúlə mpu, t̄ə buud bwé njúl jəŋ dí wá, a lás n̄m̄é nə bwo bwaasúlə mpu. ⁷ Bwé mú yə nyə zhií ná a lúmbúlig nə miŋk̄ŋk̄ mi búúd, a nt̄ə bwo. Bwé á yə n̄m̄é nyə ŋkul ná a sáag misóólúgú myé íb̄end byēsh dí, nə ík̄l byēsh dí, nə m̄k̄l m̄esh dí, nə ílwoŋ byēsh dí. ⁸ Buud ɔ shí b̄sh m̄n̄é mé áshígé cilya kálaad á c̄g d̄i ja Zembî nyə a fwə shí nə gwów yí, bwé bá kúd biin ni məmpwoombú shí; kálaad á c̄g wəəngú jí kálaad mə Mwā Ncwəmbə bwé á cígə yé.

⁹ Muud jí nə məlwə mé gwág yé, a gwág! ¹⁰ Muud yēsh í á bə c̄ɣlá nə a bá biil kwám yé, a biil kwám. Nyəəngú í á bə ná a bá gwúyow nə kafwele yé, a gwúyow. S̄a jəəngú wé jí ná miŋk̄ŋk̄ mi búúd mí j̄l̄a nə bul bə nə j̄s̄ow, bwé bii búgə məbwé m̄bá.

Biin á shí

¹¹ Nə ndeé, mə mú n̄m̄é dúg gúl biin ngə cúwo wú shí. J̄n̄ í á bə nə m̄laag məbá mé njúl nda m̄laag mə mwā ncwəmbə; í á ngə lás nda ŋkəəndú.

¹² J̄n̄ biin mú n̄m̄é zə lwóya ŋkúl nyēsh biin áshúshwóógú í á bə nə ndí yí, biin jəəngú ngə dúg. A mú sá ná, shí nə buud ɔ shí bwé kúdúg biin áshúshwóógú yáag-yáag f̄ŋ í á yál yí məmpwoombú shí. ¹³ Biin ni mú ngə sá məma *m̄shimbá váál á nə a j̄w kuda í shulə wú jəŋ dí buud bwé ngə dúg. ¹⁴ A mú ngə shiig buud ɔ shí nə məma m̄shimbá nyə á yéyow zhií ná a ngəg nə sá, biin áshúshwóógú ngə dúg yí. A mú ci nə buud ɔ shí ná bwé sáag v̄guli mé biin í á c̄gə nə f̄ŋ kafwele yí. ¹⁵ Bwé mú yə nyə zhií ná a sáag ná v̄guli biin í kúwog shú ná í lásúg, í sáag nə bwé gwúg buud b̄sh bwé ákúdé gwo məmpwoombú shí wá. ¹⁶ A mú sá ná buud bwé wíyag məȳiḡyé ŋkí mbwə m̄ncwúm̄ud ŋkí mpwóómbú, buud b̄sh, t̄ə ozhizhe ɔ búúd t̄ə fwámé búúd, t̄ə mimbúbúwá t̄ə mikúkúm myēsh, t̄ə ofulí t̄ə məlwaa m̄esh, nə b̄sh bwé wíyag məȳiḡyé. ¹⁷ Muud yēsh mə bə kú wíya məȳiḡyé m̄əngú yé nyə é bə, ci a kú kusə s̄a, ci a kú n̄m̄é kusha t̄ə s̄a. Məȳiḡyé m̄əngú mə á ngə bə, gúl ja í bə jínə mé biin áshúshwóógú, gúl ja n̄mbə á jínə d̄əng.

¹⁸ Na mé j̄i f̄g. Muud jí nə ik̄ŋ wé jí nə ŋkul bála n̄mbə mé biin jəəngú, nəcé n̄mbə wəəngú jisə məȳiḡyé m̄a jínə lú múúd. N̄mbə wəəngú wé mitəd m̄saman nə məw̄m m̄saman nə ísaman.

12:17 6.9; 11.7; 13.7; Dan 7.21 13:1 m̄n̄: Dan 7.3 biin: 11.7; 13.11-17; 16.10; 17.3, 7-13; 19.20; Dan 7.3-8, 21, 25
13:2 2Te 2.9 13:3 17.8 13:4 S̄óm 89.7 13:5 Dan 7.25; 11.36 42 ŋkwoond: 11.2 13:7 12.17 13:8 3.5
Mwā Ncwəmbə: 5.6 13:10 14.12; Zhe 15.2; 43.11; Luk 8.15 13:11 Mat 7.15 13:13 16.14; 20.8 13:15
14.9, 11; 15.2; 16.2; 19.20; 20.4; Iza 44.5; Dan 3.5 13:17 13.18; 15.2

14

Mwâ ncwambe bânîh buud bwá á wú míkwámúd wá

¹ Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dúg Mwâ Ncwambe tál lúú mbúh bwá də jôw nə Siyôn yíid, bânîh buud otóóshin təd nə məwúm mánô nə ónô. Buud bəwəg bwá á bə nə jíná mə Mwâ Ncwambe nə dé mə Sóóngú yé cilyá mpwóómbúd. ² Mə mú gwág kál ngé wú gwôw, í ngé shwag nda məjúwó mə mpûh, í ngé saal nda nkêl mpú áyíyáág; kál dəwəg í á ngé gwíng nda íbínzhá nə buud bwá ngə bwam. ³ Bwá á ngə sey ngwa ágúgwáan bwá tál mpwóómbú caangád, mikuwó mí ísâ mínô nə ocúmbá buud bwá njúl. Kú nə ngwól múúd nyə á bə nə nkul jíng ngwa wəwəgú, námə nji buud otóóshin təd nə məwúm mánô nə ónô bwá á zhu shí wá, bəwəg Zembî nyə a jóna tâh shú nə bwá wúg míkwámúd wá. ⁴ Báá bwá áshígé bwele lweegushi ícug nə nyá budá, bwá á də ji óncwíyê. Bwá də ngə bə Mwâ Ncwambe kúl jêsh á ká yí. Zembî nyə a féesh bwo mpédúgá buud, a jóna tâh shú nə bwá wúg míkwámúd. Nyə a sá ntó shú nə bwá bág bá Mwâ Ncwambe tâh nda mpumé ashúshwóógú bwá də kənd koogá shú mə Zembî yí. ⁵ Bwá áshígé bwele bēny mímpu myánh bwiing ijôô, bwá á bə ntâg kú nə təw sâ á jumúg.

Jwôw á məzhúgúlâ

⁶ Mə mú nyingə dúg ngwól *éngəles ngé jéel tâm jəh. Nyə á bə nə Jəjə Kéel á kandugə kandugə nə a bwíngug buud ə shí, ilwəh byêsh, nə íbēnd byêsh, nə məkêl mēsh, nə ikúl byêsh. ⁷ Nyə á ngə ci gwów-gwôw ná: «Gwóógá Zembî, yágá nyə gúmə nəcé fwála lú sémbyé mílészú mə wóós. Kúdúgá nyə məmpwoombú shí, nyə wə nyə a sá gwów nə shí, a sá mán nə məncwəh!» ⁸ Ngwól éngəles, éngəles ábēé mú ngə bə ashúshwóógú a ngé ci ná: «Babilon mə bwíl, ngwəla í á də jwəzə ní í mə bwíl, ngwəla í á nywíl ikúl byêsh nə jəngə nda bwá də nywíl búúd nə məlwəg ná, í mə bwíl.» ⁹ Ngwól éngəles, éngəles aléel mú námə ngə jéel tâm jəh a ngé ci gwów-gwôw ná: «Múúd mə ká kúd biin bá vuguli jé mpwoombú shí, a wíya máyigyé mánh nkí mpwóómbúd, nkí mbwád, ¹⁰ Zembî mə bá námə ngulal múúd wəwəgú mpimbə jé nda bwá də ngulal múúd məlwəg ná. A bá yə nyə gwo nyádí bálá mpimbə dí, kú cweel nə gúl sâ. Muud wəwəg mə bá bwəma nə cwúnd kúl kuda nə fidə í ngé gwó yí. A bá bwəma nə cwúnd jəwəgú, minkékéké mí wéngəles nə Mwâ Ncwambe bwá ngé dúg. ¹¹ Buud bwá ngé kúd biin mpwoombú shí, kúd námə vuguli jé mpwoombú shí, bwá wíya námə máyigyé mə jíná dé wá, yíle kuda í ngé sá bwo cwúnd yí í bá ngə bád kandugə á kandugə. Bwá bá yóla, nə mwásə nə bulú, kú nə wogá.» ¹² Í bá jii ja jəwəg nə minkékéké mi búúd mí mpúg jísəw, bá buud bwá ngé baagulə isâ Zembî nyə á ci ná í bág yí, bwá ngé *búgula Yésus wá. ¹³ Mə mú gwág kál ngé ci jəh dí ná: «Ciləg sâ mə zə jaaw wo ga: Tédéd kíkídíga, buud bwá é ngə yə bwá njúl buud ə Cwámba wá, báá bwá mə jəla. Haaw, mə nkékéké Shíshim, mə ngə magulə nə bwá mə jəla, bwá mə yəwəla nə iséy byánh, nəcé misóólúgú myánh mí ngə bə bwo.»

Bwá bá saag shí mishwun

¹⁴ Mə músə nyingə kənd mísh, mə mú dúg nkúdú áfufumá, muud njúl nkúdú wəwəg dí, a ngé bəxəla nə Mwân mə múúd. Nyə á bə nə *túm gúmə lúúd, í njúl síyá nə or, a mbíd njəwá báágə bwá də saag *blé nə ndí yí mbwád. ¹⁵ Ngwól *éngəles mú cúwo wú *Mpáanzé Zembî a ngé kím gwów-gwôw ngə ci nə muud nyə á bə a njúl nkúdú yé ná: «Ngəwəg báágə mészag dwô wo ságug shí, nəcé fwála lú mészag mə wóós, idəw í mú mingwíy.» ¹⁶ Muud nyə á bə a njúl nkúdú yé mú ngəwəg báágə mészag dé saag shí. ¹⁷ Ngwól éngəles mú cúwo wú Mpáanzé Zembî nyísə jəh dí yí; nyə á bə námə nə báágə mészag í njúl njəwá. ¹⁸ Ngwól éngəles mú wú álatâr dí; nyánh nyə á bə nə nkul mə jwú nə kuda. A mú lás gwów-gwôw

14:1 22.4 mbúh bwá də jôw nə Siyôn: Iza 4.5; Zhu 3.5 buud otóóshin təd nə məwúm mánô nə ónô: 3.12; 7.3-4 14:2 1.15; 15.2; 19.6; Eze 1.24-25 14:3 4.4, 6 ngwa ágúgwáan: 5.9 14:4 Yuá 10.4-5 14:5 Iza 53.9; Sof 3.12-13 14:6 Mat 24.14 14:7 Sôm 146.6 14:8 17.2; 18.2 14:9 13.15 14:10 15.7; 16.1, 19; 19.20; Mət 19.24; Sôm 11.6; Zhe 25.15; Eze 38.22; Mat 25.41 14:11 19.3; Iza 34.10 14:12 13.10 14:13 1.3; 16.15; 19.9; 20.6; 22.7, 14; Heb 4.9-10 14:14 Dan 7.3-14; Mat 13.39-40; 17.5; 24.30; Mis 1.9 14:14 1.7,

ci nə nyɔɔŋ nyə á bə nə njəwá báágé mésaag yé nɔ: «Ŋwag báágé mésaag dwô, wo kэг shí, kə ŋgə sám̄b ikaŋ í *vînyə ŋgə sɛɛŋg, í mé shîn tî.»¹⁹ En̄gəles mú ntâg ŋwa báágé mésaag dé. A mú kə shí, kə ŋgə sám̄b ikaŋ í vînyə né ndéé, kə də shwu məma faduga dí, kúl mpimbə mé Zembî í é nyâm byo yí.²⁰ Faduga jɔɔŋ í á bə, wo fwo wú ŋgwála kə bugád. Bwə á ka kə nyâm byo wu. Í á ka bə, bwə ŋgə nyâm ntúni, məcií mé mú də júg né jûg jûg jûg, mé sá məma shwumb. Shwumb ni í á bád né ndéé kə wóós cé mpu kabulí, í á ŋgə wô né ndéé kə jee wóós ókilomáda mitəd milól*.

15

Okwaag-jumə zangbá wə məzhúgúlá

¹ Mə mú dúg dúlúgá *shimbá í mé nyiŋgə wóós jɔŋɔd. Í á mpu bə ázəgá-dúg, sá á káámúg. Í á bə, wəŋgəles zangbá bwə mbíd okwaag-jumə zangbá wə məzhúgúlá, bɔɔŋg Zembî mé bá casulə nyadálə yé nə ndí wá.

² Mə mú dúg gúl sá njúl nda məma m̄n̄, í ŋgə faan námə nda yēn, í ŋgə bə fulá nə kuda. Mə mú dúg hí, buud bwə á bə ná, ŋkul nyán̄ í á ntɔ biin í ntɔ vuguli jé ntɔ námə t̄n̄ í ŋgə bwəma nə jínə dé wá, mə mú dúg búúd bɔɔŋg bwə tál məma m̄n̄ mɔɔŋgád, bwə mbíd ibíínzhá Zembî nyə á yə bwo yí.³ Bwə á ŋgə shil ŋgwa mé Moyíz sól məsáal mé Zembî, ŋgwa wúsə námə ŋgwa mə Mwā Ncwəmbɛ yí. Bwə á ŋgə ci ŋgwa wɔɔŋg dí nɔ:

Yé Cwám̄ba wúsú Zembî á ŋkul nyēsh,
misólúgá myô misə mi ázəgá-dúg, mi á káámúg.
Məzhií wó də kyey má m̄sə otútəlí,
m̄sə məzhií m̄ obúbələ,
yé Njwū ŋgə jwú nə ikúl í cúgə *Oyúden yé.

⁴ Yé Cwám̄ba,
zə ji nə ŋkul sá múdúgá nə nyə afúndáyé jínə dwô,
nyə ayáyé dwo gúmó yé.

Nji wo wə jí Zembî;
ikúl byēsh í bá zə,
zə kúd wo məmpwoombú shí,
nəcé wóó sám̄bələ wó də cígal m̄l̄sú yí í á mé nyîn.

⁵ Mə músə nyiŋgə kənd m̄sh, mə mú dúg Mpáánzə mé juw jɔŋ dí, í njúl banda í də lwó nə Zembî jisə búúd bé dí yí.⁶ Wəŋgəles zangbá bwə mú wú cínɔŋg cwū, wəŋgəles bwə á bə ná bwə zə jág jugushi shí nə okwaag-jumə zangbá wá. Mimbwéedí myán̄ mí á bə leedyá nə fwámé l̄ɛ* njúl ŋkí jág fumə, ŋkí ŋkənəwa; bwə á bə bwə mé fif m̄fwan̄gə mí or m̄kugud.⁷ Mikuwó mí ís̄a m̄ín̄ə m̄ini, gúl í mú yə wəŋgəles zangbá óni ikwôw zangbá. Ikwôw byɔɔŋg í njúl síyá nə or, í njúl lwándúlá nə mpimbə mé Zembî né cwóó, Zembî ŋgə cugə kandugə kandugə yé.⁸ Yíle í mú bídugi *Mpáánzə Zembî né ŋkáá; nə ndéé, kú nə muud mə bə nə ŋkul nyíi Mpáánzə té ní wēsh, kə wóós ja wəŋgəles zangbá bwə bá shîn ntáma shí nə okwaag-jumə zangbá yí.

16

Ikwôw zangbá

¹ Mə mú gwág dúl kál í ŋgə zhu *Mpáánzə Zembî, í ŋgə ci nə *wəŋgəles zangbá nə ŋkulú nɔ: «Kəgá nə ikwôw zangbá bísə nə mpimbə mé Zembî íni, bi kág shwu shí nyēsh».

14:19 19.15; Iza 63.1-6 * 14:20 Cilyá á yág wúsə nə «osutâd tóóshin nə mitəd m̄saman». 15:1 4.5; 15.7; 16.1; 17.1; 21.9 15:2 4.6; 5.8; 13.15, 18; 14.2 15:3 4.11 15:3 16.5-6; 19.2; 22.12; Mbá 32.4; Sôm 145.17 ŋgwa: MmN 15.1; Sôm 111.2; 139.14 15:4 14.7; Sôm 86.9; 98.2-3; Iza 2.2-3; Zhe 10.6-7 15:5 11.19; MmN 40.34; M̄is 7.44 15:6 1.13; Dan 10.5 * 15:6 l̄ɛ: Jisə dúl váál káándə ájɔjaambəwô, nə lalələ kus. 15:7 4.6; 14.10; 16.1 15:8 MmN 40.34-35; Iza 6.4; Eze 44.4 16:1 15.1; Sôm 69.25; Iza 66.6; Zhe 10.25

² Engəles ashúshwóógú mú kə nə jé kwôw kə shwu shí. Buud bwé á bə nə məyigyé mə biin, bwé á ngə kúd vuguli jé mampwoombú shí wá, dúlúgá váál mbíya cey-cey ígúságé í mú shwiy bwo nyúúlúđ.

³ Engəles ábēē mú kə nə jé kwôw kə shwu mân. Məjúwó mə mân mə mú bə məcíí məcíí nda bwé ámə gwú múúd cínəng, ocúdí bēsh bwé ngə cugə mân wá bwé mú shín yə.

⁴ Engəles aléel mú kə nə jé kwôw kə shwu míngwəzə nə mánchwuəd, myēsh mí mú bə məcíí məcíí. ⁵ Mə mú gwág *éngəles mə jwú nə məncúwó yé mə ci nə Zembî ná: Wo wá jí bále bə Zembî, wo Zembî jísé yé, wo nyəəng wo á bwey bə yé; wo jí tútəlí nə váál wó mə cígal mílósú ní.

⁶ Nəcə bwé á gwú míngkəkəkē mí búúd myô nə *buud ə mícúndá bwô, sâ jəəng wə wó mə sá ná bwé ngúlug məcíí yí.

Sóólúgú wəəng í kwagá nə bwo.

⁷ Mə mú gwág dúl kál í ngə zhu *alatâr dí, í ngə ci ná: «Haaw! Yé Cwám̄ba wúsú Zembî á ĩkul nyēsh, sémbýé wó də sámb búúd mílósú yí wúsə búbálé nə tútəlí.»

⁸ Engəles ányina mú kə nə jé kwôw kə shwu jwówúđ. Jwów mú lég ĩkul ná í jígalúg buud nə kuda jé. ⁹ Yáág yáág gún kuda mú jígal bwo. Bwé mú ngə lás nə Zembî bwaas bwaas mpu, nyə muud mə jwú nə okwaag-jumə óni yé, bwé yida ban ná bwé acéndé kuú njəənd yə Zembî gúmá.

¹⁰ Engəles atána mú kə nə jé kwôw kə shwu *caəngə mə biin đí. Yídúgú í mú shwiy nyédí faan dí né ĩkwed, məcəy mə mú bii búúd váál á nə muud ngə kwəgələ júm. ¹¹ Bwé mú ngə lás nə Zembî á gwôw *bwaasúlə mpu nəcé məcəy nə məfəĭ bwé á bə nə ndí má. Njĭ, bwé nda bíđ bów-bôw mísóólúgú myáĭ.

¹² Engəles ásaməna mú kə nə jé kwôw kə shwu məma ngwəzə bwé jów nə Ifrât yí. Ngwəzə í mú yísh shú ná micĭ myâ kóómb jwów í də cúwo yí mí bág bə nə zhií. ¹³ Mə mú dúg bów-bôw míshíshim mílól mí mə wós íĭ, wúga wú ĩkwəəndú mpu dí, wúga wú biin mpu dí, wúga wú múúd micúndá á ibəmb mpu đí. Bów-bôw míshíshim myəəng mí á bə nómə nda mikwóĭ. ¹⁴ Jísə míshíshim mí məjamb mí ngə sá isâ í ntə búúd ĩkul yí. Mí də kə micĭ myâ shí ga nyēsh dí, kə də sɛɛng bwo shú ná bwé bág sá lumbáлі məma jwów bwé də jôw ná jwów mə Zembî á ĩkul nyēsh yí.

¹⁵ Cwám̄ba ngə ci ná: «Dugí, mə bá zə nda júwál. Muud ngə jí ĩkasə a ngə baagələ mímbwéédí myé ná a kú bá kyey shushwáás ĩwa shwôn yé, nywáá mə jəla.» ¹⁶ Míshíshim míni mí mú sɛɛng micĭ kúl bwé də jôw heburə dí né Armagəđəĭ yí.

¹⁷ Engəles ázəngbá mú kə nə jé kwôw kə shwu ngúlúđ. Dúl kál í mú wú caəngə mə Zembî dí zə cúwo Mpáanzə Zembî, í mú ci ná: «Í mə bə.» ¹⁸ Míngə mí mú dagəwa, məjúnĭ gwíĭg, ĩkəl mpú kə saal, shí jág ntəĭsa váál í afwóyɛ bwele ntəĭsa té búúd bwé á jí shí ga dí yí. ¹⁹ Məma ngwəla ánúní mú bóóg məĭkəw məlól. Ikúl ishús míngwəla myáĭ mí mú bwíl. Zembî mú kənd mísh məma ngwəla á *Babilən, a mú yə ngwəla wəəngú kwôw nə mpimbə jé í ó də musəla nda məlwəg. ²⁰ Í mú ka zə bə, məĭkwamə məsh shín wɛɛnzĭ, mímbúnĭ myēsh shín jímb. ²¹ Yáág-yáág mətáləmu mə mú ngə wú jəĭ dí ngə zə kadəwa buud nyúúlúđ, búgú mətáləmu ngwúd jee jílə okílo məwúm mənĭ. Buud bwé mú yida *lás nə Zembî bwaasúlə mpu nəcé kwaag-jumə á mətáləmu ní nyə á nyaan ntə míngĭ.

17

Babilən mə bá bwəma nə intúgúlí

¹ Nə ndéé, *wəéngəles zəngbá bwé á bə nə íkwôw zəngbá wá, ngwúđ a cínəng mú zə ci nə mə ná: «Záá, mə zág lwó wo intúgúlí í bá bii mbyóəng múdá í á mə kwambələ jíya mpədúgá míshwú ní yí. ² Nyédí wə micĭ myâ shí mí á wusə mənyúul jəngə dí yé; buud ə

16:2 13.15; MmN 9.10 16:3 8.8; MmN 7.17-21; Sòm 78.44 16:6 17.6; 18.24; 19.2; Mbá 32.43; Sòm 79.3, 10; Mat 23.35, 37 16:7 15.3 16:9 9.20-21; 16.11, 21 16:10 13.1-2 Yídúgú: MmN 10.21-22; Iza 8.22 16:12 Iza 11.15; 44.27; 46.11 16:13 12.3; 13.1-2; MmN 8.2; Sòm 78.45 16:14 11.17; 13.13-14; 19.20; Mat 24.24; 2Te 2.9 lumbáлі: 19.11-21 16:15 3.3, 18 16:17 16.1; Iza 66.6 16:18 4.5; 6.12-13 16:19 14.10; 18.2 16:21 11.19; 16.9 17:1 Zhe 51.13 17:2 14.8; 17.18; 18.3; Zhe 51.7; Nah 3.4

shí bwé á fudə nə jaŋga dé nda bwé də fudə nə məlwəg ná.»

³ Engəles éne mú kə nə *jîm jâm nyúl shí a shwéeshád. Mə mú dúg ηgwól múdá njúl gúl biin dî, biin í njúl títtî nda kəç. Biin ni í á bə nə mínə mə *bwaasúlə mpu cilyá nyúul nyêsh, nyə nə milúú zəngbá nə məlaag wûm. ⁴ Mudá wəŋgá mimbwéedí myé mí á bə, míl tí nda məcií, míl tí nda kəç. Nyə á bə nə misəŋgá nə oŋkaaw bwé njúl síyá nə or, nə ijimá í məkwóógá, bóólúgá síyá nə kwóógá álal-kus bwé də jôw nə pêrlə yí. Nyə á bə nə bálá mbwéd, í njúl námə síyá nə or, í njúl lwándúlá nə nyéé á lwaagəwo lwaagəwo ísâ í jaŋga dé. ⁵ Dúl jíná lú *ndímba í á bə nyə cilyá mpwóombád ná:

«*Babilon anúnî, budá ó jaŋga nyəŋgá wáŋ,
nyəŋgá á dana dana ísâ yâ shí ndon.»

⁶ Mə mú dúg múdá wəŋg nə fud nda fud məlwəg. Í á bə nyə fud ná nyə á ηgul məcií mə míŋkəŋkə mi búúd nə məcií mə búúd bwé á gwúyəw nəcé Yésus wá.

Mə a jag bul káam ja mə á dúg nyə yí. ⁷ Engəles mú ci nə mə ná: «Wo káam jí na? Mə é bágulə wo ndímba mə múdá éne, təw ndímba mə biin í ηgə ηkəny nyə ni, biin jí nə milúú zəngbá nə məlaag wûm ni.

⁸ «Biin wó amə dúg ni í á shí bə, í cúgé ná. Í bá bád wú bí ncímə dí kə kúl í bá kə jəç yí. Ná ndéé, buud ə shí bwé bá káam ja bwé bá nyiŋgə dúg biin ni yí, bwé bá káam nəcé í á shí bə, í cúgé ná, nji í bá nyiŋgə nyîn. Buud ə shí bwé bá káam óni, í bá bə bəŋg mínə mə cúgé micilyá kálaad di wá; nəcé tééd námə ja Zembî nyə a fwə shí nə gwów yí, mínə mə bwey bə micilyá kálaad á cəg dî.

⁹ «Í jî wa ná muud wámbulóg ísâ nə fəg. Milúú zəngbá wó dúg míni, jisə mimbún zəngbá kúl múdá éne mə kə ji yí; jisə námə micî zəngbá. ¹⁰ Micî zəngbá myəŋg dî, mítóon mí cúgé ná micî, ηgwúd wusə, ηgwúd í afwóyé zə. Ja wəŋ í bá zə yí, í bá zə ji nji fúfwálá cíg-cíg. ¹¹ Biin í á fwo bə, í cúgé ná nyiŋgə bə ni, gwáméfwó jisə cí á mwəomb. Bəŋŋ micî zəngbá wə búšə; a ηgə námə kə kúl á kə jəç yí. ¹² Məlaag wûm wo amə dúg máni məsə micî wûm. Myəŋ mí afwóyé ná bə nə məfaan mə íjwúga; nji, bəŋŋ biin bwé é jwú nji wəla ηgwúd. ¹³ Micî myəŋg myêsh mísə nə tédúgá ηgwúd, nə mí yə biin mpífə nyáŋ nə ηkul íjwúga nyáŋ. ¹⁴ Myêsh mí é lumbəli nə Mwâ Ncwəmbə, nji Mwâ Ncwəmbə nyə e cú bwo. Nəcé nywáá jisə Cwámba míl micwámba myêsh mí ηgə gwəç yí, Cí í jwú nə micî myêsh yí. Bəŋŋ buud nyə á mə jôw wá, bwé wə bwé bá cú micî myəŋg. Nəcé nyə a féésh buud nyə á jôw wá, búšə nyə wəabúgúlag.»

¹⁵ Engəles mú nyiŋgə ci nə mə ná: «Mishwú wo amə dúg mbyóŋg múdá mə kwambulə jiya mpédúgá míni, jisə ikúl, nə məŋkúmbə mə búúd, nə ilwoŋ, nə məkəl. ¹⁶ Məlaag wûm wo amə dúg máni bəŋŋ biin bwé bá fəm mbyóŋg múdá, bwé déég nyə ísâ byé byêsh, a lúg shushwáás, bwé bá céég də nyə ifúndə ná ndéé jígal nyə kudad. ¹⁷ Bwé bá sá ntó nəcé Zembî nyə a wá bwo nji yéesh ηgwúd lúúd, nji ná bwé sáag sâ nyə Zembî ηgə jî yí; ná bəsh bwé tówúg cəŋ ná bwé yə biin icî byáŋ, a báləŋgí nə dí ná ndéé kə wóšs ja ísâ Zembî nyə á ci yí í bá bwəma yí.

¹⁸ «Ná ndéé, mudá wo amə dúg éne, nyə wə ηgwála ánúní í ηgə jwú nə micî myə shí ga myêsh yí.»

18

Babilon mə bwîl

¹ Ja mə mə shîn dúg mbyóŋg múdá ni yí, mə mú dúg ηgwól *əngəles ηgə shulə wú gwəw nə yáag-yáag ηkúl íjwúga. Milwanə myé mí mú kwan shí nyésh ná ηgəŋ. ² A mú kîm gwów-gwəw ná:

*Babilon mə bwîl,
ηgwála í á də jwəç ni í mə bwîl.

17:3 biin: 13.1-2   17:4 18.3, 16; Zhe 51.7; Eze 28.13   17:5 Zhe 2.20; Ozê 1.2   17:6 16.6   17:7 13.1-2   17:8 13.3 kálaad: 3.5   17:9 13.18   17:12 Dan 7.7, 24   17:14 19.16, 19; Mbá 10.17; Sôm 136.3; Dan 2.47; 1Tm 6.15
17:15 17.1   17:16 17.2; 18.8; Ləv 21.9; Eze 23.29; Ozê 2.5   17:17 17.13   18:1 Iza 13; 47; Eze 27   18:2 14.8; 16.19; Iza 13.20-22; 21.9; 34.11, 14; Zhe 50.39-40; 51.8

Í músə jiya məjamb.

Í músə, mimbii mí íbów-bôw í míshíshim myêsh kə ji cínəng,
mimbii mí íbów-bôw í ínunu í áđudanâ byêsh kə ji cínəng*.

³ Í músə ntó nəcé ikúl í cúgé *Oyúden yí byêsh

í á nyíngula jaŋga déđ

nda bwə də nyíngula ínguluga dí nót.

Micî myâ shí mí á wusə mənyúul jaŋga dí nə nyə,

buud bwə á də kusha kúm shí ndon wá,
bwə á bíg nə yáág-yáág təəm yé ásə mísh.

⁴ Mə mú gwág dúl kál mə ci joŋ dí nə:

Buud bām, wúgá ŋgwəla níđ,

bí bág kú nyí *mísəm myéd,

ókwaag-jumə bwə jálá nə bii nyə wá

bwə á bá nəmə bii bí.

⁵ Nəcə misəm myé mí mə bágəwo məkú məkú kə wós joŋ dí,
Zembî mə kənd mísh ólíŋgí bēsh wā ŋgwəla níđ.

⁶ Ságá nyə nda nyə á ŋgə sá ból nə.

Sā nyə á jugəshi muud nə ndí ja ŋgwúd yí,

jugəshigá nyə nə gwo ija íbá.

Bálá nyə á ŋgulal buud nə ndí ja ŋgwúd yí,

bí ŋgulal nyə nə gwo ija íbá.

⁷ Bímbí nyə á də bəgəwa nə isâ í gúmá byé nə təəm yé ásə mísh yí,

təlégá nyə cwúnd dí bímbí dəng,

bí jil nyə məntágula dí bímbí dəng.

Nəcə a ŋgə ci na lámúd nə: «Mə njul caŋgəd nda wúl cí múdá,

mə cugé kúsə, mə abulé bwelə bə nə shwiy.»

⁸ Nda á ŋgá táduga ntó nə, okwaag-jumə Zembî nyə á bwey kwəmsa nyə wá

bwə bá zə káda nyə jwəw ŋgwúd. Í bá bə:

nə shwiy, nə məcəy mə shwiy, nə zha;

kuda ka bá cumbal jígal nyə.

Nəcə Zembî Cwámaba, muud mə sámb nyə milésú yé jisə ŋkácid.

⁹ Micî myâ shí myêsh bənóŋ bwə á wusə mənyúul jaŋga dí nə təəm ásə mísh dí myá,
mí bá jii máyê, mí bí məbwə bud dí† shú déđ ja bwə bá dúg yíle í ŋgə kə gwów nə a ŋgə
jígə yí. ¹⁰ Bwə bá fúndə nə bwə ashíshé kúl á jí cwúnd dí yí, bwə də tów shwóg-shwóg ka
də ci nə:

ŋkwéé, ŋkú məma ŋgwəla á Babilon e!

ŋkú ŋgwəla ínkácid ga e!

Sémbyé mílészú wô í mə shîn nəmə nji wəla ŋgwúdu!

¹¹ Buud bwə də kusha kúm shí ndon wá ŋgə jii nyə nda bwə də jii mbimbə nə, nəcé
kú ná nə muud mə kúsə zhwoŋ kúm búszə nə ndí yí. ¹² Zhwoŋ kúm dəng dúsə, nə or, nə
kwóógú bwə də lúle *mwaanê nə ndí yí, nə íjmá í məkwóógú, nə kwóógú álal-kus bwə
də jəw nə pērlə yí, nə fwámé lēš, nə mikáándé mí atítî nda məcií, nə káándé nyəngá bwə
də jəw nə suwá yí, nə myá otítî nda kəz, nə məváál mə ílí məsh mə anywa məcud, nə isâ
bwə də sá nə mimbarŋ mi zhwóg yí, nə byəngə bwə cáag nə jəzə ílí, nə fwámé ŋkwánz, nə
dúl váál ŋkwánz nəmə yí, nə dúl váál kwóógú álal-kus yí. ¹³ Kúm dəng dúsə nəmə: nə
fuláwa məwúdu bwə jəw nə sinamôn yé, nə mól məwúdu mə anywa fwə, nə olabínda, nə

* 18:2 Míl mícilyá mí ayág mí ŋgə ci nə «mimbii mí íbów-bôw í ínunu myêsh kə ji cínəng, mimbii
mí íbów-bôw í ócúdu í áđudanâ kə ji cínəng. 18:3 17.2; 18.11-19; Iza 23.8; Eze 27.22-23, 33 † 18:3
Ntó mə ké nə jaŋga dé í á mə gwílya íkúl í cúgé Oyúden yí. 18:4 Iza 48.20; Zhe 51.45; 2Kr 6.17

18:5 Mət 18.20 18:6 Sôm 137.8; Zhe 50.29 18:7 Iza 47.8-9 18:8 17.16 18:9 Eze 26.16-17; 27.30-35

† 18:9 Təduwa. 18:12 Eze 27.12-24 § 18:12 lē: Jisə dúl váál káándé ájəjaambəwô, nə lalúle
kus.

móól mákúú mǎ líí bwé dǎ jǎw né *mǎr má, ná dúú váál áshub ánywa mǎcud, ná mǎlwǎg, ná mǎwúdá, ná mǎngug, ná *blé, ná iwoo í anúní, ná itǎw, ná ikabulí, ná omǎtúwa íkabulí í dǎ julǎ yí, ná mikwám, ná ícǔg í búúú* .

¹⁴ Jǎjǎ ísǎ lám wǎ í á dǎ cǎel yí í músǎ wo cé jǎng.

Nǎ tǎom ásǎ mǎsh, ná ísǎ í áǎkǎǎkǎnǎwǎ, í mǎ wú wo mǎbwád.

Byêsh íni, muud nyǎ abúle ná nyǎngǎ kwey byo.

¹⁵ Buud bwé á kusha kúm dǎǎngǎ bíg ná dwo wá bwé bá fúndǎ ná bwé ashíshé kúl á jí cwúnd dí yí, bwé bá tǎw shwǎg-shwǎg ka ngǎ jǎi nyǎ ndǎ bwé dǎ jǎi mbimbǎ ná. ¹⁶ Bwé bá ngǎ cí ná:

ǎkwéé, ǎkú mǎma ngwǎla á Babilǎn e!

ǎgwǎla ní í á dǎ bǎ ná fwámé lǎ!

Míkǎándǎ myé mí á dǎ bǎ, míl tí ndǎ mǎcíí, míl tí ndǎ kǎǎ.

ǎgwǎla ní í á dǎ bǎ ná or ná íjimǎ í mǎkwǎógǎ,

nǎ mǎkwǎógǎ mǎ álal-kus bwé dǎ jǎw né pǎrlǎ yí!

¹⁷ Bímbí lú kúm dǎǎng dǎsh wǎ mǎ jímb ní wǎla ngwúúú gǎ?

Nǎ omǎsa bwé jwú ná ítitíma wǎ, ná buud bwé jáánd ítitíma byǎǎng dí wǎ, ná odǎgulǎ-shwǎngǎ bwé júlǎ ítitíma wǎ, ná buud bǎsh bwé ngǎ bǎ ná mǎnywa mǎng wǎ, bǎsh bwé á dǎ gwǎa tǎw, ¹⁸ dǎ dúg yíle mǎjígǎ mǎ ngwǎla, bwé ka dǎ kǎm ná: «Wáyé ngwǎla í á bwǎle bǎ ndǎ jǎ-jǎ ngwǎla gǎ yí?» ¹⁹ Bwé á ka dǎ shwu mífumbyá mílúúú, bwé ngǎ jǎi, bwé ngǎ tǎdǎwa, bwé ngǎ jǎi ndǎ bwé dǎ jǎi mbimbǎ ná, bwé ngǎ kǎm ǎǎkwímbyé ǎ shwiy ná:

ǎkwéé, ǎkú mǎma ngwǎla á Babilǎn ey!

ǎgwǎla í á sǎ ná buud búúú ná ítitíma mǎng wǎ

bǎsh bwé bígǎg ná kúm dé yí!

Wǎ ǎ mǎ bǎnda lúg cwúú ní wǎla ngwúúú gǎ?

²⁰ O yé búúú bí jǎng dí wǎ, gwǎgǎgǎ mǎshusǎg ná ngwǎla ní cíimúlǎ!

Tǎo bí mǎǎǎǎǎǎ mí búúú, ná *buud ǎ lwámǎ, ná bí *buud ǎ mícúúú, gwǎgǎgǎ ná mǎ mǎshusǎg.

Nǎcé, jǎ Zembí mǎ sǎmb Babilǎn lǎsú yé tǎtǎlí ní, á mǎ kunda bí.

²¹ Ná ndéé, gúl ǎkǎcíúú ǎngǎles mú ǎkǎny dúú mǎma kwǎógǎ†, á mú wǎngulǎ wusǎ dwo mǎng ná ǎkulú, nyǎ ná:

Ntúní wǎ sǎ mǎ bá wǎngulǎ wusǎ Babilǎn yé, ná ǎkulú,

mǎma ngwǎla ní í abúlé ná nyǎngǎ bwǎle nyín.

²² Nǎ mǎkál mǎ íbǎǎzhǎ,

nǎ mǎkál mǎ óseye ísusa

nǎ mǎkál mǎ ílúúwǎng í ábulya mǎkál,

nǎ mǎkál mǎ mícwǎng í,

ngwúú ná ngwúú í abúle ná gwǎg wódí.

Tǎo muud mǎ sǎ gúl séy mǎbwǎ yé,

tǎo ncúúú ná bwé ngǎ kwaag ífwán í abúlé ná ná mǎ bǎ.

²³ Í bá bǎ, kú ná ná tǎo ǎngǎngǎng ná lámǎ dúúú njídǎ,

kú ná gwǎdǎgǎ tǎo mǎshusǎg mǎ ná ncwǎmǎ bá sás bwé ngǎ kúnǎw béya.

Í bá bǎ ntǎo nǎcé okusha ǎ kúm bwǎ wǎ bwé á bul bǎ,

wo á shíng íkúl í cúgé Oyúúú yí byêsh

nǎ mǎsǎlúúú mí jamb wo á dǎ sǎ myá.

²⁴ Wo wǎ jí ná mpwǎne shwiy

mǎ búúú ǎ mícúúú ná mǎǎǎǎǎǎ mí búúú,

tǎo bǎlúúú bǎsh bwé á cígulǎw mǎcúú shí nyêsh dí wǎ.

* 18:13 Dǎ kusha ícǔg í búúú ndǎ kúm. 18:15 Iza 47.15; Eze 27.36 18:16 17.4 18:18 Eze 27.28-34
18:20 12.12; Zhe 51.48 18:21 Zhe 51.63-64 † 18:21 Kwǎógǎ dǎǎng í njúl ndǎ mǎkwǎógǎ bwé á dǎ
kwaag ífwán cíngǎng yág má. 18:22 Iza 16.10; 24.8; Eze 26.13 18:23 Iza 23.8; 47.12; Zhe 7.34 18:24
16.6; Iza 26.21; Zhe 51.49; Eze 24.7-8

19

Mingwa mi gúmá jorɔd

¹Ja ísâ íni í má shîn yí, mə mú gwág nda kúdə zhwog buud bwə ɲgə kîm jorɔ dí, bwə ɲgə ci ná:

*Alelúya! Zembî wúsú wə mə də cug búúd,
milwanə nə mpífə bísə Zembî wúsú isâ byé,

²nəcə á də cígal mílósú tətəlí nə jəlá.

A mə sámb lésú mə məma mbyóóɲg múdá
í á ɲgə ntáma shí nə jaɲga yí,
a mə kunda ósóɔɔ ɔ məsáal bé,
a mə yá nə mbyóóɲg múdá í á gwú bwo yí.

³Bwə mú ci ja ábeê ná:

Alelúya! Yíle jé í ɲgə kə gwôw
kandugə á kandugə.

⁴Ocúmbá buud məwôm məbá nə ónɔ bəndɔɲ mikuwó mí ísâ mínɔ bwə mú kúd məmp-woombú shí, yə Zembî muud njúl caɲgád yé gúmá, bwə ɲgə ci ná: «Amen! *Alelúya!»

Zaɲ bá má Mwâ Ncwəmbɛ

⁵Dúl kəl í mú wú *caɲgə mə Zembî ná:

Bí bēsh ósóɔɔ ɔ məsáal ó Zembî wúsú,
bí ɲgə gwəɔɔ nyə wá,

ozhizhe ɔ búúd nə fwámé búúd, ságúságá nyə.

⁶Mə músə gwág dúl kəl nda kúdə zhwog buud bwə ɲgə kîm, nda məjúwó mə mpɔɲ mə ɲgə shwo, nda məma ɲkəl mpú ɲgə saal; kəl dɔɔɲg í á ɲgə ci ná:

Alelúya! Zembî Cwámba, Zembî á ɲkul nyēsh mə ɲwa ijwúga byé.

⁷Sá gwágúgá məshusɛg, sá kɔɔs, sá yə nyə gúmá,

nəcə zaɲ bá mə Mwâ Ncwəmbɛ í zə sɛy,
mudá á zə bá yé mə shîn kwəməsa.

⁸Bwə mə yə nyə káándá í njúl fwámé lɛ*

í ɲgə fumə məfumə mə áɲkəɲkəɲwâ.

Fwámé lɛ wɔɔɲg wə misóólúgú myá tətəlí míɲkɛɲkɛ mí búúd mí á ɲgə sá myá.

⁹ɲgəles mú ci nə mə ná: «Ciləg ná: Buud bwə mə jówɔw nə bwə zəg də dína bá mə Mwâ Ncwəmbɛ wá, báá bwə mə jəla.» A mú nyiɲgə ci ná: «Obúbálé ó íciyá ó Zembî wə óni.»

¹⁰Ja á mə ci nə mə ntáni yí, mə mú wusə nyúúl nyádí shí məkuú mbúmbudí nə mə yə nyə gúmá. Nyə ntəg nə mə ná: «Mbô! Kú beeg sá ntáni! Mə jí muud gwoɔɲg wún nə shé ɲgə sɛy sɛy ɲgwûd, binóɲ omínyɔɲú bwô bwə ɲgə bwiɲg ləɲ mə Yésus wá. Yidagú yə Zembî gúmá! Obúbálé shé ɲgə bwiɲg shú mə Yésus wá bwə ɲgə zhu sá nyáméfwó nyə a ci yíid.»

Nda Kríst mə bá nyiɲgə zə ná

¹¹Mə mú dúg jorɔ nə bagə, wo dúg kabəlí áfufumə, muud njúl gwo gwôw; bwə dúgə jôw múúd wɔɔɲg nə Abúgə nə Afwámê. Nyə wə mə də cígal mílósú ótətəlí dî, də námə lúmbəli dósomb ótətəlí dî.

¹²A jí nə mísh mə ɲgə lwenya nda miɲgwiile, a mbíd ncúlyá mitúm mí ícî lúúd. Jínə dé dúsə cilyá váál múúd shús cúgə nə ɲkul lɔ yí, nji nyáméfwó.

¹³Kúúd á jí nə ndí nyúúl dí yí jísə nə məcíí nə lwob. Jínə dé wə Ciyá mə Zembî. ¹⁴Misámhá mí dósomb mísɔ jorɔ dí myá mí á ɲgə bɛ nyə, bēsh bwə njúl íkabəlí í áfufumə dî, bwə mbid mimbwéedí mí fwámé lɛ, a njúl ɲkí fumə, fúbán nə fwə-fwə. ¹⁵Nyə á bə nə wál-wál

19:1 4.11 19:2 15.3; 16.6; 22.12; Mbá 32.43; Sôm 79.10 19:3 Yíle: 14.11; Iza 34.10 19:4 4.4, 6; 5.7; Sôm 106.48 19:5 11.18; Sôm 22.25; 115.13; 134.1; 135.1 19:6 11.17; 14.2; Sôm 47.5-9; 96.7-10; Zak 14.9 19:7 21.2

19:8 6.11 * 19:8 lɛ: Jisə dúl váál káándá áɲjaambəwô, nə lalúle kus. 19:9 14.12; Iza 25.6; Mat 22.2; Luk 14.15-16 Obúbálé ó íciyá: 21.5; 22.6 19:10 6.9; 22.8-9 19:11 4.1; 19.2; Sôm 72.1-14; 98.9; Iza 11.4; Eze 1.1-3; Mis 7.56 19:12 1.14-15; 2.17 19:13 Iza 63.1-6 19:13 Yuá 1.1 19:14 6.2-8, 11 19:15 1.16; 2.26-27; 11.17; 14.14-20; Zhe 25.30-31

kafwele í ngé cúwo nyə mpu dí né a zé cugal íkúl í cúgé *Oyúden yí. A bá fála byo nə ɲkúɗ, a nyâm bwo nda bwé ɗa nyâm ísâ faduga dí né, lwólə né mpimbə má Zembî Ankul-nyêsh í má bul yáág. ¹⁶ A ji nə cilyá nyádí kúúɗ dí nə nyádí jwu dí né:

Cí í jwú nə micî myêsh yí,

Cwám̄ba míl micwám̄ba myêsh mí ngé gwóɗ yí.

¹⁷ Mə mú ɗúg ɲgwól *éɲgəles tál jwówúɗ tútəlî. A mú kîm gwów-gwôw ci nə inunú byêsh yâ gwów né: Zəgá! Sɛɛɲgyagá bi zəg məma dína má Zembî ɗî, ¹⁸ zə ɗə. Bi mə zə ɗə míshwun mí micî, nə mishwun mí ójwú-buud nə ozimbi wâ gwów-gwôw, nə mishwun mí íkabulí nə buud bwé ngé kyey nə byo wá, buud bêsh, tɔɔ ofulí tɔɔ mikwám, tɔɔ ozhizhe ɔ búúɗ tɔɔ fwámé búúɗ.

¹⁹ Mə mú ɗúg biin bânɗɲ micî myâ shí nə misám̄bá mí dóómb myáɲ bwé má sɛɛɲgya ná bwé zə lúmbulí nə Muud ɲjúl kabulí áfufumê dí yé bânɗɲ bé ózimbi.

²⁰ Bwé mú ntâg bii biin, bii námá *múúɗ micúndá á ibəmb, nyə muud nyə á ɗa shiig buud nə məma *máshimbá nyə á ɗa sá mísh má biin dí yí. Buud nyə á ɗa shiig wá bwé wé bwé á ɗa magulə né bwé wág bwo məyiygyé má biin, bwé ɗa kúɗ vuguli jé məmpwoombú shí wá. Bwé mú wusə biin bá *muud micúndá á ibəmb cwoogá kuda dí mikuwó, kuda nə fidə í ngé bumb. ²¹ Kafwele í á ngə cúwo muud kabulí áfufumê mpud yí, í mú gwú bóólúgá bêsh. Inunú byêsh í mú ɗə míshwun myáɲ né ndeé jilə.

20

Ijwûga tâɲ mimbú tóóshin

¹ Ja ísâ íni í má shîn bə ntúni yí, mə mú ɗúg ɲgwól *éɲgəles ngé shulə wú gwôw a mbíd juwuga bí ncímə nə məma kwoolú ɲkwánz. ² A mú mamusə bii ɲkəɔndú éne, nywâ a yág jísá Njwú məjamb yé wəɔɲgá, nyə *Sátan, a mú wólə nyə məɲkəɗa; a bá ji məɲkəɗa wəɔɲg dí mimbú tóóshin. ³ A mú wusə nyə bí ncímə dí né ndeé a fad mpumbé, wá máyiygyé ɲguɲɗ. Nyə á fad ɲkəɔndú éne ntúni ná a jíg kú ná nyiɲgə ngə shiig ikúl í cúgé *Oyúden yí, kə wóós ja mím̄bú tóóshin mí bá shîn yí. Ja mím̄bú myəɔɲg mí bá shîn yí, í bá jii né bwé bíɗúg nyə fúfwálá.

⁴ Mə mú ɗúg ícaɲgá, buud bwé mú zə ji ícaɲgá byəɔɲgáɗ. Zembî mú yə bwo ɲkul né bwé ngéɲ nə sámb milésú. Mə mú námá ɗúg *míshíshim mi búúɗ bwé á cígəw məcɲɲ wá. Bwé á cígəw məcɲɲ nəcé bwé á wá cug ján ɲgə́lə bwaagulə lán má Yésus ɗî, nə ɲgə́lə bwiiɲg Milésú mí Zembî wá; bəɔɲg bwé áshíge kúɗ tɔɔ biin tɔɔ vuguli jé məmpwoombú shí wá, bwé áshíge wíya máyiygyé ɲkí mpwóómbáɗ ɲkí mbwəɗ wá. Buud bəɔɲg bwé mú gwúm ná ndeé bə́nɗɲ *Kríst bwé mú bə nə ijwûga tâɲ mimbú tóóshin. ⁵ Mílúgá mimbimbə mí áshíge fwo gwúm té mím̄bú tóóshin mí áshíge fwo shîn yí. Buud bwé á gwúm bə́nɗɲ Yésus zə bə nə ijwûga tâɲ mimbú tóóshin wá, gwúmúlə áshúshwóógú wəni. ⁶ Buud bwé gwúm gwúmúlə áshúshwóógú wá bwé má jala, báá búsə miɲkɲɲkɲ mi búúɗ. Shwiɲ ábɛé í ábúlé ná kúnɲa nə bwo, bə́nɗɲ Kríst bwé bá yida bə nə ijwûga tâɲ mimbú tóóshin.

⁷ Ja mím̄bú tóóshin mí bá shîn yí, bwé bá yíl Sátan mím̄bwugáɗ, ⁸ a mú bá cúwo tóón kə ngə shiig ikúl í cúgé Oyúden yí mákug mə shí mənɗ ɗî, ntó ji né Gəg nə Magəg*; kə ngə shiig bwo né ndeé bwé mú sɛɛɲgya ɲkí bulɲa nda shɛ nyísə mən yí, ná bwé sá dóómb.

⁹ Bwé á ka mpyáanz shí nyêsh, bwé lyɛ ɲgwála Zembî mə céel yí, kúl bag dé ɗúsə yí, lyɛ wə ná kyesh. Nji, kuda í á wu jɔɲ dí zə cumbal jígal bwo. ¹⁰ Ná ndeé Njwú məjamb nyə á ngə shiig bwo yé mú wusəw cwoogá kuda nə fidə ɗî, kúl biin bá *muud micúndá á ibəmb búsə yí. Kuda í bá təl bwo cwúnd dí kandugə á kandugə.

Sémbyé mílésú áməzhúgúlá

19:16 17.14 19:17 Eze 39.4-5, 17-19 19:18 13.16 19:19 17.12-14; Sòm 2.2; Eze 38.2-9, 14-16; Zak 14.2
19:20 13.1-2, 13, 15 fidə: 14.10; 20.10, 14; 21.8; Iza 30.33 20:1 10.1; 18.1 bí ncímə: 9.1 20:2 12.3,
9 20:4 6.9; 13.15; Dan 7.9, 22; Luk 22.30; 1Kr 6.2 20:6 1.6; 2.11 20:8 13.14; Zho 11.4; Eze 38.2, 10-12 * 20:8
Gəg nə Magəg: Ntúni wə múúɗ micúndá Ezekýél nyə a jôw buud bwé ngé lúmbulí nə kúl
má Zembî wá yé. Wo ji nə ɲkul ɗúg gwo Eze 38 nə 39 ɗî. 20:9 Ilɲ 2; 20j 1.10, 12; Sòm 78.68; Eze
38.22; 39.6 20:10 19.20

¹¹ Mə músə ka dúg məma *caangé áfufumê, muud njúl cínəng. Shí nə gwów í mú wəenzh wú múúd wəəng míšúd, í jimb kú ná nyingə bə. ¹² Mə mú dúg búúd bwé á yə wá, təə ozhizhe ə búúd, təə fwámé búúd, bwé təl otətəli mpwóombú caangəd. Okálad bwé músə bényəw. Mpúsə búni, bwé mú nyingə bēny ɲgwólúgá íshús, nyāɲ njúl kálad á cəg. Zembî mú ɲgə sám̄b buud bwé á yə wá milósú, ɲgə bɛ misóólúgá myáɲ. ¹³ Bəəng búúd bwé á yə máɲ wá, máɲ mə mú nying bwo, shwiy nə baɲ mínjîm í mú námə nying báɲ. Zembî mú ɲgə sám̄b muud yêsh milósú, ɲgə bɛ misóólúgá myé. ¹⁴ Bwé mú wusə shwiy nə baɲ mínjîm bí kudad: shwiy ábɛɛ wə wusəwúlə bí kuda dî. ¹⁵ Muud yêsh jínə í á bə kú nyîn kálad á cəg dí yé nyə á wusəw bí kudad.

21

Gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan

¹ Nə ndɛé, mə á ka dúg gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan. Gwów áshúshwóógú nə shí ashúshwóógú í á shí jimb, təə m̄ɲ, mə kú ná nyingə bə. ² Mə mú dúg Yurúsəlem ágúgwáan, ɲkɛɲkɛ ɲgwála ɲgə shulə wú gwów wə Zembî. Í á bə í mə shîn cwə nyúul nda mudá mə kwísha nə a kə béya yé. ³ Mə mú gwág dúl kəl í ɲgə wú *caangé mə Zembî dí, í ɲgə ci nə ɲkulú ná: «Zembî bánɲɲ buud banda dán wəga. Zembî mə zə ji búúd dí, buud bwé músə bə búúd bé, nye ntəg Zembî wáɲ. ⁴ A bá cind bwo məzhwíle mēsh, bwé ábúlé ná bwele d̄u yə, bwé kú ná bwele d̄u sá məshwiy, kú ná bwele jug nə məcey. Isâ í acwúlú í á mə c̄ɔ.»

⁵ Muud nyə á bə a njúl caangəd yé mú ci ná: «Wo mə dúg í? Mə ɲgə sá isâ byêsh ogúgwáan.» Nyə námə ná: «Cilóg isâ íni, nəcé iciyá byâm bísə í abúgúlág, bísə obúbálé.» ⁶ A mú námə ci nə mə ná: «Í mə bə! Mə ji Alúfa, mə Oméga*. Mə ji Mətédúlé, mə Məshíné. Muud ɲgə gwág shwáásúlə minú yé, mə e yə nyə məjúwó mə ncwuy á cəg, a ɲgul mwo ashwá. ⁷ Muud yêsh mə bá ntɔ yé, dé kəw mə bá yə nyə wəni, mə ka námə bá bə Zembî yé, nye bə mwān waamê. ⁸ Buud bwé júlə mənýúul fúndə cúwúlí wá bāɲ í, nə buud bwé á mə yəw búgúlálə Yésus wá, nə bəəng bwé á mə sá icəg ɲkí dana mísh mə Zembî dí wá, nə ogwúl ə búúd í, nə buud ó jaɲga, nə buud ó ncidə, nə buud bwé ɲgə yə ozembî wá yadúg gúmá wá, nə minjínjɔ, búni bēsh bwé bá shúgula ɲi bí kuda nə fidə dî, shwiy ábɛɛ wəni.»

Yurúsəlem ágúgwáan

⁹ Nə ndɛé, wəéɲgəles zaɲgbá bwé á bə bwé mbíd ikwəw zaɲgbá lwándúlá nə okwaag-jumə zaɲgbá wá məzhúgúlá wá, ɲgwól á cínəngú mú zə lás nə mə ná: «Zaá, mə zəg lwágulə wo mudá mə zə béya yé, mudá mə Mwā Ncwəmbɛ.»

¹⁰ A mú kə nə *jîm jâm wúl məma mbúɲ dí gwəw. A mú lwágulə mə Yurúsəlem, ɲkɛɲkɛ ɲgwála ɲgə shulə wú gwów wə Zembî. ¹¹ Í á bə nə milwané mí Zembî, í ó d̄u lwenya nda jɔjɔ kwóógú bwé d̄u jəw ná zhâspə yí, zhâspə wəəng njúl wo təl ká wo ɲgə dúg ká, námə nda yēn kristál. ¹² Yurúsəlem wəəng nyə á bə nə məma gwaa-gwaa mənýuɲg mə mə lyɛ íkóómb byêsh ná kesh, mənýuɲg wəəngú nə mimpumbé wūm nə mímbá, nə wəéɲgəles wūm nə óbá bwé njúl isándálé. Míni mə á bə námə mícilyá cínəng mimpumbéd, míni mə íbɛend wūm nə íbá yā bwán ó *Izəɾəyêl. ¹³ Mimpumbé wūm nə mímbá myəəng mí á bə, kóómb jwəw í d̄u cúwo yí mimpumbé mílól, *məncwúm mə jwəw† mimpumbé mílól,

20:11 5.7; 6.14; 21.1; Sôm 114.3, 7; Mat 24.35; 2Pr 3.10 20:12 3.5; 22.12; Dan 7.9-10 20:12 MmN 32.32 20:14 20.10; 1Kr 15.26 shwiy ábɛɛ: 2.11 20:15 3.5 21:1 21.5; Iza 65.17; 2Pr 3.13 21:2 3.12; 19.7; 21.9-22.5; 22.17; Iza 52.1; Mat 22.2; Gal 4.26; Heb 11.16; 12.22 21:3 7.15; Ləv 26.12; Eze 37.26-28; Zak 2.9; 2Kr 6.16 21:4 7.17; Iza 26.19; 35.10 21:5 5.7; 21.1; Iza 43.19; 2Kr 5.17 obúbálé: 19.9 21:6 1.8; 7.17; 22.1; Iza 55.1; Zak 14.8; Yuá 7.37 * 21:6 Ikaɲgá íbá íni bísə, nə kaɲgá áshúshwóógú nə áməzhúgúlá yā kəl lú gurêk. 21:7 2Sa 7.14; Eze 11.20 21:8 2.11; 19.20; 21.27 21:9 Iza 54.1-17 21:9 15.1 21:10 17.3; Eze 40.2; Mat 4.8 21:11 21.18, 23; Iza 60.1-3, 19; Eze 43.2 21:12 7.5-8; Mət 35.22-26; MmN 28.21; Eze 48.30-35 † 21:13 məncwúm mə jwəw: Í kə ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó iciyá dî.

*mákóól má jwôw[‡] mimpumbé mílól, kóómb í ða jímə yí mimpumbé mílól. ¹⁴ Bwə á fwə mənnyung mə ηgwəla wəɔŋgú nə məváál mə mákwóógú wúm nə mábá, bwə mú cilə *búúd ɔ lwámá ɔ Mwā Ncwəmbe mínə máŋ məkwóógú məɔŋgúd, búúd ɔ lwámá bwə á bə wúm nə óbá wá.

¹⁵ Engəles nyə á ηgə lésha nə mə yé nyə á bə nə máda nə a zə yigula ηgwəla nə mimpumbé, nə mənnyung; máda wəɔŋg nyə á bə síyá nə or. ¹⁶ ηgwəla í á bə ikóómb byēsh nə jəlá, məgwaa nə məbwugúlu mēsh cé ηgwūd. Engəles mú ηgə yigula ηgwəla nə máda; a mú kwey nə nə məgwaa, nə məbwugúlu, nə cé kələ gwôw, byēsh í á bə cé ηgwūd, *osətād[§] otóoshin wúm nə óbá. ¹⁷ A mú nəmə yigula mənnyung mə ηgwəla, a kwey nə mäsə kələ gwôw okudé* təd nə məwúm mənə nə ónə, ηgələ yigula nda búúd bwə ða yigula ísə ná.

¹⁸ Bwə á mɛ mənnyung məɔŋgú nə məkwóógú bwə ða jôw nə zhâspə má, bwə lwə ηgwəla nə fwámé or áfufaanə, a dúgə ηkənəwa nda fwámé yən. ¹⁹ Bwə á ηgə wá məkwóógú məváál mēsh mífwəyá myā nyung ηgwəla dí nə í bəg ηkí nywa dúg. Bwə á sá ná, fwəyá áshúshwóógú ði, bwə wá kwóógú bwə ða jôw nə zhâspə yí; ábēē dí, bwə wá dəɔŋg bwə ða jôw nə safír yí; aléel dí, bwə wá dəɔŋg bwə ða jôw nə kalusedwān yí; ányina dí, bwə wá emerôd. ²⁰ Bwə á wá dəɔŋg bwə jôw nə sardwān yí átána ði, konalín ásamuna ði, krizolít ázəŋgbád, beríl ámwomb dí, topáz áyibuúd, krizopúrâs áwúmúd, yasēt áwúm nə ηgwúdud, ametistə mú kə shúgula áwúm nə bēē dí. ²¹ Minjuwəg myā mimpumbé wúm nə mímbá mí á bə síyá nə kwóógú álal-kus bwə ða jôw nə pērlə yí, nda mpumbé, nda pērlə. Bwə á kwaag njwónə ánúní á ηgwəla nə fwámé or, or wəɔŋg njúl, wo təl ká wo ηgə dúg ká, nda yən.

²² Mə a shígé dúg təɔ *Mpáánzə Zembî ηgwəla wəɔŋg wēsh ði. Zembî Cwámba á ηkul nyēsh bá *Kříst wə búśə tən Mpáánzə á ηgwəla wəɔŋg. ²³ ηgwəla wəɔŋg í áŋgē nə jī jwôw, kú jī ηkwoond; milwané mí Zembî wə mí ηgə kwan wə, Mwā Ncwəmbe jisə məɔs í ηgə kwan ηgwəla wəɔŋg yí. ²⁴ Íkúl ishús í bá ða cugə nyədí məŋkenyad, micí myā shí mí bá zə ða təɔm wán cínəŋg. ²⁵ Mimpumbé myé mí ábúlé bwelə ða feed, nəcé ibulú í ábúlé ná ða bə ηgwəla wəɔŋgúd. ²⁶ Bwə bá zə ða nti təɔm nə mílwané myā íkúl ishús cínəŋg. ²⁷ Sā jí ηkí dana mísh mə Zembî dí yí í ábúlé bwelə kə cínəŋg, tɛɛm bə múúd nyə a mə wusə nyúúl ísə í áðudanā dí nə íjəjə dí yé. Buud bwə bá kə cínəŋgú nji bəɔŋg mínə máŋ mäsə cilyá kálaad á cug mə Mwā Ncwəmbe dí wá.

22

¹ Nə ndéé, *éŋgəles éne mú lwó mə ηgwəɔjə májúwó mə cug, í njúl nə ηkúl-ηkúl nda yən kristál; ηgwəɔjə wəɔŋg í ηgə zhu *caŋgə mə Zembî bá Mwā Ncwəmbe ði, ² í ηgə wə tám ηgwəla, líí cug í təl mánciindye mə ηgwəɔjə məbá mēsh ði. Líí jəɔŋgú í ða bə nə mpumə ηkwoond yēsh á mbū, buud ða mwáág mpúmə cínəŋgú ija wúm nə íbá ηkúmba mbū. Íkáá byé í ða lwag íkúl í cúgə *Oyúden yí. ³ Sá í ábúlé ná nyiŋgə bwəma nə məlweemyā ηgwəla wəɔŋgúd. Caŋgə mə Zembî bá Mwā Ncwəmbe í bá bə wu. Osól ɔ mäsáal ɔ Zembî bwə bá sá Zembî ísəy. ⁴ Bwə bá dúg mpwóómbú nyé, bwə bə nəmə nə jínə dé cilyá məmpwoombúd. ⁵ Bulú í ábúle ná ða yínd wu. Buud bwə ábúle ná ða jī məŋkenya wu, kú nəmə jī mólamba, nəcé Zembî Cwámba mə bá ða kwan bwo. Bwə bá bə nə ijwūga kanduga á kanduga.

Yésus wál bá nyiŋgə zə

[‡] 21:13 məkóól má jwôw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ɔ íciyá ði.

21:14 Heb 11.10; Ifz 2.20 21:15 11.1; Eze 40.3 21:16 Eze 48.16-17 § 21:16 sutād: jisə kúnə-kúnə omáda mitəd mimbá. * 21:17 kudé: Jisə kúnə-kúnə kúl máda. 21:18 21.11; Iza 54.11-12; Eze 28.13 21:22 11.17 21:23 22.5; Iza 60.1-2, 19-20; 24.23 21:24 Sóm 68.30; Iza 60.3 21:25 Iza 60.11 21:27 21.8; 22.15; Iza 35.8; 52.1; Eze 44.9; 1Kr 6.9-10; 2Pr 3.13 kálaad á cug: 3.5 22:1 21.6; Eze 47.1-12 22:2 21.21 Líí: 2.7 22:3 7.15; Zhe 3.17 22:4 14.1; Sóm 17.15; Mat 5.8 22:5 1.6; 21.23; Dan 7.18, 27

⁶ Engəles mú ci nə mə ná: «Iciyá íga bísə í abúgúlág, bísə obúbálé. Cwám̄ba, Zembî m̄ jwú nə *mishíshim mi *búúd ɔ mícúndá yé, nyə á nti mə ná, mə *éngəles yé mə zég lwágulə ósól ɔ mósáal bé sâ í wál bá zə s̄y yí.» ⁷ Yésus mə ci ná: «Dugí, mə wál bá nyingə zə. Muud mə báágúlá íciyá kálaad éga ngə cúndə yé, nywáá mə jəla.»

⁸ Mə Yuánes wə mə á gwág isâ íni, mə wə mə a dúg byo. Ja mə á gwág mə dúg byo yí, mə á wusə nyúul mbúbudí éngəles nyə á ngə lwó mə byo yé dí shí məkuú, nə mə yə nyə gúmá. ⁹ Nyə ntâg nə mə ná: «Mbô! Kú beeg sá ntúni! Mə ji muud gwoong wán nə shé ngə s̄y séy ngwūd, nə mə nə binóŋ omínyoŋû bwô búúd ɔ mícúndá, nə buud bwə ngə baagulə iciyá í kálaad éga wá. Yidagú yə Zembî gúmá!»

¹⁰ A mú nyingə ci nə mə ná: «Wo kú shweel iciyá kálaad éga ngə cúndə yí, nəcé isâ byoong í wál zə s̄y. ¹¹ Muud mə du sá olfingí yé, nyíngəg ngə sá olfingí; nyooŋg m̄sə nə nyéé m̄sh mə Zembî dí yé, nyíngəg bə nə nyéé. Muud ngə sá otútəlí yé, nyíngəg sá otútəlí, nyooŋg jí ŋk̄ŋk̄é múúd yé sá ná a nyíngəg bə ŋk̄ŋk̄é múúd.» ¹² Yésus mú ci ná: «Dugí, mə wál bá nyingə zə. Mə zag ntâg nə myəna, mə bá zə ngə jəna nə buud ngə bə sósólúgú mə múúd yēsh. ¹³ Mə ji Alúfa, mə Oméga. Mə ji ashúshwóógû, mə áməzhúgúlá. Mə ji Mətédúlé, mə Məshíné. ¹⁴ Buud bwə ngə gusa íjud byán wá bwə mə jəla, nəcé bwə bá bə nə zhií mə kúmá líi cug dí, bwə bə námə nə zhií mə nyíi mímpumbé mí ngwólád. ¹⁵ Ngwóla dí tóŋn nyə mə bá bə, nə buud bwə á lweegushi ícug nda ompyə wá, nə buud ó ncidə, nə buud ó jaŋga, nə ogwúl ɔ búúd, nə buud bwə ngə yə ozembî wá yadúg gúmá wá, nə muud yēsh mə céél íjǝǝ á ngə námə bwiiŋg byo yé. ¹⁶ Mə Yésus mə a nti éngəles waamə nə a zég bwaagulə mádɔ dí nə isâ íni bísə obúbálé. Mə ji mbyágá á mpwoŋ buud mə *Dávid, mə ji acén-cení mə du faan kúndə mán yé.»

¹⁷ ŋk̄ŋk̄é Shíshim bá ngwól mə Mwâ Ncwəmbe bwə ngə ci ná: «Zaág!» Muud yēsh ngə gwág yé cíg nə: «Zaág!» Muud ngə gwág shwáásúlə minú yé zég. Muud mə jíi májúwó mə cug yé, lógúg mwo ashwá!

¹⁸ Bí buud ngə gwág iciyá kálaad éga ngə cúndə wá, mə Yuánes, mə ngə bwaagulə bí ná, muud mə kwádúlá gúl ciyá wa yé, Zembî bá námə kwádulə nyə okwaag-jumə kálaad éga ngə lwó wá. ¹⁹ Muud mə ká námə béég gúl sá wa iciyá kálaad éga ngə cúndə dí yé, Zembî bá béég múúd wəoŋgú dé kəw lə isâ kálaad éga ngə lwó yí, ntó ji nə a nda yə nyə ŋkul mə dá íbumá í líi á cug, nda yə nyə ŋkul mə nyíi ŋk̄ŋk̄é ngwólád.

²⁰ Muud ngə bwaagulə nə isâ byoong bísə obúbálé yé ngə ci ná: «Haaw, mə wál bá nyingə zə.» Amen! Yé Cwám̄ba Yésus, zaág!

²¹ Cwám̄ba Yésus kə sá bí bēsh mpaam.

22:6 1.1; 10.7; 19.9; Mis 11.27-28; 13.1 22:7 3.11; 22.12, 20 22:8 1.9; 19.10 22:10 Dan 12.4 22:11 Iza 56.1; Eze 3.27; Dan 12.10 22:12 2.23; 6.10; 15.3; 16.5-6; 19.2, 11; 20.12-13; 22.7; Sôm 28.4; Mik 24.12; Zhe 17.10; Mat 16.27 22:13 1.8 22:14 7.14; Sôm 118.19-20 líí: 22.2 22:15 21.27; Ifz 5.5 22:16 1.1; 5.5 acén-cení mə du faan kúndə mán yé: 2.28; Ilŋ 24.17 22:17 21.2, 6 22:18 Mbá 4.2; 13.1 22:18 Mbá 29.19 22:19 líí: 2.7 kálaad: MmN 32.32 22:20 3.11; 22.6; 1Kr 16.22 22:21 Gal 6.18